

SUTTAPITAKE KHUDDAKANIKĀYE

VIETNAMESE

16TH INTERNATIONAL TIPITAKA
CHANTING CEREMONY
BODHGAYA, INDIA

Dhammadīrī Pāli Ganthamālā
Suttapitake Khuddakanikāye
The Pali Text of Chatta Sangayana in Vietnamese Script

Copyright (c) 2021 Dharma Publishing

Text copyright (c) 1995 Vipassana Research Institute

Artwork & Design (c) Light of Buddhadharma Foundation International

ISBN 0-89800-420-9; 978-0-89800-420-5

First Edition: 2016

Sponsored by

Light of Buddhadharma Foundation International

2108 Allston Way, Berkeley, California, 94704 USA

www.lbdfi.org

For Free Distribution

Publisher

Dharma Publishing

35788 Hauser Bridge Road, Cazadero, California 95421 USA

Tel: 707-847-3717 Fax: 707-847-3380

www.dharmapublishing.com

Printed for free distribution by

The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation

11F., 55, Sec. 1, Hang Chow South Road, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel: 886-2-23951198 , Fax: 886-2-23913415

Email: overseas@budaedu.org

Website: <http://www.budaedu.org>

Mobile Web: m.budaedu.org

This book is strictly for free distribution, it is not to be sold.

KINH ĂN TỔNG KHÔNG ĐƯỢC BÁN

Printed in Taiwan

Dhammadīpī Pāli Ganthamālā
Vietnamese

Suttapitake
Khuddakanikāye

Milindapañhapāli

DEDICATION

Homage to the Buddha, Dharma, and Sangha!

Here under the sacred Bodhi Tree, where Bhagavan Buddha Shakyamuni brought the blessings of Enlightenment into our world, the Mahasangha from eleven countries has assembled once again to recite the Tipitaka. The teachings we commemorate here were spoken to the Sangha at various places in India. They were affirmed by five hundred Arhats who assembled at the Satipattana cave in Rajgir a year after the Blessed One passed into Parinirvana. Led by Mahakassapa, Ananda, and Upali, the noble Arhats, empowered with full recall of all they had heard, recited the teachings and confirmed them as the true words of the Tathagata.

Since this first great council, the Sangha has kept alive the memory of the Buddha's presence and faithfully transmitted the Four Noble Truths and the Eightfold Path in all directions. From their dedication, four major traditions took form and gave rise to eighteen schools. While they emphasized different aspects of the teachings, all relied on the Three Jewels

as the only refuge from the ever-present miseries of Sarvam Dukkam.

Transcending discrimination based on caste and culture, the teachings won the support of the Chakravartin King Ashoka, who recognized the importance of the Dharma and sponsored its transmission throughout his vast empire and beyond, to Sri Lanka and Myanmar, to Kashmir, to lands beyond the Indus, and to Kashgar and Khotan. Through acts of faith and through edicts and inscriptions, Ashoka encouraged people of all regions to awaken faith in the Buddha, cultivate virtue, and practice the Eightfold Path.

For centuries, even as empires flourished and passed away, the Dharma continued to unfold its blessings in land after land. In China, Tibet, and Mongolia; in Korea and Japan, and in all parts of Southeast Asia, the grace and balance inspired by virtuous action manifested in the shapes of temples and stupas, in images of the Enlightened Ones, and in depictions of the Buddha's great actions in this and previous lives. Through the devotion and dedication of countless great beings that transmitted the Dharma across the earth, this Aryadesha is renowned as the spiritual heart of our world. To this day, the pulse of enlightenment still beats within this sacred ground.

We are fortunate that of all the early Dharma traditions, the living lineages of two schools remain: Sarvastivadin, within the Vinaya of the Mahayana traditions, and Theravadin, vital today in the Sanghas of Bangladesh, Cambodia, Indonesia, India, Laos PDR, Myanmar, Nepal, Sri Lanka, Thailand and Vietnam. It has long been my dream that these streams of Sangha would return to Bodh Gaya after an absence of seven hundred years, to bear witness to the Buddha's message of harmony and peace.

Since 2006, the Light of Buddhadharma Foundation International has acted as the primary sponsor of this gathering of the Theravadin Sanghas. This is our first year where the Mahasangha will be reciting in Kushnigar the Suttapitka and we congratulate all the great Venerable masters and their lay devotees for their exemplary commitment to spreading the Dharma teachings to many parts of the world. We would also like to congratulate the International Mahasangha for organising this ceremony along with the International Tipitaka Chanting Council. We are also grateful to all the local Viharas and the local officials for their gracious assistance in facilitating this auspicious gathering. These ceremonies are a great symbol of World Peace and help to free us from the bondage of karma and klesha.

In this chaotic, materialistic world, ruled by self-interest and greed, people everywhere can benefit from prayers that wish all beings freedom from suffering and freedom from thoughts and actions that lead to suffering for self and others. Joined together in this most sacred place, the voices of many cultures can resound as one, reciting Lord Buddha's words that support health and tranquility, easing the force of desire and aggression and promoting harmony and balance in these stressful times of rapid change. Everywhere, people who become disheartened or disillusioned can look for inspiration to the Bodhi Tree and the Mahabodhi Temple, our shining stars that illuminate the way to peace and harmony.

It is our great good fortune that we, as humble laypersons, have been granted the honor of supporting these historic assemblies. They manifest the blessings of the Dharma and fill us with hope that the merit generated here will encourage the awakening of more enlightened beings for the benefit of the earth, the environment, and people everywhere. In these turbulent times, they remind us that there is no need to continue wandering, lost in this samsaric realm. Help is close at hand; the teachings that can awaken us are still here, and we who understand their value must not let them pass away. It is our duty to support the Sangha and keep these teachings

alive through our practice and devotion. We pray that we may continue to support these ceremonies as they carry significant blessings for the world.

I am grateful to the leaders of the Sangha for allowing me this opportunity to commemorate the Lord Buddha and honor the beauty of his heritage. I thank my daughter Kunzang Wangmo, who has coordinated these assemblies over the last ten years in Bodhgaya. May the offering of this year's printed volume of the Khuddakanikāye be received with the great wish that these precious teachings continue to be recited by the Mahasangha for the benefit of all beings. May the sound of the Buddavaccana be loud and heard throughout all realms!

Sarvam Mangalam

Tarthang-pa Kunga Gellek Yeshe Dorje

Tarthang Rinpoche

Founder of the Bodh Gaya Monlam Chenmo,

World Peace Ceremony

Founder, Light of Buddhadharma Foundation International

March 2022

16th Ceremony

Organized by the International Tipitaka Chanting Council

Note on Pronunciation of Pāli

Pāli was a spoken language of northern India in the time of Gotama the Buddha. It was written in the Brāhma script in India in the time of Emperor Asoka and has been preserved in the scripts of the various countries where the language has been maintained. In Roman script, the following set of diacritical marks is used to indicate the proper pronunciation.

The alphabet consists of forty-one characters: eight vowels, thirty-two consonants and one nasal sound (niggahita).

Vowels: a, ā, i, ī, u, ū, e, o

Consonants:

Velar: k, kh, g, gh, ṇ

Palatal: c, ch, j, jh, ḍ

Retroflex: ṭ, ṭh, ḍ, ḍh, ḡ

Dental: t, th, d, dh, n

Labial: p, ph, b, bh, m

Miscellaneous: y, r, l, v, s, h, !

Nasal sound (niggahita): ṣ

The vowels a, i, u are short; ā, ī, ū are long; e and o are pronounced short before double consonants: mettā, khetta, koṭṭha, sotthi; and long before single consonants: deva, senā, loka, odana.

a is pronounced like ‘a’ in ‘about’;
ā like ‘a’ in ‘father’;
i is pronounced like ‘i’ in ‘mint’;
ī like ‘ee’ in ‘see’;
u is pronounced like ‘u’ in ‘put’;
ū like ‘oo’ in ‘cool’

Consonants are pronounced mostly as in English. The consonant c is pronounced as ‘ch’ in ‘church’. All the aspirated consonants are pronounced with an audible expulsion of breath following the normal unaspirated sound. Therefore th is not as in ‘three’ but more like the sound in ‘Thailand’, and ph is not as in ‘photo’ but rather is pronounced ‘p’ accompanied by an expulsion of breath.

The retroflex consonants, ṭ, ṭh, ḍ, ḍh, ṇ are pronounced with the tip of the tongue turned back; whereas in the dental consonants, t, th, d, dh, n it touches the upper front teeth.

The palatal nasal, ñ, is the same as the Spanish ‘ñ’, as in ‘señor’. The velar nasal, ñ, is pronounced like ‘ng’ in ‘singer’ but occurs only with the other consonants in its group: nk, ñkh, ñg, ñgh. The pronunciation of m̥ is similar to ñ but occurs most commonly as a terminal nasalization: ‘evam̥ me sutam̥’. The Pāli v is a soft ‘v’ or ‘w’ and l̥ produced with the tongue retroflexed, is almost a combined ‘rl’ sound.

Double consonants are very frequent in Pāli and must be strictly pronounced as long consonants, thus nn is like the English ‘nn’ in ‘unnecessary’.

TAM TẠNG SONG NGỮ PĀLI - VIỆT - TẬP 45

SUTTANTAPIṭAKE KHUDDAKANIKĀYE

MILINDAPAÑHAPĀLI

TẠNG KINH - TIỂU BỘ

MILINDA VĂN ĐẠO

In lần thứ nhất:
PL 2555 - DL 2011

Số Lượng 600 cuốn

ISBN: 978-955-663-344-3

@Buddhist Cultural Centre
125 Anderson Road
Nedimala, Dehiwala - Sri Lanka

Tel: 94-11-2734256, 2728468
Fax: 94-11-2736737
Email: bcc@sri.lanka.net
Website: www.buddhistcc.com

Printed by: **Ajith Printers (Pvt) Ltd.**
342 Old Kesbewa Road
Ratanapitiya, Borelesgamuwa,
Sri Lanka.
Tel: 94-11-251 7269

MỤC LỤC TỔNG QUÁT

Mục Lục Tổng Quát	iii
Lời Tựa - Sinhala và Việt ngữ	v - xiv
Văn Bản của Bộ Tôn Giáo - Anh và Việt ngữ	xv - xvi
Thành Phần Nhân Sư	xvii
Lược Đồ Tam Tạng	xviii - xix
Lời Giới Thiệu	xxiii - xxvii
Các Chữ Viết Tắt	xxix
Mẫu Tự Pāli - Sinhala	xxx - xxxi
Mục Lục Milinda Vấn Đạo	xxxiii - xxxix
Văn Bản Pāli và Văn Bản Tiếng Việt	02 - 709
Phần Phụ Chú	711 - 712
Thư Mục Câu Ké Pāli	713 - 716
Thư Mục Danh Từ Riêng	717 - 722
Thư Mục Từ Đặc Biệt	723 - 742
Phương Danh Thí Chủ	743 - 749

--ooOoo--

“Tathāgatappavedito dhammadvinayo, bhikkhave, vivaṭo virocati, no paṭicchanno.”

“Này các tỳ khưu, Pháp và Luật đã được công bố bởi đức Như Lai là bộc lộ, chói sáng, không che giấu.”

(Aṅguttaranikāya Tikanipātapāli Kusinaravagga Paṭichannasutta, Parivārapāli Ekuttarikanaya Tikavāra - Bộ Tăng Chi, Chương Ba Pháp, Phẩm Kusinārā, Kinh Được Che Giấu; Luật Tập Yếu, Chương Tăng Theo Từng Bậc, Nhóm Ba).

ප්‍රස්ථාවනා

සතා සංඛ්‍යා කල්ප ලක්ෂයක් මතෙන් පුණිධාන පුරා, නවාසංඛ්‍යා කල්ප ලක්ෂයක් වාක් ප්‍රණීධාන පුරා, සාරාසංඛ්‍යා කල්ප ලක්ෂයක් කාය වාක් ප්‍රණීධාන පුරා, සම්මා සම්බුද්ධවරුන් විසි හතර නමකගෙන් නියත විවරණ ලබා ති.පූ. 623 දී පමණ බුද්ධත්වයට පත්ව, බරණසැ මිගදායේ දී ධරම වතුය පැවැත් වූ තුන් පත්වන් පන්සාලිස් වසක් තුළ දේශනා කරන ලද ධරමය තථාගත ධරමය නම් වෙයි. ඒ තථාගත ධරමය ධරම- ධමම- ධමම්බවකක- සදධමම ධමම්බවය, බුහ්මලවරය. සාන- පාවචන - ආදී නාමයනගෙන් හඳුන්වා දී ඇත. මෙම සදධර්මයම ආනන්දය මාගේ ඇැවැමෙන් තොපගේ ගාස්තා වන්නේ යයි තථාගතයන් වහන්සේ විසින්ම පරිතිරවාණයේ දී වදාරා ඇත. එයින් පෙනෙන්නේ බුදුන් වදාල ධරමයම හිසුන් ගේ මරෝගපදේශකයා වූ වගයි. එසේ තිබියදීත් බුද්ධ පරිතිරවාණයේ පසුව සුභද නම් හිසුවගේ මතය වූයේ තථාගතයන් වහන්සේ තැති නිසා තම තමන්ට වුවමනා පරිදි හිසුන්ට ජ්වත්වීමට ප්‍රථමන් බවයි. සුභද හිසුව තථාගත පරිතිරවාණය ගැන සිතා ඇත්තේ කරදරයකින් මිදුණු අවස්ථාවක් ලෙසයි. සමහර විට වෙනත් මත ප්‍රකට නූත්‍රවද තවත් හිසුන් අතර මෙවැනි විනාශකාරී මති මතාන්තර පවතින්නට ඇත. සර්වඹුදයන් වහන්සේ ජ්වත් ව සිරියදීම දේවදත්ත සුනක්ඩත්ත, අරිටය, සාති, ආදී හිසුහු මෙවැනි මත උපද්‍රවන ලදහ.

ධරමය සම්බන්ධව ගැටුවක් මත්‍වයේ කළඹරකින් වූවද, බුද්ධ ධරමයේ පිරිසිදු බව ඒ අයුරින්ම රෙක ගැනීමේ අවශ්‍යතාවය, බුද්ධ පරිතිරවාණයේ පසුව ගාසන හාරධාරී වූ මහා කාශ්‍යප, උපාලි ආදී මහරහතන් වහන්සේලාට පැහැදිලි විය. උන්වහන්සේලා බුද්ධ පරිතිරවාණයේන සිවුවන මස දෙවනදා රජගහනුවර වෙහාර පරවත ප්‍රාන්තයේ සප්ත්‍රී පර්ණී ග්‍රහාද්වාරයෙහි. අජාසත් රජු විසින් තරවන ලද මණ්ඩපයට රස් වූ පන්සියක් මහ රහතන් වහන්සේලාගේ සහභාගිත්වයෙන් පළමුවන ධරම සංයිතය පැවැත්වූහ.

ධරම විනයධර අනුබද්ධ මහාකාශ්‍යප, ධරම හාණ්ඩාගාරික ආනන්ද, අගු විනයධර උපාලි ආදී සිවිපිළිසිතියා පත් මහරහතන් වහන්සේලා විසින් පවත්වන ලද මෙම සංගායනාව සෙසු සියලු සංගායනාවන්ට පාදක වූ බවත. සමස්ත බොද්ධ හිසු සංසයා විසින්ම පිළිගන්නා ලද බවත් අවස්ථාවන්හි සඳහන් වෙයි. මෙම ප්‍රථම සංගායනාව කජ්පියා කජ්පිය සික්කාපද පැනවීමත් බුද්ධානු බුද්ධක හිසුපද විනියෝගන් නිදානකොට පවත්වන ලද බැවැන් පක්ෂවසතික විනය සංගීත යන නමින් එය හඳුන්වයි. බුද්ධ ව්‍යවහාර තැතිනම් ඉශ්දධර්මය පිටක වසයෙන්. බෙදුවෙත ඒ ඒ පිටක එක් එක් සඩිස පරම්පරාවලට දුන්නේත් මෙම සංගායනාවේ දීය.

ප්‍රථම ධරම සංගායනාවෙන් වසර සියයක් ඉක්ම ගිය පසු කළාගොක රජු ද්‍රව්‍ය විශාල මහනුවර වැසි ව්‍යුත් හිසුන් විසින් විනය විරෝධී වස්තු දහයක් විනයානුකුල කිරීමට උත්සාහයක් ගත්හ. මෙම දස වස්තු පිළිවෙත නීතියට පටහැනි මෙන්ම සදාවාරාත්මක නොවන බවද

ප්‍රකාශනයන්. වජ්‍රේ හිසුන්ගේ මෙම විනය විරෝධී උත්සාහයෙන් බුද්ධ ධර්මය රැක ගැනීම සඳහා දෙවැනි සංගායනාව පැවැත්වීම්.

කාකණ්ඩ ප්‍රතත යස නම් මහරහතන් වහන්සේ, සබෘතකාම්, රේවත, සාල්හ, බුජ්ජ සේෂිත වාසහගාම්, සුමන, සාණවාසී සම්භුත යන රහතන් වහන්සේලා සකක්කර මෙම සංගායනාව පවත්වන ලදී. සත් සියයක් රහතන් වහන්සේලා විසින් මෙම සංගායනාව පවත්වන ලදහ. සතත සතත විනය සංගිත නමින් යන නමින් හඳුන්වන මෙම සංගායනාවේදී වුල්ලවග්ගයේ සංගිත බන්ධ දෙක, මූණචිරාජ සුතුය, සෙරිස්සක විමාන කථා උත්තරවාද, ජේතවස්ථු ආදිය පික පාලියට කතු කළහ.

විවිධ නිකායන් හට ගැනීමත් ඒ ඒ නිකායයන්වල අයිතිවාසිකම්, ඉගැන්වීම්, හා වත් ඩිලිවත් මගින් බුදු දහම කිලිවීමත්. දුෂ්කිලයන් වැඩි වීමත්, ඒ නිසාම සිල්වතුන් විනය කරම සිදු නොකර සිටීමත්. විනයධර බහුගැන සුපේශල හිස්සාකාම් රහතන් වහන්සේලා ගම් දනවී අතහැර වනවාසී වීමත් යන අවස්ථා බුදුන් පිරිනිවී දෙසියපන්තිස් වසර වන විට දක්නට ලැබුති. මෙම තත්ත්වයෙන් සම්බුද්ධ ධර්මය ආරස්සාකර ගැනීම සඳහා බුද්ධ වර්ෂ දෙසිය පන්තිස් වැනිනේ දී අශේෂක ආධිරාජයාගේ දායකත්වයෙන් පැලුල් නුවර දී තුන්වන සංගායනාව පැවැත්වීය. මෙම සංගායනාව පවත්වන ලද්දේ මොගිගිලි ප්‍රතත තිස්ස මහ රහතන් වහන්සේගේ ප්‍රධානත්වයෙන් රහතුන් වහන්සේලා දාහක් සම්බන්ද වෙමින්, අශේෂකරාම යේදිය. කථා ව්‍යුප්පාපකරණය මෙහිදී සංගිත විය. කථාවනුප්පාපකරණය සංගායනා කර ඇත්තේ සම්මිතිය, ගේකුලික ආදී නිකායයන් විසින් වැරදි කරුණු ගෙන විගුහ කරන ලද ධර්ම කරුණු නිවැරදි කොට පිරිසිදු බුද්ධ ධර්මය රැකගනු සඳහාය. නව මසකින් නිම වූ මෙම සංගායනාව සාහස්‍ර ක නමින් හඳුන්වයි.

උපාලි රහතන් වහන්සේගේ දිෂු පරම්පරාව විසින් විනය පිටකය ද, ආනන්ද පරපුරහි දිසභාණක, සාරිපුතත පරපුරහි ම්‍රේස්මි හාණක, මහාකාශ්‍යප පරපුරහි සංපුතත භාණක අනුරුද්ධ පරපුරහි අංගුත්තර භාක ආදීන් විසින් සුතු පිට කය ද, ගාරිපුතු දිෂු පරපුරින් අහිඛරම පිටකයද මෙම සංගායනාව වෙත පවත්වාගෙන ආහ.

භාණකයන්ගේ ප්‍රහවය -

සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් තෙමසකට පසු මහා කාශ්‍යප මහ රහතන්ගේ ප්‍රධානත්වයෙන් රුහුගහනුවර දී පවත්වන ලද ප්‍රථම සංගායනාවේදී ධර්මය කියාව පිටකවලට කොටස්වලට බෙදුහ. ඒ එක් එක් ධර්ම කොට්ඨාසයක් එක් එක් හිසු පිරිසකට හාර කිරීම උවිත යයි මෙහි දී කළුපනා කර ඇත. කට පාඩිමන් කථාගත ධර්මය ආරස්සා කිරීමේ අවශ්‍යතාවය නිසා මෙලෙස වැඩි බෙදාගැනීමේ උවමනාව ඇතිවිය. ඒ ඒ ධර්ම කොටස් හාරදෙන ලද්දේ ඒ ඒ කොටස් පිළිබඳව ප්‍රවීනත්වයක් දැක් වූ හිසු පිරිස් වලටය. උදාහරණ වසයෙන් විනය පිටකය හාරදෙන ලද්දේ විනය පිළිබඳ අග්‍රස්ථානය හෙබ වූ උපාලි රහතන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ පරපුරටය. සුතු පිටකය හාරදී ඇත්තේ ධර්ම

හාණේඩාගාරික ආනන්ද රහතන් වහන්සේගේ පිරිසටය. අභිධරමය හාර දී ඇත්තේ ධර්ම සේනාපති සැරියුත් රහතන් වහන්සේගේ පරපුරටය.

දිස හාණක - මජකීම හාණක - සංයුත්ත හාණක - අංගුත්තර හාණකා ජාතක

හාණක, බමෙමපද හාණක, උහතෙක් විභටග හාණක, මහා අරියවිංස හාණක ආදි වසයෙන් මෙම ගිෂා පරම්පරා දිගෝම පිරිසිදු බුද්ධ ධර්මය යකගෙන ආහ. මෙම හාණක පරම්පරාවල අවසාන පුරුශ් ලංකාවේ විසුහ. හාණක වසයෙන් ත්‍රිපිටක බුද්ධ ව්‍යනය කට පාඩමින් යකගෙන ආ මෙම පිරිස් අතර සුතතනතිකා - විනයධරා - අභිධමවිකා - ධමමධරා අවයකීකා - ත්‍රිපිටකා - ව්‍යතිතිකායිකා ආදි වශයෙන්ද ඒ ඒ ධර්ම කොටස් කට පාඩමින් ගෙන ආ හිසුන් වහන්සේලා වූහ.

තුන්වන ධර්ම සංගායනාවෙන් පසුව. දිඟිව උරවාදාවරිය පරම්පරාවේ අවසාන පුරුශ වූ මොගගලී පුත්ත තිස්ස මහරහතන් වහන්සේගේ පාදාවනත අග ගිෂායා වූ මිහිදු මහ රහතන් වහන්සේ විසින් සංගාහිත උරවාදී බුද්ධ ධර්මය ලක්දිවට ගෙන ආහ.

උරවාද -

උර යනුවෙන භැඳින්වෙන පිරිස වැඩිමහල්ලන් ස්ථාවිරයන් වසයෙන් ගැනේ. එනම් වැඩිමහල්ලන්ගේ ආයතනයට උරවාදයට අයන් සාමාජිකයේය. මෙහි උර යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ පුරිම ද්විතීය, සංගායනාවලට සහභාගී වූ මහා කාශ්‍යප, උපාලි - යස, ආදි වූ මහරහතන් වහන්සේලා විසින් සංගායනා කළ පාලි ධර්මය උරවාද නම් වේ. “දෙව සබඳිතයෝ ආරුළහ පාලියේ වෙනු උරවාදා-ති බෙදිතබබං - සාහිමහා කසසප භුතිත. මහා උරාන. වාදතකා උරවාදකාති වුවත්” යනුවෙන් සරකු දිපතී විකාවහි එයි. උරකා යනුවෙන් හඳුන්වන උරවාදීහු මගධා සහ ජ්‍යෙෂ්ඨිය මූලස්ථාන කර ගත්හ. මෙයින් ලංකාවට පැමිණියේ උප්‍රයිති ගාබාවයි. උරවාද ගාසනයේ පිතාවරු වූවේ පෙර්රාණයෝ වෙති. පෙර්රාණයෝ වූක්ලි සම්භාවනිය ආවාර්ය පිරිසක් වූ අතර උරවාද ගාසනය ඇතිවීමේදී හා තහවුරු කිරීමෙහි දී වැදගත් තැනක් ගත් බව පෙනේ.

තුන්වන ධර්ම සංගායනාවෙන් පසුව මිහිදු හරහතන් වහන්සේ විසින් ලංකාවට ගෙන එන ලද්දේ උරවාදී ත්‍රිපිටකයයි මහින්දාගමනයෙන් පසුව ලංකාවේ ඉ ලාංකික හිසු පිරිසක් ඇති වූහ. උන්වහන්සේලා ඒ ත්‍රිපිටකය හදාලහ. සිංහලෙන් අව්‍යවා උසුහ. දේවානම්පියතිස්ස රුළුගේ ප්‍රධාන අමාත්‍යයකු වූ අරිටය පැවිදී වී රහත්වැ උන්වහන්සේගේ ප්‍රධානත්වයෙන් දේවානම් පියතිස්ස රාජ සමයේ (ක්‍ර.පූ. 247-207) දී ලංකාවේ පළමුවන සංගායනාව කර ඇත. මෙම සංගායනාවට සැටදහසක් රහතන් වහන්සේලා සහභාගී වූ බව සඳහන්ය. සත්දෙනෙනකුගේ යුත් ගිෂානු ගිෂා පරම්පරාවට අනුව මිහිදු මහ රහතන් වහන්සේගේ පුරිම ගිෂායා වූයේ අරිටය තෙරැන්ය. අනුරාධපුරයෙහි, ඊපාරාමයේ මෙම සංගායනාව පවත්වා ඇත.

දරමෝක රජගේ මෙහෙයවීමෙන් ලංකාවට බුදු සමය ගෙන ආ මහිදු හිමියන් උදෙසා අනුරාධ පුරයෙහි ඉදි වූ ඉතා වැදගත් වූද ඉතා විශාල වූද ආරාමය මහා විහාරයයි. මෙම විහාරයෙහි වැඩ සිටි හිස්සුන් වහන්සේලා සම්පත් දාශ්ටේක ලේරවාදීනු වූහ. ලේරවාදය ආරක්ෂා වූයේ මෙම විහාරයේදීය.

ලේරවාදී බුද්ධිභාෂණයට ආ බලපෑම් -

ලේරවාදී බුද්ධිභාෂණය කෙරෙහි වරින්වර යම් යම් මතවාදීවල බලපෑම් ද ඇතිවිය. එයින් එකක් නම් බුදුන් අතිමානුෂිකයයි විස්වාස කළ ලෝකෝත්තර වාදයයි. ග්‍රේෂ්‍ය ගාස්තාවරුන්ගේ අභාවයෙන් පසුව අනුගාමිකයන් විසින් ඔහුගේ මේනිස් බව අමතක කොට ඔහු දේවත්වයෙන් සැලකීම ස්වාධාවිකය. ඔවුන් එසේ කරන්නේ ගාස්තාවරයා කෙරෙහි දැඩි භක්තිය තිසාය. එහෙත් ලේරවාදීනු ඒ අතින් වැඩිදුර ගියේ නැත. ඔවුන් බුද්ධ කාය දෙස යථා තත්ත්වයෙන් බැලු බව පෙනේ. එයට අමතරව වෛතුලාවාද, තීලපට දරුණ, ගුලහවාද ආදි නම්වලින් ලේරවාදී ත්‍රිපිටකයට අයත් නොවූ විශේෂාංග බිජි වූවද ලේරවාද බුදු සමය විසින් ඒවා බැහැර කරන ලදී. මේ ආදි වසයෙන් වෛතුලා වාදීන්ගෙන් ඇතිවූණු නොයෙක් උපද්‍රව වලින් ලේරවාදය මහා විහාරික හිස්සුන් විසින් බලවත් ප්‍රේක්කරතා මැද ආරක්ෂා කරන ලදී. අන්තරාදී දරමයන් ලේරවාදයට ඇතුළුවනු වළක්වනු සඳහා ලේර වාදීනු හැම අයුරින්ම සටන් කළහ. මහාසේනා රාජ්‍ය සම්යේදී මෙම සටනා ප්‍රකටව කෙරුණු විට ලේරවාදීනු ජය ගත්හ. මෙම මහා විහාරය පිළිබඳව කිරීතිරාවය හැම තැනම පැතිර පැවතිණ. නිරමල දරමය ලබා ගැනීම සඳහා විදේශීකයේ ලංකාවට ආහ. විශාල පිතිමල්ල, බුද්ධ සෞජ යන අය ඉන් සමහරෙකි.

පොතුක සංගිතය -

මිහිදු හිමියන් විසින් ලංකාවට ගෙන එන ලද ත්‍රිපිටක දරමය වසර භාරිසියයක් පමණ කට පාඩිලින් පැමිණී මහා විහාරික හිස්සුන් වහන්සේලා ඒ පිරිසිදු ලේරවාදය පරපුරටන් පරපුරට ගෙනයාමේ උදාර වූ ද පවතු වූද වෛතනාවෙන් බුද්ධ වර්ෂ 440-454 අතර කාලයේ වළගම්බා රජ ද්වස පොත්වල ලියවිය. වළගම්බා රජ ද්වස ලේඛනාරුස් කළේ රජගහ - වේසාලි - පාවලි පුතු - නගරවල පැවැත් වූ දරම සංගායනාවන් හි දී තොරා බෙරාගෙන සංගුහ කළ ත්‍රිපිටකයයි. ලෝකයේ ප්‍රථම වරට සිංහල රහතුන් විසින් කරන ලද මෙම පොතුක සංගිතයෙන් පසුව, බුද්ධ ග්‍රාවකයන් අතුරෙන් ඉතා උසස් විනය දරයා වූ උපාලි තෙරුන්ගෙන් පැවත එන්නේ යයි සළකන ලේරවාදී පාලි ත්‍රිපිටකය සියම්, කාමබෝජ, බුරුම ආදි දකුණු දිග රටවල පැතිර ගියහ.

වම්පා (වියවනාමය) -

ඉන්දු වින අර්ධ ද්වීපයේ නැගෙනහිර ප්‍රාන්තයේ දකුණු කොටස වන වත්මන් වියවනාමය ඇත. අතිතයේ වම්පා නම්න් හඳුන්වා ඇත. බුදු සමය ක්‍රි.ව. 3 වැනිසිය වසේදී පමණ මෙහි තහවුරු වත්නට ඇතැයි සිතිය හැකිය. ක්‍රි.ව. 605 දී වම්පා අග නගරය වීනුන් විසින් ආක්ෂණය කොට බොද්ධ වස්තුන් විනයට ගෙනයි බව වින ලියවිලි වල සඳහන්ව ඇත. මෙයින් පැහැදිලි වත්නේ ක්‍රි.ව. 7 වන සියවස ට පෙර වර්තමාන වියට නාමයේ බුදු දහම ප්‍රව්‍ලිතව පැවති බවයි. වම්පානී බොද්ධයන්

පොදු වසයෙන් ආරය සම්මිතිය නිකායට අයත් වූ අතර සරවාස්ති නිකායේ ස්වල්ප දෙනකු ද සිටි බවයි. ක්‍රි.ව. 8 වැනි සියවසේ ගිලා ලේඛනයකින් පෙනී යන්නේ වම්පානි මහායාන බුදු දහම බලවත්ව පැවැති බවත්, සමහර රජවරුන්ගේ ද ආධිරවාදය ලද බවත්ය. පසු කාලයක දී මහායානයෙන් කැඩී ආ තන්ත්‍රයානය ද එහි වූ බව පැහැදිලිය.

ක්‍රි.ව. 15 වන සියවසේදී උතුලේ අන්තම්වරුන් විසින් රට අල්ලා ගන්නාතෙක් මහායාන ස්වරුපයේ බුද්ධාගම වම්පානි (වියවිනාමයේ) ජීවමාන බලවේගයක් විය. පසුව වම්පානි පැරණි ආගම වෙනුවට වීන ස්වරුපයෙන් යුත් බුදු සමය එහි බලපවත්වා ඇත.

වියවිනාම ජාතික හිසු ඉන්ද්වන්ද -

වියවිනාම ජාතික ඉන්ද්වන්ද හිසුන් වහන්සේ වසර කීපයකට පෙර ලංකාවට වැඩුම්වා, කෙටිවෙළි සිරි ජයවර්ධනාරාමයේ වැඩ සිරිමින් සිංහල භාෂාව කියවීමටද පාලිභාෂාවද හදාරා ඇත. බොද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය මගින් මුද්‍රිත බුද්ධයන්ති ත්‍රිපිටක ගුන්ප සමුහය පරිඹිලනය කළ මෙම භාමුදුරුවෝ පාලියෙන් ඇති ත්‍රිපිටකය සිංහලෙන් හදාරා වියවිනාම භාසාවට පරිවර්තනය කර ඇත. වියවිනාම ඉතිහාසය දෙසත් ත්‍රිපිටකයේ ඉතිහාසය දෙසත් බැඳු විට එය ඉතා වැදගත් ප්‍රාතිහාරයමය කටයුත්තකි. මුළු උරේවාදී ත්‍රිපිටකය වියවිනාම බසට පරිවර්තනය කිරීම උන්වහන්සේගේ උන්සාහයයි. බලාපොරාත්තුවයි. එය එසේ වූ විට එය වර්තමාන වියට නාමයේ සම්ඟක් දැඡ්‍රිය උරේවාදී ත්‍රිපිටකය ප්‍රවලිත වී උරේවාදී බොද්ධයන් ඇති විමට හේතුවක් වනු ඇත. ඒ අනුව වියවිනාම දේශයට උරේවාදී ත්‍රිපිටකය ගෙන ගිය ධර්මණයා ඉන්ද්වන්ද හිසුව වසයෙන් වියවිනාම ඉතිහාසයේත් ලංකා ඉතිහාසයේත් ඉතිහාස ගතවනු නියතය.

උන්වහන්සේ ගේ වේතනාව උදාරතරය. අප්‍රතිහත ගෙබරයය විශ්වය ජනකය. උන්වහන්සේගේ මෙම සත් ත්‍රියාවට ලංකාවේත් - වියවිනාමයේත් බොද්ධයේ සහයෝගය දක්වීය යුතුය. වියවිනාමයට උරේවාදය ගෙනයන ධර්ම දූතයා උන්වහන්සේ වන බැවිති.

උන්වහන්සේ ඉටාගත් කාරයය නිරුපදිතව ඉටු කරන්නට ආරෝග්‍ය සුවයත්, ආර්ථික සම්පතත් ලැබේවායි ! ඉති සිතින් පත්මිය.

කිරම විමලජේත් ස්ථාවිර
අධ්‍යක්ෂ
බොද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය
නැදුමාල
දෙහිවල
2550 නිකිණී මස

LỜI TỰA

(Lời dịch Việt của bản tiếng Sinhala)

Đức Phật của chúng ta sau khi trải qua vô số kiếp thực hành các pháp toàn hảo và lần lượt tiếp nhận sự thọ ký của hai mươi bốn vị Phật tiền nhiệm rồi đã chứng quả Toàn Giác vào năm 623 trước Tây Lịch. Ngài đã thuyết giảng bài Pháp đầu tiên, tức là bài Kinh Chuyển Pháp Luân, ở tại Migadāya thành Bārāṇasī. Lời giảng dạy của đức Phật được biết đến với nhiều tên gọi: Giáo Pháp, Chánh Pháp, Pháp và Luật, Phạm Hạnh là một số tên gọi đã được nói đến. Đức Phật đã nói với vị trưởng lão Ānanda rằng: “Sau khi ta Niết Bàn, chính các Pháp và Luật đã được ta giảng dạy sẽ là thầy của các ngươi.” Điều ấy có nghĩa là Giáo Pháp của đức Phật sẽ là kim chỉ nam cho các vị tỳ khưu tu tập. Tuy nhiên, ngay sau sự ra đi của đức Phật vị tỳ khưu tên Subhadda đã có quan điểm rằng: “Bởi vì đức Phật đã không còn, các đệ tử của Ngài có thể sống cuộc sống theo như ước muôn của mình.” Và còn có những vị tỳ khưu khác như Devadatta, Sunakkhatta, Ariṭṭha ngay lúc đức Phật còn tại tiền cũng đã có các suy nghĩ như vị tỳ khưu Subhadda.

Tuy nhiên, khi vấn đề liên quan đến Giáo Pháp của đấng Toàn Giác vừa mới诞生, các vị A-la-hán hộ trì Giáo Pháp như Ngài Mahā Kassapa và Ngài Upāli đã nghĩ đến sự cần thiết của việc bảo vệ tính chất thuần khiết của Giáo Pháp. Do đó, vào ngày thứ hai của tháng thứ tư sau khi đức Phật Niết Bàn, cuộc Kết Tập lần thứ nhất đã được thực hiện với sự tham dự của năm trăm vị A-la-hán tại hang động Sattapaññī dưới sự bảo trợ của đức vua Ajatasattu (A-xà-thê). Cuộc Kết Tập Giáo Pháp được tiến hành bởi các vị tỳ khưu Mahā-kassapa, Ānanda, Upāli, và các vị Thánh A-la-hán khác đã là nền tảng cho các cuộc kết tập về sau. Chú Giải đề cập rằng cuộc Kết Tập Giáo Pháp này đã được tất cả các vị tỳ khưu thừa nhận. Cuộc Kết Tập Giáo Pháp lần thứ nhất này còn được gọi là Cuộc Kết Tập về Luật của năm trăm vị vì có liên quan đến các điều học nhỏ nhặt và ít quan trọng (khuddānukhuddakasikkhā). Giáo Pháp của đức Phật đã được phân chia thành Tạng (Piṭaka) trong cuộc kết tập này.

Cuộc Kết Tập lần thứ nhì đã được tổ chức vào khoảng một trăm năm sau lần thứ nhất vào thời trị vì của đức vua Kālasoka. Cuộc kết tập này dựa trên nền tảng của “Mười sự việc không được phép.” Các vị tỳ khưu xứ Vajjī đã ra sức vận động để hợp thức hóa mười sự việc

xét ra có bản chất không đúng với Luật. Cuộc Kết Tập lần thứ nhì đã được tiến hành bằng hình thức hội thảo giữa các vị tỳ khưu A-la-hán Sabbakāmī, Revata, Sālha, Ujjasobhita, Vāsabhagāmika, Sambhūta Sāṇavāsī, Yasa Kākanḍakaputta, và Sumana. Bảy trăm vị A-la-hán đã tham dự cuộc Kết Tập này. Cuộc Kết Tập Giáo Pháp lần thứ nhì này còn được gọi là Cuộc Kết Tập về Luật của bảy trăm vị. Trong cuộc Kết Tập này, hai chương về Kết Tập ở Cullavagga (Luật Tiêu Phẩm), bài kinh Muṇḍarājasutta, Serissaka Vimānakathā Uttaravāda, Petavatthu, v.v... đã được công nhận vào Chánh Tạng Pāli.

Do sự xuất hiện của nhiều bộ phái, tính chất đúng đắn về giáo lý và sở hành của các bộ phái chính bị suy giảm, các vị tỳ khưu chân chánh đều lui vào rừng ẩn nấp. Nhằm bảo vệ phẩm chất của Giáo Pháp đức Phật trong tình trạng này, vào khoảng hai trăm ba mươi năm sau thời kỳ đức Phật Niết Bàn cuộc Kết Tập lần thứ ba đã được tổ chức ở tại Āsokārāma do đức vua Asoka. Cuộc Kết Tập này đã được tiến hành bởi vị tỳ khưu A-la-hán Moggaliputta Tissa cùng với một ngàn vị A-la-hán. Đặc biệt bộ Kathāvatthupakarana đã được trùng tụng nhằm chỉnh đốn những sai lầm đang được thực hành bởi các bộ phái. Cuộc Kết Tập này đã hoàn tất sau chín tháng và đã được gọi là cuộc Kết Tập của một ngàn vị.

Sau cuộc Kết Tập lần thứ nhất, Tạng Luật đã được duy trì do các vị tỳ khưu thuộc nhóm của vị Thánh A-la-hán Upāli, Tạng Kinh gồm có Trường Bộ do nhóm của ngài Ānanda, Trung Bộ do nhóm của ngài Sāriputta, Tương Ưng do nhóm của ngài Kassapa, Tăng Chi do nhóm của ngài Anuruddha, và Tạng Vi Diệu Pháp do nhóm của ngài Sāriputta .

Sự thành lập các nhóm trì tụng (bhāṇaka):

Sau Cuộc Kết Tập lần thứ nhất, Giáo Pháp đã được phân chia thành nhiều phần và các phần chính yếu đã được giao cho các vị tỳ khưu tinh thông về lãnh vực ấy có nhiệm vụ duy trì và phổ biến. Một số nhóm trì tụng chính là nhóm Trí Tụng Trường Bộ (Dīghabhāṇaka), nhóm Trí Tụng Trung Bộ (Majjhimbhāṇaka), nhóm Trí Tụng Tương Ưng (Saṃyuttabhāṇaka), nhóm Trí Tụng Tăng Chi (Aṅguttarabhāṇaka), nhóm Trí Tụng Kinh Bổn Sanh (Jātakabhāṇaka), nhóm Trí Tụng Kinh Pháp Cú (Dhammapadabhāṇaka), nhóm Trí Tụng hai Bộ Luật (Ubhato Vibhaṅgabhāṇaka), nhóm Trí Tụng bộ Đại Sư về Thánh Nhân (Mahā Ariyavāmsa), v.v... Các vị đệ tử này đã làm phong phú và gìn giữ Giáo Pháp bằng phương tiện trùng tụng bằng trí nhớ. Nhóm cuối cùng của các vị trì tụng này đã sống tại Sri Lanka. Sau cuộc Kết Tập lần

thứ ba, Giáo Pháp của đức Phật đã được truyền sang Sri Lanka do công của Trưởng Lão Mahinda là vị đệ tử của ngài tỳ khưu A-la-hán Moggaliputta Tissa.

Theravāda: Ý nghĩa của từ “Thera” là “Trưởng Lão.” Các thành viên của Theravāda là các vị trưởng lão. Các vị tỳ khưu Mahākassapa, Upāli, Yasa, v.v... đã tham dự cuộc Kết Tập Giáo Pháp lần thứ nhất và thứ nhì đã trùng tụng Chánh Tạng, và các lời trùng tụng ấy được gọi là Theravāda. Sớ giải tên Sārathadīpanī Tikā có đề cập rằng: “Sabbam theravādanti dve saṅgītiyo ārulhā pāliyevettha theravādo ti veditabbā. Sā hi mahākassapapabhutinam mahātherānam vādattā theravādo ti vuccati.” Các vị Theravāda còn được gọi là Therika (thuộc về các vị Trưởng Lão). Các vị này sống chủ yếu ở Magadhyā và Ujjayini. Trong số các vị này, nhóm Ujjayinī đã đến Sri Lanka. Các vị trưởng thượng “Porāṇa” của Giáo Hội Theravāda là những vị thầy lối lạc và đã đóng vai trò vô cùng quan trọng trong việc thành lập Giáo Hội Theravāda.

Sau cuộc Kết Tập lần thứ ba, ngài tỳ khưu Mahinda đã đem Tam Tạng của Theravāda đến xứ sở Sri Lanka và đã chuyển hóa được rất đông người xuất gia theo Phật Giáo. Các vị ấy đã học tập Tam Tạng và đã viết Chú Giải bằng tiếng Sinhala. Cuộc Kết Tập Giáo Pháp đầu tiên ở Sri Lanka đã được thực hiện bởi vị tỳ khưu A-la-hán Ariṭṭha trước đây là vị quan đại thần của đức vua Devānampiya Tissa (247-207 trước Tây Lịch). Đã có sáu mươi ngàn vị A-la-hán tham dự. Tỳ khưu Ariṭṭha chính là vị đệ tử đầu tiên của ngài Mahinda. Cuộc Kết Tập đã được tổ chức tại tu viện Thūpārāma ở Anurādhapura.

Tu viện Mahā Vihāra đã được xây dựng cho ngài Mahinda và đã có một vị trí vô cùng lớn lao và quan trọng đối với Giáo Hội Theravāda. Lúc bấy giờ đã xảy ra nhiều sự kiện có liên quan đến lời Giáo Huấn của đức Phật, sự kiện Lokuttaravāda là một. Mặc dù có nhiều khó khăn phải đối phó nhưng các vị tỳ khưu ở Mahā Vihāra đã bảo vệ được sự thuần khiết của Giáo Pháp và đã được khắp nơi biết tiếng. Do đó, nhiều người ngoại quốc đã đến Sri Lanka để tiếp thu Phật Giáo, trong đó có Viśākha, Pītimalla, Buddhaghosa, v.v...

Sự Kết Tập thành sách:

Tam Tạng Giáo Pháp do Ngài Mahinda đem đến và giảng dạy cho các vị tỳ khưu ở Mahā Vihāra đã được duy trì bằng trí nhớ trong bốn trăm năm. Vào thời trị vì của đức vua Valagamba (440-454 theo Phật Lịch), Tam Tạng đã được ghi lại thành các tập sách. Sau đó, Tam Tạng Pāli này đã được truyền sang các nước như là Thái Lan, Cambodia, và Miến Điện.

Champa (Việt Nam):

Được biết Champa là vùng đất ở về phía đông nam của bán đảo Đông Dương, hiện nay là Việt Nam. Điều được phỏng đoán là triết học Phật Giáo đã được thiết lập tại xứ này vào khoảng thế kỷ thứ 3 sau Tây Lịch. Vào khoảng năm 605 sau Tây Lịch, thủ đô Champa đã bị chiếm đóng bởi người Trung Quốc và họ đã du nhập Phật Giáo vào Trung Quốc; điều này được ghi lại trong văn kiện của Trung Quốc. Điều rõ rệt là Phật Giáo đã được phổ biến tại Việt Nam trước thế kỷ thứ bảy sau Tây Lịch và Phật Giáo Champa là chánh yếu và được liệt kê vào bộ phái Arya Sammiti là một nhóm nhỏ thuộc bộ phái Sravasti. Tư liệu của thế kỷ thứ tám sau Tây Lịch được ghi lại trên bia đá chứng tỏ rằng Phật Giáo Mahāyāna đã hiện diện ở Việt Nam và Tantrayāna phát xuất từ Mahāyāna cũng có mặt.

Vào thế kỷ thứ 15 sau Tây Lịch, người Annam ở phía bắc đã kiểm soát xứ sở và Phật Giáo mang đặc điểm của Mahāyāna đã có sự tác động. Về sau, Phật Giáo mang đặc điểm của Trung Quốc đã tác động đến xứ sở này thay vì Phật Giáo Champa trước đây.

Vị tỳ khưu Indacanda người Việt Nam đã đến Sri Lanka trong những năm gần đây và đang ngũ tại tu viện Sri Jayawardhanaramaya khu vực Kotte. Vị này đã học Pāli và đã sử dụng Tam Tạng Pāli ấn bản Buddha Jayanti do Buddhist Cultural Centre ấn hành. Vị này đã học Tam Tạng và sau đó dịch sang tiếng Việt Nam. Khi xem xét đến lịch sử của nước Việt Nam và lịch sử của Tam Tạng, chúng tôi nhận thấy rằng sự nỗ lực và ước nguyện thực hiện Tam Tạng Song Ngữ của vị này thật là phi thường. Nếu việc làm ấy được thành tựu thì sự hiểu biết về Tam Tạng của Theravāda ở Việt Nam sẽ được phổ biến và Phật Giáo Theravāda ở Việt Nam sẽ thêm phần phát triển. Khi ấy, vị tỳ khưu Indacanda sẽ là người sứ giả có công đóng góp cho sự hoằng Pháp của Phật Giáo Theravāda ở Việt Nam và điều này sẽ được ghi nhận bởi lịch sử của hai nước, Việt Nam cũng như của Sri Lanka.

Ý định của vị tỳ khưu này thật lớn lao, và sự nỗ lực của vị này thật đáng khâm phục. Chư Phật từ sống ở Sri Lanka và Việt Nam hãy nên hỗ trợ tỳ khưu Indacanda trong công việc dấn thân này.

Chúng tôi phúc chúc cho tỳ khưu Indacanda được sức khỏe, sống lâu, và đạt đến sự thành công đối với điều ước nguyện của mình.

Venerable Kirama Wimalajothi
Giám Đốc Buddhist Cultural Centre
Nedimala, Dehiwala, Sri Lanka
Tháng Nikini 2550.

ශ්‍රී ලංකා ජනරාජ රජයෙහි සංඝර ප්‍රතිපාදන වාස්තු
SRI LANKA GOVERNMENT RELIGIOUS AFFAIRS
MINISTRY OF RELIGIOUS AFFAIRS

කොට්ඨාස
මානව මාන
මය මා

කොට්ඨාස
මානව මාන
මය මා

24th May, 2006

This is to certify that the bilingual Tripitaka in Pali and Sinhala in connection with the 2550th Buddha Jayanthi Commemoration is the correct version of the Pali Text. The Pali text in Roman Characters has its equivalence in content and validity to the original in Sinhala characters.

B.N.Jinasena 24.5.2006
Secretary
Ministry of Religious Affairs

115, Secretariat Building, Colombo 07, Sri Lanka.
Telephone } 011-2400886 fax } 011-2400887 Director Office } 011-2477116
Office } 011-2400888 fax } 011-2400889 Dr. S. Jayasuriya } 011-2477118
Secretary } 011-2400890

Ministry of Religious Affairs

--ooOoo--

Ngày 24 tháng 05 năm 2006

Xác nhận rằng Tam Tạng song ngữ Pali và Sinhala ấn tống vào dịp lễ kỷ niệm Buddha Jayanthi lần thứ 2550 là chính xác về phần Pali văn. Phần Pali văn được phiên âm sang mẫu tự Roman có giá trị tương đương về nội dung so với văn bản gốc bằng mẫu tự Sinhala.

B. N. Jinasena
Thư Ký
Chánh văn phòng

Địa Chỉ: 115 Wijerama Mawatha, Colombo 07, Sri Lanka

Office: 94-11-2690896 Fax: 94-11-2690897

Deputy Minister: 94-11-5375128, 94-11-2690898

Secretary: 94-11-2690736

THÀNH PHẦN NHÂN SỰ:

CỐ VẤN DANH DỰ:

Ven. Devahandiye Paññāsekara Nāyaka Mahāthera
 President of the Thimbirigasyaya Religious Association
 “Sasana Arakshaka Mandalaya”
 Tu Viện Trưởng Tu Viện Sri Jayawardhanaramaya Colombo

CỐ VẤN THỰC HIỆN:

Ven. Kirama Wimalajothi Nāyaka Mahāthera
 Giám Đốc nhà xuất bản Buddhist Cultural Centre

CỐ VẤN PHIÊN DỊCH:

Ven. Kadurupokune Nandaratana Mahāthera
 Cựu Giảng Viên Đại Học Phật Học Anurādhapura - Sri Lanka
 Hiệu Trưởng Trường Siri Nandana Tipiṭaka Dhammāyatana
 Malegodā, Payāgala - Sri Lanka

CỐ VẤN VI TÍNH:

Ven. Mettāvihārī (Đan Mạch)
 Ban điều hành Mettānet Foundation

ĐIỀU HÀNH TỔNG QUÁT:

Tỳ Khuu Indacanda

PHỤ TRÁCH PHIÊN ÂM & PHIÊN DỊCH:

- Tỳ Khuu Indacanda (Trưởng Đình Dũng)

PHỤ TRÁCH VI TÍNH:

- Tỳ Khuu Đức Hiền (Nguyễn Đăng Khoa)

PHỤ TRÁCH IN ấn & PHÁT HÀNH:

- Tỳ Khuu Tâm Đăng

TIPIṬAKAPĀLI - TAM TẠNG PĀLI

Piṭaka	Tạng	Tên Pāli	Tựa Việt Ngữ	Số tt.
V I N A Y A	L U A T	Pārājikapāli	Phân Tích Giới Tỳ Khưu I	01
		Pācittiyapāli bhikkhu	Phân Tích Giới Tỳ Khưu II	02
		Pācittiyapāli bhikkhunī	Phân Tích Giới Tỳ Khưu Ni	03
		Mahāvaggapāli I	Đại Phẩm I	04
		Mahāvaggapāli II	Đại Phẩm II	05
		Cullavaggapāli I	Tiêu Phẩm I	06
		Cullavaggapāli II	Tiêu Phẩm II	07
		Parivārapāli I	Tập Yêu I	08
		Parivārapāli II	Tập Yêu II	09
S U T T A N T A	K I N H	Dīghanikāya I	Trường Bộ I	10
		Dīghanikāya II	Trường Bộ II	11
		Dīghanikāya III	Trường Bộ III	12
		Majjhimanikāya I	Trung Bộ I	13
		Majjhimanikāya II	Trung Bộ II	14
		Majjhimanikāya III	Trung Bộ III	15
		Samyuttanikāya I	Tương Ưng Bộ I	16
		Samyuttanikāya II	Tương Ưng Bộ II	17
		Samyuttanikāya III	Tương Ưng Bộ III	18
		Samyuttanikāya IV	Tương Ưng Bộ IV	19
		Samyuttanikāya V (1)	Tương Ưng Bộ V (1)	20
		Samyuttanikāya V (2)	Tương Ưng Bộ V (2)	21
		Āṅguttaranikāya I	Tăng Chi Bộ I	22
		Āṅguttaranikāya II	Tăng Chi Bộ II	23
		Āṅguttaranikāya III	Tăng Chi Bộ III	24
		Āṅguttaranikāya IV	Tăng Chi Bộ IV	25
		Āṅguttaranikāya V	Tăng Chi Bộ V	26
		Āṅguttaranikāya VI	Tăng Chi Bộ VI	27

Piṭaka	Tạng	Tên Pāli		Tựa Việt Ngữ	Số tt.
S U T T A N T A	K N I K Ā Y A *	K	Khuddakapāṭha	Tiểu Tụng	28
		H	Dhammapadapāṭi	Pháp Cú	-
		U	Udānapāṭi	Phật Tự Thuyết	-
		D	Itivuttakapāṭi	Phật Thuyết Như Vật	-
		D	Suttanipāṭapāṭi	Kinh Tập	29
		A	Vimānavatthupāṭi	Chuyện Thiên Cung	30
		K	Petavatthupāṭi	Chuyện Ngã Quý	-
		A	Theragathāpāṭi	Trưởng Lão Kê	31
		N	Therīgāthāpāṭi	Trưởng Lão Ni Kê	-
		I	Jātakapāṭi I	Bồn Sanh I	32
		K	Jātakapāṭi II	Bồn Sanh II	33
		N	Jātakapāṭi III	Bồn Sanh III	34
		H	Mahāniddesapāṭi	(chưa dịch)	35
		A	Cullaniddesapāṭi	(chưa dịch)	36
			Paṭisambhidāmagga I	Phân Tích Đạo I	37
			Paṭisambhidāmagga II	Phân Tích Đạo II	38
			Apadānapāṭi I	Thánh Nhân Ký Sự I	39
		T	Apadānapāṭi II	Thánh Nhân Ký Sự II	40
		I	Apadānapāṭi III	Thánh Nhân Ký Sự III	41
		Ê	Buddhavāmsapāṭi	Phật Sư	42
		U	Cariyāpiṭakapāṭi	Hạnh Tặng	-
			Nettipakaraṇa	(chưa dịch)	43
		B	Peṭakopadesa	(chưa dịch)	44
		Ø	Milindapañhapāṭi	Milinda Ván Đạo	45
A B H I D H A M M A	V I D I Ê U P H Á P	Dhammadasaṅganipakaraṇa Vibhaṅgapakaraṇa I		Bộ Pháp Tụ	46
		Vibhaṅgapakaraṇa II		Bộ Phân Tích I	47
		Kathāvatthu I		Bộ Phân Tích II	48
		Kathāvatthu II		Bộ Ngữ Tông I	49
		Kathāvatthu III		Bộ Ngữ Tông II	50
		Dhātukathā		Bộ Ngữ Tông III	51
		Puggalapaññattipāṭi		Bộ Chất Ngữ	-
		Yamakapakaraṇa I		Bộ Nhân Ché Định	52
		Yamakapakaraṇa II		Bộ Song Đôi I	53
		Yamakapakaraṇa III		Bộ Song Đôi II	54
		Patthānapakaraṇa I		Bộ Song Đôi III	55
		Patthānapakaraṇa II		Bộ Vị Trí I	56
		Patthānapakaraṇa III		Bộ Vị Trí II	57
				Bộ Vị Trí III	58

SUTTANTAPIṬAKE KHUDDAKANIKĀYE

MILINDAPAÑHAPĀLI

TẶNG KINH - TIỂU BỘ

MILINDA VĂN ĐẠO

*Tāni ca sutte otāriyamānāni vinaye sandassiyamānāni sutte ceva
otaranti vinaye ca sandissanti, niṭṭham ettha gantabbāñ: ‘Addhā idam
tassa bhagavato vacanam, tassa ca therassa suggahitan’ti.*

(Dīghanikāya II, Mahāparinibbānasutta).

Các điều ấy (những lời đã được nghe thuyết giảng) cần được dõi chiếu ở Kinh, cần được xem xét ở Luật, và chỉ khi nào chúng hiện diện ở Kinh và được thấy ở Luật, thời điều kêt luận có thể rút ra ở đây là: “Điều này chắc chắn là lời giảng dạy của đức Thế Tôn và đã được vị trưởng lão ấy tiếp thu đúng đắn.”

(Trường Bộ II, Kinh Đại Bát-Niết-Bàn).

LỜI GIỚI THIỆU

Milindapañhapāli là một tác phẩm có giá trị trong nền văn học Phật Giáo Theravāda. *Milinda* là tên của một vị vua, còn từ *pañha* có nghĩa là “câu hỏi.” Như vậy, tựa đề *Milindapañha* được dịch sát nghĩa sang tiếng Việt sẽ là “*Những câu hỏi của Milinda*;” chúng tôi chọn tựa đề tiếng Việt cho tác phẩm *Milindapañhapāli* là “*Milinda Văn Đạo*.”

Theo sự sắp xếp ở bản Lược Đồ Tam Tạng Song Ngữ Pāli - Việt (trang xviii), thì *Milindapañhapāli* là tập thứ 45 (TTPV 45), thuộc về Tiểu Bộ, Tạng Kinh. Cũng cần giải thích rõ rằng: Tiểu Bộ là bộ thứ năm của Tạng Kinh, bốn bộ trước là Trường Bộ, Trung Bộ, Tương Ưng Bộ, và Tăng Chi Bộ. Lịch sử hình thành Tiểu Bộ xét ra có phân phúc tạp và Tam Tạng của các quốc gia theo truyền thống Theravāda có số lượng đầu sách của Tiểu Bộ không được thống nhất. Tiểu Bộ của Tam Tạng Thái Lan có 15 đầu sách: *Khuddakapāṭha*, *Dhammapadapāli*, *Udānapāli*, *Itivuttakapāli*, *Suttanipātapāli*, *Vimānavathupāli*, *Petavathupāli*, *Theragathāpāli*, *Therīgāthāpāli*, *Jātakapāli*, *Niddesapāli*, *Paṭisambhidāmaggapāli*, *Apadānapāli*, *Buddhavaṇisapāli*, *Cariyāpiṭakapāli*. Hai đầu sách *Nettipakaraṇa* và *Peṭakopadesa* được thấy ở Tiểu Bộ của Tam Tạng Tích Lan và Tam Tạng Miến Điện. Tuy nhiên, Tam Tạng Miến Điện còn có thêm một tập nữa là *Milindapañhapāli*, nâng tổng số đầu sách thuộc Tiểu Bộ lên thành 18. Tam Tạng Song Ngữ Pāli - Việt tuy sử dụng nguồn Pāli và sự sắp xếp theo hệ thống *Buddha Jayanti Tripitaka Series* của xứ quốc giáo Tích Lan, nhưng riêng ở Tiểu Bộ có thêm vào tập *Milindapañhapāli* theo sự chọn lựa của truyền thống Miến Điện.

Tập Kinh *Milindapañhapāli* - *Milinda Văn Đạo* thuật lại cuộc đối thoại giữa đức vua Milinda và vị tỳ khưu Nāgasena. Tập Kinh này giải thích về một số điểm khúc mắc trong Giáo Pháp và còn là một tài liệu có giá trị về khía cạnh ngôn ngữ. Tuy nhiên, danh tính của tác giả cũng như thời điểm thực hiện không thể xác định được, có tài liệu phỏng định rằng tác phẩm này đã xuất hiện vào khoảng thế kỷ thứ 1 theo Tây lịch. Một cách xác định khác là căn cứ vào việc văn bản này có đề cập đến tu viện Asoka ở thành phố Pātaliputta để đưa đến kết luận rằng việc thực hiện tác phẩm này đã được tiến hành sau thời kỳ đức vua Asoka, nghĩa là sau thế kỷ thứ 3 trước Tây lịch.Thêm vào đó, một điểm mốc khác được xác định chắc chắn là văn bản này đã được thực hiện trước thế kỷ thứ 5 theo Tây lịch, là thời điểm vị Chú Giải sư Buddaghosa thực hiện các bộ *Aṭṭhakathā* (Chú Giải), bởi vì các Chú Giải ấy đã có đề cập đến văn bản *Milindapañhapāli*.

Căn cứ vào dòng chữ cuối của bản Kinh, được biết rằng vị đại trưởng lão tên Doṇī sống ở thành phố Doṇī thuộc xứ Laṅkā đã nghe và viết lại thành sách đúng theo sự sắp xếp của nó. Có sự nhận định rằng tập Kinh này tuy đã được ghi lại ở xứ Tích Lan nhưng vẫn có xuất xứ từ Ấn Độ, bởi vì các địa danh được đề cập trong văn bản này hoàn toàn là các địa danh ở Ấn Độ, và không có địa điểm nào của Tích Lan được nói đến. Tuy nhiên, cũng không thể truy nguyên được nguồn gốc là bằng cách nào và vào lúc nào tập Kinh này đã được truyền đến hòn đảo Tích Lan. Một điểm khác nữa đáng được lưu ý là bản dịch tiếng Trung Quốc tên *Nāgasenabhiksusūtra*, có thời điểm thực hiện được biết vào khoảng thế kỷ thứ 4, đã được tìm thấy. Bản dịch này ngắn gọn hơn và có một vài điểm khác biệt so với văn bản *Pāli*, điều ấy đưa đến giả thuyết cho rằng văn bản đầu tiên của *Milindapañha* đã được thực hiện chỉ có bấy nhiêu, sau đó được truyền sang Trung Quốc rồi được dịch sang tiếng bản xứ, còn văn bản *Pāli* tồn tại ở Ấn Độ đã được tiếp tục phát triển thêm trong khoảng thời gian về sau để có được văn bản như ngày hôm nay; để khẳng định điều này, cần phải có thêm nhiều chứng cứ khác nữa. Ngoài ra, còn có tác phẩm *Milindaṭṭikā* - Sớ Giải về *Milinda* đã được thực hiện ở Tích Lan bởi vị Trưởng Lão Mahātipiṭaka Cūlābhayaathero, nghĩa là vị trưởng lão tên Cūlābhaya có danh hiệu là Mahātipiṭaka (Đại Tam Tạng). Sớ Giải này đã giải thích một số điểm khó hiểu ở trong văn bản chính và có tên gọi là *Madhuratthappakāsinī*.

Tập Kinh này đã được dịch sang tiếng Việt từ tài liệu có nguồn gốc tiếng Hán, và gần đây từ những tài liệu tiếng Anh, nhưng những văn bản này rất ngắn gọn. Đặc biệt có bản dịch của Hòa Thượng Giới Nghiêm với tựa đề ‘*Mi Tiên Văn Đáp*’ là đầy đủ nhất, tuy nhiên chúng tôi thiển nghĩ rằng Hòa Thượng đã chọn lối dịch giảng, thay vì bám sát nguyên bản. Bản dịch này đã được Thượng Tọa Giới Đức hiệu đính lại cũng theo tinh thần trên. Nếu muốn tham khảo thêm tài liệu tiếng Anh thì nên xem bản dịch đầy đủ của của Giáo Sư I. B. Horner đã được Hội Pali Text Society in vào năm 1969 gồm có hai tập.

Về nội dung, tập Kinh *Milindapañhapāli* - *Milinda Văn Đạo* ghi lại những câu hỏi của đức vua Milinda về Giáo Pháp của đức Phật Gotama và các câu trả lời của vị tỳ khưu Nāgasena. Theo văn bản, đức vua tên Milinda ở thành Sāgala, thuộc xứ Jambudīpa (Ấn Độ) là người thông minh, có ý cầu học, đã thường tìm đến các nhà triết học, các giáo chủ đương thời để học hỏi. Tuy nhiên, những câu trả lời của các vị này đã không làm cho đức vua được thỏa mãn. Các vị A-la-hán trong Phật Giáo cũng không ngoại lệ, và kết quả là các vị tỳ khưu, dẫu là bậc Thánh hoặc còn là phàm nhân, đều phải ẩn cư để khỏi phải đối diện với những câu hỏi hóc búa của vị vua này. Cuối cùng, vị thiên tử Mahāsena đang cùi ngụ ở cung điện Ketumati đã được thỉnh cầu hạ sanh vào thế giới loài người để làm công việc tế độ đức vua Milinda. Vị Thiên tử đã đồng ý và đã được

sanh ra trong gia đình người Bà-la-môn tên Sonuttara, sau đó lớn lên là đứa bé trai Nāgasena. Vào lúc bảy tuổi, được cha thuê thầy dạy học, và đứa bé đã học được rành rẽ ba bộ Vệ Đà chỉ sau một lần nghe qua. Sau đó, đã được đại đức Rohaṇa tế độ và cho xuất gia làm Sa-di, cho học Tạng Vi Diệu Pháp. Và vị Sa-di Nāgasena chỉ với một lần đọc đã thông thạo tất cả Tạng Vi Diệu Pháp ấy. Vào năm hai mươi tuổi, Nāgasena đã được thọ giới trở thành vị tỳ khưu và được thầy tế độ gởi đến tu viện Vattaniya để học với ngài Assagutta. Tại đây, đại đức Nāgasena đã thành tựu Thánh quả Nhập Lưu. Rồi sau đó, đại đức Nāgasena đã được gởi đến tu viện Asoka ở Pātaliputta để học với ngài Dhammarakkhita. Sau đó, trong sự chứng minh của ngài Dhammarakkhita, đại đức Nāgasena đã học Tam Tạng, lời dạy của đức Phật, về phần văn tự chỉ với một lần đọc trong ba tháng, rồi thêm ba tháng nữa chú tâm về phần ý nghĩa. Sau đó, nhờ vào sự sách tấn của ngài Dhammarakkhita, đại đức Nāgasena đã đạt được phẩm vị A-la-hán cùng với các tuệ phân tích ngay trong đêm ấy. Sau đó, nhận lời thỉnh mời của các vị A-la-hán ở cao nguyên Rakkhita núi Hi-mã-lạp, đại đức Nāgasena đã rời tu viện Asoka và đã đi đến nơi ấy bằng thần thông, và đã nhận lời việc đối đáp với đức vua Milinda. Các câu hỏi của đức vua Milinda đề cập đến nhiều lãnh vực của Phật Giáo, và các câu trả lời thông minh của vị tỳ khưu Nāgasena giúp cho người đọc có thể hiểu thêm về lời dạy của đức Phật.

Về hình thức sắp xếp, phần *Nigamanam - Đoạn Kết* ở cuối tập Kinh có ghi như sau: “Các câu hỏi của đức vua Milinda được truyền đạt ở trong tập sách này gồm có hai trăm sáu mươi hai câu hỏi, được chia thành hai mươi hai phẩm, thuộc về sáu chương, như vậy là đầy đủ. Tuy nhiên còn có bốn mươi hai câu hỏi chưa được truyền đạt. Tổng cộng tất cả các câu hỏi đã được truyền đạt và chưa được truyền đạt là ba trăm lẻ bốn câu hỏi. Hết thảy tất cả được gọi tên là: ‘Các câu hỏi của đức vua Milinda.’” Ở đây, sáu chương đã được nêu ra là: *Sự Liên Hệ Trong Quá Khứ*, *Câu Hỏi của Đức Vua Milinda*, *Câu Hỏi về Hành Tướng*, *Câu Hỏi Đối Chọi*, *Câu Hỏi (giảng bằng sự) Suy Luận*, *Câu Hỏi Giảng về Các Ví Dụ*; còn các con số 22 phẩm (*vagga*) là và 304 câu hỏi vẫn là điều đang làm phẫn vân các nhà nghiên cứu. Về 42 câu hỏi chưa được truyền đạt, phần *Mātikā - Các Tiêu Đề* ở chương *Opammakathāpañhā - Câu Hỏi Giảng về Các Ví Dụ* giới thiệu 105 ví dụ, nhưng chỉ có 67 ví dụ được trình bày dưới dạng câu hỏi, và các câu hỏi chưa được trình bày là 38 chứ không phải 42.

Nói tóm lại, đây là một sự kiện có thật đã xảy ra ở tu viện Sankheyya, thuộc kinh đô Sagala của nước Bactria. Và các công trình nghiên cứu đã xác định rằng đức vua Milinda chính là vị vua người gốc Hy Lạp (Greek) tên Menander đã cai trị xứ Bactria ở vùng Tây Bắc của Ấn Độ (India) vào khoảng thế kỷ thứ 2 theo Tây lịch. Còn lai lịch của vị tỳ khưu Nāgasena không tìm ra được, có thể vì các sử liệu chỉ tập trung ghi lại các sinh hoạt của triều đại vua chúa.

Có hai điểm lưu ý cần được nêu lên ở đây là việc đức vua Milinda đã từng đi đến tham vấn sáu vị Giáo chủ ngoại đạo Pūraṇa Kassapa, Makkhalī Gosāla, Niganṭha Nātaputta, Sañjaya Bellatṭhiputta, Ajita Kesakambalī, Kakudha Kaccāyana; điều này xét ra không được hợp lý vì những vị giáo chủ này sống cùng thời với đức Phật. Như vậy, nếu các giáo phái này còn tồn tại đến thời kỳ của đức vua Milinda thì cũng chỉ có thể là các hậu duệ của sáu vị này. Điều khác nữa là có nhiều trích dẫn của tỳ khưu Nāgasena cho biết là lời dạy của đức Phật nhưng không thể tìm ra được ở Tam Tạng *Pāli* đang sử dụng hiện nay; do đó chúng tôi chỉ ghi lại những phần trích dẫn mà chúng tôi có thể kiểm tra được dựa vào kết quả nghiên cứu của Cố Giáo Sư I. B. Horner qua bản dịch tiếng Anh *Milinda's Questions* 2 tập của người.

Văn bản *Pāli* trình bày ở đây đã được phiên âm trực tiếp từ văn bản *Pāli-Sinhala* ấn hành tại Sri Lanka vào năm 1962, Phật lịch 2505 do công sức hiệu đính của Ngài Trưởng Lão Aggamahāpaṇḍita Ānandametteyya Mahāthera. Tập sách này còn có đính kèm luôn cả phần Sớ Giải *Milindatīkā* cũng bằng mẫu tự *Sinhala*.

Về phương diện dịch thuật và trình bày văn bản tiếng Việt, chúng tôi đã ghi nghĩa Việt của các câu kệ ngôn bằng văn xuôi nhằm diễn tả trọn vẹn ý nghĩa của văn bản gốc, và được trình bày bằng dạng *chữ nghiêng* để làm nổi bật sự khác biệt. Về văn phong của lời dịch, chúng tôi chủ trương ghi lại lời tiếng Việt sát theo văn bản gốc và cố gắng không bỏ sót từ nào không dịch. Lời văn tiếng Việt của chúng tôi có chứa đựng những mẫu chốt giúp cho những ai có ý thích nghiên cứu *Pāli* thấy ra được cấu trúc của loại ngôn ngữ này, đồng thời tạo sự thuận tiện cho công việc hiệu đính trong tương lai. Việc làm này của chúng tôi không hẳn đã được hoàn hảo, dẫu sao cũng là bước khởi đầu nhằm thúc đẩy phong trào nghiên cứu cổ ngữ Phật Học của người Việt Nam. Tuy nhiên, một số sai sót trong quá trình phiên dịch đương nhiên không thể tránh khỏi, chúng tôi xin chịu hoàn toàn trách nhiệm về trình độ yếu kém.

Nhân đây, chúng tôi cũng xin chân thành ghi nhận sự quan tâm chăm sóc trực tiếp hoặc gián tiếp đối với công tác phiên dịch của chúng tôi về phương diện vật thực bồi dưỡng và thuốc men chữa bệnh của các vị hưu ân sau: TT. Bửu Hiền - Trụ Trì Chùa Pháp Bảo Mỹ Tho, Nghiên cứu sinh Tiến Sĩ tại Đại Học Peradeniya - Sri Lanka, ĐĐ. Tâm Đăng - Nghiên cứu sinh Tiến Sĩ tại Đại Học Kelaniya - Sri Lanka, Sư Cô Thích Nữ Tâm Đạo - Nghiên cứu sinh Tiến Sĩ tại Đại Học Pune - India, Cô Phạm Thu Hương (Hồng Kông), Phật tử Hựu Huyền (Đà Nẵng), Phật tử Hoàng Thị Lựu và gia đình (Đà Nẵng). Công việc soạn thảo này được thông suốt, không bị gián đoạn, chính là nhờ có sự hỗ trợ nhiệt tình và quý báu của quý vị. Thành tâm cầu chúc quý vị luôn giữ vững niềm tin và thành tựu được nhiều kết quả trong công việc tu tập giải thoát.

Một điều thiếu sót lớn nếu không đề cập đến sự nhiệt tình giúp đỡ của Phật tử Tung Thiên đã sắp xếp thời gian để đọc lại bản thảo một cách kỹ lưỡng và đã đóng góp nhiều ý kiến sâu sắc giúp cho chúng tôi tránh được một số điểm vụng về trong việc sử dụng từ ngữ tiếng Việt. Chúng tôi cũng xin thành tâm tùy hỷ và tán dương công đức của các thí chủ đã nhiệt tâm đóng góp tài chánh giúp cho Công Trinh Ấm Tống Tam Tạng Song Ngữ Pāli - Việt được tồn tại và phát triển, mong sao phước báu Pháp thí này luôn dẫn dắt quý vị vào con đường tu tập đúng theo Chánh Pháp, thành tựu Chánh Trí, chứng ngộ Niết Bàn, không còn luân hồi sanh tử nữa.

Nhân đây, cũng xin thành kính tri ân công đức của Ngài Hòa Thượng Ven. Devahandiye Paññāsekara Nāyaka Mahāthera, tu viện trưởng tu viện Sri Jayawardhanaramaya Colombo 8 - Sri Lanka, Ven. Kaluthara Wanaratana, tu viện trưởng tu viện Sri Vinayalankaramaya, Colombo 10 - Sri Lanka, Sư Cô Từ Tâm, Siddhartha Compassion School, Bodh Gaya - India, đã cung cấp trú xứ và các vật dụng cần thiết giúp cho chúng tôi có thể tập trung toàn thời gian cho công việc thực hiện tập Kinh này.

Cuối cùng, nồng mong phước báu phát sanh trong công việc soạn thảo tập Kinh này được thành tựu đến thầy tổ, song thân, và tất cả chúng sanh trong tam giới. Nguyện cho hết thầy đều được an vui, sức khỏe, có trí tuệ, và tinh tấn tu tập ngõ hầu thành đạt cứu cánh giải thoát, chấm dứt khổ đau.

Kính bút,
ngày 12 tháng 06 năm 2011
Tỳ Khuu Indacanda (Trưởng đình Dũng)

CÁC CHỮ VIẾT TẮT:

Văn Bản Pāli:

- Ma. : Maramma Chatṭhasaṅgīti Piṭakapotthakam
(Tặng Miến Điện kỳ kết tập lần thứ 6)
PTS. : Pali Text Society Edition (Tặng Anh)
Sīmu. : Sīhalakkhara - mudditapotthakam

Văn Bản Tiếng Việt:

- ND : Chú thích của Người Dịch
PTS. : Nhà Xuất Bản Pali Text Society (Anh Quốc)
TTPV. : Tam Tặng Pāli - Việt

MĀU TỰ PĀLI - SINHALA

NGUYÊN ÂM

අ a අ ā ඔ i එ ī උ u එ ū එ e ඔ o

PHỤ ÂM

ත ka	ථ kha	ග ga	ඇ gha	එ īna
ච ca	ච̄ cha	ඡ ja	ඡ̄ jha	ං īñā
ඕ ṭa	ඕ̄ ṭha	ඩ̄ da	ඩ̄ dha	ඉ īña
ත̄ ta	ත̄̄ tha	ඩ̄̄ da	ඩ̄̄ dha	න̄ na
ප̄ pa	ප̄̄ pha	ඩ̄ ba	ඩ̄ bha	ම̄ ma

ය̄ ya	ර̄̄ ra	ල̄̄ la	ව̄̄ va	ස̄̄ sa	හ̄̄ ha	ල̄̄ la	ଓ̄̄ m̄
ක̄ ka	ක̄̄ kā	ක̄ ki	ක̄̄ kī	ක̄ ku	ක̄̄ kū	ක̄ ke	ක̄ ko
ඒ̄ kha	ඒ̄̄ khā	ඒ̄̄ khī	ඒ̄̄ khī	ඒ̄̄ khu	ඒ̄̄ khū	ඒ̄̄ khe	ඒ̄̄ kho
ග̄ ga	ග̄̄ gā	ග̄ gi	ග̄̄ gī	ග̄ gu	ග̄̄ gū	ග̄ ge	ග̄ go

PHỤ ÂM LIÊN KẾT

කක kka	කුදුන්ද nñā	ත̄ tra	ມථ̄ mpha
කබ kkha	කුහ̄ nha	දද̄ dda	මඥ̄ mba
ක්‍යා kya	කුදව̄ n̄ca	දධ̄ ddha	මජ̄ mbha
ක්‍රි kri	කුද්‍රේ n̄cha	ද්‍රra	මඡ̄ mma
ක්‍වා kva	කුද්‍රේ n̄ja	දව̄ dva	මභ̄ mha
ක්‍ශ̄ khya	කුද්‍රක්‍ය̄ n̄jha	ද්‍රව̄ dhva	යය̄, යය̄ yya
ක්‍වල̄ khva	දද̄ t̄ta	නත̄ nta	යහ̄ yha
ගැ gga	දධ̄ t̄tha	න්ත̄ nthā	ලෙ lla
ගෙ ggha	ඩඩ̄ d̄da	න්දා ndā	ලා lya
බක̄ ñka	ඩඩ̄ d̄ha	න්ද්‍රා ndhā	ලා lha
ග්‍රා gra	ත්‍රා n̄ṇā	න්තත̄ nna	වය̄ vha
බබ̄ ñkha	ත්‍රා n̄ṭa	න්තහ̄ nha	සස̄ ssa
බග̄ ñga	ත්‍රා n̄ṭha	පප̄ ppa	සම̄ sma
බ්‍යා ñgha	ත්‍රා n̄ḍa	ප්‍රප̄ ppha	සව̄ sva
වව̄ cca	තත̄ tta	බබ̄ bba	හම̄ hma
ව්‍යා ccha	තත̄ ttha	බඩ̄ bbha	හව̄ hva
ජජ̄ jja	තත̄ tva	ඇbra	ඇහ̄ lha
ජජ̄ jjha		මප̄ mpa	

-අ̄ ā ඔ̄ i එ̄ ī උ̄ u එ̄̄ ū එ-̄ e ඔ-̄ o

VĂN BẢN ĐỐI CHIẾU
PĀLI - SINHALA & PĀLI - ROMAN

නමා තස්ස හගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස
Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa.

බුද්ධ සරණා ගෙවිණුම්
Buddham saraṇam gacchāmi.
ධම්ම සරණා ගෙවිණුම්
Dhammaṁ saraṇam gacchāmi.
සභා සරණා ගෙවිණුම්
Saṅgham saraṇam gacchāmi.
දුතියම්පි බුද්ධ සරණා ගෙවිණුම්
Dutiyampi buddham saraṇam gacchāmi.
දුතියම්පි දම්ම සරණා ගෙවිණුම්
Dutiyampi dhammaṁ saraṇam gacchāmi.
දුතියම්පි සභා සරණා ගෙවිණුම්
Dutiyampi saṅgham saraṇam gacchāmi.
තතියම්පි බුද්ධ සරණා ගෙවිණුම්
Tatiyampi buddham saraṇam gacchāmi.
තතියම්පි දම්ම සරණා ගෙවිණුම්
Tatiyampi dhammaṁ saraṇam gacchāmi.
තතියම්පි සභා සරණා ගෙවිණුම්
Tatiyampi saṅgham saraṇam gacchāmi.

පාණාතිපාතා වෙරමනී සික්ඛාපදා සමාදියාම
Pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadam samādiyāmi.

අදින්නාදානා වෙරමනී සික්ඛාපදා සමාදියාම
Adinnādānā veramaṇī sikkhāpadam samādiyāmi.

කාමේසුම්චිතාරා වෙරමනී සික්ඛාපදා සමාදියාම
Kāmesu micchācārā veramaṇī sikkhāpadam samādiyāmi.

මුසාවාදා වෙරමනී සික්ඛාපදා සමාදියාම
Musāvādā veramaṇī sikkhāpadam samādiyāmi.

සුරාමේරයාම්ජහපමාදත්තහනා වෙරමනී සික්ඛාපදා සමාදියාම
Surāmerayamajjhapamādaṭṭhānā veramaṇī sikkhāpadam samādiyāmi.

MILINDAPAÑHAPĀLI - MILINDA VĂN ĐẠO

VISAYASŪCI - MỤC LỤC

BĀHIRAKATHĀ - PHẦN NGOẠI THUYẾT	02
PUBBAYOGO - SỰ LIÊN HỆ TRONG QUÁ KHỨ	04
I. <i>Mahāvaggo</i> - Đại Phẩm	38
LAKKHANAPAÑHĀ - CÁC CÂU HỎI VỀ TƯỚNG TRẠNG	52
II. <i>Addhānavaggo</i> - Phẩm Hành Trình	64
III. <i>Vicāravaggo</i> - Phẩm Sở Hữu Tứ	82
IV. <i>Nibbānavaggo</i> - Phẩm Niết Bàn	104
V. <i>Buddhavaggo</i> - Phẩm Đức Phật	116
VI. <i>Sativaggo</i> - Phẩm Trí Nhớ	124
VII. <i>Arūpadhammadavatthāna vaggo</i> - Phẩm Xác Định Các Pháp Vô Sắc	134
MILINDAPAÑHĀNAM PUCCHĀVISSAJJANĀ - VIỆC HỎI VÀ TRẢ LỜI CÁC CÂU HỎI CỦA MILINDA	152
MENDAKAPAÑHĀRAMBHO - PHẦN MỞ ĐẦU CÁC CÂU HỎI ĐỐI CHỌI	156
MENDAKAPAÑHĀ - CÁC CÂU HỎI ĐỐI CHỌI	
I. IDDHIBALAVAGGO - PHẨM NĂNG LỰC CỦA THẦN THÔNG:	
1. <i>Pūjā-appatiggahanapañho</i> - Câu hỏi về việc không thọ nhận cúng dường	166
2. <i>Bhagavato sabbaññutāpañho</i> - Câu hỏi về bản thể Toàn Tri của đức Thê Tôn	178
3. <i>Devadattapabbajāpañho</i> - Câu hỏi về sự xuất gia của Devadatta	188
4. <i>Mahābhūmicālapātubhāvapañho</i> - Câu hỏi về hiện tượng dao động dữ dội của trái đất	196
5. <i>Sivirañño cakkhudānapañho</i> - Câu hỏi về sự bồ thí mắt của đức vua Sivi	204
6. <i>Gabbhāvakkantipañho</i> - Câu hỏi về sự nhập vào bào thai	210
7. <i>Saddhammantaradhānapañho</i> - Câu hỏi về sự biến mất của Chánh Pháp	222

8. Akusalacchedanapañho -	
Câu hỏi về sự cắt đứt pháp bất thiện	228
9. Uttarikaraṇīyābhāvapañho -	
Câu hỏi về tính chất không việc gì cần phải làm thêm nữa	234
10. Iddhibalandassanapañho -	
Câu hỏi về sự nhận thức đối với năng lực của thần thông	238

II. ABHEJJAVAGGO - PHẨM KHÔNG BỊ CHIA RẼ:

1. Khuddānukhuddakapañho -	
Câu hỏi về các điều nhở nhặt và tiểu tiết	242
2. Thapanīyabyākaranapañho -	
Câu hỏi về câu trả lời nên được định chỉ	244
3. Maccubhāyanābhāyanapañho -	
Câu hỏi về việc sợ hãi hay không sợ hãi sự chết	246
4. Maccupāsāmuttikapañho -	
Câu hỏi về sự thoát khỏi cái bãy của Thần Chết	254
5. Bhagavato lābhantarāyapañho -	Câu hỏi về
sự chướng ngại trong việc thọ nhận của đức Thế Tôn	260
6. Ajānantassa pāpakaraṇe bahu-apuññapañho -	Câu hỏi về
việc có nhiều tội ở hành động ác của người không biết	268
7. Bhikkhusaṅghapariharanapañho -	
Câu hỏi về việc quản trị hội chúng tỳ khưu	268
8. Abhejjaparisatāpañho -	
Câu hỏi về việc hội chúng không bị chia rẽ	272

III. PAÑĀMITAVAGGO - PHẨM ĐÃ BỊ ĐUỐI ĐI:

1. Seṭṭhadhammapañho -	Câu hỏi về Giáo Pháp tối thượng	274
2. Sabbasattahitapharanañapañho -		
Câu hỏi về sự ban phát điều lợi ích đến tất cả chúng sanh	278	
3. Vatthaguyhanidassanapañho -		
Câu hỏi về việc biếu lộ vật được che giấu sau lớp vải	282	
4. Pharusavacābhāvapañho -		
Câu hỏi về bản thể của lời nói gay gắt	288	
5. Rukkhācetanabhāvapañho -		
Câu hỏi về bản thể suy tư của cây cối	290	
6. Piñḍapātamahapphalapañho -		
Câu hỏi về quả báu lớn của món thí thực	292	
7. Buddhapūjanapañho -		
Câu hỏi về sự cúng dường đức Phật	296	
8. Pādasakalikāhatapañho -		
Câu hỏi về việc bị thương bởi miếng đá ở bàn chân	300	
9. Aggaggasamañnapañho -		
Câu hỏi về vị Sa-môn cao quý hạng nhất	304	
10. Vaṇṇabhaṇanapañho -	Câu hỏi về việc nói lời ca ngợi	306
11. Ahimsāniggahapañho -		
Câu hỏi về sự không h-arm hại và sự trấn áp	308	

<i>12. Bhikkhupañāmitapañho -</i> Câu hỏi về việc đã giải tán các vị tỳ khưu	312
---	-----

IV. SABBAÑNUTAÑĀNAVAGGO - PHẨM VỀ TRÍ TOÀN TRI:

<i>1. Iddhiyā kammavipākabalavatarapañho -</i> Câu hỏi về quả thành tựu của nghiệp có năng lực lớn hơn thân thông	312
<i>2. Dhammavinayapaṭicchannāpaticchannapañho -</i> Câu hỏi về Pháp và Luật được che giấu hay không được che giấu	316
<i>3. Musāvādagarulahubhāvapañho -</i> Câu hỏi về tính chất nặng nhẹ của lời nói dối	320
<i>4. Bodhisattadhammatāpañho -</i> Câu hỏi về quy luật tự nhiên đối với đức Bồ Tát	322
<i>5. Attanipātanapañho -</i> Câu hỏi về việc tự kết liễu bản thân	324
<i>6. Mettānisamsapañho -</i> Câu hỏi về lợi ích của tâm từ	328
<i>7. Kusalākusulasamapañho -</i> Câu hỏi về sự bằng nhau của thiện và bất thiện	332
<i>8. Amarādevīpañho -</i> Câu hỏi về hoàng hậu Amarā	342
<i>9. Khīṇāsavābhāyanapañho -</i> Câu hỏi về sự không sợ hãi của bậc Lậu Tận	346
<i>10. Tathāgatasabbaññutāpañho -</i> Câu hỏi về bản thể Toàn Tri của đức Như Lai	348

V. SANTHAVAVAGGO - PHẨM THÂN THIẾT:

<i>1. Santhavapañho -</i> Câu hỏi về sự thân thiết	352
<i>2. Udarasamyatapañho -</i> Câu hỏi về việc hạn chế bao tử	354
<i>3. Bhagavato appābādhapañho -</i> Câu hỏi về sự ít bệnh của đức Thế Tôn	358
<i>4. Anuppannamagguppādakapañho -</i> Câu hỏi về vị làm sanh khởi đạo lộ chưa được sanh khởi	360
<i>5. Lomasakassapapañho -</i> Câu hỏi về Lomasakassapa	364
<i>6. Chaddantajotipālapañho -</i> Câu hỏi về Chaddanta và Jotipāla	368
<i>7. Ghatīkārapañho -</i> Câu hỏi về Ghaṭīkāra	370
<i>8. Brāhmaṇarājavādapañho -</i> Câu hỏi về lời nói là Bà-la-môn và là vua	372
<i>9. Gāthābhigītabhojanakathāpañho -</i> Câu hỏi giảng về vật thực do việc ngâm nga các bài kệ	378
<i>10. Dhammadesanāya appossukabhāvapañho -</i> Câu hỏi về trạng thái không nỗ lực trong việc thuyết giảng Giáo Pháp	384
<i>11. Ācariyānācariyakatāpañho -</i> Câu hỏi về trạng thái không có thầy của vị thầy	388

ANUMĀNAPAÑHĀ - CÁC CÂU HỎI SUY LUẬN:

I. BUDDHAVAGGO - PHẨM ĐỨC PHẬT:

1. <i>Dvībuddhuppādapañho</i> -	
Câu hỏi về việc sanh lên của hai vị Phật	392
2. <i>Gotamiyā vatthadānapañho</i> -	
Câu hỏi về việc dâng cúng tấm vải của bà Gotamī	396
3. <i>Gihipabbajitasammāpañtipattipañho</i> -	
Câu hỏi về việc thực hành đúng đắn của hàng tại gia và xuất gia	402
4. <i>Patipadādosapañho</i> -	
Câu hỏi về sự sai trái trong đường lối thực hành	404
5. <i>Hināyāvattanapañho</i> -	
Câu hỏi về việc trở lại đời sống tại gia tầm thường	408
6. <i>Arahato vedanāvediyanañho</i> -	
Câu hỏi về sự nhận biết cảm thọ của vị A-la-hán	418
7. <i>Abhisamayantarāyapañho</i> -	
Câu hỏi về chướng ngại của sự chứng ngộ	422
8. <i>Dussilapañho</i> -	
Câu hỏi về giới hạnh tội	426
9. <i>Udakasattajīvatāpañho</i> -	
Câu hỏi về việc có sinh mạng và sự sống của nước	428

II. NIPPAPAÑCAVAGGO - PHẨM KHÔNG CHƯỚNG NGẠI:

1. <i>Nippapañcapañho</i> -	
Câu hỏi về pháp không chướng ngại	436
2. <i>Gihī-arahantapañho</i> -	
Câu hỏi về người tại gia chứng A-la-hán	440
3. <i>Arahato satisammosapañho</i> -	
Câu hỏi về sự thắt niệm của vị A-la-hán	442
4. <i>Loke natthibhāvapañho</i> -	
Câu hỏi về vật thể không có ở thế gian	444
5. <i>Akammajādipañho</i> -	
Câu hỏi về vật không sanh ra do nghiệp	446
6. <i>Kammajākammajapañho</i> -	
Câu hỏi về vật sanh ra do nghiệp và không sanh ra do nghiệp	450
7. <i>Yakkhamatasarīrapañho</i> -	
Câu hỏi về thây chết của Dạ-xoa	452
8. <i>Sikkhāpadapaññāpanapañho</i> -	
Câu hỏi về sự quy định điều học	452
9. <i>Suriyatāpapañho</i> -	
Câu hỏi về sự chiếu sáng của mặt trời	454
10. <i>Suriyatapanapañho dutiyo</i> -	
Câu hỏi thứ nhì về sự chiếu sáng của mặt trời	456

III. VESSANTARAVAGGO - PHẨM VESSANTARA:

1. <i>Vessantaraputtadānapañho</i> -	
Câu hỏi về việc bố thí con của Vessantara	458
2. <i>Dukkarakārikāpañho</i> - Câu hỏi về việc hành khổ hạnh	472
3. <i>Kusalākusalabalavatarapañho</i> -	
Câu hỏi về thiện hay bất thiện mạnh hơn	482
4. <i>Pubbapetādisapañho</i> -	
Câu hỏi về việc hồi hướng đến quyến thuộc đã quá vãng	488
5. <i>Supinapañho</i> - Câu hỏi về giấc mơ	492
6. <i>Akālamaraṇapañho</i> -	
Câu hỏi về việc chết không đúng thời	498
7. <i>Cetiyapātiḥāriyapañho</i> - Câu hỏi về điều kỳ diệu ở bảo tháp	512
8. <i>Dhammābhisaṁayapañho</i> -	
Câu hỏi về sự lãnh hội Giáo Pháp	514
9. <i>Nibbānassa adukkhamissabhāvapañho</i> -	
Câu hỏi về tính chất không bị xen lấn khổ của Niết Bàn	518
10. <i>Nibbānarūpasanṭhānapañho</i> -	
Câu hỏi về hình thể và vị trí của Niết Bàn	522
11. <i>Nibbānasacchikaraṇapañho</i> -	
Câu hỏi về sự chứng ngộ Niết Bàn	534
12. <i>Nibbānasannihitapañho</i> -	
Câu hỏi về nơi chứa đựng Niết Bàn	540

IV. ANUMĀNAVAGGO - PHẨM SUY LUẬN:

1. <i>Anumānapañho</i> - Câu hỏi (giảng bằng sự) suy luận	544
2. <i>Dhutaṅgapañho</i> - Câu hỏi về pháp từ khước	572

OPAMMAKATHĀPAÑHĀ - CÁC CÂU HỎI GIẢNG VỀ CÁC VÍ DỤ:

MĀTIKĀ - CÁC TIÊU ĐỀ:

I. GADUBHAVAGGO - PHẨM LỪA:

1. <i>Gadrabhaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài lừa	602
2. <i>Kukkuṭaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài gà trống	602
3. <i>Kalandakaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài sóc	606
4. <i>Dīpiṇiyaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài beo cái	606
5. <i>Dīpikaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài beo đực	608
6. <i>Kummaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài rùa	610
7. <i>Vaṁsaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của cây tre	612
8. <i>Cāpaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của cây cung	612
9. <i>Vāyasāṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài quả	614
10. <i>Makkaṭaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài khỉ	614

II. SAMUDDAVAGGO - PHẨM BIỂN CẢ:

1. <i>Lāpulatāngapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của dây bầu	618
2. <i>Padumāngapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của cây sen	618
3. <i>Bījāngapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của hạt giống	620
4. <i>Sālakalyāñikaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của cây <i>sālā</i> xinh đẹp	620
5. <i>Nāvaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của chiếc thuyền	622
6. <i>Nāvālakanakaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của cái neo thuyền	624
7. <i>Kūpaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của cột buồm	624
8. <i>Niyāmaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của người thuyền trưởng	626
9. <i>Kammakaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của người làm công	626
10. <i>Samuddaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của biển cả	628

III. PAṬHAVIVAGGO - PHẨM ĐẤT:

1. <i>Paṭhavyaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của đất	632
2. <i>Āpaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của nước	634
3. <i>Tejarīgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của lửa	636
4. <i>Vāyūṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của gió	638
5. <i>Pabbataṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của núi	640
6. <i>Ākāsaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của hư không	642
7. <i>Candaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của mặt trăng	644
8. <i>Suriyaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của mặt trời	646
9. <i>Sakkaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của vị Sakka	650
10. <i>Cakkavatyaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của vị Chuyển Luân	650

IV. UPACIKĀVAGGO - PHẨM MỐI:

1. <i>Upacikāṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài mối	654
2. <i>Bilāraṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài mèo	654
3. <i>Undūrāṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài chuột	656
4. <i>Vicchikāṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài bò cạp	656
5. <i>Nakulaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài chồn	658
6. <i>Jarasigālaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài chó rừng già	658
7. <i>Migaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài nai	660
8. <i>Gorūpaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài bò	662
9. <i>Varāhaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài heo	664
10. <i>Hatthīṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài voi	664

V. SĪHAVAGGO - PHẨM SƯ TỬ:

1. <i>Sīhaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài sư tử	668
2. <i>Cakkavākaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài ngỗng đỗ	670
3. <i>Peñāhikaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài sếu cái	672
4. <i>Gharakapotaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài bồ câu nhà	672
5. <i>Ulūkaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài chim cú	674
6. <i>Satapattāṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài chim gõ kiến	676
7. <i>Vagagulyaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài dơi	676
8. <i>Jalūkaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài đỉa	678
9. <i>Sappaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài rắn	678
10. <i>Ajagaraṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài trăn	680

VI. MAKKAṬAKAVAGGO - PHẨM NHỆN:

1. <i>Makkataṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài nhện	682
2. <i>Thanassitatārakaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của đứa bé đeo bầu vú	682
3. <i>Kummaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của loài rùa	684
4. <i>Pavanāṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của khu rừng	684
5. <i>Rukkhaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của cây cối	686
6. <i>Meghaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của cơn mưa	688
7. <i>Maṇiratanāṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của ngọc ma-ni	690
8. <i>Māgavikaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của người thợ săn	690
9. <i>Bālisikāṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của người câu cá	692
10. <i>Tacchakaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của người thợ mộc	694

VII. KUMBHAVAGGO - PHẨM CHUM NUỐC:

1. <i>Kumbhaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của chum nước	696
2. <i>Kālāyasaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của sắt đen	696
3. <i>Chattaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của cái lọng che	698
4. <i>Khettāṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của thừa ruộng	698
5. <i>Agadaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của thuốc giải độc	700
6. <i>Bhojanāṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của vật thực	702
7. <i>Issāsaṅgapañho</i> - Câu hỏi về tính chất của người cung thủ	702

NIGAMANAM - ĐOẠN KẾT:	706
------------------------------	-----

**Milindapañho niṭṭhito -
Milinda Văn Đạo được chấm dứt.**

--ooOoo--

SUTTANTAPIṬAKE KHUDDAKANIKĀYE

MILINDAPAÑHAPĀLI

&

TẶNG KINH - TIÊU BỘ

MILINDA VÂN ĐẠO

SUTTANTAPIΤAKE KHUDDAKANIKĀYE

MILINDAPAÑHAPĀLI

Namo tassa bhagavato arahato sammā sambuddhassa.

BĀHIRAKATHĀ

*Milindo nāma so rājā sāgalāyampuruttame,
upagañchi nāgasenam gaṅgā 'va yatha¹ sāgaram.*

*Āsajja rājā citrakathim ukkādhāraṇ tamonudam,
apucchi nīpuṇe pañhe ṭhānāṭhānagate puthū.*

*Pucchā vissajjanā² c' eva gambhīratthūpanissitā,
hadayaṅgamā kaṇṭasukhā abbhutā lomahaṇsanā.*

*Abhidhammavinayogālhā suttajālasamatthitā,³
nāgasenakathā citrā opammehi nayehi ca.*

*Tattha nānām pañidhāya hāsayitvāna mānasam,
suñotha nīpuṇe pañhe kañkhāṭhānavidālāne "ti.*

Taṇḍ yathānusūyate: Atthi yonakānam nānāpuṭabhedanam sāgalan-nāma nagaram nadi-pabbata-sobhitam ramaṇiya-bhūmi-p-padesabhāgam ārāmuyyānopavana-talāka-pokkharaṇī-sampannam nadi-pabbata-vana-rāmaṇeyyakam sutavantanimmitam nihata-paccatthika-paccāmittam anupapīlitam vividha-vicitra-dalha-m-aṭṭāla-kotṭhakam pavarapacura-gopura-torāṇam⁴ gambhīraparikha-paṇḍara-pākāra-parikkhittantepuram suvibhatta-vīthi-caccara-catukka-siṅghāṭakam suppasaṅgītānekaviddha-varabhaṇḍa-paripuritantarāpaṇam vividha-dānagga-sata-samupasobhitam himagiri-sikhara-saṅkāsa-varabhavana-satasahassa-patimanḍitam gaja-haya-ratha-patti-samākulam abhirūpa-naranāri-gaṇānucaritam ākiṇṇa-jana-manussam puthu-khattiya-brāhmaṇa-vessa-suddam vividha-samaṇa-brāhmaṇa-sabhājana-saṅghāṭitam⁵ bahuvidha-vijjāvanta-naravīra⁶nisevitam

¹ gaṅgā ca yathā - Ma.

² visajjanā - Ma.

³ samattitā - Sīmu.

⁴ varapavaragopuratorāṇam - kesuci potthakesu.

⁵ saṅghāṭitam - Sīmu.

⁶ naracira - Ma.

TẠNG KINH - TIỂU BỘ

MILINDA VÂN ĐẠO

Kính lê đức Thế Tôn, bậc A-la-hán, đấng Chánh Biến Tri!

PHẦN NGOẠI THUYẾT:

“Vị vua ấy tên là Milinda ở kinh thành Sāgalā đã đi đến gặp Nāgasena, ví như dòng sông Gaṅgā đi đến với biển cả.

Sau khi đi đến gần vị có sự thuyết giảng tài hoa, vị đang cầm ngọn đuốc xua tan bóng tối, đức vua đã hỏi những câu hỏi khôn khéo, đa dạng, đưa đến sự xác quyết hay phủ nhận.

Các câu hỏi và luôn cả các câu trả lời được gắn liền với ý nghĩa thâm sâu. Chúng đi vào trái tim, làm thoái mái lỗ tai, là phi thường, khiến nỗi da gà.

Được thâm nhập vào Ví Diệu Pháp và Luật, được tồn tại ở mạng lưới của Kinh, các lời giảng giải của ngài Nāgasena là đa dạng với các ví dụ và các cách suy luận.

Xin quý vị hãy gom trí tuệ vào đây, hãy làm tâm ý được vui vẻ, và hãy lắng nghe những câu hỏi khôn khéo khơi dậy những chỗ có sự nghi ngờ.”

Việc ấy được nghe như thế này: Có thành phố tên Sāgalā, trung tâm thương mại của những người xứ Yonaka, được lồng lẫy với sông và núi, có lanh thổ và địa thế đáng yêu, được vẹn toàn với các khu vườn, công viên, rừng cây, hồ nước, đầm sen, đáng được say mê với những con sông, núi non, rừng thẳm, được tạo nên bởi những người có học thức, có các kè chống đối và thù nghịch đã bị tiêu diệt, không còn bị chướng ngại, tháp canh và cổng thành có nhiều loại, đa dạng, vững chắc, có vô số mái vòm và vọng gác cao sang, nội thành được bao quanh với hào sâu và thành lũy màu trắng, đường lộ, đường băng ngang, ngã tư, bồn binh khéo được bố trí, bên trong cửa tiệm đầy ắp vô số loại hàng hóa quý giá khéo được chưng bày, được rạng rỡ với hàng trăm phước xá các loại, được điểm tô với hàng trăm ngàn ngôi nhà sang trọng tương tự như đình núi tuyết, được đông đúc với những voi, ngựa, xe cộ, và người bộ hành, được qua lại với những đám người nam nữ xinh đẹp, có dân chúng chen chúc, có thường dân, Sát-dê-ly, Bà-la-môn, thương nhân, và nô lệ, được gắn liền với sự giao hảo của nhiều hạng Sa-môn và Bà-la-môn, được tới lui bởi nhiều hạng người thông thái, nam nhân, và anh hùng,

kāsika-koṭumbarakādi-nānāvidha-vatthāpaṇa-sampannam̄ suppasārita-
 rucira-bahuvidha-pupphagandhāpaṇa-gandhagandhitam̄ āsiṁsaniyya-
 bahuratana-paripūritam̄ disāmukha-suppasāritāpaṇa-singāra-vāṇija-
 gaṇānucaritam̄ kahāpaṇa-rajata-suvaṇṇa-kamṣa-pathara-paripūritam̄¹
 pajjotamāna-nidhi-niketam̄ pahūta-dhana-dhañña-vittūpakaraṇam̄
 paripuṇṇa-kosa-kotthāgāram̄ bavhanna-pānam̄ bahu-vidha-khajja-bhojjā-
 leyapeyya-sāyanīyaṁ uttarakuru-saṅkāsaṁ sampannasassam̄ ālakamandā²
 viya devapuram̄.

2. Ettha ṭhatvā tesam pubbakammam̄ kathetabbam̄. Kathentena ca chaddhā vibhajitvā kathetabbam̄. Seyyathīdaṁ: *Pubbayogo Milindapañham Lakkhaṇapañham Mendakapañham Anumānapañham Opammakathāpañhan* ’ti. Tattha *Milindapañho Lakkhaṇapañho Vimaticchedanapañho* ’tiduvidho. *Mendakapañho* ’pi *Mahāvaggo Yogi kathāpañho* ’ti duvidho. *Pubbayogo* ’ti tesam pubbakammam̄.

PUBBAYOGO

1. Atīte kira kassapassa bhagavato sāsane vattamāne gaṅgāya samīpe ekasmim̄ āvāse mahābhikkhusaṅgho paṭivasati. Tattha vattasīlasampannā bhikkhū pāto ’va utthāya yatthīsammuñjaniyo² ādāya buddhaguṇe āvajjentā aṅgaṇam̄ sammajjīvitvā kacavarabyūhaṇ³ karonti. Ath’ eko bhikkhu ekam̄ sāmaṇeram̄: “Ehi sāmaṇera imam̄ kacavaram̄ chaddēhī” ti āha. So asuṇanto viya gacchati. So dutiyampi tatiyampi āmantiyamāno asuṇanto viya gacchateva. Tato so bhikkhu “dubbaco ayan̄ sāmaṇero” ti kuddho sammuñjanidañdena pahāram̄ adāsi. Tato so rodanto bhayena kacavaram̄ chaddento: “Iminā kacavarachaḍḍanapuññakammaṇa, yāvāham̄ nibbāṇam̄ pāpuṇāmi, etth’ antare nibbattanibbattaṭṭhāne majjhantikasuriyo⁴ viya mahesakkho mahātejo bhaveyyan̄” ti paṭhamapatthanam̄ paṭṭhapesi. Kacavaram̄ chaḍḍetvā nahānatthāya gaṅgātittham̄ gato gaṅgāya ūmivegam̄ gaggarāyamānam̄ disvā “yāvāham̄ nibbāṇam̄ pāpuṇāmi etth’ antare nibbattanibbattaṭṭhāne ayan̄ ūmivego viya ṭhānuppattikapaṭibhāno bhaveyyam̄ akkhayapaṭibhāno” ti dutiyampi patthanam̄ paṭṭhapesi. So ’pi bhikkhu sammuñjanisālāyam̄ sammuñjanim̄ ṭhapetvā nahānatthāya gaṅgātittham̄ gacchanto sāmaṇerassa patthanam̄ sutvā “Esa mayā payojito ’pi tāva evam̄ pattheti. Mayham̄ kiṁ na samijjhissatī” ti cintetvā:

¹ paripūram̄ - Ma, PTS, Sīmu.
² sammajjaniyo - Ma.

³ kacavaram̄ byūhaṇ - PTS, Sīmu.
⁴ majjhantikasuriyo - Ma.

có đủ các hạng cửa hàng vải vóc của các xứ Kāsi, Koṭumbara, v.v... được tỏa ngát các hương thơm từ nhiều cửa hiệu bông hoa xinh đẹp các loại khéo được bày biện, được tràn trề với nhiều loại châu ngọc quyến rũ, được lai vãng bởi dám thương buôn lich lăm ở các cửa tiệm được chưng bày khéo léo hướng ra các phuong, được tràn đầy với các đồng tiền *kahāpaṇa*, bạc, vàng, tiền *kaṇsa*, và đá quý, là nơi chốn của tài sản lưu trữ đang lấp lánh, có bắp, lúa, cua cái, và vật sở hữu dự phòng dồi dào, có phòng chứa và kho hàng đầy ắp, có nhiều cơm nước, có vô số các loại vật thực cứng, mềm, đáng nếm, đáng uống, đáng thưởng thức, tương tự như ở Uttarakuru, có vụ thu hoạch sung mãn như là ở Ālakamandā thành phố của chư Thiên.

2. Nên dừng ở đây và nói đến nghiệp quá khứ của hai người họ. Và trong khi thuyết giảng, nên phân chia và thuyết giảng thành sáu phần, tức là: *Sự Liên Hệ Trong Quá Khứ*, Câu Hỏi của Đức Vua Milinda, Câu Hỏi về Hành Tướng, Câu Hỏi Đối Chọi, Câu Hỏi (giảng bằng sự) Suy Luận, Câu Hỏi Giảng về Các Ví Dụ. Ở đây, Câu Hỏi của Đức Vua Milinda gồm hai phần là Câu Hỏi về Hành Tướng và Câu Hỏi Cắt Dứt sự Phân Vân; Câu Hỏi Đối Chọi cũng gồm có hai phần là Đại Phẩm và Câu Hỏi Giảng về Vị Hành Giả. *Sự Liên Hệ Trong Quá Khứ* là nghiệp quá khứ của hai người ấy.

SỰ LIÊN HỆ TRONG QUÁ KHỨ:

1. Nghe nói ở thời quá khứ, trong khi Giáo Pháp của đức Thế Tôn Kassapa đang vận hành, có hội chúng tỳ khưu đông đảo cư ngụ tại một trú xứ cạnh dòng sông. Tại nơi ấy, các vị tỳ khưu, được thành tựu về phận sự và giới hạnh, sau khi thức dậy vào lúc sáng sớm, cầm lấy các chổi dài cán, trong lúc suy tưởng về ân đức Phật, các vị quét sân và gom rác thành đống. Khi ấy, có một vị tỳ khưu đã nói với một vị sa di rằng: "Này sa di, hãy đến. Hãy đổ bỏ rác này." Vị ấy vẫn bước đi như là không nghe. Trong khi được gọi đến lần thứ nhì, rồi đến lần thứ ba, vị ấy vẫn bước đi như là không nghe. Do đó, vị tỳ khưu ấy (nghĩ rằng): "Sa di này khó dạy," rồi nổi giận, và đã ban cho cú đánh bằng cái cán chổi. Do đó, vị (sa di) ấy, vừa khóc lóc vì sợ hãi vừa đổ bỏ rác, đã lập nên lời phát nguyện thứ nhất rằng: "Do nghiệp phuước thiện của việc đổ bỏ rác này, cho đến khi tôi đạt được Niết Bàn, trong khoảng thời gian ấy, tại mỗi nơi được lăn lướt sanh ra, mong rằng tôi có đại quyền lực, có đại oai lực như là mặt trời lúc giữa trưa." Sau khi đổ bỏ rác, vị ấy đã đi đến bến sông để tắm. Sau khi nhìn thấy làn sóng của dòng sông đang rì rào, vị ấy cũng đã lập nên lời phát nguyện thứ nhì rằng: "Do nghiệp phuước thiện của việc đổ bỏ rác này, cho đến khi tôi đạt được Niết Bàn, trong khoảng thời gian ấy, tại mỗi nơi được lăn lướt sanh ra, mong rằng tôi có tài ứng đối được sanh lên đúng trường hợp, có tài ứng đối không bị ngập ngừng như là làn sóng này vậy." Vị tỳ khưu ấy, sau khi cắt cây chổi ở phòng để chổi, cũng đang đi đến bến sông để tắm. Sau khi nghe được lời phát nguyện của vị sa di, vị ấy đã suy nghĩ rằng: "Cũng vì bị tác động bởi ta nên người này phát nguyện như thế. Có phải là sẽ không ảnh hưởng đến ta?" và đã lập nên lời phát nguyện rằng:

“Yāvāham nibbānam pāpuṇāmi, etth’ antare nibbattanibbattaṭṭhāne ayam gaṅgā-ūmivego viya akkhayapaṭibhāno bhaveyyam. Īminā pucchitapucchitaṁ sabbaṁ pañhapaṭibhānaṁ vijaṭetum nibbeṭhetum samattho bhaveyyan ”ti patthanaṁ paṭṭhapesi. Te ubho ’pi devesu ca manussesu ca saṃsarantā ekam buddhantaraṁ khepesu. Atha amhākam bhagavatā ’pi yathā moggaliputtatissathero dissati evam ete ’pi dissanti: “Mama parinibbāṇato pañcavassasate atikkante ete uppajjissanti ”ti. “Yam mayā sukhumaṇi katvā desitam dhammadvinayam, tam ete pañhapucchanaopammayuttivasena nijjaṭam niggumbam katvā vibhajissanti ”ti ca niddiṭṭhā.

2. Tesu sāmaṇero jambudīpe sāgalaṇagare milindo nāma rājā ahosi paṇḍito vyatto medhāvī paṭibalo, atitānāgatapaccuppannānam samantayoga¹vidhānakiriyānaṁ karaṇakāle nisammakāri hoti. Bahūni c’ assa satthāni uggahitāni honti seyyathīdaṁ: suti sumati² saṅkhayogā nāyavesesikā³ gaṇitaṁ gandhabbaṁ tikiṭṭhā catubbedā⁴ purāṇā itihāsa jotiṣam māyā hetu⁵ mantaṇā yuddhaṁ chando sāmuḍdi vacanena⁶ ekūnavīsatī. Vādī⁷ durāsado duppasaho puthutitthakarānam aggamakkhayati. Sakalajambudīpe milindena raññā samo koci nāhosī yadidam thāmena javena sūriyena paññāya. Adḍho mahaddhano mahābhogo anantabalavāhano.

3. Ath’ ekadivasaṁ milindo rājā anantabalavāhanam caturaṅginī-balaggasenābyūhaṁ dassanakamyatāya nagarā nikhamitvā bahinagare senāgaṇanam kāretvā,⁸ so rājā bhassappavādako lokāyatavitaṇḍajana-sallāpappavattanakotūhalo⁹ suriyaṁ oloketvā amacce āmantesi: “Bāhu tāva divasāvaseso. Kim karissāma idāneva nagaraṇi pavisitvā? Atthi koci paṇḍito samaṇo vā brāhmaṇo vā saṅghī gaṇī gaṇācariyo api arahantam sammāsambuddham paṭijānamāno yo mayā saddhiṁ sallapitum sakkoti kaṅkham paṭīvinetun ”ti? Evaṁ vutte pañcasatā yonakā rājānam etadavocum: “Atthi mahārāja cha satthāro pūraṇo kassapo, makkhali¹⁰ gosālo, nigaṇṭho nāṭaputto,¹¹ sañjayo bellatṭhiputto,¹² ajito kesakambalī¹³ kakudho¹⁴ kaccāyano. Te saṅghino gaṇino gaṇācariyakā nātā yassasino titthakarā sādhusammataṁ bahujanassa. Gaccha tvam mahārāja, te pañhaṁ pucchassu, kaṅkam paṭīvinayassū ”ti.

4. Atha kho milindo rājā pañcahi yonakasatehi parivuto bhadravāhanam rathavaramāruyha yena pūraṇo kassapo tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā pūraṇena kassapena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyam katham sārāṇīyam vitisāretvā ekamantam nisidi. Ekamantam nisinno kho milindo rājā pūraṇam kassapam etadavoca:

¹ mantayoga - Ma.

⁷ vitaṇḍavādī - Ma.

⁸ senaṅgadassanaṁ katvā sāretvā - Ma.

² sammuti - Ma, PTS, Simu.

⁹ °sallāpaplavacittakotūhalo - Ma.

³ nīti visesikā - Ma, PTS, Simu.

¹⁰ makkhali - Ma, PTS.

⁴ catubbedā - PTS; dhanubbedā - katthaci.

¹¹ nāṭaputto - Ma.

⁵ ketu - Ma.

¹² bellatṭhaputto - Ma, PTS.

⁶ yuddhā chandasā buddhavacanena - Ma;
yuddhā chandasā muddā vacanena - PTS.

¹³ kesakambalo - Ma.

¹⁴ pakudho - Ma, PTS.

“Cho đến khi tôi đạt được Niết Bàn, trong khoảng thời gian ấy, tại mỗi nơi được lần lượt sanh ra, mong rằng tôi có tài ứng đối không bị ngập ngừng như là làn sóng ở sông này vậy. Mong rằng tôi có khả năng để gỡ rối, để tháo gỡ mọi sự ứng đối về câu hỏi được hỏi đi hỏi lại bởi người này.” Cả hai người ấy, trong khi luân hồi giữa chư Thiên và loài người, đã trải qua một khoảng thời gian giữa hai vị Phật. Và vị trưởng lão Moggalliputtatissa đã được đức Phật của chúng ta nhìn thấy như thế nào, thì hai người này cũng đã được nhìn thấy như thế: “Khi năm trăm năm đã trôi qua kể từ khi sự viên tịch Niết Bàn của Ta, những người này sẽ tái sanh.” Và đã được xác định rằng: “Pháp và Luật nào đã được thực hiện một cách vi tế và đã được thuyết giảng bởi Ta, hai người này sẽ làm cho Pháp và Luật ấy được tháo gỡ, được rõ ràng bằng phương thức hỏi đáp và sự đúng đắn về ví dụ so sánh, rồi sẽ hệ thống lại.”

2. Trong hai người ấy, vị sa-di đã trở thành đức vua tên Milinda ở thành Sāgala thuộc xứ Jambudīpa (Ấn Độ), là người sáng trí, kinh nghiệm, thông minh, có năng lực trong thời quá khứ hiện tại và vị lai, là người hành động có suy xét trong lúc thực hiện mọi công việc rèn luyện và phô diễn. Và vị này có nhiều học thuật đã được học như là: sự hiểu biết do lắng nghe, sách dạy về âm thanh, tính toán, ứng dụng, học thuật về hướng dẫn và phân biệt, thiên văn, âm nhạc, y khoa, bốn bộ Vệ Đà, cổ thư, sử học, chiêm tinh học, ảo thuật, chú thuật, lý luận, chiến đấu, âm luật, hải dương học, và Phật ngôn là mười chín. Đức vua là nhà tranh luận khó sánh bằng, khó khuất phục, được xem là hàng đầu trong số đông các vị giáo chủ. Trong toàn cõi xứ Jambudīpa, không có ai sánh bằng đức vua Milinda về sức mạnh, nhanh nhẹn, dũng cảm, và trí tuệ. Đức vua là người giàu sang, có nhiều tài sản, nhiều của cải, vô số binh lực và xe cộ.

3. Vào một ngày nọ, đức vua Milinda rời khỏi thành với ước muốn xem xét nơi đóng quân và dàn binh của bốn binh chủng gồm vô số binh lực và xe cộ. Sau khi cho kiểm điểm quân đội ở ngoại thành, đức vua ấy vốn là người mở đầu câu chuyện và hứng thú việc khởi mào cuộc mạn đàm với các triết gia và các nhà ngụy biện, đã nhìn mặt trời rồi nói với các quan đại thần rằng: “Ngày hãy còn dài, chúng ta sẽ làm gì nếu đi vào thành ngay bây giờ? Có vị Sa-môn hoặc Bà-la-môn nào là người sáng trí, có hội chúng, có đồ chúng, là giáo thợ sư của tập thể, tự xưng là A-la-hán, Chánh Đẳng Giác, có khả năng để chuyện trò với trâm để giải tòa điều nghi hoặc?” Khi được nói như vậy, năm trăm người xứ Yonaka¹ đã nói với đức vua rằng: “Tâu đại vương, có sáu vị thầy là Pūraṇa Kassapa, Makkhalī Gosāla, Nigaṇṭha Nātaputta, Sañjaya Bellatihiputta, Ajita Kesakambalī, Kakudha Kaccayana.² Các vị ấy có hội chúng, có đồ chúng, là giáo thợ sư của tập thể, được biết tiếng, có danh vọng, là các giáo chủ, được nhiều người đánh giá cao. Tâu đại vương, xin đại vương hãy đi đến, hãy hỏi họ câu hỏi, hãy giải tòa điều nghi hoặc.”

4. Khi ấy, được tháp tùng bởi năm trăm người xứ Yonaka, đức vua Milinda đã bước lên cỗ xe ngựa cao quý, loại phương tiện di chuyển tuyệt hảo, đi đến gặp Pūraṇa Kassapa, sau khi đến đã tỏ vẻ thân thiện với Pūraṇa Kassapa, sau khi trao đổi lời xã giao thân thiện rồi đã ngồi xuống một bên. Ngồi xuống một bên, đức vua Milinda đã nói Pūraṇa Kassapa điều này:

¹ Nhiều học giả xác định Yonaka là một vùng thuộc nước Greece (Hy Lạp).

² Sáu vị này là đồng thời với đức Phật Gotama, nhiều học giả đã lưu ý và luận về điểm này.

“Ko bhante kassapa lokam pāletī ”ti?

“Pathavī¹ mahārāja lokam pāletī ”ti.

“Yadi bhante kassapa pañhavī¹ lokam pāleti, atha kasmā avicinirayam gacchantā sattā pañhavīm atikkamitvā gacchantī ”ti?

Evaṁ vutte pūraṇo neva sakkhi ogilitum, na vā² sakkhi uggitum. Pattakkhandho³ tuñhībhūto pajjhāyanto nisidi.

5. Atha kho milindo rājā makkhalīm gosālam etadavoca: “Atthi bhante gosāla kusalākusalāni kammāni? Atthi sukaṭadukkaṭānam kammānam phalam vipāko ”ti?

“Nathi mahārāja kusalākusalāni kammāni. Natthi sukaṭadukkaṭānam kammānam phalam vipāko. Ye te mahārāja idha loke khattiya te paralokam gantvā ’pi puna khattiya ’va bhavissanti. Ye te brāhmaṇā vessā suddā caṇḍālā pukkusā, te paralokam gantvā ’pi puna brāhmaṇā vessā suddā caṇḍālā pukkusā ’va bhavissanti. Kiṁ kusalākusalehi kammehī ”ti?

“Yadi bhante gosāla idha loke khattiya brāhmaṇā vessā suddā caṇḍālā pukkusā te paralokam gantvāpi puna khattiya brāhmaṇā vessā suddā caṇḍālā pukkusā ’va bhavissanti, natthi kusalākusalehi kammehi karaniyām. Tena hi bhante gosāla ye te idha loke hatthacchinnā, te paralokam gantvāpi puna hatthacchinnā ’va bhavissanti, ye pādacchinnā te pādacchinnā ’va bhavissanti, ye kaṇṇanāśacchinnā te kaṇṇanāśacchinnā ’va bhavissanti ”ti.⁴

Evaṁ vutte gosālo tuñhī ahosi. Atha kho milindassa rañño etadahosi: “Tuccho vata bho jambudīpo! Palāpo vata bho jambudīpo! Natthi koci samaṇo vā brāhmaṇo vā yo mayā saddhim sallapitum sakkoti kañkham paṭivinetun ”ti.

6. Atha kho milindo rājā amacce āmantesi: “Ramaṇīyā vata bho dosinā ratti! Kannu khvajja samanām vā brāhmaṇām vā upasaṅkameyyāma pañham pucchitum? Ko mayā saddhim sallapitum sakkoti kañkham paṭivinetun ”ti? Evaṁ vutte amaccā tuñhībhūtā rañño mukham olokayamānā aṭṭhaṁsu.

7. Tena kho pana samayena sāgalanagaram dvādasavassāni suññām ahosi samaṇabrāhmaṇagahapatipāṇḍitehi. Yattha samaṇa-brāhmaṇa-gahapati-pāṇḍitā paṭivasantī suññāti, tattha gantvā rājā te pañham pucchatī. Te sabbe ’pi pañhavissajjanena rājānam ārādhetum asakkontā yena vā tena vā pakkamanti. Ye aññām disam na pakkamanti te sabbe tuñhībhūtā accanti. Bhikkhū pana yebhuyyena himavantameva gacchanti. Tena kho pana samayena kotisatā arahanto himavante pabbate rakkhitatale paṭivasanti.

¹ pathavī - Ma.

² no - Ma; neva - PTS.

³ adhomukho pattakkhandho - Ma.

⁴ Ye pādacchinnā, te pādacchinnāvā bhavissanti. Ye hatthapādacchinnā, te hatthapādacchinnāvā bhavissanti. Ye nāśacchinnā, te nāśacchinnāvā bhavissanti. Ye kaṇṇanāśacchinnā, te kaṇṇanāśacchinnāvā bhavissanti ”ti? - Ma.

- Thưa thày Kassapa, ai bảo hộ thế gian?
- Tâu đại vương, trái đất bảo hộ thế gian.
- Thưa thày Kassapa, nếu trái đất bảo hộ thế gian, thế thì vì sao chúng sanh đi đến địa ngục vô gián lại đi ngang qua trái đất trước rồi mới đi đến địa ngục vô gián?

Được nói như vậy, Pūraṇa không những đã không thể nuốt trôi mà cũng không thể ói ra được, chỉ ngồi ủ rũ, im lặng, trầm ngâm.

5. Sau đó, đức vua Milinda đã nói với Makkhalī Gosāla điều này: - Thưa thày Gosāla, có các nghiệp thiện và bất thiện không? Có quả thành tựu của các nghiệp đã được làm tốt và đã được làm xấu không?

- Tâu đại vương, không có các nghiệp thiện và bất thiện, không có quả thành tựu của các nghiệp đã được làm tốt và đã được làm xấu. Tâu đại vương, những người nào ở đời này dòng dõi Sát-đế-ly, những người ấy đi đến đời sau cũng sẽ là dòng dõi Sát-đế-ly. Những người nào dòng dõi Bà-la-môn, thương buôn, nông phu, hạ tiện, hốt rác, những người ấy đi đến đời sau cũng sẽ là dòng dõi Bà-la-môn, thương buôn, nông phu, hạ tiện, hốt rác, thì có điều gì là bởi các nghiệp thiện và bất thiện?

- Thưa thày Gosāla, nếu những người ở đời này là dòng dõi Sát-đế-ly, Bà-la-môn, thương buôn, nông phu, hạ tiện, hốt rác, những người ấy đi đến đời sau cũng sẽ là dòng dõi Sát-đế-ly, Bà-la-môn, thương buôn, nông phu, hạ tiện, hốt rác, không có điều gì được tạo nên bởi các nghiệp thiện và bất thiện. Thưa thày Gosāla, như thế thì những người nào ở đời này bị chặt tay thì đi đến đời sau cũng sẽ bị chặt tay, những người nào bị chặt chân thì cũng sẽ bị chặt chân, những người nào bị xéo tai thì cũng sẽ bị xéo tai phải không ạ?

Được nói như vậy, Gosāla đã im lặng. Khi ấy, đức vua Milinda đã khởi ý điều ý: “Xứ Jambudipa quả thật trống trơn! Xứ Jambudipa quả thật vô nghĩa! Không có Sa-môn hoặc Bà-la-môn nào có khả năng để chuyện trò với trầm để giải tỏa điều nghi hoặc?” Được nói như vậy, các quan đại thần đã im lặng, đứng yên, ngược nhìn khuôn mặt của đức vua.

6. Sau đó, đức vua Milinda đã nói với các quan đại thần rằng: “Đêm trăng trong quả thật đáng yêu! Phải chăng hôm nay chúng ta nên đi đến gặp vị Sa-môn hoặc Bà-la-môn để hỏi câu hỏi? Vị nào có khả năng để chuyện trò với trầm để giải tỏa điều nghi hoặc?” Được nói như vậy, các quan đại thần đã im lặng, đứng yên, ngược nhìn khuôn mặt của đức vua.

7. Vào lúc bấy giờ, thành Sāgala đã vắng bóng các Sa-môn, Bà-la-môn, gia chủ sáng trí trong mười hai năm. Nghe tin “các vị Sa-môn, Bà-la-môn, gia chủ sáng trí trú ngụ” ở nơi nào, đức vua đi đến nơi ấy và hỏi các vị ấy câu hỏi. Không có khả năng để làm hài lòng đức vua với câu trả lời cho câu hỏi, tất cả các vị ấy ra đi đến nơi này hoặc nơi khác. Những người nào không ra đi đến phương trời khác, tất cả bọn họ ở lại, giữ thái độ im lặng. Còn các vị tỳ khưu, phần đông thì đi đến dãy Hi-mã-lạp-sơn. Vào lúc bấy giờ, có một trăm kotī (một tỷ) vị A-la-hán cư ngụ tại cao nguyên Rakkhita, núi Hi-mã-lạp.

8. Atha kho āyasmā assagutto dibbāya sotadhātuyā milindassa rañño vacanam sutvā yugandharamatthake bhikkhusaṅgham sannipātetvā bhikkhū pucchi: “Athāvuso koci bhikkhu paṭibalo milindena raññā saddhiṃ sallapitum, kaṅkham paṭivinetun ”ti? Evam vutte koṭisatā arahanto tuṇhi ahesuṃ. Dutiyampi kho tatiyampi kho puṭṭhā tuṇhi ahesuṃ. Atha kho āyasmā assagutto bhikkhusaṅgham etadavoca: “Athāvuso tāvatiṁsabhadavane vejayantassa pācīnato ketumatī nāma vimānam. Tattha mahāseno nāma devaputto paṭivasati. So paṭibalo tena milindena raññā saddhiṃ sallapitum kaṅkham paṭivinetun ”ti. Atha kho koṭisatā arahanto yugandharapabbate antarahitā tāvatiṁsabhadavane pātūrāhesuṃ. Addasā kho sakko devānamindo te bhikkhū dūrato ’va āgacchante. Disvāna yenāyasmā assagutto tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā āyasmantam assaguttam abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho sakko devānamindo āyasmantam assaguttam etadavoca: “Mahā kho bhante bhikkhusaṅgho anuppatto aham saṅghassa ārāmiko. Kenattho? Kim mayā karaṇīyan ”ti? Atha kho āyasmā assagutto sakkaṇi devānamindam etadavoca: “Ayaṁ kho mahārāja jambudīpe sāgalanagare milindo nāma rājā vādī durāsado duppasaho puthutithakarānam aggamakkhāyati, so bhikkhusaṅgham upasaṅkamitvā ditthivādena pañham pucchitvā bhikkhusaṅgham vihethetī ”ti. Atha kho sakko devānamindo āyasmantam assaguttam etadavoca: “Ayaṁ kho bhante milindo rājā ito cuto manussesu uppanno, eso kho bhante ketumatīvīmāne mahāseno nāma devaputto paṭivasati. So tena milindena raññā saddhiṃ paṭibalo sallapitum, kaṅkham paṭivinetum. Tam devaputtam yācissāma manussalokuppattiyā ”ti.

9. Atha kho sakko devānamindo bhikkhusaṅgham purakkhatvā ketumatīvīmānam pavisitvā mahāsenam devaputtam āliṅgitvā etadavoca: “Yācati tam mārisa bhikkhusaṅgho manussalokuppattiyā ”ti. “Na me bhante manussalokenattho. Kammabahulena tibbo manussaloko. Idhevāhaṁ bhante devaloke uparūparuppattiko hutvā parinibbāyissāmī ”ti. Dutiyampi kho tatiyampi kho sakke devānaminde yācante mahāseno devaputto evamāha: “Na me bhante manussalokenatho. Kammabahulena tibbo manussaloko. Idhevāhaṁ bhante devaloke uparūparuppattiko hutvā parinibbāyissāmī ”ti.

10. Atha kho āyasmā assagutto mahāsenam devaputtam etadavoca: “Idha mayam mārisa sadevakaṇi lokam anuvilokayamānā aññatra tayā milindassa rañño vādaṇam bhinditvā sāsanam paggahetum samattham aññam kañci na passāma. Yācati tam mārisa bhikkhusaṅgho. Sādhu sappurisa! Manussaloke nibbattitvā dasabalassa sāsanam paggaṇhitvā dehī ”ti.¹ Evam vutte mahāseno devaputto, “Aham kira milindassa rañño vādaṇam bhinditvā sāsanam paggahetum samattho bhavissāmī ”ti haṭṭhatutṭho udaggudaggo hutvā “Sādhu bhante! Manussaloke uppajjissāmī ”ti paṭiññam adāsi.

¹ sāsanam paggaṇhāhī ti - Ma.

8. Lúc đó, đại đức Assagutta với thiên nhĩ giới đã nghe được lời nói của đức vua Milinda. Ngài đã cho triệu tập hội chúng tỳ khưu tại đỉnh núi Yugandhara và đã hỏi các vị tỳ khưu rằng: “Này các sư đệ, có vị tỳ khưu nào có năng lực để chuyện trò với đức vua Milinda để giải tỏa điều nghi hoặc?” Được nói như vậy, một trăm koṭi vị A-la-hán đã im lặng khi được hỏi đến lần thứ nhì, đến lần thứ ba. Khi ấy, đại đức Assagutta đã nói với hội chúng tỳ khưu điều này: “Này các sư đệ, ở cõi trời Dao Lợi, về phía đông của lâu đài Vejayanta, có cung điện tên là Ketumatī. Nơi ấy, có vị Thiên tử tên Mahāsena cư ngụ. Vị ấy có năng lực để chuyện trò với đức vua Milinda để giải tỏa điều nghi hoặc.” Khi ấy, một trăm koṭi vị A-la-hán đã biến mất ở ngọn núi Yugandhara và hiện ra ở cõi trời Dao Lợi. Thiên chủ Sakka đã nhìn thấy các vị tỳ khưu ấy từ远远 xa đang tiến đến, sau khi nhìn thấy đã đi đến gặp đại đức Assagutta, sau khi đi đến đã đánh lén đại đức Assagutta rồi đứng một bên. Khi đã đứng một bên, Thiên chủ Sakka đã nói với đại đức Assagutta điều này: “Bạch ngài, đại chúng tỳ khưu đã ngự đến. Tôi là người của tu viện của hội chúng. Có nhu cầu về điều gì? Có việc gì tôi cần phải làm?” Khi ấy, đại đức Assagutta đã nói với Thiên chủ Sakka điều này: “Tâu đại vương, vị vua này tên Milinda tại thành Sāgala, xứ Jambudīpa, là nhà tranh luận khó sánh bằng, khó khuất phục, được xem là hàng đầu trong số đông các vị giáo chủ. Ông ta đi đến gặp hội chúng tỳ khưu hỏi câu hỏi theo học thuyết về tà kiến và đã gây khó khăn cho hội chúng tỳ khưu.” Khi ấy, Thiên chủ Sakka đã nói với đại đức Assagutta điều này: “Bạch ngài, vị vua Milinda này đã chết đi từ nơi này rồi tái sanh vào loài người. Bạch ngài, có vị Thiên tử này tên là Mahāsena cư ngụ ở cung điện Ketumatī. Vị ấy có năng lực để chuyện trò với đức vua Milinda để giải tỏa điều nghi hoặc. Chúng ta sẽ thỉnh cầu vị Thiên tử ấy về việc tái sanh vào thế giới loài người.”

9. Khi ấy, Thiên chủ Sakka đã dẫn đầu hội chúng tỳ khưu đi vào cung điện Ketumatī, ôm chầm lấy Thiên tử Mahāsena rồi đã nói điều này: “Này Thiên tử, hội chúng tỳ khưu thỉnh cầu Thiên tử về việc tái sanh vào thế giới loài người.” “Bạch ngài, tôi không có mục đích gì ở thế giới loài người. Thế giới loài người là cảng thẳng bởi nhiều công việc. Bạch ngài, tôi sẽ là người lần lượt chứng đạt cao hơn rồi sẽ Niết-bàn ngay tại đây, nơi Thiên giới.” Trong khi Thiên chủ Sakka thỉnh cầu đến lần thứ nhì, đến lần thứ ba, Thiên tử Mahāsena cũng đã nói như vậy: “Bạch ngài, tôi không có mục đích gì ở thế giới loài người. Thế giới loài người là cảng thẳng bởi nhiều công việc. Bạch ngài, tôi sẽ là người lần lượt chứng đạt cao hơn rồi sẽ Niết-bàn ngay tại đây, nơi Thiên giới.”

10. Khi ấy, đại đức Assagutta đã nói với Thiên tử Mahāsena điều này: “Thưa Thiên tử, trong lúc xem xét thế gian này gồm cả chư Thiên, chúng tôi nhận thấy rằng không ai khác ngoại trừ ngài có được khả năng để đập đổ luận thuyết của đức vua Milinda để nâng đỡ Giáo Pháp. Thưa Thiên tử, hội chúng tỳ khưu thỉnh cầu ngài. Lành thay, bậc thiện nhân! Xin ngài hãy hạ sanh vào thế giới loài người, xin ngài hãy nâng đỡ và ban bố Giáo Pháp của đấng Thập Lực.” Được nói như vậy, Thiên tử Mahāsena (nghĩ rằng): “Nghe nói ta sẽ có khả năng để đập đổ luận thuyết của đức vua Milinda để nâng đỡ Giáo Pháp” đã trở nên mừng rỡ, phấn chấn, rất là phấn khởi, và đã bày tỏ sự chấp thuận: “Bạch đại đức, thật tốt đẹp thay! Tôi sẽ tái sanh vào thế giới loài người.”

11. Atha kho te bhikkhū devaloke tam karaṇīyam tīretvā devesu tāvatiṁsesu antarahitā himavante pabbate rakkhitatale pāturaheśum. Atha kho āyasmā assagutto bhikkhusaṅghaṭi etadavoca: “Atthāvuso imasmiṁ bhikkhusaṅghe koci bhikkhu sannipātam anāgato”ti. Evanu vutte aññataro bhikkhu āyasmantam assaguttam etadavoca: “Atthi bhante āyasmā rohaṇo ito sattame divase himavantam pabbatam pavisitvā nirodham samāpanno tassa santike dūtam pāhethā”ti. Ayasmā ’pi rohaṇo tam khaṇaññeva nirodhā vuṭṭhāya “saṅgo maṇi patimānetī”ti himavante pabbate antarahito rakkhitatale koṭisatānam arahantānam purato pāturaheśi. Atha kho āyasmā assagutto āyasmantam rohaṇam etadavoca: “Kinnu kho āvuso rohaṇa buddhasāsane palujjante¹ na passasi saṅghassa karaṇīyānī”ti?

“Amanasikāro me bhante ahosī”ti.

“Tena hāvuso rohaṇa daṇḍakammam karohī”ti.

“Kim bhante karomī”ti?

“Atthāvuso rohaṇa himavantapabbatapasse kajaṅgalā² nāma brāhmaṇagāmo. Tattha sonuttaro³ nāma brāhmaṇo paṭivasaṭi. Tassa putto uppajjissati nāgaseno nāma dārako. Tena hi tvam āvuso rohaṇa dasamāśādhikāni sattavassāni tam kulam piṇḍaya pavisa. Piṇḍaya pavisitvā nāgasenam dārakam niḥaritvā pabbajehi. Pabbajite ca⁴ tasmiṁ daṇḍakammato muccissasi”ti āha.

12. Āyasmā ’pi kho rohaṇo “sādhū”ti sampaticchi. Mahāseno ’pi kho devaputto devalokā cavitvā sonuttarabrahmaṇassa bhariyāya kucchismiṁ paṭisandhiṁ aggahesi. Saha paṭisandhiggahaṇā tayo acchariyā abbhutā dhammā pāturaheśum: āyudhabhaṇḍāni pajjaliṁsu, aggasassamā abhinippahannam, mahāmegho abhippavassi.

Āyasmā ’pi kho rohaṇo tassa paṭisandhiggahaṇato paṭṭhāya dasamāśādhikāni sattavassāni tam kulam piṇḍaya paviso, ekadivasampi kaṭacchumattam bhattam vā uluṇkamattam yāgum vā abhivādanam vā añjalikammam vā sāmīcikammaṇi vā nālattha. Atha kho akkosaññeva paribhāsaññeva paṭilabhati. “Aticchatha bhante”ti vacanamattampi vattā nāma nāhosi. Dasamāśādhikānam pana sattannam vassānam accayena ekadivasam “Aticchatha bhante”ti vacanamattam alattha. Tam divisameva brāhmaṇo ’pi bahikammantā āgacchanto paṭipathe theram disvā, “kim bho pabbajita amhākam gehamagamatthā”ti āha.

“Āma brāhmaṇa agamamhā”ti.

“Api kiñci labhitthā”ti?

“Āma brāhmaṇa labhimhā”ti.

¹ bhijjante - Ma.

² gajaṅgalam - Ma; kajaṅgalam - PTS.

³ sonuttaro - Ma, PTS.

⁴ pabbajiteva - Ma.

11. Sau đó, khi đã hoàn thành công việc cần làm ở Thiên giới, các vị tỳ khưu ấy đã biến mất giữa chư Thiên ở cõi trời Dao Lợi và hiện ra ở cao nguyên Rakkhita, núi Hi-mã-lạp. Khi ấy, đại đức Assagutta đã nói với hội chúng tỳ khưu điều này: “Này các sư đệ, trong hội chúng tỳ khưu có vị tỳ khưu nào đã không đi đến cuộc hội họp?” Được nói như vậy, có vị tỳ khưu nọ đã nói với đại đức Assagutta điều này: “Bạch ngài, có đại đức Rohaṇa cách đây bảy ngày đã đi vào núi Hi-mã-lạp và nhập thiền diệt, xin ngài hãy phái sứ giả đi đến gặp vị ấy.” Đúng vào giây phút ấy, đại đức Rohaṇa cũng vừa xuất khỏi thiền diệt (biết rằng): “Hội chúng chờ đợi ta” nên đã biến mất ở núi Hi-mã-lạp và hiện ra ở cao nguyên Rakkhita, phía trước một trăm *koti* vị A-la-hán. Khi ấy, đại đức Assagutta đã nói với đại đức Rohaṇa điều này: - Này sư đệ Rohaṇa, trong khi lời dạy của đức Phật đang suy tàn, không lẽ đệ không nhận thấy các việc cần phải làm của hội chúng?

- Bạch ngài, tôi đã thiếu sự quan tâm.
- Nay sư đệ Rohaṇa, chính vì điều ấy đệ hãy thực hành hình phạt.

- Bạch ngài, tôi sẽ làm gì?

- Nay sư đệ Rohaṇa, ở sườn núi Hi-mã-lạp có ngôi làng Bà-la-môn tên là Kajaṅgalā. Người Bà-la-môn tên Sonuttara cư ngụ tại nơi đó. Người con trai của ông sẽ được sanh ra; đứa bé trai tên là Nāgasena. Nay sư đệ Rohaṇa, chính vì điều ấy đệ hãy đi vào khất thực ở gia đình ấy trong thời gian bảy năm mười tháng. Sau khi đi vào khất thực, đệ hãy tiếp độ đứa bé trai Nāgasena rồi cho xuất gia. Và khi đứa bé trai đã xuất gia thì đệ sẽ được thoát khỏi hình phạt. Vì ấy đã nói như vậy.

12. Đại đức Rohaṇa cũng đã chấp thuận rằng: “Lành thay!” Còn về Thiên tử Mahāsena sau khi từ Thiên giới chết đi đã chấp nhận sự tiếp nối (tái sanh) trong bụng người vợ của Bà-la-môn Sonuttara. Có ba điều kỳ diệu phi thường đã xuất hiện cùng lúc với việc chấp nhận sự tiếp nối (tái sanh): Các vật dụng chiến đấu đã phát lên ngọn lửa, trái cây đầu mùa chín tới, có đám mây lớn đã đổ mưa.

Về phần đại đức Rohaṇa, kể từ việc chấp nhận sự tiếp nối (tái sanh) của vị Thiên tử, trong khi đi vào khất thực ở gia đình ấy trong thời gian bảy năm mười tháng, đã không nhận được một muỗng cơm, hay là một vá canh, hoặc là sự đánh lê, sự chắp tay, hay là hành động thích hợp, đâu là một ngày. Khi ấy, đại đức đã nhận được chỉ là sự chửi rủa, chỉ là sự mắng nhiếc. Dẫu là chút ít lời nói: “Này ông, ông hãy đi đi” cũng đã không có người nói. Tuy nhiên, khi đã đến hạn kỳ bảy năm mười tháng, vào một ngày nọ đại đức đã nhận được chút ít lời nói: “Này ông, ông hãy đi đi.”¹ Đúng vào ngày hôm ấy, cũng chính người Bà-la-môn, trong khi đi trở về do công việc bên ngoài, đã gặp vị trưởng lão ở lối ngược chiều và đã nói rằng: - Nay ông xuất gia, ông đã đi đến nhà của chúng tôi chưa?

- Nay ông Bà-la-môn, đúng vậy. Tôi đã đi đến.
- Vậy có phải ông đã nhận được cái gì đó?
- Nay ông Bà-la-môn, đúng vậy. Tôi đã nhận được.

¹ Sự xưng hô ở đây và các câu đối thoại bên dưới đều dùng ngôi thứ nhất và thứ hai số nhiều.

13. So attamano¹ geham gantvā pucchi: “Tassa pabbajitassa kiñci adatthā ”ti? “Na kiñci adamhā ”ti. Brāhmaṇo dutiyadivase gharadvāre yeva nisīdi “Ajja pabbajitaṁ musāvādena niggahessāmī ”ti. Thero dutiyadivase brāhmaṇassa gharadvāraṁ sampatto. Brāhmaṇo theram disvā ’va evamāha: “Tumhe hiyyo amhākaṁ gehe kiñci alabhitvāyeva ‘labhimhā ’ti avocuttha. Vat̄tati nu kho tumhākaṁ musāvādo ”ti? Thero āha: “Mayaṁ brāhmaṇa tumhākaṁ gehe dasamāsādhikāni sattavassāni ‘Aticchathā ’ti vacanamattampi alabhitvā hiyyo ‘Aticchathā ’ti vacanamattampi labhimha. Athetam vacanapaṭisanthāramattam² upādāya evamavocumhā ”ti. Brāhmaṇo cintesi: “Ime vācāpaṭisanthāramattampi labhitvā janamajhe labhimhā ’ti pasaṁsanti. Aññam kiñci khādaniyam vā bhojaniyam vā labhitvā kasmā nappasamsanti ”ti pasiditvā attano atthāya paṭiyāditabhattato katacchubhikkhaṁ tadupiyan ca vyāñjanam dāpetvā “Imam bhikkhaṁ sabbakālam tumhe labhissathā ”ti āha. So puna divasatoppabhūti³ upasaṅkamantassa therassa upasamaṁ disvā bhiyyosomattāya pasiditvā theram niccakālam attano ghare bhattavissaggakaraṇatthāya yāci. Thero tuṇhībhāvena adhivāsetvā divase divase bhattakiccam katvā gacchanto thokam thokam buddhavacanam kathetvā gacchatī.

14. Sā ’pi kho brāhmaṇī dasamāsaccayena puttam vijāyi. “Nāgaseno ”ti ’ssa nāmam ahosi.⁴ So anukkamena vaḍḍhanto sattavassiko jāto. Atha kho nāgasenassa dārakassa pitā nāgasenaṁ dārakam etadavoca:

“Imasmim kho tāta nāgasena brāhmaṇakule sikkhāni sikkheyāsī ”ti.

“Katamāni tāta imasmim brāhmaṇakule sikkhāni nāmā ”ti?

“Tayo kho tāta nāgasena vedā sikkhāni nāma. Avasesāni sippāni sippam nāmā ”ti.

“Tena hi tāta sikkhissāmī ”ti.

15. Atha kho sonuttaro brāhmaṇo ācariyassa brāhmaṇassa ācariyabhāgaṁ sahassam datvā antopāsāde ekasmiṁ gabbhe ekato mañcakam paññāpetvā ācariyabrāhmaṇam etadavoca:

“Sajjhāyāpehi⁵ kho tvam brāhmaṇa imam dārakam mantānī ”ti.

“Tena hi tāta dāraka uggaṇhāhi mantānī ”ti.

¹ anattamano - kesuci.

² vācāpaṭisandhāraṁ - Ma; vācīpaṭisanthāraṁ - PTS.

³ punadivasato pabhuti - Ma; punadivasatoppabhuti - PTS.

⁴ nāmamakaṇsu - Ma.

⁵ sajjhāpehi - Ma.

13. Người Bà-la-môn với tâm ý hoan hỷ¹ đã đi về nhà và hỏi rằng: “Mấy người đã cho vị xuất gia ấy vật gì đó phải không?” - “Chúng tôi đã không cho bất cứ vật gì.” Vào ngày kế, người Bà-la-môn đã ngồi ngay tại cửa nhà (nghĩ rằng): “Hôm nay, ta sẽ bắt bé vị xuất gia về việc nói dối.” Vào ngày kế, vị trưởng lão đã đến tại cửa nhà của người Bà-la-môn. Sau khi nhìn thấy vị trưởng lão, người Bà-la-môn đã nói như vậy: “Hôm qua, ông đã không nhận được bất cứ vật gì ở nhà chúng tôi mà lại nói là ‘Đã nhận được.’ Chẳng lẽ nói dối là thích đáng đối với các ông hay sao?” Vị trưởng lão đã nói rằng: “Này ông Bà-la-môn, trong bảy năm mười tháng chúng tôi đã không nhận được ở nhà của ông đâu là chút ít lời nói: ‘Này ông, ông hãy đi đi,’ còn hôm qua tôi đã nhận được chút ít lời nói: ‘Này ông, ông hãy đi đi.’ Vì có liên quan đến chút ít lời nói nhả nhẽn này mà tôi đã nói như thế.” Người Bà-la-môn đã suy nghĩ rằng: “Những người này sau khi nhận được đâu là chút ít lời nói nhả nhẽn mà lại ca tụng ở giữa mọi người là: ‘Chúng tôi đã nhận được.’ Vậy thì sau khi nhận được bất cứ loại vật thực cứng hoặc vật thực mềm nào khác, vì lẽ gì mà họ lại không ca tụng?” Sau khi phát khởi niềm tin, ông ta đã bảo bố thí một muỗng cơm và thức ăn phù hợp từ bữa cơm được chuẩn bị sẵn cho việc sử dụng của bản thân, rồi đã nói rằng: “Ngài sẽ nhận được vật thực này vào mọi lúc.” Kể từ ngày kế, sau khi nhìn thấy sự trầm tĩnh của vị trưởng lão trong khi đi đến, người Bà-la-môn càng phát khởi niềm tin nhiều hơn nữa và đã thỉnh cầu vị trưởng lão việc thọ thực bữa ăn tại nhà của mình một cách thường xuyên. Vị trưởng lão đã nhận lời bằng thái độ im lặng. Mỗi một ngày, sau khi làm phận sự về thọ thực, trong khi từ giã vị trưởng lão đều thuyết giảng chút ít Phật ngôn rồi mới ra đi.

14. Quả nhiên, đến hạn kỳ mười tháng người nữ Bà-la-môn ấy cũng đã sanh ra người con trai. Tên của đứa bé đã là “Nāgasena.” Đứa bé từ từ lớn lên, và đã sanh được bảy năm. Khi ấy, người cha của đứa bé trai Nāgasena đã nói với đứa bé trai Nāgasena điều này:

- Nay Nāgasena thương, con cần phải học các môn học ở gia tộc Bà-la-môn này.
- Cha yêu quý, những điều gì gọi là các môn học ở gia tộc Bà-la-môn này?
- Nay Nāgasena thương, ba bộ Vệ Đà gọi là các môn học. Các học thuật còn lại gọi là học thuật.
- Cha yêu quý, như thế thì con sẽ học.

15. Sau đó, người Bà-la-môn Sonuttara đã trao một ngàn đồng là phần lương của vị thầy cho người thầy giáo Bà-la-môn, rồi cho sắp xếp cái giường nhỏ ở một bên tại một căn phòng bên trong tòa nhà dài, rồi đã nói với người thầy giáo Bà-la-môn điều này:

- Thưa vị Bà-la-môn, thầy hãy cho đứa bé trai này đọc tụng các chú thuật.
- Nay bé trai thương, như thế thì con hãy học các chú thuật.

¹ Văn bản của Miến Điện và của Pali Text Society đã ghi là không hoan hỷ (*anattamano*).

Ācariyabrāhmaṇo sajjhāyati. Nāgasenadārakassa ekeneva uddesena tayo vedā hadayaṅgatā vācuggatā sūpadhāritā suvavatthāpitā sumanasikatā ahesum. Sakimevāssa cakkhuṇ udapādi tīsu vedesu sanighaṇḍuketubhesu sākkharappabhedesu itihāsapañcamesu. Padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo cāhosī.

16. Atha kho nāgaseno dārako pitaram etadavoca:

“Atthi nu kho tāta imasmiṇ brāhmaṇakule ito uttarimpi sikkhitabbāni udāhu ettakānevā ”ti?

“Natthi tāta nāgasena imasmiṇ brāhmaṇakule ito uttarimpi sikkhitabbāni. Ettakāneva sikkhitabbāni ”ti.

Atha kho nāgaseno dārako ācariyassa anuyogam datvā pāsādā oruyha pubbavāsanāya coditahadayo rahogato patisallino attano sippassa ādimajjhapariyosānam olokento ādimhi vā majjhe vā pariyoṣāne vā appamattakampi sāram adisvā “Tucchā vata bho ime vedā! Palāpā vata bho ime vedā! Asārā nissārā ”ti vippaṭisārī anattamano ahosi.

17. Tena kho pana samayena āyasmā rohaṇo vattaniye senāsane nisinno nāgasenassa dārakassa cetasā cetoparivitakkamaññāya nivāsetvā pārupitvā pattacīvaramādāya vattaniye senāsane antarahito kajaṅgalabrāhmaṇagāmassa purato pāturaḥosi. Addasā kho nāgaseno dārako attano gharadvārakoṭṭhake¹ ṭhito āyasmantaṇ rohaṇam dūrato ’va āgacchantaṇ. Disvāna attamano udaggo pamuditō pītisomanassajāto “Appe va nāmāyampabbajito kañci² sāram jāneyyā ”ti, yenāyasmā rohaṇo tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā āyasmantaṇ rohaṇam etadavoca:

“Ko nu kho tvāṇ mārisa ediso bhaṇḍukāsāvavasano ”ti?

“Pabbajito nāmāhaṇ dārakā ”ti.

“Kena tvāṇ mārisa pabbajito nāmāsi ”ti?

“Pāpakānam malānam pabbājetum pabbajito.³ Tasmā ’ham dāraka pabbajito nāmā ”ti.

18. “Kiṇkāraṇā mārisa kesā te na yathā aññesan ”ti?

“Soḷasime dāraka paṭibodhe disvā kesamassum ohāretvā pabbajito katame soḷasa? Alāṅkārapaṭibodho, maṇḍanapaṭibodho, telamakkhaṇapaṭibodho, dhovanapaṭibodho, mālāpaṭibodho, gandhapaṭibodho, vāsana-paṭibodho, hariṭakapaṭibodho, āmalakapaṭibodho, ramgapalaṭibodho, bandhanapaṭibodho, kocchapaṭibodho, kappakapaṭibodho, vijaṭana-paṭibodho, ūkāpaṭibodho, kesesu vilūnesu socanti kilamanti paridevanti urattālim⁴ kandanti sammoham āpajjanti. Imesu kho dāraka soḷasasu paṭibodhesu paṭiguṇṭhitā manussā sabbāni atisukhumāni sippāni nāsentī ”ti.

¹ attano dvārakoṭṭhake - Ma, PTS.
² kadāci - PTS.

³ pāpakāni malāni pabbājeti - Ma.
⁴ urattālim - Ma, PTS.

Rồi người thầy giáo Bà-la-môn đọc tụng. Đối với đứa bé trai Nāgasena, chỉ với một lần đọc thì ba bộ Vệ Đà đã được đi vào tâm, đạt được giọng, khéo được nắm bắt, khéo được xác định, khéo được tác ý. Chỉ cần một lần, kiến thức về ba bộ Vệ Đà cùng các từ vựng và nghỉ thức, luôn cả âm từ với sự phân tích, và truyền thống là thứ năm, đã sanh khởi đến đứa bé. Nó đã biết về cú pháp, về văn phạm, và đã không thiếu về phần triết học và các tướng trạng của bậc đại nhân.

16. Khi ấy, đứa bé trai Nāgasena đã nói với người cha điều này:

- Cha yêu quý, ở gia tộc Bà-la-môn này còn có các môn cần phải học nào thù thắng hơn thế này, hay là chi chừng này thôi?
- Nay Nāgasena thương, ở gia tộc Bà-la-môn này không còn có các môn cần phải học nào thù thắng hơn thế này. Chi chừng này là cần phải học thôi.

Sau đó, khi đã trả lời cuộc kiểm tra của thầy giáo, đứa bé trai Nāgasena đã từ tòa nhà dài bước xuống, tâm tự khiền trách về cuộc sống trong thời gian qua, rồi đã đi đến nơi thanh vắng trầm tư. Trong khi xem xét phần đầu, phần giữa, và phần cuối đối với học thuật của mình, nó đã không nhìn thấy cốt lõi, đầu là chút ít, ở phần đầu, phần giữa, hay phần cuối. (Nghĩ rằng): “Các bộ Vệ Đà này quả là rõ ràng không! Các bộ Vệ Đà này quả thật vô nghĩa, không có cốt lõi, thiếu đi cốt lõi!” nó đã trở nên ân hận, không hoan hỷ.

17. Vào lúc bấy giờ, đại đức Rohaṇa ngồi tại trú xứ Vattaniya đã dùng tâm biết được ý nghĩ suy tâm của đứa bé trai Nāgasena, nên đã quấn y, trùm y, rồi cầm lấy bình bát và y biến mất ở trú xứ Vattaniya rồi hiện ra ở phía trước ngôi làng Bà-la-môn Kajaṅgalā. Đứa bé trai Nāgasena, đứng ở cánh cổng ra vào căn nhà của mình, đã nhìn thấy đại đức Rohaṇa từ đàng xa đang đi lại, sau khi nhìn thấy đã hoan hỷ, phấn khởi, vui mừng, sanh tâm phi lạc (nghĩ rằng): “Có lẽ vị xuất gia này có thể biết được cái gì đó là cốt lõi” nên đã đi đến gần đại đức Rohaṇa, sau khi đến gần đã nói với đại đức Rohaṇa điều này:

- Thưa ông, ông là ai mà cao đầu mặc y ca-sa như vậy?
- Nay cậu bé, ta được gọi là bậc xuất gia.
- Thưa ông, với việc gì mà ông được gọi là bậc xuất gia?
- Là bậc xuất gia để loại bỏ các điều ô nhiễm xấu xa. Nay cậu bé, với điều ấy mà ta được gọi là bậc xuất gia.

18. - Thưa ông, vì lý do gì mà tóc của ông không giống như (tóc) của những người khác?

- Nay cậu bé, sau khi nhìn thấy mười sáu điều vướng bận này, ta đã cao bỏ râu tóc trở thành bậc xuất gia. Mười sáu điều gì? Sự vướng bận về trang điểm, sự vướng bận về trau chuốt, sự vướng bận về xúc đầu, sự vướng bận về gội rửa, sự vướng bận về tràng hoa, sự vướng bận về chất thơm, sự vướng bận về thuốc bôi, sự vướng bận về thuốc *hariṭaka*, sự vướng bận về thuốc *āmalaka*, sự vướng bận về nhuộm tóc, sự vướng bận về buộc tóc, sự vướng bận về chải tóc, sự vướng bận về thợ hớt tóc, sự vướng bận về gỡ tóc rối, sự vướng bận về chấy rận, khi các sợi tóc bị rụng nhiều người buồn rầu, than vãn, rên rỉ, đầm ngực khóc lóc, rơi vào mê muội. Nay cậu bé, bị rối rắm trong mười sáu điều vướng bận này, loài người xao lãng tất cả các học thuật vô cùng tinh tế.

19. “Kimpkāraṇā mārisa vatthāni ’pi te na yathā aññesan ”ti?

“Kāmanissitāni kho dāraka vatthāni kamanīyāni gihivyañjanāni¹ yāni kānici kho bhayāni vatthato uppajjanti, tāni kāsāvavasanassa na honti. Tasmā vatthāni ’pi me na yathā aññesan ”ti.

“Jānāsi kho tvam mārisa sippāni nāmā ”ti?

“Āma dāraka jānāmaham sippāni. Yam loke uttamam mantam tampi jānāmī ”ti.

“Mayhampi tam mārisa dātum sakkā ”ti?

“Āma dāraka sakkā ”ti.

“Tena hi me dehī ”ti.

“Akālo kho dāraka. Antaragharam piṇḍāya paviṭṭhamhā ”ti.

20. Atha kho nāgaseno dārako āyasmato rohaṇassa hatthato pattam gahetvā gharan pavesetvā paññitena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappetvā sampavāretvā āyasmantam rohaṇam bhuttāvīm onitapattapāñīm etadavoca: “Dehi me ’dāni mārisa mantan ”ti.

“Yadā kho tvam dāraka nippalibodho hutvā mātāpitaro anujānāpetvā mayā gahitam pabbajitavesam gaṇhissasi, tadā dassāmī ”ti therō āha.

Atha kho nāgaseno dārako mātāpitaro upasaṅkamitvā āha: “Amma tāta,² ayam pabbajito yam loke uttamam mantam tam jānāmī ”ti vadati. Na ca attano santike apabbajitassa deti aham etassa santike pabbajitvā tam mantam ugghanissāmī ”ti.

21. Athassa mātāpitaro “pabbajitvā ’pi no putto mantam uggaṇhātu.³ Gahetvā punāgacchatī ”ti maññamānā “gaṇha puttā ”ti anujāniṁsu. Atha kho āyasmā rohaṇo nāgasenam dārakam ādāya yena vattaniyam senāsanam yena vijambhavatthu tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā vijambhavatusmīm senāsane ekarattīm vasitvā yena rakkhitatalam tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā koṭisatānam arahantānam majhe nāgasenam dārakam pabbājesi. Pabbajito ca panāyasmā nāgaseno āyasmantam rohaṇam etadavoca: “Gahito me bhante tava veso. Detha me ’dāni mantan ”ti. Atha kho āyasmā rohaṇo “kimhi nu kho ’ham nāgasenam paṭhamam vineyyam suttante vā abhidhamme vā ”ti?⁴ cintetvā, “pañđito kho ayam nāgaseno, sakkoti sukheneva abhidhammaṇi pariyāpuṇituntī” paṭhamam abhidhamme vinesi.

¹ kāmanissitāni gihivyañjanabhaṇḍāni - Ma.

² ammatā - Ma.

³ gaṇhātu - Ma, PTS.

⁴ kho ’ham nāgasenam vineyyam paṭhamam vinaye vā suttante vā abhidhamme vā ti - Ma.

19. - Thưa ông, vì lý do gì mà ngay cả các vải quàng của ông cũng không giống như (các vải quàng) của những người khác?

- Nay cậu bé, các vải quàng xinh đẹp, được nương tựa vào lòng ham muỗn, là các biểu hiện của hàng tại gia. Những lo sợ nào đó được sanh lên từ vải vóc, những điều ấy không có ở việc mặc vải ca-sa. Vì điều ấy mà ngay cả các vải quàng của ta cũng không giống như (các vải quàng) của những người khác.

- Thưa ông, ông có biết cái gọi là các học thuật?

- Nay cậu bé, có chứ. Ta biết các học thuật. Chú thuật hạng nhất ở thế gian, ta cũng biết.

- Thưa ông, có thể nào ban điều ấy cho tôi không?

- Nay cậu bé, được chứ. Có thể.

- Như thế thì ông hãy ban cho tôi đi.¹

- Nay cậu bé, không phải lúc. Chúng ta hãy đi khất thực ở xóm nhà.

20. Khi ấy, đứa bé trai Nāgasena đã cầm lấy bình bát từ tay của đại đức Rohaṇa rồi hướng dẫn đi vào nhà, sau đó đã tự tay làm hài lòng và toại ý đại đức Rohaṇa với thức ăn hảo hạng loại cứng loại mềm. Đến khi đại đức Rohaṇa đã thọ thực xong, bàn tay đã rời khỏi bình bát, cậu bé đã nói điều này: “Thưa ông, bây giờ ông hãy ban chú thuật cho tôi đi.”

“Này cậu bé, khi nào con không còn sự vướng bận, và thuyết phục được mẹ cha cho phép, rồi khoác vào hình tướng xuất gia mà ta đã đạt được, đến khi ấy ta sẽ ban cho,” vị trưởng lão đã đáp lại.

Sau đó, đứa bé trai Nāgasena đã đi đến gặp mẹ cha và nói rằng: “Thưa mẹ cha, vị xuất gia này nói rằng: ‘Ta biết chú thuật hạng nhất ở thế gian.’ Nhưng ông không ban cho kẻ không xuất gia trong sự chứng minh của mình. Con sẽ xuất gia trong sự chứng minh của vị này và sẽ học chú thuật ấy.”

21. Khi ấy, mẹ cha của đứa bé nghĩ rằng: “Hãy để cho con trai của chúng ta cũng xuất gia rồi học chú thuật. Học xong rồi thì quay trở về,” và đã cho phép rằng: “Này con, hãy học đi.” Sau đó, đại đức Rohaṇa đã dẫn đứa bé trai Nāgasena đi đến trú xứ Vattaniya, rồi Vijambhavatthu, sau khi đi đến trú xứ Vijambhavatthu đã ngũ lại một đêm rồi đi đến cao nguyên Rakkhita, sau khi đi đến đã cho đứa bé trai Nāgasena xuất gia giữa một trăm koṭi vị A-la-hán. Và khi đã được xuất gia, đại đức Nāgasena đã nói với đại đức Rohaṇa điều này: “Bạch ngài, hình tướng của ngài con đã đạt được. Bây giờ xin ngài hãy ban chú thuật cho con.” Khi ấy, đại đức Rohaṇa đã suy nghĩ rằng: “Ta nên hướng dẫn Nāgasena cái gì trước, Kinh hay Vi Diệu Pháp?” rồi đã hướng dẫn Vi Diệu Pháp trước (nghĩ rằng): “Nāgasena này quả là sáng trí, có thể học Vi Diệu Pháp một cách thoải mái.”

¹ Cậu bé xưng hô với đại đức Rohaṇa bằng ngôi thứ hai số ít, trong khi ở phần trước người cha xưng hô bằng ngôi thứ hai số nhiều (ND).

Ayasmā ca nāgaseno “kusalā dhammā akusalādhammā avyākatā dhammā”ti tikadukapatimāṇḍitaṁ dhammasaṅgaṇī, khandhavibhaṅgādi-attīrasavibhaṅgapatimāṇḍitaṁ vibhaṅgappakaraṇam, “saṅgaho asaṅgaho”ti ādinā cuddasavidhena vibhattam dhatukathāppakaraṇam, “khandhapaññatti āyatanapaññatti”ti ādinā chabbidhena vibhattam puggalapaññattim, “sakavāde pañcasuttasatāni paravāde pañcasuttasatāni”ti suttasahassam samodhānetvā vibhattam kathāvatthuppakaraṇam, “mūlayamakam khandhayamakanti” ādinā dasavidhena vibhattam yamakam, “hetupaccayo ārammaṇapaccayo”ti ādinā catuviśatividhena vibhattam paṭṭhānappakaraṇanti sabbantaṁ abhidhammadpiṭakam ekeneva sajjhāyena paguṇam katvā, “Titthatha bhante, na puna osāretha. Ettakenevāham sajjhāyissāmī”ti āha. Athāyasmā nāgaseno yena kotisatā arahanto tenupasaṅkami. Upasārakamitvā kotisatānam arahantānam etadavoca: “Aham kho bhante ‘kusalā dhammā akusalā dhammā avyākatā dhammā’ti imesu tīsu padesu pakkhipitvā sabbantaṁ abhidhammadpiṭakam vitthārena osāressāmī”ti.

“Sādu nāgasena, osārehī”ti.

22. Atha kho āyasmā nāgaseno sattamāsāni sattappakaraṇe vitthārena osāresi. Paṭṭhavī unnadi. Devatā sādhukāramadaṁsu. Brahmāṇo appothesum. Dibbāni candanacuṇḍāni dibbāni ca mandāravapupphāni abhippavassim̄su.

Atha kho kotisatā arahanto āyasmantam nāgasenam paripuṇṇavīśativassam rakkhitatale upasampādesum. Upasampanno ca panāyasmā nāgaseno tassā ratiyā accayena pubbañhasamayam nivāsetvā pārupitvā¹ pattacīvaramādāya upajjhāyena saddhiṁ gāmaṇi piṇḍāya paviso evarūpaṁ parivitakkam uppādesi: “Tuccho vata me upajjhāyo, bālo vata me upajjhāyo. Ṭhāpetvā avasesam buddhavacanam paṭhamam mām abhidhamme vinesī”ti.

23. Atha kho āyasmā rohaṇo āyasmato nāgasenassa cetasā cetoparivitakkamaññāya āyasmantam nāgasenam etadavoca: “Ananuccchaviyam kho nāgasena parivitakkam vitakkesi. Na kho panetam nāgasena tavānuccchavikan”ti. Atha kho āyasmato nāgasenassa etadahosi: “Acchariyaṁ vata bho! Abbhutam vata bho! Yatra hi nāma me upajjhāyo cetasā cetoparivitakkam jānissati. Paṇḍito vata me upajjhāyo. Yannūnāhaṁ upajjhāyam khamāpeyyan”ti.

Atha kho āyasmā nāgaseno āyasmantam rohaṇam etadavoca: “Khamatha me bhante. Na puna evarūpaṁ vitakkessāmī”ti. Atha kho āyasmā rohaṇo āyasmantam nāgasenam etadavoca: “Na kho tyāhaṁ nāgasena ettāvatā khamāmi. Atthi kho nāgasena sāgalaṁ nāma nagaram. Tattha milindo nāma rājā rajjam kāreti. So diṭṭhivādena pañhaṁ pucchitvā bhikkhusaṅgham viheṭheti. Sace tvam tattha gantvā tam rājānam dametvā pasādnessasi,² evāhantam khamissāmī”ti.

¹ pārupitvā - iti saddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

² tam rājānam dametvā buddhasāsane pasādnessasi - Ma.

Và đại đức Nāgasena chỉ với một lần đọc đã rành rẽ tất cả Tạng Vi Diệu Pháp ấy (tức là) bộ *Dhammasaṅgaṇī* (*Pháp Tụ*) gồm có nhóm ba, nhóm hai như là “các pháp thiện, các pháp bất thiện, các pháp vô ký,” bộ *Vibhaṅga* (*Phân Tích*) gồm có mười tám chương phân tích khởi đầu là chương Phân Tích về Uẩn, bộ *Dhātukathā* (*Chất Ngữ*) được phân loại thành mười bốn phần khởi đầu là phần “yếu hiệp bất yếu hiệp,” bộ *Puggalapaññatti* (*Nhân Chế Định*) được phân loại thành sáu phần khởi đầu là phần “uẩn chế định, xứ chế định,” bộ *Kathāvatthu* (*Ngữ Tông*) được phân loại sau khi đã tổng hợp một ngàn bài giảng: “năm trăm bài giảng về học thuyết của phái mình, năm trăm bài giảng về học thuyết của phái khác,” bộ *Yamaka* (*Song Đôi*) được phân loại thành mười phần khởi đầu là phần “căn song, uẩn song,” bộ *Paṭṭhāna* (*Vị Trí*) được phân loại thành hai mươi bốn phần khởi đầu là phần “nhân duyên, cảnh duyên.” Đại đức Nāgasena đã nói rằng: “Bạch ngài, xin hãy dừng lại. Chớ giảng thêm nữa. Con sẽ đọc chỉ với chừng này.” Sau đó, đại đức Nāgasena đã đi đến gặp một trăm *koṭi* vị A-la-hán, sau khi đi đến đã nói với một trăm *koṭi* vị A-la-hán điều này: “Bạch các ngài, sau khi xếp vào trong ba câu này là ‘các pháp thiện, các pháp bất thiện, các pháp vô ký,’ con sẽ giảng chi tiết toàn bộ Tạng Vi Diệu Pháp.”

- Nāgasena, lành thay! Con hãy giảng.

22. Khi ấy, đại đức Nāgasena đã giảng chi tiết bảy bộ sách trong bảy tháng. Quả đất đã gầm lên. Chư Thiên đã ban lời tán thưởng: “Lành thay!” Các Phạm Thiên đã vỗ tay. Các bột trầm hương của cõi trời và các bông hoa mạn-dà-la của cõi trời đã đổ mưa.

Sau đó, khi đại đức Nāgasena được tròn đủ hai mươi tuổi, một trăm *koṭi* vị A-la-hán đã cho tu lèn bậc trên ở cao nguyên Rakkhita. Và khi đã được tu lèn bậc trên, đại đức Nāgasena vào cuối đêm ấy lúc rạng đông đã quấn y trùm y rồi cầm bình bát và y, trong khi cùng với thầy tế độ đi vào làng để khất thực, đã sanh khởi ý nghĩ suy tầm như vậy: “Thầy tế độ của ta quả là rõ ràng không! Thầy tế độ của ta quả là ngu dốt! Ông đã bỏ qua phần còn lại về lời dạy của đức Phật và đã hướng dẫn ta Vi Diệu Pháp trước.”

23. Khi ấy, đại đức Rohaṇa, sau khi dùng tâm biết được ý nghĩ suy tầm của đại đức Nāgasena, đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Này Nāgasena, con đã suy tầm về ý nghĩ suy tầm không thích đáng. Ngày Nāgasena, hơn nữa điều này quả là không thích đáng đối với con.” Khi ấy, đại đức Nāgasena đã khởi ý điều này: “Thật là kỳ diệu! Thực là phi thường! Thầy tế độ của ta biết được ý nghĩ suy tầm bằng tâm. Thầy tế độ của ta quả là sáng trí. Hay là ta nên xin ngài thứ lỗi?”

Khi ấy, đại đức Nāgasena đã nói với đại đức Rohaṇa điều này: “Bạch ngài, xin ngài thứ lỗi cho con. Con sẽ không suy tâm như thế nữa.” Khi ấy, đại đức Rohaṇa đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Này Nāgasena, chỉ với chừng ấy thì ta không thứ lỗi cho con đâu. Ngày Nāgasena, có thành phố tên là Sāgala. Tại nơi ấy, có đức vua tên Milinda cai trị vương quốc. Ông ta hỏi câu hỏi theo học thuyết về tà kiến và đã gây khó khăn cho hội chúng tỳ khưu. Nếu con đi đến nơi đó, cải hóa, và tạo niềm tin cho đức vua ấy; được vậy thì ta sẽ thứ lỗi cho con.”

24. “Titthatu bhante eko milindo rājā. Sace bhante sakalajambudipe sabbe rājāno āgantvā maṇi pañham puccheyyūm, sabbantaṇi vissajjetvā sampadālessāmi.¹ Khamatha me bhante ”ti vatvā, “na khamāmī ”ti vutte, “Tena hi bhante imam̄ temāsam̄ kassa santike vasissāmī ”ti āha. “Ayam̄ kho nāgasena āyasmā assagutto vattaniye senāsane viharati, gaccha tvam̄ nāgasena yenāyasmā assagutto tenupasaṅkama. Upasaṅkamitvā mama vacanena āyasmato assaguttassa pāde sirasā vanda. Evañca nam̄ vadehi: ‘Upajjhāyo me bhante tumhākam pāde sirasā vandati, appābādham̄ appātaṅkam̄ lahuṭṭhānam̄ balam̄ phāsuvihāram̄ pucchat. Imam̄ temāsam̄ tumhākam̄ santike vasitum̄ mam̄ pahiṇī ”ti.

25. ‘Ko nāmo te upajjhāyo ’ti? ca vutte, ‘Rohaṇatthero nāma bhante ’ti vadeyyāsi. ‘Aham̄ ko nāmo ’ti vutte, evam̄ vadeyyāsi: ‘Mama upajjhāyo bhante tumhākam nāmam jānātī ”ti. “Evam̄ bhante ”ti kho āyasmā nāgaseno āyasmantaṇi rohaṇam̄ abhivādetvā padakkhiṇam̄ katvā pattacīvaramādāya anupubbena cārikam̄ caramāno yena vattaniyam̄ senāsanaṇi, yenāyasmā assagutto tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā āyasmantaṇi assaguttam̄ abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam thito kho āyasmā nāgaseno āyasmantaṇi assaguttam̄ etadavoca: “Upajjhāyo me bhante tumhākam pāde sirasā vandati. Evañca vadeti. Appābādham̄ lahuṭṭhānam̄ balam̄ phāsuvihāram̄ pucchat. Upajjhāyo maṇi bhante imam̄ temāsam̄ tumhākam̄ santike vasitum̄ pahiṇī ”ti. Atha kho āyasmā assagutto āyasmantaṇi nāgasenam̄ etadavoca: “Tvam̄ kiṁnāmo ’sī ”ti? “Aham̄ bhante nāgaseno nāmā ”ti. “Ko nāma te upajjhāyo ”ti? “Upajjhāyo me bhante rohaṇatthero nāmā ”ti. “Aham̄ ko nāmā ”ti? “Upajjhāyo me bhante tumhākam nāmam jānātī ”ti. “Sādu nāgasena pattacīvaraṇam paṭisāmetī ”ti. “Sādu bhante ”ti pattacīvaraṇam paṭisāmetvā puna divase pariveṇam̄ sammajjītvā mukhodakam̄ dantaponam̄ upaṭṭhapesi. Thero sammatṭhaṭṭhānam̄² paṭisammajji. Tam̄ udakam̄ chaddetvā aññam̄ udakam̄ āhari. Tañca dantakaṭṭham̄ apanetvā aññam̄ dantakaṭṭham̄ gaṇhi. Na allāpasallāpaṇam̄³ akāsi. Evam̄ satta divasāni katvā sattame divase puna pucchitvā, puna tena tatheva vutte vassāvāsam̄ anujāni.

26. Tena kho pana samayena ekā mahā-upāsikā āyasmantaṇi assaguttam̄ tiṁsamattāni vassāni upaṭṭhāsi. Atha kho sā mahā-upāsikā temāsaccayena yenāyasmā assagutto tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā āyasmantaṇi assaguttam̄ etadavoca: “Atthi nu kho tāta tumhākam̄ santike añño bhikkhū ”ti? “Atthi mahā-upāsike amhākam̄ santike nāgaseno nāma bhikkhū ”ti.

“Tena hi tāta assagutta, adhivāsehi nāgasenena saddhiṇi svātanāya bhattan ”ti.

Adhivāsesi kho āyasmā assagutto tuṇhībhāvena. Atha kho āyasmā assagutto tassā rattiyā accayena pubbañhasamayam̄ nivāsetvā pārupitvā pattacīvaraṇādāya āyasmataṇi nāgasenena saddhiṇi pacchāsamaṇena yena mahā-upāsikāya nivesanam̄ tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā paññatte āsane nisidi.

¹ sampadālessāmi - Ma, PTS.

² sammajjītaṭṭhānam̄ - Ma; sammatṭhaṭṭhānam̄ - PTS.

³ alāpasallāpaṇam̄ - Ma.

24. Đại đức Nāgasena đã nói rằng: “Bạch ngài, xin hãy để yên một đức vua Milinda. Bạch ngài, nếu tất cả các đức vua ở toàn cõi Jambudipa đi đến để hỏi con câu hỏi, con sẽ trả lời và vạch rõ mọi điều ấy. Bạch ngài, xin ngài thứ lỗi cho con;” khi được trả lời: “Ta không thứ lỗi” thì đã nói rằng: “Bạch ngài, như thế thì ba tháng này con sẽ sống nương nhờ vào vị nào?” “Này Nāgasena, đại đức Assagutta này cư ngụ tại trú xứ Vattaniya. Ngày Nāgasena, con hãy đi đến gặp đại đức Assagutta, sau khi đi đến hãy để đầu đảnh lê hai bàn chân của đại đức Assagutta với lời thăm hỏi của ta. Và con hãy nói với vị ấy như vậy: ‘Bạch ngài, thầy tế độ của con xin để đầu đảnh lê hai bàn chân của ngài, và hỏi thăm về sự ít bệnh, ít đau, trạng thái nhẹ nhàng, khỏe mạnh, sống thoải mái (của ngài). Thầy tế độ của con đã gửi con đến sống hầu cận ngài trong ba tháng.’

25. Và khi được hỏi: ‘Thầy tế độ của con là vị nào,’ thì con nên đáp rằng: ‘Bạch ngài, gọi là trưởng lão Rohaṇa.’ Khi được hỏi: ‘Ta đây tên gì?’ thì con nên đáp rằng: ‘Bạch ngài, thầy tế độ của con biết tên của ngài.’” “Bạch ngài, xin vâng.” Và đại đức Nāgasena, sau khi đảnh lê đại đức Rohaṇa, đã hướng vai phải nhiều quanh, rồi cầm lấy bình bát và y, trong khi tuẫn tự du hành đã đi đến trú xứ Vattaniya nơi đại đức Assagutta, sau khi đi đến đã đảnh lê đại đức Assagutta rồi đứng một bên. Khi đã đứng một bên, đại đức Nāgasena đã nói với đại đức Assagutta điều này: “Bạch ngài, thầy tế độ của con xin để đầu đảnh lê hai bàn chân của ngài. Và người dặn dò như vậy. Người hỏi thăm về sự ít bệnh, ít đau, trạng thái nhẹ nhàng, khỏe mạnh, sống thoải mái (của ngài). Bạch ngài, thầy tế độ của con đã gửi con đến sống hầu cận ngài trong ba tháng.” Khi ấy, đại đức Assagutta đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Con tên gì?” “Bạch ngài, con tên Nāgasena.” “Thầy tế độ của con tên gì?” “Bạch ngài, Thầy tế độ của con gọi là Trưởng Lão Rohaṇa.” “Ta đây tên gì?” “Bạch ngài, thầy tế độ của con biết tên của ngài.” “Này Nāgasena, tốt lắm! Hãy đem cất bình bát và y.” “Bạch ngài, lành thay!” rồi đã đem cất bình bát và y, rồi vào ngày kế tiếp, đã quét phòng, đã đem lại nước rửa mặt và tắm xia răng. Vị trưởng lão đã quét lại chỗ đã được quét, đã đổ đi nước ấy rồi đem lại nước khác, và đã dời đi gỗ chà răng ấy rồi lấy gỗ chà răng khác. Ngài đã không trao đổi chuyện trò. Sau khi đã làm như vậy bảy ngày, vào ngày thứ bảy ngài đã hỏi lần nữa. Khi được đại đức Nāgasena trả lời y như thế, ngài đã cho phép việc cư trú mùa mưa.

26. Vào lúc bấy giờ, có một đại tín nữ đã hộ độ đại đức Assagutta thời gian ba mươi năm. Khi ấy, vào cuối thời điểm ba tháng, đại tín nữ ấy đã đi đến gặp đại đức Assagutta, sau khi đến đã nói với đại đức Assagutta điều này: “Bạch sư, có vị tỳ khưu nào khác hầu cận sư không?” “Này đại tín nữ, có vị tỳ khưu tên Nāgasena hầu cận chúng tôi.”

- Bạch sư Assagutta, như thế thì xin sư cùng với vị Nāgasena hãy nhận lời bữa thọ trai vào ngày mai.

Đại đức Assagutta đã nhận lời bằng thái độ im lặng. Sau đó, vào cuối đêm ấy lúc rạng đông, đại đức Assagutta đã quấn y trùm y rồi cầm bình bát và y cùng với đại đức Nāgasena là vị Sa-môn hầu cận đã đi đến tư gia của người đại tín nữ, sau khi đi đến đã ngồi xuống ở chỗ ngồi đã được xếp đặt.

Atha kho sā mahā-upāsikā āyasmantam assaguttam āyasmantañca nāgasenam panītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho āyasmā assagutto bhuttāvīm onītapatattapāñīm āyasmantam nāgasenam etadavoca: “Tvam nāgasena, mahā-upāsikāya anumodanam karohī ”ti. Idam vativ uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

27. Atha kho sā mahā-upāsikā āyasmantam nāgasenam etadavoca: “Mahallikā kho ’ham tāta nāgasena. Gambhīrāya dhammadhīrāya mayham anumodanam karohī ”ti. Atha kho āyasmā nāgaseno tassā mahā-upāsikāya gambhīrāya abhidhammadhīrāya lokuttarāya suññatāpaṭisamayuttāya anumodanam akāsi. Atha kho tassā mahā-upāsikāya tasmiññeva āsane virajam vitamalam dhammadcakkhum udapādi “yam kiñci samudaya-dhammam sabbantañ nirodhadhamman ”ti. Āyasmā ’pi kho nāgaseno tassā mahā-upāsikāya anumodanam katvā attanā desitam dhammam paccekkhanto vipassanam paṭṭhapetvā tasmiñ yeva āsane nisinno sotāpattipphale patiṭṭhāsi. Atha kho āyasmā assagutto mañḍalamāle¹ nisinno dvinnampi dhammadcakkhupatiṭṭhābham ñatvā sādhukāram pavattesi: “Sādhu sādhu nāgasena, ekena kandappahārena dve mahākāyā padālitā! ”ti. Anekāni ca devatāsahassāni sādhukāram pavattesum.

28. Atha kho āyasmā nāgaseno uṭṭhāyāsanā yenāyasmā assagutto tenupasañkami. Upasañkamitvā āyasmantam assaguttam abhivādetvā ekamantam nisidi. Ekamantam nisinnam kho āyasmantam nāgasenam āyasmā assagutto etadavoca:

“Gaccha tvam nāgasena pāṭaliputtam. Pāṭaliputtanagare asokārāme āyasmā dhammarakkhito paṭīvasati. Tassa santike buddhavacanam pariyāpuṇāhī ”ti.

“Kiva dūre² bhante ito pāṭaliputtanagarān ”ti?

“Yojanasatāni kho nāgasenā ”ti.

“Dūro kho bhante maggo. Antarāmagge bhikkhā dullabhā. Kathāham gamissāmī ”ti?

“Gaccha tvam nāgasena. Antarāmagge piṇḍapātam labhissasi sālinam odanam vicitakālakam³ anekasūpam anekavyañjanan ”ti.

“Evambhante ”ti kho āyasmā nāgaseno āyasmantam assaguttam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pattacīvaramādāya yena pāṭaliputtam tena cārikam pakkāmi.

Tena kho pana samayena pāṭaliputtako setṭhī pañcahi sakatasatehi pāṭaliputtagāmimaggam paṭipanno hoti. Addasā kho pāṭaliputtako setṭhī āyasmantam nāgasenam dūratova āgacchantañ. Disvāna pañcasakaṭasatāni paṭippanāmetvā, yenāyasmā nāgaseno tenupasañkami. Upasañkamitvā āyasmantam nāgasenam abhivādetvā “Kuhim gacchasi tātā ”ti āha. “Pāṭaliputtam gahapatī ”ti. “Sādhu tātā! Mayam pi pāṭaliputtam gacchāma. Amhehi saddhim sukham gacchathā ”ti.

¹ mañḍalamāle - Ma, PTS.

² kiva dūre - Ma.

³ vigatakālakam - Ma;
vicitakālakam - PTS.

Khi ấy, người đại tín nữ ấy đã tự tay làm hài lòng và toại ý đại đức Assagutta và đại đức Nāgasena với thức ăn hảo hạng loại cúng loại mềm. Sau đó, khi đại đức Nāgasena đã thọ thực xong bàn tay đã rời khỏi bình bát, đại đức Assagutta đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Này Nāgasena, con hãy nói lời tùy hỷ cho người đại tín nữ,” nói xong điều ấy đã rời chỗ ngồi đứng dậy và ra đi.

27. Sau đó, người đại tín nữ ấy đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Bạch sư Nāgasena, tôi đã lớn tuổi. Hãy nói lời tùy hỷ cho tôi với bài giảng Pháp thâm thúy.” Khi ấy, đại đức Nāgasena đã nói lời tùy hỷ cho người đại tín nữ ấy với bài giảng Vị Diệu Pháp thâm thúy, vượt trên thế gian, liên quan đến không tánh. Khi ấy, ngay tại chỗ ngồi ấy, Pháp nhẫn không nhiễm bụi trần, không vết nhớ đã sanh khởi đến người đại tín nữ ấy: “Điều gì có bản tánh được sanh lên, toàn bộ điều ấy đều có bản tánh hoại diệt.” Còn đại đức Nāgasena, sau khi nói lời tùy hỷ cho người đại tín nữ ấy, trong khi quán xét lại Pháp do mình thuyết giảng, đã khởi sự việc minh sát, và trong khi đang ngồi ngay tại chỗ ngồi ấy, đã thành tựu quả Nhập Lưu. Khi ấy, đại đức Assagutta, ngồi ở ngôi nhà tròn, sau khi biết được việc đạt thành Pháp nhẫn của cả hai người đã thốt lời tán thường rằng: “Lành thay, lành thay! Ngày Nāgasena, với một phát bắn mũi tên mà hai thân thể to lớn đã bị vỡ tung.” Và nhiều ngàn chư Thiên đã thốt lời tán thường: “Lành thay!”

28. Sau đó, đại đức Nāgasena đã từ chỗ ngồi đứng dậy đi đến gặp đại đức Assagutta, sau khi đi đến đã đánh lê đại đức Assagutta rồi ngồi xuống một bên. Khi đại đức Nāgasena đã ngồi xuống một bên, đại đức Assagutta đã nói với đại đức Nāgasena điều này:

- Nay Nāgasena, con hãy đi đến Pāṭaliputta. Ở thành phố Pāṭaliputta, tại tu viện Asoka, có đại đức Dhammarakkhita cư ngụ. Con hãy học lời dạy của đức Phật trong sự chứng minh của vị ấy.

- Bạch ngài, từ đây đến thành phố Pāṭaliputta là bao xa?

- Nay Nāgasena, một trăm do-tuần.

- Bạch ngài, đường đi quá là xa. Trên đường đi, vật thực khó kiếm. Con sẽ đi thế nào?

- Nay Nāgasena, con hãy đi. Trên đường đi, con sẽ nhận được đồ ăn khất thực gồm có cơm gạo ngon không có hạt đen, nhiều canh, nhiều thức ăn.

- Bạch ngài, xin vâng. Sau khi đánh lê đại đức Assagutta và hướng vai phải nhiều quanh, đại đức Nāgasena đã cầm lấy bình bát và y, rồi ra đi du hành về phía Pāṭaliputta.

Vào lúc bấy giờ, nhà triệu phú người Pāṭaliputta cùng với năm trăm cỗ xe đang di chuyển ở con đường dẫn đến Pāṭaliputta. Nhà triệu phú người Pāṭaliputta đã nhìn thấy đại đức Nāgasena từ xa đang tiến đến, sau khi nhìn thấy đã quay năm trăm cỗ xe trở lại và tiến đến gần đại đức Nāgasena, sau khi đến gần đã đánh lê đại đức Nāgasena rồi nói rằng: “Bạch sư, sư đi đâu?” “Này gia chủ, Pāṭaliputta.” “Tốt quá, thưa sư! Chúng tôi cũng đi Pāṭaliputta. Sư hãy thoái mái đi cùng chúng tôi.”

Atha kho pāṭaliputtako setṭhī āyasmato nāgasenassa iriyāpathe pasīditvā āyasmantam nāgasenam pañtena khādaniyena bhojaniyena sahatthā santappetvā sampavāretvā āyasmantam nāgasenam bhuttavim onitapattapāñim aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisidi. Ekamantam nisinno kho pāṭaliputtako setṭhī āyasmantam nāgasenam etadavoca:

“Kimnāmo ’si tvam tātā ”ti?

“Aham gahapati nāgaseno nāmā ”ti.

“Jānāsi kho tvam tāta buddhavacanam nāmā ”ti?

“Jānāmi kho ’ham gahapati abhidhammapadānī ”ti.

“Lābhā no tāta! Suladdham no tāta! Ahampi kho tāta ābhidhammiko tvampi ābhidhammiko. Bhaṇatha¹ tāta abhidhammapadānī ”ti.

29. Atha kho āyasmā nāgaseno pāṭaliputtakassa setṭhissa abhidhammañ desesi. Desente desenteyeva² pāṭaliputtakassa setṭhissa virajam vītamalam dhammadakkhum udapādi: “Yamkiñci samudayadhammañ sabbantam nirodhadhamman ”ti. Atha kho pāṭaliputtako setṭhī pañcamattāni sakaṭasatāni pūrato uyyojetvā, sayam pacchato gacchanto, pāṭaliputtakassa avidūre dvedhāpathe ṭhatvā āyasmantam nāgasenam etadavoca: “Ayam kho tāta nāgasena asokārāmassa maggo idam kho tāta mayham kambalaratanam solasahattham āyāmena, aṭṭhahattham vitthārena. Patigaṇhāhi kho tāta imam kambalaratanam anukampam upādāya ”ti. Paṭiggahesi kho āyasmā nāgaseno tam kambalaratanam anukampañ upādāya. Atha kho pāṭaliputtako setṭhī attamano udago pamuditō pītisomanassajāto āyasmantam nāgasenam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi.

30. Atha kho āyasmā nāgaseno yena asokārāmo yenāyasmā dhammarakkhito tenupasañkami. Upasañkamitvā āyasmantam dhammarakkhitam abhivādetvā attano āgatakāraṇam kathetvā, āyasmato dhammarakkhitassa santike tepiṭakam buddhavacanam ekeneva uddesena tīhi māsehi vyāñjanato³ pariyāpuṇītvā, puna tīhi māsehi atthato⁴ manasākāsi. Atha kho āyasmā dhammarakkhito āyasmantam nāgasenam etadavoca:

“Seyyathāpi nāgasena gopālako gāvo rakkhati, aññe gorasam paribhuñjanti, evameva kho tvam nāgasena tepiṭakam buddhavacanam dhārento ’pi na bhāgī sāmaññassā ”ti.

“Hotu bhante. Alām ettakenā ”ti, teneva divasabhāgena tena rattibhāgena sahapatīsambhidāhi arahattam pāpuṇi. Saha saccapaṭivedhena āyasmato nāgasenassa sabbe devā sādhukāramadamsu pathavī unnadi. Brahmāṇo appoṭhesum. Dibbāni candanacuṇḍāni ceva dibbāni ca⁵ mandāravapupphāni abhippavassim̄su.

¹ bhaṇa - Ma, PTS.

² desenteyeva - Ma.

³ vyāñjanaso - Ma.

⁴ atthaso - Ma.

⁵ dibbāni candanacuṇḍāni dibbāni ca - Ma.

Sau đó, nhà triệu phú người Pātaliputta có được niềm tin vào bốn oai nghi của đại đức Nāgasena nên đã tự tay làm hài lòng và toại ý đại đức Nāgasena với thức ăn hảo hạng loại cứng loại mềm. Đến khi đại đức Nāgasena đã thọ thực xong bàn tay đã rời khỏi bình bát, ông ta đã cầm lấy một chiếc ghế thấp rồi ngồi xuống một bên. Khi đã ngồi xuống một bên, nhà triệu phú người Pātaliputta đã nói với đại đức Nāgasena điều này:

- Bạch sư, sư tên gì?
- Ngày gia chủ, tôi tên Nāgasena.
- Bạch sư, vậy sư có biết lời dạy của đức Phật không?
- Ngày gia chủ, tôi có biết các câu về Vi Diệu Pháp.
- Bạch sư, thật là lợi ích cho chúng ta! Bạch sư, thật khéo đạt được cho chúng ta! Bạch sư, con cũng thích Vi Diệu Pháp, sư cũng chuyên về Vi Diệu Pháp. Bạch sư, thỉnh sư nói về các câu Vi Diệu Pháp.

29. Khi ấy, đại đức Nāgasena đã thuyết giảng Vi Diệu Pháp cho nhà triệu phú người Pātaliputta. Ngay trong khi đang lần lượt thuyết giảng, Pháp nhãn không nhiễm bụi trần, không vết nhơ đã sanh khởi đến nhà triệu phú người Pātaliputta: “Điều gì có bản tánh được sanh lên, toàn bộ điều ấy đều có bản tánh hoại diệt.” Sau đó, nhà triệu phú người Pātaliputta đã cho năm trăm cỗ xe đi trước, còn bản thân đi phía sau. Ông ta đã dừng lại ở đường rẽ hai không xa thành Pātaliputta, rồi nói với đại đức Nāgasena điều này: “Bạch sư Nāgasena, đường này dẫn đến tu viện Asoka. Bạch sư, còn đây là tấm mền len quý báu của tôi, bề dài mười sáu cánh tay, bề rộng tám cánh tay. Bạch sư, vì lòng thương tưởng xin sư hãy thọ nhận tấm mền len quý báu này.” Đại đức Nāgasena vì lòng thương tưởng đã thọ nhận tấm mền len quý báu ấy. Khi ấy, nhà triệu phú người Pātaliputta được hoan hỷ, phấn khởi, vui mừng, sanh tâm phi lạc, đã đánh lễ đại đức Nāgasena, hướng vai phải nhiều quanh, rồi ra đi.

30. Sau đó, đại đức Nāgasena đã đi đến tu viện Asoka gặp đại đức Dhammarakkhita, sau khi đi đến đã hành lễ đại đức Dhammarakkhita, và nói về lý do đi đến của mình. Sau đó, trong sự chứng minh của đại đức Dhammarakkhita, đại đức Nāgasena đã học Tam Tạng, lời dạy của đức Phật, về phần văn tự chỉ với một lần đọc trong ba tháng, rồi thêm ba tháng nữa chú tâm về phần ý nghĩa. Khi ấy, đại đức Dhammarakkhita đã nói với đại đức Nāgasena điều này:

- Ngày Nāgasena, cũng giống như người chăn bò bảo vệ con bò, còn những kẻ khác thường thức hương vị (sản phẩm) của bò, ngày Nāgasena tương tự y như thế, mặc dù đang thuộc lòng Tam Tạng, lời dạy của đức Phật, con không hưởng được phần của bản thể Sa-môn.

- Bạch ngài, hãy là vậy. Với chừng này là đủ rồi.

Rồi ngay trong ngày ấy, đêm ấy, đại đức Nāgasena đã đạt được phẩm vị A-la-hán cùng với các Tuệ Phân Tích. Cùng với việc thâm nhập Chân Lý của đại đức Nāgasena, tất cả chư Thiên đã ban lời tán thưởng: “Lành thay.” Trái đất đã gầm lên. Các Phạm Thiên đã vỗ tay. Các bột trầm hương của cõi trời và các bông hoa mạn-đà-la của cõi trời đã đổ mưa.

31. Tena kho pana samayena kotisatā arahanto himavantapabbate rakkhitatale sannipatitvā āyasmato nāgasenassa santike dūtam pāhesuṇ: “Āgacchatu nāgaseno. Dassanakāmā mayaṁ nāgasenan”ti. Atha kho āyasmā nāgaseno dūtassa vacanam sutvā asokārāme antarahito himavantapabbate rakkhitatale kotisatānam arahantānam pūrato pāturaḥosi. Atha kho kotisatā arahanto āyasmantaṁ nāgasenam etadavocum: “Eso kho nāgasena milindo rājā bhikkhusaṅgham vihetheti vādapaṭivādena pañhapucchāya. Sādhū nāgasena! Gaccha tvam milindam damehī”ti.

“Tīṭṭhatu bhante eko milindo rājā. Sace bhante sakalajambudipe rājāno āgantvā maṇi pañhaṇi puccheyuṇ, sabbantaṁ vissajjetvā sampadālēssāmi. Gacchatha vo bhante asambhītā¹ sāgalanagaran”ti.

32. Atha kho therā bhikkhū sāgalanagaraṇ kāsāvapajjotam isivāta-paṭivātaṁ akāmsu. Tena kho pana samayena āyasmā āyupālo saṅkheyypariveṇe paṭivasati.

Atha kho milindo rājā amacce etadavoca: “Ramaṇīyā vata bho dosinā ratti! Kannu khvajja samanam vā brāhmaṇam vā upasaṅkameyyāma sākacchāya pañhapucchānāya? Ko mayā saddhiṁ sallapitum ussahati, kaṅkham paṭivinetun”ti? Evam vutte pañcasatā yonakā rājānam milindam etadavocum: “Atthi mahārāja āyupālo nāma thero tepiṭako bahussuto āgatāgamo, so etarahi saṅkheyypariveṇe paṭivasati. Gaccha tvam mahārāja āyasmantaṁ āyupālam pañhaṇi pucchassū”ti.

“Tena hi bhane bhadantassa ārocethā”ti. Atha kho nemittiko āyasmato āyupālassa santike dūtam pāhesi: “Rājā bhante milindo āyasmantaṁ āyupālam dassanakāmo”ti. Āyasmā ’pi kho āyupālo evamāha: “Tena hi āgacchatū”ti.

33. Atha kho milindo rājā pañcamattehi yonakasatehi parivuto rathavaramāruyha yena saṅkheyypariveṇam, yenāyasmā āyupālo, tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā āyasmataṁ āyupālena saddhiṁ sammodi sammodaniyam katham sārāṇiyam vītisāretvā ekamantam nisidi. Ekamantam nisinno kho milindo rājā āyasmantaṁ āyupālam etadavoca: “Kimatthiyā bhante āyupāla tumhākaṇ pabbajjā? Ko ca tumhākaṇ paramattho”ti? Thero āha: “Dhammadariyasaṁacariyatthā kho mahārāja pabbajjā”ti.²

“Atthi pana bhante koci gihī ’pi dhammacārī³”ti?

“Āma mahārāja. Atthi gihī ’pi dhammacārī samacārī. Bhagavatā⁴ kho mahārāja bārāṇasiyam isipatane migadāye dhammacakkam pavattente atthārasannaṇ brahmakoṭīnaṁ dhammābhisaṁayo ahosi. Devatānam pana dhammābhisaṁayo gaṇanapatham vītivatto. Sabbe te gihībhūtā na pabbajitā.

¹ asambhītā - Ma.

² dhammadariyasaṁacariyatthā kho mahārāja pabbajjā, sāmaññaphalam kho pana amhākaṇ paramattho ti - Ma.

³ dhammācārī samacārī - Ma, PTS.

⁴ bhagavati - Ma, PTS.

31. Vào lúc bấy giờ, một trăm *koti* vị A-la-hán đã tụ hội tại cao nguyên Rakkhita núi Hi-mã-lạp, và đã phái sứ giả đi đến gặp đại đức Nāgasena (nói rằng): “Nāgasena hãy đến. Chúng tôi có ý muốn gặp Nāgasena.” Khi ấy, sau khi nghe được lời nói của người sứ giả, đại đức Nāgasena đã biến mất ở tu viện Asoka và đã hiện ra ở cao nguyên Rakkhita núi Hi-mã-lạp, phía trước một trăm *koti* vị A-la-hán. Khi ấy, một trăm *koti* vị A-la-hán đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Này Nāgasena, đức vua Milinda này gây khó khăn cho hội chúng tỳ khưu với việc hỏi câu hỏi theo học thuyết về tà kiến. Ngày Nāgasena, thật tốt đẹp thay! Con hãy đi và cải hóa Milinda.”

“Bạch các ngài, xin hãy để yên một đức vua Milinda. Bạch các ngài, nếu tất cả các đức vua ở toàn cõi Jambudipa đi đến để hỏi con câu hỏi, con sẽ trả lời và vạch rõ mọi điều ấy. Bạch các ngài, các ngài hãy đi đến thành phố Sāgala, không phải lo sợ.”

32. Sau đó, các vị tỳ khưu trưởng lão đã làm cho thành phố Sāgala trở thành quang ánh sáng màu y ca-sa với sự di chuyển ngược xuôi của các vị ẩn sĩ. Vào lúc bấy giờ, đại đức Āyupāla trú ngụ tại tự viện Saṅkheyya.

Khi ấy, đức vua Milinda đã nói với các quan đại thần rằng: “Đêm trăng trong quả thật đáng yêu! Phải chăng hôm nay chúng ta nên đi đến gặp vị Sa-môn hoặc Bà-la-môn để hỏi câu hỏi? Vì nào có khả năng để chuyện trò với trăm để giải tỏa điều nghi hoặc?” Được nói như vậy, năm trăm người xứ Yonaka đã nói với đức vua rằng: “Tâu đại vương, có vị trưởng lão tên Ayupāla thông Tam Tạng, là vị nghe nhiều, kinh điển được truyền thừa. Hiện nay, vị ấy trú ngụ tại tự viện Saṅkheyya. Tâu đại vương, xin đại vương hãy đi đến đại đức Āyupāla và hỏi câu hỏi.”

“Này các khanh, như thế thì các khanh hãy thông báo đến ngài đại đức.” Sau đó, một nhà tiên tri đã phái sứ giả đi đến gặp đại đức Āyupāla (nói rằng): “Thưa ngài, đức vua Milinda có ý muốn gặp đại đức Āyupāla.” Đại đức Āyupāla cũng đã nói như vậy: “Như thế thì ngài hãy đến.”

33. Sau đó, được tháp tùng bởi năm trăm người xứ Yonaka, đức vua Milinda đã bước lên cỗ xe ngựa cao quý đi đến tự viện Saṅkheyya gặp đại đức Āyupāla, sau khi đến đã tỏ vẻ thân thiện với đại đức Āyupāla, sau khi trao đổi lời xá giao thân thiện rồi đã ngồi xuống một bên. Khi đã ngồi xuống một bên, đức vua Milinda đã nói với đại đức Āyupāla điều này: “Bạch ngài Ayupāla, sự xuất gia của ngài là với mục đích gì? Và mục đích tốt cùng của ngài là gì?” Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, sự xuất gia có mục đích thực hành Giáo Pháp và thực hành sự bình lặng.”

- Bạch ngài, có người tại gia nào cũng có sự thực hành Giáo Pháp, (và sự thực hành pháp bình lặng)?

- Tâu đại vương, có chứ. Cũng có người tại gia có sự thực hành Giáo Pháp và có sự thực hành pháp bình lặng. Tâu đại vương, trong khi đức Thế Tôn chuyển vận Bánh Xe Pháp ở thành Bārāṇasī, Isipatana, nơi vườn nai, đã có sự lãnh hội Giáo Pháp của mười tám *koti* vị Phạm Thiên. Còn sự lãnh hội Giáo Pháp của chư Thiên thì vượt qua cách thức tính đếm. Tất cả những vị ấy đều là người tại gia, không phải bậc xuất gia.

Puna ca param mahārāja bhagavatā *mahāsamayasuttante* desiyamāne *mahāmarigalasuttante* desiyamāne *samacittapariyāyasuttante* desiyamāne *rāhulovādasuttante* desiyamāne *parābhavasuttante* desiyamāne *gaṇanapathamatītānam*¹ devatānam dhammābhismayo ahosi. Sabbe te gihibhūtā na pabbajitā ”ti.

34. “Tena hi bhante āyupāla nirathikā tumhākaṇ pabbajā, pubbe katassa pāpakkammassa nissandena samaṇā sakyaputtiyā pabbajanti, dhutaṅgāni ca pariharanti. Ye kho te bhante āyupāla bhikkhū ekāsanikā, nūna te pubbe paresam bhogahārakā corā, te paresam bhoge acchinditvā tassa kammassa nissandena etarahi ekāsanikā bhavanti, na labhanti kālena kālam senāsanāni² paribhuñjituṁ. Natthi tesam sīlam, natthi tapo, natthi brahmaçariyam. Ye kho pana te bhante āyupāla bhikkhū abbhokāsikā, nūna te pubbe gāmaghātakā corā, te paresam gehāni vināsetvā tassa kammassa nissandena etarahi abbhokāsikā bhavanti, na labhanti senāsanāni paribhuñjituṁ. Natthi tesam sīlam, natthi tapo, natthi brahmaçariyam. Ye kho te bhante āyupāla bhikkhū nesajjikā, nūna te pubbe panthadūsakā corā, te panthake jane gahetvā bandhitvā nisidāpetvā tassa kammassa nissandena etarahi nesajjikā bhavanti, na labhanti seyyam kappetum natthi tesam sīlam, natthi tapo, natthi brahmaçariyan ”ti āha.

35. Evaṁ vutte āyasmā āyupālo tuṇhī ahosi, na kiñci paṭibhāsi. Atha kho pañcasatā yonakā rājānam milindam etadavocumi: “Pañdito mahārāja thero api ca kho avisārado na kiñci paṭibhāsatī ”ti. Atha kho milindo rājā āyasmantam āyupālam tuṇhībhūtam disvā appoṭhetvā ukkutṭhim katvā yonake etadavoca: “Tuccho vata bho jambudipo! Palāpo vata bho jambudipo! Natthi koci samaṇo vā brāhmaṇo vā yo mayā saddhiṁ sallapitum ussahati kañkham paṭivinetun ”ti.

36. Atha kho milindassa rañño sabbantaṇ parisaṇ anuvilokentassa abhite amāñkubhūte yonake disvā etadahosi: “Nissamsayaṇ atthi maññe añño koci pañdito bhikkhu yo mayā saddhiṁ sallapitum ussahati, yenime yonakā na mañkubhūtā ”ti. Atha kho milindo rājā yonake etadavoca: “Atthi bhaṇe añño koci pañdito bhikkhu yo mayā saddhiṁ sallapitum ussahati kañkham paṭivinetun ”ti.

¹ gaṇanapatham vītvattānam - Ma.

² senāsanāni - iti saddo Ma, PTS potthakesu natthi.

Tâu đại vương, và hơn nữa, trong khi bài Kinh *Mahāsamaya* đang được thuyết giảng, trong khi bài Kinh *Mahāmangala* đang được thuyết giảng, trong khi bài Kinh *Samacittapariyāya* đang được thuyết giảng, trong khi bài Kinh *Rāhulovāda* đang được thuyết giảng, trong khi bài Kinh *Parābhava* đang được thuyết giảng bởi đức Thế Tôn, đã có sự lãnh hội Giáo Pháp của chư Thiên vượt lên trên cách thức tính đếm. Tất cả những vị ấy đều là người tại gia, không phải bậc xuất gia. [*]¹

34. Đức vua Milinda đã nói rằng: “Bạch ngài Āyupāla, như thế thì sự xuất gia của ngài là vô nghĩa; do kết quả của nghiệp ác đã làm trong quá khứ mà các Sa-môn Thích tử xuất gia và gìn giữ các pháp từ khước.² Bạch ngài Āyupāla, những vị tỳ khưu (hành pháp) một chỗ ngồi (khi thọ thực), có lẽ trong quá khứ họ là những kẻ đạo tặc đoạt lấy tài sản của những người khác, sau khi cướp đoạt các tài sản của những người khác mà ngày nay, do kết quả của nghiệp ấy, họ trở thành các vị (hành pháp) một chỗ ngồi (khi thọ thực), không chấp nhận thọ thực lúc này lúc khác, nhiều chỗ ngồi. Đối với những vị ấy thì chẳng có giới hạnh, chẳng có khổ hạnh, chẳng có Phạm hạnh. Bạch ngài Āyupāla, những vị tỳ khưu (hành pháp) ngụ ở ngoài trời, có lẽ trong quá khứ họ là những kẻ đạo tặc tàn phá xóm làng, sau khi tiêu hủy các căn nhà của những người khác mà ngày nay, do kết quả của nghiệp ấy, họ trở thành các vị (hành pháp) ngụ ở ngoài trời, không chấp nhận thọ dụng các chỗ trú ngụ. Đối với những vị ấy thì chẳng có giới hạnh, chẳng có khổ hạnh, chẳng có Phạm hạnh. Bạch ngài Āyupāla, những vị tỳ khưu (hành pháp) về oai nghi ngồi (không nằm), có lẽ trong quá khứ họ là những kẻ đạo tặc cướp đường, sau khi bắt giữ các khách đi đường, trói lại, rồi bắt họ ngồi xuống mà ngày nay, do kết quả của nghiệp ấy, họ trở thành các vị (hành pháp) về oai nghi ngồi (không nằm), không chấp nhận được phép nằm. Đối với những vị ấy thì chẳng có giới hạnh, chẳng có khổ hạnh, chẳng có Phạm hạnh.”

35. Được nói như vậy, đại đức Āyupāla đã im lặng, không đáp lại điều gì. Khi ấy, năm trăm người xứ Yonaka đã nói với đức vua Milinda điều này: “Tâu đại vương, vị trưởng lão là bậc sáng trí, tuy nhiên ngài không tự tin nên không đáp lại điều gì.” Sau đó, khi nhìn thấy đại đức Ayupāla có thái độ im lặng, đức vua Milinda đã vỗ tay, reo lên, rồi nói với những người xứ Yonaka điều này: “Xứ Jambudīpa quả thật trống trơn! Xứ Jambudīpa quả thật vô nghĩa! Không có Sa-môn hoặc Bà-la-môn nào có khả năng để chuyện trò với trăm để giải tỏa điều nghi hoặc?”

36. Sau đó, đức vua Milinda, trong khi quan sát toàn thể chúng ấy, đã nhìn thấy những người Yonaka không bị sợ hãi, không có trạng thái bối rối, nên đã khởi ý điều này: “Ta nghĩ rằng chắc chắn là có vị tỳ khưu sáng trí nào khác có khả năng để chuyện trò với ta để giải tỏa điều nghi hoặc nên những người xứ Yonaka này không có trạng thái bối rối.” Khi ấy, đức vua Milinda đã nói với những người xứ Yonaka điều này: “Này các khanh, có vị tỳ khưu sáng trí nào khác có khả năng để chuyện trò với trăm để giải tỏa điều nghi hoặc?”

¹[*] Xin xem lời giải thích ở Phần Phụ Chú trang 711.

² Đã được dịch âm là thu đồng, đầu đà (*dhutanga*).

37. Tena kho pana samayena āyasmā nāgaseno samañagaṇaparivuto saṅghī gaṇī gaṇacariyo nāto yasassi sādhusammato bahujanassa pañđito vyatto medhāvī nipuno viññū vibhāvī vinīto visārado bahussuto tepiṭako vedagū pabbinnabuddhimā āgatāgamo pabbinnapaṭisambhido navaṅga-satthusāsanapariyattidharo pāramippatto jinavacane dhammatthadesanā-paṭivedhakusalo akkhayavicirapaṭibhāno citrakathī kalyāṇavākkaraṇo durāsado duppasaho duruttaro durāvaraṇo dunnivārayo, sāgaro viya akkhobho, girirājā viya niccalo, raṇamjaho tamonudo pabhañkarō mahākathī paragaṇīgaṇamathano, paratitthiyappamaddano, bhikkhūnaṁ bhikkhunīnaṁ upāsakānaṁ upāsikānaṁ rājūnaṁ rājamahāmattānaṁ sakkato garukato mānito pūjito apacito, lābhī cīvarapiṇḍapātasenāsana-gilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ, lābhaggayasaggappatto vuddhānaṁ¹ viññūnaṁ sotāvadhānenā samannāgatānaṁ, sandassento navaṅgam jinasāsanaratanaṁ, upadisanto dhammadaggam, dhārento dhammapajjotaṁ, ussāpento dhammayūpaṁ, yajanto dhammayāgaṁ, paggañhanto dhammaddhajam, ussāpento dhammaketuṁ, uppalāpento² dhammasaṅkham, āhananto dhammabherim, nadanto sīhanādaṁ, gajjanto indagajjitaṁ, madhuragiragajjitenā nānavaravijjujālapalivethitena³ karuṇā-jalabharitena mahatā dhammāmatameghena sakalam lokamabhittappayanto, gāmanigamarājadhānisu cārikām caramāno anupubbena sāgalanagaram anuppatto hoti. Tatra sudam āyasmā nāgaseno asītiyā bhikkhusahassemi saddhiṁ saṅkheyypariveṇe paṭivasati. Tenāhu:⁴

*“Bahussuto citrakathī nipuno ca visārado,
sāmayiko ca kusalo paṭibhāno⁵ ca kovido.*

*Te ca tepiṭakā bhikkhū pañcanekāyikā ’pi ca,
catunekāyikā ceva nāgasenam purakkharum.*

*Gambhīrapañño medhāvī maggāmaggassa kovido,
uttamathāŋ anuppatto nāgaseno visārado.*

*Tehi bhikkhūhi parivuto nipunehi saccavādibhi,
caranto gāmanigamam sāgalam upasaṅkami.*

*Saṅkheyyparivenasmim nāgaseno tadāvasi,
katheti so manussehi pabbate kesari yathā ”ti.*

¹ buddhānaṁ - PTS.

² dhamto - Ma;
uppalāsento - PTS.

³ °pariveṭhitena - Ma, PTS.

⁴ tenāhu porāṇā - Ma.

⁵ paṭibhāne - Ma, PTS.

37. Vào lúc bấy giờ, đại đức Nāgasena được vây quanh bởi tập thể Sa-môn, là vị có hội chúng, có đồ chúng, là giáo thọ sư của tập thể, được biết tiếng, có danh vọng, được nhiều người đánh giá cao, là vị sáng trí, kinh nghiệm, thông minh, khôn khéo, hiểu biết, rành mạch, nghiêm chỉnh, tự tin, nghe nhiều, thông Tam Tạng, hiểu biết sâu sắc, trí đã được khai mở, kinh điển được truyền thừa, tuệ phân tích đã được khai mở, rành rõ pháp học về lời dạy của bậc Đạo Sư gồm chín thể loại, đã đạt đến sự toàn hảo, thiện xảo trong việc thâm nhập lời thuyết giảng về ý nghĩa của Giáo Pháp trong lời dạy của đấng Chiến Thắng, có tài ứng đối linh hoạt không bị ngập ngừng, có sự thuyết giảng phong phú, có sự phát biểu khéo léo, là vị khó sánh bằng, khó khuất phục, khó trội hơn, khó chèn, khó ép, không lao chao ví như biển cả, không dao động ví như núi chúa, dứt bỏ dục vọng, xua đi tăm tối, phát ra ánh sáng, là diễn giả hùng hồn, gây xáo trộn tập thể của các vị có đồ chúng khác, khuất phục các giáo chủ tà giáo khác, đối với các tỳ khưu, các tỳ khưu ni, các cận sự nam, các cận sự nữ, các vua chúa, các quan đại thần của đức vua thì được trọng vọng, được cung kính, được sùng bái, được cúng dường, được nể nang, nhận được các vật dụng về y phục vật thực chô trú ngụ và thuốc men chữa bệnh, đã đạt được đỉnh cao về lợi lộc và đỉnh cao về danh vọng, đang trình bày sự quý báu về lời dạy của đấng Chiến Thắng gồm chín thể loại đến những bậc hiểu biết lớn tuổi đang tập trung lắng nghe, đang chỉ ra con đường Giáo Pháp, đang nắm giữ ngọn đèn Giáo Pháp, đang nâng lên tòa lâu đài Giáo Pháp, đang hy sinh sự cống hiến cho Giáo Pháp, đang nâng đỡ biểu hiệu của Giáo Pháp, đang nâng lên ngọn cờ Giáo Pháp, đang làm vang lên tiếng tù và của Giáo Pháp, đang vỗ trống Giáo Pháp, đang rống tiếng rống sứ từ, đang gầm tiếng gầm của vị Trời Inda (tiếng sấm), đang làm hài lòng toàn bộ thế gian với việc đã thốt lên giọng nói ngọt ngào, với việc đã trùm lên mạng lưới tia sét của trí tuệ, với việc đã mang nặng dòng nước thương yêu, với trận mưa lớn về sự Bất Tử của Giáo Pháp, trong khi tuân tự du hành qua làng mạc thị trấn kinh thành đã ngự đến thành phố Sāgala. Ở nơi ấy, đại đức Nāgasena ngụ tại tự viện Saṅkheyya cùng với tám chục ngàn vị tỳ khưu. Vì thế, đã có lời rằng:

“Là vị nghe nhiều, có sự thuyết giảng phong phú, khôn khéo, và tự tin, và thiện xảo về thời điểm, có tài ứng đối, và thông thái.

Và các tỳ khưu thông Tam Tạng, cùng với các vị thông năm bộ Kinh, và luôn cả các vị thông bốn bộ Kinh, các vị ấy tôn vinh Nāgasena.

Nāgasena là vị có tuệ thâm sâu, thông minh, biết được Đạo và không phải là Đạo, đã đạt đến mục đích tối thượng, có sự tự tin.

Được các vị tỳ khưu khôn khéo, có lời nói chân thật ấy tháp tùng, trong khi du hành qua làng mạc thị trấn, đã đi đến Sāgala.

Từ đó, Nāgasena đã ngụ tại tự viện Saṅkheyya. Giống như con sư tử ở ngọn núi, vị ấy thuyết giảng cho nhiều người.”

38. Atha kho devamantiyo rājānam milindam etadavoca: “Āgamehi tvam mahārāja āgamehi tvam mahārāja. Atthi mahārāja nāgaseno nāma theropañdito vyatto medhāvī vinīto visārado bahussuto citrakathī kalyānapaṭibhāno atthadhammaniruttipaṭibhānapaṭisambhidāsu pāramippatto. So etarahi saṅkheyayapariveṇe paṭivasati. Gaccha tvam mahārāja āyasmantam nāgasenam pañham pucchassu. Ussahati so tayā saddhiṁ sallapitum kaṅkham paṭivinetun ”ti.

39. Atha kho milindassa rañño sahasā “nāgaseno”ti saddam sutvā ’va ahudeva bhayaṁ, ahudeva chambhitattam, ahudeva lomahaṁso. Atha kho milindo rājā devamantiyam etadavoca: “Ussahati bho nāgaseno bhikkhu mayā saddhiṁ sallapitum ”ti? “Ussahati mahārāja api inda-yama-varuṇakuvera-pajāpati-suyāma-santusita-lokapālehi pitāmahena¹ mahābrahmunā ’pi saddhiṁ sallapitum, kimaṅga pana manussabhūtenā ”ti?

40. Atha kho milindo rājā devamantiyam etadavoca: “Tena hi tvam devamantiya bhadantassa santike dūtam pesehī ”ti. “Evam devā ”ti kho devamantiyo āyasmato nāgasenassa santike dūtam pāhesi: “Rājā bhante milindo āyasmantam dassanakāmo ”ti. Āyasmā ’pi kho nāgaseno evamāha: “Tena hi āgacchatū ”ti.

41. Atha kho milindo rājā pañcamattehi yonakasatehi parivuto rathavaramāruyha mahatā balakāyena saddhiṁ yena saṅkheyayapariveṇam yenāyasmā nāgaseno tenupasaṅkami. Tena kho pana samayena āyasmā nāgaseno asitiyā bhikkhusahashehi saddhiṁ maṇḍalamāle nisinno hoti. Addasā kho milindo rājā āyasmato nāgasenassa parisam dūrato ’va. Disvāna devamantiyam etadavoca “Kassesā devamantiya mahatī parisā ”ti? “Āyasmato kho mahārāja nāgasenassa parisā ”ti. Atha kho milindassa rañño āyasmato nāgasenassa parisam dūrato ’va disvā ahudeva chambhitattam ahudeva lomahaṁso. Atha kho milindo rājā khaggaparivārito viya gajo, garuḍaparivārito viya nāgo, ajagaraparivārito viya kotthuko, mahisaparivārito viya accho, nāgānubaddho viya maṇḍuko, saddūlānubaddho viya migo, ahigunṭhikasamāgato viya pannago, majjārasamāgato viya undūro, bhūtavejjasamāgato viya pisāco, rāhumukhagato viya cando, pannago viya pelantaragato, sakuno viya pañjarantaragato, maccho viya jālantaragato, vālavanamanuppaviṭṭho viya puriso, vessavanāparādhiko viya yakkho, parikkhiṇāyuko viya devaputto bhīto ubbiggo utrasto saṃviggolomahaṭṭhajāto vimano dummano bhantacitto vipariṇatamānaso “Mā mam āyam jano² paribhavī ”ti dhitim³ upatṭhapetvā, devamantiyam etadavoca: “Mā kho tvam devamantiya āyasmantam nāgasenam mayham ācikkheyāsi. Anakkhātaññevāham nāgasenam jānissāmī ”ti.

“Sādu mahārāja, tvaññeva jānāhī ”ti.

¹ pitupitāmahena - Ma, PTS.

² pariṇano - Ma.

34

³ satīm - Ma.

38. Khi ấy, vị Devamantiya đã nói với đức vua Milinda điều này: “Tâu đại vương, xin đại vương hãy chờ đợi. Tâu đại vương, xin đại vương hãy chờ đợi. Tâu đại vương, có vị trưởng lão tên Nāgasena là bậc sáng trí, kinh nghiệm, thông minh, nghiêm chỉnh, tự tin, nghe nhiều, có sự thuyết giảng phong phú, có tài ứng đối khôn khéo, đã đạt đến sự toàn hảo trong các tuệ phân tích về ý nghĩa, về các pháp, về ngôn từ, và về phép biện giải. Hiện nay, vị ấy ngũ tại tự viện Saṅkheyya. Tâu đại vương, xin đại vương hãy đi đến, hãy hỏi đại đức Nāgasena câu hỏi. Vị ấy có khả năng để chuyện trò với đại vương để giải tỏa điều nghi hoặc.”

39. Khi ấy, đức vua Milinda, chợt nghe đến tên “Nāgasena,” đã có sự sợ hãi, đã có sự khiếp đảm, đã có nỗi da gà. Khi ấy, đức vua Milinda đã nói với Devamantiya điều này: “Này khanh, có phải ngài tỳ khưu Nāgasena có khả năng để chuyện trò với trẫm?” “Tâu đại vương, vị ấy có khả năng để chuyện trò với cả vị Trời Inda, Yama, Varuṇa, Kuvera, Pajāpati, Suyāma, các vị hộ trì cõi Trời Đầu Suất, luôn cả Đại Phạm Thiên là bậc cha ông, thì có gì với loài người?”

40. Khi ấy, đức vua Milinda đã nói với Devamantiya điều này: “Này Devamantiya, như thế thì khanh hãy phái sứ giả đi đến gặp ngài đại đức.” “Tâu bệ hạ, xin vâng.” Rồi Devamantiya đã phái sứ giả đi đến gặp đại đức Nāgasena (nói rằng): “Bạch ngài, đức vua Milinda có ý muốn gặp đại đức Nāgasena.” Đại đức Nāgasena cũng đã nói rằng: “Như thế thì vị ấy hãy đến.”

41. Sau đó, được tháp tùng bởi năm trăm người xứ Yonaka, đức vua Milinda đã bước lên cỗ xe ngựa cao quý cùng với đội quân binh đi đến tự viện Saṅkheyya gặp đại đức Nāgasena. Vào lúc bấy giờ, đại đức Nāgasena đang ngồi ở ngôi nhà tròn cùng với tám mươi ngàn vị tỳ khưu. Đức vua Milinda đã nhìn thấy hội chúng của đại đức Nāgasena từ đàng xa, sau khi nhìn thấy đã nói với Devamantiya điều này: “Này Devamantiya, hội chúng đông đảo này là của ai vậy?” “Tâu đại vương, là hội chúng của đại đức Nāgasena.” Lúc đó, sau khi nhìn thấy hội chúng của đại đức Nāgasena từ đàng xa, đức vua Milinda đã có sự khiếp đảm, đã có nỗi da gà. Khi ấy, đức vua Milinda, tự như con voi bị bao vây bởi những con tê giác, tự như con rồng bị bao vây bởi những con kim-si-điểu, tự như con chó rừng bị bao vây bởi những con trăn, tự như con gấu bị bao vây bởi những con trâu rừng, tự như con ếch bị đuôi theo bởi con rắn, tự như con nai bị đuôi theo bởi con báo, tự như con rắn bị chạm trán người bắt rắn, tự như con chuột bị chạm trán con mèo, tự như con yêu tinh bị chạm trán thầy trừ tà, tự như mặt trăng đi vào miệng của Rāhu (bị nguyệt thực), tự như con rắn bị sa vào giò, tự như con chim bị rơi vào lồng, tự như con cá bị dính vào lưới, tự như con người bị đi lạc vào rừng có thú dữ, tự như loài Dạ-xoa phạm lỗi đối với Thiên Vương Vessavaṇa, tự như vị Thiên tử có tuổi thọ bị cạn kiệt, trở nên sợ hãi, kinh hoàng, dáo dác, rúng động, lóng lánh đứng lên, thất thần, lo âu, tâm bị tán loạn, nhụt ý, sau khi lấy lại sự can đảm (nghĩ rằng): “Chớ để người này xem thường ta,” đức vua đã nói với Devamantiya điều này: “Này Devamantiya, khanh chớ giới thiệu đại đức Nāgasena cho trẫm, trẫm sẽ nhận biết Nāgasena đâu chưa được nói ra.”

“Tâu đại vương, lành thay! Xin đại vương hãy tự nhận biết.”

42. Tena kho pana samayena āyasmā nāgaseno tassam bhikkhu-parisāyam purato cattālīsāya bhikkhusahassānam navakataro hoti, pacchato cattālīsāya bhikkhusahassānam buddhataro. Atha kho milindo rājā sabbantaṁ bhikkhusaṅgham purato ca pacchato ca majjhato ca anuvilokento addasā kho āyasmantam nāgasenam dūrato 'va bhikkhusaṅghassa majjhe nisinnam kesarasīham viya vigatabhayabheravam vigatalomahamsam vigatabhayasārajjam. Disvāna ākāreneva aññāsi: "Eso kho ettha nāgaseno "ti. Atha kho milindo rājā devamantiyan etadavoca: "Eso kho devamantiya āyasmā nāgaseno "ti? "Āma mahārāja, eso kho nāgaseno. Suṭṭhu kho tvam mahārāja nāgasenam aññāsi "ti. Tato rājā tuṭṭho ahosi: "Anakkhāto 'va mayā nāgaseno aññāto "ti. Atha kho milindassa rañño āyasmantam nāgasenam disvā 'va ahudeva bhayaṁ, ahudeva chambhitattam, ahudeva lomahaṁso "ti. Tenāhu:

*"Caranena ca sampannam sudantam uttame dame,
disvā rājā nāgasenam idam vacanamabruvī.*

*Kathikā¹ mayā bahū diṭṭhā sākacchā osatā bahū,
nam² tādisam bhayam āsi aija tāso yathā mama.*

*Nissaṁsayam parājayo mama aija bhavissati,
jayo 'va³ nāgasenassa yathā cittam na saṇṭhitā "ti.*

Bāhirakathā niṭṭhitā.

--ooOoo--

¹ kathitā - Ma.

² na - Ma, PTS.

³ jayo ca - Ma, PTS.

42. Vào lúc bấy giờ, đại đức Nāgasena là ở nơi hội chúng tỳ khưu của ngài gồm bốn mươi ngàn vị tỳ khưu kém thâm niên ở phía trước và bốn mươi ngàn vị tỳ khưu thâm niên hơn ở phía sau. Khi ấy, trong khi quan sát toàn thể hội chúng tỳ khưu ấy từ phía trước từ phía sau và ở chính giữa, đức vua Milinda đã nhìn thấy từ ở đằng xa đại đức Nāgasena đang ngồi ở giữa hội chúng tỳ khưu tự như cho sư tử có bờm, không chút sợ hãi khiếp đảm, không bị nỗi da gà, không sợ hãi thận thùng, sau khi nhìn thấy đã nhận ra nhờ vào sự biểu hiện: "Người này đây chính là Nāgasena." Khi ấy, đức vua Milinda đã nói với Devamantiya điều này: "Này Devamantiya, có phải vị ấy chính là đại đức Nāgasena?" "Tâu đại vương, đúng vậy. Vị ấy chính là đại đức Nāgasena. Tâu đại vương, thật là tốt đẹp! Đại vương đã nhận ra vị Nāgasena." Vì thế, đức vua đã trả lời hỏi: "Dầu không được nói, trâm đã nhận ra được Nāgasena." Lúc đó, sau khi đã nhìn thấy đại đức Nāgasena, đức vua Milinda đã có sự sợ hãi, đã có sự khiếp đảm, đã có nỗi da gà. Vì thế, có lời nói rằng:

"Sau khi nhìn thấy Nāgasena được thành tựu tánh hạnh, đang khéo được rèn luyện trong sự rèn luyện tối thượng, đức vua đã nói lời nói này:

"Ta đã gặp nhiều nhà thuyết giáo, đã tham dự nhiều cuộc bàn luận, ta đã không có sự sợ hãi như thế này, như là sự run sợ của ta ngày hôm nay.

Sự thất bại chắc chắn sẽ xảy ra cho ta ngày hôm nay, khi tâm không được tập trung như vậy, và chính phần thắng sẽ là của Nāgasena."

Dứt Phần Ngoại Thuyết.

--ooOoo--

MILINDAPAÑHĀ

I. MAHĀVAGGO

1. Atha kho milindo rājā yenāyasmā nāgaseno tenupasaṅkami. Upasaṅkamityā āyasmataṁ nāgasenena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyam kathaṁ sārāṇīyam vītisāretvā ekamantam nisidi. Āyasmā 'pi kho nāgaseno paṭisammodi. Teneva rañño milindassa¹ cittam ārādhesi.

Atha kho milindo rājā āyasmantam nāgasenam etadavoca: “**Katham bhadanto nāyati? Kinnāmo 'si bhante** ”ti? “Nāgaseno ti kho aham mahārāja nāyāmi. Nāgaseno ti maṁ mahārāja sabrahmacārī samudācaranti. Api ca mātāpitaro nāmaṇ karonti nāgaseno ti vā sūraseno ti vā vīraseno ti vā sīhaseno ti vā. Api ca kho mahārāja saṅkhā samaññā paññatti voḥāranāmamattam² yadidam nāgaseno ti. Na hettha puggalo upalabbhati ”ti.

Atha kho milindo rājā evamāha: “Suṇantu me bhonto pañcasatā yonakā asītisahassā ca bhikkhū. Ayam nāgaseno evamāha: ‘Na hettha puggalo upalabbhati ’ti. Kallannu kho tadabhinanditun ”ti?

Atha kho milindo rājā āyasmantam nāgasenam etadavoca: “Sace bhante nāgasena puggalo nūpalabbhati, ko cetarahi³ tumhākaṁ cīvarapiṇḍapāta-senāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhāram deti? Ko tam paribhuñjati? Ko silam rakkhati? Ko bhāvanamanuyuñjati? Ko maggaphalanibbāñāni sacchikaroti? Ko pāṇam hanati? Ko adinnaṇ adiyati? Ko kāmesu micchā carati? Ko musā bhaṇati? Ko majjaṇ pivati? Ko pañcānantariyam kammaṇ karoti? Tasmā natthi kusalaṇ. Natthi akusalaṇ. Natthi kusalākusalānaṇ kammānaṇ kattā vā kāretā vā. Natthi sukaṭadukkāṭānaṇ kammānaṇ phalaṇ vipāko. Sace bhante nāgasena yo tumhe māreti, natthi tassāpi pāṇātipāto. Tumhākampi bhante nāgasena natthi ācariyo, natthi upajjhāyo, natthi upasampadā, ‘nāgaseno ti maṁ mahārāja sabrahmacārī samudācaranti ’ti yan vadesi, katamo eththa nāgaseno? Kinnu kho bhante kesā nāgaseno ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Lomā nāgaseno ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Nakhā —pe— dantā, taco, mamsam, nahāru, aṭṭhi, aṭṭhimiñjā, vakkam, hadayaṇ, yakanaṇ, kilomakan, pihakan, papphāsaṇ, antam, antaguṇam, udariyam, karisaṇ, pittam, semhaṇ, pubbo, lohitam, sedo, medo, assu, vasā, khelo, siṅghāṇikā, lasikā, muttam, matthake matthaluṅgam nāgaseno ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Kinnu kho bhante rūpaṇ nāgaseno ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

¹ paṭisammodanīyeneva rañño milindassa - Ma;
paṭisammodi, yeneva rañño milindassa - PTS.

² voḥāro nāmamattam - Ma, PTS.
³ ko carahi - Ma, PTS.

CÁC CÂU HỎI CỦA MILINDA:

I. ĐẠI PHẨM:

1. Khi ấy, đức vua Milinda đã đi đến gặp đại đức Nāgasena, sau khi đến đã tỏ vẻ thân thiện với đại đức Nāgasena, sau khi trao đổi lời xã giao thân thiện rồi đã ngồi xuống một bên. Đại đức Nāgasena cũng đã tỏ bày vẻ thân thiện, chính vì thế đã làm hài lòng tâm ý của đức vua Milinda.

Khi ấy, đức vua Milinda đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “**Ngài đại đức được nhận biết bằng cách nào? Thưa ngài, ngài tên gì?**” “Tâu đại vương, tôi được nhận biết là ‘Nāgasena.’ Tâu đại vương, các vị đồng Phạm hạnh gọi tôi là ‘Nāgasena.’ Hơn nữa, mẹ cha đặt tên là ‘Nāgasena,’ hoặc là ‘Sūrasena,’ hoặc là ‘Virasena,’ hoặc là ‘Sīhasena.’ Tâu đại vương, và lại ‘Nāgasena’ cũng chỉ là từ phân biệt, là tên thừa nhận, là tên quy định, là tên gọi thông thường, bởi vì không người nào được tìm thấy ở đây.”

Khi ấy, đức vua Milinda đã nói với như vậy: “Xin quý vị năm trăm người xứ Yonaka và tám mươi ngàn vị tỳ khưu hãy lắng nghe trâm. Vì Nāgasena này đã nói như vậy: ‘Bởi vì không người nào được tìm thấy ở đây.’ Vậy có hợp lý để chấp nhận điều ấy không?”

Khi ấy, đức vua Milinda đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Thưa ngài Nāgasena, nếu không người nào được tìm thấy, vậy thì ai bố thí y phục vật thực chỗ trú ngụ và thuốc men chữa bệnh cho ngài? Ai thọ dụng vật ấy? Ai trì giới? Ai gắn bó với sự tu tập? Ai chứng ngộ Đạo, Quả, và Niết Bàn? Ai sát hại mạng sống? Ai lấy vật không được cho? Ai tà hạnh trong các dục? Ai nói dối? Ai uống chất lén men? Ai gây nên năm nghiệp vô gián? Như thế thì không có thiện, không có bất thiện, không có người làm hoặc người sai bảo làm đối với các nghiệp thiện và bất thiện. Không có sự thành tựu quả đối với các nghiệp đã được làm tốt hoặc đã được làm xấu. Thưa ngài Nāgasena, nếu có người giết chết ngài, thì người ấy cũng không có tội giết hại mạng sống. Thưa ngài Nāgasena, ngài cũng không có thầy dạy học, không có thầy tế độ, không có sự tu lèn bậc trên, điều ngài nói rằng: ‘Tâu đại vương, các vị đồng Phạm hạnh gọi tôi là Nāgasena,’ vậy ở đây cái gì là Nāgasena? Thưa ngài, có phải các sợi tóc là Nāgasena?”

“Tâu đại vương, không phải.”

“Có phải các sợi lông là Nāgasena?”

“Tâu đại vương, không phải.”

“Có phải các móng (tay chân) —(như trên)— các răng, da, thịt, gân, xương, tủy xương, thận, tim, gan, cơ hoành, lá lách, phổi, ruột, màng ruột, thực phẩm chưa tiêu, phân, mật, đàm, mủ, máu, mồ hôi, mồ, nước mắt, nước mồ (huyết tương), nước miếng, nước mũi, nước ở khớp xương, nước tiểu, bộ não ở đầu là Nāgasena?”

“Tâu đại vương, không phải.”

“Thưa ngài, có phải sắc là Nāgasena?”

“Tâu đại vương, không phải.”

“Vedanā nāgaseno ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Saññā nāgaseno ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Saṅkhārā nāgaseno ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Viññāṇam nāgaseno ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Kimpana bhante rūpavedanāsaññāsaṅkhāraviññāṇam nāgaseno ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Kimpana bhante aññatra rūpavedanāsaññāsaṅkhāraviññāṇā nāgaseno ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Tamahām bhante pucchanto pucchanto na passāmi nāgasenam. Saddo yeva nu kho bhante nāgaseno?¹ Ko panettha nāgaseno? Alikām tvam bhante bhāsasi musāvādaṁ natthi nāgaseno ”ti.

Atha kho āyasmā nāgaseno milindaṁ rājānaṁ etadavoca: “Tvam kho ’si mahārāja khattiyasukhumālo accantasukhumālo. Tassa te mahārāja majjhantikasamayaṁ² tattāya bhūmiyā uṇhāya vālikāya kharā sakkharakathalavālikā³ madditvā pādenāgacchantassa pādā rujanti,⁴ kāyo kilamati, cittam upahaññati, dukkhasahagatam kāyavīññāṇam uppajjati. Kinnu kho tvam pādenāgato ’si? Udāhu vāhanenā ”ti?

“Nāhaṁ bhante pādenāgacchāmi, rathenāhaṁ āgato ’smī ”ti.

“Sace tvam mahārāja rathenāgato ’si, rathaṁ me ārocehi. Kinnu kho mahārāja īśā ratho ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Akkho ratho ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Cakkāni ratho ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Rathapañjaraṁ ratho ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Rathadaṇḍako ratho ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Yugam ratho ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Ratharasmiyo ratho ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

¹ nāgasenasaddo yeva nu kho bhante nāgaseno ti. na hi mahārājā ti - Ma.

² majjhantikasamayaṁ - Ma.

³ kharāya sakkharakathalikāya - Ma.

⁴ rujjanti - Ma.

“Có phải thọ là Nāgasena?”
 “Tâu đại vương, không phải.”
 “Có phải tướng là Nāgasena?”
 “Tâu đại vương, không phải.”

“Có phải các hành là Nāgasena?”
 “Tâu đại vương, không phải.”
 “Có phải thức là Nāgasena?”
 “Tâu đại vương, không phải.”

“Thưa ngài, vậy thì sắc-thọ-tưởng-hành-thức là Nāgasena?”
 “Tâu đại vương, không phải.”
 “Thưa ngài, vậy thì trừ ra sắc-thọ-tưởng-hành-thức là Nāgasena?”
 “Tâu đại vương, không phải.”

“Thưa ngài, trong khi lần lượt hỏi về điều ấy mà trẫm vẫn không thấy ra được Nāgasena. Thưa ngài, chẳng lẽ âm thanh lại là Nāgasena? Vậy thì ở đây người nào là Nāgasena? Thưa ngài, ngài nói không có Nāgasena là điều không thật là lời dối trá.”

Khi ấy, đại đức Nāgasena đã nói với đức vua Milinda điều này: “Tâu đại vương, đại vương quả là có sự thanh lịch của dòng dõi Sát-dế-ly, có sự thanh lịch tốt bụng. Tâu đại vương, đối với bệ hạ đây trong lúc dãm đạp lên các miếng chai, đá, cát sần sùi ở lớp cát nóng của mặt đất hừng hực và đi bộ vào lúc giữa trưa, hẳn nhiên các bàn chân đau nhức, thân mệt nhọc, tâm bị lui sụt, thân thức gắn liền với khổ sanh khởi. Vậy thì bệ hạ đi đến bằng chân, hay bằng xe cộ?”

“Thưa ngài, trẫm không đi đến bằng chân, trẫm đi đến bằng cỗ xe.”
 “Tâu đại vương, nếu bệ hạ đi đến bằng cỗ xe, xin bệ hạ hãy chỉ cỗ xe cho tôi. Tâu đại vương, có phải cái gọng là cỗ xe?”
 “Thưa ngài, không phải.”

“Có phải cái trực là cỗ xe?”
 “Thưa ngài, không phải.”
 “Có phải các bánh xe là cỗ xe?”
 “Thưa ngài, không phải.”

“Có phải thùng xe là cỗ xe?”
 “Thưa ngài, không phải.”
 “Có phải thanh chống là cỗ xe?”
 “Thưa ngài, không phải.”

“Có phải cái ách là cỗ xe?”
 “Thưa ngài, không phải.”
 “Có phải dây cương là cỗ xe?”
 “Thưa ngài, không phải.”

“Patodalaṭṭhi ratho ”ti?
“Na hi bhante ”ti.

“Kinnu kho mahārāja īsā-akkha-cakka-rathapañjara-rathadaṇḍa-yuga-rasmi-patodalaṭṭhi¹ ratho ”ti?
“Na hi bhante ”ti.

“Kimpana mahārāja aññatra īsā-akkha-cakka-rathapañjara-rathadaṇḍa-yuga-rasmi-patodalaṭṭhi¹ ratho ”ti?
“Na hi bhante ”ti.

“Tamaham mahārāja pucchanto pucchanto na passāmi ratham, saddo yeva nu kho mahārāja ratho?² Ko panettha ratho? Alikam tvaṁ mahārāja bhāsasi musāvādaṁ natthi ratho. Tvaṁ ’si mahārāja sakalajambudipe agarajā, kassa pana tvaṁ bhāyitvā musā bhāsasi. Suṇantu me bhontā pañcasatā yonakā asitishassā ca bhikkhū. Ayam milindo rājā evamāha: ‘Rathenāham ḍāgato ’smī ’ti. Sace tvaṁ mahārāja rathenāgato ’si, ‘ratham me ārocehī ’ti vutto samāno ratham na sampādeti. Kallannu kho tadabhinanditun ”ti?

Evam vutte pañcasatā yonakā āyasmato nāgasenassa sādhukāraṇ datvā, milindam rājānam etadavocum: “Idāni kho tvaṁ mahārāja sakkonto bhāsassū ”ti.

Atha kho milindo rājā āyasmantaṁ nāgasenam etadavoca : “Nāham bhante nāgasena musā bhaṇāmi, īsañca paṭicca akkhañca paṭicca cakkāni ca paṭicca rathapañjarañca paṭicca rathadaṇḍakañca paṭicca ratho ’ti saṅkhā samaññā paññatti vohāronāmamattam pavattati ”ti.

“Sādhu kho tvaṁ mahārāja ratham jānāsi. Evameva kho mahārāja mayhampi kese ca paṭicca lome ca paṭicca —pe— matthaluṅgañca paṭicca rūpañca paṭicca vedanañca paṭicca saññañca paṭicca saṅkhāre ca paṭicca viññāpañca paṭicca ‘nāgaseno ’ti saṅkhā samaññā paññatti vohāro nāmamattam pavattati. Paramatthato panettha puggalo nūpalabbhati. Bhāsītampetam mahārāja vajirāya bhikkhuniyā bhagavato sammukhā :

*Yathā hi aṅgasambhārā hoti saddo ratho iti,
evam khandhesu santesu hoti ‘satto ’ti sammutī ”ti.*

“Acchariyaṁ bhante nāgasena, abbhutam bhante nāgasena. Aticitrāni pañhapaṭibhānāni vissajjītāni. Yadi buddho tiṭṭheyā, sādhukāraṇ dadeyya. Sādhu sādhu nāgasena. Aticitrāni pañhapaṭibhānāni vissajjītāni ”ti.

¹ °rasmi-patodā - Ma; °rasmi-patodaṁ - PTS.

² rathasaddo yeva nu kho mahārāja ratho ti. Na hi bhante ti - Ma.

“Có phải gậy thúc là cỗ xe?”
“Thưa ngài, không phải.”

“Tâu đại vương, vậy có phải gọng-trục-bánh xe-thùng xe-thanh chống-ách-dây cương-gậy thúc là cỗ xe?”
“Thưa ngài, không phải.”

“Tâu đại vương, vậy thì trừ ra gọng-trục-bánh xe-thùng xe-thanh chống-ách-dây cương-gậy thúc là cỗ xe?”
“Thưa ngài, không phải.”

“Tâu đại vương, trong khi lần lượt hỏi về điều ấy mà tôi vẫn không thấy ra được cỗ xe. Tâu đại vương, chẳng lẽ âm thanh lại là cỗ xe? Vậy thì ở đây cái gì là cỗ xe? Tâu đại vương, đại vương nói không có cỗ xe là điều không thật là lời dối trá. Tâu đại vương, đại vương là vị vua tối cao của toàn cõi xứ Jambudipa, tại sao đại vương lại sợ hãi và nói lời dối trá? Xin quý vị năm trăm người xứ Yonaka và tám mươi ngàn vị tỳ khưu hãy lắng nghe tôi. Đức vua Milinda này đã nói như vậy: ‘Trảm đi đến bằng cỗ xe.’ Trong khi được nói rằng: ‘Tâu đại vương, nếu bệ hạ đi đến bằng cỗ xe, xin bệ hạ hãy chỉ cỗ xe cho tôi’ thì không trình ra được cỗ xe. Vậy có hợp lý để chấp nhận điều ấy không?”

Khi được nói như vậy, năm trăm người xứ Yonaka đã tán thưởng đại đức Nāgasena bằng tiếng “Lành thay!” rồi đã nói với đức vua Milinda điều này: “Tâu đại vương, lúc này trong khi đại vương có khả năng, xin đại vương hãy nói.”

Khi ấy, đức vua Milinda đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Thưa ngài Nāgasena, trăm không nói lời dối trá. Do cái gọng, do cái trực, do các bánh xe, do thùng xe, do thanh chống mà có được từ phân biệt, tên thừa nhận, tên quy định, tên gọi thông thường là ‘cỗ xe’.”

“Tâu đại vương, thật tốt đẹp thay đại vương nhận ra được cỗ xe. Tâu đại vương, cũng tương tự y như thế đối với tôi, do các sợi tóc, do các sợi lông, — (như trên) — do bộ não, do sắc, do thọ, do tưởng, do các hành, do thức mà có được từ phân biệt, tên thừa nhận, tên quy định, tên thông thường là ‘Nāgasena’. Tuy nhiên, theo ý nghĩa rốt ráo thì không người nào được tìm thấy ở đây. Tâu đại vương, điều này cũng đã được tỳ khưu ni Vajirā nói lên trong sự hiện diện của đức Thế Tôn rằng:

Giống y như việc ráp chung lại các bộ phận thì có tiếng gọi là ‘cỗ xe,’ tương tự như vậy khi các uẩn hiện diện thì có sự công nhận là ‘con người.’

“Thưa ngài Nāgasena, thật là kỳ diệu! Thưa ngài Nāgasena, thật là phi thường! Các sự ứng đối câu hỏi rất tuyệt vời đã được trình bày. Nếu đức Phật còn tại tiền thì Ngài cũng tán thưởng bằng tiếng ‘Lành thay!’ Nay Nāgasena, thật tốt đẹp thay, thật tốt đẹp thay! Các sự ứng đối câu hỏi rất tuyệt vời đã được trình bày.”

2. “Kativasso ’si tvam bhante nāgasenā ”ti?

“Sattavasso ’ham mahārājā ”ti.

“Ke te bhante satta? Tvam vā satta, gaṇanā vā sattā ”ti?

Tena kho pana samayena milindassa rañño sabbābharaṇapatiñditassa alaṅkatapañiyattassa paṭhaviyam chāyā dissati. Udagamaṇike ’pi chāyā dissati. Atha kho āyasmā nāgaseno milindam rājānam etadavoca :

“Ayam te mahārāja chāyā paṭhaviyam udakamaṇike ca dissati. Kimpana mahārāja tvam vā rājā chāyā vā rājā ”ti?

“Ahambhante nāgasena rājā. Nāyaṁ chāyā rājā. Mam pana nissāya chāyā pavattati ”ti.

“Evameva kho mahārāja vassānam gaṇanā sattā ’ti, na panāham satta. Mam pana nissāya satta pavattati. Chāyūpamam mahārāja jānāhī ”ti.

“Acchariyambhante nāgasena, abbhutam bhante nāgasena. Aticitrāni pañhapaṭibhānāni vissajjitānī ”ti.

3. Rājā āha: “Bhante nāgasena sallapissasi mayā saddhin ”ti?

“Sace tvam mahārāja pañditavādā¹ sallapissasi, sallapissāmi. Sace pana rājavādā² sallapissasi, na sallapissāmī ”ti.

“Kathambhante nāgasena pañditā sallapantī ”ti?

“Pañditānam kho mahārāja sallāpe āveṭhanampi kayirati, nibbeṭhanampi kayirati, niggaho ’pi kayirati, paṭikkammampi kayirati, viseso ’pi³ kayirati, paṭiviseso ’pi⁴ kayirati, na ca tena pañditā kuppanti. Evam kho mahārāja pañditā sallapantī ”ti.

“Kathampana bhante rājāno sallapantī ”ti?

“Rājāno kho mahārāja sallāpe ekam vatthum patijānanti. Yo tam vatthum vilometi, tassa dañḍam āñāpentī: ‘Imassa dañḍam panethā ’ti.⁵ Evam kho mahārāja rājāno sallapantī ”ti.

“Pañditavādāham bhante sallapissāmi, no rājavādā. Vissattho⁶ bhadanto sallapatu. Yathā bhikkhunā vā sāmañerena vā upāsakena vā ārāmikena vā saddhim sallapati, evam vissattho bhadanto sallapatu, mā bhāyatū ”ti.

“Suṭṭhu mahārājā ”ti therō abbhanumodi.

Rājā āha: “Bhante nāgasena pucchissāmī ”ti?

“Puccha mahārājā ”ti.

“Pucchito ’si me bhante ”ti.

“Vissajitam mahārājā ”ti.

“Kimpana bhante tayā vissajjitan ”ti?

“Kimpana mahārāja tayā pucchitan ”ti?

¹ pañditavādā - Ma, evam sabbatha.

² rājavādā - Ma, evam sabbattha.

³ vissāsopi - Ma.

⁴ paṭivissāsopi - Ma.

⁵ dañḍam pañethā ti - Ma, PTS.

⁶ vissattho - Ma, evam sabbattha.

2. “Thưa ngài Nāgasena, ngài được bao nhiêu năm tu?”

“Tâu đại vương, tôi được bảy năm tu.”

“Thưa ngài, bảy đó là gì? Ngài là bảy, hay sự tính đếm là bảy?”

Vào lúc bấy giờ, đức vua Milinda đã được chưng diện với mọi thứ trang sức, đã được trang điểm và phục sức, có bóng (chiếu xuống) được nhìn thấy ở mặt đất, có bóng (chiếu xuống) được nhìn thấy ở chậu nước nữa. Khi ấy, đại đức Nāgasena đã nói với đức vua Milinda điều này:

“Tâu đại vương, cái bóng này của đại vương được nhìn thấy ở mặt đất và ở chậu nước. Tâu đại vương, thế thì đại vương (đây) là đức vua hay cái bóng là đức vua?”

“Thưa ngài Nāgasena, trẫm (đây) là đức vua, cái bóng này không phải là đức vua. Tuy nhiên, nương vào trẫm (đây) mà có được cái bóng.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế, việc tính đếm các năm tu là bảy, tôi (đây) không phải là bảy. Tuy nhiên, nương vào tôi (đây) mà có được con số bảy. Tâu đại vương, đại vương hãy hiểu như ví dụ về cái bóng.”

“Thưa ngài Nāgasena, thật là kỳ diệu! Thưa ngài Nāgasena, thật là phi thường! Các sự ứng đối câu hỏi rất tuyệt vời đã được trình bày.”

3. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, ngài sẽ trò chuyện với trẫm phải không?”

“Tâu đại vương, nếu đại vương trò chuyện theo lối nói của bậc trí thì tôi sẽ trò chuyện. Tuy nhiên, nếu đại vương trò chuyện theo lối nói của vị vua thì tôi sẽ không trò chuyện.”

“Thưa ngài Nāgasena, các bậc trí trò chuyện như thế nào?”

“Tâu đại vương, trong cuộc trò chuyện của các bậc trí thì việc gây rối cũng được làm, việc tháo gỡ cũng được làm, việc phê bình cũng được làm, việc công kích cũng được làm, nói khác đi cũng được làm, nói trái ngược cũng được làm, và không vì thế mà các bậc trí bức bối. Tâu đại vương, các bậc trí trò chuyện là như vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, thế còn các vị vua trò chuyện như thế nào?”

“Tâu đại vương, trong cuộc trò chuyện các vị vua thông báo một sự việc. Ai không ưng thuận sự việc ấy, các vị vua ra lệnh hình phạt người ấy: ‘Các khanh hãy ban hình phạt cho kẻ này.’ Tâu đại vương, các vị vua trò chuyện là như vậy.”

“Thưa ngài, trẫm sẽ trò chuyện theo lối nói của bậc trí, không theo lối nói của vị vua. Xin Ngài đại đức hãy yên tâm trò chuyện. Ngài trò chuyện với tỳ khưu, với sa-di, với nam cư sĩ, hoặc với người hộ tự như thế nào, xin ngài đại đức hãy yên tâm trò chuyện như thế, chớ lo sợ.”

“Tâu đại vương, thật tốt lắm.” Vị trưởng lão đã tán thành.

Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, trẫm sẽ hỏi?”

“Tâu đại vương, xin hãy hỏi.”

“Thưa ngài, ngài đã được trẫm hỏi rồi.”

“Tâu đại vương, đã được trả lời rồi.”

“Thưa ngài, vậy chớ điều gì đã được ngài trả lời?”

“Tâu đại vương, vậy chớ điều gì đã được đại vương hỏi?”

4. Atha kho milindassa rañño etadahosi: “Pandito kho ayam bhikkhu paṭibalo mayā saddhim sallapitum, bahukāni ca me ṭhānāni pucchitabbāni bhavissanti. Yāva apucchitāni yeva tāni ṭhānāni bhavissanti, atha suriyo attham gamissati. Yannūnāhaṁ sve antepure sallapeyyan ”ti.

Atha kho rājā devamantiyaṁ etadavoca: “Tena hi tvam̄ devamantiya bhadantassa āroceyyāsi: ‘Sve antepure raññā saddhim sallāpo bhavissati ’”ti idam̄ vatvā milindo rājā utthāyāsanā theram̄ nāgasenam̄ āpucchitvā assam̄¹ abhirūhitvā ‘Nāgaseno nāgaseno ’ti sajjhāyam̄ karonto pakkāmi.

Atha kho devamantiyo āyasmantam̄ nāgasenam̄ etadavoca: “Rājā bhante milindo evamāha: ‘sve antepure sallāpo bhavissatī ’”ti.

“Sutṭhū ”ti thero abbhanumodi.

Atha kho tassā rattiyā accayena devamantiyo ca anantakāyo ca maṇkuro ca sabbadinno ca yena milindo rājā tenupasaṅkamīmsu. Upasaṅkamitvā rājānam̄ milindam̄ etadavocum: “Āgacchatī mahārāja bhadanto nāgaseno ”ti. “Āma āgacchatū ”ti.

“Kittakehi bhikkhūhi saddhim āgacchatū ”ti?

“Yattake bhikkhū icchati, tattakehi bhikkhūhi saddhim āgacchatū ”ti.

Atha kho sabbadinno āha: “Āgacchatū mahārāja dasahi bhikkhūhi saddhin ”ti. Dutiyampi kho rājā āha: “Yattake bhikkhū icchati, tattakehi bhikkhūhi saddhim āgacchatū ”ti. Dutiyampi kho sabbadinno āha: “Āgacchatū mahārāja dasahi bhikkhūhi saddhin ”ti. Tatiyampi kho rājā āha: “Yattake bhikkhū icchati, tattakehi bhikkhūhi saddhim āgacchatū ”ti. Tatiyampi kho sabbadinno āha: “Āgacchatū mahārāja dasahi bhikkhūhi saddhin ”ti.

“Sabbo pana ayam sakkāro patiyādito aham̄ bhaṇāmi: ‘Yattake bhikkhū icchati tattakehi bhikkhūhi saddhim āgacchatū ’ti. Ayambhane sabbadinno aññathā bhaṇati, kinnu pana mayam̄ na paṭibalā bhikkhūnam̄ bhojanam̄ dātun ”ti?

Evaṁ vutte sabbadinno maṇku ahosi. Atha kho devamantiyo ca anantakāyo ca maṇkuro ca yenāyasmā nāgaseno tenupasaṅkamīmsu. Upasaṅkamitvā āyasmantam̄ nāgasenam̄ etadavocum: “Rājā bhante milindo evamāha: ‘Yattake bhikkhū icchati tattakehi bhikkhūhi saddhim āgacchatū ”ti.

¹ ratham̄ - Ma.

4. Khi ấy, đức vua Milinda đã khởi ý điều này: “Vì tỳ khưu này quả là sáng trí, có năng lực để trò chuyện với ta, và ta có nhiều sự việc cần phải hỏi. Cho đến khi các sự việc ấy còn chưa được hỏi xong thì mặt trời sẽ lặn, có lẽ ta nên trò chuyện vào ngày mai ở nội cung?”

Khi ấy, đức vua đã nói với Devamantiya điều này: “Này Devamantiya, như vậy thì khanh có thể thông báo cho ngài đại đức rằng: ‘Ngày mai sẽ có cuộc trò chuyện với đức vua ở nội cung.’” Nói xong điều này, đức vua Milinda đã rời chỗ ngồi đứng dậy, chào hỏi Nāgasena, leo lên ngựa, rồi ra đi trong khi còn đang lầm nhầm “Nāgasena, Nāgasena.”

Sau đó, Devamantiya đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Thưa ngài, đức vua Milinda đã nói như vậy: ‘Ngày mai sẽ có cuộc trò chuyện ở nội cung.’” “Thật tốt lắm.” Vị trưởng lão đã tán thành.

Sau đó, vào cuối đêm ấy Devamantiya, Anantakāya, Mañkura, và Sabbadinna đã đi đến gặp đức vua Milinda, sau khi đến đã nói với đức vua Milinda điều này: “Tâu đại vương, có phải ngài đại đức Nāgasena sẽ đến?” “Đúng vậy, hãy để ngài đến.”

“Hãy để ngài đến cùng với bao nhiêu vị tỳ khưu?”

“Ngài muốn bao nhiêu vị tỳ khưu thì hãy để ngài đến cùng với bấy nhiêu vị tỳ khưu.”

Khi ấy, Sabbadinna đã nói rằng: “Tâu đại vương, hãy để ngài đến cùng với mười vị tỳ khưu.” Đến lần thứ nhì, đức vua Milinda đã nói rằng: “Ngài muốn bao nhiêu vị tỳ khưu thì hãy để ngài đến cùng với bấy nhiêu vị tỳ khưu.” Đến lần thứ nhì, Sabbadinna đã nói rằng: “Tâu đại vương, hãy để ngài đến cùng với mươi vị tỳ khưu.” Đến lần thứ ba, đức vua Milinda đã nói rằng: “Ngài muốn bao nhiêu vị tỳ khưu thì hãy để ngài đến cùng với bấy nhiêu vị tỳ khưu.” Đến lần thứ ba, Sabbadinna đã nói rằng: “Tâu đại vương, hãy để ngài đến cùng với mười vị tỳ khưu.”

“Tất cả việc tôn vinh này đã được chuẩn bị nên Trām nói rằng: ‘Ngài muốn bao nhiêu vị tỳ khưu thì hãy để ngài đến cùng với bấy nhiêu vị tỳ khưu.’ Nay các khanh, Sabbadinna này lại nói khác đi. Chẳng lẽ chúng ta không có khả năng để dâng cơm đến các tỳ khưu?”

Khi được nói như vậy, Sabbadinna đã xấu hổ. Sau đó, Devamantiya, Anantakāya, và Mañkura đã đi đến gặp đại đức Nāgasena, sau khi đến đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Thưa ngài, đức vua Milinda đã nói như vậy: ‘Ngài muốn bao nhiêu vị tỳ khưu thì hãy để ngài đến cùng với bấy nhiêu vị tỳ khưu.’”

Atha kho āyasmā nāgaseno pubbañhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaram-ādāya asītiyā bhikkhusahashehi saddhiṇī sāgalam pāvisi. Atha kho anantakāyo āyasmantaṁ nāgasenam nissāya gacchanto āyasmantaṁ nāgasenam etadavoca: “Bhante nāgasena, yampanetaṁ brūmi¹ ‘Nāgaseno ’ti, katamettha² nāgaseno ”ti?

Thero āha: “Ko panettha nāgaseno ’ti maññasī ”ti?

“Yo so bhante abbhantare vāyo³ jīvo pavisati ca nikkhhamati ca, so nāgaseno ’ti maññāmī ”ti.

“Yadi paneso vāto nikkhmitvā na paviseyya pavisitvā vā na nikkhameyya, jiveyya nu kho so puriso ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Ye panime saṅkhadhamakā saṅkhamī dhamenti tesam vāto puna pavisatī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Ye panime vaṁsadhamakā vaṁsamī dhamenti, tesam vāto puna pavisatī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Ye panime singadhamakā singamī dhamenti, tesam vāto puna pavisatī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Atha kissa pana te na marantī ”ti?

“Nāham paṭibalo tayā vādinā saddhiṇī sallapitum. Sādhu bhante attham jappehī ”ti.

“Neso jīvo. Assāsapassāsā nāmete kāyasaṅkhārā ”ti.

Thero abhidhammakatham akāsi atha anantakāyo upāsakattam paṭivedesi.

5. Atha kho āyasmā nāgaseno yena milindassa rañño nivesanam tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho milindo rājā āyasmantaṁ nāgasenam saparisam paññetenā khādaniyena bhojaniyena sahatthā santappetvā sampavāretvā ekamekaṁ bhikkhum ekamekena dussayugena acchādetvā āyasmantaṁ nāgasenam ticīvarena acchādetvā āyasmantaṁ nāgasenam etadavoca: “Bhante nāgasena dasahi bhikkhūhi saddhiṇī idha nisīdatha. Avasesā gacchantū ”ti.

Atha kho milindo rājā āyasmantaṁ nāgasenam bhuttāvīm onītapattapāṇīm viditvā aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho milindo rājā āyasmantaṁ nāgasenam etadavoca: “Bhante nāgasena kimhi hoti kathāsallāpo ”ti?

“Atthena mayam mahārāja atthikā, atthena⁴ tāva hotu kathāsallāpo ”ti.

¹ brūsi - Ma.

² katamo ettha - Ma; katam' ettha - PTS.

³ vāto - Ma.

⁴ atthe - Ma, PTS.

Sau đó, đại đức Nāgasena vào buổi sáng sớm đã mặc y cầm lấy bình bát và y rồi cùng với tám mươi ngàn vị tỳ khưu đã đi vào thành Sāgala. Lúc ấy, Anantakāya khi đang đi gần đại đức Nāgasena đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Thưa ngài Nāgasena, điều mà tôi gọi là ‘Nāgasena,’ ở đây cái gì là Nāgasena?”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Ngươi suy nghĩ xem ‘ở đây ai là Nāgasena?’”

“Thưa ngài, sự sống, tức là gió ở bên trong, đi vào rồi đi ra, tôi nghĩ rằng ‘cái ấy là Nāgasena’.”

“Vậy nếu gió ấy đi ra rồi không đi vào, hoặc đi vào rồi không đi ra, thì người ấy còn sống không?”

“Thưa ngài, không.”

“Những người thối tù và vò ốc, khi thối tù và vò ốc thì gió của họ có đi vào lại không?”

“Thưa ngài, không.”

“Những người thối sáo, khi thối sáo thì gió của họ có đi vào lại không?”

“Thưa ngài, không.”

“Những người thối tù và sừng trâu, khi thối tù và sừng trâu thì gió của họ có đi vào lại không?”

“Thưa ngài, không.”

“Thế thì tại sao họ lại không chết đi?”

“Thưa ngài, tôi không có khả năng để trò chuyện với nhà diễn thuyết như ngài. Thưa ngài, lành thay xin ngài nói về ý nghĩa.”

“Cái ấy không phải là sự sống. Hơi thở vào hơi thở ra, những cái này gọi là thân hành.”

Vị trưởng lão đã thuyết giảng về Vi Diệu Pháp, rồi Anantakāya đã tuyên bố mình trở thành người cận sự nam.

5. Sau đó, đại đức Nāgasena đã đi đến nơi trú ngụ của đức vua Milinda, sau khi đến đã ngồi xuống ở chỗ ngồi đã được sắp đặt. Khi ấy, đức vua Milinda đã tự tay làm hài lòng và toại ý đại đức Nāgasena và hội chúng với thức ăn hảo hạng loại cứng loại mềm, rồi đã dâng mỗi một vị tỳ khưu mỗi một xấp vài đôi, đã dâng đại đức Nāgasena với ba y, rồi đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Thưa ngài Nāgasena, xin ngài hãy ngồi lại đây cùng với mười vị tỳ khưu, hãy cho các vị còn lại đi về.”

Sau đó, biết được đại đức Nāgasena đã thọ thực xong, bàn tay đã rời khỏi bình bát, đức vua Milinda đã cầm lấy một chiếc ghế thấp rồi ngồi xuống một bên. Khi đã ngồi xuống một bên, đức vua Milinda đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Thưa ngài Nāgasena, cuộc trao đổi trò chuyện là về điều gì?”

“Tâu đại vương, chúng ta là những người có sự mong cầu về mục đích, vậy hãy là cuộc trao đổi trò chuyện thuần về mục đích.”

Rājā āha: “**Kimatthiyā bhante nāgasena tumhākam pabbajjā? Ko ca tumhākam paramattho** ”ti?

Thero āha: “Kinti mahārāja idam dukkham nirujjhewya, aññañca dukkham na uppajjeyyā ’ti etadatthā mahārāja amhākam pabbajjā. Anupādā parinibbāṇam kho pana amhākam paramattho ”ti.

“Kimpāna bhante nāgasena sabbe etadatthāya pabbajjanti. ”ti?

“Na hi mahārāja. Keci etadatthāya pabbajjanti. Keci rājabhītiyā¹ pabbajjanti. Keci corabhītiyā¹ pabbajjanti. Keci iṇaṭṭā pabbajjanti. Keci ājivikatthāya pabbajjanti. Ye pana sammā pabbajjanti, te etadatthāya pabbajjanti ”ti.

“Tvam pana bhante etadatthāya pabbajito ’sī ”ti?

“Aham kho mahārāja daharako santo pabbajito. Na jānāmi ‘imassa² nāmatthāya pabbajāmī ”ti. Api ca kho me evam ahosi: ‘Paṇḍitā ime samaṇā sakyaputtiyā. Te maṇi sikkhāpessantī ”ti. Svāham tehi sikkhāpito jānāmi ca passāmi ca ‘imassa nāmatthāya pabbajjā ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

6. Rājā āha: “**Bhante nāgasena atthi koci mato na paṭisandahatī** ”ti?

Thero āha: “Koci paṭisandahati. Koci na paṭisandahatī ”ti.

“Ko paṭisandahati? Ko na paṭisandahatī ”ti?

“Sakkilesu mahārāja paṭisandahati. Nikkilesu na paṭisandahatī ”ti.

“Tvam pana bhante paṭisandahissasi ”ti?

“Sace mahārāja sa-upādāno bhavissāmi, paṭisandahissāmi. Sace anupādāno bhavissāmi, na patisandahissāmī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

7. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, yo na paṭisandahati, nanu so yonisomanasikārena na paṭisandahatī** ”ti?

“Yoniso ca mahārāja manasikārena, paññāya ca aññehi ca kusalehi dhammehī ”ti.

“Nanu bhante yoniso manasikāroyeva paññā ”ti?

“Na hi mahārāja. Añño manasikāro, aññā paññā. Imesam kho mahārāja ajelakagomahisaoṭṭhagadrabhānampi manasikāro atthi, paññā pana tesam natthī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

¹ °bhinītā - Ma, PTS; °bhītītā - Sīmu.

² imam - Sīmu.

Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, sự xuất gia của ngài là với mục đích gì? Và mục đích tối hậu của ngài là gì?**”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, làm cách nào để cho khổ này diệt, và khổ khác không thể sanh lên? Tâu đại vương, sự xuất gia của chúng tôi là với mục đích ấy. Còn mục đích tối hậu của chúng tôi là Niết Bàn không còn chấp thủ.”

“Thưa ngài Nāgasena, có phải tất cả đều xuất gia với mục đích này?”

“Tâu đại vương, không hẳn. Một số xuất gia với mục đích này. Một số xuất gia vì sợ hãi đức vua. Một số xuất gia vì sợ hãi kẻ đạo tặc. Một số xuất gia vì bị hành hạ bởi nợ nần. Một số xuất gia vì mục đích nuôi mạng. Những người nào xuất gia chân chánh, những người ấy xuất gia với mục đích này.”

“Thưa ngài, có phải ngài đã xuất gia với mục đích này?”

“Tâu đại vương, tôi đã xuất gia khi còn là đứa bé trai. Tôi không biết là ‘tôi xuất gia với mục đích này.’ Tuy nhiên, tôi đã khởi ý như vậy: ‘Các vị Sa-môn Thích tử này là các bậc trí. Các vị sẽ cho ta học tập.’ Tôi đây đã được học tập với họ, tôi biết và nhận thức rằng: ‘Sự xuất gia là với mục đích này.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

6. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có người nào chết mà không tái sanh?**”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, có người tái sanh, có người không tái sanh.”

“Người nào tái sanh? Người nào không tái sanh?”

“Tâu đại vương, người còn phiền não tái sanh. Người không còn phiền não không tái sanh.”

“Thưa ngài, có phải ngài sẽ tái sanh?”

“Tâu đại vương, nếu tôi còn chấp thủ, tôi sẽ tái sanh. Nếu tôi không còn chấp thủ, tôi sẽ không tái sanh.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

7. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, người nào không tái sanh, chẳng lẽ người ấy không tái sanh do tác ý đúng đường lối?**”

“Tâu đại vương, do tác ý đúng đường lối, do tuệ, và do các thiện pháp khác.”

“Thưa ngài, chẳng lẽ tác ý đúng đường lối chính là tuệ?”

“Tâu đại vương, không phải. Tác ý đúng đường lối là cái khác, tuệ là cái khác. Tâu đại vương, đối với hai pháp này, thì các loài dê, cừu, bò, trâu, lạc đà, lừa có sự tác ý, tuy nhiên chúng không có tuệ.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

LAKKHANAPAÑHĀ

8. Rājā āha: “**Kiṁlakkhaṇo bhante manasikāro? Kiṁlakkhaṇā paññā**”ti?

“Ūhanalakkhaṇo kho mahārāja manasikāro. Chedanalakkhaṇā paññā”ti.

“Katham ūhanalakkhaṇo manasikāro? Katham chedanalakkhaṇā paññā? Opammaṇ karohī”ti.

“Jānāsi tvam̄ mahārāja yavalāvake”ti?

“Āma bhante, jānāmī”ti.

“Katham mahārāja yavalāvakā yavaṁ lunantī”ti?

“Vāmena bhante hatthena yavakalāpaṇ gahetvā dakkhiṇena hatthena dāttam gahetvā dāttena chindantī”ti.

“Yathā mahārāja yavalāvako vāmena hatthena yavakalāpaṇ gahetvā dakkhiṇena hatthena dāttam gahetvā dāttena chindati, evameva kho mahārāja yogāvacaro manasikārena mānasam gahetvā paññāya kilese chindati. Evam̄ kho mahārāja ūhanalakkhaṇo manasikāro, evam̄ chedanalakkhaṇā paññā”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā”ti.

9. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, yampanetaṇ brūsi ‘aññehi ca kusalehi dhammehi’ ti, katame te kusalā dhammā**”ti?

“Sīlam̄ mahārāja saddhā viriyam̄ sati samādhi, ime te kusalā dhammā”ti.

“**Kiṁlakkhaṇaṇ bhante sīlan**”ti?

“Patiṭṭhanalakkhaṇam̄ mahārāja sīlam̄. Sabbesaṇ kusalānaṇ dhammānaṇ indriya-bala-bojjhaṅga-magga-satipaṭṭhāna-sammappadhāna-idhipāda-jhāna-vimokkha-samādhi-samāpattinam̄ sīlam̄ patiṭṭhā. Sīle patiṭṭhitassa kho mahārāja sabbe kusalā dhammā na pariḥāyanti”ti.¹

“Opammaṇ karohī”ti.

“Yathā mahārāja ye keci bijagāmabhūtagāmā vuḍḍhiṃ virūlhiṃ vepullam̄ āpajjanti, sabbe te paṭhavim̄ nissāya paṭhaviyam̄ patiṭṭhāya eva hete bijagāmabhūtagāmā² vuḍḍhiṃ virūlhiṃ vepullam̄ āpajjanti. Evameva kho mahārāja yogāvacaro sīlam̄ nissāya sīle patiṭṭhāya pañcindriyāni bhāveti saddhindriyam̄ viriyindriyam̄ satindriyam̄ samādhindriyam̄ paññindriyan”ti.

“Bhiyyo opammaṇ karohī”ti.

“Yathā mahārāja ye keci balakaraṇiyā³ kammantā kariyanti,⁴ sabbe te pathavim̄ nissāya paṭhaviyam̄ patiṭṭhāya evamete balakaraṇiyā kammantā⁵ kariyanti. Evameva kho mahārāja yogāvacaro sīlam̄ nissāya sīle patiṭṭhāya pañcindriyāni bhāveti saddhindriyam̄ viriyindriyam̄ satindriyam̄ samādhindriyam̄ paññindriyan”ti.

¹ °jhānavimokkhasamādhisamāpattinam̄ sīlam̄ patiṭṭham̄, sīle patiṭṭhito kho mahārāja yogāvacaro sīlam̄ nissāya sīle patiṭṭhāya pañcindriyāni bhāveti saddhindriyam̄ viriyindriyam̄ satindriyāni samādhindriyam̄ paññindriyāni, sabbe kusalā dhammā na pariḥāyanti ti - Ma.

² eva hete bijagāmabhūtagāmā - Machasam̄ potthake na dissate;

evam̄ ete bijagāmabhūtagāmā - PTS.

⁴ kayiranti - Ma, evam̄ sabbattha.

³ balakaraṇiyā - Ma, PTS.

⁵ evamete balakaraṇiyā kammantā - Ma. potthake natthi.

CÁC CÂU HỎI VỀ TƯỚNG TRẠNG:

8. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài, tác ý có gì là tướng trạng, tuệ có gì là tướng trạng?**”

“Tâu đại vương, tác ý có sự cân nhắc là tướng trạng, tuệ có sự cắt đứt là tướng trạng.”

“Thưa ngài, tác ý có sự cân nhắc là tướng trạng nghĩa là thế nào? Tuệ có sự cắt đứt là tướng trạng nghĩa là thế nào? Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương có biết về những người gặt lúa không?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Trâm có biết.”

“Tâu đại vương, những người gặt lúa cắt cây lúa như thế nào?”

“Thưa ngài, họ nắm bó lúa bằng tay trái, cầm cái liềm bằng tay phải, rồi cắt bằng cái liềm.”

“Tâu đại vương, giống như người gặt lúa nắm lấy bó lúa bằng tay trái, cầm cái liêm bằng tay phải, rồi cắt bằng cái liềm, tương tự y như thế hành giả nắm lấy ý bằng sự tác ý rồi cắt đứt các phiền não bằng tuệ. Tâu đại vương, tác ý có sự cân nhắc là tướng trạng nghĩa là như vậy, tuệ có sự cắt đứt là tướng trạng nghĩa là như vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

9. “**Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài đã nói là ‘các thiện pháp khác,’ các thiện pháp ấy là những gì?**”

“Tâu đại vương, là giới, tín, tấn, niệm, định, những cái này là các thiện pháp ấy.”

“**Thưa ngài, giới có gì là tướng trạng?**”

“Tâu đại vương, giới có sự đặt nền tảng là tướng trạng. Giới là nền tảng của tất cả các thiện pháp, của các sự thể nhập các quyền, các lực, các chi phần đưa đến giác ngộ, các Đạo, các sự thiết lập niêm, các chánh tinh tấn, các nền tảng của thần thông, các thiền, các sự giải thoát, các tăng định. Tâu đại vương, đối với người đã đặt nền tảng ở giới thì tất cả các thiện pháp không bị suy giảm.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như các loại hột giống và các loài thảo mộc nào đạt được sự phát triển, tăng trưởng, lớn mạnh, tất cả các loại hột giống và các loài thảo mộc ấy đạt được sự phát triển, tăng trưởng, lớn mạnh như thế này đều nương tựa vào đất, đều đặt nền tảng ở đất. Tâu đại vương, tương tự y như thế, hành giả tu tập năm quyền: tín quyền, tấn quyền, niệm quyền, định quyền, tuệ quyền đều nương tựa vào giới, đều đặt nền tảng ở giới.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như các công việc nặng nhọc¹ nào được thực hiện, tất cả các công việc nặng nhọc được thực hiện như thế này đều nương tựa vào đất, đều đặt nền tảng ở đất. Tâu đại vương, tương tự y như thế, hành giả tu tập năm quyền: tín quyền, tấn quyền, niệm quyền, định quyền, tuệ quyền đều nương tựa vào giới, đều đặt nền tảng ở giới.”

¹ *balakaraṇiyā*: dịch sát nghĩa sẽ là ‘cần phải làm bằng sức mạnh.’

“Bhiyyo opammam karohī ”ti.

“Yathā mahārāja nagaravadḍhakī nagaram māpetukāmo paṭhamam nagaraṭṭhānam sodhāpetvā khāṇukantakam apakaḍḍhāpetvā samam kārāpetvā, tato aparabhāge vīthicatukkasiṅghāṭakādiparicchedena vibhajitvā nagaram māpeti. Evameva kho mahārāja yogāvacaro sīlam nissāya sile patiṭṭhāya pañcindriyāni bhāveti saddhindriyam viriyindriyam satindriyam samādhindriyam paññindriyan ”ti.

“Bhiyyo opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja laṅghako sippam dassetukāmo paṭhavim khaṇāpetvā sakkharakaṭhalakam apakaḍḍhāpetvā bhūmim samam kārāpetvā mudukāya bhūmiyā sippam dasseti. Evameva kho mahārāja yogāvacaro sīlam nissāya sile patiṭṭhāya pañcindriyāni bhāveti saddhindriyam viriyindriyam satindriyam samādhindriyam paññindriyam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā:

*Sile patiṭṭhāya naro sapañño cittam paññañca bhāvayam,
ātāpi nipako bhikkhu so imam vijātaye jaṭam.*

*Ayam patiṭṭhā dharanī va pānīnam
idañca mūlam kusalābhivuddhiyā,
mukhañcidam sabbajinānusāsane
yo sīlakkhandho varapātimokkhiyo ”ti.*

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

10. Rājā āha: “**Bhante nāgasena kiṇḍakkhaṇā saddhā** ”ti?

“Sampasādanalakkhaṇā ca mahārāja saddhā sampakkhandanalakkhaṇā cā ”ti.

“Katham bhante sampasādanalakkhaṇā saddhā ”ti?

“Saddhā kho mahārāja uppajjamānā nīvaraṇe vikkhambheti, vinīvaraṇam cittam karoti accham vippasannam anāvilam. Evam kho mahārāja sampasādanalakkhaṇā saddhā ”ti.

“Opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja rājā cakkavattī caturaṅginiyā senāya saddhim addhānamaggapaṭipanno parittam udakam tareyya, tam udakam hatthī ca assehi ca rathehi ca pattīhi ca khubhitam bhaveyya āvilam lulitam¹ kalalibhūtam, uttiṇṇo ca rājā cakkavattī manusse āṇapeyya ‘pāṇiyam bhane² āharatha pivissāmī ”ti. Rañño ca udakappāsādako maṇi bhaveyya. ‘Evam devā ’ti kho te manussā rañño cakkavattissa paṭissutvā tam udakappasādakam maṇim udake pakkhipeyyum tasmiñ udake pakkhittamatte saṅkhasevālapanakam vigaccheyya, kaddamo ca sannisideyya, acchambhaveyya udakam vippasannam anāvilam, tato rañño cakkavattissa pāṇiyam upanāmeyyum ‘pivatu devo pāṇiyan ”ti.

¹ lulitam - Ma, PTS.

² bhaṇe - Ma, PTS.

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như nhà kiến trúc đô thị có ý định xây dựng thành phố thì trước tiên cho làm sạch sẽ khu vực thành phố, cho dời đi gốc cây và các gai góc, cho làm bằng phẳng, sau đó phân chia khu vực của các con đường, các lô đất vuông, các giao lộ, v.v... rồi mới xây dựng thành phố. Tâu đại vương, tương tự y như thế, hành giả tu tập năm quyền: tín quyền, tấn quyền, niệm quyền, định quyền, tuệ quyền đều nương tựa vào giới, đều đặt nền tảng ở giới.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như dien viên nhào lộn có ý định biểu diễn nghề nghiệp thì cho người đào đất, cho dời đi sạn sỏi mảnh sành, cho làm bằng phẳng, rồi biểu diễn nghề nghiệp ở mặt đất mềm. Tâu đại vương, tương tự y như thế, hành giả tu tập năm quyền: tín quyền, tấn quyền, niệm quyền, định quyền, tuệ quyền đều nương tựa vào giới, đều đặt nền tảng ở giới. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến:

*Sau khi đặt nền tảng ở giới, người có trí tu tập tâm và tuệ.
Vị tỳ khưu tinh cần, chín chắn, vị ấy có thể gỡ ra mỗi rối này.
Đây là nền tảng ví như trái đất đối với các sinh mạng,
và đây là gốc của sự phát triển các điều tốt đẹp,
và đây là phần đầu ở lời dạy của tất cả các đồng Chiến Thắng,
chính là giới uân thuộc về giới bốn Pātimokha cao quý.”*

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

10. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, tín có gì là tướng trạng?**”

“Tâu đại vương, tín có sự thanh lọc là tướng trạng, và có sự tiến vào là tướng trạng.”

“Thưa ngài, tín có sự thanh lọc là tướng trạng nghĩa là thế nào?”

“Tâu đại vương, tín trong khi được sanh lên thì loại trừ các pháp che lấp, làm cho tâm thoát khỏi các pháp che lấp, không bị bợn nhơ, trong sạch, không bị vẫn đục. Tâu đại vương, tín có sự thanh lọc là tướng trạng nghĩa là như vậy.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như đức chuyển luân vương di chuyển đường xa cùng với đạo quân gồm bốn binh chủng vượt qua vũng nước nhỏ; vũng nước nhỏ ấy bởi các con voi, bởi các con ngựa, bởi các cỗ xe, và bởi các bộ binh, bị khuấy động, bị vẫn đục, bị quật lên, trở thành bùn lầy. Và khi đã vượt qua, đức chuyển luân vương ra lệnh cho mọi người rằng: ‘Này các khanh, hãy mang nước lại, trâm sẽ uống nước.’ Và đức vua có viên ngọc ma-ni lọc nước. ‘Tâu bệ hạ, xin tuân lệnh.’ Những người ấy vâng lệnh đức chuyển luân vương và thả viên ngọc ma-ni lọc nước ấy vào trong nước. Ngay khi viên ngọc ấy được thả vào trong nước thì số lượng rong rêu biến mất, và bùn lầy xuồng, nước trở nên không bị bợn nhơ, trong sạch, không bị vẫn đục, sau đó họ đã dâng nước uống đến đức chuyển luân vương: ‘Tâu bệ hạ, xin bệ hạ hãy uống nước.’”

Yathā mahārāja udakam, evam cittam datthabbam. Yathā te manussā, evam yogāvacaro datthabbo. Yathā saṅkhasevālapanakam kaddamo ca, evam kilesā datthabbā. Yathā udakappasādako maṇi, evam saddhā datthabbā. Yathā udakappasādake maṇimhi udake pakkhittamatte saṅkhasevālapanakam vigaccheyya, kaddamo ca sannisideyya, accham bhaveyya udakam vippasannam anāvilam, evameva kho mahārāja saddhā uppajjamānā nīvaraṇe vikkhambheti, vīnīvaraṇam cittam karoti accham vippasannam anāvilam. Evam kho mahārāja sampasādanalakkhaṇā saddhā ”ti.¹

11. “Kathambante sampakkhandanalakkhaṇā saddhā ”ti?

“Yathā mahārāja yogāvacaro aññesaṇi cittam vimuttaṇi passitvā sotāpattiphale vā sakadāgāmiphale vā anāgāmiphale vā arahatte vā sampakkhandati, yogam karoti appattassa pattiya anadhigatassa adhigamāya asacchikatassa sacchikiriyāya, evam kho mahārāja sampakkhandana-lakkhaṇā saddhā ”ti.

“Opammam karohī ”ti.

“Yathā mahārāja uparipabbate mahāmegho abhippavasseyya, tam udakam yathā ninnam pavattamānam pabbatakandarapadarasākhā paripūretvā nadiṃ paripūreyya, sā ubhato kūlāni samvissandantī gaccheyya, atha mahājanakāyo āgantvā tassā nadiyā uttānataṇi vā gambhirataṇi vā ajānanto bhīto vittatho² tīre tittheyya, athaññataro puriso āgantvā attano thāmañca balañca sampassanto gālham kacchaṇi bandhitvā pakkhanditvā tareyya, tam tiṇṇam passitvā mahājanakāyo ’pi tareyya.

Evameva kho mahārāja yogāvacaro aññesaṇi cittam vimuttaṇi passitvā sotāpattiphale vā sakadāgāmiphale vā anāgāmiphale vā arahatte vā sampakkhandati, yogam karoti appattassa pattiya anadhigatassa adhigamāya asacchikatassa sacchikiriyāya. Evam kho mahārāja sampakkhandana-lakkhaṇā saddhā ”ti. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā samyuttanikāyavare:

*Saddhāya taratī ogham appamādena aṇṇavam,
viriyena dukkham acceti paññāya parisujjhati ”ti.
“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.*

12. Rājā āha: “Bhante nāgasena, kimplakkhaṇam viriyan ”ti?

“Upatthambhanalakkhaṇam mahārāja viriyan. Viriyūpatthambhitā sabbe kusalā dhammā na pariḥāyantī ”ti.

¹ evam kho mahārāja ... saddhā ti. kallosi bhante nāgasenā ti - Ma.

² vitthato - Ma, PTS; mitthato - Simu.

Tâu đại vương, nước là như thế nào thì tâm nên được xem xét như vậy. Những người ấy là như thế nào thì hành giả nên được xem xét như vậy. Số lượng rong rêu và bùn là như thế nào thì các phiền não nên được xem xét như vậy. Viên ngọc ma-ni lọc nước là như thế nào thì tín nên được xem xét như vậy. Giống như khi viên ngọc ma-ni lọc nước được thả vào trong nước thì số lượng rong rêu biến mất, và bùn lắng xuống, nước trở nên không bị bợn nhơ, trong sạch, không bị vẩn đục, tâu đại vương tương tự y như thế, tín trong khi được sanh lên thì loại trừ các pháp che lấp, làm cho tâm thoát khỏi các pháp che lấp, không bị bợn nhơ, trong sạch, không bị vẩn đục. Tâu đại vương, tín có sự thanh lọc là tướng trạng nghĩa là như vậy.”

11. “**Thưa ngài, tín có sự tiến vào là tướng trạng nghĩa là thế nào?**”

“Tâu đại vương, giống như sau khi nhìn thấy tâm của những người khác đã được giải thoát, vị hành giả tiến vào quả Nhập Lưu, hoặc quả Nhất Lai, hoặc quả Bất Lai, hoặc phẩm vị A-la-hán, thực hành việc tu luyện để đạt đến pháp chưa được đạt đến, để chứng đạt pháp chưa được chứng đạt, để chứng đắc pháp chưa được chứng đắc. Tâu đại vương, tín có sự tiến vào là tướng trạng nghĩa là như vậy.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như đám mây lớn ở phía trên núi đổ mưa xuống, nước mưa ấy trong khi di chuyển xuống chỗ thấp, sau khi làm đầy các rãnh, các khe, các suối của ngọn núi, thì có thể làm đầy con sông; con sông trôi chảy ngập tràn hai con đê. Rồi có đám đông người đi đến, trong khi không biết mức độ cạn hay sâu của con sông, sợ hãi, ngần ngại, đứng ở bờ sông. Rồi một người nam đi đến, trong khi nhận biết thể lực và sức mạnh của mình đã buộc chặt chiếc khố rồi tiến vào và vượt qua. Sau khi nhìn thấy người ấy đã vượt qua được, đám đông người cũng vượt qua.

Tâu đại vương, giống như sau khi nhìn thấy tâm của những người khác đã được giải thoát, vị hành giả tiến vào quả Nhập Lưu, hoặc quả Nhất Lai, hoặc quả Bất Lai, hoặc phẩm vị A-la-hán, thực hành việc tu luyện để đạt đến pháp chưa được đạt đến, để chứng đạt pháp chưa được chứng đạt, để chứng đắc pháp chưa được chứng đắc. Tâu đại vương, tín có sự tiến vào là tướng trạng nghĩa là như vậy. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến ở Tương Ưng Bộ quý báu:

Vượt qua cơn lũ nhờ vào tín, vượt qua biển cả nhờ vào sự không xao lắng, vượt lên khổ đau nhờ vào sự tinh tấn, được hoàn toàn trong sạch nhờ vào tuệ.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

12. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, tấn có gì là tướng trạng?**”

“Tâu đại vương, tấn có sự nâng đỡ là tướng trạng. Được nâng đỡ bởi tấn, tất cả các thiện pháp không bị suy giảm.”

“Opammam karohī ”ti.

“Yathā mahārāja puriso gehe patante aññena dārunā upatthambheyya, upatthambhitam santam evam tam geham na pateyya, evameva kho mahārāja upatthambhanalakkhaṇam viriyam. Viriyūpaththambhitā sabbe kusalā dharmmā na parihāyanti ”ti.

“Bhiyyo opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja parittakam senam mahatī senā bhañjeyya, tato rañño āroceyya, rājā aññam senam tam anusāreyya, anupeseyya,¹ tāya saddhiṁ parittakā senā mahatiṁ senam bhañjeyya, evameva kho mahārāja upatthambhanalakkhaṇam viriyam. Viriyūpaththambhitā sabbe kusalā dharmmā na parihāyanti. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā. ‘Viriyavā kho bhikkhave ariyasāvako akusalam pajahati, kusalam bhāveti, sāvajam pajahati, anavajjañ bhāveti, suddhamattānam pariharati ’”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

13. Rājā āha: “**Bhante nāgasena kiṇḍlakkhaṇā satī** ”ti?

“Apilāpanalakkhaṇā mahārāja sati upagañhanalakkhaṇā cā ”ti.

“Katham bhante apilāpanalakkhaṇā satī ”ti?

“Sati mahārāja uppajjamānā kusalākusalasāvajjānavajjhīnappañita-kaṇhasukka-sappaṭibhāgadhamme apilāpeti ‘ime cattāro satipaṭṭhānā, ime cattāro sammappadhānā, ime cattāro iddhipādā, imāni pañcindriyāni, imāni pañcabalāni, ime sattabojjhāngā, ayam ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, ayam samatho, ayam vipassanā, ayam vijjā, ayam vimuttī ’ti. Tato yogāvacaro sevitabbe dhamme sevati, asevitabbe dhamme na sevati, bhajitabbe dhamme bhajati, abhajitabbe dhamme na bhajati. Evam kho mahārāja, apilāpanalakkhaṇā satī ”ti.

“Opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja rañño cakkavattissa bhañḍāgāriko rājānañ cakkavattim sāyam pātam yasam sārāpeti ‘ettakā deva te hatthī, ettakā assā, ettakā rathā, ettakā patti, ettakam hiraññam, ettakam suvaññam, ettakam sāpateyyam, tam devo saratū ’ti rañño sāpateyyam apilāpeti, evameva kho mahārāja sati uppajjamānā kusalākusalasāvajjā-hīnappañita-kaṇhasukka-sappaṭibhāgadhamme apilāpeti: ‘ime cattāro satipaṭṭhānā, ime cattāro sammappadhānā, ime cattāro iddhipādā, imāni pañcindriyāni, imāni pañcabalāni, ime sattabojjhāngā, ayam ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, ayam samatho, ayam vipassanā, ayam vijjā, ayam vimuttī ’ti. Tato yogāvacaro sevitabbe dhamme sevati, asevitabbe dhamme na sevati. Bhajitabbe dhamme bhajati abhajitabbe dhamme na bhajati. Evam kho mahārāja, apilāpanalakkhaṇā satī ”ti.

¹ tato rājā aññamaññam anussāreyya anupeseyya attano parittakāya senāya balam anupadañ dadeyya - Ma; tato rājā aññamaññam anussāreyya anupeseyya - PTS.

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như khi ngôi nhà đang sụp đổ, người đàn ông nâng đỡ bằng thanh gỗ khác. Trong khi được nâng đỡ như vậy, ngôi nhà ấy không thể bị sụp đổ. Tâu đại vương, tương tự y như thế, tấn có sự nâng đỡ là tướng trạng. Được nâng đỡ bởi tấn, tất cả các thiện pháp không bị suy giảm.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như đội binh lớn có thể đánh tan đội binh nhỏ, vì thế có người báo cho đức vua, đức vua cho đội binh khác tiếp ứng, tiếp viện đội binh nhỏ, với đội binh tiếp viện ấy đội binh nhỏ có thể đánh tan đội binh lớn. Tâu đại vương, tương tự y như thế, tấn có sự nâng đỡ là tướng trạng. Được nâng đỡ bởi tấn, tất cả các thiện pháp không bị suy giảm. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, có sự tinh tấn vị Thánh đệ tử từ bỏ pháp bất thiện, tu tập pháp thiện, từ bỏ pháp bị chê trách, tu tập pháp không bị chê trách, gìn giữ bản thân trong sạch.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

13. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, niệm có gì là tướng trạng?**”

“Tâu đại vương, niệm có sự không lơ đãnh là tướng trạng, có sự nắm lấy là tướng trạng?”

“Thưa ngài, niệm có sự không lơ đãnh là tướng trạng nghĩa là thế nào?”

“Tâu đại vương, niệm trong khi được sanh lên thì không lơ đãnh các pháp có sự xen lẫn là thiện, bất thiện, có tội, không có tội, hạ liệt, cao quý, đen, trắng rằng: ‘Đây là bốn sự thiết lập niệm, đây là bốn chánh cần, đây là bốn nền tảng của thần thông, đây là năm quyền, đây là năm lực, đây là bảy chi phần đưa đến giác ngộ, đây là Thánh đạo tám chi phần, đây là chỉ tịnh, đây là minh sát, đây là minh, đây là giải thoát.’ Nhờ đó, hành giả thực hành các pháp nên thực hành, không thực hành các pháp không nên thực hành, thân cận các pháp nên thân cận, không thân cận các pháp không nên thân cận. Tâu đại vương, niệm có sự không lơ đãnh là tướng trạng nghĩa là như vậy.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như viên quan giữ kho của đức chuyển luân vương sáng chiêu nhắc nhở cho đức chuyển luân vương về sự vinh quang rằng: ‘Tâu bệ hạ, bệ hạ có chừng này voi, chừng này ngựa, chừng này cỗ xe, chừng này bộ binh, chừng này vàng khối, chừng này vàng ròng, chừng này tài sản, xin bệ hạ hãy ghi nhớ điều ấy,’ và không lơ đãnh về tài sản của đức vua. Tâu đại vương, tương tự y như thế, niệm trong khi được sanh lên thì không lơ đãnh các pháp có sự xen lẫn là thiện, bất thiện, có tội, không có tội, hạ liệt, cao quý, đen, trắng rằng: ‘Đây là bốn sự thiết lập niệm, đây là bốn chánh cần, đây là bốn nền tảng của thần thông, đây là năm quyền, đây là năm lực, đây là bảy chi phần đưa đến giác ngộ, đây là Thánh đạo tám chi phần, đây là chỉ tịnh, đây là minh sát, đây là minh, đây là giải thoát.’ Nhờ đó, hành giả thực hành các pháp nên thực hành, không thực hành các pháp không nên thực hành, thân cận các pháp nên thân cận, không thân cận các pháp không nên thân cận. Tâu đại vương, niệm có sự không lơ đãnh là tướng trạng nghĩa là như vậy.”

“Kathambante upagañhanalakkhaṇā satī ”ti?

“Sati mahārāja uppajjamānā hitāhitānam dhammānam gatiyo samannesati¹ ‘Ime dhammā hitā, ime dhammā ahitā. Ime dhammā upakārā, ime dhammā anupakārā ’ti. Tato yogāvacaro ahite dhamme apanudeti, hite dhamme upagañhāti anupakāre dhamme apanudeti, upakāre dhamme upagañhāti. Evam̄ kho mahārāja upagañhāti.² Evam̄ kho mahārāja upagañhanalakkhaṇā satī ”ti.

“Opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja rañño cakkavattissa parināyakaratanañ rañño hitāhite jānāti ‘ime rañño hitā, ime ahitā. Ime upakārā, ime anupakārā ’ti. Tato ahite apanudeti, hite upagañhāti, anupakāre apanudeti upakāre upagañhāti. Evameva kho mahārāja sati uppajjamānā hitāhitānam dhammānam gatiyo samannesati³ ‘ime dhammā hitā, ime dhammā ahitā. Ime dhammā upakārā, ime dhammā anupakārā ’ti. Tato yogāvacaro ahite dhamme apanudeti, hite dhamme upagañhāti. Anupakāre dhamme apanudeti, upakāre dhamme upagañhāti. Evam̄ kho mahārāja upagañhanalakkhaṇā sati. Bhāsitampetam̄ mahārāja bhagavatā: ‘sati ca khavāhambhikkhave sabbatthikam vadāmī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

14. Rājā āha: “**Bhante nāgasena kiṇḍakkhaṇo samādhī** ”ti?

“Pamukhalakkhaṇo mahārāja samādhī, ye keci kusalā dhammā sabbe te samādhippamukhā honti samādhininnā samādhiponā⁴ samādhipabbhārā ”ti.

“Opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kūṭāgārassa yā kāci gopānasiyo, sabbā tā kūṭāṅgamā honti kūṭaninnā kūṭasamosaraṇā. Kūṭam̄ tāsam̄ aggamakkhāyati. Evameva kho mahārāja ye keci kusalā dhammā sabbe te samādhippamukhā honti samādhininnā samādhiponā samādhipabbhārā ”ti.

“Bhiyyo opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja koci rājā caturaṅginiyā senāya saddhim̄ saṅgāmam otareyya, sabbā ca⁵ senā hatthī ca assā ca rathā ca patti ca tappamukhā bhaveyyum tanninnā tapponā tappabbhārā, tam̄ yeva anupariyāyeyyum, evameva kho mahārāja ye keci kusalā dhammā sabbe te samādhippamukhā samādhininnā samādhiponā samādhipabbhārā. Evam̄ kho mahārāja pamukhalakkhaṇo samādhī. Bhāsitampetam̄ mahārāja bhagavatā: ‘samādhim̄ bhikkhave bhāvetha. Samāhito yathābhūtam̄ pajānātī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

¹ samanveti - Ma.

³ samanveti - Ma.

⁴ oponā - Ma, PTS.

² evam̄ kho mahārāja upagañhāti - Ma, PTS potthakesu natthi.

⁵ sabbā va - Ma, PTS.

“Thưa ngài, niêm có sự nắm lấy là tướng trạng nghĩa là thế nào?”

“Tâu đại vương, niêm trong khi được sanh lên thì xem xét các hành vi của các pháp có lợi ích và không có lợi ích rằng: ‘Các pháp này có lợi ích, các pháp này không có lợi ích. Các pháp này hữu dụng, các pháp này không hữu dụng. Nhờ đó, hành giả bỏ đi các pháp không có lợi ích, nắm lấy các pháp có lợi ích, bỏ đi các pháp không hữu dụng, nắm lấy các pháp hữu dụng. Tâu đại vương, nắm lấy quả là như vậy. Tâu đại vương, niêm có sự nắm lấy là tướng trạng nghĩa là như vậy.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như vị tướng quân báu của đức chuyển luân vương biết được điều lợi ích và không lợi ích cho đức vua rằng: ‘Đối với đức vua, các điều này có lợi ích, các điều này không có lợi ích, các điều này hữu dụng, các điều này không hữu dụng,’ nhờ đó bỏ đi các điều không có lợi ích, nắm lấy các điều có lợi ích, bỏ đi các điều không hữu dụng, nắm lấy các điều hữu dụng. Tâu đại vương, tương tự y như thế, niêm trong khi được sanh lên thì xem xét các hành vi của các pháp có lợi ích và không có lợi ích rằng: ‘Các pháp này có lợi ích, các pháp này không có lợi ích. Các pháp này hữu dụng, các pháp này không hữu dụng. Nhờ đó, hành giả bỏ đi các pháp không có lợi ích, nắm lấy các pháp có lợi ích, bỏ đi các pháp không hữu dụng, nắm lấy các pháp hữu dụng. Tâu đại vương, niêm có sự nắm lấy là tướng trạng nghĩa là như vậy. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, ta nói rằng niêm quả là có lợi ích về mọi mặt.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

14. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, định có gì là tướng trạng?**”

“Tâu đại vương, định có sự dẫn đầu là tướng trạng. Tất cả các thiện pháp đều có định là pháp dẫn đầu, có định là nơi quy về, có định là nơi hướng đến, có định là nơi tiến tới.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như tất cả các cây đà của ngôi nhà mái nhọn có chót nhọn là nơi đi đến, có chót nhọn là nơi quy về, có chót nhọn là nơi hội tụ. Chót nhọn được gọi là định của chúng. Tâu đại vương, tương tự y như thế, tất cả các thiện pháp đều có định là pháp dẫn đầu, có định là nơi quy về, có định là nơi hướng đến, có định là nơi tiến tới.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như một vị vua lao vào cuộc chiến đấu cùng với đạo quân gồm có bốn binh chủng, và toàn thể đạo quân gồm các con voi, các con ngựa, các cỗ xe, và bộ binh có đức vua là vị dẫn đầu, có đức vua là nơi quy về, có đức vua là nơi hướng đến, có đức vua là nơi tiến tới, chúng di chuyển xung quanh đức vua. Tâu đại vương, tương tự y như thế, tất cả các thiện pháp đều có định là pháp dẫn đầu, có định là nơi quy về, có định là nơi hướng đến, có định là nơi tiến tới. Tâu đại vương, định có sự dẫn đầu là tướng trạng nghĩa là như vậy. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, hãy tu tập về định. Vì đã định, nhận biết như thật.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

15. Rājā āha: “**Bhante nāgasena kiṃlakkhaṇā paññā** ”ti?

“Pubbe kho¹ mahārāja mayā vuttaṃ ‘chedanalakkhaṇā paññā ’ti. Api ca obhāsanalakkhaṇā ’pi paññā ”ti.

“Katham bhante obhāsanalakkhaṇā paññā ”ti?

“Paññā mahārāja uppajjamānā avijjandhakāram vidhameti, vijjobhāsam̄ janeti, nāṇālokaṃ vidam̄seti, ariyasaccāni pākaṭāni karoti. Tato yogāvacaro aniccan ti vā dukkhan ti vā anattā ti vā sammappaññāya passatī ”ti.

“Opammam̄ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja puriso andhakāre gehe padīpaṃ paveseyya, paviṭṭho padīpo andhakāram̄ vidhameti, obhāsam̄ janeti, ālokam̄ vidam̄seti, rūpāni pākaṭāni karoti, evameva kho mahārāja paññā uppajjamānā avijjandhakāram̄ vidhameti, vijjobhāsam̄ janeti, nāṇālokaṃ vidam̄seti, ariyasaccāni pākaṭāni karoti. Tato yogāvacaro aniccan ti vā dukkhan ti vā anattā ti vā sammappaññāya passati. Evam̄ kho mahārāja obhāsanalakkhaṇā paññā ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

16. Rājā āha: “**Bhante nāgasena ime dhammā nānā santā ekaṃ attham̄ abhinippahādenti** ”ti.

“Āma mahārāja. Ime dhammā nānā santā ekaṃ attham̄ abhinippahādenti, kilese hanantī ”ti.

“Katham̄ bhante ime dhammā nānā santā ekaṃ attham̄ abhinippahādenti, kilese hananti. Opammam̄ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja senā nānā santā, hatthī ca assā ca rathā ca patti ca ekaṃ attham̄ abhinippahādenti, saṅgāme parasenam̄ abhivijinanti, evameva kho mahārāja ime dhammā nānā santā ekaṃ attham̄ abhinippahādenti, kilese hanantī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

Mahāvaggo paṭhamo.
(Imasmim̄ vagge soḷasa pañhā)

¹ pubbeva kho - Ma.

15. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, tuệ có gì là tướng trạng?”

“Tâu đại vương, quả là đã được tôi nói đến trước đây: ‘Tuệ có sự cắt đứt là tướng trạng.’ Và tuệ còn có sự soi sáng là tướng trạng.”

“Thưa ngài, tuệ có sự soi sáng là tướng trạng nghĩa là thế nào?”

“Tâu đại vương, tuệ trong khi được sanh lên thì xua tan bóng tối vô minh, tạo ra ánh sáng ngồi của minh, phô bày ánh sáng của trí, làm cho các chân lý cao thượng được hiển hiện. Nhờ đó, hành giả nhìn thấy với tuệ chân chánh rằng: ‘là vô thường,’ hoặc ‘là khổ não,’ hoặc ‘là vô ngã’.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người đàn ông đem cây đèn vào trong ngôi nhà tối tăm, cây đèn khi đã được đem vào thì xua tan bóng tối, tạo ra ánh sáng ngồi, phô bày ánh sáng, làm cho các vật thể được hiển hiện. Tâu đại vương, tương tự y như thế, tuệ trong khi được sanh lên thì xua tan bóng tối vô minh, tạo ra ánh sáng ngồi của minh, phô bày ánh sáng của trí, làm cho các chân lý cao thượng được hiển hiện. Nhờ đó, hành giả nhìn thấy với tuệ chân chánh rằng: ‘là vô thường,’ hoặc ‘là khổ não,’ hoặc ‘là vô ngã.’ Tâu đại vương, tuệ có sự soi sáng là tướng trạng nghĩa là như vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

16. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, các pháp này là khác biệt, nhưng có phải chúng đạt tới cùng một mục đích?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Các pháp này là khác biệt, nhưng chúng đạt tới cùng một mục đích là diệt trừ các phiền não.”

“Thưa ngài, các pháp này là khác biệt, nhưng chúng đạt tới cùng một mục đích là diệt trừ các phiền não nghĩa là thế nào? Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như các đạo quân là khác nhau: các con voi, các con ngựa, các cỗ xe, và bộ binh, nhưng chúng đạt tới cùng một mục đích là chiến thắng đạo quân đối địch ở chiến trường. Tâu đại vương, tương tự y như thế, các pháp này là khác biệt, nhưng chúng đạt tới cùng một mục đích là diệt trừ các phiền não.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

Đại Phẩm là phần thứ nhất.
(Trong phẩm này có mười sáu câu hỏi)

II. ADDHĀNAVAGGO

1. Rājā āha: “**Bhante nāgasena yo uppajjati so eva so, udāhu añño ”ti?**

Thero āha: “Na ca so na ca añño ”ti.

“Opammañ karohī ”ti.

“Tañ kimmaññasi mahārāja. Yadā tvam̄ daharo taruṇo mando uttānaseyyako ahosi, so yeva tvam̄ etarahi mahanto ”ti?

“Na hi bhante. Añño so daharo taruṇo mando uttānaseyyako ahosi, añño aham̄ etarahi mahanto ”ti.

“Evam̄ sante kho mahārāja mātā ’ti ’pi na bhavissati, pitā ’ti ’pi na bhavissati, ācariyo ’ti ’pi na bhavissati, sippavā ’ti ’pi na bhavissati, sīlavā ’ti ’pi na bhavissati, paññavā ’ti ’pi na bhavissati. Kinnu kho mahārāja aññā eva kālalassa mātā, aññā abbudassa mātā, aññā pesiyā mātā, aññā ghanassa mātā, aññā khuddakassa mātā, aññā mahantassa mātā, añño sippam̄ sikkhati, añño sikkhito bhavati, añño pāpakam̄ karoti, aññassa hatthapādā chijjantī ”ti?

“Na hi bhante. Tvam̄ pana bhante evam̄ vutto kiñ vadeyyāsī ”ti?

Thero āha: “Ahaññeva kho mahārāja daharo ahosiñ taruṇo mando uttānaseyyako. Ahaññeva etarahi mahanto imaññeva kāyañ nissāya sabbe te ekasaṅgahitā ”ti.

“Opammam̄ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kocideva puriso padipam̄ padipeyya, kiñ so sabbarattim̄ dippeyyā ”ti!¹

“Āma bhante, sabbarattim̄ dippeyyā ”ti.¹

“Kinnu kho mahārāja yā purime yāme acci, sā majjhime yāme accī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.²

“Kinnu kho mahārāja añño so ahosi purime yāme padīpo, añño majjhime yāme padīpo, añño pacchime yāme padipo ”ti?

“Na hi bhante tañ yeva nissāya sabbarattim̄ paditto³ ”ti.

¹ padipeyyāti - Ma.

² yā majjhime yāme acci, sā pacchime yāme accī ti. na hi bhante ti - Ma, PTS.

³ padīpito - Ma, PTS.

II. PHẨM HÀNH TRÌNH:

1. Đức vua Milinda đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, người đi tái sanh thì cũng chính là người ấy, hay là người khác?**”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Không phải là người ấy, mà cũng không phải là người khác.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Khi đại vương còn nhỏ, trẻ thơ, bé bỏng, nằm ngừa, có phải chính đứa bé ấy là đại vương hiện nay đã được trưởng thành?”

“Thưa ngài, không phải. Đứa nhỏ, trẻ thơ, bé bỏng, nằm ngừa ấy là khác, trâm hiện nay trưởng thành là khác.”

“Tâu đại vương, trong khi là như vậy thì cũng sẽ không có người gọi là ‘mẹ,’ cũng sẽ không có người gọi là ‘cha,’ cũng sẽ không có người gọi là ‘thầy,’ cũng sẽ không có người gọi là ‘nghệ nhân,’ cũng sẽ không có người gọi là ‘bậc giới đức,’ cũng sẽ không có người gọi là ‘bậc trí.’ Tâu đại vương, phải chăng người mẹ của bào thai mới tượng là khác, người mẹ của bào thai thời kỳ thứ hai là khác, người mẹ của bào thai thời kỳ thứ ba là khác, người mẹ của bào thai thời kỳ thứ tư là khác, người mẹ của người con lúc bé là khác, người mẹ của người con trưởng thành là khác, người học nghề là người khác, người thạo nghề là người khác, người làm việc ác là người khác, người có tay chân bị chặt là người khác?”

“Thưa ngài, không phải. Thưa ngài, nếu được nói như vậy thì ngài có thể đáp lại điều gì?”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, chính tôi đã là đứa nhỏ, trẻ thơ, bé bỏng, nằm ngừa, chính tôi hiện nay đã được trưởng thành, tất cả các sự việc ấy được tổng hợp chung lại nương vào chính thân xác này.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như một người nào đó thắp sáng ngọn đèn, có phải ngọn đèn có thể chiếu sáng trọn đêm?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Nó có thể chiếu sáng trọn đêm.”

“Tâu đại vương, vậy có phải ngọn lửa ở canh đầu là ngọn lửa ở canh giữa?”

“Thưa ngài, không phải.”

“Tâu đại vương, vậy có phải cây đèn ấy ở canh đầu là khác, cây đèn ở canh giữa là khác, cây đèn ở canh cuối là khác?”

“Thưa ngài, không phải. Nó được chiếu sáng trọn đêm nương vào chính cây đèn ấy.”

“Evameva kho mahārāja dhammasantati sandahati. Añño uppajjati, añño nirujjhati, apubbañ acarimam viya sandahati. Tena na ca so na ca añño. Purimaviññāṇo¹ pacchimaviññāṇasaṅgaham gacchatī ”ti.

“Bhiyyo opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja khīram duyhamānañ kālantarena dadhi parivatteyya, dadhito navanītam, navanītato ghatañ parivatteyya, yo nu kho mahārāja evam vadeyya ‘yam yeva khīram tam yeva dadhi, tam yeva navanītam, tam yeva ghatan ’ti, sammā nu kho so mahārāja vadamāno vadeyyā ”ti?

“Na hi bhante tam yeva nissāya sambhūtan ”ti.

Evameva kho mahārāja dhammasantati sandahati, añño uppajjati, añño nirujjhati, apubbañ acarimam viya sandahati. Tena na ca so na ca añño. Purimaviññāṇo¹ pacchimaviññāṇasaṅgaham gacchatī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

2. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, yo na paṭisandahati, jānāti so na paṭisandahissāmī** ”ti?

“Āma mahārāja. Yo na paṭisandahati, jānāti so na paṭisandahissāmī ”ti.

“Kathambhante jānāti ”ti?

“Yo hetu yo paccayo mahārāja paṭisandahanāya, tassa hetussa tassa paccayassa uparamā jānāti so ‘na paṭisandahissāmī ”ti.

“Opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kassako gahapatiko kasitvā ca vapidtvā ca dhaññāgāram paripūreyya, so aparena samayena neva kaseyya na vaseyya, yathā sambhatañca dhaññām paribhuñjeyya vā vissajjeyya² vā yathāpaccayañ vā kareyya, jānāti so mahārāja kassako gahapatiko na me dhaññāgāramparipūrissatī ”ti?³

“Āma bhante, jāneyyā ”ti.

“Katham jāneyyā ”ti?

“Yo hetu yo paccayo dhaññāgārassa pāripūriyā,⁴ tassa hetussa tassa paccayassa uparamā jānāti na me dhaññāgāram paripūrissatī ”ti.³

“Evameva kho mahārāja yo hetu yo paccayo paṭisandahanāya tassa hetussa tassa paccayassa uparamā jānāti, so ‘na paṭisandahissāmī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

¹ purimaviññāṇe - Ma, iti saddo PTS natthi.
² visajjeyya - Ma.

³ paripūressatī ti - Ma.
⁴ paripūrañāya - Sīmu.

“Tâu đại vương, tương tự y như thế sự diễn tiến của pháp được liên kết lại. Sanh lén là cái khác, hoại diệt là cái khác, được liên kết như là không trước không sau. Vì thế, không phải là người ấy, mà cũng không phải là người khác, tâm thức trước đi đến sự kết hợp với tâm thức sau.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như sữa tươi được vắt ra sau một thời gian thì trở thành sữa chua, từ sữa chua trở thành sữa đông, từ sữa đông trở thành sữa trong. Tâu đại vương, vậy thì người nào nói như vậy: ‘Vật nào là sữa tươi chính vật ấy là sữa chua, chính vật ấy là sữa đông, chính vật ấy là sữa trong;’ tâu đại vương, trong khi nói như thế có phải là người ấy nói đúng?”

“Thưa ngài, không đúng. Vật được tạo thành là nương vào chính sữa tươi ấy.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế sự diễn tiến của pháp được liên kết lại. Sanh lén là cái khác, hoại diệt là cái khác, được liên kết như là không trước không sau. Vì thế, không phải là người ấy, mà cũng không phải là người khác, tâm thức trước đi đến sự kết hợp với tâm thức sau.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

2. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, người nào không tái sanh, có phải người ấy biết rằng: ‘Ta sẽ không tái sanh?’**”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Người nào không tái sanh, người ấy biết rằng: ‘Ta sẽ không tái sanh.’”

“Thưa ngài, làm sao biết?”

“Tâu đại vương, nhân nào duyên nào đưa đến việc tái sanh, do sự chấm dứt của nhân ấy duyên ấy nên người ấy biết rằng: ‘Ta sẽ không tái sanh.’”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nông dân chủ, sau khi cày đất và gieo hạt, có thể làm đầy kho lúa; người ấy vào lúc khác không cày đất không gieo hạt, rồi thô dụng thóc lúa đã được tích trữ hoặc phân phát hoặc sử dụng tùy duyên, tâu đại vương, có phải người nông dân chủ ấy biết rằng: ‘Ta sẽ không làm đầy kho lúa?’”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có thể biết được.”

“Làm sao biết được?”

“Nhân nào duyên nào đưa đến việc làm đầy kho lúa, do sự chấm dứt của nhân ấy duyên ấy nên người ấy biết rằng: ‘Ta sẽ không làm đầy kho lúa của ta.’”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế nhân nào duyên nào đưa đến việc tái sanh, do sự chấm dứt của nhân ấy duyên ấy nên người ấy biết rằng: ‘Ta sẽ không tái sanh.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

3. Rājā āha: “**Bhante nāgasena yassa nāṇam uppannam tassa paññā uppannā** ”ti?

“Āma mahārāja. Yassa nāṇam uppannam, tassa paññā uppannā ”ti.

“Kimbante yaññeva nāṇam sāyeva paññā ”ti?

“Āma mahārāja. Yaññeva nāṇam sāyeva paññā ”ti.

“Yassa pana bhante taññeva nāṇam sāyeva paññā uppannā, kiṁ sammuyheyya so, udāhu na sammuyheyya ”ti?

“Katthaci mahārāja sammuyheyya, katthaci na sammuyheyyā ”ti.

“Kuhim bhante sammuyheyya? Kuhim na sammuyheyyā ”ti?¹

“Aññātapubbesu vā mahārāja sippatthānesu, agatapubbāya vā disāya, assutapubbāya vā nāmapaññattiyā sammuyheyyā ”ti.

“Kuhim na sammuyheyyā ”ti?

“Yaṁ kho pana mahārāja tāya paññāya kataṁ aniccan ti vā dukkhan ti vā anattā ti vā, tahiṁ na sammuyheyyā ”ti.

“Moho panassa bhante kuhim gacchatī ”ti?

“Moho kho mahārāja nāṇe uppannamatte tattheva nirujjhati ”ti.

“Opammaṁ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kocideva puriso andhakāre gehe padipam āropeyya, tato andhakāro nirujjhneyya, āloko pātubhaveyya, evameva kho mahārāja nāṇe uppannamatte moho tattheva nirujjhati ”ti.

“Paññā pana bhante kuhim gacchatī ”ti?

“Paññā ’pi kho mahārāja sakiccayam katvā tattheva nirujjhati. Yaṁ pana tāya paññāya kataṁ aniccan ti vā dukkhan ti vā anattā ti vā, tam na nirujjhati ”ti.

“Bhante nāgasena yaṁ panetam brūsi ‘paññā sakiccayam katvā tattheva nirujjhati, yaṁ pana tāya paññāya kataṁ aniccan ti vā dukkhan ti vā anattā ti vā tam na nirujjhati ’ti, tassa opammaṁ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja koci puriso rattiṁ lekhām̄ pesetukāmo lekhakam̄ pakkosāpetvā padipam āropetvā lekhām̄ likhāpeyya, likhite pana lekhe padipam vijjhāpeyya vijjhāpīte ’pi padipe lekhām̄ na vinasseyya, evameva kho mahārāja paññā sakiccayam katvā tattheva nirujjhati, yaṁ pana tāya paññāya kataṁ aniccan ti vā dukkhan ti vā anattā ti vā tam na nirujjhati ”ti.

“Bhiyyo opammaṁ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja puratthimesu janapadesu manussā anugharam pañcapañca udakaghaṭakāni ṭhamenti ḍilimpanam vijjhāpetum, ghare paditte tāni pañca udakaghaṭakāni gharassūpari parikkhipanti,² tato aggi vijjhāyati. Kinnu kho mahārāja tesam manussānam evam hoti ‘puna tehi ghaṭehi ghaṭakiccam̄ karissāmā ’ti.

“Na hi bhante. Alām tehi ghaṭehi. Kintehi ghaṭehī ”ti?

¹ kuhim na sammuyheyyā ti - Ma potthake na dissate.

² khipanti - Ma, PTS.

3. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, trí sanh lên cho người nào, thì tuệ sanh lên cho người ấy phải không?**”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Trí sanh lên cho người nào, thì tuệ sanh lên cho người ấy.”

“Thưa ngài, có phải cái nào là trí thì chính cái ấy là tuệ?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Cái nào là trí thì chính cái ấy là tuệ.”

“Thưa ngài, chính trí ấy chính tuệ ấy được sanh lên cho người nào, có phải người ấy còn mê mờ, hay không còn mê mờ?”

“Tâu đại vương, còn mê mờ về lãnh vực nào đó, không còn mê mờ về lãnh vực nào đó.”

“Thưa ngài, còn mê mờ về lãnh vực gì, không còn mê mờ về lãnh vực gì?”

“Tâu đại vương, còn mê mờ về những lãnh vực nghề nghiệp chưa được biết trước đây, hoặc về những địa phương chưa được đi đến trước đây, hoặc về những tên gọi và điều quy định chưa được nghe trước đây.”

“Không còn mê mờ về lãnh vực gì?”

“Tâu đại vương, điều nào đã được xử lý bởi tuệ ấy tức là ‘vô thường’ hoặc là ‘khổ não’ hoặc là ‘vô ngã,’ thì không còn mê mờ về lãnh vực ấy.”

“Thưa ngài, vậy thì sự si mê của người này đi đâu?”

“Tâu đại vương, vào lúc trí được sanh lên, thì si mê diệt mất ngay tại chỗ ấy.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó mang cây đèn vào căn nhà tối tăm, do đó bóng tối diệt mất, ánh sáng hiện ra; tâu đại vương, tương tự y như thế vào lúc trí được sanh lên, thì si mê diệt mất ngay tại chỗ ấy.”

“Thưa ngài, vậy thì tuệ đi đâu?”

“Tâu đại vương, tuệ sau khi làm xong phận sự của nó thì diệt mất ngay tại chỗ ấy. Tuy nhiên, điều đã được xử lý bởi tuệ ấy tức là ‘vô thường’ hoặc là ‘khổ não’ hoặc là ‘vô ngã’ thì không diệt mất.”

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài đã nói là: ‘Tuệ sau khi làm xong phận sự của nó thì diệt mất ngay tại chỗ ấy,’ và ‘điều đã được xử lý bởi tuệ ấy tức là ‘vô thường’ hoặc là ‘khổ não’ hoặc là ‘vô ngã’ thì không diệt mất,’ xin ngài cho ví dụ về điều ấy.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó có ý định gởi đi bức thư vào ban đêm, có thể cho gọi người thợ ký đến, bảo đem lại cây đèn rồi bảo viết bức thư. Khi bức thư đã được viết xong thì có thể cho làm tắt cây đèn, mặc dầu cây đèn đã được làm tắt, bức thư vẫn không biến mất; tâu đại vương, tương tự y như thế tuệ sau khi làm xong phận sự của nó thì diệt mất ngay tại chỗ ấy, và điều đã được xử lý bởi tuệ ấy tức là ‘vô thường’ hoặc là ‘khổ não’ hoặc là ‘vô ngã’ thì không diệt mất.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như ở các xứ sở ở phương Đông, người ta để năm chum nước dọc theo từng nhà một để dập tắt hỏa hoạn. Khi căn nhà bị bốc cháy thì ném năm chum nước ấy ở phía bên trên căn nhà, do đó ngọn lửa được dập tắt. Tâu đại vương, có phải những người ấy sẽ khởi ý rằng: ‘Chúng ta sẽ làm công việc dập tắt lửa với năm chum nước ấy lần nữa?’”

“Thưa ngài, không phải. Đã xong rồi với năm chum nước ấy. Còn việc gì với năm chum nước ấy?”

“Yathā mahārāja pañca udakaghaṭakāni, evam pañcindriyāni daṭṭhabbāni saddhindriyām viriyindriyām satindriyām samādhindriyām paññindriyām. Yathā te manussā, evam yogāvacaro daṭṭhabbo. Yathā aggi, evam kilesā daṭṭhabbā. Yathā pañcahi udakaghaṭakehi aggi vijjhāpiyati, evam pañcindriyehi kilesā vijjhāpiyanti, vijjhāpitā ’pi kilesā na puna sambhavanti. Evameva kho mahārāja paññā sakiccayām katvā tattheva nirujjhati, yampana tāya paññāya katañ aniccan ti vā dukkhan ti vā anattā ti vā tam na nirujjhati ”ti.

“Bhiyyo opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja veijo pañcamūlabhesajjāni gahetvā gilānakam upasaṅkamityā tāni pañcamūlabhesajjāni piṁsītvā¹ gilānakam pāyeyya, tehi ca dosā niddhameyyum, kinnu kho mahārāja tassa vejjassa evam hoti ‘puna tehi mūlabhesajjehi bhesajjakiccam karissāmī ”ti?

“Na hi bhante. Alam tehi mūlabhesajjehi, kintehi mūlabhesajjehī ”ti?²

“Yathā mahārāja pañcamūlabhesajjāni, evam pañcindriyāni daṭṭhabbāni saddhindriyām viriyindriyām satindriyām samādhindriyām paññindriyām. Yathā veijo, evam yogāvacaro daṭṭhabbo. Yathā vyādhi evam kilesā daṭṭhabbā. Yathā vyādhito puriso, evam puthujjano daṭṭhabbo. Yathā pañcamūlabhesajjehi gilānassa dose niddhante gilāno arogo hoti,³ evam pañcindriyehi kilesā niddhamiyanti, niddhamitā ca kilesā na puna sambhavanti. Evameva kho mahārāja paññā sakiccayām katvā tattheva nirujjhati. Yam pana tāya paññāya katañ aniccan ti vā dukkhan ti vā anattā ti vā tam na nirujjhati ”ti.

“Bhiyyo opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja saṅgāmāvacaro yodho pañca kaṇḍāni gahetvā saṅgāmañ otareyya parasenañ vijetum, so saṅgāmato⁴ tāni pañca kaṇḍāni khipeyya, tehi ca parasenā bhijjeyya, kinnu kho mahārāja tassa saṅgāmāvacarassa yodhassa evam hoti: ‘puna tehi kaṇḍehi kaṇḍakiccam karissāmī ”ti?

“Na hi bhante. Alam tehi kaṇḍehi, kintehi kaṇḍehī ”ti?

“Yathā mahārāja pañca kaṇḍāni, evam pañcindriyāni daṭṭhabbāni saddhindriyām viriyindriyām satindriyām samādhindriyām paññindriyām. Yathā⁵ saṅgāmāvacaro yodho, evam yogāvacaro daṭṭhabbo. Yathā parasenā, evam kilesā daṭṭhabbā. Yathā pañcahi kaṇḍehi parasenā bhijjati, evam pañcindriyehi kilesā bhijjanti, bhaggā ca kilesā na puna sambhavanti. Evameva kho mahārāja paññā sakiccayām katvā tattheva nirujjhati. Yam pana tāya paññāya katañ aniccan ti vā dukkhan ti vā anattā ti vā, tam na nirujjhati ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

¹ pisitvā - Ma.

⁴ saṅgāmagato - Ma, PTS.

⁵ yathā mahārāja - Ma.

² alam tehi pañcamūlabhesajjehi, kim tehi pañcamūlabhesajjehi ti? - Ma.

³ gilānassa dosā niddhantā, dose niddhante gilāno arogo hoti - Ma, PTS.

“Tâu đại vương, năm chum nước là như thế nào thì ngũ quyền gồm có tín quyền, tấn quyền, niệm quyền, định quyền, tuệ quyền nên được xem xét như vậy. Những người ấy là như thế nào thì hành giả nên được xem xét như vậy. Ngọn lửa là như thế nào thì các phiền não nên được xem xét như vậy. Ngọn lửa được dập tắt bởi năm chum nước như thế nào thì các phiền não được dập tắt bởi năm quyền là như vậy. Các phiền não đã được dập tắt thì không xuất hiện lại nữa. Tâu đại vương, tương tự y như thế tuệ sau khi làm xong phận sự của nó thì diệt mất ngay tại chỗ ấy, và điều đã được xử lý bởi tuệ ấy tức là ‘vô thường’ hoặc là ‘khổ não’ hoặc là ‘vô ngã’ thì không diệt mất.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người thầy thuốc lấy năm loại thuốc rễ cây đi đến gặp người bệnh. Sau khi nghiên nát năm loại thuốc rễ cây ấy rồi cho người bệnh uống để loại trừ các sự khó chịu nhờ vào năm loại thuốc rễ cây ấy. Tâu đại vương, có phải người thầy thuốc ấy sẽ khởi ý rằng: ‘Ta sẽ làm công việc chữa trị với năm loại thuốc rễ cây ấy lần nữa?’”

“Thưa ngài, không phải. Đã xong rồi với các loại thuốc rễ cây ấy. Còn việc gì với các loại thuốc rễ cây ấy?”

“Tâu đại vương, năm loại thuốc rễ cây là như thế nào thì ngũ quyền gồm có tín quyền, tấn quyền, niệm quyền, định quyền, tuệ quyền nên được xem xét như vậy. Người thầy thuốc là như thế nào thì hành giả nên được xem xét như vậy. Căn bệnh là như thế nào thì các phiền não nên được xem xét như vậy. Người bị bệnh là như thế nào thì phàm nhân nên được xem xét như vậy. Khi sự khó chịu của căn bệnh được loại trừ nhờ vào năm loại thuốc rễ cây rồi người bệnh được hết bệnh như thế nào thì các phiền não được loại trừ nhờ vào năm quyền là như vậy, và các phiền não đã được loại trừ thì không xuất hiện lại nữa. Tâu đại vương, tương tự y như thế tuệ sau khi làm xong phận sự của nó thì diệt mất ngay tại chỗ ấy, và điều đã được xử lý bởi tuệ ấy tức là ‘vô thường’ hoặc là ‘khổ não’ hoặc là ‘vô ngã’ thì không diệt mất.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người chiến sĩ tham gia chiến trận cầm lấy năm mũi tên lao vào chiến trận để đánh bại đội quân địch, vì ấy có thể phóng năm mũi tên ấy ở chiến trận và nhờ chúng đội quân địch bị phá tan; tâu đại vương, có phải người chiến sĩ tham gia chiến trận ấy sẽ khởi ý rằng: ‘Ta sẽ làm công việc bắn tên với năm mũi tên ấy lần nữa?’”

“Thưa ngài, không phải. Đã xong rồi với năm mũi tên ấy; còn việc gì với năm mũi tên ấy?”

“Tâu đại vương, năm mũi tên là như thế nào thì ngũ quyền gồm có tín quyền, tấn quyền, niệm quyền, định quyền, tuệ quyền nên được xem xét như vậy. Người chiến sĩ tham gia chiến trận là như thế nào thì hành giả nên được xem xét như vậy. Đội quân địch là như thế nào thì các phiền não nên được xem xét như vậy. Đội quân địch bị phá tan bởi năm mũi tên như thế nào thì các phiền não bị phá tan bởi năm quyền là như vậy, và các phiền não đã bị phá tan thì không xuất hiện lại nữa. Tâu đại vương, tương tự y như thế tuệ sau khi làm xong phận sự của nó thì diệt mất ngay tại chỗ ấy, và điều đã được xử lý bởi tuệ ấy tức là ‘vô thường’ hoặc là ‘khổ não’ hoặc là ‘vô ngã’ thì không diệt mất.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

4. Rājā āha: “**Bhante nāgasena yo na paṭisandahati, vedeti so kañci¹ dukkham vedanam**”ti?

Thero āha: “Kañci vedeti kañci na vedetī ”ti.

“Kam² vedeti? Kam² na vedetī ”ti?

“Kāyikam mahārāja vedanam vedeti, cetasikam vedanam na vedetī ”ti.

“Katham bhante kāyikam vedanam vedeti? Katham cetasikam vedanam na vedetī ”ti?

“Yo hetu yo paccayo kāyikāya dukkhavedanāya uppattiyā, tassa hetussa tassa paccayassa anuparamā kāyikam dukkhavedanam vedeti. Yo hetu yo paccayo cetasikāya dukkhavedanāya uppattiyā, tassa hetussa tassa paccayassa uparamā cetasikam dukkhavedanam na vedetiti.³ Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘yo ekam vedanam vedeti kāyikam na cetasikan ”ti.

“Bhante nāgasena yo so dukkhavedanam vedeti kasmā so na parinibbāyatī ”ti?

“Natthi mahārāja arahato anunayo vā patigho vā. Na ca arahanto apakkam pācenti. Paripākam āgamenti paṇḍitā. Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputtena dhammasenāpatinā:

‘Nābhinandāmi maraṇam nābhinandāmi jīvitam,
kālañca patikañkhāmi nibbisam bhatako yathā.
Nābhinandāmi maraṇam nābhinandāmi jīvitam,
kālañca patikañkhāmi sampajāno patissato ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

5. Rājā āha: “**Bhante nāgasena sukhā vedanā kusalā vā akusalā vā avyākatā vā** ”ti?

“Siyā mahārāja kusalā, siyā akusalā, siyā avyākatā ”ti.

“Yadi bhante kusalā na dukkhā, yadi dukkhā na kusalā, kusalam dukkhan ti na uppajjatī ”ti?

“Taṇ kimmaññasi mahārāja? Idha purisassa hatthe tattam ayogulam nikkiipeyya, dutiye hatthe sitam himapiṇḍam nikkiipeyya, kinnu kho mahārāja ubho ’pi te daheyyun ”ti?

“Āma bhante ubho ’pi te daheyyun ”ti.

“Kinnu kho te mahārāja ubho ’pi uṇhā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kimpana te mahārāja ubho ’pi sītalā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

¹ kiñci - Ma, evam sabbattha.

² kim - Ma.

³ vedeti - Ma, PTS.

4. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, người nào không tái sanh, người ấy còn nhận biết thọ khổ nào đó phải không?”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Còn nhận biết thọ nào đó, không nhận biết thọ nào đó.”

“Nhận biết thọ gì, không nhận biết thọ gì?”

“Tâu đại vương, nhận biết thọ thuộc về thân, không nhận biết thọ thuộc về tâm.”

“Thưa ngài, nhận biết thọ thuộc về thân là thế nào, nhận biết thọ thuộc về tâm là thế nào?”

“Nhân nào duyên nào đưa đến việc sanh lên thọ khổ thuộc về thân, do sự chưa chấm dứt của nhân ấy duyên ấy nên người ấy nhận biết thọ khổ thuộc về thân. Nhân nào duyên nào đưa đến việc sanh lên thọ khổ thuộc về tâm, do sự chấm dứt của nhân ấy duyên ấy nên người ấy không nhận biết thọ khổ thuộc về tâm. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Người ấy nhận biết một thọ, thuộc về thân không thuộc về tâm.’”

“Thưa ngài Nāgasena, người ấy nhận biết thọ khổ thuộc về thân, tại sao người ấy không viên tịch Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, đối với A-la-hán không có sự bám níu hay sự ghét bỏ. Và các vị A-la-hán không hủy diệt điều chưa chín tới. Các bậc trí chờ đợi sự chín muồi. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, nói đến:

‘Tôi không vui thích sự chêt, tôi không vui thích sự sống, và tôi trông chờ thời điểm, giống như người làm công trông chờ tiền lương.

‘Tôi không vui thích sự chêt, tôi không vui thích sự sống, và tôi trông chờ thời điểm, tinh giác, có niệm.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

5. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, các thọ lạc là thiện, hay là bất thiện, hay là không xác định?”

“Tâu đại vương, có thể là thiện, có thể là bất thiện, có thể là không xác định.”

“Thưa ngài, nếu là thiện thì không khổ, nếu là khổ thì không phải là thiện, ‘vừa là thiện vừa là khổ’ không xảy ra.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Trường hợp đặt xuống khói sắt được nung đỏ ở bàn tay của người đàn ông, ở bàn tay thứ nhì đặt xuống cục tuyết lạnh, tâu đại vương, phải chăng cả hai vật ấy đều có thể gây bong?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Cả hai vật ấy đều có thể gây bong.”

“Tâu đại vương, có phải cả hai vật ấy đều nóng?”

“Thưa ngài, không phải.”

“Tâu đại vương, có phải cả hai vật ấy đều lạnh?”

“Thưa ngài, không phải.”

“Ājānāhi niggaham yadi tattam̄ dahati, na ca te ubho ’pi uṇhā, tena na uppajjati. Yadi sītalām̄ dahati na ca te ubho ’pi sītalā, tena na uppajjati. Kissā pana te mahārāja ubho ’pi dahanti? Na ca te ubho ’pi uṇhā. Na ca te ubho ’pi sītalā, ekaṇūṇham̄ ekaṇūṇītālām̄. Ubho ’pi te dahanti,¹ tena na uppajjati ”ti?

“Nāham̄ bhante paṭibalo tayā vādinā saddhiṃ sallapitum. Sādhu! Attham̄ jappēhī ”ti.

Tato thero abhidhammasamyuttāya kathāya rājānam̄ milindam̄ saññāpesi: “Cha imāni mahārāja gehanissitāni somanassāni, cha nekkhammanissitāni somanassāni, cha gehanissitāni domanassāni, cha nekkhammanissitāni domanassāni, cha gehanissitā upekkhā, cha nekkhammanissitā upekkhā ”ti, imāni cha chakkāni. Atītā ’pi chattiṃsavidhā vedanā, anāgatā ’pi chattiṃsavidhā vedanā, paccuppannā ’pi chattiṃsavidhā vedanā. Tadekajjhām̄ abhisaññūhitvā abhisañkhipitvā² atṭhasataṃ vedanā hontī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

6. Rājā āha: “**Bhante nāgasena ko paṭisandahatī** ”ti?

Thero āha: “Nāmarūpaṃ kho mahārāja paṭisandahatī ”ti.

“Kim̄ imam̄ yeva nāmarūpaṃ paṭisandahatī ”ti?

“Na kho mahārāja imam̄ yeva nāmarūpaṃ paṭisandahati. Iminā pana mahārāja nāmarūpena kammam̄ karoti sobhanam̄ vā pāpakaṃ vā tena kammena aññam̄ nāmarūpaṃ paṭisandahatī ”ti.

“Yadi bhante nāgasena³ na imam̄ yeva nāmarūpaṃ paṭisandahati, nanu so mutto bhavissati pāpakehi kammehī ”ti?

Thero āha: “Yadi na paṭisandaheyya, mutto bhaveyya pāpakehi kammehi. Yasmā ca kho mahārāja paṭisandahati, tasmā na mutto pāpakehi kammehī ”ti.

“Opammam̄ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kocidēva puriso aññatarassa purisassa ambam̄ avahareyya, tamenam̄ ambasāmiko gahetvā rañño dasseyya ‘iminā deva purisena mayham̄ ambā avahaṭā ”ti. So evam̄ vadeyya ‘nāham̄ deva imassa ambe avaharāmi. Aññe te ambā ye iminā ropitā, aññe te ambā mayā avahaṭā. Nāham̄ dañḍappatto ”ti. Kinnu kho so mahārāja puriso dañḍappatto bhaveyyā ”ti?

“Āma bhante dañḍappatto bhaveyyā ”ti?

“Kena kāraṇenā ”ti?

“Kiñcāpi so evam̄ vadeyya, purimam̄ bhante ambaṃ appaccakkhāya pacchimena ambena so puriso dañḍappatto bhaveyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja iminā nāmarūpena kammam̄ karoti sobhanam̄ vā pāpakaṃ vā. Tena kamamena aññam̄ nāmarūpaṃ paṭisandahati. Tasmā na mutto pāpakehi kammehī ”ti.

“Bhiyyo opammaṃ karohī ”ti.

¹ dahantī ti - PTS.

² abhisampiñdetvā - Ma.

³ yadi bhante - Ma, PTS.

“Đại vương hãy nhận biết lời bát bè. Nếu vật được nung đỏ gây bóng, tuy nhiên không phải cả hai vật ấy đều là nóng, vì thế không xảy ra. Nếu vật lạnh gây bóng, tuy nhiên không phải cả hai vật ấy đều là lạnh, vì thế không xảy ra. Tâu đại vương, vậy thì tại sao cả hai vật ấy đều gây bóng? Không phải cả hai vật ấy đều là nóng, không phải cả hai vật ấy đều là lạnh, mà là một nóng, một lạnh. Vậy mà cả hai vật ấy đều gây bóng, vì thế không xảy ra.”

“Thưa ngài, trẫm không có khả năng để trò chuyện với nhà diễn thuyết như ngài. Thưa ngài, lành thay xin ngài nói về ý nghĩa.”

Do đó, vị trưởng lão đã giúp cho đức vua Milinda hiểu được bằng sự thuyết giảng liên quan đến Vị Diệu Pháp: “Tâu đại vương, đây là sáu hỷ tâm liên quan thế tục, sáu hỷ tâm liên quan xuất ly, sáu sân tâm liên quan thế tục, sáu sân tâm liên quan xuất ly, sáu xả liên quan thế tục, sáu xả liên quan xuất ly; đây là sáu nhóm sáu. Hơn nữa, ba mươi sáu thọ thuộc quá khứ, ba mươi sáu thọ thuộc vị lai, ba mươi sáu thọ thuộc hiện tại, sau khi gom lại đặt chung lại với nhau thì có một trăm lẻ tám thọ.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

6. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, ai đi tái sanh?**”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, danh sắc đi tái sanh.”

“Có phải chính danh sắc này đi tái sanh?”

“Tâu đại vương, không phải chính danh sắc này đi tái sanh. Tâu đại vương, tuy nhiên con người tạo nghiệp thiện hoặc ác với danh sắc này, do nghiệp ấy mà danh sắc khác đi tái sanh.”

“Thưa ngài Nāgasena, nếu không phải chính danh sắc này đi tái sanh, không lẽ người ấy sẽ được thoát khỏi các nghiệp ác?”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Nếu không đi tái sanh thì có thể thoát khỏi các nghiệp ác. Tâu đại vương, và chính vì đi tái sanh mà không được thoát khỏi các nghiệp ác.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó lấy trộm trái xoài của người nào khác, người chủ trái xoài bắt lấy chính người ấy rồi đem trình diện đức vua: ‘Tâu bệ hạ, các trái xoài của thần bị người này lấy trộm.’ Người ấy nói như vậy: ‘Tâu bệ hạ, thần không lấy trộm các trái xoài của người này. Các trái xoài đã được người này trồng là các trái khác, các trái xoài đã bị thần lấy trộm là các trái khác. Thần không đáng bị hình phạt.’ Tâu đại vương, phải chăng người ấy đáng bị hành phạt?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Đáng bị hành phạt.”

“Vì lý do gì?”

“Thưa ngài, cho dù người ấy có thể nói như thế, người ấy có thể chối bỏ trái xoài trước, vẫn đáng bị hành phạt với trái xoài sau.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế con người tạo nghiệp thiện hoặc ác với danh sắc này, do nghiệp ấy mà danh sắc khác đi tái sanh, do đó không được thoát khỏi các nghiệp ác.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Yathā mahārāja koci puriso aññatarassa purisassa sāliṁ avahareyya, — pe— ucchum avahareyya, —pe— Yathā mahārāja koci puriso hemantike kāle aggim jāletvā visibbetvā¹ avijjhāpetvā pakkameyya, atha kho so aggi aññatarassa sassakhettam daheyya, tamenam khettasāmiko gahetvā rañño dasseyya ‘iminā deva purisena mayham khettam daḍḍhan ’ti. So evam vadeyya ‘nāham deva imassa khettam jhāpemi. Añño so aggi yo mayā avijjhāpito. Añño so aggi yenimassa khettam daḍḍham, nāham daṇḍappatto ’ti. Kinnu kho so mahārāja puriso daṇḍappatto bhaveyyā ”ti?

“Āma bhante, daṇḍappatto bhaveyyā ”ti.

“Kena kāraṇenā ”ti?

“Kiñcāpi so evam vadeyya, purimam bhante aggim appaccakkhāya pacchimena agginā so puriso daṇḍappatto bhaveyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja iminā nāmarūpena kammam karoti sobhanam vā pāpakam vā, tena kammena aññam nāmarūpam paṭisandahati. Tasmā na mutto pāpakehi kammehī ”ti.

“Bhiyyo opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kocideva puriso padīpañ ādāya mālām² abhirūhitvā bhuñjeyya, padipo jhāyamāno tiñam jhāpeyya, tiñam jhāyamānam gharan jhāpeyya, gharan jhāyamānam gāmam jhāpeyya, gāmajano tam purisam gahetvā evam vadeyya ‘kissa tvañ bho purisa gāmam jhāpesī ’ti? So evam vadeyya ‘nāham bho gāmam jhāpemi. Añño so padīpaggi yassāham ālokena bhuñjim, añño so aggi yena gāmo jhāpito ’ti. Te vivadamāna tava santike āgaccheyyūm, kassa tvañ mahārāja attham³ dhāreyyāsi ”ti?

“Gāmajanassa bhante ”ti.

“Kim kāraṇā ”ti?

“Kiñcā pi so evam vadeyya, api ca tato eva so aggi nibbatto ”ti.

“Evameva kho mahārāja kiñcāpi aññam maraṇantikam nāmarūpam aññam paṭisandhismiñ nāmarūpam, api ca tato ye⁴ tam nibbattam tasmā na mutto pāpakehi kammehī ”ti.

“Bhiyyo opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kocideva puriso dahariñ kumārikam vāretvā suñkam datvā pakkameyya. Sā aparena samayena mahatī assa, vayappattā tato añño puriso suñkam datvā vivāham kareyya, itaro āgantvā evam vadeyya ‘kissa pana me tvañ ambho purisa bhariyam nesī ’ti? So evam vadeyya ‘nāham tava bhariyam nemi. Aññā sā dārikā daharī taruṇī, yā tayā vāritā ca dinnasuñkā ca. Aññā sā dārikā mahatī vayappattā mayā vāritā dinnasuñkā ca’tī te vivadamāna tava santike āgaccheyyūm. Kassa tvañ mahārāja attham dhāreyyāsi ”ti?

¹ visibbetvā - Ma.

² pāsādam - Ma.

³ atṭam - Ma.

⁴ yeva - Ma, PTS.

“Tâu đại vương, giống như người nào đó lấy trộm lúa *sāli* —(như trên)— lấy trộm mía của người nào khác, —(như trên)— Tâu đại vương, giống như người nào đó vào mùa đông đốt ngọn lửa, sau khi sưởi ấm đã không dập tắt rồi ra đi. Sau đó, ngọn lửa ấy đốt cháy ruộng lúa của người khác. Người chủ ruộng bắt lấy chính người ấy rồi đem trình diện đức vua: ‘Tâu bệ hạ, ruộng của thần bị người này đốt cháy.’ Người ấy nói như vậy: ‘Tâu bệ hạ, thần không đốt cháy ruộng của người này. Ngọn lửa thần quên dập tắt ấy là khác, ngọn lửa đốt cháy ruộng của người này là khác. Thần không đáng bị hình phạt.’ Tâu đại vương, phải chăng người ấy đáng bị hành phạt?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Đáng bị hành phạt.”

“Vì lý do gì?”

“Thưa ngài, cho dầu người ấy có thể nói như thế, người ấy có thể chối bỏ ngọn lửa trước, vẫn đáng bị hành phạt với ngọn lửa sau.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế con người tạo nghiệp thiện hoặc ác với danh sắc này, do nghiệp ấy mà danh sắc khác đi tái sanh, do đó không được thoát khỏi các nghiệp ác.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó cầm lấy cây đèn rồi leo lên cắn gác và sử dụng nó. Cây đèn trong khi được đốt cháy có thể đốt cháy cỏ, cỏ trong khi được đốt cháy có thể đốt cháy căn nhà, căn nhà trong khi được đốt cháy có thể đốt cháy ngôi làng, dân làng bắt lấy chính người ấy rồi nói như vậy: ‘Này ông, tại sao ông đốt cháy ngôi làng?’ Người ấy nói như vậy: ‘Này các ông, tôi không đốt cháy ngôi làng. Ngọn lửa của cây đèn mà tôi đã sử dụng ánh sáng là khác, ngọn lửa đã đốt cháy ngôi làng là khác.’ Trong khi tranh cãi, họ đã đi đến gấp bệ hạ. Tâu đại vương, đại vương có thể chấp nhận lời giải thích của ai?”

“Thưa ngài, của dân làng.”

“Vì lý do gì?”

“Thưa ngài, cho dầu người ấy có thể nói như thế, tuy nhiên ngọn lửa ấy đã phát khởi chính từ đó.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế cho dầu danh sắc cận tử là khác, danh sắc trong sự đi tái sanh là khác, tuy nhiên danh sắc ấy đã phát khởi chính từ đó. Vì thế không được thoát khỏi các nghiệp ác.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó hỏi cưới cô con gái còn nhỏ, sau khi dâng vật đính hôn rồi ra đi. Cô gái ấy sau này trưởng thành đến tuổi thành hôn. Sau đó có người đàn ông khác dâng vật đính hôn rồi cử hành đám cưới. Người kia trả lại và nói như vậy: ‘Này ông, vì sao ông dẫn đi người vợ của tôi?’ Người ấy nói như vậy: ‘Này ông, tôi không dẫn đi người vợ của ông. Cô con gái còn nhỏ trẻ tuổi đã được ông hỏi cưới và dâng vật đính hôn là cô khác, cô con gái trưởng thành đến tuổi thành hôn được tôi hỏi cưới và dâng vật đính hôn là cô khác.’ Trong khi tranh cãi, họ đã đi đến gấp bệ hạ. Tâu đại vương, đại vương có thể chấp nhận lời giải thích của ai?”

“Purimassa bhante ”ti.

“Kiṁkāraṇā ”ti?

“Kiñcāpi so evam vadeyya, api ca tato yeva sā mahatī nibbattā ”ti.

“Evameva kho mahārāja kiñcāpi aññam maraṇantikam nāmarūpam aññam paṭisandhismiṁ nāmarūpam, api ca tato yeva tam nibbattam. Tasmā na parimutto pāpakehi kammehi ”ti.

“Bhiyyo opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja koci deva puriso gopālakassa hatthato khīraghaṭam kiñtvā tasseva hatthe nikkhipitvā pakkameyya ‘sve gahetvā gamissāmī ’ti. Tam aparajju dadhi sampajjeyya. So āgantvā evam vadeyya ‘dehi me khīraghaṭanti’ so dadhim dadeyya. Itaro evam vadeyya ‘nāham tava hatthato dadhim kiñāmi. Dehi me khīraghaṭanti’ so evam vadeyya ‘ajānato te khīram dadhibhūtan ’ti. Te vivadamānā tava santike āgaccheyyūm, kassa tvam mahārāja atthañ dhāreyyāsi ”ti?

“Gopālakassa bhante ”ti.

“Kiṁkāraṇā ”ti?

“Kiñcāpi so evam vadeyya, api ca tato yeva tam nibbattan ”ti.

“Evameva kho mahārāja kiñcāpi aññam maraṇantikam nāmarūpam, aññam paṭisandhismiṁ nāmarūpam, api ca tato yeva tam nibbattam. Tasmā na parimutto pāpakehi kammehi ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

7. Rājā āha: “**Bhante nāgasena tvam pana paṭisandahissāi** ”ti?

“Alam mahārāja. Kintena pucchitena.¹ Nanu mayā patigacceva akkhātam ‘sace mahārāja sa-upādāno bhavissāmi paṭisandahissāmi. Sace anupādāno bhavissāmi na paṭisandahissāmī ”ti.

“Opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kocidēva puriso rañño adhikāram kareyya, rājā tutṭho adhikāram dadeyya, so tena adhikārena pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricareyya. So ce janassa āroceyya ‘na me rājā kiñci paṭikarotī ’ti, kinnu kho so mahārāja puriso yuttakāri bhaveyyā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja kinte etena pucchitena.¹ Nanu mayā patigacceva akkhātam ‘sace sa-upādāno bhavissāmi, paṭisandahissāmi. Sace anupādāno bhavissāmi na paṭisandahissāmī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

¹ kiñ te tena pucchitena - Ma.

“Thưa ngài, của người trước.”

“Vì lý do gì?”

“Thưa ngài, cho đâu người ấy có thể nói như thế, tuy nhiên cô gái ấy trưởng thành phát khởi chính từ đó.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế cho đâu danh sắc cận tử là khác, danh sắc trong sự đi tái sanh là khác, tuy nhiên danh sắc ấy đã phát khởi chính từ đó. Vì thế không được thoát khỏi các nghiệp ác.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó mua lọ sữa tươi từ tay của người chăn bò, sau khi để lại ở tay của chính người ấy rồi ra đi (nói rằng): ‘Ngày mai, tôi sẽ nhận lấy rồi khởi hành.’ Ngày hôm sau, sữa tươi ấy có thể trở thành sữa chua. Người kia đi đến và nói như vậy: ‘Hãy trao cho tôi lọ sữa tươi.’ Người chăn bò trao sữa chua. Người kia nói như vậy; ‘Tôi không mua sữa chua từ tay của ông. Hãy trao cho tôi lọ sữa tươi.’ Người ấy nói như vậy: ‘Bộ ông không biết sữa tươi của ông đã trở thành sữa chua?’ Trong khi tranh cãi, họ đã đi đến gặp bệ hạ. Tâu đại vương, đại vương có thể chấp nhận lời giải thích của ai?”

“Thưa ngài, của người chăn bò.”

“Vì lý do gì?”

“Thưa ngài, cho đâu người ấy có thể nói như thế, tuy nhiên sữa chua ấy phát khởi chính từ đó.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế cho đâu danh sắc cận tử là khác, danh sắc trong sự đi tái sanh là khác, tuy nhiên danh sắc ấy đã phát khởi chính từ đó. Vì thế không được hoàn toàn thoát khỏi các nghiệp ác.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

7. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có phải ngài sẽ không đi tái sanh?**”

“Tâu đại vương, thôi đi. Điều gì với việc hỏi điều ấy? Không phải tôi đã nói trước đây là: ‘Tâu đại vương, nếu tôi còn chấp thủ tôi sẽ tái sanh. Nếu tôi không còn chấp thủ thì tôi sẽ không đi tái sanh?’”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó làm việc phục vụ cao quý đến đức vua, đức vua hoan hỷ ban cho phần thưởng. Với phần thưởng ấy, người ấy đạt được, có được, hưởng được năm phần dục lạc. Nếu người ấy tuyên bố với mọi người rằng: ‘Đức vua không đèn đáp cho tôi.’ Tâu đại vương, phải chăng người ấy có sự hành xử đúng đắn?”

“Thưa ngài, không phải.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế điều gì cho đại vương với việc hỏi điều này? Không phải tôi đã nói trước đây là: ‘Tâu đại vương, nếu tôi còn chấp thủ tôi sẽ tái sanh. Nếu tôi không còn chấp thủ thì tôi sẽ không đi tái sanh?’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

8. Rājā āha: “**Bhante nāgasena yampanetam brūsi nāmarūpanti, tattha katamam nāmam katamam rūpan** ”ti?

“Yam tattha mahārāja oḷārikam, etam rūpam. Ye tattha sukhumā cittacetasikā dhammā etam nāman ”ti.

“Bhante nāgasena kena kāraṇena nāmaṇyeva na paṭisandahati? Rūpam yeva vā ”ti?

“Aññamaññūpanissitā mahārāja ete dhammā ekato ’va uppajjantī ”ti.

“Opammam karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kukkutijā kalalam na bhavyya, aṇḍampi na bhavyya. Yañca tattha kalalam, yañca aṇḍam, ubhopete aññamaññanissitā. Ekato ’va tesam uppatti hoti. Evameva kho mahārāja yadi tattha nāmam na bhavyya, rūpampi na bhavyya. Yañceva tattha nāmam yañceva rūpam, ubho p’ ete aññamaññanissitā, ekato ’va tesam uppatti hoti, evametam dīghamaddhānam sambhāvitā ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

9. Rājā āha: “**Bhante nāgasena yampanetam brūsi dīghamaddhānan ’ti, kimetañ addhānam nāmā** ”ti?

“Atīto mahārāja addhā, anāgato addhā, pacuppanno addhā ”ti.

“Kimpana bhante addhā atthī ”ti?

“Koci ’pi mahārāja addhā atthi, koci ’pi natthī ”ti?

“Katamo pana bhante atthi? Katamo natthī ”ti?

“Ye te mahārāja saṅkhārā atītā vigatā niruddhā vipariṇatā, so addhā natthi. Ye dhammā vipākā ye ca vipākadhammadhammā, te ca aññatra paṭisandhim denti, so addhā atthi. Ye sattā kālakatā aññatra uppānā, so ca addhā atthi. Ye sattā kālakatā aññatra anuppānā, so addhā natthi. Ye ca sattā parinibbutā so ca addhā natthi parinibbutattā ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

Addhānavaggo dutiyo.
(Imasmīni vagge nava paññā)

8. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, điệu mà ngài đã nói là ‘danh sắc,’ ở nơi ấy cái gì là danh, cái gì là sắc?**”

“Tâu đại vương, ở nơi ấy cái nào thô thiển cái ấy là sắc. Ở nơi ấy những pháp nào vi tế, là tâm và sở hữu tâm, cái ấy là danh.”

“Thưa ngài Nāgasena, vì lý do gì không chỉ riêng danh đi tái sanh, hoặc không chỉ riêng sắc (đi tái sanh)?”

“Tâu đại vương, các pháp này nương tựa lẫn nhau, sanh lên chung với nhau.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như không có mầm trứng ở con gà mái thì cũng không có quả trứng. Và trong trường hợp ấy, cái nào là mầm trứng, và cái nào là quả trứng, cả hai vật này nương tựa lẫn nhau, chúng có sự sanh lên chung với nhau. Tâu đại vương, tương tự y như thế ở nơi ấy nếu không có danh thì cũng không có sắc. Ở nơi ấy cái nào là danh, cái nào là sắc, cả hai cái này cũng nương tựa lẫn nhau, chúng có sự sanh lên chung với nhau. Như vậy hành trình¹ diệu vợi này được tạo nên.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

9. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, điệu mà ngài đã nói là ‘hành trình diệu vợi,’ hành trình này gọi là gì?**”

“Tâu đại vương, quá khứ là hành trình, vị lai là hành trình, hiện tại là hành trình.”

“Thưa ngài, phải chăng hành trình là hiện hữu?”

“Tâu đại vương, cũng có loại hành trình là hiện hữu, cũng có loại hành trình là không hiện hữu.”

“Thưa ngài, loại nào là hiện hữu, loại nào là không hiện hữu?”

“Tâu đại vương, các hành quá khứ, đã qua khỏi, bị hoại diệt, bị biến đổi, loại hành trình ấy không hiện hữu. Các pháp tạo quả và các pháp có nhân tạo quả, chúng ban cho sự đi tái sanh ở nơi khác, loại hành trình ấy là hiện hữu. Các chúng sanh chết đi rồi sanh lên ở nơi khác, loại hành trình ấy là hiện hữu. Các chúng sanh chết đi rồi không sanh lên ở nơi khác, loại hành trình ấy là không hiện hữu. Và các chúng sanh nào viên tịch Niết Bàn, loại hành trình ấy là không hiện hữu, là sự viên tịch Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

Phẩm Hành Trình là thứ nhì.

(Trong phẩm này có chín câu hỏi)

¹ Về hai từ *addhā* và *addhāna*, HT. Giới Nghiêm dịch là ‘thời gian,’ bản dịch tiếng Anh của I. B. Horner cũng ghi là ‘time,’ còn Bhikkhu Pesala sử dụng cả hai nghĩa ‘time’ và ‘journey’ ở bản dịch của mình.

III. VICĀRAVAGGO

1. Rājā āha: “**Bhante nāgasena atītassa addhānassa kiṁ mūlam?**
Anāgatassa addhānassa kiṁ mūlam? Paccuppannassa addhānassa kiṁ mūlan ”ti?

“Atītassa ca mahārāja addhānassa, anāgatassa ca addhānassa, paccuppannassa ca addhānassa avijjā mūlam. Avijjāpaccayā saṅkhārā. Saṅkhārapaccayā viññāṇam. Viññāṇapaccayā nāmarūpaṁ. Nāmarūpa-paccayā saññayatanam. Saññayatanapaccayā phasso. Phassapaccayā vedanā. Vedanāpaccayā taṇhā. Taṇhāpaccayā upādānam. Upādānapaccayā bhavo. Bhavapaccayā jāti. Jātipaccayā jarāmarañam sokaparidevadukkha-domanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa addhānassa¹ purimā koti na paññāyatī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

2. Rājā āha: “**Bhante nāgasena yam panetam brūsi ‘purimā koti na paññāyatī ’ti, tassa opammam karohī** ”ti.

“Yathā mahārāja puriso parittam bijam paṭhaviyam nikhipeyya, tato aṅkuro utṭhahitvā anupubbena vuddhiṁ virūlhiṁ vepullam āpajjivtā phalam dadeyya. Tato ’pi² bijam gahetvā puna ropeyya, tato ’pi aṅkuro utṭhahitvā anupubbena vuddhiṁ virūlhiṁ vepullam āpajjivtā phalam dadeyya, evametissā santatiyā atthi anto ”ti?

“Natti bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja addhānassā ’pi purimā koti na paññāyatī ”ti.

“Bhiyyo opammam karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kukkuṭiyā aṇḍam,³ aṇḍato kukkuṭī, kukkuṭiyā aṇḍanti evametissā santatiyā atthi anto ”ti?

“Natti bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja addhānassā ’pi purimā koti na paññāyatī ”ti.

“Bhiyyo opammam karohī ”ti.

Thero paṭhaviyā cakkam alikhitvā⁴ milindam rājānam etadavoca:

“Atthi mahārāja imassa cakkassa anto ”ti?

“Natti bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja imāni cakkāni vuttāni bhagavatā ‘cakkhuñca patīcca rūpe ca uppajjati cakkhuviññānam. Tiṇṇam saṅgati phasso. Phassapaccayā vedanā. Vedanāpaccayā taṇhā. Taṇhāpaccaya kammaṁ.⁵ Kammato puna cakkhu eva jāyati.⁶ Evametissā santatiyā atthi anto ”ti?

“Natti bhante ”ti.

¹ kevalassa addhānassa - PTS.

⁴ likhitvā - Ma.

² tato - Ma.

⁵ taṇhāpaccayā upādānam, upādānapaccayā kammaṁ - Ma.

³ kukkuṭiyā aṇḍam bhaveyya - Ma.

⁶ cakkhum jāyati ti - Ma; cakkhum jāyati - PTS.

III. PHẨM SỞ HỮU TỨ:

1. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, cái gì là cội nguồn của hành trình quá khứ? Cái gì là cội nguồn của hành trình vị lai? Cái gì là cội nguồn của hành trình hiện tại?**”

“Tâu đại vương, vô minh là cội nguồn của hành trình quá khứ, của hành trình vị lai, và của hành trình hiện tại. Do duyên vô minh, các hành (sanh khởi). Do duyên các hành, thức (sanh khởi). Do duyên thức, danh sắc (sanh khởi). Do duyên danh sắc, sáu xứ (sanh khởi). Do duyên sáu xứ, xúc (sanh khởi). Do duyên xúc, thọ (sanh khởi). Do duyên thọ, ái (sanh khởi). Do duyên ái, thủ (sanh khởi). Do duyên thủ, hữu (sanh khởi). Do duyên hữu, sanh (sanh khởi). Do duyên sanh, lão, tử, sầu, bi, khổ, ưu, não sanh khởi. Như thế điểm mốc đầu tiên của toàn bộ hành trình khổ uẩn này không được nhận biết.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

2. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài đã nói là ‘điểm mốc đầu tiên không được nhận biết,’ xin ngài cho ví dụ.**”

“Tâu đại vương, giống như một người đặt xuống hạt giống nhỏ ở đất, từ đó mầm cây mọc lên, dần dần đạt được sự phát triển, tăng trưởng, lớn mạnh, rồi cho trái. Cũng từ đó, sau khi lấy hạt giống rồi lại gieo trồng, cũng từ đó mầm cây mọc lên, dần dần đạt được sự phát triển, tăng trưởng, lớn mạnh, rồi cho trái. Như vậy, phải chăng có điểm chấm dứt của tiến trình này?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế thậm chí điểm mốc đầu tiên của hành trình này không được nhận biết.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như ‘từ con gà mái có quả trứng, từ quả trứng có con gà mái, từ con gà mái có quả trứng.’ Như vậy, phải chăng có điểm chấm dứt của tiến trình này?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế thậm chí điểm mốc đầu tiên của hành trình này không được nhận biết.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

Vị trưởng lão đã vạch vòng tròn ở mặt đất rồi nói với đức vua Milinda điều này:

“Tâu đại vương, có điểm chấm dứt của vòng tròn này chăng?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế những vòng quay này đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘*Tùy thuận vào mắt và các cảnh sắc mà nhãn thức sanh lên. Sự hội tụ của ba điều này là xúc, do duyên xúc có thọ, do duyên thọ có ái, do duyên ái có nghiệp, từ nghiệp mắt lại được sanh ra.*’ Như vậy, phải chăng có điểm chấm dứt của tiến trình này?”

“Thưa ngài, không có.”

“Sotañca paṭicca sadde ca, —pe— manañca paṭicca dhamme ca, uppajjati manoviññāṇam. Tiñnam sangati phasso. Phassapaccayā vedanā. Vēdanā-paccayā tañhā. Tañhāpaccayā kammam.¹ Kammato puna mano jāyati.² Evametissā santatiyā atthi anto ”ti?

“Natthi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja addhānassā ’pi purimā koṭi na paññāyatī ”ti.
“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

3. Rājā āha: “**Bhante nāgasena yam panetañ brūsi ‘purimā koṭi na paññāyatī ’ti, katamā ca sā purimā koṭī** ”ti?

“Yo kho mahārāja atīto addhā, esā purimā koṭī ”ti.

“Bhante nāgasena yam panetañ brūsi ‘purimā koṭi na paññāyatī ’ti, kimpana bhante sabbā ’pi purimā koṭi na paññāyatī ”ti?

“Kāci mahārāja paññāyati, kāci na paññāyatī ”ti.

“Katamā bhante paññāyati? Katamā na paññāyatī ”ti?

“Ito pubbe mahārāja sabbena sabbañ sabbathā sabbam avijjā nāhosīti esā purimā koṭi na paññāyati. Yam ahutvā sambhoti, hutvā paṭivigacchati, esā purimā koṭi paññāyatī ”ti.

“Bhante nāgasena yam ahutvā sambhoti, hutvā paṭivigacchati, nanu tam ubhato chinnam atthañ gacchati ”ti?

“Yadi mahārāja ubhato chinnam atthañ gacchati, ubhato chinnā sakkā vadḍhetun ”ti?

“Āma sāpi sakkā vadḍhetun ”ti.

“Nāhañ bhante etañ pucchāmi, koṭito sakkā vadḍhetun ”ti?

“Āma sakkā vadḍhetun ”ti.

“Opammam karohī ”ti.

Thero tassa rukkhūpamañ akāsi: “Khandhā ca kevalassa dukkhakkhandhassa bijānī ”ti.

“Kallo’ si bhante nāgasenā ”ti.

¹ tañhāpaccayā upādānam, upādānapaccayā kammañ - Ma.

² mano jāyatī ti - Ma.

“Tùy thuận vào tai và các cảnh thính —(như trên)— Tùy thuận vào ý và các cảnh pháp mà ý thức sanh lên. Sự hội tụ của ba điều này là xúc, do duyên xúc có thọ, do duyên thọ có ái, do duyên ái có nghiệp, từ nghiệp ý lại được sanh ra.’ Như vậy, phải chăng có điểm chấm dứt của tiến trình này?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế thậm chí điểm mốc đầu tiên của hành trình này không được nhận biết.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

3. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài đã nói là ‘điểm mốc đầu tiên không được nhận biết,’ và điểm mốc đầu tiên ấy là cái nào?**”

“Tâu đại vương, cái nào là hành trình quá khứ, cái ấy là điểm mốc đầu tiên.”

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài đã nói là ‘điểm mốc đầu tiên không được nhận biết,’ thưa ngài, phải chăng hết thảy tất cả điểm mốc đầu tiên đều không được nhận biết?”

“Tâu đại vương, có điểm mốc được nhận biết, có điểm mốc không được nhận biết.”

“Thưa ngài, điểm mốc nào được nhận biết, điểm mốc nào không được nhận biết?”

“Tâu đại vương, từ đây trở về trước, với mọi hình thức, bằng mọi cách, vô minh đã không hiện hữu, điểm mốc đầu tiên ấy không được nhận biết. Còn (hành trình) nào từ không hiện hữu rồi được hình thành, sau khi hiện hữu rồi phân tán, thì điểm mốc đầu tiên ấy được nhận biết.”

“Thưa ngài Nāgasena, hành trình nào từ không hiện hữu rồi được hình thành, sau khi hiện hữu rồi phân tán, chẳng lẽ nó được cắt ở hai đầu thì biến mất?”

“Tâu đại vương, nếu (hành trình) được cắt ở hai đầu thì biến mất, có phải (điểm mốc) được cắt ở hai đầu thì có thể tăng trưởng?”

“Đúng vậy, nó cũng có thể tăng trưởng.”

“Thưa ngài, trẫm không hỏi điều này, phải chăng có thể tăng trưởng từ điểm mốc?”

“Đúng vậy, có thể tăng trưởng.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

Vị trưởng lão đã làm ví dụ về cái cây cho đức vua (rồi kết luận): “Và các uẩn là các mầm mống của toàn bộ khổ uẩn.”¹

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

¹ Không nắm được ý nghĩa của phần câu hỏi này (ND).

4. Rājā āha: “**Bhante nāgasena atthi keci saṅkhārā ye jāyantī** ”ti?

“Āma mahārāja. Atthi saṅkhārā ye jāyantī ”ti.

“Katame te bhante ”ti?

“Cakkhusmiṃ ca kho mahārāja sati rūpesu ca cakkhuviññāṇam hoti. Cakkhuviññāṇe sati cakkhusamphasso hoti. Cakkhusamphasse sati vedanā hoti. Vedanāya sati taṇhā hoti. Taṇhāya sati upādānam hoti. Upādāne sati bhavo hoti. Bhave sati jāti hoti. Jātiyā¹ jarā maraṇam sokaparidevadukkha-domanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Cakkhusmiñca kho mahārāja asati rūpesu ca asati cakkhuviññāṇam na hoti. Cakkhuviññāṇe asati cakkhusamphasso na hoti. Cakkhusamphasse asati vedanā na hoti. Vedanāyam asati taṇhā na hoti. Taṇhāya asati upādānam na hoti. Upādāne asati bhavo na hoti. Bhave asati jāti na hoti. Jātiyā asati jarāmaraṇam sokaparidevadukkha-domanassupāyāsā na honti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti ”ti.

“Kallo’ si bhante nāgasenā ”ti.

5. Rājā āha: “**Bhante nāgasena atthi keci saṅkhārā ye abhavantā jāyantī** ”ti?

“Natthi mahārāja keci ’pi² saṅkhārā ye abhavantā jāyanti. Bhavantā yeva kho mahārāja saṅkhārā jāyanti ”ti.

“Opammaṇ karohī ”ti.

“Taṇi kimmaññasi mahārāja? Idaṇi gehaṇ abhavantam jātam, yattha tvam nisinno ”ti?³

“Natthi kiñci bhante idha abhavantam jātam. Bhavantam yeva jātam. Imāni kho bhante dārūni vane ahesum. Ayañca mattikā paṭhaviyam ahosi. Itthinañca purisānañca tajjena vāyāmena evamidam gehaṇ nibbattan ”ti.

“Evameva kho mahārāja natthi keci saṅkhārā ye abhavantā jāyanti. Bhavantā yeva saṅkhārā jāyanti ”ti.

“Bhiyyo opammaṇ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja ye keci bijagāmabhūtagāmā paṭhaviyam nikkhittā anupubbena vuddhim virūlhim vepullam āpajjamānā pupphāni ca phalāni ca dadeyyum, na te rukkhā abhavantā jātā. Bhavantā yeva te rukkhā jātā. Evameva kho mahārāja natthi keci ’pi⁴ saṅkhārā ye abhavantā jāyanti. Bhavantā yeva te saṅkhārā jāyanti ”ti.

“Bhiyyo opammaṇ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kumbhakāro paṭhaviyā mattikam uddharitvā nānā bhājanāni karoti, na tāni bhājanāni abhavantāni jātāni. Bhavantāni yeva tāni jātāni. Evameva kho mahārāja natthi keci ’pi⁴ saṅkhārā ye abhavantā jāyanti. Bhavantāyeva te saṅkhārā jāyanti ”ti.

“Bhiyyo opammaṇ karohī ”ti.

¹ jātiyā sati - Ma, PTS.

² keci - Ma, PTS.

³ tvam nisinnosī ti - Ma, PTS.

⁴ natthi keci - Ma, PTS.

4. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, phải chăng có các pháp hữu vi nào đó được sanh lên?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Có các pháp hữu vi được sanh lên.”

“Thưa ngài, chúng là những cái nào?”

“Tâu đại vương, khi có mắt và các cảnh sắc thì có nhẫn thức; khi có nhẫn thức thì có nhẫn xúc; khi có nhẫn xúc thì có thọ; khi có thọ thì có ái; khi có ái thì có thù; khi có thù thì có hữu; khi có hữu thì có sanh; từ sự sanh, lão, tử, sầu, bi, khổ, ưu, não sanh khởi. Như thế là sự sanh lên của toàn bộ khổ uẩn này. Tâu đại vương, khi không có mắt và không có các cảnh sắc thì không có nhẫn thức, khi không có nhẫn thức thì không có nhẫn xúc, khi không có nhẫn xúc thì không có thọ, khi không có thọ thì không có ái, khi không có ái thì không có thù, khi không có thù thì không có hữu, khi không có hữu thì không có sanh, khi không có sanh thì không có lão, tử, sầu, bi, khổ, ưu, não. Như thế là sự diệt tận của toàn bộ khổ uẩn này.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

5. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, phải chăng có các pháp hữu vi nào đó chưa từng hiện hữu mà được sanh ra?”

“Tâu đại vương, không có các pháp hữu vi nào đó chưa từng hiện hữu mà được sanh ra cả. Tâu đại vương, chính các pháp hữu vi từng hiện hữu mà được sanh ra.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Phải chăng cái nhà này, nơi mà đại vương đang ngồi, là chưa từng hiện hữu mà được sanh ra?”

“Thưa ngài, không có cái gì ở đây là chưa từng hiện hữu mà đã được sanh ra, chính vật từng hiện hữu là đã được sanh ra. Thưa ngài, những cây gỗ này quả đã có ở trong rừng. Và đất sét này đã có ở trong đất. Và do sự ra sức đúng đắn của những người đàn bà và đàn ông mà cái nhà này đã được hình thành như vậy.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế không có các pháp hữu vi nào đó chưa từng hiện hữu mà được sanh ra cả, chính các pháp hữu vi từng hiện hữu mà được sanh ra.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như các hạt giống và loài thảo mộc nào đó được đặt ở đất, dần dần đạt được sự phát triển, tăng trưởng, lớn mạnh, rồi cho trái; các cây ấy không phải là chưa từng hiện hữu mà đã được sanh ra, chính các cây ấy từng hiện hữu mà đã được sanh ra. Tâu đại vương, tương tự y như thế không có các pháp hữu vi nào đó chưa từng hiện hữu mà được sanh ra cả, chính các pháp hữu vi từng hiện hữu mà được sanh ra.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người thợ gốm lấy len đất sét từ đất rồi làm ra nhiều loại thau chậu, các thau chậu ấy không phải là chưa từng hiện hữu mà đã được sanh ra, chính các vật ấy từng hiện hữu mà đã được sanh ra. Tâu đại vương, tương tự y như thế không có các pháp hữu vi nào đó chưa từng hiện hữu mà được sanh ra cả, chính các pháp hữu vi từng hiện hữu mà được sanh ra.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Yathā mahārāja vīṇāya pattaṁ na siyā, cammaṁ na siyā, doṇi na siyā, daṇḍo na siyā, upavīṇo na siyā, tatiyo na siyūm, koṇo na siyā, purisassa ca tajjo vāyāmo na siyā, jāyeyya saddo ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Yato ca kho mahārāja vīṇāya pattaṁ siyā, cammaṁ siyā, doṇi siyā, daṇḍo siyā, upavīṇo siyā, tantiyo siyūm, koṇo siyā, purisassa ca tajjo vāyāmo siyā, jāyeyya saddo ”ti?

“Āma bhante, jāyeyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja natthi keci ’pi¹ saṅkhārā ye abhavantā jāyanti. Bhavantā yeva kho saṅkhārā jāyantī ”ti.

“Bhiyyo opammaṇi karohī ”ti.

“Yathā mahārāja arañi na siyā, arañipotako na siyā, arañiyottakam na siyā, uttarāraṇi na siyā, coḷakam na siyā, purisassa ca tajjo vāyāmo na siyā, jāyeyya so aggī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Yato ca kho mahārāja arani siyā, arañipotako siyā, arañiyottakam siyā, uttarāraṇi siyā, coḷakam siyā, purisassa ca tajjo vāyāmo siyā, jāyeyya so aggī ”ti?

“Āma bhante jāyeyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja natthi keci saṅkhārā ye abhavantā jāyanti. Bhavantā yeva kho saṅkhārā jāyantī ”ti.

“Bhiyyo opammaṇi karohī ”ti.

“Yathā mahārāja maṇi na siyā, ātapo na siyā, gomayaṇi na siyā, jāyeyya so aggī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Yato ca kho mahārāja maṇi siyā, ātapo siyā, gomayaṇi siyā, jāyeyya so aggī ”ti?

“Āma bhante, jāyeyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja natthi keci ’pi¹ saṅkhārā ye abhavantā jāyanti. Bhavantā yeva kho saṅkhārā jāyantī ”ti.

“Bhiyyo opammaṇi karohī ”ti.

“Yathā mahārāja ādāso na siyā, ābhā na siyā, mukhaṇi na siyā, jāyeyya attā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

¹ natthi keci - Ma, PTS.

“Tâu đại vương, giống như đối với cây đàn *vīṇā*, nếu không có khung đàn, nếu không có da bọc, nếu không có bầu đàn, nếu không có cần đàn, nếu không có cổ đàn, nếu không có dây đàn, nếu không có phím đàn, và nếu không có sự ra sức đúng đắn của con người, thì âm thanh có thể phát ra không?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, bởi vì đối với cây đàn *vīṇā*, nếu có khung đàn, nếu có da bọc, nếu có bầu đàn, nếu có cần đàn, nếu có cổ đàn, nếu có dây đàn, nếu có phím đàn, và nếu có sự ra sức đúng đắn của con người, thì âm thanh có thể phát ra không?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có thể phát ra.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế không có các pháp hữu vi nào đó chưa từng hiện hữu mà được sanh ra cả, chính các pháp hữu vi từng hiện hữu mà được sanh ra.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như nếu không có vật tạo lửa, nếu không có trực xoay, nếu không có dây kéo, nếu không có thanh gỗ ở trên, nếu không có giẻ bùi nhùi, và nếu không có sự ra sức đúng đắn của con người, thì ngọn lửa ấy có thể sanh ra không?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, bởi vì nếu có vật tạo lửa, nếu có trực xoay, nếu có dây kéo, nếu có thanh gỗ ở trên, nếu có giẻ bùi nhùi, và nếu có sự ra sức đúng đắn của con người, thì ngọn lửa ấy có thể sanh ra không?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có thể sanh ra.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế không có các pháp hữu vi nào đó chưa từng hiện hữu mà được sanh ra cả, chính các pháp hữu vi từng hiện hữu mà được sanh ra.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như nếu không có ngọc ma-ni, nếu không có tia nắng, nếu không có phân bò thì ngọn lửa ấy có thể sanh ra không?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, bởi vì nếu có ngọc ma-ni, nếu có tia nắng, nếu có phân bò thì ngọn lửa ấy có thể sanh ra không?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có thể sanh ra.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế không có các pháp hữu vi nào đó chưa từng hiện hữu mà được sanh ra cả, chính các pháp hữu vi từng hiện hữu mà được sanh ra.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như nếu không có tấm gương, nếu không có ánh sáng, nếu không có khuôn mặt thì hình người có thể sanh ra không?”

“Thưa ngài, không có.”

“Yato ca kho mahārāja ādāso siyā, ābhā siyā, mukhaṃ siyā, jāyeyya attā ”ti?

“Āma bhante, jāyeyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja natthi keci saṅkhārā ye abhavantā jāyanti. Bhavantā yeva kho saṅkhārā jāyantī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

6. Rājā āha: “**Bhante nāgasena vedagū upalabbhatī** ”ti?

“Ko panesa mahārāja vedagū nāmā ”ti?

“Yo bhante abbhantare jīvo cakkhunā rūpaṇ passati, sotena saddam̄ sunāti, ghāṇena gandham̄ ghāyati, jivhāya rasam̄ sāyati, kāyena phoṭṭhabbam̄ phūsat, manasā dhammaṇ vijānāti, yathā mayam̄ idha pāsāde nisinnā yena yena vātapānena iccheyyāma passitum̄ tena tena vātapānena passeyyāma puratthimena pi vātapānena passeyyāma, pacchimenapi vātapānena passeyyāma, uttarenapi vātapānena passeyyāma, dakkhiṇenapi vātapānena passeyyāma. Evameva kho bhante ayam̄ abbhantare jīvo yena yenadvārena icchati passitum̄, tena tena dvārena passatī ”ti.

Thero āha: “Pañcadvāraṇ mahārāja bhaṇissāmi. Tam suṇāhi,¹ sādhukam̄ manasikarohi, yadi abbhantare jīvo cakkhunā rūpaṇ passati, yathā mayam̄ idha pāsāde nisinnā, yena yena vātapānena iccheyyāma passitum̄ tena tena vātapānena rūpaṇyeva passeyyāma, puratthimenaapi vātapānena rūpaṇyeva passeyyāma, pacchimenapi vātapānena rūpaṇyeva passeyyāma, uttarenapi vātapānena rūpaṇyeva passeyyāma, dakkhiṇenapi vātapānena rūpaṇyeva passeyyāma. Evametena abbhantare jīvena cakkhunāpi rūpaṇyeva passitabbam̄, sotenapi rūpaṇ yeva passitabbam̄, ghāṇenapi rūpaṇyeva passitabbam̄, jivhāyapi rūpaṇyeva passitabbam̄, kāyenapi rūpaṇyeva passitabbam̄, manasāpi rūpaṇyeva passitabbam̄; cakkhunāpi saddoyeva sotabbo, ghāṇenapi saddoyeva sotabbo, jivhāyapi saddoyeva sotabbo, kāyenapi saddr yeva sotabbo, manasāpi saddoyeva sotabbo; cakkhunāpi gandho yeva ghāyitabba, sotenapi gandhoyeva ghāyitabba, jivhāyapi gandhoyeva ghāyitabba, kāyenapi gandhoyeva ghāyitabba; cakkhunāpi rasoyeva sāyitabba, sotenapi rasoyeva sāyitabba, ghāṇenapi rasoyeva sāyitabba, kāyenapi rasoyeva sāyitabba, manasāpi raso yeva sāyitabba; cakkhunāpi phoṭṭhabbam̄ yeva phusitabbam̄, sotenapi phoṭṭhabbam̄yeva phusitabbam̄, ghāṇenapi phoṭṭhabbam̄ yeva phusitabbam̄, jivhāyapi phoṭṭhabbam̄yeva phusitabbam̄, manasāpi phoṭṭhabbam̄ yeva phusitabbam̄; cakkhunāpi dhammaṇyeva vijānitabbam̄, sotenapi dhammaṇyeva vijānitabbam̄, ghāṇenapi dhammaṇyeva vijānitabbam̄, jivhāyapi dhammaṇyeva vijānitabbam̄, kāyenapi dhammaṇyeva vijānitabban ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

¹ suṇohi - Ma, PTS.

“Tâu đại vương, bởi vì nếu có tấm gương, nếu có ánh sáng, nếu có khuôn mặt thì hình người có thể sanh ra không?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có thể sanh ra.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế không có các pháp hữu vi nào đó chưa từng hiện hữu mà được sanh ra cả, chính các pháp hữu vi từng hiện hữu mà được sanh ra.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

6. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, có phải sự hiểu biết có thể đạt được?”

“Tâu đại vương, sự hiểu biết ấy là cái gì?”

“Thưa ngài, sự sống bên trong nhìn thấy cảnh sắc bằng mắt, nghe âm thanh bằng tai, ngửi mùi bằng mũi, nếm vị bằng lưỡi, chạm cảnh xúc bằng thân, nhận thức cảnh pháp bằng ý, giống như chúng ta ngồi ở đây, trong tòa lâu dài, muốn nhìn bằng cửa sổ nào thì có thể nhìn bằng cửa sổ ấy, chúng ta có thể nhìn bằng cửa sổ hướng đông, chúng ta cũng có thể nhìn bằng cửa sổ hướng tây, chúng ta cũng có thể nhìn bằng cửa sổ hướng bắc, chúng ta cũng có thể nhìn bằng cửa sổ hướng nam. Bạch ngài, tương tự y như thế sự sống bên trong này muốn nhìn bằng cửa lớn nào thì nhìn bằng cửa lớn ấy.”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, tôi sẽ nói về năm cửa lớn (ngũ môn, năm giác quan). Đại vương hãy lắng nghe điều ấy, đại vương hãy khéo chú ý. Nếu sự sống bên trong nhìn thấy cảnh sắc bằng mắt, giống như chúng ta ngồi ở đây, trong tòa lâu dài, muốn nhìn bằng cửa sổ nào thì có thể nhìn cảnh sắc bằng cửa sổ ấy, chúng ta có thể nhìn cảnh sắc bằng cửa sổ hướng đông, chúng ta cũng có thể nhìn cảnh sắc bằng cửa sổ hướng tây, chúng ta cũng có thể nhìn cảnh sắc bằng cửa sổ hướng bắc, chúng ta cũng có thể nhìn cảnh sắc bằng cửa sổ hướng nam. Như vậy, với sự sống bên trong này, cảnh sắc có thể được nhìn thấy bằng mắt, phải chăng cảnh sắc có thể được nhìn thấy bằng tai, cảnh sắc có thể được nhìn thấy bằng mũi, cảnh sắc có thể được nhìn thấy bằng lưỡi, cảnh sắc có thể được nhìn thấy bằng thân, cảnh sắc có thể được nhìn thấy bằng ý; phải chăng âm thanh có thể được nghe bằng mắt, âm thanh có thể được nghe bằng mũi, âm thanh có thể được nghe bằng lưỡi, âm thanh có thể được nghe bằng thân, âm thanh có thể được nghe bằng ý; phải chăng mùi có thể được ngửi bằng mắt, mùi có thể được ngửi bằng tai, mùi có thể được ngửi bằng lưỡi, mùi có thể được ngửi bằng thân, mùi có thể được ngửi bằng ý; phải chăng vị có thể được nếm bằng mắt, vị có thể được nếm bằng tai, vị có thể được nếm bằng mũi, vị có thể được nếm bằng thân, vị có thể được nếm bằng ý; phải chăng cảnh pháp có thể được nhận biết bằng mắt, cảnh pháp có thể được nhận biết bằng tai, cảnh pháp có thể được nhận biết bằng mũi, cảnh pháp có thể được nhận biết bằng lưỡi, cảnh pháp có thể được nhận biết bằng thân?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Na kho te mahārāja yujjati purimena vā pacchimam̄ pacchimena vā purimaṇ yathā vā pana mahārāja mayam̄ idha pāsāde nisinnā imesu jālavātāpānesu ugghāṭitesu mahantena ākāsenā bahimukhā sūṭhitaram̄ rūpam̄ passāma, evametena abbhantare jīvenāpi cakkhudvāresu ugghāṭitesu mahantena ākāsenā sūṭhitaram̄ rūpam̄ passitabbam̄. Sotesu ugghāṭitesu, ghāṇe ugghāṭite, jivhāya ugghāṭitāya, kāye ugghāṭite, mahantena ākāsenā sūṭhitaram̄ saddo sotabbo, gandho ghāyitabbo, raso sāyitabbo, phoṭhabbam̄ phusitabban ”ti.

“Na hi bhante ”ti.

“Na kho te mahārāja yujjati purimena vā pacchimam̄, pacchimena vā purimaṇ. Yathā vā pana mahārāja ayaṇ dinno nikhamitvā bahidvārakotthake tiṭṭheyya, jānāsi tvam̄ mahāraja ayaṇ dinno nikhamitvā bahidvārakotthake ṭhito ”ti?

“Āma bhante jānāmī ”ti.

“Yathā vā pana mahārāja ayaṇ dinno anto pavisitvā tava pūrato tiṭṭheyya, jānāsi tvam̄ mahārāja ayaṇ dinno anto pavisitvā mama purato ṭhito ”ti?

“Āma bhante jānāmī ”ti.

“Evameva kho mahārāja abbhantare so jīvo, jivhāya rase nikkhitte jāneyya ambilattam̄ vā lavaṇattam̄ vā tittakattam̄ vā kaṭukattam̄ vā kasāyattam̄ vā madhurattam̄ vā ”ti?

“Āma bhante, jāneyyā ”ti.

“Te rase anto paviṭṭhe jāneyya ambilattam̄ vā lavaṇattam̄ vā tittakattam̄ vā kaṭukattam̄ vā kasāyattam̄ vā madhurattam̄ vā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Na kho te mahārāja yujjati purimena vā pacchimam̄, pacchimena vā purimaṇ. Yathā mahārāja kocideva puriso madhughaṭasataṇ āharāpetvā madhuduṇim̄ pūrāpetvā purisassa mukham̄ pidahitvā madhuduṇiyā pakkhipeyya, jāneyya so mahārāja puriso madhu sampannaṇ vā na sampannam̄ vā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kena kāraṇenā ”ti?

“Na hi tassa bhante mukhe madhu paviṭṭhan ”ti.

“Na kho te mahārāja yujjati purimena vā pacchimam̄, pacchimena vā puriman ”ti.

“Nāhaṇ bhante paṭibalo tayā vādinā saddhiṇ sallapitum. Sādhu bhante attham̄ jappehī ”ti.

“Tâu đại vương, quả là đại vương không liên kết điều sau với điều trước, hoặc điều trước với điều sau. Tâu đại vương, hoặc là giống như chúng ta ngồi ở đây, trong tòa lâu đài nhìn thấy rõ rệt hơn cảnh sắc ở bên ngoài trước mặt qua bầu không gian bao la khi hệ thống các cửa sổ này được mở rộng, như vậy sự sống bên trong này có thể nhìn thấy cảnh sắc rõ rệt hơn cảnh sắc ở bên ngoài trước mặt qua bầu không gian bao la khi các nhãn môn này được mở rộng. Phải chăng có thể nghe âm thanh, có thể ngửi mùi, có thể nếm vị, có thể chạm rõ rệt hơn cảnh xúc ở bên ngoài trước mặt qua bầu không gian bao la khi các tai được mở rộng, khi mũi được mở rộng, khi lưỡi được mở rộng, khi thân được mở rộng?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, quả là đại vương không liên kết điều sau với điều trước, hoặc điều trước với điều sau. Tâu đại vương, hoặc là giống như vị Dinna này đi ra bên ngoài rồi đứng ở cổng bên ngoài cửa lớn, tâu đại vương, phải chăng đại vương biết vị Dinna này đã đi ra bên ngoài rồi đứng ở cổng bên ngoài cửa lớn?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Trâm biết.”

“Tâu đại vương, hoặc là giống như vị Dinna này đi vào bên trong rồi đứng phía trước đại vương, tâu đại vương, phải chăng đại vương biết vị Dinna này đã đi vào bên trong rồi đứng phía trước đại vương?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Trâm biết.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế khi vị nếm được đặt ở lưỡi, phải chăng sự sống bên trong này có thể biết được vị chua, hoặc vị mặn, hoặc vị đắng, hoặc vị cay, hoặc vị chát, hoặc vị ngọt?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có thể biết.”

“Khi các vị nếm ấy đã đi vào bên trong (cổ họng), phải chăng có thể biết được vị chua, hoặc vị mặn, hoặc vị đắng, hoặc vị cay, hoặc vị chát, hoặc vị ngọt?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, quả là đại vương không liên kết điều sau với điều trước, hoặc điều trước với điều sau. Tâu đại vương, ví như người nào đó bảo mang lại một trâm hũ mật ong, bảo đổ đầy máng mật ong, rồi bít kín miệng của một người đàn ông và đặt vào ở máng mật ong. Tâu đại vương, người đàn ông ấy có thể biết được có mật ong hay không có?”

“Thưa ngài, không thể.”

“Vì lý do gì?”

“Thưa ngài, bởi vì mật ong đã không đi vào miệng của người ấy.”

“Tâu đại vương, quả là đại vương không liên kết điều sau với điều trước, hoặc điều trước với điều sau.

“Thưa ngài, trâm không có khả năng để trò chuyện với nhà diễn thuyết như ngài. Thưa ngài, lành thay xin ngài nói về ý nghĩa.”

Thero abhidhammasaṃyuttāya kathāya rājānam milindam saññāpesi: “Idha mahārāja cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇam. Taṃsaṃhajātā phasso vedanā saññā cetanā ekaggatā jīvitindriyam manasikāro ti evamete dhammā paccayato jāyanti. Na hettha vedagū upalabbhati. Sotañca paṭicca sadde ca —pe— Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇam taṃsaṃhajātā phasso vedanā saññā cetanā ekaggatā jīvitindriyam manasikāro ti evamete dhammā paccayato jāyanti. Na hettha vedagū upalabbhati ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasena ”ti.

7. Rājā āha: “**Bhante nāgasena yattha cakkhuviññāṇam uppajjati, tattha manoviññāṇampi uppajjatī** ”ti?

“Āma mahārāja. Yattha cakkhuviññāṇam uppajjati, tattha manoviññāṇampi uppajjatī ”ti.

“Kinnu kho bhante nāgasena pathamañ cakkhuviññāṇam uppajjati pacchā manoviññāṇam? Udāhu manoviññāṇam pathamañ uppajjati pacchā cakkhuviññāṇam ”ti?

“Pathamañ mahārāja cakkhuviññāṇam uppajjati pacchā manoviññāṇam ”ti.

“Kinnu kho bhante nāgasena cakkhuviññāṇam manoviññāṇam āṇāpeti ‘yatthāhañ uppajjāmi, tvampi tattha uppajjāhi ’ti? Udāhu manoviññāṇam cakkhuviññāṇam āṇāpeti ‘yattha tvam uppajjissasi ahampi tattha uppajjissāmī ”ti?

“Na hi mahārāja. Anālāpo tesam aññamaññehi ”ti.

“Kathambhante nāgasena yattha cakkhuviññāṇam uppajjati, tattha manoviññāṇampi uppajjatī ”ti?

“Ninnattā ca mahārāja dvārattā ca mahārāja ciṇṇattā ca samudācaritattā cā ”ti.

“Kathambhante nāgasena ninnattā yattha cakkhuviññāṇam uppajjati tattha manoviññāṇampi uppajjati? Opammapi karohī ”ti.

“Tañ kiñmaññasi mahārāja deve vassante katamena udakam gaccheyyā ”ti?

“Yena bhante ninnam, tena gaccheyyā ”ti.

“Athāparena samayena devo vasseyya, katamena tañ udakam gaccheyyā ”ti?

“Yena bhante purimam udakam gatam, tami tena gaccheyyā ”ti.

“Kinnu kho mahārāja purimam udakam pacchimam udakam āṇāpeti ‘yenāhañ gacchāmi tvampi tena gacchāhi ’ti? Pacchimam vā udakam purimam udakam āṇāpeti ‘yena tvam gacchissasi, ahampi tena gacchissāmī ”ti?

“Na hi bhante. Anālāpo tesam aññamaññehi. Ninnattā gacchantī ”ti.

Vị trưởng lão đã giúp cho đức vua Milinda hiểu được bằng sự thuyết giảng liên quan đến Vi Diệu Pháp: “Tâu đại vương, trong trường hợp này, tùy thuận vào mắt và các cảnh sắc mà nhẫn thức sanh lên, như vậy các pháp này sanh lên do duyên. Xúc, thọ, tưởng, tư, nhất hành, mạng quyền, tác ý là đồng sanh với nó. Bởi vì ở đây sự hiểu biết có thể đạt được là không đúng. Tùy thuận vào tai và các cảnh thính —(như trên)— Tùy thuận vào ý và các cảnh pháp mà ý thức sanh lên. Xúc, thọ, tưởng, tư, nhất hành, mạng quyền, tác ý là đồng sanh với nó, như vậy các pháp này sanh lên do duyên. Bởi vì ở đây sự hiểu biết có thể đạt được là không đúng.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

7. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có phải nhẫn thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy?**”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Nhẫn thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, có phải nhẫn thức sanh lên trước ý thức sanh lên sau, hay là ý thức sanh lên trước nhẫn thức sanh lên sau?”

“Tâu đại vương, nhẫn thức sanh lên trước ý thức sanh lên sau.”

“Thưa ngài Nāgasena, có phải nhẫn thức ra lệnh cho ý thức rằng: ‘Tôi sanh lên ở nơi nào thì anh cũng sanh lên ở nơi ấy,’ hay là ý thức ra lệnh cho nhẫn thức rằng: ‘Anh sẽ sanh lên ở nơi nào thì tôi cũng sẽ sanh lên ở nơi ấy?’”

“Tâu đại vương, không đúng. Chúng không có sự chyện trò với nhau.”

“Thưa ngài Nāgasena, nhẫn thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy nghĩa là thế nào?”

“Tâu đại vương, là tính chất xuôi chiều, tính chất cửa lớn, tính chất tập quán, và tính chất thực hành.”

“Thưa ngài Nāgasena, thế nào là tính chất xuôi chiều khiến nhẫn thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy? Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này, trong khi trời đang mưa, nước di chuyển theo lối nào?”

“Thưa ngài, lối nào là lối đi xuống thì đi theo lối đó.”

“Rồi vào lúc sau đó trời vẫn mưa thì nước ấy di chuyển theo lối nào?”

“Thưa ngài, nước lúc trước đã di chuyển theo lối nào thì nó cũng di chuyển theo lối đó.”

“Tâu đại vương, phải chăng nước lúc trước ra lệnh cho nước lúc sau rằng: ‘Tôi di chuyển theo lối nào thì anh cũng di chuyển theo lối ấy,’ hay là nước lúc sau ra lệnh cho nước lúc trước rằng: ‘Anh sẽ di chuyển theo lối nào thì tôi cũng sẽ di chuyển theo lối ấy?’”

“Tâu đại vương, không đúng. Chúng không có sự chyện trò với nhau. Chúng di chuyển theo tính chất xuôi chiều.”

“Evameva kho mahārāja ninnattā yattha cakkhuviññāṇam uppajjati, tattha manoviññāṇampi uppajjati. Na cakkhuviññāṇam manoviññāṇam āṇāpeti ‘yatthāham uppajjāmi tvampi tattha uppajjāhī ’ti. Nāpi manoviññāṇam cakkhuviññāṇam āṇāpeti ‘yattha tvam uppajjissasi ahampi tattha uppajjissāmī ’ti. Anālāpo tesam aññamaññehi. Ninnattā uppajjantī ”ti.

“Kathambante nāgasena dvārattā yattha cakkhuviññāṇam uppajjati tattha manoviññāṇampi uppajjati? Opammam karohī ”ti.

“Tām kimmaññasi mahārāja? Rañño paccantimam nagaram assa dalhā-pākāratoraṇam ekadvāram, tato puriso nikhamitukāmo bhaveyya, katamena nikkhameyyā ”ti?

“Dvārena bhante nikkhameyyā ”ti.

“Athāparo puriso nikhamitukāmo bhaveyya, katamena so nikkhameyyā ”ti?

“Yena bhante purimo puriso nikkhanto, so ’pi tena nikkhameyyā ”ti.

“Kinnu kho mahārāja purimo puriso pacchimam purisañ āṇāpeti ‘yenāham gacchāmi tvampi tena gacchāhī ’ti? Pacchimo vā puriso purimam purisañ āṇāpeti ‘yena tvam gacchissasi, ahampi tena gacchissāmī ”ti?

“Na hi bhante anālāpo tesam aññamaññehi, dvārattā gacchantī ”ti.

“Evameva kho mahārāja dvārattā yattha cakkhuviññāṇam uppajjati, tattha manoviññāṇampi uppajjati, na ca cakkhuviññāṇam manoviññāṇam āṇāpeti ‘yatthāham uppajjāmi tvampi tattha uppajjāhī ’ti, nāpi manoviññāṇam cakkhuviññāṇam āṇāpeti ‘yattha tvam uppajjissasi ahampi tattha uppajjissāmī ’ti. Anālāpo tesam aññamaññehi. Dvārattā uppajjantī ”ti.

“Kathambante nāgasena ciṇṇattā yattha cakkhuviññāṇam uppajjati tattha manoviññāṇampi uppajjati? Opammam karohī ”ti.

“Tām kimmaññasi mahārāja. Paṭhamam ekañ sakatañ gaccheyya, atha dutiyam sakatañ katamena gaccheyyo ”ti?

“Yena bhante purimam sakatañ gatañ, tampi tena gaccheyyā ”ti.

“Kinnu kho mahārāja purimam sakatañ pacchimam sakatañ āṇāpeti, ‘yenāham gacchāmi tvampi tena gacchāhī ’ti? Pacchimam vā sakatañ purimam sakatañ āṇāpeti ‘yena tvam gacchissasi, ahampi tena gacchissāmī ”ti?

“Na hi bhante. Anālāpo tesam aññamaññehi. Ciṇṇattā gacchantī ”ti.

“Evameva kho mahārāja ciṇṇattā yattha cakkhuviññāṇam uppajjati, tattha manoviññāṇampi uppajjati, na ca cakkhuviññāṇam manoviññāṇam āṇāpeti ‘yatthāham uppajjāmi, tvampi tattha uppajjāhī ’ti, nāpi manoviññāṇam cakkhuviññāṇam āṇāpeti ‘yattha tvam uppajjissasi, ahampi tattha uppajjissāmī ’ti. Anālāpo tesam aññamaññehi. Ciṇṇattā uppajjantī ”ti.

“Tâu đại vương, tương tự y như thế tính chất xuôi chiều khiến nhãm thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy. Nhãm thức không ra lệnh cho ý thức rằng: ‘Tôi sanh lên ở nơi nào thì anh cũng sanh lên ở nơi ấy.’ Ý thức cũng không ra lệnh cho nhãm thức rằng: ‘Anh sẽ sanh lên ở nơi nào thì tôi cũng sẽ sanh lên ở nơi ấy.’ Chúng không có sự chuyen trò với nhau. Chúng sanh lên theo tính chất xuôi chiều.”

“Thưa ngài Nāgasena, thế nào là tính chất cửa lớn khiến nhãm thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy? Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này, thành ở biên địa của đức vua có tường vững chắc và cổng chào, và một cửa lớn, do đó một người đàn ông có ý định đi ra thì có thể đi ra theo lối nào?”

“Thưa ngài, có thể đi ra theo lối cửa lớn.”

“Rồi một người đàn ông khác ý định đi ra thì có thể đi ra theo lối nào?”

“Thưa ngài, người đàn ông trước đã đi ra theo lối nào thì người ấy cũng đi ra theo lối đó.”

“Tâu đại vương, phải chăng người đàn ông trước ra lệnh cho người đàn ông sau rằng: ‘Tôi đi theo lối nào thì anh cũng đi theo lối ấy,’ hay là người đàn ông sau ra lệnh cho người đàn ông trước rằng: ‘Anh sẽ đi theo lối nào thì tôi cũng sẽ đi theo lối ấy?’”

“Thưa ngài, không đúng. Họ không có sự chuyen trò với nhau. Họ đi theo tính chất cửa lớn.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế tính chất cửa lớn khiến nhãm thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy. Và nhãm thức không ra lệnh cho ý thức rằng: ‘Tôi sanh lên ở nơi nào thì anh cũng sanh lên ở nơi ấy.’ Ý thức cũng không ra lệnh cho nhãm thức rằng: ‘Anh sẽ sanh lên ở nơi nào thì tôi cũng sẽ sanh lên ở nơi ấy.’ Chúng không có sự chuyen trò với nhau. Chúng sanh lên theo tính chất cửa lớn.”

“Thưa ngài Nāgasena, thế nào là tính chất tập quán khiến nhãm thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy? Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này, một xe tải hàng đi đâu, vậy xe tải hàng thứ nhì có thể đi theo lối nào?”

“Thưa ngài, xe tải hàng trước đã đi lối nào thì nó cũng đi theo lối đó.”

“Tâu đại vương, phải chăng xe tải hàng trước ra lệnh cho xe tải hàng sau rằng: ‘Tôi đi theo lối nào thì anh cũng đi theo lối ấy,’ hay là xe tải hàng sau ra lệnh cho xe tải hàng trước rằng: ‘Anh sẽ đi theo lối nào thì tôi cũng sẽ đi theo lối ấy?’”

“Thưa ngài, không đúng. Chúng không có sự chuyen trò với nhau. Chúng đi theo tính chất tập quán.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế tính chất tập quán khiến nhãm thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy. Và nhãm thức không ra lệnh cho ý thức rằng: ‘Tôi sanh lên ở nơi nào thì anh cũng sanh lên ở nơi ấy.’ Ý thức cũng không ra lệnh cho nhãm thức rằng: ‘Anh sẽ sanh lên ở nơi nào thì tôi cũng sẽ sanh lên ở nơi ấy.’ Chúng không có sự chuyen trò với nhau. Chúng sanh lên theo tính chất tập quán.”

“Kathambante nāgasena samudācaritattā yattha cakkhuviññāṇam uppajjati, tattha manoviññāṇampi uppajjati? Opammam̄ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja muddāgaṇanāsaṅkhā'lekhāsippatṭhānesu ādikammi-kassa dandhāyanā bhavati, atha aparena samayena nisammakiriyāya samudācaritattā adandhāyanā bhavati, evameva kho mahārāja samudācaritattā yattha cakkhuviññāṇam uppajjati, tattha manoviññāṇampi uppajjati, na ca cakkhuviññāṇam manoviññāṇam āñāpeti ‘yathāham uppajjāmi, tvampi tattha uppajjāhī ’ti, nāpi manoviññāṇam cakkhuviññāṇam āñāpeti ‘yattha tvaṁ uppajjissasi, ahampi tattha uppajjissāmī ’ti. Anālāpo tesam̄ aññamaññehi ca.² Samudācaritattā uppajjantī ”ti.

“Bhante nāgasena yattha sotaviññāṇam uppajjati, tattha manoviññāṇampi uppajjati ”ti? —pe— Yattha ghānaviññāṇam uppajjati —pe— Yattha jivhāviññāṇam uppajjati —pe— Yattha kāyaviññāṇam uppajjati, tattha manoviññāṇampi uppajjati ”ti?

“Āma mahārāja. Yattha kāyaviññāṇam uppajjati tattha manoviññāṇampi uppajjati ”ti.

“Kinnu kho bhante nāgasena paṭhamam̄ kāyaviññāṇam uppajjati, pacchā manoviññāṇam? Udāhu manoviññāṇam paṭhamam̄ uppajjati, pacchā kāyaviññāṇam ”ti?

“Kāyaviññāṇam mahārāja paṭhamam̄ uppajjati pacchā manoviññāṇam ”ti.

“Kinnu kho bhante nāgasena —pe— Anālāpo tesam̄ aññamaññehi. Samudācaritattā uppajjantī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

8. Rājā āha: “**Bhante nāgasena yattha manoviññāṇam uppajjati phasso ’pi vedanā ’pi tattha uppajjati ”ti?**

“Āma mahārāja, yattha manoviññāṇam uppajjati, phassopi tattha uppajjati, vedanā ’pi tattha uppajjati, saññā ’pi tattha uppajjati, cetanā ’pi tattha uppajjati, vitakko ’pi tattha uppajjati, vicāro ’pi tattha uppajjati. Sabbe ’pi phassapamukhā dhammā tattha uppajjantī ”ti.

“**Bhante nāgasena kiṇḍakkhaṇo phasso ”ti?**

“Phusanalakkhaṇo mahārāja phasso ”ti.

“Opammam̄ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja dve meñḍā yujheyum, tesu yathā eko meñḍo, evam̄ cakkhu datṭhabbam̄. Yathā dutiyo meñḍo evam̄ rūpaṁ datṭhabbam̄. Yathā tesam̄ sannipāto, evam̄ phasso datṭhabbo ”ti.

“Bhiyyo opamman̄ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja dve pāṇī vajjeyum, tesu yathā eko pāṇī, evam̄ cakkhu datṭhabbam̄. Yathā dutiyo pāṇī, evam̄ rūpaṁ datṭhabbam̄. Yathā tesam̄ sannipāto, evam̄ phasso datṭhabbo ”ti.

“Bhiyyo opamman̄ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja dve sammā vajjeyum, tesu yathā eko sammo, evam̄ cakkhu datṭhabbam̄. Yathā dutiyo sammo, evam̄ rūpaṁ datṭhabbam̄. Yathā tesam̄ sannipāto, evam̄ phasso datṭhabbo ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

¹ saṅkhyā - Ma.

² aññamaññehi - iti casaddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

“Thưa ngài Nāgasena, thế nào là tính chất thực hành khiến nhẫn thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy? Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như sự vung về của người thợ mới trong các lãnh vực của nghề nghiệp về đo, đếm, tính, viết, rồi thời gian sau đó, với tính chất thực hành của sự làm việc cẩn thận khiến không còn vung về. Tâu đại vương, tương tự y như thế tính chất thực hành khiến nhẫn thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy. Và nhẫn thức không ra lệnh cho ý thức rằng: ‘Tôi sanh lên ở nơi nào thì anh cũng sanh lên ở nơi ấy.’ Ý thức cũng không ra lệnh cho nhẫn thức rằng: ‘Anh sẽ sanh lên ở nơi nào thì tôi cũng sẽ sanh lên ở nơi ấy.’ Và chúng không có sự chuyện trò với nhau. Chúng sanh lên theo tính chất thực hành.”

“Thưa ngài Nāgasena, có phải nhĩ thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy?” —(như trên)— tỳ thức sanh lên ở nơi nào —(như trên)— thiêt thức sanh lên ở nơi nào —(như trên)— thân thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Thân thức sanh lên ở nơi nào thì ý thức cũng sanh lên ở nơi ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, có phải thân thức sanh lên trước ý thức sanh lên sau? Hay là ý thức sanh lên trước thân thức sanh lên sau?”

“Tâu đại vương, thân thức sanh lên trước ý thức sanh lên sau.”

“Thưa ngài Nāgasena, có phải —(như trên)— Chúng không có sự chuyện trò với nhau. Chúng sanh lên theo tính chất thực hành.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

8. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, có phải ý thức sanh lên ở nơi nào thì xúc, thọ cũng sanh lên ở nơi ấy?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Ý thức sanh lên ở nơi nào thì xúc cũng sanh lên ở nơi ấy, thọ cũng sanh lên ở nơi ấy, tưởng cũng sanh lên ở nơi ấy, tư cũng sanh lên ở nơi ấy, tâm cũng sanh lên ở nơi ấy, tứ cũng sanh lên ở nơi ấy, tất cả các pháp có thọ đứng đầu cũng sanh lên ở nơi ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, xúc có cái gì là hành tướng?”

“Tâu đại vương, xúc có sự chạm vào là hành tướng.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như hai con cùu húc nhau. Trong hai con cùu ấy, một con cùu được xem như là mắt, con cùu thứ hai được xem như là cảnh sắc. Sự va chạm nhau của chúng được xem như là xúc.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như hai bàn tay được vỗ vào nhau. Trong hai bàn tay ấy, một bàn tay được xem như là mắt, bàn tay thứ hai được xem như là cảnh sắc. Sự va chạm nhau của chúng được xem như là xúc.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như hai chập chõa được vỗ vào nhau. Trong hai chập chõa ấy, một chập chõa được xem như là mắt, chập chõa thứ hai được xem như là cảnh sắc. Sự va chạm nhau của chúng được xem như là xúc.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

9. “**Bhante nāgasena kiṇḍakkhaṇā vedanā** ”ti?

“Vedayitalakkhaṇā mahārāja vedanā anubhavanalakkhaṇā cā ”ti.

“Opammam karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kocideva puriso rañño adhikāram kareyya, tassa rājā tuṭṭho adhikāram dadeyya, so tena adhikārena pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricareyya, tassa evamassa ‘mayā kho pubbe rañño adhikāro kato. Tassa me rājā tuṭṭho adhikāram adāsi. Svāham tatonidānam imam evarūpaṇam vedanam vediyāmī ’ti.

Yathā vā pana mahārāja kocideva puriso kusalam kammaṇi katvā kāyassa bhedā parammaraṇā sugatiṃ saggam lokam uppajjeyya, so tattha¹ dibbehi pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricareyya, tassa evamassa ‘aham kho² pubbe kusalam kammaṇi akāsiṇi, so ‘ham tatonidānam imam evarūpaṇam vedanam vediyāmī ’ti, evameva kho mahārāja vedayitalakkhaṇā ceva vedanā, anubhavanalakkhaṇā cā “ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

10. “**Bhante nāgasena kiṇḍakkhaṇā saññā** ”ti?

“Sañjānanalakkhaṇā mahārāja saññā. Kim sañjānāti? Nīlampi sañjānāti, pītampi sañjānāti, lohitampi sañjānāti, odātampi sañjānāti, mañjetṭhampi³ sañjānāti, evam kho mahārāja sañjānanalakkhaṇā saññā ”ti.

“Opammaṇi karohī ”ti.

“Yathā mahārāja rañño bhaṇḍāgāriko bhaṇḍāgāram pavisitvā nīlapīta-lohitodātamāñjetṭhāni⁴ rājabhoggāni⁵ rūpāni passitvā sañjānāti, evameva kho mahārāja sañjānanalakkhaṇā saññā ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

11. “**Bhante nāgasena kiṇḍakkhaṇā cetanā** ”ti?

“Cetayitalakkhaṇā mahārāja cetanā abhisāṅkhāralakkhaṇā” cā ”ti.

“Opammaṇi karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kocideva puriso visam abhisāṅkharityā attanā ca piveyya, pare ca pāyeyya, so attanā ‘pi dukkhito bhaveyya, pare ‘pi dukkhitā bhaveyyum, evameva kho mahārāja idhekacco puggalo akusalam kammaṇi cetanāya cetayitvā kāyassa bhedā parammaraṇā apāyam duggatiṃ vinipātam nirayam uppajjeyya, ye ‘pi tassa anusikkhanti te ‘pi kāyassabhedā parammaraṇā apāyam duggatiṃ vinipātam nirayam uppajjanti.

¹ so ca tattha - Ma.

² svāham kho - Ma.

³ mañjetṭhampi - Ma.

⁴ omañjetṭhāni - Ma.

⁵ rājabhogāni - Ma, PTS, Sīmu.

⁶ abhisāṅkhāraṇalakkhaṇā - Ma, PTS.

9. “Thưa ngài Nāgasena, thọ có cái gì là hành tướng?”

“Tâu đại vương, thọ có sự cảm nhận là hành tướng và sự kinh nghiệm là hành tướng.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó làm việc phục vụ cao quý đến đức vua, đức vua hoan hỷ ban phần thưởng cho người ấy. Với phần thưởng ấy, người ấy đạt được, có được, hưởng được năm phần dục lạc. Người ấy khởi ý như sau: ‘Trước đây, quả là ta đã làm việc phục vụ cao quý đến đức vua, đức vua hoan hỷ đã ban phần thưởng cho ta đây. Do nhân ấy ta đây nhận biết thọ này có hình thức như vậy.’

Tâu đại vương, hoặc là giống như người nào đó đã làm việc thiện, do sự hoại rã của thân, do sự chết đi, được sanh vào chốn an vui, cõi trời. Tại đó, người ấy đạt được, có được, hưởng được năm phần dục lạc thiền đường. Người ấy khởi ý như sau: ‘Trước đây, quả là ta đã làm việc thiện. Do nhân ấy, ta đây nhận biết thọ này có hình thức như vậy.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế thọ có sự cảm nhận là hành tướng và sự kinh nghiệm là hành tướng.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

10. “Thưa ngài Nāgasena, tướng có cái gì là hành tướng?”

“Tâu đại vương, tướng có sự tự nhận biết là hành tướng. Tự nhận biết điều gì? Tự nhận biết màu xanh, tự nhận biết màu vàng, tự nhận biết màu đỏ, tự nhận biết màu trắng, tự nhận biết màu tím. Tâu đại vương, tướng có sự tự nhận biết là hành tướng nghĩa là như vậy.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như viên quan giữ kho của đức vua sau khi đi vào nhà kho nhìn thấy và tự nhận biết các vật thể, các cửa cải thuộc về đức vua, là có màu xanh vàng đỏ trắng tím. Tâu đại vương, tương tự y như thế tướng có sự tự nhận biết là hành tướng.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

11. “Thưa ngài Nāgasena, tư có cái gì là hành tướng?”

“Tâu đại vương, tư có sự quyết định là hành tướng và có sự tạo tác là hành tướng.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó tạo ra thuốc độc rồi tự mình uống, và cho các người khác uống. Bản thân người ấy bị khổ sở, những người khác cũng bị khổ sở. Tâu đại vương, tương tự y như thế ở đây có một người nào đó suy nghĩ với sự quyết định về điều bất thiện, do sự hoại rã của thân, do sự chết đi, bị sanh vào chốn bất hạnh, cõi khổ, nơi trừng phạt, địa ngục. Luôn cả những người học tập theo người ấy, do sự hoại rã của thân, do sự chết đi, cũng bị sanh vào chốn bất hạnh, cõi khổ, nơi trừng phạt, địa ngục.

Yathā vā pana mahārāja kocideva puriso sappinavanītate lamadhu-phāṇitam ekajjhāṇ abhisāṅkharityā attanā ca piveyya, pare ca pāyeyya, so attanā sukhito bhavyeyya, pare ’pi sukhitā bhavyeyum, evameva kho mahārāja idhekacco puggalo kusalaṇi cetanāya cetayitvā kāyassa bhedā parammaraṇā sugatim saggam lokam uppajjati. Ye ’pi tassa anusikkhanti, te ’pi kāyassa bhedā parammaraṇā sugatim saggam lokam uppajjanti. Evameva kho mahārāja cetayitalakkhaṇā cetanā abhisāṅkhāralakkhaṇā³ cā ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

12. “Bhante nāgasena kiṇḍakkhaṇam viññāṇan ”ti?

“Vijānanalakkhaṇam mahārāja viññāṇan ”ti.

“Opammaṇi karohī ”ti.

“Yathā mahārāja nagaraguttiko majjhe nagare singhāṭake¹ nisinno passeyya puratthimadisato purisaṇi āgacchantam, passeyya dakkhiṇadisato purisaṇi āgacchantam, passeyya pacchimadisato purisaṇi āgacchantam, passeyya uttaradisato purisaṇi āgacchantam, evameva kho mahārāja yañca puriso cakkhunā rūpam passati tam viññāṇena vijānāti, yañca sotena saddam suñāti tam viññāṇena vijānāti, yañca ghāṇena gandham ghāyati tam viññāṇena vijānāti, yañca jivhāya rasam sāyatī tam viññāṇena vijānāti, yañca kāyena phoṭṭhabbaṇi phusati tam viññāṇena vijānāti, yañca manasā dhammaṇi vijānāti tam viññāṇena vijānāti. Evaṁ kho mahārāja vijānanalakkhaṇam viññāṇan ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

13. “Bhante nāgasena kiṇḍakkhaṇo vitakko ”ti?

“Appaṇālakkhaṇo mahārāja vitakko ”ti.

“Opammaṇi karohī ”ti.

“Yathā mahārāja vadḍhakī suparikkammataṇi dāruṇi sandhismiṇi appeti, evameva kho mahārāja appaṇālakkhaṇo vitakko ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

14. “Bhante nāgasena kiṇḍakkhaṇo vicāro ”ti?

“Anumajjanalakkhaṇo mahārāja vicāro ”ti.

“Opammaṇi karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kaṇṣatālam² ākoṭitaṇi pacchā anuravati anusandahati, yathā mahārāja ākoṭanā evam vitakko daṭṭhabbo. Yathā anuravanā evam vicāro daṭṭhabbo ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

Vicāravagago tatiyo.
(Imasmiṇi vagago cuddasa pañhā)

¹ nagarasiṅghāṭake - Ma.

² kaṇṣathālam - Ma, PTS.

Tâu đại vương, hoặc là giống như người nào đó tạo ra một hồn hợp bơ lòng, bơ đặc, dầu ăn, mật ong, đường mía rồi tự mình uống, và cho các người khác uống. Bản thân người ấy được khoái lạc, những người khác cũng được khoái lạc. Tâu đại vương, tương tự y như thế ở đây có một người nào đó suy nghĩ với sự quyết định về điều thiện, do sự hoại rã của thân, do sự chết đi, được sanh vào chốn an vui, cõi trời. Luôn cả những người học tập theo người ấy, do sự hoại rã của thân, do sự chết đi, cũng được sanh vào chốn an vui, cõi trời. Tâu đại vương, tương tự y như thế tư có sự quyết định là hành tướng và có sự tạo tác là hành tướng.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

12. “Thưa ngài Nāgasena, thức có cái gì là hành tướng?”

“Tâu đại vương, thức có sự nhận biết là hành tướng.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người giữ thành, ngồi ở ngã tư giữa thành phố, có thể nhìn thấy người đang đi đến từ hướng đông, có thể nhìn thấy người đang đi đến từ hướng nam, có thể nhìn thấy người đang đi đến từ hướng tây, có thể nhìn thấy người đang đi đến từ hướng bắc. Tâu đại vương, tương tự y như thế con người nhìn thấy cảnh sắc bằng con mắt và nhận biết sắc ấy bằng thức, nghe âm thanh bằng tai và nhận biết thính ấy bằng thức, ngửi mùi bằng mũi và nhận biết hương ấy bằng thức, nếm vị bằng lưỡi và nhận biết vị ấy bằng thức, chạm cảnh xúc bằng thân và nhận biết xúc ấy bằng thức, nhận thức cảnh pháp bằng ý và nhận biết pháp ấy bằng thức. Tâu đại vương, tương tự y như thế thức có sự nhận biết là hành tướng.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

13. “Thưa ngài Nāgasena, tâm có cái gì là hành tướng?”

“Tâu đại vương, tâm có sự áp vào là hành tướng.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người thợ mộc áp thanh gỗ đã khéo được chuẩn bị trước vào chỗ ráp nối. Tâu đại vương, tương tự y như thế tâm có sự áp vào là hành tướng.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

14. “Thưa ngài Nāgasena, tú có cái gì là hành tướng?”

“Tâu đại vương, tú có sự áp sát là hành tướng.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như cái công được vỗ vào sau đó vang lên và dội lại. Tâu đại vương, sự vỗ vào là như thế nào thì tâm nên được xem như vậy, sự dội lại là như thế nào thì tú nên được xem như vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

Phẩm về Sớ Hữu Tứ là thứ ba.

(Trong phẩm này có mười bốn câu hỏi)

IV. NIBBĀNAVAGGO

1. Rājā āha: “**Bhante nāgasena sakkā imesam dhammānam ekatobhāvaṅgatānam¹ vinibbhujitvā vinibbhujitvā nānākaraṇam paññāpetum ‘ayam phasso, ayam vedanā, ayam saññā, ayam cetanā, idam viññānam, ayam vitakko, ayam vicāro ”ti?**

“Na sakkā mahārāja imesam dhammānam ekatobhāvaṅgatānam vinibbhujitvā vinibbhujitvā nānākaraṇam paññāpetum ‘ayam phasso, ayam vedanā, ayam saññā, ayam cetanā, idam viññānam, ayam vitakko, ayam vicāro ”ti.

“Opammam karohī ”ti.

“Yathā mahārāja rañño sūdo yūsaṇi vā rasam vā² kareyya, so tattha dadhimpi pakkhipeyya, loṇampi pakkhipeyya, singiverampi pakkhipeyya, jīrakampi pakkhipeyya, maricampi pakkhipeyya, aññāni ’pi pakārāni pakkhipeyya, tamenam rājā evam vadeyya, ‘dadhisso me rasam āhara, loṇassa me rasam āhara, singiverassa me rasam āhara, jīrakassa me rasam āhara, maricassa me rasam āhara, sabbesam me pakkittānam rasam āharā ’ti. Sakkā nu kho mahārāja tesam rasānaṇam ekatobhāvaṅgatānam vinibbhujitvā vinibbhujitvā rasam āharitum ambilattam vā lavaṇattam vā tittakattam vā kaṭukattam vā kasāyattam vā madhurattam vā ”ti?

“Na hi bhante sakkā tesam rasānaṇam ekatobhāvagatānam vinibbhujitvā vinibbhujitvā rasam āharitum ambilattam vā lavaṇattam vā tittakattam vā kaṭukattam vā kasāyattam vā madhurattam vā, api ca kho pana sakena sakena lakkhaṇena upaṭṭhahanti ”ti.

“Evameva kho mahārāja, na sakkā imesam dhammānam ekatobhāvaṅgatānam vinibbhujitvā vinibbhujitvā nānākaraṇam paññāpetum ‘ayam phasso, ayam vedanā, ayam saññā, ayam cetanā, idam viññānam, ayam vitakko, ayam vicāro ’ti. Api ca kho pana sakena sakena lakkhaṇena upaṭṭhahanti ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

2. Thero āha: “**Loṇam mahārāja cakkhuviññeyyan ”ti?**

“Āma bhante, cakkhuvīññeyyan ”ti.

“Sutthu kho mahārāja jānāsī ”ti?³

“Kimpana bhante jivhāviññeyyan ”ti?

“Āma mahārāja, jivhāviññeyyan ”ti.

“Kimpana bhante sabbam loṇam jivhāya vijānātī ”ti?

“Āma mahārāja. Sabbam loṇam jivhāya vijānātī ”ti.

¹ ekatobhāvagatānam - Ma, evam sabbattha.

² arasaṇi vā rasam vā - Ma.

³ jānāhī ti - Ma, PTS.

IV. PHẨM NIẾT BÀN:

1. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, đối với các pháp được gom chung thành một bản thể này, có thể nào lần lượt tách rời và chỉ ra sự khác biệt của chúng: ‘cái này là xúc, cái này là thọ, cái này là tưởng, cái này là tư, cái này là thức, cái này là tâm, cái này là tú?’**”

“Tâu đại vương, đối với các pháp được gom chung thành một bản thể này, không thể nào lần lượt tách rời và chỉ ra sự khác biệt của chúng: ‘cái này là xúc, cái này là thọ, cái này là tưởng, cái này là tư, cái này là thức, cái này là tâm, cái này là tú.’”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người đầu bếp của đức vua thực hiện món súp hoặc nước chấm, người ấy nêm sữa, nêm muối, nêm gừng, nêm thìa là, nêm tiêu, nêm các gia vị khác vào trong món đó, đức vua nói với người ấy như vậy: ‘Hãy đem cho trãm nước chấm vị sữa, hãy đem cho trãm nước chấm vị muối, hãy đem cho trãm nước chấm vị gừng, hãy đem cho trãm nước chấm vị thìa là, hãy đem cho trãm nước chấm vị tiêu, hãy đem cho trãm nước chấm đã được nêm tất cả các thứ.’ Tâu đại vương, đối với các vị nếm được gom chung thành một bản thể ấy, có thể nào lần lượt tách rời và mang lại nước chấm có vị chua, hoặc có vị mặn, hoặc có vị đắng, hoặc có vị cay, hoặc có vị chát, hoặc có vị ngọt không?”

“Thưa ngài, đối với các vị nếm được gom chung thành một bản thể ấy, không thể nào lần lượt tách rời và mang lại nước chấm có vị chua, hoặc có vị mặn, hoặc có vị đắng, hoặc có vị cay, hoặc có vị chát, hoặc có vị ngọt được, mặc dầu chúng hiện diện với đặc điểm riêng của từng vị một.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với các pháp được gom chung thành một bản thể này, không thể nào lần lượt tách rời và chỉ ra sự khác biệt của chúng: ‘cái này là xúc, cái này là thọ, cái này là tưởng, cái này là tư, cái này là thức, cái này là tâm, cái này là tú,’ mặc dầu chúng hiện diện với đặc điểm riêng của từng pháp một.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

2. Vị trưởng lão đã nói rằng: “**Tâu đại vương, muối có thể được nhận biết bằng mắt không?**”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có thể được nhận biết bằng mắt.”

“Tâu đại vương, có đúng là đại vương biết một cách chắc chắn?”

“Thưa ngài, phải chăng có thể được nhận biết bằng lưỡi?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Có thể được nhận biết bằng lưỡi.”

“Thưa ngài, phải chăng nhận biết tất cả các loại muối bằng lưỡi?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Nhận biết tất cả các loại muối bằng lưỡi.”

“Yadi bhante sabbam loṇam jivhāya vijānāti, kissa pana tam sakaṭehi balivaddā¹ āharanti? Nanu loṇameva āharitabban ”ti?

“Na sakkā mahārāja loṇameva āharitum. Ekatobhāvaṅgatā ete dhammā gocaranānattam gatā loṇam garubhāvo cā ”ti?

“Sakkā pana mahārāja loṇam tulāya tulayitun ”ti?

“Āma bhante, sakkā ”ti.

“Na sakkā mahārāja loṇam tulāya tulayitum. Garubhāvo tulāya tuliyatī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

3. Rājā āha: “**Bhante nāgasena yānimāni pañcāyatanāni kinnu tāni nānākammehi nibbattāni, udāhu ekena kammenā** ”ti?

“Nānākammehi mahārāja nibbattāni, na ekena kammenā ”ti.

“Opammaṇ karohī ”ti.

“Tam kimmaññasi mahārāja? Ekasmīṇ khette pañca bijāni vaseyyum,² tesam nānābijānam nānāphalāni nibbatteyyun ”ti?

“Āma bhante, nibbatteyyun ”ti.

“Evameva kho mahārāja yānimāni pañcāyatanāni, tāni nānākammehi³ nibbattāni, na ekena kammenā ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

4. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, kena kāraṇena manussā na sabbe samakā**, aññe appāyukā, aññe dīghāyukā, aññe bavhābādhā, aññe appābādhā, aññe dubbaṇḍā, aññe vanṇavanto, aññe appesakkhā, aññe mahesakkhā, aññe appabhogā, aññe mahābhogā, aññe nīcakulīnā, aññe mahākulīnā, aññe duppaññā, aññe paññāvanto ”ti?

Thero āha: “Kissa pana mahārāja rukkhā na sabbe samakā, aññe ambilā, aññe lavaṇā, aññe tittakā, aññe kaṭukā, aññe kasāvā, aññe madhurā ”ti?

“Maññāmi bhante bijānam nānākaraṇenā ”ti.

¹ balibaddā - Ma.

² nānābijāni vaseyyum - Ma. ³ yāni yāni pañcāyatanāni, tāni tāni nānākammehi - Ma.

“Thưa ngài, nếu nhận biết tất cả các loại muối bằng lưỡi, tại sao những con bò mang muối lại bằng các xe kéo? Không lẽ có thể mang lại chỉ riêng muối thôi?”

“Tâu đại vương, không thể mang lại chỉ riêng muối thôi. Các vật được gom chung thành một bản thể này có bản chất khác biệt về lãnh vực, và muối có tính chất nặng nề.”

“Tâu đại vương, phải chăng có thể cân muối bằng cân?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có thể.”

“Tâu đại vương, không có thể cân muối bằng cân. Tính chất nặng nề (của muối) được cân bằng cân.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

3. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có phải năm xứ¹ được sanh lên do các việc làm khác nhau, hay là do một việc làm?**”

“Tâu đại vương, chúng được sanh lên do các việc làm khác nhau, không phải do một việc làm.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Năm loại hạt giống gieo ở một cánh đồng, đối với các loại hạt giống khác nhau phải chăng các quả khác nhau được sanh lên?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Chúng được sanh lên.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế năm xứ được sanh lên do các việc làm khác nhau, không phải do một việc làm.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

4. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, vì lý do gì mà toàn thể loài người là không giống nhau,** những kẻ này yếu thọ, các kẻ khác trưởng thọ, những kẻ này nhiều bệnh, các kẻ khác ít bệnh, những kẻ này có sắc xấu, các kẻ khác có sắc tốt, những kẻ này có ít quyền lực, các kẻ khác có nhiều quyền lực, những kẻ này có ít của cải, các kẻ khác có nhiều của cải, những kẻ này có gia tộc hạ tiện, các kẻ khác có gia tộc thượng lưu, những kẻ này có tuệ tối, các kẻ khác có tuệ?”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, vì sao tất cả các cây cối là không giống nhau, những cây này là chua, các cây khác là mặn, những cây này là đắng, các cây khác là cay, những cây này là chát, các cây khác là ngọt?”

“Thưa ngài, trâm nghĩ là vì việc làm khác nhau của hạt giống.”

¹ Năm xứ là nhãm xứ, nhĩ xứ, tỗ xứ, thiệt xứ, và thân xứ (ND).

“Evameva kho mahārāja kammānaṁ nānākaraṇena manussā na sabbe samakā aññe appāyukā, aññe dīghāyukā, aññe bavhābādhā, aññe appābādhā, aññe dubbañṇā, aññe vaṇṇavanto, aññe appesakkhā, aññe mahesakkhā, aññe appabhogā, aññe mahābhogā, aññe nīcakulīnā, aññe mahākulīnā, aññe duppaññā, aññe paññāvanto. Bhāsitampetaṁ mahārāja bhagavatā: ‘kammassakā māṇava sattā kammaṭāyādā kammayoni kammabandhū kammaṭaśaraṇā kammaṭ satte vibhajati yadidaṁ hīnappañitatāyā’”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā”ti.

5. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, tumhe bhaṇatha ‘kinti imam dukkhamp nirujjheyya, aññañca dukkhamp na uppajjeyyā ti etadatthā mahārāja amhākam pabbajjā’ ti? Kim paṭigacceva vāyamitena? Nanu sampatte kāle vāyamitabban**”ti?

Thero āha: “Sampatte kāle mahārāja vāyāmo akiccakaro bhavati paṭigacceva vāyāmo kiccakaro bhavatī”ti.

“Opammaṁ karohī”ti.

“Tām kimmaññasi mahārāja, yadā tvām pipāsito bhaveyyāsi, tadā tvām udapānaṁ khanāpeyyāsi, taṭṭalakam khanāpeyyāsi pāniyam pivissāmī”ti?

“Na hi bhante”ti.

“Evameva kho mahārāja sampatte kāle vāyāmo akiccakaro bhavati. Paṭigacceva vāyāmo kiccakaro bhavatī”ti.

“Bhiyyo opammaṁ karohī”ti.

“Tām kimmaññasi mahārāja. Yadā tvām bubhukkhitō bhaveyyāsi, tadā tvām khettam kasāpeyyāsi, sālim ropāpeyyāsi, dhaññam atiharāpeyyāsi ‘bhattam bhuñjissāmī’”ti?

“Na hi bhante”ti.

“Evameva kho mahārāja sampatte kāle vāyāmo akiccakaro bhavati. Paṭigacceva vāyāmo kiccakaro bhavatī”ti.

“Bhiyyo opammaṁ karohī”ti.

“Tām kimmaññasi mahārāja, yadā te saṅgāmo paccupatthito bhaveyya, tadā tvām parikhamp khanāpeyyāsi? pākāram kārāpeyyāsi? gopuram kārāpeyyāsi? aṭṭalakam kārāpeyyāsi? dhaññam atiharāpeyyāsi? tadā tvām hatthismiṁ sikkheyyāsi? assasmiṁ sikkheyyāsi? rathasmīṁ sikkheyyāsi? dhanusmiṁ sikkheyyāsi? tharusmiṁ sikkheyyāsi”ti?

“Na hi bhante”ti.

“Evameva kho mahārāja sampatte kāle vāyāmo akiccakaro bhavati. Paṭigacceva vāyāmo kiccakaro bhavatī. Bhāsitampetaṁ mahārāja bhagavatā:

¹ paṭigacceva. - Ma.

“Tâu đại vương, tương tự y như thế vì việc làm khác nhau của các nghiệp mà toàn thể loài người là không giống nhau, những kẻ này yếu thọ, các kẻ khác trường thọ, những kẻ này nhiều bệnh, các kẻ khác ít bệnh, những kẻ này có sắc xấu, các kẻ khác có sắc tốt, những kẻ này có ít quyền lực, các kẻ khác có nhiều quyền lực, những kẻ này có ít của cải, các kẻ khác có nhiều của cải, những kẻ này có gia tộc hạ tiện, các kẻ khác có gia tộc thượng lưu, những kẻ này có tuệ lỗi, các kẻ khác có tuệ. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này người thanh niên, chúng sanh là các chủ nhân của nghiệp, là những kẻ thừa tự của nghiệp, có nghiệp là căn nguyên, có nghiệp là thân quyến, có nghiệp là nơi nương tựa, nghiệp phân loại các chúng sanh tức là theo tính chất hạ liệt hay cao quý.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

5. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Làm cách nào để cho khổ này diệt và khổ khác không thể sanh lên? Tâu đại vương, sự xuất gia của chúng tôi là với mục đích ấy.’ Có lợi ích gì với việc đã tinh tấn trước đây? Chẳng phải là nên tinh tấn trong thời hiện tại hay sao?**”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, sự tinh tấn trong thời hiện tại thì chưa làm được việc, sự tinh tấn trước đây thì đã làm được việc.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Phải chăng khi nào đại vương bị khát thì khi ấy đại vương mới bảo đào giếng nước, mới bảo đào hồ nước (nghĩ rằng): ‘Ta sẽ uống nước?’”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế sự tinh tấn trong thời hiện tại thì chưa làm được việc, sự tinh tấn trước đây thì đã làm được việc.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Phải chăng khi nào đại vương thèm ăn thì khi ấy đại vương mới bảo cày ruộng, mới bảo trồng lúa sāli, mới bảo đem thóc lại (nghĩ rằng): ‘Ta sẽ thọ dụng bữa ăn?’”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế sự tinh tấn trong thời hiện tại thì chưa làm được việc, sự tinh tấn trước đây thì đã làm được việc.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Phải chăng khi nào đại vương lâm trận thì khi ấy đại vương mới bảo đao hào, mới bảo đắp lũy, mới bảo xây cổng thành, mới bảo làm vọng gác, mới bảo đem lại thóc, khi ấy đại vương mới rèn luyện về voi, mới rèn luyện về ngựa, mới rèn luyện về xe, mới rèn luyện về cung, mới rèn luyện về gươm?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế sự tinh tấn trong thời hiện tại thì chưa làm được việc, sự tinh tấn trước đây thì đã làm được việc. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến:

‘Paṭigacceva tam̄ kayirā yam̄ jaññā hitamattano,
na sākaṭikacintāya mantā dhiro parakkame.

Yathā sākaṭiko nāma¹ samaṇ hitvā mahāpatham,
visamaṇ maggamaruyha akkhacchinno ’va jhāyati.

Evaṁ dharmā apakkamma adhammamanuvattiya,
mando maccumukham patto akkhacchinno ’va socatī ”ti.²

“Kallo’ si bhante nāgasenā ”ti.

6. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, tumhe bhaṇtha ‘pākatikaggito nerayiko aggi mahābhimatara³ hoti. Khuddako ’pi pāsāṇo pākatike aggimhi pakkhitto divasampi ḍayhamāno⁴ na vilayam gacchati, kūṭagāramatto ’pi pāsāṇo nerayikaggimhi pakkhitto khaṇena vilayam gacchatī** ”ti. Etaṁ vacanam na saddahāmi. Evañca pana vadetha ‘ye ca tattha uppannāsattā, te anekāni ’pi vassasahassāni niraye paccamānā na vilayam gacchanti ’ti tampi vacanam na saddahāmī ”ti.

Thero āha: “Tam̄ kimmaññasi mahārāja, yā tā santi makariniyo ’pi sunsumāriniyo ’pi kacchapiniyo ’pi moriniyo ’pi kapotiyō ’pi, kinnu tā kakkhalāni pāsāṇāni sakkharāyo ca khādantī ”ti?

“Āma bhante khādantī ”ti.

“Kimpana tāni tāsaṇ kucchiyan̄ koṭṭhabbhantaragatāni vilayam gacchantī ”ti?

“Āma bhante, vilayam gacchantī ”ti.

“Yo pana tāsaṇ kucchiyan̄ gabbho, so ’pi vilayam gacchatī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kena kāraṇenā ”ti?

“Maññāmi bhante kammādhikatena na vilayam gacchatī ”ti.

“Evameva kho mahārāja kammādhikatena nerayikā sattā anekāni ’pi vassasahassāni niraye paccamānā na vilayam gacchanti, tattheva jāyanti, tattheva vaḍḍhanti, tattheva maranti. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘So na tāva kālam karoti yāva na tam̄ pāpaṇ kammaṇ vyantihotī ”ti.⁵

“Bhiyyo opammaṇ karohī ”ti.

“Tam̄ kimmaññasi mahārāja, yā tā santi sīhiyo ’pi vyagghiyo ’pi dīpiniyo ’pi kukkuriyo ’pi, kinnu tā kakkhalāni ’pi⁶ atṭhikāni mamaṇāni khādantī ”ti?

“Āma bhante, khādantī ”ti.

¹ matṭham - Ma.

² jhāyati ti - Ma.

³ mahābhitatāpataro - Ma, PTS.

⁴ ḍhamamāno - PTS.

⁵ vyantihotī ti - PTS.

⁶ pi - iti saddo Ma, PTS potthakesu natthi.

‘Người biết việc nào lợi ích cho mình thì nên làm việc ấy trước. Không có ý nghĩ như kẻ đánh xe bò, bát thông minh sáng trí nên cố gắng.

Giống như kẻ đánh xe bò từ bỏ con đường lớn bằng phẳng đi vào con đường gỗ ghê, bị gãy trực xe rồi bức bối.

Như vậy, sau khi xa lìa Chánh Pháp, xu hướng theo phi pháp, kẻ ngu bị rơi vào miệng thán chêt, sầu muộn như bị gãy trực xe vậy.’’

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

6. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng:** ‘Lửa địa ngục nóng dữ dội hơn lửa bình thường. Một hòn đá nhỏ bé được ném vào trong lửa bình thường, trong khi bị đốt cháy trọn ngày vẫn không bị tiêu hoại, còn tảng đá thậm chí lớn bằng ngôi nhà mái nhọn được ném vào trong lửa địa ngục liền bị tiêu hoại trong giây lát.’ Trẫm không tin lời này. Hơn nữa, ngài còn nói như vậy: ‘Chúng sanh nào sanh ra ở nơi ấy, trong khi bị nung nấu ở địa ngục thậm chí trong nhiều ngàn năm, vẫn không bị tiêu hoại,’ trẫm cũng không tin lời nói này.”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Các loài như cá đao cái, cá sấu cái, rùa cái, công mái, bồ câu mái, phải chăng chúng ăn các hòn đá và các hạt cát cứng rắn?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Chúng ăn.”

“Vậy có phải các thứ này khi đã đi vào bên trong bao tử ở bụng của chúng thì bị tiêu hoại?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Chúng bị tiêu hoại.”

“Vậy còn bào thai ở trong bụng của các loài thú cái ấy cũng bị tiêu hoại?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Vì lý do gì?”

“Thưa ngài, trẫm nghĩ do tác động của nghiệp khiến chúng không bị tiêu hoại.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế do tác động của nghiệp khiến chúng sanh ở địa ngục, trong khi bị nung nấu ở địa ngục thậm chí trong nhiều ngàn năm, vẫn không bị tiêu hoại; họ sanh ra ngay tại nơi ấy, lớn lên ngay tại nơi ấy, chết đi ngay tại nơi ấy. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘*Cho đến khi nào nghiệp ác ấy còn chưa được diệt tận thì chúng sanh địa ngục ấy vẫn không chết.*’”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Các loài như sư tử cái, cọp cái, beo cái, chó cái, phải chăng chúng cũng ăn các khúc xương và các miếng thịt cứng rắn?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Chúng ăn.”

“Kimpana tāni tāsam kucchiyam koṭṭhabbhantaragatāni vilayam gacchantī ”ti?

“Āma bhante, vilayam gacchantī ”ti.

“Yo pana tāsam kucchiyam gabbho, so ’pi vilayam gacchatī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kena kāraṇenā ”ti?

“Maññāmi bhante, kammādhikatena na vilayam gacchatī ”ti.

“Evameva kho mahārāja kammādhikatena nerayikā sattā anekāni ’pi vassasahassāni niraye paccamānā na vilayam gacchantī ”ti.

“Bhiyyo opammañ karohī ”ti.

“Tañ kimmaññasi mahārāja, yā tā santi yonakāsukhumāliniyo ’pi khattiyasukhumāliniyo ’pi brāhmaṇasukhumāliniyo ’pi gahapatisukhumāliniyo ’pi kinnu tā kakkhalāni khajjakāni mañṣāni khādantī ”ti?

“Āma bhante khādantī ”ti.

“Kimpana tāni tāsam kucchiyam koṭṭhabbhantaragatāni vilayam gacchantī ”ti?

“Āma bhante vilayam gacchantī ”ti.

“Yo pana tāsam kucchiyam gabbho so ’pi vilayam gacchatī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kena kāraṇenā ”ti?

“Maññāmi bhante kammādhikatena na vilayam gacchatī ”ti.

“Evameva kho mahārāja, kammādhikatena nerayikā sattā anekāni ’pi vassasahassāni niraye paccamānā na vilayam gacchanti, tattheva jāyanti, tattheva vadḍhanti, tattheva maranti. Bhāsitampetañ mahārāja bhagavatā: ‘So na tāva kālañ karoti yāva na tañ pāpañ kammañ vyantī hotī ’”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

7. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, tumhe bhañatha ‘ayañ mahā pathavī udake patiññitā, udakañ vāte patiññitam, vāto ākāse patiññito ’ti. Etampi vacanam na saddahāmī ”ti.**

Thero dhammakarakena udakam gahetvā rājānam milindam saññāpesi “yathā mahārāja, imañ udakam vātēna ādhāritam, evam tampi udakam vātēna ādhāritan ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

“Vậy có phải các thứ này khi đã đi vào bên trong bao tử ở bụng của chúng thì bị tiêu hoại?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Chúng bị tiêu hoại.”

“Vậy còn bào thai ở trong bụng của các loài thú cái ấy cũng bị tiêu hoại?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Vì lý do gì?”

“Thưa ngài, trẫm nghĩ do tác động của nghiệp khiến chúng không bị tiêu hoại.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế do tác động của nghiệp khiến chúng sanh ở địa ngục trong khi bị nung nấu ở địa ngục thậm chí trong nhiều ngàn năm, vẫn không bị tiêu hoại.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Các phụ nữ như các cô mảnh mai xứ Yona, các cô mảnh mai dòng Sát-đế-ly, các cô mảnh mai dòng Bà-la-môn, các cô gia chủ mảnh mai, phải chăng họ cũng ăn các vật nhai và các miếng thịt cứng rắn?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Họ ăn.”

“Vậy có phải các thứ này khi đã đi vào bên trong bao tử ở bụng của họ thì bị tiêu hoại?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Chúng bị tiêu hoại.”

“Vậy còn bào thai ở trong bụng của những phụ nữ ấy cũng bị tiêu hoại?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Vì lý do gì?”

“Thưa ngài, trẫm nghĩ do tác động của nghiệp khiến chúng không bị tiêu hoại.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế do tác động của nghiệp khiến chúng sanh ở địa ngục trong khi bị nung nấu ở địa ngục thậm chí trong nhiều ngàn năm, vẫn không bị tiêu hoại; họ sanh ra ngay tại nơi ấy, lớn lên ngay tại nơi ấy, chết đi ngay tại nơi ấy. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘*Cho đến khi nào nghiệp ác ấy còn chưa được diệt tận thì chúng sanh địa ngục ấy vẫn không chết.*’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

7. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Đại địa cầu này được tồn tại ở nước, nước được tồn tại ở gió, gió được tồn tại ở hư không.’ Trẫm cũng không tin lời nói này.’**

Vị trưởng lão đã lấy nước bằng bình đựng nước rồi giúp cho đức vua Milinda hiểu được rằng: “Tâu đại vương, nước này được nâng đỡ bởi gió như thế nào thì nước kia cũng được nâng đỡ bởi gió như thế ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

8. Rājā āha: “**Bhante nāgasena nirodho nibbānan** ”ti?
“Āma mahārāja nirodho nibbānan ”ti.

“Kathambhante nāgasena nirodho nibbānan ”ti?
“Sabbe bālaputhujjanā kho mahārāja ajjhattikabāhire āyatane abhinandanti, abhivadanti, ajjhosāya tiṭṭhanti. Te tena sotena vuyhanti, na parimuccanti jātiyā jarāya maraṇena sokena paridevena dukkhehi domanassehi upāyāsehi, na parimuccanti dukkhasmā ’ti vadāmi. Sutavā ca kho mahārāja ariyasāvako ajjhattikabāhire āyatane nābhinandati, nābhivadati, nājjhosāya tiṭṭhati. Tassa tam anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇam sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. Evam kho mahārāja nirodho nibbānan ”ti.

“Kallo’ si bhante nāgasenā ”ti.

9. Rājā āha: “**Bhante nāgasena sabbeva labhanti nibbānan** ”ti?

“Na kho mahārāja sabbeva labhanti nibbānam. Api ca kho mahārāja yo sammā paṭipanno abhiñneyye dhamme abhijānāti, pariñneyye dhamme parijānāti, pahātabbe dhamme pajahati, bhāvetabbe dhamme bhāveti, sacchikātabbe dhamme sacchikaroti, so labhati nibbānan ”ti.

“Kallo’ si bhante nāgasenā ”ti.

10. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, yo na labhati nibbānam, jānāti so sukham nibbānan** ”ti?

“Āma mahārāja, yo na labhati nibbānam, jānāti so sukham nibbānan ”ti.

“Kathambhante nāgasena alabhanto jānāti ‘sukham nibbānan ”ti?

“Tam kimmaññasi mahārāja yesam nacchinnā hatthapādā jāneyyum te mahārāja dukkham hatthapādacchedanan ”ti?

“Āma bhante, jāneyyun ”ti.

“Katham jāneyyun ”ti?

“Aññesam bhante chinnahatthapādānam paridevitasaddam sutvā jānanti dukkham hatthapādacchedanan ”ti.

“Evameva kho mahārāja, yesam diṭṭham nibbānam, tesam sutvā¹ jānāti sukham nibbānan ”ti.

“Kallo’ si bhante nāgasenā ”ti.

Nibbānavaggo catuttho.

¹ tesam saddam sutvā - Ma, PTS.

8. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, có phải sự diệt tận là Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Sự diệt tận là Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, sự diệt tận là Niết Bàn nghĩa là thế nào?”

“Tâu đại vương, quả là tất cả những kẻ phàm phu ngu dốt thích thú tán thường, bám víu vào các nội và ngoại xứ. Chúng thả trôi theo dòng chảy ấy, không hoàn toàn thoát khỏi sự sanh, sự già, sự chết, các sự sầu bi khổ ưu não, tôi nói rằng chúng không hoàn toàn thoát khỏi khổ. Tâu đại vương, còn vị Thánh đệ tử, có sự học hỏi, không thích thú không tán thường, không bám víu vào các nội và ngoại xứ. Trong khi vị ấy không thích thú không tán thường, không bám víu vào các nội và ngoại xứ, ái bị diệt tận; do sự diệt tận của ái, có sự diệt tận của thù; do sự diệt tận của thù, có sự diệt tận của hữu; do sự diệt tận của hữu, có sự diệt tận của sanh; do sự diệt tận của sanh, già chết sầu bi khổ ưu não bị diệt tận. Như thế là sự diệt tận của toàn bộ khổ uẩn này. Tâu đại vương, sự diệt tận là Niết Bàn nghĩa là như vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

9. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, có phải tất cả đều đạt được Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, không phải tất cả đều đạt được Niết Bàn. Tâu đại vương, người nào thực hành chân chánh biết rõ các pháp cần được biết rõ, biết toàn diện các pháp cần được biết toàn diện, dứt bỏ các pháp cần được dứt bỏ, tu tập các pháp cần được tu tập, chứng ngộ các pháp cần được chứng ngộ, người ấy đạt được Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

10. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, người nào chưa đạt được Niết Bàn, có phải người ấy biết được Niết Bàn là an lạc?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Người nào chưa đạt được Niết Bàn, người ấy vẫn biết được Niết Bàn là an lạc.”

“Thưa ngài Nāgasena, trong khi không đạt được Niết Bàn làm thế nào lại biết được Niết Bàn là an lạc?”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Đối với những người có tay chân không bị chặt đứt, tâu đại vương, có phải họ có thể biết được sự chặt đứt tay chân là đau đớn.”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Làm thế nào họ có thể biết được?”

“Thưa ngài, sau khi lắng nghe tiếng rên rỉ của những người khác có tay chân bị chặt đứt, họ biết được sự chặt đứt tay chân là đau đớn.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế sau khi lắng nghe những người đã thấy được Niết Bàn mà biết được Niết Bàn là an lạc.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

Phẩm Niết Bàn là thứ tư.

V. BUDDHAVAGGO

1. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, buddho tayā diṭṭho** ”ti?
“Na hi mahārājā ”ti.

“Atha te ācariyehi buddho diṭṭho ”ti?
“Na hi mahārājā ”ti.

“Tena hi bhante nāgasena natthi buddho ”ti?
“Kimpana mahārāja himavati ūhā nadi tayā diṭṭhā?”

“Na hi bhante ”ti.
“Atha te pitarā ūhā nadī diṭṭhā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.
“Tena hi mahārāja, natthi ūhā nadī ”ti?

“Atthi bhante. Kiñcāpi me¹ ūhā nadī na diṭṭhā, pitarā ’pi me ūhā nadī na diṭṭhā, api ca atthi ūhā nadī ”ti.

“Evameva kho mahārāja, kiñcāpi mayā bhagavā na diṭṭho, ācariyehi ’pi me bhagavā na diṭṭho, api ca atthi bhagavā ”ti.
“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

2. Rājā āha: “**Bhante nāgasena buddho anuttaro** ”ti?
“Āma mahārāja, bhagavā anuttaro ”ti.

“Kathambhante nāgasena, aditthapubbam jānāsi ‘buddho anuttaro ’”ti?
“Taṁ kimmaññasi mahārāja, yehi aditthapubbo mahāsamuddo jāneyyunte mahārāja mahanto kho samuddo² gambhīro appameyyo duppariyogāho, yatthimā pañca mahānadiyo satataṁ samitam appenti, seyyathidam: gaṅgā yamunā aciravatī sarabhū mahī, neva tassa ūnattam vā pūrattam vā paññāyatī ”ti.

“Āma bhante, jāneyyun ”ti.
“Evameva kho mahārāja sāvake mahante parinibbute passitvā jānāmi bhagavā anuttaro ”ti.
“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

¹ mayā - Ma.

² mahāsamuddo - Ma, PTS.

V. PHẨM ĐỨC PHẬT:

1. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có phải đức Phật đã được ngài nhìn thấy?**”

“Tâu đại vương, không.”

“Vậy có phải đức Phật đã được các vị thầy của ngài nhìn thấy?”

“Tâu đại vương, không.”

“Thưa ngài Nāgasena, như vậy thì không có đức Phật.”

“Tâu đại vương, vậy sông Īhā ở núi Hi-mã-lạp có được ngài nhìn thấy không?”

“Thưa ngài, không.”

“Vậy có phải sông Īhā đã được cha của ngài nhìn thấy?”

“Tâu đại vương, không.”

“Tâu đại vương, như vậy thì không có sông Īhā.”

“Thưa ngài, có mà. Mặc dầu sông Īhā không được trẫm nhìn thấy, sông Īhā cũng không được cha của trẫm nhìn thấy, nhưng mà có sông Īhā.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế mặc dầu đức Thế Tôn không được tôi nhìn thấy, đức Thế Tôn cũng không được các vị thầy của tôi nhìn thấy, nhưng mà có đức Thế Tôn.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

2. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có phải đức Phật là vô thượng?**”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Đức Phật là vô thượng.”

“Thưa ngài Nāgasena, làm thế nào ngài biết được ‘Đức Phật là vô thượng’ khi chưa từng được thấy trước đây?”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Với những người mà biển cả chưa từng được thấy, tâu đại vương, có phải những người ấy có thể biết được biển—nơi mà năm con sông lớn này, tức là Gaṅgā, Yamunā, Aciravatī, Sarabhū, Mahī thường xuyên, liên tục đổ vào— là rộng lớn, sâu thẳm, không thể đo đạc, khó thăm dò, luôn cả sự thiếu hụt hay tràn đầy của nó cũng không được nhận ra?”

“Thưa ngài, họ có thể biết được.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế sau khi nhìn thấy các vị Thinh Văn vĩ đại viên tịch Niết Bàn, tôi biết được ‘Đức Thế Tôn là vô thượng.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

3. Rājā āha: “**Bhante nāgasena sakkā jānitum ‘buddho anuttaro** ”ti?

“Āma mahārāja, sakkā jānitum ‘bhagavā anuttaro ”ti.

“Kathambhante nāgasena, sakkā jānitum ‘buddho anuttaro ”ti?

“Bhūtapubbam mahārāja, tissatthero nāma lekhācariyo ahosi. Bahūni vassāni ’ssa abbhatitāni kālakatassa.¹ Katham so ñāyatī ”ti?

“Lekhena bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja yo dhammam passati, so bhagavantam passati. Dhammo hi mahārāja bhagavatā desito ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

4. Rājā āha: “**Bhante nāgasena dhammo tayā dittho** ”ti?

“Buddhanettiyā kho mahārāja buddhapaññattiyā yāvajīvam sāvakehi vattitabban ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

5. Rājā āha: “**Bhante nāgasena na ca saṅkamati paṭisandahati cā** ”ti?

“Āma mahārāja, na ca saṅkamati paṭisandahati cā ”ti.

“Kathambhante nāgasena na ca saṅkamati paṭisandahati ca? Opammam karohi ”ti.

“Yathā mahārāja kocideva puriso padipato padīpam padipeyya, kinnu kho so mahārāja padipo padipamhā saṅkanto ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja na ca saṅkamati paṭisandahati cā ”ti.

“Bhiyyo opammañ karohī ”ti.

“Abhijānāsi nu tvam mahārāja, daharako santo silokācariyassa santike kañci² silokam gahitan ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Kinnu kho mahārāja so siloko ācariyamhā saṅkanto ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja na ca saṅkamati paṭisandahati cā ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

¹ kālañkatassa - Ma.

² kiñci - Ma.

3. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, có thể biết được ‘Đức Phật là vô thượng’?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Có thể biết được ‘Đức Phật là vô thượng.’”

“Thưa ngài Nāgasena, làm thế nào có thể biết được ‘Đức Phật là vô thượng.’”

“Tâu đại vương, vào thời trước đây đã có vị thầy về văn tự tên là Trưởng Lão Tissa. Vì ấy từ trần đã trải qua nhiều năm, vì sao mà vị ấy vẫn được biết đến?”

“Thưa ngài, nhờ vào văn tự.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào thấy Pháp người ấy thấy đức Thế Tôn. Tâu đại vương, bởi vì Pháp đã được thuyết giảng bởi đức Thế Tôn.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

4. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, có phải Pháp đã được ngài nhìn thấy?”

“Tâu đại vương, các vị đệ tử cần phải thực hành theo sự hướng dẫn của đức Phật, theo điều quy định bởi đức Phật, cho đến trọn đời.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

5. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, có phải tái sanh không phải là chuyển sang?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Tái sanh không phải là chuyển sang.”

“Thưa ngài Nāgasena, tái sanh không phải là chuyển sang nghĩa là thế nào? Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó thắp sáng cây đèn từ cây đèn (khác), tâu đại vương, phải chăng cây đèn ấy được chuyển sang từ cây đèn (kia)?”

“Thưa ngài, không phải.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế tái sanh không phải là chuyển sang.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, có phải ngài biết rõ là trong lúc còn niên thiếu đã có câu thơ nào đó được học ở người thầy dạy về thơ?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, phải chăng câu thơ đó được chuyển sang từ người thầy?”

“Thưa ngài, không phải.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế tái sanh không phải là chuyển sang.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

6. Rājā āha: “**Bhante nāgasena vedagū upalabbhatī** ”ti?

Thero āha: “Paramatthena kho mahārāja vedagū na upalabbhatī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

7. Rājā āha: “**Bhante nāgasena atthi koci satto yo imamhā kāyā aññam̄ kāyam̄ saṅkamatī** ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Yadi bhante nāgasena imamhā kāyā aññam̄ kāyam̄ saṅkamanto natthi, nanu mutto bhavissati pāpakehi kammehi ”ti?

“Āma mahārāja. Yadi na paṭisandaheyya, mutto bhavissati pāpakehi kammehi. Yasmā ca kho mahārāja paṭisandahati, tasmā na parimutto pāpakehi kammehi ”ti.

“Opammam̄ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kocidēva puriso aññatarassa purisassa ambam̄ avahareyya, kim̄ so daṇḍappatto bhaveyyā ”ti?

“Āma bhante, daṇḍappatto bhaveyyā ”ti.

“Na kho so mahārāja tāni ambāni avahari yāni tena ropitāni, kasmā daṇḍappatto bhaveyyā ”ti?

“Tāni bhante ambāni nissāya jātāni. Tasmā so daṇḍappatto bhaveyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja iminā nāmarūpena kammaṁ karoti sobhanam̄ vā asobhanam̄ vā. Tena kammaṇa aññam̄ nāmarūpaṁ paṭisandahati. Tasmā na parimutto pāpakehi kammehi ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

8. Rājā āha: “**Bhante nāgasena iminā nāmarūpena kammaṁ katam̄ kusalam̄ vā akusalam̄ vā. Kuhim̄ tāni kammāni tiṭṭhantī** ”ti?

“Anubandheyyum̄ kho mahārāja tāni kammāni chāyā ’va anapāyinī ”ti.

“Sakkā pana bhante tāni kammāni dassetum̄ ‘idha vā’ tāni kammāni tiṭṭhantī ”ti?

“Na sakkā mahārāja tāni kammāni dassetum̄ ‘idha vā idha vā’ tāni kammāni tiṭṭhantī ”ti?

“Opammam̄ karohī ”ti.

“Tām̄ kimmaññasi mahārāja, yānimāni rukkhāni anibbattaphalāni, sakkā tesam̄ phalāni dassetum̄ ‘idha vā idha vā tāni phalāni tiṭṭhantī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

¹ idha vā idha vā - Ma, PTS.

6. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, có phải sự hiểu biết có thể đạt được?”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, theo ý nghĩa tuyệt đối sự hiểu biết không thể đạt được.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

7. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, có phải có chúng sanh nào từ thân này chuyển sang thân khác?”

“Tâu đại vương, không phải.”

“Thưa ngài Nāgasena, nếu không có việc từ thân này được chuyển sang thân khác, không lẽ sẽ được thoát khỏi các nghiệp ác?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Nếu không tái sanh thì sẽ được thoát khỏi các nghiệp ác. Tâu đại vương, chính vì tái sanh mà không được hoàn toàn thoát khỏi các nghiệp ác.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó lấy trộm trái xoài của người khác, có phải người ấy đáng bị hành phạt?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Người ấy đáng bị hành phạt.”

“Tâu đại vương, quả là người ấy đã không lấy trộm các trái xoài đã được trồng bởi người kia, tại sao lại đáng bị hành phạt?”

“Thưa ngài, những trái xoài ấy được sanh lên có điều kiện. Do đó, người ấy đáng bị hành phạt.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế người tạo nghiệp tốt đẹp hoặc không tốt đẹp với danh sắc này, do nghiệp ấy danh sắc khác tái sanh. Vì thế mà không được hoàn toàn thoát khỏi các nghiệp ác.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

8. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, nghiệp thiện hoặc bất thiện được tạo ra bởi danh sắc này, vậy các nghiệp ấy trú ở đâu?”

“Tâu đại vương, các nghiệp ấy theo sau tự như bóng có sự không xa lìa (hình) vậy.”

“Thưa ngài, có thể nào chỉ cho thấy các nghiệp ấy là: ‘Các nghiệp ấy trú ở chỗ này’ không?”

“Tâu đại vương, không thể nào chỉ cho thấy các nghiệp ấy là: ‘Các nghiệp ấy trú ở chỗ này hay ở chỗ này’ không.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Những cây nào có các trái chưa trổ, có thể nào chỉ cho thấy các trái của chúng là: ‘Các trái ấy trú ở chỗ này hay ở chỗ này’ không?”

“Thưa ngài, không.”

“Evameva kho mahārāja abbocchinnāya santatiyā na sakkā tāni kammāni dassetum ‘idha vā idha vā tāni kammāni tiṭṭhantī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

9. Rājā āha: **“Bhante nāgasena yo uppajjati, jānāti so uppajjissāmī ”ti?**

“Āma mahārāja, yo uppajjati, jānāti so uppajjissāmī ”ti.

“Opammam̄ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja cassako gahapatiko bijāni pathaviyam̄ nikhipitvā sammā deve vassante jānāti ‘dhaññam̄ nibbattissatī ”ti?

“Āma bhante jāneyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja yo uppajjati, jānāti so ‘uppajjissāmī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

10. Rājā āha: **“Bhante nāgasena buddho atthī ”ti?**

“Āma mahārāja bhagavā atthī ”ti.

“Sakkā pana bhante nāgasena buddho nidassetum ‘idha vā idha vā ”ti?

“Parinibbuto mahārāja bhagavā anupādisesāya nibbānadhatuyā. Na sakkā bhagavā nidassetum ‘idha vā idha vā ”ti.

“Opammam̄ karohī ”ti.

“Taṇ kiṁmaññasi mahārāja, mahato aggikkhandhassa jalānassa yā acci attaṅgatā, sakkā sā acci dassetum ‘idha vā idha vā ”ti?

“Na hi bhante. Niruddhā sā acci appaññattiṁ gatā ”ti.

“Evameva kho mahārāja bhagavā anupādisesāya nibbānadhatuyā parinibbuto. Atthaṇ gato bhagavā. Na sakkā nidassetum¹ ‘idha vā idha vā ’ti. Dhammākāyena kho pana mahārāja sakkā bhagavā nidassetum dhammo hi mahārāja bhagavatā desito ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

Buddhavaggo pañcamo.

¹ attaṅgato, na sakkā bhagavā nidassetum - Ma.

“Tâu đại vương, tương tự y như thế khi sự diễn tiến còn chưa bị cắt đứt thì không thể nào chỉ cho thấy các nghiệp ấy là: ‘Các nghiệp ấy trú ở chỗ này hay ở chỗ này.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

9. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có phải người nào tái sanh thì người ấy biết được rằng: ‘Ta sẽ tái sanh’?**”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Người nào tái sanh thì người ấy biết được rằng: ‘Ta sẽ tái sanh.’”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nông dân chủ sau khi gieo xuống các hạt giống ở đất, trong khi trời mưa điều hòa thì biết được rằng: ‘Thóc lúa sẽ được tạo ra.’”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có thể biết được.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào tái sanh thì người ấy biết được rằng: ‘Ta sẽ tái sanh.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

10. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có phải là có đức Phật?**”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Có đức Phật.”

“Thưa ngài, có thể nào chỉ cho thấy đức Phật là ‘chỗ này hay chỗ này’ không?”

“Tâu đại vương, đức Thế Tôn đã viên tịch Niết Bàn ở cảnh giới Niết Bàn không còn dư sót. Không thể nào chỉ cho thấy đức Thế Tôn là ‘chỗ này hay chỗ này.’”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Ngọn lửa của đống lửa lớn đang cháy đã bị diệt tắt, có thể nào chỉ cho thấy ngọn lửa ấy là ‘chỗ này hay chỗ này’ không?”

“Thưa ngài, không.” Ngọn lửa ấy đã tắt, đã đi đến trạng thái không còn được nhận biết.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Thế Tôn đã viên tịch Niết Bàn ở cảnh giới Niết Bàn không còn dư sót. Đức Thế Tôn đã diệt tắt, không thể nào chỉ cho thấy là ‘chỗ này hay chỗ này.’ Tâu đại vương, tuy nhiên có thể chỉ cho thấy đức Thế Tôn bởi tổng thể các Pháp. Tâu đại vương, bởi vì Pháp đã được thuyết giảng bởi đức Thế Tôn.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

Phẩm Đức Phật là thứ năm.

VI. SATIVAGGO

1. Rājā āha: “**Bhante nāgasena piyo pabbajitānam kāyo** ”ti?
“Na kho mahārāja piyo pabbajitānam kāyo ”ti.

“Atha kissa nu kho bhante kelāyatha, mamāyathā ”ti?
“Kimpana te mahārāja kadāci karahaci saṅgāmagatassa kaṇḍappahāro hotī ”ti?
“Āma bhante hotī ”ti.

“Kinnu kho mahārāja so vaṇo ālepena ca ālimpiyati, telena ca makkhiyati, sukhumena ca colapatṭena paṭiveṭhiyati ”ti?
“Āma bhante. Ālepana ca ālimpiyati, telena ca makkhiyati, sukhumena ca colapatṭena paṭiveṭhiyati ”ti.

“Kinnu kho mahārāja piyo te vaṇo, yena¹ ālepana ca ālimpiyati, telena ca makkhiyati, sukhumena ca colapatṭena paṭiveṭhiyati ”ti?
“Na kho² me bhante piyo vaṇo. Api ca mamsassa rūhaṇatthāya ālepena ca ālimpiyati, telena ca makkhiyati, sukhumena ca colapatṭena paṭiveṭhiyati ”ti.

“Evameva kho mahārāja appiyo pabbajitānam kāyo, atha ca pabbajitā anajjhositā kāyam pariharanti brahmacariyānuggahāya. Api ca kho mahārāja vaṇūpamo kāyo vutto bhagavatā. Tena pabbajitā vaṇamiva kāyam pariharanti anajjhositā. Bhāsitampetā mahārāja bhagavatā:

*Allacammāpatīcchanno navadvāro mahāvaṇo,
samantato paggharati asuci pūtigandhiyo* ”ti.
“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

2. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, buddho sabbaññū sabbadassāvī** ”ti?
“Āma mahārāja. Bhagavā sabbaññū sabbadassāvī ”ti.

“Atha kissa nu kho bhante nāgasena sāvakānam anupubbena sikkhā-padam paññāpesī ”ti?
“Atthi pana te mahārāja koci vejjo yo imissamī paṭhaviyam sabba-bhesajjāni jānātī ”ti?
“Āma bhante, atthī ”ti.

“Kinnu kho mahārāja so vejjo gilānakam sampatte kāle bhesajjam pāyeti, udāhu asampatte kāle ”ti?
“Sampatte kāle bhante gilānakam bhesajjam pāyeti, no asampatte kāle ”ti.

¹ tena - Ma.

² kho - itisaddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

VI. PHẨM TRÍ NHỚ:

1. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có phải thân thể đối với các bậc xuất gia là đáng yêu?**”

“Tâu đại vương, thân thể đối với các bậc xuất gia là không đáng yêu.”

“Thưa ngài, vậy tại sao ngài lại nâng niu, quyến luyến?”

“Tâu đại vương, khi đại vương tham gia chiến trận, có phải đôi khi vào lúc nào đó đại vương có bị tên bắn?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, vậy có phải vết thương ấy được bôi cao, được thoa dầu, và được băng bó bằng miếng vải mềm?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Nó được bôi cao, được thoa dầu, và được băng bó bằng miếng vải mềm.”

“Tâu đại vương, phải chăng vết thương là đáng yêu đối với đại vương nên được bôi cao, được thoa dầu, và được băng bó bằng miếng vải mềm?”

“Thưa ngài, vết thương quả là không đáng yêu đối với trẫm. Tuy nhiên, nhằm mục đích làm lành da thịt nên nó được bôi cao, được thoa dầu, và được băng bó bằng miếng vải mềm.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế thân thể đối với các bậc xuất gia là không đáng yêu, và các bậc xuất gia chăm nom thân thể mà không bị bám víu nhằm nâng đỡ việc thực hành Phạm hạnh. Tâu đại vương, thân thể ví như vết thương đã được đức Thế Tôn đề cập đến. Vì thế, các bậc xuất gia chăm nom thân thể như là (chăm sóc) vết thương mà không bị bám víu. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến:

‘Được bao bọc bởi lớp da ẩm ướt, vết thương lớn có chín cửa (cửu khiếu) rỉ ra xung quanh những mùi hôi thối, không trong sạch.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

2. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có phải đức Phật là vị biết tất cả, thấy tất cả?**”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Đức Thế Tôn là vị biết tất cả, thấy tất cả.”

“Thưa ngài Nāgasena, vậy thì tại sao đức Thế Tôn đã quy định điều học cho các đệ tử theo từng điều một?”

“Tâu đại vương, có người thầy thuốc nào của ngài biết được toàn bộ dược phẩm ở trái đất này không?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có.”

“Tâu đại vương, phải chăng người thầy thuốc ấy cho người bệnh uống thuốc khi thời điểm đã đến, hay là khi thời điểm chưa đến?”

“Thưa ngài, vị ấy cho người bệnh uống thuốc khi thời điểm đã đến, không phải khi thời điểm chưa đến.”

“Evameva kho mahārāja, bhagavā sabbaññū sabbadassāvī na akāle¹ sāvakānam sikkhāpadam paññāpeti. Sampatte kāle sāvakānam sikkhāpadam paññāpeti yāvajīvam anatikkamanīyan ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

3. Rājā āha: “**Bhante nāgasena buddho dvattimṣamahāpurisalakkhaṇehi samannāgato asītiyā ca anubyañjanehi parirañjito suvañṇavaṇṇo kañcanasannibhattaco byāmappabho** ”ti?

“Āma mahārāja, bhagavā dvattimṣamahāpurisalakkhaṇehi samannāgato asītiyā ca anubyañjanehi parirañjito suvañṇavaṇṇo kañcanasannibhattaco byāmappabho ”ti.

“Kimpanassa bhante mātāpitaro ’pi dvattimṣamahāpurisalakkhaṇehi samannāgatā asītiyā ca anubyañjanehi parirañjitatā suvañṇavaṇṇā kañcanasannibhattacā byāmappabhā ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.²

“Evam sante kho bhante nāgasena na³ uppajjati buddho dvattimṣamahāpurisalakkhaṇehi samannāgato asītiyā ca anubyañjanehi parirañjito suvañṇavaṇṇo kañcanasannibhattaco byāmappabho. Api ca mātusadiso vā putto hoti, mātupakkho vā, pitusadiso vā putto hoti pitupakkho vā ”ti.

Thero āha: “Atthi pana mahārāja kiñci padumāṇ satapattan ”ti?

“Āma bhante, atthī ”ti.

“Tassa pana kuhiṇ sambhavo ”ti?

“Kaddame jāyati udake āsīyatī ”ti.

“Kinnu kho mahārāja padumāṇ kaddamena sadisaṇ vaṇṇena vā gandhena vā rasena vā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Atha udakena sadisaṇ vaṇṇena vā gandhena vā rasena vā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja bhagavā dvattimṣamahāpurisalakkhaṇehi samannāgato asītiyā ca anubyañjanehi parirañjito suvañṇavaṇṇo kañcanasannibhattaco byāmappabho⁴ ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

¹ na asampatte kāle - Ma.

² no cassa mātāpitaropi dvattimṣamahāpurisalakkhaṇehi samannāgatā asītiyā ca anubyañjanehi parirañjitatā suvañṇavaṇṇā kañcanasannibhattacā byāmappabhā ti - Ma. potthake adhikam̄ atthi.

³ na - itisaddo PTS potthake nathī.

⁴ no cassa mātāpitaro dvattimṣamahāpurisalakkhaṇehi samannāgatā asītiyā ca anubyañjanehi parirañjitatā suvañṇavaṇṇā kañcanasannibhattacā byāmappabhā ti - Ma, PTS potthakesu adhikam̄ atthi.

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Thế Tôn là vị biết tất cả, thấy tất cả; ngài không quy định điều học cho các đệ tử khi không phải là thời điểm. Khi thời điểm đã đến, ngài mới quy định điều học cho các đệ tử, cho đến trọn đời không nên vượt qua.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

3. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có phải đức Phật hội đủ ba mươi hai tướng của bậc đại nhân và được phân biệt với tám mươi tướng phụ, có sắc vàng, có làn da như là vàng, có hào quang một sải tay?**”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Đức Thế Tôn hội đủ ba mươi hai tướng của bậc đại nhân và được phân biệt với tám mươi tướng phụ, có sắc vàng, có làn da như là vàng, có hào quang một sải tay.”

“Thưa ngài, có phải cha mẹ của đức Phật cũng hội đủ ba mươi hai tướng của bậc đại nhân và được phân biệt với tám mươi tướng phụ, có sắc vàng, có làn da như là vàng, có hào quang một sải tay?”

“Tâu đại vương, không phải.”

“Thưa ngài Nāgasena, trong khi là như vậy thì không thể nào đức Phật sanh lên được hội đủ ba mươi hai tướng của bậc đại nhân và được phân biệt với tám mươi tướng phụ, có sắc vàng, có làn da như là vàng, có hào quang một sải tay. Hơn nữa, con trai là giống mẹ hay bà con bên mẹ, hoặc con trai là giống cha hay bà con bên cha.”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, có loại hoa sen nào có trăm cánh không?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có.”

“Vậy xuất xứ của nó là từ đâu?”

“Nó sanh ra ở trong bùn, sống ở trong nước.”

“Tâu đại vương, phải chăng hoa sen có sắc, hoặc có mùi, hoặc có vị tương tự như bùn?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Vậy thì phải chăng hoa sen có sắc, hoặc có mùi, hoặc có vị tương tự như nước?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Thế Tôn hội đủ ba mươi hai tướng của bậc đại nhân và được phân biệt với tám mươi tướng phụ, có sắc vàng, có làn da như là vàng, có hào quang một sải tay.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

4. Rājā āha: “**Bhante nāgasena buddho brahmacārī** ”ti?
“Āma mahārāja bhagavā brahmacārī ”ti.

“Tena hi bhante nāgasena buddho brahmuno sисso ”ti?
“Atthi pana te mahārāja hathi pāmokkho ”ti?
“Āma bhante atthī ”ti.¹

“Kinnu kho mahārāja so hathi kadāci karahaci koñcanādañ nadatī ”ti.
“Āma bhante nadatī ”ti.

“Tena hi te mahārāja, so hathi koñcānañ² sисso ”ti?
“Na hi bhante ”ti.

“Kimpana mahārāja brahmā sabuddhiko ”ti?³
“Sabuddhiko bhante ”ti.

“Tena hi mahārāja brahmā bhagavato sисso ”ti.
“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

5. Rājā āha: “**Bhante nāgasena upasampadā sundarā** ”ti?
“Āma mahārāja upasampadā sundarā ”ti.

“Atthi pana bhante buddhassa upasampadā, udāhu natthī ”ti?
“Upasampanno kho mahārāja bhagavā bodhirukkhamūle sahasabbañ-nutaññāñena. Natthi bhagavato upasampadā aññehi dinnā yathā sāvakānañ mahārāja bhagavā sikkhāpadāñ paññāpeti yāvajivam anatikkamaniyan ”ti.
“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

6. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, yo ca mātari matāya rodati, yo ca dhammapemena rodati, ubhinnam̄ tesam̄ rodantānam̄ kassa assu bhesajjam̄, kassa na bhesajjan** ”ti?

“Ekassa kho mahārāja assu rāgadosamohehi samalam̄ uñham. Ekassa pītisomanassena vimalam̄ sītalam̄. Yam̄ kho mahārāja sītalam̄ tam̄ bhesajjam̄. Yam̄ uñham̄ tam̄ na bhesajjan ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

¹ atthi bhante ti - Ma.

² koñcasakuñassa - Ma.

³ sabuddhiko abuddhiko ti - Ma, PTS.

4. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, có phải đức Phật là người hành Phạm hạnh?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Đức Thế Tôn là người hành Phạm hạnh.”

“Thưa ngài Nāgasena, chính vì điều ấy có phải đức Phật là học trò của Phạm Thiên?”

“Tâu đại vương, đại vương có con voi đâu đàn không?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có.”

“Tâu đại vương, phải chăng con voi ấy đôi khi vào lúc nào đó rống tiếng rống như là của loài cò?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Nó có rống.”

“Tâu đại vương, chính vì điều ấy có phải con voi ấy là học trò của những con cò?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, có phải Phạm Thiên có tánh giác?”

“Thưa ngài, có tánh giác.”

“Tâu đại vương, chính vì điều ấy Phạm Thiên là học trò của đức Thế Tôn.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

5. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, có phải việc tu lên bậc trên là tốt?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Việc tu lên bậc trên là tốt.”

“Thưa ngài, vậy đối với đức Phật có việc tu lên bậc trên, hay là không có?”

“Tâu đại vương, đức Thế Tôn đã tu lên bậc trên ở cội cây Bồ Đề với trí biết tất cả. Đối với đức Thế Tôn không có việc tu lên bậc trên được ban cho bởi những người khác. Tâu đại vương, giống như việc đức Thế Tôn quy định điều học cho các đệ tử, cho đến trọn đời không nên vượt qua.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

6. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, người khóc vì việc qua đời của mẹ và người khóc vì sự yêu mến Pháp, trong hai người đang khóc ấy nước mắt của ai là liêu thuốc, nước mắt của ai không phải là liêu thuốc?”

“Tâu đại vương, nước mắt của một người là nóng nảy, do tham sân si, có vẩy bụi, của một người là mát mẻ, do hỷ và thiện tâm, không có vẩy bụi. Tâu đại vương, cái nào mát mẻ cái ấy là liêu thuốc, cái nào nóng này cái ấy không phải là liêu thuốc.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

7. Rājā āha: “**Bhante nāgasena kiṁ nānākaraṇam̄ sarāgassa ca vītarāgassa cā** ”ti?

“Eko kho mahārāja ajjhosito, eko anajjhosito ”ti.

“Kiṁ etaṁ bhante ajjhosito anajjhosito nāmā ”ti?

“Eko kho mahārāja atthiko, eko anatthiko ”ti.

“Passāmahaṁ bhante evarūpam̄ yo ca sarāgo yo ca vītarāgo, sabbo peso sobhanaṁ yeva icchatī khādanīyam̄ vā bhojanīyam̄ vā na koci pāpakaṁ icchatī ”ti

“Avītarāgo kho mahārāja rasapaṭisaṁvedī ca rasarāgapatiṣaṁvedī ca bhojanam̄ bhuñjati, vītarāgo pana rasapaṭisaṁvedī bhojanam̄ bhuñjati, no ca kho rasarāgapatiṣaṁvedī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

8. Rājā āha: “**Bhante nāgasena paññā kuhiṁ paṭivasatī** ”ti?

“Na katthaci mahārājā ”ti.

“Tena hi bhante nāgasena natthi paññā ”ti.

“Vāto mahārāja kuhiṁ paṭivasatī ”ti?

“Na katthaci bhante ”ti.

“Tena hi mahārāja natthi vāto ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

9. Rājā āha: “**Bhante nāgasena yampanetam̄ brūsi ‘saṁsāro’ ti, kataro so saṁsāro** ”ti?

“Idha mahārāja jāto idheva marati, idha mato aññatra uppajjati tahiṁ jāto tahiṁ yeva marati, tahiṁ mato aññatra uppajjati. Evam̄ kho mahārāja saṁsāro hotī ”ti.

“Opammam̄ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kocideva puriso pakkam̄ ambaṁ khāditvā atṭhim̄ ropeyya, tato mahanto ambarukkho nibbattitvā phalāni dadeyya, atha so puriso tato ’pi pakkam̄ ambaṁ khāditvā atṭhim̄ ropeyya, tato ’pi mahanto ambarukkho nibbattitvā phalāni dadeyya, evametesam̄ rukkhānam̄ koṭi na paññāyati. Evameva kho mahārāja, idha jāto idheva marati, idha mato aññatra uppajjati tahiṁ jāto tahiṁ yeva marati, tahiṁ mato aññatra uppajjati. Evam̄ kho mahārāja saṁsāro hotī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

7. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, cái gì là sự khác biệt ở người có tham ái và ở người đã lìa tham ái?”

“Tâu đại vương, một người là bị dính mắc, một người không bị dính mắc.”

“Thưa ngài, điều gì gọi là dính mắc, và không dính mắc?”

“Tâu đại vương, một người có mong cầu, một người không có mong cầu.”

“Thưa ngài, trẫm thấy như vậy: Người có tham ái và người đã lìa tham ái, cả hai hạng này đều ưa thích vật thực loại cứng loại mềm tốt đẹp và không ưa thích bất cứ loại nào xấu.”

“Tâu đại vương, người chưa lìa tham ái họ dụng vật thực có sự nhận biết về mùi vị, có sự nhận biết về tham ái ở mùi vị, còn người đã lìa tham ái họ dụng vật thực có sự nhận biết về mùi vị nhưng sự nhận biết về tham ái ở mùi vị là không có.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

8. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, tuệ trú ở nơi nào?”

“Tâu đại vương, không ở nơi nào cả.”

“Thưa ngài Nāgasena, như vậy thì không có tuệ.”

“Tâu đại vương, gió trú ở nơi nào?”

“Thưa ngài, không ở nơi nào cả.”

“Tâu đại vương, như vậy thì không có gió.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

9. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài đã nói là ‘luân hồi,’ luân hồi ấy là gì?”

“Tâu đại vương, người sanh ra ở nơi đây, chết ngay tại nơi đây; chết tại nơi đây, sanh lên ở nơi khác; sanh ra ở nơi kia, chết ngay tại nơi kia; chết tại nơi kia, sanh lên ở nơi khác. Tâu đại vương, luân hồi là như vậy.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó sau khi ăn trái xoài chín rồi ướm tròng cái hột, từ đó cây xoài nảy mầm, lớn lên, rồi cho các trái. Rồi người ấy sau khi ăn trái xoài chín cũng từ đó rồi ướm tròng cái hột, cũng từ đó cây xoài nảy mầm, lớn lên, rồi cho các trái. Như vậy, điểm tận cùng của các cây này không được biết đến. Tâu đại vương, tương tự y như thế người sanh ra ở nơi đây, chết ngay tại nơi đây; chết tại nơi đây, sanh lên ở nơi khác; sanh ra ở nơi kia, chết ngay tại nơi kia; chết tại nơi kia, sanh lên ở nơi khác. Tâu đại vương, luân hồi là như vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

10. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, kena atītam cirakataṁ saratī** ”ti?
“Satiyā mahārājā ”ti.

“Nanu bhante nāgasena cittena sarati no satiyā ”ti?
“Abhijānāsi nu tvam̄ mahārāja, kiñcideva karaniyam̄ katvā pamuṭhan ”ti?
“Āma bhante ”ti.

“Kinnu kho tvam̄ mahārāja tasmiṁ samaye acittako ahosi ”ti?
“Na hi bhante. Sati tasmiṁ samaye nāhosī ”ti.

“Atha kasmā tvam̄ mahārāja evamāha ‘cittena sarati, no satiyā ”ti?
“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

11. Rājā āha: “**Bhante nāgasena sabbā sati abhijānanti uppajjati, udāhu kaṭumikā ’va satī** ”ti?
“Abhijānanti ’pi mahārāja sati uppajjati. Kaṭumikā ’pi satī ”ti.²

“Evañhi kho bhante nāgasena sabbā sati abhijānanti natthi kaṭumikā satī ”ti?

“Yadi natthi mahārāja kaṭumikā sati, natthi kiñci sippikānam̄ kammāyatanehi vā sippāyatanehi vā vijjāṭhānehi vā karaniyam̄, niratthikā ācariyā. Yasmā ca kho mahārāja atthi kaṭumikā sati, tasmā atthi kammāyatanehi vā sippāyatanehi vā vijjāṭhānehi vā karaniyam̄, attho ca ācariyehī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

Sativaggo chaṭṭho. (Imasmim vagge ekādasa pañhā)

¹ sabbā sati abhijānanti uppajjati udāhu kaṭumikā vā satī ti - PTS.

² abhijānanti pi mahārāja kaṭumikāpi satī ti - Ma.

10. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, nhờ vào cái gì mà hồi tưởng lại việc đã làm từ lâu trong quá khứ?**”

“Tâu đại vương, nhờ vào trí nhớ.”

“Thưa ngài Nāgasena, thế chăng phải hồi tưởng lại là bằng tâm, không phải bằng trí nhớ?”

“Tâu đại vương, đại vương có nhận biết được rằng sau khi làm một việc cần làm nào đó rồi quên lửng không?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, phải chăng vào thời điểm ấy ngài là không có tâm?”

“Thưa ngài, không đúng. Vào thời điểm ấy trãm đã không có trí nhớ.”

“Tâu đại vương, vậy tại sao ngài đã nói như vậy: ‘hồi tưởng lại là bằng tâm, không phải bằng trí nhớ?’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

11. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, toàn bộ trí nhớ được sanh lên là thuộc về chủ quan hay trí nhớ là thuộc về khách quan?**”

“Tâu đại vương, trí nhớ được sanh lên vừa thuộc về chủ quan, trí nhớ vừa thuộc về khách quan.”

“Thưa ngài Nāgasena, chính vì như thế phải chăng toàn bộ trí nhớ là thuộc về chủ quan, không có trí nhớ thuộc về khách quan?”

“Tâu đại vương, nếu không có trí nhớ thuộc về khách quan thì những người thợ học nghề không có cái gì cần phải làm đối với các lãnh vực về nghề nghiệp, đối với các lãnh vực về học tập, hoặc đối với các tư liệu về kiến thức; không có nhu cầu về các thầy dạy học. Tâu đại vương, bởi vì có trí nhớ thuộc về khách quan mà có việc cần phải làm đối với các lãnh vực về nghề nghiệp, đối với các lãnh vực về học tập, hoặc đối với các tư liệu về kiến thức; và có nhu cầu về các thầy dạy học.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

Phẩm Trí Nhớ là thứ sáu.

(Trong phẩm này có mười mốt câu hỏi)

VII. ARŪPADHAMMAVAVATTHĀNA VAGGO

1. Rājā āha: “**Bhante nāgasena katīhi ākārehi sati uppajjatī** ”ti?

“Solasahi ākārehi¹ mahārāja sati uppajjati.² Katamehi solasahi ākārehi?³

Abhijānato ’pi mahārāja sati uppajjati,
kaṭumikāya ’pi sati uppajjati,
olārikaviññāṇato ’pi sati uppajjati,
hitaviññāṇato ’pi sati uppajjati,
ahitaviññāṇato ’pi sati uppajjati,
sabhāganimittato ’pi sati uppajjati,
visabhāganimittato ’pi sati uppajjati,
kathābhīññāṇato ’pi sati uppajjati,
lakkhaṇato ’pi sati uppajjati,
saraṇato ’pi⁴ sati uppajjati,
muddāto ’pi sati uppajjati,
gaṇanāto ’pi sati uppajjati,
dhāraṇato ’pi sati uppajjati,
bhāvanāto ’pi⁵ sati uppajjati,
potthakanibandhanato ’pi sati uppajjati,
upanikkhepato ’pi sati uppajjati,
anubhūtato ’pi sati uppajjati”ti.

“Kathaṁ abhijānato sati uppajjatī ”ti?⁶

“Yathā mahārāja āyasmā ca ānando, khujuttarā ca upāsikā, ye vā panaññe ’pi keci jātissarā jātim saranti. Evam abhijānato sati uppajjati.

Kathaṁ kaṭumikāya sati uppajjati? Yo pakatiyā muṭṭhassatiko, pare ca tam sarāpanatthaṁ nibandhanti. Evam kaṭumikāya sati uppajjati.

Kathaṁ olārikaviññāṇato sati uppajjati? Yadā rajje vā abhisitto hoti, sotāpattiphalam vā patto hoti. Evam olārikaviññāṇato sati uppajjati.

Kathaṁ hitaviññāṇato sati uppajjati? Yamhi sukhāpito amukasmim evam sukhāpito ’ti sarati. Evam hitaviññāṇato sati uppajjati.

Kathaṁ ahitaviññāṇato sati uppajjati? Yamhi dukkhāpito amukasmim, evam dukkhāpito ’ti sarati. Evam ahitaviññāṇato sati uppajjati.

Kathaṁ sabhāganimittato sati uppajjati? Sadisaṁ puggalam disvā mātarām vā pitaram vā bhātarām vā bhaginim vā sarati, oṭṭham vā goṇam vā gadrabham vā disvā aññam tādisam oṭṭham vā goṇam vā gadrabham vā sarati. Evam sabhāganimittato sati uppajjati.

¹ sattarasahākārehi - Ma.

² uppajjati ti - Ma.

³ sattarasahākārehi ti - Ma.

⁴ sāraṇatopi - Ma.

⁵ bhāvanatopi - Ma.

⁶ uppajjati - Ma.

VII. PHÂM XÁC ĐỊNH CÁC PHÁP VÔ SẮC:

1. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, trí nhớ sanh lên với bao nhiêu hình thức?**”

“Tâu đại vương, trí nhớ sanh lên với mười sáu hình thức.¹ Với mười sáu hình thức gì? Tâu đại vương,

trí nhớ sanh lên do điều kiện chủ quan,
trí nhớ sanh lên do điều kiện khách quan,
trí nhớ sanh lên do nhận thức sự kiện trọng đại,
trí nhớ sanh lên do nhận thức điều tốt đẹp,
trí nhớ sanh lên do nhận thức điều không tốt đẹp,
trí nhớ sanh lên do dấu hiệu tương tự,
trí nhớ sanh lên do dấu hiệu khác biệt,
trí nhớ sanh lên do hiểu rõ lời nói,
trí nhớ sanh lên do đặc điểm,
trí nhớ sanh lên do sự nhớ lại,
trí nhớ sanh lên do việc viết chữ,
trí nhớ sanh lên do việc tính toán,
trí nhớ sanh lên do việc thuộc lòng,
trí nhớ sanh lên do việc tu tập,
trí nhớ sanh lên do gắn bó với sách vở,
trí nhớ sanh lên do việc tiếp cận,
trí nhớ sanh lên do kinh nghiệm.”

“Trí nhớ sanh lên do điều kiện chủ quan nghĩa là thế nào?”

“Tâu đại vương, giống như trường hợp đại đức Ānanda và nữ cư sĩ Khujjuttarā, hoặc bất cứ những người nào khác có được năng lực về đời sống (quá khứ) nhớ lại đời sống (quá khứ). Trí nhớ sanh lên do điều kiện chủ quan nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do điều kiện khách quan nghĩa là thế nào? Người nào có bản tính hay quên, và những người khác thúc giục người ấy với mục đích nhắc nhở. Trí nhớ sanh lên do điều kiện khách quan nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do nhận thức các sự kiện trọng đại nghĩa là thế nào? Khi được tấn phong vương quyền hoặc khi đạt được quả vị Nhập Lưu. Trí nhớ sanh lên do nhận thức các sự kiện trọng đại nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do nhận thức điều tốt đẹp nghĩa là thế nào? Vì được hạnh phúc về điều nào đó rồi nhớ lại rằng: ‘Ta được hạnh phúc như vậy.’ Trí nhớ sanh lên do nhận thức điều tốt đẹp nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do nhận thức điều không tốt đẹp nghĩa là thế nào? Vì bị đau khổ về điều nào đó rồi nhớ lại rằng: ‘Ta bị đau khổ như vậy.’ Trí nhớ sanh lên do nhận thức điều không tốt đẹp nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do dấu hiệu tương tự nghĩa là thế nào? Sau khi nhìn thấy người tương tự thì nhớ lại người mẹ, hoặc người cha, hoặc anh em trai, hoặc chị em gái; sau khi nhìn thấy con lạc đà, hoặc con bò, hoặc con lừa thì nhớ lại con lạc đà, hoặc con bò, hoặc con lừa khác tương tự như thế. Trí nhớ sanh lên do dấu hiệu tương tự nghĩa là như vậy.

¹ Tuy ghi là 16 nhưng đếm thì có đến 17 loại. Tặng Miến Điện ghi 17 (ND).

Kathaṁ visabhāganimittato sati uppajjati? Asukassa nāma evam vanno¹ ediso saddo ediso gandho ediso raso ediso phoṭṭhabbo 'ti² sarati. Evam visabhāganimittato sati uppajjati.

Kathaṁ kathābhiññāṇato sati uppajjati? Yo pakatiyā muṭṭhassatiko hoti, tam pare sarāpentī, tena so sarati. Evam kathābhiññāṇato sati uppajjati.

Kathaṁ lakkhaṇato sati uppajjati? Yo balivaddānaṁ³ aṅkena jānāti, lakkhaṇena jānāti. Evam lakkhaṇato sati uppajjati.

Kathaṁ saraṇato⁴ sati uppajjati? Yo pakatiyā muṭṭhassatiko hoti, yo tam 'sarāhi bho sarāhi bho 'ti punappunaṁ sarāpeti. Evam saraṇato sati uppajjati.

Kathaṁ muddāto sati uppajjati? Lipiyā sikkhitattā jānāti 'imassa akkharassa anantaram imam akkharam kātabban 'ti. Evam muddāto sati uppajjati.

Kathaṁ gaṇanāto sati uppajjati? Gaṇanāya sikkhitattā gaṇakā bahumpi gaṇenti. Evam gaṇanāto sati uppajjati.

Kathaṁ dhāranato sati uppajjati? Dhāraṇāya sikkhitattā dhāraṇakā bahumpi dhārenti. Evam dhāraṇato sati uppajjati.

Kathaṁ bhāvanāto sati uppajjati? Idha bhikkhu anekavihitam pubbenivāsaṁ anussarati, seyyathidam: ekampi jātiṁ dve 'pi jātiyo tisso 'pi jātiyo catasso 'pi jātiyo pañca 'pi jātiyo dasa 'pi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattārisampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi aneke 'pi saṁvatṭakappe aneke 'pi vivatṭakappe aneke 'pi saṁvatṭavivatṭakappe 'amutrāsim evannāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evamṣukhadukkhaṇaṭisaṁvedī evamāyupariyanto. So tato cuto amutra upapādim. Tatratāpi evannāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evamṣukhadukkhaṇaṭisaṁvedī evamāyupariyanto. So tato cuto idhūpapano 'ti. Iti sākāram sauddesam pubbenivāsaṁ anussarati. Evam bhāvanāto sati uppajjati.

Kathaṁ potthakanibandhanato sati uppajjati? Rājāno anusāsaniyam anussarantā⁵ 'ekaṁ potthakaṁ āharathā 'ti, tena potthakena anussaranti. Evam potthakanibandhanato sati uppajjati.

Kathaṁ upanikkhepato sati uppajjati? Upanikkhittam bhaṇḍam disvā sarati. Evam upanikkhepato sati uppajjati.

Kathaṁ anubhūtato sati uppajjati? Dīṭṭhattā rūpaṁ sarati, sutattā saddam sarati, ghāyatattā gandham sarati, sāyatattā rasam sarati, phuṭṭhattā phoṭṭhabbam sarati, viññātattā dhammam sarati. Evam anubhūtato sati uppajjati.

Imehi kho mahārāja soḷasahi ākārehi⁶ sati uppajjatī "ti.
"Kallo 'si bhante nāgasenā "ti.

¹ asukassa nāma vaṇṇo - Ma; asukassa nāma [evam] vaṇṇo - PTS.

² phoṭṭhabbo ediso 'ti - Ma, PTS.

³ pakatiyā balivaddānaṁ - Ma.

⁴ saraṇato - Ma.

⁵ assarantā - Ma.

⁶ sattarasahākārehi - Ma.

Trí nhớ sanh lên do dấu hiệu khác biệt nghĩa là thế nào? Vì nhớ lại rằng: ‘Người kia có như vậy: sắc thế này, thinh thế này, hương thế này, vị thế này, xúc thế này.’ Trí nhớ sanh lên do dấu hiệu khác biệt nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do hiểu rõ lời nói nghĩa là thế nào? Người nào có bản tính hay quên, những người khác nhắc nhở người ấy, nhờ thế người ấy nhớ lại. Trí nhớ sanh lên do hiểu rõ lời nói nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do đặc điểm nghĩa là thế nào? Nhận ra nhờ vào dấu sắt nung của những con bò kéo là nhận ra do đặc điểm. Trí nhớ sanh lên do đặc điểm nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do sự nhớ lại nghĩa là thế nào? Người nào có bản tính hay quên, những người khác liên tục nhắc nhở người ấy rằng: ‘Người hãy nhớ lại, người hãy nhớ lại.’ Trí nhớ sanh lên do sự nhớ lại nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do việc viết chữ nghĩa là thế nào? Do đã được học tập về chữ viết nên nhận biết được rằng: ‘Nên thực hiện chữ cái này liền với chữ cái này.’ Trí nhớ sanh lên do việc viết chữ nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do việc tính toán nghĩa là thế nào? Những người kế toán, do đã được học tập về việc tính toán, nên tính toán nhiều. Trí nhớ sanh lên do việc tính toán nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do việc thuộc lòng nghĩa là thế nào? Những người chuyên học thuộc lòng, do đã được học tập về việc thuộc lòng, nên thuộc lòng được nhiều. Trí nhớ sanh lên do việc thuộc lòng nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do việc tu tập nghĩa là thế nào? Ở đây, vị tỳ khưu nhớ lại nhiều kiếp sống trước như là một lần sanh, hai lần sanh, ba lần sanh, bốn lần sanh, năm lần sanh, mười lần sanh, hai mươi lần sanh, ba mươi lần sanh, bốn mươi lần sanh, năm mươi lần sanh, một trăm lần sanh, một ngàn lần sanh, nhiều hoại kiếp, nhiều thành kiếp, nhiều hoại và thành kiếp: ‘Ở nơi ấy, ta đã có tên như vậy, dòng họ như vậy, giai cấp như vậy, thức ăn như vậy, có sự nhận biết lạc và khổ như vậy, có giới hạn tuổi thọ như vậy. Từ chỗ ấy, ta đây đã chết đi rồi đã sanh lên tại chỗ kia. Ở nơi kia, ta đã có tên như vậy, dòng họ như vậy, giai cấp như vậy, thức ăn như vậy, có sự nhận biết lạc và khổ như vậy, có giới hạn tuổi thọ như vậy. Từ nơi kia, ta đây đã chết đi rồi đã sanh lên tại nơi này.’ Như thế, vị ấy nhớ lại nhiều kiếp sống trước với các nét đại cương và cá biệt. Trí nhớ sanh lên do việc tu tập nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do gắn bó với sách vở nghĩa là thế nào? Các vị vua trong khi tưởng nhớ về điều giáo huấn (rồi ra lệnh): ‘Hãy mang lại một cuốn sách,’ và tưởng nhớ lại nhờ cuốn sách ấy. Trí nhớ sanh lên do gắn bó với sách vở nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do việc tiếp cận nghĩa là thế nào? Sau khi nhìn thấy hàng hóa được đặt xuống gần bên thì nhớ lại. Trí nhớ sanh lên do việc tiếp cận nghĩa là như vậy.

Trí nhớ sanh lên do kinh nghiệm nghĩa là thế nào? Vì nhớ lại cảnh sắc do đã thấy, nhớ lại cảnh thịnh do đã nghe, nhớ lại hương do đã ngửi, nhớ lại vị do đã nếm, nhớ lại xúc do đã chạm, nhớ lại pháp do đã nhận thức. Trí nhớ sanh lên do kinh nghiệm nghĩa là như vậy.

Tâu đại vương, trí nhớ sanh lên với mười sáu hình thức này.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

2. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, tumhe evam bhaṇatha ‘yo vassasatam akusalaṁ kareyya, marañakāle ca ekam buddhagatam satim¹ paṭilabheyya, so devesu uppajjeyyā ’ti.** Etam na saddahāmī. Evañca pana vadetha ‘ekena pāṇātipātena nirayaṁ² uppajjeyyā ’ti. Etampi na saddahāmī ”ti.

“Tām kimmaññasi mahārāja? Khuddako ’pi pāsāṇo vinā nāvāya udake uppilaveyyā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kinnu kho mahārāja, vāhasatampi pāsāṇānam nāvāya āropitaṁ udake uppilaveyyā ”ti?

“Āma bhante, uppilaveyyā ”ti.³

“Yathā mahārāja nāvā, evam kusalāni kammāni datṭhabbānī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

3. Rājā āha: “**Bhante nāgasena kiṁ tumhe atītassa dukkhassa pahānāya vāyamathā ”ti?**

“Na hi mahārājā ”ti.

“Kimpana⁴ anāgatassa dukkhassa pahānāya vāyamathā ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Kimpana paccuppannassa dukkhassa pahānāya vāyamathā ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Yadi tumhe na atītassa dukkhassa pahānāya vāyamatha, na anāgatassa dukkhassa pahānāya vāyamatha, na paccuppannassa dukkhassa pahānāya vāyamatha, atha kimatthāya vāyamathā ”ti?

Thero āha: “Kinti mahārāja idañca dukkham̄ nirujjhneyya, aññañca dukkham̄ na uppajjeyyāti etadatthāya vāyamāmā ”ti.

“Atthi pana bhante nāgasena anāgataṁ dukkhan ”ti?

“Natthi mahārājā ”ti.

“Tumhe kho bhante nāgasena, atipaṇḍitā ye tumhe asantānam dukkhānam pahānāya vāyamathā ”ti.

“Atthi pana te mahārāja keci paṭirājāno paccatthikā paccāmittā paccupatthitā honti ”ti?

“Āma bhante, atthi ”ti.

“Kinnu kho mahārāja, tadā tumhe parikhām khanāpeyyātha, pākāram cīnāpeyyātha, gopurām kārāpeyyātha, aṭṭalakām kārāpeyyātha, dhaññām atiharāpeyyātha ”ti?

“Na hi bhante paṭigacceva⁵ tam paṭiyattam hotī ”ti.

“Kiṁ tumhe mahārāja tadā hathismiṁ sikkheyātha, assasmiṁ sikkheyātha, rathasmiṁ sikkheyātha, dhanusmiṁ sikkheyātha, tharusimiṁ sikkheyātha ”ti?

“Na hi bhante. Paṭigacceva tam sikkhitam hotī ”ti.

¹ buddhaguṇam satim - Ma.
² niraye - Ma, PTS.

³ āma bhante ti - Ma. ⁴ kiṁ pana bhante - Ma.
⁵ paṭikacceva - Ma, evam sabbattha.

2. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, ngài nói như vậy: ‘Người nào làm việc bất thiện trong một trăm năm, và vào lúc chết đạt được một niệm tưởng đến đức Phật thì người ấy có thể sanh ở giữa chư Thiên.’ Trẫm không tin lời nói này. Hơn nữa, ngài còn nói như vậy: ‘Có thể đọa vào địa ngục do một lần giết hại mạng sống.’ Trẫm cũng không tin lời nói này.”**

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Không có chiếc thuyền, hòn đá đâu là nhỏ có thể nổi ở nước không?”

“Thưa ngài, không.”

“Tâu đại vương, phải chăng một trăm xe đá được chất lên thuyền thì có thể nổi ở nước?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có thể nổi.”

“Tâu đại vương, chiếc thuyền là như thế nào thì các nghiệp thiện nên được xem xét như vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

3. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có phải ngài tinh tấn nhầm loại bỏ khổ thuộc quá khứ?**”

“Tâu đại vương, không phải.”

“Vậy có phải ngài tinh tấn nhầm loại bỏ khổ thuộc vị lai?”

“Tâu đại vương, không phải.”

“Vậy có phải ngài tinh tấn nhầm loại bỏ khổ thuộc hiện tại?”

“Tâu đại vương, không phải.”

“Nếu ngài không tinh tấn nhầm loại bỏ khổ thuộc quá khứ, không tinh tấn nhầm loại bỏ khổ thuộc vị lai, không tinh tấn nhầm loại bỏ khổ thuộc hiện tại, vậy ngài tinh tấn nhầm mục đích gì?”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, làm cách nào để cho khổ này diệt, và khổ khác không thể sanh lên? Chúng tôi tinh tấn nhầm mục đích này.”

“Thưa ngài Nāgasena, vậy (bây giờ) có khổ thuộc vị lai không?”

“Tâu đại vương, không có.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài quả là quá sáng trí khi ngài tinh tấn nhầm loại bỏ các khổ không hiện hữu!”

“Tâu đại vương, vậy có những vị vua đối nghịch, những kẻ thù đối nghịch, những bạn bè đối nghịch chống đối lại ngài không?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có.”

“Tâu đại vương, phải chăng khi ấy ngài mới bảo đào hào, mới bảo đắp lũy, mới bảo xây cổng thành, mới bảo làm vọng gác, mới bảo đem lại thóc?”

“Thưa ngài, không đúng. Việc ấy là được chuẩn bị trước.”

“Tâu đại vương, phải chăng khi ấy ngài mới rèn luyện về voi, mới rèn luyện về ngựa, mới rèn luyện về xe, mới rèn luyện về cung, mới rèn luyện về gươm?”

“Thưa ngài, không đúng. Việc ấy là được chuẩn bị trước.”

“Kissatthāyā ”ti?

“Anāgatānam bhante bhayānam paṭibāhanatthāyā ”ti.

“Kinnu kho mahārāja atthi anāgataṁ bhayan ”ti?

“Natthi bhante ”ti.

“Tumhe ca kho mahārāja atipaṇḍitā, ye tumhe anāgatānam bhayānam paṭibāhanathāya paṭiyādethā ”ti.

“Bhiyyo opammanī karohī ”ti.

“Taṁ kimmaññasi mahārāja yadā tvam pipāsito bhaveyyāsi, tadā tvam udapānam khanāpeyyāsi, pokkharaṇīm khanāpeyyāsi, talākam khanāpeyyāsi pāṇiyam pivissāmī ”ti?

“Na hi bhante paṭigacceva taṁ paṭiyattam hotī ”ti.

“Kissatthāyā ”ti?

“Anāgatānam bhante pipāsānam paṭibāhanatthāya paṭiyattam hotī ”ti.

“Atthi pana mahārāja anāgatā pipāsā ”ti?

“Natthi bhante ”ti.

“Tumhe kho mahārāja atipaṇḍitā, ye tumhe anāgatānam pipāsānam paṭibāhanathāya taṁ paṭiyādethā ”ti.

“Bhiyyo opammanī karohī ”ti.

“Taṁ kimmaññasi mahārāja yadā tvam bubhukkhito bhaveyyāsi, tadā tvam khettam kasāpeyyāsi, sālim vapāpeyyāsi, ‘bhattam bhuñjissāmī ’”ti?

“Na hi bhante. Paṭigacceva taṁ paṭiyattam hotī ”ti.

“Kissatthāyā ”ti?

“Anāgatānam bhante bubhukkhānam paṭibāhanatthāyā ”ti.

“Atthi pana mahārāja anāgatā bubhukkhā ”ti?

“Natthi bhante ”ti.

“Tumhe kho mahārāja atipaṇḍitā ye tumhe asantinam¹ anāgatānam bubhukkhānam paṭibāhanatthāya paṭiyādethā ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

4. Rājā āha: “**Bhante nāgasena kīvadūre² ito brahmaloko** ”ti?

“Dūro kho mahārāja ito brahmaloko. Kūṭagāramattā silā tamhā patitā ahorattena atṭhacattālīsayojanasahassāni bhassamānā catuhi māsehi pathaviyam patiṭṭhaheyā ”ti.

“Bhante nāgasena tumhe evam bhaṇatha: ‘Seyyathāpi balavā puriso sammiñjitat vā bāham pasāreyya, pasāritat vā bāham sammiñjeyya,³ evamevam iddhimā bhikkhu cetovasippatto jambudīpe antarahito brahma-loke pātubhāveyyā ’ti etam vacanam na saddahāmi. Evam atisīgham tāva bahūni yojanasatāni gacchissati ”ti?

¹ asantānam - Ma, PTS.

² kīva dūro - Ma, PTS, evam sabbattha.

³ samiñjeyya - Ma.

“Nhầm mục đích gì?”

“Thưa ngài, nhầm mục đích ngăn chặn các nỗi lo sợ thuộc vị lai.”

“Tâu đại vương, phải chăng (bây giờ) có nỗi lo sợ thuộc vị lai?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, đại vương quá là quá sáng trí khi ngài chuẩn bị nhầm mục đích ngăn chặn các nỗi lo sợ thuộc vị lai!”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Phải chăng khi nào ngài bị khát thì khi ấy ngài mới bảo đào giếng nước, mới bảo đào ao nước, mới bảo đào hồ nước (nghĩ rằng): ‘Ta sẽ uống nước?’”

“Thưa ngài, không đúng. Việc ấy là được chuẩn bị trước.”

“Nhầm mục đích gì?”

“Thưa ngài, được chuẩn bị nhầm mục đích ngăn chặn các sự khát nước còn chưa đến.”

“Tâu đại vương, phải chăng (bây giờ) có sự khát nước ở vị lai?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, đại vương quá là quá sáng trí khi ngài chuẩn bị việc ấy nhầm mục đích ngăn chặn các sự khát nước ở vị lai!”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Phải chăng khi nào ngài thèm ăn thì khi ấy ngài mới bảo cày ruộng, mới bảo trồng lúa *sāli* (nghĩ rằng): ‘Ta sẽ thọ dụng bữa ăn?’”

“Thưa ngài, không đúng. Việc ấy là được chuẩn bị trước.”

“Nhầm mục đích gì?”

“Thưa ngài, được chuẩn bị nhầm mục đích ngăn chặn các sự thèm ăn ở vị lai.”

“Tâu đại vương, phải chăng (bây giờ) có sự thèm ăn ở vị lai?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, đại vương quá là quá sáng trí khi ngài chuẩn bị việc ấy nhầm mục đích ngăn chặn các sự thèm ăn không hiện hữu ở vị lai!”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

4. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, cõi Phạm Thiên cách đây bao xa?**”

“Tâu đại vương, cõi Phạm Thiên cách đây xa lắm. Tảng đá kích thước bằng ngôi nhà mái nhọn bị rơi từ nơi ấy, trong khi rơi xuống ngày đêm bốn mươi tám do-tuần thì bốn tháng mới có thể đến được trái đất.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài nói như vậy: ‘Cũng giống như người đàn ông có sức mạnh có thể duỗi ra cánh tay đã được co lại, hoặc có thể co lại cánh tay đã được duỗi ra, tương tự y như thế, vị tỳ khưu có thắn thông, đã đạt đến năng lực của tâm, biến mất ở Jambudipa có thể hiện ra ở cõi Phạm Thiên.’ Trẫm không tin lời này. Như vậy vì ấy sẽ di chuyển cực kỳ nhanh đến cả nhiều trăm do-tuần?”

Thero āha: "Kuhimpana mahārāja tava jātabhūmī "ti?

"Atthi bhante alasandā nāma dīpo. Tatthāham jāto "ti.

"Kīvadūre mahārāja ito alasando hotī "ti?

"Dumattāni¹ bhante yojanasatānī "ti.

"Abhijānāsi nu tvam̄ mahārāja tattha kiñcideva karaṇīyam̄ karitvā saritā "ti?

"Āma bhante sarāmī" ti.

"Lahum̄ kho tvam̄ mahārāja gato'si dumattāni¹ yojanasatānī "ti.

"Kallo 'si bhante nāgasenā "ti.

5. Rājā āha: "**Bhante nāgasena yo idha kālakato⁴ brahmaloke uppajjeyya, yo ca idha kālakato² kasmīre uppajjeyya, ko ciraṭram, ko sīghataran** "ti?

"Samakam̄ mahārājā "ti.

"Opammaṇ̄ karohī "ti.

"Kuhimpana mahārāja tava jātanagaran "ti?

"Atthi bhante kalasigāmo nāma. Tatthāham jāto "ti.

"Kīvadūre mahārāja ito kalasigāmo hotī "ti?

"Dumattāni bhante yojanasatānī "ti.

"Kīvadūre³ mahārāja ito kasmīraṇ hotī "ti?

"Dvādasa bhante yojanātī "ti.

"Ingha tvam̄ mahārāja kalasigāmaṇ cintehī "ti.

"Cintito bhante "ti.

"Ingha tvam̄ mahārāja kasmīraṇ cintehī "ti.

"Cintitambhante "ti.

"Katamannu kho mahārāja cirena cintitam? Katamam̄ sīghataran "ti?

"Samakam̄ bhante "ti.

"Evameva kho mahārāja, yo idha kālakato brahmaloke uppajjeyya, yo ca idha kālakato kasmīre uppajjeyya. Samakam̄ yeva uppajjantī "ti.

"Bhiyyo opammaṇ̄ karohī "ti.

"Tām̄ kimmaññasi mahārāja, dve sakuṇā ākāsenā gaccheyyūm̄, tesu eko ucce rukkhe nisīdeyya eko nīce rukkhe nisīdeyya, tesam̄ samakam̄ patiṭṭhitānam̄ katamassa chāyā paṭhamataram̄ paṭhaviyam̄ patiṭṭhaheyya? Katamassa chāyā cirena paṭhaviyam̄ patiṭṭhaheyā "ti?

"Samakam̄ bhante "ti.

"Evameva kho mahārāja, yo idha kālakato, brahmaloke uppajjeyya, yo ca idha kālakato kasmīre uppajjeyya, samakam̄ yeva uppajjantī "ti.

"Kallo 'si bhante nāgasenā "ti.

¹ dvimattāni - Ma, evam̄ sabbattha.

² kālānkato - Ma, evam̄ sabbattha.

³ kīvadūram̄ - Ma, PTS.

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, sanh quán của ngài ở đâu?”

“Thưa ngài, có hòn đảo tên là Alasandā. Trẫm sanh ra tại nơi ấy.”

“Tâu đại vương, Alasandā cách đây bao xa?”

“Thưa ngài, khoảng cách hai trăm do-tuần.”

“Tâu đại vương, phải chăng ngài biết rõ là ngài đã làm một việc cần làm nào đó ở tại nơi ấy và ngài vẫn còn nhớ?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Trẫm nhớ.”

“Tâu đại vương, quả là ngài đã di chuyển khoảng cách hai trăm do-tuần một cách nhẹ nhàng.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

5. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, người từ trần ở đây rồi sanh vào cõi Phạm Thiên, và người từ trần ở đây rồi sanh vào xứ Kasmīra, ai là lâu hơn, ai là mau hơn?**”

“Tâu đại vương, bằng nhau.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, thành phố quê hương của ngài ở đâu?”

“Thưa ngài, có ngôi làng tên là Kalasi. Trẫm sanh ra tại nơi ấy.”

“Tâu đại vương, ngôi làng Kalasi cách đây bao xa?”

“Thưa ngài, khoảng cách hai trăm do-tuần.”

“Tâu đại vương, Kasmīra cách đây bao xa?”

“Thưa ngài, mươi hai do-tuần.”

“Tâu đại vương, đại vương hãy nghĩ đến ngôi làng Kalasi đi?”

“Thưa ngài, đã nghĩ đến rồi.”

“Tâu đại vương, đại vương hãy nghĩ đến Kasmīra đi?”

“Thưa ngài, đã nghĩ đến rồi.”

“Tâu đại vương, cái nào đã được suy nghĩ lâu, cái nào mau hơn?”

“Thưa ngài, bằng nhau.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế người từ trần ở đây rồi sanh vào cõi Phạm Thiên, và người từ trần ở đây rồi sanh vào xứ Kasmīra, họ sanh lên đều bằng nhau.”

“Xin ngài cho thêm ví dụ.”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Hai con chim bay ở không trung, một con trong số đó đậu xuống ở cây cao, một con đậu ở cây thấp. Khi chúng đồng thời đáp xuống, bóng của con nào thành lập ở mặt đất trước, bóng của con nào thành lập ở mặt đất lâu hơn?”

“Thưa ngài, bằng nhau.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế người từ trần ở đây rồi sanh vào cõi Phạm Thiên, và người từ trần ở đây rồi sanh vào xứ Kasmīra, họ sanh lên đều bằng nhau.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

6. Rājā āha: “**Kati nu kho bhante nāgasena bojjhaṅgā** ”ti?
“Satta kho mahārāja bojjhaṅgā ”ti.

“Katihi pana bhante bojjhaṅgehi bujjhatī ”ti?

“Ekena kho mahārāja bojjhaṅgena bujjhati, dhammavicayasam-bojjhaṅgenā ”ti.

“Atha kissa nu kho bhante vuccanti ‘satta bojjhaṅgā ’’ti?

“Taṁ kimmaññasi mahārāja, asi kosiyā pakhitto aggahīto hatthena ussahati chejjam̄ chinditun ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja dhammavicayasambojjhaṅgena vinā chahi bojjhaṅgehi na bujjhati ”ti.

“Kallo’ si bhante nāgasenā ”ti.

7. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, katarannu¹ kho bahutaram puññaṁ vā apuññaṁ vā** ”ti?

“Puññaṁ kho mahārāja bahutaram, apuññaṁ thokan ”ti.

“Kena kāraṇenā ”ti?

“Apuññaṁ kho mahārāja karonto vippaṭisārī hoti ‘pāpaṇī kammaṇī mayā katanti’ tena pāpāṇī na vadḍhati. Puññaṁ kho mahārāja karonto avippaṭisārī hoti. Avippaṭisārissa pāmojjam̄ jāyati pamuditassa pīti jāyati pītimanassa kāyo passambhati. Passaddhakāyo sukham̄ vedeti. Sukhino cittam̄ samādhiyati. Samāhito yathābhūtaṁ pajānāti. Tena kāraṇena puññaṁ vadḍhati. Puriso kho mahārāja chinnahatthapādo bhagavato ekaṁ uppala-hattham̄ datvā ekanavutikappāni vinipātaṁ na gacchissati. Imināpi mahārāja kāraṇena bhaṇāmi puññaṁ bahutaram apuññaṁ thokan ”ti.

“Kallo’ si bhante nāgasenā ”ti.

8. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, yo jānanto pāpakammaṇī karoti, yo ca ajānanto pāpakammaṇī karoti, kassa bahutaram apuññan** ”ti?

Thero āha: “Yo kho mahārāja, ajānanto pāpakammaṇī karoti, tassa bahutaram apuññan ”ti.

“Tena hi bhante nāgasena, yo amhākam̄ rājaputto vā rājamahāmatto vā ajānanto pāpakammaṇī karoti, taṁ mayaṇī diguṇam̄ daṇḍemā ”ti?

“Taṁ kimmaññasi mahārāja? Tattam̄ ayoguṇam̄ ādittam̄ sampajjalitam̄ sajotibhūtam̄ eko ajānanto gaṇheyya, eko jānanto gaṇheyya,² katamo balavataram̄³ dayheyyā ”ti?

“Yo kho bhante ajānanto gaṇheyya, so balavataram̄ dayheyyā ”ti.

¹ kataman-nu - PTS, Sīmu.

² eko jānanto gaṇheyya eko ajānanto gaṇheyya - Ma.

³ balikataram̄ - PTS;
bahutaram̄ - kesuci.

6. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, có bao nhiêu giác chi (chi phần đưa đến giác ngộ)?”

“Tâu đại vương, có bảy giác chi.”

“Thưa ngài, được giác ngộ với bao nhiêu giác chi?”

“Tâu đại vương, được giác ngộ với một giác chi là với trạch pháp giác chi.”

“Thưa ngài, vậy thì tại sao lại được nói là ‘bảy giác chi?’”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Cây gươm đã được tra vào vỏ, không được nắm bằng tay, có thể cắt được vật cần phải cắt?”

“Thưa ngài, không thể.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế thiếu đi trạch pháp giác chi thì không được giác ngộ bằng sáu chi phần (còn lại).”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

7. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, phước và tội cái nào nhiều hơn?”

“Tâu đại vương, phước thì nhiều hơn, tội thì ít.”

“Vì lý do gì?”

“Tâu đại vương, trong khi làm tội thì có sự ân hận rằng: ‘Nghiệp ác được ta làm,’ do đó ác không tăng trưởng. Tâu đại vương, trong khi làm phước thì không có sự ân hận. Đối với người không có sự ân hận, hân hoan sanh khởi; đối với người được hân hoan, hỷ sanh khởi; đối với người có tâm hỷ, thân khinh an; thân được khinh an thì cảm giác sự an lạc; có sự an lạc, tâm được định tĩnh; đã được định tĩnh, thì nhận biết đúng theo thực thể. Vì lý do ấy, phước tăng trưởng. Tâu đại vương, người có chân tay bị chặt đứt sau khi dâng lên đức Thế Tôn một bó hoa sen thì sẽ không rơi vào đọa xứ chín mươi mốt kiếp. Tâu đại vương, cũng vì lý do này mà tôi nói rằng: ‘phước thì nhiều hơn, tội thì ít.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

8. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, người làm nghiệp ác mà biết và người làm nghiệp ác mà không biết, người nào có tội nhiều hơn?”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, người nào làm nghiệp ác mà không biết, người ấy có tội nhiều hơn.”

“Thưa ngài Nāgasena, chính vì điều ấy hoàng tử nào hoặc quan đại thần nào của chúng tôi làm nghiệp ác mà không biết, có phải chúng tôi phạt người ấy gấp đôi?”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Một người cầm lấy cục sắt được nung nóng, đốt nóng, cháy rực, có ngọn lửa mà không biết, một người cầm lấy mà biết, người nào bị phỏng với mức độ trầm trọng hơn?”

“Thưa ngài, người nào cầm lấy mà không biết, người ấy bị phỏng với mức độ trầm trọng hơn.”

“Evameva kho mahārāja ajānanto pāpakkammaṇ karoti, tassa bahutaram apuññan ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

9. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, atthi koci iminā sarīrabhedena¹ uttarakurum vā gaccheyya, brahmalokaṇ vā, aññaṇ vā pana dīpan** ”ti?

“Atthi yo mahārāja iminā cātummahābhūtikena kāyena uttarakurum vā gaccheyya, brahmalokaṇ vā, aññaṇ vā pana dīpan ”ti.

“Kathambante nāgasena, iminā cātummahābhūtikena kāyena uttarakurum vā gaccheyya, brahmalokaṇ vā, aññaṇ vā pana dīpan ”ti?

“Abhijānāsi nu tvam mahārāja imissā paṭhaviyā vidatthim vā ratanam vā lamghitā ”ti?

“Āma bhante, abhijānāmi. Ahaṇ bhante nāgasena aṭṭhapi rataniyo laṅghāmī ”ti.

“Katham tvam mahārāja aṭṭhapi rataniyo laṅghesī ”ti?

“Ahaṇ hi bhante cittam uppādemi ‘ettha nipatissāmī ’ti. Saha cittuppādena kāyo me lahuko hotī ”ti.

“Evameva kho mahārāja iddhimā bhikkhu cetovasippatto kāyam citte samāropetvā cittavasena vehāsaṇ gacchatī ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

10. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, tumhe evam bhaṇatha ‘aṭṭhikāni dīghāni yojanasatikānipī** ”ti. Rukkho ’pi tāva natthi yojanasatiko kuto pana aṭṭhikāni dīghāni yojanasatikāni bhavissanti ”ti?

“Taṇ kimmaññasi mahārāja sutam te mahā samudde pañcayojanasatikā ’pi macchā atthī ”ti?

“Āma bhante sutan ”ti.

“Nanu mahārāja pañcayojanasatikassa macchassa aṭṭhikāni dīghāni bhavissanti yojanasatikāni’pi ”ti?

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

11. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, tumhe evam bhaṇatha ‘sakkā assāsapassāse nirodhetun** ”ti?

“Āma mahārāja, sakkā assāsapassāse nirodhetun ”ti.

“Kathambante nāgasena sakkā assāsapassāse nirodhetun ”ti?

“Taṇ kimmaññasi mahārāja sutapubbo te koci kākacchamāno ”ti?

“Āma bhante, sutapubbo ”ti.

¹ sarīrena - Ma; sarīradehena - PTS.

² vidatthim vā rataniṃ vā langhitvā ti - PTS.

“Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào làm nghiệp ác mà không biết, người ấy có tội nhiều hơn.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

9. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có người nào có thể đi đến xứ Uttarakuru, hoặc cõi Phạm Thiên, hoặc hòn đảo khác bằng cách phân thân này không?**”

“Tâu đại vương, có người có thể đi đến xứ Uttarakuru, hoặc cõi Phạm Thiên, hoặc hòn đảo khác bằng thân tú đại này.”

“Thưa ngài Nāgasena, làm thế nào có thể đi đến xứ Uttarakuru, hoặc cõi Phạm Thiên, hoặc hòn đảo khác bằng thân tú đại này?”

“Tâu đại vương, chắc ngài biết rõ là đã nhảy lên khỏi trái đất này một gang tay hoặc một *ratana*?¹”

“Thưa ngài, trẫm biết rõ. Thưa ngài Nāgasena, trẫm nhảy lên đến tám *ratana*.”

“Tâu đại vương, làm thế nào ngài nhảy lên đến tám *ratana*?”

“Thưa ngài, chính vì trẫm lập tâm rằng: ‘Ta sẽ rơi xuống ở chỗ này.’ Với sự lập tâm ấy, thân thể của trẫm trở thành nhẹ.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế vị tỳ kưu có thần thông, đã đạt đến năng lực của tâm, sau khi đặt thân vào tâm rồi di chuyển ở không trung bằng năng lực của tâm.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

10. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, ngài nói như vậy: ‘Có những khúc xương dài một trăm do-tuần.’ Cho đến ngay cả cây cối còn không cao một trăm do-tuần, do đâu mà sẽ có được những khúc xương dài một trăm do-tuần?**”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Có phải ngài đã được nghe là ở đại dương có loài cá dài năm trăm do-tuần?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Đã được nghe.”

“Tâu đại vương, không phải những khúc xương của con cá dài năm trăm do-tuần sẽ là có chiều dài năm trăm do-tuần?”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

11. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, ngài nói như vậy: ‘Có thể ngưng các hơi thở ra hơi thở vào?’**

“Tâu đại vương, đúng vậy. Có thể ngưng các hơi thở ra hơi thở vào.”

“Thưa ngài Nāgasena, làm thế nào có thể ngưng các hơi thở ra hơi thở vào?”

“Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Đại vương đã được nghe trước đây người nào đang ngáy không?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Đã được nghe trước đây.”

¹ *ratana* = 0.25 mét, đơn vị đo chiều dài (ND).

“Kinnu kho mahārāja so saddo kāye namite virameyyā ”ti?
“Āma bhante virameyyā ”ti.

“So hi nāma mahārāja saddo abhāvitakāyassa abhāvitasillassa abhāvitacittassa abhāvitapāññassa kāye namite viramissati kimpana bhāvitakāyassa bhāvitasillassa bhāvitacittassa bhāvitapāññassa catutthajjhānam samāpannassa assāsapassāsā na nirujjhissantī ”ti?
“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

12. Rājā āha: “**Bhante nāgasena ‘samuddo samuddo ’ti vuccati. Kena kāraṇena udakam ‘samuddo ’ti vuccatī ”ti?**

Thero āha: “Yattakam mahārāja udakam tattakam loṇam, yattakam loṇam tattakam udakam, tasmā samudo ’ti vuccatī ”ti.
“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

13. Rājā āha: “**Bhante nāgasena, kena kāraṇena samuddo ekaraso loṇaraso ”ti?**

“Cirasan̄thitattā kho mahārāja udakassa samuddo ekaraso loṇaraso ”ti.
“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

14. Rājā āha: “**Bhante nāgasena sakkā sabbasukhumam chinditun ”ti?**

“Āma mahārāja, sakkā sabbasukhumam¹ chinditun ”ti.

“Kimpana bhante sabbasukhuma ”ti?

“Dhammo kho mahārāja sabbasukhumo. Na kho mahārāja dhammā sabbe sukhumā. Sukhumanti vā thūlanti vā mahārāja² dhammānametam adhivacanam. Yaṁ kiñci chinditabbaṁ, sabbam tam paññāya chindati. Natthi dutiyam paññāya chedanan ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

15. Rājā āha: “**Bhante nāgasena viññāṇan ’ti vā paññā ’ti vā bhūtasmiṁ jivo ’ti vā ime dhammā nānaththā ceva nānābyañjanā ca, udāhu ekatthā vyāñjanameva nānan ”ti?**

“Vijānanalakkhaṇam mahārāja viññāṇam. Pajānanalakkhaṇā paññā. Bhūtasmiṁ jivo na upalabbhati ”ti.

“Yadi jīvo na upalabbhati, atha ko carahi cakkhunā rūpam passati, sotena saddam suñāti, ghānena gandham ghāyati, jivhāya rasam sāyati, kāyena phoṭṭhabbam phusati, manasā dhammam vijānātī ”ti?

¹ sabbam sukhumam - Ma, evam sabbattha.

² mahārāja - itisaddo Ma. natthi.

“Tâu đại vương, phải chăng âm thanh ấy có thể ngưng lại khi cơ thể được khom vào?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có thể ngưng lại.”

“Tâu đại vương, bởi vì âm thanh ấy có thể ngưng lại khi cơ thể được khom vào là đối với người có thân chưa được tu tập, có giới chưa được tu tập, có định chưa được tu tập, có tuệ chưa được tu tập. Trái lại, đối với người có thân đã được tu tập, có giới đã được tu tập, có định đã được tu tập, có tuệ đã được tu tập, đã chứng đạt từ thiền, phải chăng hơi thở ra hơi thở vào của người này sẽ không được ngưng lại?”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

12. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, điều được gọi là ‘biển, biển.’ Vì lý do gì nước được gọi là ‘biển?’**”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, nước chừng nào thì muối chừng ấy, muối chừng nào thì nước chừng ấy; vì thế được gọi là ‘biển.’”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

13. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, vì lý do gì mà biển có một vị là vị của muối?**”

“Tâu đại vương, điều đã được tồn tại từ lâu là đối với nước thì biển có một vị là vị của muối.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

14. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, có thể cắt vật hoàn toàn vi tế không?**”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Có thể cắt vật hoàn toàn vi tế.”

“Thưa ngài, vậy cái gì là hoàn toàn vi tế?”

“Tâu đại vương, pháp là hoàn toàn vi tế. Tâu đại vương, không phải tất cả các pháp đều là vi tế. Tâu đại vương, ‘vi tế’ hay ‘thô cứng,’ điều này là sự diễn tả đối với các pháp. Bất cứ vật gì có thể cắt được thì cắt hoàn toàn vật ấy bằng tuệ. Không có việc cắt bằng tuệ lần thứ nhì.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài thật khôn khéo.”

15. Đức vua đã nói rằng: “**Thưa ngài Nāgasena, ‘thức’ hay ‘tuệ’ hay ‘mạng sống ở chúng sanh,’ các pháp này khác về nội dung khác về hình thức, hay là có chung nội dung chỉ khác về hình thức tên gọi?**”

“Tâu đại vương, thức có sự nhận thức là tướng trạng, tuệ có sự biết rõ là tướng trạng, mạng sống ở chúng sanh là không có.”

“Nếu mạng sống không có, vậy thì ai nhìn thấy cảnh sắc bằng mắt, nghe âm thanh bằng tai, ngửi hương bằng mũi, nếm vị bằng lưỡi, chạm cảnh xúc bằng thân, nhận thức cảnh pháp bằng ý?”

Thero āha: “Yadi jīvo cakkhunā rūpam passati, sotena saddam suṇāti, ghāṇena gandham ghāyati, jivhāya rasam sāyati, kāyena phoṭṭhabbam phusati, manasā dhammaṁ vijānāti, so jīvo cakkhūsu¹ uppātitesu mahantena ākāsenā bahimukho suṭṭhutaram rūpam passeyya, sotesu uppātitesu ghāne uppātite jivhāya uppātītāya kāye uppātite mahantena ākāsenā suṭṭhutaram saddam suṇeyya, gandham ghāyeyya, rasam sāyeyya, potṭhabbam phuseyyā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Tena hi mahārāja bhūtasmim jīvo na upalabbhati ”ti.

“Kallo ’si bhante nāgasenā ”ti.

16. ²Thero āha: “**Dukkaraṇī mahārāja bhagavatā katan** ”ti.

“Kimpana bhante nāgasena bhagavatā dukkaraṇī katan ”ti?

“Dukkaraṇī mahārāja bhagavatā katan imesam arūpiṇam cittacetasi-kānam dhammānam ekārammaṇe vattamānānam vavatthānam akkhātam ‘ayam phasso, ayam vedanā, ayam saññā, ayam cetanā, idam cittan ”ti.

“Opammaṇ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja kocideva puriso nāvāya mahāsamuddam ajjhogāhitvā, hatthapuṭena udakam gahetvā, jivhāya sāyitvā, jāneyya nu kho mahārāja so puriso ‘idam gaṅgāya udakam, idam yamunāya udakam, idam aciravatiyā udakam, idam sarabhuyā udakam, idam mahiyā udakan ”ti?

“Dukkaraṇī bhante jānitun ”ti.

“Tato dukkarataram kho mahārāja bhagavatā katan imesam arūpiṇam cittacetasi-kānam dhammānam ekārammaṇe vattamānānam vavatthānam akkhātam ‘ayam phasso, ayam vedanā, ayam saññā, ayam cetanā, idam cittan ”ti.

“Suṭṭhu bhante ”ti rājā abbhanumodi.

Arūpadhammavatthānavaggo sattamo.

(Imasmim vagge soḷasa pañhā)

¹ cakkhudvāresu - Ma, PTS.

² rājā āha ‘bhante nāgasena dukkaraṇī nu kho bhagavatā katan ’ti - Ma.

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Nếu mạng sống nhìn thấy cảnh sắc bằng mắt, nghe âm thanh bằng tai, ngửi hương bằng mũi, nếm vị bằng lưỡi, chạm cảm xúc bằng thân, nhận thức cảnh pháp bằng ý, phải chẳng mạng sống ấy, khi các mắt bị hoại, vẫn có thể nhìn thấy cảnh sắc rõ hơn ở bên ngoài trước mặt qua bầu không gian lớn hơn? Có phải khi các tai bị hoại, khi mũi bị hoại, khi lưỡi bị hoại, khi thân bị hoại, vẫn có thể nghe âm thanh, có thể ngửi mùi, có thể nếm vị, có thể chạm cảm xúc rõ hơn qua bầu không gian lớn hơn?”

“Thưa ngài, không phải.”

“Tâu đại vương, chính vì điều ấy mạng sống ở chúng sanh là không có.”

“Thưa ngài Nāgasena, thật khôn khéo.”

16. Vị trưởng lão đã nói rằng: “**Tâu đại vương, có phải hành động khó khăn đã được đức Thế Tôn thực hiện?**”

“Thưa ngài, hành động khó khăn đã được đức Thế Tôn thực hiện là gì?”

“Tâu đại vương, hành động khó khăn đã được đức Thế Tôn thực hiện là việc xác định đối với các pháp không có hình tướng là tâm và sở hữu tâm đang diễn tiến ở một đối tượng đã được nói ra: ‘Đây là xúc, đây là thọ, đây là tưởng, đây là tư, đây là tâm.’”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như người nào đó đi vào biển cả bằng thuyền, lấy nước bằng bùm tay, rồi nếm bằng lưỡi. Tâu đại vương, phải chẳng người ấy có thể biết được rằng: ‘Đây là nước của sông Gaṅgā, đây là nước của sông Yamunā, đây là nước của sông Aciravatī, đây là nước của sông Sarabhū, đây là nước của sông Mahī?’”

“Thưa ngài, là việc khó khăn để biết được.”

“Tâu đại vương, việc đã được đức Thế Tôn thực hiện còn khó hơn việc đó nữa là việc xác định các pháp không có hình tướng là tâm và sở hữu tâm đang diễn tiến ở một đối tượng đã được nói ra: ‘Đây là xúc, đây là thọ, đây là tưởng, đây là tư, đây là tâm.’”

Đức vua đã vô cùng hoan hỷ: “Thưa ngài, thật quý hóa thay!”

Phẩm Xác Định Các Pháp Vô Sắc là thứ bảy.

(Trong phẩm này có mười sáu câu hỏi)

MILINDAPAÑHĀNAM PUCCHĀVISSAJJANĀ

Thero āha: “**Jānāsi kho mahārāja sampati kā velā** ”ti?

“Āma bhante jānāmi. Sampati paṭhamo yāmo atikkanto. Majjhimo yāmo vattati.¹ Ukkā padipiyanti.² Cattāri paṭākāni āṇattāni. Gamissanti bhaṇḍato rājadeyyānī ”ti.³

Yonakā evamāhaṃsu: “Kallo ’si mahārāja, paṇḍito bhikkhū ”ti.⁴

“Āma bhaṇe, paṇḍito thero ediso ācariyo bhavayya, mādiso ca antevāsī na cirasseva paṇḍito bhavayya, dhammaṇī ājāneyyā ”ti.⁵

Tassa pañihaveyyākaraṇena tuṭṭho rājā theram nāgasenam satasahassagghanakena kambalena acchādetvā “bhante nāgasena, ajjatagge te atṭhasatamī bhattamī paññāpemi. Yañ kiñci antepure kappiyam, tena ca pavāremī ”ti āha.

“Alamī mahārāja, jīvāmī ”ti.

“Jānāmi bhante nāgasena jīvasi. Api ca attānañca rakkha, mamañca rakkhāhi.⁶ Katham attānamī rakkhasi? ‘Nāgaseno milindamī rājānamī pasādesi, na ca kiñci alabhī ti parāpavādo āgaccheyyā ’ti, evamī attānamī rakkha. Katham mamaṇī rakkhasi? ‘Milindo rājā pasanno. Pasannākāramī na karotī ti parāpavādo āgaccheyyā ’ti, evamī mamaṇī rakkhāhī ”ti.

“Tathā hotu mahārājā ”ti.

“Seyyathāpi bhante sīho migarājā suvaṇṇapañjare pakkhitto pi bahimukho yeva hoti, evameva kho ’ham bhante kiñcāpi agāraṇī ajjhāvasāmi, bahumukho yeva pana acchāmi. Sace ’ham bhante agārasmā anagāriyam pabbajeyyam, na ciramī jiveyyam bahū me paccatthikā ”ti.

¹ pavattati - Ma.

² padipiyanti - Ma; padipiyanti - PTS.

³ rājadeyyā ti - PTS.

⁴ paṇḍito therō ti - Ma.

⁶ rakkhāhī ti - Ma.

⁵ na cirasseva paṇḍito dhammaṇī ājāneyyā ti - Ma, PTS.

VIỆC HỎI VÀ TRẢ LỜI CÁC CÂU HỎI CỦA MILINDA:

Vị trưởng lão đã nói rằng: “**Tâu đại vương, đại vương có biết bây giờ là giờ nào không?**”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Trẫm biết. Lúc này canh một đã qua. Đang là canh giữa. Các ngọn đuốc được thắp sáng. Bốn ngọn cờ đã được truyền lệnh (kéo lên). Các vật dụng của hoàng gia từ nhà kho sẽ đến.”

Những người Yonaka đã nói như vậy: “Tâu đại vương, đại vương thì khôn ngoan, còn vị tỳ khưu là sáng trí.”

“Này các khanh, đúng vậy. Vị trưởng lão là bậc sáng trí. Người như vậy có thể là thầy dạy học, và người học trò như trẫm không bao lâu nữa có thể trở thành bậc sáng trí, có thể hiểu được Giáo Pháp.”

Được hoan hỷ với lời giải thích các câu hỏi của vị ấy, đức vua đã choàng lên vị trưởng lão Nāgasena tấm mền len trị giá một trăm ngàn rồi nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, kể từ hôm nay, trẫm sẽ cho chuẩn bị một trăm lẻ tám phần ăn dâng ngài. Và bất cứ vật gì đúng phép có ở nội thành, trẫm thỉnh cầu ngài về vật ấy.”

“Tâu đại vương, tôi vừa đủ sống.”

“Thưa ngài Nāgasena, trẫm biết ngài (vừa đủ) sống. Tuy nhiên, xin ngài hãy bảo vệ bản thân và xin ngài hãy bảo vệ trẫm. Ngài hãy bảo vệ bản thân nghĩa là thế nào? Lời phát biểu của những người khác có thể xảy đến là: ‘Nāgasena đã tạo niềm tin cho đức vua Milinda, nhưng đã không nhận được vật gì;’ ngài hãy bảo vệ bản thân nghĩa là như vậy. Ngài hãy bảo vệ trẫm nghĩa là thế nào? Lời phát biểu của những người khác có thể xảy đến là: ‘Đức vua Milinda đã được tịnh tín mà không bày tỏ biểu hiện đã được tịnh tín;’ ngài hãy bảo vệ trẫm nghĩa là như vậy.”

“Tâu đại vương, hãy là như vậy.”

“Thưa ngài, cũng giống như con sư tử, chúa của loài thú, bị ném vào trong cái chuồng bằng vàng, nhưng khuôn mặt chỉ hướng ra ngoài, thưa ngài, tương tự y như thế trẫm đâu sống ở gian nhà nào đó, tuy vẫn tồn tại nhưng khuôn mặt chỉ hướng ra ngoài. Thưa ngài, nếu trẫm có thể rời nhà xuất gia sống không nhà, trẫm không thể sống thọ vì trẫm có nhiều kẻ thù.”

Atha kho āyasmā nāgaseno milindassa rañño pañham vissajjetvā utthāyāsanā saṅghārāmaṇ agamāsi. Acirapakkante ca āyasmante nāgasene milindassa rañño etadahosi: “Kim mayā pucchitam, kimbhadantena vissajjitan ”ti? Atha kho milindassa rañño etadahosi: “Sabbam mayā supucchitam, sabbam bhadantena suvissajjitan ”ti. Āyasmato ’pi nāgasenassa saṅghārāmaṇ gatassa etadahosi: “Kim milindena raññā pucchitam, kim mayā vissajjitan ”ti? Atha kho āyasmato nāgasenassa etadahosi: “Sabbam milindena raññā supucchitam, sabbam mayā suvissajjitan ”ti.

Atha kho āyasmā nāgaseno tassā rattiyā accayena pubbañhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁdāya yena milindassa rañño nivesanam tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisidi. Atha kho milindo rājā āyasmantaṇ nāgasenam abhivādetvā ekamantaṇ nisidi. Ekamantaṇ nisinno kho milindo rājā āyasmantaṇ nāgasenam etadavoca: “Mā kho bhadantassa evam ahosi: ‘Nāgaseno mayā pañho¹ pucchito ti teneva somanassena na tam rattāvasesam supī ’ti.² Na te evam datṭhabbam. Tassa mayham bhante tam rattāvasesam etadahosi: ‘Kim mayā pucchitam kimbhadantena vissajjitan ’ti? Sabbam mayā supucchitam sabbam bhadantena suvissajjitan ”ti.

Thero ’pi evamāha: “Mā kho mahārājassa evam ahosi: ‘Milindassa rañño mayā pañho vissajjito ’ti teneva somanassena tam rattāvasesam vītināmesī ’ti. Na te evam datṭhabbam. Tassa mayham mahārāja tam rattāvasesam etadahosi: ‘Kim milindena raññā pucchitam, kim mayā vissajjitan ’ti? Sabbam milindena raññā supucchitam, sabbam mayā suvissajjitan ”ti. Itiha te mahānāgā aññamaññassa subhāsitaṇ samanumodimśū ti.

Milindapañhānam pucchāvissajjanā samattā.

--ooOoo--

¹ pañham - Ma, PTS.

² vītināmesī ti - Ma.

Khi ấy, đại đức Nāgasena, sau khi trả lời câu hỏi của đức vua Milinda, đã từ chỗ ngồi đứng dậy đi về tu viện của hội chúng. Và khi đại đức Nāgasena ra đi không bao lâu, đức vua Milinda đã khởi ý điều này: “Điều gì đã được ta hỏi, điều gì đã được ngài đại đức trả lời?” Khi ấy đức vua Milinda đã khởi ý điều này: “Tất cả đã được ta hỏi đúng đắn, tất cả đã được ngài đại đức trả lời đúng đắn.” Khi đi về lại tu viện của hội chúng, đại đức Nāgasena cũng đã khởi ý điều này: “Điều gì đã được đức vua Milinda hỏi, điều gì đã được ta trả lời?” Khi ấy đại đức Nāgasena đã khởi ý điều này: “Tất cả đã được đức vua Milinda hỏi đúng đắn, tất cả đã được ta trả lời đúng đắn.”

Sau đó, khi trải qua đêm ấy, đại đức Nāgasena vào buổi sáng đã mặc y, cầm y bát, rồi đi đến chỗ ngủ của đức vua Milinda, sau khi đến đã ngồi xuống chỗ ngồi đã được sắp đặt sẵn. Khi ấy, đức vua Milinda đã đánh lẽ đại đức Nāgasena rồi ngồi xuống một bên. Khi đã ngồi xuống một bên, đức vua Milinda đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Mong rằng ngài đại đức chớ khởi ý như vậy: ‘Chính vì ‘Nāgasena đã được ta hỏi câu hỏi’ rồi do tâm hoan hỷ đã không ngủ trọn đêm qua.’ Xin ngài đừng nhận thấy như vậy. Thưa ngài, trọn đêm qua trẫm đây đã khởi ý điều này: ‘Điều gì đã được ta hỏi, điều gì đã được ngài đại đức trả lời?’ Tất cả đã được ta hỏi đúng đắn, tất cả đã được ngài đại đức trả lời đúng đắn.”

Vị trưởng lão cũng đã nói như vậy: “Mong rằng đại vương chớ khởi ý như vậy: ‘Chính vì đức vua Milinda đã được ta trả lời câu hỏi, rồi do tâm hoan hỷ đã thức trọn đêm qua.’ Xin đại vương đừng nhận thấy như vậy. Tôi đại vương, trọn đêm qua tôi đây đã khởi ý điều này: ‘Điều gì đã được đức vua Milinda hỏi, điều gì đã được ta trả lời?’ Tất cả đã được đức vua Milinda hỏi đúng đắn, tất cả đã được ta trả lời đúng đắn.” Như thế, hai bậc khổng long ấy đã cùng tùy hỷ về việc đã khéo ăn nói với nhau.

Việc hỏi và trả lời các câu hỏi của Milinda được đầy đủ.

--ooOoo--

MENDAKAPĀÑHĀRAMBHO

*“Bhassappavedī¹ vetaṇḍī atibuddhi vicakkhaṇo,
milindo nāṇabhedāya nāgasenamupāgami.*

*Vasanto tassa chāyāya paripucchanto punappunam,
pabhinnabuddhi hutvāna so ’pi āsi tipetako.*

*Navāṅgam anumajjanto rattibhāge rahogato,
addakkhi mendake pañhe dunniveṭhe saniggae.*

*Pariyāyabhāsitam atthi atthi sandhāyabhāsitam,
sabhāvabhāsitam atthi dhammarājassa sāsane.*

*Tesaṁ attham aviññāya mendake jinabhāsite,
anāgatamhi addhāne viggaho tattha hessati.*

*Handa kathim pasādetvā chejjāpessāmi² mendake,
tassa niddiṭṭhamaggena niddisissantyanāgate ”ti.*

1. Atha kho milindo rājā pabhātāya rattiya uggate³ aruṇe sīsam nahātvā,⁴ sirasi añjalimpaggahetvā, atitānāgatapaccuppanne sammāsambuddhe anussaritvā, atṭhavatapadānī⁵ samādiyi: “Ito me anāgatāni satta divasāni atṭhaguṇe samādiyitvā tapo caritabbo bhavissati so ’ham ciṇṇatapo samāno ācariyam ārādhetvā mendake pañhe pucchissāmī ”ti. Atha kho milindo rājā pakatidussayugam apanetvā ābharaṇāni ca omuñcītvā kāsāvam nivāsetvā, munḍakapatiṣīsakam sīse paṭimuñcītvā, munibhāvamupagantvā, atṭhaguṇe samādiyitvā, “imam sattāham mayā na rājattho anusāsitabbo, na rāgūpasam̄hitam cittam uppādetabbam, na dosūpasam̄hitam cittam uppādetabbam, na mohūpasam̄hitam cittam uppādetabbam, dāsa-kammakaraporisajane ’pi nivātavuttinā bhavitabbam, kāyikam vācasikam anurakkhitabbam, chapi āyatanāni niravasesato anurakkhitabbāni, mettāya bhāvanāya mānasam pakkhipitabban ”ti. Ime atṭhaguṇe samādiyitvā, tesveva atṭhasu guṇesu mānasam patiṭṭhapetvā, bahi anikkhamitvā sattāham vītināmetvā, atṭhame divase pabhātāya rattiya pageva pātarāsam katvā, okkhittacakkhu mitabhāṇī susaṇṭhitena iriyāpathena avikkhittena cittena hatṭhena udaggena vippasannena theram nāgasenam upasaṅkamityvā, therassa pāde sirasā vanditvā ekamantaṇ ṭhito, idamavoca:

¹ bhassappavādo - Ma.

² bhedāpessāmi - katthaci.

³ uddhaste - Ma.

⁴ nhatvā - Ma.

⁵ atṭha vattapadāni - Ma.

PHẦN MỞ ĐẦU CÁC CÂU HỎI ĐỐI CHỌI:

“Là người hiểu biết về tranh luận, biết cách biện luận, rất thông minh, sắc sảo, Milinda đã đến gặp Nāgasena nhằm phân tích về trí tuệ.

Trong khi sống dưới bóng che của vị ấy, trong khi hỏi đi hỏi lại, sau khi trí thông minh đã được mở ra, đức vua cũng đã trở thành vị thông hiểu Tam Tạng.

Sau khi đã đi đến nơi thanh vắng, trong khi suy gẫm về chín thể loại trọn đêm, đức vua đã nhận thấy những câu hỏi khó tháo gỡ, có sự bất bέ.

Trong Giáo Pháp của đǎng Pháp Vương, có lời nói có tính giảng giải, có lời nói về sự liên hệ, có lời nói về bản chất.

Do không hiểu được ý nghĩa của chúng, về những vấn đề đối chơi trong lời dạy của đǎng Chiến Thắng, vào thời vị lai xa xôi, sẽ có sự tranh cãi về chúng.

Vậy thì sau khi đã có niềm tin vào vị thuyết giảng, ta sẽ khiến cho các vấn đề đối chơi được chia sẻ. Trong ngày vị lai, người ta sẽ giải thích theo đường lối đã được giải thích của vị ấy.”

1. Sau đó, lúc đêm đã tò bình minh đã rạng, đức vua Milinda đã gọi đầu, chắp tay lên ở trán, tưởng niệm đến chư Phật Toàn Giác quá khứ vi lai và hiện tại, đã thọ trì tám phận sự hành trì rằng: “Từ hôm nay cho đến bảy ngày sắp tới của trâm, trâm sẽ thọ trì tám đức tính, sẽ thực hành pháp đạo sĩ. Trong khi có pháp đạo sĩ đã được hoàn thành, trâm đây sẽ làm cho vị thầy dạy học được hài lòng và sẽ hỏi các câu hỏi có tính chất đối chơi.” Sau đó, đức vua Milinda đã bỏ đi cặp vải thường nhật, đã cởi ra các đồ trang sức, rồi mặc vào tấm vải ca-sa, buộc búi tóc của người tu ở trên đầu, đạt đến trạng thái của vị hiền sĩ, và thọ trì tám đức hạnh là: “Bảy ngày này, trâm không chi bảo công việc triều chính, không sanh khởi tâm liên hệ đến ái luyến, không sanh khởi tâm liên hệ với sân hận, không sanh khởi tâm liên hệ đến si mê, có lối cư xử nhã nhặn với kẻ nô bộc, người làm, người hầu hạ, hộ trì thân khẩu, hộ trì toàn diện luôn cả sáu xứ, hướng tâm vào việc tu tập từ ái.” Rồi đức vua đã thọ trì tám đức hạnh này, đã thiết lập tâm ý vào chính tám đức hạnh ấy, đã không đi ra bên ngoài, và đã trải qua bảy ngày. Vào ngày thứ tám, khi đêm đã tò, sau khi dùng buổi điểm tâm rất sớm, đức vua Milinda, với mắt nhìn xuống, với lời nói cân nhắc, với bốn oai nghi khéo được ổn định, với tâm không tán loạn, mùng rõ, phẫn chấn, tịnh tín, đã đi đến gặp trưởng lão Nāgasena, sau khi đê đầu đánh lẽ hai bàn chân của vị trưởng lão rồi đã đứng ở một bên nói điều này:

“Atthi me bhante nāgasena koci attho tumhehi saddhim mantayitabbo. Na tattha añño koci tatiyo icchitabbo, suññe okāse pavivitte araññe aṭṭhaṅgupāgate samaṇasāruppe tattha so pañho pucchitabbo bhavissati tattha me guyham na kātabbam na rahassakam, arahāmahañ rahassakam sunītum sumantañe upagate, upamāyapi so attho upaparikkhitabbo. Yathā kiñ viya? Yathā nāma bhante nāgasena mahāpaṭhavī nikkhepañ arahati nikkhepe upagate, evameva kho bhante nāgasena arahāmahañ rahassakam sunītum sumantañe upāgate ”ti.

2. Atha so¹ gurunā² saha pavivittam pavanañ pavisitvā idamavoca:

“Bhante nāgasena idha purisena mantayitukāmena aṭṭhaṭṭhānāni parivajjayitabbāni bhavanti. Na tesu thānesu viññū puriso atthañ manteti. Mantito ’pi attho paripaṭati, na sambhavati. Katamāni aṭṭhaṭṭhānāni?

Visamaṭṭhānam parivajjanīyam,
sabhayam parivajjanīyam,
ativātaṭṭhānam parivajjanīyam,
paṭicchannatṭhānam parivajjanīyam,
devatṭhānam parivajjanīyam,
pantho parivajjanīyo,
saṅkamo³ parivajjanīyo,
udakatitham parivajjanīyam,
imāni aṭṭhaṭṭhānāni parivajjanīyānī ”ti.

3. Thero āha: “Ko doso visamaṭṭhāne, sabhaye, ativāte, paṭicchanne, devaṭṭhāne, patthe, saṅkame⁴ udakatitthe ”ti?

“Visame bhante nāgasena mantito attho vikirati vidhamati paggharati na sambhavati.

Sabhaye mano santasati. Santasite na sammā atthañ samanupassati.

Ativāte saddo avibhūto hoti.

Paṭicchanne upassutiñ tiṭṭhanti.

Devaṭṭhāne mantito attho garukam pariṇamati.

Panthe mantito attho tuccho bhavati.

Saṅkame cañcalo bhavati.

Udakatitthe pākaṭo bhavati.

Bhavatiha-

*Visamañ sabhayam ativāto paṭicchannam devanissitam,
pantho ca saṅkamo tittham aṭṭhete parivajjiyā ”ti.*

4. **“Bhante nāgasena aṭṭhime puggalā mantiyamānā mantitam atthañ vyāpādenti.** Katame aṭṭha? Rāgaracito dosacarito mohacarito mānaracito luddho alaso ekacintī bālo ’ti. Ime aṭṭha puggalā mantitam atthañ vyāpādenti ”ti.

¹ atha so - iti pāṭho Ma, PTS potthakesu na dissate.

² garunā - Ma.

³ saṅgāmo - Ma.

⁴ saṅgāme - Ma.

“Thưa ngài Nāgasena, trẫm có vấn đề cần thảo luận với ngài, không muốn có người thứ ba nào khác ở nơi ấy, là ở chỗ trống vắng, ở khu rừng tách biệt đạt được tâm điều kiện thích hợp cho các vị Sa-môn, tại đó câu hỏi ấy sẽ được hỏi, tại đó trẫm sẽ không giữ bí mật, sẽ không dấu giếm, trẫm xứng đáng để nghe điều được giấu kín khi sự thảo luận tốt đẹp đã đạt đến. Vấn đề ấy nên được xem xét thậm chí bằng ví dụ. Giống như là điều gì? Thưa ngài Nāgasena, giống như trái đất vĩ đại là xứng đáng cho việc cất giấu khi việc cất giấu xảy đến, thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế trẫm xứng đáng để nghe điều được giấu kín khi sự thảo luận tốt đẹp đã đạt đến.”

2. Sau đó, đức vua đã đi vào khu rừng rậm tách biệt cùng với vị thầy và đã nói điều này: **“Thưa ngài Nāgasena, ở đây người có ý định thảo luận có tâm nơi cần xa lánh.** Người có sự hiểu biết không thảo luận ở những nơi ấy. Vấn đề đầu đã được thảo luận sẽ bị đổ vỡ, không thành tựu. Là tâm nơi nào?

Nơi không bằng phẳng nên được xa lánh,
có sự lo sợ nên được xa lánh,
nơi có gió mạnh nên được xa lánh,
nơi được che kín nên được xa lánh,
nơi của chư Thiên nên được xa lánh,
đường lộ nên được xa lánh,
chỗ qua lại nên được xa lánh,
bến nước nên được xa lánh,
tám nơi này nên được xa lánh.”

3. Vị trưởng lão đã nói rằng: “Có điều sai trái gì ở nơi không bằng phẳng, có sự lo sợ, có gió mạnh, được che kín, ở nơi của chư Thiên, ở đường lộ, ở chỗ qua lại, ở bến nước?”

“Thưa ngài Nāgasena, vấn đề được thảo luận ở nơi không bằng phẳng sẽ tàn mạn, tiêu tan, nhò giọt, không thành tựu.

Ở nơi có sự lo sợ thì tâm ý bị khuấy động. Khi bị khuấy động thì không theo dõi vấn đề một cách đúng đắn.

Ở nơi có gió mạnh thì âm thanh không rõ.

Ở nơi được che kín thì nhiều người đứng nghe lén.

Ở nơi của chư Thiên vấn đề được thảo luận trở thành nghiêm trọng.

Ở đường lộ vấn đề được thảo luận trở thành vô bổ.

Ở chỗ qua lại trở nên thất thường.

Ở bến nước trở nên lộ liễu.

Vậy ở đây là:

Nơi không bằng phẳng, có sự lo sợ, có gió mạnh, được che kín, được chư Thiên ngự, đường lộ, chỗ qua lại, bến nước, tám nơi này nên được xa lánh.”

4. **“Thưa ngài Nāgasena, có tám hạng người này, trong khi thảo luận, họ làm hỏng vấn đề được thảo luận.** Là tám hạng nào? Hạng có tánh ái luyến, hạng có tánh sân, hạng có tánh si, hạng có tánh ngã mạn, hạng tham lam, hạng lười biếng, hạng suy nghĩ một chiều, hạng ngu dốt. Tám hạng người này làm hỏng vấn đề được thảo luận.”

5. Thero āha: “Tesañ ko doso ”ti?

“Rāgacarito bhante nāgasena rāgavasena mantitam atthañ vyāpādeti. Dosacarito dosavasena mantitam atthañ vyāpādeti. Mohacarito mohavasena mantitam atthañ vyāpādeti. Mānacarito mānavasena mantitam atthañ vyāpādeti. Luddho lobhavasena mantitam atthañ vyāpādeti. Alaso alasatāya mantitam atthañ vyāpādeti. Ekacintī ekacintitāya mantitam atthañ vyāpādeti. Bālo bālatāya mantitam atthañ vyāpādeti.

Bhavatīha-

*Ratto dutṭho ca mūlho ca mānī luddho tathā laso,
ekacintī ca bālo ca ete atthavināsakā ”ti.*

6. **“Bhante nāgasena navime puggalā mantitam guyham vivaranti, na dhāreti.** Katame nava? Rāgacarito dosacarito mohacarito bhīruko āmisagaruko itthī sonḍo paṇḍako dārako ”ti.

Thero āha: “Tesañ ko doso ”ti?

“Rāgacarito bhante nāgasena rāgavasena mantitam guyham vivarati, na dhāreti.

Dutṭho¹ dosavasena mantitam guyham vivarati, na dhāreti.

Mūlho mohavasena mantitam guyham vivarati, na dhāreti.

Bhīruko bhayavasena mantitam guyham vivarati, na dhāreti.

Āmisagaruko āmisahetu mantitam guyham vivarati, na dhāreti.

Itthī ittaratāya mantitam guyham vivarati, na dhāreti.

Sonḍiko surālolatāya mantitam guyham vivarati, na dhāreti.

Paṇḍako anekamīsikatāya mantitam guyham vivarati, na dhāreti.

Dārako capalatāya mantitam guyham vivarati, na dhāreti.

Bhavatīha-

*Ratto dutṭho ca mūlho ca bhīru āmisacakkhuko,
itthī sonḍo paṇḍako ca navamo bhavati dārako.*

*Navete puggalā loke ittarā calitā chalā,²
etehi mantitam guyham khippaṁ bhavati pākaṭan ”ti.*

¹ dosacarito - Ma.

² calā - Ma, PTS, Sīmu.

5. Vị trưởng lão đã nói rằng: “Những người ấy có sự sai trái gì?”

“Thưa ngài Nāgasena, hạng có tánh ái luyến làm hỏng vấn đề được thảo luận do tác động của sự ái luyến. Hạng có tánh sân làm hỏng vấn đề được thảo luận do tác động của sân. Hạng có tánh si làm hỏng vấn đề được thảo luận do tác động của si. Hạng có tánh ngã mạn làm hỏng vấn đề được thảo luận do tác động của ngã mạn. Hạng tham lam làm hỏng vấn đề được thảo luận do tác động của tham. Hạng lười biếng làm hỏng vấn đề được thảo luận do sự lười biếng. Hạng suy nghĩ một chiều làm hỏng vấn đề được thảo luận do sự suy nghĩ một chiều. Hạng ngu dốt làm hỏng vấn đề được thảo luận do sự ngu dốt.

Vậy ở đây là:

Hạng bị ái luyến, sân hận, si mê, ngã mạn, tham lam, lười biếng là tương tự, có suy nghĩ một chiều, và ngu dốt. Các hạng người này làm hư hỏng vấn đề.”

6. “**Thưa ngài Nāgasena, chín hạng người này bộc lộ, không gìn giữ điều bí mật đã được thảo luận.** Là chín hạng nào? Hạng có tánh ái luyến, hạng có tánh sân, hạng có tánh si, hạng hèn nhát, hạng nặng về vật chất, phụ nữ, hạng nghiện ngập, hạng vô căn, trẻ con.”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Những người ấy có sự sai trái gì?”

“Thưa ngài Nāgasena, hạng có tánh ái luyến bộc lộ, không gìn giữ điều bí mật đã được thảo luận do tác động của sự ái luyến.

Hạng sân hận bộc lộ, không gìn giữ điều bí mật đã được thảo luận do tác động của sân.

Hạng si mê bộc lộ, không gìn giữ điều bí mật đã được thảo luận do tác động của si.

Hạng hèn nhát bộc lộ, không gìn giữ điều bí mật đã được thảo luận do tác động của sự sợ hãi.

Hạng nặng về vật chất bộc lộ, không gìn giữ điều bí mật đã được thảo luận vì lý do vật chất.

Phụ nữ bộc lộ, không gìn giữ điều bí mật đã được thảo luận do tánh hay thay đổi.

Hạng nghiện ngập bộc lộ, không gìn giữ điều bí mật đã được thảo luận do tánh thèm rượu.

Hạng vô căn bộc lộ, không gìn giữ điều bí mật đã được thảo luận do tánh không kiên quyết.

Trẻ con bộc lộ, không gìn giữ điều bí mật đã được thảo luận do tánh lao chao.

Vậy ở đây là:

Hạng bị ái luyến, sân hận, si mê, hèn nhát, xem trọng vật chất, phụ nữ, kẻ nghiện ngập, vô căn, và thứ chín là trẻ nít.

Chín hạng người này ở trên đời là hay thay đổi, bị dao động, chao đảo, vì những người này điều bí mật đã được thảo luận mau chóng trở thành phô biến.”

8. “Bhante nāgasena atṭhahi kāraṇehi buddhi pariṇamati, paripākaṇ gacchati. Katamehi atṭhahi?

Vayapariṇāmena buddhi pariṇamati, paripākaṇ gacchati.
 Yasapariṇāmena buddhi pariṇamati, paripākaṇ gacchati.
 Paripucchāya buddhi pariṇamati, paripākaṇ gacchati.
 Titthasamīvāsenā buddhi pariṇamati, paripākaṇ gacchati.
 Yonisomanasikārena buddhi pariṇamati, paripākaṇ gacchati.
 Sākacchāya buddhi pariṇamati, paripākaṇ gacchati.
 Snehūpasevanena buddhi pariṇamati, paripākaṇ gacchati.
 Patirūpadesavāsenā buddhi pariṇamati, paripākaṇ gacchati.

Bhavatīha-

*Vayena yasapucchāhi titthavāsenā yoniso,
 sākacchā senahasamsevā patirūpavasena ca.
 Etāni atṭhaṭṭhānāni buddhivisadakārakā,
 yesam etāni sambhonti tesam buddhi pabujjhati* ”ti.¹

9. “Bhante nāgasena, ayaṁ bhūmibhāgo atṭhamantadosavivajjito. Ahañca loke paramo mantasahāyo, guyhamanurakkhī cāham. Yāvāhaṇ jīvissāmi tāva guyhamanurakkhissāmi. Atṭhahi ca me kāraṇehi buddhi pariṇāmaṇ gata. Dullabho etarahi mādiso antevāsī sammā-paṭipanno. Antevāsike² ye ācariyānam pañcavīsatī ācariyaguṇā. Tehi guṇehi ācariyena sammā paṭipajjitabbam. Katame pañcavīsatī guṇā?

Idha bhante ācariyena antevāsimhi
 satataṇ samitāṇ ārakkhā upaṭṭhapetabbā,
 asevanasevanā jānitabbā,
 pamattāppamattatā jānitabbā,
 seyyāvakāso jānitabbo,
 gelaññam jānitabbam,

bhojanam laddhāladdham jānitabbaṇ,
 viseso jānitabbo,
 pattagataṇ saṇvibhajitabbam,
 assāsetabbo ‘mā bhāyi, attho te abhikkamatī ’ti,
 iminā puggalena paṭicaratī ’ti³ paṭicāro jānitabbo,

gāme paṭicāro jānitabbo,
 vihāre paṭicāro jānitabbo,
 na tena hāso davo⁴ kātabbo,⁵
 chiddam disvā adhivāsetabbam,
 sakkaccakārinā bhavitabbam,

akhaṇḍakārinā bhavitabbam,
 arahassakārinā bhavitabbam,

¹ pabhijjati - Sīmu, Ma.

² sammāpaṭipanne antevāsike - Ma, PTS.

³ tena saha ālāpo kātabbo ’ti atirekapāṭho marammakkharāmudditapotthakesu dissati.

³ paṭicarāhī ti - Ma.

⁴ saha sallāpo - Ma.

8. “Thưa ngài Nāgasena, tánh giác tiến triển, đi đến chín muồi do tám lý do. Do tám lý do gì?

Do sự tiến triển của tuổi tác, tánh giác tiến triển, đi đến chín muồi.

Do sự tiến triển của danh tiếng, tánh giác tiến triển, đi đến chín muồi.

Do học hỏi, tánh giác tiến triển, đi đến chín muồi.

Do sự sống gần gũi với vị lãnh đạo tinh thần, tánh giác tiến triển, đi đến chín muồi.

Do sự chú tâm đúng đắn, tánh giác tiến triển, đi đến chín muồi.

Do sự bàn luận, tánh giác tiến triển, đi đến chín muồi.

Do sự phục vụ với lòng thương, tánh giác tiến triển, đi đến chín muồi.

Do sống ở xứ sở thích hợp, tánh giác tiến triển, đi đến chín muồi.

Vậy ở đây là:

Do tuổi tác, danh tiếng, học hỏi, do sống với vị lãnh đạo tinh thần, (chú tâm) đúng đắn, do bàn luận, do sự phục vụ với lòng thương, và do sống ở xứ sở thích hợp.

Tám sự việc này làm cho tánh giác được rõ ràng. Những người nào có các điều này được hiện hữu thì tánh giác của họ được đánh thức.”

9. “Thưa ngài Nāgasena, phần lãnh thổ này được xa lánh tám điều sai trái đối với các nhà tư tưởng. Và trẫm ở thế gian là người bạn tối thắng của các nhà tư tưởng, trẫm có sự gìn giữ điều được bí mật. Trẫm sẽ gìn giữ điều được bí mật cho đến khi nào trẫm còn sống. Và tánh giác của trẫm đã đạt đến sự tiến triển nhờ vào tám lý do. Hiện nay người học trò thực hành đúng đắn như trẫm là khó kiểm được. Các vị thầy có hai mươi lăm đức tính của vị thầy đối với người học trò. Vì thầy nên thực hành đúng đắn các đức tính ấy. Là hai mươi lăm đức tính nào?

Thưa ngài, ở đây đối với người học trò vị thầy:

nên thiết lập sự hộ trì một cách thường xuyên liên tục,

nên biết sự thân cận hay không thân cận,

nên biết tình trạng xao lắng hay không xao lắng,

nên biết về trường hợp cho phép nằm,

nên biết về sự bệnh hoạn,

nên biết vật thực đã được nhận hay chưa được nhận,
nên biết về cá tánh,

nên phân phát vật đã có ở bình bát,

nên an ủi rằng: ‘Chớ lo sợ, điều tốt lành sẽ đến cho con,’

nên biết về sự tiếp xúc: ‘Nó tiếp xúc với nhân vật này,’

nên biết về sự tiếp xúc ở trong làng,

nên biết về sự tiếp xúc ở trong chỗ cư ngụ,

không nên cười đùa giỡn hót với người ấy,

sau khi nhìn thấy yếu điểm nên nhẫn耐,

nên là người có hành động thận trọng,

nên là người có hành động không nhỏ mọn,

nên là người có hành động không khuất lấp,

niravasesakārinā bhavitabbam,
 'janemimam sippesū 'ti janakacittam upatthapetabbam,
 'kathaṁ ayaṁ na pariḥayeyyā 'ti vaḍḍhicittam upatthapetabbam,
 'balavam imam karomi silkhābalenā 'ti cittam upatthapetabbam,
 mettacittam upatthapetabbam,
 āpadāsu na vijahitabbam,
 karaṇīye nappamajjitatabbam,
 khalite dhammena paggahetabbo 'ti.

Ime kho bhante pañcavīsatī ācariyassā ācariyaguṇā. Tehi gunehi mayi sammā paṭipajjassū. Samsayo me bhante uppanno. Atthi menḍakapañhā jinabhāsitā. Anāgate addhāne tattha viggaho uppajjissati anāgate ca addhāne dullabhā bhavissanti tumhādisā buddhimanto tesu me pañhesu cakkhuṁ dehi paravādānam niggahāyā "ti.

Thero "sādhū"ti sampaṭicchityā, dasa upāsakassa upāsakaguṇe paridipesi.

"Dasa ime mahārāja upāsakassa upāsakaguṇā. Katame dasa?
 Idha mahārāja upāsako
 saṅghena samāna sukhadukkho hoti,
 dhammādhipateyyo hoti,
 yathābalam sañvibhāgarato hoti,
 jinasāsanaparihāniṁ disvā abhivadḍhiyā vāyamati,
 sammādiṭṭhiko hoti apagatakotūhalamaṅgaliko, jīvitahetu 'pi na aññam satthāraṇam uddisati,
 kāyikam vācasikañcassa rakkhitam hoti,
 samaggārāmo hoti samaggarato, anusuyyako hoti, na ca kuhaṇavasena sāsane carati,
 buddham saraṇam gato hoti,
 dhammam saraṇam gato hoti,
 saṅgham saraṇam gato hoti.
 Ime kho mahārāja dasa upāsakassa upāsakaguṇā.

Te sabbe guṇā tayi samvijjanti. Tam te yuttam pattam anucchavikam patirūpam, yam tvam jinasāsanaparihāniṁ disvā abhivadḍhiṁ icchasi. Karomi te okāsam. Puccha manū tvam yathāsukhan "ti.

Menḍakapañhārambhakathā niṭṭhitā.

--ooOoo--

nên là người có hành động không thừa thãi,
nên thiết lập tâm của người đào tạo rằng: ‘Ta đào tạo người này về các ngành nghề,’
nên thiết lập tâm về sự tiến triển: ‘Làm thế nào để người này không thể bị suy giảm?’
nên thiết lập tâm: ‘Ta đào tạo người này trở nên mạnh mẽ với sự mạnh mẽ của việc học tập,’
nên thiết lập tâm từ,
không nên bỏ rơi trong các trường hợp bất hạnh,
không nên xao lảng việc cần làm,
nên sách tấn bằng pháp khi (học trò) bị lôi lầm.

Thưa ngài, đây là hai mươi lăm đức tính của vị thầy được dành cho vị thầy. Xin ngài hãy thực hành đúng đắn đối với trâm bằng các đức tính này. Thưa ngài, có điều hoài nghi đã sanh khởi đến trâm: Có những câu hỏi đối chơi đã được thuyết giảng bởi đấng Chiến Thắng. Vào thời vị lai xa xôi, sẽ nảy sanh sự tranh cãi về chúng, và vào thời vị lai xa xôi, các bậc giác ngộ như ngài sẽ khó đạt được. Xin ngài hãy cho ý kiến về những câu hỏi ấy của trâm vì sự bắt bẻ của các học thuyết khác.”

Vị trưởng lão đã chấp thuận rằng: “Tốt lắm,” rồi đã làm sáng tỏ về mươi đức tính cư sĩ dành cho người cư sĩ.

“Tâu đại vương, mươi đức tính cư sĩ này là dành cho người cư sĩ. Là mươi đức tính gì? Tâu đại vương, ở đây người cư sĩ:
là cùng vui cùng khổ với hội chúng,
có Pháp là chủ,
yêu thích việc san sẻ tùy theo khả năng,
sau khi nhìn thấy sự suy đổi ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng thì nỗ lực cho sự phát triển,
là người có chánh kiến, xa rời lê hội não nhiệt, không tuyên bố theo giáo chủ khác thậm chí vì nguyên nhân mạng sống,
thân và khẩu của người này được gìn giữ,
có sự vui thích trong sự hợp nhất, ưa thích sự hợp nhất, là người không ganh ty, và không thực hành giáo pháp theo cách đối trả,
đã đi đến nương nhờ vào đức Phật,
đã đi đến nương nhờ vào Giáo Pháp,
đã đi đến nương nhờ vào Hội Chúng.
Tâu đại vương, mươi đức tính cư sĩ này là dành cho người cư sĩ.

Tất cả mươi đức tính ấy được tìm thấy ở đại vương. Điều ấy được gắn bó, được đạt đến, là thích đáng, là phù hợp đối với đại vương là việc sau khi nhìn thấy sự suy đổi ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng thì đại vương mong muốn sự phát triển. Tôi cho phép đại vương. Đại vương hãy hỏi tôi một cách thoải mái.”

Dứt Lời Giảng về Phân Mở Đầu các Câu Hỏi Đối Chọi.

--ooOoo--

MENDAKAPĀÑHĀ

I. IDDHIBALAVAGGO

1. PŪJĀ-APPATIGGAHANA-PAÑHO

1. Atha kho milindo rājā katāvakāso nipacca garuno pādesu sirasi añjalim katvā etadavoca: “**Bhante nāgasena ime titthiyā evam bhaṇanti: ‘Yadi buddho pūjaṇi sādiyati, na parinibbuto buddho, samyutto lokena, antobhaviko lokasmīm, lokasādhāraṇo.** Tasmā tassa kato **adhipāravañjho bhavati aphalo.**¹ **Yadi parinibbuto visamyutto lokena, nissaṭo sabbabhavehi, tassa pūjā na uppajjati.** Parinibbuto na kiñci sādiyati. Asādiyantassa kato adhipāravañjho bhavati aphalo” ti. Ubhatokotiko eso pañho. Neso visayo appattamānasānam. Mahantānam yevoso visayo. Bhindetam diṭṭhijālam. Ekaṃse ṭhapaya. Taveso pañho anuppatto. Anāgatānam jinaputtānam cakkhum dehi paravādaniggahāyā ”ti.

Thero āha: “Parinibbuto mahārāja bhagavā. Na ca bhagavā pūjam sādiyati. Bodhimūle yeva tathāgatassa sādiyanā pahīnā kimaṅga pana² anupādisesāya nibbāṇadhātuyā parinibbutassa. Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputta dhammasenāpatinā.

*Pūjiyantā ’samasaṁ sadeva mānusehi te,
na sādiyanti sakkāraṇi buddhānaṁ esa dhammatā ”ti.*

2. Rājā āha: “Bhante nāgasena, putto vā pituno vaṇṇam bhāsatī pitā vā puttassa vaṇṇam bhāsatī. Na cetam kāraṇam paravādānam niggahāya. Pasādappakāsanam nāmetam. Ingha me tvam tathā kāraṇam sammā brūhi sakavādassa patiṭṭhāpanāya diṭṭhijālavinevetanāyā ”ti.

Thero āha: “Parinibbuto mahārāja bhagavā. Na ca bhagavā pūjam sādiyati. Asādiyantasseva tathāgatassa devamanussā dhāturatanam vatthum karitvā tathāgatassaññātaratanārammaṇena sammā paṭipattim sevantā tisso sampattiyo paṭilabhami. Yathā mahārāja mahā-aggikkhandho³ pajjalitvā nibbāyeyya, api nu kho so mahārāja aggikkhandho⁴ sādiyati tiṇakaṭṭhupādānan ”ti?

¹ avañjho bhavati saphalo - Ma.
² kiñ pana - Ma, PTS.

³ mahatimahā-aggikkhandho - Ma, PTS.
⁴ mahāaggikkhandho - Ma.

CÁC CÂU HỎI ĐỐI CHỌI:

I. PHẨM NĂNG LỰC CỦA THÂN THÔNG:

1. CÂU HỎI VỀ VIỆC KHÔNG THỌ NHẬN CÚNG DƯỜNG:

1. Khi ấy, đức vua Milinda, với sự đã được cho phép, đã cúi xuống ở hai bàn chân của vị thầy, rồi đã chấp tay lên ở đầu, và nói điều này: “**Thưa ngài Nāgasena, các giáo chủ tà giáo này nói như vậy: ‘Nếu đức Phật ưng thuận sự cúng dường thì đức Phật chưa đạt Niết Bàn, còn bị gắn bó với đời, còn ở trong đời, còn chung chạ với đời. Vì thế hành động hướng thượng được làm đến Ngài là vô ích, không có quả báu. Nếu đã đạt Niết Bàn thì Ngài không còn gắn bó với đời, đã tách rời khỏi tất cả các hữu, sự cúng dường đến Ngài không phát sanh nữa. Người đã đạt Niết Bàn không ưng thuận điều gì. Hành động hướng thượng được làm đến người không ưng thuận là vô ích, không có quả báu.’**” Câu hỏi này có cả hai khía cạnh. Lãnh vực này không dành cho những kẻ có tâm trí chưa đạt, lãnh vực này chỉ dành cho những bậc vĩ đại. Xin ngài hãy phá vỡ mạng lưới tà kiến này. Xin ngài hãy xác định về điều chắc thật. Câu hỏi này được dành cho ngài. Xin ngài hãy ban cho sự nhận thức đến những người con của đấng Chiến Thắng trong ngày vi lai để phản bác lại các học thuyết khác.”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, đức Thế Tôn đã đạt Niết Bàn, và đức Thế Tôn không ưng thuận sự cúng dường. Ngay tại cội cây Bồ Đề, sự ưng thuận của đức Như Lai đã được dứt bỏ, vậy thì còn điều gì nữa đối với vị đã Viên Tích Niết Bàn ở cảnh giới Niết Bàn không còn dư sót? Tâu đại vương, điều này cũng đã được vị trưởng lão Tướng Quân Chánh Pháp Sāriputtena nói đến:

Các bậc tương đương với đấng Vô Song, trong khi được cúng dường bởi chư Thiên và nhân loại, các vị ấy không ưng thuận sự tôn vinh; điều ấy là lẽ tự nhiên của chư Phật.”

2. Đức vua đã nói rằng: “Thưa ngài Nāgasena, con nói lời ca ngợi cha, cha nói lời khen ngợi con, điều này không phải là lý do để phản bác lại các học thuyết khác. Điều này gọi là lời tuyên bố về niềm tin. Vậy xin ngài hãy nói rõ ràng cho trâm lý do về trường hợp ấy nhằm thiết lập học thuyết của mình và nhằm việc tháo tung lưới tà kiến.”

Vị trưởng lão đã nói rằng: “Tâu đại vương, đức Thế Tôn đã đạt Niết Bàn, và đức Thế Tôn không ưng thuận sự cúng dường. Chư Thiên và nhân loại, trong khi thực hiện nền đất cho báu vật xá-lợi của đức Như Lai dẫu cho Ngài không ưng thuận và trong khi đeo đuổi pháp hành đúng đắn với đề mục là báu vật trí tuệ của đức Như Lai, vẫn đạt được ba sự thành tựu.¹ Tâu đại vương, giống như khói lửa lớn bốc cháy rồi tắt ngấm, tâu đại vương phải chẳng khói lửa ấy cũng ưng thuận việc bám víu vào cỏ và cùi?”

¹ Ba sự thành tựu là thành tựu cõi Trời, thành tựu cõi người, và thành tựu Niết Bàn (ND).

“Jalamāno ’pi so bhante mahā-aggikkhandho tiṇakatṭhupādānam na sādiyati. Kimpana nibbuto upasanto acetano sādiyati!”¹

“Tasmiṃ pana mahārāja mahā-aggikkhandhe² uparate upasante loke aggisuñño hoti ”ti?

“Na hi bhante. Kaṭṭham bhante aggissa³ vatthu hoti upādānam. Ye keci bhante manussā aggikāmā, te attano thāmabalaviriyena paccattapurisakārena kaṭṭham manthayitvā aggiṃ nibbattetvā tena agginā aggikaraṇīyāni kammāni karonti ”ti.

“Tena hi mahārāja titthiyānam vacanām micchā bhavati ‘asādiyantassa kato adhikāro avañjho bhavati aphalo ’ti. Yathā mahārāja mahā-aggikkhandho⁴ pajjali, evameva bhagavā dasasahassiyā⁵ lokadhātuyā buddhasiriya pajjali. Yathā mahārāja mahā-aggikkhandho pajjalitvā nibbuto, evameva bhagavā dasasahassiyā³ lokadhātuyā buddhasiriya pajjalitvā anupādisesāya nibbāñadhātuyā parinibbuto. Yathā mahārāja nibbuto aggikkhandho tiṇakatṭhupādānam na sādiyati, evameva kho lokahitassa sādiyanā pahīnā upasantā. Yathā mahārāja manussā nibbute aggikkhandhe anupādāne attano thāmabalaviriyena paccattapurisakārena kaṭṭham manthayitvā aggiṃ nibbattetvā tena agginā aggikaraṇīyāni kammāni karonti, evameva devamanussā tathāgatassa parinibbutassa asādiyantasseva dhātūratanaṃ vatthum karitvā tathāgatassa ñāṇaratānārammaṇena sammā paṭipattiṃ sevantā tisso sampattiyo paṭilabhami. Iminā ’pi mahārāja kāraṇena tathāgatassa parinibbutassa asādiyantasseva kato adhikāro avañjho bhavati saphalo ”ti.

3. “Aparampi mahārāja uttarim kāraṇam suṇohi, yena kāraṇena tathāgatassa parinibbutassa asādiyantasseva kato adhikāro avañjho bhavati saphalo. Yathā mahārāja mahavāto⁶ vāyitvā uparameyya, api nu kho so mahārāja uparato vāto sādiyati puna nibbattāpanan ”ti?

“Na hi bhante uparatassa vātassa ābhogo vā manasikāro vā puna nibbattāpanāya. Kiṃkāraṇā? Acetanā sā vāyodhātū ”ti.

“Api nu tassa mahārāja uparatassa vātassa ‘vāto ’ti samaññā upagacchatī ”ti?

“Na hi bhante. Tālavaṇṭavidhūpanāni vātassa uppattiyyā paccayā. Ye keci manussā uṇhābhittattā pariļāharapipīlitā, te tālavaṇṭena vā vidhūpanena vā attano thāmabalaviriyena paccattapurisakārena vātam⁷ nibbattetvā tena vātena uṇham nibbāpenti, pariļāham vūpasamentī ”ti.

¹ sādiyati ti - PTS.

² aggikkhandhe - Ma, PTS.

³ kaṭṭham aggissa - Ma, PTS.

⁴ mahatimahā-aggikkhandho - Ma, PTS.

⁵ dasasahassimhi - PTS.

⁶ mahatimahavāto - Ma, PTS.

⁷ tam - Ma.

“Thưa ngài, ngay cả trong khi đang cháy, khói lửa lớn ấy cũng không ưng thuận việc bám víu vào cỏ và cùi, vậy thì việc gì lại ưng thuận khi đã tắt ngấm, được yên lặng, không còn tâm thức?”

“Tâu đại vương, phải chăng khi khói lửa lớn ấy đã ngừng nghỉ, được yên lặng, thì không còn ngọn lửa ở thế gian?”

“Thưa ngài, không đúng. Thưa ngài, cùi là nền tảng, là sự bám víu của ngọn lửa. Thưa ngài, bất cứ những người nào có ước muốn về lửa, những người ấy xoay tròn nhánh cùi bằng thể lực, sức mạnh, và sự nỗ lực của bản thân, do việc làm của mỗi cá nhân thì làm phát sanh ngọn lửa, rồi với ngọn lửa ấy làm các công việc được làm bởi ngọn lửa.”

“Tâu đại vương, chính vì điều ấy lời nói của các giáo chủ tà giáo: ‘Hành động hướng thượng được làm đến người không ưng thuận là vô ích, không có quả báu’ là sai trái. Tâu đại vương, giống như khói lửa lớn đã bốc cháy, tương tự y như thế đức Thế Tôn đã bốc cháy với vẻ rực rỡ của vị Phật trong mười ngàn thế giới. Tâu đại vương, giống như khói lửa lớn bốc cháy rồi tắt ngấm, tương tự y như thế đức Thế Tôn sau khi bốc cháy với vẻ rực rỡ của vị Phật trong mươi ngàn thế giới rồi đã Viên Tích Niết Bàn ở cảnh giới Niết Bàn không còn dư sót. Tâu đại vương, giống như khói lửa lớn đã tắt ngấm thì không còn ưng thuận việc bám víu vào cỏ và cùi, tương tự y như thế sự ưng thuận của đấng Phúc Lợi Thế Gian là đã được dứt bỏ, được yên lặng. Tâu đại vương, giống như khi khói lửa đã tắt ngấm, không còn bám víu, những người xoay tròn nhánh cùi bằng thể lực, sức mạnh, và sự nỗ lực của bản thân, do việc làm của mỗi cá nhân thì làm phát sanh ngọn lửa, rồi với ngọn lửa ấy làm các công việc được làm bởi ngọn lửa, tương tự y như thế chư Thiên và nhân loại sau khi thực hiện nền đất cho báu vật xá-lợi của đức Như Lai dẫu cho Ngài đã Viên Tích Niết Bàn không còn ưng thuận, và trong khi đeo đuổi pháp hành đúng đắn với đê mục là báu vật trí tuệ của đức Như Lai, vẫn đạt được ba sự thành tựu. Tâu đại vương, cũng vì lý do này dẫu cho đức Như Lai đã Viên Tích Niết Bàn không còn ưng thuận, hành động hướng thượng được làm đến Ngài là không vô ích, có quả báu.”

3. “Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy hành động hướng thượng được làm đến đức Như Lai, dẫu cho Ngài đã Viên Tích Niết Bàn không còn ưng thuận, là không vô ích, có quả báu. Tâu đại vương, giống như cơn gió lớn thổi qua rồi ngừng nghỉ, tâu đại vương phải chăng cơn gió đã ngừng nghỉ ấy cũng ưng thuận việc sanh lên lần nữa?”

“Thưa ngài, cơn gió đã ngừng nghỉ hẳn không có tư tưởng hoặc tác ý cho việc sanh lên lần nữa. Vì lý do gì? Bản chất của gió ấy là không có suy tư.”

“Tâu đại vương, phải chăng có việc nhận biết về ‘cơn gió’ khi cơn gió ấy đã ngừng nghỉ?”

“Thưa ngài, không có. Cành lá thốt nốt và cây quạt là điều kiện để tạo ra cơn gió. Những người nào bị bức bối bởi sự nóng, bị hành hạ bởi sự đốt nóng, những người ấy bằng thể lực, sức mạnh, và sự nỗ lực của bản thân, do việc làm của mỗi cá nhân thì làm phát sanh lên cơn gió với cành lá thốt nốt hoặc với cây quạt rồi làm dập tắt sự nóng nực, làm dịu đi sự đốt nóng.”

“Tena hi mahārāja titthiyānam vacanam micchā bhavati ‘asādiyantassa kato adhikāro avañho bhavati aphalo ’ti. Yathā mahārāja mahāvāto¹ vāyi, evameva bhagavā dasasahassiyā² lokadhātuyā sītalamadhurasanta-sukhumamettāvātena upavāyi. Yathā mahārāja mahāvāto¹ vāyitvā uparato, evameva bhagavā sītalamadhurasantasukhumamettāvātena upavāyitvā anupādisesāya nibbāṇadhadhātuyā parinibbuto. Yathā mahārāja uparato vāto puna nibbattāpanam na sādiyati, evameva lokahitassa sādiyanā pahīnā upasantā. Yathā mahārāja te manussā uṇhābhittā parilāhaporipilītā, evameva devamanussā tividhaggisantāpaparilāhaporipilītā. Yathā tālavaṇṭavidhūpanāni vātassa nibbattiyā paccayā honti, evameva tathāgatassa dhātu ca nāṇaratanañca paccayo hoti tissannam sampattinam patilābhāya. Yathā manussā uṇhābhittā parilāhaporipilītā tālavaṇṭena vā vidhūpanena vā vātam nibbattetvā uṇham nibbāpenti parilāham vūpasamenti, evameva devamanussā tathāgatassa parinibbutassa asādiyantasseva dhātuñca nāṇaratanañca pūjetvā kusalam nibbattetvā tena kusalena tividhaggisantāpaparilāham nibbāpenti vūpasamenti. Iminā ’pi mahārāja kārañena tathāgatassa parinibbutassa asādiyantasseva kato adhikāro avañho bhavati saphalo.

4. Aparampi mahārāja uttarim kārañam suñohi paravādānam niggahāya. Yathā mahārāja puriso bherim ākoṭetvā saddam nibbatteyya, yo so bherisaddo purisena nibbattito, so saddo antaradhāyeyya. Api nu kho so mahārāja saddo sādiyati puna nibbattāpanan ”ti?

“Na hi bhante antarahito so saddo natthi tassa puna uppādāya ābhogo vā manasikāro vā. Sakim nibbatte bherisadde antarahite so bherisaddo samucchinno hoti. Bheri pana bhante paccayo hoti saddassa nibbattiyā. Atha puriso paccaye sati attajena vāyāmena bherim ākoṭetvā saddam nibbatteti ”ti.

“Evameva kho mahārāja bhagavā sīlasamādhipaññāvimuttivimuttiñānā-dassanaparibhāvitam dhāturatanañca dhammañca vinayañca anusatthiñca³ satthāram ṭhāpayitvā sayam anupādisesāya nibbāṇadhadhātuyā parinibbuto. Na ca parinibbute bhagavati sampattilābho upacchinno hoti. Bhavadukkha-paripilītā sattā dhāturatanañca dhammadvinayañca⁴ anusatthiñca³ paccayam karitvā sampattikāmā sampattiyo paṭilabhamti. Iminā ’pi mahārāja kārañena tathāgatassa parinibbutassa asādiyantasseva kato adhikāro avañho bhavati saphalo ’ti.

¹ mahatimahāvāto - Ma, PTS.

² dasasahassimhi - PTS.

³ anusīṭhañca - Ma.

⁴ dhammañca vinayañca - Ma.

“Tâu đại vương, chính vì điều ấy lời nói của các giáo chủ tà giáo: ‘Hành động hướng thượng được làm đến người không ưng thuận là vô ích, không có quả báu’ là sai trái. Tâu đại vương, giống như cơn gió lớn đã thổi qua, tương tự y như thế đức Thế Tôn đã thổi đến cơn gió mát mẻ, ngọt ngào, êm dịu, và từ ái ở mươi ngàn thế giới. Tâu đại vương, giống như cơn gió lớn thổi qua rồi ngừng nghỉ, tương tự y như thế đức Thế Tôn sau khi thổi đến cơn gió mát mẻ, ngọt ngào, êm dịu, và từ ái rồi đã Viên Tịch Niết Bàn ở cảnh giới Niết Bàn không còn dư sót. Tâu đại vương, giống như cơn gió lớn đã ngừng nghỉ thì không còn ưng thuận việc sanh lên lần nữa, tương tự y như thế sự ưng thuận của dâng Phúc Lợi Thế Gian là đã được dứt bỏ, được yên lặng. Tâu đại vương, giống như những người ấy bị bức bối bởi sức nóng, bị hành hạ bởi sự đốt nóng, tương tự y như thế chư Thiên và nhân loại bị hành hạ bởi sức nóng bởi sự đốt nóng của ngọn lửa gồm ba loại (tham sân si). Giống như cảnh lá thốt nốt và cây quạt là điều kiện để tạo ra cơn gió, tương tự y như thế xá-lợi và báu vật trí tuệ của đức Như Lai là điều kiện cho việc đạt được ba sự thành tựu. Giống như những người bị bức bối bởi sức nóng, bị hành hạ bởi sự đốt nóng thì làm phát sanh lên cơn gió với cảnh lá thốt nốt hoặc với cây quạt rồi làm tắt ngấm sự nóng nực, làm dịu đi sự đốt nóng, tương tự y như thế chư Thiên và nhân loại sau khi cúng dường xá-lợi và báu vật trí tuệ của đức Như Lai dẫu cho Ngài đã Viên Tịch Niết Bàn không còn ưng thuận, sau khi làm phát sanh pháp thiện, với pháp thiện ấy làm tắt ngấm, làm dịu sự nóng nực và sự đốt nóng của ngọn lửa gồm ba loại. Tâu đại vương, cũng vì lý do này dẫu cho đức Như Lai đã Viên Tịch Niết Bàn không còn ưng thuận, hành động hướng thượng được làm đến Ngài là không vô ích, có quả báu.

4. Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa để phản bác lại các học thuyết khác. Tâu đại vương, giống như người đàn ông sau khi vỗ vào cái trống thì tạo ra âm thanh; âm thanh nào của cái trống đã được tạo ra bởi người đàn ông thì âm thanh ấy sẽ biến mất. Tâu đại vương, phải chăng âm thanh ấy cũng ưng thuận việc tạo ra lần nữa?”

“Thưa ngài, không đúng. Âm thanh ấy đã biến mất, nó không có tư tưởng hoặc tác ý cho việc sanh lên lần nữa. Khi âm thanh của cái trống đã được tạo ra một lần rồi biến mất, âm thanh của cái trống ấy được chấm dứt. Thưa ngài, tuy nhiên cái trống là điều kiện cho việc tạo ra âm thanh. Và người đàn ông khi có điều kiện vỗ vào cái trống bằng sự nỗ lực của chính mình thì tạo ra âm thanh.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Thế Tôn, sau khi xác lập báu vật xá-lợi, cùng với Pháp, Luật, và lời giáo huấn đã được phát triển toàn vẹn nhờ vào Giới-Định-Tuệ-Giải Thoát-Trí Tuệ và Nhận Thức về sự Giải Thoát chính là bậc Đạo Sư, rồi đã tự mình Viên Tịch Niết Bàn ở cảnh giới Niết Bàn không còn dư sót. Và không phải khi đức Thế Tôn đã Viên Tịch Niết Bàn thì việc đạt được các sự thành tựu là bị gián đoạn. Các chúng sanh bị hành hạ bởi khổ đau ở sự hiện hữu, sau khi sử dụng báu vật xá-lợi, Pháp, Luật, và lời giáo huấn làm điều kiện, rồi có ước muôn về sự thành tựu thì đạt được các sự thành tựu. Tâu đại vương, cũng vì lý do này dẫu cho đức Như Lai đã Viên Tịch Niết Bàn, không còn ưng thuận, hành động hướng thượng được làm đến Ngài là không vô ích, có quả báu.

Dīṭṭhañcetam mahārāja bhagavatā anāgatamaddhānam, kathitañca bhañitañca ācikkhitañca ‘Siyā kho panānanda tumhākañ evamassa: Atītasatthukam pāvacanam, natthi no satthā ti. Na kho panetam ānanda evam daṭṭhabbañ. Yo kho ānanda mayā dhammo ca vinayo ca desito paññatto so vo mamaccayena satthā ’ti. Parinibbutassa tathāgatassa asādiyatassa kato adhikāro vañjho bhavati aphalo ’ti tam tesam titthiyānam vacanam micchā abhūtam vitathanam alikanam viruddham viparitam dukkhudrayam¹ dukkhavipākam apāyagamanīyan ”ti.

5. Aparampi mahārāja uttarim kāraṇam suñohi, yena kārañena tathāgatassa parinibbutassa asādiyatasseva kato adhikāro avañjho bhavati saphalo. Sādiyati nu kho mahārāja ayañ mahāpañhavī sabbabijāni mayi sañvirūhantū ”ti?²

“Na hi bhante ”ti.

“Kissa pana tāni mahārāja bijāni asādiyantiyā mahāpañhaviyā sañvirūhitvā³ daļhamūlajatāpatiṭṭhitā khandhasārasākhāparivitthiṇā pupphaphaladharā hontī ”ti?

“Asādiyanti ’pi bhante mahāpañhavī tesam bijānam vatthu hoti, paccayam deti virūhanāya. Tāni bijāni tam vatthum nissāya tena paccayena sañvirūhitvā daļhamūlajatāpatiṭṭhitā khandhasārasākhāparivitthiṇā pupphaphaladharā hontī ”ti.

“Tena hi mahārāja titthiyā sake vāde naṭṭhā honti hatā viruddhā, sace te bhañanti ‘asādiyatassa kato adhikāro vañjho bhavati aphalo ’ti. Yathā mahārāja mahāpañhavī, evam tathāgato araham sammāsambuddho. Yathā mahārāja mahāpañhavī na kiñci sādiyati, evam tathāgato na kiñci sādiyati. Yathā mahārāja tāni bijāni pañhavim nissāya sañvirūhitvā daļhamūlajatāpatiṭṭhitā khandhasārasākhā parivitthiṇā pupphaphaladharā honti, evam devamanussā tathāgatassa parinibbutassa asādiyatasseva dhātuñca ñānaratanañca nissāya daļhakusalamūlapatiṭṭhitā samādhikkhandhadhammasārasilasākhā parivitthiṇā vimuttipupphasāmaññaphaladharā honti. Iminā ’pi mahārāja kārañena tathāgatassa parinibbutassa asādiyatasseva kato adhikāro avañjho bhavati saphalo ”ti.

6. “Aparampi mahārāja uttarim kāraṇam suñohi, yena kārañena tathāgatassa parinibbutassa asādiyatasseva kato adhikāro avañjho bhavati saphalo ”ti.⁴ Sādiyanti nu kho mahārāja ime oṭṭhā goñā gadrabhā ajā pasū manussā antokucchismiñ kimikulānam sambhavan ”ti?

¹ dukkhadāyakanam - Ma, PTS.

² sañviruhantū ti - Ma, evam sabbattha.

³ sañviruhitvā - Ma, evam sabbattha.

⁴ saphalo - Ma, PTS.

Tâu đại vương, đức Thế Tôn đã nhìn thấy, đã thuyết giảng, đã nói lên, đã phát biểu về điều ấy cho thời vị lai xa xôi rằng: ‘*Này Ānanda, nếu các ngươi khởi ý như vậy: Có lời dạy của đấng Đạo Sư trong quá khứ, còn (hiện nay) chúng ta không có bậc Đạo Sư. Ngày Ānanda, điều này không nên được nhận thức như thế.* Ngày Ānanda, Pháp và Luật nào đã được thuyết giảng, đã được quy định bởi Ta, Pháp và Luật ấy, sau khi Ta tịch diệt, là bậc Đạo Sư của các ngươi.’ Về lời nói ấy của các giáo chủ tà giáo ấy rằng: ‘Đức Như Lai đã Viên Tích Niết Bàn không còn ưng thuận, hành động hướng thượng được làm đến Ngài là vô ích, không có quả báu’ là sai trái, không là sự thật, lia sự chân thật, không đúng, là mâu thuẫn, là sai lệch, tạo sự khổ đau, có kết quả khổ đau, dẫn đến địa ngục.”

5. “Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy hành động hướng thượng được làm đến đức Như Lai, dẫu cho Ngài đã Viên Tích Niết Bàn không còn ưng thuận, hành động hướng thượng được làm đến đức Như Lai, dẫu cho Ngài đã Viên Tích Niết Bàn không còn ưng thuận, là không vô ích, có quả báu. Tâu đại vương, phải chăng đại địa cầu này ưng thuận rằng: ‘Tất cả hạt giống hãy mọc lên ở nơi ta?’”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao các hạt giống ấy, trong khi đại địa cầu không ưng thuận, lại mọc lên, tạo lập chùm rễ vững chãi, có thân cây, lối cây, và cành cây tỏa rộng xung quanh, có mang hoa và quả?”

“Thưa ngài, mặc dẫu không ưng thuận đại địa cầu vẫn là nền tảng và tạo điều kiện cho sự phát triển của các hột giống ấy. Các hột giống ấy nương vào nền tảng ấy, nhờ vào điều kiện ấy mọc lên, tạo lập chùm rễ vững chãi, có thân cây, lối cây, và cành cây tỏa rộng xung quanh, có mang hoa và quả.”

“Tâu đại vương, chính vì điều ấy các giáo chủ tà giáo đã bị hư hại, bị thất bại, bị mâu thuẫn ở lời nói của họ nếu họ nói rằng: ‘Hành động hướng thượng được làm đến người không ưng thuận là vô ích, không có quả báu.’ Tâu đại vương, đại địa cầu như thế nào, thì đức Như Lai, bậc A-la-hán, đấng Chánh Biến Tri như thế ấy. Tâu đại vương, đại địa cầu không ưng thuận bất cứ điều gì như thế nào, thì đức Như Lai không ưng thuận bất cứ điều gì như thế ấy. Tâu đại vương, các hột giống ấy nương vào trái đất mọc lên, tạo lập chùm rễ vững chãi, có thân cây, lối cây, và cành cây tỏa rộng xung quanh, có mang hoa và quả như thế nào, thì chư Thiên và nhân loại nương vào xá-lợi và báu vật trí tuệ của đức Như Lai, dẫu cho Ngài đã Viên Tích Niết Bàn không còn ưng thuận, rồi tạo lập nền tảng vững chãi về pháp thiện, có thân cây là định, lối cây là Pháp, và cành cây là giới tỏa rộng xung quanh, có mang hoa là sự giải thoát và quả là bản thể Sa-môn như thế ấy. Tâu đại vương, cũng vì lý do này dẫu cho đức Như Lai đã Viên Tích Niết Bàn không còn ưng thuận, hành động hướng thượng được làm đến Ngài là không vô ích, có quả báu.”

6. “Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy hành động hướng thượng được làm đến đức Như Lai, dẫu cho Ngài đã Viên Tích Niết Bàn không còn ưng thuận, là không vô ích, có quả báu. Tâu đại vương, phải chăng các con lạc đà, các con bò, các con lừa, các con dê, các con thú, các con người này ưng thuận sự hiện hữu của các dòng họ giun sán ở trong bụng?”

“Na hi bhante ”ti.

“Kissa pana te mahārāja kimayo tesam asādiyantānam antokucchismiṃ sambhavitvā bahuputtanattā vepullataṃ pāpuṇantī ”ti?

“Pāpassa bhante kammassa balavatāya asādiyantānam yeva tesam sattānam antokucchismiṃ kimayo sambhavitvā bahuputtanattā vepullataṃ pāpuṇantī ”ti.

“Evameva kho mahārāja tathāgatassa parinibbutattassa asādiyantasseva dhātussa ca ḥānārammaṇassa ca balavatāya tathāgate kato adhikāro avañjho bhavati saphalo ”ti.

7. “Aparampi mahārāja uttarīm kāraṇam suṇohi, yena kāraṇena tathāgatassa parinibbutassa asādiyantasseva kato adhikāro avañjho bhavati saphalo. Sādiyanti nu kho mahārāja ime manussā ‘ime atṭhanavuti rogā kāye nibbattantū ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kissa pana te mahārāja rogā asādiyantānam kāye nipatantī ”ti?

“Pubbe katena bhante duccaritenā ”ti.

“Yadi mahārāja pubbe kataṃ akusalām idha vedanīyam hoti, tena hi mahārāja pubbe katampi idha katampi kusalākulām kammapaṃ avañjhām bhavati saphalanti. Iminā ’pi mahārāja kāraṇena tathāgatassa parinibbutassa asādiyantasseva kato adhikāro avañjho bhavati saphalo ”ti.

8. “Sutapubbampana tayā mahārāja nandako nāma yakkho theram sāriputtam āsādayitvā paṭhaviṃ paviṭṭho ”ti?

“Āma bhante sūyati.¹ Loke pākaṭo eso ”ti.

“Api nu kho mahārāja thero sāriputto sādiyi nandakassa yakkhassa mahāpaṭhavigilanān ”ti?

“Ubbattiyante ’pi bhante sadevake loke, patamāne ’pi chamāyam candimasuriye, vikirante ’pi sinerupabbatarāje, thero sāriputto na parassa dukkham sādiyeyya. Tam kissa hetu? Yena hetunā thero sāriputto kujheyya vā dusseyya vā, so hetu therassa sāriputtassa samūhato samucchinno. Hetuno samugghātitattā bhante thero sāriputto jīvitahārake ’pi kopam na kareyyā ”ti.

¹ suyyati - Ma, evam sabbattha.

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao trong khi chúng không ưng thuận mà các con giun sán ấy lại hiện hữu và vô số con cháu lại đạt được sự phát triển ở trong bụng của chúng?”

“Thưa ngài, do năng lực của nghiệp ác mà các con con giun sán ấy hiện hữu và vô số con cháu đạt được sự phát triển ở trong bụng của các chúng sanh ấy mặc dầu chúng không ưng thuận.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế do năng lực của xá-lợi và báu vật trí tuệ, dầu cho đức Như Lai đã Viên Tịch Niết Bàn không còn ưng thuận, hành động hướng thượng được làm đến đức Như Lai là không vô ích, có quả báu.”

7. “Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy hành động hướng thượng được làm đến đức Như Lai, dầu cho Ngài đã Viên Tịch Niết Bàn không còn ưng thuận, là không vô ích, có quả báu. Tâu đại vương, phải chăng các con người này ưng thuận rằng: ‘Chín mươi tám loại bệnh này hãy sanh lên ở thân thể?’”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao các loại bệnh ấy lại giáng xuống thân thể của những người không ưng thuận?”

“Thưa ngài, do ác hạnh đã làm ở thời quá khứ.”

“Tâu đại vương, nếu điều bất thiện đã làm ở thời quá khứ có thể được cảm thọ ở đây, tâu đại vương, chính vì điều ấy nghiệp thiện hoặc bất thiện đã làm ở thời quá khứ cũng như đã làm ở đây là không vô ích, có quả báu. Tâu đại vương, cũng vì lý do này dầu cho đức Như Lai đã Viên Tịch Niết Bàn không còn ưng thuận, hành động hướng thượng được làm đến Ngài là không vô ích, có quả báu.”

8. “Tâu đại vương, hơn nữa đại vương có được nghe trước đây rằng Dạ-xoa tên Nandaka sau khi công kích vị trưởng lão Sāriputta đã bị rơi vào trong trái đất?”

“Thưa ngài, đúng vậy, có được nghe. Điều ấy là rõ rệt ở thế gian.”

“Tâu đại vương, phải chăng trưởng lão Sāriputta đã ưng thuận việc nuốt vào của trái đất đối với Dạ-xoa Nandaka?”

“Thưa ngài, ngay cả khi thế gian có cả chư Thiên đang bị vỡ ra, ngay cả khi mặt trăng và mặt trời đang bị rơi xuống ở mặt đất, ngay cả khi núi chúa Sineru đang bị vỡ tung tóe, trưởng lão Sāriputta cũng không ưng thuận sự khổ đau của người khác. Điều ấy có nguyên nhân là gì? Do nhân nào mà trưởng lão Sāriputta có thể nỗi giận hoặc sân hận, nhân ấy đối với trưởng lão Sāriputta đã được nhổ bỏ, đã được trừ tuyệt. Thưa ngài, do tính chất đã được nhổ bỏ của nhân mà trưởng lão Sāriputta không thể nào giận dữ đâu có liên quan đến việc bị tước đoạt mạng sống.”

“Yadi mahārāja thero sāriputto nandakassa yakkhassa paṭhavigilanaṁ na sādiyi, kissa pana nandako yakkho paṭhavim paviṭṭho ”ti?

“Akusalassa bhante kammassa balavatāyā ”ti.

“Yadi mahārāja akusalassa kammassa balavatāya nandako yakkho paṭhavim paviṭṭho, asādiyatassā ’pi kato aparādho avañjho bhavati saphalo. Tena hi mahārāja kusalassapi¹ kammassa balavatāya asādiyatassā kato adhikāro avañjho bhavati saphalo ’ti.

Iminā ’pi mahārāja kāraṇena tathāgatassa parinibbutassa asādiyantasseva kato adhikāro avañjho bhavati saphalo ’ti.

9. Kati nu kho te mahārāja manussā etarahi² mahāpaṭhavim paviṭṭhā? Atthi te tattha savaṇan ”ti?

“Āma bhante sūyatī ”ti.

“Ingha tvam̄ mahārāja sāvehi ”ti.

“Ciñcā māṇavikā³ bhante, suppabuddho ca sakko, devadatto ca thero, nandako ca yakkho, nando ca māṇavako ’ti sutam̄ metam̄ bhante ime pañca janā mahāpaṭhavim paviṭṭhā ”ti.

“Kismiṁ te mahārāja aparaddhā ”ti?

“Bhagavati ca bhante sāvakesu cā ”ti.

“Api nu kho mahārāja bhagavā vā sāvakā vā sādiyim̄su imesam̄ mahāpaṭhavipavisanan ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Tena hi mahārāja tathāgatassa parinibbutassa asādiyantasseva kato adhikāro avañjho bhavati saphalo ”ti.

“Suvīññāpito bhante nāgasena pañho gambhīro uttanikato, guyham̄ vidam̄sitam̄, gaṇṭhi bhinnā,⁴ gahanam agahanam katam̄, natthā paravādā, bhaggā kudiṭṭhi, nippabhā jātā kutitthiyā, tvam̄ gaṇīvarapavaramāsajā ”ti.

Pūjā-appaṭiggahaṇapañho paṭhamo.

¹ akusalassapi - Ma.

² ye etarahi - Ma, PTS.

³ ciñcamāṇavikā - Ma, PTS.

⁴ gaṇṭhi bhinno - Ma.

“Tâu đại vương, nếu trưởng lão Sāriputta đã không ưng thuận việc nuốt vào của trái đất đối với Dạ-xoa Nandaka, vậy thì tại sao Dạ-xoa Nandaka lại rơi vào trong trái đất?”

“Thưa ngài, do năng lực của nghiệp bất thiện.”

“Tâu đại vương, nếu do năng lực của nghiệp bất thiện mà Dạ-xoa Nandaka rơi vào trong trái đất, thì sự xúc phạm đã làm đến người đầu là không ưng thuận cũng là không vô ích, có quả báu. Tâu đại vương, chính vì điều ấy do năng lực của nghiệp thiện, ‘hành động hướng thượng’ được làm đến người không ưng thuận là không vô ích, có quả báu.”

Tâu đại vương, cũng vì lý do này đầu cho đức Như Lai đã Viên Tịch Niết Bàn không còn ưng thuận, hành động hướng thượng được làm đến Ngài là không vô ích, có quả báu.

9. Tâu đại vương, vào thời bấy giờ những người đã rơi vào trong trái đất là bao nhiêu? Đại vương có được nghe về trường hợp ấy không?”

“Thưa ngài, đúng vậy, có được nghe.”

“Tâu đại vương, vậy xin đại vương hãy cho nghe với.”

“Thưa ngài, là ‘thiếu nữ Ciñcā, Suppabuddha dòng Sakya, trưởng lão Devadatta, Dạ-xoa Nandaka, và thanh niên Nanda.’ Thưa ngài, điều này trãm đã được nghe, năm người này đã rơi vào trong trái đất.”

“Tâu đại vương, những người ấy đã xúc phạm đến ai?”

“Thưa ngài, đến đức Thế Tôn và các vị Thinh Văn.”

“Tâu đại vương, phải chăng đức Thế Tôn hay các vị Thinh Văn đã ưng thuận việc hút vào của trái đất đối với những người này?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, chính vì điều ấy hành động hướng thượng được làm đến đức Như Lai, đầu cho Ngài đã Viên Tịch Niết Bàn không còn ưng thuận, là không vô ích, có quả báu.”

“Thưa ngài Nāgasena, câu hỏi thâm sâu đã khéo được giảng giải, đã được làm rõ, điều bí mật đã được phơi bày, nút thắt đã được mở ra, bụi rậm đã được làm không còn bụi rậm, lời tuyên thuyết của ngoại đạo đã bị hư hoại, quan điểm xấu đã bị đổ vỡ, các giáo chủ tà giáo đã không còn hào quang phát sanh, ngài đã tiến đến vị thế cao quý và ưu tú trong số các vị có đồ chúng.”

Câu hỏi về việc không nhận cúng dường là thứ nhất.

2. BHAGAVATO SABBAÑÑUTĀPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, buddho sabbaññū ”ti?

“Āma mahārāja, bhagavā sabbaññū. Na ca bhagavato satatam̄ samitam̄ nāṇadassanam̄ paccupatthitam̄. Āvajjanapaṭibaddham̄ bhagavato sabbaññutaññam̄. Āvajjetvā¹ yadicchakam̄ jānāti ”ti.

“Tena hi bhante nāgasena buddho asabbaññū, yadi tassa pariyesanāya sabbaññutaññam̄ hoti ”ti.

“Vāhasatam̄ kho mahārāja vīhīnam̄ addhacūlañca vāhā vīhisattammañāni² dve ca tumbā ekaccharākkhaṇe pavattacittassa ettakā vīhī lakkham̄ ṭhapiyamānā³ parikkhayam̄ pariyādānam gaccheyyum. Tatrime sattavidhā cittā pavattanti: ye te mahārāja sarāgā sadosā samohā sakkilesā abhāvitakāyā abhāvitasilā abhāvitacittā abhāvitapaññā, tesam̄ tam̄ cittam̄ garukam̄ uppajjati, dandham̄ pavattati. Kimkāraṇā? Abhāvitattā cittassa.

Yathā mahārāja vaṃsanālassa vitatassa visālassa vitthinnassa saṃsibbitavisibbitassa sākhājatājātītassa ākaḍḍhiyatassa garukam̄ hoti āgamanam̄ dandham̄. Kimkāraṇā? Saṃsibbitavisibbitattā sākhānam̄. Evameva kho mahārāja ye te sarāgā sadosā samohā sakkilesā⁴ abhāvitakāyā abhāvitasilā abhāvitacittā abhāvitapaññā, tesam̄ tam̄ cittam̄ garukam̄ uppajjati, dandham̄ pavattati. Kimkāraṇā? Saṃsibbitavisibbitattā kilesehi. Idam̄ paṭhamam̄ cittam̄.

2. Tatrīdañc dutiyam̄ cittam̄ vibhattimāpajjati.⁵ Ye te mahārāja sotāpannā pihitāpāyā dīṭhipattā viññātasatthusāsanā, tesam̄ tam̄ cittam̄ tisū ṭhānesu lahukam̄ uppajjati⁶ uparibhūmisu⁷ garukam̄ uppajjati dandham̄ pavattati. Kimkāraṇā? Tisū ṭhānesu cittassa parisuddhattā, upari kilesānam̄ appahīnattā.

Yathā mahārāja vaṃsanālassa tipabbaganṭhiparisuddhassa upari sākhājatājātītassa ākaḍḍhiyatassa yāvatipabbam̄ tāva lahukam̄ eti. Tato upari thaddham̄, kimkāraṇā? Heṭṭhā parisuddhattā, upari sākhājatājātītattā.

¹ āvajjetvā - Ma, PTS.

² vīhisattambāñāni - Ma.

³ ṭhapiyamāne - PTS.

⁴ sakilesā - Ma.

⁵ vibhattamāpajjati - Ma, evam sabbattha.

⁶ lahukam̄ uppajjati lahukam̄ pavattati - Ma, PTS.

⁷ uparibhūmisu - Ma, evam sabbattha.

2. CÂU HỎI VỀ BẢN THỂ TOÀN TRI CỦA ĐỨC THỂ TÔN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, có phải đức Phật là đấng Toàn Tri?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Đức Thế Tôn là đấng Toàn Tri. Tuy nhiên đối với đức Thế Tôn, sự biết và thấy không hiện diện một cách thường xuyên, liên tục. Trí Toàn Tri của đức Thế Tôn gắn liền vào sự hướng tâm. Sau khi hướng tâm thì Ngài biết theo như ý muốn.”

“Thưa ngài Nāgasena, như thế thì đức Phật là không Toàn Tri, nếu Trí Toàn Tri của Ngài là do sự suy tâm.”

“Tâu đại vương, có một trăm xe lúa, mỗi xe là bảy tạ ruồi và hai giã lúa.¹ Chừng ấy trăm ngàn hạt lúa có thể được xác định, có thể đạt đến kết quả cuối cùng bởi tâm được vận hành trong khoảng thời gian một khảy móng tay. Ở đây, có bảy loại tâm này vận hành: Tâu đại vương, những người nào còn luyến ái, còn sân hận, còn si mê, còn phiền não, có thân chưa được tu tập, có giới chưa được tu tập, có tâm chưa được tu tập, có tuệ chưa được tu tập, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách trì trệ, vận hành một cách chậm chạp. Vì lý do gì? Vì tính chất chưa được tu tập của tâm.

Tâu đại vương, giống như đối với cành tre được tòra ra, rậm rạp, lan rộng, bị kết chùm chưa được gỡ ra, bị rối rắm với những cụm cành lá, trong khi được lôi kéo thì sự chuyển động là trì trệ, chậm chạp. Vì lý do gì? Vì tính chất kết chùm chưa được gỡ ra của các cành. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào còn luyến ái, còn sân hận, còn si mê, còn phiền não, có thân chưa được tu tập, có giới chưa được tu tập, có tâm chưa được tu tập, có tuệ chưa được tu tập, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách trì trệ, vận hành một cách chậm chạp. Vì lý do gì? Vì tính chất kết chùm chưa được gỡ ra bởi các phiền não. Đây là loại tâm thứ nhất.

2. Ở đây, có loại tâm thứ nhì này đạt được sự xếp loại. Tâu đại vương, những người nào là bậc Nhập Lưu, có các cõi khổ đã được đóng lại, đã đạt được Chánh Kiến, đã nhận thức được Giáo Pháp của bậc Đạo Sư, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách nhẹ nhàng ở ba trường hợp,² sanh lên một cách trì trệ, vận hành một cách chậm chạp ở các cảnh giới bậc trên. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được trong sạch của tâm ở ba trường hợp, vì tính chất chưa được dứt bỏ của các phiền não bậc trên.

Tâu đại vương, giống như đối với cành tre đã được tia sạch các mắt ở ba lóng, còn bị rối rắm bởi những cụm cành lá ở phía trên, trong khi được lôi kéo thì di chuyển một cách nhẹ nhàng chỉ đến ba lóng, từ đó trở lên thì bị dính cứng. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được tia sạch ở phần dưới, vì tính chất rối rắm bởi những cụm cành lá ở phía trên.

¹ *ammanam* và *tumba*: là hai đơn vị đo lường, được phỏng dịch là tạ (100 kg) và giã (40 lít) vì không tìm được ý nghĩa chính xác (ND).

² Ba trường hợp: Thân kiến, hoài nghi, giới cấm thù (ND).

Evameva kho mahārāja ye te sotāpannā pihitāpāyā diṭṭhippattā viññātasatthusāsanā, tesam tam cittaṁ tīsu ṭhānesu lahukam uppajjati, lahukam pavattati, uparibhūmisu garukaṁ uppajjati, dandham pavattati. Kimkāraṇā? Tīsu ṭhānesu parisuddhattā¹ upari kilesānam appahinattā. Idam dutiyam cittam.

3. Tatridam tatiyam cittam vibhāttimāpajjati. Ye te mahārāja sakadāgāmino yesam rāgadosamohā tanubhūtā, tesam tam cittaṁ pañcasu ṭhānesu lahukam uppajjati, lahukam pavattati, uparibhūmisu garukaṁ uppajjati, dandham pavattati. Kimkāraṇā? Pañcasu ṭhānesu parisuddhattā, upari kilesānam appahinattā. Yathā mahārāja vaṁsanālassa pañcapabbagāṇṭhiparisuddhassa upari sākhājatājatitassa ākaḍḍhiyatassa yāva pañcapabbam tāva lahukam eti, tato upari thaddham. Kimkāraṇā? Hetṭhā parisuddhattā, upari sākhājatājatitattā. Evameva kho mahārāja ye te sakadāgāmino, yesam rāgadosamohā tanubhūtā, tesam tam cittaṁ pañcasu ṭhānesu lahukam uppajjati, lahukam pavattati, uparibhūmisu garukaṁ uppajjati, dandham pavattati. Kimkāraṇā? Pañcasu ṭhānesu cittassa parisuddhattā, upari kilesānam appahinattā. Idam tatiyam cittam.

4. Tatridam catuttham cittam vibhāttimāpajjati. Ye te mahārāja anāgāmino, yesam pañcorambhāgiyāni samyojanāni pahināni, tesam tam cittaṁ dasasu ṭhānesu lahukam uppajjati, lahukam pavattati, uparibhūmisu garukaṁ uppajjati dandham pavattati. Kimkāraṇā? Dasasu ṭhānesu cittassa parisuddhattā, upari kilesānam appahinattā. Yathā mahārāja vaṁsanālassa dasapabbagāṇṭhiparisuddhassa upari sākhājatājatitassa ākaḍḍhiyatassa yāva dasapabbam tāva lahukam eti, tato upari thaddham. Kimkāraṇā? Hetṭhā parisuddhattā, upari sākhājatājatitattā. Evameva kho mahārāja ye te anāgāmino yesam pañcorambhāgiyāni samyojanāni pahināni, tesam tam cittaṁ dasasu ṭhānesu lahukam uppajjati, lahukam pavattati, uparibhūmisu garukaṁ uppajjati, dandham pavattati. Kimkāraṇā? Dasasu ṭhānesu cittassa parisuddhattā, upari kilesānam appahinattā. Idam catuttham cittam.

¹ cittassa parisuddhattā - Ma.

Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào là bậc Nhập Lưu, có các cõi khổ đã được đóng lại, đã đạt được Chánh Kiến, đã nhận thức được Giáo Pháp của bậc Đạo Sư, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách nhẹ nhàng ở ba trường hợp, sanh lên một cách trì trệ, vận hành một cách chậm chạp ở các cảnh giới bậc trên. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được trong sạch ở ba trường hợp, vì tính chất chưa được dứt bỏ của các phiền não bậc trên. Đây là loại tâm thứ nhì.

3. Ở đây, có loại tâm thứ ba này đạt được sự xếp loại. Tâu đại vương, những người nào là bậc Nhất Lai, có sự luyến ái, sân hận, si mê ở trạng thái giàm thiểu, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách nhẹ nhàng, vận hành một cách nhẹ nhàng ở năm trường hợp,¹ sanh lên một cách trì trệ, vận hành một cách chậm chạp ở các cảnh giới bậc trên. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được trong sạch của tâm ở năm trường hợp, vì tính chất chưa được dứt bỏ của các phiền não bậc trên. Tâu đại vương, giống như đối với cành tre đã được tia sạch các mắt ở năm lóng, còn bị rỗi rắm bởi những cụm cành lá ở phía trên, trong khi được lôi kéo thì di chuyển một cách nhẹ nhàng chỉ đến năm lóng, từ đó trở lên thì bị dính cứng. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được tia sạch ở phần dưới, vì tính chất rỗi rắm bởi những cụm cành lá ở phía trên. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào là bậc Nhất Lai, có sự luyến ái, sân hận, si mê ở trạng thái giàm thiểu, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách nhẹ nhàng, vận hành một cách nhẹ nhàng ở năm trường hợp, sanh lên một cách trì trệ, vận hành một cách chậm chạp ở các cảnh giới bậc trên. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được trong sạch của tâm ở năm trường hợp. Đây là loại tâm thứ ba.

4. Ở đây, có loại tâm thứ tư này đạt được sự xếp loại. Tâu đại vương, những người nào là bậc Bất Lai, có năm sự ràng buộc ở phần dưới đã được dứt bỏ, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách nhẹ nhàng ở mười trường hợp,² sanh lên một cách trì trệ, vận hành một cách chậm chạp ở các cảnh giới bậc trên. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được trong sạch của tâm ở mười trường hợp, vì tính chất chưa được dứt bỏ của các phiền não bậc trên. Tâu đại vương, giống như đối với cành tre đã được tia sạch các mắt ở mười lóng, còn bị rỗi rắm bởi những cụm cành lá ở phía trên, trong khi được lôi kéo thì di chuyển một cách nhẹ nhàng chỉ đến mười lóng, từ đó trở lên thì bị dính cứng. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được tia sạch ở phần dưới, vì tính chất rỗi rắm bởi những cụm cành lá ở phía trên. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào là bậc Bất Lai, có năm sự ràng buộc ở phần dưới đã được dứt bỏ, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách nhẹ nhàng, vận hành một cách nhẹ nhàng ở mười trường hợp, sanh lên một cách trì trệ, vận hành một cách chậm chạp ở các cảnh giới bậc trên. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được trong sạch của tâm ở mười trường hợp, vì tính chất chưa được dứt bỏ của các phiền não bậc trên. Đây là loại tâm thứ tư.

¹ Năm trường hợp: Thân kiến, hoài nghi, giới cấm thủ, tham dục, và sân hận (ND).

² Mười trường hợp: Thân kiến, hoài nghi, giới cấm thủ, tham dục, sân hận, ái sắc, ái vô sắc, ngã mạn, phóng dật, và vô minh (ND).

5. Tatridam pañcamam cittam vibhattimāpajjati. Ye te mahārāja arahanto khīnāsavā dhotamalā vantakilesā vusitavanto katakaraṇiyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhabvasamyojanā patta-paṭisambhidā sāvakabhūmisu parisuddhā, tesam cittam¹ sāvakavisaye lahukam uppajjati, lahukam pavattati, paccekabuddhabhūmisu garukam uppajjati, dandham pavattati. Kimkāraṇā? Parisuddhattā sāvakavisaye, aparisuddhattā paccekabuddhavisaye. Yathā mahārāja vaṃsanālassa sabbapabbaganṭhiparisuddhassa ākaḍḍhiyantassa lahukam hoti āgamanam adandham. Kimkāraṇā? Sabbapabbaganṭhiparisuddhattā agahanattā vaṃsassa. Evameva kho mahārāja ye te arahanto khīnāsavā dhotamalā vantakilesā vusitavanto katakaraṇiyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhabvasamyojanā pattapaṭisambhidā sāvakabhūmisu parisuddhā, tesam tam cittam sāvakavisaye lahukam uppajjati, lahukam pavattati, paccekabuddhabhūmisu garukam uppajjati, dandham pavattati. Kimkāraṇā? Parisuddhattā sāvakavisaye, aparisuddhattā paccekabuddhavisaye. Idam pañcamam cittam.

6. Tatridam chatṭham cittaṁ vibhattimāpajjati. Ye te mahārāja paccekabuddhā sayambhuno anācariyakā ekacārino khaggavisāṇakappā sakavisaye parisuddhavimalacittā, tesam tam cittam sakavisaye lahukam uppajjati lahukam pavattati, sabbaññūbuddhabhūmisu garukam uppajjati dandham pavattati. Kimkāraṇā? Parisuddhattā sakavisaye, mahantattā sabbaññūbuddhavisayassa.

Yathā mahārāja puriso sakavisayam parittam nadiṁ rattimpi divā 'pi yadicchakam asambhito² otareyya, athāparato³ mahāsamuddam gambhīram vitthataṁ agādhamapāram disvā bhāyeyya, dandhāyeyya, na visaheyya otaritum. Kimkāraṇā? Cīṇṇattā⁴ sakavisayassa, mahantattā ca mahāsamuddassa. Evameva kho mahārāja ye te paccekabuddhā sayambhuno anācariyakā ekacārino khaggavisāṇakappā, sakavisaye parisuddhavimalacittā, tesam tam cittam sakavisaye lahukam uppajjati, lahukam pavattati, sabbaññūbuddhabhūmisu garukam uppajjati dandham pavattati. Kimkāraṇā? Parisuddhattā sakavisayassa,⁵ mahantattā sabbaññūbuddhavisayassa. Idam chaṭṭham cittam.

¹ tesam tam cittam - Ma, PTS.

² achambhito - Ma; asambhito - PTS.

³ atha parato - Ma.

⁴ tiṇṇattā - Ma.

⁵ sakavisaye - Ma.

5. Ở đây, có loại tâm thứ năm này đạt được sự xếp loại. Tâu đại vương, những người nào là bậc A-la-hán, có các lậu hoặc đã được cạn kiệt, có các bợn nhớ đã được rửa sạch, có các phiền não đã được ói ra, đã được hoàn mẫn, có các việc cần làm đã làm, có các gánh nặng đã được đặt xuống, có mục đích của mình đã được đạt đến, có các sự trói buộc ở hữu đã được đoạn tận, có các tuệ phân tích đã đạt, đã được trong sạch ở các cảnh giới của vị Thinh Văn, tâm của những người ấy sanh lên một cách nhẹ nhàng, vận hành một cách nhẹ nhàng ở phạm vi của vị Thinh Văn, sanh lên một cách trì trệ, vận hành một cách chậm chạp ở cảnh giới của vị Phật Độc Giác. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được trong sạch ở phạm vi của vị Thinh Văn, vì tính chất chưa được trong sạch của tâm ở phạm vi của vị Phật Độc Giác. Tâu đại vương, giống như đối với cành tre đã được tia sạch các mắt ở tất cả các lóng, trong khi được lôi kéo thì di chuyển một cách nhẹ nhàng, không bị dính cứng. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được tia sạch ở tất cả các lóng, vì tính chất không còn bám víu của thân cây tre. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào là bậc A-la-hán, có các lậu hoặc đã được cạn kiệt, có các bợn nhớ đã được rửa sạch, có các phiền não đã được ói ra, đã được hoàn mẫn, có các việc cần làm đã làm, có các gánh nặng đã được đặt xuống, có mục đích của bản thân đã được đạt đến, có các sự trói buộc ở hữu đã được đoạn tận, có các tuệ phân tích đã đạt, đã được trong sạch ở các cảnh giới của vị Thinh Văn, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách nhẹ nhàng, vận hành một cách nhẹ nhàng ở phạm vi của vị Thinh Văn, sanh lên một cách trì trệ, vận hành một cách chậm chạp ở cảnh giới của vị Phật Độc Giác. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được trong sạch ở phạm vi của vị Thinh Văn, vì tính chất chưa được trong sạch của tâm ở phạm vi của vị Phật Độc Giác. Đây là loại tâm thứ năm.

6. Ở đây, có loại tâm thứ sáu này đạt được sự xếp loại. Tâu đại vương, những người nào là Phật Độc Giác, bậc tự chủ, không thầy, độc hành tự như sùng tê giác, có tâm đã được trong sạch không còn bợn nhớ ở phạm vi của mình, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách nhẹ nhàng, vận hành một cách nhẹ nhàng ở phạm vi của mình, sanh lên một cách trì trệ, vận hành một cách chậm chạp ở cảnh giới của vị Phật Toàn Tri. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được trong sạch ở phạm vi của mình, vì tính chất vĩ đại ở phạm vi của vị Phật Toàn Tri.

Tâu đại vương, giống như người nam có thể băng qua con sông nhỏ thuộc phạm vi của mình vào ban đêm lẩn ban ngày, theo như ước muốn, không bị hãi sợ, nhưng sau đó khi nhìn thấy đại dương sâu thẳm, mênh mông, không thể ước lượng, không có bờ bên kia, có thể hãi sợ, có thể ngần ngại, không dám vượt qua. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được quen thuộc ở phạm vi của mình, vì tính chất vĩ đại của đại dương. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào là Phật Độc Giác, bậc tự chủ, không thầy, độc hành tự như sùng tê giác, có tâm đã được trong sạch không còn bợn nhớ ở phạm vi của mình, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách nhẹ nhàng, vận hành một cách nhẹ nhàng ở phạm vi của mình, sanh lên một cách trì trệ, vận hành một cách chậm chạp ở cảnh giới của vị Phật Toàn Tri. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được trong sạch ở phạm vi của mình, vì tính chất vĩ đại ở phạm vi của vị Phật Toàn Tri. Đây là loại tâm thứ sáu.

7. Tatridam sattamam cittam vibhattimāpajjati. Ye te mahārāja sammāsambuddhā sabbaññuno dasabaladharā catuvesārajjavisāradā atṭhārasahi buddhadhammehi samannāgatā anantajinā anāvaraṇañāñā, tesam tam cittam sabbattha lahukam uppajjati, lahukam pavattati. Kimkāraṇā? Sabbatthaparisuddhāttā. Api nu kho mahārāja nārācassa sudhotassa vimalassa nigganṭhissa sukhumadhārassa ajimhassa avāñkassa akūṭilassa daļhacāpasamārūlhassa khomasukhume vā kappāsasukhume vā kambalasukhume vā balavanipātassa dandhāyitattam vā laggattam¹ vā hotī ”ti?

“Na hi bhante.”

“Kimkāraṇā?”

“Sukhumattā vatthānam sudhotattā nārācassa nipātassa ca balavattā” ti.

“Evameva kho mahārāja ye te sammāsambuddhā sabbaññuno dasabaladharā catuvesārajjavisāradā atṭhārasahi buddhadhammehi samannāgatā anantajinā anāvaraṇañāñā, tesam tam cittam sabbattha lahukam uppajjati lahukam pavattati. Kimkāraṇā? Sabbattha parisuddhāttā. Idam sattamam cittam.

8. Tatra mahārāja yamidam² sabbaññubuddhānam cittam, tam channampi cittānam gaṇanam atikkamitvā asaṅkheyeyena³ guṇena parisuddhañca lahukañca. Yasmā ca bhagavato cittam parisuddhañca lahukañca, tasmā mahārāja bhagavā yamakapāṭihīram dasseti. Yamakapāṭihīre mahārāja nāṭabbam ‘buddhānam bhagavantānam cittam evam lahuparivattan’ ti.

Na tattha sakkā uttarīm kāraṇam vattum. Te ’pi mahārāja pāṭihīrā sabbaññubuddhānam cittam upādāya gaṇanampi saṅkhampi kalampi kalabhāgampi na upenti. Āvajjanapaṭibaddham mahārāja bhagavato sabbaññutañāñānam āvajjetvā yadicchakam jānāti. Yathā mahārāja puriso hatthe ṛhāpitam yam kiñci dutiye hatthe ṛhapeyya, vivaṭena mukhena vācam nicchāreyya, mukhagataṁ bhojanam gileyya, ummīletvā vā nimileyya, nimiletvā vā ummīleyya, sammiñjitaṁ vā bāham pasāreyya, pasāritam vā bāham sammiñjeyya, cirataram etam mahārāja, lahutaram bhagavato sabbaññutañāñānam, lahutaram āvājjanam. Āvajjivtā yadicchakam jānāti. Āvajjanavikalamaṭṭakena te⁴ tāvatā buddhā bhagavanto asabbaññuno nāma na hontī ”ti.⁵

9. “Āvajjanampi bhante nāgasena pariyesanāya kātabbam. Ingha mam tattha kāraṇena saññāpehī ”ti.

¹ lagganam - Ma.

² yadidam - Ma.

³ asaṅkheyeyena - Ma.

⁴ na - Ma, PTS.

⁵ asabbaññuno nāma hontīti - Ma;

asabbaññuno nāma [na] hontīti - PTS.

7. Ở đây, có loại tâm thứ bảy này đạt được sự xếp loại. Tâm đại vương, những người nào là Phật Chánh Đẳng Giác, đấng Toàn Tri, bậc nắm giữ mươi Lực, có sự tự tin ở bốn pháp tự tin, hội đủ mươi tám pháp của vị Phật, là đấng Chiến Thắng vô biên, có trí không bị che lấp, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách nhẹ nhàng, vận hành một cách nhẹ nhàng ở mọi nơi. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được trong sạch ở mọi nơi. Tâm đại vương, phải chăng có sự vụng về hoặc sự vuông víu của mũi tên khéo được làm sạch sẽ, không bợn nhơ, không có mắc mưu, có thân mềm mại, không bị uốn, không bị cong, không bị quẹo, được đặt lên cây cung vững chãi, được bắn ra bởi người có sức mạnh vào tấm vải gai mềm, lớp gòn mềm, tấm len mềm?"

"Thưa ngài, không có."

"Vì lý do gì?"

"Vì tính chất mềm mại của những tấm vải, vì tính chất được làm sạch sẽ của mũi tên, và tính chất mạnh mẽ của phát bắn ra."

"Tâm đại vương, tương tự y như thế những người nào là Phật Chánh Đẳng Giác, đấng Toàn Tri, bậc nắm giữ mươi Lực, có sự tự tin ở bốn pháp tự tin, hội đủ mươi tám pháp của vị Phật, là đấng Chiến Thắng vô biên, có trí không bị che lấp, tâm ấy của những người ấy sanh lên một cách nhẹ nhàng, vận hành một cách nhẹ nhàng ở mọi nơi. Vì lý do gì? Vì tính chất đã được trong sạch ở mọi nơi. Đây là loại tâm thứ bảy.

8. Tâm đại vương, ở đây tâm này của chư Phật Toàn Tri vượt trội sự tính đếm của luôn cả sáu loại tâm, được trong sạch và nhẹ nhàng với đức tính vô số kể. Và tâm đại vương, bởi vì tâm của đức Thế Tôn được trong sạch và nhẹ nhàng nên đức Thế Tôn mới phô diễn song thông. Tâm đại vương, về song thông nên được biết rằng: 'Tâm của chư Phật Thế Tôn có sự chuyển dịch nhẹ nhàng như thế.'

Trong trường hợp ấy, không thể nào nói hơn nữa về lý do. Tâm đại vương, những loại thần thông có liên quan đến tâm của chư Phật Toàn Tri ấy đều không thể áp đặt phép đếm, phép tính, sự chia ché, và luôn cả sự tách phần. Tâm đại vương, trí Toàn Tri của đức Thế Tôn được gắn liền vào sự hướng tâm, sau khi hướng tâm thì biết được theo như ý muốn. Tâm đại vương, giống như người nam có thể đặt xuống ở bàn tay thứ nhì bất cứ vật gì đã được đặt xuống ở bàn tay (thứ nhất), có thể phát ra lời nói bằng miệng đã được mở ra, có thể nuốt vào thức ăn đã đưa vào miệng, có thể mở mắt ra rồi nhảm lại, hoặc có thể nhảm mắt lại rồi mở ra, có thể duỗi ra cánh tay đã được co lại, hoặc có thể co lại cánh tay đã được duỗi ra, việc ấy còn chậm hơn, tâm đại vương, trí Toàn Tri của đức Thế Tôn là nhẹ nhàng hơn, sự hướng tâm là nhẹ nhàng hơn. Sau khi hướng tâm thì biết được theo như ý muốn. Dầu cho không có sự hướng tâm, chư Phật Thế Tôn ấy vẫn không gọi là không có Toàn Tri"

9. "Thưa ngài Nāgasena, sự hướng tâm là được thực hiện do sự suy tâm, vậy thì ngài hãy giúp cho trẫm hiểu trường hợp ấy bằng lý lẽ."

“Yathā mahārāja purisassa adḍhassa mahaddhanassa mahābhogassa pahūtajātarūparajatavittūpakaraṇassa¹ pahūtadhanadhaññassa sāli-vīhi-yava-taṇḍula-tila-mugga-māsa-pubbaññāparaṇa-sappi-tela-navanītakhīradadhi-madhu-guṇa-phāṇitā ca khalopi-kumbhi-piṭhara-koṭṭha-bhājana-gatā bhaveyyum, tassa ca purisassa pāhunako āgaccheyya bhattāraho bhattābhikaṅkhī, tassa ca gehe yaṁ raddham² bhojanam tam parinītthitam bhaveyya, kumbhito taṇḍule nīharitvā bhojanam randheyya, api nu kho so mahārāja puriso tāvatakena bhojanavekallamattakena adhano nāma kapaṇo nāma bhaveyyā ”ti?

“Na hi bhante. Cakkavattirañño ghare ’pi bhante akāle bhojanavekallam hoti, kimaṅgapana³ gahapatikassā ”ti.

“Evameva kho mahārāja tathāgatassa āvajjanavikalamaṭṭakam sabbaññutaññam, āvajjetvā yadicchakam jānāti.

10. Yathā pana mahārāja rukkho assa phalito onatavinato piṇḍibhāra-bharito, na kiñci tattha patitaṇam phalaṇam bhaveyya. Api nu kho so mahārāja rukkho tāvatakena patitaphalavekallamattakena aphalo nāma bhaveyyā ”ti?

“Na hi bhante. Patanapaṭibaddhāni tāni rukkhaphalāni. Patite yadicchakam labhati ”ti.

“Evameva kho mahārāja tathāgatassa āvajjanapaṭibaddham sabbaññuta-ññam, āvajjetvā yadicchakam jānāti ”ti.

“Bhante nāgasena, āvajjetvā⁴ buddho yadicchakam jānāti ”ti?

“Āma mahārāja, bhagavā āvajjetvā āvajjetvā⁵ yadicchakam jānāti. Yathā mahārāja cakkavattī rājā yadā cakkaratanam sarati ‘upetu me cakkaratanan’ti, sarite sarite cakkaratanam upeti,⁶ evameva kho mahārāja tathāgato āvajjetvā āvajjetvā yadicchakam jānāti ”ti.

“Dalham bhante nāgasena kāraṇam. Buddho sabbaññū sampaticchāma buddho sabbaññū ”ti.

Bhagavato sabbaññūbhāvapañho dutiyo.

¹ pahūtajātarūparajatassa pahūtavittūpakaraṇassa - Ma.

² randham - Ma, PTS.

⁵ āvajjetvā āvajjetvā - PTS, evam sabbattha.

³ kiṇi pana - Ma, PTS.

⁶ sarite cakkaratanam upeti - Ma, PTS.

⁴ āvajjetvā āvajjetvā - Ma; āvajjetvā āvajjetvā - PTS.

“Tâu đại vương, giống như người giàu thì có nhiều tài sản, có nhiều của cải, có dồi dào vàng bạc và vật sở hữu dự phòng, có dồi dào tài sản và ngũ cốc là gạo thơm, thóc, lúa mạch, gạo xay, mè, đậu *mugga*, đậu *māsa*, các loại hạt chưa chế biến hoặc các loại khác nữa, bơ lòng, đậu ăn, bơ đặc, sữa tươi, sữa đông, mật ong, mật đường, và đường mía được chứa ở bình, chum, lu, hũ, chậu, và có người khách, là người xứng đáng để mời ăn và có sự mong mỏi về bữa ăn, đi đến với người ấy, nhưng tại nhà của người ấy thức ăn nấu chín là đã hết sạch thì có thể đem gạo từ chum lại rồi nấu chín. Tâu đại vương, phải chăng do sự việc thiếu hụt thức ăn trong chõc lát mà người ấy trở thành người không có tài sản và nghèo khó?”

“Thưa ngài, không đúng. Thưa ngài, ngay cả ở nhà của đức Chuyển Luân Vương cũng có sự thiếu hụt thức ăn vào lúc không đúng thời điểm, thì có điều gì đối với gia chủ.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế là trí Toàn Tri của đức Như Lai trong trường hợp không có sự hướng tâm, sau khi hướng tâm thì biết được theo như ý muốn.

10. Tâu đại vương, hơn nữa giống như cây cối thì có thể kết trái, bị oắn xuốn, bị uốn cong, bị mang nặng trĩu bởi những chùm trái, và không có trái nào bị rơi rụng ở tại nơi ấy. Tâu đại vương, phải chăng do sự việc không có trái cây rơi rụng trong chõc lát mà cây ấy trở thành không có trái cây?”

“Thưa ngài, không đúng. Những trái cây ấy được gắn liền với sự rơi rụng. Khi được rơi rụng thì đạt được theo như ý muốn.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế là trí Toàn Tri của đức Như Lai trong trường hợp không có sự hướng tâm, sau khi hướng tâm thì biết được theo như ý muốn.”

“Thưa ngài Nāgasena, có phải sau khi hướng tâm thì đức Phật biết theo như ý muốn?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Đức Thế Tôn sau khi lần lượt hướng tâm thì biết được theo như ý muốn. Tâu đại vương, giống như đức Chuyển Luân Vương khi nào nhớ đến bánh xe báu (khoái ý rằng): ‘Bánh xe báu hãy đến với ta,’ trong khi nhớ đi nhớ lại thì bánh xe báu hiện đến. Tâu đại vương, tương tự y như thế, đức Như Lai sau khi lần lượt hướng tâm thì biết được theo như ý muốn.”

“Thưa ngài Nāgasena, lý do là vững chãi. Đức Phật là đấng Toàn Tri. Chúng tôi chấp nhận đức Phật là đấng Toàn Tri.”

Câu hỏi về bản thể Toàn Tri của đức Thế Tôn là thứ nhì.

3. DEVADATTAPABBAJJĀPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, devadatto kena pabbājito ”ti?

“Chayime mahārāja khattiyakumārā bhaddiyo ca anuruddho ca ānando ca bhagu ca kimbilo¹ ca devadatto ca upālikappakasattamo abhisambuddhe satthari sakyakulānandajanane bhagavantam̄ anupabbajantā nikkhamiṁsu. Te bhagavā pabbājesī ”ti.

“Nanu bhante devadattena pabbajitvā saṅgho bhinno ”ti?

“Āma mahārāja, devadattena pabbajitvā saṅgho bhinno. Na gihī saṅgham bhindati, na bhikkhuṇī, na sikkhamānā, na sāmañero, na sāmañeri saṅgham bhindati. Bhikkhu pakatatto samānasamvāsako samānasimyāyañ ṭhito saṅgham bhindatī ”ti.

2. “Saṅghabhedako bhante puggalo kiñ kammañ phusatī ”ti?

“Kappaṭṭhitikañ mahārāja kammañ phusatī ”ti.

“Kimpana bhante nāgasena buddho jānāti ‘devadatto pabbajitvā saṅgham bhindissati, saṅgham bhinditvā kappam̄ niraye paccissatī ”ti?

“Āma mahārāja, tathāgato jānāti ‘devadatto pabbajitvā saṅgham bhindissati, saṅgham bhinditvā kappam̄ niraye paccissatī ”ti.

“Yadi bhante nāgasena buddho jānāti ‘devadatto pabbajitvā saṅgham bhindissati, saṅgham bhinditvā kappañ niraye paccissatī ’ti, tena hi bhante nāgasena, ‘buddho kāruṇiko anukampako hitesi sabbasattānam̄ ahitamapanetvā hitamūpadahatī ’ti yanñ vacanam̄, tammicchā. Yadi tam̄ ajānitvā pabbājesi, tena hi buddho asabbaññū. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto vijaṭehi etam̄ mahājatañ. Bhinda parappavādañ. Anāgate addhāne tayā sadisā buddhimanto bhikkhū dullabhā bhavissanti. Ettha tava balam̄ pakāsehī ”ti.

“Kāruṇiko mahārāja bhagavā sabbaññū ca. Kāruññena mahārāja bhagavā sabbaññutaññena devadattassa gatim̄ olokento addasa ‘devadattam̄ aparāpariyakammañ² āyūhitvā anekāni kappakoṭisatasahassāni nirayena nirayam̄ vinipātena vinipātam̄ gacchantam̄. Tam̄ bhagavā sabbaññutaññena jānitvā ‘imassa apariyantakatañ kammañ mama sāsane pabbajitassa pariyantakatañ bhavissati. Purimam̄ upādāya pariyantakatañ dukkham̄ bhavissati. Apabbajito ’pi ayam̄ moghapuriso kappaṭṭhiyameva kammañ āyūhissatī ’ti kāruññena devadattam̄ pabbājesī ”ti.

“Tena hi bhante nāgasena buddho vadhitvā telena makkheti, papāte pātettvā hatthañ deti, māretvā jīvitam̄ pariyesati. Yanñ so paṭhamam̄ dukkham̄ datvā pacchā sukham̄ upadahati ”ti.

¹ kimilo - Ma.

² āpāyikañ kammañ - Ma.

3. CÂU HỎI VỀ SỰ XUẤT GIA CỦA DEVADATTA

1. “Thưa ngài Nāgasena, do vị nào mà Devadatta đã được xuất gia?”

“Tâu đại vương, sáu vương tử dòng Sát-đế-ly này là Bhaddiya, Anuruddha, Ānanda, Bhagu, Kimbila, Devadatta, và người thợ cạo Upāli là thứ bảy. Khi bậc Đạo Sư đã đắc thành Chánh Đẳng Giác, trong việc đem lại nỗi vui mừng cho dòng họ Sakya những vị ấy đã ra đi xuất gia theo đức Thế Tôn. Đức Thế Tôn đã cho những vị ấy xuất gia.”

“Thưa ngài, không phải Devadatta sau khi xuất gia đã chia rẽ hội chúng?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Devadatta sau khi xuất gia đã chia rẽ hội chúng. Không phải người tại gia chia rẽ hội chúng, không phải tỳ khưu ni, không phải vị ni tu tập sự, không phải vị sa di, không phải vị sa di ni chia rẽ hội chúng. Vì tỳ khưu bình thường, cùng chung sự đồng cộng trú, đúng cùng chung ranh giới, chia rẽ hội chúng.”

2. “Thưa ngài, người là kẻ chia rẽ hội chúng phạm vào nghiệp gì?”

“Tâu đại vương, phạm vào nghiệp liên quan đến việc chịu đựng một kiếp.”

“Thưa ngài Nāgasena, vậy có phải đức Phật biết rằng: ‘Devadatta sau khi xuất gia sẽ chia rẽ hội chúng, sau khi chia rẽ hội chúng thì sẽ bị nung nấu ở địa ngục một kiếp?’”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Đức Như Lai biết rằng: ‘Devadatta sau khi xuất gia sẽ chia rẽ hội chúng, sau khi chia rẽ hội chúng thì sẽ bị nung nấu ở địa ngục một kiếp.’”

“Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Phật biết rằng: ‘Devadatta sau khi xuất gia sẽ chia rẽ hội chúng, sau khi chia rẽ hội chúng thì sẽ bị nung nấu ở địa ngục một kiếp,’ thưa ngài Nāgasena, như thế thì lời nói rằng: ‘Đức Phật, đǎng Bi Mẫn, bậc Thương Xót, vị tâm cầu lợi ích, sau khi xua đi điều bất lợi thì đem đến điều lợi ích cho tất cả chúng sanh’ là sai trái. Nếu Ngài không biết điều ấy rồi đã cho xuất gia, như thế thì đức Phật là không Toàn Tri. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài, xin ngài hãy tháo gỡ mύi rồi to lớn này, hãy đánh đổ học thuyết của những kẻ khác. Trong ngày vị lai xa xăm những vị tỳ khưu có sự giác ngộ tương đương ngài sẽ khó đạt được. Trong trường hợp này, xin ngài hãy bày tỏ năng lực của ngài.”

“Tâu đại vương, đức Thế Tôn là bậc Đại Bi và là đǎng Toàn Tri. Tâu đại vương, đức Thế Tôn, trong lúc xem xét cảnh giới tái sanh của Devadatta với lòng bi mẫn và trí Toàn Tri, đã nhìn thấy Devadatta sau khi tích lũy nghiệp đưa đến trôi nổi luân hồi từ địa ngục đến địa ngục, từ đọa xứ đến đọa xứ trong nhiều trăm ngàn koṭi kiếp. Đức Thế Tôn, sau khi biết được điều ấy bằng trí Toàn Tri rằng: ‘Nghiệp đã được làm không có giới hạn của người này, nếu được xuất gia trong Giáo Pháp của Ta, sẽ trở thành có giới hạn. Khổ liên quan đến việc trước sẽ trở thành có giới hạn. Còn không được xuất gia thì kẻ rõ đại này sẽ tích lũy nghiệp kéo dài trọn kiếp,’ vì lòng bi mẫn Ngài đã cho Devadatta xuất gia.”

“Thưa ngài Nāgasena, như thế thì đức Phật gây tổn thương rồi thoa dầu, làm rơi xuống vực thẳm rồi đưa tay (kéo lên), làm cho chết rồi tìm kiếm mạng sống, là việc Ngài ban cho sự khổ đau trước rồi đem lại sự an lạc sau.”

“Vadheti ’pi mahārāja tathāgato sattānam hitavasena, pāteti ’pi sattānam hitavasena, māreti ’pi sattānam hitavasena. Vadhitvā ’pi mahārāja tathāgato sattānam hitameva upadahati. Pātetylā ’pi sattānam hitameva upadahati. Māretvā ’pi sattānam hitameva upadahati. Yathā mahārāja mātāpitaro nāma vadhitvā ’pi pātayitvā ’pi puttānam hitameva upadahanti, evameva kho mahārāja tathāgato vadheti ’pi sattānam hitavasena, pāteti ’pi sattānam hitavasena, māreti ’pi sattānam hitavasena. Vadhitvā ’pi mahārāja tathāgato sattānam hitameva upadahati pātetylā ’pi sattānam hitameva upadahati māretvā ’pi sattānam hitameva upadahati. Yena yena yogena sattānam guṇavaḍḍhi hoti, tena tena yogena sabbasattānam hitameva upadahati. Sace mahārāja devadattam na pabbājeyya,¹ gihībhūto samāno nirayasamvattikam bahum pāpakammam katvā anekāni kappakoṭisatasahassāni nirayena nirayam vinipātena vinipātam gacchanto bahum dukkham vediyissati. Tam bhagavā jānamāno kāruññena devadattam pabbājesi ‘mama sāsane pabbajitassa dukkham pariyantakataṁ bhavissatī ’ti. Kāruññena garukam dukkham lahukam akāsi.

Yathā vā mahārāja dhana-yasa-siri-ñāti-balena balavā puriso attano ñātiṁ vā mittam vā rañño² garukam dañḍam dhārentam disvā³ attano bahuvissatthabhāvena samatthatāya tassa garukam dañḍam lahukam kāreti,⁴ evameva kho mahārāja bhagavā bahūni kappakoṭisatasahassāni dukkham vediyamānam devadattam pabbājetvā sīlasamādhipaññāvimuttibala-samatthabhāvena garukam dukkham lahukam akāsi.

Yathā vā pana mahārāja kusalo bhisakko sallakatto garukam vyādhim⁵ balavosadhabalena lahukam karoti, evameva kho mahārāja bahūni kappakoṭisatasahassāni dukkham vediyamānam devadattam bhagavā yogaññutāya⁶ pabbājetvā kāruññabalo patthaddhadhammosadhabalena garukam dukkham lahukam akāsi. Api nu kho so mahārāja bhagavā bahurvedanīyam devadattam appavedanīyam karonto kiñci apuññam āpajjeyyā ”ti?

“Na kiñci bhante apuññam āpajjeyya antamaso gaddūhanamattampī ”ti.

“Idampi⁷ kho tvam mahārāja kāraṇam attatho sampaticcha, yena kāraṇena bhagavā devadattam pabbājesi. Yathā mahārāja coram āgucāriṁ gahetvā rañño dasseyyum: ‘Ayam te deva⁸ coro āgucāri imassa yam icchasi tam dañḍam pañehī ’ti, tamenam rājā evam vadeyya: ‘Tena hi bhaṇe imam coram bahinagarām nīharitvā āghātane sīsam chindathā ’ti.

¹ devadatto na pabbajeyya - Ma; devadatto na pabbajeyya - PTS.

² raññā - Ma, PTS.

³ disvā - itisaddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

⁴ akāsi - Ma.

⁵ rogaṇi - Ma.

⁶ rogaññutāya - Ma.

⁷ imampi - Ma, PTS.

⁸ ayam kho deva - Ma.

“Tâu đại vương, đức Như Lai dẫu có gây tổn thương cũng vì lợi ích cho chúng sanh, dẫu có làm rơi xuống cũng vì lợi ích cho chúng sanh, dẫu có làm cho chết cũng vì lợi ích cho chúng sanh. Tâu đại vương, đức Như Lai gây tổn thương rồi đem lại lợi ích cho chúng sanh, làm rơi xuống rồi đem lại lợi ích cho chúng sanh, làm cho chết rồi đem lại lợi ích cho chúng sanh. Tâu đại vương, giống như mẹ cha gây tổn thương, làm rơi xuống, rồi đem lại lợi ích cho những người con, tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai gây tổn thương cũng vì lợi ích cho chúng sanh, làm rơi xuống cũng vì lợi ích cho chúng sanh, làm cho chết cũng vì lợi ích cho chúng sanh. Tâu đại vương, đức Như Lai gây tổn thương rồi đem lại lợi ích cho chúng sanh, làm rơi xuống rồi đem lại lợi ích cho chúng sanh, làm cho chết rồi đem lại lợi ích cho chúng sanh. Với bất cứ cách thức nào có sự tăng trưởng các đức hạnh cho chúng sanh thì Ngài đem lại lợi ích cho tất cả chúng sanh bằng cách thức ấy. Tâu đại vương, nếu đức Như Lai không cho Devadatta xuất gia thì Devadatta trong khi là người tại gia sẽ làm nhiều nghiệp ác dẫn đến địa ngục, trong khi trôi nổi từ địa ngục đến địa ngục, từ đọa xứ đến đọa xứ trong nhiều trăm ngàn *koti* kiếp sẽ cảm thọ nhiều khổ đau. Đức Thế Tôn, trong khi biết được điều ấy, vì lòng bi mẫn đã cho Devadatta xuất gia (nghĩ rằng): ‘Đối với người đã được xuất gia trong Giáo Pháp của Ta thì khổ đau sẽ trở thành có giới hạn.’ Vì lòng bi mẫn mà Ngài đã làm với nhẹ nỗi khổ đau trầm trọng.

Tâu đại vương, hơn nữa giống như người đàn ông có năng lực, nhờ vào năng lực về tài sản, tiếng tăm, danh vọng, và sự thân thiết, sau khi nhìn thấy bà con hoặc bạn bè của mình đang chịu hình phạt nặng nề của đức vua, liền làm với nhẹ nỗi khổ đau trầm trọng của người ấy nhờ vào điều kiện có nhiều sự thân thiết và khả năng của bản thân, tâu đại vương tương tự y như thế ấy đức Thế Tôn sau khi cho Devadatta—là người sẽ bị cảm thọ khổ đau nhiều trăm ngàn *koti* kiếp—xuất gia đã làm với nhẹ nỗi khổ đau trầm trọng nhờ vào điều kiện về năng lực và khả năng của giới định tuệ và giải thoát.

Tâu đại vương, hoặc là giống như người thầy thuốc phẫu thuật thiện xảo nhờ vào năng lực của phương thuốc mạnh làm với nhẹ căn bệnh trầm trọng, tâu đại vương tương tự y như thế ấy đức Thế Tôn, là vị có năng lực về lòng bi mẫn, với sự hiểu biết về tu tập, sau khi cho Devadatta—là người sẽ bị cảm thọ khổ đau nhiều trăm ngàn *koti* kiếp—xuất gia đã làm với nhẹ nỗi khổ đau trầm trọng nhờ vào năng lực của phương thuốc cứng rắn của Giáo Pháp. Tâu đại vương, phải chăng đức Thế Tôn ấy, trong khi làm cho Devadatta đáng lẽ bị nhiều cảm thọ (khổ) chỉ còn ít cảm thọ (khổ), lại tạo ra điều vô phước nào đó?”

“Thưa ngài, không tạo ra điều vô phước nào, dẫu chỉ là một lượng thời gian ngắn ngủi như việc vắt sữa ở vú bò.”

“Tâu đại vương, đại vương hãy chấp nhận lý do này theo ý nghĩa mà với lý do ấy đức Thế Tôn đã cho Devadatta xuất gia.

Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy đức Thế Tôn đã cho Devadatta xuất gia. Tâu đại vương, giống như những người bắt được kẻ trộm phạm tội thì trình lên đức vua rằng: ‘Tâu bệ hạ, kẻ trộm phạm tội này là thuộc về bệ hạ. Đối với kẻ này, xin bệ hạ hãy ra lệnh hành phạt mà bệ hạ muốn. Đứa vua có thể nói về kẻ ấy như vậy: ‘Này các khanh, như thế thì hãy đưa kẻ trộm này ra ngoại thành rồi chém đầu ở bãi hành quyết.’

‘Evam devā ’ti kho te rañño paṭissutvā tamī bahinagaram nīharitvā āghātanam nayeyyūn. Tamenam passeyya kocideva puriso rañño santikā laddhavaro laddhayasa-dhanabhogo ādeyyavacano balavicchitakārī. So tassa kāruññam katvā te purise evam vadeyya: ‘Alam bho! Kim tumhākam imassa sisacchedanena? Tena hi bho imassa hatham vā pādam vā chinditvā jīvitam rakkhatha. Ahametassa kāraṇā rañño santike paṭivacanam karissāmī ’ti. Te tassa balavato vacanena tassa corassa hattham vā pādam vā chinditvā jīvitam rakkheyum. Api nu kho so mahārāja puriso evamkārī tassa corassa kiccakārī assā ”ti?

“Jīvitadāyako so bhante puriso corassa jīvite dinne kim tassa akataṁ nāma athī ”ti?

“Yā pana tassa¹ hatthapādacchedane vedanā, so tāya vedanāya kiñci apuññam āpajjeyyā ”ti?

“Attanā² katena so bhante coro dukkham vedanam³ vediyati. Jīvitadāyako pana puriso na kiñci apuññam āpajjeyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja bhagavā kāruññena devadattam pabbājesi ‘mama sāsane pabbajitassa dukkham pariyanakataṁ bhavissatī ’ti. Pariyantakatañca mahārāja devadattassa dukkham. Devadatto mahārāja marañakāle-

*‘Imehi atṭhīhi tamaggapuggalam
devātidevam naradammasārathim
samantacakkhūm satapuññalakkhaṇam
pānehi buddham saraṇam upemī ’ti.*

Pāṇupetam saraṇamagamāsi. Devadatto mahārāja chakotṭhāse kate kappe atikkante pāthamakoṭṭhāse saṅgham bhindi. Pañcakoṭṭhāse niraye paccitvā tato muccitvā atthissaro nāma pacceka-buddho bhavissati. Api nu kho so mahārāja bhagavā evamkārī devadattassa kiccakārī assā ”ti?

“Sabbadado bhante nāgasena tathāgato devadattassa, yam tathāgato devadattam pacceka-bodhiṁ pāpessati. Kim tathāgatena devadattassa akataṁ nāma athī ”ti.

“Yam pana mahārāja devadatto saṅgham bhinditvā niraye dukkham vedanam vediyati, api nu kho mahārāja bhagavā tatonidānam kiñci apuññam āpajjeyyā ”ti?

“Na hi bhante. Attanā katena bhante devadatto kappam niraye paccati. Dukkha-pariyantakārako satthā na kiñci apuññam āpajjati ”ti.

“Imampi kho tvam mahārāja kāraṇam athato sampaṭiccha, yena kāraṇena bhagavā devadattam pabbājesi. Aparampi mahārāja uttarim kāraṇam sunohi, yena kāraṇena bhagavā devadattam pabbājesi.

¹ tassa - itisaddo Machasam̄ potthake na dissate.

² attano - Ma.

³ dukkhavedanam - Ma.

‘Tâu bệ hạ, xin vâng.’ Vâng lệnh đức vua, những người ấy đã đưa kẻ ấy ra ngoại thành rồi dẫn đến bãi hành quyết. Một người đàn ông nào đó, là người đã đạt được ân huệ từ đức vua, đã đạt được danh tiếng, tài sản, của cải, có lời nói được chấp nhận, có năng lực, có hành động theo ý thích, nhìn thấy kẻ ấy. Người ấy, khởi tâm bi mẫn đến kẻ trộm ấy, nên đã nói với những người ấy như vậy: ‘Này các ông, thôi đi. Các ông được gì với việc chặt đầu của người này? Này các ông, chính vì điều ấy các ông hãy chặt tay hoặc bàn chân của người này và hãy duy trì mạng sống cho gã. Ta sẽ trình tấu đến đức vua lý do của việc này.’ Những người ấy, do lời nói của người có năng lực ấy, có thể chặt tay hoặc bàn chân của kẻ trộm ấy và duy trì mạng sống cho gã. Tâu đại vương, phải chăng người đàn ông ấy, với hành động như vậy, là có thể hiện trách nhiệm đối với kẻ trộm ấy?’

“Thưa ngài, người đàn ông ấy là người ban cho mạng sống đến kẻ trộm. Khi mạng sống đã được ban đến gã, thì có điều gì gọi là đã không được làm cho kẻ ấy?”

“Tuy nhiên, về cảm thụ trong việc chặt tay chân của kẻ ấy, không lẽ người ấy không tạo ra điều vô phước nào trong cái cảm thụ ấy?”

“Thưa ngài, kẻ trộm ấy cảm nhận cảm thụ khổ đau do việc đã làm của mình. Còn người đàn ông, là người ban cho mạng sống, không tạo ra điều vô phước nào cả.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Thế Tôn vì lòng bi mẫn đã cho Devadatta xuất gia (nghĩ rằng): ‘Đối với người đã được xuất gia trong Giáo Pháp của Ta thì khổ đau sẽ trở thành có giới hạn.’ Tâu đại vương, và khổ đau của Devadatta trở thành có giới hạn. Tâu đại vương, Devadatta vào thời điểm chết, đã đi đến việc nương nhờ khi còn sống (nói rằng):

‘Với những khúc xương này, với các sanh mạng, tôi đi đến nương nhờ đức Phật, nhân vật cao cả ấy, vị Trời vượt trội các vị Trời, đãng Điều Ngự Trượng Phu, bậc nhìn thấy toàn diện, có đặc điểm của trăm phước báu.’

“Tâu đại vương, trong kiếp (trái đất) gồm sáu giai đoạn, thì Devadatta đã chia rẽ hội chúng khi giai đoạn thứ nhất đã trôi qua, sau khi bị nung nấu trong năm giai đoạn còn lại rồi từ đó sẽ được giải thoát, và sẽ trở thành vị Độc Giác Phật tên Aṭṭhissara. Tâu đại vương, phải chăng đức Thế Tôn, với hành động như vậy, là có thể hiện trách nhiệm đối với Devadatta?”

“Thưa ngài Nāgasena, đối với Devadatta đức Như Lai là vị ban bố tất cả, là việc đức Như Lai sẽ khiến cho Devadatta đạt được quả vị Độc Giác Phật. Còn có điều gì đã không được làm bởi đức Như Lai đến Devadatta?”

“Tâu đại vương, và lại việc Devadatta sau khi chia rẽ hội chúng rồi cảm thụ khổ đau ở địa ngục, tâu đại vương, phải chăng đức Thế Tôn do nhân ấy có thể tạo ra điều vô phước nào đó?”

“Thưa ngài, không đúng. Thưa ngài, Devadatta bị nung nấu ở địa ngục một kiếp do việc đã làm bởi bản thân. Bậc Đạo Sư, là người đã làm cho khổ đau trở thành có giới hạn, không tạo ra điều vô phước nào.”

“Tâu đại vương, đại vương hãy chấp nhận lý do này theo ý nghĩa mà với lý do ấy đức Thế Tôn đã cho Devadatta xuất gia. Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy đức Thế Tôn đã cho Devadatta xuất gia.

Yathā mahārāja kusalo bhisakko sallakatto vātapiṭṭha-semha-sannipāta-upariṇāma-visamaparihāra-opakkamiko-pakkantaṁ pūti-kuṇapaduggandhābhissannam antosallam susiragataṁ pubbaruhirasampuṇṇam vaṇam vūpasamento vaṇamukham kakkhalatikhinakħarakātukena bhesajjena anulimpati paripaccanāya paripaccitvā mudubhāvamupagataṁ satthena vikantayitvā dahati salākāya. Daḍḍhe khāralavaṇam deti bhesajjenānulimpati vaṇarūhanāya, vyādhitassa sotthibhāvamanuppattiya. Api nu kho so mahārāja bhisakko sallakatto ahitacitto bhesajjenānulimpati, satthena vikanteti, dahati salākāya, khāralavaṇam deti ”ti?

“Na hi bhante, hitacitto sotthikāmo tāni kiriyāni karoti ”ti.

“Yā panassa bhesajjakiriyākaraṇena uppannā dukkhavedanā, tatonidānam so bhisakko sallakatto kiñci apuññam āpajjeyyā ”ti?

“Hitacitto bhante sotthikāmo bhisakko sallakatto tāni kiriyāni karoti. Kim so tatonidānam apuññam āpajjeyya? Saggagāmī so bhante bhisakko sallakatto ”ti.

“Evameva kho mahārāja bhagavā kāruññena devadattam pabbājesi dukkhaparimuttiyā. Apampi mahārāja uttarī kāraṇam suṇohi, yena kāraṇena bhagavā devadattam pabbājesi. Yathā mahārāja puriso kaṇṭakena viddho assa, athaññataro puriso tassa hitakāmo sotthikāmo tīphena kaṇṭakena vā satthamukhena vā samantā¹ chinditvā paggharantena lohitena tam kaṇṭakam nīhareyya, api nu kho so mahārāja puriso ahitakāmo tam kaṇṭakam nīharati ”ti?

“Na hi bhante, hitakāmo so bhante puriso sotthikāmo kaṇṭakam² nīharati. Sace so bhante puriso tam kaṇṭakam na nīhareyya, maraṇam vā so tena pāpuṇeyya maraṇamattam vā dukkhan ”ti.

“Evameva kho mahārāja tathāgato kāruññena devadattam pabbājesi dukkhaparimuttiyā. Sace mahārāja bhagavā devadattam na pabbājeyya, kappakoṭisatasahassampi devadatto bhavaparamparāya niraye pacceyyā ”ti.

“Anusotagāmī bhante nāgasena devadattam panthe paṭipādesi. Papāte patitassa devadattassa patiṭṭham adāsi.³ Visamagataṁ devadattam tathāgato samam āropesi. Ime ca bhante nāgasena hetū imāni ca kāraṇāni na sakkā aññena dassetum⁴ aññatra tvādisena buddhimatā ”ti.

Devadattapabbajjāpañho tatiyo.

¹ samantato - Ma.

² tam kaṇṭakam - Ma, PTS.

³ anusotagāmī bhante nāgasena devadattam tathāgato paṭisotam pāpesi, vipantha-paṭipannam devadattam panthe paṭipādesi - Ma, PTS. ⁴ sandassetum - Ma.

Tâu đại vương, giống như người thầy thuốc phẫu thuật thiện xảo, trong khi làm êm dịu vết thương bị tác động dữ dội bởi gió, mạt, đàm đã tụ hội lại, bởi sự thay đổi của thời tiết, bởi sự chăm nom không đều đặn, bị xông lên mùi hôi thối của từ thi ô uế, có mũi nhọn bên trong tạo thành lỗ hổng, bị ngập đầy máu ú, đành phải bôi miệng của vết thương bằng loại thuốc săn sùi, xót xa, nhức nhối, đau đớn. Sau khi làm chín muồi (vết thương) bằng cách thúc làm cho chín muồi, rồi mổ vết thương đã được đạt đến trạng thái mềm mỏng bằng dao, sau đó đốt nóng bằng cái thanh dẹp, rồi cho chất kiềm và muối vào vết thương ở chỗ đã được đốt nóng, sau đó bôi thuốc để làm lành vết thương nhằm đạt đến trạng thái tốt lành cho người bị bệnh. Tâu đại vương, phải chăng người thầy thuốc phẫu thuật ấy có tâm không tốt nên mới bôi thuốc, mổ ra bằng dao, đốt nóng với cái thanh dẹp, rồi cho chất sát trùng vào vết thương?”

“Thưa ngài, không đúng. Người thầy thuốc có tâm tốt, có lòng mong mỏi điều tốt lành, nên mới làm những hành động ấy.”

“Vậy thì các cảm thọ khổ đau nào đã sanh lên do hành động việc làm và thuốc men đối với người ấy, do nhân ấy người thầy thuốc phẫu thuật ấy có tạo ra điều vô phước nào không?”

“Thưa ngài, người thầy thuốc phẫu thuật có tâm tốt, có lòng mong mỏi điều tốt lành, nên mới làm những hành động ấy. Làm sao người ấy, do nhân ấy, lại có thể tạo ra điều vô phước? Thưa ngài, người thầy thuốc phẫu thuật ấy là người sanh về cõi trời.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Thế Tôn vì lòng bi mẫn đã cho Devadatta xuất gia nhằm thoát khỏi khổ đau. Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy đức Thế Tôn đã cho Devadatta xuất gia. Tâu đại vương, giống như một người nam bị đâm bởi cây gai, rồi một người nam khác có tâm tốt, có lòng mong mỏi điều tốt lành, mới cắt xung quanh (vết thương) bằng cây gai nhọn hoặc bằng mũi dao, rồi lấy cây gai ấy ra nhờ vào lượng máu đang bị phun ra, tâu đại vương, phải chăng người nam ấy có tâm không tốt nên mới lấy cây gai ấy ra?”

“Thưa ngài, không đúng. Người nam ấy có tâm tốt, có lòng mong mỏi điều tốt lành, nên mới lấy cây gai ấy ra. Thưa ngài, nếu người nam ấy không lấy cây gai ấy ra, do điều ấy người kia có thể gánh chịu sự chết hoặc khổ đau gần như chết.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai vì lòng bi mẫn đã cho Devadatta xuất gia nhằm thoát khỏi sự khổ đau. Tâu đại vương, nếu đức Thế Tôn không cho Devadatta xuất gia, thì Devadatta có thể bị nung nấu ở địa ngục liên tiếp nhiều đời sống thảm chí trong trăm ngàn koṭi kiếp.”

“Thưa ngài Nāgasena, đức Như Lai đã đưa Devadatta, kẻ có sự bị cuốn trôi theo dòng nước, vào Đạo Lộ; đã ban cho Devadatta, kẻ đã bị rơi vào vực thẳm, chỗ đứng; đã đưa Devadatta, kẻ bước đi ở chỗ gập ghềnh, đến nơi băng phẳng. Thưa ngài Nāgasena, không thể nhìn nhận những nhân tố này và những lý do này bởi người nào khác ngoại trừ bậc có sự giác ngộ như là ngài vậy.”

Câu hỏi về sự xuất gia của Devadatta là thứ ba.

4. MAHĀBHŪMICĀLA- PĀTUBHĀVAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, bhāsitampetam bhagavatā: ‘**Aṭṭhime bhikkhave hetū aṭṭha paccayā mahato bhūmicālassa pātubhāvāyā ’ti asesavacanam idam, nissesavacanam idam, nippariyāyavacanam idam, natthañño navamo hetu mahato bhūmicālassa pātubhāvāya.** Yadi bhante nāgasena añño navamo hetu bhāveyya mahato bhūmicālassa pātubhāvāya, tampi bhagavā hetunū katheyya. Yasmā ca kho bhante nāgasena natthañño navamo hetu mahato bhūmicālassa pātubhāvāya, tasmā anācikkhito bhagavatā. Ayañca navamo hetu dissati mahato bhūmicālassa pātubhāvāya, yan vessantarena raññā mahādāne diyamāne sattakkhattum mahāpaṭhavī kampitā.¹ Yadi bhante nāgasena aṭṭheva hetū aṭṭha paccayā mahato bhūmicālassa pātubhāvāya, tena hi ‘vessantarena raññā mahādāne diyamāne sattakkhattum mahāpaṭhavī kampitā ’ti yan vacanam, tam micchā. Yadi vessantarena raññā mahādāne diyamāne sattakkhattum mahāpaṭhavī kampitā, tena hi ‘aṭṭheva hetū aṭṭha paccayā mahato bhūmicālassa pātubhāvāyā ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho sukhumo dunnibbethiyo² andhakaraṇo ca³ gambhīro ca. So tavānuppatto. Neso aññena ittarapaññena sakkā vissajjetum aññatra tvādisena buddhimatā ”ti.

“Bhāsitampetam mahārāja bhagavā: ‘**Aṭṭhime bhikkhave hetū aṭṭha paccayā mahato bhūmicālassa pātubhāvāyā ’ti.** Vessantarenapi raññā mahādāne diyamāne sattakkhattum mahāpaṭhavī kampitā. Tañca pana akālikam, kadācuppattikam, aṭṭhahi hetūhi vippamuttam. Tasmā agaṇitam aṭṭhahi hetūhi.

2. Yathā mahārāja loke tayo yeva meghā gaṇiyanti ‘vassiko hemantiko pāvussako ’ti, yadi te muñcitvā añño megho pavassati, na so megho gaṇiyati sammatehi meghehi, akālamegho tveva saṅkham gacchati. Evameva kho mahārāja vessantarena raññā mahādāne diyamāne yan sattakkhattum mahāpaṭhavī kampitā, akālikam etam kadācuppattikam, aṭṭhahi hetūhi vippamuttam. Na tam gaṇiyati aṭṭhahi hetūhi.

3. Yathā vā pana mahārāja himavatā pabbatā pañcanadīsatāni sandanti. Tesañ mahārāja pañcannañ nadīsatānam daseva nadiyo nadīgaṇanāya gaṇiyanti, seyyathidam: gaṅgā yanunā aciravatī sarabhū mahī sindhu sarassati vetravatī⁴ vitatthā⁵ candabhāgā ’ti. Avasesā nadiyo nadīgaṇanāya agaṇitā. Kimkāraṇā? Na tā nadiyo dhuvasalilā. Evameva kho mahārāja vessantarena raññā mahādāne diyamāne yan sattakkhattum mahāpaṭhavī kampitā, akālikam etam kadācuppattikam, aṭṭhahi hetūhi vippamuttam. Na tam gaṇiyati aṭṭhahi hetūhi.

¹ kampitā ti - Ma.

² dunnivethiyo - Ma, PTS.

³ ceva - Ma.

⁴ yan vessantarena raññā - Ma.

⁵ vetrāvatī - katthaci.

⁶ vītaṁṣā - Ma, PTS; vitasā, vitaso - kesuci.

4. CÂU HỎI VỀ HIỆN TƯỢNG DAO ĐỘNG DỮ DỘI CỦA TRÁI ĐẤT:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, có tám nhân tâm duyên này đưa đến hiện tượng dao động dữ dội của trái đất.**’ Đây là lời nói không thiếu sót, đây là lời nói đầy đủ, đây là lời nói không thay đổi, không có nhân thứ chín nào khác đưa đến hiện tượng dao động dữ dội của trái đất. Thưa ngài Nāgasena, nếu có nhân thứ chín khác đưa đến hiện tượng dao động dữ dội của trái đất, đức Thế Tôn cũng sẽ nói đến nhân ấy. Và thưa ngài Nāgasena, bởi vì không có nhân thứ chín nào khác đưa đến hiện tượng dao động dữ dội của trái đất, vì thế đã không được đức Thế Tôn đề cập đến. Và có nhân thứ chín này đưa đến hiện tượng dao động dữ dội của trái đất được thấy là đại địa đâu đã rúng động bảy lần vào lúc cuộc đại thí đang được trao ra bởi đức vua Vessantara. Thưa ngài Nāgasena, nếu chỉ có tám nhân tâm duyên đưa đến hiện tượng dao động dữ dội của trái đất, như thế thì lời nói ‘đại địa đâu đã rúng động bảy lần vào lúc cuộc đại thí đang được trao ra bởi đức vua Vessantara’ là sai trái. Nếu đại địa đâu đã rúng động bảy lần vào lúc cuộc đại thí đang được trao ra bởi đức vua Vessantara, như thế thì lời nói ‘chỉ có tám nhân tâm duyên đưa đến hiện tượng dao động dữ dội của trái đất’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, vi tế, khó tháo gỡ, gây tăm tối, và sâu xa. Nó được dành cho ngài. Điều này không thể trả lời bởi người nào khác có trí tuệ nhỏ nhoi, ngoại trừ bậc có sự giác ngộ như là ngài vậy.”

“Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, có tám nhân tâm duyên này đưa đến hiện tượng dao động dữ dội của trái đất.**’ Còn đại địa đâu đã rúng động bảy lần vào lúc cuộc đại thí đang được trao ra bởi đức vua Vessantara, tuy nhiên điều ấy là bất thường, đôi lúc có xảy ra, được loại ra khỏi tám nhân. Vì thế không được tính vào tám nhân.

2. Tâu đại vương, giống như ở thế gian chỉ có ba loại mưa được tính là ‘(mưa) thuộc mùa mưa, (mưa) thuộc mùa lạnh, và cơn mưa rào.’ Nếu có cơn mưa khác không thuộc vào ba loại này mà đổ mưa, thì cơn mưa ấy không được tính vào các loại mưa đã được công nhận, và chỉ được xem là ‘cơn mưa sai mùa.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế việc đại địa đâu đã rúng động bảy lần vào lúc cuộc đại thí đang được trao ra bởi đức vua Vessantara, điều này là bất thường, đôi lúc có xảy ra, được loại ra khỏi tám nhân. Việc ấy không được tính vào tám nhân.

3. Tâu đại vương, hoặc là giống như năm trăm con sông chảy ra từ núi Himalâ-lap. Tâu đại vương, trong số năm trăm con sông ấy, chỉ có mười con sông được tính vào việc tính đếm các con sông, tức là: sông Gaṅgā, Yamunā, Aciravatī, Sarabhū, Mahī, Sindhu, Sarassatī, Vetravatī, Vitaththā, Candabhāgā. Các con sông còn lại không được tính vào việc tính đếm các con sông. Vì lý do gì? Các con sông ấy không có nước thường xuyên. Tâu đại vương, tương tự y như thế việc đại địa đâu đã rúng động bảy lần vào lúc cuộc đại thí đang được trao ra bởi đức vua Vessantara, điều này là bất thường, đôi lúc có xảy ra, được loại ra khỏi tám nhân. Việc ấy không được tính vào tám nhân.

4. Yathā vā pana mahārāja rañño satampi dvisatampi amaccā¹ honti, tesam chayeva janā amaccagaṇanāya gaṇiyanti, seyyathīdaṁ: senāpati purohito akkhadasso bhaṇḍāgāriko chattagāhako khaggagāhako. Ete yeva amaccagaṇanāya gaṇiyanti. Kīmkaṇañā? Yuttattā rājaguṇehi. Avasesā agaṇitā sabbe amaccā ’tveva saṅkham gacchanti. Evameva kho mahārāja, vessantarena raññā mahādāne diyamāne yam sattakkhattum mahāpaṭhavī kampitā, akālikam etam kadācuppattikam atṭhahi hetūhi vippamuttam. Na tam gaṇiyati atṭhahi hetūhi.

Sūyatī nu kho mahārāja etarahi jinasāsane katādhikārānam ditṭhadhammasukhavedaniyam kammam, kitti ca yesam abbhuggatā devamanussesū ”ti?

“Āma bhante. Sūyatī² etarahi jinasāsane katādhikārānam ditṭhadhammasukhavedaniyam kammam, kitti ca yesam abbhuggatā devamanussesu. Satta te janā ”ti.³

“Ko ca ko ca mahārājā ”ti?⁴

“Sumano ca bhante mālākāro, ekasātako ca brāhmaṇo, puṇṇo ca bhatako, mallikā ca devī, gopālamātā ca devī, suppiyā ca upāsikā, puṇṇā ca dāsī ”ti ime satta ditṭhadhammasukhavedaniyā sattā. Kitti ca imesam abbhuggatā devamanussesū ”ti.

“Apare ’pi sūyanti nu kho atite mānusakena sarīradehena tidasabhanam gatā ”ti?

“Āma bhante sūyantī ”ti.

“Ko ca ko ca mahārājā ”ti?³

“Guttilo ca gandhabbo, sādhino ca rājā, nimī ca rājā, mandhātā ca rājā ”ti ime caturo janā sūyanti teneva mānusakena sarīradehena tidasabhanam gatā ”ti. Sucirampi katam sūyati sukatadukkatan ”ti.

“Sutapubbañ pana tayā mahārāja atite vā addhāne vattamāne vā addhāne itthannāmassa dāne diyamāne sakim vā dvikkhattum vā tikkhattum vā mahāpaṭhavī kampitā ”ti?

6. “Na hi bhante ”ti.

“Atthi me mahārāja āgamō adhigamo pariyatti savaṇam sikkhā balam sussūsā paripucchā ācariyupāsanam. Mayā ’pi nassutapubbañ itthannāmassa dāne diyamāne sakim vā dvikkhattum vā mahāpaṭhavī⁵ kampitā ”ti ṭhāpetvā vessantarassa rājavasabhassa dānavaram. Bhagavato ca mahārāja kassapassa bhagavato ca sakyamunino ”ti dvinnam buddhānam antare gaṇanapathavītivattā vassakoṭiyo atikkantā tatthapi me savaṇam natthi ‘itthannāmassa dāne diyamāne sakim vā dvikkhattum vā tikkhattum vā mahāpaṭhavī kampitā ”ti.

¹ dvisatampi tisatampi amaccā - Ma.

² suyyati - Ma.

³ satta janā ti - Ma.

⁴ ke ca te mahārājā ti - Ma.

⁵ dvikkhattum vā tikkhattum vā mahāpaṭhavī - Ma, PTS.

4. Tâu đại vương, hoặc là giống như các quan đại thần của đức vua thì cả trăm người, hai trăm người. Trong số những người ấy chỉ có sáu là được tính vào việc tính đếm các quan đại thần, tức là: tướng quân, quan tể tự, quan xứ án, quan thủ khố, quan giữ lọng, quan giữ gươm. Chỉ những người này được tính vào việc tính đếm các quan đại thần. Vì lý do gì? Vì trạng thái gắn bó với các phẩm chất của đức vua. Còn tất cả những người còn lại không được tính đếm mà chỉ được xem là ‘quan đại thần.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế việc đại địa đầu đã rúng động bảy lần vào lúc cuộc đại thí đang được trao ra bởi đức vua Vessantara, điều này là bất thường, đôi lúc có xảy ra, được loại ra khỏi tám nhân. Việc ấy không được tính vào tám nhân.

Tâu đại vương, phải chăng có được nghe là trong thời hiện tại nghiệp của những việc làm hướng thượng đã làm ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng là có cảm thọ lạc trong hiện tại, và danh tiếng của những việc này vang lên ở giữa chư Thiên và nhân loại?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có được nghe là trong thời hiện tại nghiệp của những việc làm hướng thượng đã làm ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng là có cảm thọ lạc trong hiện tại, và danh tiếng của những việc này vang lên ở giữa chư Thiên và nhân loại. Những người ấy là bảy người.”

“Tâu đại vương, là ai và ai vậy?”

“Thưa ngài, là ‘người làm tràng hoa Sumanā, Bà-la-môn Ekasāṭaka, người làm công Puṇṇa, hoàng hậu Mallikā, hoàng hậu Gopālamātā, cận sự nữ Suppiyā, và nữ tỳ Puṇṇā.’ Bảy người này có cảm thọ lạc trong hiện tại, và danh tiếng của những người này vang lên ở giữa chư Thiên và nhân loại.”

“Vậy có được nghe những người khác trong thời quá khứ đã đi đến cung trời Đạo Lợi bằng chính thân thể và vóc dáng ấy của con người?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có được nghe.”

“Tâu đại vương, là ai và ai vậy?”

“Là ‘vị Càn-thát-bà Guttīla, đức vua Sādhīna, đức vua Nīmī, và đức vua Mandhātā.’ Bốn người này được nghe là đã đi đến cung trời Đạo Lợi bằng thân thể và vóc dáng của con người. Được nghe rằng việc đã làm tốt hoặc đã làm xấu đã được làm lâu lắm rồi.”

“Tâu đại vương, phải chăng đại vương đã được nghe trước đây vào thời quá khứ xa xăm hoặc trong thời hiện tại xa xăm đại địa cầu đã rúng động một lần hoặc hai lần hoặc ba lần khi vật thí của người tên như vậy đang được trao ra?”

6. “Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, tôi đã có sự truyền thừa, sự thành tựu, sự thuộc lòng Kinh điển, sự lắng nghe, sự học tập, năng lực, sự mong mỏi lắng nghe, sự vấn hỏi, sự hầu hạ các vị thầy, tuy nhiên tôi cũng chưa từng được nghe trước đây đại địa cầu đã rúng động một lần hoặc hai lần hoặc ba lần khi vật thí của người tên như vậy đang được trao ra, ngoại trừ việc bố thí cao quý của vị vua kiệt xuất Vessantara. Tâu đại vương, vào khoảng giữa của hai vị Phật là ‘đức Thế Tôn Kassapa và đức Thế Tôn Sakyamuni,’ nhiều koṭi năm vượt quá cách thức tính đếm đã trôi qua, ngay cả trong khoảng thời gian đó tôi cũng không có nghe là ‘đại địa cầu đã rúng động một lần hoặc hai lần hoặc ba lần khi vật thí của người tên như vậy đang được trao ra.’”

Na mahārāja tāvatakena viriyena tāvatakena parakkamena mahāpaṭhavī kampati. Guṇabhārabharitā mahārāja sabba-soceyya-kiriya-guṇabhārabharitā dhāretum avisahantī mahāpaṭhavī calati kampati pavedhati.

7. Yathā mahārāja sakaṭassa atibhārabharitassa nābhiyo ca nemiyo ca phalanti, akkho bhijjati, evameva kho mahārāja sabbasoceyyakiriyaguṇabhārabharitā mahāpaṭhavī dhāretum na visahantī calati kampati pavedhati.

Yathā vā pana mahārāja gaganaṃ anila-jala-vega-sañchāditam ussanna-jalabhāra-bharitam ativātena phuṭitattā nadati ravati galagalāyati, evameva kho mahārāja mahāpaṭhavī rañño vessantarassa dānabalavipula-ussanna-bhārabharitā dhāretum avisahantī calati kampati pavedhati.

8. Na hi mahārāja rañño vessantarassa cittaṇi rāgavasena pavattati, na dosavasena pavattati, na mohavasena pavattati, na mānavasena pavattati, na diṭṭhivasena pavattati, na kilesavasena pavattati, na vitakkavasena pavattati, na arativasena pavattati. Atha kho dānavasena bahulam pavattati ‘kinti anāgatā yācakā mama santike āgaccheyyūm, āgatā ca yācakā yathākāmaṇ labhitvā attamanā bhavyeyun’ ti satataṇi samitam dānaṇi pati mānasam ṛhitaṇi hoti.

9. Rañño mahārāja vessantarassa satataṇi samitam dasasu ṛhānesu mānasam ṛhitaṇi hoti: dame same khantiyam samvare yame niyame akkodhe avihimsāya sacce soceyye.

Rañño mahārāja vessantarassa kāmesanā pahinā bhavesanā paṭippassaddhā brahmacariyesanā yeva ussukkaṇi āpannā.

Rañño mahārāja vessantarassa attarakkhā pahinā pararakkhā¹ ussukkam āpannā.² ‘Kinti ime sattā samaggā assu arogā sadhanā dighāyukā’ ti bahulam yeva mānasam pavattati.

Dadamāno ca mahārāja vessantaro rājā tam dānaṇi na bhavasampatti-hetu deti, na dhanahetu deti, na paṭidānahetu deti, na upalāpanahetu deti, na āyuhetu deti, na vaṇṇahetu deti, na sukhahetu deti, na balahetu deti, na yasahetu deti, na puttahetu deti, na dhituhetu deti. Atha kho sabbaññuta-ñāṇassa hetu sabbaññutaññāṇaratanassa kāraṇā evarūpe atulavipulānuttare dānavare adāsi. Sabbaññutam patto ca imam gātham abhāsi:

*‘Jālim kaṇhājinaṇi dhitam maddideviṇi patibbatam,
cajamāno na cintesiṇi bodhiyā yeva kāraṇā’ ti.*

¹ sabbasattarakkhāya - Ma.

² āpanno - Ma, PTS.

Tâu đại vương, đại địa cầu không rúng động với sự tinh tấn chừng ấy, với sự nỗ lực chừng ấy. Tâu đại vương, bị chồng chất gánh nặng về đức hạnh, bị chồng chất toàn bộ gánh nặng về sự trong sạch, hành động, và đức hạnh, trong khi không thể nâng đỡ, đại địa cầu lay động, rúng động, chuyển động.

7. Tâu đại vương, giống như khi chiếc xe tải bị chồng chất vật nặng quá tải thì các ổ trục và các vành bánh xe bung ra, trục xe bị gãy. Tâu đại vương, tương tự y như thế bị chồng chất toàn bộ gánh nặng về sự trong sạch, hành động, và đức hạnh, trong khi không thể nâng đỡ, đại địa cầu lay động, rúng động, chuyển động.

Tâu đại vương, hoặc là giống như bầu trời bị bao phủ bởi sự chuyển động của gió và nước, bị chồng chất bởi gánh nặng về lượng nước dồi dào, do trạng thái bị đưa đẩy bởi cơn gió mạnh nên gầm rú, gào thét, rống lên. Tâu đại vương, tương tự y như thế bị chồng chất gánh nặng lớn lao và dồi dào về năng lực bố thí của đức vua Vessantara, trong khi không thể nâng đỡ, đại địa cầu lay động, rúng động, chuyển động.

8. Tâu đại vương, bởi vì tâm của đức vua Vessantara không vận hành do tác động của tham, không vận hành do tác động của sân, không vận hành do tác động của si, không vận hành do tác động của ngã mạn, không vận hành do tác động của tà kiến, không vận hành do tác động của phiền não, không vận hành do tác động của suy tầm, không vận hành do tác động của ganh ghét. Khi ấy, nó vận hành phần nhiều do tác động của sự bố thí: 'Làm cách nào những người ăn xin chưa đi đến có thể đến gần ta, và những người ăn xin đã đi đến có thể nhận lãnh theo như ý muốn và có thể được hài lòng?' Sự bố thí là chủ tế, là tâm ý đã được khẳng định một cách thường xuyên, liên tục.

9. Tâu đại vương, tâm ý của đức vua Vessantara đã được khẳng định một cách thường xuyên, liên tục trong mười trường hợp: ở sự huấn luyện, ở sự bình lặng, ở sự nhẫn耐, ở sự phòng hộ, ở sự thu thúc, ở sự đè nén, ở sự không giận dữ, ở sự không hãi hãi, ở sự chân thật, ở sự trong sạch.

Tâu đại vương, đối với đức vua Vessantara thì sự tâm cầu về dục đã được dứt bỏ, sự tâm cầu về hữu đã được yên lặng, chỉ riêng sự tâm cầu về Phạm hạnh là được đạt đến một cách sốt sắng.

Tâu đại vương, đối với đức vua Vessantara thì sự bảo vệ bản thân đã được dứt bỏ, sự bảo vệ người khác đã được đạt đến một cách sốt sắng: 'Làm cách nào những chúng sanh này có thể hợp nhất, không tật bệnh, có tài sản, có tuổi thọ dài lâu?' tâm ý vận hành phần nhiều là như thế.

Tâu đại vương, và trong khi bố thí vật thí ấy, đức vua Vessantara không bố thí vì nhân đạt đến tái sanh, không bố thí vì nhân tài sản, không bố thí vì nhân vật biếu lại, không bố thí vì nhân thu phục, không bố thí vì nhân tuổi thọ, không bố thí vì nhân sắc đẹp, không bố thí vì nhân hạnh phúc, không bố thí vì nhân sức mạnh, không bố thí vì nhân danh vọng, không bố thí vì nhân con trai, không bố thí vì nhân con gái. Khi ấy đức vua đã bố thí vật thí cao quý, không thể đo lường, bao la, vô thượng có hình thức như thế ấy vì lý do của trí Toàn Tri, vì lý do của báu vật là trí Toàn Tri. Và khi đã đạt được bản thể Toàn Tri, đức vua đã nói lên lời kệ này:

'Chỉ vì lý do là sự Giác Ngộ, ta đã không nghĩ suy trong khi buông bỏ Jāli, con gái Kāñhājinā, và hoàng hậu Maddī chung thủy.'

10. Rājā mahārāja vessantaro¹ akkodhena kodham jināti, asādhumi sādhunā jināti, kadariyam dānena jināti, alikam² saccena jināti, sabbam akusalam kusalena jināti. Tassa evam dadamānassa dhammānugatassa dhammasisakassa dānanissandabala³viriyavipulavihārena⁴ heṭṭhā mahāvātā sañcalanti. Sanikasanikam sakiṁ sakiṁ ākulākulā vāyanti onamanti unnamanti vinamanti, sīnapattapādapā⁵ papatanti, gumbagumbā⁶ valāhakā gahane sandhāvanti, rajasamcitā vātā dāruṇā honti, gaganam uppilītam, vātā vāyanti, sahasā dhamadhamāyanti, mahābhīmo saddo niccharati, tesu vātesu kupitesu udakaṁ sanikasanikam⁷ calati, udate calite khubbhanti macchakacchapā, jāyanti yamakayamakā ūmayo, tasanti jalacarā sattā,⁸ jalavīci yuganaddhā vattati, vīcinādo pavattati, ghorā bubbulaṁ utṭhahanti, pheṇamālā bhavanti, uttarati mahāsamuddo, dissāvidisam dhāvati udakaṁ ussotapaṭisotamukhā⁹ sandanti saliladhārā. Asuragaruļanāgayakkhā¹⁰ ubbjijjanti 'kinnu kho kathannukho sāgaro viparivattati 'ti gamanapatham-esanti bhītacittā khubhite lulite jaladhare pakampati mahāpaṭhavī samahā-nagā¹¹ sasāgarā parivattanti¹² sinerugirikūṭelasikharo vinamamāno hoti, vimanā honti ahinakulabilārakotthukasūkaramigapakkhino, rudanti yakkhā appesakkhā, hasanti yakkhā mahesakkhā kampamānāya mahāpaṭhaviyā.

11. Yathā mahārāja mahatimahāpariyoge uddhanagate udakasampuṇṇe ākiṇṇataṇḍule heṭṭhato aggi jalāmāno paṭhamam tāvā pariyogaṁ santāpeti, pariyogo santatto udakaṁ santāpeti, udakaṁ santattam taṇḍulam santāpeti, taṇḍulam santattam ummujjati nimujjati, bubbulaṁ kājatam hoti, pheṇamālā uttaranti. Evameva kho mahārāja vessantaro rājā yaṁ loke duccajam tam caji. Tassa tam duccajam cajantassa dānassa sabhāvanissandena heṭṭhā mahāvātā dhāretum na visahantā parikuppiṇsu. Mahāvātesu parikupitesu udakaṁ kampi. Udate kampite mahāpaṭhavī kampi.

Iti tadā mahāvātā ca udakañca paṭhavī cāti ime tayo ekamanā viya ahesum. Mahādānanissandena vipulabalaviriyena natthediso mahārāja aññassa dānānubhāvo yathā vessantarassa rañño mahādānaṁ aggamakkhāyati.

12. Yathā mahārāja mahiyā bahuvidhā maṇayo vijjanti, seyyathīdaṁ: indanilo mahānilo jotiraso veluriyo ummāpuppho sirisapuppho manoharo suriyakanto candakanto vajiro khajopanako phussarāgo lohitaṅko¹³ masāragallo 'ti, ete sabbe atikkamma cakkavattimaṇi aggamakkhāyati. Cakkavattimaṇi mahārāja samantā yojanam obhāseti, evameva kho mahārāja yaṁ kiñci mahiyā dānam vijjati api asadisadānaparamam, tam sabbam atikkamma vessantarassa rañño mahādānaṁ aggamakkhāyati. Vessantarassa mahārāja rañño mahādāne diyamāne sattakkhattum mahāpaṭhavī kampitā "ti.

¹ vessantaro mahārāja rājā - Ma, PTS.

² alikavādinaṁ - Ma, PTS.

³ dānanissandabala - Ma.

⁴ vippahārena - Ma.

⁵ chinnapattapādapā - Ma; sīnapattā pādapā - PTS.

⁶ gumbam gumbam - Ma; gumbagumbam - PTS.

⁷ sanikam sanikam - Ma, PTS.

⁸ ūmayo jāyanti, jalacarā sattā tasanti - Ma.

⁹ uddham̄sotapaṭisotamukhā - Ma.

¹⁰ tasanti asuragaruļanāgayakkhā - Ma, PTS.

¹¹ sanagā - Ma, PTS.

¹² parivattati - Ma, PTS.

¹³ lohitaṅgo - Ma.

10. Tâu đại vương, đức vua Vessantara chiến thắng giận dữ bằng không giận dữ, chiến thắng sự xấu xa bằng sự tốt đẹp, chiến thắng keo kiệt bằng bồ thí, chiến thắng giả dối bằng chân thật, chiến thắng tất cả bất thiện bằng thiện. Trong khi vị ấy, là người đã tiến bước theo Giáo Pháp, hướng về Giáo Pháp, đang bồ thí như vậy, do tính chất bao la của sự tinh tấn và năng lực của việc hoàn thành sự bồ thí, có những cơn gió lớn xao động ở phía bên dưới. Chúng thổi qua một cách hoàn toàn rối loạn, chầm chậm từ từ cơn từng cơn một; chúng sà xuống, bốc lên, xoáy tròn; các cây bị trui lá đổ xuống, những đám mây dày đặc di chuyển ở bầu trời, những cơn gió tích lũy đầy bụi trở nên dữ dội, bầu trời bị hạ thấp, các cơn gió thổi cuộn đi ào ạt, âm thanh vô cùng ghê rợn phát ra; khi những cơn gió ấy giận dữ thì nước dao động tăng dần, khi nước bị dao động thì các con cá và rùa bị quấy nhiễu, các đợt sóng từng đôi từng đôi sanh lên, các chúng sanh là loài thủy tộc run sợ, sóng nước gợn tròn từng cặp, tiếng rì rào của sóng phát khởi, bong bóng nước ghê rợn nổi lên, những mảng bọt nước hiện hữu; đại dương nổi dậy, nước chảy khắp tám phương, các dòng nước trôi chảy từ miệng của các dòng nước xuôi ngược. Các loài A-tu-la, kim-si-diều, rồng, dạ-xoa bị hoảng hốt: 'Có thật không, bằng cách nào mà biển cả xoay ngược lại?' rồi tìm kiếm lối ra đi với tâm hải sợ; khi bầu nước bị quấy nhiễu, bị khuấy rối, đại địa cầu cùng với núi non luôn cả biển cả rung động, chớp đá của đỉnh núi Sineru nghiêng ngả trong khi bị xoáy tròn, các loài rắn, chồn, mèo, chó rừng, heo rừng, nai, chim chóc bị hết hồn, các dạ-xoa ít quyền lực khóc lóc, các dạ-xoa nhiều quyền lực cười đùa trong khi đại địa cầu rung động.

11. Tâu đại vương, giống như ngọn lửa đang cháy ở bên dưới cái chảo to lớn vĩ đại được chứa đầy nước, có gạo lồn nhổ, được đặt ở lò lửa, trước tiên (ngọn lửa) đốt nóng cái chảo, khi cái chảo đã được đốt nóng, nó đun nóng nước; khi nước đã được đốt nóng, nó đun nóng gạo; gạo đã được đốt nóng nổi lên, chìm xuống, làm sanh ra bong bóng nước, rồi những mảng bọt nước trôi lên. Tâu đại vương, tương tự y như thế, đức vua Vessantara đã từ bỏ vật khó từ bỏ ở thế gian. Khi vị ấy đang từ bỏ vật khó từ bỏ ấy, do sự hoàn thành từ bản chất của việc bồ thí, những cơn gió lớn ở phía bên dưới, trong khi không thể nâng đỡ, đã bị khuấy động. Khi những cơn gió lớn bị khuấy động, nước đã rung động, đại địa cầu đã rung động.

Như thế vào khi ấy 'những cơn gió lớn, nước, và quả địa cầu,' ba thứ này đã trở thành như là có chung một tâm ý. Do việc hoàn thành của sự bồ thí vĩ đại, do năng lực và sự tinh tấn bao la, không có người nào khác có oai lực bồ thí như thế này như là oai lực bồ thí vĩ đại của đức vua Vessantara.

12. Tâu đại vương, giống như các viên ngọc ma-ni nhiều loại được tìm thấy ở trái đất, như là: ngọc xa-phia, ngọc lục, ngọc như ý, ngọc bích, ngọc hoa lanh, ngọc hoa keo, ngọc thu hồi, ngọc nhật lê, ngọc nguyệt lê, kim cương, ngọc lân tinh, hoàng ngọc, hồng ngọc, ngọc mắt mèo,' thì viên ngọc ma-ni của đức Chuyển Luân vượt trội tất cả các viên ngọc này nên được gọi là nhất hạng. Tâu đại vương, viên ngọc ma-ni của đức Chuyển Luân chiếu sáng một do-tuần ở chung quanh, tâu đại vương, tương tự y như thế bất cứ sự bồ thí nào được tìm thấy ở trái đất, đều là sự bồ thí tối thượng không thể sánh bằng, sự bồ thí vĩ đại của đức vua Vessantara vượt trội tất cả các sự bồ thí ấy nên được gọi là nhất hạng. Tâu đại vương, khi sự bồ thí vĩ đại của đức vua Vessantara đang được trao ra thì đại địa cầu đã bị rung động bảy lần."

“Acchariyam bhante nāgasena buddhānam! Abbhūtam bhante nāgasena buddhānam! Yam tathāgato bodhisatto samāno asamo lokena evamkhanti evamcitto evam adhimutti evamadhippāyo. Bodhisattānam bhante nāgasena parakkamo dakkhāpito. Pāramī ca jinānam bhiyyo obhāsitā cariyam carato ‘pi tāva tathāgatassa sadevake loke setṭhabhāvo anudassito. Sādhu bhante nāgasena thomitam jinasāsanam, jotitā jinapāramī, chinnā titthiyānam vādagāṇṭhi, bhinnā parappavādakumbhā, pañho gambhīro uttānikato, gahanaṁ agahanaṁ kataṁ, sammā laddhaṁ jinaputtānam nibbāhanām. Evametam gaṇīvarapavara, tathā sampaṭicchāmā ”ti.

Mahābhūmicālapātubhāvapañho catuttho.

5. SIVIRĀJĀ CAKKHUDĀNAPAÑHO

1. “**Bhante nāgasena tumhe evam bhaṇatha:** ‘Sivirājena yācakassa cakkhūni dinnāni, andhassa sato puna dibbacakkhūni uppānnāni ’ti. Etampi vacanām sakasaṭam saniggahaṁ sadosam. ‘**Hetusamugghāte ahetusmiṁ avatthusmiṁ natthi dibba-cakkhussa uppādo ’ti sutte vuttaṁ.** Yadi bhante nāgasena sivirājena yācakassa cakkhūni dinnāni, tena hi ‘puna dibbacakkhūni uppānnāni ’ti yan vacanām, tam micchā. Yadi dibbacakkhūni uppānnāni, tena hi ‘sivirājena yācakassa cakkhūni dinnāni ’ti yan vacanām tampi micchā. Ayampi ubhatokotiko pañho gaṇṭhitō ‘pi gaṇṭhitaro, vethato ‘pi vethataro,¹ gahanato ‘pi gahanataro, so tavānuppatto. Tattha chandamabhijanehi nibbāhanāya, paravādānam niggahāyā ”ti.

2. “Dinnāni mahārāja sivirājena yācakassa cakkhūni. Tattha mā vimatiṁ uppādehi. Puna dibbāni ca cakkhūni uppānnāni. Tatthapi mā vimatiṁ janehī ”ti.

“**Api nu kho bhante nāgasena hetusamugghāte ahetusmiṁ avatthumhi dibbacakkhu uppajjati** ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“**Kim pana bhante nāgasena ettha kāraṇam, yena kāraṇena hetusamugghāte ahetusmiṁ avatthumhi dibbacakkhu uppajjati?** Ingha tāva kāraṇena maṇi saññāpehī ”ti.

¹ vedhato pi vedhataro - Sīmu.

“Thưa ngài Nāgasena, là sự kỳ diệu của chư Phật! Thưa ngài Nāgasena, là sự phi thường của chư Phật! Là việc đức Thế Tôn, trong khi còn là Bồ Tát, với sự nhẫn nại như vậy, với tâm như vậy, với quyết định như vậy, với chủ tâm như vậy, so với thế gian không người sánh bằng. Thưa ngài Nāgasena, sự nỗ lực của các đức Bồ Tát đã được phô bày. Và các pháp toàn hảo của các đấng Chiến Thắng được chiếu sáng còn nhiều hơn thậm chí trong khi các ngài đang thực hành đức hạnh, cho đến bản thể tối thượng của đức Như Lai là được hiển hiện ở thế gian có cả chư Thiên. Thưa ngài Nāgasena, thật tốt đẹp thay Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng đã được tán dương, các pháp toàn hảo của đấng Chiến Thắng đã được tỏa sáng, nút thắt ở học thuyết của các giáo chủ tà giáo đã được cắt đứt, bâu nước về học thuyết của những kẻ khác đã được đập bể, câu hỏi thâm sâu đã được làm rõ, bụi rậm đã được làm không còn bụi rậm, sự giải quyết của các vị con trai của đấng Chiến Thắng đã được tiếp thu đúng đắn. Hỡi vị cao quý và ưu tú trong số các vị có đồ chúng, xin ngài hãy chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về hiện tượng dao động dữ dội của trái đất là thứ tư.

5. CÂU HỎI VỀ SỰ BỐ THÍ MẮT CỦA ĐỨC VUA SIVI:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, ngài đã nói như vậy: ‘Các con mắt đã được đức vua Sivi bố thí đến kẻ cầu xin, khi đức vua đã bị mù thì các thiên nhãn đã được tạo ra lại.’**” Lời nói này cũng có sự sai quấy, có sự bắt bẻ, có khuyết điểm. Điều đã được nói ở trong Kinh là: ‘Khi nhân đã bị lấy đi, khi không có nhân, khi không có nền tảng, thì không có sự tạo ra thiên nhãn.’ Thưa ngài Nāgasena, nếu các con mắt đã được đức vua Sivi bố thí đến kẻ cầu xin, như thế thì lời nói rằng: ‘Các thiên nhãn đã được tạo ra lại’ là sai trái. Nếu các thiên nhãn đã được tạo ra, như thế thì lời nói rằng: ‘Các con mắt đã được đức vua Sivi bố thí đến kẻ cầu xin’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, bị thắt lại còn hơn nút thắt, bị xoắn lại còn hơn vật xoắn, bị rối rắm còn hơn bụi rậm, nó được dành cho ngài. Ở đây, xin ngài hãy khởi lên ước muôn về việc giải quyết vì sự bắt bẻ của các học thuyết khác.”

2. “**Tâu đại vương, các con mắt đã được đức vua Sivi bố thí đến kẻ cầu xin. Đại vương chớ khởi lên sự phân vân về trường hợp ấy. Và các thiên nhãn đã được tạo ra lại. Đại vương cũng chớ này sanh sự phân vân về trường hợp ấy.”**

“Thưa ngài Nāgasena, phải chăng khi nhân đã bị lấy đi, khi không có nhân, khi không có nền tảng thì thiên nhãn cũng được tạo ra?”

“**Tâu đại vương, không đúng.”**

“Thưa ngài Nāgasena, vậy thì ở đây điều gì là lý do mà với lý do ấy thiên nhãn lại được tạo ra khi nhân đã bị lấy đi, khi không có nhân, khi không có nền tảng? Vậy ngài hãy giúp cho trâm hiếu bằng lý lẽ.”

¹ *Sivijātakam* - Bổn Sanh 499 (số thứ tự câu chuyện được ghi theo văn bản của PTS).

3. “Kim pana mahārāja atthi loke saccam̄ nāma, yena saccavādino saccakiriyam̄ karontī ”ti?

“Āma bhante atthi loke saccam̄ nāma. Saccena bhante nāgasena saccavādino saccakiriyam̄ katvā devam̄ vassāpentī, aggim̄ nibbāpentī, visam̄ hananti,¹ aññampi vividham̄ kattabbam̄ karontī ”ti.

“Tena hi mahārāja yujjati sameti sivirājassa saccabalenā dibbacakkhūni uppannānī ’ti saccabalenā mahārāja avatthumhi dibbacakkhu uppajjati, saccam̄ yeva tattha vatthu bhavati dibbacakkhusa uppādāya. Yathā mahārāja ye keci siddhā saccamanugāyanti ‘mahāmegho pavassatū ’ti, tesam̄ sahasaccamanugitena mahāmegho pavassati. Api nu kho mahārāja atthi ākāse vassassa hetu sannicito yena hetunā mahāmegho pavassatī ”ti?

“Na hi bhante. Saccam̄ yeva tattha hetu bhavati mahāmeghassa pavassanāyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja natthi tassa pakatihetu. Saccam̄ yevettha vatthu bhavati dibbacakkhusa uppādāyā ”ti.

4. “Yathā vā pana mahārāja ye keci siddhā² saccamanugāyanti ‘jalitapajjalito mahā-aggikkhandho paṭinivattatū ’ti tesam̄ sahasaccamanugitena jalitapajjalito mahā-aggikkhandho khaṇena paṭinivattati. Api nu kho mahārāja atthi tasmiṇi jalitapajjalite mahā-aggikkhandhe hetu sannicito yena hetunā jalitapajjalitamahā-aggikkhandho khaṇena paṭinivattatī ”ti?

“Na hi bhante saccam̄ yeva vatthu hoti tassa jalitapajjalitassa mahā-aggikkhandhassa khaṇena paṭinivattanāyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja natthi tassa pakatihetu. Saccam̄ yevettha vatthu bhavati dibbacakkhusa uppādāyā ”ti.

5. “Yathā vā pana mahārāja ye keci siddhā¹ saccamanugāyanti ‘visam̄ halāhalam̄ agadam̄ bhavatū ’ti,³ api nu kho mahārāja halāhalavise vatthu sannicitam̄ atthi⁴ yena vatthunā visam̄ halāhalam̄ agadam̄ bhavatī ”ti?

“Na hi bhante. Saccam̄ yeva tattha hetu bhavati visassa halāhalassa khaṇena paṭighātāyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja vinā pakatihetuṁ saccam̄ yevettha vatthu bhavati dibbacakkhusa upādāyā ”ti.

¹ paṭiḥananti - Ma, PTS.

² sattā - Ma.

³ yathā vā pana mahārāja ye keci sattā saccamanugāyanti ‘visam̄ halāhalam̄ agadam̄ bhavatū ’ti. tesam̄ saha saccamanugitena visam̄ halāhalam̄ khaṇena agadam̄ bhavati - Ma, PTS.

⁴ atthi tasmiṇi halāhalavise hetu sannicito - Ma, PTS.

3. “Tâu đại vương, có chăng ở thế gian cái gọi là sự chân thật mà những người có lời nói chân thật về điều ấy tạo ra sự phát nguyện chân thật?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có cái gọi là sự chân thật ở thế gian. Thưa ngài Nāgasena, những người nói lời chân thật với sự chân thật tạo ra sự phát nguyện chân thật khiến cho trời đổ mưa, khiến cho lửa bị dập tắt,¹ làm tiêu tan chất độc, và còn tạo ra việc có thể làm các loại khác nữa.”

“Tâu đại vương, như thế thì nó liên quan, nó phù hợp với việc các thiên nhãns đã được tạo ra cho đức vua Sivi là nhờ vào năng lực của sự chân thật. Tâu đại vương, nhờ vào năng lực của sự chân thật mà thiên nhãns đã được tạo ra khi không có nền tảng. Ở đây, chính sự chân thật là nền tảng cho việc tạo ra thiên nhãns. Tâu đại vương, giống như những vị đạo sĩ nào đó cầu khấn lời chân thật rằng: ‘Xin cho cơn mưa lớn hãy đổ xuống,’ cùng với việc đã cầu khấn lời chân thật của những người ấy, cơn mưa lớn đổ xuống. Tâu đại vương, phải chăng có nhân của cơn mưa đã hội tụ lại ở khoảng không mà với nhân ấy cơn mưa lớn đổ xuống?”

“Thưa ngài, không đúng. Trong trường hợp ấy, chính sự chân thật là nhân cho việc đổ xuống của cơn mưa lớn.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế việc ấy không có nhân bình thường. Trong trường hợp này, chính sự chân thật là nền tảng cho việc tạo ra thiên nhãns.”

4. “Tâu đại vương, hoặc là giống như việc những vị đạo sĩ nào đó cầu khấn lời chân thật rằng: ‘Xin cho khói lửa lớn đã bộc phát hãy quay trở lại;’ cùng với việc đã cầu khấn lời chân thật của những người ấy, khói lửa lớn đã bộc phát tức thời quay trở lại. Tâu đại vương, phải chăng ở khói lửa lớn đã bộc phát ấy có nhân đã được hội tụ lại, mà do nhân ấy khói lửa lớn đã bộc phát tức thời quay trở lại?”

“Thưa ngài, không đúng. Chính sự chân thật là nền tảng cho việc tức thời quay trở lại của khói lửa lớn đã bốc phát ấy.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế việc ấy không có nhân bình thường. Trong trường hợp này, chính sự chân thật là nền tảng cho việc tạo ra thiên nhãns.”

5. “Tâu đại vương, hoặc là giống như việc những vị đạo sĩ nào đó cầu khấn lời chân thật rằng: ‘Xin cho chất độc dữ dội trở thành thuốc chữa bệnh.’ Tâu đại vương, phải chăng ở chất độc dữ dội có nền tảng đã hội tụ lại, mà với nền tảng ấy chất độc dữ dội trở thành thuốc chữa bệnh?”

“Thưa ngài, không đúng. Trong trường hợp ấy, chính sự chân thật là nguyên nhân cho việc tức thời tiêu diệt chất độc dữ dội.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế trong trường hợp này, chính sự chân thật là nền tảng cho việc tạo ra thiên nhãns, không phải nhân bình thường.”

¹ Vaṭṭakajātakaṃ - Bổn Sanh 35.

“Catunnampi mahārāja ariyasaccānam paṭivedhāya natthaññam vatthu. Saccam vatthum karitvā cattāri ariyasaccāni pativijjhanti.¹ Atthi mahārāja cīnavisaye cīnarājā. So mahāsamudde baliṇ kātukāmo² catumāse catumāse saccakiriyam katvā saha rathena³ antomahāsamudde yojanam pavisi. Tassa rathasisassa purato⁴ mahāvārikkhandho paṭikkamati, nikkhantassa puna ottharati. Api nu kho mahārāja so mahāsamuddo sadevamanussenāpi lokena pakatikāyabalena sakkā paṭikkamāpetun ”ti?

“Atiparittake ’pi bhante talāke udakaṇ na sakkā sadevamanussenāpi lokena pakatikāyabalena paṭikkamāpetun. Kimpana mahāsamudde udakan ”ti?

6. “Iti imināpi mahārāja kāraṇena saccabalaṇ nātabbaṇ ‘natthi tam ṛhānaṇ yaṇ saccena na pattaṭban ’ti.

Nagare mahārāja pāṭaliputte asoko dhammarājā sanegamajānapada-amaccabhaṭabalamahāmaccehi⁵ parivuto gaṅgam nadīm navasalilasamuṇṇam samatithikam samabharitaṇ⁶ pañcayojanasatāyāmam yojanaputhulam sandamānam disvā amacce evamāha: ‘Atthi koci bhaṇe samattho yo imam mahāgaṅgam paṭisotam sandāpetun ’ti? Amaccā āhaṁsu: ‘Dukkaram devā ’ti. Tasmiṇ yeva gaṅgākule ṭhitā bindumatī⁷ nāma gaṇikā assosi: ‘Raññā kira evam vuttaṇ ‘sakkā nu kho imam mahāgaṅgam paṭisotam sandāpetun ’ti. Sā evamāha: ‘Ahaṇ hi mahānagare⁸ pāṭaliputte gaṇikā rūpūpajivinī antimajivikā. Mama tāva rājā saccakiriyam passatū ’ti. Atha sā saccakiriyam akāsi. Saha tassā saccakiriyāya khaṇena sā mahāgaṅgā galagalāyanti paṭisotam sandittha mahato janakāyassa passato. Atha rājā mahāgaṅgāya āvatṭa-ūmivegajanitaṇ halāhalāsaddam⁹ sutvā vimhito accchariyabbhūtajāto amacce evamāha: ‘Kissāyam bhaṇe mahāgaṅgā paṭisotam sandatī ’ti? ‘Bindumatī mahārāja gaṇikā tava vacanam sutvā saccakiriyam akāsi. Tassā saccakiriyāya mahāgaṅgā uddhamukhā¹⁰ sandatī ’ti.

Atha saṇviggahadayo rājā turitaturito sayam gantvā tam gaṇikam pucchi: ‘Saccam kira je tayā saccakiriyāya ayaṇ gaṅgā paṭisotam sandāpitā ’ti? ‘Āma devā ’ti. Rājā āha: ‘Kim te tathā balam atthi? Ko vā te vacanam ādiyati anummatto? Kena tvam balena imam mahāgaṅgam paṭisotam sandāpesi ’ti? Sā āha: ‘Saccabalenāhaṇ mahārāja imam mahāgaṅgam paṭisotam sandāpesin ’ti Rājā āha: ‘Kim te saccabalaṇ atthi coriyā dhuttiyā asatiyā chinnikāya¹¹ pāpikāya bhinnasimāya atikkantikāya andhajanavilopikāyā ’ti? ‘Saccam mahārāja, tādisikā aham.

¹ paṭivijjhantī ti - Ma, PTS.

² mahāsamudde kīlitukāmo - Ma.

³ siharathena - PTS.

⁴ purato purato - Ma.

⁵ mahāmattehi - Ma, PTS.

⁶ sambharitaṇ - Ma.

⁷ bandhumatī - Ma.

⁸ nagare - Ma, PTS.

⁹ halāhalasaddam - Ma, PTS.

¹⁰ uddhamukhā - Ma;

ubbhamukhā - PTS.

¹¹ chindikāya - Sīmu.

“Tâu đại vương, không có nền tảng nào khác cho việc thâm nhập bốn Chân Lý Cao Thượng. Bốn Chân Lý Cao Thượng được thâm nhập sau khi đã đặt nền tảng ở sự chân thật. Tâu đại vương, có đức vua Cīna ở khu vực Cīna. Đức vua có ước muốn tiến hành việc cúng tế ở đại dương nên đã thực hiện sự phát nguyện chân thật vào mỗi bốn tháng, rồi cùng với chiếc xe tiến vào trong đại dương một do-tuần. Khối lượng nước vĩ đại đi thụt lùi ở phía trước đầu chiếc xe của đức vua, đến khi đức vua đã vượt qua thì bao trùm lại. Tâu đại vương, phải chăng thế gian có cả chư Thiên và nhân loại, với năng lực của cơ thể bình thường, có thể khiến cho đại dương ấy đi thụt lùi?”

“Thưa ngài, thế gian có cả chư Thiên và nhân loại, với năng lực của cơ thể bình thường, cũng không thể khiến cho nước ở hồ nước vô cùng nhỏ đi thụt lùi, thì làm gì được đối với nước ở đại dương?”

6. “Tâu đại vương, cũng vì lý do này mà năng lực của sự chân thật được biết đến như vậy: ‘Không có nơi nào mà sự chân thật không thể đạt đến.’

Tâu đại vương, đức vua công chính Asoka ở thành phố Pāṭaliputta, được tùy tùng bởi các thị dân, dân chúng, các viên chức, nhân công, binh lính, và các quan đại thần, sau khi nhìn thấy sông Gaṅgā tràn đầy nước mới, ngập bờ, trải rộng có bề dài năm trăm do-tuần, bề ngang một do-tuần, đang trôi chảy, nên đã nói với các quan viên rằng: ‘Này các khanh, có ai có khả năng làm cho sông Gaṅgā vĩ đại này chảy ngược dòng không?’ Các quan viên đã nói rằng: ‘Tâu bệ hạ, là việc khó làm.’ Có cô kỹ nữ tên Bindumatī đứng ở ngay tại bờ sông Gaṅgā ấy đã nghe rằng: ‘Nghe nói đức vua đã nói như vậy: - Có thể làm cho sông Gaṅgā vĩ đại này chảy ngược dòng không?’ Cô ấy đã nói như vậy: ‘Chính thiếp là người kỹ nữ ở thành phố lớn Pāṭaliputta, có cuộc sống nhở vào sắc đẹp, là cách sinh nhai tồi tệ nhất. Mong rằng đức vua hãy chứng kiến sự phát nguyện chân thật của thiếp.’ Rồi cô ấy đã thực hiện sự phát nguyện chân thật. Vào giây phút của sự phát nguyện chân thật của cô ấy, con sông Gaṅgā vĩ đại ấy, trong lúc gầm lên tiếng rì rào, đã chảy ngược dòng cho đám đông người chứng kiến. Khi ấy, nghe được tiếng ầm ĩ tạo ra bởi tốc độ của sóng nước bị xoáy tròn, đức vua đã có sự ngạc nhiên được sanh lên do điều kỳ diệu phi thường, nên đã nói với các quan viên rằng: ‘Này các khanh, do người nào mà con sông Gaṅgā vĩ đại này chảy ngược dòng?’ ‘Tâu đại vương, cô kỹ nữ Bindumatī sau khi nghe lời nói của đại vương đã thực hiện sự phát nguyện chân thật. Do sự phát nguyện chân thật của cô ấy mà con sông Gaṅgā chảy về phía thượng nguồn.’

Khi ấy, có tâm bị chấn động, đức vua đã đích thân đi đến vô cùng vội vã và đã hỏi cô kỹ nữ ấy rằng: ‘Này cô gái, nghe nói do sự phát nguyện chân thật của cô mà con sông Gaṅgā này chảy ngược dòng, có đúng không vậy?’ ‘Tâu bệ hạ, đúng vậy.’ Đức vua đã nói rằng: ‘Cô có năng lực gì về việc ấy? Ai mà tin lời nói của cô, nếu không bị điên khùng? Do năng lực gì mà cô đã làm cho con sông Gaṅgā vĩ đại này chảy ngược dòng?’ Cô ấy đã nói rằng: ‘Tâu đại vương, do năng lực của sự chân thật mà thiếp đã làm cho con sông Gaṅgā vĩ đại này chảy ngược dòng.’ Đức vua đã nói rằng: ‘Năng lực của sự chân thật gì có ở nơi cô, khi cô là kẻ trộm, hạng người vô lại, không trong sạch, lường gạt, độc ác, bóc lột những kẻ mê muội?’ ‘Tâu đại vương, sự thật thì thiếp là người như thế ấy.

Yadi me mahārāja saccakiriyā atthi, yāyāham icchamānā sadevakampi lokam parivatteyyan 'ti. Rājā āha: 'Katamā pana sā hoti saccakiriyā 'ti? 'Ingha maṇi sāvehi. Yo me mahārāja dhanam deti khattiyo vā brāhmaṇo vā vesso vā suddo vā añño vā koci, tesam samakaṇi yeva upaṭṭhahāmi. Khattiyo 'ti viseso natthi. Suddo 'ti atimaññanā natthi. Anunayapatīghavippamuttā dhanasāmikam paricarāmi. Esā me deva saccakiriyā yāyāham imam mahāgaṅgam paṭisotam sandāpesin 'ti.

Iti 'pi mahārāja sacce ṭhitā na kiñci attham na vindanti. Dinnāni mahārāja sivirājena yācakassa cakkhūni. Dibbacakkhūni ca uppānnāni. Tañca saccakiriyāya. Yampana sutte vuttam 'mamsacakkhusmiṁ naṭṭhe ahetusmiṁ avatthumhi natthi dibbacakkhusa uppādo 'ti, tam bhāvanā-mayacakkuṁ sandhāya vuttan 'ti. Evametaṇi mahārāja dhārehī "ti.

"Sādhu bhante nāgasena, sunibbēthito pañho. Suniddittho niggaho. Sumadditā paravādā. Evametam tathā sampaṭicchāmī "ti.

Sivirañño cakkhudānapañho pañcamo.

6. GABBHĀVAKKANTIPAÑHO

"Bhante nāgasena, bhāsitampetaṇi bhagavatā: 'Tiṇṇam kho pana bhikkhave sannipātā gabbhassa avakkanti hoti. Idha mātāpitaro ca sannipatitā honti. Mātā ca utunī hoti. Gandhabbo ca paccupaṭṭhito hoti. Imesam kho bhikkhave tiṇṇam sannipātā gabbhassa avakkanti hotī 'ti. Asesavacanametam, nissesavacanametam, nippariyāyavacanametam, arahassavacanametam, sadevamanussānam majjhe nisiditvā bhanitam. Ayañca dvinnam sannipātā gabbhassa avakkanti dissati dukūlena tāpasena pārikāya tāpasiyā utunikāle dakkhiṇena hatthaṅguṭṭhena nābhi parāmatṭhā, tassa tena nābhīparāmasanena sāmo kumāro nibbatto. Mātaṅgenāpi isinā brāhmaṇakaññāya utunikāle dakkhiṇena hatthaṅguṭṭhena nābhi parāmatṭhā. Tassa tena parāmasanena maṇḍavyo māṇavako nibbatto 'ti.

Tâu đại vương, nếu năng lực của sự chân thật có ở nơi thiếp, thì với điều ấy, trong khi mong muốn, thiếp cũng có thể xoay chuyển thế gian có cả chư Thiên.' Đức vua đã nói rằng: 'Vậy thì sự phát nguyện chân thật ấy là điều gì?' 'Vậy thì xin đại vương hãy lắng nghe thiếp. Tâu đại vương, người nào dẫu là Sát-đế-ly, hay Bà-la-môn, hoặc thương buôn, hay nô lệ, hoặc là bất cứ ai ban cho thiếp của cải, thì thiếp phục vụ những người ấy đều bình đẳng. Là 'Sát-đế-ly' không có gì đặc biệt. Là 'nô lệ' không có gì khinh chê. Thiếp hầu hạ người có của cải, thoát ra khỏi sự nuông chiều hay ghét bỏ. Tâu bệ hạ, điều ấy là sự phát nguyện chân thật của thiếp, nhờ nó mà thiếp đã làm cho con sông Gaṅgā vĩ đại này chảy ngược dòng.'

Tâu đại vương, những người đứng vững ở sự chân thật cũng như thế, không có bất cứ ý nghĩa nào mà họ không biết. Tâu đại vương, các con mắt đã được đức vua Sivi bố thí đến kẻ cầu xin, và các thiên nhãn đã được tạo ra lại. Và điều ấy là do sự phát nguyện chân thật. Điều đã được nói ở trong Kinh là: 'Khi nhục nhã đã bị hư hoại, khi không có nhân, khi không có nền tảng, thì không có sự tạo ra của thiên nhãn,' điều ấy được nói liên quan đến con mắt có vật liệu là sự tu tập. Tâu đại vương, xin đại vương hãy ghi nhớ điều này như thế."

"Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Câu hỏi đã khéo được tháo gỡ, sự bắt bẻ đã khéo được giải thích, các học thuyết khác đã khéo được nghiên nát. Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy."

Câu hỏi về sự bối thí mắt của đức vua Sivi là thứ năm.

6. CÂU HỎI VỀ SỰ NHẬP VÀO BÀO THAI:

1. "Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: 'Này các tỳ khưu, sự nhập vào bào thai được hội tụ bởi ba yếu tố. Ở đây, người mẹ và người cha kết hợp với nhau, người mẹ có kinh nguyệt, và chúng sanh đi đâu thai đã sẵn sàng. Ngày các tỳ khưu, sự nhập vào bào thai được hội tụ bởi ba yếu tố này.' Đây là lời nói không thiếu sót, đây là lời nói đầy đủ, đây là lời nói không thay đổi, đây là lời nói xứng đáng, đã được nói (bởi đức Thế Tôn) sau khi ngồi xuống ở giữa chư Thiên và nhân loại. Vì việc nhập vào bào thai này được hội tụ bởi hai yếu tố đã được nhìn thấy: 'Vào thời kỳ kinh nguyệt của nữ đạo sĩ Pārikā, lỗ rún của nàng đã bị chạm vào bởi ngón tay cái bên phải của đạo sĩ Dukūla, do việc chạm vào lỗ rún ấy của vị ấy mà đứa bé trai Sāma được sanh ra.'¹ Vào thời kỳ kinh nguyệt của cô gái Bà-la-môn, lỗ rún của nàng cũng đã bị chạm vào bởi ngón tay cái bên phải của vị ẩn sĩ Mātaṅga, do việc chạm vào lỗ rún ấy của vị ấy mà thanh niên Bà-la-môn Maṇḍavya được sanh ra."²

¹ *Sāmajātakāṇ* - Bổn sanh 540.

² *Mātaṅgajātakāṇ* - Bổn sanh 497.

Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: ‘Tiṇṇam kho pana bhikkhave sannipātā gabbhassa avakkanti hoti ’ti, tena hi ‘sāmo ca kumāro maṇḍavyo ca māṇavako ubho ’pi te nābhiparāmasanena nibbattā ’ti yan vacanam, tam micchā. Yadi tathāgatena bhaṇitam ‘sāmo kumāro ca maṇḍavyo ca māṇavako nābhiparāmasanena nibbattā ’ti, tena hi ‘tiṇṇam kho pana bhikkhave sannipātā gabbhassa avakkanti hoti ’ti yan vacanam tampi micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho sugambhīro, sunipuṇo, visayo buddhimantānam. So tavānuppatto. Chinda vimatipatham. Dhārehi nāṇavarapajotan ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Tiṇṇam kho pana bhikkhave sannipātā gabbhassa avakkanti hoti. Idha mātāpitaro ca sannipatitā honti. Mātā ca utunī hoti. Gandhabbo ca paccupatthito hoti. Evam tiṇṇam sannipātā gabbhassa avakkanti hoti ’ti. Bhanitañca ‘sāmo kumāro maṇḍavyo ca māṇavako nābhiparāmasanena nibbattā ”ti.

“Tena hi bhante nāgasena yena kāraṇena pañho suvinicchito hoti, tena kāraṇena maṇ saññāpehī ”ti.¹

3. “Sutapubbaṇ pana tayā mahārāja saṃkicco ca kumāro isisiṅgo ca tāpaso thero ca kumārakassapo iminā nāma te nibbattā ”ti?

“Āma bhante suyyati. Abbhuggatā tesam jāti. Dve migadhenuyo tāva utunikāle dvinnam tāpasānam passāvātthānam āgantvā sasambhavam passāvam pivim̄su, tena passāvasambhavena saṃkicco ca kumāro isisiṅgo ca tāpaso nibbatto. Therassa udāyissa bhikkhunūpassayam upagatassa rattacittena bhikkhuniyā aṅgajātam upanijjhāyatassa sambhavam kāsāve mucci. Atha kho āyasmā udāyi tam bhikkhuniṁ etadavoca: ‘Gaccha bhagini, udakaṇ āhara, antaravāsakam dhovissāmī ’ti. ‘Āharayye, ahameva dhovissāmī ’ti. Tato sā bhikkhunī utunīsamaye tam sambhavam ekadesam mukhena aggahesi. Ekadesam aṅgajāte pakkhipi. Tena thero kumārakassapo nibbatto ’ti evam cetam janō āhā ”ti.

“Api nu kho tvam mahārāja saddahasi tam vacanan ”ti?

“Āma bhante. Balavaṇ tattha kāraṇam upalabhbāma yena mayam kāraṇena saddhbāma ‘iminā kāraṇena nibbatto ”ti.²

Kimpanettha mahārāja kāraṇan ”ti?

“Suparikammakate bhante kalale bijam nipatitvā khippam samvirūhati ”ti?

“Āma mahārājā ”ti.

“Evameva kho bhante sā bhikkhunī utunī samānā saṇthite kalale rudhire pacchinnavege ṭhapitāya dhātuyā tam sambhavam gahetvā tasmiṁ kalale pakkhipi. Tena tassā gabbho saṇthāsi. Evam tattha kāraṇam paccema tesam nibbattiya ”ti.

¹ saññopehī ti.

² nibbattā ti - Ma, PTS.

Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: ‘Này các tỳ khưu, sự nhập vào bào thai được hội tụ bởi ba yếu tố,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Bé trai Sāma và thanh niên Bà-la-môn Maṇḍavya, cả hai người ấy được sanh ra do sự chạm vào lỗ rún’ là sai trái. Nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: ‘Bé trai Sāma và thanh niên Bà-la-môn Maṇḍavya, cả hai người ấy được sanh ra do sự chạm vào lỗ rún,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, sự nhập vào bào thai được hội tụ bởi ba yếu tố’ là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, vô cùng sâu xa, vô cùng khôn khéo, là lanh vực dành cho những bậc có sự giác ngộ. Nó được dành cho ngài. Xin ngài hãy chặt đứt sự phân vân. Xin ngài hãy nắm giữ ngọn đèn cao quý của trí tuệ.’

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, sự nhập vào bào thai được hội tụ bởi ba yếu tố. Ở đây, người mẹ và người cha kết hợp với nhau, người mẹ có kinh nguyệt, và chúng sanh đi đầu thai đã sẵn sàng. Sự nhập vào bào thai được hội tụ bởi ba yếu tố như vậy.’ Và có điều đã được nói là: ‘Bé trai Sāma và thanh niên Bà-la-môn Maṇḍavya, cả hai người ấy được sanh ra do sự chạm vào lỗ rún.’”

“Thưa ngài Nāgasena, như thế thì câu hỏi khéo được giải quyết bằng lý lẽ nào, xin ngài giúp cho trẫm hiểu bằng lý lẽ ấy.”

3. “Tâu đại vương, phải chăng đại vương đã được nghe trước đây là thanh niên Saṃkicca, đạo sĩ Isisinga,¹ và trưởng lão Kumārakassapa, những người ấy được sanh ra do việc này?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có được nghe. Việc sanh ra của những người ấy được loan truyền. Hai con nai cái, nhằm vào thời kinh nguyệt, đã đi đến chỗ tiểu tiện của hai vị đạo sĩ rồi uống nước tiểu có lẩn tinh dịch của họ, do tinh dịch ở nước tiểu ấy mà thanh niên Saṃkicca và đạo sĩ Isisinga được sanh ra. Trưởng lão Udāyi đã đi đến chỗ ngủ của tỳ khưu ni, trong lúc suy tưởng đến chỗ kín của vị tỳ khưu ni với tâm ái luyến, đã bị xuất ra tinh dịch ở y ca-sa. Khi ấy, đại đức Udāyi đã bảo vị tỳ khưu ni ấy điều này: ‘Này sư tỷ, hãy đi và đem lại nước. Tôi sẽ giặt y nội.’ - ‘Thưa ngài, hãy đưa đây. Chính tôi sẽ giặt.’ Sau đó, vì tỳ khưu ni ấy, đang ở vào thời kinh nguyệt, đã dùng miệng nuốt vào một phần tinh dịch ấy, còn một phần đã đưa vào chỗ kín.² Do việc ấy, trưởng lão Kumārakassapa đã được sanh ra.’ Và người ta đã nói về điều ấy như vậy.”

“Tâu đại vương, vậy ngài có tin vào lời nói ấy không?”

“Thưa ngài, có chứ. Chúng tôi chấp nhận lý do trong trường hợp ấy là vững chãi, vì lý do ấy chúng tôi tin rằng: ‘Họ đã được sanh ra bởi lý do ấy.’”

“Tâu đại vương, ở đây điều gì là lý do?”

“Thưa ngài, phải chăng khi hạt giống được gieo vào mảnh đất ẩm đã được chuẩn bị kỹ lưỡng thì sẽ nhanh chóng nẩy mầm?”

“Tâu đại vương, đúng vậy.”

“Thưa ngài, tương tự y như thế vị tỳ khưu ni ấy, khi đang có kinh nguyệt, khi noãn sào đã được thành lập, khi máu kinh có sức chảy đã ngưng lại, khi điều kiện đã được xác định, cô ấy đã nhận lấy tinh dịch ấy rồi đưa vào ở chỗ noãn sào ấy. Vì thế, bào thai đã thành tựu cho cô ấy. Chúng tôi ghi nhận lý do như vậy đối với việc sanh ra của những người ấy.”

¹ Alambusājatakam - Bốn sanh 523.

² Điều Nissagiya Pācittiya thứ 4, TTPV 02, trang 518.

“Evametam mahārāja yathā sampaṭicchāmi yonippavesena gabbho sambhavatī ’ti. Sampaṭiechasi pana tvam mahārāja therassa kumārakkassapassa gabbhāvakkamanan ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Sādhu mahārāja paccāgato ’si mama visayam. Ekavidhenapi gabbhassāvakkantiṁ kathayanto mamānubalaṁ bhavissasi. Atha yā pana tā dve migadhenuyo passāvam pīvitvā gabbhaṁ paṭilabhiṁsu, tāsam tvam saddahasi gabbhassāvakkamanan ”ti?

“Āma bhante. Yam kiñci bhuttaṁ pītaṁ khāyitaṁ lehitam sabbantaṁ kalalam osarati. Ṭhānagataṁ vuddhimāpajjati. Yathā nāma bhante nāgasena yā kāci saritā nāma, sabbā tā mahāsamuddaṁ osaranti, ṭhānagata vuddhimāpajjanti, evameva kho bhante nāgasena yam kiñci bhuttaṁ pītaṁ khāyitaṁ lehitam. Sabbantaṁ kalalaṁ osarati, ṭhānagataṁ vuddhimāpajjati. Tenāhaṁ kāraṇena saddahāmi mukhagatenapi gabbhassāvakkanti hoti ”ti.

“Sādhu mahārāja. Bālhataraṁ upagato ’si mama visayam. Mukhāpanenapi dvayamṣannipāto¹ bhavati. Saṅkiccassa ca mahārāja isisiṅgassa tāpasassa therassa ca kumārakkassapassa gabbhāvakkamanam sampaṭicchasi ”ti?

“Āma bhante. Sannipāto osarati ”ti.

5. “Sāmo ’pi mahārāja kumāro maṇḍavyo ’pi māṇavako tīsu sannipātesu antogadhā ekarasā yeva purimena. Tathā kāraṇam vakkhāmi. Dukūlo ca mahārāja tāpaso pārikā ca tāpasī ubho ’pi te araññavāsā ahesuṁ pavivekādhimuttā uttamatthagavesakā, tapatejena yāvabrahmalokā santāpesuṁ. Tesam tadā sakko devānamindo sāyampātām upaṭṭhānam āgacchat. So tesam garugatamettatāya upadhārento addasa anāgatamaddhāne dvinnampi tesam cakkhūnaṁ antaradhānam. Disvā te evamāha: ‘Ekaṁ me bhonto vacanam karotha. Sādhu ekam puttam janeyyātha. So tumhākam upaṭṭhāko bhavissati ālambano cā ’ti. ‘Alam kosiya mā evam bhañi ’ti. Te tassa tam vacanam na sampaṭicchiṁsu. Ānukampako atthakāmo sakko devānamindo dutiyampi tatiyampi te evamāha: ‘Ekaṁ me bhonto vacanam karotha. Sādhu ekam puttam janeyyātha. So tumhākam upaṭṭhāko bhavissati ālambano cā ’ti. Tatiyampi te āhamṣu: ‘Alam kosiya, mā tvam amhe anatthe niyojehi. Kadāyam kāyo na bhijjissati. Bhijjatu ayam kāyo bhedanadhammo. Bhijjantiyā ’pi dharaniyā patante ’pi selasikhare phalante ’pi ākāse patantesupi candimasuriyesu² neva mayam lokadhammehi missiyissāma. Mā tvam amhākam sammukhībhāvam upagaccha. Upagatassa te eso vissāso. Anatthacaro tvam maññe ’ti.

¹ dvayasannipāto - Ma.

² patantepi candimasuriye - Ma, PTS.

“Tâu đại vương, điều ấy là như vậy. Theo đó, tôi chấp nhận là do sự xâm nhập vào tử cung mà bào thai được hình thành. Tâu đại vương, phải chăng ngài chấp nhận là có sự nhập vào bào thai của trưởng lão Kumārakassapa?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, lành thay! Đại vương đã đi theo đường lối của tôi. Mặc dầu chỉ theo một cách thức trong khi nói về việc nhập vào bào thai, đại vương cũng sẽ đi theo sự thuyết phục của tôi. Giờ đến hai con nai cái đã đạt được bào thai sau khi uống nước tiểu, đối với chúng thì đại vương có tin về sự nhập vào bào thai không?”

“Thưa ngài, có chứ. Bất cứ vật gì được ăn, được uống, được nhai, được liếm, thì tất cả trôi xuống noãn sào, rồi đạt đến sự phát triển ở nơi đã đi đến. Thưa ngài Nāgasena, giống như bất cứ cái gì gọi là dòng nước chảy, tất cả đều chảy xuôi về đại dương, rồi đạt đến sự phát triển ở nơi đã đi đến. Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế bất cứ vật gì được ăn, được uống, được nhai, được liếm, thì tất cả đều trôi xuống noãn sào, rồi đạt đến sự phát triển ở nơi đã đi đến. Vì lý do ấy, trâm tin về sự nhập vào bào thai cũng do vật đã được đưa vào miệng.”

“Tâu đại vương, lành thay! Đại vương đã đi theo đường lối của tôi một cách vững chắc hơn. Cũng do việc uống vào miệng mà có sự hội tụ của hai trường hợp. Tâu đại vương, phải chăng đại vương chấp nhận là có sự nhập vào bào thai của Saṃkicca, của đạo sĩ Isisiṅga, và của trưởng lão Kumārakassapa?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Đã được hội tụ thì trôi xuống.”

5. “Tâu đại vương, bé trai Sāma và thanh niên Bà-la-môn Maṇḍavya đều có chung một tính chất, được xếp vào ba sự hội tụ theo trường hợp đầu tiên. Tôi sẽ nói về lý do của trường hợp này. Tâu đại vương, đạo sĩ Dukūla và nữ đạo sĩ Pārikā, cả hai người ấy đã có sự cư ngụ ở trong rừng, có khuynh hướng viễn ly, là những người theo đuổi mục đích tối thượng, do quyền năng của sự khổ hạnh họ đã hâm nóng cho đến thế giới Phạm Thiên. Khi ấy, Thiên chủ Sakka ngày đêm đi đến phục vụ cho họ. Trong khi quan tâm đến họ bằng tâm từ được thể hiện với sự kính trọng, Thiên chủ Sakka đã nhìn thấy sự hư hoại thị giác của cả hai người họ vào thời vị lai xa xăm, sau khi nhìn thấy đã nói với họ rằng: ‘Này hai vị, hãy thực hiện cho trâm một việc. Tốt thay, hai vị hãy sanh ra một người con trai. Nó sẽ là người phục vụ và đỡ đần cho hai vị.’ ‘Này Kosiya, thôi đi! Chớ có lời nói như vậy.’ Họ đã không chấp nhận lời nói ấy của vị ấy. Là người có lòng bi mẫn, có sự mong mỏi điều lợi ích, Thiên chủ Sakka đã nói với họ như thế đến lần thứ nhì, đến lần thứ ba rằng: ‘Này hai vị, hãy thực hiện cho trâm một việc. Tốt thay, hai vị hãy sanh ra một người con trai. Nó sẽ là người phục vụ và đỡ đần cho hai vị.’ Đến lần thứ ba, họ đã nói rằng: ‘Này Kosiya, thôi đi! Ngài chớ ràng buộc chúng tôi vào việc không có lợi ích. Thân này sẽ không tan rã cho đến khi nào? Thân này có sự tan rã là pháp tự nhiên, hãy để nó tan rã. Cho dầu trái đất đang bị tan rã, cho dầu đỉnh núi đang rơi xuống, cho dầu bầu trời đang bị nứt ra, cho dầu mặt trăng mặt trời đang sụp xuống, chúng tôi cũng không bao giờ hòa nhập với các pháp thế tục. Ngài chớ đến gần đối mặt với chúng tôi. Chúng tôi nghĩ ngài là hạng làm điều không có lợi ích; điều ấy là sự tin chắc khi ngài đi đến gần.’

Tato sakko devānamindo tesam manam alabhamāno garukato pañjaliko puna yāci: ‘Yadi me vacanaṁ na ussahatha kātum, yadā tāpasi utuni hoti pupphavatī, tadā tvam bhante dakkhiṇena hatthaṅguṭhena nābhīm parāmaseyyāsi. Tena sā gabbhaṁ lacchatī. Sannipāto yevesa gabbhāvakkantiyā ’ti. ‘Sakkomahaṁ kosiya tam vacanaṁ kātum. Na tāvatakena amhākaṁ tapo bhijjissati. Hotū ’ti sampaticchimṣu.

Tāya ca pana velāya devabhavane atthi devaputto ussannakusalamūlo khīṇāyuko āyukkhayaṁ patto, yadicchakaṁ samattho okkamitum api cakkavattikule ’pi. Atha sakko devānamindo tam devaputtam upasaṅkamitvā evamāha: ‘Ehi kho mārisa, suppabhāto te divaso. Atthasiddhi upagatā yamaham te upaṭṭhānamāgamiṁ, ramaṇīye te okāse vāso bhavissati, patirūpe kule paṭisandhi bhavissati, sundarehi mātāpitūhi vadḍhetabbo bhavissasi, ehi me vacanaṁ karohī ’ti yāci. Dutiyampi tatiyampi yāci sirasi pañjalikato. Tato so devaputto evahāha: ‘Katamam pana tam mārisa kulam yaṁ tvam abhikkhaṇaṁ kittayasi punappunan ’ti? ‘Dukūlo ca tāpaso pārikā ca tāpasi ’ti. So tassa vacanaṁ sutvā tuṭṭho sampaticchi: ‘Sādhu mārisa. Yo tava chando so hotu. Ākaṅkhamāno aham mārisa pathite kule uppajjeyyaṁ. Kimhi kule uppajjāmi aṇḍaje vā jalābuje vā saṃsedaje vā opapātike vā ’ti? ‘Jalābujāya mārisa yoniyā uppajjāhī ’ti.

6. Atha sakko devānamindo uppattidivasaṁ viganetvā dukūlassa tāpasassa ārocesi: ‘Asukasmīm nāma divase tāpasi utuni bhavissati pupphavatī, tadā tvam bhante dakkhiṇena hatthaṅguṭhena nābhīm parāmaseyyāsi ’ti. Tasmiṁ mahārāja divase tāpasi utuni pupphavatī ahosi, devaputto ca tatthūpago paccupatṭhito ahosi. Tāpaso ca dakkhiṇena hatthaṅguṭhena tāpasiyā nābhīm parāmasi. Iti te tayo sannipātā ahesuṁ. Nābhīparāmasanena tāpasiyā rāgo udapādi. So panassā rāgo nābhīparāmasanam paṭicca. Mā tam sannipātam ajjhācārameva maññi. Ūhasanampi sannipāto. Ullapanampi sannipāto. Upanijjhāyanampi sannipāto. Pubbabhbāgabhāvato rāgassa uppādāya āmasanena sannipāto jāyati. Sannipātā okkamanaṁ hoti.

7. Anajjhācāre ’pi mahārāja parāmasanena gabbhāvakkanti hoti. Yathā mahārāja aggi jalāmāno aparāmasanenāpi upagatassa sītaṁ vyapahanti, evameva kho mahārāja anajjhācāre ’pi parāmasanena gabbhassāvakkanti hoti. Catunnaṁ vasena mahārāja sattānaṁ gabbhāvakkanti hoti: kammasaṅkāsaṇaṁ yonivasena kulavasena āyācanavasena. Api ca sabbe p’ ete sattā kammasambhavā kammasamutṭhānā.

Do đó, trong khi không đạt được tâm ý của họ, Thiên chủ Sakka đã thể hiện sự kính trọng, chắp tay lên, thỉnh cầu lần nữa: ‘Nếu hai vị không nỗ lực để thực hiện lời nói của trẫm, vậy thì lúc nào nữ đạo sĩ là đến thời kỳ, có kinh nguyệt, khi ấy thưa đạo sĩ, ông có thể chạm vào lô rún bằng ngón tay cái bên phải, do việc ấy nàng ấy sẽ mang thai. Chính điều ấy là sự đã được hội tụ của việc nhập vào bào thai.’ ‘Này Kosiya, tôi có thể thực hiện điều ấy. Chỉ chừng ấy thì sự khổ hạnh của chúng tôi sẽ không bị đổ vỡ. Hãy là như thế.’ Họ đã chấp nhận.

Hơn nữa, vào thời điểm ấy, ở cõi Trời có vị Thiên tử có thiện căn dồi dào, có tuổi thọ đã cạn kiệt, đã đạt đến sự chấm dứt tuổi thọ, có khả năng hạ sanh theo như ước muôn, thậm chí vào gia tộc của đức Chuyển Luân. Khi ấy, Thiên chủ Sakka đã đi đến gặp vị Thiên tử ấy và nói như vầy: ‘Thưa ngài, hãy đến, là ngày vô cùng rạng rỡ cho ngài. Việc thành công có ý nghĩa đã đến, là việc trẫm đã đi đến phục vụ cho ngài, ngài sẽ có chốn cư ngụ ở nơi đáng yêu, sẽ có sự tái sanh ở gia tộc thích hợp, sẽ có sự được nuôi dưỡng bởi cha mẹ tốt lành, hãy đến, hãy làm theo lời nói của trẫm.’ Rồi đã chắp tay ở đinh đầu thỉnh cầu đến lần thứ nhì, thỉnh cầu đến lần thứ ba. Do đó, vị Thiên tử ấy đã nói như vầy: ‘Thưa ngài, gia tộc nào mà ngài liên tục ca tụng lập đi lập lại?’ ‘Là đạo sĩ Dukūla và nữ đạo sĩ Pārikā.’ Lắng nghe lời nói của vị ấy, vị Thiên tử đã hoan hỷ chấp nhận: ‘Thưa ngài, tốt lắm! Vậy hãy theo ước muôn của ngài. Thưa ngài, tôi đang mong ước có thể sanh ra ở chủng loại đã được mong mỏi. Vậy tôi được sanh ra ở chủng loại nào: noãn sanh, thai sanh, thấp sanh, hay hóa sanh?’ ‘Thưa ngài, ngài được sanh ra theo lối thai sanh.’

6. Khi ấy, Thiên chủ Sakka, sau khi tính đếm ngày thọ sanh, đã thông báo cho đạo sĩ Dukūla rằng: ‘Vào ngày ấy, nữ đạo sĩ sẽ đến thời kỳ, có kinh nguyệt, thưa ngài, khi ấy ngài nên chạm vào lô rún bằng ngón tay cái bên phải.’ Tâu đại vương, vào ngày ấy nữ đạo sĩ đã đến thời kỳ, có kinh nguyệt, và vị Thiên tử đã đi đến, đã hiện diện ở nơi ấy. Và vị đạo sĩ đã chạm vào lô rún của vị nữ đạo sĩ bằng ngón tay cái bên phải. Như thế, các việc ấy đã là ba sự hội tụ. Do việc chạm vào lô rún, ái luyến đã sanh khởi ở người nữ đạo sĩ. Hơn nữa, ái luyến ấy của cô ta là do việc chạm vào lô rún. Xin đại vương chớ nghĩ rằng việc chạm vào lô rún ấy chính là sự hư hỏng. Cười giòn cũng là sự hội tụ. Ngợi khen cũng là sự hội tụ. Chú tâm cũng là sự hội tụ. Do sự sanh khởi của ái luyến đã được tạo ra trước đó, do sự chạm vào mà sự hội tụ được sanh lên. Do sự hội tụ mà có sự nhập thai.

7. Tâu đại vương, sự nhập vào bào thai do sự chạm vào thì cũng không ở vào trường hợp hư hỏng. Tâu đại vương, giống như ngọn lửa đang cháy xua đi sự lạnh cho người đã đến gần mặc dầu không có sự chạm vào. Tâu đại vương, tương tự y như thế sự nhập vào bào thai do sự chạm vào thì cũng không ở vào trường hợp hư hỏng. Tâu đại vương, sự nhập vào bào thai của chúng sanh là do bốn tác động: Do tác động của nghiệp, do tác động của nguồn gốc, do tác động của chủng loại, do tác động của sự thịnh cầu. Hơn nữa, tất cả chúng sanh này có sự tạo thành do nghiệp, có sự sanh lên do nghiệp.

Katham̄ mahārāja kammavasena sattānam̄ gabbhāvakkanti hoti? Ussannakusalamūlā mahārāja sattā yadicchakam̄ uppajjanti khattiya-mahāsālakule vā brāhmaṇamahāsālakule vā gahapatimahāsālakule vā devesu vā aṇḍajāyā vā yoniyā jalābujañyā vā yoniyā saṃsedajāyā vā yoniyā opapātikāya vā yoniyā. Yathā mahārāja puriso aḍḍho mahaddhano mahābhogo pahūtajātarūparajato pahūtavittūpakaraṇo pahūtadhanadhañño pahūtañātipakkho dāsim̄ vā dāsañ vā khettam̄ vā vatthum̄ vā gāmañ vā nigamam̄ vā janapadañ vā yañ kiñci manasā abhipatthitam̄ yadicchakam̄ diguṇatigunñampi dhanam̄ datvā kiñāti, evameva kho mahārāja ussanna-kusalamūlā sattā yadicchakam̄ uppajjanti khattiya-mahāsālakule vā gahati-mahāsālakule vā devesu vā aṇḍajāyā vā yoniyā jalābujañyā vā yoniyā saṃsedajāyā vā yoniyā opapātikāya vā yoniyā. Evam̄ kammavasena sattānam̄ gabbhāvakkanti hoti.

8. Katham̄ yonivasena sattānam̄ gabbhāvakkanti hoti? Kukkutānam̄ mahārāja vātēna gabbhāvakkanti hoti balākānam̄ meghasaddena gabbhāvakkanti hoti. Sabbe pī devā agabbhaseyyakā sattā yeva. Tesam̄ nānāvaññena gabbhāvakkanti hoti. Yathā mahārāja manussā nānāvaññena mahiyā caranti, keci purato patīcchādenti, keci pacchato patīcchādenti, keci naggā honti, keci bhañḍū honti setapaṭadharā, keci mālābaddhā¹ honti, keci bhañḍukāsāvavasanā honti, keci kāsāvavasanā honti molibaddhā, keci jaṭino vākacīradharā honti, keci cammavasanā honti, keci rasmiyo nivāsentī. Sabbe p' ete manussā nānāvaññena mahiyā caranti. Evameva kho mahārāja sattā yeva te sabbe. Tesam̄ nānāvaññena gabbhāvakkanti hoti. Evam̄ yonivasena sattānam̄ gabbhāvakkanti hoti.

9. Katham̄ kulavasena sattānam̄ gabbhāvakkanti hoti? Kulam̄ nāma mahārāja cattāri kulāni aṇḍajam̄ jalābujañ sam̄sedajam̄ opapātikam̄. Yadi tattha gandhabbo yato kutoci āgantvā aṇḍaje kule uppajjati, so tattha aṇḍajo hoti. —pe— jalābuje kule —pe— sam̄jedaje kule —pe— opapātike kule uppajjati, so tattha opapātiko hoti. Tesu tesu kulesu tādisāyeva sattā sambhavanti. Yathā mahārāja himavati sinerupabbatañ ye keci migapakkhino upenti, sabbe te sakavaññam̄ vijahitvā suvaññavaññā honti, evameva kho mahārāja yo koci gandhabbo yato kutoci āgantvā aṇḍajam̄ yonim̄ upagantvā sabhāvavaññam̄ vijahitvā aṇḍajo hoti. —pe— jalābujañ —pe— sam̄sedajam̄ —pe— opapātikam̄ yonim̄ upagantvā sabhāvavaññam̄ vijahitvā opapātiko hoti. Evam̄ kulavasena sattānam̄ gabbhāvakkanti hoti.

¹ molibaddhā - Ma; molibaddhā - PTS.

Tâu đại vương, sự nhập vào bào thai của chúng sanh do tác động của nghiệp nghĩa là thế nào? Tâu đại vương, các chúng sanh có thiện căn dồi dào sanh lên theo như ước muốn ở gia tộc Sát-đế-ly giàu có, hoặc ở gia tộc Bà-la-môn giàu có, hoặc ở gia tộc người tại gia giàu có, hoặc ở giữa chư Thiên, hoặc từ nguồn gốc noãn sanh, hoặc từ nguồn gốc thai sanh, hoặc từ nguồn gốc thấp sanh, hoặc từ nguồn gốc hóa sanh. Tâu đại vương, giống như người nam có tài sản lớn, có của cải lớn, có dồi dào vàng bạc, dồi dào vật sở hữu dự phòng, có dồi dào tài sản và ngũ cốc, có dồi dào thân quyến và phe nhóm, sau khi cho ra tài sản đến hai ba lần rồi mua theo như ước muốn bất cứ vật gì được mong mỏi bởi tâm, hoặc là tớ gái, hay tớ trai, hoặc là ruộng, vườn, làng mạc, thị trấn, hay là xứ sở. Tâu đại vương, tương tự y như thế các chúng sanh có thiện căn dồi dào sanh lên theo như ước muốn ở gia tộc Sát-đế-ly giàu có, hoặc ở gia tộc Bà-la-môn giàu có, hoặc ở gia tộc người tại gia giàu có, hoặc ở giữa chư Thiên, hoặc từ nguồn gốc noãn sanh, hoặc từ nguồn gốc thai sanh, hoặc từ nguồn gốc thấp sanh, hoặc từ nguồn gốc hóa sanh. Sự nhập vào bào thai của chúng sanh do tác động của nghiệp nghĩa là như vậy.

8. Tâu đại vương, sự nhập vào bào thai của chúng sanh do tác động của nguồn gốc nghĩa là thế nào? Tâu đại vương, đối với giống gà mái thì có sự nhập vào bào thai do cơn gió, đối với loài hac thì có sự nhập vào bào thai do cơn mưa. Thậm chí toàn bộ chư Thiên không nằm trong bào thai cũng là chúng sanh. Đối với các hạng ấy thì có sự nhập vào bào thai bằng nhiều cách thức khác nhau. Tâu đại vương, giống như những con người đi lại trên trái đất theo nhiều cách thức khác nhau, một số trùm kín phía trước, một số trùm kín phía sau, một số thì lõa thể, một số thì cạo đầu mang vải màu trắng, một số thì buộc tràng hoa, một số thì cạo đầu mặc y ca-sa, một số thì mặc y ca-sa cột búi tóc, một số thì bện tóc mang y bằng vỏ cây, một số thì mặc da thú, một số quấn các sợi dây. Tất cả những con người này đi lại trên trái đất theo nhiều cách thức khác nhau. Tâu đại vương, tương tự y như thế chúng sanh chính là tất cả các hạng ấy. Đối với các hạng ấy thì có sự nhập vào bào thai bằng nhiều cách thức khác nhau. Sự nhập vào bào thai của chúng sanh do tác động của nguồn gốc nghĩa là như vậy.

9. Tâu đại vương, sự nhập vào bào thai của chúng sanh do tác động của chủng loại nghĩa là thế nào? Tâu đại vương, chủng loại nghĩa là có bốn chủng loại: noãn sanh, thai sanh, thấp sanh, hóa sanh. Ở đây nếu chúng sanh đi đầu thai từ bất cứ nơi đâu đi đến rồi sanh lên ở chủng loại noãn sanh, trong trường hợp ấy nó là hạng noãn sanh. —(như trên)— ở chủng loại thai sanh —(như trên)— ở chủng loại thấp sanh —(như trên)— sanh lên ở chủng loại hóa sanh, trong trường hợp ấy nó là hạng hóa sanh. Các chúng sanh như thế ấy hiện hữu trong các chủng loại ấy. Tâu đại vương, giống như các con thú hay loài có cánh nào đó đi đến núi Hi-mã-lạp hoặc núi Sineru, tất cả bọn chúng lìa bỏ màu sắc của mình và trở thành màu sắc vàng chói. Tâu đại vương, tương tự y như thế chúng sanh đi đầu thai nào đó từ bất cứ nơi đâu đi đến rồi nhập vào nguồn gốc noãn sanh thì lìa bỏ vóc dáng thuộc về bản chất và trở thành hạng noãn sanh. —(như trên)— nhập vào nguồn gốc thai sanh —(như trên)— thấp sanh —(như trên)— hóa sanh thì lìa bỏ vóc dáng thuộc về bản chất và trở thành hạng hóa sanh. Sự nhập vào bào thai của chúng sanh do tác động của chủng loại nghĩa là như vậy.

10. Katham āyācanavasena sattānam gabbhāvakkanti hoti? Idha mahārāja kulaṁ hoti aputtakaṁ bahusāpateyyaṁ saddham̄ pasannam̄ sīlavantam̄ kalyāṇadhammaṇi tapanissitaṁ, devaputto ca ussanna-kusalamūlo cavanadhammo hoti. Atha sakko devānamindo tassa kulassa anukampāya tam̄ devaputtaṁ āyācati: ‘Paṇidhehi mārisa amukassa kulassa mahesiyā kucchin ’ti. So tassa āyācanahetu tam̄ kulaṁ paṇidheti. Yathā mahārāja manussā puññakāmā samaṇam̄ manobhāvanīyaṁ āyācītvā geham̄ upanenti ‘ayaṁ upagantvā sabbassa kulassa sukhāvaho bhavissatī ’ti, evameva kho mahārāja sakko devānamindo tam̄ devaputtaṁ āyācītvā tam̄ kulaṁ upaneti. Evaṁ āyācanavasena sattānam gabbhāvakkanti hoti.

11. Sāmo mahārāja kumāro sakkena devānamindena āyācito pārikāya tāpasiyā kucchiṁ okkanto. Sāmo mahārāja kumāro katapuñño. Mātāpitaro sīlavanto kalyāṇadhammā. Āyācanako sakko. Tiṇṇam̄ cetopaṇidhiyā sāmo kumāro nibbatto. Idha mahārāja nayakusalo puriso sukaṭthe anūpakhette bijaṁ ropeyya. Api nu tassa bijassa antarāyaṁ vivajjentassa vuddhiyā koci antarāyo bhaveyyā ”ti?

“Na hi bhante. Nirupaghātaṁ bijaṁ khippaṁ saṇṇvirūheyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja sāmo kumāro mutto uppānantarāyehi tiṇṇam̄ cetopaṇidhiyā nibbatto. Api nu kho mahārāja sutapubbam̄ tayā isīnaṁ manopadosena iddho phito mahājanapado sajano samucchinno ”ti?

“Āma bhante sūyati mahiyā daṇḍakāraññam̄ mejjhāraññam̄ kālingāraññam̄ mātaṅgāraññam̄ sabbantaṁ araññam̄ araññabhūtaṇi sabbe p’ ete janapadā isīnaṇi manopadosena khayaṁ gatā ”ti.

“Yadi mahārāja tesam̄ manopadosena susamiddhā janapadā ucchijjanti, api nu kho tesam̄ manopasādena kiñci sukham̄ nibbatteyyā ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Tena hi mahārāja sāmo kumāro tiṇṇam̄ balavantānam̄ cetopasādena nibbatto isinimmito devanimmito puññanimmito ”ti.

“Evametaṁ mahārāja dhārehi. Tayo ’me mahārāja devaputtā sakkena devānamindena āyācītā kulaṁ uppānā. Katame tayo? Sāmo kumāro, mahāpanādo, kusarājā. Tayo p’ ete bodhisattā ”ti.

10. Tâu đại vương, sự nhập vào bào thai của chúng sanh do tác động của của sự thịnh cầu nghĩa là thế nào? Tâu đại vương, ở đây có gia tộc không có con trai, có nhiều của cải thừa tự, có đức tin, tịnh tín, có giới hạnh, có tư cách tốt đẹp, sống theo hạnh khắc khổ, và có vị Thiên tử có thiện căn dồi dào và đến thời tử vong. Khi ấy, Thiên chủ Sakka vì lòng thương tưởng đến gia tộc ấy đã thỉnh cầu vị Thiên tử ấy rằng: ‘Thưa ngài, xin ngài hãy ngự đến tử cung của người vợ chánh ở gia tộc kia.’ Do nguyên nhân thịnh cầu của vị ấy, vị Thiên tử ngự đến gia tộc ấy. Tâu đại vương, giống như những người có lòng mong mỏi phước báu sau khi thịnh cầu vị Sa-môn xứng đáng được phát tâm, thì đi về nhà (nghĩ rằng): ‘Vị này sau khi đến sẽ là nguồn an lạc cho toàn bộ gia tộc.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế Thiên chủ Sakka sau khi thịnh cầu vị Thiên tử ấy thì đi đến gia tộc ấy. Sự nhập vào bào thai của chúng sanh do tác động của sự thịnh cầu nghĩa là như vậy.

11. Tâu đại vương, cậu bé trai Sāma được Thiên chủ Sakka thịnh cầu đã nhập bào tử cung của nữ đạo sĩ Pārikā. Mẹ và cha là người có giới hạnh, có tư cách tốt đẹp. Người thịnh cầu là Sakka. Cậu bé trai Sāma được sanh ra do tâm nguyện của ba người. Tâu đại vương, ở đây có người nam rành rẽ cách thức gieo hạt giống ở thừa ruộng ẩm được cày kỹ lưỡng. Trong khi hạt giống ấy đang được ngăn ngừa tai họa, phải chăng có thể có tai họa nào đó cho sự phát triển của nó?’

“Thưa ngài, không thể. Hạt giống không bị hãm hại thì có thể tăng trưởng nhanh chóng.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế cậu bé trai Sāma, được thoát khỏi các tai họa đã khởi lên, đã được sanh ra do tâm nguyện của ba người. Tâu đại vương, phải chăng đại vương đã được nghe trước đây có xứ sở rộng lớn, giàu có, thịnh vượng, có dân cư, đã bị tiêu diệt hoàn toàn bởi tâm khởi sân của các vị ẩn sĩ?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Điều được nghe là ở trái đất khu rừng Danḍaka, khu rừng Mejha, khu rừng Kāliṅga, khu rừng Mātaṅga, tất cả các khu rừng ấy đã trở thành không còn là rừng, có trạng thái không phải là rừng, và toàn bộ các xứ sở này cũng đã đi đến hoại diệt bởi tâm khởi sân của các vị ẩn sĩ.”

“Tâu đại vương, nếu các xứ sở vô cùng giàu có bị tiêu diệt bởi tâm khởi sân của những vị ấy, phải chăng có sự an lạc nào đó có thể sanh lên bởi sự hoan hỷ ở tâm của các vị ấy?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, chính vì điều ấy cậu bé trai Sāma đã được sanh ra do sự hoan hỷ ở tâm của ba hạng có năng lực là: được tạo ra bởi hai vị ẩn sĩ, được tạo ra bởi vị Thiên nhân, được tạo ra do phước báu.”

“Tâu đại vương, xin đại vương hãy ghi nhớ điều này như thế. Tâu đại vương, được thịnh cầu bởi Thiên chủ Sakka, ba vị Thiên tử này đã sanh lên ở gia tộc. Ba vị nào? Cậu bé trai Sāma, (vương tử) Mahāpanāda,¹ và đức vua Kusa.² Cả ba người này đều là các đức Bồ Tát.”

¹ Surucijātakam - Bồn Sanh 489.

² Kusajātakam - Bồn Sanh 531.

“Sunidditthā bhante nāgasena gabbhāvakkanti. Sukathitam kāraṇam. Andhakāre āloko kato. Jatā vijātiā. Nippabhā¹ parappavādā. Evametam tathā sampaṭicchāmī”ti.

Gabbhāvakkantipañho chaṭṭho.

7. SADDHAMMANTARADHĀNAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, bhāsitampetam bhagavatā: ‘Pañceva ’dāni ānanda vassasatāni saddhammo thassatī’ti. Puna ca parinibbānasamaye subhaddena paribbājakena pañham puṭṭhenā bhagavatā bhaṇitaṁ: ‘Ime ca subhadda bhikkhū sammā vihareyyuṁ asuñño loko arahantehi assā’ti. Asesavacanametam nissesavacanametam nippariyāyavacanametam. Yadi bhante nāgasena tathāgatena bhaṇitaṁ: ‘Pañceva ’dāni ānanda vassasatāni saddhammo thassatī’ti, tena hi: ‘Asuñño loko arahantehi assā’ti yam vacanam, tam micchā. Yadi tathāgatena bhaṇitaṁ: ‘Asuñño loko arahantehi assā’ti, tena hi: ‘Pañceva ’dāni ānanda vassasahassāni saddhammo thassatī’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokotiko pañho tavānuppatto, gahanato ’pi gahanataro, balavato ’pi balavataro, gaṇṭhito ’pi gaṇṭhitaro. Tattha te nānabalavipphāram dassahi makaro viya sāgarabbhantaragato”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Pañceva ’dāni ānanda vassasatāni saddhammo thassatī’ti. Parinibbānasamaye ca subhaddassa paribbājakassa bhaṇitaṁ: ‘Ime ca subhadda bhikkhū sammā vihareyyuṁ, asuñño loko arahantehi assā’ti. Tañca pana mahārāja bhagavato vacanam nānatthañica hoti nānābyañjanañica. Ayaṁ sāsanaparicchedo. Ayaṁ paṭipattiparidipanā. Iti dūram vivajjitatē ubho aññamaññam. Yathā mahārāja nabham paṭhavito dūram vivajjitatē, nirayaṁ saggato dūram vivajjitatē, kusalaṁ akusalato dūram vivajjitatē, sukham dukkhatō dūram vivajjitatē, evameva kho mahārāja te ubho aññamaññam dūram vivajjitatē. Api ca mahārāja mā te pucchā moghā assu. Rasato te samsandetvā kathayissāmi. ‘Pañceva ’dāni ānanda vassasatāni saddhammo thassatī’ti yam bhagavā āha, tam khayaṁ paridipayanto sesakaṁ pariechindi: ‘Vassasahassām ānanda saddhammo tiṭṭheyya sace bhikkhuniyo na pabbājeyyuṁ. Pañceva ’dāni ānanda vassasatāni saddhammo thassatī’ti. Api nu kho mahārāja bhagavā evam vadanto saddhammassa antaradhānam vā vadeti abhisamayaṁ vā paṭikkosatī”ti?

“Na hi bhante”ti.

¹ nicchuddhā - Ma, PTS.

“Thưa ngài Nāgasena, sự nhập vào bào thai đã đã khéo được giải thích. Lý do đã được giảng giải rõ ràng. Ánh sáng đã được tạo ra ở nơi tăm tối. Cục rối đã được tháo gỡ. Học thuyết của những kẻ khác không còn chói sáng. Trảm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về sự nhập vào bào thai là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ SỰ BIẾN MẤT CỦA CHÁNH PHÁP:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này Ānanda, giờ đây Chánh Pháp sẽ tồn tại chỉ còn năm trăm năm.**’ Và thêm nữa, vào thời điểm viên tịch Niết Bàn, được hỏi bởi du sĩ ngoại đạo Subhadda, đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘**Này Subhadda, nếu các tỳ khưu này sống chân chánh, thế gian sẽ không thiểu vắng các vị A-la-hán.**’ Đây là lời nói không thiểu sót, đây là lời nói đầy đủ, đây là lời nói không thay đổi. Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘**Này Ānanda, giờ đây Chánh Pháp sẽ tồn tại chỉ còn năm trăm năm,**’ như thế thì lời nói rằng: ‘**Thế gian sẽ không thiểu vắng các vị A-la-hán**’ là sai trái. Nếu đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘**Thế gian sẽ không thiểu vắng các vị A-la-hán,**’ như thế thì lời nói rằng: ‘**Này Ānanda, giờ đây Chánh Pháp sẽ tồn tại chỉ còn năm trăm năm**’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, bị rỗi rắm còn hơn bụi rậm, mạnh mẽ hơn người lực sĩ, bị thắt lại còn hơn nút thắt, nó được dành cho ngài. Ở đây, xin ngài hãy phô bày sự triển khai về năng lực trí tuệ của ngài như là con kình ngư di chuyển ở giữa biển khơi.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này Ānanda, giờ đây Chánh Pháp sẽ tồn tại chỉ còn năm trăm năm.**’ Và vào thời điểm viên tịch Niết Bàn, có lời đã được nói cho du sĩ ngoại đạo Subhadda rằng: ‘**Này Subhadda, nếu các tỳ khưu này sống chân chánh, thế gian sẽ không thiểu vắng các vị A-la-hán.**’ Tâu đại vương, hơn nữa lời nói ấy của đức Thế Tôn là có ý nghĩa khác nhau và có văn tự khác nhau. Điều này là giới hạn của Giáo Pháp, điều kia là sự làm sáng tỏ về việc thực hành. Cả hai điều ấy là cách biệt xa vời với nhau. Tâu đại vương, giống như bầu không gian là cách biệt xa vời với trái đất, địa ngục là cách biệt xa vời với cõi trời, thiện là cách biệt xa vời với bất thiện, lạc là cách biệt xa vời với khổ. Tâu đại vương, tương tự y như thế cả hai điều ấy là cách biệt xa vời với nhau. Tâu đại vương, tuy nhiên chớ làm cho câu hỏi của đại vương là vô bổ. Tôi sẽ so sánh và giảng giải cho đại vương về phần cốt yếu. Điều mà đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘**Này Ānanda, giờ đây Chánh Pháp sẽ tồn tại chỉ còn năm trăm năm,**’ trong khi làm sáng tỏ sự hoại diệt ấy Ngài đã xác định phần còn lại rằng: ‘**Này Ānanda, Chánh Pháp có thể tồn tại một ngàn năm nếu các tỳ khưu ni không xuất gia.**’ **Này Ānanda, giờ đây Chánh Pháp sẽ tồn tại chỉ còn năm trăm năm.**’ Tâu đại vương, đức Thế Tôn trong khi nói như vậy phải chăng Ngài nói về sự biến mất của Chánh Pháp hay là Ngài bác bỏ về sự lãnh hội?”

“Thưa ngài, không phải vậy.”

“Naṭṭham mahārāja parikittayanto sesakaṁ paridīpayanto paricchindi. Yathā mahārāja puriso naṭṭhayiko sāvasesakaṁ gahetvā janassa paridīpeyya ‘ettakaṁ me bhaṇḍam naṭṭham, idam sesakan ’ti, evameva kho mahārāja bhagavā naṭṭham paridīpayanto sesakaṁ devamanussānaṁ kathesi ‘pañceva ’dāni ānanda vassasatāni saddhammo thassatī ’ti.

Yampana mahārāja bhagavatā bhanitam: ‘Pañceva ’dāni ānanda vassasatāni saddhammo thassatī ’ti, sāsanaparicchedo eso. Yam pana parinibbānasamaye subhaddassa paribbājakassa samaṇe parikittayanto āha: ‘Ime ca subhadda bhikkhū sammā vihareyyuṁ asuñño loko arahantehi assā ’ti, paṭipattiparidīpanā esā. Tvampana tam paricchedañca paridīpanañca ekarasaṁ karosi. Yadi pana te chando, ekarasaṁ katvā kathayissāmi, sādhukam sunohi manasikarohi avikkhittamānaso.¹ Idha mahārāja taṭāko bhaveyya navasalilasampuṇṇo sammukhamuttariyamāno paricchinno parivatūmakato, apariyādinne yeva tasmiṁ taṭāke udakūpari mahāmegho aparāparam anuppabaddho² abhivasseyya. Api nu kho mahārāja tasmiṁ taṭāke udakaṁ parikkhayam pariyādānam gaccheyyā ”ti?

“Na hi bhante”ti.

“Kena mahārāja kāraṇenā ”ti?

“Meghassa bhante anuppabaddhatāyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja jinasāsanavarasaddhammatālāko ācārasīlaguṇavattapaṭipattivimalanavasalilasampuṇṇo uttariyamāno bhavaggam-abhibhavitvā thito. Yadi tattha buddhaputtā ācārasīlaguṇavattapaṭipatti-meghavassam aparāparam anuppabandhāpeyyum abhivassāpeyyum, evamidaṁ jinasāsanavarasaddhammatālāko ciram dīghamaddhānam tiṭṭheyya, arahantehi ca loko asuñño bhaveyya. Imamatthaṁ bhagavatā sandhāya bhāsitaṁ: ‘Ime ca subhadda bhikkhū sammā vihareyyuṁ, asuñño loko arahantehi assā ’ti.

3. Idha pana mahārāja mahati aggikkhandhe jalāmāne aparāparam sukkhatiṇakaṭṭhagomayāni upasam̄hareyyum. Api nu kho so mahārāja aggikkhandho nibbāyeyyā ”ti?

“Na hi bhante. Bhiyyo³ so aggikkhandho jaleyya, bhiyyo bhiyyo pabhāseyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja dasasahassiyā⁴ lokadhātuyā jinasāsanavaram ācārasīlaguṇavattapaṭipattiyā jalati pabhāsatī.

¹ avimanamānaso - PTS; avicalamānaso - Sīmu.
² anukhandhanto - Sīmu.

³ bhiyyo bhiyyo - Ma, PTS.
⁴ dasasahassimhi - Sīmu.

“Tâu đại vương, trong khi công bố về việc bị tiêu hoại, trong khi làm sáng tỏ, Ngài đã xác định phần còn lại. Tâu đại vương, giống như người bị phá sản, sau khi nắm chắc phần còn lại, có thể làm sáng tỏ đối với dân chúng rằng: ‘Phần hàng hóa của tôi bị mất mát là chừng này, đây là phần còn lại.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Thế Tôn, trong khi làm sáng tỏ việc bị tiêu hoại, đã thuyết giảng cho chư Thiên và nhân loại rằng: ‘Này Ānanda, giờ đây Chánh Pháp sẽ tồn tại chỉ còn năm trăm năm.’

Tâu đại vương, tuy nhiên điều đã được nói bởi đức Thế Tôn rằng: ‘*Này Ānanda, giờ đây Chánh Pháp sẽ tồn tại chỉ còn năm trăm năm;*’ điều ấy là giới hạn của Giáo Pháp. Còn điều mà vào thời điểm viên tịch Niết Bàn, trong lúc công bố cho các vị Sa-môn, Ngài đã nói cho du sĩ ngoại đạo Subhadda rằng: ‘*Này Subhadda, nếu các tỳ khưu này sống chân chánh, thế gian sẽ không thiếu vắng các vị A-la-hán;*’ điều ấy là sự làm sáng tỏ về việc thực hành. Hơn nữa, đại vương đã khiến cho sự giới hạn và sự làm sáng tỏ trở thành có chung điều cốt yếu. Nếu đại vương có sự mong muốn, tôi sẽ thuyết giảng. Xin đại vương hãy chăm chú lắng nghe, hãy chú ý với tâm không bị xao lảng. Tâu đại vương, ở đây có hồ nước tràn đầy nước mới, trong khi sê tràn bờ thì đã được giới hạn lại, đã được làm con đê bao quanh, khi nước ở chính cái hồ ấy chưa bị tháo cạn, có đám mây lớn ở phía trên tuần tự đổ mưa liên tục. Tâu đại vương, phải chăng nước ở hồ nước ấy có thể đi đến sự cạn kiệt, đi đến sự tháo cạn?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vì lý do gì?”

“Thưa ngài, vì sự liên tục của cơn mưa.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế cái hồ nước Chánh Pháp cao quý trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, được tràn đầy nước mới không ô nhiễm là tánh hạnh, giới đức, phật sự, và sự thực hành, là vượt lên trên, vượt qua khỏi cảnh giới tội cùng của hiện hữu, và tồn tại. Nếu những người con trai của đức Phật trong Giáo Pháp này có thể liên lục, có thể đổ xuống tuần tự cơn mưa từ đám mây tánh hạnh, giới đức, phật sự, và sự thực hành, như thế hồ nước Chánh Pháp cao quý trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng có thể tồn tại thời gian lâu dài, và thế gian sẽ không thiếu vắng các vị A-la-hán. Liên quan đến ý nghĩa này là điều đã được đức Thế Tôn nói đến rằng: ‘*Này Subhadda, nếu các tỳ khưu này sống chân chánh, thế gian sẽ không thiếu vắng các vị A-la-hán.*’

3. Tâu đại vương, hơn nữa ở đây trong khi đống lửa lớn đang rực cháy, người ta tuần tự đem lại các thứ cỏ, cùi, phân bò khô. Tâu đại vương, phải chăng khói lửa ấy có thể nguội tắt?”

“Thưa ngài, không đúng. Khói lửa ấy có thể rực cháy hơn nữa, có thể tỏa sáng còn nhiều hơn nữa.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế Giáo Pháp cao quý của đấng Chiến Thắng rực cháy, tỏa sáng ở mười ngàn thế giới với tánh hạnh, giới đức, phật sự, và sự thực hành.

Yadi pana mahārāja taduttariṁ buddhaputtā pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgatā satatamappamattā padaheyyum, tisū sikkhāsu chandajatā sikkheyum, cārittañca vārittañca¹ sīlam samattam paripūreyyum, evamidaṁ jinasāsanavaram bhiyyo bhiyyo ciram dīghamaddhānam tiṭṭheyya, asuñño loko arahantehi assā ’ti. Imamatthaṁ bhagavatā sandhāya bhāsitaṁ: ‘Ime ca subhadda bhikkhū sammā vihareyyum, asuñño loko arahantehi assā ’ti.

4. Idha pana mahārāja siniddhasamasumajjitasappabham suvimalādāsam² sañhasukhumagerukacūnena aparāparam majjeyyum. Api nu kho mahārāja tasmin ādāse malakaddamarajojallam jāyeyyā ”ti?

“Na hi bhante aññadatthu vimalataram yeva bhaveyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja jinasāsanavaram pakatinimmalam vyapagata-malakilesarajojallam. Yadi tam buddhaputtā ācārasilaguṇavattapaṭipatti-sallekhadhutaguṇena jinasāsanavaram sallikheyum,³ evamidaṁ jinasāsanavaram ciram dīghamaddhānam tiṭṭheyya, asuñño ca loko arahantehi assā ’ti imamatthaṁ bhagavatā sandhāya bhāsitaṁ: ‘Ime ca subhadda bhikkhū sammā vihareyyum, asuñño loko arahantehi assā ’ti. Paṭipattimūlakam mahārāja satthusāsanam paṭipattisārakam⁴ paṭipattiyā anantarahitāya tiṭṭhati ”ti.

“Bhante nāgasena saddhammantaradhānan ’ti yaṁ vadesi, katamantam saddhammantaradhānan ”ti?

“Tīṇimāni mahārāja sāsanantaradhānāni. Katamāni tīṇi? Adhigamantaradhānam, paṭipattantaradhānam, liṅgantaradhānam. Adhigame mahārāja antarahite suppaṭipannassāpi dhammābhisaṁayo na hoti. Paṭipattiyā antarahitāya sikkhāpadapaññatti antaradhāyati. Liṅgam eva tiṭṭhati. Liṅge antarahite paveṇupacchedo hoti. Imāni kho mahārāja tīṇi antaradhānāni ”ti.

“Suviññāpito bhante nāgasena pañho gambhīro uttānikato, gaṇṭhi bhinnā, naṭṭhā parappavādā bhaggā nippabhā katā, tvam gaṇivara-vasabhamāpajā ”ti.

Saddhammantaradhānapañho sattamo.

¹ vārittañca - itisaddo Ma potthake na dissate.

² °sappabhāsavimalādāsam - Ma, PTS.

³ sallakkheyum - Ma.

⁴ paṭipattikāraṇam - Ma.

Tâu đại vương, nếu những người con trai của đức Phật được hội đủ năm chi phần của sự nỗ lực, thường xuyên không bị xao lâng, có thể nỗ lực còn hơn thế nữa, có thể học tập với lòng ước muôn đã được sanh khởi về Tam Học, có thể làm đầy đủ một cách trọn vẹn về sự thực hành và sự kiêng cữ về giới, như thế Giáo Pháp cao quý này của đấng Chiến Thắng có thể tồn tại thời gian lâu dài còn hơn thế nữa, và thế gian sẽ không thiếu vắng các vị A-la-hán. Liên quan đến ý nghĩa này là điều đã được đức Thế Tôn nói đến rằng: ‘*Này Subhadda, nếu các tỳ khưu này sống chân chánh, thế gian sẽ không thiếu vắng các vị A-la-hán.*’

4. Tâu đại vương, hơn nữa ở đây họ có thể đánh bóng tuần tự tấm gương trơn láng, bằng phẳng, khéo được đánh bóng, có ánh sáng, hoàn toàn trong sáng, bằng bột phấn đỏ trơn và mịn. Tâu đại vương, phải chăng vết bẩn, bùn, bụi bặm có thể hiện lên ở tấm gương ấy?’

“Thưa ngài, không đúng. Ngược lại, nó còn trở nên trong sáng hơn nữa.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế Giáo Pháp cao quý của đấng Chiến Thắng, tự nhiên vốn không có vết nhơ, đã xa lìa hẳn vết nhơ và bụi bặm phiền não. Nếu những người con trai của đức Phật có thể nhẫn耐 thực hành Giáo Pháp cao quý của đấng Chiến Thắng với tánh hạnh, giới đức, phận sự, sự thực hành, sự giảm thiểu, và hạnh từ khước, như thế Giáo Pháp cao quý này của đấng Chiến Thắng có thể tồn tại thời gian lâu dài, và thế gian sẽ không thiếu vắng các vị A-la-hán;’ điều đã được đức Thế Tôn nói rằng: ‘*Này Subhadda, nếu các tỳ khưu này sống chân chánh, thế gian sẽ không thiếu vắng các vị A-la-hán*’ là có liên quan đến ý nghĩa này. Tâu đại vương, Giáo Pháp của bậc Đạo Sư có căn bản là sự thực hành, có cốt lõi là sự thực hành, còn tồn tại khi nào sự thực hành chưa bị biến mất.”

“Thưa ngài Nāgasena, điều ngài nói là: ‘*Sự biến mất của Chánh Pháp*,’ sự biến mất của Chánh Pháp ấy là gì?”

“Tâu đại vương, đây là ba sự biến mất của Giáo Pháp. Ba điều gì? Sự biến mất của việc chúng đắc, sự biến mất của việc thực hành, sự biến mất của tướng mạo. Tâu đại vương, khi việc chúng đắc bị biến mất, thì ngay cả đối với những người thực hành tốt đẹp cũng không có sự lãnh hội Giáo Pháp. Khi việc thực hành bị biến mất, thì điều học và sự quy định bị biến mất, chỉ còn tướng mạo tồn tại. Khi tướng mạo bị biến mất, thì có sự đứt đoạn của truyền thống. Tâu đại vương, đây là ba sự biến mất của Giáo Pháp.”

“Thưa ngài Nāgasena, câu hỏi thâm sâu đã khéo được giảng giải, đã được làm rõ, nút thắt đã được mở ra, lời tuyên thuyết của ngoại đạo đã bị hư hoại, đã bị đổ vỡ, đã được làm cho không còn hào quang, ngài đã tiến đến vị thế cao quý nhất trong số các vị có đồ chúng.”

Câu hỏi về sự biến mất của Chánh Pháp là thứ bảy.

8. AKUSALACCHEDANAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, tathāgato sabbam akusalam jhāpetvā sabbaññutam patto, udāhu sāvasese akusale sabbaññutam patto ”ti?

“Sabbam mahārāja akusalam jhāpetvā bhagavā sabbaññutam patto. natthi bhagavato sesakaṇam akusalan ”ti.

“Kimpana bhante dukkhā vedanā tathāgatassa kāye uppānnapubbā ”ti?

“Āma mahārāja, rājagahe bhagavato pādo sakalikāya¹ khato, lohitapakkhandikābādho uppanno, kāye abhissanne jīvakena vireko kārito, vātābādhe uppanne upaṭṭhākena therena uṇhodakam pariyitthan ”ti.

2. “Yadi bhante nāgasena, tathāgato sabbam akusalam jhāpetvā sabbaññutam patto, tena hi ‘bhagavato pādo sakalikāya khato, lohitapakkhandikābādho² uppanno ’ti yan vacanam, tam micchā. Yadi tathāgatassa pādo sakalikāya khato lohitapakkhandikābādho³ uppanno, tena hi ‘tathāgato sabbam akusalam jhāpetvā sabbaññutam patto ’ti tampi vacanam micchā. Natthi bhante vinā kammena vedayitaṇ sabbantaṇ vedayitaṇ kammamūlakam kammeneva⁴ vediyati. Ayampi ubhatokotiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

3. “Na hi mahārāja sabbantaṇ vedayitaṇ kammamūlakam. Aṭṭhahi kho mahārāja kāraṇehi vedayitāni uppajjanti yehi kāraṇehi puthū sattā vedanā vediyanti. Katamehi aṭṭhahi? Vātasamuṭṭhānāni ’pi kho mahārāja idhekaccāni vedayitāni uppajjanti, pittasamuṭṭhānāni ’pi kho mahārāja — pe— semhasamuṭṭhānāni ’pi kho mahārāja — pe— sannipātikāni ’pi kho mahārāja — pe— utupariṇāmajāni ’pi kho mahārāja — pe— visamaparihārajāni ’pi kho mahārāja — pe— opakkamikāni ’pi kho mahārāja — pe— kammavipākajāni ’pi kho mahārāja idhekaccāni vedayitāni uppajjanti. Imehi kho mahārāja aṭṭhahi kāraṇehi puthū sattā vedanā vediyanti. Tattha ye te puggalā ‘satte kammaṇ vibādhati ’ti vadeyyum te ime bhontā kāraṇam⁴ paṭībāhanti. Tesam tam vacanam micchā ”ti.

4. “Bhante nāgasena, yañca vātikam yañca pittikam yañca semhikam yañca sannipātikam yañca utupariṇāmajam yañca visamaparihārajam yañca opakkamikam, sabbe te kammaṇamuṭṭhānā yeva. Kammeneva te sabbe sambhavantī ”ti.

“Yadi mahārāja te sabbe ’pi⁵ kammaṇamuṭṭhānā vā⁶ ābādhā bhaveyyum, na tesam koṭṭhāsato lakkhaṇāni bhaveyyum. Vāto kho mahārāja kuppaṁāno dasavidhena kuppati: sītena uṇhena jighacchāya pipāsāya atibhuttena ṭhānena padhānena ādhāvanena upakkamena kammavipākena. Tatra ye te navavidhā, na te atīte, na anāgate, vattamānake bhave uppajjanti. Tasmā na vattabbā: ‘Kammaṇambhavā sabbā vedanā ’ti.

¹ sakkhalikāya - katthaci.

⁴ te ime puggalā sattakāraṇam - Ma;

² lohitapakkhandikā ca ābādho - Ma, PTS.

⁵ te ime sattā kāraṇam - PTS.

³ tam kammeneva - Ma.

⁶ tepi sabbe - Ma, PTS. ⁶ va - Ma, PTS.

8. CÂU HỎI VỀ VIỆC CẮT ĐỨT PHÁP BẤT THIỆN:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, đức Thế Tôn đã đạt đến bản thể Toàn Tri sau khi thiêu đốt tất cả pháp bất thiện, hay là đã đạt đến bản thể Toàn Tri khi pháp bất thiện còn dư sót.**”

“Tâu đại vương, đức Thế Tôn đã đạt đến bản thể Toàn Tri sau khi thiêu đốt tất cả pháp bất thiện. Không có pháp bất thiện còn dư sót ở đức Thế Tôn.”

“Thưa ngài, phải chăng các thọ khổ trước đây đã khởi lên ở cơ thể của đức Như Lai?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Ở Rājagaha, bàn chân của đức Thế Tôn đã bị cắt đứt bởi miếng đá, cơn bệnh xuất huyết đã phát khởi, khi cơ thể bị tiết ra chất do Jīvaka đã cho sử dụng liều thuốc xổ, khi cơn bệnh gió phát khởi vị trưởng lão thị giả đã tìm kiếm nước nóng.”

2. “Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Như Lai đã đạt đến bản thể Toàn Tri sau khi thiêu đốt tất cả pháp bất thiện, như thế thì lời nói rằng: ‘Bàn chân của đức Thế Tôn đã bị cắt đứt bởi miếng đá, cơn bệnh xuất huyết đã phát khởi’ là sai trái. Nếu bàn chân của đức Như Lai đã bị cắt đứt bởi miếng đá, cơn bệnh xuất huyết đã phát khởi, như thế thì lời nói: ‘Đức Như Lai đã đạt đến bản thể Toàn Tri sau khi thiêu đốt tất cả pháp bất thiện’ cũng là sai trái. Thưa ngài, không có cảm thọ tách rời khỏi nghiệp, tất cả cảm thọ ấy có gốc rễ ở nghiệp, được cảm nhận chỉ do nghiệp. Câu hỏi này có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

3. “Tâu đại vương, không hẳn tất cả cảm thọ ấy có gốc rễ ở nghiệp. Tâu đại vương, các cảm thọ sanh lên do tám lý do, do các lý do ấy chúng sanh phàm phu cảm nhận các thọ. Do tám lý do nào? Tâu đại vương, một số cảm thọ sanh lên có nguồn sanh khởi là gió; tâu đại vương –(như trên)– có nguồn sanh khởi là mật; tâu đại vương –(như trên)– có nguồn sanh khởi là đàm; tâu đại vương –(như trên)– có liên quan đến sự tụ hội (của gió, mật, đàm); tâu đại vương –(như trên)– do sự thay đổi của mùa tiết; tâu đại vương –(như trên)– do sự sinh hoạt không đều đặn; tâu đại vương –(như trên)– có liên quan đến việc ra sức; tâu đại vương một số cảm thọ sanh lên do quả thành tựu của nghiệp. Tâu đại vương, do tám lý do này chúng sanh phàm phu cảm nhận các thọ. Ở đây, những chúng sanh nào nói rằng: ‘Nghiệp dày dặn các chúng sanh,’ những người ấy phủ nhận lý do. Lời nói ấy của những người ấy là sai trái.

4. “Thưa ngài Nāgasena, việc có liên quan đến gió, việc có liên quan đến mật, việc có liên quan đến đàm, việc có liên quan đến sự tụ hội (của gió, mật, đàm), việc do sự thay đổi của mùa tiết, việc do sự sinh hoạt không đều đặn, việc có liên quan đến việc ra sức, tất cả các việc ấy có nguồn sanh khởi cũng ở nghiệp, tất cả các việc ấy tạo thành cũng do nghiệp.”

“Tâu đại vương, nếu tất cả các bệnh tật ấy có nguồn sanh khởi chỉ là nghiệp, thì chúng không có các đặc điểm để phân loại. Tâu đại vương, gió trong khi bị rối loạn thì bị rối loạn theo mười cách: do lạnh, do nóng, do đói, do khát, do ăn quá độ, do đứng, do tinh tấn, do chạy, do việc ra sức, do quả thành tựu của nghiệp. Trong số đó, có chín cách sanh lên không ở quá khứ, không ở vị lai, mà ở bản thể hiện tại. Vì thế, không nên nói rằng: ‘Tất cả các thọ có sự tạo thành do nghiệp.’

Pittam̄ mahārāja kuppamānam̄ tividhena kuppati: sītena uñhena visamabhojanena. Semhañ mahārāja kuppamānam̄ tividhena kuppati sītena uñhena annapānena. Yo ca mahārāja vāto yañca pittam̄ yañca semham̄, tehi tehi kopehi kuppitvā missī hutvā sakam̄ sakam̄ vedanam̄ ākaddhati. Utupariñāmajā mahārāja vedanā utupariñāmena uppajjati, visamaparihārajā vedanā visamaparihārena uppajjati. Opakkamikā mahārāja vedanā atthi kiriyā, atthi kammavipākā. Kammavipākajā vedanā pubbe katena kammena uppajjati. Iti kho mahārāja appam̄ kammavipākajam̄, bahutaram̄ avasesam̄. Tattha bālā: ‘sabbam̄ kammavipākajam̄ yevā ’ti atidhāvanti, tassa kammassa¹ na sakkā vinā buddhaññena vavatthānam̄ kātum̄.

Yañ pana mahārāja bhagavato pādo sakalikāya khato, tam̄ vedayitam̄ neva vātasamuñṭhānam̄, na pittasamuñṭhānam̄, na semhasamuñṭhānam̄, na sannipātikam̄, na utupariñāmajam̄, na visamaparihārajam̄, na kammavipākajam̄, opakkamikam̄ yeva. Devadatto hi mahārāja bahūni jātisatasahassāni tathāgate āghātam̄ bandhi. So tena āghātena mahatiñ garum̄ silam̄ gahetvā ‘matthake pātessāmī ’ti muñci. Athaññe dve selā āgantvā tam̄ silam̄ tathāgatañ asampattam̄ yeva sampañcchim̄su. Tāsam̄ pahārena papañkā bhijjivtā bhagavato pāde patitvā ruhiram̄ uppādesi. Kammavipākato vā mahārāja bhagavato esā vedanā nibbattā kiriyato vā, tatuddham̄ natthaññā vedanā.

Yathā mahārāja khettaduñṭhatāya vā bijam̄ na sambhavati bijaduñṭhatāya vā, evameva kho mahārāja kammavipākato vā bhagavato esā vedanā nibbattā kiriyato vā, tatuddham̄ natthaññā vedanā.

Yathā vā pana mahārāja koñhaduñṭhatāya vā bhojanam̄ visamañ pariñamatī āhāraduñṭhatāya vā, evameva kho mahārāja kammavipākato vā bhagavato esā vedanā nibbattā kiriyato vā, tatuddham̄ natthaññā vedanā.

Api ca mahārāja natthi bhagavato kammavipākajā vedanā, natthi visamaparihārajā vedanā. Avasesehi samuñṭhānehi bhagavato vedanā uppajjati. Tāya ca pana vedanāya na sakkā bhagavantam̄ jīvitā voropetum̄. Nipatanti mahārāja imasmiñ catummahābhūtike² kāye iñṭhāniñṭhasubhāsubhavedanā. Idha mahārāja ākāse khitto leḍdu mahāpañhaviyā nipatati. Api nu kho so mahārāja leḍdu pubbe katena mahāpañhaviyā nipatati ”ti?

¹ tam̄ kammañ - Ma, PTS.

² cātumahābhūtike - Ma; catumahābhūtike - PTS.

Tâu đại vương, mặt trong khi bị rối loạn thì bị rối loạn theo ba cách: do lạnh, do nóng, do vật thực không đều. Tâu đại vương, đàm trong khi bị rối loạn thì bị rối loạn theo ba cách: do lạnh, do nóng, do thức ăn thức uống. Tâu đại vương, cái nào là gió, cái nào là mật, cái nào là đàm, sau khi bị rối loạn do các sự rối loạn bởi chúng, sau khi có sự trộn lẫn thì kéo theo thọ của từng cái một. Tâu đại vương, thọ do sự thay đổi của mùa tiết sanh lên do sự thay đổi của mùa tiết, thọ do sự sinh hoạt không đều đặn sanh lên do sự sinh hoạt không đều đặn. Tâu đại vương, thọ có liên quan đến việc ra sức thì có cái do hành động, có cái do quả thành tựu của nghiệp. Thọ sanh lên do quả thành tựu của nghiệp sanh lên do nghiệp đã làm trước đây. Tâu đại vương, như thế do quả thành tựu của nghiệp thì ít, phần còn lại thì nhiều hơn. Ở đây, những kẻ ngu vượt quá (khi cho rằng): ‘Tất cả đều do quả thành tựu của nghiệp;’ thiếu đi trí tuệ của đức Phật không thể thực hiện việc xác định đối với nghiệp ấy.

Tâu đại vương, hơn nữa việc bàn chân của đức Thế Tôn đã bị cắt đứt bởi miếng đá, cảm thọ ấy không có nguồn sanh khởi là gió, không có nguồn sanh khởi là mật, không có nguồn sanh khởi là đàm, không có liên quan đến sự tụ hội (của gió, mật, đàm), không do sự thay đổi của mùa tiết, không do sự sinh hoạt không đều đặn, không do quả thành tựu của nghiệp, chỉ có liên quan đến việc ra sức. Tâu đại vương, bởi vì Devadatta đã buộc oan trái với đức Như Lai nhiều trăm ngàn kiếp sống. Do sự oan trái ấy, kẻ ấy đã cầm lấy hòn đá to nặng rồi buông ra (nghĩ rằng): ‘Ta sẽ làm cho rơi ở đỉnh đâu.’ Khi ấy, có hai tảng đá khác đã tiến đến hứng chịu hòn đá ấy khi còn chưa chạm vào đức Như Lai. Do sự va chạm của chúng, có miếng đá bị bể đã rơi vào bàn chân của đức Thế Tôn và làm chảy máu. Tâu đại vương, thọ ấy này sanh đến đức Thế Tôn hoặc là do quả thành tựu của nghiệp hoặc là do hành động; không có thọ khác ở trên việc ấy.

Tâu đại vương, giống như hạt giống không nẩy mầm hoặc là do tính chất tồi tệ của thừa ruộng, hoặc là do tính chất tồi tệ của hạt giống. Tâu đại vương, tương tự y như thế ấy thọ ấy này sanh đến đức Thế Tôn hoặc là do quả thành tựu của nghiệp hoặc là do hành động; không có thọ khác ở trên việc ấy.

Tâu đại vương, hoặc là giống như vật thực trở nên lỏn cốn hoặc là do tính chất tồi tệ của bao tử, hoặc là do tính chất tồi tệ của thức ăn. Tâu đại vương, tương tự y như thế ấy thọ ấy này sanh đến đức Thế Tôn hoặc là do quả thành tựu của nghiệp hoặc là do hành động; không có thọ khác ở trên việc ấy.

Tâu đại vương, hơn nữa đối với đức Thế Tôn không có thọ do quả thành tựu của nghiệp, không có thọ do sự sinh hoạt không đều đặn. Đối với đức Thế Tôn, thọ sanh lên do các nguồn sanh khởi còn lại. Hơn nữa, không thể đoạt lấy mạng sống đức Thế Tôn bởi thọ ấy. Tâu đại vương, các thọ được ưa thích hay không được ưa thích, tốt hay xấu, rơi xuống ở thân từ đại này. Tâu đại vương, ở đây cục đất được ném lên không trung thì rơi xuống đại địa cầu. Tâu đại vương, phải chăng cục đất ấy rơi xuống đại địa cầu do nghiệp đã làm trước đây?”

5. “Na hi bhante. Natthi so bhante hetu mahāpaṭhavyā, yena hetunā mahāpaṭhavī kusalākusalavipākam paṭisamvedeyya, paccuppannena bhante akammakena hetunā so leḍdu mahāpaṭhavyā nipatati ”ti.

“Yathā mahārāja mahāpaṭhavī, evam tathāgato datṭhabbo. Yathā leḍdu pubbe akatena mahāpaṭhaviyam nipatati, evameva kho mahārāja tathāgatassa pubbe akatena sā sakalikā pāde nipatitā. Idha pana mahārāja manussā mahāpaṭhaviyam bhindanti ca khaṇanti ca, api nu kho te mahārāja manussā pubbe katena mahāpaṭhavim bhindanti ca khaṇanti cā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja yā sā sakalikā bhagavato pāde nipatitā, na sā sakalikā pubbe katena bhagavato pāde nipatitā. Yo ’pi mahārāja bhagavato lohitapakkhandikābādho uppanno, so ’pi ābādho na pubbe katena uppanno, sannipātikeneva uppanno. Ye keci mahārāja bhagavato kāyikā ābādhā uppannā, na te kammābhinibbattā, channam etesam samuṭṭhānānam aññatarato nibbattā. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena samyuttanikāyavaralañchake moliyasivake veyyākarane:

‘Pittasamuṭṭhānāni ’pi kho sīvaka idhekaccāni vedayitāni uppajjanti. Sāmampi kho etaṁ sīvaka veditabbam yathā pittasamuṭṭhānāni ’pi idhekaccāni vedayitāni uppajjanti. Lokassapi kho etaṁ sīvaka saccasammataṁ yathā pittasamuṭṭhānāni ’pi idhekaccāni vedayitāni uppajjanti. Tatra sīvaka ye te samaṇabrahmaṇā evamvādino evamditthino: ‘Yam kiñcayaṁ purisapuggalo paṭisamvedeti sukhaṁ vā dukkham vā adukkhamasukham vā sabbantaṁ pubbekatahetū ’ti, yañca sāmaṇiñātam tañca atidhāvanti, yañca loke saccasammataṁ, tañca atidhāvanti. Tasmā tesam samaṇabrahmaṇānam micchā ’ti vadāmi. ‘Semhasamuṭṭhānāni ’pi kho sīvaka —pe— Vātasamuṭṭhānāni ’pi kho sīvaka —pe— ‘Sannipātatasamuṭṭhānāni’ ’pi kho sīvaka —pe— ‘Utupariñāmajāni’ ’pi kho sīvaka —pe— ‘Visamaparihārajāni’ ’pi kho sīvaka —pe— ‘Opakkamikāni’ ’pi kho sīvaka —pe— ‘Kammavipākajāni’ ’pi kho sīvaka idhekaccāni vedayitāni uppajjanti. Sāmampi kho etaṁ sīvaka veditabbam yathā kammavipākajāni ’pi idhekaccāni vedayitāni uppajjanti. Lokassa ’pi kho etaṁ sīvaka saccasammataṁ yathā kammavipākajāni ’pi idhekaccāni vedayitāni uppajjanti. Tatra sīvaka ye te samaṇabrahmaṇā evamvādino evamditthino: ‘Yam kiñcayaṁ purisapuggalo paṭisamvedeti sukhaṁ vā dukkham vā adukkhamasukham vā sabbantaṁ pubbekatahetū ’ti, yañca sāmaṇiñātam tañca atidhāvanti, yañca loke saccasammataṁ, tañca atidhāvanti. Tasmā tesam samaṇabrahmaṇānam micchā ’ti vadāmī ’ti.

¹ sannipātikāni - Ma, PTS.

5. “Thưa ngài, không đúng. Thưa ngài, không có nhân ấy ở đại địa cầu, mà do nhân ấy đại địa cầu nhận chịu quả thành tựu thiện hay bất thiện. Thưa ngài, cục đất ấy rơi xuống đại địa cầu do nhân hiện tại không có liên quan đến nghiệp.”

“Tâu đại vương, đại địa cầu là như thế nào thì đức Như Lai nên được xem xét như vậy. Giống như cục đất rơi xuống đại địa cầu không do nghiệp đã làm trước đây, tâu đại vương, tương tự y như thế đối với đức Như Lai miếng đá ấy đã rơi xuống ở bàn chân không do nghiệp đã làm trước đây. Tâu đại vương, và lại ở đây con người cát xé và đào xới đại địa cầu, tâu đại vương, phải chăng con người cát xé và đào xới đại địa cầu do nghiệp đã làm trước đây?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế ấy miếng đá nào đã rơi xuống ở bàn chân của đức Thế Tôn, miếng đá ấy đã rơi xuống ở bàn chân của đức Thế Tôn không do nghiệp đã làm trước đây. Tâu đại vương, còn cơn bệnh xuất huyết đã phát khởi đến đức Thế Tôn, cơn bệnh ấy đã phát khởi không do nghiệp đã làm trước đây, nó đã phát khởi có liên quan đến chính sự tự hội (của gió, mây, đám). Tâu đại vương, mọi cơn bệnh thuộc về thân đã phát khởi ở đức Thế Tôn, chúng đã không sanh ra do nghiệp, mà đã được sanh ra từ nguồn sanh khởi nào đó trong số sáu nguồn sanh khởi. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở lời giải thích cho Moliyāsīvaka ở đoạn *Varalañchaka* (Dấu Ấn Cao Quý) thuộc *Samyuttanikāya* (Tương Ưng Bộ) rằng:

Này Sīvaka, ở đây, một số cảm thọ sanh lên có nguồn sanh khởi là mây. Ngày Sīvaka, tự bản thân nên biết về điều này là một số cảm thọ sanh lên có nguồn sanh khởi là mây. Ngày Sīvaka, ngay cả đối với thế gian điều này cũng được chấp nhận là sự thật rằng một số cảm thọ sanh lên có nguồn sanh khởi là mây. Ngày Sīvaka, về điều này những Sa-môn, Bà-la-môn nào có học thuyết như vậy, có quan điểm như vậy: ‘Bất cứ điều gì mà người nam này cảm giác được, là lạc, hay là khổ, hay là không khổ không lạc, tất cả điều ấy có nhân là việc đã làm trong quá khứ,’ họ vượt quá điều đã được tự mình biết, họ vượt quá điều đã được chấp nhận là sự thật ở thế gian. Vì thế, Ta nói rằng: ‘Điều sai trái thuộc về các Sa-môn, Bà-la-môn ấy.’ Ngày Sīvaka, ở đây, một số cảm thọ sanh lên có nguồn sanh khởi là đám. Ngày Sīvaka —(như trên)— có nguồn sanh khởi là gió. Ngày Sīvaka —(như trên)— có nguồn sanh khởi là sự tự hội (của gió, mây, đám). Ngày Sīvaka —(như trên)— do sự thay đổi của mùa tiết. Ngày Sīvaka —(như trên)— do sự sinh hoạt không đều đặn. Ngày Sīvaka —(như trên)— có liên quan đến việc ra sức. Ngày Sīvaka một số cảm thọ sanh lên do quả thành tựu của nghiệp. Ngày Sīvaka tự bản thân nên biết về điều này là một số cảm thọ sanh lên có nguồn sanh khởi là quả thành tựu của nghiệp. Ngày Sīvaka, ngay cả đối với thế gian điều này cũng được chấp nhận là sự thật rằng một số cảm thọ sanh lên có nguồn sanh khởi là quả thành tựu của nghiệp. Ngày Sīvaka, về điều này những Sa-môn, Bà-la-môn nào có học thuyết như vậy, có quan điểm như vậy: ‘Bất cứ điều gì mà người nam này cảm giác được, là lạc, hay là khổ, hay là không khổ không lạc, tất cả điều ấy có nhân là việc đã làm trong quá khứ,’ họ vượt quá điều đã được tự mình biết, họ vượt quá điều đã được chấp nhận là sự thật ở thế gian. Vì thế, Ta nói rằng: ‘Điều sai trái thuộc về các Sa-môn, Bà-la-môn ấy.’

Iti 'pi mahārāja na sabbā vedanā kammavipākajā. Sabbam̄ mahārāja akusalam̄ jhāpetvā bhagavā sabbaññutanam̄ patto 'ti, evametam̄ dhārehī "ti.

"Sādhu bhante nāgasena, evametam̄ tathā sampaticchāmī "ti.

Akusalacchedanapañho aṭṭhamo.

9. UTTARIKARAÑYĀBHĀVA PAÑHO

1. "Bhante nāgasena tumhe bhaṇatha: **'Yaṁ kiñci karañyam̄ tathāgatassa, sabbantaṁ bodhiyā yeva mūle pariniṭhitam̄. Natthi tathāgatassa uttarim̄ karañyam̄ katassa vā paticayo** 'ti. Idañca temāsam̄ paṭisallānam̄ dissati. Yadi bhante nāgasena yaṁ kiñci karañyam̄ tathāgatassa sabbantaṁ bodhiyā yeva mūle pariniṭhitam̄, natthi tathāgatassa uttarim̄ karañyam̄ katassa vā paticayo, tena hi 'temāsam̄ paṭisallino 'ti yaṁ vacanam̄, tam̄ micchā. Yadi temāsam̄ paṭisallino, tena hi 'yaṁ kiñci karañyam̄ tathāgatassa, sabbantaṁ bodhiyāyeva mūle pariniṭhitam̄ 'ti tampi vacanam̄ micchā. Natthi katakarañyassa paṭisallānam̄ sakarañyasseva paṭisallānam̄. Yathā nāma byādhitasseva bhesajjena karañyam̄ hoti, abyādhitassa kiṁ bhesajjena? Chātasseva bhojanena karañyam̄ hoti, achātassa kiṁ bhojanena? Evameva kho bhante nāgasena natthi katakarañyassa paṭisallānam̄, sakarañyasseva paṭisallānam̄. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto, so tayā nibbāhitabbo "ti.

2. "Yaṁ kiñci mahārāja karañyam̄ tathāgatassa sabbantaṁ bodhiyā yeva mūle pariniṭhitam̄. Natthi tathāgatassa uttarim̄ karañyam̄ katassa vā paticayo, bhagavā ca temāsam̄ paṭisallino. Paṭisallānam̄ kho mahārāja bahuguṇam̄. Sabbe 'pi tathāgatā paṭisalliyitvā sabbaññutam̄ pattā. Tam̄ te sukataguṇamanussarantā paṭisallānam̄ sevanti. Yathā mahārāja puriso rañño santikā laddhavaro paṭiladdhabhogo tam̄ sukataguṇamanussaranto aparāparam̄ rañño upaṭṭhānam̄ eti, evameva kho mahārāja sabbe 'pi tathāgatā paṭisalliyitvā sabbaññutam̄ pattā tam̄ te sukataguṇamanussarantā paṭisallānam̄ sevanti.

Tâu đại vương, như thế không hẳn tất cả các thọ sanh ra do quả thành tựu của nghiệp. Tâu đại vương, sau khi thiêu đốt tất cả pháp bất thiện, đức Thế Tôn đã đạt đến bản thể Toàn Tri, xin đại vương hãy ghi nhớ điều này như thế."

"Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy."

Câu hỏi về sự cắt đứt pháp bất thiện là thứ tám.

9. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT KHÔNG VIỆC GÌ CẦN PHẢI LÀM THÊM NỮA:

1. "Thưa ngài Nāgasena, ngài đã nói rằng: 'Bất cứ việc gì cần phải làm đối với đức Như Lai, tất cả các việc ấy đã được hoàn tất ở ngay tại gốc cây Bồ Đề. Đối với đức Như Lai, không có việc gì cần phải làm thêm nữa, hoặc sự tích lũy thêm đối với việc đã làm.' Và ba tháng thiền tịnh này được ghi nhận. Thưa ngài Nāgasena, nếu bất cứ việc gì cần phải làm đối với đức Như Lai, tất cả các việc ấy đã được hoàn tất ở ngay tại gốc cây Bồ Đề. Đối với đức Như Lai, không có việc gì cần phải làm thêm nữa, hoặc sự tích lũy thêm đối với việc đã làm, như thế thì lời nói 'ba tháng thiền tịnh' là sai trái. Nếu có ba tháng thiền tịnh, như thế thì lời nói 'bất cứ việc gì cần phải làm đối với đức Như Lai, tất cả các việc ấy đã được hoàn tất ở ngay tại gốc cây Bồ Đề' cũng là sai trái. Không có thiền tịnh đối với người có việc cần phải làm đã được làm xong, thiền tịnh là chỉ riêng đối với người có việc cần phải làm. Giống như chỉ riêng đối với người bị bệnh thì có việc cần phải làm với thuốc men, còn đối với người không bị bệnh thì có việc gì với thuốc men? Chỉ riêng đối với người đói thì có việc cần phải làm với thức ăn, còn đối với người không đói thì có việc gì với thức ăn? Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế không có thiền tịnh đối với người có việc cần phải làm đã được làm xong, thiền tịnh là chỉ riêng đối với người có việc cần phải làm. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh. Nó được dành cho ngài, nên được giải quyết bởi ngài."

2. "Tâu đại vương, bất cứ việc gì cần phải làm đối với đức Như Lai, tất cả các việc ấy đã được hoàn tất ở ngay tại gốc cây Bồ Đề. Đối với đức Như Lai, không có việc gì cần phải làm thêm nữa, hoặc sự tích lũy thêm đối với việc đã làm, và đức Như Lai có thiền tịnh ba tháng. Tâu đại vương, thiền tịnh quả là có nhiều công đức. Tất cả các đức Như Lai đều thiền tịnh rồi mới đạt đến bản thể Toàn Tri. Trong khi nhớ lại đức tính đã được thực hiện tốt đẹp ấy, các Ngài tiến hành thiền tịnh. Tâu đại vương, giống như người nam đã nhận được ân huệ, đã đạt được của cải nhờ vào sự thân cận đức vua. Trong khi nhớ lại đức tính đã được thực hiện tốt đẹp ấy, gã liên tục đi đến phục vụ đức vua. Tâu đại vương, tương tự y như thế tất cả các đức Như Lai đều thiền tịnh rồi mới đạt đến bản thể Toàn Tri. Trong khi nhớ lại đức tính đã được thực hiện tốt đẹp ấy, các Ngài tiến hành thiền tịnh.

Yathā vā pana mahārāja puriso āturo dukkhito bālhagilāno bhisakkamupasevitvā sotthimanuppatto, tam sukataguṇa-manussaranto aparāparam bhisakkamupasevati, evameva kho mahārāja sabbe 'pi tathāgatā paṭisallīiyitvā sabbaññutam pattā. Tam te sukata-guṇamanussarantā paṭisallānam sevanti.

3. Atṭhavīsatī kho panime mahārāja paṭisallānaguṇā ye guṇe samanupassantā¹ tathāgatā paṭisallānam sevanti. Katame atṭhavīsatī? Idha mahārāja paṭisallānam paṭisallīyamāno attānam rakkhati,² āyum vadḍheti, balam deti, vajjam pidahati, ayasam apaneti, yasam upaneti, aratiṃ vinodeti, ratimupadahati, bhayamapaneti, vesārajjam karoti, kosajjamapaneti, viriyamabhijaneti, rāgamapaneti, dosamapaneti, mohamapaneti, mānam nihanti, vitakkam bhañjati, cittam ekaggam karoti, mānasam snehayati,³ hāsam janeti, garukam karoti, lābhampuppādayati, namassiyam karoti, pītiṃ pāpeti, pāmojjam karoti, saṅkhārānam sabhāvam dassayati, bhava-paṭisandhim ugghāteti, sabbasāmaññam deti. Ime kho mahārāja atṭhavīsatī paṭisallānaguṇā, ye guṇe samanupassantā⁴ tathāgatā paṭisallānam sevanti.

Api ca mahārāja tathāgatā santam sukham samāpattiratimanubhavitukāmā paṭisallānam sevanti pariyositasanikappā. Catūhi kho mahārāja kāraṇehi tathāgatā paṭisallānam sevanti. Katamehi catūhi? Vihāraphāsutāya 'pi mahārāja tathāgatā paṭisallānam sevanti, anavajjaguṇabahulatāya 'pi tathāgatā paṭisallānam sevanti, asesa-ariyavīthito 'pi tathāgatā paṭisallānam sevanti, sabbabuddhānam thutavaṇṇitapasathato 'pi tathāgatā paṭisallānam sevanti. Imehi kho mahārāja catūhi kāraṇehi tathāgatā paṭisallānam sevanti. Iti kho mahārāja tathāgatā na sakaraṇiyattā, na katassa paṭicayāya paṭisallānam sevanti.⁵ Atha kho guṇavisesadassāvitāya tathāgatā paṭisallānam sevanti "ti.

"Sādhu bhante nāgasena evametañ tathā sampaticchāmī "ti.

Uttarikaraṇīyābhāvapañho navamo.

¹ samanussarantā - Ma.

² paṭisallīyamānam attānam rakkhati - Ma; paṭisallīyamānam rakkhati - PTS.

³ sobhayati - Simu.

⁴ samanussarantā - Ma.

⁵ tathāgatā paṭisallānam sevanti na sakaraṇiyattā, na katassa paṭicayāya - Ma, PTS.

Tâu đại vương, hoặc là giống như người nam bị nhiễm bệnh, khổ sở, có bệnh trầm trọng, sau khi đến gặp người thầy thuốc thì thành tựu sự an vui. Trong khi nhớ lại đức tính đã được thực hiện tốt đẹp ấy, gã thường xuyên đi đến gặp người thầy thuốc. Tâu đại vương, tương tự y như thế tất cả các đức Như Lai đều thiền tịnh rồi mới đạt đến bản thể Toàn Tri. Trong khi nhớ lại đức tính đã được thực hiện tốt đẹp ấy, các Ngài tiến hành thiền tịnh.

3. Tâu đại vương, hơn nữa đây là hai mươi tám đức tính của thiền tịnh. Trong khi thấy rõ những đức tính này, các đức Như Lai tiến hành thiền tịnh. Hai mươi tám đức tính gì? Tâu đại vương, ở đây thiền tịnh hộ trì bản thân người đang thiền tịnh, làm tăng trưởng tuổi thọ, ban cho sức mạnh, lấp lại tội lỗi, loại trừ điều tai tiếng, đem lại danh tiếng, xua đi sự không hứng thú, cung cấp sự hứng thú, loại trừ sự sợ hãi, làm sanh lên sự tự tin, loại trừ sự lười biếng, tạo ra sự tinh tấn, loại trừ sự tham đắm, loại trừ sự sân hận, loại trừ sự si mê, tiêu diệt sự ngã mạn, phá vỡ sự suy tư, làm cho tâm chuyên nhất, làm cho tâm được trong sáng, sanh ra sự tươi vui, tạo sự kính trọng, làm cho đạt được sự lợi ích, tạo sự cung kính, khiến cho thành tựu hỷ, tạo sự hân hoan, làm cho thấy được bản thể của các sự tạo tác, diệt trừ sự nối liền với việc tái sanh, ban cho toàn bộ Sa-môn hạnh. Tâu đại vương, đây là hai mươi tám đức tính của thiền tịnh. Trong khi thấy rõ những đức tính này, các đức Như Lai tiến hành thiền tịnh.

Tâu đại vương, hơn nữa với ý muốn tận hưởng sự an tịnh, an lạc, sự hứng thú trong việc chứng đạt, các đức Như Lai tiến hành thiền tịnh với ý định dứt khoát. Tâu đại vương, các đức Như Lai tiến hành thiền tịnh vì bốn lý do. Vì bốn lý do gì? Tâu đại vương, các đức Như Lai tiến hành thiền tịnh vì tính chất an lạc của việc cư trú, các đức Như Lai tiến hành thiền tịnh nhằm sự gia tăng đức hạnh của việc không phạm lỗi lầm, các đức Như Lai tiến hành thiền tịnh vì đường lối trọng vọng của bậc Thánh, các đức Như Lai tiến hành thiền tịnh vì đã được tán dương, khen ngợi, ca tụng của tất cả chư Phật. Tâu đại vương, các đức Như Lai tiến hành thiền tịnh vì bốn lý do này. Tâu đại vương, như thế các đức Như Lai tiến hành thiền tịnh không phải vì có việc gì cần phải làm, không phải vì sự tích lũy thêm đối với việc đã làm. Quả vậy, các đức Như Lai tiến hành thiền tịnh vì thấy được tính chất đặc biệt về đức tính (của thiền tịnh)."

"Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy."

Câu hỏi về tính chất không việc gì cần phải làm thêm nữa là thứ chín.

10. IDDHIBALADASSANAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, bhāsitampetam bhagavatā: ‘**Tathāgatassa kho ānanda cattāro idhipādā bhāvitā bahulīkatā yānikatā vatthukatā anuṭhitā paracitā susamāraddhā.** Ākañkhamāno¹ ānanda tathāgato kappam vā tiṭṭheyya kappāvasesam vā ’ti. Puna ca bhaṇitam: ‘**Ito tiṇṇam māsānam accayena tathāgato parinibbāyissatī** ’ti. Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: ‘**Tathāgatassa kho ānanda cattāro idhipādā bhāvitā –pe— kappam vā tiṭṭheyya kappāvasesam vā** ’ti, tena hi temāsaparicchedo micchā. Yadi temāsa-paricchedam saccam, tena hi ‘**kappam vā tiṭṭheyya kappāvasesam vā** ’ti,² tampi vacanam micchā. Natthi tathāgatānam atṭhāne gajjitaṁ. Amoghavacanā buddhā bhagavanto tathavacanā advejjhavacanā.³ Ayampi ubhatokoṭiko pañho gambhiro sunipuṇo dunnijjhāpayo. So tavānuppatto. Bhindetaṁ diṭṭhijālam. Ekaṁse ḡhapaya. Bhinda parappavādan ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘**Tathāgatassa kho ānanda cattāro idhipādā bhāvitā –pe— kappam vā tiṭṭheyya kappāvasesam vā** ’ti. Temāsaparicchedo ca bhaṇito. So ca pana kappo āyukappo vuccati. Na mahārāja bhagavā attano balam kittayamāno evamāha. Iddhibalam pana mahārāja bhagavā parikittayamāno evamāha: ‘**Tathāgatassa kho ānanda cattāro idhipādā bhāvitā –pe— kappam vā tiṭṭheyya kappāvasesam vā** ’ti. Yathā mahārāja rañño assājāniyo bhaveyya sīghagati anilajavo. Tassa rājā javabalam parikittayanto sanegamajānapadabhaṭabalabrāhmaṇa-gahapatika-amaccajanamajjhe evam vadeyya: ‘Ākañkhamāno me bho ayam hayavaro sāgarajalapariyantam mahim anuvicaritvā khaṇena idhāgaccheyyā ’ti. Na ca tam javagatim tassam parisāyam dasseyya. Vijjati ca so javo tassa. Samattho ca so khaṇena sāgarajalapariyantam mahim anuvicaritum.

¹ so ākañkhamāno - Ma.

² yadi bhante tathāgatena bhaṇitam ‘ito tiṇṇam māsānam accayena tathāgato parinibbāyissatī ’ti, tena hi ‘tathāgatassa kho ānanda cattāro idhipādā bhāvitā -pe— kappāvasesam vā ’ti - Ma, PTS.

³ abhejjavacanā. - Sīmu.

10. CÂU HỎI VỀ SỰ NHẬN THỨC ĐỐI VỚI NĂNG LỰC CỦA THẦN THÔNG:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này Ānanda, bốn nền tảng về thần thông của Như Lai đã được tu tập, được thực hành thường xuyên, được tạo thành phương tiện, được tạo thành nền tảng, được thiết lập, được tích lũy, được khởi đầu tốt đẹp.** Này Ānanda, Như Lai trong khi mong muốn có thể tồn tại một kiếp hoặc hơn một kiếp.’” Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng: ‘**Từ nay cho đến hết ba tháng, Như Lai sẽ viên tịch Niết Bàn.**’ Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: ‘**Này Ānanda, bốn nền tảng về thần thông của Như Lai đã được tu tập,** —(như trên)— **có thể tồn tại một kiếp hoặc hơn một kiếp,**’ như thế thì giới hạn ba tháng là sai trái. Nếu việc giới hạn ba tháng là sự thật, như thế thì lời nói rằng: ‘**có thể tồn tại một kiếp hoặc hơn một kiếp**’ là sai trái. Đối với các đức Như Lai, không có việc đã phát biểu về điều không có cơ sở. Chư Phật Thế Tôn có lời nói không rõ đại, có lời nói chân thật, có lời nói không hai nghĩa. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, thâm sâu, vô cùng khôn khéo, khó phân giải. Nó được dành cho ngài. Xin ngài hãy phá vỡ mạng lưới tà kiến này. Xin ngài hãy xác định về điều chắc chắn. Xin ngài hãy đánh đổ học thuyết của những kẻ khác.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này Ānanda, bốn nền tảng về thần thông của Như Lai đã được tu tập,** —(như trên)— **có thể tồn tại một kiếp hoặc hơn một kiếp.**’” Và giới hạn ba tháng đã được nói đến. Và hơn nữa, kiếp ấy được gọi là kiếp của tuổi thọ. Tâu đại vương, đức Thế Tôn không phải là đang tán dương năng lực của bản thân mà đã nói như vậy. Tuy nhiên, tâu đại vương, đức Thế Tôn trong khi đang tán dương năng lực của thần thông mà đã nói như vậy: ‘**Này Ānanda, bốn nền tảng về thần thông của Như Lai đã được tu tập,** —(như trên)— **có thể tồn tại một kiếp hoặc hơn một kiếp.**’ Tâu đại vương, giống như con ngựa thuần chủng của đức vua có sự di chuyển nhanh với tốc độ của gió. Đức vua trong khi tán dương năng lực về tốc độ của con ngựa có thể nói ở giữa dân chúng gồm có thị dân, dân chúng, nhân công, binh lính, Bà-la-môn, gia chủ, và các quan đại thần như vậy: ‘Này các khanh, con ngựa quý giá này của trẫm trong khi mong muốn có thể di dọc theo trái đất được bao quanh bởi nước của biển cả rồi đi về đây trong giây lát.’ Đầu không phô bày sự di chuyển nhanh chóng cho hội chúng ấy, nhưng sự nhanh chóng ấy của nó được biết đến, và nó có khả năng di dọc theo trái đất được bao quanh bởi nước của biển cả trong giây lát.

Evameva kho mahārāja bhagavā attano iddhibalam parikittayamāno evamāha. Tampi tevijjānaṁ chaṭabhiññānam arahantānam vimalakhīṇasavānaṁ devamanussānañca majjhe nisiditvā bhaṇitaṁ: ‘*Tathāgatassa kho ānanda cattāro iddhipādā bhāvitā bahulikatā yānikatā vatthukatā anuṭṭhitā paricitā susamāraddhā. Ākaṅkhamāno ānanda tathāgato kappam vā tiṭṭheyya kappāvasesam vā* ’ti. Vijjati ca tam mahārāja iddhibalam bhagavato. Samattho ca bhagavā iddhibalena kappam vā ṭhātuṁ kappāvasesam vā. Na ca bhagavā iddhibalam tassam parisāyam dasseti. Anathiko mahārāja bhagavā sabbabhavehi, garahitā ca tathāgatassa sabbabhavā. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘*Seyyathāpi bhikkhave appamattako ’pi gūtho duggandho hoti, evameva kho aham bhikkhave appamattakampi bhavam na vanṇemi antamaso accharāsaṅghātamattampi* ’ti. Api nu kho mahārāja bhagavā sabbabhavagatiyonīyo gūthasamā¹ disvā iddhibalam nissāya bhavesu chandarāgam kareyyā ”ti?

“Na hi bhante” ti.

“Tena hi mahārāja, bhagavā iddhibalam parikittayamāno evarūpam buddhasīhanādamabhinadī ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena, evametam tathā sampaticchāmī ”ti.

Iddhibaladassanapañho dasamo.

Paṭhamo iddhibalavaggo.
(Imasmīni vagge dasa pañhā)

--ooOoo--

¹ gūthasamam - Ma, PTS.

Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Thế Tôn không phải là đang tán dương năng lực của bản thân mà đã nói như vậy. Tuy nhiên, điều ấy đã được nói (bởi đức Thế Tôn) sau khi ngồi xuống ở giữa các vị A-la-hán có ba Minh, sáu Thắng Trí, không ô nhiễm, có các lậu hoặc đã cạn kiệt, cùng với chư Thiên và nhân loại rằng: ‘*Này Ānanda, bốn nền tảng về thần thông của Như Lai đã được tu tập, được thực hành thường xuyên, được tạo thành phuơng tiện, được tạo thành nền tảng, được thiết lập, được tích lũy, được khởi đầu tốt đẹp. Ngày Ānanda, Như Lai trong khi mong muốn có thể tồn tại một kiếp hoặc hơn một kiếp.*’ Tâu đại vương, và năng lực thần thông ấy của đức Thế Tôn được biết đến, và đức Thế Tôn có khả năng tồn tại một kiếp hoặc hơn một kiếp nhờ vào năng lực thần thông. Nhưng đức Thế Tôn không phô bày năng lực thần thông cho hội chúng ấy. Tâu đại vương, đức Thế Tôn không có mong muốn đối với tất cả các hữu, và đối với đức Thế Tôn tất cả các hữu là bị chê trách. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘*Này các tỳ khưu, cũng như phân bò đâu chỉ chút ít cũng có mùi thối, ngày các tỳ khưu, tương tự y như thế Ta không ca ngợi về sự hiện hữu đâu chỉ chút ít, thậm chí chỉ là thời gian của một khay móng tay.*’ Tâu đại vương, sau khi xem tất cả các hữu, các cảnh giới, và các nguồn đưa đến tái sanh là tương đương với phân bò, phải chăng đức Thế Tôn còn thể hiện sự ước muốn và tham đắm ở các hữu thông qua năng lực của thần thông?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, chính vì điều ấy trong khi tán dương năng lực của thần thông đức Thế Tôn đã gầm lên tiếng rống sư tử của bậc Giác Ngộ có hình thức như thế.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

**Câu hỏi về sự nhận thức
đối với năng lực của thần thông là thứ mươi.**

**Phẩm Năng Lực của Thần Thông là phẩm thứ nhất.
(Ở phẩm này có mươi câu hỏi)**

--ooOoo--

II. ABHEJJAVAGGO

1. KHUDDĀNUKHUDDAKAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetaṁ bhagavatā: ‘**Abhiññeyyā ’ham**¹ **bhikkhave dhammaṁ desemi, no anabhiññāyā ’ti.** Puna ca vinayapaññattiyā evam bhaṇitam: ‘Ākañkhamāno ānanda saṅgo mamaccayena khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni samūhanatū ’ti. Kinnu kho bhante nāgasena khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni duppaññattāni, udāhu avatthusmiṁ ajānitvā paññattāni, yam bhagavā attano accayena khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni samūhanāpeti? Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: ‘**Abhiññeyyāham¹ bhikkhave dhammaṁ desemi, no anabhiññāyā ’ti,** tena hi ‘Ākañkhamāno ānanda saṅgo mamaccayena khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni samūhanatū ’ti yam vacanam, tam micchā. Yadi tathāgatena vinayapaññattiyā evam bhaṇitam: ‘Ākañkhamāno ānanda saṅgo mamaccayena khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni samūhanatū ’ti, tena hi ‘**Abhiññeyyāham¹ bhikkhave dhammaṁ desemi, no anabhiññāyā ’ti** tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokotiko pañho sañho² sukhumo sunipuno sugambhiro dunnijjhāpayo. So tavānuppatto. Tattha te nāñabalavipphāram dassehi ”ti.

2. “Bhāsitampetaṁ mahārāja bhagavatā: ‘**Abhiññeyyāham¹ bhikkhave dhammaṁ desemi, no anabhiññāyā ’ti.** Vinayapaññattiyā ’pi evam bhaṇitam: ‘Ākañkhamāno ānanda saṅgo mamaccayena khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni samūhanatū ’ti. Taṁ pana mahārāja tathāgato bhikkhū vīmaṇsamāno āha: ‘Ukkaḍḍhissanti³ nu kho mama sāvakā mayā vissajjāpiyamānā mamaccayena khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni, udāhu ḍādiyissanti ’ti. Yathā mahārāja rājā cakkavatti putte evam vadeyya: ‘Ayam kho tātā mahājanapado sabbadisāsu sāgarapariyanto, dukkaro tātā tāvatakena balena dhāretum. Etha tumhe tātā mamaccayena paccante⁴ dese pajahathā ’ti.⁵ Api nu kho te mahārāja kumārā pitu-accayena hatthagataṁ janapadam⁶ sabbe te paccante⁴ dese muñceyyun ”ti?

“Na hi bhante. Rājāno⁷ bhante luddhatarā. Kumārā rajjalobhena taduttariṁ diguṇatiguṇam janapadam parikaḍḍheyum,⁸ kiṁ pana te hatthagataṁ janapadam muñceyyun ”ti?

“Evameva kho mahārāja tathāgato bhikkhū vīmaṇsamāno evamāha: ‘Ākañkhamāno ānanda saṅgo mamaccayena khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni samūhanatū ’ti.

¹ abhiññāyāham - Ma, PTS.

² sañho - itisaddo Machasam̄ potthake natthi.

³ ukkalessanti - Ma; ukkalissanti - PTS; ussakkissanti, ukkasissanti - katthaci.

⁴ paccante paccante - Ma, PTS. ⁶ hatthagate janapade - Ma, PTS.

⁵ paṭīmuñcathā ti - kesuci. ⁷ rājato - Ma. ⁸ pariggaṇheyum - Ma.

II. PHẨM KHÔNG BỊ CHIA RẼ:

1. CÂU HỎI VỀ CÁC ĐIỀU NHỎ NHẶT VÀ TIỂU TIẾT:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, Ta thuyết giảng Giáo Pháp sau khi đã hiểu biết tận tường, không phải không do Thắng Trí.**’ Và còn nữa, ở sự quy định về Luật Ngài đã nói như vậy: ‘**Này Ānanda, sau khi Ta tịch diệt, Hội Chúng trong khi mong muốn hãy hủy bỏ các điều học nhỏ nhặt và tiểu tiết.**’ Thưa ngài Nāgasena, về việc đức Thế Tôn bảo hủy bỏ các điều học nhỏ nhặt và tiểu tiết sau khi Ngài đã tịch diệt, phải chăng các điều học nhỏ nhặt và tiểu tiết đã được quy định sai, hay là đã được quy định khi không có sự việc (xảy ra), sau khi đã không nhận biết? Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: ‘**Này các tỳ khưu, Ta thuyết giảng Giáo Pháp sau khi đã hiểu biết tận tường, không phải không do Thắng Trí,**’ như thế thì lời nói rằng: ‘**Này Ānanda, sau khi Ta tịch diệt, Hội Chúng trong khi mong muốn hãy hủy bỏ các điều học nhỏ nhặt và tiểu tiết**’ là sai trái. Nếu ở sự quy định về Luật, đức Như Lai đã nói như vậy: ‘**Này Ānanda, sau khi Ta tịch diệt, Hội Chúng trong khi mong muốn hãy hủy bỏ các điều học nhỏ nhặt và tiểu tiết,**’ như thế thì lời nói: ‘**Này các tỳ khưu, Ta thuyết giảng Giáo Pháp sau khi đã hiểu biết tận tường, không phải không do Thắng Trí**’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, tinh vi, tế nhị, vô cùng khôn khéo, vô cùng sâu xa, khó phân giải. Nó được dành cho ngài. Ở đây, xin ngài hãy thể hiện sự triển khai về năng lực trí tuệ của ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, Ta thuyết giảng Giáo Pháp sau khi đã hiểu biết tận tường, không phải không do Thắng Trí.**’ Và ở sự quy định về Luật Ngài đã nói như vậy: ‘**Này Ānanda, sau khi Ta tịch diệt, Hội Chúng trong khi mong muốn hãy hủy bỏ các điều học nhỏ nhặt và tiểu tiết.**’ Tâu đại vương, đức Như Lai đã nói điều ấy trong khi thử thách các vị tỳ khưu rằng: ‘Sau khi Ta tịch diệt, các đệ tử của Ta, trong khi hết bị ràng buộc với Ta, thì sẽ loại bỏ các điều học nhỏ nhặt và tiểu tiết, hay là sẽ gắn bó?’ Tâu đại vương, giống như đức Chuyển Luân Vương có thể nói với các con trai như vậy: ‘Này các con, lãnh thổ rộng lớn này được bao bọc bởi đại dương ở tất cả các phương. Này các con, để duy trì chừng ấy (lãnh thổ) bằng binh lực là việc làm khó khăn. Này các con, sau khi ta băng hà các con hãy buông bỏ các khu vực biên địa.’ Tâu đại vương, phải chăng sau khi vua cha băng hà các hoàng tử có thể buông lơi tất cả các khu vực biên địa ấy là phần lãnh thổ đã nắm trong tay?”

“Thưa ngài, không đúng. Thưa ngài, các vị vua còn ham muốn nhiều hơn. Các hoàng tử vì lòng tham đổi với vương quốc có thể tóm thâu lãnh thổ hai lần ba lần hơn thế nữa, làm sao họ có thể buông lơi phần lãnh thổ đã nắm trong tay?”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai trong khi thử thách các vị tỳ khưu đã nói như vậy: ‘**Này Ānanda, sau khi Ta tịch diệt, Hội Chúng trong khi mong muốn hãy hủy bỏ các điều học nhỏ nhặt và tiểu tiết.**’

Dukkhaparimuttiyā mahārāja buddhaputtā dhammadolbhena aññampi uttarīm diyadḍhasikkhāpadasataṁ gopeyyum, kiṁ pana pakatipaññattam sikkhāpadam muñceyyun ”ti?

“Bhante nāgasena yaṁ bhagavā āha: ‘Khuddānukhuddakāni sikkhāpadānī ’ti, etthāyan janō sammūlho vimati jāto adhikato samsayam pakkhanno.¹ Katamāni tāni khuddakāni sikkhāpadāni? Katamāni anukhuddakāni sikkhāpadānī ”ti?

“Dukkaṭam mahārāja khuddakasikkhāpadam. Dubbhāsitam anukhuddakasikkhāpadam. Imāni dve khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni. Pubbakehi mahārāja mahātherēhi ettha vimati uppāditā.² Tehi ’pi ekajjhāna kato dhammasaṇṭhitipariyāye bhagavatā eso pañho upadīttho ”ti.

“Ciranikkhittam bhante nāgasena jinarahassam ajjetarahi loke vivaṭam pākaṭam katan ”ti.

Khuddānukhuddakapañho paṭhamo.

2. THAPANĪYABYĀKARAÑAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā: ‘**Natthānanda tathāgatassa dhammesu ācariyamuṭṭhī** ’ti. Puna ca therena māluṇkyaputta na vyākāsi. Eso kho bhante nāgasena pañho dvayanto ekantanissito bhavissati ajānanena vā guyhakaraṇena vā. Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitaṁ: ‘**Natthānanda tathāgatassa dhammesu ācariyamuṭṭhī** ’ti, tena hi therassa māluṇkyaputta na vyākataṁ. Yadi jānantena na vyākataṁ, tena hi atthi tathāgatassa dhammesu ācariyamuṭṭhi. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘**Natthānanda tathāgatassa dhammesu ācariyamuṭṭhī** ’ti avyākato ca therena māluṇkyaputta pucchito pañho. Tañca pana na ajānanena na guyhakaraṇena. Cattārimāni mahārāja pañhabyākaraṇāni. Katamāni cattāri? Ekaṁsabyākaraṇīyo pañho, vibhajjabyākaraṇīyo pañho, paṭipucchābyākaraṇīyo pañho, ṭhapanīyo pañho ”ti.

Katamo ca mahārāja **ekaṁsabyākaraṇīyo** pañho? Rūpam aniccan ’ti ekaṁsabyākaraṇīyo pañho. Vedanā aniccā ’ti, saññā aniccā ’ti, saṅkhārā aniccā ’ti viññāṇam aniccan ’ti ekaṁsabyākaraṇīyo pañho. Ayaṁ ekaṁsabyākaraṇīyo pañho.

¹ samsayapakkhando - Ma; samsayapakkhanno - PTS.

² uppāditā - Ma, PTS.

Tâu đại vương, nhằm sự giải thoát hoàn toàn khổ đau, những người con trai của đức Phật với lòng tham muốn về Giáo Pháp có thể gìn giữ còn nhiều hơn một trăm năm mươi điều học, làm sao các vị lại buông lơi điều học đã được quy định theo truyền thống?"

"Thưa ngài Nāgasena, điều mà đức Thế Tôn đã nói về 'các điều học nhỏ nhặt và tiểu tiết,' ở đây đám người này là mê muội, bị sanh khởi nỗi phân vân, bị tác động, bị khởi lên sự nghi ngờ. Các điều học nhỏ nhặt ấy là các điều nào? Các điều học tiểu tiết là các điều nào?"

"Tâu đại vương, điều học nhỏ nhặt là tội *dukkhaṭa* (đã làm sai trái). Điều học tiểu tiết là tội *dubbhāṣita* (đã nói sai trái). Hai loại này là các điều học nhỏ nhặt và tiểu tiết. Tâu đại vương, các vị đại trưởng lão trước đây đã nêu lên sự phân vân về điều này. Do đức Thế Tôn mà câu hỏi này đã được nêu ra; nó cũng đã gây ra sự không đồng nhất trong cuộc thảo luận về việc duy trì Giáo Pháp bởi các vị ấy."

"Thưa ngài Nāgasena, điều bí ẩn của đấng Chiến Thắng bị bỏ quên bấy lâu, vào lúc này hôm nay đã được mở ra, đã được làm rõ ràng ở thế gian."

Câu hỏi về các điều nhỏ nhặt và tiểu tiết là thứ nhất.

2. CÂU HỎI VỀ CÂU TRẢ LỜI NÊN ĐƯỢC ĐÌNH CHỈ:

1. "Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: '**Này Ānanda, không có bàn tay nắm lại của vị thầy ở các giáo lý của đức Như Lai.**' Và thêm nữa khi được trưởng lão Māluṇkyaputta hỏi câu hỏi, Ngài đã không trả lời. Thưa ngài Nāgasena, câu hỏi này có hai đầu mối và sẽ được nương vào một đầu mối: hoặc là do sự không biết hoặc là do việc che giấu. Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: '**Này Ānanda, không có bàn tay nắm lại của vị thầy ở các giáo lý của đức Như Lai,**' như thế thì do không biết mà đã không trả lời cho trưởng lão Māluṇkyaputta. Nếu trong khi biết mà đã không trả lời, như thế thì có bàn tay nắm lại của vị thầy ở các giáo lý của đức Như Lai. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài."

2. "Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: '**Này Ānanda, không có bàn tay nắm lại của vị thầy ở các giáo lý của đức Như Lai,**' và câu hỏi được hỏi bởi trưởng lão Māluṇkyaputta đã không được trả lời. Nhưng điều ấy không phải do sự không biết, không phải do việc che giấu. Tâu đại vương, đây là bốn cách trả lời câu hỏi. Bốn cách nào? 'Câu hỏi nên được trả lời dứt khoát, câu hỏi nên được trả lời sau khi phân tích, câu hỏi nên được trả lời bằng sự hỏi lại, câu hỏi nên được đình chỉ.'

Tâu đại vương, câu hỏi **nên được trả lời dứt khoát** là câu hỏi nào? 'Có phải sắc là vô thường?' là câu hỏi nên được trả lời dứt khoát. 'Có phải thọ là vô thường,' 'Có phải tưởng là vô thường,' 'Có phải các hành là vô thường,' 'Có phải thức là vô thường' là câu hỏi nên được trả lời dứt khoát. Đây là câu hỏi nên được trả lời dứt khoát.

Katamo **vibhajjabyākaraṇīyo** pañho? Aniccam pana rūpan ‘ti vibhajjabyākaraṇīyo pañho. Anicca pana vedanā ‘ti, anicca pana saññā ‘ti, anicca pana saṅkhārā ‘ti, aniccam pana viññāṇan ‘ti vibhajjabyākaraṇīyo pañho. Ayaṁ vibhajjabyākaraṇīyo pañho.

Katamo **paṭipucchābyākaraṇīyo** pañho? Kinnu kho cakkhunā sabbam vijānāti ‘ti? Ayaṁ paṭipucchābyākaraṇīyo pañho.

Katamo **ṭhapanīyo** pañho? Sassato loko ‘ti ṭhapanīyo pañho. Asassato loko ‘ti, antavā loko ‘ti, ananto¹ loko ‘ti, antavā ca ananto¹ ca loko ‘ti, nevantavā nānanto² loko ‘ti, tam jivam tam sarīran ‘ti, aññam jivam aññam sarīran ‘ti, hoti tathāgato parammaraṇā ‘ti, na hoti tathāgato parammaraṇā ‘ti, hoti ca na hoti ca tathāgato parammaraṇā ‘ti, neva hoti na na hoti tathāgato parammaraṇā ‘ti ṭhapanīyo pañho. Ayaṁ ṭhapanīyo pañho.

Bhagavā mahārāja therassa māluñkyaputtassa tam ṭhapanīyaṁ pañham na byākāsi. So pana pañho kiṃkāraṇā ṭhapanīyo? Na tassa dīpanāya hetu vā kāraṇam vā atthi, tasmā so pañho ṭhapanīyo. Natthi buddhānam bhagavan-tānam akāraṇam ahetukam giramudiraṇan “ti.

“Sādhu bhante nāgasena. Evametam tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Ṭhapanīyāvyākaraṇapañho dutiyo.

3. MACCUBHĀYANĀBHĀYANAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā: ‘**Sabbe tasanti daṇḍassa sabbe bhāyanti maccuno**’ ti. Puna ca bhaṇitam: ‘**Arahā sabbabhayamatikkanto**’ ti. Kinnu kho bhante nāgasena arahā sabbadaṇḍabhaya nattasati?³ Niraye vā nerayikā sattā jalitā kuthitā tattā santattā tamhā jalitaggijālakā mahānirayā cavamānā maccuno bhāyanti ‘ti? Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: ‘**Sabbe tasanti daṇḍassa sabbe bhāyanti maccuno**’ ti, tena hi ‘**arahā sabbabhayamatikkanto**’ ti yam vacanam, tam micchā. Yadi bhagavatā bhaṇitam: ‘**Arahā sabbabhayamatikkanto**’ ti, tena hi ‘**sabbe tasanti daṇḍassa sabbe bhāyanti maccuno**’ ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

¹ anantavā - Ma, PTS.

² nānantavā - Ma, PTS.

³ daṇḍabhaya tasati - Ma, PTS.

Câu hỏi **nên được trả lời sau khi phân tích** là câu hỏi nào? ‘Chẳng lẽ sắc là vô thường’ là câu hỏi nên được trả lời sau khi phân tích. ‘Chẳng lẽ thọ là vô thường,’ ‘Chẳng lẽ tưởng là vô thường,’ ‘Chẳng lẽ các hành là vô thường,’ ‘Chẳng lẽ thức là vô thường’ là câu hỏi nên được trả lời sau khi phân tích. Đây là câu hỏi nên được trả lời sau khi phân tích.

Câu hỏi **nên được trả lời bằng sự hỏi lại** là câu hỏi nào? ‘Phải chăng nhận thức mọi thứ bằng con mắt?’ Đây là câu hỏi nên được trả lời bằng sự hỏi lại.

Câu hỏi **nên được định chỉ** là câu hỏi nào? ‘Thế giới là thường cõn’ là câu hỏi nên được định chỉ. ‘Thế giới là không thường cõn,’ ‘Thế giới là có giới hạn,’ ‘Thế giới là không có giới hạn,’ ‘Thế giới là có giới hạn và không có giới hạn,’ ‘Thế giới không phải là có giới hạn và cũng không phải là không có giới hạn,’ ‘Mạng sống là vật ấy thân thể là vật ấy,’ ‘Mạng sống là vật khác thân thể là vật khác,’ ‘Có phải đức Như Lai hiện hữu ở nơi khác sau khi chết,’ ‘Có phải đức Như Lai không hiện hữu ở nơi khác sau khi chết,’ ‘Có phải đức Như Lai hiện hữu và không hiện hữu ở nơi khác sau khi chết,’ ‘Có phải đức Như Lai không hiện hữu và không phải là không hiện hữu ở nơi khác sau khi chết’ là câu hỏi nên được định chỉ. Đây là câu hỏi nên được định chỉ.

Tâu đại vương, đức Thế Tôn đã không trả lời câu hỏi nên được định chỉ ấy của trưởng lão Mālunkyaputta. Vậy thì vì lý do gì mà câu hỏi ấy là nên được định chỉ? Không có nguyên nhân hay là lý do cho việc làm sáng tỏ nó, do đó câu hỏi ấy là nên được định chỉ. Đối với chư Phật Thế Tôn, không có việc thốt lên lời nói không có lý do, không có nguyên nhân.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc trả lời nên được định chỉ là thứ nhì.

3. CÂU HỎI VỀ VIỆC SỢ HÃI HAY KHÔNG SỢ HÃI SỰ CHẾT:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: **Tất cả run sợ hình phạt, tất cả sợ hãi sự chết.**” Và thêm nữa Ngài đã nói rằng: **‘Vị A-la-hán đã vượt qua mọi sự sợ hãi.’** Thưa ngài Nāgasena, phải chăng vị A-la-hán không run sợ đối với mọi sự sợ hãi về hình phạt? Hay là các chúng sanh địa ngục bị đốt cháy, bị đun sôi, bị đốt nóng, bị đun nóng ở địa ngục, trong khi đang chết từ đại địa ngục có màng lưới lửa cháy rực ấy, mới sợ hãi sự chết? Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: **‘Tất cả run sợ hình phạt, tất cả sợ hãi sự chết,’** như thế thì lời nói rằng **‘Vị A-la-hán đã vượt qua mọi sự sợ hãi’** là sai trái. Nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: **‘Vị A-la-hán đã vượt qua mọi sự sợ hãi,’** như thế thì lời nói rằng: **‘Tất cả run sợ hình phạt, tất cả sợ hãi sự chết’** cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

“Netam̄ mahārāja vacanam̄ bhagavatā arahante upādāya bhaṇitam̄: ‘**Sabbe tasanti danḍassa sabbe bhāyanti maccuno**’ ti. Ṭhapitā arahanto¹ tasmiṁ vatthusmiṁ. Samūhato bhayahetu arahantehi.² Ye te mahārāja sattā sakkilesā, yesañca adhimattā attānudiṭṭhi, ye ca sukha-dukkhesu unnatāvanatā, te upādāya bhagavatā bhaṇitam̄: ‘**Sabbe tasanti danḍassa sabbe bhāyanti maccuno**’ ti. Arahato mahārāja sabbagati upacchinnā, yoni viddham̄sita, paṭisandhi upahatā, bhaggā ca phāsukā, samūhatā sabbabhavahetuyo,³ samucchinnā sabbasainkhārā,⁴ hatā kusalā ca akusalā,⁵ vihatā avijjā, abijam̄ viññāṇam̄ kataṁ, daḍḍhā sabbakilesā, ativattā lokadhammā.⁶ Tasmā arahā na santasati sabbabhayehi. Idha mahārāja rañño cattāro mahāmattā bhaveyyum̄, anurattā⁷ laddhayasā vissāsikā ṭhapitā mahati issariyatthāne. Atha rājā kismici⁸ karaṇīye samuppanne yāvata sakavijite janā, sabbe te āñāpeyya:⁹ ‘Sabbeva me balim̄ karontu, sodhetha¹⁰ tumhe cattāro mahāmattā tam̄ karaṇīyan̄’ ti. Api nu kho mahārāja tesam̄ catunnaṁ mahāmattānam̄ balibhayā santāso uppajjeyyā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kena kāraṇena mahārājā ”ti?

“Ṭhapitā te bhante raññā uttame ṭhāne. Natthi tesam̄ bali. Samatikkanta-balino te. Avasese upādāya raññā āñāpitam̄: ‘Sabbeva me balim̄ karontū ”ti.

“Evameva kho mahārāja netam̄ vacanam̄ bhagavatā arahante upādāya bhaṇitam̄, ṭhapito arahā tasmiṁ vatthusmiṁ, samūhato bhayahetu arahato; ye te mahārāja sattā sakkilesā, yesañca adhimattā attānudiṭṭhi, ye ca sukha-dukkhesu unnatāvanatā, te upādāya bhagavatā bhaṇitam̄: ‘**Sabbe tasanti danḍassa sabbe bhāyanti maccuno**’ ti. Tasmā arahā nattasati sabbabhayehi ”ti.

“Netam̄ bhante nāgasena vacanam̄ sāvasesam̄. Niravasesavacanametam̄ ‘sabbe ’ti. Tattha me uttarīm̄ kāraṇam̄ brūhi tam̄ vacanam̄ patiṭṭhāpetun ”ti.

“Idha mahārāja gāme gāmasāmiko āñāpakam̄ āñāpeyya: ‘Ehi bho āñāpaka yāvatā gāme gāmikā te sabbe sīgham̄ mama santike sannipātehī ’ti. So ‘sādhu sāmī ’ti sampaticchitvā gāmamajhe ṭhatvā tikkhattum̄ saddamanussāveyya: ‘Yāvatā gāme gāmikā te sabbe sīghasigham̄ sāmino santike santipatantū ’ti. Tato gāmikā āñāpakassa vacanena turitaturitā sannipatitvā gāmasāmikassa ārocenti: ‘Sannipatitā sāmī sabbe gāmikā. Yam̄ te karaṇīyam̄, tam̄ karohī ’ti.

¹ ṭhapito arahā - Ma, PTS.

² arahato - Ma, PTS.

³ sabbabhavālayā - Ma, PTS.

⁴ appavattā samkhārā - Sīmu.

⁵ hataṁ kusalākusalam̄ - Ma, PTS.

⁶ lokadhammesu - Sīmu.

⁷ anurakkhā - Ma.

⁸ kismiñci - Ma.

⁹ sakavijite sabbajanassa āñāpeyya - Ma, PTS, Sīmu.

¹⁰ sādhetha - Ma, PTS.

“Tâu đại vương, lời nói này đã được nói bởi đức Thế Tôn: **‘Tất cả run sợ hình phạt, tất cả sợ hãi sự chết’** là không liên quan đến các vị A-la-hán. Các vị A-la-hán là ngoại lệ trong sự việc này. Nhân gây sợ hãi đã được các vị A-la-hán trừ diệt. Tâu đại vương, những chúng sanh nào có phiền não, có tà kiến về bản ngã quá lố, có tính khí thăng trầm theo lạc và khổ, thì điều đã được nói bởi đức Thế Tôn: **‘Tất cả run sợ hình phạt, tất cả sợ hãi sự chết’** là liên quan đến những người ấy. Tâu đại vương, đối với vị A-la-hán tất cả cảnh giới tái sanh đã bị chặt đứt, nguồn sản xuất đã bị tiêu hoại, sự nỗi liền với việc tái sanh đã bị hủy diệt, khung sườn đã bị phá vỡ, tất cả các điều kiện của hữu đã bị tiêu hủy, tất cả các hành đã bị trừ tuyệt, thiện và bất thiện đã bị thủ tiêu, vô minh đã bị tiêu tan, thức không còn chùng tử đã được tạo lập, tất cả phiền não đã được dốt cháy, các pháp thế gian đã được vượt lên; vì thế vị A-la-hán không run sợ đối với tất cả các nỗi sợ hãi. Tâu đại vương, ở đây bốn vị quan đại thần của đức vua là trung thành, đã đạt danh tiếng, được tin cậy, được phong tước vị có quyền hành lớn lao. Rồi vào lúc có sự việc cần làm nào đó sanh khởi, đức vua ra lệnh đến tất cả dân chúng ở trong lãnh địa của mình rằng: ‘Hết thảy tất cả hãy nộp thuế cho trẫm. Các khanh, bốn quan đại thần, hãy hoàn thành sự việc cần làm ấy.’ Tâu đại vương, phải chẳng sự run sợ do nỗi sợ hãi về thuế có thể sanh khởi cho bốn vị quan đại thần ấy?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vì lý do gì?”

“Thưa ngài, bốn người ấy đã được đức vua phong tước vị tối cao. Không có thuế má đối với họ. Họ vượt qua khỏi các loại thuế má. Điều đã được đức vua ra lệnh: ‘Hết thảy tất cả hãy nộp thuế cho trẫm’ là liên quan đến những người còn lại.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế lời nói này đã được nói bởi đức Thế Tôn là không liên quan đến các vị A-la-hán. Các vị A-la-hán là ngoại lệ trong sự việc này. Nhân gây sợ hãi đã được các vị A-la-hán trừ diệt. Tâu đại vương, những chúng sanh nào có phiền não, có tà kiến về bản ngã quá lố, có tính khí thăng trầm theo lạc và khổ, thì điều đã được nói bởi đức Thế Tôn: **‘Tất cả run sợ hình phạt, tất cả sợ hãi sự chết’** là liên quan đến những người ấy. Do đó, vị A-la-hán không run sợ đối với tất cả các nỗi sợ hãi.”

“Thưa ngài Nāgasena, lời nói ấy không bao gồm phần còn lại, lời nói ‘tất cả’ ấy là trừ ra phần còn lại. Về việc ấy, xin ngài hãy nói cho trẫm thêm về lý do để xác định lời nói ấy.”

“Tâu đại vương, ở đây người trưởng làng ở ngôi làng có thể ra lệnh cho viên mō làng rằng: ‘Này ông mō làng, hết thảy tất cả dân làng ở trong làng hãy mau chóng tụ tập lại trước mặt tôi.’ Người ấy, sau khi chấp nhận: ‘Tốt lắm, thưa trưởng làng,’ đã đứng ở giữa làng thông báo ba lần rằng: ‘Hết thảy tất cả dân làng ở trong làng hãy mau mau tụ tập lại trước mặt trưởng làng.’ Sau đó, do lời nói của viên mō làng, các dân làng đã cấp tốc tụ tập lại rồi báo cho ông trưởng làng rằng: ‘Thưa trưởng làng, tất cả dân làng đã tụ tập lại. Ngài có việc gì cần làm, xin hãy tiến hành điều ấy.’

Iti so mahārāja gāmasāmiko kuṭipurise¹ sannipātentō sabbe gāmike āñāpeti, te ca āñattā na sabbe sannipatanti, kuṭipurisā yeva sannipatanti, ‘Ettakā yeva me gāmikā ’ti gāmasāmiko ca tathā sampaṭicchatī. Aññe bahutarā anāgatā, ithipurisā dāsidāsā bhatakā kammakarā gamikagilānā gomahisā ajelakā suvānā, ye anāgatā sabbe te aganitā kuṭipuriseyeva upādāya āñāpitattā: ‘Sabbe santipatantū ’ti. Evameva kho mahārāja netam vacanam bhagavatā arahante upādāya bhaṇitaṁ. Thapito arahā tasmiṁ vatthusmim, samūhato bhayahetu arahato. Ye te mahārāja sattā sakkilesā, yesañca adhimattā attānuditṭhi, ye ca sukha-dukkhesu unnatāvanatā, te upādāya bhagavatā bhaṇitaṁ: ‘Sabbe tasanti danḍassa sabbe bhāyanti maccuno ’ti. Tasmā arahā nattasati sabbabhayehi.

Atthi mahārāja sāvasesam vacanam sāvaseso attho. Atthi sāvasesam vacanam niravaseso attho. Atthi niravasesam vacanam sāvaseso attho. Atthi niravasesam vacanam niravaseso attho. Tena tena attho sampaṭicchitabbo.

Pañcavidhena mahārāja attho² sampaṭicchitabbo: āhacca padena, rasena, ācariyavañsenā, adhippāyenā, kāraṇuttariyatāya. Ettha hi: **Āhaccapadan** ’ti suttam adhippetam. **Raso** ’ti suttānulomam. **Ācariyavañso** ’ti ācariyavādo. **Adhippāyo** ’ti attano mati. **Kāraṇuttariyata** ’ti imehi catūhi sametam³ kāraṇam. Imehi kho mahārāja pañcahi kāraṇehi attho sampaṭicchitabbo. Evameva so⁴ pañho suvinicchito hoti ”ti.

2. “Hotu bhante nāgasena, tathā tam sampaṭichhāmi. Thapito hotu arahā tasmin vatthusmim. Tasantu avasesā sattā. Niraye pana nerayikā sattā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyanānā jalitapajjalitasabbaṅgapaccaṅgā runṇakāruññakanditaparidevitalālappitamukhā asayhatibbadukkhābhībhūta atāñā asaranā asaranībhūtā anappasokātūrā antimapacchimagatikā ekanta-sokaparāyanā uṇhatikhiṇacanḍakharatapanatejavantā bhīmabhayajanakaninnādamahāsaddā samsibbitachabbidhajālāmālāsamākulā samantā satayojanānuppharaṇaccivegā kadariyā tapanā mahānirayā vacamānā maccuno bhāyanti ”ti.

“Āma mahārājā ”ti.

“Nanu bhante nāgasena nirayo ekantadukkhavedaniyo? Kissā pana te nerayikā sattā ekantadukkhavedaniyā nirayā cavamānā maccuno bhāyanti? Kissā niraye ramantī ”ti?

¹ koṭike purise - kesuci potthakesu.

² pañcavidhehi mahārāja kāraṇehi - Ma.

³ samentam - Ma, PTS.

⁴ evameso - Ma, PTS.

Tâu đại vương, người trưởng làng ấy, trong khi bảo những người chủ chốt tụ tập lại, thì ra lệnh cho tất cả dân làng như thế, và những người (dân làng) ấy đâu được ra lệnh nhưng không phải tất cả đều tụ tập lại, chỉ có những người chủ chốt tụ tập lại. Và người trưởng làng chấp nhận như thế: 'Chi bấy nhiêu là dân làng của tôi.' Những người khác đã không đến là nhiều hơn: đàn bà, đàn ông, tớ gái, tôi nam, người làm thuê, nhân công, khách lữ hành, người bệnh, bò, trâu, dê, cừu, chó; tất cả những ai không đến đều không tính. Điều đã được ra lệnh: 'Tất cả hãy tụ tập lại' chỉ liên quan đến những người chủ chốt. Tâu đại vương, tương tự y như thế lời nói này đã được nói bởi đức Thế Tôn là không liên quan đến các vị A-la-hán. Các vị A-la-hán là ngoại lệ trong sự việc này. Nhân gây sợ hãi đã được các vị A-la-hán trừ diệt. Tâu đại vương, những chúng sanh nào có phiền não, có tà kiến về bản ngã quá lố, có tính khí thăng trầm theo lạc và khổ, thì điều đã được nói bởi đức Thế Tôn: 'Tất cả run sợ hình phạt, tất cả sợ hãi sự chết' là liên quan đến những người ấy. Do đó, vị A-la-hán không run sợ đối với tất cả các nỗi sợ hãi.

Tâu đại vương, có lời nói thiếu sót với ý nghĩa thiếu sót, có lời nói thiếu sót với ý nghĩa không thiếu sót, có lời nói không thiếu sót với ý nghĩa thiếu sót, có lời nói không thiếu sót với ý nghĩa không thiếu sót. Ý nghĩa nên được tiếp thu theo từng trường hợp một.

Tâu đại vương, ý nghĩa nên được tiếp thu theo năm cách: theo đoạn văn trích dẫn, theo nghĩa chính yếu, theo truyền thống của vị thầy, theo ý định, theo tính chất vượt trên lý do. Chính ở đây, '**đoạn văn trích dẫn**' là đoạn Kinh thích hợp, '**nghĩa chính yếu**' là phù hợp với Kinh, '**truyền thống của vị thầy**' là học thuyết của vị thầy, '**ý định**' là quan niệm của bản thân, '**tính chất vượt trên lý do**' là lý do đã được tổng hợp từ bốn cách này. Tâu đại vương, ý nghĩa nên được tiếp thu theo năm lý do này. Câu hỏi ấy nên được giải quyết một cách khéo léo đúng y như thế."

2. "Thưa ngài Nāgasena, hãy là như vậy, trâm chấp nhận điều ấy. Xem như các vị A-la-hán là ngoại lệ trong sự việc này, và các chúng sanh còn lại run sợ. Trái lại, các chúng sanh địa ngục ở nơi địa ngục, trong khi cảm nhận các thọ khổ, sắc bén, nhức nhối, với tất cả các phần thân thể và tứ chi bị thiêu đốt, bị đốt cháy, với miệng khóc lóc, rên rỉ thảm thương, than vãn, van xin, bị nhận lãnh các nỗi khổ đau sắc bén không thể chịu đựng, không có sự bảo vệ, không nơi nương nhờ, ở tình trạng không có chốn nương nhờ, không ít sâu bệnh, có cảnh giới tái sanh tận sau cùng, chốn đến kế tiếp toàn là sầu muộn, có sự đốt cháy và chói sáng nóng bức, mãnh liệt, dữ tợn, và thô tháo, có các âm thanh ồn ào của tiếng gào thét gây ra sự khiếp đảm và sợ hãi, bị bao vây bởi màng lưới lửa sáu màu kết lại với nhau, với cường độ của ngọn lửa tỏa nóng đến một trăm do-tuần ở xung quanh, trong khi nói đến đại địa ngục cùng cực, nóng bức, có phải họ sợ hãi sự chết?"

"Tâu đại vương, đúng vậy."

"Thưa ngài Nāgasena, chẳng lẽ địa ngục là phải chịu cảm thọ toàn là khổ đau? Hơn nữa, tại sao các chúng sanh địa ngục phải chịu cảm thọ toàn là khổ đau lại sợ hãi sự chết trong khi lìa khỏi địa ngục? Ở địa ngục có cái gì mà họ thích thú?"

“Na te mahārāja nerayikā sattā niraye ramanti muccitukāmā ’va te nirayā. Marañasseso¹ mahārāja ānubhāvo yena tesam santāso uppajjati ”ti.

“Etam kho bhante nāgasena na saddahāmi yan muccitukāmānañ cutiyā santāso uppajjati ’ti. Hāsanīyam bhante nāgasena tam ṭhānam yan te patthitam labhanti. Kāraṇena mañ saññāpehī ”ti.

3. “Maraṇanti kho mahārāja etañ adiṭhasaccānam tāsaniyatṭhānam etthāyan jano tasati ca ubbjijati ca. Yo ca mahārāja kañhasappassa bhāyati, so marañassa bhāyanto kañhasappassa bhāyati. Yo ca hathissa bhāyati — pe— sīhassa, vyagghassa, dipissa, acchassa, taracchassa, mahisassa, gavayassa, aggissa, udakassa, khāṇukassa, kaṇṭakassa bhāyati. Yo ca sattiyā bhāyati, so marañassa bhāyanto sattiyā bhāyati. Marañasseso¹ mahārāja sarasabhāvatejo² yan sakkilesā³ sattā marañassa tasanti bhāyanti, muccitukāmā ’pi mahārāja nerayikā sattā marañassa tasanti.⁴

Idha mahārāja purisassa kāye medo ganthi⁵ uppajjeyya, so tena rogena dukkhitto upaddavā parimuccitukāmo bhisakkam sallakattam āmantāpeyya, tassa so bhisakko⁶ sallakatto sampaticchitvā tassa rogassa uddharanāya upakaraṇam upaṭṭhāpeyya, satthakam tikhiṇam kareyya, dahanasalākā⁷ agimhi pakkhipeyya, khāralavaṇam nisadāya piṁsāpeyya, api nu kho mahārāja tassa āturassa tikhiṇasatthakacchedanena yamakasalākādahanena khāraloṇappavesanena tāso uppajjeyyā ”ti?

“Āma bhante ”ti.

4. “Iti mahārāja tassa āturassa rogā muccitukāmassāpi vedanābhaya-santāso uppajjati. Evameva kho mahārāja nirayā muccitukāmānampi nerayikānam sattānam marañabhaya tāso uppajjati. Idha mahārāja puriso issarāparādhiko baddho saṅkhaliṇabandhanena gabbhe pakkhitto parimuccitukāmo assa, tamenam so issaro mocetukāmo pakkosāpeyya. Api nu kho mahārāja tassa issarāparādhikassa purisassa ‘katadoso ahan ’ti jānantassa issaradassanena santāso uppajjeyyā ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Iti mahārāja tassa issarāparādhikassa purisassa muccitukāmassāpi issarabhayasantāso uppajjati. Evameva kho mahārāja nirayā parimuccitukāmānampi nerayikānam marañabhaya santāso uppajjeyyā ”ti.

“Apārampi bhante uttarīm kāraṇam brūhi yenāham kāraṇena okappeyyan ”ti.

¹ marañasseva so - Ma.

² sarasasabhāvatejo - Ma.

³ tassa sarasasabhāvatejena sakilesā - Ma, PTS.

⁴ tasanti bhāyanti - Ma, PTS.

⁵ vedanāviddhāgaṇthikā - kesuci.

⁶ tassa vacanam so bhisakko - Ma.

⁷ yamakasalākā - Ma.

“Tâu đại vương, không phải các chúng sanh địa ngục ấy thích thú nơi địa ngục, chúng quả có mong muốn được giải thoát khỏi địa ngục. Tâu đại vương, điều ấy là oai lực của sự chết, vì điều ấy mà sự run sợ sanh khởi ở các chúng sanh ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, trẫm không tin điều ấy là việc sự run sợ sự chết sanh khởi ở những người có mong muốn được giải thoát. Thưa ngài Nāgasena, việc những người ấy đạt được điều đã mong mỏi; sự kiện ấy nực cười. Xin ngài hãy giúp cho trẫm hiểu bằng lý lẽ.”

3. “Tâu đại vương, cái ‘sự chết’ này là cơ sở đem lại sự run sợ cho những người chưa nhìn thấy Sự Thật; hạng người này run sợ và bị kích động về việc này. Tâu đại vương, và người nào sợ hãi rắn mäng xà, người ấy trong khi sợ hãi sự chết thì sợ hãi rắn mäng xà. Và người nào sợ hãi voi, —(như trên)— sợ hãi sư tử, hổ, báo, gấu, chó sói, trâu rừng, bò mộng, lừa, nước, chông, gai. Và người nào sợ hãi gươm đao, người ấy trong khi sợ hãi sự chết thì sợ hãi gươm đao. Tâu đại vương, việc chúng sanh còn phiền não run sợ, sợ hãi sự chết, điều ấy là quyền lực của thực chất và bản thể của sự chết. Tâu đại vương, mặc dầu có mong muốn được giải thoát chúng sanh địa ngục cũng run sợ sự chết.

Tâu đại vương, ở đây có bệnh mõ đóng cục sanh khởi ở thân thể của người đàn ông. Người ấy bị khổ sở vì căn bệnh ấy, có ước muốn được thoát khỏi hẵn cơn nguy kịch, nên cho mời người thầy thuốc phẫu thuật. Người thầy thuốc phẫu thuật, sau khi chấp nhận người ấy, sẽ đem lại dụng cụ để lấy đi căn bệnh ấy của người ấy, sẽ mài bén con dao mổ, sẽ đặt thanh dẹp cho việc đốt nóng ở ngọn lửa, sẽ cho nghiên nát chất kiềm và muối ở đá nghiên, tâu đại vương, phải chăng sự run sợ có thể sanh khởi ở người bệnh ấy do việc mổ xé bằng con dao bén, do việc đốt nóng bằng hai thanh dẹp, do việc đắp vào chất kiềm và muối?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

4. “Tâu đại vương, như thế người bệnh ấy, mặc dầu có ước muốn được giải thoát khỏi căn bệnh, cũng có sự run sợ do nỗi sợ hãi về cảm thọ sanh khởi. Tâu đại vương, tương tự y như thế các chúng sanh địa ngục, mặc dầu có ước muốn được giải thoát khỏi địa ngục, cũng có sự run sợ do nỗi sợ hãi về sự chết sanh khởi. Tâu đại vương, ở đây có người là kẻ phạm tội đối với chủ nhân bị bắt, bị tống vào phòng giam với sự trói lại bằng sợi xích, có ước muốn được tự do. Chủ nhân ấy, có ý muốn trả tự do, bảo đưa người ấy đến, tâu đại vương, phải chăng sự run sợ do việc nhìn thấy chủ nhân sẽ sanh khởi ở người ấy, là kẻ phạm tội đối với chủ nhân, trong khi biết rằng: ‘Ta đã làm quấy?’”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, như thế người ấy, là kẻ phạm tội đối với chủ nhân, mặc dầu có ước muốn được tự do, cũng có sự run sợ do nỗi sợ hãi chủ nhân sanh khởi. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với các người ở địa ngục, mặc dầu có ước muốn được giải thoát khỏi địa ngục, sự run sợ do nỗi sợ hãi về sự chết cũng sẽ sanh khởi ở nơi họ.”

“Thưa ngài, xin hãy nói thêm về lý do khác nữa, nhờ vào lý do ấy trẫm có thể xác định niềm tin.”

5. “Idha mahārāja puriso daṭṭhavisena āśivisena daṭṭho bhaveyya, so tena visavikārena pateyya uppateyya vatṭeyya pavatṭeyya, athaññataro puriso balavantena mantapadena tam daṭṭhavisam āśivisam ānetvā tam daṭṭhavisam paccāvamāpeyya,¹ api nu kho mahārāja tassa visagatassa purisassa tasmīm daṭṭhavise sappe sotthihetu upagacchante santāso uppajjeyyā ”ti?
“Āma bhante ”ti.

“Iti mahārāja tathārūpe ahimhi sotthihetu ’pi upagacchante tassa santāso uppajjati. Evameva kho mahārāja nirayā parimuccitukāmānampi nerayikānam sattānam maraṇabhaya santāso uppajjati. Aniṭṭham mahārāja sabbasattānam maraṇam. Tasmā nerayikā sattā nirayā parimuccitukāmā ’pi maccuno bhāyanti ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena evametaṃ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Maccubhāyanābhāyanapañho tatiyo.

4. MACCUPĀSAMUTTIKAPĀÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā:

**‘Na antalikkhe na samuddamajjhe
na pabbatānam vivaram pavissa,
na vijjatī so jagatippadeso
yatthaṭṭhitam nappasaheyya maccū ’ti.²**

Puna bhagavatā parittā ca uddiṭhā, seyyathidañ ratanasuttam khandhparittam moraparittam dhajaggaparittam āṭanāṭiyaparittam aṅgulimālapanarittam. Yadi bhante nāgasena ākāsagato ’pi samuddamajjhagato ’pi pāsāda-kuṭi-lena-guhā-pabbhāra-bila-girivivara-pabbatantaragato ’pi na muccati maccupāsā, tena hi parittakammañ micchā. Yadi parittakarañena maccupāsā parimutti bhavati, tena hi ‘**Na antalikkhe** –pe– **maccū** ’ti ayampi vacanañ, tam micchā.³ Ayampi ubhatokotiko pañho gaṇṭhito ’pi gaṇṭhitaro tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā:

**‘Na antalikkhe na samuddamajjhe
na pabbatānam vivaram pavissa,
na vijjatī so jagatippadeso
yatthaṭṭhitam nappasaheyya maccū ’ti.**

¹ paccācamāpeyya - Ma, PTS; paccāvapāpeyya - kesuci.

² yatthaṭṭhito muñceyya maccupāsā - Ma, PTS, kesuci.

³ tampi vacanañ micchā - Ma, PTS.

5. “Tâu đại vương, ở đây có người nam bị cắn bởi rắn độc có nọc độc ở nanh. Do tác động của nọc độc ấy, người ấy ngã xuống, té lên, lăn qua, lăn lại. Khi ấy, có một người nam khác với câu bùa chú có năng lực đem lại con rắn độc có nọc độc ở nanh ấy, rồi cho hút ngược trở lại nọc độc ở nanh ấy, tâu đại vương đối với người nam bị nhiễm nọc độc ấy, khi con rắn có nọc độc ở nanh ấy đang tiến đến gần với nguyên nhân tốt lành, phải chăng nỗi run sợ có thể sanh khởi ở người ấy?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, ở hình thức tương tự như thế, trong khi con rắn đang tiến đến gần, mặc dầu với nguyên nhân tốt lành, nỗi run sợ cũng sanh khởi ở người ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với các chúng sanh ở địa ngục, mặc dầu có ước muốn được giải thoát khỏi địa ngục, sự run sợ do nỗi sợ hãi về sự chết cũng sanh khởi nơi họ. Tâu đại vương, đối với tất cả chúng sanh sự chết là điều không được mong muốn. Do đó, các chúng sanh ở địa ngục, mặc dầu có ước muốn được giải thoát khỏi địa ngục, cũng sợ hãi về sự chết.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc sợ hãi hay không sợ hãi sự chết là thứ ba.

4. CÂU HỎI VỀ SỰ THOÁT KHỎI CÁI BẤY CỦA THẦN CHẾT:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Không phải ở bầu trời, không phải ở giữa biển khơi, không phải đã đi vào khe của những ngọn núi mà Từ Thần không thể áp đảo người đứng ở nơi ấy, vì khu vực ấy ở trên trái đất không được tìm thấy.’

Và thêm nữa, các chú thuật hộ trì đã được đức Thế Tôn chỉ ra như là: ‘Ratanasutta, Kandhaparitta, Moraparitta, Dhajagga-paritta, Āṭanāṭiyaparitta, Aṅgulimālaparitta.’ Thưa ngài Nāgasena, nếu cho dầu đi đến không trung, cho dầu đi đến giữa biển khơi, cho dầu đi đến tòa lâu đài, chòi, hang, động, sườn núi, hốc két, khe núi, bên trong tảng đá mà cũng không được thoát khỏi gông cùm của Thần Chết, như thế thì công việc chú thuật hộ trì là sai trái. Nếu do công việc chú thuật hộ trì mà có sự thoát khỏi gông cùm của Thần Chết, như thế thì lời nói rằng: ‘Không phải ở bầu trời, —(như trên)— không được tìm thấy’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, bị thắt lại còn hơn nút thắt, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Không phải ở bầu trời, không phải ở giữa biển khơi, không phải đã đi vào khe của những ngọn núi mà Từ Thần không thể áp đảo người đứng ở nơi ấy, vì khu vực ấy ở trên trái đất không được tìm thấy.’

Parittā ca bhagavatā uddiṭṭhā. Tañca pana sāvasesāyukassa vayasampannassa apetakammāvaraṇassa, natthi mahārāja khīṇāyukassa ṛhitiyā kiriyā vā upakkamo vā. Yathā mahārāja matassa rukkhassa sukkhassa kolāpakassa nisnehassa uparuddhajīvitassa gatāyusaṅkhārassa kumbha-sahassenapi udakena ākirante allattam vā pallavitaharitabhāvo vā na bhaveyya, evameva kho mahārāja bhesajjaparittakamma natthi khīṇāyukassa ṛhitiyā kiriyā vā uppakkamo vā. Yāni tāni mahārāja mahiyā osadhāni bhesajjāni, tāni ’pi khīṇāyukassa akicca karāni bhavanti. Sāvasesāyukam mahārāja vayasampannam apetakammāvaraṇam parittam rakkhati gopeti. Tadatthāya¹ bhagavatā parittā uddiṭṭhā.

Yathā mahārāja cassako paripakke dhaññe mate sassanāle udakappavesanam vāreyya, yampana sassam taruṇam meghasannibham vayasampannam tam udakavaddhiyā² vadḍhati, evameva kho mahārāja khīṇāyukassa bhesajjaparittakiriyā ṛhitā paṭikkhittā. Ye pana te manussā sāvasesāyukā vayasampannā, tesam atthāya parittabhesajjāni bhaṇitāni. Te parittabhesajjehi vadḍhantī ”ti.

3. “Yadi bhante nāgasena khīṇāyuko marati sāvasesāyuko jīvati, tena hi parittabhesajjāni niratthakāni hontī ”ti.

“Diṭṭhapubbo pana tayā mahārāja koci rogo bhesajjehi paṭinivattito ”ti?
“Āma bhante anekasatāni diṭṭhāni ”ti.

“Tena hi mahārāja ‘parittabhesajjakiriyā niratthikā ’ti³ yan vacanam, tam micchā bhavatī ”ti.

“Dissanti bhante nāgasena vejjānam upakkamā bhesajjapānānulepā tena tesam upakkamena rogo paṭinivattati ”ti.

“Parittāni ’pi⁴ mahārāja parivattayamānānam⁵ saddo sūyati, jivhā sussati,⁶ hadayam vyāvattati, kanṭho āturati.⁷ Tena tesam pavattena sabbe vyādhayo vūpasammanti,⁸ sabbā itiyo apagacchanti. Diṭṭhapubbo pana tayā mahārāja koci ahinā datṭho mantapadena visam pātiyamāno visam cikkhassanto⁹ uddhamadho ācamayamāno ”ti?

¹ tass’ atthāya - Ma, PTS.

² udakavantiyā - Sīmu.

³ niratthakā ti - Ma.

⁴ parittānampi - Ma.

⁵ pavattiyamānānam - Ma;

pavattayamānānam - PTS.

⁶ sukkhati - Ma, PTS.

⁷ ākurati - PTS.

⁸ vūpasamanti - Ma, PTS.

⁹ jikkhassanto - kesuci.

Và các bài Kinh hộ trì đã được đức Thế Tôn chỉ ra. Tuy nhiên, điều ấy là dành cho người có tuổi thọ vẫn còn, đã đạt đến tuổi trưởng thành, sự ngăn cản của nghiệp đã được trừ khử, tâu đại vương nhưng không có việc áp dụng hay sự nỗ lực để duy trì đối với người có tuổi thọ đã cạn kiệt. Tâu đại vương, giống như đối với cây đã chết, khô héo, ráo nhựa, hết tươi tắn, sức sống đã bị ngưng lại, sự tạo tác của tuổi thọ đã qua, trong khi rưới nước dầu là một ngàn chậu cũng không thể trở nên tươi tắn hoặc có trạng thái đậm chồi mọc lá xanh. Tâu đại vương, tương tự y như thế không có việc áp dụng hay sự nỗ lực để duy trì đối với người có tuổi thọ đã cạn kiệt bằng thuốc men và việc làm chú thuật hộ trì. Tâu đại vương, những thuốc men chữa bệnh ở trên trái đất thì cũng không làm được phận sự gì đối với người có tuổi thọ đã cạn kiệt. Tâu đại vương, chú thuật hộ trì bảo vệ, gìn giữ người có tuổi thọ vẫn còn, đã đạt đến tuổi trưởng thành, sự ngăn cản của nghiệp đã được trừ khử. Vì sự lợi ích ấy mà các chú thuật hộ trì đã được đức Thế Tôn chỉ ra.

Tâu đại vương, giống như người nông dân có thể ngăn cản việc dẫn nước vào khi lúa đã chín đều, cọng lúa đã khô. Trái lại, khi cây lúa còn non, tương tự như đám mây, đã đạt đến lúc trưởng thành, thì nó phát triển nhờ vào sự cung cấp nước. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với người có tuổi thọ đã cạn kiệt, các việc áp dụng thuốc men và chú thuật hộ trì bị đình chỉ, bị chối bỏ. Trái lại, những người có tuổi thọ vẫn còn, đã đạt đến tuổi trưởng thành, vì lợi ích cho những người ấy chú thuật hộ trì và thuốc men được đề cập đến. Những người ấy lớn mạnh nhờ vào chú thuật hộ trì và thuốc men.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, nếu người có tuổi thọ đã cạn kiệt thì chết, người có tuổi thọ vẫn còn thì sống, như thế thì chú thuật hộ trì và thuốc men là không có lợi ích.”

“Tâu đại vương, có phải ngài đã được nhìn thấy trước đây một loại bệnh nào đó được đẩy lùi bởi các loại thuốc men?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Đã được nhìn thấy hàng trăm.”

“Tâu đại vương, như thế thì lời nói rằng: ‘Việc áp dụng chú thuật hộ trì và thuốc men không có lợi ích’ là sai trái.”

“Thưa ngài Nāgasena, các sự nỗ lực của các thầy thuốc gồm có thuốc men, thức uống, cao bôi được nhìn thấy, nhờ sự nỗ lực ấy của các thầy thuốc mà căn bệnh được đẩy lùi.”

“Tâu đại vương, trong khi những người đang tụng đọc các chú thuật hộ trì thì tiếng của họ được nghe, lưỡi bị khô, tim đập mạnh, cổ họng bị khan tiếng. Nhờ vào sự vận hành ấy của các chú thuật hộ trì mà tất cả các bệnh tật được tiêu trừ, tất cả các sự rủi ro qua đi. Tâu đại vương, phải chẳng đại vương đã được nhìn thấy trước đây người nào đó bị rắn cắn đang tây trừ nọc độc, đang làm tiêu tan nọc độc, đang rửa sạch bên trên bên dưới nhờ vào câu chú thuật?”

4. “Āma bhante. Ajjetarahi ’pi tam loke vattatī ”ti.

“Tena hi mahārāja parittabhesajjakiriyā niratthikā ’ti¹ yam vacanam, tam micchā bhavati. Kataparittam hi mahārāja purisam ḍasitukāmo ahi na ḍasati, vivaṭam mukham pidahati. Corānaṃ ukkhittalagulampi na sambhavati. Te lagulam muñicivā pemañ karonti. Kupito ’pi hathināgo samāgantvā uparamati. Pajjalitamahā-aggikkhandho ’pi upagantvā nibbāyati. Visam halāhalampi khāyitam agadam sampajjati, āhārattham vā pharati. Vadhakā hantukāmā upagantvā dāsabhūtā sampajjanti. Akkanto ’pi pāso na sañcarati.² Sutapubbañ pana tayā mahārāja morassa kataparittassa sattavassasatāni³ luddako nāsakkhi pāsañ upanetum. Akataparittassa tam yeva divasam pāsañ upanesī ”ti.

“Āma bhante sūyati. Abbhuggato so saddo sadevake loke ”ti.

5. “Tena hi mahārāja parittabhesajjakiriyā niratthikā ’ti⁴ yam vacanam, tam micchā bhavati. Sutapubbañ pana tayā mahārāja dānavo bhariyam parirakkhanto samugge pakkhipitvā gilitvā kucchinā pariharati. Atha kho⁴ vijjādharo tassa dānavassa mukhena pavisitvā tāya saddhim abhiramatī. Yadā so dānavo aññāsi atha samuggam vamitvā vivari. Samugge⁵ vivaṭe vijjādharo yathākāmañ pakkamī ”ti.

“Āma bhante sūyati, abbhuggato so ’pi saddo sadevake loke ”ti.

“Nanu so mahārāja vijjādharo parittabalaṇa gahañā mutto ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Tena hi mahārāja atthi parittabalaṇ ”ti.

6. “Sutapubbañ pana tayā mahārāja aparo ’pi vijjādharo bārāṇasīrañño antepure mahesiyā saddhim sampaduṭṭho gahañam patto samāno khañena adassanam gato mantabalenā ”ti?

“Āma bhante sūyati ”ti.

“Nanu so mahārāja vijjādharo parittabalaṇ gahañā mutta ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Tena hi mahārāja atthi parittabalaṇ ”ti.

“Bhante nāgasena kiñ sabbe yeva parittam rakkhatī ”ti?

“Ekacce mahārāja rakkhati, ekacce na rakkhatī ”ti.

“Tena hi bhante bhante nāgasena parittam na sabbatthikan ”ti.

¹ niratthakā ti - Ma.

² sañvarati - Ma, PTS.

³ satavassāni - kesuci.

⁴ atheko - Ma, PTS.

⁵ saha samugge - Ma, PTS.

4. “Thưa ngài, đúng vậy. Thậm chí vào lúc này hôm nay điều ấy vẫn tồn tại ở thế gian.”

“Tâu đại vương, như thế thì lời nói rằng: ‘Việc áp dụng chú thuật hộ trì và thuốc men không có lợi ích’ là sai trái. Tâu đại vương, bởi vì người có chú thuật hộ trì đã được thực hiện thì con rắn, có ý định cắn, vẫn không cắn và ngậm lại cái miệng đã há ra. Thậm chí cây côn của các kẻ trộm đầu đã được nâng lên cũng không có tác dụng; chúng buông rơi cây côn và thể hiện sự triu mến. Ngay cả con long tượng bị lén cơn giận dữ đang lao đến cũng dịu lại. Khối lửa lớn đã phát cháy đang tiến gần cũng bị tắt ngấm. Thậm chí chất độc dữ tợn đã được ăn vào tự biến thành thuốc giải độc hoặc là phát tán theo dạng thức ăn. Những kẻ giết người có ý định giết chết sau khi đến gần thì trở nên trạng thái của người nô lệ. Ngay cả bầy sập đã được bước lên cũng không hoạt động. Tâu đại vương, hơn nữa đại vương đã được nghe trước đây về con chim công có chú thuật hộ trì đã được thực hiện khiến người thợ săn trong bảy trăm năm đã không thể dụ đến gần bầy sập. Khi chú thuật hộ trì không được thực hiện thì chính vào ngày ấy người thợ săn đã dụ được nó vào bầy sập.”

“Thưa ngài, có được nghe. Tiếng đồn ấy đã được loan truyền ở thế gian có cả chư Thiên.”

5. “Tâu đại vương, như thế thì lời nói rằng: ‘Việc áp dụng chú thuật hộ trì và thuốc men không có lợi ích’ là sai trái. Tâu đại vương, hơn nữa đại vương đã được nghe trước đây về người khổng lồ, trong khi gìn giữ người vợ, liền cho vào vỏ bọc, nuốt vào, và mang theo ở trong bụng. Khi ấy, có người thầy pháp đã đi vào miệng của người khổng lồ ấy và vui thú với người vợ. Đến khi người khổng lồ ấy biết được thì ói ra cái bọc rồi mở nó ra. Khi cái bọc được mở ra thì người thầy pháp đã thoát thân theo như ý muốn.”

“Thưa ngài, có được nghe. Tiếng đồn ấy cũng đã được loan truyền ở thế gian có cả chư Thiên.”

“Tâu đại vương, không lẽ người thầy pháp ấy được thoát khỏi sự bắt giữ nhờ vào năng lực của chú thuật hộ trì?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, như thế thì có năng lực của chú thuật hộ trì.”

6. Tâu đại vương, hơn nữa phải chẳng đại vương đã được nghe trước đây về một người thầy pháp khác gian díu với hoàng hậu ở nội cung của đức vua xứ Bārāṇasī, trong khi đang bị bắt giữ thì trong phút chốc đã trở nên không còn nhìn thấy nhờ vào năng lực của chú thuật?”

“Thưa ngài, có được nghe.”

“Tâu đại vương, không lẽ người thầy pháp ấy được thoát khỏi sự bắt giữ nhờ vào năng lực của chú thuật hộ trì?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, như thế thì có năng lực của chú thuật hộ trì.”

“Thưa ngài Nāgasena, có phải chú thuật hộ trì bảo vệ cho tất cả?”

“Tâu đại vương, bảo vệ một số người, không bảo vệ một số người.”

“Thưa ngài Nāgasena, như thế thì chú thuật hộ trì là không có lợi ích cho tất cả.”

“Api nu kho mahārāja bhojanam sabbesam jīvitam rakkhatī ”ti?
 “Ekacce bhante rakkhati, ekacce na rakkhatī ”ti.
 “Kīmkāraṇā ”ti?
 “Yato bhante ekacce tam yeva bhojanam atibhuñjivtā visūcikāya marantī ”ti.
 “Tena hi mahārāja bhojanam na sabbesam jīvitam rakkhatī ”ti.
 “Dvīhi bhante nāgasena kāraṇehi bhojanam jīvitam harati, atibhuttena vā usmādubbalatāya vā. Āyudadām¹ bhante nāgasena bhojanam durupacārena jīvitam harati ”ti.

7. “Evameva kho mahārāja parittam ekacce rakkhati, ekacce na rakkhati. Tīhi mahārāja kāraṇehi parittam na rakkhati: kammāvaraṇena kilesāvaraṇena asaddahanatāya. Sattānurakkhanam mahārāja parittam attanā katena ārakkham jahati. Yathā mahārāja mātā puttam kucchigataṁ poseti hitena upacārena janeti. Janayitvāna asucimalasiṅghānikañca apanetvā uttamavarasugandham upalimpati. So aparena samayena paresam putte akkosante vā paharante vā pahāram deti. Te tassa kujjhītvā parisāya ākaḍḍhitvā tam gahetvā sāmino upanenti.² Yadi pana tassā putto aparaddho hoti velativatto, atha naṁ sāmino manussā ākaḍḍhayamānā daṇḍamuggara-jānumuṭṭihī tālenti pothenti.³ Api nu kho mahārāja tassa mātā labhati ākaḍḍhanaparikaḍḍhanagāham sāmino upanayanaṁ kātun ”ti?

8. “Na hi bhante ”ti.
 “Kena kāraṇenā ”ti?
 “Attano bhante aparādhenā ”ti.
 “Evameva kho mahārāja sattānam ārakkham attano aparādhena vañjham karotī ”ti.
 “Sādu bhante nāgasena suvinicchito pañho, gahanam agahanam katam, andhakāro āloko kato, viniveṭhitam diṭṭhijālam tvam gaṇīvarapavaramāsajā ”ti.

Maccupāsāmuttikapañho catuttho.

5. BHAGAVATO LĀBHANTARĀYAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, tumhe bhaṇpatha: ‘Lābhī tathāgato cīvara-piṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārānan’ti. Puna ca tathāgato pañcasālam brāhmaṇagāmaṁ piṇḍāya pavisitvā kiñcideva alabhitvā yathādhotena pattena nikkhanto ’ti.

¹ āyudharam - kesuci.

² pare akkosante vā paharante vā ākampitahadayā ākaḍḍhitvā sāmino upaneti - PTS.

³ hanati potheti - PTS.

“Tâu đại vương, phải chăng vật thực bảo vệ mạng sống cho tất cả?”

“Thưa ngài, bảo vệ một số người, không bảo vệ một số người.”

“Vì lý do gì?”

“Thưa ngài, khi một số người ăn vào quá nhiều chính vật thực ấy thì bị chết vì bệnh ối mửa.”

“Tâu đại vương, như thế thì vật thực không bảo vệ mạng sống cho tất cả.”

“Thưa ngài Nāgasena, vật thực tước đoạt mạng sống vì hai lý do: Do đã ăn quá nhiều hoặc do năng lực yếu kém của lửa (tiêu hóa). Thưa ngài Nāgasena, vật thực là vật ban cho tuổi thọ, do việc sử dụng sai trái mà tước đoạt mạng sống.”

7. “Tâu đại vương, tương tự y như thế, chú thuật hộ trì bảo vệ một số người, không bảo vệ một số người. Tâu đại vương, chú thuật hộ trì không bảo vệ vì ba lý do: Do sự ngăn cản của nghiệp, do sự ngăn cản của phiền não, do sự không có niềm tin. Tâu đại vương, chú thuật hộ trì là sự bảo tồn chúng sanh, nhưng buông bỏ sự bảo vệ do việc đã làm của bản thân. Tâu đại vương, giống như người mẹ nuôi dưỡng đứa con đã nhập thai, rồi sanh ra với sự chăm sóc tốt đẹp. Sau khi sanh ra, còn tẩy uế vật dơ, chất bẩn, và nước nhầy, rồi thoa hương thơm quý giá hạng nhất. Vào thời gian sau, khi những người con trai của những kẻ khác đang mang chửi hoặc đánh (nó), nó đánh lại chúng. Những người ấy nỗi giận với nó rồi lôi đến nơi tập thể, và nắm lấy nó đưa đến các vị chủ quản. Nếu người con trai của bà ấy là phạm tội, vượt qua luật lệ, thì đám người (ấy), trong khi lôi kéo nó đến các vị chủ quản, quật roi, đánh đập nó bằng gậy gộc, dùi cui, đầu gối, nắm tay. Tâu đại vương, đối với việc lôi đi, kéo lê, bắt giữ để thực hiện việc đưa đến gặp các vị chủ quản, phải chăng người mẹ của nó gánh chịu?”

8. “Thưa ngài, không đúng.”

“Vì lý do gì?”

“Thưa ngài, vì sự phạm tội của bản thân (người con trai).”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế, sự bảo vệ các chúng sanh trở nên vô hiệu vì sự phạm tội của bản thân.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Câu hỏi đã khéo được giải quyết, bụi rậm đã được làm không còn bụi rậm, bóng tối đã được làm thành ánh sáng, mạng lưới tà kiến đã bị tháo rời, ngài đã tiến đến vị thế cao quý và ưu tú trong số các vị có đồ chúng.”

Câu hỏi về sự thoát khỏi cái bẫy của Thần Chết là thứ tư.

5. CÂU HỎI VỀ SỰ CHUỐNG NGAI TRONG VIỆC THỌ NHẬN CỦA ĐỨC THẾ TÔN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Đức Thế Tôn có được sự thọ nhận về các vật dụng là y phục, vật thực, chỗ nằm ngồi, và thuốc chữa bệnh.’ Và thêm nữa, ‘Đức Thế Tôn sau khi đi vào khát thực ở ngôi làng Bà-la-môn Pañcasālā đã không nhận được bất cứ vật gì, rồi đã trở ra với bình bát đã được rửa sạch như thế.’

Yadi bhante nāgasena tathāgato lābhī cīvara-piṇḍapāta-senāsana-gilānapaccayabhesajja-parikkhārānam, tena hi ‘pañcasālam brāhmaṇagāmāpi piṇḍāya pavisitvā kiñcideva piṇḍapātam alabhītā¹ yathādhotena patterna nikkhanto ’ti tam vacanam micchā.² Yadi pañcasālābrāhmaṇagāmāpi piṇḍāya pavisitvā kiñcideva piṇḍapātam alabhītā¹ yathādhotena patterna nikkhanto, tena hi ‘lābhī tathāgato cīvara-piṇḍapāta-senāsana-gilānapaccayabhesajja-parikkhāran ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokotiko pañho sumahanto dunnibbeṭho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Lābhī mahārāja tathāgato cīvara-piṇḍapāta-senāsana-gilānapaccaya-bhesajja-parikkhārānam. Pañcasālam brāhmaṇagāmāpi piṇḍāya pavisitvā kiñcideva alabhītā¹ yathādhotena patterna nikkhanto. Tañca pana kammapāmārassa pāpimato kāraṇā ”ti.³

“Tena hi bhante nāgasena bhagavato gaṇanapathavītivattakappe⁴ abhisāñkhataṁ kusalam kinti niṭṭhitam? Adhunuṭṭhitena mārena pāpimatā tam kusalabalgavipphāram⁵ kinti pihitam? Tena hi bhante nāgasena tasmiṁ vatthusmiṁ dvīsu thānesu upavādo āgacchatī, kusalato pi akusalam balavataram hoti, buddhabalato ’pi mārabalam balavataram hoti. Kena kāraṇena⁶ rukkhassa mūlato ’pi aggam bhārataram hoti, guṇasamparikīṇato ’pi pāpiyam balavataram hoti ”ti?

3. “Na hi⁷ mahārāja tāvakatena kusalato ’pi akusalam balavataram nāma hoti, na buddhabalato ’pi mārabalam balavataram hoti. Api cettha kāraṇam icchitabbam. Yathā mahārāja puriso rañño cakkavattissa madhum vā madhupiṇḍikam vā aññam vā upāyanam abhihareyya, tamenam rañño dvārapālo evam vadeyya: ‘Akālo hi bho ayam rañño dassanāya, tena hi bho tava upāyanam gahetvā sīghasīgham paṭinivatta. Mā te rājā daṇḍam pāpeyyā ’ti.⁸ Tato so puriso daṇḍabhyā tasito ubbiggo tam upāyanam ādāya sīghasīgham paṭinivatteyya. Api nu kho so mahārāja cakkavatti⁹ tāvatakena upāyanavikalammattakena dvārapālato dubbalataro nāma hoti, aññam vā pana kiñci upāyanam labheyā ”ti?¹⁰

4. “Na hi bhante. Issāpakato so dvārapālo¹¹ upāyanam nivāreti.¹² Aññena dvārena¹³ satasahassaguṇampi rañño upāyanam upeti ”ti.

“Evameva kho mahārāja issāpakato māro pāpimā pañcasālake brāhmaṇagahapatike anvāvisi. Aññāni pana anekāni devatāsatasahassāni amataṁ dibbojam gahetvā upagatāni bhagavato kāye ojam odahissāmā ’ti bhagavantam namassamānā pañjalikāni thitānī ”ti.

¹ kiñcideva alabhītā - Ma, PTS.

⁷ na - Ma, PTS.

² yan vacanam, tam micchā - Ma, PTS. ⁸ pure tava rājā daṇḍam dhāressatī ti - Ma, PTS.

³ tañca pana mārassa pāpimato kāraṇā ti - Ma, PTS. ⁹ so mahārāja rājā cakkavatti - Ma.

⁴ gaṇanapatham vītivattakape - Ma, PTS. ¹⁰ upāyanam na labheyā ti - Ma, PTS.

⁵ kusalassa balavegam - Ma; ¹¹ issāpakato so bhante dvārapālo - Ma, PTS.

kusalam balavegavihāram - PTS.

¹² nivāresi - Ma, PTS.

⁶ tena hi - Ma, PTS.

¹³ aññena pana dvārena - Ma, PTS.

Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Thế Tôn có được sự thọ nhận về các vật dụng là y phục, vật thực, chỗ nằm ngồi, và thuốc chữa bệnh, như thế thì lời nói rằng: ‘Đức Thế Tôn sau khi đi vào khất thực ở ngôi làng Bà-la-môn Pañcasālā, đã không nhận được bất cứ vật gì, rồi đã trở ra với bình bát đã được rửa sạch như thế’ là sai trái. Nếu đức Thế Tôn sau khi đi vào khất thực ở ngôi làng Bà-la-môn Pañcasālā, đã không nhận được bất cứ vật gì, rồi đã trở ra với bình bát đã được rửa sạch như thế, như thế thì lời nói rằng: ‘Đức Thế Tôn có được sự thọ nhận về các vật dụng là y phục, vật thực, chỗ nằm ngồi, và thuốc chữa bệnh’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, vô cùng quan trọng, khó thảo gỡ, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, đức Thế Tôn có được sự thọ nhận về các vật dụng là y phục, vật thực, chỗ nằm ngồi, và thuốc chữa bệnh. Ngài sau khi đi vào khất thực ở ngôi làng Bà-la-môn Pañcasālā đã không nhận được bất cứ vật gì, rồi đã trở ra với bình bát đã được rửa sạch như thế. Tuy nhiên việc làm ấy có lý do là bởi Ma Vương ác độc.”

“Thưa ngài Nāgasena, như thế thì thiện pháp của đức Thế Tôn, được tạo lập theo cách thức tính toán bằng kiếp sống đã trai qua, đã được hoàn tất như thế nào? Sự triển khai về tốc độ và năng lực của thiện pháp ấy đã bị Ma Vương ác độc, kẻ mới xuất hiện vào lúc này, đóng lại như thế nào? Thưa ngài Nāgasena, như thế thì trong việc này sự chỉ trích tiếp cận dựa trên hai cơ sở: Bất thiện pháp có sức mạnh hơn cả thiện pháp, năng lực của Ma Vương có sức mạnh hơn cả năng lực của đức Phật. Vì lý do gì mà cây cối lại có ngọn mang nặng hơn cả rẽ? Và điều ác lại có sức mạnh hơn cả đức hạnh đã được tích tụ?”

3. “Tâu đại vương, đương nhiên chỉ với chừng ấy thì không thể nói là bất thiện pháp có sức mạnh hơn cả thiện pháp, năng lực của Ma Vương có sức mạnh hơn cả năng lực của đức Phật. Vậy thì lý do ở trường hợp này là được mong mỏi. Tâu đại vương, giống như có người đàn ông đem mật ong, hoặc bánh mật ong, hoặc tặng phẩm dâng lên đức Chuyển Luân Vương, người gác cổng của đức vua nói với người ấy như vậy: ‘Này ông, nay không phải là thời điểm để diện kiến đức vua. Ngày ông, như thế thì ông hãy cầm lấy tặng phẩm của ông và mau mau đi trở lui. Chớ để đức vua giáng hình phạt đến ông.’ Do đó, người đàn ông ấy bị run rẩy, bị chấn động do nỗi sợ hãi về hình phạt, liền cầm lấy tặng phẩm ấy và mau mau đi trở lui. Tâu đại vương, phải chăng chỉ với từng ấy sự việc không đúng thời điểm của tặng phẩm mà gọi là đức Chuyển Luân ấy có năng lực kém hơn người gác cổng, hay là đức Chuyển Luân còn có thể nhận bất cứ tặng phẩm nào khác nữa?”

4. “Thưa ngài, không đúng. Do bản chất ganh ghét mà người gác cổng ấy ngăn chặn tặng phẩm. Tuy nhiên tặng phẩm của đức vua, thậm chí có phẩm chất cả trăm ngàn lần, đi đến bằng cánh cửa khác.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế do bản chất ganh ghét mà Ma Vương ác độc đã nhập hồn vào gia chủ Bà-la-môn ở Pañcasālā. Trái lại, hàng trăm ngàn Thiên nhân mang theo thuốc bất tử, là dưỡng chất của cõi trời, đến gần lê bái đức Thế Tôn rồi đứng chắp tay (thưa rằng): ‘Chúng tôi sẽ đặt dưỡng chất vào cơ thể của đức Thế Tôn.’”

“Hotu bhante nāgasena. Sulabhā bhagavato cattāro paccayā loke uttama-purisassa, tāvatakam piṇḍiyam yathicchitaṁ labbhati.¹ Yācito² bhagavā devamanussehi cattāro paccaye paribhuñjati. Api ca kho pana mārassa yo adhippāyo so tāvatakena siddho, yaṁ so bhagavato bhojanassa antarāyamakāsi. Ettha me bhante kañkhā nacchijjati. Vimatijāto 'ham saṁsayam pakkhanno.³ Na me tatha mānasam pakkhandati yaṁ tathāgatassa arahato sammāsambuddhassa sadevake loke aggapuggala-varassa kusalavarapuññasambhavassa asamassa⁴ anupamassa appaṭisamassa chavako lāmako paritto pāpo anariyo⁵ vipanno⁶ māro lābhantarāyamakāsi ”ti.

5. “Cattāro kho mahārāja antarāyā: adiṭhanttarāyo uddissakaṭantarāyo upakkhaṭantarāyo paribhogantarāyo ”ti. Tattha **adiṭhanttarāyo** nāma⁷ anodissa adassanena abhisāṅkhaṭam koci antarāyam karoti: ‘kiṁ parassa dinnenā ’ti. Ayam adiṭhanttarāyo nāma. Katamo **uddissakaṭantarāyo**? Idhekaccam puggalam upadisitvā uddissa bhojanam paṭiyattam hoti, tam koci antarāyam karoti. Ayam uddissakaṭantarāyo nāma. Katamo **upakkhaṭantarāyo**? Idha yaṁ kiñci upakkhaṭam hoti apaṭiggahītam. Tattha koci antarāyam karoti. Ayam upakkhaṭantarāyo nāma. Katamo **paribhogantarāyo**? Idha yaṁ kiñci paribhogam,⁸ tattha koci antarāyam karoti. Ayaṁ paribhogantarāyo nāma. Ime kho mahārāja cattāro antarāyā.

Yañca pana māro pāpimā pañcasālake brāhmaṇagahapatike anvāvisi, tam neva bhagavato paribhogam na upakkhaṭam na uddissakaṭam anāgataṁ asampattam. Adassanena tassa⁹ antarāyam kataṁ. Tam pana nekassa bhagavato yeva. Atha kho ye te tena samayena nikkhantā abbhāgatā, sabbe ‘pi te tam divasam bhojanam na labhim̄su. Nāhantam mahārāja passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrahmaṇiyā pajāya sadevamanussāya yo tassa bhagavato uddissakaṭassa upakkhaṭassa paribhogantarāyam kareyya.¹⁰ Sace koci issāya uddissakaṭassa upakkhaṭassa paribhogantarāyam kareyya,¹⁰ phaleyya tassa muddhā satadhā vā sahassadhā vā.

¹ tāvatakam piṇḍiyam yathicchitaṁ labbhati - itipāṭho Ma, PTS potthakesu natthi.

² yācito - Ma, PTS.

³ vimatijātoham tattha samsayapakkhando - Ma;

vimatijāto 'ham tattha saṁsayapakkhanno - PTS.

⁴ asamasamassa - Ma.

⁵ chavakaṁ lāmakam parittam pāpaṁ anariyam - Ma, PTS.

⁶ vipannaṁ - Ma; PTS potthake itisaddo natthi.

⁷ katamo adiṭhanttarāyo - Ma.

⁸ paribhoge kenaci agunena kukuccam uppādayitvā - Sīmu.

⁹ tassa - iti saddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

¹⁰ uddissakaṭam upakkhaṭam paribhogam antarāyam kareyya - Ma, PTS.

“Thưa ngài Nāgasena, hãy là vậy. Đối với đức Thế Tôn, bậc Tối Thượng Nhân ở thế gian, bốn món vật dụng là dễ dàng nhận được, chừng ấy thức ăn được thọ nhận theo như ước muốn. Được thịnh cầu bởi chư Thiên và nhân loại mà đức Thế Tôn thọ dụng bốn món vật dụng. Tuy nhiên, ý định của Ma Vương có sự thành tựu liền tức thời, là việc Ma Vương đã tạo ra sự chướng ngại về vật thực đến đức Thế Tôn. Thưa ngài, trong việc này nỗi hoài nghi của trẫm không được cắt đứt. Trẫm bị sanh khởi nỗi phân vân, bị rơi vào sự nghi ngờ. Về việc ấy, tâm ý của trẫm không chấp nhận việc Ma Vương, là thây ma, hèn hạ, nhỏ nhoi, độc ác, không cao thượng, tội lỗi, đã tạo ra sự chướng ngại trong việc thọ nhận của đức Như Lai, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác, nhân vật cao quý tối cao ở thế gian có cả chư Thiên, cội nguồn của những phước báu cao quý về thiện pháp, không ai sánh bằng, không kẻ tương đương, không người tương xứng.”

5. “Tâu đại vương, quả là có bốn sự chướng ngại: Chướng ngại do chưa được nhìn thấy, chướng ngại khi đã chỉ định (người nhận), chướng ngại khi đã được chuẩn bị xong, chướng ngại về sự thọ dụng. Ở đây **chướng ngại do chưa được nhìn thấy** nghĩa là khi vật được làm xong còn chưa chỉ định (người nhận) do việc chưa nhìn thấy thì có người nào đó tạo ra sự chướng ngại rằng: ‘Có điều gì với việc cho đến người khác?’ Đây gọi là chướng ngại do chưa được nhìn thấy. **Chướng ngại khi đã chỉ định (người nhận)** là thế nào? Ở đây, vật thực là được chuẩn bị dành cho, được chỉ định cho một cá nhân, rồi có người nào đó tạo ra sự chướng ngại cho người ấy. Đây gọi là chướng ngại khi đã chỉ định (người nhận). **Chướng ngại khi đã được chuẩn bị xong** là thế nào? Ở đây, bất cứ vật gì đã được chuẩn bị xong còn chưa được thọ nhận. Tại nơi ấy, có người nào đó tạo ra sự chướng ngại. Đây gọi là chướng ngại khi đã được chuẩn bị xong. **Chướng ngại về sự thọ dụng** là thế nào? Ở đây là bất kỳ sự thọ dụng nào, tại nơi ấy có người nào đó tạo ra sự chướng ngại. Đây gọi là chướng ngại về sự thọ dụng. Tâu đại vương, đây là bốn sự chướng ngại.

Hơn nữa, việc Ma Vương ác độc đã nhập hồn vào gia chủ Bà-la-môn ở Pañcasālā là vật thọ dụng còn chưa thuộc về đức Thế Tôn, chưa được đem đến gần, chưa được chỉ định (người nhận), và Ngài còn chưa đi đến, chưa ngự đến; chướng ngại đã được tạo ra đối với Ngài là do việc chưa được nhìn thấy. Hơn nữa, việc ấy không phải chỉ riêng một mình đức Thế Tôn. Vào thời điểm ấy, thậm chí tất cả những người đã rời khỏi, đã đi đến vào ngày hôm ấy cũng đã không nhận được vật thực. Tâu đại vương, tôi không nhìn thấy người nào ở thế gian, tính luôn cõi chư Thiên, cõi Ma Vương, cõi Phạm Thiêng, cho đến dòng dõi Sa-môn, Bà-la-môn, chư Thiên và loài người, có thể tạo ra chướng ngại khi đã chỉ định (người nhận), chướng ngại khi đã được chuẩn bị xong, chướng ngại về sự thọ dụng đối với đức Thế Tôn ấy được. Nếu có kẻ nào đó do ganh ghét rồi tạo ra chướng ngại khi đã chỉ định (người nhận), chướng ngại khi đã được chuẩn bị xong, chướng ngại về sự thọ dụng (đối với đức Thế Tôn) thì sẽ khiến cho đầu của kẻ ấy vỡ ra thành trăm mảnh hoặc ngàn mảnh.

6. Cattāro 'me mahārāja tathāgatassa kenaci **anāvaraṇīyā** guṇā. Katame cattāro? **Lābho** mahārāja bhagavato uddissakaṭo upakkhaṭo na sakkā kenaci tassa¹ antarāyam kātum. **Sarīrānugatā** mahārāja bhagavato byāmappabhā na sakkā kenaci antarāyam kātum. **Sabbaññutam** mahārāja bhagavato nāṇaratanaṁ na sakkā tassa² kenaci antarāyam kātum. **Jivitassa**² mahārāja bhagavato na sakkā kenaci antarāyam kātum. Ime kho mahārāja cattāro tathāgatassa kenaci anāvaraṇīyā guṇā. Sabbe p' ete mahārāja guṇā ekarasā arogā akuppā aparūpakkamā aphausāni kiriyāni. Adassanena mahārāja māro pāpimā niliyitvā pañcasālakē brāhmaṇagahapatike anvāvisi. Yathā mahārāja rañño paccante dese visame adassanena niliyitvā corā panthaṁ dūsentī. Yadi pana rājā te core passeyya, api nu kho te corā sothīm labheyūn "ti?

"Na hi bhante pharasunā phālāpeyya satadhā vā sahassadhā vā "ti.

7. "Evameva kho mahārāja adassanena māro pāpimā niliyitvā pañcasālakē brāhmaṇagahapatike anvāvisi. Yathā vā pana mahārāja itthī sapatikā adassanena niliyitvā parapurisaṁ sevati, evameva kho mahārāja adassanena māro pāpimā niliyitvā pañcasālakē brāhmaṇagahapatike anvāvisi. Yadi mahārāja itthī sāmikassa sammukhā parapurisaṁ sevati, api nu kho sā itthī sothīm labheyyā "ti?

"Na hi bhante. Haneyyāpi tam bhante sāmiko vadheyyāpi bandheyyāpi dāsittam vā upaneyyā "ti.

"Evameva kho mahārāja adassanena māro pāpimā niliyitvā pañcasālakē brāhmaṇagahapatike anvāvisi. Yadi mahārāja māro pāpimā bhagavato uddissakaṭassa upakkhaṭassa paribhogantarāyam kareyya,³ phaleyya tassamuddhā satadhā vā sahassadhā vā "ti.

"Evametaṁ bhante nāgasena corikāya kataṁ mārena pāpimatā. Niliyitvā māro pāpimā pañcasālakē brāhmaṇagahapatike anvāvisi. Sace so bhante māro pāpimā bhagavato uddissakaṭassa upakkhaṭassa paribhogantarāyam kareyya,¹ muddhā vāssa phaleyya satadhā vā sahassadhā vā, kāyo vāssa bhusamutṭhi viya vikireyya.

Sādhu bhante nāgasena! Evametaṁ tathā sampaticchāmī "ti.

Bhagavato lābhantarāyapañho pañcamo.

¹ tassa - itisaddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

² jīvitam - Ma, PTS.

³ uddissakaṭam upakkhaṭam paribhogam antarāyam kareyya - Ma, PTS.

6. Tâu đại vương, đây là bốn đức tính không thể bị che lấp bởi bất cứ người nào của đức Như Lai. Bốn đức tính gì? Tâu đại vương, lợi lộc đã được chỉ định dành cho đức Thế Tôn, đã được chuẩn bị xong, thì không người nào có thể tạo ra chướng ngại cho Ngài. Tâu đại vương, ánh sáng hào quang của đức Thế Tôn là di chuyển dọc theo thân, không người nào có thể tạo ra chướng ngại. Tâu đại vương, bản thể Toàn Tri là vật báu trí tuệ của đức Thế Tôn, không người nào có thể tạo ra chướng ngại cho Ngài. Tâu đại vương, không người nào có thể tạo ra chướng ngại đến mạng sống của đức Thế Tôn. Tâu đại vương, đây là bốn đức tính không thể bị che lấp bởi bất cứ người nào của đức Như Lai. Tâu đại vương, tất cả các đức tính này chỉ có một phẩm chất, không bị bệnh, không bị chuyển dịch, không có sự sánh kip bởi những người khác, là những sự việc không bị đụng chạm. Tâu đại vương, nhờ vào việc không nhìn thấy, Ma Vương ác độc đã ẩn núp rồi nhập hồn vào gia chủ Bà-la-môn ở Pañcasālā. Tâu đại vương, giống như ở các vùng biên địa không bằng phẳng của đức vua, nhờ vào việc không nhìn thấy, các kẻ cướp đã ẩn nấp rồi làm hư hỏng con đường. Tuy nhiên, nếu đức vua nhìn thấy các kẻ cướp ấy, phải chăng những kẻ cướp ấy có thể đạt được sự bình yên?"

"Thưa ngài, không đúng. Đức vua có thể ra lệnh phanh thây bằng búa thành trăm mảnh hay ngàn mảnh."

7. "Tâu đại vương, tương tự y như thế nhờ vào việc không nhìn thấy, Ma Vương ác độc đã ẩn núp rồi nhập hồn vào gia chủ Bà-la-môn ở Pañcasālā. Tâu đại vương, hoặc là giống như người đàn bà có chồng nhờ vào việc không nhìn thấy, ẩn núp rồi gần gũi người đàn ông khác. Tâu đại vương, tương tự y như thế nhờ vào việc không nhìn thấy, Ma Vương ác độc đã ẩn núp rồi nhập hồn vào gia chủ Bà-la-môn ở Pañcasālā. Tâu đại vương, nếu người đàn bà gần gũi người đàn ông khác trước mặt chồng, phải chăng người đàn bà ấy có thể đạt được sự bình yên?"

"Thưa ngài, không đúng. Thưa ngài, người chồng có thể giết chết, hành hạ, giam cầm cô ấy, hoặc đem đi làm nô lệ."

"Tâu đại vương, tương tự y như thế nhờ vào việc không nhìn thấy, Ma Vương ác độc đã ẩn núp rồi nhập hồn vào gia chủ Bà-la-môn ở Pañcasālā. Tâu đại vương, nếu Ma Vương ác độc tạo ra chướng ngại khi đã chỉ định (người nhận), chướng ngại khi đã được chuẩn bị xong, chướng ngại về sự thọ dụng đối với đức Thế Tôn thì có thể khiến cho đầu của Ma Vương bị vỡ ra thành trăm mảnh hoặc ngàn mảnh."

"Thưa ngài Nāgasena, Ma Vương ác độc đã làm điều ấy tương tự như kẻ cướp. Ma Vương ác độc đã ẩn núp rồi nhập hồn vào gia chủ Bà-la-môn ở Pañcasālā. Thưa ngài, nếu Ma Vương ác độc tạo ra chướng ngại khi đã chỉ định (người nhận), chướng ngại khi đã được chuẩn bị xong, chướng ngại về sự thọ dụng đối với đức Thế Tôn thì có thể khiến cho đầu của Ma Vương bị vỡ ra thành trăm mảnh hoặc ngàn mảnh, hoặc thân thể của Ma Vương có thể tan tác như là nấm trầu."

Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trảm chấp nhận điều này đúng theo như vậy."

**Câu hỏi về sự chướng ngại
trong việc thọ nhận của đức Thế Tôn là thứ năm.**

6. AJĀNANTASSA PĀPAKARAÑE BAHU-APUÑÑAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena tumhe bhaṇṭha: ‘Yo ajānanto pāṇātipātam karoti so balavataram apuññam pasavatī ’ti. Puna ca bhagavatā vinayapaññattiyā evam¹ bhaṇṭitam: ‘Anāpatti ajānantassā ’ti. Yadi bhante nāgasena ajānitvā pāṇātipātam karonto balavataram apuññam pasavati, tena hi ‘anāpatti ajānantassā ’ti yam vacanam, tam micchā. Yadi anāpatti ajānantassa, tena hi ajānitvā pāṇātipātam karonto balavataram apuññam pasavatī ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho duruttaro duratikkamo tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Yo ajānanto pāṇātipātam karoti, so balavataram apuññam pasavatī ’ti. Puna ca vinaya-paññattiyā bhagavatā bhaṇṭitam: ‘Anāpatti ajānantassā ’ti. Tattha pana² attantaram atthi. Katamettha attantaram?³ Atthi mahārāja āpatti saññāvimokkhā, atthi āpatti nosaññāvimokkhā, yāyam mahārāja āpatti saññāvimokkhā, tam āpattim ārabbha bhagavatā bhaṇṭitam: ‘Anāpatti ajānantassā ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena. Evametam tathā sampaṭicchāmī ”ti.

**Ajānantassa pāpakarañe
bahu-apuññapañho chaṭṭho.**

7. BHIKKHUSANĀGHAPARIHARAÑA PAÑHO

1. “Bhante nāgasena, bhāsitampetam bhagavatā: ‘Tathāgatassa kho ānanda na evam hoti: Aham bhikkhusaṅgham pariharissāmī ti vā mamuddesiko bhikkhusaṅgho ti vā ’ti. Puna ca metteyyassa bhagavato sabhāvagunam paridīpayamānenā evam bhaṇṭitam.⁴ ‘So anekasahassam bhikkhusaṅgham pariharissati seyyathāpi aham etarahi anekasataṁ bhikkhusaṅgham pariharāmī ’ti. Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇṭitam: ‘Tathāgatassa kho ānanda na evam hoti aham bhikkhusaṅgham pariharissāmī ti vā mamuddesiko bhikkhusaṅgho ti vā ’ti, tena hi metteyyassa bhagavato sabhāvagunam paridīpayamāno bhaṇati: ‘So anekasahassam bhikkhusaṅgham pariharissati seyyathāpi aham etarahi anekasataṁ bhikkhusaṅgham pariharāmī ’ti yam vacanam, tam micchā.

¹ evam - iti saddo Ma, PTS potthakesu na dissate.
² pana - iti saddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

³ katamam attantaram - Ma, PTS.
⁴ bhagavatā evam bhaṇṭitam - Ma.

6. CÂU HỎI VỀ VIỆC CÓ NHIỀU TỘI Ở HÀNH ĐỘNG ÁC CỦA NGƯỜI KHÔNG BIẾT:

1. “Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Người nào giết hại mạng sống trong khi không biết, người ấy tạo ra tội trầm trọng hơn.’ Và thêm nữa, ở phần quy định về Luật đức Thế Tôn đã nói như vậy: ‘Người không biết thì không vi phạm tội.’ Thưa ngài Nāgasena, nếu người giết hại mạng sống trong khi không biết thì tạo ra tội trầm trọng hơn, như thế thì lời nói rằng: ‘Người không biết thì không vi phạm tội’ là sai trái. Nếu người không biết thì không vi phạm tội, như thế thì lời nói rằng: ‘Người giết hại mạng sống trong khi không biết thì tạo ra tội trầm trọng hơn’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, khó vượt trội, khó vượt qua, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Người nào giết hại mạng sống trong khi không biết, người ấy tạo ra tội trầm trọng hơn.’ Và thêm nữa, ở phần quy định về Luật đức Thế Tôn đã nói như vậy: ‘Người không biết thì không vi phạm tội.’ Tuy nhiên, trường hợp ấy có sự khác biệt về ý nghĩa. Sự khác biệt về ý nghĩa ở đây là thế nào? Tâu đại vương, có loại tội vi phạm có sự nhận thức, có loại tội vi phạm không có sự nhận thức. Tâu đại vương, điều đã được đức Thế Tôn nói rằng: ‘**Người không biết thì không vi phạm tội**’ có liên quan đến loại tội ấy, là loại tội vi phạm có sự nhận thức.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trầm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc có nhiều tội ở hành động ác của người không biết là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ VIỆC QUẢN TRỊ HỘI CHÚNG TỲ KHUU:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: - **Này Ānanda, Như Lai không khởi ý như vậy: ‘Ta sẽ quản trị hội chúng tỳ khưu’** hoặc là: **‘Hội chúng tỳ khưu là thuộc sự chỉ đạo của Ta.’** Và thêm nữa, trong khi làm sáng tỏ đức hạnh về bản thể của đức Thế Tôn Metteyya, Ngài đã nói như vậy: **‘Vì ấy sẽ quản trị hội chúng tỳ khưu nhiều ngàn năm, cũng giống như Ta hiện nay quản trị hội chúng tỳ khưu nhiều trăm năm.’** Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: - **Này Ānanda, Như Lai không khởi ý như vậy: ‘Ta sẽ quản trị hội chúng tỳ khưu’** hoặc là: **‘Hội chúng tỳ khưu là thuộc sự chỉ đạo của Ta,’** như thế thì trong khi làm sáng tỏ đức hạnh về bản thể của đức Thế Tôn Metteyya, Ngài nói rằng: **‘Vì ấy sẽ quản trị hội chúng tỳ khưu nhiều ngàn năm, cũng giống như Ta hiện nay quản trị hội chúng tỳ khưu nhiều trăm năm,’** lời nói ấy là sai trái.

Yadi metteyyassa bhagavato sabhāvaguṇam paridīpayamānena evam bhaṇitam: ‘**So aneka-sahassam̄ bhikkhusaṅgham̄ parihaarissati seyyathāpi aham̄ etarahi anekasataṁ bhikkhusaṅgham̄ parihaarāmī**’ti, tena hi ‘**Tathāgatassa kho ānanda na evam̄ hoti: Aham̄ kho bhikkhusaṅgham̄ parihaarissam̄ī**’ti vā **mamuddesiko bhikkhusaṅgho** ti vā ’ti, yam̄ vacanam̄, tam̄ micchā.¹ Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “**Bhāsitampetam̄ mahārāja bhagavatā: ‘Tathāgatassa kho ānanda na evam̄ hoti aham̄ bhikkhusaṅgham̄ parihaarissam̄ī**”ti vā **mamuddesiko bhikkhusaṅgho** ti vā ’ti. Metteyyassāpi² bhagavato sabhāvaguṇam paridīpayamānena evam bhaṇitam:³ ‘**So anekasahassam̄ bhikkhusaṅgham̄ parihaarissati seyyathāpi aham̄ etarahi anekasataṁ bhikkhusaṅgham̄ parihaarāmī**’ti. Etasmiñca mahārāja pañhe eko attho sāvaseso eko attho niravaseso. Na mahārāja tathāgato parisāya anugāmiko, parisā pana tathāgatassa anugāmikā. Sammuti mahārāja esā ‘ahan ’ti ‘mamā ’ti, na paramattho eso. Vigataṁ mahārāja tathāgatassa pemam̄. Vigato sineho. ‘Mayhan’ tipi tathāgatassa gahaṇam̄ natthi. Upādāya pana avassayo hoti. Yathā mahārāja paṭhavī bhummāṭṭhānam̄ sattānam̄ patiṭṭhā hoti.⁴ Paṭhavīṭṭhā cete sattā. Na ca mahāpaṭhaviyā ‘mayhete ’ti tesu⁵ apekkhā hoti. Evameva kho mahārāja tathāgato sabbasattānam̄ patiṭṭhā hoti, upassayaṁ deti.⁶ Tathāgatapatiṭṭhā⁶ cete sattā. Na ca tathāgatassa ‘mayhete ’ti tesu apekkhā hoti.

3. Yathā vā pana mahārāja mahatimahāmegho abhivassanto tiṇarukkha-pasumanussānam vuddhim deti, santatimanupāleti, vuṭṭhpajīvino⁷ cete sattā sabbe na ca mahāmeghassa ‘mayhete ’ti tesu⁸ apekkhā hoti, evameva kho mahārāja tathāgato sabbasattānam̄ kusaladhamme janeti, anupāleti. Saṭṭhpajīvino cete sattā sabbe. Na ca tathāgatassa ‘mayhete ’ti tesu² apekkhā hoti. Tam̄ kissa hetu? Attānudiṭṭhiyā pahinattā ”ti.

“Sādu bhante nāgasena sunibbēthito pañho bahuvidhehi kāraṇehi, gambhīro uttānīkato, gaṇṭhi bhinnā, gahanam̄ agahanam̄ kataṁ, andhakāro āloko kato, bhaggā parappavādā,⁹ jinaputtānam̄ cakkhu uppāditan ”ti.

Bhikkhusaṅghapariharapāpañho sattamo.

¹ Iti pāṭho Ma, PTS potthakesu asadiso.

² puna ca metteyyassāpi - Ma.

³ paridīpayamānena bhagavatā bhaṇitam̄ - Ma, PTS.

⁴ patiṭṭhā hoti upassayaṁ - Ma; patiṭṭhā hoti upassayaṁ hoti - PTS. ⁹ paravādā - Ma.

⁵ tesu - itisaddo Ma, PTS potthakesu na dissate. ⁷ vuṭṭhiyā upajīvino - Sīmu.

⁶ tathāgataṭṭhā - Ma.

⁸ tesu - itisaddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

Nếu trong khi làm sáng tỏ đức hạnh về bản thể của đức Thế Tôn Metteyya, Ngài đã nói như vậy: **'Vị ấy sẽ quản trị hội chúng tỳ khưu nhiều ngàn năm, cũng giống như Ta hiện nay quản trị hội chúng tỳ khưu nhiều trăm năm,'** như thế thì lời nói rằng: - Này Ānanda, Như Lai không khởi ý như vậy: **'Ta sẽ quản trị hội chúng tỳ khưu'** hoặc là: **'Hội chúng tỳ khưu là thuộc sự chỉ đạo của Ta'** là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: - Này Ānanda, Như Lai không khởi ý như vậy: **'Ta sẽ quản trị hội chúng tỳ khưu'** hoặc là: **'Hội chúng tỳ khưu là thuộc sự chỉ đạo của Ta.'** Và trong khi làm sáng tỏ đức hạnh về bản thể của đức Thế Tôn Metteyya, Ngài đã nói như vậy: **'Vị ấy sẽ quản trị hội chúng tỳ khưu nhiều ngàn năm, cũng giống như Ta hiện nay quản trị hội chúng tỳ khưu nhiều trăm năm.'** Tâu đại vương, ở câu hỏi này, một ý nghĩa có sự thiếu sót, một ý nghĩa không có sự thiếu sót. Tâu đại vương, đức Như Lai không phụ thuộc vào tập thể, trái lại tập thể phụ thuộc vào đức Như Lai. Tâu đại vương, điều này là quan niệm chung: ‘tôi,’ ‘của tôi,’ điều này không phải là ý nghĩa tuyệt đối. Tâu đại vương, đối với đức Như Lai việc được lìa xa là điều ưa thích, việc được lìa xa là điều yêu mến. Đối với đức Như Lai không có sự nắm giữ như là ‘của tôi.’ Tuy nhiên, do sự bám víu mà có sự nương nhờ. Tâu đại vương, giống như địa cầu đất là nơi nâng đỡ cho các chúng sanh có sự cư ngụ ở mặt đất. Và các chúng sanh này cư ngụ ở địa cầu. Nhưng đại địa cầu không có điều mong mỏi ở những người ấy rằng: ‘Họ thuộc về tôi.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai là nơi nâng đỡ cho tất cả chúng sanh, và ban cho chỗ ẩn náu. Và các chúng sanh này có đức Như Lai là chốn nâng đỡ. Nhưng đức Như Lai không có điều mong mỏi ở những người ấy rằng: ‘Họ thuộc về tôi.’

3. Tâu đại vương, hoặc là giống như đám mây to lớn khổng lồ trong khi đổ mưa thì ban cho sự tăng trưởng của cỏ, cây, thú vật, loài người, rồi duy trì sự tiếp nối. Và tất cả các chúng sanh này có sự sinh tồn nhờ vào mưa, nhưng đám mây lớn không có điều mong mỏi ở những người ấy rằng: ‘Họ thuộc về tôi.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai làm sanh ra và duy trì các pháp thiện đối với tất cả các chúng sanh, và tất cả các chúng sanh này có sự sinh tồn nhờ có đấng Đạo Sư, nhưng đức Như Lai không có điều mong mỏi ở những người ấy rằng: ‘Họ thuộc về tôi.’ Điều ấy có nguyên nhân là gì? Sự dứt bỏ đối với tà kiến về bản thân (tùy ngã kiến).”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Câu hỏi đã khéo được tháo gỡ bằng nhiều cách thức với nhiều lý lẽ, điều thâm sâu đã được làm rõ, nút thắt đã được mở ra, bụi rậm đã được làm không còn bụi rậm, bóng tối đã được làm thành ánh sáng, lời tuyên thuyết của ngoại đạo đã bị đổ vỡ, (Pháp) nhẫn đã được sanh khởi cho những người con trai của đấng Chiến Thắng.”

Câu hỏi về việc quản trị hội chúng tỳ khưu là thứ bảy.

8. ABHEJJAPARISATĀPAÑHO

1. “**Bhante nāgasena, tumhe bhaṇatha: ‘Tathāgato abhejjapariso ’ti. Puna ca bhaṇatha: ‘Devadattena ekappahāraṇ pañca bhikkhusatāni bhinnānī ’ti.** Yadi bhante nāgasena tathāgato abhejjapariso, tena hi ‘devadattena ‘ekappahāraṇ pañcabhikkhusatāni bhinnānī ’ti yam vacanam, tam micchā. Yadi devadattena ekappahāraṇ pañcabhikkhusatāni bhinnānī, tena hi ‘tathāgato abhejjapariso ’ti yam vacanam, tam micchā.¹ Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto gambhīro dunnibbēhiyo gaṇṭhitō ’pi gaṇṭhitaro. Etthāyam jano āvuto nivuto pihito pariyonaddho.² Tava³ nāñabalāṇ dassehi paravādesū ”ti.

2. “Abhejjapariso mahārāja tathāgato. Devadattena ca ekappahāraṇ pañcabhikkhusatāni bhinnānī. Tañca pana bhedakassa balena. Bhedake vijjamāne natthi mahārāja abhejjam nāma. Bhedake sati mātāpi puttena bhijjati, puttopi mātarā bhijjati, pitāpi puttena bhijjati, puttopi pitarā bhijjati, bhātāpi bhaginiyā bhijjati, bhaginīpi bhātarā bhijjati, sahāyopi sahāyena bhijjati, nāvāpi nānādārusaṅghaṭitā ūmivegappahārena⁴ bhijjati, rukkhopi madhukappasampannaphalo anilabalavegābhīhato bhijjati, suvaṇṇampi jātimantam⁵ lohena bhijjati.

3. Api ca mahārāja neso adhippāyo viññūnam, nesā buddhānam adhimutti, neso pañditānam chando ‘tathāgato bhejjapariso ’ti. Api cettha kāraṇam atthi, yena kāraṇena tathāgato vuccati ‘abhejjapariso ’ti. Katamettha kāraṇam? Tathāgatassa mahārāja katena adānena vā appiyavacanena vā anatthacariyāya vā asamānattatāya vā yato kutoci cariyaṇ carantassā ’pi parisā paribhinnā ’ti⁶ na sutapubbaṇ, tena kāraṇena tathāgato vuccati ‘abhejjapariso ’ti. Tayāpetam mahārāja nātabbam, atthi kiñci navānge buddhavacane suttāgataṇ, iminā nāma kāraṇena bodhisattassa katena tathāgatassa parisā bhinnā ”ti?

“Natthi bhante. No cetam loke dissati, no ’pi sūyati. Sādhu bhante nāgasena evametam tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Abhejjaparisatāpañho aṭṭhamo.
Abhejjavaggo dutiyo.
 (Imasmiṇvagge aṭṭha pañhā)

--ooOoo--

¹ tampi vacanam micchā - Ma, PTS.

² āvaṭo nivuto ovuto pihito pariyonaddho - Ma, PTS.

³ eththa tava - Ma, PTS.

⁴ ūmivegasampahārena - Ma.

⁵ jātarūpampiṇi - Simu.

⁶ bhinnā ti - Ma, PTS.

8. CÂU HỎI VỀ VIỆC HỘI CHÚNG KHÔNG BỊ CHIA RẼ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Đức Như Lai có hội chúng không bị chia rẽ.’ Và còn có nói rằng: ‘Năm trăm tỳ khưu đã bị chia rẽ cùng một lúc bởi Devadatta.’ Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Như Lai có hội chúng không bị chia rẽ, như thế thì lời nói rằng: ‘Năm trăm tỳ khưu đã bị chia rẽ cùng một lúc bởi Devadatta’ là sai trái. Nếu năm trăm tỳ khưu đã bị chia rẽ cùng một lúc bởi Devadatta, như thế thì lời nói rằng: ‘Đức Như Lai có hội chúng không bị chia rẽ’ là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài, là thâm sâu, khó tháo gỡ, bị thắt lại còn hơn nút thắt. Ở đây, nhóm người này là bị ngăn cản, bị bưng bít, bị che đậy, bị bao trùm. Xin ngài hãy phô bày năng lực trí tuệ của ngài về các lời nói của những người khác.”

2. “Tâu đại vương, đức Như Lai có hội chúng không bị chia rẽ. Và năm trăm tỳ khưu đã bị chia rẽ cùng một lúc bởi Devadatta. Tuy nhiên, việc ấy là do năng lực của người chia rẽ. Khi người chia rẽ đang hiện hữu, tâu đại vương, không có việc không bị chia rẽ. Khi có người chia rẽ, mẹ cũng bị chia rẽ với con, con cũng bị chia rẽ với mẹ, cha cũng bị chia rẽ với con, con cũng bị chia rẽ với cha, anh em trai cũng bị chia rẽ với chị em gái, chị em gái cũng bị chia rẽ với anh em trai, bạn bè cũng bị chia rẽ với bạn bè, thậm chí con thuyền được kết hợp bởi nhiều thanh gỗ cũng bị chia rẽ bởi tốc độ và sự đập vỗ của sóng nước, cây cối có trái đầy đủ chất mật ngọt bị va chạm với sức mạnh và tốc độ của gió cũng bị chia rẽ, vàng có phẩm chất tự nhiên cũng bị chia rẽ bởi đồng.

3. Tâu đại vương, và lại việc này không phải là ý định của những người hiểu biết, không phải là khuynh hướng của chư Phật, điều này không phải là ước muốn của các bậc sáng suốt, là việc ‘Đức Như Lai có hội chúng bị chia rẽ.’ Hơn nữa, ở đây còn có lý do, mà với lý do ấy đức Như Lai được gọi là ‘có hội chúng không bị chia rẽ.’ Lý do ở đây là thế nào? Tâu đại vương, ‘hội chúng bị chia rẽ’ do sự không bố thí đã làm, hoặc do lời nói không triều mến, hoặc do việc thực hành điều không lợi ích, hoặc do tính cách không bình đẳng của đức Như Lai trong lúc Ngài đang thực hành đức hạnh về bất cứ việc nào ở bất cứ nơi đâu là điều chưa từng được nghe trước đây. Bởi lý do ấy, đức Như Lai được gọi là ‘có hội chúng không bị chia rẽ.’ Tâu đại vương, đại vương cũng nên biết điều này: Trong lời dạy của đức Phật gồm chín thể loại, có bài Kinh được truyền thừa nào gọi là với lý do này, (nghĩa là) với việc đã làm của Bồ Tát, mà hội chúng của đức Như Lai bị chia rẽ?”

“Thưa ngài, không có. Điều ấy không được thấy, cũng không được nghe ở thế gian. Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc hội chúng không bị chia rẽ là thứ tám.

Phẩm không bị chia rẽ là phẩm thứ nhì.

(Ở phẩm này có tám câu hỏi)

III. PANĀMITAVAGGO

1. SETṬHADHAMMAPAÑHO

1. “**Bhante nāgasena, bhāsitampetaṁ bhagavatā: ‘Dhammo hi vāsetṭha setṭho janetasmiṁ diṭṭheva dhamme abhisamparāye ’ti.**¹ Puna ca ‘**upāsako gihī sotāpanno pihitāpāyo diṭṭhipatto viññātasāsano bhikkhum vā sāmaṇeram vā puthujjanam abhivādeti paccuṭṭheti** ’ti. Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitaṁ: ‘**Dhammo hi vāsetṭha setṭho janetasmiṁ diṭṭheva dhamme abhisamparāye cā** ’ti,² tena hi upāsako gihī sotāpanno pihitāpāyo diṭṭhippatto viññātasāsano bhikkhum vā sāmaṇeram vā puthujjanam abhivādeti paccuṭṭheti ’ti yam vacanam, tam micchā. Yadi upāsako gihī sotāpanno pihitāpāyo diṭṭhippatto viññātasāsano bhikkhum vā sāmaṇeram vā puthujjanam abhivādeti paccuṭṭheti, tena hi ‘**Dhammo hi vāsetṭha setṭho janetasmiṁ diṭṭheva dhamme abhisamparāye cā** ’ti² tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokotiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “**Bhāsitampetaṁ mahārāja bhagavatā: ‘Dhammo hi vāsetṭha setṭho janetasmiṁ diṭṭheva² dhamme abhisamparāye cā ’ti, ‘Upāsako ca gihī sotāpanno pihitāpāyo diṭṭhipatto viññātasāsano bhikkhum vā sāmaṇeram vā puthujjanam abhivādeti paccuṭṭheti** ’ti. Tattha pana kāraṇam atthi. Katamaṁ tam kāraṇam?

Visati kho panime mahārāja samaṇassa **samaṇakaraṇā** dhammā, dve ca liṅgāni yehi samaṇo abhivādana-paccuṭṭhāna-sammānana-pūjanāraho hoti.

Katame vīsatī samaṇassa **samaṇakaraṇā** dhammā, dve ca liṅgāni? Setṭhabhūmisayo,² aggo niyamo, cāro, vihāro, samyamo, samvaro, khanti, soraccaṁ, ekattacariyā, ekattābhirati, paṭisallānam, hiriottappam, viriyam, appamādo, sikkhāsamādānam,³ uddeso, paripucchā, sīlādiabhirati, nirālayatā, sikkhāpadapāripūri,⁴ kāsāvadhāraṇam, bhaṇḍubhāvo. Ime kho mahārāja vīsatī samaṇassa samaṇakaraṇā dhammā dve ca liṅgāni.

Ete guṇe bhikkhu samādāya vattati, so tesam dhammānam anūnattā paripuṇṇattā samannāgatattā⁵ asekhabhūmiṁ arahattabhūmiṁ okkamati, setṭhami bhummantaram okkamati. Arahattāsanmagato ’ti arahati upāsako sotāpanno bhikkhum puthujjanam abhivādetum paccuṭṭhātum.⁶

Khīṇāsavo hi⁷ so sāmaññam upagato, natthi me so samayo ’ti arahati upāsako sotāpanno bhikkhum puthujjanam abhivādetum paccuṭṭhātum.

¹ diṭṭhe ceva dhamme abhisamparāye cā ’ti - Ma, PTS.

² setṭho dhammārāmo - Ma; setṭho yamo - PTS.

³ sikkhāpadānam - Sīmu; sukkāvadānam - Ma.

⁴ sikkhāpadapāripūritā - Ma, PTS.

⁵ paripuṇṇattā sampannattā samannāgatattā - Ma, PTS.

⁶ paccuṭṭhetum - Sīmu.

⁷ khīṇāsavehi - Ma, PTS.

III. PHẨM ĐÃ BỊ ĐUỐI ĐI:

1. CÂU HỎI VỀ GIÁO PHÁP TỐI THƯỢNG:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này Vāsetṭha, chính Giáo Pháp là tối thượng ở đời này ngay trong thời hiện tại và thời vị lai.**’ Và thêm nữa, ‘người cư sĩ tại gia là bậc Nhập Lưu, có các đọa xứ đã được đóng lại, đã đạt chánh kiến, đã hiểu Giáo Pháp, vẫn đánh lẽ, vẫn đứng dậy đối với vị tỳ khưu hoặc sa-di phàm nhân.’ Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Như Lai là: ‘**Này Vāsetṭha, chính Giáo Pháp là tối thượng ở đời này ngay trong thời hiện tại và thời vị lai,**’ như thế thì lời nói rằng: ‘Người cư sĩ tại gia là bậc Nhập Lưu, có các đọa xứ đã được đóng lại, đã đạt chánh kiến, đã hiểu Giáo Pháp, vẫn đánh lẽ, vẫn đứng dậy đối với vị tỳ khưu hoặc sa-di phàm nhân’ là sai trái. Nếu người cư sĩ tại gia là bậc Nhập Lưu, có các đọa xứ đã được đóng lại, đã đạt chánh kiến, đã hiểu Giáo Pháp, vẫn đánh lẽ, vẫn đứng dậy đối với vị tỳ khưu hoặc sa-di phàm nhân, như thế thì lời nói rằng: ‘**Này Vāsetṭha, chính Giáo Pháp là tối thượng ở đời này ngay trong thời hiện tại và thời vị lai**’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này Vāsetṭha, chính Giáo Pháp là tối thượng ở đời này ngay trong thời hiện tại và thời vị lai,**’ và ‘người cư sĩ tại gia là bậc Nhập Lưu, có các đọa xứ đã được đóng lại, đã đạt chánh kiến, đã hiểu Giáo Pháp, vẫn đánh lẽ, vẫn đứng dậy đối với vị tỳ khưu hoặc sa-di phàm nhân.’ Hơn nữa, ở trường hợp này là có lý do. Lý do ấy là gì?

Tâu đại vương, đây là hai mươi pháp **tạo thành Sa-môn** và hai đặc điểm của vị Sa-môn, do những điều ấy vị Sa-môn là xứng đáng với sự đánh lẽ, đứng dậy, kính nể, cúng dường.

Hai mươi pháp **tạo thành Sa-môn** và hai đặc điểm của vị Sa-môn là những pháp nào? Sự đặt để ở địa vị tối thượng, sự kêm chế tột đỉnh, sự thực hành, sự an trú (tứ vô lượng tâm), sự thu thúc (giác quan), sự phòng hộ (trong giới bốn), sự kham nhẫn, hiền hòa, thực hành sự đơn độc, thích thú sự đơn độc, ẩn cư thiền tĩnh, tàm quý, tinh tấn, không xao lãng, thọ trì việc học tập, việc đọc tụng (Chánh Tạng), học hỏi (Chú Giải), thỏa thích Giới-Định-Tuệ, không mong cầu, có sự tròn đủ các điều học, việc mặc y ca-sa, và hình thức cạo tóc. Tâu đại vương, đây là hai mươi pháp tạo thành Sa-môn và hai đặc điểm của vị Sa-môn.

Vị tỳ khưu thọ trì và hành theo các đức tính này. Do tính chất không thiếu sót, do tính chất đã được tròn đủ, do trạng thái đã đạt đến đầy đủ, vị ấy tiến vào địa vị của bậc Vô Học, địa vị của bậc A-la-hán, tiến vào vị thế tối thượng khác nữa. (Nghĩ rằng): ‘Là vị đã đi đến gần phẩm vị A-la-hán,’ người nam cư sĩ là bậc Nhập Lưu cần phải đánh lẽ, đứng dậy đối với vị tỳ khưu phàm nhân.

(Nghĩ rằng): ‘Vị ấy chính là bậc có lậu hoặc đã được cạn kiệt, đã tiến đến bản thể Sa-môn, cơ hội ấy chưa có đối với ta,’ người nam cư sĩ là bậc Nhập Lưu cần phải đánh lẽ, đứng dậy đối với vị tỳ khưu phàm nhân.

Aggparisam so upagato, nāhantam ṭhānam upagato 'ti arahati upāsako sotāpanno bhikkhuṇ puthujjanam abhivādetum paccutṭhātum.

Labhati so pātimokkhuddesam sotum, nāhantam upalabhbāmi¹ sotun 'ti arahati upāsako sotāpanno bhikkhuṇ puthujjanam abhivādetum paccutṭhātum.

So aññe pabbājeti upasampādeti jinasāsanaṇ vaddheti, ahametam na labhbāmi kātun 'ti arahati upāsako sotāpanno bhikkhuṇ puthujjanam abhivādetum paccutṭhātum.

Appamāṇesu sikkhāpadesu samattakārī, nāham tesu vattāmī 'ti arahati upāsako sotāpanno bhikkhuṇ puthujjanam abhivādetum paccutṭhātum.

Upagato so samaṇalingam buddhādhippāye ṭhito, tenāhaṇ liṅgena dūramapagato 'ti arahati upāsako sotāpanno bhikkhuṇ puthujjanam abhivādetum paccutṭhātum.

Parūlhakacchalomo so anañjitāmaṇdito anulittasīlagandho, aham pana maṇḍanavibhūsanābhīrato 'ti arahati upāsako sotāpanno bhikkhuṇ puthujjanam abhivādetum paccutṭhetum.²

Api ca mahārāja, 'ye te vīsatī samaṇakaraṇā dharmā dve ca liṅgāni, sabbe p' ete dharmā bhikkhusa sampvijjanti, so yeva te dhamme dhāreti, aññe 'pi tattha sikkhāpeti, so me āgamo sikkhāpanaṇca natthī 'ti arahati upāsako sotāpanno 'pi bhikkhuṇ puthujjanam abhivādetum paccutṭhetum.

3. Yathā mahārāja rājakumāro purohitassa santike vijjam adhiyati khattadhammadam³ sikkhati, so aparena samayena abhisitto ācariyam abhivādeti paccutṭheti 'sikkhāpako me ayan 'ti, evameva kho mahārāja 'bhikkhu sikkhāpako vamṣadharo 'ti arahati upāsako sotāpanno bhikkhuṇ puthujjanam abhivādetum paccutṭhetum. Api ca mahārāja imināpetam pariyāyena jānāhi bhikkhubhūmiyā mahantataṇ asamavipulabhāvam. Yadi mahārāja upāsako sotāpanno arahattam sacchikaroti, dveva tassa gatiyo bhavanti anaññā. Tasmiṇ yeva divase parinibbāyeyya vā bhikkhubhāvam vā upagaccheyya. Acalā hi sā mahārāja pabbajjā mahatī accuggatā yadidam bhikkhubhūmī "ti.

"Ñāṇagato bhante nāgasena pañho sunibbēthito balavatā atibuddhinā tayā. Nayimam pañham samattho añño evam vinibbēhetum aññatra tvādisena buddhimatā "ti.

Seṭṭhadhammapañho paṭhamo.

¹ labhbāmi - Ma, PTS.

² paccutṭhātum - Ma, PTS, evam sabbattha.

³ khattiyadhammadam - Ma.

(Nghĩ rằng): ‘Vì ấy đã tiến đến hội chúng tối cao, ta chưa tiến đến vị thế ấy,’ người nam cư sĩ là bậc Nhập Lưu cần phải đánh lẽ, đứng dậy đối với vị tỳ khưu phàm nhân.

(Nghĩ rằng): ‘Vì ấy đạt được tư cách để nghe đọc tụng giới bốn Pātimokkha, ta chưa đạt được tư cách để nghe điều ấy,’ người nam cư sĩ là bậc Nhập Lưu cần phải đánh lẽ, đứng dậy đối với vị tỳ khưu phàm nhân.

(Nghĩ rằng): ‘Vì ấy cho những người khác xuất gia, cho tu lên bậc trên, làm tăng trưởng Giáo Pháp của дăng Chiến Thắng, ta chưa đạt được tư cách để làm việc này,’ người nam cư sĩ là bậc Nhập Lưu cần phải đánh lẽ, đứng dậy đối với vị tỳ khưu phàm nhân.

(Nghĩ rằng): ‘Là vị có sự thực hành đầy đủ về các điều học nhiều vô số, ta không thực hành về các điều ấy,’ người nam cư sĩ là bậc Nhập Lưu cần phải đánh lẽ, đứng dậy đối với vị tỳ khưu phàm nhân.

(Nghĩ rằng): ‘Vì ấy đã tiến đến biểu tượng của Sa-môn, đã tồn tại trong sự mong muốn của đức Phật, ta bị tách rời ra xa đối với biểu tượng ấy,’ người nam cư sĩ là bậc Nhập Lưu cần phải đánh lẽ, đứng dậy đối với vị tỳ khưu phàm nhân.

(Nghĩ rằng): ‘Vì ấy có lông nách mọc dài, không thoa son, không trang sức, được bôi xít bằng hương thơm của giới, còn ta thì thích thú việc trang sức, tô điểm,’ người nam cư sĩ là bậc Nhập Lưu cần phải đánh lẽ, đứng dậy đối với vị tỳ khưu phàm nhân.

Tâu đại vương, và thêm nữa (nghĩ rằng): ‘Hai mươi pháp tạo thành Sa-môn và hai đặc điểm ấy, tất cả các pháp này được hiện hữu ở vị tỳ khưu, chính vị ấy duy trì các pháp ấy, thậm chí còn cho những người khác học tập về việc ấy, sự truyền thừa ấy và việc huấn luyện (người khác) là không có đối với ta,’ người nam cư sĩ là bậc Nhập Lưu cần phải đánh lẽ, đứng dậy đối với vị tỳ khưu phàm nhân.

3. Tâu đại vương, giống như vị hoàng tử thu thập kiến thức và học tập lề lối của dòng dõi Sát-dế-ly nơi vị quân sư. Vì ấy, về sau này, đã được đăng quang, vẫn đánh lẽ, vẫn đứng dậy đối với vị thầy (nghĩ rằng): ‘Người này là vị tạo điều kiện cho ta việc học tập.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế (nghĩ rằng): ‘Vì tỳ khưu là vị tạo điều kiện cho việc học tập, người duy trì truyền thống,’ người nam cư sĩ là bậc Nhập Lưu cần phải đánh lẽ, đứng dậy đối với vị tỳ khưu phàm nhân. Tâu đại vương, hơn nữa theo cách thức này, đại vương hãy nhận biết trạng thái vĩ đại và bao la không sánh bằng này của địa vị tỳ khưu. Tâu đại vương, nếu người nam cư sĩ là bậc Nhập Lưu chúng ngô phẩm vị A-la-hán, đối với người ấy chỉ có hai lối đi, không có lối khác: Hoặc là vô dư Niết Bàn nội trong ngày hôm ấy, hoặc là tiến đến trạng thái tỳ khưu. Tâu đại vương, bởi vì sự xuất gia ấy là không bị dao động, vĩ đại, vươn lên cao tột đỉnh, tức là địa vị tỳ khưu.”

“Thưa ngài Nāgasena, câu hỏi liên quan đến trí tuệ đã khéo được tháo gỡ bởi ngài là người có năng lực và vô cùng sáng suốt. Không có người nào khác có khả năng để tháo gỡ câu hỏi này như vậy, ngoại trừ bậc có sự giác ngộ như là ngài.”

Câu hỏi về Giáo Pháp tôi thương là thứ nhất.

2. SABBASATTA- HITAPHARAÑAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena tumhe bhaṇatha: ‘Tathāgato sabbasattānam ahitamapanetvā hitamupadahatī ’ti. Puna ca bhaṇatha: ‘Aggikkhandhūpame dhammapariyāye bhaññamāne saṭṭhimattānam bhikkhūnam uṇhalohitam mukhato uggatan’ ti. Aggikkhandhūpamaṇ bhante dhammapariyāyam descentena tathāgatena saṭṭhimattānam bhikkhūnam hitamapanetvā ahitamupahitam. Yadi bhante nāgasena tathāgato sabbasattānam ahitamapanetvā hitamupadahati, tena hi ‘aggikkhandhūpame dhammapariyāye bhaññamāne saṭṭhimattānam bhikkhūnam uṇhalohitam mukhato uggatan’ ti yan vacanam, tam micchā. Yadi aggikkhandhūpame dhammapariyāye bhaññamāne saṭṭhimattānam bhikkhūnam uṇhalohitam mukhato uggataṁ hoti, tena hi ‘tathāgato sabbasattānam ahitamapanetvā hitamupadahatī ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokotiko pañho tavānuppatto so tayā nibbāhitabbo”ti.

2. “Tathāgato mahārāja sabbasattānam ahitamapanetvā hitamupadahati. Aggikkhandhūpame dhammapariyāye bhaññamāne saṭṭhimattānam bhikkhūnam uṇhalohitam mukhato uggataṁ. Tañca pana na tathāgatassa katena. Tesam yeva attano katenā”ti.

“Yadi bhante nāgasena tathāgato aggikkhandhūpamam dhammapariyāyam na bhāseyya, api nu tesam uṇhalohitam mukhato uggaccheyyā”ti?

“Na hi mahārāja. Micchāpaṭipannānam mahārāja¹ tesam bhagavato dhammapariyāyam sutvā parilāho uppajji. Tena tesam parilāhena uṇhalohitam mukhato uggatan”ti.

“Tena hi bhante nāgasena tathāgatass’ eva katena tesam uṇhalohitam mukhato uggataṁ. Tathāgato yeva tattha adhikāro tesam nāsanāya. Yathā nāma bhante nāgasena ahi vammikam paviseyya, athaññataro pañsukāmo puriso vammikam bhinditvā pañsunū hareyya, tassa pañsuvaraṇena vammikassa susiram pithiyeyya.² Atha tattheva so assāsam alabhamāno mareyya, nanu so bhante ahi tassa purisassa katena maraṇam patto”ti?

“Āma mahārājā”ti.

“Evameva kho bhante nāgasena tathāgato yeva tattha adhikāro tesam nāsanāyā”ti.

¹ mahārāja - itisaddo Ma, PTS potthakesu natthi.

² pidaheyya - Ma, PTS, Sīmu.

2. CÂU HỎI VỀ SỰ BAN PHÁT ĐIỀU LỢI ÍCH ĐẾN TẤT CẢ CHÚNG SANH:

1. “Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Đức Như Lai xua đi điều bất lợi và đem lại điều lợi ích cho tất cả chúng sanh.’ Và thêm nữa, ngài còn nói rằng: ‘Trong khi bài Pháp *Ví Dụ Về Đống Lửa*¹ đang được thuyết giảng, máu nóng đã trào ra từ miệng của các tỳ khưu có số lượng sáu mươi vị.’ Thưa ngài, trong khi đức Như Lai đang thuyết giảng bài Pháp *Ví Dụ Về Đống Lửa*, Ngài đã xua đi điều bất lợi và đem lại điều bất lợi cho các tỳ khưu có số lượng sáu mươi vị. Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Như Lai xua đi điều bất lợi và đem lại điều lợi ích cho tất cả chúng sanh, như thế thì lời nói rằng: ‘Trong khi bài Pháp *Ví Dụ Về Đống Lửa* đang được thuyết giảng, máu nóng đã trào ra từ miệng của các tỳ khưu có số lượng sáu mươi vị’ là sai trái. Nếu trong khi bài Pháp *Ví Dụ Về Đống Lửa* đang được thuyết giảng, máu nóng đã trào ra từ miệng của các tỳ khưu có số lượng sáu mươi vị, như thế thì lời nói rằng: ‘Đức Như Lai xua đi điều bất lợi và đem lại điều lợi ích cho tất cả chúng sanh’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, đức Như Lai xua đi điều bất lợi và đem lại điều lợi ích cho tất cả chúng sanh. Trong khi bài Pháp *Ví Dụ Về Đống Lửa* đang được thuyết giảng, máu nóng đã trào ra từ miệng của các tỳ khưu có số lượng sáu mươi vị. Tuy nhiên, điều ấy không phải do việc đã làm của đức Như Lai, mà do việc đã làm của bản thân chính các vị ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Như Lai không thuyết giảng bài Pháp *Ví Dụ Về Đống Lửa*, phải chăng máu nóng có thể trào ra từ miệng của các vị ấy?”

“Tâu đại vương, không thể. Tâu đại vương, đối với các vị đã thực hành sai trái ấy thì sau khi lắng nghe bài Pháp của đức Thế Tôn có sự nóng này đã sanh khởi. Do sự nóng này ấy của các vị ấy mà máu nóng đã trào ra từ miệng.”

“Thưa ngài Nāgasena, như thế thì do việc đã làm của chính đức Như Lai mà máu nóng đã trào ra từ miệng của các vị ấy. Trong trường hợp ấy chính đức Như Lai là tác nhân đưa đến sự tổn hại cho những vị ấy. Thưa ngài Nāgasena, giống như câu chuyện con rắn đi vào hang mối, rồi có người đàn ông nọ cần dùng đất nén phá vỡ gò mối rồi đem đất đi. Do việc đem đất đi của người ấy làm lấp lại các lỗ hổng của gò mối. Và con rắn, ở ngay tại chỗ ấy, trong khi không đạt được hơi thở vào nên bị chết. Thưa ngài, không lẽ con rắn đi đến sự chết vì việc đã làm của người ấy?”

“Tâu đại vương, đúng vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế trong trường hợp ấy chính đức Như Lai là tác nhân đưa đến sự tổn hại cho những vị ấy.”

¹ Xem *Aggikkhandhūpamasutta* ở *Aniguttaranikāya* - *Tăng Chi Bộ 4*.

3. “Tathāgato mahārāja dhammam desayamāno anunayapaṭigham na karoti, anunayapaṭighavippamutto dhammam deseti. Evam dhamme desiyamāne ye tattha sammā paṭipannā te bujjhanti, ye pana micchā paṭipannā te patanti. Yathā mahārāja purisassa ambam vā jambum vā madhukam vā cālayamānassa yāni tattha phalāni sārāni dālhabandhanāni tāni tattheva accutāni tiṭṭhanti, yāni pana tattha phalāni pūtivanṭamūlāni¹ tāni patanti, evameva kho mahārāja tathāgato dhammam desayamāno anunayapaṭigham na karoti, anunayapaṭighavippamutto dhammam deseti. Evam dhamme desiyamāne ye tattha sammā paṭipannā te bujjhanti, ye pana micchā paṭipannā te patanti. Yathā vā pana mahārāja kassako dhaññam ropetukāmo khettam kasati, tassa kasantassa anekasatasahassāni tiṇāni maranti, evameva kho mahārāja tathāgato paripakkamānase satte bodhetum² anunayapaṭighavippamutto dhammam deseti. Evam dhamme desiyamāne ye tattha sammā paṭipannā te bujjhanti, ye pana micchā paṭipannā te tiṇāni viya maranti. Yathā vā pana mahārāja manussā rasahetu yantena uucchum pīlayanti, tesam uucchum pīlayamānānam ye tattha yantamukhagatā kimayo te pīlayanti. Evameva kho mahārāja tathāgato paripakkamānase satte bodhetum³ dhammayantamabhipīlayati. Ye tattha micchā paṭipannā te kimayo viya⁴ marantī ”ti.

4. “Nanu bhante nāgasena te bhikkhū tāya dhammadesanāya patitā ”ti?

“Api nu kho mahārāja tacchako rukkham rakkhanto⁵ ujukam parisuddham karotī ”ti?

“Na hi bhante. Vajjanīyam apanetvā tacchako rukkham ujukam parisuddham karotī ”ti.

“Evameva kho mahārāja tathāgato parisam rakkhanto na sakkoti bodhaneyye⁶ satte bodhetum. Micchā paṭipanne satte⁷ apanetvā evamete⁸ bodhaneyye satte bodheti. Attakatena pana te mahārāja micchā paṭipannā patanti. Yathā mahārāja kadalī velu assatarī attajena phalena⁹ haññati, evameva kho mahārāja ye te micchā paṭipannā te attakatena haññanti patanti. Yathā mahārāja corā attakatena cakkhuppātanam sūlāropaṇam sisacchedanam pāpuṇanti, evameva kho mahārāja ye te micchā paṭipannā te attakatena haññanti, jinasāsanā patanti.¹⁰

¹ pūtivanṭamūlāni dubbalabandhanāni - Ma, PTS.

⁶ abodhaniye - kathaci.

² bodhento - Ma, PTS.

⁷ micchāpaṭipanne pana satte - Ma, PTS.

³ bodhento - Ma, PTS.

⁸ evamete - itisaddo Ma potthake natthi.

⁴ te kiṁ viya - Ma, PTS.

⁹ assatarī attajena - Ma, PTS.

⁵ tacchanto - Ma.

¹⁰ haññanti patanti - Ma.

3. “Tâu đại vương, đức Như Lai trong khi thuyết giảng Giáo Pháp không thể hiện sự ưa thích hay ghét bỏ. Được thoát khỏi hận sự ưa thích hay ghét bỏ, Ngài thuyết giảng Giáo Pháp. Trong khi Giáo Pháp đang được thuyết giảng như vậy, tại nơi ấy những người nào thực hành đúng đắn thì được giác ngộ, trái lại những người nào thực hành sai trái thì rơi xuống. Tâu đại vương, giống như người đàn ông trong lúc làm lay động cây xoài, cây mận, hoặc cây cam thảo, thì ở nơi ấy những trái nào có phẩm chất, có sự gắn bó chắc chắn, thì còn tồn tại ở chính nơi ấy không bị tổn hại; trái lại, ở nơi ấy những trái nào có cuống hay cọng bị thối rữa thì rơi xuống. Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai trong khi thuyết giảng Giáo Pháp không thể hiện sự ưa thích hay ghét bỏ. Được thoát khỏi hận sự ưa thích hay ghét bỏ, Ngài thuyết giảng Giáo Pháp. Trong khi Giáo Pháp đang được thuyết giảng như vậy, tại nơi ấy những người nào thực hành đúng đắn thì được giác ngộ, trái lại những người nào thực hành sai trái thì rơi xuống. Tâu đại vương, hoặc là giống như người nông dân có ý định gieo hạt bắp nén cày thừa ruộng. Khi người ấy đang cày thì hàng trăm ngàn cỏ dại bị chết. Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai đã được thoát khỏi hận sự ưa thích hay ghét bỏ, Ngài thuyết giảng Giáo Pháp để giác ngộ các chúng sanh có tâm ý đã được chín muồi. Trong khi Giáo Pháp đang được thuyết giảng như vậy, tại nơi ấy những người nào thực hành đúng đắn thì được giác ngộ; trái lại những người nào thực hành sai trái thì rơi xuống, ví như các cỏ dại ấy bị chết. Tâu đại vương, hoặc là giống như những người ép cây mía bằng máy ép vì nguyên nhân nước cốt. Khi những người ấy đang ép cây mía, những con sâu bọ nào đi vào miệng máy ép thì bị ép nát. Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai ép máy ép Giáo Pháp để giác ngộ các chúng sanh có tâm ý đã được chín muồi. Tại nơi ấy những người nào thực hành sai trái thì bị chết giống như các con sâu bọ.”

4. “Thưa ngài Nāgasena, không lẽ các tỳ khưu ấy bị rơi xuống vì sự thuyết giảng Giáo Pháp ấy?”

“Tâu đại vương, phải chăng người thợ đẽo gỗ trong khi bảo vệ khúc cây thì làm cho ngay thẳng và hoàn toàn trơn tru?”

“Thưa ngài, không đúng. Người thợ đẽo gỗ sau khi bỏ đi chỗ hư hỏng rồi mới làm cho khúc cây ngay thẳng và hoàn toàn trơn tru.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai trong khi (chi lo) bảo vệ hội chúng thì không thể giác ngộ các chúng sanh có khả năng giác ngộ; sau khi loại ra các chúng sanh thực hành sai trái như vậy rồi mới giác ngộ các chúng sanh có khả năng giác ngộ này. Tâu đại vương, hơn nữa những người thực hành sai trái ấy rơi xuống do việc đã làm của bản thân. Tâu đại vương, giống như cây chuối, cây tre, con la khi thành quả được tạo ra bởi bản thân¹ thì bị chết, tâu đại vương, tương tự y như thế những người thực hành sai trái ấy bị chết, và rơi xuống do việc đã làm của bản thân. Tâu đại vương, giống như những kẻ trộm gánh chịu sự móc mắt, đặt trên giáo nhọn, chặt đầu do việc đã làm của bản thân, tâu đại vương, tương tự y như thế những người thực hành sai trái ấy bị chết và rơi khỏi Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng do việc đã làm của bản thân.

¹ Sau khi cây chuối trổ buồng, bụi tre nở hoa, la cái sanh con thì chúng tàn lụi và chết đi.

Yesam̄ mahārāja saṭṭhimattānam bhikkhūnam uṇhalohitaṁ mukhato uggaṭam̄, tesaṁ tam̄ neva bhagavato katena na paresam̄ katena, atha kho attano yeva katena. Yathā mahārāja puriso sabbajanassa amataṁ dadeyya, te tam̄ amataṁ asitvā arogā dīghāyukā sabbītiyā¹ parimucceyyuṁ, athaññataro puriso durupacārena tam̄ asitvā maraṇam̄ pāpuṇeyya, api nu kho mahārāja amatadāyako puriso tatonidānam kiñci apuññam̄ āpajjeyyā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

5. “Evameva kho mahārāja tathāgato dasasahassiyā² lokadhātuyā devamanussānam̄ amataṁ dhammadānam̄ deti. Ye te sattā bhabbā, te dhammāmatena bujjhanti ye pana te sattā abhabbā te dhammāmatena haññanti patanti. Bhojanam̄ mahārāja sabbasattānam̄ jīvitam̄ rakkhati. Tamekacce bhuñjitvā visūcikāya maranti. Api nu kho so mahārāja bhojanadāyako puriso tatonidānam kiñci apuññam̄ āpajjeyyā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja tathāgato dasasahassiyā lokadhātuyā devamanussānam̄ amataṁ dhammadānam̄ deti. Ye te sattā bhabbā te dhammāmatena bujjhanti, ye pana te sattā abhabbā te dhammāmatena haññanti patantī ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametam̄ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Sabbasattahitapharaṇapañho dutiyo.

3. VATTHAGUYHA- NIDASSANAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam̄ tathāgatena:

**‘Kāyena sañvaro sādhu sādhu vācāya sañvaro,
manasā sañvaro sādhu sādhu sabbattha sañvaro ’ti.**

Puna ca tathāgato catunnam̄ parisānam majhe nisīditvā purato devamanussānam selabrahmaṇassa kosohitavatthaguyham³ dassesi. Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: ‘**Kāyena sañvaro sādhū** ’ti, tena hi ‘selabrahmaṇassa kosohitavatthaguyham dassesi ’ti yam̄ vacanam̄, tam̄ micchā. Yadi selabrahmaṇassa kosohitavatthaguyham dassesi, tena hi ‘kāyena sañvaro sādhū ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokotiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

¹ sabbītito - Ma, PTS.

² dasasahassimhi - PTS, Sīmu.

³ kosohitam̄ vatthaguyham - Ma, PTS.

Tâu đại vương, đối với các tỳ khưu số lượng sáu mươi vị có máu nóng đã trào ra từ miệng, điều ấy không phải do việc đã làm của đức Thế Tôn, không phải do việc đã làm của những người khác, khi ấy là do việc đã làm của chính bản thân các vị ấy. Tâu đại vương, giống như người ban bố thuốc bất tử cho tất cả dân chúng, những người ấy sau khi ăn vào thuốc bất tử trở thành vô bệnh, sống lâu, có thể thoát khỏi tất cả các tai họa. Rồi có người nam khác sau khi ăn vào thuốc ấy theo cách hành xử ấu tả có thể gánh lấy cái chết. Tâu đại vương, phải chăng người cho thuốc bất tử do nguyên cớ ấy có thể đạt đến tội lỗi nào đó?"

"Thưa ngài, không đúng."

5. "Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai ban bố món quà Giáo Pháp là sự Bất Tử đến cho chư Thiên và nhân loại ở mười ngàn thế giới. Những chúng sanh nào có khả năng thì được giác ngộ nhờ vào Giáo Pháp Bất Tử, trái lại những chúng sanh nào không có khả năng thì chúng bị chết, bị rơi xuống bởi vì Giáo Pháp Bất Tử. Tâu đại vương, vật thực duy trì mạng sống cho tất cả chúng sanh. Một số người ăn vật thực bị chết vì cơn thóp tả. Tâu đại vương, phải chăng người bối thí vật thực ấy do nguyên cớ ấy có thể đạt đến tội lỗi nào đó?"

"Thưa ngài, không đúng."

"Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai ban bố món quà Giáo Pháp là sự Bất Tử đến cho chư Thiên và nhân loại ở mười ngàn thế giới. Những chúng sanh nào có khả năng thì được giác ngộ nhờ vào Giáo Pháp Bất Tử, trái lại những chúng sanh nào không có khả năng thì bị chết, bị rơi xuống bởi vì Giáo Pháp Bất Tử."

"Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy."

Câu hỏi về sự ban phát điều lợi ích đến tất cả chúng sanh là thứ nhì.

3. CÂU HỎI VỀ VIỆC BIỂU LỘ VẬT ĐƯỢC CHE GIẤU SAU LỚP VẢI:

1. "Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Như Lai nói đến:
**'Lành thay sự phòng hộ thân! Lành thay sự phòng hộ lời nói!
Lành thay sự phòng hộ ý! Lành thay sự phòng hộ tất cả.'**

Và thêm nữa, đức Như Lai sau khi ngồi xuống ở giữa tứ chúng đã phô bày tướng mã âm tàng¹ cho Bà-la-môn Sela nhìn thấy ở phía trước chư Thiên và nhân loại. Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được đức Thế Tôn nói là: '**Lành thay sự phòng hộ thân!**' như thế thì lời nói rằng: 'Ngài đã phô bày tướng mã âm tàng cho Bà-la-môn Sela nhìn thấy' là sai trái. Nếu Ngài đã phô bày tướng mã âm tàng cho Bà-la-môn Sela nhìn thấy, như thế thì lời nói rằng: '**Lành thay sự phòng hộ thân!**' cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài."

¹ Vật được bao bọc lại bằng lớp màng và được che giấu sau lớp vải (ND).

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘**Kāyena sañvaro sādhū** ’ti, selassa ca brāhmaṇassa kosohitavatthaguyham dassitam. Yassa kho mahārāja tathāgate kaṅkhā uppannā, tassa bodhanatthāya bhagavā iddhiyā tappaṭibhāgam kāyam dassesi. So yeva tam pāṭihāriyam passati ”ti.

“Ko panetam bhante nāgasena saddahissati, yaṁ parisam gato¹ eko yeva tam vatthaguyham² passati, avasesā tattheva vasantā na passissantī ’ti?³ Iṅgha me tam tattha kāraṇam upadisa kāraṇena mām saññāpehī ”ti.

“Dīṭṭhapubbo pana tayā mahārāja koci vyadhitō puriso parikiṇṇo nātimittehī ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Api nu kho mahārāja parisā passati etam vedanām yāya vedanāya so puriso vediyatī ”ti?⁴

“Na hi bhante. Attanā yeva so⁵ puriso vediyatī ”ti.

“Evameva kho mahārāja yasseva tathāgate kaṅkhā uppannā, tasseva tathāgato bodhanāya⁶ iddhiyā tappaṭibhāgam kāyam dassesi so yeva tam tappaṭihāriyam⁷ passati. Yathā vā pana mahārāja kañcideva purisam bhūto āviseyya, api nu kho sā mahārāja parisā passati tam bhūtam āgacchantan ”ti?⁸

“Na hi bhante. So yeva āturo tassa bhūtassa āgamanaṁ passantī ”ti.

“Evameva kho mahārāja yasseva tathāgate kaṅkhā uppannā,⁹ so yeva tam pāṭihāriyam passatī ”ti.

“Dukkaram bhante nāgasena bhagavatā kataṁ yaṁ ekassapi adassaniyam tam dassentenā ”ti.

“Na mahārāja bhagavā guyham dasseti, iddhiyā pana chāyam dassesī ”ti.

“Chāyāpi bhante dīṭṭhāya dīṭṭham yeva hoti guyham, yaṁ disvā niṭṭhangato ”ti.

“Dukkarañcāpi mahārāja tathāgato karoti bodhaneyye satte bodhetum. Yadi mahārāja tathāgato kiriyam¹⁰ hāpeyya, bodhaneyyā sattā na bujjheyum. Yasmā ca kho mahārāja yogaññū tathāgato bodhaneyye¹¹ bodhetum, tasmā tathāgato yena yena yogena bodhaneyyā bujjhanti, tena tena yogena bodhaneyye bodheti.

3. Yathā mahārāja bhisakko sallakatto, yena yena bhesajjena āturo arogo hoti, tena tena bhesajjena āturaṁ upasaṅkamati, vamanīyam vameti, virecanīyam vireceti, anulepanīyam anulimpati,¹² anuvāsanīyam anuvāseti, evameva kho mahārāja tathāgato yena yena yogena bodhaneyyā sattā bujjhanti, tena tena yogena bodheti.

¹ parisagato - Ma, PTS.

² guyham - Ma, PTS.

³ vasantā na passantī ti - Ma; santā na passanti - PTS.

⁴ yāya so puriso vedanāya vedayatī ti - Ma; yāya so puriso vedanāya vediyatī ti - PTS.

⁵ attanā yeva so bhante - Ma, PTS.

⁶ bodhanathāya - Ma.

⁷ tam pāṭihāriyam - Ma, PTS.

⁸ tam bhūta gamananti - Ma; tam bhūtagāhan ti - PTS.

⁹ tasseva tathāgato bodhanatthāya iddhiyā tappaṭibhāgam kāyam dasseti - itipāṭho Machasam̄ adhikam̄.

¹⁰ kiriyam kiriyam - PTS.

¹¹ bodhaneyye satte - Ma.

¹² anulimpeti - Ma, PTS.

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Như Lai nói đến: ‘**Lành thay sự phòm hộ thân!**’ và tướng mã âm tàng đã được phô bày cho Bà-la-môn Sela nhìn thấy. Tâu đại vương, đối với người nào có sự hoài nghi sanh khởi về đức Như Lai, vì mục đích giúp cho người ấy giác ngộ mà đức Thế Tôn đã phô bày phần thân thể ấy bằng thần thông. Chỉ có người ấy nhìn thấy thần thông ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, và lại ai sẽ tin rằng chỉ có một người ở hội chúng nhìn thấy vật được che giấu sau lớp vải ấy, và số còn lại đang ở ngay tại chỗ ấy lại không nhìn thấy? Trong trường hợp này, xin ngài hãy xác định cho trâm lý do ấy, xin hãy giúp cho trâm hiểu bằng lý lẽ.”

“Tâu đại vương, có phải đại vương đã được nhìn thấy trước đây một người đàn ông nào đó bị bệnh, được vây quanh bởi bà con và bạn bè?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, phải chăng nhóm người nhìn thấy cái cảm thọ ấy, là cái cảm thọ mà người đàn ông ấy cảm nhận?”

“Thưa ngài, không được. Chỉ có người đàn ông ấy cảm nhận bởi chính bản thân.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế chỉ đối với người nào có sự hoài nghi sanh khởi về đức Như Lai, vì mục đích giúp cho chính người ấy giác ngộ mà đức Thế Tôn đã phô bày phần thân thể ấy bằng thần thông, chỉ có người ấy nhìn thấy thần thông ấy. Tâu đại vương, hoặc là giống như việc vong linh có thể nhập vào một người nam nào đó, tâu đại vương, phải chăng nhóm người ấy nhìn thấy vong linh ấy đang tiến đến gần?”

“Thưa ngài, không được. Chỉ có người bệnh ấy nhìn thấy sự tiến đến gần của vong linh ấy.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế chỉ đối với người nào có sự hoài nghi sanh khởi về đức Như Lai, chỉ có người ấy nhìn thấy thần thông ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, việc khó làm đã được thực hiện bởi đức Thế Tôn trong lúc Ngài phô bày vật không thể nhìn thấy ấy cho một người thôi.”

“Tâu đại vương, đức Thế Tôn không phô bày vật được che giấu, trái lại đã cho nhìn thấy cái hình bóng bằng thần thông.”

“Thưa ngài, dẫu chỉ là cái hình bóng được nhìn thấy nhưng đúng là vật che giấu đã được nhìn thấy, sau khi nhìn thấy vật ấy thì đã đạt được mục đích.”

“Tâu đại vương, đức Như Lai làm việc khó làm để giác ngộ những chúng sanh có khả năng giác ngộ. Tâu đại vương, nếu đức Như Lai buông lời công việc thì những chúng sanh có khả năng giác ngộ không thể giác ngộ. Tâu đại vương, và bởi vì đức Như Lai biết được phương thức để giác ngộ những chúng sanh có khả năng giác ngộ, vì thế bằng phương thức nào khiến cho những chúng sanh có khả năng giác ngộ được giác ngộ thì đức Như Lai giác ngộ những chúng sanh có khả năng giác ngộ theo phương thức ấy.

3. Tâu đại vương, giống như người thầy thuốc phẫu thuật, bằng phương thuốc nào khiến người bệnh được lành bệnh thì đi đến người bệnh với phương thuốc ấy, làm cho nôn mửa người cần phải nôn mửa, làm xổ người cần phải xổ, bôi dầu người cần phải bôi dầu, tắm hương người cần phải tắm hương, tâu đại vương tương tự y như thế đức Như Lai bằng phương thức nào khiến cho những chúng sanh có khả năng giác ngộ được giác ngộ thì giác ngộ những chúng sanh có khả năng giác ngộ theo phương thức ấy.

Yathā vā pana mahārāja itthī mūlhagabbhā bhisakkassa adassanīyam guyhaṇam dasseti, evameva kho mahārāja tathāgato bodhaneyye¹ bodhetum adassanīyam guyhaṇam iddhiyā chāyaṇam dassesi. Natthi mahārāja adassanīyo nāma okāso puggalaṇam upādāya. Yadi mahārāja koci bhagavato hadayaṇam disvā bujjheyya, tassapi bhagavā yogena hadayaṇam dasseyya. Yogaññū mahārāja tathāgato desanākusalo. Nanu mahārāja tathāgato therassa nandassa adhimuttiṇi jānitvā tam devabhavanam netvā devakaññāyo dassesi ‘imīnāyaṇam kulaputto bujjhissatī ’ti, tena ca so kulaputto bujjhi. Iti kho mahārāja tathāgato anekapariyāyena subhanimittam pīlento² garahanto jīgucchanto tassa bodhanahetu kakuṭapādiniyo accharāyo dassesi. Evampi tathāgato yogaññū desanākusalo.

4. Punacaparam mahārāja tathāgato therassa cullapanthakassa bhātarā nikkadḍhitassa dummanassa upagantvā sukhumaṇam colakhaṇḍam adāsi ‘imīnāyaṇam kulaputto bujjhissatī ’ti. So pana³ tena kāraṇena⁴ jinasāsane vasibhāvam pāpuṇi. Evampi mahārāja tathāgato yogaññū desanākusalo.

Punacaparam mahārāja tathāgato brāhmaṇassa mogharājassa yāvatatiyam pañham puṭṭho na vyākāsi, ‘evamassa⁵ kulaputtassa māno upasamissati, mānūpasamā abhisamayo bhavissatī ’ti. Tena ca tassa kulaputtassa māno upasami, mānūpasamā so brāhmaṇo chasu abhiññāsu vasibhāvam pāpuṇi. Evampi tathāgato yogaññū desanākusalo ”ti.

“Sādu bhante nāgasena sunibbeṭhito pañho bahuvidhehi kāraṇehi, gahanam agahanam kataṇam, andhakāro āloko kato, gaṇṭhi bhinnā, bhaggā parappavādā, jinaputtānam cakkhu tayā uppāditam, nippaṭibhānā titthiyā tvam gaṇīvarapavaramāsajjā ”ti.

Vatthaguyhanidassanapañho tatiyo.

¹ bodhaneyye satte - Ma.

² pīlento - Ma, PTS.

³ so ca kulaputto - Ma, PTS.

⁴ so ca kulaputto tena kāraṇena - Ma, PTS.

⁵ evamimassa - Ma, PTS.

Tâu đại vương, hoặc là giống như người nữ có bào thai ngược phô bày vật che giấu không đáng được nhìn thấy cho người thầy thuốc, tâu đại vương, tương tự y như thế để giác ngộ những người có khả năng giác ngộ đức Như Lai đã phô bày bằng thân thông cái hình bóng của vật che giấu không đáng được nhìn thấy. Tâu đại vương, vật gọi là không đáng được nhìn thấy thì không có cơ hội dành cho cá nhân. Tâu đại vương, nếu người nào sau khi nhìn thấy trái tim của đức Thế Tôn mà được giác ngộ thì đức Thế Tôn theo phương thức cũng cho người ấy nhìn thấy trái tim. Tâu đại vương, đức Như Lai là người biết được phương thức, và thiện xảo về việc thuyết giảng. Tâu đại vương, không lẽ sau khi biết được khuynh hướng của trưởng lão Nanda, đức Như Lai đã đưa vị ấy đến Thiên cung và cho nhìn thấy các cô con gái ở cõi trời (nghĩ rằng): ‘Người con trai gia đình danh giá này sẽ được giác ngộ nhờ vào việc này,’ và nhờ đó người con trai gia đình danh giá ấy đã được giác ngộ. Tâu đại vương, như thế trong khi khi dễ, trong khi chê trách, trong khi nhởn gớm hình tướng mỹ miều bằng nhiều phương thức, đức Như Lai đã cho vị ấy nhìn thấy những cô tiên nữ có các bàn chân bồ câu vì nguyên nhân giúp cho vị ấy giác ngộ. Đức Như Lai là người biết được phương thức, và thiện xảo về việc thuyết giảng như thế ấy.

4. Tâu đại vương, còn có việc khác nữa, vào lúc trưởng lão Cullapanthaka bị người anh đuổi ra (khỏi tu viện), nên có tâm trí buồn bã, đức Như Lai đã đi đến và trao cho miếng vải mềm (nghĩ rằng): ‘Người con trai gia đình danh giá này sẽ được giác ngộ nhờ vào việc này.’ Bởi lý do ấy, vị ấy đã đạt được bản thể năng lực về Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng. Đức Như Lai là người biết được phương thức, và thiện xảo về việc thuyết giảng như thế ấy.

Tâu đại vương, còn có việc khác nữa, đức Như Lai đã không trả lời câu hỏi được vị Bà-la-môn Mogharaja hỏi đến lần thứ ba (nghĩ rằng): ‘Như vậy thì sự ngã mạn của người con trai gia đình danh giá này sẽ được lăng xuống, do sự lăng xuống của ngã mạn sẽ có sự chứng ngộ.’ Và nhờ thế, ngã mạn của người con trai gia đình danh giá ấy đã được lăng xuống, do sự lăng xuống của ngã mạn mà vị Bà-la-môn ấy đã đạt được bản thể năng lực về sáu Thắng Trí. Đức Như Lai là người biết được phương thức, và thiện xảo về việc thuyết giảng như thế ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Câu hỏi đã khéo được tháo gỡ bằng nhiều cách thức với nhiều lý lẽ, bụi rậm đã được làm không còn bụi rậm, bóng tối đã được làm thành ánh sáng, nút thắt đã được mở ra, lời tuyên thuyết của ngoại đạo đã bị đỗ vỡ, (Pháp) nhẫn đã được sanh khởi cho những người con trai của đấng Chiến Thắng, các ngoại đạo không còn chói sáng, ngài đã tiến đến vị thế cao quý và ưu tú trong số các vị có đồ chúng.”

Câu hỏi về việc biếu lô vật được che giấu sau lớp vải là thứ ba.

4. PHARUSAVĀCĀBHĀVAPAÑHO

1. “**Bhante nāgasena, bhāsitampetam therena sāriputtena dhammasenāpatinā: ‘Parisuddhavacīsamācāro āvuso tathāgato. Natthi tathāgatassa vacīduccaritam̄ yan̄ tathāgato rakkheyya ‘mā me idam̄ paro aññāsi ’ti.** Puna ca tathāgato therassa sudinnassa kalandaputtassa aparādhe pārājikam̄ paññāpentō pharusāhi vācāhi moghapurisavādena samudācari. Tena ca so therō garuttāsenā tasito vippaṭisārī¹ nāsakkhi ariyamaggam̄ paṭivijjhīhitum̄. Yadi bhante nāgasena parisuddhavacīsamācāro tathāgato, natthi tathāgatassa vacīduccaritam̄, tena hi ‘bhagavatā² therassa sudinnassa kalandaputtassa aparādhe moghapurisavādena samudāciṇṇan̄ ’ti yan̄ vacanam̄, tam̄ micchā. Yadi bhagavatā therassa sudinnassa kalandaputtassa aparādhe moghapurisavādena samudāciṇṇam̄, tena hi ‘parisuddhavacīsamācāro tathāgato, natthi tathāgatassa vacīduccaritan̄ ’ti tampi vacanam̄ micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “**Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputtena dhammasenāpatinā: ‘Parisuddhavacīsamācāro āvuso tathāgato.** Natthi tathāgatassa vacīduccaritam̄, yan̄ tathāgato rakkheyya ‘mā me idam̄ paro aññāsi ’ti āyasmato sudinnassa kalandaputtassa aparādhe pārājikam̄ paññāpentena bhagavatā moghapurisavādena samudāciṇṇam̄. Tañca pana aduṭṭhacittena asārambhena yāthāvalakkhaṇam̄? Kiñca tattha yathāvalakkhaṇam̄? Yassa mahārāja puggalassa imasmiñ attabhāve catusaccābhīsamayo na hoti, tassa purisattanam̄ mogham̄ aññam̄ kayiramānam̄ aññena sambhavati, tena vuccati ‘moghapuriso ’ti. Iti mahārāja bhagavatā āyasmato sudinnassa kalandaputtassa sabhāvavacanena³ samudāciṇṇam̄ no abhūtavādenā ”ti.

3. “**Sabhāvampi bhante nāgasena yo akkosanto bhaṇati, tassa mayam̄ kahāpaṇam̄ dañḍam̄ dhārema. Aparādho yeva so. Vatthum̄ nissāya visum̄ vohāram̄ ācaranto akkosatī ”ti.**

“Atthi pana mahārāja sutapubbañ tayā khalitassa abhivādanam̄ vā paccuṭṭhānam̄ vā sakkāram̄ vā upāyanānuppadānam̄ vā ”ti?

“Na hi bhante. Yato kutoci yattha katthaci khalito so paribhāsanāraho hoti tajjanīyāraho,⁴ uttamaṅgampi ’ssa chindanti hananti ’pi bandhanti ’pi ghātentī ’pi jāpenti ’pi ”ti.⁵

“Tena hi mahārāja bhagavatā kiriyā yeva katā no akiriyā ”ti?

“Kiriyampi bhante nāgasena kurumānena patirūpena kātabbam̄ anucchavikena. Savañenapi bhante nāgasena tathāgatassa sadevako loko ottappati hiriyyati, bhiyyo dassanena, tatuttariñ upasañkamane⁶ payirupāsanenā ”ti.

¹ tena ca so therō moghapurisavādena manikucittavasena rundhitattā vippaṭisārā - Ma; Tena ca so therō moghapurisavādena garuttāsenā tasito vippaṭisārī - PTS.

² tathāgatena - Ma, PTS.

⁴ tajjanāraho - Ma, PTS.

³ satāvavacanena - Ma, PTS.

⁵ jhāpenti pī ti - Ma.

⁶ upasañkamanena - Ma, PTS.

4. CÂU HỎI VỀ BẢN THỂ CỦA LỜI NÓI GAY GẮT:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, nói đến: ‘**Này các đại đức, đức Như Lai có cách hành xử về lời nói hoàn toàn trong sạch. Đức Như Lai không có lỗi cù xử xấu xa về lời nói khiến đức Như Lai phải gìn giữ rằng: - Chớ để người khác biết việc này của Ta.**’ Và thêm nữa, trong khi quy định tội *pārājika* về việc phạm lỗi của trưởng lão Sudinna Kalandaputta, đức Như Lai đã xưng hô bằng từ kẻ rõ dại với những lời nói gay gắt. Và vì thế, vị trưởng lão ấy bị run sợ, có sự ăn hận, đã không thể thấu triệt Thánh Đạo. Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Như Lai có cách hành xử về lời nói hoàn toàn trong sạch, đức Như Lai không có lỗi cù xử xấu xa về lời nói, như thế thì lời nói rằng: ‘Trong việc phạm lỗi của trưởng lão Sudinna Kalandaputta, đức Thế Tôn đã xưng hô bằng từ kẻ rõ dại’ là sai trái. Nếu trong việc phạm lỗi của trưởng lão Sudinna Kalandaputta, đức Thế Tôn đã xưng hô bằng từ kẻ rõ dại, như thế thì lời nói rằng: ‘Đức Như Lai có cách hành xử về lời nói hoàn toàn trong sạch, đức Như Lai không có lỗi cù xử xấu xa về lời nói’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, nói đến: ‘Này các đại đức, đức Như Lai có cách hành xử về lời nói hoàn toàn trong sạch. Đức Như Lai không có lỗi cù xử xấu xa về lời nói khiến đức Như Lai phải gìn giữ rằng: - Chớ để người khác biết việc này của Ta.’ Và thêm nữa, trong khi quy định tội *pārājika* về việc phạm lỗi của trưởng lão Sudinna Kalandaputta, đức Thế Tôn đã xưng hô bằng từ kẻ rõ dại. Tuy nhiên, điều ấy là không do tâm xấu xa, không do sự giận dữ, mà là với biểu hiện đúng đắn. Và ở đây biểu hiện đúng đắn là gì? Tâu đại vương, đối với cá nhân nào mà sự chứng ngộ bốn Sự Thật không có ở bản ngã này, thì bản thể con người của kẻ ấy là rõ dại, trong khi cái này đang được làm thì lại thành tựu với cái khác; do điều ấy mà được gọi là ‘kẻ rõ dại.’ Tâu đại vương, như thế đối với đại đức Sudinna Kalandaputta, đức Thế Tôn đã xưng hô bằng lời nói về bản thể, không phải bằng lời không đúng sự thật.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, người nào trong khi mắng nhiếc (kẻ khác) mà nói đến cho đâu là đúng với bản thể, đối với người ấy chúng ta nên bắt chịu hình phạt nhẹ. Người ấy rõ ràng là có lỗi, người ấy mắng nhiếc trong khi thể hiện sự bày tỏ cẩn cứ vào sự kiện theo tính cách riêng.”

“Tâu đại vương, có phải đại vương đã được nghe trước đây về việc đành lē, đúng dậy, tôn vinh, hoặc dâng biểu quà tặng đến người bị lỗi lầm chăng?”

“Thưa ngài, không có. Người ấy đã bị lỗi lầm vì điều gì, do đâu, ở nơi nào, ở bất cứ đâu, là xứng với sự rầy la, xứng với sự quở trách, đối với kẻ này người ta còn chặt đầu, hành hạ, trói lại, giết chết, và thiêu đốt nữa.”

“Tâu đại vương, như thế thì chỉ có việc nên làm là được đức Thế Tôn thực hiện, chứ không có việc không nên làm?”

“Thưa ngài Nāgasena, ngay cả hành động cần phải làm còn được thực hiện một cách phù hợp, một cách thích đáng. Thưa ngài Nāgasena, đối với đức Như Lai, chỉ riêng với việc nghe danh thôi thì thế gian có cả chư Thiên đều kinh hãi, hổ thẹn, với việc nhìn thấy thì còn nhiều hơn, với việc phục vụ khi đi đến gần thì còn vượt trội cả điều ấy nữa.”

4. “Api nu kho mahārāja tikičchako abhisanne kāye kupite dose sinehanīyāni bhesajjāni detī ”ti?

“Na hi bhante tiṇhāni lekhanīyāni bhesajjāni ārogakāmo¹ detī ”ti.

“Evameva kho mahārāja tathāgato sabbakilesavyādhivūpasamanāya anusatthiṁ deti. Pharusaś ’pi mahārāja tathāgatassa vācā satte sinehayati, muduke karoti.

Yathā mahārāja uṇhampi udakam yaṁ kiñci sinehanīyām sinehayati mudumṛ² karoti, evameva kho mahārāja pharusaś ’pi tathāgatassa vācā atthavatī hoti karuṇāsaḥagatā.

Yathā mahārāja pituvacanam puttānam atthavantam hoti karuṇāsaḥagatam, evameva kho mahārāja pharusaś ’pi tathāgatassa vācā atthavatī hoti karuṇāsaḥagatā. Pharusaś ’pi mahārāja tathāgatassa vācā sattānam kilesappahānāyā³ hoti.

Yathā mahārāja duggandhampi gomuttam pītam virasampi agadam khāyitam sattānam vyādhīm hanati, evameva kho mahārāja pharusaś ’pi tathāgatassa vācā atthavatī karuṇāsaḥagatā.

Yathā mahārāja mahanto ’pi tūlapuṇjō⁴ parassa kāye nipativā rujam na karoti, evameva kho mahārāja pharusaś ’pi tathāgatassa vācā na kassaci dukkham uppādetī ”ti.

“Suvinicchito bhante nāgasena pañho bahūhi kāraṇehi. Sādhu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Tathāgatassa pharusaśvācābhāvapañho catuttho.

5. RUKKHĀCETANABHĀVAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam tathāgatena:

**‘Acetanam brāhmaṇa assuṇtam
jānam’ ajānantamimam palāsam,
āraddhaviryo dhuvam appamatto
sukhaseyyam pucchasi kissa hetū ’ti.**

Puna ca bhaṇitam:

‘Iti phandanarukkho tāvadeva⁶ ajjhabhāsatha:

Mayhampi vacanam atthi. Bhāradvāja suṇohi me ’ti.

Yadi bhante nāgasena rukkho acetano, tena hi phandanena rukkhena bhāradvājena saha sallapitan ’ti yaṁ vacanam, tam micchā. Yadi phandanena rukkhena bhāradvājena saddhiṁ sallapitam, tena hi ‘rukko acetano ’ti, tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokotiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

¹ ārogakāmo - itisaddo Machasam natthi; arogakāmo - PTS.

² mudukam - Ma.

³ kilesappahānā - Ma, PTS.

⁴ tūlapicu - Sīmu.

⁶ iti phandanarukkhopi tāvade - Ma, PTS.

4. “Tâu đại vương, phải chăng người thầy thuốc ban cho các loại thuốc thoa trong trường hợp cơ thể bị tiết dịch, có chất độc hoành hành?”

“Thưa ngài, không đúng. Với sự mong mỏi về sức khỏe, ông ta ban cho các loại thuốc mạnh, có thể gây cồn cào.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai ban cho lời chi bảo nhằm làm lặng yên tất cả các căn bệnh phiền não. Tâu đại vương, lời nói của đức Như Lai, đâu là gay gắt, nhưng xoa dịu chúng sanh, làm cho trở thành nhu thuận.

Tâu đại vương, giống như nước nóng làm mềm mại bất cứ vật gì có thể làm mềm mại, làm cho trở thành nhu nhuyễn. Tâu đại vương, tương tự y như thế lời nói của đức Như Lai, đâu là gay gắt, nhưng có lợi ích, được gắn liền với lòng thương xót.

Tâu đại vương, giống như lời nói của người cha đối với các con trai là có lợi ích, được gắn liền với lòng thương xót, tâu đại vương, tương tự y như thế lời nói của đức Như Lai, đâu là gay gắt, nhưng có lợi ích, được gắn liền với lòng thương xót. Tâu đại vương, lời nói của đức Như Lai, đâu là gay gắt, nhưng đưa đến sự dứt bỏ phiền não của các chúng sanh.

Tâu đại vương, giống như nước tiểu trâu bò đâu có mùi thối mà được uống vào, món thuốc đâu không có mùi vị mà được ăn vào, lại diệt trừ căn bệnh cho các chúng sanh, tâu đại vương, tương tự y như thế lời nói của đức Như Lai, đâu là gay gắt, nhưng có lợi ích, được gắn liền với lòng thương xót.

Tâu đại vương, giống như đồng gòn, đâu lớn, rơi xuống ở cơ thể của người khác vẫn không gây ra thương tích, tâu đại vương, tương tự y như thế lời nói của đức Như Lai, đâu là gay gắt, nhưng không làm sanh lên sự khổ đau cho bất cứ ai.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Câu hỏi đã khéo được giải quyết bằng nhiều lý lẽ. Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về bản thể của lời nói gay gắt của đức Như Lai là thứ tư.

5. CÂU HỎI VỀ BẢN THỂ SUY TU CỦA CÂY CỐI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Như Lai nói đến:

‘Này Bà-la-môn, nguyên nhân của điều gì mà người, là người có sự tinh tấn đã được ra sức, thường xuyên không xao lâng, lại hỏi han cây cối về sự ngủ nghỉ thoái mái trong khi biết rằng cây này là loài không có tâm tư, không nghe, không biết?’

Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng:

‘Cây phandana đã tức thời đáp lại rằng: - Tôi cũng có lời trình. Nay Bhāradvāja, hãy lắng nghe tôi.’

Thưa ngài Nāgasena, nếu cây cối là không có tâm tư, như thế thì lời nói rằng: ‘Cây phandana đã chuyện trò với Bhāradvāja’ là sai trái. Nếu cây phandana đã chuyện trò với Bhāradvāja, như thế thì lời nói rằng: ‘Cây cối là không có tâm tư’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Rukkho acetano ’ti. Phandanena ca rukkhena bhāradvājena saddhim sallapitaṁ. Tañca pana vacanam lokasamaññāya bhaṇitam. Natthi mahārāja acetanassa rukkhassa sallāpo nāma. Api ca mahārāja tasmiṁ rukkhe adhivaththā devatā. Tassā yeva tam adhivacanam¹ ‘rukko ’ti. ‘Rukkho sallapatī ’ti cesā lokapaññatti. Yathā mahārāja sakataṁ dhaññaparipūritam dhaññasakaṭanti jano voharati, tañca pana sakataṁ katthamayam.² Tasmiṁ sakate dhaññassa ākiritattā ‘dhaññasakaṭan ’ti jano voharati. Evameva kho mahārāja na rukkho sallapati. Rukkho acetano. Yā pana tasmiṁ rukkhe adhivaththā devatā, tassā yeva tam³ adhivacanam ‘rukko ’ti. ‘Rukkho sallapatī ’ti cesā lokapaññatti.

3. Yathā vā pana mahārāja dadhiṁ manthayamāno ‘takkam manthemī ’ti voharati. Na tam takkam yam so mantheti. Dadhiṁ yeva so manthento ‘takkam manthemī ’ti voharati. Evameva kho mahārāja na rukkho sallapati. Rukkho acetano yā pana tasmiṁ rukkhe adhivaththā devatā, tassā yeva tam³ adhivacanam ‘rukko ’ti. ‘Rukkho sallapatī ’ti cesā lokapaññatti. Yathā mahārāja⁴ asantam sādhento⁵ ‘asantam⁶ sādhemi ’ti voharati. ‘Asiddham siddhan ’ti voharati, evañcesā lokasamaññā. Evameva kho mahārāja na rukkho sallapati. Rukkho acetano. Yā pana tasmiṁ rukkhe adhivaththā devatā, tassā yeva tam³ adhivacanam ‘rukko ’ti. ‘Rukkho sallapatī ’ti cesā lokapaññatti. Yāya mahārāja lokasamaññāya jano voharati, tathāgato ’pi tāyeva lokasamaññāya sattānam dhammam desetī ”ti.

“Sādu bhante nāgasena evametaṁ tathā sampaticchāmī ”ti.

Rukkhācetanabhāvapañho pañcamo.

6. PIÑDAPĀTAMAHAPPHALAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam dhammasaṅgītikārakehi therehi:
**‘Cundassa bhattam bhuñjitvā kammārassā ’ti me sutam,
 ābādhām samphusī dhīro pabālhaṁ māraṇantikan ’ti.**

Puna ca bhagavatā bhaṇitam: ‘Dve ’me ānanda piṇḍapātā samā samaphalā⁷ samavipākā ativiya aññehi piṇḍapātehi mahapphalatarā ca⁸ mahānisam̄satarā ca. Katame dve? Yañca piṇḍapātam paribhuñjitvā tathāgato anuttaram sammāsambodhiṁ abhisambujhi, yañca piṇḍapātam paribhuñjitvā tathāgato anupādisesāya nibbāṇadhātuyā parinibbāyi.⁹ Ime dve piṇḍapātā samā samaphalā samavipākā ativiya aññehi piṇḍapātehi mahapphalatarā ca mahānisam̄satarā cā ’ti.

¹ adhivaththāya devatāyetam adhivacanam - Ma.

² na ca tam dhaññamayam sakataṁ rukkhamayam sakataṁ - Ma, PTS.

³ tassāyeva tam - Ma; tassāy’ etam - PTS.

⁴ yathā vā pana mahārāja - Ma, PTS.

⁵ asantam sādhetuṁkāmo santam sādhemi ti voharati- Ma.

⁶ santam - Ma. ⁸ c’ eva - PTS, evam̄ sabbattha. ⁹ parinibbāyati - Ma, PTS.

⁷ samasamaphalā samavipākā - Ma; sama samaphalā sama samavipākā - Simu.

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Như Lai nói đến: ‘Cây cối là không có tâm tư.’ Và cây *phandana* đã chuyện trò với Bhāradvāja. Tuy nhiên, lời nói ấy đã được nói theo cách diễn đạt của thế gian. Tâu đại vương, đối với cây cối không có tâm tư không có việc gọi là chuyện trò. Tâu đại vương, tuy nhiên ở cây ấy có thiên nhân ngự. Cái từ gọi ‘cây’ ấy là ám chỉ vị thiên nhân. Và nói ‘cây cối trò chuyện,’ đấy là quy định của thế gian. Tâu đại vương, giống như chiếc xe kéo được chất đầy lúa thì người ta gọi là ‘xe lúa,’ tuy rằng chiếc xe kéo ấy làm bằng gỗ. Do tính chất đã được chất đống của lúa ở chiếc xe kéo ấy mà người ta gọi là ‘xe lúa.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế cây cối không trò chuyện. Cây cối không có tâm tư. Tuy nhiên, ở cây ấy có thiên nhân ngự. Cái từ gọi ‘cây’ ấy là ám chỉ vị thiên nhân. Và ‘cây cối trò chuyện,’ đấy là quy định của thế gian.

3. Tâu đại vương, hoặc là giống như trong khi khuấy sữa đông thì gọi là: ‘Tôi khuấy bơ.’ Vật mà người ấy khuấy không phải là bơ. Người ấy đang khuấy chính là sữa đông nhưng lại nói là: ‘Tôi khuấy bơ.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế cây cối không trò chuyện. Cây cối không có tâm tư. Tuy nhiên, ở cây ấy có thiên nhân ngự. Cái từ gọi ‘cây’ ấy là ám chỉ vị thiên nhân. Và ‘cây cối trò chuyện,’ đấy là quy định của thế gian. Tâu đại vương, giống như người đang tạo ra vật chưa hình thành thì nói là: ‘Tôi tạo ra vật đã hình thành.’ Nói về vật chưa thành tựu là: ‘Vật đã thành tựu,’ như vậy điều ấy là cách diễn đạt của thế gian. Tâu đại vương, tương tự y như thế cây cối không trò chuyện. Cây cối không có tâm tư. Tuy nhiên, ở cây ấy có thiên nhân ngự. Cái từ gọi ‘cây’ ấy là ám chỉ vị thiên nhân. Và ‘cây cối trò chuyện,’ đấy là quy định của thế gian. Tâu đại vương, đức Như Lai thuyết giảng Giáo Pháp cho chúng sanh cũng theo y như cách diễn đạt của thế gian mà người ta thường nói.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về bản thể suy tư của cây cối là thứ năm.

6. CÂU HỎI VỀ QUÀ BÁU LỚN CỦA MÓN THÍ THỰC:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được các vị trưởng lão thực hiện cuộc trùng tụng Giáo Pháp nói đến: ‘Tôi đã được nghe rằng: - Sau khi thọ dụng bữa ăn của người thợ rèn Cunda, bậc Sáng Trí đã mắc phải căn bệnh khốc liệt, kề cận cái chết.’

Và thêm nữa, đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘Này Ānanda, hai phần thí thực này là như nhau, có quả báu như nhau, có quả thành tựu như nhau, có quả báu lớn hơn và phước báu lớn hơn rất nhiều so với các món thí thực khác. Hai phần thí thực nào? Phần thí thực mà sau khi thọ dụng đức Như Lai đã giác ngộ phẩm vị Chánh Đẳng Giác tối thượng, và phần thí thực sau khi thọ dụng đức Như Lai đã Viên Tích Niết Bàn ở cảnh giới Niết Bàn không còn dư sót. Hai phần thí thực này là như nhau, có quả báu như nhau, có quả thành tựu như nhau, có quả báu lớn hơn và phước báu lớn hơn rất nhiều so với các món thí thực khác.’

Yadi bhante nāgasena tathāgatassa cundassa bhattam̄ bhuttāvissa¹ kharo ābādho uppanno, pabālhā vedanā pavattā māraṇantikā, tena hi ‘dve ’me ānanda piṇḍapātā samā samaphalā samavipākā ativiya aññehi piṇḍapātehi mahapphalatarā ca mahānisamsatarā cā ’ti yañ vacanaṁ, tam̄ micchā. Yadi dve ’me piṇḍapātā samā samaphalā samavipākā ativiya aññehi piṇḍātehi mahapphalatarā ca mahānisamsatarā ca, tena hi ‘bhagavato cundassa bhattam̄ bhuttāvissa kharo ābādho uppanno, pabālhā ca vedanā pavattā māraṇantikā ’ti, tampi vacanaṁ micchā.

Kinnu kho bhante nāgasena so piṇḍapāto visagatataṭaya mahapphalo, roguppādakatāṭaya mahapphalo, āyuvināsakatāṭaya mahapphalo, bhagavato jīvitahāratāṭaya² mahapphalo? Tattha me kāraṇam brūhi parappavādānam niggahāya. Etthāyañ jano sammūlho ‘lobhavasena atibahum khāyitena lohitapakkhandikā uppannā ’ti. Ayampi ubhatokotiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam̄ mahārāja dhammasaṅgitikārakehi mahātherēhi:

**‘Cundassa bhattam̄ bhuñjivā kammārassā ’ti me sutam̄,
ābādham̄ samphusī dhīro pabālhām̄ māraṇantikan ’ti.**

Bhagavatā ca bhaṇitam: ‘Dve ’me ānanda piṇḍapātā samā samaphalā samavipākā ativiya aññehi piṇḍapātehi mahapphalatarā ca mahānisamsatarā ca. Katame dve? Yañca piṇḍapātam̄ paribhuñjivā tathāgato anuttaram̄ sammāsambodhim abhisambujjhī, yañca piṇḍapātam̄ paribhuñjivā tathāgato anupādisesāya nibbāṇadhātuyā parinibbāyi,¹ ime dve piṇḍapātā samā samaphalā samavipākā, ativiya aññehi piṇḍapātehi mahapphalatarā ca mahānisamsatarā cā ’ti. So pana piṇḍapāto bahuguṇo bahuvipāko³ anekānisam̄so.

Devatā mahārāja haṭṭhā pasannamānasā ‘ayam bhagavato pacchimo piṇḍapāto ’ti dibbam̄ ojañ sūkaramaddave ākiriñsu. Tam̄ pana sammāpākam̄ lahupākam̄ manuññañam̄ bahurasam̄ jaṭharaggitejassa hitam̄. Na hi mahārāja tatonidānam̄ bhagavato koci anuppanno rogo uppanno. Api ca mahārāja bhagavato pakatidubbale sarīre khīne āyusañkhāre uppanno rogo bhiyyo abhivadḍhi. Yathā mahārāja pakatiyā jalāmāno aggi aññasmim̄ upādāne dinne bhiyyo pajjalati, evameva kho mahārāja bhagavato pakatidubbale sarīre khīne āyusañkhāre uppanno rogo bhiyyo abhivadḍhi. Yathā vā pana mahārāja soto pakatiyā sandamāno abhivaṭṭhe⁴ mahāmeghe bhiyyo mahogho udakavāhako hoti, evameva kho mahārāja bhagavato pakatidubbale sarīre khīne āyusañkhāre uppanno rogo bhiyyo abhivaḍḍhi.

¹ bhuñjivā - Simu.

² jīvitahāraṇatāṭaya - Ma, PTS.

³ bahuvipāko - itisaddo Ma, PTS potthakesu natthi.

⁴ abhivuṭṭhe - Ma; abhivaṭṭe - PTS.

Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Như Lai, sau khi thọ dụng bữa ăn của Cunda, có cơn bệnh trầm trọng đã sanh lên, có cảm thọ khốc liệt đã phát khởi, kề cận cái chết, như thế thì lời nói rằng: ‘Này Ānanda, hai phần thí thực này là như nhau, có quả báu như nhau, có quả thành tựu như nhau, có quả báu lớn hơn và phước báu lớn hơn rất nhiều so với các món thí thực khác’ là sai trái. Nếu hai phần thí thực này là như nhau, có quả báu như nhau, có quả thành tựu như nhau, có quả báu lớn hơn và phước báu lớn hơn rất nhiều so với các món thí thực khác, như thế thì lời nói rằng: ‘Đức Thế Tôn, sau khi thọ dụng bữa ăn của Cunda, có cơn bệnh trầm trọng đã sanh lên, có cảm thọ khốc liệt đã phát khởi, kề cận cái chết’ cũng là sai trái.

Thưa ngài Nāgasena, không lẽ phần thí thực ấy có quả báu lớn do tình trạng đã bị nhiễm độc, có quả báu lớn do việc đã làm sanh lên cơn bệnh, có quả báu lớn do việc đã làm hoại đi tuổi thọ, có quả báu lớn do việc đã lấy đi mạng sống của đức Thế Tôn? Về việc này, xin Ngài hãy nói cho trâm lý do nhằm phản bác lại các học thuyết khác. Về việc ấy, đám người bị mê muội này cho rằng: ‘Bệnh lý xuất huyết sanh lên bởi đã ăn quá nhiều do tác động của tham.’ Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được các vị đại trưởng lão thực hiện cuộc trùng tụng Giáo Pháp nói đến: **‘Tôi đã được nghe rằng: - Sau khi thọ dụng bữa ăn của người thợ rèn Cunda, bậc Sáng Trí đã mắc phải cơn bệnh khốc liệt, kề cận cái chết.’**

Và đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘Này Ānanda, hai phần thí thực này là như nhau, có quả báu như nhau, có quả thành tựu như nhau, có quả báu lớn hơn và phước báu lớn hơn rất nhiều so với các món thí thực khác.’ Hai phần thí thực nào? Phần thí thực mà sau khi thọ dụng đức Như Lai đã giác ngộ phẩm vị Chánh Đăng Giác tối thượng, và phần thí thực sau khi thọ dụng đức Như Lai đã Viên Tịch Niết Bàn ở cảnh giới Niết Bàn không còn dư sót. Hai phần thí thực này là như nhau, có quả báu như nhau, có quả thành tựu như nhau, có quả báu lớn hơn và phước báu lớn hơn rất nhiều so với các món thí thực khác.’ Hơn nữa, phần thí thực ấy có nhiều đức tính, có nhiều quả thành tựu, có nhiều quả báu.

Tâu đại vương, chư Thiên đã mừng rỡ, có tâm ý tịnh tín (nghĩ rằng): ‘Đây là lần thọ thực cuối cùng của đức Thế Tôn’ nên đã rắc dưỡng chất thuộc cõi trời ở món thịt lợn rừng.[*] Hơn nữa, món ấy đã được nấu đúng cách, đã được nấu nhuần nhuyễn, theo ý thích, có nhiều chất bổ, có lợi cho sức nóng của ngọn lửa (tiêu hóa) ở bao tử. Tâu đại vương, không phải do duyên cớ ấy khiến cơn bệnh nào đó chưa khởi lên đã khởi lên cho đức Thế Tôn. Tâu đại vương, hơn nữa khi cơ thể của đức Thế Tôn vốn đã suy yếu, tuổi thọ đã hết, thì cơn bệnh đã khởi lên càng gia tăng thêm nữa. Tâu đại vương, giống như ngọn lửa đang cháy một cách bình thường, khi có nhiên liệu khác được cho vào thì bùng cháy hơn nữa. Tâu đại vương, tương tự y như thế khi cơ thể của đức Thế Tôn vốn đã suy yếu, tuổi thọ đã hết, thì cơn bệnh đã khởi lên càng gia tăng thêm nữa. Tâu đại vương, hoặc là giống như con suối đang chảy một cách tự nhiên, khi có đám mây lớn đổ mưa, thì trở thành dòng chảy lớn, cơn nước lũ. Tâu đại vương, tương tự y như thế khi cơ thể của đức Thế Tôn vốn đã suy yếu, tuổi thọ đã hết, thì cơn bệnh đã khởi lên càng gia tăng thêm nữa.

Yathā vā pana mahārāja pakatiyā abhissandamānadhatuko¹ kucchi aññasmiñ apakke ajjhoharite² bhiyyo āmayeyya,³ evameva kho mahārāja bhagavato pakatidubbale sarīre khiṇe āyusañkhāre uppanno rogo bhiyyo abhivadḍhi. Natthi mahārāja tasmiñ piñḍapāte doso. Na ca tassa sakkā doso āropetun ”ti.

3. “Bhante nāgasena kāraṇena te dve piñḍapātā samā samaphalā samavipākā, ativiya aññehi piñḍapātehi mahapphalatarā ca mahānisamsatarā cā ”ti?

“Dhammānumajjanasamāpattivasena mahārāja te dve piñḍapātā samā samaphalā samavipākā, ativiya aññehi piñḍapātehi mahapphalatarā ca mahānisamsatarā cā ”ti.

“Bhante nāgasena katamesam dhammānam anumajjanasamāpattivasena te dve piñḍapātā samā samaphalā samavipākā, ativiya aññehi piñḍapātehi mahapphalatarā ca mahānisamsatarā cā ”ti?

“Navannam mahārāja anupubbavihārasamāpattinam anulomapaṭilomam samāpajjanavasena te dve piñḍapātā samā samaphalā samavipākā, ativiya aññehi piñḍapātehi mahapphalatarā ca mahānisamsatarā cā ”ti.

“Bhante nāgasena dvīsu yeva divasesu adhimattam tathāgato navānupubbavihārasamāpattiyo anulomapaṭilomam samāpajji ”ti?

“Āma mahārājā ”ti.

“Acchariyam bhante nāgasena, abbhutam bhante nāgasena, yam imasmiñ buddhakkhette asadisañ paramadānam, tampi imehi dvīhi piñḍapātehi agaṇitam! Acchariyam bhante nāgasena, abbhutañ bhante nāgasena, yāva mahantī navānupubbavihārasamāpattiyo, yatra hi nāma navānupubbavihārasamāpattivasena dānam mahapphalataram hoti mahānisamsataram.⁴ Sādhu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Piñḍapātamahapphalabhāvapañho chaṭṭho.

7. BUDDHAPŪJANAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, bhāsitampetam bhagavatā:⁵ ‘Avyāvaṭā tumhe ānanda hotha tathāgatassa sarīrapūjāyā ’ti.

Puna ca bhaṇitam:

‘Pūjetha nañ pūjanīyassa dhātum
evañkarā saggamito gamissathā ’ti.

¹ abhisannadhatu kucchi - Ma;
abhisanno dhātukucchi - PTS;

abhisandamāno cātakucchi - Simu.

² aññasmiñ ajjhoharite - Ma; aññasmiñ ajjhohāre - PTS.

³ āyameyya - Ma, PTS;
āmiyeyya - Simu.

⁴ mahānisamsatarañca - Ma, PTS.

⁵ tathāgatena - Ma, PTS.

Tâu đại vương, hoặc là giống như bao tử đang no đầy một cách bình thường, khi có vật nào khác chưa nấu chín được nuốt vào thì có thể bị căng cứng hơn nữa. Tâu đại vương, tương tự y như thế khi cơ thể của đức Thế Tôn vốn đã suy yếu, tuổi thọ đã hết, thì căn bệnh đã khởi lên càng gia tăng thêm nữa. Tâu đại vương, không có gì sai trái ở món thí thực ấy. Và không thể gán điều sai trái cho món ấy.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, bởi lý do gì mà hai phần thí thực ấy là như nhau, có quả báu như nhau, có quả thành tựu như nhau, có quả báu lớn hơn và phuộc báu lớn hơn rất nhiều so với các món thí thực khác?”

“Tâu đại vương, do năng lực của sự thuần thực và chứng đạt các pháp mà hai phần thí thực ấy là như nhau, có quả báu như nhau, có quả thành tựu như nhau, có quả báu lớn hơn và phuộc báu lớn hơn rất nhiều so với các món thí thực khác.”

“Thưa ngài Nāgasena, do năng lực của sự thuần thực và chứng đạt đối với các pháp nào mà hai phần thí thực ấy là như nhau, có quả báu như nhau, có quả thành tựu như nhau, có quả báu lớn hơn và phuộc báu lớn hơn rất nhiều so với các món thí thực khác?”

“Tâu đại vương, do năng lực của sự thể nhập theo chiêu thuận và chiêu nghịch đối với chín sự chứng đạt và an trú theo tuần tự mà hai phần thí thực ấy là như nhau, có quả báu như nhau, có quả thành tựu như nhau, có quả báu lớn hơn và phuộc báu lớn hơn rất nhiều so với các món thí thực khác.”

“Thưa ngài Nāgasena, có phải đức Như Lai đã thể nhập theo chiêu thuận và chiêu nghịch một cách nỗi bật đối với chín sự chứng đạt và an trú theo tuần tự chỉ trong hai ngày thôi sao?”

“Tâu đại vương, đúng vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, thật là kỳ diệu! Thưa ngài Nāgasena, thật là phi thường! Việc nào đâu là sự bối rối tột đỉnh không thể sánh bằng ở ruộng phuộc đức Phật cũng không sánh được với hai phần thí thực này. Thưa ngài Nāgasena, thật là kỳ diệu! Thưa ngài Nāgasena, thật là phi thường! Chín sự chứng đạt và an trú theo tuần tự vĩ đại đến chừng nào, thì do năng lực của sự chứng đạt và an trú theo tuần tự mà sự bối rối ở chính nơi ấy là có được quả báu lớn hơn và phuộc báu lớn hơn. Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về quả báu lớn của món thí thực là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ SỰ CÚNG DƯỜNG ĐỨC PHẬT:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này Ānanda, các ngươi chớ bị bận rộn với việc cúng dường nhục thân của Như Lai.’”

Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng:

‘Các ngươi hãy cúng dường xá-lợi của bậc đáng được cúng dường. Làm như vậy, các ngươi từ chốn này sẽ đi đến cõi trời.’

Yadi bhante nāgasena tathāgatena bhaṇitam: ‘Avyāvaṭā tumhe ānanda hotha tathāgatassa sarīrapūjāyā ’ti, tena hi ‘pūjetha nam pūjanīyassa dhātum evaṅkarā saggamito gamissathā ’ti yaṁ vacanam, tam micchā. Yadi tathāgatena bhaṇitam: ‘Pūjetha nam pūjanīyassa dhātum evaṅkarā saggamito gamissathā ’ti, tena hi ‘avyāvaṭā tumhe ānanda hotha tathāgatassa sarīrapūjāyā ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Avyāvaṭā tumhe ānanda hotha tathāgatassa sarīrapūjāyā ’ti.

Puna ca bhaṇitam: ‘Pūjetha nam pūjanīyassa dhātum evaṅkarā saggamito gamissathā ’ti. Tañca pana na sabbesam jinaputtānam yeva ārabbha bhaṇitam: ‘Avyāvaṭā tumhe ānanda hotha tathāgatassa sarīrapūjāyā ’ti.

Akammañcetam¹ mahārāja jinaputtānam yadidaṁ pūjā. Sammasanam saṅkhārānam yoniso manasikāro satipaṭṭhānānupassanā ārammaṇasāraggāho kilesayuddham sadatthamanuyuñjanā etam jinaputtānam karaṇiyam. Avasesānam devamanussānam pūjā karaṇiyā.

Yathā mahārāja mahiyā rājaputtānam hatthi-assa-ratha-dhanu-tharulekha-muddā-sikkhā-khattamanta²-suti-sumut³-yuddha-yujjhāpana-kiriy karaṇiyā, avasesānam puthuvessasuddānam kasivanijjā gorakkhā karaṇiyā, evameva kho mahārāja akammañcetam¹ jinaputtānam yadidaṁ pūjā. Sammasanam saṅkhārānam yoniso manasikāro satipaṭṭhānānupassanā ārammaṇasāraggāho kilesayuddham sadatthānuyuñjanā etam jinaputtānam karaṇiyam, avasesānam devamanussānam pūjā karaṇiyā.

3. Yathā vā pana mahārāja brāhmaṇamāṇavakānam irubbedam yajubbedam sāmavedam athabbaṇavedam lakkhaṇam itihāsam purāṇam nighaṇdu keṭubham akkharappabhedaṁ padam veyyākaraṇam bhāśamaggam uppātam⁴ supinam nimittam chaṭaṅgam candaggāham suriyaggāham sukkarāhucaritam uluggahayuddham devadundubhissaram okkanti ukkāpātam bhūmikampam⁵ disādāham bhummantalikkham jotiṣam lokāyatikam sācakkam migacakkam antaracakkaṁ missakuppādam sakuṇarutam⁶ sikkhā karaṇiyā. Avasesānam puthuvessasuddānam kasivanijjā gorakkhā karaṇiyā.

¹ akammañ hetam - Ma, PTS.

² khaggamanta - Ma.

³ sammuti - Ma; muti - PTS.

⁴ uppādaṁ - PTS.

⁵ bhūmikammam - Ma.

⁶ sakuṇarutaravitaṁ - Ma, PTS.

Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Như Lai đã nói rằng: ‘Này Ānanda, các ngươi chớ bị bận rộn với việc cúng dường nhục thân của Như Lai,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Các ngươi hãy cúng dường xá-lợi của bậc đặng được cúng dường. Làm như vậy, các ngươi từ chốn này sẽ đi đến cõi trời’ là sai trái. Nếu đức Như Lai đã nói rằng: ‘Các ngươi hãy cúng dường xá-lợi của bậc đặng được cúng dường. Làm như vậy, các ngươi từ chốn này sẽ đi đến cõi trời,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Này Ānanda, các ngươi chớ bị bận rộn với việc cúng dường nhục thân của Như Lai’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thệ Tôn nói đến: ‘Này Ānanda, các ngươi chớ bị bận rộn với việc cúng dường nhục thân của Như Lai.’ Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng: ‘Các ngươi hãy cúng dường xá-lợi của bậc đặng được cúng dường. Làm như vậy, các ngươi từ chốn này sẽ đi đến cõi trời.’ Tuy nhiên, điều đã được nói ấy: ‘Này Ānanda, các ngươi chớ bị bận rộn với việc cúng dường nhục thân của Như Lai’ không dành cho tất cả, mà chỉ liên quan đến các người con trai của đấng Chiến Thắng.

Tâu đại vương, điều này, tức là việc cúng dường, không phải là việc làm của những người con trai của đấng Chiến Thắng. Việc quán sát về các hành, tác ý đúng đường lối, quan sát về bốn sự thiết lập niêm, nắm lấy điều tinh túy của đê mục, sự chiến đấu với các phiền não, sự bám theo mục đích của mình, điều này là việc cần phải làm của những người con trai của đấng Chiến Thắng. Cúng dường là việc nên làm đối với các thành phần còn lại là chư Thiên và nhân loại.

Tâu đại vương, giống như đối với các vị hoàng tử ở trên quả đất thì có các môn học về voi, ngựa, xe, cung, gươm, viết chữ, quản lý, binh thư, lắng nghe, khéo tiếp nhận, chiến đấu, động viên là công việc cần phải làm; còn đối với các thành phần còn lại như các thương buôn và nô lệ phàm phu thì việc tròng trọt, buôn bán, chăn giữ trâu bò là việc cần phải làm. Tâu đại vương, tương tự y như thế việc này, tức là việc cúng dường, không phải là việc làm của những người con trai của đấng Chiến Thắng. Việc quán sát về các hành, tác ý đúng đường lối, quan sát về bốn sự thiết lập niêm, nắm lấy điều tinh túy của đê mục, sự chiến đấu với các phiền não, sự bám theo mục đích của mình, điều này là việc cần phải làm của những người con trai của đấng Chiến Thắng. Cúng dường là việc nên làm đối với các thành phần còn lại là chư Thiên và nhân loại.

3. Tâu đại vương, hoặc là giống như đối với các thanh niên Bà-la-môn thì các môn học như (bốn bộ Vệ Đà) Rig-Veda, Yajur-Veda, Sāma-Veda, Atharva-Veda, tướng số, truyền thống, truyền thuyết, từ vựng, nghi thức, sự phân tích âm từ, cú pháp, văn phạm, cấu trúc ngôn ngữ, hiện tượng, giấc mơ, điềm báo hiệu, sáu chi phần (của kinh Vệ Đà), nguyệt thực, nhật thực, sự di chuyển che khuất của các thiên thể, sự tranh giành ánh hưởng của các vì sao, sự xuất hiện, sự rơi của thiên thể, sự động đất, sự bùng sáng ở các phương, bầu khí quyển, thiên văn học, tương lai của thế gian, điềm báo từ loài chó, điềm báo từ loài thú, điềm báo từ vị trí của các vì sao, hiện tượng bị xáo trộn, tiếng kêu của các loài chim là việc cần phải làm; còn đối với các thành phần còn lại như các thương buôn và nô lệ phàm phu thì việc tròng trọt, buôn bán, chăn giữ trâu bò là việc cần phải làm.

Evameva kho mahārāja akammañcetam¹ jinaputtānam yadidam pūjā. Sammasanām saṅkhārānaṁ yoniso manasikāro satipatṭhānānupassanā ārammaṇasāraggāho kilesayuddhaṁ sadatthamanuyuñjanām etam jinaputtānam karaṇiyam. Avasesānaṁ devamanussānaṁ pūjā karaṇiyā. Tasmā mahārāja tathāgato ‘mā ime akamme yujjantu² sakakamme³ ime yujjantu ’ti āha: ‘Āvyāvatā tumhe ānanda hotha tathāgatassa sarīrapūjyā ’ti. Yadetaṁ mahārāja tathāgato na bhaṇeyya, pattacivarampi attano pariyādāpetvā bhikkhū buddhapūjam yeva kareyyun ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena evametaṁ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Buddhapūjanapañho sattamo.

8. PĀDASAKALIKĀHATA- PAÑHO

1. “Bhante nāgasena tumhe bhaṇatha: ‘**Bhagavato gacchantassa ayam acetanā mahāpaṭhavī ninnā unnamati unnatā onamati** ’ti. Puna ca bhaṇatha: ‘**Bhagavato pādo sakalikāya khato** ’ti. Yā sā sakalikā bhagavato pāde patitā, kissa pana sā sakalikā pādā na nivattā. Yadi bhante nāgasena bhagavato gacchantassa ayam acetanā mahāpaṭhavī ninnā unnamati unnatā onamati, tena hi ‘bhagavato pāde sakalikāya khato ’ti yaṁ vacanām, tam micchā. Yadi bhagavato pādo sakalikāya khato, tena hi ‘bhagavato gacchantassa ayam acetanā mahāpathavī ninnā unnamati unnatā onamati ’ti tampi vacanām micchā. Ayampi ubhatokotiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Saccaṁ mahārāja atthetam bhagavato gacchantassa ayam acetanā mahāpaṭhavī ninnā unnamati unnatā onamati. Bhagavato ca pādo sakalikāya khato. Na ca pana sā sakalikā attano dhammatāya patitā, devadattassa upakkamena patitā. Devadatto mahārāja bahūni jātisatasahassāni bhagavati āghātam bandhi. So tena āghātena mahantam kūṭāgārappamāṇam pāsāṇam bhagavato upari pātessāmī ’ti muñci. Atha dve selā paṭhavito utṭhahitvā tam pāsāṇam sampāṭicchimsu. Atha nesaṁ sampahārena pāsāṇato papaṭikā bhijjitvā yena vā tena vā patantī bhagavato pāde patitā ”ti.

¹ akammañ hetam - Ma, PTS.

² yujjantu - Ma, Simu.

³ kamme - Ma.

Tâu đại vương, tương tự y như thế việc này, tức là việc cúng dường, không phải là việc làm của những người con trai của đấng Chiến Thắng. Việc quán sát về các hành, tác ý đúng đường lối, quan sát về bốn sự thiết lập niêm, nắm lấy điều tinh túy của đê mục, sự chiến đấu với các phiền não, sự bám theo mục đích của mình, điều này là việc cần phải làm của những người con trai của đấng Chiến Thắng. Cúng dường là việc nên làm đối với các thành phần còn lại là chư Thiên và nhân loại. Tâu đại vương, do đó đức Như Lai (nghĩ rằng): ‘Chớ để những người này vướng bận về những việc không phải là phận sự. Hãy để những người này gắn bó với những công việc của chính mình’ nên đã nói rằng: ‘Này Ananda, các ngươi chớ bị bận rộn với việc cúng dường nhục thân của Như Lai.’ Tâu đại vương, nếu đức Như Lai không nói điều này, thì các vị tỳ khưu sau khi nhận lấy y và bình bát của mình rồi làm chỉ mỗi việc cúng dường đức Phật.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về sự cúng dường đức Phật là thứ bảy.

8. CÂU HỎI VỀ VIỆC BỊ THƯƠNG BỞI MIẾNG ĐÁ Ở BÀN CHÂN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Trong khi đức Thế Tôn đang đi, đại địa cầu không có suy tư này nâng cao lên những chỗ bị lõm xuống và hạ thấp xuống những chỗ bị nhô lên.’ Và thêm nữa, ngài còn nói rằng: ‘Bàn chân của đức Thế Tôn đã bị cắt đứt bởi miếng đá.’ Về miếng đá đã rơi ở bàn chân của đức Thế Tôn, tại sao miếng đá ấy đã không né tránh bàn chân (của đức Thế Tôn). Thưa ngài Nāgasena, nếu trong khi đức Thế Tôn đang đi, đại địa cầu không có suy tư này nâng cao lên những chỗ bị lõm xuống và hạ thấp xuống những chỗ bị nhô lên, như thế thì lời nói rằng: ‘Bàn chân của đức Thế Tôn đã bị cắt đứt bởi miếng đá’ là sai trái. Nếu bàn chân của đức Thế Tôn đã bị cắt đứt bởi miếng đá, như thế thì lời nói rằng: ‘Trong khi đức Thế Tôn đang đi, đại địa cầu không có suy tư này nâng cao lên những chỗ bị lõm xuống và hạ thấp xuống những chỗ bị nhô lên’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, việc ấy là thật. Trong khi đức Thế Tôn đang đi, đại địa cầu không có suy tư này nâng cao lên những chỗ bị lõm xuống và hạ thấp xuống những chỗ bị nhô lên. Và bàn chân của đức Thế Tôn đã bị cắt đứt bởi miếng đá. Tuy nhiên, miếng đá ấy đã không rơi theo bản thể tự nhiên của nó, mà đã rơi do mưu mô của Devadatta. Tâu đại vương, Devadatta đã buộc oan trái với đức Thế Tôn nhiều trăm ngàn kiếp sống. Do sự oan trái ấy, kẻ ấy đã buông ra tảng đá lớn có kích thước bằng ngôi nhà mái nhọn (nghĩ rằng): ‘Ta sẽ làm cho rơi ở phía trên của đức Thế Tôn.’ Khi ấy, có hai khối đá đã trôi lên từ trái đất và đã hứng chịu tảng đá ấy. Rồi do sự va chạm của chúng, có mảnh đá đã bị vỡ ra khỏi tảng đá, trong khi lăn lóc rơi xuống đã rơi ở bàn chân của đức Thế Tôn.”

“Yathā ca bhante nāgasena dve selā pāsāṇam sampaticchimṣu, tatheva papaṭikā ’pi sampaticchitabbā ”ti.

“Sampaticchitampi mahārāja idhekaccam paggharati passavati naṭṭhā-namupagacchatī.¹ Yathā mahārāja udakam pāṇinā gahitam aṅgulantarikāhi paggharati passavati naṭṭhānamupagacchatī, khīram takkam madhu² sappi telam maccharasam mamsarasam pāṇinā gahitam aṅgulantarikāhi paggharati passavati naṭṭhānamupagacchatī, evameva kho mahārāja sampaticchanattham upagatānam dvinnam selānam sampahārena pāsāṇato papaṭikā bhijjītvā yena vā tena vā patantī bhagavato pāde patitā.

Yathā vā pana mahārāja sañhasukhumam aṇum rajasamam pulinam muṭṭhinā gahitam aṅgulantarikāhi paggharati passavati naṭṭhānamupagacchatī, evameva kho mahārāja sampaticchanattham upagatānam³ dvinnam selānam sampahārena pāsāṇato papaṭikā bhijjītvā yena vā tena vā patantī bhagavato pāde patitā.

Yathā vā pana mahārāja kabalo mukhena gahito idhekaccassa mukhā muccitvā paggharati passavati naṭṭhānamupagacchatī, evameva kho mahārāja sampaticchanattham upagatānam dvinnam selānam sampahārena pāsāṇato papaṭikā bhijjītvā yena vā tena vā patantī bhagavato pāde patitā ”ti.

3. “Hotu bhante nāgasena. Selehi pāsāṇo sampaticchito hotu.⁴ Atha papaṭikāyapi apaciti kātabbā yatheva mahāpaṭhavyā ”ti.

“Dvādasime mahārāja apaciti na karonti. Katame dvādasa? Ratto rāgavasena apaciti na karoti, duṭṭho dosavasena, mūlho mohavasena, unnato⁵ mānavasena, nigguno avisesatāya, atithaddho anisedhanatāya, hino hīnasabhāvatāya, vacanakaro anissaratāya, pāpo kadariyatāya, dukkhāpito paṭidukkhāpanatāya, luddho lobhābhībhūtatāya, āyūhito atthasādhanatāya⁶ apaciti na karoti. Ime kho mahārāja dvādasa apaciti na karonti. Sā ca pana papaṭikā pāsāṇasampahārena bhijjītvā animittakatadisā yena vā tena vā patamānā bhagavato pāde patitā.

Yathā vā pana mahārāja sañhasukhumo aṇu rajo anilabalasamāgato⁷ animittakatadiso yena vā tena vā abhikirati, evameva kho mahārāja sā papaṭikā pāsāṇasampahārena bhijjītvā animittakatadisā yena vā tena vā patamānā bhagavato pāde patitā. Yadi mahārāja sā papaṭikā pāsāṇato visum na bhaveyya, tampi te selā pāsāṇapapaṭikam uppatitvā gaṇheyyum. Esā pana mahārāja papaṭikā na bhūmatṭhā⁸ na ākāsatṭhā, pāsāṇasampahāravegena bhijjītvā animittakatadisā yena vā tena vā patamānā bhagavato pāde patitā.

¹ na ṭhānamupagacchatī - Ma.

⁵ uddhato - Sīmu.

² madhump - Sīmu.

⁶ atthasādhanena - katthaci.

³ muṇcītvā - Sīmu.

⁷ samāhato - Ma, PTS.

⁴ hotu bhante nāgasena, selehi pāsāṇo sampaticchito - Ma.

⁸ bhūmatṭhā - Ma.

“Thưa ngài Nāgasena, hai khối đá đã hứng chịu tảng đá ấy như thế nào thì mảnh đá (bị vỡ ra) cũng nên được hứng chịu y như thế ấy.”

“Tâu đại vương, mặc dầu đã được hứng chịu nhưng ở đây một mảnh nào đó vuột qua, văng đi, rồi mất dạng. Tâu đại vương, giống như nước được giữ lại bởi bàn tay, thì vuột qua các khe hở của ngón tay, trôi đi, rồi mất dạng; (giống như) sữa tươi, sữa đông, bơ lỏng, mật ong, dầu ăn, sốt cá, sốt thịt được giữ lại bởi bàn tay, thì vuột qua các khe hở của ngón tay, trôi đi, rồi mất dạng. Tâu đại vương, tương tự y như thế do sự va chạm của hai khối đá được tiến đến gần nhầm mục đích hứng chịu, có mảnh đá đã bị vỡ ra khỏi tảng đá, trong khi lăn lóc rơi xuống đã rơi ở bàn chân của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hoặc là giống như cát trơn, mịn, li ti, tương tự hạt bụi được giữ lại bởi nắm tay, thì vuột qua các khe hở của ngón tay, trôi đi, rồi mất dạng. Tâu đại vương, tương tự y như thế do sự va chạm của hai khối đá được tiến đến gần nhầm mục đích hứng chịu, có mảnh đá đã bị vỡ ra khỏi tảng đá, trong khi lăn lóc rơi xuống đã rơi ở bàn chân của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hoặc là giống như vắt cơm được giữ lại bởi cái miệng, ở đây có thể một phần nào đó từ miệng của người ấy bị trào ra, vuột qua, trôi đi, rồi mất dạng. Tâu đại vương, tương tự y như thế do sự va chạm của hai khối đá được tiến đến gần nhầm mục đích hứng chịu, có mảnh đá đã bị vỡ ra khỏi tảng đá, trong khi lăn lóc rơi xuống đã rơi ở bàn chân của đức Thế Tôn.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, hãy là vậy. Hãy cho là tảng đá được hứng chịu bởi hai khối đá. Thế thì mảnh đá cũng nên thể hiện sự cung kính (đối với đức Phật) giống y như đại địa cầu vây.”

“Tâu đại vương, có mười hai hạng này không thể hiện sự cung kính. Mười hai hạng nào? Hạng luyến ái do tác động của sự luyến ái không thể hiện sự cung kính, hạng xấu xa do tác động của sân, hạng mê mờ do tác động của si, hạng cao ngạo do tác động của ngã mạn, hạng thiếu tánh tốt do không có ưu điểm, hạng quá bướng bỉnh do thiếu sự rắn đe, hạng hạ liệt do bản tính hạ liệt, hạng làm theo lời sai bảo do thiếu bản lãnh, hạng ác xấu do tánh bốn xén, hạng bị chịu khổ do tánh tự làm cho khổ, hạng tham lam do bị ngự trị bởi tham, hạng bị bận rộn do chuyên chú vào của cải không thể hiện sự cung kính. Tâu đại vương, đây là mười hai hạng không thể hiện sự cung kính. Và hơn nữa, mảnh đá ấy sau khi bị vỡ ra do sự va chạm của tảng đá, trong khi lăn lóc rơi xuống không theo hướng quy định đã rơi ở bàn chân của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hoặc là giống như hạt bụi trơn, mịn, li ti, bị gom lại bởi sức mạnh của cơn gió thì lăn lóc tung tóe không theo hướng quy định. Tâu đại vương, tương tự y như thế mảnh đá ấy sau khi bị vỡ ra do sự va chạm của tảng đá, trong khi lăn lóc rơi xuống không theo hướng quy định đã rơi ở bàn chân của đức Thế Tôn. Tâu đại vương, nếu mảnh đá ấy không bị tách rời khỏi tảng đá, thì sau khi trôi lên hai khối đá ấy cũng có thể tóm lấy mảnh vỡ của tảng đá ấy. Tâu đại vương, hơn nữa sau khi bị vỡ ra do lực va chạm của tảng đá, mảnh đá ấy không trụ ở mặt đất, không trú ở không trung, trong khi lăn lóc rơi xuống không theo hướng quy định đã rơi ở bàn chân của đức Thế Tôn.

Yathā vā pana mahārāja vātamañdalikāya ukkhittam purāṇapannam animittakatadisañ yena vā tena vā patati, evameva kho mahārāja esā papaṭikā pāsāṇasampahāravegena animittakatadisā yena vā tena vā patamānā bhagavato pāde patitā. Api ca mahārāja akataññussa kadariyassa devadattassa dukkhānubhavanāya sā papaṭikā bhagavato pāde patitā ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Pādasakalikāhatapañho aṭṭhamo.

9. AGGAGGASAMANAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā: ‘Āsavānam khayā samaṇo hotī ’ti. Puna ca bhaṇitam:

‘Catubbhi dhammehi samaṅgibhūtam, tam ve naram samaṇam āhu loke ’ti.

Tatime cattāro dhammā: khanti appāhāratā rativippahānam ākiñcaññam. Sabbāni panetāni aparikkhiñāsavassa sakilesasseva honti. Yadi bhante nāgasena āsavānam khayā samaṇo hoti tena hi ‘catubbhi dhammehi samaṅgibhūtam tam ve naram samaṇam āhu loke ’ti yan vacanam, tam micchā. Yadi catubbhi dhammehi samaṅgibhūto samaṇo hoti, tena hi ‘āsavānam khayā samaṇo hotī ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Āsavānam khayā samaṇo hotī ’ti. Bhaṇitañca bhagavatā:¹ ‘Catubbhi dhammehi samaṅgibhūtam tam ve naram samaṇam āhu loke ’ti. Tadidam mahārāja vacanam tesam tesam puggalānam guṇavasena bhaṇitam: ‘Catubbhi dhammehi samaṅgibhūtam tam ve naram samaṇam āhu loke ’ti. Idam pana niravasesavacanam: ‘Āsavānam khayā samaṇo hotī ’ti. Api ca mahārāja ye keci kilesūpasamāya paṭipannā, te sabbe upādāyupādāya samaṇo khīñāsavo aggamakkhāyatī.

Yathā mahārāja yāni kānici jalajathalajapupphāni, vassikā tesam aggamakkhāyatī, avasesāni yāni kānici vividhāni pupphajātāni, sabbāni tāni pupphāni yeva upādāyupādāya pana vassikam yeva puppham janassa patthitam pihayitam. Evameva kho mahārāja ye keci kilesūpasamāya paṭipannā, te sabbe upādāyupādāya samaṇo khīñāsavo aggamakkhāyatī.

¹ puna ca bhaṇitam - Ma; bhaṇitañca - PTS.

Tâu đại vương, hoặc là giống như chiếc lá úa bị cuốn lên bởi cơn gió lốc thì lăn lóc rơi xuống không theo hướng quy định. Tâu đại vương, tương tự y như thế mảnh đá ấy sau khi bị vỡ ra do lực va chạm của tảng đá, trong khi lăn lóc rơi xuống không theo hướng quy định đã rơi ở bàn chân của đức Thế Tôn. Tâu đại vương, hơn nữa do tiến trình gánh lấy khổ đau của Devadatta vô ơn, bón xén mà mảnh đá ấy đã rơi ở bàn chân của đức Thế Tôn.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc bị thương bởi miếng đá ở bàn chân là thứ tám.

9. CÂU HỎI VỀ VỊ SA-MÔN CAO QUÝ HẠNG NHẤT:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Đo sự cạn kiệt của các lậu hoặc mà trở thành vị Sa-môn.**’ Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng:

‘Vị có trạng thái đã sở hữu bốn pháp, đương nhiên thế gian đã gọi vị ấy là Sa-môn.’

Trong trường hợp ấy, bốn pháp này là: kham nhẫn, hạn chế về vật thực, dứt trừ hẳn sự thỏa thích, không sở hữu bất cứ vật gì. Tuy nhiên, người có lậu hoặc chưa được đoạn diệt, thậm chí còn ô nhiễm, vẫn có tất cả các pháp này. Thưa ngài Nāgasena, nếu do sự đoạn tận của các lậu hoặc mà trở thành vị Sa-môn, như thế thì lời nói rằng: ‘**Vị có trạng thái đã sở hữu bốn pháp, đương nhiên thế gian đã gọi vị ấy là Sa-môn**’ là sai trái. Nếu được thành tựu bốn pháp là trở thành vị Sa-môn, như thế thì lời nói rằng: ‘**Đo sự cạn kiệt của các lậu hoặc mà trở thành vị Sa-môn**’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Do sự cạn kiệt của các lậu hoặc mà trở thành vị Sa-môn.’ Và đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘**Vị có trạng thái đã sở hữu bốn pháp, đương nhiên thế gian đã gọi vị ấy là Sa-môn.**’ Tâu đại vương, lời nói này đây đã được nói về phương diện đức hạnh của những con người ấy đấy: ‘**Vị có trạng thái đã sở hữu bốn pháp, đương nhiên thế gian đã gọi vị ấy là Sa-môn.**’ Còn đây là lời nói trọn vẹn: ‘**Đo sự cạn kiệt của các lậu hoặc mà trở thành vị Sa-môn.**’ Hơn nữa tâu đại vương, liên quan và đề cập đến tất cả những vị đã thực hành nhằm làm an tịnh các phiền não thì vị Sa-môn có lậu hoặc đã cạn kiệt được gọi là hạng nhất.

Tâu đại vương, giống như trong số bất cứ các loài hoa nào sống ở nước hoặc sống ở đất liền, thì hoa nhài được gọi là hạng nhất. Hơn nữa, liên quan và đề cập đến tất cả các loài hoa nào đó còn lại, dù các hạng, thì chỉ riêng hoa nhài là được con người mong cầu, ước muôn. Tâu đại vương, tương tự y như thế liên quan và đề cập đến tất cả những vị đã thực hành nhằm làm an tịnh các phiền não thì vị Sa-môn có lậu hoặc đã cạn kiệt được gọi là hạng nhất.

Yathā vā pana mahārāja sabbadhaññānam sāli aggamakkhāyati. Yā kāci avasesā vividhā dhaññajātiyo tā sabbā upādāyupādāya bhojanāni sarīra-yāpanāya sāli yeva tesam aggamakkhāyati. Evameva kho mahārāja ye keci kilesūpasamāya paṭipannā, te sabbe upādāyupādāya samaṇo khīñāsavo aggamakkhāyatī ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Aggaggasamaṇapañho navamo.

10. VANṄABHAṄANAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, bhāsitampetaṁ bhagavatā: ‘**Mamam vā bhikkhave pare vanṇam bhāseyyum dhammassa vā saṅghassa vā vanṇam bhāseyyum, tatra tumhehi na ānando na somanassam na cetaso ubbillāvitattam’ karaṇīyan ’ti.**

Puna ca tathāgato selassa brāhmaṇassa yathābhucce vanṇe bhaññamāne ānandito sumano ubbillāvito bhiyyo uttarim sakaguṇam pakittesi:

‘**Rājā ’hamasmi sela² dhammarājā anuttaro,
dhammena cakkam vattemi cakkam appativattiyan** ’ti.

Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhanitam: ‘Mamam vā bhikkhave pare vanṇam bhāseyyum, dhammassa vā saṅghassa vā vanṇam bhāseyyum, tatra tumhehi na ānando na somanassam na cetaso ubbillāvitattam karaṇīyan ’ti, tena hi ‘selassa brāhmaṇassa yathābhucce vanṇe bhaññamāne ānandito sumano ubbillāvito bhiyyo uttarim sakaguṇam pakittesi ’ti yam vacanam, tam micchā.

Yadi selassa brāhmaṇassa yathābhucce vanṇe bhaññamāne ānandito sumano ubbilāvito bhiyyo uttarim sakaguṇam pakitteti,³ tena hi ‘mamam vā bhikkhave pare vanṇam bhāseyyum dhammassa vā saṅghassa vā vanṇam bhāseyyum, tatra tumhehi na ānando na somanassam na cetaso ubbillāvitattam karaṇīyan ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Mamam vā bhikkhave pare vanṇam bhāseyyum, dhammassa vā saṅghassa vā vanṇam bhāseyyum, tatra tumhehi na ānando na somanassam na cetaso ubbillāvitattam karaṇīyan ’ti. Selassa⁴ brāhmaṇassa yathābhucce vanṇe bhaññamāne bhiyyo uttarim sakaguṇam pakittitam:

‘**Rājāhamasmi sela dhammarājā anuttaro,
dhammena cakkam vattemi cakkam appativattiyan** ’ti.

¹ uppillāvit^o - Ma, evam sabbattha.
² selāti - Ma, evam sabbattha.

³ pakittesi - Ma, PTS.
⁴ selassa ca - Ma, PTS.

Tâu đại vương, hoặc là giống như trong số tất cả các loại hạt thì gạo *sāli* được gọi là hạng nhất. Liên quan và đề cập đến bất cứ các loại hạt còn lại, đủ các hạng, là các loại vật thực nhằm dưỡng cơ thể, thì chỉ riêng gạo *sāli* được gọi là hạng nhất trong số các loại ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế liên quan và đề cập đến tất cả những vị đã thực hành nhằm làm an tịnh các phiền não thì vị Sa-môn có lâu hoặc đã cạn kiệt được gọi là hạng nhất.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về vị Sa-môn cao quý hạng nhất là thứ chín.

10. CÂU HỎI VỀ VIỆC NÓI LỜI CA NGỢI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, nếu những người khác nói lời ca ngợi về Ta, nói lời ca ngợi về Giáo Pháp hoặc về Hội Chúng, trong trường hợp ấy các người không nên thể hiện nỗi vui mừng, niềm hoan hỷ, hay tâm trạng phấn khởi của tâm.’

Và thêm nữa, trong khi lời ca ngợi đúng theo sự thật của Bà-la-môn Sela đang được nói lên, đức Như Lai đã vui mừng, hoan hỷ, phấn khởi tuyên dương nhiều hơn, trội hơn về đức hạnh của bản thân rằng:

Này Sela, Ta là đức vua, đấng Pháp vương vô thượng. Ta chuyển vận bánh xe theo Giáo Pháp, là bánh xe không thể bị chuyển vận nghịch lại.’

Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, nếu những người khác nói lời ca ngợi về Ta, nói lời ca ngợi về Giáo Pháp hoặc về Hội Chúng, trong trường hợp ấy các người không nên thể hiện nỗi vui mừng, niềm hoan hỷ, hay tâm trạng phấn khởi của tâm,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Trong khi lời ca ngợi đúng theo sự thật của Bà-la-môn Sela đang được nói lên, đức Như Lai đã vui mừng, hoan hỷ, phấn khởi tuyên dương nhiều hơn, trội hơn về đức hạnh của bản thân’ là sai trái.

Nếu trong khi lời ca ngợi đúng theo sự thật của Bà-la-môn Sela đang được nói lên, đức Như Lai đã vui mừng, hoan hỷ, phấn khởi tuyên dương nhiều hơn, trội hơn về đức hạnh của bản thân, như thế thì lời nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, nếu những người khác nói lời ca ngợi về Ta, nói lời ca ngợi về Giáo Pháp hoặc về Hội Chúng, trong trường hợp ấy các người không nên thể hiện nỗi vui mừng, niềm hoan hỷ, hay tâm trạng phấn khởi của tâm’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, nếu những người khác nói lời ca ngợi về Ta, nói lời ca ngợi về Giáo Pháp hoặc về Hội Chúng, trong trường hợp ấy các người không nên thể hiện nỗi vui mừng, niềm hoan hỷ, hay tâm trạng phấn khởi của tâm.’ Và trong khi lời ca ngợi đúng theo sự thật của Bà-la-môn Sela đang được nói lên, Ngài đã tuyên dương nhiều hơn, trội hơn về đức hạnh của bản thân rằng:

‘Này Sela, Ta là đức vua, đấng Pháp vương vô thượng. Ta chuyển vận bánh xe theo Giáo Pháp, là bánh xe không thể bị chuyển vận nghịch lại.’

Paṭhamam mahārāja bhagavatā dhammassa sabhāvasarasalakkhanam sabhāvam avitatham bhūtam taccham tathattam paridīpayamānenā bhaṇitam: ‘Mamaṁ vā bhikkhave pare vaṇṇam bhāseyyūm dhammassa vā saṅghassa vā vaṇṇam bhāseyyūm, tatra tumhehi na ānando na somanassam na cetaso ubbillāvitattam karaṇīyan ’ti.

Yampana bhagavatā selassa brāhmaṇassa yathābhucce vaṇṇe bhaññamāne bhiyyo uttariṁ sakaguṇam pakittitam: ‘Rājāhamasmi sela dhammarājā anuttaro ’ti, tam na lābhahetu, na yasahetu, na pakkahahetu, na antevāsikamyatāya. Atha kho anukampāya kāruññena hitavasena ‘Evam imassa dhammābhisamayo bhavissati tiṇṇannañca māṇavakasatānan ’ti, evam bhiyyo uttariṁ sakaguṇam bhaṇitam: ‘Rājāhamasmi sela dhammarājā anuttaro ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaṭiechchāmī ”ti.

Vaṇṇabhaṇanapañho dasamo.

11. AHIMSĀNIGGAHAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā: ‘Ahimsayam param loke piyo hehisī¹ māmako ’ti. Puna ca bhaṇitam: ‘Nigganhe niggahārahām paggañhe paggahārahan ’ti. Niggaho nāma bhante nāgasena hatthacchedo pādacchedo vadho bandhanaṁ kāraṇā māraṇam santativikopanam. Na etam vacanam bhagavato yuttam. Na ca bhagavā arahati etam vacanam vattum.

Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: ‘Ahimsayam param loke piyo hehisī māmako ’ti, tena hi ‘nigganhe niggahārahām paggañhe paggahārahan ’ti yan vacanam, tam micchā. Yadi tathāgatena bhaṇitam: ‘Nigganhe niggahārahām paggañhe paggahārahan’ tena hi ‘ahimsayam param loke piyo hehisī māmako ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Ahimsayam param loke piyo hehisī māmako ’ti. Bhaṇitañca: ‘Nigganhe niggahārahām paggañhe paggahārahan ’ti.

¹ hohisi - Ma, PTS, Sīmu.

Tâu đại vương, trong khi đang giải thích về hiện tướng của bản thể luôn cả cốt lõi, về bản thể, về sự hiển hiện, về sự hiện hữu, về thực thể, về trạng thái thật của Giáo Pháp, đức Thế Tôn đã nói lên câu thứ nhất rằng: ‘Này các tỳ khưu, nếu những người khác nói lời ca ngợi về Ta, nói lời ca ngợi về Giáo Pháp hoặc về Hội Chúng, trong trường hợp ấy các ngươi không nên thể hiện nỗi vui mừng, niềm hoan hỷ, hay tâm trạng phấn khởi của tâm.’

Trái lại, trong khi lời ca ngợi đúng theo sự thật của Bà-la-môn Sela đang được nói lên, đức Thế Tôn đã tuyên dương nhiều hơn, trội hơn về đức hạnh của bản thân rằng: ‘Này Sela, Ta là đức vua, đấng Pháp vương vô thượng,’ điều ấy không do nhân lợi lộc, không do nhân danh vọng, không do nhân phe nhóm, không vì lòng mong mỏi đệ tử. Khi ấy, vì lòng thương tưởng, vì lòng bi mẫn, vì ước muốn điều lợi ích (nghĩ rằng): ‘Như vậy sẽ có sự lãnh hội cho người này và ba trăm thanh niên Bà-la-môn,’ nên Ngài đã công bố nhiều hơn, vượt trội hơn về đức hạnh của bản thân rằng: ‘Này Sela, Ta là đức vua, đấng Pháp vương vô thượng.’

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc nói lời ca ngợi là thứ mười.

11. CÂU HỎI VỀ SỰ KHÔNG HÃM HẠI VÀ SỰ TRẤN ÁP:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: **‘Trong khi không hãm hại người khác ở trên đời, người sẽ trở thành người được yêu mến, được thân cận.’**” Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng: **‘Hãy trấn áp kẻ xứng đáng với sự trấn áp, hãy nâng đỡ kẻ xứng đáng với sự nâng đỡ.’** Thưa ngài Nāgasena, trấn áp nghĩa là chặt tay, chặt chân, trừng phạt, giam cầm, hành hạ, giết chết, làm tổn thương sự tiếp nối (mạng sống). Lời nói này đối với đức Thế Tôn là không được đúng đắn. Và đức Thế Tôn không thể nào nói lời nói này.

Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘Trong khi không hãm hại người khác ở trên đời, người sẽ trở thành người được yêu mến, được thân cận,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Hãy trấn áp kẻ xứng đáng với sự trấn áp, hãy nâng đỡ kẻ xứng đáng với sự nâng đỡ’ là sai trái. Nếu đức Như Lai đã nói rằng: ‘Hãy trấn áp kẻ xứng đáng với sự trấn áp, hãy nâng đỡ kẻ xứng đáng với sự nâng đỡ,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Trong khi không hãm hại người khác ở trên đời, người sẽ trở thành người được yêu mến, được thân cận’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: **‘Trong khi không hãm hại người khác ở trên đời, người sẽ trở thành người được yêu mến, được thân cận.’**” Và Ngài đã nói rằng: **‘Hãy trấn áp kẻ xứng đáng với sự trấn áp, hãy nâng đỡ kẻ xứng đáng với sự nâng đỡ.’**

‘Ahimsayam param loke piyo hehisī māmako ’ti sabbesam̄ mahārāja tathāgatānam̄ anumatam̄ etam̄ esā anusatthi,¹ esā dhammadesanā, dhammo hi mahārāja ahimsālakkhaṇo. Sabhāvavacanam̄ etam̄.

Yampana mahārāja tathāgato āha: ‘Niggañhe niggahāraham̄ paggañhe paggahārahan ’ti bhāsā esā. Unnatañ² mahārāja cittam̄ niggahettabbam̄, līnam̄ cittam̄ paggahettabbam̄. Akusalam̄ cittam̄ niggahettabbam̄, kusalam̄ cittam̄ paggahettabbam̄. Ayoniso manasikāro niggahettabbo, yoniso manasikāro paggahettabbo, Micchā paṭipanno niggahettabbo, sammā paṭipanno paggahettabbo. Anariyo niggahettabbo, ariyo paggahettabbo. Coro niggahettabbo, acoro paggahettabbo ”ti.

“Hotu bhante nāgasena. Idāni tvam̄ paccāgato ’si mama visayam̄ yamaham̄ pucchāmi, so me attho upagato. Coro pana bhante nāgasena niggahantena kathaṇam̄ niggahettabbo ”ti?

“Coro mahārāja niggahantena evam̄ niggahettabbo: paribhāsanīyo paribhāsitabbo, dañḍaniyo dañḍetabbo, pabbājanīyo pabbājetabbo, bandhanīyo bandhitabbo, ghātanīyo ghātētabbo ”ti.

“Yampana bhante nāgasena corānam̄ ghātanam̄, tam̄ tathāgatānam̄ anumatan ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Kissa pana coro anusāsanīyo anumato tathāgatānan ”ti?

“Yo so mahārāja ghātiyati, na so tathāgatānam̄ anumatiyā ghātiyati. Sayam̄ katena so ghātiyati. Api ca dhammānusīṭhiyā anusāsiyati. Sakkā pana mahārāja purisam̄ akārakam̄ anaparādham̄ vīthiyam̄ carantam̄ gahetvā matimatā³ ghātayitun ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kena kāraṇena mahārājā ”ti?

“Akārakattā bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja na coro tathāgatānam̄ anumatiyā haññati. Sayam̄ katena so haññati. Kimpaneththa anusāsako kañci dosam̄ āpajjati ”ti?
“Na hi bhante ”ti.

“Tena hi mahārāja tathāgatānam̄ anusatthi sammānusatthi⁴ hotī ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Evametañ tathā sampaṭiechāmī ”ti.

Ahiṁsāniggahapañho ekādasamo.

¹ anusiṭhi - Ma.

² uddhatañ - Ma, PTS.

³ matimatā - itisaddo Ma. natthi.

⁴ samā anusatthi - PTS.

Tâu đại vương, điều nói là: ‘Trong khi không hãm hại người khác ở trên đời, người sẽ trở thành người được yêu mến, được thân cận,’ đối với tất cả các đức Như Lai thì điều này được chấp thuận, điều này là sự chỉ dạy, điều này là sự giảng giải Giáo Pháp. Tâu đại vương, bởi vì Giáo Pháp có sự không hãm hại là tướng trạng. Điều này là lời nói về bản thể.

Tâu đại vương, còn về việc đức Như Lai đã nói rằng: ‘Hãy trấn áp kẻ xứng đáng với sự trấn áp, hãy nâng đỡ kẻ xứng đáng với sự nâng đỡ,’ điều ấy là ngôn từ. Tâu đại vương, tâm bị kích động là cần được trấn áp, tâm trì trệ là cần được nâng đỡ. Tâm bất thiện là cần được trấn áp, tâm thiện là cần được nâng đỡ. Tác ý không đúng đường lối là cần được trấn áp, tác ý đúng đường lối là cần được nâng đỡ. Sự thực hành sai trái là cần được trấn áp, sự thực hành đúng đắn là cần được nâng đỡ. Người không thánh thiện là cần được trấn áp, người thánh thiện là cần được nâng đỡ. Kẻ trộm cướp là cần được trấn áp, kẻ không là trộm cướp là cần được nâng đỡ.”

“Thưa ngài Nāgasena, hãy là vậy. Giờ đây ngài mới đề cập đến vấn đề của trẫm, trẫm quan tâm đến ý nghĩa của điều trẫm hỏi. Thưa ngài Nāgasena, như vậy trong khi trấn áp kẻ trộm cướp thì nên trấn áp như thế nào?”

“Tâu đại vương, trong khi trấn áp kẻ trộm cướp thì nên trấn áp như vậy: Kẻ đáng quở trách thì nên quở trách, kẻ đáng trừng phạt thì nên trừng phạt, kẻ đáng lưu đày thì nên lưu đày, kẻ đáng giam cầm thì nên giam cầm, kẻ đáng tử hình thì nên tử hình.”

“Thưa ngài Nāgasena, như vậy việc tử hình những kẻ trộm cướp có được các đức Như Lai chấp thuận không?”

“Tâu đại vương, không.”

“Thưa ngài Nāgasena, vậy thì tại sao việc kẻ trộm cướp cần được chỉ dạy lại được các đức Như Lai chấp thuận?”

“Tâu đại vương, kẻ nào bị tử hình, không phải do sự chấp thuận của các đức Như Lai mà kẻ ấy bị tử hình. Kẻ ấy bị tử hình bởi việc đã làm của chính bản thân. Thêm nữa, kẻ ấy được chỉ dạy theo sự chỉ dạy về Giáo Pháp. Tâu đại vương, phải chăng bậc trí có thể bắt giữ người không gây án không phạm tội đang đi trên đường rồi giết chết không?”

“Thưa ngài, không thể.”

“Tâu đại vương, vì lý do gì?”

“Thưa ngài, vì là người không gây án.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế kẻ trộm cướp sẽ bị giết chết không phải do sự chấp thuận của các đức Như Lai. Kẻ ấy sẽ bị giết chết bởi việc đã làm của chính bản thân. Như thế, phải chăng trong trường hợp này người chỉ dạy phạm vào lỗi lầm nào đó?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, như thế thì sự chỉ dạy của các đức Như Lai là sự chỉ dạy đúng đắn.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về sự không hãm hại và sự trấn áp là thứ mươi một.

12. BHIKKHUPAÑĀMITAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā: ‘**Akkodhano vigatakhīlo ’hamasmī** ’ti, puna ca tathāgato there sāriputtamoggallāne saparise pañāmesi. Kinnu kho bhante nāgasena tathāgato kupito parisam pañāmesi, udāhu tuṭṭho pañāmesi? Etam tāva jānāhi ‘imam nāmā ’ti. Yadi bhante kupito parisam pañāmesi, tena hi tathāgatassa kodho appativattito. Yadi tuṭṭho pañāmesi, tena hi avatthusmiṇ ajānantena pañāmitā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Akkodhano vigatakhīlo ’hamasmī ’ti pañāmitā ca therā sāriputtamoggallāna saparisā. Tañca pana na kopena. Idha mahārāja kocideva puriso mahāpaṭhaviyā mūle vā khānuke vā pāsāṇe vā kāthale vā visame vā bhūmibhāge khalitvā patati, api nu kho mahārāja mahāpaṭhavi kupitā tam pāteti ”ti?

“Na hi bhante. Natthi mahāpaṭhaviyā kopo vā pasādo vā, anunaya-paṭighavippamuttā mahāpaṭhavi. Sayameva so alaso khalitvā patito ”ti.

“Evameva kho mahārāja natthi tathāgatānam kopo vā pasādo vā, anunayapaṭighavippamuttā tathāgatā arahanto sammāsambuddhā, atha kho sayam kateneva te attano aparādhena pañāmitā. Idha pana mahārāja samuddo na matena kuṇapena saṃvasati. Yam hoti mahāsamudde matañ kuṇapam, tam khippameva nicchubhati, thalam ussādeti. Api nu kho mahārāja mahāsamuddo kupito tam kuṇapam nicchubhati ”ti?

3. “Na hi bhante. Natthi mahāsamuddassa kopo vā pasādo vā. Anunaya-paṭighavippamutto mahāsamuddo ”ti.

“Evameva kho mahārāja natthi tathāgatānam kopo vā pasādo vā. Anunayapaṭighavippamuttā tathāgatā arahanto sammāsambuddhā. Atha kho sayam kateneva te attano aparādhena pañāmitā.

Yathā mahārāja paṭhaviyā khalito patati,¹ evam jinasāsanavare khalito pañāmiyatī. Yathā mahāsamudde matañ kuṇapam nicchubhati,² evam jinasāsanavare khalito pañāmiyatī.

Yam pana te mahārāja tathāgato pañāmesi, tesam atthakāmo hitakāmo sukhakāmo visuddhikāmo, ‘evam ime jātijarāvyādhimaraṇā parimuccissantī ’ti pañāmesi ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaṭiechhāmī ”ti.

Bhikkhupañāmitapañho bārasamo.

Pañāmitavaggo tatiyo.

(Imasmiṇ vagge bārasa pañhā)

--ooOoo--

¹ patīyatī - Ma, PTS.

² nicchubhīyatī - Ma, PTS.

12. CÂU HỎI VỀ VIỆC ĐÃ GIẢI TÁN CÁC VỊ TỲ KHƯU:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Ta không có nỗi giận, không có khắt khe.**’ Và thêm nữa, đức Như Lai đã giải tán hai vị trưởng lão Sāriputta và Moggallāna cùng với đồ chúng (của hai vị). Thưa ngài Nāgasena, có phải đức Như Lai đã giải tán đồ chúng khi bị nỗi giận, hay là đã giải tán khi được vui vẻ? Xin ngài nhận biết cho việc ấy là thuộc về trường hợp nào. Thưa ngài Nāgasena, nếu đã giải tán đồ chúng khi bị nỗi giận, như thế thì đối với đức Thế Tôn sự nỗi giận còn chưa được dứt trừ. Nếu đã giải tán đồ chúng khi được vui vẻ, như thế thì (đồ chúng) đã bị giải tán khi không có cớ sự, trong khi không hay biết. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Ta không có nỗi giận, không có khắt khe,’ và hai vị trưởng lão Sāriputta và Moggallāna cùng với đồ chúng đã bị giải tán. Tuy nhiên, điều ấy không do sự nỗi giận. Tâu đại vương, ở đây có người nam nào đó vấp chân vào rễ cây, gốc cây, cục đá, miếng sành, hoặc chõ đất không bằng phẳng rồi té ngã. Tâu đại vương, phải chăng đại địa cầu này bị nỗi giận rồi làm cho kè ấy té ngã?”

“Thưa ngài Nāgasena, không đúng. Đối với đại địa cầu không có sự nỗi giận hay vui thích. Đại địa cầu được thoát khỏi sự ưng ý và ghét bỏ. Kẻ ấy chính tự mình lơ đãnh nên mới bị vấp chân rồi té ngã.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với các đức Như Lai không có sự nỗi giận hay vui thích. Các đức Như Lai, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác, đã thoát khỏi sự ưng ý và ghét bỏ. Lúc bấy giờ, các vị ấy chính vì việc đã làm của mình nên mới bị giải tán vì sự sai trái của bản thân. Tâu đại vương, hơn nữa ở đây biển cả không sống chung với xác chết. Nghĩa là khi ở trong biển cả có xác chết, nó tức thời đưa xác chết ấy ra khỏi, hoặc hất lên đất liền. Tâu đại vương, phải chăng biển cả bị nỗi giận rồi đưa xác chết ấy ra khỏi?”

3. “Thưa ngài, không đúng. Đối với biển cả không có sự nỗi giận hay vui thích. Biển cả được thoát khỏi sự ưng ý và ghét bỏ.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với các đức Như Lai không có sự nỗi giận hay vui thích. Các đức Như Lai, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác, đã thoát khỏi sự ưng ý và ghét bỏ. Lúc bấy giờ, các vị ấy chính vì việc đã làm của mình, vì sự sai trái của bản thân nên mới bị giải tán.

Tâu đại vương, giống như người bị lôi lầm với trái đất rồi té ngã, tương tự y như thế người bị lôi lầm với lời dạy cao quý của đấng Chiến Thắng thì bị giải tán. Giống như xác chết ở trong biển cả thì bị đưa ra khỏi, tương tự y như thế người bị lôi lầm với lời dạy cao quý của đấng Chiến Thắng thì bị giải tán.

Tâu đại vương, hơn nữa việc đức Như Lai đã giải tán các vị ấy với sự mong muốn điều tốt đẹp, mong muốn điều lợi ích, mong muốn sự an lạc, mong muốn sự thanh tịnh cho các vị ấy; Ngài đã giải tán (nghĩ rằng): ‘Như vậy những người này sẽ được hoàn toàn giải thoát khỏi sanh-già-bệnh-chết.’”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc đã giải tán các vị tỳ khưu là thứ mươi hai.

Phẩm Đã Bị Giải Tán là thứ ba.

(Trong phẩm này có mươi hai câu hỏi)

--ooOoo--

IV. SABBAÑÑUTAÑĀNAVAGGO

1. IDDHİYĀ KAMMAVIPĀKA- BALAVATARAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā: ‘Etadaggam bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ iddhimantānaṁ yadidam mahāmoggallāno ’ti. Puna ca kira so lagulehi paripothito bhinnasiso sañcūṇitāṭṭhimāṇsadhamanimajjāparigatto¹ parinibbuto ’ti. Yadi bhante nāgasena thero mahāmoggallāno iddhiyā koṭīṁ gato, tena hi ‘lagulehi paripothito parinibbuto ’ti yaṁ vacanam, tam micchā. Yadi lagulehi paripothito parinibbuto, tena hi ‘iddhiyā koṭīṁ gato ’ti tampi vacanam micchā. Kim na samattho iddhiyā attano upaghātam apanayitum, sadevakassapi lokassa paṭisaraṇam bhavitum?² Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Etadaggam bhikkhave mama sākānaṁ bhikkhūnaṁ iddhimantānaṁ yadidam mahāmoggallāno ’ti. Āyasmā ca mahāmoggallāno lagulahato parinibbuto. Tañca pana kammādhiggahitenā ”ti.

“Nanu bhante nāgasena iddhimato iddhivisayo ’pi kammavipāko ’pi dve acintiyā? Acintiyena acintiyām apanayitabbaṁ. Yathā nāma bhante keci phalakāmā kapiththena kapiththām pothenti, ambena ambām pothenti, evameva kho bhante nāgasena acintiyena acintiyām pothayitvā apanetabban ”ti.

“Acintiyānampi mahārāja ekaṁ adhimattam balavataram. Yathā mahārāja mahiyā rājāno honti samajaccā. Samajaccānampi tesam eko sabbe abhibhavyā āṇam pavatteti. Evameva kho mahārāja tesam acintiyānam kammavipāko yeva adhimatto balavataro. Kammavipāko yeva sabbe abhibhaviya āṇam pavatteti. Kammādhiggahitassa avasesā kiriyā okāsam na labhanti.

Idha pana mahārāja koci puriso kismicideva pakaraṇe aparajjhati na tassa mātā vā pitā vā bhaginibhātaro vā sakhisahāyakā vā tam tāyanti, atha kho rājā eva tattha abhibhaviya āṇam pavatteti. Kim tattha kāraṇam? Aparādhikatā. Evameva kho mahārāja tesam acintiyānam kammavipāke yeva adhimatto balavataro. Kammavipāko yeva sabbe abhibhaviya āṇam pavatteti. Kammādhiggahitassa avasesā kiriyā okāsam na labhanti.

¹ sañcūṇitāṭṭhimāṇsadhamanichinnaparigatto - Ma;
sañcūṇitāṭṭhi mamsa-dhamani-majja-parikatto - PTS;
dhamanichinnaparigātte, dhamanimajjāpakanto - Simu.

² bhavitum arahoti - Ma, PTS, Simu.

IV. PHẨM VỀ TRÍ TOÀN TRI:

1. CÂU HỎI VỀ QUẢ THÀNH TỰU CỦA NGHIỆP CÓ NĂNG LỰC LỚN HƠN THẦN THÔNG:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, vị đứng đầu trong số các tỳ khưu đệ tử có thần thông của Ta tức là Mahāmoggallāna.**’ Và thêm nữa, nghe nói vị ấy bị đánh bằng những cây côn, có đầu bị vỡ, xương thịt gân bị nghiền nát thành bột, và toàn thân bị chặt đứt, rồi viên tịch Niết Bàn. Thưa ngài Nāgasena, nếu vị trưởng lão Mahāmoggallāna đã đạt đến tột đỉnh của thần thông, như thế thì lời nói rằng: ‘Bị đánh bằng những cây côn rồi viên tịch Niết Bàn’ là sai trái. Nếu bị đánh bằng những cây côn rồi viên tịch Niết Bàn, như thế thì lời nói rằng: ‘Đã đạt đến tột đỉnh của thần thông’ cũng là sai trái. Có phải vị ấy không có khả năng về thần thông để tránh né việc chết chóc của mình, để trở thành đối tượng nương nhờ của thế gian luôn cả chư Thiên? Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, vị đứng đầu trong số các tỳ khưu đệ tử có thần thông của Ta tức là Mahāmoggallāna.’ Và đại đức Mahāmoggallāna đã bị đánh bằng cây côn rồi viên tịch Niết Bàn. Tuy nhiên, điều ấy là do đã bị chế ngự bởi nghiệp.”

“Thưa ngài Nāgasena, thế không phải lãnh vực của thần thông đối với người có thần thông và quả thành tựu của nghiệp là hai điều không thể nghĩ bàn hay sao? Và có thể tránh né việc không thể nghĩ bàn (này) bằng việc không thể nghĩ bàn (khác)? Thưa ngài, giống như những ai mong muốn trái cây thì chơi thằng trái táo rừng bằng trái táo rừng, chơi thằng trái xoài bằng trái xoài, thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế sau khi đối chơi việc không thể nghĩ bàn (này) bằng việc không thể nghĩ bàn (khác) thì có thể tránh né được.”

“Tâu đại vương, tuy nhiên trong hai điều không thể nghĩ bàn thì một điều là trội hơn, có năng lực lớn hơn. Tâu đại vương, giống như các vị vua ở trên trái đất là tương đương về dòng dõi. Tuy nhiên trong số các vị tương đương về dòng dõi ấy, có một vị thống trị tất cả và thể hiện quyền hành. Tâu đại vương, tương tự y như thế trong số các điều không thể nghĩ bàn ấy, thì chính quả thành tựu của nghiệp là trội hơn, có năng lực lớn hơn. Chính quả thành tựu của nghiệp thống trị tất cả và thể hiện quyền hành. Đối với người đã bị chế ngự bởi nghiệp, các hành động còn lại không đạt được cơ hội.

Tâu đại vương, hơn nữa trong trường hợp một người nam vi phạm một sự việc nào đó, thì người mẹ, hoặc người cha, hoặc anh chị em, hoặc bạn bè thân hữu của người ấy không bảo vệ được anh ta, khi ấy chính đức vua thống trị ở nơi ấy và thể hiện quyền hành. Trong trường hợp ấy cái gì là nguyên nhân? Do tình trạng vi phạm tội. Tâu đại vương, tương tự y như thế trong số các điều không thể nghĩ bàn ấy, thì chính quả thành tựu của nghiệp là trội hơn, có năng lực lớn hơn. Chính quả thành tựu của nghiệp thống trị tất cả và thể hiện quyền hành. Đối với người đã bị chế ngự bởi nghiệp, các hành động còn lại không đạt được cơ hội.

Yathā vā pana mahārāja mahiyā davaḍāhe samuṭṭhite ghaṭasahassampi udakaṇam na sakkoti nibbāpetum. Atha kho aggi yeva tattha abhibhaviya āṇam pavatteti. Kim tattha kāraṇam? Balavato tejassa. Evameva kho mahārāja tesam acintiyānam kammavipākam yeva adhimattam balavataram. Kammavipākam yeva sabbe abhibhaviya āṇam pavatteti. Kammādhiggahitassa avasesā kiriyā okāsam na labhanti. Tasmā mahārāja āyasmato mahāmoggallānassa kammādhiggahitassa lagulehi pothiyamānassa iddhiyā samannāhāro nāhosī ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametañ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Iddhikammavipākapañho paṭhamo.

2. DHAMMAMINAYA- PAṬICCHANNĀPAṬICCHANNAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā: ‘Tathāgatappavedito bhikkhave dhammadvinayo vivaṭo virocati no paṭicchanno ’ti. Puna ca pātimokkhuddeso kevalañca vinayapiṭakam pihitam paṭicchannam. Yadi bhante nāgasena jinasāsane yuttam vā pattam vā samayam vā labhetha, vinayapaññatti vivatā sobheyya. Kena kāraṇena? Kevalam tattha sikkhāsamyo niyamo sīlaguṇa-ācārapaññatti attharaso dhammaraso vimuttriraso. Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: ‘Tathāgatappavedito bhikkhave dhammadvinayo vivaṭo virocati, no paṭicchanno ’ti, tena hi pātimokkhuddeso kevalañca vinayapiṭakam pihitam paṭicchannan ’ti yam vacanam, tam micchā. Yadi pātimokkhuddeso kevalañca vinayapiṭakam pihitam paṭicchannam, tena hi ‘tathāgatappavedito bhikkhave dhammadvinayo vivaṭo virocati no paṭicchanno ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Tathāgatappavedito bhikkhave dhammadvinayo vivaṭo virocati no paṭicchanno ’ti. Puna ca pātimokkhuddeso kevalañca vinayapiṭakam pihitam paṭicchannam. Tañca pana na sabbesam, sīmañ katvā pihitam.

Tividhena mahārāja bhagavatā pātimokkhuddeso sīmañ katvā pihipto: pubbakānam tathāgatānam vāmsavasena pihipto, dhammassa garukattā pihipto, bhikkhubhūmiyā garukattā pihipto.

Tâu đại vương, hoặc là giống như đám lửa rừng khi đã phát khởi ở trái đất thì cho dầu một ngàn lu nước cũng không thể nào dập tắt. Khi ấy, chính ngọn lửa thống trị ở nơi ấy và thể hiện quyền hành. Trong trường hợp ấy cái gì là nguyên nhân? Là do sức mạnh của ngọn lửa. Tâu đại vương, tương tự y như thế trong số các điều không thể nghĩ bàn ấy, thì chính quả thành tựu của nghiệp là trội hơn, có năng lực lớn hơn. Chính quả thành tựu của nghiệp thống trị tất cả và thể hiện quyền hành. Đối với người đã bị chế ngự bởi nghiệp, các hành động còn lại không đạt được cơ hội. Tâu đại vương, do đó đại đức Mahāmoggallāna là đã bị chế ngự bởi nghiệp, trong khi đang bị đánh bằng những cây côn đã không có được sự gom tụ lại của thần thông.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về thần thông và quả thành tựu của nghiệp là thứ nhất.

2. CÂU HỎI VỀ PHÁP VÀ LUẬT ĐƯỢC CHE GIẤU HAY KHÔNG ĐƯỢC CHE GIẤU:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, Pháp và Luật đã được công bố bởi đức Như Lai là bộc lộ, chói sáng, không bị che giấu.**’ Và thêm nữa, việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* và toàn bộ Tạng Luật là được đóng lại, được che giấu. Thưa ngài Nāgasena, nếu ngài đạt được sự gắn bó, hoặc sự thành tựu, hoặc sự lãnh hội trong Giáo Pháp của đẳng Chiến Thắng, thì sự quy định về Luật là được bộc lộ, có thể tỏa sáng. Vì lý do gì? Toàn bộ ở đây là sự thu thúc trong các điều học, sự kiềm chế, sự quy định về giới đức và tánh hạnh đều có hương vị của mục đích, hương vị của Giáo Pháp, hương vị của Giải Thoát. Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, Pháp và Luật đã được công bố bởi đức Như Lai là bộc lộ, chói sáng, không bị che giấu,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* và toàn bộ Tạng Luật là được đóng lại, được che giấu’ là sai trái. Nếu việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* và toàn bộ Tạng Luật là được đóng lại, được che giấu,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, Pháp và Luật đã được công bố bởi đức Như Lai là bộc lộ, chói sáng, không bị che giấu’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, Pháp và Luật đã được công bố bởi đức Như Lai là bộc lộ, chói sáng, không bị che giấu.’ Và thêm nữa, việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* và toàn bộ Tạng Luật là được đóng lại, được che giấu. Tuy nhiên, điều ấy không phải là đối với tất cả (mọi người), sau khi đã thực hiện ranh giới thì việc ấy được đóng lại.

Tâu đại vương, việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* sau khi đã thực hiện ranh giới thì được đóng lại bởi đức Thế Tôn bởi vì ba tính chất: được đóng lại theo quy luật truyền thống của các đức Như Lai thời trước, được đóng lại vì sự cung kính đối với Giáo Pháp, được đóng lại vì sự cung kính đối với địa vị của các tỳ khưu.

Kathaṁ pubbakānam tathāgatānam vamśavasena pātimokkhuddeso sīmaṁ katvā pihipto? Vamso eso mahārāja sabbesam̄ pubbakānam tathāgatānam yadidaṁ bhikkhumajjhē pātimokkhuddeso, avasesānam pihipto. Yathā mahārāja khattiyānam khattiyamāyā khattiyesu yeva carati, evametaṁ khattiyānam lokassa paveṇi avasesānam pihitā. Evameva kho mahārāja vamso eso sabbesam̄ pubbakānam tathāgatānam yadidaṁ bhikkhumajjhē pātimokkhuddeso, avasesānam pihipto.

Yathā vā pana mahārāja mahiyā gaṇā vattanti,¹ mallā atonā pabbatā dhammagiriya brahmagiriya naṭakā naccakā laṅghakā pisācā maṇibhaddā puṇṇabaddhā² candimasuriyā siridevatā kālidevatā sivā vāsudevā ghanikā asipāsā bhaddiputtā ’ti. Tesam̄ tesam̄ rahassam̄ tesu tesu gaṇesu yeva carati, avasesānam pihitam̄. Evameva kho mahārāja vamso eso sabbesam̄ pubbakānam tathāgatānam yadidaṁ bhikkhumajjhē pātimokkhuddeso, avasesānam pihipto. Evam̄ pubbakānam tathāgatānam vamśavasena pātimokkhuddeso sīmaṁ katvā pihipto.

Kathaṁ dhammassa garukattā pātimokkhuddeso sīmaṁ katvā pihipto? Dhammo mahārāja garuko bhāriyo. Tattha sammattakārī aññam̄ ārādheti. Tam̄ tattha paramparāsammattakāritāya pāpuṇāti, na tam̄ tattha paramparāsammattakāritāya pāpuṇāti, ‘mā cāyam̄ sāradhammo varadhammo asammattakārinam̄ hatthagato oñāto avaññāto hīlito khīlito garahito bhavatu, mā cāyam̄ sāradhammo varadhammo dujjanagato oñāto avaññāto hīlito khīlito garahito bhavatū ’ti. Evaṁ dhammassa garukattā pātimokkhuddeso sīmaṁ katvā pihipto.

Yathā mahārāja sāra-vara-pavara-abhijāta-jātimanta-ratta-lohita-candanaṁ nāma savarapuramanugataṁ oñātam̄ avaññātam̄ hilitam̄ khīlitaṁ garahitam̄ bhavati, evameva kho mahārāja ‘māyam̄ sāradhammo varadhammo paramparā-asammattakārinam̄ hatthagato oñāto avaññāto hīlito khīlito garahito bhavatu, mā cāyam̄ sāradhammo varadhammo dujjanagato oñāto avaññāto hīlito khīlito garahito bhavatū ’ti, evam̄ dhammassa garukattā pātimokkhuddeso sīmaṁ katvā pihipto.

¹ seyyathīdaṁ - itisaddo Ma, PTS potthakesu dissate.

² puṇṇabaddhā - Ma, PTS.

Việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* sau khi đã thực hiện ranh giới thì được đóng lại theo quy luật truyền thống của các đức Như Lai thời trước (nghĩa) là thế nào? Tâu đại vương, truyền thống này là của tất cả các đức Như Lai thời trước, tức là việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* ở giữa các vị tỳ khưu, và đóng lại đối với các thành phần còn lại. Tâu đại vương, giống như kiến thức Sát-dế-ly của dòng Sát-dế-ly lưu truyền chỉ trong số các vị Sát-dế-ly, việc như thế này là tập quán đối với thế gian của các vị Sát-dế-ly, và đóng lại đối với các thành phần còn lại. Tâu đại vương, tương tự y như thế truyền thống này là của tất cả các đức Như Lai thời trước, tức là việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* ở giữa các vị tỳ khưu, và đóng lại đối với các thành phần còn lại.

Tâu đại vương, hoặc là giống như các nhóm người sinh sống ở trái đất gồm có: thợ đấu vật, làm xiếc, uốn dẻo, tài tử, diễn viên, kịch sĩ, vũ công, múa rối, ảo thuật, hàng thờ phụng các vị Trời Maṇibhaddā, Puṇṇabhaddā, Thần Mặt Trăng, Thần Mặt Trời, Thần May Mắn, Thần Rủi Ro, Thần Siva, Thần Visnu, Thần Mây, Thần Asipāsā, Thần Bhaddiputta. Điều bí mật của mỗi một nhóm lưu truyền chỉ trong từng nhóm người ấy, và đóng lại đối với các thành phần còn lại. Tâu đại vương, tương tự y như thế truyền thống này là của tất cả các đức Như Lai thời trước, tức là việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* ở giữa các vị tỳ khưu, và đóng lại đối với các thành phần còn lại. Việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* sau khi đã thực hiện ranh giới thì được đóng lại theo quy luật truyền thống của các đức Như Lai thời trước (nghĩa) là như vậy.

Việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* sau khi đã thực hiện ranh giới thì được đóng lại vì sự cung kính đối với Giáo Pháp (nghĩa) là thế nào? Tâu đại vương, Giáo Pháp là đáng được cung kính, đáng được tôn trọng. Ở đây, người có sự thực hành đúng đắn thì đạt được trí tuệ. Người đạt được điều ấy ở đây do sự thực hành đúng đắn theo sự truyền thừa, người không đạt được điều ấy ở đây do sự thực hành đúng đắn theo sự truyền thừa (nghĩ rằng): ‘Giáo Pháp tinh túy, Giáo Pháp cao quý này chớ có rơi vào tay của những người có sự thực hành sai trái, rồi bị chê bai, bị khinh thường, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách. Giáo Pháp tinh túy, Giáo Pháp cao quý này chớ có đến với những người xấu xa, rồi bị chê bai, bị khinh thường, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách.’ Việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* sau khi đã thực hiện ranh giới thì được đóng lại vì sự cung kính đối với Giáo Pháp (nghĩa) là như vậy.

Tâu đại vương, giống như vật gọi là trầm huyết có lõi, cao quý, ưu tú, chính cống, nguyên chất, màu đỏ được đem đến nơi thị tứ ở thôn quê thì bị chê bai, bị khinh thường, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách. Tâu đại vương, tương tự y như thế có người (nghĩ rằng): ‘Giáo Pháp tinh túy, Giáo Pháp cao quý này chớ có rơi vào tay của những người có sự thực hành sai trái theo sự truyền thừa, rồi bị chê bai, bị khinh thường, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách. Giáo Pháp tinh túy, Giáo Pháp cao quý này chớ có đến với những người xấu xa, rồi bị chê bai, bị khinh thường, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách.’ Việc đọc tụng giới bốn *Pātimokkha* sau khi đã thực hiện ranh giới thì được đóng lại vì sự cung kính đối với Giáo Pháp (nghĩa) là như vậy.

Katham bhikkhubhūmiyā garukattā pātimokkhuddeso sīmaṇi katvā pihi? Bhikkhubhāvo kho mahārāja loke atuliyō appamāṇo anagghaniyo, na sakkā kenaci agghāpetum tuletum parimetum, ‘māyam evarūpe bhikkhubhāve ṭhito lokena samasamo bhavatū ’ti bhikkhūnam yeva antare pātimokkhuddeso carati.

Yathā mahārāja loke varapavarabhaṇḍam vatthaṇam vā attharaṇam vā gaja-turaga-ratha-suvaṇṇa-rajata-maṇi-muttā-itthiratanādīni vā nijjita-kammaṣūrā¹ vā, sabbe te rājānamupagacchanti, evameva kho mahārāja yāvatā loke sikkhā² sugatāgamapariyatti ācārasaṇyamasilasaṇyavaraguṇā sabbe te bhikkhusaṅghamupagatā bhavanti. Evam bhikkhubhūmiyā garukattā pātimokkhuddeso sīmaṇi katvā pihi ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Dhammadvinayapaṭicchannāpaṭicchanna-pañho dutiyo.

3. MUSĀVĀDAGARULAHUBHĀVAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, bhāsitampetaṇi bhagavatā: ‘Sampajāna-musāvāde pārājiko hotī ’ti. Puna ca bhaṇitam: ‘Sampajānamusāvāde lahukam̄ āpattiṇi āpajjati ekassa santike desanāvatthukan ’ti. Bhante nāgasena ko panetha viseso? Kim kāraṇam yaṇi cekena musāvādena uccijjati, yaṇi cekena musāvādena satekiccho hoti? Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: ‘Sampajānamusāvāde pārājiko hotī ’ti, tena hi ‘sampajānamusāvāde lahukam̄ āpattiṇi āpajjati ekassa santike desanāvatthukan ’ti yaṇi vacanam, tam̄ micchā. Yadi tathāgatena bhaṇitam: ‘Sampajānamusāvāde lahukam̄ āpattiṇi āpajjati ekassa santike desanāvatthukan ’ti, tena hi ‘sampajānamusāvāde pārājiko hotī ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Sampajānamusāvāde pārājiko hotī ’ti. Bhaṇitañca: ‘Sampajānamusāvāde lahukam̄ āpattiṇi āpajjati ekassa santike desanāvatthukan ’ti. Tañca pana vatthuvasesa garukalahukam̄ hoti. Tam̄ kimmaññasi mahārāja, idha koci puriso parassa pāṇinā pahāram dadeyya, tassa tumhe kim danḍam dhārethā ”ti?

“Yadi so bhante āha: ‘Nakkhamāmī ’ti, tassa mayam akkhamamānassa³ kahāpaṇam harāpemā ”ti.

¹ vijitakammassūrā - Ma.

² sikkhā - itisaddo Machasam̄ potthake natthi.

³ akkhamamāne - Ma, PTS.

Việc đọc tung giới bốn *Pātimokha* sau khi đã thực hiện ranh giới thì được đóng lại vì sự cung kính đối với địa vị của các tỳ khưu (nghĩa) là thế nào? Tâu đại vương, bản thể tỳ khưu ở trên đời quả là không so sánh được, không đo lường được, không định giá được, không ai có thể đem ra đánh giá, đem ra so sánh, đem ra đo lường (nghĩ rằng): ‘Mong rằng người này đứng vững trong bản thể tỳ khưu như vậy và chớ trở thành đồng đẳng với thế gian,’ việc đọc tung giới bốn *Pātimokha* lưu truyền ở giữa chỉ riêng các vị tỳ khưu.

Tâu đại vương, giống như loại hàng hóa cao quý và ưu tú ở trên đời là tấm vải hoặc là tấm thảm trải, hoặc là voi, ngựa, xe, vàng, bạc, ngọc ma-ni, ngọc trai, các châu báu của phụ nữ, v.v... hoặc là những việc làm và các vị anh hùng không bị đánh bại, tất cả các vật ấy đều đến với đức vua. Tâu đại vương, tương tự y như thế hết thảy các điều học, các Kinh điển khéo được truyền thừa và pháp học, các đức tính của việc thu thúc trong hành xử và của sự phòng hộ các giới, tất cả các điều ấy đều đến với hội chúng tỳ khưu. Việc đọc tung giới bốn *Pātimokha* sau khi đã thực hiện ranh giới thì được đóng lại vì sự cung kính đối với địa vị của các tỳ khưu (nghĩa) là như vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về Pháp và Luật được che giấu hay không được che giấu là thứ nhì.

3. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT NẶNG NHẸ CỦA LÒI NÓI DỐI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Khi cố tình nói dối thì phạm tội pārājika.**’ Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng: ‘**Khi cố tình nói dối thì phạm tội nhẹ với việc sám hối trong sự hiện diện của một vị.**’ Thưa ngài Nāgasena, vậy thì ở đây có điều gì khác nhau? Lý do gì mà do một lời nói dối thì bị đứt đoạn và do một lời nói dối lại có được sự sửa chữa? Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘Khi cố tình nói dối thì phạm tội pārājika,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Khi cố tình nói dối thì phạm tội nhẹ với việc sám hối trong sự hiện diện của một vị’ là sai trái. Nếu đức Như Lai đã nói rằng: ‘Khi cố tình nói dối thì phạm tội nhẹ với việc sám hối trong sự hiện diện của một vị,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Khi cố tình nói dối thì phạm tội pārājika’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Khi cố tình nói dối thì phạm tội pārājika.’ Và Ngài đã nói rằng: ‘Khi cố tình nói dối thì phạm tội nhẹ với việc sám hối trong sự hiện diện của một vị.’ Và điều ấy là nặng hay nhẹ tùy theo mức độ của sự việc. Tâu đại vương, đại vương nghĩ gì về điều này? Ở đây, có kẻ tung cú đấm bằng bàn tay vào người khác, đại vương xét xử hình phạt gì đối với kẻ ấy?”

“Thưa ngài, nếu người kia nói: ‘Tôi không tha thứ,’ thì chúng tôi sẽ bảo kẻ không được tha thứ ấy mang lại một đồng tiền.”

“Idha pana mahārāja so yeva puriso tava pāṇīnā pahāraṇ dadeyya, tassa pana ko daṇḍo ”ti?

“Hatthampi ’ssa bhante chedāpeyyāma, pādampi chedāpeyyāma, yāvasīsaṁ kaliracchejjaṁ chedāpeyyāma, sabbampi ’ssa geham¹ vilum-pāpeyyāma, ubhatopakkhe² yāva sattamakulā samugghātāpeyyāmā ”ti.

“Ko panettha mahārāja viseso, kiṁ kāraṇaṁ yan ekassa pāṇippahāre sukhumo kahāpaṇo daṇḍo, yan tava pāṇippahāre hatthacchejjaṁ pādacchejjaṁ yāvakaliracchejjaṁ sabbagehādānam, ubhatopakkhe yāva sattamakulā samugghāto ”ti?

“Manussantarena bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja sampajānamusāvādo vatthuvasena garukalahuko hotī ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Evametaṁ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Musāvādagarulahubhāvapañho tatiyo.

4. BODHISATTADHAMMATĀPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā dhammatādhamma-pariyāye: ‘Pubbeva bodhisattānaṁ mātāpitaro niyatā honti, bodhi niyatā hoti, aggasāvakā niyatā honti, putto niyato hoti, upaṭṭhāko niyato hotū ’ti. Puna ca tumhe bhaṇatha: ‘Tusite kāye ṭhito bodhisatto aṭṭha mahāvilokanāni vilo keti: kālaṁ vilo keti, dīpaṁ vilo keti, desaṁ vilo keti, kulaṁ vilo keti, janettīm vilo keti, āyuṁ vilo keti, māsaṁ vilo keti, nekkhammaṁ vilo ketī ’ti. Bhante nāgasena apari-pakke nāne bujjhanam natthi. Paripakke nāne na sakkā nimesantarampi āgametuṁ, anatikkamanīyam paripakkamānasam. Kasmā bodhisatto kālam vilo keti ‘kamhi kāle uppajjāmī ’ti? Aparipakke nāne bujjhanam natthi. Paripakke nāne na sakkā nimesantarampi āgametuṁ. Kasmā bodhisatto kulaṁ vilo keti ‘kamhi kule uppajjāmī ’ti? Yadi bhante nāgasena pubbeva bodhisattassa mātāpitaro niyatā, tena hi ‘kulaṁ vilo ketī ’ti yan vacanam, tam micchā. Yadi kulaṁ vilo keti, tena hi ‘pubbeva bodhisattassa mātāpitaro niyatā ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokotiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Niyatā mahārāja pubbeva bodhisattassa mātāpitaro, kulañca bodhisatto vilo keti. Kinti pana kulaṁ vilo keti ‘ye me mātāpitaro te khattiyā udāhu brāhmaṇā ’ti, evam kulaṁ vilo keti.

¹ sabbampi tam geham - Ma, PTS, Sīmu.

² ubhatopasse - PTS.

“Tâu đại vương, trái lại ở đây nếu chính kẻ ấy tung cú đấm bằng bàn tay vào đại vương, thì kẻ ấy chịu hình phạt gì?”

“Thưa ngài, đối với kẻ ấy trẫm có thể bảo chặt bàn tay, cũng có thể bảo chặt bàn chân, có thể bảo chặt theo lối xử trảm đến tận cái đầu, cũng có thể cho tịch thu toàn bộ nhà cửa của kẻ ấy, và thủ tiêu hai bên nội ngoại cho đến bảy đời.”

“Tâu đại vương, vậy thì ở đây có điều gì khác nhau? Lý do gì mà trong việc đấm bằng bàn tay vào một người thì chịu hình phạt nhẹ một đồng tiền, còn trong việc đấm bằng bàn tay vào đại vương thì chịu sự bị chặt bàn tay, sự bị chặt bàn chân, cho đến việc bị chặt theo lối xử trảm đến tận cái đầu, sự tịch thu toàn bộ nhà cửa, sự thủ tiêu hai bên nội ngoại cho đến bảy đời.”

“Thưa ngài, do sự cách biệt giữa loài người.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế việc cố tình nói dối là nặng hay nhẹ tùy theo mức độ của sự việc.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về tính chất nặng nhẹ của lời nói dối là thứ ba.

4. CÂU HỎI VỀ QUY LUẬT TỰ NHIÊN ĐỐI VỚI ĐỨC BỒ TÁT:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến ở bài giảng Pháp về quy luật tự nhiên: ‘**Ngay trong thời quá khứ, mẹ cha của các đức Bồ Tát là được xác định, cội cây Bồ Đề là được xác định, các vị Thinh Văn hàng đầu là được xác định, người con trai là được xác định, vị thị giả là được xác định.**’’ Và thêm nữa, ngài nói rằng: ‘**Khi ngự ở tập thê Chư Thiên Tusitā, đức Bồ Tát quán xét tám điều quán xét chánh yếu: Quán xét về thời điểm, quán xét về châu lục, quán xét về xứ sở, quán xét về gia tộc, quán xét về người mẹ, quán xét về tuổi thọ, quán xét về tháng (thời gian trụ thai), quán xét về việc xuất ly.**’’ Thưa ngài Nāgasena, khi trí chưa được chín muồi thì không có sự giác ngộ. Khi trí đã chín muồi thì không thể chờ đợi đầu chi trong nháy mắt. Trí đã chín muồi sẽ không bị vượt qua. Tại sao đức Bồ Tát quán xét thời điểm rằng: ‘Ta tái sanh vào thời điểm nào?’ Khi trí chưa được chín muồi thì không có sự giác ngộ. Khi trí đã chín muồi thì không thể chờ đợi đầu chi trong nháy mắt. Tại sao đức Bồ Tát quán xét gia tộc rằng: ‘Ta tái sanh vào gia tộc nào?’ Thưa ngài Nāgasena, nếu mẹ cha của các đức Bồ Tát là được xác định ngay trong thời quá khứ, như thế thì lời nói rằng: ‘Quán xét về gia tộc’ là sai trái. Nếu (đức Bồ Tát) quán xét về gia tộc, như thế thì lời nói rằng: ‘Mẹ cha của các đức Bồ Tát là được xác định ngay trong thời quá khứ’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, mẹ cha của các đức Bồ Tát là được xác định ngay trong thời quá khứ, và đức Bồ Tát quán xét về gia tộc. Nhưng quán xét về gia tộc như thế nào? Quán xét về gia tộc như vậy: ‘Những người nào là mẹ cha của ta, có phải những người ấy là Sát-đế-ly hay là Bà-la-môn?’

Atṭhannam̄ mahārāja pubbeva anāgataṁ oloketabbam̄ hoti. Katamesam̄ atṭhannam̄? Vāṇijassa mahārāja pubbeva vikkayabhaṇḍam̄ oloketabbam̄ hoti. Hatthināgassa pubbeva sōṇḍaya anāgato maggo oloketabbo hoti. Sākaṭikassa pubbeva anāgataṁ tittham̄ oloketabbam̄ hoti. Niyāmakassa pubbeva anāgataṁ tiram̄ oloketvā nāvā pesetabbā hoti. Bhisakkassa pubbeva āyūm̄ oloketvā āturo upasāṅkamitabbo hoti. Uttarasetussa pubbeva thirāthirabhāvam̄ jānitvā abhirūhitabbam̄ hoti. Bhikkhussa pubbeva anāgataṁ kālam̄ paccavekkhitvā bhojanam̄ bhuñjitabbam̄ hoti. Bodhisattānam̄ pubbeva kulam̄ oloketabbam̄ hoti ‘khattiyakulam̄ vā brāhmaṇakulam̄ vā ’ti. Imesam̄ kho mahārāja atṭhannam̄ pubbeva anāgataṁ oloketabbam̄ hotī ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametam̄ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Bodhisattadhammatāpāñho catuttho.

5. ATTANIPĀTANAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, bhāśitampetam̄ bhagavatā: ‘Na bhikkhave attānam̄ pātetabbam̄, yo pāteyya yathā dhammo kāretabbo ’ti. Puna ca tumhe bhaṇatha: ‘Yattha katthaci bhagavā sāvakānaṁ dhammam̄ desayamāno anekapariyāyena jātiyā jarāya byādhino marañassa samucchedāya dhammam̄ deseti. Yo hi koci jātijarāvyaḍhi-maraṇam̄ samatikkamati, tam̄ paramāya pasam̄sāya pasam̄satī ’ti. Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhanitam̄: ‘Na bhikkhave attānam̄ pātetabbam̄, yo pāteyya yathā dhammo kāretabbo ’ti, tena hi ‘jātiyā jarāya byādhino marañassa samucchedāya dhammam̄ desetī ’ti yam vacanam, tam̄ micchā. Yadi jātiyā jarāya byādhino marañassa samucchedāya dhammam̄ deseti, tena hi ‘na bhikkhave attānam̄ pātetabbam̄. Yo pāteyya yathā dhammo kāretabbo ’ti tampi vacanam̄ micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāśitampetam̄ mahārāja bhagavatā: ‘Na bhikkhave attānam̄ pātetabbam̄. Yo pāteyya yathā dhammo kāretabbo ’ti. Yattha katthaci bhagavatā sāvakānaṁ dhammam̄ desayamānenā ca anekapariyāyena jātiyā jarāya byādhino marañassa samucchedāya dhammo desito. Tattha pana kāraṇam̄ atthi, yena bhagavā kāraṇena paṭikkhipi samādapesi cā ”ti.

Tâu đại vương, sự việc chưa xảy đến nên được xem xét trước đối với tám hạng. Đối với tám hạng nào? Tâu đại vương, đối với thương buôn, hàng hóa mua bán nên được xem xét trước. Đối với con voi chúa, con đường chưa đi đến nên được xem xét trước bằng voi. Đối với người đánh xe bò, bến nước cạn chưa đi đến nên được xem xét trước. Đối với người thuyền trưởng, bến tàu chưa đi đến nên được xem xét trước rồi mới nên cho thuyền tiến vào. Đối với người thầy thuốc, nên xem xét trước về tuổi thọ rồi mới nên đến gần người bệnh. Đối với cây cầu để vượt qua, nên biết trước về tình trạng bền hay yếu rồi mới nên bước lên. Đối với vị tỳ khưu, nên quán xét trước về thời gian (thọ thực) còn chưa trôi qua rồi mới nên thọ dụng thức ăn. Đối với các đức Bồ Tát, nên xem xét trước về gia tộc là gia tộc Sát-đế-ly hay là gia tộc Bà-la-môn. Tâu đại vương, đối với tám hạng này thì sự việc chưa xảy đến nên được xem xét trước."

"Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy."

Câu hỏi về quy luật tự nhiên đối với đức Bồ Tát là thứ tư.

5. CÂU HỎI VỀ VIỆC TỰ KẾT LIÊU BẢN THÂN:

1. "Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: 'Này các tỳ khưu, không nên tự kết liễu bản thân; vị nào tự kết liễu thì nên được hành xử theo pháp.' Và thêm nữa, ngài nói rằng: 'Ở bất cứ nơi nào, trong khi thuyết giảng Giáo Pháp cho các đệ tử, đức Thế Tôn thuyết giảng Giáo Pháp bằng nhiều phương tiện nhằm cắt đứt hoàn toàn đối với sanh, đối với già, đối với bệnh, đối với chết. Bởi vì bất cứ vị nào vượt qua sanh-già-bệnh-chết, Ngài ca ngợi vị ấy với lời ca ngợi cao cả nhất.' Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: 'Này các tỳ khưu, không nên tự kết liễu bản thân; vị nào tự kết liễu thì nên được hành xử theo pháp,' như thế thì lời nói rằng: 'Ngài thuyết giảng Giáo Pháp nhằm cắt đứt hoàn toàn đối với sanh, đối với già, đối với bệnh, đối với chết' là sai trái. Nếu Ngài thuyết giảng Giáo Pháp nhằm cắt đứt hoàn toàn đối với sanh, đối với già, đối với bệnh, đối với chết, như thế thì lời nói rằng: 'Này các tỳ khưu, không nên tự kết liễu bản thân; vị nào tự kết liễu thì nên được hành xử theo pháp' cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài."

2. "Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: 'Này các tỳ khưu, không nên tự kết liễu bản thân; vị nào tự kết liễu thì nên được hành xử theo pháp.' Ở bất cứ nơi nào, trong khi thuyết giảng Giáo Pháp cho các đệ tử, đức Thế Tôn thuyết giảng Giáo Pháp bằng nhiều phương tiện nhằm cắt đứt hoàn toàn đối với sanh, đối với già, đối với bệnh, đối với chết. Tuy nhiên trường hợp ấy là có lý do, mà với lý do ấy đức Thế Tôn đã khước từ và đã khuyến khích."

¹ 'Tự kết liễu' là đã được dịch thoát. Từ Pāli *pāteti* có ý nghĩa là 'làm cho rơi, lao xuống.'

“Kim panettha bhante nāgasena kāraṇam, yena bhagavā kāraṇena paṭikkhipi, samādapesi cā ”ti?

“Silavā mahārāja sīlasampanno agadasamo sattānam kilesavisavināsane, osadhasamo sattānam kilesabyādhivūpasame, udakasamo sattānam kilesarajojallāpaharaṇe, maniratanasamo sattānam sabbasampattidāne, nāvāsamo sattānam caturoghapāragamane, satthavāhasamo sattānam jātikantāratarare, vātasamo sattānam tividhaggisantāpanibbāpane, mahāmeghasamo sattānam mānasaparipūraṇe, ācariyasamo sattānam kusalasikkhāpane, sudesakasamo sattānam khemapathamācikkhane. Evarūpo mahārāja bahuguṇo anekaguṇo appamāṇaguṇo guṇarāsi guṇapuṇjo sattānam vaddhikaro ‘silavā mā vinassī ’ti sattānam anukampāya mahārāja¹ bhagavā sikkhāpadam paññāpesi: ‘Na bhikkhave attānam pātetabbam. Yo pāteyya yathā dhammo kāretabbo ’ti. Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena bhagavā paṭikkhipi.

Bhāsitampetam mahārāja therena kumārakassapena citrakathikena² pāyāsirājaññassa paralokaṇ dīpayamānena: ‘Yathā yathā kho rājañña samañabrahmaṇā silavanto kalyāṇadhammā ciram dīghamaddhānam tiṭṭhanti, tathā tathā³ bahujanahitāya paṭipajjanti bahujanasukhāya lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānan ’ti.

Kena pana kāraṇena bhagavā samādapesi? Jātipi mahārāja dukkhā, jarāpi dukkhā, vyādhipi dukkho, maraṇampi dukkham, sokopi dukkho, paridevopi dukkho, dukkhampi dukkham, domanassampi dukkham, upāyāsopi dukkho, appiyehi sampayogopi dukkho, piyehi vippayogopi dukkho, mātumaraṇampi dukkham, pitumaraṇampi dukkham, bhātu-maraṇampi dukkham, bhaginimaraṇampi dukkham, puttamaranampi dukkham, dāramaraṇampi dukkham, nīṭavyasanampi dukkham, roga-byasanampi dukkham, bhogabyasanampi dukkham, sīlabyasanampi dukkham, diṭṭhibyasanampi dukkham, rājabhayampi dukkham, corabhayampi dukkham, veribhayampi dukkham, dubbhikkhabhayampi dukkham, aggibhayamhi dukkham, udakabhayampi dukkham, ūmibhayampi dukkham, āvaṭṭabhayampi dukkham, kumbhīlabhayampi dukkham, susukābhayampi dukkham, attānuvādabhayampi dukkham, parānuvādabhayampi dukkham, daṇḍabhayampi dukkham, duggatibhayampi dukkham, parisasārajjabhayampi dukkham, ājivikabhayampi dukkham, maraṇabhayampi dukkham, vettehi tālanampi dukkham, kasāhi tālanampi dukkham, addhadanḍakehi tālanampi dukkham, hatthacchedanampi dukkham, pādacadchedanampi dukkham, hatthapādacadchedanampi dukkham, kaṇṭacchedanampi dukkham, nāsacchedanampi dukkham, kaṇṭa-nāsacchedanampi dukkham,

¹ mahārāja - itisaddo Ma, potthake na dissate.

² vicitrakathikena - Ma, PTS.

³ bahum puññam pasavanti - Machasam adhikam.

“Thưa ngài Nāgasena, vậy thì ở đây có lý do gì mà với lý do ấy đức Thế Tôn đã khuất từ và đã khuyến khích?”

“Tâu đại vương, người có giới, đây đủ về giới, giống như liều thuốc giải trong việc tiêu diệt chất độc phiền não của chúng sanh, giống như phương thuốc làm dịu xuống cơn bệnh phiền não của chúng sanh, giống như nước trong việc tẩy trừ bụi bặm phiền não của chúng sanh, giống như viên ngọc quý ma-ni trong việc ban phát tất cả các sự thành tựu cho chúng sanh, giống như chiếc thuyền trong việc vượt lên trên bốn dòng lũ của chúng sanh, giống như người hướng dẫn đoàn xe trong việc vượt qua bãi sa mạc tái sanh của chúng sanh, giống như làn gió trong việc dập tắt sức nóng của ngọn lửa gồm ba loại cho chúng sanh, giống như cơn mưa lớn trong việc làm tràn đầy tâm ý của chúng sanh, giống như người thầy trong việc rèn luyện điều tốt đẹp cho chúng sanh, giống như người hướng dẫn khéo léo trong việc chỉ ra đạo lộ an toàn cho chúng sanh. Tâu đại vương, người có hình thức như thế là có nhiều đức tính, có vô số đức tính, có vô lượng đức tính, có một khối đức tính, có một đồng đức tính, là người làm lợi lạc cho chúng sanh, tâu đại vương, vì lòng thương tưởng chúng sanh (nghĩ rằng): ‘Chớ để người có giới bị tiêu hoại,’ đức Thế Tôn đã quy định điều học: ‘Này các tỳ khưu, không nên tự kết liễu bản thân; vì nào tự kết liễu thì nên được hành xử theo pháp.’ Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy đức Thế Tôn đã khuất từ.”

Tâu đại vương, điều này cũng đã được vị trưởng lão Kumārakassapa, vị Pháp sư có tài hùng biện, trong lúc đang làm sáng tỏ về thế giới khác cho đức vua Pāyāsi: ‘Thưa bệ hạ, các vị Sa-môn, Bà-la-môn có giới, có thiện pháp, tồn tại thời gian dài lâu như thế nào thì họ thực hành vì sự lợi ích cho nhiều người, vì sự an lạc cho nhiều người, vì lòng thương tưởng thế gian, vì sự tốt đẹp, vì sự lợi ích, vì sự an lạc cho chư Thiên và loài người như thế ấy.’

Vậy thì vì lý do gì mà đức Thế Tôn đã khuyến khích? Tâu đại vương, sanh cũng là khổ, già cũng là khổ, chết cũng là khổ, sầu muộn cũng là khổ, than vãn cũng là khổ, khổ đau cũng là khổ, ưu phiền cũng là khổ, thất vọng cũng là khổ, sự liên hệ với những gì không yêu thích cũng là khổ, sự xa lìa với những gì yêu thích cũng là khổ, cái chết của mẹ cũng là khổ, cái chết của cha cũng là khổ, cái chết của anh em trai cũng là khổ, cái chết của chị em gái cũng là khổ, cái chết của con cũng là khổ, cái chết của vợ cũng là khổ, mất mát về thân quyến cũng là khổ, mất mát vì bệnh tật cũng là khổ, mất mát về tài sản cũng là khổ, mất mát về giới cũng là khổ, mất mát về kiến thức cũng là khổ, sợ hãi vì đức vua cũng là khổ, sợ hãi vì trộm cướp cũng là khổ, sợ hãi vì kẻ thù cũng là khổ, sợ hãi vì vật thực khó khăn cũng là khổ, sợ hãi vì lửa cũng là khổ, sợ hãi vì nước cũng là khổ, sợ hãi vì sóng nước cũng là khổ, sợ hãi vì nước xoáy cũng là khổ, sợ hãi vì cá sấu cũng là khổ, sợ hãi vì cá dữ cũng là khổ, sợ hãi vì sự quở trách của bản thân cũng là khổ, sợ hãi vì sự quở trách của người khác cũng là khổ, sợ hãi vì hình phạt cũng là khổ, sợ hãi vì khổ cảnh cũng là khổ, sợ hãi vì e ngại tập thể cũng là khổ, sợ hãi vì sự nuôi mang cũng là khổ, sợ hãi vì sự chết cũng là khổ, việc đánh đập bằng những cây gậy cũng là khổ, việc đánh đập bằng những cây roi cũng là khổ, việc đánh đập bằng những cây đoàn côn cũng là khổ, việc chặt bàn tay cũng là khổ, việc chặt bàn chân cũng là khổ, việc chặt bàn tay và bàn chân cũng là khổ, việc cắt tai cũng là khổ, việc xéo mũi cũng là khổ, việc cắt tai và xéo mũi cũng là khổ,

bilaṅgathālikampi dukkham, saṅkhamuṇḍikampi dukkham, rāhumukhampi dukkham, jotiṁālikampi dukkham, hatthapajjotikampi dukkham, erakavattikampi dukkham, cīrakavāsikampi dukkham, eṇeyyakampi dukkham, balisamaṁsikampi dukkham, kahāpaṇakampi dukkham, khārāpatacchikampi dukkham, paligha-parivattikampi dukkham, paṭalapīṭhakampi dukkham, tattenapi telena osiñcanampi dukkham, sunakhehi khādāpanampi dukkham, jīvasūlāropanampi dukkham, asinā sīsacchedanampi dukkham. Evarūpāni mahārāja bahuvidhāni anekavidhāni dukkhāni saṁsāragato anubhavati.

Yathā mahārāja himavante pabbate abhivaḍḍham¹ udakam gaṅgāya nadiyā pāsāṇa-sakkhara-khara-marumba-āvaṭṭa-gaggalaka-ūmīka-vamka-cadika-āvaraṇa-nīvaraṇa-mūlaka-sākhāsu² pariyoṭtharati. Evameva kho mahārāja evarūpāni bahuvidhāni anekavidhāni dukkhāni saṁsāragato anubhavati.

Pavattam mahārāja dukkham, appavattam sukhām. Appavattassa guṇam pavattassa³ ca bhayaṁ dīpayamāno mahārāja bhagavā appavattassa sacchikiriyāya jātijarāvāyādhimaranasamatikkamāya samādapesi. Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena bhagavā samādapesī ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Sunibbeṭhito pañho. Sukathitam kāraṇam. Evametam tathā sampaticchāmī ”ti.

Attanipātanapañho pañcamo.

6. METTĀNISAMSAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavata: ‘**Mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya bhāvitāya bahulikatāya yānīkatāya vatthukatāya anuṭṭhitāya paricitāya susamāraddhāya ekādasānisamāsa pāṭikānkhā.** Katame ekādasa? Sukhaṁ supati, sukhām paṭibujjhati, na pāpakam supinaṁ passati, manussānam piyo hoti, amanussānam piyo hoti, devatā rakkhanti, nāssa aggi vā visam vā sattham vā kamati,⁴ tuvaṭam cittam samādhiyati, mukhavaṇṇo vippasidati, asammūlho kālam karoti, uttarim appativijjhanto brahmaṇokūpago hotī ’ti. Puna ca tumhe bhaṇatha: ‘Samo kumāro mettāvihārī migasaṅghena parivuto pavane vicaranto piliyakkhena raññā viddho visapītena sallena tattheva mucchito patito ’ti.

¹ abhivuṭṭham - Ma; abhivattaṁ - PTS.

³ pavatte - Ma, PTS.

² pāsāṇa-sakkhara-khara-marumba-āvaṭṭaggarasusarukkha-kallola-ūmi-āvaraṇa-nīvaraṇī-mūlikasādhāsu - kesucipi potthakesu.

⁴ sattham vā kamati - katthaci.

việc (nhúng vào) hũ giấm chua cũng là khổ, việc cạo đầu bôi vôi cũng là khổ, việc đốt lửa ở miệng cũng là khổ, việc thiêu sống cũng là khổ, việc đốt cháy ở bàn tay cũng là khổ, việc lột da thành sợi cũng là khổ, việc mặc y phục vỏ cây cũng là khổ, việc kéo căng thân người ở trên đất cũng là khổ, việc xiên da thịt bằng lưỡi câu cũng là khổ, việc khoét thịt thành đồng tiền cũng là khổ, việc chà xát với chất kiêm cũng là khổ, việc quay tròn ở trên thập tự giá cũng là khổ, việc ngồi ở ghế rơm cũng là khổ, việc rưới báng dầu sôi cũng là khổ, việc cho những con chó gặm cũng là khổ, việc đặt trên giáo nhọn lúc còn sống cũng là khổ, việc chặt đầu bằng gươm cũng là khổ.¹ Tâu đại vương, người bị luân hồi gánh chịu các khổ đau nhiều thứ vô số loại có hình thức như thế.

Tâu đại vương, giống như nước tích lũy ở núi Hi-mã-lạp ngập tràn ở các viên đá, sỏi, cát nhám, vực nước xoáy, ghèn, thác, vật chướng ngại, vật ngăn cản, rễ cây, cành lá ở sông Gaṅgā, tâu đại vương, tương tự y như thế người bị luân hồi gánh chịu các khổ đau nhiều thứ vô số loại có hình thức như thế.

Tâu đại vương, khổ đau thì bị xoay chuyển, an lạc (Niết Bàn) thì không bị xoay chuyển. Tâu đại vương, trong khi giải thích rõ về đức tính của sự không bị xoay chuyển và nguy hiểm của sự bị xoay chuyển, vì sự chứng ngộ pháp không bị xoay chuyển, vì sự vượt qua sanh-già-bệnh-chết mà đức Thế Tôn đã khuyến khích. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy đức Thế Tôn đã khuyến khích.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Câu hỏi đã khéo được tháo gỡ. Lý do đã được giảng giải rõ ràng. Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc tự kết liễu bản thân là thứ năm.

6. CÂU HỎI VỀ LỢI ÍCH CỦA TÂM TÙ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, với từ tâm giải thoát đã được rèn luyện, được tu tập, được thực hành thường xuyên, được tạo thành phuơng tiện, được tạo thành nền tảng, được thiết lập, được tích lũy, được khởi đầu tốt đẹp, mười một điều lợi ích này là điều mong đợi. Mười một điều nào? (Vì ấy) ngủ an lạc, thức dậy an lạc, không nhìn thấy mộng mị xấu xa, được loài người thương mến, được phi nhân thương mến, chư Thiên hộ trì, lửa hoặc thuốc độc hoặc dao gươm không hại được vị ấy, tâm được định nhanh chóng, sắc mặt trầm tĩnh, từ trần không mê mờ, (nếu) chưa thấu triệt pháp cao hơn thì được sanh về thế giới Phạm thiên.’** Và thêm nữa, ngài nói rằng: ‘Bé trai Sāma, có sự an trú tâm từ, được vây quanh bởi bầy nai, trong khi đi lang thang ở khu rừng bị đức vua Piliyakkha bắn bằng mũi tên tầm độc, đã bị bất tỉnh và ngã xuống ngay tại chỗ ấy.’”

¹ Một số hành phạt đã được phỏng đoán (ND). ² Suvaṇṇasāmajātakam - Bồn sanh 540.

Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: ‘Mettāya bhikkhave —pe— brahmaṇalokūpago hotī ’ti, tena hi ‘sāmo kumāro mettāvihārī migasaṅghena parivuto pavane vicaranto piliyakkhena raññā viddho visapītena sallena tattheva mucchito patito ’ti yañ vacanam, tam micchā. Yadi sāmo kumāro mettāvihārī migasaṅghena parivuto pavane vicaranto piliyakkhena raññā viddho visapītena sallena tattheva mucchito patito, tena hi ‘mettāya bhikkhave —pe— nāssa aggi vā visam vā satthañ vā kamati ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho sunipuṇo parisāñho sukhumo gambhīro. Api sunipuṇānam manujānam gatte sedam moceyya so tavānuppatto. Vijaṭehi tam mahājaṭājaṭitam anāgatānam jinaputtānam cakkhum dehi nibbāhanāyā ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Mettāya bhikkhave —pe— nāssa aggi vā visam vā satthañ vā kamati ’ti. Sāmo ca kumāro mettāvihārī migasaṅghena parivuto pavane vicaranto piliyakkhena raññā viddho visapītena sallena tattheva mucchito patito. Tattha pana mahārāja kāraṇam atthi. Katamañ tattha kāraṇam? Nete mahārāja guṇā puggalassa, mettābhāvanāyete guṇā. Sāmo mahārāja kumāro ghaṭam ukkhipanto tasmiñ khaṇe mettābhāvanāya pamatto ahosi. Yasmiñ mahārāja khaṇe puggalo mettam samāpanno hoti, na tassa puggalassa tasmiñ khaṇe aggi vā visam vā satthañ vā kamati, tassa ye keci ahitakāmā upagantvā tam na passanti, na tasmiñ okāsañ labhanti. Nete mahārāja guṇā puggalassa, mettābhāvanāyete guṇā.

Idha mahārāja puriso saṅgāmasūro abhejjakavacajālikam sannayhitvā saṅgāmañ otareyya, tassa sarā khittā upagantvā patanti vikiranti, na tasmiñ okāsañ labhanti. Neso mahārāja guṇo saṅgāmasūrassa, abhejjakavacajālikāyeso guṇo, yassa sarā khittā upagantvā patanti vikiranti. Evameva kho mahārāja nete guṇā puggalassa, mettābhāvanāyete guṇā. Yasmiñ mahārāja khaṇe puggalo mettam samāpanno hoti, na tassa puggalassa tasmiñ khaṇe aggi vā visam vā satthañ vā kamati, tassa ye keci ahitakāmā upagantvā tam na passanti, tasmiñ okāsañ na labhanti. Nete mahārāja guṇā puggalassa, mettābhāvanāyete guṇā.

Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: ‘Này các tỳ khưu, với từ tâm —(như trên)— được sanh về thế giới Phạm thiên,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Bé trai Sāma, có sự an trú tâm từ, được vây quanh bởi bầy nai, trong khi đi lang thang ở khu rừng bị đức vua Piliyakkha bắn bằng mũi tên tẩm độc nên đã bị bất tỉnh và ngã xuống ngay tại chỗ ấy’ là sai trái. Nếu bé trai Sāma, có sự an trú tâm từ, được vây quanh bởi bầy nai, trong khi đi lang thang ở khu rừng bị đức vua Piliyakkha bắn bằng mũi tên tẩm độc, đã bị bất tỉnh và ngã xuống ngay tại chỗ ấy, như thế thì lời nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, với từ tâm —(như trên)— lửa hoặc thuốc độc hoặc dao gươm không hại được vị ấy’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, vô cùng khôn khéo, hết sức tinh vi, tế nhị, sâu xa. Thật chí mõ hỏi có thể tiết ra ở thân thể của những người vô cùng khôn khéo. Nó được dành cho ngài. Xin ngài hãy gỡ rối cục rối lớn đã bị rối lại. Xin ngài hãy ban cho sự nhận thức đến những người con của đấng Chiến Thắng trong ngày vị lai bằng cách giải quyết.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, với từ tâm —(như trên)— lửa hoặc thuốc độc hoặc dao gươm không hại được vị ấy.’ Và bé trai Sāma, có sự an trú tâm từ, được vây quanh bởi bầy nai, trong khi đi lang thang ở khu rừng bị đức vua Piliyakkha bắn bằng mũi tên tẩm độc, đã bị bất tỉnh và ngã xuống ngay tại chỗ ấy. Tâu đại vương, tuy nhiên ở trường hợp ấy là có lý do. Lý do gì ở trường hợp ấy? Tâu đại vương, các đức tính này không thuộc về cá nhân, các đức tính này do sự phát triển tâm từ. Tâu đại vương, bé trai Sāma trong khi đang nâng lên vò nước, vào giây phút ấy đã bị xao lảng về sự phát triển tâm từ. Tâu đại vương, vào giây phút nào con người thể nhập tâm từ thì vào giây phút ấy lửa hoặc thuốc độc hoặc dao gươm không hại được người ấy. Những ai có ý định không tốt đối với người ấy đi đến gần thì không nhìn thấy người ấy, không đạt được cơ hội ở nơi người ấy. Tâu đại vương, các đức tính này không thuộc về cá nhân, các đức tính này do sự phát triển tâm từ.

Tâu đại vương, ở đây người nam, là anh hùng chiến trận, khoác lê chiếc áo giáp lưới sắt không thể xuyên thủng rồi xông vào chiến trường, những mũi tên được bắn ra hướng đến người ấy đều bị rơi xuống tung tóe, không đạt được cơ hội ở nơi người ấy. Tâu đại vương, đức tính ấy không thuộc về người anh hùng chiến trận, đức tính ấy thuộc về chiếc áo giáp lưới sắt không thể xuyên thủng, khiên những mũi tên được bắn ra hướng đến người ấy đều bị rơi xuống tung tóe. Tâu đại vương, tương tự y như thế các đức tính này không thuộc về cá nhân, các đức tính này do sự phát triển tâm từ. Tâu đại vương, vào giây phút nào con người thể nhập tâm từ thì vào giây phút ấy lửa hoặc thuốc độc hoặc dao gươm không hại được người ấy. Những ai có ý định không tốt đối với người ấy đi đến gần thì không nhìn thấy người ấy, không đạt được cơ hội ở nơi người ấy. Tâu đại vương, các đức tính này không thuộc về cá nhân, các đức tính này do sự phát triển tâm từ.

3. Idha pana mahārāja puriso dibbaṁ antaradhānam mūlam hatthe kareyya. Yāva tam mūlam tassa hatthagataṁ hoti, tāva na añño koci pakatimanusso tam purisam passati. Neso mahārāja guṇo purisassa, mūlassaso guṇo antaradhānassa, yaṁ so pakatimanussānaṁ cakkhupathe na dissati.

Evameva kho mahārāja nete guṇā puggalassa, mettābhāvanāyete guṇā. Yasmiṁ mahārāja khaṇe puggalo mettam samāpanno hoti, na tassa puggalassa tasmiṁ khaṇe aggi vā visam vā satthaṁ vā kamati, tassa ye keci ahitakāmā upagantvā tam na passanti, na tasmīm okāsam labhanti. Nete mahārāja gunā puggalassa, mettābhāvanāyete guṇā.

Yathā vā pana mahārāja purisam sukataṁ mahāleñamanuppavīṭham mahatimahāmegho abhivassanto na sakkoti temayitum. Neso mahārāja guṇo purisassa, mahāleñassa so guṇo, yaṁ mahatimahāmegho abhivassanto na tam temeti. Evameva kho mahārāja nete guṇā puggalassa, mettābhāvanāyete guṇā. Yasmiṁ mahārāja khaṇe puggalo mettam samāpanno hoti, na tassa puggalassa tasmiṁ khaṇe aggi vā visam vā satthaṁ vā kamati, tassa ye keci ahitakāmā upagantvā tam na passanti, na tassa sakkonti ahitaṁ kātum. Nete mahārāja gunā puggalassa, mettābhāvanāyete guṇā ”ti.

“Acchariyam bhante nāgasena! Abbhutaṁ bhante nāgasena! Sabbapāpanivāraṇā mettābhāvanā ”ti!

“Sabbakusalaguṇāvahā mahārāja mettābhāvanā hitānampi ahitānampi. Ye te sattā viññāṇabaddhā, sabbesam mahānisamṣā mettābhāvanā sañvibhajitabbā ”ti.

Mettānisamṣapañho chatṭho.

7. KUSALĀKUSALASAMAPĀÑHO

1. “**Bhante nāgasena kusalakārissa pi akusalakārissa pi vipāko samasamo? Udāhu koci viseso attī ”ti?**

“Atthi mahārāja kusalassa ca akusalassa ca viseso. Kusalaṁ mahārāja sukhavipākam saggasamvattanikam. Akusalaṁ dukkhavipākam niraya-samvattanikan ”ti.

3. Tâu đại vương, hơn nữa ở đây một người sử dụng rẽ cây làm tàng hình ở cõi trời nơi bàn tay. Khi nào rẽ cây ấy còn nằm ở bàn tay của người ấy thì không người bình thường nào nhìn thấy người ấy. Tâu đại vương, đức tính ấy không thuộc về người ấy, đức tính ấy thuộc về rẽ cây làm tàng hình, khiến người ấy không hiện ra trong tầm nhìn của những người bình thường.

Tâu đại vương, tương tự y như thế các đức tính này không thuộc về cá nhân, các đức tính này do sự phát triển tâm từ. Tâu đại vương, vào giây phút nào con người thể nhập tâm từ thì vào giây phút ấy lửa hoặc thuốc độc hoặc dao gươm không hại được người ấy. Những ai có ý định không tốt đối với người ấy đi đến gần thì không nhìn thấy người ấy, không đạt được cơ hội ở nơi người ấy. Tâu đại vương, các đức tính này không thuộc về cá nhân, các đức tính này do sự phát triển tâm từ.

Tâu đại vương, hoặc là giống như cơn mưa to lớn khổng lồ đang đổ mưa không thể làm ướt con người đã đi vào trong hang lớn khéo được tạo lập. Tâu đại vương, đức tính ấy không thuộc về người ấy, đức tính ấy thuộc về cái hang lớn, khiến cơn mưa to lớn khổng lồ đang đổ mưa không thể làm ướt người ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế các đức tính này không thuộc về cá nhân, các đức tính này do sự phát triển tâm từ. Tâu đại vương, vào giây phút nào con người thể nhập tâm từ thì vào giây phút ấy lửa hoặc thuốc độc hoặc dao gươm không hại được người ấy. Những ai có ý định không tốt đối với người ấy đi đến gần thì không nhìn thấy người ấy, không đạt được cơ hội ở nơi người ấy. Tâu đại vương, các đức tính này không thuộc về cá nhân, các đức tính này do sự phát triển tâm từ.”

“Thưa ngài Nāgasena, thật là kỳ diệu! Thưa ngài Nāgasena, thật là phi thường! Sự phát triển tâm từ có sự ngăn cản mọi điều xấu xa.”

“Tâu đại vương, sự phát triển tâm từ có sự vận chuyển mọi đức tính tốt đẹp đến những người tốt và luôn cả những người xấu. Sự phát triển tâm từ có lợi ích lớn lao nên được phân phát đến tất cả những chúng sanh đã gắn liền với sự nhận thức.”

Câu hỏi về lợi ích của tâm từ là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ SỰ BẰNG NHAU CỦA THIỆN VÀ BẤT THIỆN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, quả thành tựu của người làm việc thiện cũng như của người làm việc bất thiện là tương đương nhau? Hay là có sự khác biệt nào đó?”

“Tâu đại vương, có sự khác biệt giữa thiện và bất thiện. Tâu đại vương, thiện có an lạc là quả thành tựu, đưa đến cõi trời. Bất thiện có khổ đau là quả thành tựu, đưa đến địa ngục.”

2. “Bhante nāgasena tumhe bhanatha: ‘Devadatto ekantakañho ekanta-kañhehi dhammehi samannāgato. Bodhisatto ekantasukko ekantasukkehi dhammehi samannāgato ’ti. Puna ca devadatto bhave bhave yasena ca pakkhena ca bodhisattena samasamo hoti, kadāci adhikataro vā. Yadā devadatto nagare bārañasiyam brahmadattassa rañño purohitaputto ahosi, tadā bodhisatto chavakacanḍālo ahosi vijjādharo, vijjam parijsapitvā akāle ambaphalāni nibbattesi. Ettāvatā¹ bodhisatto devadattato jātiyā nihīno yasasā ca nihīno.

Puna ca param yadā devadatto rājā ahosi mahāmahīpati sabbakāma-samaṅgī, tadā bodhisatto tassūpabhogo ahosi hatthināgo sabbalakkhaṇa-sampanno. Tassa cārugativilāsam asahamāno rājā vadhamicchanto hatthācariyam evamavoca: ‘Asikkhito te ācariya hatthināgo. Tassa ākāsagamanam nāma kāraṇam karohī ’ti. Tatthapi tāva bodhisatto devadattena jātiyā nihīno lāmako tiracchānagato.

Puna ca param yadā devadatto manusso ahosi pavane naṭṭhāyiko, tadā bodhisatto mahāpaṭhavī nāma makkāto ahosi. Etthapi tāva dissati viseso manussassa ca tiracchānagatassa ca. Tatthapi tāva bodhisatto devadattato jātiyā nihīno.

3. Puna ca param yadā devadatto manusso ahosi soṇuttaro nāma nesādo balavā balavatara nāgabalo, tadā bodhisatto chaddanto nāma nāgarājā ahosi. Tadā so luddako tam hatthināgam ghātesi. Tatthapi tāva devadatto ’va adhikataro.

Puna ca param yadā devadatto manusso ahosi, vanacarako² aniketavāsī, tadā bodhisatto sakuno ahosi titiro mantajjhāyī. Tadāpi so vanacarako tam sakuṇam ghātesi. Tatthapi tāva devadatto ’va jātiyā adhikataro.

Puna ca param yadā devadatto kalābu nāma kāsirājā ahosi, tadā bodhisatto tāpaso ahosi khantivādī. Tadā so rājā tassa tāpasassa kuddho hatthapāde vaṇṣakalire viya chedāpesi. Tatthapi tāva devadatto yeva adhikataro jātiyā ca yasena ca.

Puna ca param yadā devadatto manusso ahosi vanacaro, tadā bodhisatto nandyo nāma vānarindo ahosi. Tadāpi so vanacaro tam vānarindam ghātesi saddhim mātarā kaniṭṭhabhātikena ca. Tatthapi tāva devadatto yeva adhikataro jātiyā.

Puna ca param yadā devadatto manusso ahosi acelako kārambhiyo nāma, tadā bodhisatto paṇḍarako nāma nāgarājā ahosi. Tatthapi tāva devadatto yeva adhikataro jātiyā.

¹ eththa tāva - Ma, PTS.

² vanacāraṇo - kesuci.

2. “Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Devadatta thuần đen, hội đủ các pháp thuần đen. Đức Bồ Tát thuần trắng, hội đủ các pháp thuần trắng.’ Thêm nữa, Devadatta với đức Bồ Tát trong từng kiếp một là tương đương nhau về danh vọng và đồ chúng, hoặc đôi lúc trội hơn. Vào lúc Devadatta đã là con trai viên quan tể tự của đức vua Brahmadatta ở thành Bārāṇasī, khi ấy đức Bồ Tát đã là người thầy pháp có dòng dõi hạ tiện đáng thương, sau khi đọc thần thần chú đã làm trổ ra các trái xoài sai mùa.¹ Khi ở vào trường hợp ấy, đức Bồ Tát là thấp kém về dòng dõi và thấp kém về danh vọng so với Devadatta.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là vị vua, chủ tể của đại địa cầu, có đầy đủ tất cả các dục, khi ấy đức Bồ Tát đã là vật sử dụng của nhà vua, là con long tượng có đủ mọi tướng tốt. Trong khi bị khó chịu với cù chỉ và điệu bộ duyên dáng của con voi, đức vua trong khi muốn giết nên đã nói với người thầy dạy voi như vậy: ‘Này ông thầy, con long tượng này không được ngươi dạy dỗ, ngươi hãy cho nó thực hiện việc tên là ‘đi trên không trung’ đi.’² Luôn cả trường hợp ấy, đức Bồ Tát là loài thú đáng thương, thấp kém về dòng dõi so với Devadatta.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là loài người, kẻ bị phá sản, ở trong rừng, khi ấy đức Bồ Tát đã là con khỉ tên Mahāpaṭhavī.³ Cho đến lần này thì sự khác biệt giữa người và thú được nhận thấy. Luôn cả trường hợp ấy, đức Bồ Tát là thấp kém về dòng dõi so với Devadatta.

3. Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là loài người, là kẻ thợ săn mạnh mẽ tên Soṇuttara, có sức mạnh hơn cả sức mạnh của con voi, khi ấy đức Bồ Tát đã là con voi chúa tên Chaddanta. Khi ấy, gã thợ săn ấy đã giết chết con long tượng ấy.⁴ Luôn cả trường hợp ấy, chính Devadatta là trội hơn.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là loài người, là kẻ sống ở rừng, sống không có chỗ ở, khi ấy đức Bồ Tát đã là loài chim, là con chim đa đa có sự học tập về chúa thuật. Khi ấy, kẻ sống ở rừng ấy cũng đã giết chết con chim ấy. Luôn cả trường hợp ấy, chính Devadatta là trội hơn về dòng dõi.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là vua xứ Kāsi tên Kalābu, khi ấy đức Bồ Tát đã là vị đạo sĩ khổ hạnh giảng về sự kham nhẫn.⁵ Khi ấy, vị vua ấy, bị nỗi giận, đã cho chặt đứt các bàn tay và bàn chân của vị đạo sĩ khổ hạnh ấy như là chém các chồi măng non. Luôn cả trường hợp ấy, chính Devadatta là trội hơn về dòng dõi và danh vọng.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là loài người, là kẻ sống ở rừng, khi ấy đức Bồ Tát đã là con khỉ chúa tên Nandiya. Cũng vào khi ấy, kẻ sống ở rừng ấy đã giết chết con khỉ chúa ấy cùng với khi mẹ và khi em.⁶ Luôn cả trường hợp ấy, chính Devadatta là trội hơn về dòng dõi.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là loài người, là đạo sĩ lõa thể tên Kārambhiya, khi ấy đức Bồ Tát đã là con rồng chúa tên Paṇḍaraka. Luôn cả trường hợp ấy, chính Devadatta là trội hơn về dòng dõi.

¹ Ambajātakam - Bốn sanh 474.

² Dummedhajātakam - Bốn sanh 122.

³ Māhākapijātakam - Bốn sanh 516.

⁴ Chaddantajātakam - Bốn sanh 514.

⁵ Khantivādijātakam - Bốn sanh 313.

⁶ Cūlanandiyajātakam - Bốn sanh 212.

4. Puna ca param yadā devadatto manusso ahosi pavane jaṭilako, tadā bodhisatto tacchako nāma mahāsūkaro ahosi. Tatthapi tāva devadatto yeva jātiyā adhikataro.

Puna ca param yadā devadatto cetīsu suraparicaro nāma rājā ahosi upari purisamatte gagane vehāsaṅgamo, tadā bodhisatto kapilo nāma brāhmaṇo ahosi. Tatthapi tāva devadatto yeva adhikataro jātiyā ca yasena ca.

Puna ca param yadā devadatto manusso ahosi sāmo nāma, tadā bodhisatto ruru nāma migarājā ahosi. Tatthapi tāva devadatto yeva jātiyā adhikataro.

Puna ca param yadā devadatto manusso ahosi luddako pavanacaro, tadā bodhisatto hatthināgo ahosi. So luddako tassa hatthināgassa sattakkhattum dante chinditvā hari. Tatthapi tāva devadatto yeva yoniyā adhikataro.

Puna ca param yadā devadatto sigālo ahosi khattiyadhammo, so yāvatā jambudīpe padesarājāno te sabbe anuyutte akāsi, tadā bodhisatto vidhuro nāma pañđito ahosi. Tatthapi tāva devadatto yeva yasena adhikataro.

5. Puna ca param yadā devadatto hathtināgo hutvā laṭukikāya sakuṇikāya puttakē ghātesi, tadā bodhisatto 'pi hathtināgo ahosi yūthapati. Tattha tāva ubho 'pi te samasamā ahesum.

Puna ca param yadā devadatto yakkho ahosi adhammo nāma, tadā bodhisatto 'pi yakko ahosi dhammo nāma. Tatthapi tāva ubho 'pi samasamā ahesum.

Puna ca param yadā devadatto nāviko ahosi pañcannam kulasatānam issaro, tadā bodhisatto 'pi nāviko ahosi pañcannam kulasatānam issaro. Tatthapi tāva ubho 'pi samasamā ahesum.

Puna ca param yadā devadatto satthavāho ahosi pañcannam sakata-satānam issaro, tadā bodhisatto 'pi satthavāho ahosi pañcannam sakata-satānam issaro. Tatthapi tāva ubho 'pi samasamā ahesum.

Puna ca param yadā devadatto sākho nāma migarājā ahosi, tadā bodhisatto 'pi nigrodho nāma migarājā ahosi. Tatthapi tāva ubho 'pi samasamā ahesum.

4. Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là loài người, là đạo sĩ bện tóc ở trong rừng, khi ấy đức Bồ Tát đã là con heo rừng lớn tên Tacchaka. Luôn cả trường hợp ấy, chính Devadatta là trội hơn về dòng dõi.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là đức vua tên Suraparicara của xứ Cetī, có sự di chuyển trong không trung, ở bầu trời, phía bên trên của đám người, khi ấy đức Bồ Tát đã là vị Bà-la-môn tên Kapila.¹ Luôn cả trường hợp ấy, chính Devadatta là trội hơn về dòng dõi và danh vọng.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là loài người, có tên là Sāma, khi ấy đức Bồ Tát đã là con nai chúa có tên Ruru. Luôn cả trường hợp ấy, chính Devadatta là trội hơn về dòng dõi.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là loài người, là thợ săn sống ở rừng, khi ấy đức Bồ Tát đã là con long tượng. Kẻ thợ săn ấy đã bảy lần cắt lấy ngà của con long tượng ấy rồi mang đi.² Luôn cả trường hợp ấy, chính Devadatta là trội hơn về nguồn gốc xuất thân.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là loài chó rừng, có tư cách của dòng dõi Sát-đế-ly, nó đã làm cho hết thảy tất cả những vị vua của các xứ sở ở Jambudīpa trở thành chư hầu, khi ấy đức Bồ Tát đã là bậc sáng trí tên Vidyhura.³ Luôn cả trường hợp ấy, chính Devadatta là trội hơn về danh vọng.

5. Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là con long tượng, nó đã giết những chim con của con chim cút, khi ấy đức Bồ Tát cũng đã là con long tượng, chúa của một bầy.⁴ Cho đến trường hợp ấy, cả hai đã là tương đương nhau.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là loài Dạ-xoa tên Adhamma, khi ấy đức Bồ Tát cũng đã là loài Dạ-xoa tên Dhamma.⁵ Luôn cả trường hợp ấy, cả hai cũng đã là tương đương nhau.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là thuyền trưởng, là người chỉ huy của năm trăm gia đình, khi ấy đức Bồ Tát cũng đã là thuyền trưởng, là người chỉ huy của năm trăm gia đình.⁶ Luôn cả trường hợp ấy, cả hai cũng đã là tương đương nhau.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là người chỉ đạo đoàn xe, là người chỉ huy năm trăm cỗ xe, khi ấy đức Bồ Tát cũng đã là người chỉ đạo đoàn xe, là người chỉ huy năm trăm cỗ xe.⁷ Luôn cả trường hợp ấy, cả hai cũng đã là tương đương nhau.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là con nai chúa tên Sākha, khi ấy đức Bồ Tát cũng đã là con nai chúa tên Nigrodha.⁸ Luôn cả trường hợp ấy, cả hai cũng đã là tương đương nhau.

¹ *Cetiyajātakam* - Bốn sanh 422.

² *Slavanāgajātakam* - Bốn sanh 72.

³ *Sabbadāṭhajātakam* - Bốn sanh 241.

⁴ *Laṭukikajātakam* - Bốn sanh 357.

⁵ *Dhammajātakam* - Bốn sanh 457.

⁶ *Samuddavaṇijajātakam* - Bốn sanh 466.

⁷ *Apannakajātakam* - Bốn sanh 01.

⁸ *Nigrodhamigajātakam* - Bốn sanh 12.

Puna ca param yadā devadatto sākho nāma senāpati ahosi, tadā bodhisatto nigrodho nāma rājā ahosi. Tatthapi tāva ubhopi samasamā ahesum.

6. Puna ca param yadā devadatto khaṇḍahālo nāma brāhmaṇo ahosi, tadā bodhisatto cando nāma rājakumāro ahosi. Tadā ayaṁ khaṇḍahālo yeva adhikataro.

Puna ca param yadā devadatto brahmadatto nāma rājā ahosi, tadā bodhisatto tassa putto mahāpadumo nāma kumāro ahosi. Tadā so rājā sakaputtam corapapāte khipāpesi. ‘Yato kutoci pitā ’va puttānam adhikataro hoti visiṭṭho ’ti. Tatthapi tāva devadatto yeva adhikataro.

Puna ca param yadā devadatto mahāpatāpo nāma rājā ahosi, tadā bodhisatto tassa putto dhammapālo nāma kumāro ahosi. Tadā so rājā sakaputtassa hatthapāde sīsañca chedāpesi. Tatthapi tāva devadatto yeva uttaro adhikataro.

Ajjetarahi ubho ’pi sakyakule jāyiṁsu. Bodhisatto buddho ahosi sabbaññū lokanāyako, devadatto tassa devadevassa¹ sāsane pabbajitvā iddhiṁ nibbattetvā buddhālayam akāsi.

Kinnu kho bhante nāgasena, yaṁ mayā bhaṇitam, tam sabbam tathā udāhu aññathā ”ti?²

7. “Yaṁ tvam mahārāja bahuvidham kāraṇam³ osāresi, sabbam tam tatheva no aññathā ”ti.

“Yadi bhante nāgasena kaṇho ’pi sukko ’pi samasamagatikā honti, tena hi kusalampi akusalampi samasamavipākam hoti ”ti?

“Na hi mahārāja kusalampi akusalampi samasamavipākam hoti, na hi mahārāja devadatto sabbajanehi paṭiviruddho, bodhisatteneva⁴ paṭiviruddho. Yo tassa bodhisatte paṭivirodho,⁵ so tasmiṁ tasmiṁ yeva bhave paccati, phalam deti.

Devadatto ’pi mahārāja issariye ṛhito janapadesu ārakkham deti, setum sabham puññasālam kāreti, samaṇabrahmaṇānam kapaṇaddhika⁶-vanibbakānam nāthānāthānam yathā paṇihitam dānam deti, tassa so vipākena bhave bhave sampattiyo paṭilabhati. Kassetam mahārāja sakkā vattum ‘vinā dānena damena samiyamena uposathakammena sampattiṁ anubhavissatī ’ti?

¹ devātidevassa - Ma; atidevadevassa - PTS; atidevassa - Sīmu.

² tattham udāhu vitathan ti - Ma, PTS.

³ bahuvidhāni kāraṇāni - Sīmu.

⁴ bodhisatto n’ eva - PTS.

⁵ bodhisattena paṭiviruddho - Ma, Sīmu.

⁶ kapaṇaddhika - Ma; kapaṇiddhika - PTS.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là vị tướng quân tên Sākha, khi ấy đức Bồ Tát đã là vị vua tên Nigrodha.¹ Luôn cả trường hợp ấy, cả hai cũng đã là tương đương nhau.

6. Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là vị Bà-la-môn tên Khaṇḍahāla, khi ấy đức Bồ Tát đã là vị vương tử tên Canda.² Khi ấy, chính Khaṇḍahāla này là trội hơn.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là vị vua tên Brahmadatta, khi ấy đức Bồ Tát đã là vị hoàng tử tên Mahāpaduma, con trai của vị vua ấy. Khi ấy, vị vua ấy đã ra lệnh ném người con trai của mình xuống Corapapāta (khe núi kè cướp).³ 'Bởi vì ở mọi nơi, chính người cha là đặc biệt, là trội hơn những người con trai,' như thế luôn cả trường hợp ấy, chính Devadatta là trội hơn.

Còn có điều khác nữa, vào lúc Devadatta đã là vị vua tên Mahāpatāpa, khi ấy đức Bồ Tát đã là vị hoàng tử tên Dhammapāla, con trai của vị vua ấy. Khi ấy, vị vua ấy đã ra lệnh chặt các bàn tay bàn chân và đầu của người con trai của mình.⁴ Luôn cả trường hợp ấy, chính Devadatta là cao hơn, trội hơn.

Vào lúc này hôm nay, cả hai cũng đã sanh vào gia tộc Sakya. Đức Bồ Tát đã trở thành đức Phật, đấng Toàn Tri, vị Lãnh Đạo Thế Gian, còn Devadatta sau khi xuất gia trong Giáo Pháp của vị Chúa của chư Thiên ấy, đã làm sanh khởi thần thông, và đã thể hiện ước muốn làm Phật.

Thưa ngài Nāgasena, phải chăng điều đã được Trầm nói, mọi điều ấy đều là như thế ấy, hay là như thế khác?"

7. "Tâu đại vương, tất cả mọi lý do theo nhiều loại đã được ngài dẫn giải ấy đều y như thế ấy, không phải như thế khác."

"Thưa ngài Nāgasena, nếu đèn cũng như trăng là có cảnh giới tái sanh tương đương nhau, như thế thì phải chăng thiện cũng như bất thiện có quả thành tựu tương đương nhau?"

"Tâu đại vương, không phải thiện cũng như bất thiện là có quả thành tựu tương đương nhau. Tâu đại vương, không hẳn là Devadatta đã chống đối lại tất cả mọi người, đã chống đối lại chính đức Bồ Tát. Mà sự chống đối của vị ấy đối với đức Bồ Tát được chín muồi và trổ quả ngay trong mỗi một kiếp sống ấy.

Tâu đại vương, ngay cả Devadatta khi được đặt vào ở vị thế quyền lực cũng ban bố sự bảo vệ đến các xứ sở, cũng cho xây dựng cầu cống, hội trường, phước xá, cũng dâng cúng vật thí theo như mong mỏi đến các Sa-môn và Bà-la-môn, đến những người khốn khổ và nghèo khó có sự bảo hộ hoặc không có sự bảo hộ. Do quả thành tựu của điều ấy, Devadatta đạt được các sự thành tựu trong từng kiếp sống một. Tâu đại vương, đối với người nào mà có thể nói về điều này: 'Sẽ hưởng thụ sự thành tựu mà không cần bối thí, rèn luyện, thu thúc, thực hành trai giời?'

¹ *Nigrodhajātakam* - Bổn sanh 445.

² *Khaṇḍahālajātakam* - Bổn sanh 542.

³ *Mahāpadumajātakam* - Bổn sanh 472.

⁴ *Cūladhammapālajātakam* - Bổn sanh 358.

Yampana tvam̄ mahārāja evam̄ vadesi: ‘Devadatto ca bodhisatto ca ekato anuparivattantī ’ti, so na jātisatassa accayena samāgamo ahosi, na jātisahassassa accayena, na jātisatasahassassa accayena, kadāci karahaci bahunnam̄ ahorattānam̄ accayena samāgamo ahosi. Yampanetam̄ mahārāja bhagavatā kāṇakacchapūpamā upadassitā¹ manussattapaṭilābhāya, tathūpamaṇ mahārāja imesam̄ samāgamam̄ dhārehi.

Na mahārāja bodhisattassa devadatteneva saddhim̄ samāgamo ahosi, thero ’pi mahārāja sāriputto anekesu jātisatasahassesu bodhisattassa pītā ahosi, mahāpitā ahosi, cullapitā ahosi, bhātā ahosi, putto ahosi, bhāgineyyo ahosi, mitto ahosi. Bodhisatto ’pi mahārāja anekesu jātisatasahassesu therassa sāriputtassa pītā ahosi, mahāpitā ahosi, cullapitā ahosi, bhātā ahosi, putto ahosi, bhāgineyyo ahosi, mitto ahosi. Sabbe ’pi mahārāja sattanikāyapariyāpannā² saṃsārasotamanugatā saṃsārasotena vuyhantā appiyehi ’pi piyehi ’pi samāgacchanti.

Yathā mahārāja udakam̄ sotena vuyhamānam̄ suci-asucikalyāṇapāpakena samāgacchatī, evameva kho mahārāja sabbe ’pi sattanikāyapariyāpannā³ saṃsārasotamanugatā saṃsārasotena vuyhantā appiyehi ’pi piyehi ’pi samāgacchanti.

Devadatto mahārāja yakkho samāno attanā adhammo pare adhamme niyojetvā sattapaññāsavassakoṭīyo satṭhiñca vassasatasahassāni mahāniraye pacci. Bodhisatto ’pi mahārāja yakkho samāno attanā dhammo pare dhamme niyojetvā sattapaññāsavassakoṭīyo satṭhiñca vassasatasahassāni sagge modi sabbakāmasamaṅgi.

Api ca mahārāja devadatto imasmim̄ bhave buddham̄ anāsādaniyam̄ āsādayitvā samaggañca saṅgham̄ bhinditvā paṭhavim̄ pāvisi. Tathāgato bujjhitvā sabbadhamme parinibbuto upadhisaṅkhaye ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Evametaṇ tathā sampaṭiechāmī ”ti.

Kusalākusalasamapañho sattamo.

¹ kāṇakacchapopamam̄ upadassitaṇ - Ma, PTS.

² sattakāyapariyāpannā - PTS, Sīmu.

Tâu đại vương, hơn nữa về điều mà đại vương nói như vậy: ‘Devadatta và đức Bồ Tát tuần tự luân chuyển chung với nhau,’ việc gặp gỡ ấy đã xảy ra không phải với sự trải qua của trăm kiếp sống, không phải với sự trải qua của ngàn kiếp sống, không phải với sự trải qua của trăm ngàn kiếp sống, mà đôi lúc đôi khi đã xảy ra với sự trải qua của nhiều ngày đêm. Tâu đại vương, hơn nữa về ví dụ về con rùa mù đã được đức Thế Tôn chỉ ra về (sự khó khăn trong) việc thành tựu bản thể nhân loại.¹ Tâu đại vương, hãy ghi nhận việc gặp gỡ của hai người này là (khó khăn) tương tự như thế.

Tâu đại vương, không phải đã xảy ra sự gặp gỡ của đức Bồ Tát với riêng Devadatta, tâu đại vương, trưởng lão Sāriputta trong nhiều trăm ngàn kiếp sống cũng đã là cha, đã là ông nội, đã là chú, đã là anh (em) trai, đã là con trai, đã là chị (em) gái, đã là bạn bè của đức Bồ Tát. Tâu đại vương, đức Bồ Tát trong nhiều trăm ngàn kiếp sống cũng đã là cha, đã là ông nội, đã là chú, đã là anh (em) trai, đã là con trai, đã là chị (em) gái, đã là bạn bè của trưởng lão Sāriputta. Tâu đại vương, thậm chí tất cả (những ai) đã được gộp vào thành phần chúng sanh, bị xuôi theo dòng chảy luân hồi, bị cuốn trôi bởi dòng chảy luân hồi, đều gặp gỡ với những người ghét lẩn người thương.

Tâu đại vương, giống như nước, trong khi bị cuốn trôi theo dòng thì gặp gỡ với vật sạch, dơ, đẹp, xấu, tâu đại vương, tương tự y nhu thế thậm chí tất cả (những ai) đã được gộp vào thành phần chúng sanh, bị xuôi theo dòng chảy luân hồi, bị cuốn trôi bởi dòng chảy luân hồi, đều gặp gỡ với những người ghét lẩn người thương.

Tâu đại vương, Devadatta trong khi là Dạ-xoa với bản thân theo phi pháp, sau khi khuyến khích những người khác theo phi pháp đã bị nung nấu ở đại địa ngục trong năm trăm bảy mươi sáu triệu năm.² Tâu đại vương, còn đức Bồ Tát trong khi là Dạ-xoa với bản thân theo đúng pháp, sau khi khuyến khích những người khác theo đúng pháp đã vui sướng ở cõi trời, có đầy đủ tất cả các dục, trong năm trăm bảy mươi sáu triệu năm.

Tâu đại vương, hơn nữa Devadatta trong kiếp sống này sau khi công kích đức Phật là bậc không nên công kích, sau khi chia rẽ Hội Chúng hòa hợp, đã đi vào trái đất. Đức Như Lai, sau khi được giác ngộ tất cả các pháp, rồi đã viên tịch Niết Bàn khi có sự tiêu diệt của các mầm tái sanh.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trăm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về sự bằng nhau của thiện và bất thiện là thứ bảy.

¹ *Bālapaṇḍitasuttaṃ - Kinh Hiền Ngu*, Trung Bộ tập 3, bài 129.

² 57 koṭi và 60 trăm ngàn năm.

8. AMARĀDEVĪPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā:
**‘Sace labhetha khaṇam vā raho vā
 nimantakaṇam vāpi labhetha tādisam̄,
 sabbā ’pi itthiyo kareyyuṇ pāpam̄¹
 aññam̄ aladdhā pīṭhasappinā saddhin’** ti.

Puna ca kathiyati: ‘Mahosadhassa bhariyā amarā nāma itthī gāmake ṭhapitā pavutthapatikā raho nisinnā vivittā rājapaṭisamaṇ sāmikam̄ karitvā sahassena nimantiyamānā pāpam̄ nākāsi’ ti.

Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhanitam:

**‘Sace labhetha khaṇam vā raho vā
 nimantakaṇam vāpi labhetha tādisam̄,
 sabbā ’pi itthiyo kareyyuṇ pāpam̄
 aññam̄ aladdhā pīṭhasappinā saddhin’** ti.

Tena hi ‘mahosadhassa bhariyā amarā nāma itthī gāmake ṭhapitā pavutthapatikā raho nisinnā vivittā rājapaṭisamaṇ sāmikam̄ karitvā sahassena nimantiyamānā pāpam̄ nākāsi’ ti yam̄ vacanam̄, tam̄ micchā.

Yadi mahosadhassa bhariyā amarā nāma itthī gāmake ṭhapitā pavutthapatikā raho nisinnā vivittā rājapaṭisamaṇ sāmikam̄ karitvā sahassena nimantiyamānā pāpam̄ nākāsi, tena hi:

**‘Sace labhetha khaṇam vā raho vā
 nimantakaṇam vāpi labhetha tādisam̄,
 sabbā ’pi itthiyo kareyyuṇ pāpam̄
 aññam̄ aladdhā pīṭhasappinā saddhin’** ti.

Tampi vacanam̄ micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā:

**‘Sace labhetha khaṇam vā raho vā
 nimantakaṇam vāpi labhetha tādisam̄,
 sabbā ’pi itthiyo kareyyuṇ pāpam̄
 aññam̄ aladdhā pīṭhasappinā saddhin’** ti.

Kathiyati ca: ‘Mahosadhassa bhariyā amarā nāma itthī gāmake ṭhapitā pavutthapatikā raho nisinnā vivittā rājapaṭisamaṇ sāmikam̄ karitvā sahassena nimantiyamānā pāpam̄ nākāsi’ ti.

Kareyya sā mahārāja itthī sahassam̄ labhamānā tādisena purisena saddhiṇ pāpakammaṇ, na sā kareyya, sace khaṇam̄ vā raho vā nimantakaṇam̄ vāpi tādisam̄ labheyya.

¹ sabbāva itthī kayiruṇ nu pāpam̄ - Ma.

8. CÂU HỎI VỀ HOÀNG HẬU AMARĀ :

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến:

‘Nếu có thể đạt được lúc thuận tiện hoặc chố kín đáo hoặc có được kẻ mời mọc là người vừa ý, tất cả các nữ nhân cũng có thể làm điều xấu xa, với cả người què quặt khi không đạt được kẻ nào khác.’

Và thêm nữa được thuật lại rằng: ‘Người đàn bà tên Amarā, vợ của Mahosadha, đã ở lại trong thôn khi chồng đi xa. Ngồi xuống trong phòng kín, cô quạnh, nàng đã xem chồng như là vị vua và đã không làm điều xấu xa trong khi được mời mọc với một ngàn đồng.’

Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là:

‘Nếu có thể đạt được lúc thuận tiện hoặc chố kín đáo hoặc có được kẻ mời mọc là người vừa ý, tất cả các nữ nhân cũng có thể làm điều xấu xa, với cả người què quặt khi không đạt được kẻ nào khác,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Người đàn bà tên Amarā, vợ của Mahosadha, đã ở lại trong thôn khi chồng đi xa. Ngồi xuống trong phòng kín, cô quạnh, nàng đã xem chồng như là vị vua và đã không làm điều xấu xa trong khi được mời mọc với một ngàn đồng’ là sai trái.

Nếu người đàn bà tên Amarā, vợ của Mahosadha, đã ở lại trong thôn khi chồng đi xa. Ngồi xuống trong phòng kín, cô quạnh, nàng đã xem chồng như là vị vua và đã không làm điều xấu xa trong khi được mời mọc với một ngàn đồng, như thế thì lời nói rằng: **‘Nếu có thể đạt được lúc thuận tiện hoặc chố kín đáo hoặc có được kẻ mời mọc là người vừa ý, tất cả các nữ nhân cũng có thể làm điều xấu xa, với cả người què quặt khi không đạt được kẻ nào khác’** cũng là sai trái.

Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến:

‘Nếu có thể đạt được lúc thuận tiện hoặc chố kín đáo hoặc có được kẻ mời mọc là người vừa ý, tất cả các nữ nhân cũng có thể làm điều xấu xa, với cả người què quặt khi không đạt được kẻ nào khác.’

Và được thuật lại rằng: ‘Người đàn bà tên Amarā, vợ của Mahosadha, đã ở lại trong thôn khi chồng đi xa. Ngồi xuống trong phòng kín, cô quạnh, nàng đã xem chồng như là vị vua và đã không làm điều xấu xa trong khi được mời mọc với một ngàn đồng.’

Tâu đại vương, người đàn bà ấy trong khi nhận được một ngàn đồng có thể làm hành động xấu xa với người nam vừa ý, (hay) nàng ấy có thể không làm nếu có thể đạt được lúc thuận tiện hoặc chố kín đáo hoặc có được kẻ mời mọc là người vừa ý?

Vicinanti sā mahārāja amarā itthī nāddasa khanam vā raho vā nimantakaṇam vāpi tādisam. Idha loke garahabhayā khaṇam na passi, paraloke nirayabhayā khaṇam na passi, ‘kaṭukavipākam pāpan’ti khaṇam na passi, piyam na muñcitukāmā khaṇam na passi, sāmikassa garukatāya khaṇam na passi, dhammaṇ apacāyanti khaṇam na passi, anariyam garahanti khaṇam na passi, kiriyaṇ na bhinditukāmā khaṇam na passi. Evarūpehi bahukehi kāraṇehi khaṇam na passi.

Raho ’pi sā loke vicinitvā apassantī pāpam nākāsi. Sace sā manussehi raho labheyya, atha amanussehi raho na labheyya. Sace amanussehi raho labheyya, atha paracittavidūhi pabbajitehi raho na labheyya. Sace paracittavidūhi pabbajitehi raho labheyya, atha paracittavidūhi¹ devatāhi raho na labheyya. Sace paracittavidūhi¹ devatāhi raho labheyya atha attanā ’va pāpehi raho na labheyya. Sace attanā ’va pāpehi raho labheyya, atha adhammena raho na labheyya. Evarūpehi bahukehi² kāraṇehi raho alabhitvā pāpam nākāsi.

Nimantakampi sā loke vicinitvā tādisam alabhantī pāpam nākāsi.

3. Mahosadho mahārāja pañdito atṭhavīsatiyā aṅgehi samannāgato. Katamehi atṭhavīsatiyā aṅgehi samannāgato? Mahosadho mahārāja sūro, hirimā, ottapī, sapakkho, ottappasampanno,³ khamo, sīlavā, saccavādī, soceyyasampanno, akkodhano, anatimānī, anusuyyako, viriyavā, āyūhako, saṅgāhako, sañvibhāgī, sakhlilo, nivātavutti, sañho, asaṭho, amāyāvī, atibuddhisampanno, kittimā, vijjāsampanno, hitesi upanissitānam, patthito sabbajanassa, dhanavā, yasavā. Mahosadho mahārāja pañdito imehi atṭhavīsatiyā aṅgehi samannāgato. Sā aññam tādisam nimantakam alabhitvā pāpam nākāsi ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametaṇ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Amarādevīpañho atṭhamo.

¹ paracittavidūnihi - Ma, PTS.

² bahuvidhehi - Ma, PTS.

³ mittasampanno - Ma, PTS.

Tâu đại vương, người đàn bà Amarā ấy, trong khi xem xét, đã không nhìn thấy lúc thuận tiện hoặc chồ kín đáo hoặc có được kẻ mọc là người vừa ý. Nàng đã không nhìn thấy do sợ hãi về sự chê trách ở đời này, đã không nhìn thấy lúc thuận tiện do sợ hãi về địa ngục ở đời sau, đã không nhìn thấy lúc thuận tiện (vì nghĩ rằng): 'Việc xấu xa có quá thành tựu đáng cay,' đã không nhìn thấy lúc thuận tiện vì không có ý muốn buông bỏ người yêu, đã không nhìn thấy lúc thuận tiện do sự kính trọng đối với chồng, đã không nhìn thấy lúc thuận tiện trong khi tôn kính Giáo Pháp, đã không nhìn thấy lúc thuận tiện trong khi đang chê trách việc không thánh thiện, đã không nhìn thấy lúc thuận tiện vì không có ý muốn đổ bể việc làm. Nàng đã không nhìn thấy vì nhiều lý do có hình thức như thế.

Còn về chồ kín đáo, sau khi suy xét ở thế gian, nàng ấy trong khi không nhìn thấy nên đã không làm điều xấu xa. Nếu nàng ấy có thể đạt được chồ kín đáo đối với loài người, thì có thể không đạt được chồ kín đáo đối với phi nhân. Nếu có thể đạt được chồ kín đáo đối với phi nhân, thì có thể không đạt được chồ kín đáo đối với những vị xuất gia biết được tâm của người khác. Nếu có thể đạt được chồ kín đáo đối với những vị xuất gia biết được tâm của người khác, thì có thể không đạt được chồ kín đáo đối với chư Thiên biết được tâm của người khác. Nếu có thể đạt được chồ kín đáo đối với chư Thiên biết được tâm của người khác, thì có thể không đạt được chồ kín đáo đối với các điều xấu xa bởi chính mình. Nếu có thể đạt được chồ kín đáo đối với các điều xấu xa bởi chính mình, thì có thể không đạt được chồ kín đáo đối với điều phi pháp. Sau khi không đạt được chồ kín đáo vì nhiều lý do có hình thức như thế, nàng đã không làm điều xấu xa.

Còn về kẻ mọc, sau khi xem xét ở thế gian, trong khi không đạt được người vừa ý, nàng ấy đã không làm điều xấu xa.

3. Tâu đại vương, bậc sáng trí Mahosadha được hội đủ với hai mươi tám yếu tố. Được hội đủ với hai mươi tám yếu tố nào? Tâu đại vương, Mahosadha là bậc anh hùng, có tài, có quý, có tùy tùng, đạt được bạn bè, nhẫn nại, có giới hạnh, nói lời chân thật, đạt được sự thanh tịnh, không giận dữ, không ngã mạn thái quá, không ganh ty, có sự tinh tấn, nồng nở (làm phước thiện), hào phóng, rộng rãi, nói năng khéo léo, cư xử khiêm tốn, tế nhị, không gian trá, không xảo quyệt, đạt được sự thông minh vượt bậc, khôn khéo, đạt được kiến thức, có sự tầm cầu lợi ích cho những người nương tựa, được mọi người mong mỏi, có tài sản, có danh vọng. Tâu đại vương, bậc sáng trí Mahosadha được hội đủ với hai mươi tám yếu tố này. Nàng ấy sau khi không đạt được kẻ mọc nào khác vừa ý, nàng ấy đã không làm điều xấu xa."

"Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy."

Câu hỏi về hoàng hậu Amarā là thứ tám.

9. KHĪÑĀSAVĀBHĀYANAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā: ‘**Vigatabhayasantāsā arahanto**’ti. Puna ca nagare rājagahe dhanapālakam̄ hatthim̄ bhagavati opatantam̄ disvā pañcakhīñāsavasatāni pariccajītvā jinavaram̄ pakkantāni disāvidisam̄, ekaṁ ṭhapetvā theram̄ ānandam̄. Kinnu kho bhante nāgasena te arahanto bhayā pakkantā?¹ Udāhu tathāgatassa atulam̄ vipulamasamam̄ pāṭīhāriyam̄ datṭhukāmā pakkantā?

Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam̄: ‘Vigatabhayasantāsā arahanto’ti, tena hi ‘nagare rājagahe dhanapālakam̄ hatthim̄ bhagavati opatantam̄ disvā pañcakhīñāsavasatāni pariccajītvā jinavaram̄ pakkantāni disāvidisam̄, ekaṁ ṭhapetvā theram̄ ānandan’ti yaṁ vacanam̄, tam̄ micchā. Yadi nagare rājagahe dhanapālakam̄ hatthim̄ bhagavati opatantam̄ disvā pañcakhīñāsavasatāni pariccajītvā jinavaram̄ pakkantāni disāvidisam̄ ekaṁ ṭhapetvā theram̄ ānandam̄, tena hi ‘vigatabhayasantāsā arahanto’ti tampi vacanam̄ micchā. Ayampi ubhatokotiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Vigatabhayasantāsā arahanto’ti. Nagare ca rājagahe dhanapālakam̄ hatthim̄ bhagavati opatantam̄ disvā pañca khīñāsavasatāni pariccajītvā jinavaram̄ pakkantāni disāvidisam̄ ekaṁ ṭhapetvā theram̄ ānandam̄. Tañca pana na bhayā, nāpi bhagavantam̄ pāṭetukāmatāya.

Yena pana mahārāja hetunā arahanto bhāyeyyum̄ vā taseyyum̄² vā, so hetu arahantānam̄ samucchinno, tasmā vigatabhayasantāsā arahanto. Bhāyati nu mahārāja mahāpaṭhavī khaṇante ’pi bhindante ’pi dhārente ’pi samuddapabbatagirisikhare”ti.

“Na hi bhante”ti.

“Kena kāraṇena mahārājā”ti?

“Natthi bhante mahāpaṭhaviyā so hetu yena hetunā mahāpaṭhavī bhāyeyya vā taseyya vā”ti.

“Evameva kho mahārāja natthi arahantānam̄ so hetu yena hetunā arahanto bhāyeyyum̄ vā taseyyum̄ vā. Bhāyati nu mahārāja girisikharam̄ chindante vā bhindante vā patante vā agginā dahante vā”ti.

“Na hi bhante”ti.

“Kena kāraṇena mahārājā”ti?

¹ paññāyissati sakena kammenāti dasabalaṁ pāṭetukāmā pakkantā - itipāṭham Ma, PTS potthakesu adhikam̄.

9. CÂU HỎI VỀ SỰ KHÔNG SỢ HÃI CỦA BẬC LẬU TẬN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Các vị A-la-hán có sự sợ hãi và run rẩy đã được xa lìa.**’ Và thêm nữa ở thành Rājagaha năm trăm bậc Lậu Tận, sau khi nhìn thấy con voi Dhanapālaka đang lao đến gần đức Thế Tôn, đã rời bỏ đấng Chiến Thắng cao quý và đã tản mác khắp các phương ngoại trừ một vị là trưởng lão Ānanda. Thưa ngài Nāgasena, phải chăng các vị A-la-hán ấy đã tản mác vì sợ hãi? Hay là đã tản mác với ước muốn được chứng kiến thần thông không thể đo lường, vĩ đại, không thể sánh bằng của đức Như Lai?

Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: ‘Các vị A-la-hán có sự sợ hãi và run rẩy đã được xa lìa,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Ở thành Rājagaha năm trăm bậc Lậu Tận, sau khi nhìn thấy con voi Dhanapālaka đang lao đến gần đức Thế Tôn, đã rời bỏ đấng Chiến Thắng cao quý và đã tản mác khắp các phương ngoại trừ một vị là trưởng lão Ānanda’ là sai trái. Nếu ở thành Rājagaha năm trăm bậc Lậu Tận, sau khi nhìn thấy con voi Dhanapālaka đang lao đến gần đức Thế Tôn, đã rời bỏ đấng Chiến Thắng cao quý và đã tản mác khắp các phương ngoại trừ một vị là trưởng lão Ānanda, như thế thì lời nói rằng: ‘Các vị A-la-hán có sự sợ hãi và run rẩy đã được xa lìa’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Các vị A-la-hán có sự sợ hãi và run rẩy đã được xa lìa.’ Và ở thành Rājagaha năm trăm bậc Lậu Tận, sau khi nhìn thấy con voi Dhanapālaka đang lao đến gần đức Thế Tôn, đã rời bỏ đấng Chiến Thắng cao quý và đã tản mác khắp các phương ngoại trừ một vị là trưởng lão Ānanda. Tuy nhiên, điều ấy không do sự sợ hãi, cũng không phải do sự mong muốn để khiến cho đức Thế Tôn bị ngã gục.

Tâu đại vương, do nhân nào các vị A-la-hán có thể bị sợ hãi hoặc có thể bị run rẩy, nhân ấy đã được trừ tuyệt ở các vị A-la-hán; vì thế các vị A-la-hán có sự sợ hãi và run rẩy đã được xa lìa. Tâu đại vương, vậy thì đại địa cầu có bị sợ hãi trong khi (bi) đào xới, trong khi (bi) đổ vỡ, trong khi nâng đỡ biển cả, núi non, và đinh núi?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, vì lý do gì?”

“Thưa ngài, nhân nào khiến cho đại địa cầu có thể bị sợ hãi hay bị run rẩy thì nhân ấy không có ở đại địa cầu.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế nhân nào khiến cho các vị A-la-hán có thể bị sợ hãi hay bị run rẩy thì nhân ấy không có ở các vị A-la-hán. Tâu đại vương, vậy thì đinh núi có bị sợ hãi trong khi (bi) nứt nẻ, trong khi (bi) đổ vỡ, trong khi sụp xuống, hoặc trong khi (bi) đốt nóng bởi ngọn lửa?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, vì lý do gì?”

3. “Natthi bhante girisikharaṇa so hetu yena hetunā girisikharaṇa bhāyeyya vā taseyya vā ”ti.

“Evameva kho mahārāja natthi arahantānaṇa so hetu yena hetunā arahanto bhāyeyyūm vā taseyyūm vā. Yadipī mahārāja lokadhātusatasahassesu ye keci sattakāya’pariyāpannā, sabbe ’pi te sattihatthā ekam arahantānaṇa upadāhāvitvā tāseyyūm, na bhaveyya arahato cittassa kiñci aññathattānaṇa. Kim kāraṇā?² Aṭṭhānamanavakāsatāya. Api ca mahārāja tesam khīṇāsavānaṇa evam cetoparivitakko ahosi: ‘Ajja naravarapavare jinavaravasabhe nagaravaramanuppavittthe vīthiyā dhanapālako hatthi āpatissati, asaṁsayamatidevadevaṇa upaṭṭhāko na pariccajissati. Yadi mayaṇa sabbe ’pi bhagavantāna pariccajissāma, ānandassa guṇo pākaṭo na bhavissati, na heva ca tathāgataṇa samupagamissati hatthināgo. Handa mayaṇa apagacchāma. Evamidāna mahato janakāyassa kilesabandhanamokkho bhavissati, ānandassa ca guṇo pākaṭo bhavissatī ’ti. Evam te arahanto āniṣaṇaṇa disvā disāvidisaṇa pakkantā ”ti.

“Suvibhatto bhante nāgasena pañho. Evametānaṇa natthi arahantānaṇa bhayaṇa vā santāso vā. Āniṣaṇaṇa disvā te arahanto pakkantā disāvidisan ”ti.

Khīṇāsavābhāyanapañho navamo.

10. TATHĀGATA SABBAÑÑUTĀPAÑHO

1. “Bhante nāgasena tumhe bhaṇatha: ‘Tathāgato sabbaññū ’ti. Puna ca bhaṇatha: ‘Tathāgatena sāriputtamoggallānapamukhe bhikkhusanghe pañāmite cātumeyyakā ca sakyā brahmā ca sahampati bijupamaṇica vacchatarupupamaṇica upadaṇsetvā³ bhagavantānaṇa pasādesuṇa khamāpesuṇa nijjhattiṇa akāmṣū ’ti.

Kinnu kho bhante nāgasena aññātā tā upamā tathāgatassa, yāhi tathāgato upamāhi orato khamito upasanto nijjhattiṇa gato? Yadi bhante nāgasena tathāgatassa tā upamā aññātā, tena hi buddho asabbaññū. Yadi nātā, tena hi okassa pasayha vīmaṇsāpekho pañāmesi, tena hi tassa akāruññatā sambhavati. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

¹ sattanikāya° - Ma.

² kim kāraṇā - Ma, PTS.

³ upadassetvā - Ma, PTS, Sīmu.

3. “Thưa ngài, nhân nào khiến cho đỉnh núi có thể bị sợ hãi hay bị run rẩy thì nhân ấy không có ở đỉnh núi.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế nhân nào khiến cho các vị A-la-hán có thể bị sợ hãi hay bị run rẩy thì nhân ấy không có ở các vị A-la-hán. Tâu đại vương, nếu như tất cả những ai đó được gộp vào thành phần chúng sanh ở trăm ngàn thế giới, với bàn tay cầm gươm, đuổi theo và dọa dẫm một vị A-la-hán, thì cũng không có bất cứ điều gì đối khác ở tâm của vị A-la-hán. Vì lý do gì? Bởi vì sự không thực tế và tính chất không hợp lý. Tâu đại vương, hơn nữa các vị A-la-hán ấy đã có ý nghĩ suy tầm như vậy: ‘Hôm nay, khi bậc cao quý và ưu tú của loài người, đấng Chiến Thắng anh hùng cao quý, đã tiến vào thành phố cao quý ở trên con đường thì con voi Dhanapālakaka sẽ lao đến. Điều không nghi ngờ là vị thi giả sẽ không rời bỏ vị Chúa của chư Thiên. Nếu tất cả chúng ta sẽ không rời bỏ đức Thế Tôn thì đức tính của Ānanda sẽ không được thể hiện, và chủ yếu là con long tượng sẽ không tự tiến đến gần đức Như Lai. Vậy chúng ta hãy tránh ra xa. Điều này là như vậy, sẽ có sự giải thoát khỏi sự trói buộc của phiền não cho đám đông người, và đức tính của Ānanda sẽ được thể hiện.’ Như vậy, sau khi nhìn thấy sự lợi ích, các vị A-la-hán ấy đã tản mác khắp các phương.”

“Thưa ngài Nāgasena, câu hỏi đã khéo được phân giải. Điều ấy là như vậy, không có sự sợ hãi hoặc sự run rẩy đối với các vị A-la-hán. Các vị A-la-hán ấy, sau khi nhìn thấy sự lợi ích, đã tản mác khắp các phương”

Câu hỏi về sự không sợ hãi của bậc Lập Tận là thứ chín.

10. CÂU HỎI VỀ BẢN THỂ TOÀN TRI CỦA ĐỨC NHƯ LAI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Đức Như Lai là đấng Toàn Tri.’ Và thêm nữa, ngài nói rằng: ‘Khi hội chúng tỳ khưu đứng đâu là Sāriputta và Moggallāna bị đức Như Lai giải tán, các vị dòng Sakya ở tại Cātumā và Phạm Thiên Sahampati đã nhắc đến ví dụ về hạt giống và ví dụ về con bê nhỏ khiến cho đức Thế Tôn tin tưởng, tha thứ, và đã tỏ vẻ hài lòng.’

Thưa ngài Nāgasena, phải chăng đức Như Lai đã không biết đến các ví dụ ấy, và nhở vào các ví dụ ấy mà đức Như Lai đã được thích thú, tha thứ, an tịnh, và đã tỏ vẻ hài lòng? Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Như Lai đã không biết đến các ví dụ ấy, như thế thì đức Phật không là đấng Toàn Tri. Nếu biết, như thế thì Ngài đã ép buộc đời đi, đã giải tán, không có ý định tìm hiểu, như thế thì lòng thương xót không hiện hữu ở Ngài. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Sabbaññū mahārāja tathāgato. Tāhi ca upamāhi bhagavā pasanno orato khamito upasanto nijjhattiṁ gato. Dhammasāmī mahārāja tathāgato. Tathāgatappavediteheva tehi opammehi tathāgataṁ ārādhesum tosesum pasādesum. Tesam ca tathāgato pasanno ‘sādhū ’ti abbhanumodi.

Yathā vā pana mahārāja itthī sāmikassa santakena dhanena sāmikam ārādheti toseti pasādeti, tañca sāmiko ‘sādhū ’ti abbhanumodati, evameva kho mahārāja cātumeyyakā ca sakyā brahmā ca sahampati tathāgatappavediteheva opammehi tathāgataṁ ārādhesum tosesum pasādesum. Tesañca tathāgato pasanno ‘sādhū ’ti abbhanumodi.

3. Yathā vā pana mahārāja kappako rañño santakena suvaṇṇaphaṇakena rañño uttamaṅgam pasādhayamāno rājānam ārādheti toseti pasādeti, tassa ca rājā pasanno ‘sādhū ’ti abbhanumodati yathicchitam anuppadeti, evameva kho mahārāja cātumeyyakā ca sakyā brahmā ca sahampati tathāgatappavediteheva opammehi tathāgataṁ ārādhesum tosesum pasādesum. Tesañca tathāgato pasanno ‘sādhū ’ti abbhanumoditi sabbadukkhaparimuttiyā dhammam desesi ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametañ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Tathāgatasabbaññutāpāñho dasamo.

Sabbaññutaññavaggo catuttho.
(Imasmīni vagge dasa pañhā)

--ooOoo--

2. “Tâu đại vương, đức Như Lai là đấng Toàn Tri. Và nhờ vào các ví dụ ấy mà đức Thế Tôn đã tin tưởng, thích thú, tha thứ, an tịnh, và đã tỏ vẻ hài lòng. Tâu đại vương, đức Như Lai là đấng Pháp Chủ. Nhờ vào các ví dụ đã được chính đức Như Lai công bố ấy mà các vị đã làm cho đức Như Lai được vừa ý, vui vẻ, tin tưởng. Và tin tưởng vào các vị ấy, đức Như Lai đã nói lời tùy hỷ rằng: ‘Tốt lắm!’”

Tâu đại vương, hoặc là giống như người đàn bà nhờ vào tài sản của chính mình dành cho người chồng mà làm cho chồng được vừa ý, vui vẻ, tin tưởng. Và người chồng nói với cô ấy lời tùy hỷ rằng: ‘Tốt lắm!’ Tâu đại vương, tương tự y như thế nhờ vào các ví dụ đã được chính đức Như Lai công bố ấy mà các vị dòng Sakya ở tại Cātumā và Phạm Thiên Sahampati đã làm cho đức Như Lai được vừa ý, vui vẻ, tin tưởng. Và tin tưởng vào các vị ấy, đức Như Lai đã nói lời tùy hỷ rằng: ‘Tốt lắm!’

3. Tâu đại vương, hoặc là giống như người thợ cạo, trong lúc trang điểm cái đầu của đức vua, nhờ vào cái lược vàng của chính mình dành cho đức vua mà làm cho đức vua được vừa ý, vui vẻ, tin tưởng. Và tin tưởng vào người ấy, đức vua nói lời tùy hỷ rằng: ‘Tốt lắm!’ rồi ban thưởng theo như ước muốn. Tâu đại vương, tương tự y như thế nhờ vào các ví dụ đã được chính đức Như Lai công bố ấy mà các vị dòng Sakya ở tại Cātumā và Phạm Thiên Sahampati đã làm cho đức Như Lai được vừa ý, vui vẻ, tin tưởng. Và tin tưởng vào các vị ấy, đức Như Lai đã nói lời tùy hỷ rằng: ‘Tốt lắm!’

Tâu đại vương, hoặc là giống như người đệ tử sau khi nhận lấy đồ ăn khất thực đã được mang lại cho thầy tế độ, trong khi dâng lên cho thầy tế độ mà làm cho thầy tế độ được vừa ý, vui vẻ, tin tưởng. Và tin tưởng vào người ấy, thầy tế độ nói lời tùy hỷ rằng: ‘Tốt lắm!’ Tâu đại vương, tương tự y như thế nhờ vào các ví dụ đã được chính đức Như Lai công bố ấy mà các vị dòng Sakya ở tại Cātumā và Phạm Thiên Sahampati đã làm cho đức Như Lai được vừa ý, vui vẻ, tin tưởng. Và tin tưởng vào các vị ấy, đức Như Lai sau khi nói lời tùy hỷ rằng: ‘Tốt lắm!’ rồi đã thuyết giảng Giáo Pháp đưa đến sự hoàn toàn giải thoát mọi khổ đau.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về bản thể toàn tri của đức Như Lai là thứ mười.

Phẩm về Trí Toàn Tri là thứ tư.
(Trong phẩm này có mười câu hỏi)

--ooOoo--

V. SANTHAVAVAGGO

1. SANTHAVAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, bhāsitampetam bhagavatā:
‘Santhavāto¹ bhayaṁ jātaṁ, niketā jāyatī² rajo,
aniketamasanthavaṁ, etam ve munidassanan’ti.

Puna ca bhaṇitam: **‘Vihāre kāraye ramme vāsayettha bahussute’ti.**

Yadi bhante nāgasena tathāgatena bhaṇitam: ‘Santhavāto bhayaṁ jātam, niketā jāyatī rajo, aniketamasanthavaṁ, etam ve munidassanan ’ti, tena hi ‘vihāre kāraye ramme vāsayettha bahussute ’ti yanam vacanam, tam micchā.

Yadi tathāgatena bhaṇitam: ‘Vihāre kāraye ramme vāsayettha bahussute ’ti, tena hi ‘santhavāto bhayaṁ jātam, niketā jāyatī rajo, aniketamasanthavaṁ, etam ve munidassanan ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā:
‘Santhavāto bhayaṁ jātaṁ, niketā jāyatī rajo,
aniketamasanthavaṁ, etam ve munidassanan’ti.

Bhaṇitañca: ‘Vihāre karaye ramme vāsayettha bahussute ’ti.

Yanam mahārāja bhagavatā bhaṇitam: ‘Santhavāto bhayaṁ jātam, niketā jāyatī rajo, aniketamasanthavaṁ, etam ve munidassanan ’ti, tam sabhāvavacanam³ asesavacanam³ nippariyāyavacanam³ samañānucchavam³ samañāsāruppam³ samañāpatirūpam³ samañāraham³ samañāgocaram³ samañāpaṭipadā samañāpaṭipatti.

Yathā mahārāja āraññako migo araññe pavane caramāno nirālayo aniketo yathicchakam³ sayati, evameva kho mahārāja bhikkhunā ‘santhavāto bhayaṁ jātam, niketā jāyatī rajo, aniketamasanthavaṁ, etam ve munidassanan ’ti cintetabbam.

3. Yanam pana mahārāja bhagavatā bhaṇitam: ‘Vihāre kāraye ramme vāsayettha bahussute ’ti, tam dve atthavase sampassamānena bhagavatā bhaṇitam. Katame dve? Vihāradānam³ nāma sabbabuddhehi vaṇṇitam anumataṁ thomitam pasattham: ‘Tam te vihāradānam³ datvā jātijarāmaraṇā parimuccissanti ’ti. Ayanam tāva paṭhamo ānisamso vihāradāne.

¹ santhavato - Ma, evam sabbattha.

² jāyate - Ma, evam sabbattha.

³ asesavacanam³ nissesavacanam³ - Ma, PTS.

V. PHẨM THÂN THIẾT:

1. CÂU HỎI VỀ SỰ THÂN THIẾT:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến:

‘Sợ hãi sanh ra từ sự thân thiết, bụi bặm sanh ra từ nhà ở, không nhà ở không thân thiết, quả thật điều ấy là quan điểm của bậc hiền triết.’¹

Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng: **‘Nên cho xây dựng trú xá đẹp, nên thỉnh các bậc nghe nhiều (học rộng) ngủ tại nơi ấy.’²**

Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Như Lai là: ‘Sợ hãi sanh ra từ sự thân thiết, bụi bặm sanh ra từ nhà ở, không nhà ở không thân thiết, quả thật điều ấy là quan điểm của bậc hiền triết,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Nên cho xây dựng trú xá đẹp, nên thỉnh các bậc nghe nhiều (học rộng) ngủ tại nơi ấy’ là sai trái.

Nếu điều đã được nói bởi đức Như Lai là: ‘Nên cho xây dựng trú xá đẹp, nên thỉnh các bậc nghe nhiều (học rộng) ngủ tại nơi ấy,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Sợ hãi sanh ra từ sự thân thiết, bụi bặm sanh ra từ nhà ở, không nhà ở không thân thiết, quả thật điều ấy là quan điểm của bậc hiền triết’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: **‘Sợ hãi sanh ra từ sự thân thiết, bụi bặm sanh ra từ nhà ở, không nhà ở không thân thiết, quả thật điều ấy là quan điểm của bậc hiền triết.’**

Và Ngài đã nói rằng: ‘Nên cho xây dựng trú xá đẹp, nên thỉnh các bậc nghe nhiều (học rộng) ngủ tại nơi ấy.’

Tâu đại vương, điều đã được đức Thế Tôn nói là: ‘Sợ hãi sanh ra từ sự thân thiết, bụi bặm sanh ra từ nhà ở, không nhà ở không thân thiết, quả thật điều ấy là quan điểm của bậc hiền triết,’ điều ấy là lời nói về bản thể, là lời nói không thiếu sót, là lời nói không thay đổi, (điều ấy) tương xứng với Sa-môn, thích hợp với Sa-môn, thích đáng với Sa-môn, xứng đáng với Sa-môn, (việc ấy) là hành xử của Sa-môn, là cách thức của Sa-môn, là pháp hành của Sa-môn.

Tâu đại vương, giống như con nai, là loài thú rừng, trong khi lang thang ở rừng cây, rừng rậm, không chỗ ngủ, không nhà ở, thì ngủ (nơi nào) theo như ý thích, tâu đại vương, tương tự y như thế vị tỳ khưu nên suy tư rằng: ‘Sợ hãi sanh ra từ sự thân thiết, bụi bặm sanh ra từ nhà ở, không nhà ở không thân thiết, quả thật điều ấy là quan điểm của bậc hiền triết.’

3. Tâu đại vương, trái lại về điều đã được đức Thế Tôn nói là: ‘Nên cho xây dựng trú xá đẹp, nên thỉnh các bậc nghe nhiều (học rộng) ngủ tại nơi ấy,’ điều ấy đã được đức Thế Tôn nói trong khi xem xét về hai lợi ích. Hai điều nào? Việc gọi là bố thí trú xá được tất cả chư Phật ngợi khen, đồng ý, tán dương, ca tụng rằng: ‘Những người ấy sau khi dâng cúng vật thí về trú xá ấy thì sẽ hoàn toàn giải thoát khỏi sanh-già-chết.’ Đây là lợi ích thứ nhất trong việc bố thí trú xá.

¹ *Suttanipātapāli - Kinh Tập*, TTPV 29, trang 65, câu kệ 209.

² *Tiêu Phẩm* tập 2, Tạng Luật, TTPV 07, trang 133.

Puna ca param vihāre vijjamāne bhikkhuniyo byattasañketā bhavissanti, sulabham dassanam dassanakāmānam, anikete duddassanā bhavissanti 'ti. Ayaṁ dutiyo ānisamso vihāradāne. Ime dve athavase sampassamānena bhagavatā bhaṇitam: 'Vihāre kāraye ramme, vāsayettha bahussute 'ti. Na tattha buddhputtena ālayo karaṇīyo nikete "ti.

"Sādhu bhante nāgasena! Evametaṁ tathā sampaṭicchāmī "ti.

Santhavapañho paṭhamo.

2. UDARASAMYATAPAÑHO

1. "Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā:
'Uttiṭhe nappamajjeyya udare samyato siyā 'ti.

Puna ca bhagavatā bhaṇitam: 'Aham kho panudāyi appekadā iminā pattena samatittikampi bhuñjāmi bhiyyo 'pi bhuñjāmī 'ti.

Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: 'Uttiṭhe nappamajjeyya udare samyato siyā 'ti, tena hi 'ahaṁ kho panudāyi appekadā iminā pattena samatittikampi bhuñjāmi, bhiyyo 'pi bhuñjāmī 'ti yam vacanam, tam micchā. Yadi tathāgatena bhaṇitam: 'Aham kho panudāyi appekadā iminā pattena samatittikampi bhuñjāmi bhiyyo 'pi bhuñjāmī 'ti, tena hi 'uttiṭhe nappamajjeyya, udare samyato siyā 'ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo "ti.

2. "Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: 'Uttiṭhe nappamajjeyya udare samyato siyā 'ti. Bhaṇitañca: 'Aham kho panudāyi appekadā iminā pattena samitittikampi bhuñjāmi, bhiyyo 'pi bhuñjāmī 'ti.

Yam mahārāja bhagavatā bhaṇitam: 'Uttiṭhe nappamajjeyya udare samyato siyā 'ti, tam sabhāvavacanam asesavacanam nissesavacanam nippariyāyavacanam bhūtavacanam tacchavacanam yāthāvavacanam aviparītavacanam isivacanam munivacanam bhagavantavacanam arahanta-vacanam paccekabuddhavacanam jinavacanam sabbaññuvacanam tathāgatassa arahato sammāsambuddhassa vacanam.

Còn có điều khác nữa, trong khi trú xá được hiện hữu thì các tỳ khưu ni sẽ có được nơi gặp gỡ các vị (tỳ khưu) có kinh nghiệm, đối với những người có ước muốn tiếp kiến thì việc tiếp kiến sẽ là việc dễ dàng đạt được, việc khó tiếp kiến sẽ xảy ra khi không có trú xá. Đây là lợi ích thứ nhì trong việc bố thí trú xá. Trong khi xem xét về hai lợi ích này, đức Thế Tôn đã nói rằng: 'Nên cho xây dựng trú xá đẹp, nên thỉnh các bậc nghe nhiều (học rộng) ngụ tại nơi ấy.' Trong trường hợp ấy, người con trai của đức Phật không nên biến chỗ ngụ thành nhà ở."

"Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trãm chấp nhận điều này đúng theo như vậy."

Câu hỏi về sự thân thiết là thứ nhất.

2. CÂU HỎI VỀ VIỆC HẠN CHẾ BAO TỬ:

1. "Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: '**Không nên xao lảng trong việc đứng (khất thực), nên hạn chế ở bao tử.**'

Và thêm nữa, đức Thế Tôn đã nói rằng: 'Này Udāyi, tuy nhiên một đôi khi Ta thọ thực với bình bát này đầy ngang miệng, thậm chí Ta còn thọ thực nhiều hơn thế nữa.'

Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: 'Không nên xao lảng trong việc đứng (khất thực), nên hạn chế ở bao tử,' như thế thì lời nói rằng: 'Này Udāyi, tuy nhiên một đôi khi Ta thọ thực với bình bát này đầy ngang miệng, thậm chí Ta còn thọ thực nhiều hơn thế nữa' là sai trái. Nếu điều đã được nói bởi đức Như Lai là: 'Này Udāyi, tuy nhiên một đôi khi Ta thọ thực với bình bát này đầy ngang miệng, thậm chí Ta còn thọ thực nhiều hơn thế nữa,' như thế thì lời nói rằng: 'Không nên xao lảng trong việc đứng (khất thực), nên hạn chế ở bao tử' cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài."

2. "Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: '**Không nên xao lảng trong việc đứng (khất thực), nên hạn chế ở bao tử.**' Và Ngài đã nói rằng: 'Này Udāyi, tuy nhiên một đôi khi Ta thọ thực với bình bát này đầy ngang miệng, thậm chí Ta còn thọ thực nhiều hơn thế nữa.'

Tâu đại vương, điều mà đức Thế Tôn đã nói là: 'Không nên xao lảng trong việc đứng (khất thực), nên hạn chế ở bao tử,' điều ấy là lời nói về bản thể, là lời nói không thiếu sót, là lời nói đầy đủ, là lời nói không thay đổi, là lời nói về sự thật, là lời nói đúng sự thật, là lời nói chính xác, là lời nói không sai quấy, là lời nói của bậc ân sỉ, là lời nói của bậc hiền triết, là lời nói của đức Thế Tôn, là lời nói của vị A-la-hán, là lời nói của vị Phật Độc Giác, là lời nói của đấng Chiến Thắng, là lời nói của đấng Toàn Tri, là lời nói của đức Như Lai, bậc A-la-hán, đấng Chánh Đẳng Giác.

Udare asam্যato mahārāja pāñampi hanati, adinnampi ādiyati, paradārampi gacchatī, musā 'pi bhañati, majjampi pivati, mātarampi jīvitā voropeti, pitarampi jīvitā voropeti, arahantampi jīvitā voropeti, sañghampi bhindati, duṭṭhenā cittena tathāgatassa lohitampi uppādeti. Nanu mahārāja devadatto udare asam্যato sañgham bhinditvā kappaṭṭhiyam kammaṇ āyūhi? Evarūpāni mahārāja aññāni 'pi bahuvidhāni kāraṇāni disvā bhagavatā bhañitaṁ: 'Uttiṭhe nappamajjeyya udare samyato siyā 'ti.

3. Udare samyato mahārāja catusaccābhisaṁyam abhisameti, cattāri sāmaññaphalāni sacchikaroti, catūsu patisambhidāsu atthasu samāpattisu chasu abhiññāsu vasibhāvaṇ pāpuṇāti, kevalañca samañadhammaṇ pūreti. Nanu mahārāja sukapotako udare samyato hutvā yāva tāvatiṁsabhabanam kampetvā sakkam devānamindam upaṭṭhānamūpanesi. Evarūpāni mahārāja aññāni 'pi bahuvidhāni kāraṇāni disvā bhagavatā bhañitaṁ: 'Uttiṭhe nappamajjeyya udare samyato siyā 'ti.

Yam pana mahārāja bhagavatā bhañitaṁ: 'Aham kho panudāyi appekadā iminā pattena samatittikampi bhuñjāmi, bhiyyo 'pi bhuñjāmi 'ti, tam katakiccena niṭṭhitakiriyena siddhatthena vusitavosānena nirāvaraṇena sabbaññunā sayambhunā tathāgatena attānam upādāya bhañitaṁ.

Yathā mahārāja vantassa virittassa anuvāsitassa āturassa sappāyakiriyā icchitabbā hoti, evameva kho mahārāja sakilesassa adiṭhasaccassa udare samyamo karaṇīyo hoti. Yathā mahārāja maṇiratanassa sappabhāsassa jātimantassa abhijātiparisuddhassa majjananighaṇsanaparisodhanena karaṇīyo¹ na hoti, evameva kho mahārāja tathāgatassa buddhavisaye pāramiṇ gatassa kiriyākaraṇesu āvaraṇam na hoti "ti.

"Sādhu bhante nāgasena! Evametaṁ tathā sampaṭicchāmī "ti.

Udarasamyatapañho dutiyo.

¹ karaṇīyam - Ma, PTS.

Tâu đại vương, người không hạn chế ở bao tử giết hại mạng sống, lấy vật không cho, đi đến vợ người khác, nói lời dối trá, uống chất say, đoạt mạng sống của mẹ, đoạt mạng sống của cha, đoạt mạng sống của vị A-la-hán, chia rẽ Hội Chứng, làm chảy máu đức Như Lai với tâm ác xấu. Tâu đại vương, chẳng phải Devadatta, kẻ không hạn chế ở bao tử, đã chia rẽ Hội Chứng và đã gây nên nghiệp kéo dài một kiếp (trái đất). Tâu đại vương, sau khi nhìn thấy các lý do khác, nhiều loại, có hình thức như thế, đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘Không nên xao lảng trong việc đứng (khất thực), nên hạn chế ở bao tử.’

3. Tâu đại vương, người hạn chế ở bao tử lãnh hội được sự lãnh hội về bốn Sự Thật, chúng ngô bốn quả vị Sa-môn, đạt được bản thể năng lực về bốn tuệ Phân Tích, về tám Thiền Chứng, về sáu Thắng Trí, và làm tròn đủ toàn bộ phận sự của Sa-môn. Tâu đại vương, chẳng phải con bồ câu xinh, sau khi hạn chế ở bao tử, đã làm rung động đến tận cung Trời Đạo Lợi và đã khiến cho Sakka, Chúa của chư Thiên, phải đi đến chăm sóc.¹ Tâu đại vương, sau khi nhìn thấy các lý do khác, nhiều loại, có hình thức như thế, đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘Không nên xao lảng trong việc đứng (khất thực), nên hạn chế ở bao tử.’

Tâu đại vương, trái lại về điều đã được đức Thế Tôn nói là: ‘Này Udāyi, tuy nhiên một đôi khi Ta thọ thực với bình bát này đầy ngang miệng, thậm chí Ta còn thọ thực nhiều hơn thế nữa,’ điều ấy đã được đăng Toàn Trí, bậc Tự Chủ, đức Như Lai, vị có phật sự đã làm xong, có công việc đã hoàn thành, có mục đích đã được thành tựu, có nhiệm vụ đã hoàn mãn, không còn chướng ngại, nói về bản thân Ngài.

Tâu đại vương, giống như đối với người bị bệnh cần được ói ra, cần được xổ, cần phải thải độc, thì công việc chăm sóc là cần thiết, tâu đại vương, tương tự y như thế đối với người còn phiền não, chưa thấy được Sự Thật, thì việc hạn chế ở bao tử là việc nên làm. Tâu đại vương, giống như đối với viên ngọc quý ma-ni có hào quang, nguyên chất, có phẩm chất cao và hoàn toàn tinh khiết thì không có việc cần phải chùi mài, chà xát, đánh bóng. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với đức Như Lai, vị đã đi đến sự toàn hảo trong cương vị của một bậc Giác Ngộ, thì không có sự trở ngại trong các hành động và việc làm.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc hạn chế bao tử là thứ nhì.

¹ *Sonakajātakaṃ* và *Samkiccajātakaṃ* - Bốn Sanh 429 và Bốn Sanh 430.

3. BHAGAVATO APPĀBĀDHAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā: ‘**Ahamasmi bhikkhave brāhmaṇo yācayogo sadāpayatapāṇi antimadehadharo anuttaro bhisakko sallakatto** ’ti. Puna ca bhaṇitam bhagavatā: ‘**Etadaggam bhikkhave mama sāvakānam bhikkhūnam appābādhānam yadidam bakkulo** ’ti.¹ Bhagavato ca sarīre bahukkhattum ābādho uppanno dissati.

Yadi bhante nāgasena tathāgato anuttaro, tena hi ‘etadaggam bhikkhave mama sāvakānam bhikkhūnam appābādhānam yadidam bakkulo ’ti yam vacanam, tam micchā. Yadi thero bakkulo appābādhānam aggo, tena hi ‘ahamasmi bhikkhave brāhmaṇo yācayogo sadāpayatapāṇi antimadehadharo anuttaro bhisakko sallakatto ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhato-kotiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Ahamasmi bhikkhave brāhmaṇo yācayogo sadāpayatapāṇi antimadehadharo anuttaro bhisakko sallakatto ’ti. Bhañitañca: ‘Etadaggam bhikkhave mama sāvakānam bhikkhūnam appābādhānam yadidam bakkulo ’ti. Tañca pana bāhirānam āgamānam adhigamānam pariyattinam attani vijjamānataṁ sandhāya bhāsitam.

Santi kho pana mahārāja bhagavato sāvakā thānacañkamikā. Te thānenā cañkamena divārattim vītināmenti. Bhagavā pana mahārāja thānenā cañkamena nissajjāya sayanena divārattim vītināmeti. Ye te mahārāja bhikkhū thānacañkamikā, te tena aṅgena atirekā.

Santi kho pana mahārāja bhagavato sāvakā ekāsanikā. Te jīvitahetū ’pi dutiyam bhojanam na bhuñjanti. Bhagavā pana mahārāja dutiyampi yāva tatiyampi bhojanam bhuñjati. Ye te mahārāja bhikkhū ekāsanikā, te tena aṅgena atirekā. Anekavidhāni mahārāja tāni kāraṇāni tesam tesam tam tam sandhāya bhaṇitāni. Bhagavā pana mahārāja anuttaro sileṇa samādhinā paññāya vimuttiyā vimuttiñāṇadassanena, dasahi ca balehi catūhi vesārajjehi atṭhārasehi² buddhadhammehi chahi asādhāraṇehi nāṇehi. Kevale ca buddhavisaye tam sandhāya bhaṇitam: ‘Ahamasmi bhikkhave brāhmaṇo yācayogo sadāpayatapāṇi antimadehadharo anuttaro bhisakko sallakatto ’ti.

¹ bākulo ti - Ma.

² atṭhārasahi - Ma, PTS.

3. CÂU HỎI VỀ SỰ ÍT BỆNH CỦA ĐỨC THẾ TÔN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, Ta là vị Bà-la-môn sẵn sàng đáp ứng sự cầu xin, luôn có bàn tay đưa ra (bố thí), mang thân mạng cuối cùng, là vị y sĩ, vị phẫu thuật vô thượng.**’ Và thêm nữa, đức Thế Tôn đã nói rằng: ‘**Này các tỳ khưu, vị đứng đầu trong số các tỳ khưu đệ tử ít có bệnh tật của Ta, tức là Bakkula.**’ Và bệnh tật được nhìn thấy đã nhiều lần sanh khởi ở cơ thể của đức Thế Tôn.

Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Như Lai là vô thượng, như thế thì lời nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, vị đứng đầu trong số các tỳ khưu đệ tử ít có bệnh tật của Ta, tức là Bakkula’ là sai trái. Nếu trưởng lão Bakkula là đứng đầu trong số các vị ít có bệnh tật, như thế thì lời nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, Ta là vị Bà-la-môn sẵn sàng đáp ứng sự cầu xin, luôn có bàn tay đưa ra (bố thí), mang thân mạng cuối cùng, là vị y sĩ, vị phẫu thuật vô thượng’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, Ta là vị Bà-la-môn sẵn sàng đáp ứng sự cầu xin, luôn có bàn tay đưa ra (bố thí), mang thân mạng cuối cùng, là vị y sĩ, vị phẫu thuật vô thượng.’ Và Ngài đã nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, vị đứng đầu trong số các tỳ khưu đệ tử ít có bệnh tật của Ta, tức là Bakkula.’ Tuy nhiên, điều ấy được nói có liên quan đến tình trạng đang có ở bản thân đối với sự chứng đắc và việc học tập ở bên ngoài (của Tam Tạng).

Tâu đại vương, hơn nữa có những vị đệ tử của đức Thế Tôn là các vị chuyên đứng và đi kinh hành. Các vị ấy trải qua ngày đêm với việc đứng và đi kinh hành. Tâu đại vương, trái lại đức Thế Tôn trải qua ngày và đêm với việc đứng, đi kinh hành, ngồi, và nằm. Tâu đại vương, những vị tỳ khưu nào chuyên đứng và đi kinh hành, những vị ấy là vượt trội về chi phần ấy.

Tâu đại vương, hơn nữa có những vị đệ tử của đức Thế Tôn là các vị thọ thực chỉ một chỗ ngồi. Các vị ấy, cho dù vì nguyên nhân mạng sống, cũng không thọ dụng hai bữa ăn. Tâu đại vương, trái lại đức Thế Tôn thọ dụng vật thực thậm chí đến lần thứ nhì luôn cả đến lần thứ ba. Tâu đại vương, những vị tỳ khưu nào chỉ thọ thực một chỗ ngồi, những vị ấy là vượt trội về chi phần ấy. Tâu đại vương, những việc làm ấy với nhiều hình thức được nói đến có liên quan đến việc này việc nọ của những vị này vị khác. Tâu đại vương, tuy nhiên đức Thế Tôn là vượt trội về giới, về định, về tuệ, về giải thoát, về trí tuệ và nhận thức về sự giải thoát, về mười lực, về bốn pháp tự tín, về mười tám pháp của vị Phật, về sáu trí không phổ thông (đến các vị Thinh Văn). Và điều ấy đã được nói đến có liên quan đến toàn bộ cương vị của một bậc Giác Ngộ là: ‘Này các tỳ khưu, Ta là vị Bà-la-môn sẵn sàng đáp ứng sự cầu xin, luôn có bàn tay đưa ra (bố thí), mang thân mạng cuối cùng, là vị y sĩ, vị phẫu thuật vô thượng.’

3. Idha mahārāja manussesu eko jātimā hoti, eko dhanavā, eko vijjavā, eko sippavā, eko sūro, eko vicakkhaṇo, sabbe p' ete abhibhaviya rājā yeva tesam uttamo hoti. Evameva kho mahārāja bhagavā sabbasattānam aggo jeṭho seṭṭho.

Yam panāyasmā bakkulo appābādho ahosi, tam abhinīhāravasena. So hi mahārāja anomadassissa bhagavato udaravātābādhe uppanne vipassissa ca bhagavato aṭṭhasaṭṭhiyā ca bhikkhusatasahassānam tiṇapupphakaroge uppanne sayam tāpaso samāno nānābhesajjehi tam byādhi apanetvā appābādhataṁ patto. Bhaṇitañca:¹ ‘Etadaggam bhikkhave mama sāvakānam bhikkhūnam appābādhānam yadidaṁ bakkulo ’ti.

Bhagavato mahārāja vyādhimhi uppajjante ’pi anuppajjante ’pi dhutaṅgam ādiyante ’pi anādiyante ’pi natthi bhagavatā sadiso koci satto. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena samyuttanikāya-varalañchake: ‘Yāvata bhikkhave sattā apadā vā dipadā vā catuppadā vā bahuppadā vā rūpino vā arūpino vā saññino vā asaññino vā nevasaññināsaññino vā tathāgato tesam aggamakkhāyati arahañ sammāsambuddho ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametaṁ tathā sampaticchāmī ”ti.

Bhagavato appabādhapañho tatiyo.

4. ANUPPANNA- MAGGUPPĀDAKAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā: ‘Tathāgato bhikkhave arahañ sammāsambuddho anuppannassa maggassa uppādetā ’ti. Puna ca bhaṇitam: ‘Addasā² kho ’ham bhikkhave purāṇam maggam purāṇam añjasam pubbakehi sammāsambuddhehi anuyātan ’ti.

Yadi bhante nāgasena tathāgato anuppannassa maggassa uppādetā, tena hi ‘addasā kho ’ham bhikkhave purāṇam maggam purāṇam añjasam pubbakehi sammāsambuddhehi anuyātan ’ti yam vacanam, tam micchā. Yadi tathāgatena bhaṇitam: ‘Addasā kho ’ham bhikkhave purāṇam maggam purāṇam añjasam pubbakehi sammāsambuddhehi anuyātan ’ti, tena hi ‘tathāgato bhikkhave arahañ sammāsambuddho anuppannassa maggassa uppādetā ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppato. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

¹ bhaṇito ca - Ma, PTS.

² addasam - Ma, evam sabbattha.

3. Tâu đại vương, nơi đây ở giữa loài người: một người là có dòng dõi, một người có tài sản, một người có kiến thức, một người có tài nghệ, một người là anh hùng, một người có sự cảnh giác, sau khi vượt trội tất cả những người này, chính đức vua là tối thượng trong số những người ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Thế Tôn là vị đúng đầu, cao cả, tối thượng trong số tất cả các chúng sanh.

Trái lại, về việc đại đức Bakkula đã là người ít có bệnh tật, việc ấy là do năng lực của sự ước nguyện. Tâu đại vương, bởi vì khi bệnh đau bụng bão của đức Thế Tôn Anomadassī đã sanh khởi, và khi bệnh hoa cỏ (dị ứng?) của đức Thế Tôn Vipassī và sáu mươi tám ngàn vị tỳ khưu đã sanh khởi, vị ấy, trong khi bản thân là đạo sĩ khổ hạnh, đã xua đi cơn bệnh ấy bằng vô số thuốc men khác loại nên đã đạt được trạng thái ít bệnh tật. Và điều đã được nói là: ‘Này các tỳ khưu, vị đúng đầu trong số các tỳ khưu đệ tử ít có bệnh tật của Ta, tức là Bakkula.’

Tâu đại vương, trong khi căn bệnh của đức Thế Tôn đang sanh lên cũng như đang tiếp diễn, trong khi Ngài đang duy trì cũng như không duy trì pháp từ khước, không có bất cứ chúng sanh nào sánh bằng đức Thế Tôn. Điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở đoạn *Varalañchaka* (Dấu Ăn Cao Quý) thuộc *Samyuttanikāya* (Tương Ưng Bộ) rằng: ‘Này các tỳ khưu, cho đến các hàng chúng sanh không chân, hoặc hai chân, hoặc bốn chân, hoặc nhiều chân, hoặc hữu hình, hoặc vô hình, hoặc hữu tướng, hoặc vô tướng, hoặc phi tướng phi hữu tướng, trong số các hàng ấy đức Như Lai, bậc A-la-hán, đặng Chánh Đẳng Giác được gọi là *hạng nhất*.’

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về sự ít bệnh của đức Thế Tôn là thứ ba.

4. CÂU HỎI VỀ VỊ LÀM SANH KHỞI ĐẠO LỘ CHƯA ĐƯỢC SANH KHỞI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, đức Như Lai, bậc A-la-hán, đặng Chánh Đẳng Giác là người làm sanh khởi Đạo Lộ chưa được sanh khởi.’ Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, Ta đã nhìn thấy Đạo Lộ cổ xưa, con đường cổ xưa đã được các bậc Chánh Đẳng Giác trước đây đi theo.’

Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Như Lai là người làm sanh khởi Đạo Lộ chưa được sanh khởi, như thế thì lời nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, Ta đã nhìn thấy Đạo Lộ cổ xưa, con đường cổ xưa đã được các bậc Chánh Đẳng Giác trước đây đi theo’ là sai trái. Nếu đức Như Lai đã nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, Ta đã nhìn thấy Đạo Lộ cổ xưa, con đường cổ xưa đã được các bậc Chánh Đẳng Giác trước đây đi theo,’ như thế thì lời nói rằng: ‘đức Như Lai là người làm sanh khởi Đạo Lộ chưa được sanh khởi’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘**Tathāgato bhikkhave arahañ sammāsambuddho anuppannassa maggassa uppādetā** ’ti. Bhañitañca: ‘**Addasā kho ’ham bhikkhave purāṇam maggām purāṇam añjasam pubbakehi sammāsambuddhehi anuyātan** ’ti. Tam dvayampi sabhāvavacanameva.

Pubbakānañ mahārāja tathāgatānañ antaradhānenā asati anusāsake maggo antaradhāyi. So tam¹ tathāgato maggām luggām paluggām rūlham² pihitām paṭicchannām asañcarāṇām paññācakkhunā sammasamāno³ addasa pubbakehi sammāsambuddhehi anuyātam. Tamkārañā āha: ‘Addasā kho ’ham bhikkhave purāṇam maggām purāṇam añjasam pubbakehi sammāsambuddhehi anuyātan’ti.

Pubbakānañ mahārāja tathāgatānañ antaradhānenā asati anusāsake luggām paluggām rūlham pihitām paṭicchannām asañcarāṇām maggām yam ‘dāni tathāgato sañcaranām akāsi. Tamkārañā āha: ‘Tathāgato bhikkhave arahañ sammāsambuddho anuppannassa maggassa uppādetā ’ti.

3. Idha mahārāja rañño cakkavattissa antaradhānenā mañiratanām girisikhārantare⁴ nibiyati. Aparassa cakkavattissa sammā paṭipattiya upagacchati. Api nu kho tam mahārāja mañiratanām tassa pakatan ”ti?

“Na hi bhante. Pākatikām yeva tam bhante mañiratanām, tena pana nibbattan ”ti.⁵

“Evameva kho mahārāja pākatikām pubbakehi tathāgatehi anuciññām atthañgikām sivām maggām asati anusāsake luggām paluggām rūlham pihitām paṭicchannām asañcarāṇām bhagavā paññācakkhunā sammasamāno uppādesi, sañcarāṇām akāsi. Tamkārañā āha: ‘Tathāgato bhikkhave arahañ sammāsambuddho anuppannassa maggassa uppādetā ’ti.

Yathā vā pana mahārāja santam yeva puttām yoniyā janayittī⁶ mātā ‘janikā ’ti vuccati. Evameva kho mahārāja tathāgato santam yeva maggām luggām paluggām rūlham pihitām paṭicchannām asañcarāṇām paññācakkhunā sammasamāno uppādesi sañcarāṇām akāsi. Tamkārañā āha: ‘Tathāgato bhikkhave arahañ sammāsambuddho anuppannassa maggassa uppādetā ’ti.

4. Yathā vā pana mahārāja koci puriso yam kiñci natthām passati, “Tena tam bhañḍām nibbattitan ”ti jano voharati. Evameva kho mahārāja tathāgato santam yeva maggām luggām paluggām rūlham pihitām paṭicchannām asañcarāṇām sammasamāno uppādesi sañcarāṇām akāsi. Tamkārañā āha: ‘Tathāgato bhikkhave arahañ sammāsambuddho anuppannassa maggassa uppādetā ’ti.

¹ tam - Ma.

² gūlham - Ma, evam sabbattha.

³ sampassamāno - Ma, evam sabbattha.

⁴ girisikhantare - Ma.

⁵ nibbattittan - Ma.

⁶ janayitvā - Ma, PTS.

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, đức Nhu Lai, bậc A-la-hán, đãng Chánh Đẳng Giác là người làm sanh khởi Đạo Lộ chưa được sanh khởi.**’ Và Ngài đã nói rằng: ‘**Này các tỳ khưu, Ta đã nhìn thấy Đạo Lộ cổ xưa, con đường cổ xưa đã được các bậc Chánh Đẳng Giác trước đây đi theo.**’ Cả hai điều ấy đều là lời nói về bản thể.”

Tâu đại vương, với sự biến mất của các đức Nhu Lai trước đây, trong khi không có người chỉ dạy, Đạo Lộ đã biến mất. Đức Nhu Lai ấy, trong khi quán sát bằng tuệ nhẫn về Đạo Lộ đã bị tiêu hoại, đã bị đỗ nát, đã bị phủ lấp, đã bị đóng lại, đã bị che kín, không còn có sự thực hành hoàn mǎn ấy, đã nhìn thấy rằng Đạo Lộ ấy đã được các bậc Chánh Đẳng Giác trước đây đi theo. Bởi lý do ấy, Ngài đã nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, Ta đã nhìn thấy Đạo Lộ cổ xưa, con đường cổ xưa đã được các bậc Chánh Đẳng Giác trước đây đi theo.’

Tâu đại vương, với sự biến mất của các đức Nhu Lai trước đây, trong khi không có người chỉ dạy, Đạo Lộ đã bị tiêu hoại, đã bị đỗ nát, đã bị phủ lấp, đã bị đóng lại, đã bị che kín, không còn có sự thực hành hoàn mǎn ấy; giờ đây đức Nhu Lai đã thể hiện việc thực hành hoàn mǎn. Bởi lý do ấy, Ngài đã nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, đức Nhu Lai là người làm sanh khởi Đạo Lộ chưa được sanh khởi.’

3. Tâu đại vương, ở đây do sự biến mất của đức Chuyển Luân Vương, viên ngọc quý ma-ni ẩn tàng ở nơi đỉnh núi. Rồi do việc hành xử chính trực của đức Chuyển Luân Vương khác, nó lại hiện đến. Tâu đại vương, phải chăng viên ngọc quý ma-ni ấy là được tạo ra cho vị ấy?”

“Thưa ngài, không đúng. Thưa ngài, viên ngọc quý ma-ni vốn là vật hiển nhiên, tuy nhiên do vị ấy mà nó lại hiện ra.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế Đạo Lộ an toàn có tám chi phần đã được thực hành bởi các đức Nhu Lai trước đây—vốn là hiển nhiên—trong khi không có người chỉ dạy, thì đã bị tiêu hoại, đã bị đỗ nát, đã bị phủ lấp, đã bị đóng lại, đã bị che kín, không còn có sự thực hành hoàn mǎn; đức Thế Tôn trong khi quán sát bằng tuệ nhẫn đã làm sanh khởi, đã thể hiện việc thực hành hoàn mǎn (Đạo Lộ ấy). Bởi lý do ấy, Ngài đã nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, đức Nhu Lai là người làm sanh khởi Đạo Lộ chưa được sanh khởi.’

Tâu đại vương, hoặc là giống như với việc sanh ra đứa con trai qua đường tử cung và đứa con—đang hiện hữu—thì người mẹ được gọi là ‘sanh mẫu.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế trong khi quán sát bằng tuệ nhẫn về Đạo Lộ—vốn luôn hiện hữu—nhưng đã bị tiêu hoại, đã bị đỗ nát, đã bị phủ lấp, đã bị đóng lại, đã bị che kín, không còn có sự thực hành hoàn mǎn, đức Nhu Lai đã làm sanh khởi, đã thể hiện việc thực hành hoàn mǎn (Đạo Lộ ấy). Bởi lý do ấy, Ngài đã nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, đức Nhu Lai là người làm sanh khởi Đạo Lộ chưa được sanh khởi.’

4. Tâu đại vương, hoặc là giống như một người nam nào đó nhìn thấy vật gì đó đã bị thất lạc, thì người ta đồn đãi rằng: ‘Nhờ người ấy mà vật ấy được xuất hiện.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế trong khi quán sát bằng tuệ nhẫn về Đạo Lộ—vốn luôn hiện hữu—nhưng đã bị tiêu hoại, đã bị đỗ nát, đã bị phủ lấp, đã bị đóng lại, đã bị che kín, không còn có sự thực hành hoàn mǎn, đức Nhu Lai đã làm sanh khởi, đã thể hiện việc thực hành hoàn mǎn (Đạo Lộ ấy). Bởi lý do ấy, Ngài đã nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, đức Nhu Lai là người làm sanh khởi Đạo Lộ chưa được sanh khởi.’

Yathā vā pana mahārāja koci puriso vanam sodhetvā bhūmiṃ nīharati, ‘Tassa sā bhūmī ’ti jano voharati. Na cesā bhūmi tena pavattitā. Tam bhūmiṃ kāraṇam katvā bhūmisāmiko nāma hoti. Evameva kho mahārāja tathāgato santam yeva maggam luggam paluggam rūlham pihitam paṭicchannam asaṅcaraṇam paññācakkhunā¹ sammasamāno uppādesi, saṅcaraṇam akāsi. Tamkāraṇā āha: ‘Tathāgato bhikkhave arahaṇ sammā-sambuddho anuppannassa maggassa uppādetā ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametaṃ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Anuppannamagguppādaka-pañho catuttho.

5. LOMASAKASSAPAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā: ‘Pubbevāham manussabhūto samāno sattānam aviheṭhakajātiko ahosin ’ti. Puna ca bhaṇitam: ‘Lomasakassapo nāma isi samāno anekasate pāne ghātayitvā vājapeyyam mahāyaññam yajī ’ti.

Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: ‘Pubbevāham manussabhūto samāno sattānam aviheṭhakajātiko ahosin ’ti, tena hi ‘lomasakassapena isinā anekasate pāne ghātayitvā vājapeyyam mahāyaññam yajitan ’ti yam vacanam, tam micchā. Yadi lomasakassapena isinā anekasate pāne ghātayitvā vājapeyyam mahāyaññam yajitam, tena hi ‘pubbevāham manussabhūto samāno sattānam aviheṭhakajātiko ahosin ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatokotiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Pubbevāham manussabhūto samāno sattānam aviheṭhakajātiko ahosin ’ti. Lomasakassapena ca isinā anekasate pāne ghātayitvā vājapeyyam mahāyaññam yajitam. Tañca pana rāgavasena visaññinā no sacetanenā ”ti.

“Aṭṭhime bhante nāgasena puggalā pāṇam hananti. Katame aṭṭha? Ratto rāgavasena pāṇam hanati, dutṭho dosavasena pāṇam hanati, mūlho mohavasena pāṇam hanati, mānī mānavasena pāṇam hanati, luddho lobhavasena pāṇam hanati, akiñcano jīvikathāya pāṇam hanati, bālo hassavasena² pāṇam hanati, rājā vinayanavasena pāṇam hanati. Ime kho bhante nāgasena aṭṭha puggalā pāṇam hanati. Pākatikamyeva bhante nāgasena bodhisattena katan ”ti?

¹ paññāya - Ma, PTS.

² aññānavasena - katthaci.

Tâu đại vương, hoặc là giống như một người nam nào đó dọn sạch mảnh rùng rồi ban ra thành đất bằng, thì người ta đồn dài rằng: ‘Mảnh đất ấy là của người ấy.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế trong khi quán sát bằng tuệ nhẫn về Đạo Lộ—vốn luôn hiện hữu—nhưng đã bị tiêu hoại, đã bị đổ nát, đã bị phủ lấp, đã bị đóng lại, đã bị che kín, không còn có sự thực hành hoàn mãn, đức Như Lai đã làm sanh khởi, đã thể hiện việc thực hành hoàn mãn (Đạo Lộ ấy). Bởi lý do ấy, Ngài đã nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, đức Như Lai là người làm sanh khởi Đạo Lộ chưa được sanh khởi.’

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

**Câu hỏi về vị làm sanh khởi
đạo lộ chưa được sanh khởi là thứ tư.**

5. CÂU HỎI VỀ LOMASAKASSAPA:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: **‘Vào thời quá khứ, trong khi có bản thể nhân loại, Ta đã là người có bản tánh không hám hại chúng sanh.’** Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng: **‘Trong khi là vị ẩn sĩ tên Lomasakassapa đã giết chết hàng trăm mạng sống và đã hiến cúng đại lễ tế thần Vājapeyya.’¹**

Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: ‘Vào thời quá khứ, trong khi có bản thể nhân loại, Ta đã là người có bản tánh không hám hại chúng sanh,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Đại lễ tế thần Vājapeyya đã được ẩn sĩ Lomasakassapa hiến cúng sau khi đã giết chết hàng trăm mạng sống’ là sai trái. Nếu đại lễ tế thần Vājapeyya đã được ẩn sĩ Lomasakassapa hiến cúng sau khi đã giết chết hàng trăm mạng sống, như thế thì lời nói rằng: ‘Vào thời quá khứ, trong khi có bản thể nhân loại, Ta đã là người có bản tánh không hám hại chúng sanh’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: **‘Vào thời quá khứ, trong khi có bản thể nhân loại, Ta đã là người có bản tánh không hám hại chúng sanh.’** Và đại lễ tế thần Vājapeyya đã được ẩn sĩ Lomasakassapa hiến cúng sau khi đã giết chết hàng trăm mạng sống. Tuy nhiên, việc ấy là do tác động của ái luyến, không có sự suy nghĩ, không có sự cố ý.”

“Thưa ngài Nāgasena, tám hạng người này giết hại mạng sống. Tám hạng nào? Hạng luyến ái giết hại mạng sống do tác động của luyến ái, hạng xấu xa giết hại mạng sống do tác động của sân, hạng mê mờ giết hại mạng sống do tác động của si, hạng ngã mạn giết hại mạng sống do tác động của ngã mạn, hạng tham lam giết hại mạng sống do tác động của tham, hạng không có gì giết hại mạng sống vì mục đích nuôi mạn, hạng ngu dốt giết hại mạng sống do tác động của sự đùa giỡn, đức vua giết hại mạng sống do tác động của kỷ cương. Thưa ngài Nāgasena, đây là tám hạng người giết hại mạng sống. Thưa ngài Nāgasena, có phải việc đã làm bởi đức Bồ Tát có tính chất tự nhiên?”

¹ *Cūlahaṃsa-jātakaṇ* - Bốn Sanh 433.

“Na mahārāja pākatikam bodhisattena kataṁ. Yadi mahārāja bodhisatto pakatibhāvena onameyya mahāyaññam yajitum, nayimañ gātham bhaṇeyya:

**‘Sasamuddapariyāyañ mahim sāgarakuñḍalam,
na icche saha nindāya evam sayha¹ vijānahi’ti.**

3. Evañvādī mahārāja bodhisatto saha dassanena candavatiyā rājakaññāya visaññi ahosi khittacitto ratto visaññibhūto ākulākulo turitaturito. So² tena vikkhitta-bhanta-lulīta-cittena mahatimahā-pasughāta-galaruhira-sañcayam vājapeyyam mahāyaññam yaji.

Yathā mahārāja ummattako khittacitto jalitampi jātavedam akkamati, kūpitampi āśīvisam gaṇhāti, mattampi hatthim upeti, samuddampi atīradassim pakkhandati, candanikampi oligallampi omaddati, kaṇṭakādhānampi abhirūhati, papāte ’pi patati, asucimpi bhakkhati,³ naggo ’pi vīthiyam⁴ carati, aññampi bahuvidham akiriyam karoti, evameva kho mahārāja bodhisatto saha dassanena candavatiyā rājakaññāya visaññi ahosi khittacitto visaññibhūto ākulākulo turitaturito, tena vikkhittabhallalulītacittena mahatimahā-pasughāta-galaruhirasañcayam vājapeyyam mahāyaññam yaji.

Khittacittena mahārāja katam pāpam diṭṭhadhammepi na mahāsāvajjam hoti, samparāye vipākena ’pi no tathā. Idha mahārāja koci ummattako vajjhamāpajeyya, tassa tumhe kim dañḍam dhārethā ”ti?

4. “Ko bhante ummattakassa dañḍo bhavissati? Tam mayam pothāpetvā nīharāpema ‘eso ’va tassa dañḍo ”ti.

“Iti kho mahārāja ummattakassa aparādhe dañḍo ’pi na bhavati. Tasmā ummattakassa kate ’pi na doso bhavati satekiccho. Evameva kho mahārāja lomasakassapo isi saha dassanena candavatiyā rājakaññāya visaññi ahosi khittacitto ratto visaññibhūto visaṭapayāto ākulākulo turitaturito. Tena vikkhitta-bhanta-lulīta-cittena mahatimahā-pasughāta-galaruhira-sañcayam vājapeyyam mahāyaññam yaji. Yadā ca pana pakaticitto ahosi paṭiladdhasati, tadā punadeva pabbajitvā pañcābhīññayo nibbattetvā brahmalokūpago ahosī ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Evametañ tathā sampaṭiechhāmī ”ti.

Lomasakassapapañho pañcamo.

¹ seyyha - Ma.

² so - itisaddo Ma, PTS potthakesu natthi.

³ bhakkheti - Ma, PTS.

⁴ rathiyā- Ma, PTS.

“Tâu đại vương, việc đã làm bởi đức Bồ Tát không phải có tính chất tự nhiên. Tâu đại vương, nếu đức Bồ Tát hạ thấp (phẩm cách) để hiến cúng đại lê tế thần vì bản tánh tự nhiên thì không nói lên lời kệ này:

‘Ta không mong muốn vùng đất có sự bao quanh của biển cả, có biển là vòng đai, cùng với lời phi báng. Nay Sayha, ngươi hãy nhận biết như vậy.’¹

3. Tâu đại vương, với lời nói như vậy đức Bồ Tát do việc nhìn thấy nàng Candavatī, con gái của đức vua, đã không còn có sự suy nghĩ, tâm bị tán loạn, bị luyến ái, có trạng thái không suy nghĩ, vô cùng bối rối, vô cùng vội vã. Với tâm đã bị tán loạn, đã bị lay động, đã bị khuấy động ấy, vị ấy đã hiến cúng đại lê tế thần Vājapeyya với sự tích lũy to lớn khổng lồ về lượng máu từ cắn cổ của những con thú bị giết.

Tâu đại vương, giống như kẻ bị điên, có tâm bị tán loạn, bước lên ngọn lửa đã được đốt cháy, nắm bắt con rắn độc đã bị lén cơn giận, cưỡi lên con voi đã bị nỗi điên, lao vào biển cả không nhìn thấy bến bờ, giẫm đạp vào vũng nước luôn cả hổ phán, leo lên hàng rào gai, lao vào vực thẳm, ăn vật dơ, thậm chí lõa lồ đi ở đường phố, (hoặc) làm nhiều công việc không xứng đáng khác nữa. Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Bồ Tát do việc nhìn thấy nàng Candavatī, con gái của đức vua, đã không còn có sự suy nghĩ, tâm bị tán loạn, bị luyến ái, có trạng thái không suy nghĩ, vô cùng bối rối, vô cùng vội vã. Với tâm đã bị tán loạn, đã bị lay động, đã bị khuấy động ấy, vị ấy đã hiến cúng đại lê tế thần Vājapeyya với sự tích lũy to lớn khổng lồ về lượng máu từ cắn cổ của những con thú bị giết.

Tâu đại vương, việc xấu xa đã được làm bởi kẻ có tâm bị tán loạn trong thời hiện tại không phải là có tội lỗi nghiêm trọng, và tương tự y như thế cũng không có quả thành tựu ở thời vi lai. Tâu đại vương, ở đây một kẻ điên khùng nào đó phạm vào tội đáng chết thì ngài sẽ giáng xuống kẻ đó hình phạt gì?”

4. “Thưa ngài Nāgasena, sẽ là hình phạt gì đối với kẻ điên khùng? Chúng tôi cho người đánh đập rồi bảo đuổi kẻ ấy đi; chính điều ấy là hình phạt đối với kẻ ấy.”

“Tâu đại vương, như thế cũng không có hình phạt trong việc phạm tội của kẻ điên khùng. Vì thế, trong việc đã làm của kẻ điên khùng thì không có sự sai trái, có thể tha thứ. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị ẩn sĩ Lomasakassapa do việc nhìn thấy nàng Candavatī, con gái của đức vua, đã không còn có sự suy nghĩ, tâm bị tán loạn, bị luyến ái, có trạng thái không suy nghĩ, đã đi ra ngoài sự kiềm chế, vô cùng bối rối, vô cùng vội vã. Với tâm đã bị tán loạn, đã bị lay động, đã bị khuấy động ấy, vị ấy đã hiến cúng đại lê tế thần Vājapeyya với sự tích lũy to lớn khổng lồ về lượng máu từ cắn cổ của những con thú bị giết. Hơn nữa, đến khi đã có tâm trở lại bình thường, có trí nhớ đã được hồi phục, khi ấy (Lomasakassapa) sau khi xuất gia trở lại lần nữa, đã làm sanh khởi năm tháng trí, và đã đi đến cõi Phạm Thiên.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về Lomasakassapa là thứ năm.

¹ Sayhajātakam - Bổn sanh 310.

6. CHADDANTAJOTIPĀLAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā chaddanto nāgarājā:

**‘Vadhissametanti parāmasanto
kāsāvamaddakkhi dhajam̄ isinam̄,
dukkhena phuṭṭhassudapādi saññā
arahaddhajo sabbhi avajjhārūpo ’ti.**

Puna ca bhaṇitam̄: **‘Jotipālamāṇavo samāno kassapam̄ bhagavantam̄ arahantam̄ sammāsambuddham̄ muṇḍakavādena samaṇakavādena asabbhāhi pharusāhi vācāhi akkuttho paribhāsito ’ti** yan̄ vacanam̄, tam̄ micchā. Yadi jotipālena māṇavena kassapo bhagavā araham̄ sammāsambuddho muṇḍakavādena samaṇakavādena asabbhāhi pharusāhi vācāhi akkuttho paribhāsito, tena hi ‘chaddantena nāgarājena kāsāvam̄ pūjitan̄ ’ti tampi vacanam̄ micchā. Yadi tiracchānagatena bodhisattena kakkhaṭa-khara-kaṭuka-vedanam̄ vediyamānenā¹ luddakena nivatthaṇi kāsāvam̄ pūjitaṇi, kiṇi manussabhūto samāno paripakkañāṇo paripakkāya bodhiyā kassapam̄ bhagavantaṇi arahantam̄ sammāsambuddham̄ dasabalaṇi lokanāyakaṇi uditoditaṇi jalita-byāmobhāsaṇi pavaruttamaṇi pavara-rucira-kāsika-kāsāvamabhipārutan̄ disvā na pūjayi? Ayampi ubhatokotiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā chaddanto nāgarājā:

**‘Vadhissametanti parāmasanto
kāsāvamaddakkhi dhajam̄ isinam̄,
dukkhena phuṭṭhassudapādi saññā
arahaddhajo sabbhi avajjhārūpo ’ti.**

Jotipālena ca māṇavena kassapo bhagavā araham̄ sammāsambuddho muṇḍakavādena samaṇakavādena asabbhāhi pharusāhi vācāhi akkuttho paribhāsito. Tañca pana jātivasena kulavasena. Jotipālo mahārāja māṇavo assaddhe appasanne kule paccājāto, tassa mātāpitaro bhaginibhātaro dāśidāsa-ceṭaka-parivāraka-manussā brahmadevatā brahmagarukā. Te ‘brāhmaṇā yeva uttamā pavarā ’ti, avasese pabbajite garahanti jigucchanti. Tesam̄ tam̄ vacanam̄ sutvā jotipālo māṇavo ghaṭīkārena kumbhakārena satthāraṇi dassanāya pakkosito evamāha: ‘Kimpana te muṇḍakena samaṇakena diṭṭhenā ’ti?

¹ vedayamānenā - Ma.

6. CÂU HỎI VỀ CHADDANTA VÀ JOTIPĀLA:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến khi là voi chúa Chaddanta:¹ ‘Trong khi siết chặt (nghĩ rằng): Ta có thể hủy diệt gã này,’ con voi đã nhìn thấy tấm y ca-sa, biểu tượng của các vị ân sỹ. Con thú bị hành hạ đau khổ đã có ý tưởng sanh khởi rằng: Biểu tượng của các vị A-la-hán là cao quý, là hình bóng không thể bị hủy diệt.’

Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng: ‘Trong khi là người thanh niên Bà-la-môn Jotipāla thì đã sỉ vả, đã chê bai đức Thế Tôn, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác Kassapa bằng những lời nói vô lễ, thô lỗ nói là kẻ trọc đầu, nói là kẻ Sa-môn nhỏ nhoi.’

Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Bồ Tát trong khi là loài thú đã tôn kính tấm y ca-sa, như thế thì lời nói rằng: ‘Đức Thế Tôn, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác Kassapa đã bị người thanh niên Bà-la-môn Jotipāla sỉ vả, chê bai bằng những lời nói vô lễ, thô lỗ nói là kẻ trọc đầu, nói là kẻ Sa-môn nhỏ nhoi’ là sai trái. Nếu đức Thế Tôn, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác Kassapa đã bị người thanh niên Bà-la-môn Jotipāla sỉ vả, chê bai bằng những lời nói vô lễ, thô lỗ nói là kẻ trọc đầu, nói là kẻ Sa-môn nhỏ nhoi, như thế thì lời nói rằng: ‘Y ca-sa đã được tôn kính bởi voi chúa Chaddanta’ cũng là sai trái. Nếu đức Bồ Tát, lúc là loài thú, dẫu đang chịu đựng cảm thọ thô thiển, nhức nhối, đau đớn, cũng đã tôn kính tấm y ca-sa được kẻ thợ săn khoác lên, tại sao trong khi là loài người, có trí tuệ đã chín muồi, có sự hiểu biết đã chín muồi, sau khi nhìn thấy đức Thế Tôn, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác, đấng Thập Lực, vị Lãnh Đạo Thế Gian Kassapa, vô cùng nổi bật, có hào quang một sải tay rực sáng, bậc cao quý tối thượng đang khoác lên tấm y ca-sa vải xù Kāsi cao quý và ưng ý thì đã không tôn kính? Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến khi là voi chúa Chaddanta: ‘Trong khi là người thanh niên Bà-la-môn Jotipāla thì đã sỉ vả, đã chê bai đức Thế Tôn, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác Kassapa bằng những lời nói vô lễ, thô lỗ nói là kẻ trọc đầu, nói là kẻ Sa-môn nhỏ nhoi.’

Và đức Thế Tôn, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác Kassapa đã bị người thanh niên Bà-la-môn Jotipāla sỉ vả, chê bai bằng những lời nói vô lễ, thô lỗ nói là kẻ trọc đầu, nói là kẻ Sa-môn nhỏ nhoi. Tuy nhiên, điều đó là do tác động của dòng dõi, do tác động của gia tộc. Tâu đại vương, thanh niên Bà-la-môn Jotipāla đã được sanh ra ở gia tộc không có đức tin, không có tịnh tín. Cha mẹ, anh chị em, và những người tôi trai, tớ gái, kê hầu, và tùy tùng của anh ta là những người thờ phụng đấng Brahmā, kính trọng đấng Brahmā. Họ (nghĩ rằng): ‘Chỉ có các vị Bà-la-môn là tối thượng, cao quý’ rồi chê trách, nhởm gớm các vị xuất gia còn lại. Thanh niên Bà-la-môn Jotipāla đã nghe điều ấy từ những người ấy, nên khi được người thợ làm đồ gỗ Ghaṭīkāra mời mọc về việc diện kiến đấng Đạo Sư đã nói như vậy: ‘Cái gì với việc diện kiến vị Sa-môn nhỏ nhoi trọc đầu của ngươi?’

¹ Chaddantajātakam - Bổn sanh 514.

Yathā mahārāja amataṁ visamāsajja¹ tittakam,² yathā ca sītūdakam aggamāsajja uṇhaṁ hoti, evameva kho mahārāja jotipālo māṇavo assaddhe appasanne kule paccājato. So kulavasena andho hutvā³ tathāgatam akkosi paribhāsi.

Yathā mahārāja jalitapajjalito mahā-aggikkhandho sappabhāso udakam āsajja upahatappabhātejo sītalo kālako bhavati paripakkāniggundiphala-sadiso, evameva kho mahārāja jotipālo māṇavo puññavā saddho ñānavipulappabhāso⁴ assaddhe appasanne kule paccājato, so kulavasena andho hutvā tathāgatam akkosi paribhāsi, upagantvā ca buddhaguṇamaññāya cetakabhūto viya ahosi. Jinasāsane pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā brahmalokūpago ahosi ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Evametaṁ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Chaddantajotipālapañho chaṭṭho.

7. GHATĪKĀRAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā: ‘Ghaṭīkārassa kumbhakārassa āvesanaṁ sabbam̄ temāsam̄ ākāsacchadanaṁ atṭhāsi na cābhivassī ’ti.⁵ Punaca bhaṇitaṁ: ‘Kassapassa tathāgatassa kuṭī ovassatī ’ti. Kissā pana bhante nāgasena tathāgatassa evamussannakusalamūlassa kuṭī ovassati? Tathāgatassa nāma so ānubhāvo icchitabbo. Yadi bhante nāgasena ghaṭīkārassa kumbhakārassa āvesanaṁ anovassam̄ ākāsacchadanaṁ ahosi, tena hi ‘tathāgatassa kuṭī ovassatī ’ti yam vacanam̄, tam micchā. Yadi tathāgatassa kuṭī ovassati, tena hi ‘ghaṭīkārassa kumbhakārassa āvesanaṁ anovassakam ahosi ākāsacchadanan ’ti tampi vacanam̄ micchā. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: ‘Ghaṭīkārassa kumbhakārassa āvesanam̄ sabbam̄ temāsam̄ ākāsacchadanaṁ atṭhāsi na cābhivassī ’ti. Bhaṇitañca: ‘Kassapassa tathāgatassa kuṭī ovassatī ’ti. Ghaṭīkāro mahārāja kumbhakāro sīlavā kalyānadhammo ussannakusalamūlo andhe jīṇe mātāpitaro poseti. Tassa asammukhā anāpucchāyevassa ghare tiṇam̄ haritvā bhagavato kuṭīm chādesum. So tena tiṇaharaṇena akampitam̄ asañcalitam susaṅthitam̄ vipulamasamam̄ pitīm patīlabhi, bhiyyo somanassañca atulam̄ uppādesi: ‘Aho vata me bhagavā lokuttamo suvissatho ’ti. Tena tassa dīṭṭhadhammiko vipāko nibbatto. Na hi mahārāja tathāgato tāvatakena vikārena calati.

¹ dvismāpajja - Ma.

² tittakam hoti - Ma, PTS.

³ kulavasena - PTS; kulajātivasena andho bhavitvā - katthaci.

⁴ ñānavipulasappabhāso - Ma.

⁵ na devotivassī ti - Ma, evam̄ sabbattha.

Tâu đại vương, giống như thuốc trường sanh sau khi đặt gần thuốc độc thì trở nên đắng. Và giống như nước mát sau khi để gần ngon lửa thì trở nên nóng. Tâu đại vương, tương tự y như thế thanh niên Bà-la-môn Jotipāla đã được sanh ra ở gia tộc không có đức tin, không có tịnh tín; anh ta, sau khi trở nên mù quáng vì tác động của gia tộc, đã si và, đã chê bai đức Như Lai.

Tâu đại vương, giống như khói lửa lớn đã được đốt lên phát cháy, có ánh sáng, sau khi gặp nước thì trở nên có màu đen, mát lạnh, ánh sáng và sức nóng bị mất đi, tự như trái cây *nigguṇḍī* đã được chín muồi. Tâu đại vương, tương tự y như thế thanh niên Bà-la-môn Jotipāla có phước đức, có đức tin, có sự sáng láng bao la của trí tuệ, sau khi đã được sanh ra ở gia tộc không có đức tin, không có tịnh tín; anh ta, sau khi trở nên mù quáng vì tác động của gia tộc, đã si và, đã chê bai đức Như Lai, và sau khi đi đến gần và đã biết được ân đức của Phật thì đã trở thành như là người hầu, và sau khi xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, đã làm sanh khởi các thăng trí và các thiền chứng, rồi đã đi đến cõi Phạm Thiên.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về Chaddanta và Jotipāla là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ GHATIKĀRA:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Căn nhà của người thợ gốm Ghaṭikāra, có mái che là bầu trời, đã tồn tại suốt cả ba tháng, và đã không bị nước mưa.**’ Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng: ‘**Cốc liêu của đức Như Lai Kassapa bị mưa dột.**’ Thưa ngài Nāgasena, tại sao cốc liêu của đức Như Lai Kassapa, bậc có thiện căn đầy đủ như thế, lại bị mưa dột? Oai lực ấy của đức Như Lai là điều đáng được ao ước. Thưa ngài Nāgasena, nếu căn nhà của người thợ gốm Ghaṭikāra, có mái che là bầu trời, đã không có mưa dột, như thế thì lời nói rằng: ‘Cốc liêu của đức Như Lai Kassapa bị mưa dột’ là sai trái. Nếu cốc liêu của đức Như Lai Kassapa bị mưa dột, như thế thì lời nói rằng: ‘**Căn nhà của người thợ gốm Ghaṭikāra, có mái che là bầu trời, đã không có mưa dột**’ cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Căn nhà của người thợ gốm Ghaṭikāra, có mái che là bầu trời, đã tồn tại suốt cả ba tháng, và đã không bị nước mưa.**’ Và Ngài đã nói rằng: ‘**Cốc liêu của đức Như Lai Kassapa bị mưa dột.**’ Tâu đại vương, người thợ gốm Ghaṭikāra là người có giới hạnh, có thiện pháp, có thiện căn đầy đủ, đang nuôi dưỡng cha mẹ mù lòa già yếu. (Các tỳ khưu) không có mặt của vị ấy, còn chưa có hỏi ý, đã lấy đi cỏ (lợp mái) ở nhà của vị ấy rồi che mái cho cốc liêu của đức Thế Tôn. Vì ấy, với việc lấy đi cỏ (lợp mái) ấy, đã đạt được niềm vui không bị lay chuyển, không bị dao động, khéo được ổn định, bao la, không thể sánh bằng, và còn làm sanh lên tâm hoan hỷ không thể ước lượng hơn thế nữa: ‘Ôi, quả nhiên đức Thế Tôn, bậc tối thượng ở thế gian, đã vô cùng tin tưởng ở ta!’ Do việc ấy, quả thành tựu hiện tiền đã sanh lên cho vị ấy. Tâu đại vương, bởi vì đức Như Lai không bị dao động vì chừng ấy sự xáo trộn.

Yathā mahārāja sineru girirājā anekasatasahassavātasampahārenāpi na kampati na calati, mahodadhi varapavarasāgaro anekasatanahutamahāgaṅgāsatasahassehipi na pūrati, na vikāramāpajjati, evameva kho mahārāja tathāgato na tāvatakena vikārena calati.

Yaṁ pana mahārāja tathāgatassa kuṭī ovassati, taṁ mahato janakāyassa anukampāya. Dve 'me mahārāja atthavase sampassamānā tathāgatā sayam nimmitam paccayam na paṭisevanti 'ayam aggadakkhiṇeyyo satthā 'ti bhagavato paccayam datvā devamanussā sabbaduggatito parimuccissantī 'ti. 'Pātiḥāriyam'¹ dassetvā vuttim pariyesantī 'ti mā aññe upavadeyyun 'ti, ime dve atthavase sampassamānā tathāgatā sayam nimmitam paccayam na paṭisevanti.

Yadi mahārāja sakko vā taṁ kuṭīm anovassam kareyya brahmā vā sayam vā, sāvajjam bhaveyya, taṁ yeva karaṇam² sadosam saniggahaṇam: 'Ime vibhūtam³ katvā lokam sammohenti adhikataṁ karontī 'ti. Tasmaṁ taṁ kāraṇam vajjanīyam. Na mahārāja tathāgatā vatthum yācanti. Tāya avatthuyācanāya aparibhāsiyā bhavantī "ti.

"Sādhu bhante nāgasena! Evametaṁ tathā sampaṭicchāmī "ti.

Ghaṭīkārapañho sattamo.

8. BRĀHMANARĀJAVĀDAPAÑHO

1. "Bhante nāgasena bhāsitampetam tathāgatena: '**Ahamasmi bhikkhave brāhmaṇo yācayogo**' ti. Puna ca bhaṇitam: '**Rājāhamasmi selā**' ti. Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: 'Ahamasmi bhikkhave brāhmaṇo yācayogo' ti, tena hi 'rājāhamasmi selā' ti yaṁ vacanam, taṁ micchā. Yadi tathāgatena bhaṇitam: 'Rājāhamasmi selā' ti, tena hi 'ahamasmi bhikkhave brāhmaṇo yācayogo' ti tampi vacanam micchā. Khattiyo vā hi bhaveyya brāhmaṇo vā, natthi ekāya jātiyā dvevaṇṇā nāma. Ayampi ubhatokoṭiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo" ti.

2. "Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā: 'Ahamasmi bhikkhave brāhmaṇo yācayogo' ti. Puna ca bhaṇitam: '**Rājāhamasmi selā**' ti. Tattha kāraṇam atthi yena kāraṇena tathāgato brahmaṇo ca rājā ca hotī" ti.

"Kiṁ pana taṁ bhante nāgasena kāraṇam yena kāraṇena tathāgato brāhmaṇo ca rājā ca hotī" ti?

¹ pātiḥīram - Ma, PTS.

² kāraṇam - PTS, Sīmu.

³ vibhūsam - PTS, Sīmu.

Tâu đại vương, giống như núi chúa Sineru cũng không rúng động không dao động bởi sự dồn dập của hàng trăm ngàn cơn gió; đại dương, biển cả cao quý và ưu tú, cũng không tràn đầy, không đi đến sự xáo trộn vì hàng trăm vạn trăm ngàn con sông lớn. Tâu đại vương, tương tự y nhu thế đức Như Lai không bị dao động vì chừng ấy sự xáo trộn.

Tâu đại vương, hơn nữa về việc cốc liêu của đức Như Lai bị mưa dột, việc ấy là vì lòng thương tưởng đối với số đông nhân loại. Tâu đại vương, trong khi xem xét hai điều lợi ích này, các đức Như Lai không sử dụng vật thiết yếu được tự mình hóa hiện ra: -Chư Thiên và nhân loại (nghĩ rằng): ‘Bậc Đạo Sư này là bậc đáng cúng dường hạng nhất’ sẽ dâng cúng vật thiết yếu đến đức Thế Tôn và sẽ được hoàn toàn giải thoát khỏi mọi cảnh giới khổ đau -Chớ để những kẻ khác trách móc rằng: ‘Những vị này phô diễn điều kỳ diệu và tâm cầu sinh kế.’ Trong khi xem xét hai điều lợi ích này, các đức Như Lai không sử dụng vật thiết yếu được tự mình hóa hiện ra.

Tâu đại vương, nếu (Chúa Trời) Sakka hoặc đấng Brahmā, hoặc tự thân (đức Thế Tôn) làm cho cốc liêu ấy hết mưa dột thì có thể có điều đáng nói; chính việc làm ấy là có sự sai trái, có sự khiến trách rằng: ‘Những người này gây ra chuyện rồi mê hoặc thế gian, làm việc có tính chất dư thừa.’ Do đó, việc làm ấy là đáng bị chê trách. Tâu đại vương, các đức Như Lai không cầu xin vật chất. Do việc không cầu xin vật chất ấy, các Ngài không đáng bị quở trách.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về Ghaṭikāra là thứ bảy.

8. CÂU HỎI VỀ LỜI NÓI LÀ BÀ-LA-MÔN VÀ LÀ VUA:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, Ta là vị Bà-la-môn sẵn sàng đáp ứng sự cầu xin.**’ Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng: ‘**Ta là đức vua Sela.**’ Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: ‘Này các tỳ khưu, Ta là vị Bà-la-môn sẵn sàng đáp ứng sự cầu xin,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Ta là đức vua Sela’ là sai trái. Nếu điều đã được nói bởi đức Như Lai là: ‘Ta là đức vua Sela,’ như thế thì lời nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, Ta là vị Bà-la-môn sẵn sàng đáp ứng sự cầu xin’ cũng là sai trái. Bởi vì chỉ có thể hoặc là Sát-dế-ly hoặc là Bà-la-môn, nghĩa là không thể có hai giai cấp cho một lần sanh ra. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, Ta là vị Bà-la-môn sẵn sàng đáp ứng sự cầu xin.’ Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng: ‘Ta là đức vua Sela.’ Ở đây có lý do, mà với lý do ấy đức Như Lai vừa là vị Bà-la-môn vừa là vua.”

“Thưa ngài Nāgasena, vậy thì lý do ấy là gì, mà với lý do ấy đức Như Lai vừa là vị Bà-la-môn vừa là vua?”

“Sabbe mahārāja pāpakā akusalā dhammā tathāgatassa bāhitā pahīnā apagatā byapagatā ucchinna khīṇā khayam pattā nibbutā upasantā, tasmā tathāgato ‘brāhmaṇo ’ti vuccati.

Brāhmaṇo nāma samsayamanekam̄sam vimatipathaṁ vītivatto. Bhagavā ’pi mahārāja samsayamanekam̄sam vimatipathaṁ vītivatto. Tena kāraṇena tathāgato ‘brahmaṇo ’ti vuccati.

Brāhmaṇo nāma sabbabhavagatyoninissaṭo malarajagatavippamutto asahāyo. Bhagavā ’pi mahārāja sabbabhavagatyoninissaṭo malarajagata-vippamutto asahāyo. Tena kāraṇena tathāgato ‘brahmaṇo ’ti vuccati.

3. Brāhmaṇo nāma aggasetṭhavarapavaradibbavīhārabahulo. Bhagavā ’pi mahārāja aggasetṭhavarapavaradibbavīhārabahulo. Tenāpi kāraṇena tathāgato ‘brāhmaṇo ’ti vuccati.

Brāhmaṇo nāma ajjhayana-ajjhāpana-dānapaṭīggahana-dama-samyama-niyama-pubbānusatthi¹-paveṇi-vāmsa-dhāraṇo.² Bhagavā ’pi mahārāja ajjhayana-ajjhāpana-dānapaṭīggahana-dama-samyama-niyama-pubbā-jināciṇṇānusatthi’paveṇivāmsadhāraṇo.² Tenāpi kāraṇena tathāgato ‘brāhmaṇo ’ti vuccati.

Brāhmaṇo nāma brahāsukhavīhārajjhānajhāyī. Bhagavā ’pi mahārāja brahāsukhavīhārajjhānajhāyī. Tenāpi kāraṇena tathāgato ‘brahmaṇo ’ti vuccati.

Brāhmaṇo nāma sabbabhavābhavagatisu abhijātivattitamanucaritam jānāti. Bhagavā ’pi mahārāja sabbabhavagatisu abhijātivattitamanucaritam jānāti. Tenāpi kāraṇena tathāgato ‘brāhmaṇo ’ti vuccati.

Brāhmaṇo ’ti mahārāja bhagavato netam nāmaṁ mātarā kataṁ, na pitārā kataṁ, na bhātarā kataṁ, na bhaginiyā kataṁ, na mittāmaccehi kataṁ, na nātisālohitēhi kataṁ, na samaṇabrahmaṇehi kataṁ, na devatāhi kataṁ. Vimokkhantikametaṁ buddhānam bhagavantānam nāmaṁ bodhiyāyeva mūle mārasenam vidhimitvā³ atitānāgatapaccuppanne pāpake akusale dhamme bāhetvā saha sabbaññutaññāpassa paṭilābhā paṭiladdha-pātubhūta-samuppannamatte sacchikā paññatti, yadidaṁ ‘brāhmaṇo ’ti. Tena kāraṇena tathāgato vuccati ‘brāhmaṇo ”ti.

4. “Kena pana bhante nāgasena kāraṇena tathāgato vuccati ‘rājā ”ti.

“Rājā nāma mahārāja yo koci rajjam kāreti lokamanusāsatī. Bhagavā ’pi mahārāja dasasahassiyam⁴ lokadhātuyā dhammena rajjam kāreti, sadevakam lokam samārakam sabrahmakam sassamaṇabrahmaṇim pajam anusāsatī. Tenāpi kāraṇena tathāgato vuccati ‘rājā ’ti.

¹ °anusīṭhi - Ma; °ānusīṭhi - PTS.

² dharaṇo - Ma, PTS.

³ vidhimitvā - Ma, PTS.

⁴ dasasahassiyā - Ma; dasasahassimhi - PTS, Sīmu.

“Tâu đại vương, tất cả các ác bất thiện pháp của đức Như Lai đã được lánh xa, đã được dứt bỏ, đã được xa lìa, đã được dứt lìa, đã được chặt đứt, đã đi đến sự cạn kiệt, đã được diệt tắt, đã được an tịnh, vì thế đức Như Lai được gọi là ‘Bà-là-môn.’

Bà-là-môn nghĩa là đã vượt qua sự nghi ngờ, phân vân, lưỡng lự. Tâu đại vương, đức thế Tôn cũng đã vượt qua sự nghi ngờ, phân vân, lưỡng lự. Vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là ‘Bà-là-môn.’

Bà-là-môn nghĩa là đã lia khói tất cả các nguồn gốc đưa đến hữu và cảnh giới tái sanh, đã thoát ra khỏi việc bị dính líu đến ô nhiễm và bụi bặm, không có bạn đồng hành. Tâu đại vương, đức thế Tôn cũng đã lia khói tất cả các nguồn gốc đưa đến hữu và cảnh giới tái sanh, đã thoát ra khỏi việc bị dính líu đến ô nhiễm và bụi bặm, không có bạn đồng hành. Vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là ‘Bà-là-môn.’

3. Bà-là-môn nghĩa là có nhiều sự an trú cao cả, tối thượng, cao quý, ưu tú thuộc về cõi trời. Tâu đại vương, đức thế Tôn cũng có nhiều sự an trú cao cả, tối thượng, cao quý, ưu tú thuộc về cõi trời. Cũng vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là ‘Bà-là-môn.’

Bà-là-môn nghĩa là người duy trì dòng dõi về sự chi dạy và truyền thống trước đây về việc học thuộc lòng, giảng dạy, tiếp nhận vật thí, rèn luyện, thu thúc, và kiêm chế. Tâu đại vương, đức thế Tôn cũng là người duy trì dòng dõi về sự chi dạy và truyền thống đã được thực hành bởi các đấng Chiến Thắng trước đây về việc học thuộc lòng, giảng dạy, tiếp nhận vật thí, rèn luyện, thu thúc, và kiêm chế. Cũng vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là ‘Bà-là-môn.’

Bà-là-môn nghĩa là vị có sự tham thiền về thiền có sự trú vào lạc bao la. Tâu đại vương, đức thế Tôn cũng là vị có sự tham thiền về thiền có sự trú vào lạc bao la. Cũng vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là ‘Bà-là-môn.’

Bà-là-môn nghĩa là vị biết sự vận hành và chọn lựa việc tái sanh ở tất cả các cảnh giới hữu và phi hữu. Tâu đại vương, đức thế Tôn cũng là vị biết sự vận hành và chọn lựa việc tái sanh ở tất cả các cảnh giới hữu và phi hữu. Cũng vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là ‘Bà-là-môn.’

Tâu đại vương, tên gọi ‘Bà-là-môn’ này của đức Thế Tôn không do mẹ tạo ra, không do cha tạo ra, không do anh trai tạo ra, không do chị gái tạo ra, không do các bạn bè thân hữu tạo ra, không do các thân quyến cùng huyết thống tạo ra, không do các Sa-môn và Bà-la-môn tạo ra, không do chư Thiên tạo ra. Tên gọi này của chư Phật Thế Tôn liên quan đến mốc cuối cùng của sự giải thoát, cùng với sự đạt được trí Toàn Tri sau khi tiêu diệt đạo binh của Ma Vương ở ngay dưới cội cây Bồ Đề, sau khi lánh xa các ác bất thiện pháp thuộc quá khứ, hiện tại, và vị lai, là sự xác định thực tế về việc đã đạt được, đã được hiển lộ, đã được sanh khởi, tức là ‘Bà-là-môn.’ Vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là ‘Bà-là-môn.’”

4. “Thưa ngài Nāgasena, vậy thì với lý do gì đức Như Lai được gọi là ‘Vua?’”

“Tâu đại vương, vua nghĩa là người nào cai trị vương quốc, chỉ dạy thế gian. Tâu đại vương, đức Thế Tôn cũng cai trị vương quốc bằng Giáo Pháp ở mười ngàn thế giới, chỉ dạy thế gian tinh luôn cõi chư Thiên, cõi Ma Vương, cõi Phạm Thiên, cho đến loài người luôn cả các vị Sa-môn và Bà-la-môn. Cũng vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là ‘Vua.’”

Rājā nāma mahārāja sabbajanamanusse abhibhavitvā nandayanto nāti-saṅgham̄ socayanto amittasaṅgham̄, mahatimahāyasasiriharam̄ thirasāra-danḍam̄ anūnasatasalākālaṅkataṁ ussāpeti pañdara-vimala-setacchattam̄. Bhagavā ’pi mahārāja socayanto mārasenam̄ micchāpaṭippannam̄, nandayanto devamanusse sammāpaṭipanne dasasahassiyam̄¹ lokadhātuyā mahatimahāyasasiriharam̄ khanti-thira-sāradanḍam̄ nāṇavarasata-salākālaṅkataṁ ussāpeti aggavaravimuttipañḍaravimalasetacchattam̄. Tenāpi kāraṇena tathāgato vuccati ‘rājā ’ti.

Rājā nāma upagatasampattajanānaṁ bahunnamabhvandanīyo bhavati. Bhagavā ’pi mahārāja upagatasampattadevamanussānaṁ bahunnam-abhvandanīyo. Tenāpi kāraṇena tathāgato vuccati ‘rājā ’ti.

Rājā nāma yassa kassaci ārādhakassa pasīditvā varitam̄ varam̄ datvā kāmena tappayati. Bhagavāpi mahārāja yassa kassaci kāyena vācāya manasā ārādhakassa pasīditvā varitam̄ varamanuttaram̄ sabbadukkhaparimuttiṁ datvā asesakāmavarena ca tappayati. Tenāpi kāraṇena tathāgato vuccati ‘rājā ’ti.

Rājā nāma āṇam̄ vītikkamantam̄ vigarahati jāpeti² dhamseti. Bhagavato ’pi mahārāja sāsanavare āṇam̄ atikkamanto alajī maṇkubhāvena oñāto hīlito garahito bhavitvā vajjati jinasāsanavaramhā. Tenāpi kāraṇena tathāgato vuccati ‘rājā ’ti.

Rājā nāma pubbakānaṁ dhammadikānaṁ rājūnaṁ paveṇimanusatthiyā dhammadhammadmanudīpayitvā dhammena rajjam̄ kārayamāno pihayito piyo patthito bhavati janamanussānaṁ, ciraṁ rājakulavamsam̄ ṭhapayati dhammadguṇabalena. Bhagavā ’pi mahārāja pubbakānaṁ sayambhūnaṁ paveṇimanusatthiyā dhammadhammadmanudīpayitvā dhammena lokamanusāsamāno pihayito piyo patthito devamanussānaṁ ciraṁ sāsanam̄ pavatteti dhammadguṇabalena. Tenāpi kāraṇena tathāgato vuccati ‘rājā ’ti.

Evamanekavidham̄ mahārāja kāraṇam̄ yena kāranena tathāgato brāhmaṇo ’pi bhavyeyya rājā ’pi bhavyeyya. Sunipuṇo bhikkhu kappampi no nam̄ sampādeyya, kim̄ atibahuṇ bhaṇitenā, saṅkhittam̄ sampaṭicchitabban ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametam̄ tathā sampaticchāmī” ti.

Brāhmaṇarājavādapañho aṭṭhamo.

¹ dasasahassiyā - Ma; dasasahassimhi - PTS, Sīmu.

² jhāpeti - Ma.

Tâu đại vương, vua nghĩa là sau khi chế ngự toàn bộ dân chúng loài người, trong khi làm hoan hỷ tập thể thân quyến, trong khi gây sầu muộn cho tập thể kẻ thù, rồi cho giương lên chiếc lọng che màu trắng tinh khiết là vật đem lại danh vọng và vinh quang lớn lao vĩ đại, có thanh cầm bằng lõi cây cứng chắc, được trang hoàng với một trăm thanh nan không thiếu sót. Tâu đại vương, đức Thế Tôn trong khi gây sầu muộn cho đội binh của Ma Vương có sự thực hành sai trái, trong khi làm hoan hỷ chư thiên và nhân loại có sự thực hành đúng đắn, cũng cho giương lên ở muỗi ngàn thế giới chiếc lọng che màu trắng tinh khiết của sự giải thoát cao cả quý báu, là vật đem lại danh vọng và vinh quang lớn lao vĩ đại, có thanh cầm bằng lõi cây cứng chắc là sự nhân nại, được trang hoàng với một trăm thanh nan trí tuệ cao quý. Cũng vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là 'Vua.'

Tâu đại vương, vua nghĩa là vị đáng được đánh lẽ bởi số đông dân chúng đã đi đến và gặp gỡ. Tâu đại vương, đức Thế Tôn cũng là vị đáng được đánh lẽ bởi số đông chư Thiên và nhân loại đã đi đến và gặp gỡ. Cũng vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là 'Vua.'

Tâu đại vương, vua nghĩa là đối với người nào có sự ra sức tin tưởng, ban cho ân huệ đã chọn lựa, và làm thỏa mãn theo như ước muốn. Tâu đại vương, đức Thế Tôn đối với người nào có sự ra sức về thân, về khẩu, về ý, thì cũng tin tưởng, ban cho ân huệ vô thượng đã chọn lựa là sự giải thoát hoàn toàn mọi sự khổ đau, và làm thỏa mãn trọn vẹn ân huệ theo như ước muốn. Cũng vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là 'Vua.'

Tâu đại vương, vua nghĩa là đối với kẻ chống lại mệnh lệnh thì过错 trách, loại trừ, tiêu diệt. Tâu đại vương, trong Giáo Pháp cao quý của đức Thế Tôn, kẻ vô liêm si vượt qua sự quy định cũng bị chê bai, khinh miệt, khiến trách vì tình trạng yếu hèn và bị loại ra khỏi Giáo Pháp cao quý của đấng Chiến Thắng. Cũng vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là 'Vua.'

Tâu đại vương, vua nghĩa là sau khi giảng giải về đúng pháp và sai pháp theo truyền thống và sự chỉ dạy của các vị vua chính trực trước đây, trong khi cai quản vương quốc một cách chính trực thì trở thành vị được ước muốn, được yêu mến, được mong cầu đối với dân chúng và loài người, rồi duy trì dòng dõi hoàng tộc lâu dài nhờ vào năng lực và ân đức của sự chính trực. Tâu đại vương, đức Thế Tôn sau khi cũng giảng giải về đúng pháp và sai pháp theo truyền thống và sự chỉ dạy của các đấng Tự Chủ trước đây, trong khi chỉ dạy thế gian đúng theo Pháp thì sẽ trở thành vị được ước muốn, được yêu mến, được mong cầu đối với chư Thiên và nhân loại, rồi chuyển vận Giáo Pháp lâu dài nhờ vào năng lực và ân đức của Pháp bảo. Cũng vì lý do ấy, đức Như Lai được gọi là 'Vua.'

Tâu đại vương, như vậy lý do có nhiều loại, mà với lý do ấy đức Như Lai có thể vừa là Bà-la-môn có thể vừa là vua. Vị tỳ khưu vô cùng khôn khéo cũng không có thể thành tựu được việc ấy cho dầu là một kiếp. Có ích gì với việc nói quá nhiều, điều khái quát nên được chấp nhận."

"Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy."

Câu hỏi về lời nói là Bà-la-môn và là vua là thứ tám.

9. GĀTHĀBHIGĪTA- BHOJANAKATHĀPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā:
‘Gāthābhigītamme abhojanīyam¹
sampassataṁ brāhmaṇa nesa dhammo,
gāthābhigītam panudanti buddhā
dhamme sati brāhmaṇa vuttiresā ’ti.

Puna ca bhagavā pariyāyadhammadam² desento, kathento ānupubbī-katham, paṭhamam tāva dānakatham katheti, pacchā sīlakatham. Tassa bhagavato sabbalokissarassa bhāsitam sutvā devamanussā abhisainkharitvā dānam denti. Tassa tam uyyojitaṁ dānam sāvakā paribhuñjanti.

Yadi bhante nāgasena bhagavatā bhaṇitam: ‘Gāthābhigītamme abhojanīyan ’ti, tenahi ‘bhagavā dānakatham paṭhamam kathetī ’ti yam vacanam, tam micchā. Yadi dānakatham paṭhamam katheti, tena hi ‘gāthābhigītamme abhojanīyan ’ti tampi vacanam micchā. Kīmkāraṇā? Yo so bhante dakkhiṇeyyo gihinam piṇḍapātadānassa vipākam katheti, tassa te dhammadakatham sutvā pasannacittā aparāparam dānam denti. Ye tam dānam paribhuñjanti, sabbe te gāthābhigītam paribhuñjanti. Ayampi ubhatokoṭiko pañho nipoṇo gambhiro tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā:
‘Gāthābhigītamme abhojanīyam
sampassataṁ brāhmaṇa nesa dhammo,
gāthābhigītam panudanti buddhā
dhamme sati brāhmaṇa vuttiresā ’ti.

Katheti ca bhagavā paṭhamam dānakatham. Tañca pana kiriyaṁ sabbesam tathāgatānam paṭhamam dānakathāya tattha cittam abhiramā-petvā pacchā sile niyojeti. Yathā mahārāja manussā taruṇadārakānam paṭhamam tāva kīlābhaṇḍanāni³ denti, seyyathidam varikakam ghaṭikam cingulakam pattālhakam rathakam dhanukam, pacchā te sake sake kamme niyojeti, evameva kho mahārāja tathāgato paṭhamam tāva dānakathāya cittam abhiramāpetvā pacchā sile niyojeti.

Yathā vā pana mahārāja bhisakko nāma āturānam paṭhamam tāva catuhapañcāham telam pāyeti balakaranāya sinehanāya, pacchā vireceti, evameva kho mahārāja tathāgato paṭhamam dānakathāya cittam abhiramāpetvā pacchā sile niyojeti.

¹ abhojaneyyam - Ma.

² parisāya dhammadam - Ma, PTS.

³ kīlābhaṇḍakāni - Ma, PTS.

9. CÂU HỎI GIẢNG VỀ VẬT THỰC DO VIỆC NGÂM NGA CÁC BÀI KỆ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**(Vật thực do) việc ngâm nga các bài kệ sẽ không được Ta thọ dụng. Nay Bà-la-môn, đối với những vị đang xem xét thì việc ấy không phải là Pháp. Chư Phật khước từ việc ngâm nga các bài kệ. Nay Bà-la-môn, việc ấy là cách hành xử khi Giáo Pháp hiện hữu.**’

Và thêm nữa, đức Thế Tôn trong khi thuyết giảng Giáo Pháp có phương pháp, trong khi giảng giải theo thứ lớp, trước tiên hết giảng giải bài thuyết về bối thí, kế đến là bài thuyết về giới. Sau khi lắng nghe lời giảng giải của đức Thế Tôn ấy, vị chúa tể của tất cả các thế giới, chư Thiên và nhân loại chuẩn bị và dâng cúng vật thí. Vật thí ấy đã được gởi đến cho Ngài và các đệ tử thọ dụng.

Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Thế Tôn là: ‘**(Vật thực do) việc ngâm nga các bài kệ sẽ không được Ta thọ dụng,**’ như thế thì lời nói rằng: ‘**Đức Thế Tôn giảng giải bài thuyết về bối thí trước tiên**’ là sai trái. Nếu Ngài giảng giải bài thuyết về bối thí trước tiên, như thế thì lời nói rằng: ‘**(Vật thực do) việc ngâm nga các bài kệ sẽ không được Ta thọ dụng**’ cũng là sai trái. Vì lý do gì? Thưa ngài, vị nào đó, là bậc xứng đáng cúng dường, giảng giải cho hàng tại gia bài thuyết về quả thành tựu của việc bối thí vật thực, sau khi lắng nghe bài giảng về Giáo Pháp của vị ấy, họ có tâm tịnh tín rồi liên tục dâng cúng vật thí. Các vị nào thọ dụng vật thí ấy, tất cả các vị ấy thọ dụng (vật thực do) việc ngâm nga các bài kệ. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, khôn khéo, thâm sâu, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài.”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**(Vật thực do) việc ngâm nga các bài kệ sẽ không được Ta thọ dụng. Nay Bà-la-môn, đối với những vị đang xem xét thì việc ấy không phải là Pháp. Chư Phật khước từ việc ngâm nga các bài kệ. Nay Bà-la-môn, việc ấy là cách hành xử khi Giáo Pháp hiện hữu.**’

Và đức Thế Tôn giảng giải bài thuyết về bối thí trước tiên. Hơn nữa, điều ấy là việc làm của tất cả các đức Như Lai, trước hết bằng bài thuyết về bối thí, các Ngài làm cho tâm (người nghe) được thích thú vào việc ấy, sau đó khiến cho (người nghe) gắn bó vào giới. Tâu đại vương, giống như đối với những đứa trẻ còn nhỏ, người ta trước tiên hết cho chúng những món đồ chơi, như là móc câu, gậy ngắn, cối xay, vật đong đo, xe kéo, cây cung, sau đó gắn bó chúng theo hành động của mỗi đứa. Tâu đại vương, tương tự y như thế đức như Lai trước tiên hết làm cho tâm (người nghe) được thích thú bằng bài thuyết về bối thí sau đó khiến cho (người nghe) gắn bó vào giới.

Tâu đại vương, hoặc là giống như người thầy thuốc đối với những người bệnh, trước tiên hết cho uống dầu bốn năm ngày để tạo ra sức mạnh để làm cho mềm, sau đó cho thuốc xổ. Tâu đại vương, tương tự y như thế đức như Lai trước tiên hết làm cho tâm được thích thú bằng bài thuyết về bối thí sau đó khiến cho gắn bó vào giới.

Dāyakānam mahārāja dānapatīnam cittam mudukam hoti maddavam̄ siniddham̄. Tena te dānasetusaṅkamena dānanāvāya saṃsārasāgarapāramanugacchanti. Tasmā tesam paṭhamam kammabhūmimanusāsatī, na ca tena¹ viññattimāpajjati ”ti.

3. “Bhante nāgasena ‘viññattin ’ti yaṁ vadesi, kati pana tā viññattiyo ”ti?

4. “Dvemā mahārāja viññattiyo kāyaviññatti vacīviññatti cāti. Tattha atthi kāyaviññatti sāvajjā, atthi anavajjā. Atthi vacīviññatti sāvajjā, atthi anavajjā. Katamā kāyaviññatti sāvajjā? Idhekacco bhikkhu kulāni upagantvā anokāse ṭhito ṭhānam bhajati,² ayam kāyaviññatti sāvajjā. Tāya ca viññāpitam̄ ariyā na paribhuñjanti. So ca puggalo ariyānam̄ samaye oñāto hoti hīlito khīlito garahito paribhūto acittikato bhinnājīvo ’tveva saṅkham̄ gacchati.

Puna ca param̄ mahārāja idhekacco bhikkhu kulāni upagantvā anokāse ṭhito galam̄ panāmetvā morapekkhitam̄ pekkhati: ‘Evamime passantī ’ti. Tena ca te passanti, ayampi kāyaviññatti sāvajjā. Tāya ca viññāpitam̄ ariyā na paribhuñjanti. So ca puggalo ariyānam̄ samaye oñāto hoti hīlito khīlito garahito paribhūto acittikato bhinnājīvo ’tveva saṅkham̄ gacchati.

Puna ca param̄ mahārāja idhekacco bhikkhu hanukāya vā bhamukāya vā aṅguṭhena vā viññāpeti, ayampi kāyaviññatti sāvajjā. Tāya ca viññāpitam̄ ariyā na paribhuñjanti. So ca puggalo ariyānam̄ samaye oñāto hoti hīlito khīlito garahito paribhūto acittikato bhinnājīvo ’tveva saṅkham̄ gacchati.

Katamā kāyaviññatti anavajjā? Idha bhikkhu kulāni upagantvā sato samāhito sampajāno ṭhāne ’pi aṭṭhāne ’pi yathānusitṭhiṁ gantvā ṭhāne tiṭṭhati, dātukāmesu tiṭṭhati, adātukāmesu pakkamati, ayam kāyaviññatti anavajjā. Tāya ca viññāpitam̄ ariyā paribhuñjanti. So ca puggalo ariyānam̄ samaye vaṇṇito hoti thuto pasattho sallekhitācāro parisuddhājīvo ’tveva saṅkham̄ gacchati.

Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

‘Na ce yācanti sappaññā ariyā garahanti yācanam,³
uddissa ariyā tiṭṭhanti esā ariyāna yācanā ’ti.

¹ na ca kenaci - Ma.

² bhañjati - Ma.

³ dhīro ca veditumarahati - Ma.

Tâu đại vương, tâm của những người bố thí, của những thí chủ là nhu thuận, dịu dàng, mềm mại. Nhờ cây cầu và đường đi của việc bố thí ấy, những người ấy tiến đến gần bờ bên kia của biển cả luân hồi nhờ vào con thuyền của sự bố thí. Do đó, đối với những người ấy trước hết Ngài chỉ dạy về nền tảng của nghiệp, nhưng không vì điều ấy mà phạm vào sự yêu cầu."

3. "Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là 'yêu cầu,' vậy thì các sự yêu cầu ấy có bao nhiêu loại?"

4. "Tâu đại vương, đây là hai sự yêu cầu: Yêu cầu bằng thân và yêu cầu bằng khẩu. Trong trường hợp ấy, có sự yêu cầu bằng thân là có tội, có sự yêu cầu bằng thân là không có tội; có sự yêu cầu bằng khẩu là có tội, có sự yêu cầu bằng khẩu là không có tội. Sự yêu cầu bằng thân nào là có tội? Ở đây, một vị tỳ khưu nào đó đi đến các gia đình, đứng ở chỗ không thích hợp, nhường cổ, nhìn soi mói với cái nhìn của loài công (nghĩ rằng): 'Như vậy thì những người này sẽ nhìn thấy.' Và do việc ấy, những người ấy nhìn thấy; đây là sự yêu cầu bằng thân có tội. Các bậc Thánh không thọ dụng vật đã được yêu cầu ấy. Và theo quan điểm của các bậc Thánh, nhân vật ấy bị chê bai, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách, bị xem thường, không được đếm xỉa đến, bị xem là 'có sự nuôi mạng bị hư hỏng.'

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, ở đây một vị tỳ khưu nào đó đi đến các gia đình, đứng ở chỗ không thích hợp, nhường cổ, nhìn soi mói với cái nhìn của loài công (nghĩ rằng): 'Như vậy thì những người này sẽ nhìn thấy.' Và do việc ấy, những người ấy nhìn thấy; đây là sự yêu cầu bằng thân có tội. Các bậc Thánh không thọ dụng vật đã được yêu cầu ấy. Và theo quan điểm của các bậc Thánh, nhân vật ấy bị chê bai, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách, bị xem thường, không được đếm xỉa đến, bị xem là 'có sự nuôi mạng bị hư hỏng.'

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, ở đây một vị tỳ khưu nào đó yêu cầu bằng quai hàm, hoặc bằng lông mày, hoặc bằng ngón cái; đây là sự yêu cầu bằng thân có tội. Các bậc Thánh không thọ dụng vật đã được yêu cầu ấy. Và theo quan điểm của các bậc Thánh, nhân vật ấy bị chê bai, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách, bị xem thường, không được đếm xỉa đến, bị xem là 'có sự nuôi mạng bị hư hỏng.'

Sự yêu cầu bằng thân nào là không có tội? Ở đây, một vị tỳ khưu nào đó đi đến các gia đình, có niệm, được định tĩnh, có sự tịnh giác, đi đến chỗ đứng cũng như ở nơi không phải chỗ đứng theo lời chỉ dạy, rồi đứng tại chỗ, ở những người có ý định bố thí thì đứng (chờ), ở những người không có ý định bố thí thì bước đi; đây là sự yêu cầu bằng thân không có tội. Các bậc Thánh thọ dụng vật đã được yêu cầu ấy. Và theo quan điểm của các bậc Thánh, nhân vật ấy được khen ngợi, được ca tụng, được tán dương, được xem là 'có hạnh giảm thiểu, có sự nuôi mạng trong sạch.'

Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:

'Các bậc có trí tuệ không cầu xin, các bậc Thánh chê trách việc cầu xin. Các bậc Thánh đứng theo quy định, việc ấy là sự cầu xin của các bậc Thánh.'

5. Katamā vacīviññatti sāvajjā? Idha mahārāja bhikkhu vācāya bahuvidham viññāpeti cīvara-piṇḍapāta-senāsana-gilānapaccaya-bhesajja-parikkhāraṇam, ayam vacīviññatti sāvajjā. Tāya ca viññāpitam ariyā na paribhuñjanti, so ca puggalo ariyānam samaye oñāto hoti thuto hīlito khīlito garahito paribhūto acittikato bhinnājivo 'tveva saṅkham gacchati.

Puna ca param mahārāja idhekacco bhikkhu paresam sāvento evam bhaṇati: 'Iminā me attho 'ti. Tāya ca vācāya paresam sāvitāya tassa lābho uppajjati, ayampi vacīviññatti sāvajjā. Tāya ca viññāpitam ariyā na paribhuñjanti. So ca puggalo ariyānam samaye oñāto hoti hīlito khīlito garahito paribhūto acittikato bhinnājivo 'tveva saṅkham gacchati.

Puna ca param mahārāja idhekacco bhikkhu vacīvippahārena parisāya sāveti: 'Evañca evañca bhikkhūnam dātabban 'ti. Tena ca¹ te vacanam sutvā parikittitam abhiharanti, ayampi vacīviññatti sāvajjā. Tāya ca viññāpitam ariyā na paribhuñjanti. So ca puggalo ariyānam samaye oñāto hoti hīlito khīlito garahito paribhūto acittikato bhinnājivo 'tveva saṅkham gacchati.

Nanu mahārāja thero 'pi sāriputto atthangate suriye rattibhāge gilāno samāno therena mahāmoggallānena bhesajjam pucchiyamāno vācam bhindi. Tassa tena vacībhedenā bhesajjam uppajji. Atha therō sāriputto 'vacībhedenā me imam bhesajjam uppannam. Mā me ājivo bhijjī 'ti ājivabhedabhayā nam bhesajjam pajahi, na upajīvi. Evampi vacīviññatti sāvajjā. Tāya ca viññāpitam ariyā na paribhuñjanti. So ca puggalo ariyānam samaye oñāto hoti hīlito khīlito garahito paribhūto acittikato bhinnājivo 'tveva saṅkham gacchati.

6. Katamā vacīviññatti anavajjā? Idha mahārāja bhikkhu sati paccaye bhesajjam viññāpeti nātipavāritesu kulesu, ayam vacīviññatti anavajjā. Tāya ca viññāpitam ariyā paribhuñjanti. So ca puggalo ariyānam samaye vaṇṇito hoti thuto² pasattho parisuddhājivo 'tveva saṅkham gacchati anumato tathāgatehi arahantehi sammāsambuddhehi.

Yampana mahārāja tathāgato kasībhāradvājassa brāhmaṇassa bhojanam pajahi, tam āvethana-viniveṭhana-kadḍhana-niggaha-paṭikammena nibbattam.³ Tasmā tathāgato tam piṇḍapātam paṭikkhipi na upajīvī "ti.

¹ tañca – Ma, PTS.

² thomito - Ma, PTS, Sīmu.

382

³ nibbatti - Ma.

5. Sự yêu cầu bằng khẩu nào là có tội? Tâu đại vương, ở đây vị tỳ khưu yêu cầu các vật dụng là y, vật thực, chỗ ngủ, và thuốc men chữa bệnh bằng lời nói theo nhiều cách; đây là sự yêu cầu bằng khẩu có tội. Các bậc Thánh không thọ dụng vật đã được yêu cầu ấy. Và theo quan điểm của các bậc Thánh, nhân vật ấy bị chê bai, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách, bị xem thường, không được đếm xia đến, bị xem là ‘có sự nuôi mạng bị hư hỏng.’

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, ở đây một vị tỳ khưu nào đó nói như vậy khiến cho những người khác nghe được: ‘Tôi có sự cần dùng với vật này.’ Và do lời nói ấy, do việc làm cho những người khác nghe được, lợi lộc phát sanh đến vị ấy; đây là sự yêu cầu bằng khẩu có tội. Các bậc Thánh không thọ dụng vật đã được yêu cầu ấy. Và theo quan điểm của các bậc Thánh, nhân vật ấy bị chê bai, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách, bị xem thường, không được đếm xia đến, bị xem là ‘có sự nuôi mạng bị hư hỏng.’

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, ở đây một vị tỳ khưu nào đó thông báo cho hội chúng với việc loan tin bằng khẩu rằng: ‘Nên dâng cúng vật như vậy và như vậy đến các vị tỳ khưu.’ Và do việc ấy, những người ấy nghe theo lời nói rồi mang lại vật đã được thông báo; đây là sự yêu cầu bằng khẩu có tội. Các bậc Thánh không thọ dụng vật đã được yêu cầu ấy. Và theo quan điểm của các bậc Thánh, nhân vật ấy bị chê bai, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách, bị xem thường, không được đếm xia đến, bị xem là ‘có sự nuôi mạng bị hư hỏng.’

Tâu đại vương, quả là trưởng lão Sāriputta, trong lúc bị bệnh vào ban đêm khi mặt trời đã lặn, trong khi được trưởng lão Mahāmoggallāna hỏi về thuốc chữa bệnh, đã nói ra lời. Do việc nói ra lời ấy của vị ấy, thuốc chữa bệnh đã phát sanh. Rồi trưởng lão Sāriputta (nghĩ rằng): ‘Do việc nói ra lời của ta mà thuốc chữa bệnh này đã được phát sanh. Chớ để cho sự nuôi mạng của ta bị hư hỏng,’ do sự lo âu về việc làm hư hỏng sự nuôi mạng nên đã từ chối, đã không sử dụng thuốc chữa bệnh ấy. Sự yêu cầu bằng khẩu như vậy cũng có tội. Các bậc Thánh không thọ dụng vật đã được yêu cầu ấy. Và theo quan điểm của các bậc Thánh, nhân vật ấy bị chê bai, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách, bị xem thường, không được đếm xia đến, bị xem là ‘có sự nuôi mạng bị hư hỏng.’

6. Sự yêu cầu bằng khẩu nào là không có tội? Tâu đại vương, ở đây vị tỳ khưu khi có duyên cớ rồi yêu cầu thuốc chữa bệnh ở các gia đình đã được thỉnh cầu và ở thân quyến; đây là sự yêu cầu bằng khẩu không có tội. Các bậc Thánh thọ dụng vật đã được yêu cầu ấy. Và theo quan điểm của các bậc Thánh, nhân vật ấy được khen ngợi, được ca tụng, được tán dương, được xem là ‘có hạnh giãm thiểu, có sự nuôi mạng được trong sạch,’ và được cho phép bởi các đức Như Lai, bậc A-la-hán, đẳng Chánh Đẳng Giác.

Tâu đại vương, trái lại việc đức Như Lai đã từ chối bữa ăn của Bà-la-môn Kasībhāradvāja, bữa ăn ấy được phát sanh do việc gảy rối, việc tháo gỡ, việc lôi kéo, việc phê bình, và việc công kích. Do đó, đức Như Lai đã khước từ, đã không sử dụng phần vật thực ấy.”

“Sabbakālam bhante nāgasena tathāgate bhuñjamāne devatā dibbam ojam patte ākiranti? Udāhu sūkaramaddave ca madhupāyāse cā ’ti dvīsu yeva piṇḍapātesu ākiriṁsū ”ti?

“Sabbakālam mahārāja tathāgate bhuñjamāne devatā dibbam ojam gahetvā upatiṭṭhitvā uddhaṭuddhaṭe ālope ākiranti. Yathā mahārāja rañño sūdo rañño bhuñjantassa sūpam gahetvā upatiṭṭhitvā kabale kabale sūpam ākirati, evameva kho mahārāja sabbakālam tathāgate bhuñjamāne devatā dibbam ojam gahetvā upatiṭṭhitvā uddhaṭuddhaṭe ālope dibbam ojam ākiranti.

Verañjāyampi mahārāja tathāgatassa sukkhayavapulake¹ bhuñjamānassa devatā dibbena ojena temayitvā temayitvā upasamḥariṁsu. Tena tathāgatassa kāyo upacito ahosī ”ti.

“Lābhā vata bhante nāgasena tāsam devatānam yā tathāgatassa sarīrapatiṭaggane satataṁ samitaṁ ussukkamāpannā. Sādhu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaticchāmī ”ti.

Gāthābhigītabhojanakathāpañho navamo.

10. DHAMMADESANĀYA APPOSSUKABHĀVAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, tumhe bhaṇatha: **Tathāgatena catūhi ca asaṅkhey耶hi² kappānam kappasatasahassena³ ca etthantare sabbaññutaññam paripācitaṁ mahato janakāyassa samuddharanāyā ’ti. Puna ca ‘sabbaññutaṁ pattassa appossukkatāya cittam nami no dhammadesanāyā ’ti.**

Yathā nāma bhante nāgasena issāso vā issāsantevāsī vā bahuke divase saṅgāmatthāya upāsanam sikkhitvā sampatte mahāyuddhe osakkeyya. Evameva kho bhante nāgasena tathāgatena catūhi ca asaṅkhey耶hi kappānam kappasatasahassena ca etthantare sabbaññutaññam paripācetvā mahato janakāyassa samuddharanāyā sabbaññutaṁ pattena dhammadesanāya osakkitaṁ.

Yathā vā pana bhante nāgasena mallo vā mallantevāsī vā bahuke divase nibbuddhaṇi sikkhitvā sampatte mallayuddhe osakkeyya, evameva kho bhante nāgasena tathāgatena catūhi ca asaṅkhey耶hi kappānam kappasatasahassena ca etthantare sabbaññutaññam paripācetvā mahato janakāyassa samuddharanāyā sabbaññutaṁ pattena dhammadesanāya osakkitaṁ.

¹ sukkhayavamūlake - katthaci.

² asaṅkhey耶hi - Ma, evam sabbattha.

³ kappānam satasahassena - Ma, evam sabbattha.

“Thưa ngài Nāgasena, có phải chư Thiên luôn luôn rắc dường chất của cõi trời vào bình bát trong lúc đức Như Lai đang thọ thực, hay là đã rắc vào ở hai món là ở món thịt lợn rừng và ở món cơm sữa ngọt mà thôi?”

“Tâu đại vương, trong lúc đức Như Lai thọ thực chư Thiên luôn luôn cầm lấy dường chất của cõi trời, đứng gần bên, rồi rắc vào những nắm cơm mỗi một lúc được đưa lên (miệng). Tâu đại vương, giống như trong lúc đức vua đang ăn, người đầu bếp của vua cầm lấy món xúp, đứng gần bên, rồi rưới xúp vào mỗi một nắm cơm. Tâu đại vương, tương tự y như thế trong lúc đức Như Lai thọ thực chư Thiên luôn luôn cầm lấy dường chất của cõi trời, đứng gần bên, rồi rắc vào những nắm cơm mỗi một lúc được đưa lên (miệng).

Tâu đại vương, thậm chí ở Verañjā trong lúc đức Như Lai đang thọ thực những hạt lúa mạch khô khan, chư Thiên cũng tuân tú tẩm ướt (chúng) với dường chất của cõi trời rồi đem lại. Nhờ thế, cơ thể của đức Như Lai đã được bồi bổ.”

“Thưa ngài Nāgasena, thật là điều lợi ích đối với chư Thiên ấy, là các vị đã thường xuyên, liên tục thể hiện sự nỗ lực trong việc chăm sóc thân thể của đức Như Lai. Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi giảng về vật thực do việc ngâm nga các bài kệ là thứ chín.

10. CÂU HỎI VỀ TRẠNG THÁI KHÔNG NỖ LỰC TRONG VIỆC THUYẾT GIẢNG GIÁO PHÁP:

1. “Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Trong khoảng thời gian bốn a-tăng-kỳ kiếp và một trăm ngàn kiếp, đức Như Lai đã làm cho trí Toàn Tri được chín muồi nhầm tể độ đám đông dân chúng.’ Và thêm nữa: ‘Tâm của vị đạt đến phẩm vị Toàn Tri đã thiêng về sự không nỗ lực và không thuyết giảng Giáo Pháp.’

Thưa ngài Nāgasena, giống như viên xạ thủ, hoặc các học trò của viên xạ thủ, sau khi học tập thuật bắn cung vì mục đích chiến trận trong nhiều ngày, đến khi cuộc chiến đấu lớn xảy ra thì có thể thối lui. Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế trong khoảng thời gian bốn a-tăng-kỳ kiếp và một trăm ngàn kiếp, đức Như Lai đã làm cho trí Toàn Tri được chín muồi nhầm tể độ đám đông dân chúng, nhưng khi đã đạt đến phẩm vị Toàn Tri thì Ngài đã thối lui trong việc thuyết giảng Giáo Pháp.

Thưa ngài Nāgasena, hoặc là giống như người võ sĩ đấu vật, hoặc các học trò của người võ sĩ đấu vật, sau khi học tập thuật đấu vật trong nhiều ngày, đến khi trận đấu lớn xảy ra thì có thể thối lui. Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế trong khoảng thời gian bốn a-tăng-kỳ kiếp và một trăm ngàn kiếp, đức Như Lai đã làm cho trí Toàn Tri được chín muồi nhầm tể độ đám đông dân chúng, nhưng khi đã đạt đến phẩm vị Toàn Tri thì Ngài đã thối lui trong việc thuyết giảng Giáo Pháp.

2. Kinnu kho bhante nāgasena tathāgatena bhayā osakkitaṁ? Udāhu apākātatāya osakkitaṁ? Udāhu dubbalatāya osakkitaṁ? Udāhu asabbaññutāya osakkitaṁ? Kim tattha kāraṇam. Iṅgha me tvam kāraṇam brūhi kañkhāvitaraṇāya.

Yadi bhante nāgasena tathāgatena catūhi ca asaṅkhey耶hi kappānaṁ kappasatasahassena ca ethantare sabbaññutaññam paripācitaṁ mahato janakāyassa samuddharanāya, tena hi ‘sabbaññutaṁ’ pattassa apposukkataṁ cittaṁ nami no dhammadesanāyā ’ti yam vacanam, tam micchā. Yadi sabbaññutaṁ pattassa apposukkataṁ cittaṁ nami no dhammadesanāyā, tena hi ‘tathāgatena catūhi ca asaṅkhey耶hi kappānaṁ kappasatasahassena ca ethantare sabbaññutaññam paripācitaṁ mahato janakāyassa samuddharanāyā ’ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatoktiko pañho gambhīro dunnibbeṭho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

3. “Paripācitañca mahārāja tathāgatena catūhi ca asaṅkhey耶hi kappānaṁ kappasatasahassena ca ethantare sabbaññutaññam mahato janakāyassa samuddharanāya. Pattasabbaññutaññassa ca apposukkataṁ cittaṁ nami, no dhammadesanāya. Tañca pana dhammassa gambhīra-nipuṇa-duddasa-duranubodha-sukhuma-duppaṭivedhataṁ sattānañca ālayārāmataṁ sakkāyadīṭhiyā dalhasuggahitatañca disvā ‘Kinnu kho?’ Kathannu kho ’ti? apposukkataṁ cittaṁ nami, no dhammadesanāya. Sattānaṁ paṭivedhacintanamānasam yevetam.

Yathā mahārāja bhisakko sallakatto anekabyādhiparipīlitam naram upasaṅkamityā evam cintayati: ‘Kena nu kho upakkamena katamena vā bhesajjena imassa byādhi vūpasameyyā ’ti?’¹ Evameva kho mahārāja tathāgatassa sabbakilesabyādhiparipīlitam janaṁ dhammassa ca gambhīra-nipuṇa-duddasa-duranubodhi-sukhuma-duppaṭivedhataṁ disvā ‘Kinnu kho? Kathannu kho ’ti? apposukkataṁ cittaṁ nami, no dhammadesanāya. Sattānaṁ paṭivedhacintanamānasam yevetam.

4. Yathā mahārāja rañño khattiyassa muddhāvasittassa dovārika-anikaṭṭha-pārisajja-negama-bhaṭa-balattha²-amacca-rājañña-rājūpajīvino³ jane disvā evam cittamuppajjeyya: ‘Kinnu kho? Kathannu kho ime saṃghanissāmī ’ti? Evameva kho mahārāja tathāgatassa dhammassa gambhīra-nipuṇa-duddasa-duranubodha-sukhuma-duppaṭivedhataṁ sattānañca ālayārāmataṁ sakkāyadīṭhiyā dalhasuggahitatañca disvā ‘Kinnu kho? Kathannu kho ’ti? apposukkataṁ cittaṁ nami, no dhammadesanāya. Sattānaṁ paṭivedhacintanamānasam yevetam.

¹ vūpasameyyā ti - Ma, PTS.

² bala - Ma.

386

³ rājūpajīvine - Ma, PTS.

2. Thưa ngài Nāgasena, phải chăng đức Như Lai đã thối lui vì sợ hãi? Hay đã thối lui vì chưa được rành rẽ? Hay đã thối lui vì năng lực yếu kém? Hay đã thối lui vì chưa phải phẩm vị Toàn Tri? Ở đây, điều gì là lý do? Nào, xin ngài hãy nói cho trãm lý do nhầm vượt qua nỗi nghi hoặc.

Thưa ngài Nāgasena, nếu trong khoảng thời gian bốn a-tăng-kỳ kiếp và một trăm ngàn kiếp, đức Như Lai đã làm cho trí Toàn Tri được chín muồi nhầm tê độ đám đông dân chúng, như thế thì lời nói rằng: 'Tâm của vị đạt đến phẩm vị Toàn Tri đã thiền về sự không nô lực và không thuyết giảng Giáo Pháp' là sai trái. Nếu tâm của vị đạt đến phẩm vị Toàn Tri đã thiền về sự không nô lực và không thuyết giảng Giáo Pháp, như thế thì lời nói rằng: 'Trong khoảng thời gian bốn a-tăng-kỳ kiếp và một trăm ngàn kiếp, đức Như Lai đã làm cho trí Toàn Tri được chín muồi nhầm tê độ đám đông dân chúng' cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, thâm sâu, khó tháo gỡ, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài."

3. "Tâu đại vương, trong khoảng thời gian bốn a-tăng-kỳ kiếp và một trăm ngàn kiếp, trí Toàn Tri đã được đức Như Lai làm cho chín muồi nhầm tê độ đám đông dân chúng. Và tâm của vị đạt đến trí Toàn Tri đã thiền về sự không nô lực và không thuyết giảng Giáo Pháp. Vả lại, sau khi nhìn thấy tính chất thâm sâu, khôn khéo, khó thấy, khó giác ngộ, tinh vi, khó thấu triệt của Giáo Pháp, trạng thái ham thích tiêm ẩn của chúng sanh, và tính chất bám víu cứng nhắc vào quan điểm của chính mình, (thì nghĩ rằng): '(Thuyết giảng) về cái gì? Bằng cách nào?' và tâm đã thiền về sự không nô lực và không thuyết giảng Giáo Pháp. Điều này chính là sự suy nghĩ và tâm ý về việc giác ngộ của chúng sanh.

Tâu đại vương, giống như người thầy thuốc phẫu thuật, sau khi đi đến gặp người bị hành hạ bởi nhiều căn bệnh, thì suy nghĩ như vậy: 'Bằng cách thức gì, hoặc với phương thuốc nào thì căn bệnh của người này có thể được lảng xuống?' Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với đức Như Lai, sau khi nhìn thấy loại người bị hành hạ bởi mọi căn bệnh phiền não và tính chất thâm sâu, khôn khéo, khó thấy, khó giác ngộ, tinh vi, khó thấu triệt của Giáo Pháp, (thì nghĩ rằng): '(Thuyết giảng) về cái gì? Bằng cách nào?' và tâm đã thiền về sự không nô lực và không thuyết giảng Giáo Pháp. Điều này chính là sự suy nghĩ và tâm ý về việc giác ngộ của chúng sanh.

4. Tâu đại vương, giống như đối với đức vua dòng Sát-đế-ly đã được rưới nước thơm ở đâu (làm lễ phong vương), sau khi nhìn thấy những người giữ cổng, lính gác, quân thần, thị dân, nhân công, binh lính, quan đại thần, hoàng tộc, và thuộc hạ thì có thể khởi tâm như vậy: 'Trãm sẽ hậu đãi cái gì cho những người này? Bằng cách nào?' Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với đức Như Lai, sau khi nhìn thấy tính chất thâm sâu, khôn khéo, khó thấy, khó giác ngộ, tinh vi, khó thấu triệt của Giáo Pháp, trạng thái ham thích tiêm ẩn của chúng sanh, và tính chất bám víu cứng nhắc vào quan điểm của chính mình, (thì nghĩ rằng): '(Thuyết giảng) về cái gì? Bằng cách nào?' và tâm đã thiền về sự không nô lực và không thuyết giảng Giáo Pháp. Sự suy nghĩ và tâm ý về việc giác ngộ của chúng sanh chính là điều này.

5. Api ca mahārāja sabbesam tathāgatānam dhammatā esā yam brahmunā āyacitā dhammam desenti. Tattha pana kiñ kāraṇam? Ye tena samayena manussā tāpasaparibbājākā samañabrāhmaṇā, sabbe te brahma-devatā honti brahmagarukā brahmaparāyanā. Tasmā ‘tassa balavato yasavato nātassa paññātassa uttarassa accuggatassa onamanena sadevako loko onamissati okappessati adhimuccissatī ’ti iminā ca mahārāja kāraṇena tathāgatā brahmunā āyacitā dhammam desenti.

Yathā mahārāja koci rājā vā rājamahāmatto vā yassa onamati, apacitīm karoti, balavatarassa tassa onamanena avasesā janatā onamati, apacitīm karoti, evameva kho mahārāja brahme onamite tathāgatānam sadevako loko onamissati. Pūjitatpūjako mahārāja loko. Tasmā so brahmā sabbesam tathāgatānam āyacatī dhammadesanāya. Tena ca kāraṇena tathāgatā brahmunā āyacitā dhammam desentī ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Sunibbethito pañho. Atibhadrakam veyyā-kāraṇam. Evametam tathā sampaticchāmī ”ti.

Bhagavato dhammadesanāya apposukabhāvapañho dasamo.

11. ĀCARIYĀNĀCARIYAKATĀPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam bhagavatā:
**‘Na me ācariyo atthi sadiso me na vijjati,
sadevakasmiñ lokasmiñ natthi me paṭipuggalo’** ’ti.

Puna ca bhaṇitam: **‘Iti kho bhikkhave ālāro kālāmo ācariyo me samāno antevāsim mañ samānañ attanā samasamañ ṭhapesi, uṭārāya ca mañ pūjāya pūjesī’** ’ti.

Yadi bhante nāgasena tathāgatena bhaṇitam: **‘Na me ācariyo atthi sadiso me na vijjati’** ’ti, tena hi ‘**iti kho bhikkhave ālāro kālāmo ācariyo me samāno antevāsim mañ samānañ attanā samasamañ ṭhapesī**’ ti yam vacanam, tam micchā. Yadi tathāgatena bhaṇitam: **‘Iti kho bhikkhave ālāro kālāmo ācariyo me samāno antevāsim mañ samānañ attanā samasamañ ṭhapesī’** ’ti, tena hi ‘**na me ācariyo atthi sadiso me na vijjati**’ ti tampi vacanam micchā. Ayampi ubhatoktiko pañho tavānuppatto. So tayā nibbāhitabbo ”ti.

2. “Bhāsitampetañ mahārāja bhagavatā:
**‘Na me ācariyo atthi sadiso me na vijjati,
sadevakasmiñ lokasmiñ natthi me paṭipuggalo’** ’ti.

5. Tâu đại vương, thêm nữa điều này là quy luật của các đức Nhu Lai, là việc các Ngài thuyết giảng Giáo Pháp khi được Phạm Thiên thỉnh cầu. Vậy trong trường hợp ấy, điều gì là lý do? Vào lúc bấy giờ, tất cả các vị đạo sĩ khổ hạnh, du sĩ, Sa-môn, Bà-la-môn là những người thờ phụng đấng Brahmā, kính trọng đấng Brahmā, nương tựa đấng Brahmā. Do đó, (nghĩ rằng): 'Với sự hạ mình của vị (Brahmā) có năng lực, có danh vọng, được biết tiếng, được nổi tiếng, hơn hẳn, được vượt trội ấy, thì thế gian luôn cả chư Thiên sẽ hạ mình, sẽ tin tưởng, sẽ quy thuận (Ta).' Tâu đại vương, và vì lý do này mà đức Nhu Lai thuyết giảng Giáo Pháp khi được Phạm Thiên thỉnh cầu.

Tâu đại vương, giống như vị vua nào đó, hoặc quan đại thần của vị vua, hạ mình, thể hiện sự cung kính đối với người nào, do sự hạ mình của vị ấy đối với người có năng lực trội hơn, mà số dân chúng còn lại hạ mình, thể hiện sự cung kính. Tâu đại vương, tương tự y như thế khi Phạm Thiên hạ mình đối với các đức Nhu Lai thì thế gian luôn cả chư Thiên sẽ hạ mình. Tâu đại vương, thế gian tôn vinh bậc đã được tôn vinh. Do đó, vị Phạm Thiên ấy thỉnh cầu tất cả các đức Nhu Lai về việc thuyết giảng Giáo Pháp. Và vì lý do ấy, các đức Nhu Lai thuyết giảng Giáo Pháp khi được Phạm Thiên thỉnh cầu."

"Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Câu hỏi đã khéo được tháo gỡ, việc giải thích thật là tuyệt hảo. Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy."

Câu hỏi về trạng thái không nỗ lực trong việc thuyết giảng Giáo Pháp của đức Thế Tôn là thứ mười.

11. CÂU HỎI VỀ TRẠNG THÁI KHÔNG CÓ THẦY CỦA VỊ THẦY:

1. "Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: '**Không có ai là thầy của ta, người tương đương với ta không tìm thấy. Ở thế gian luôn cả cõi trời, không có ai là đối thủ của ta.**'

Và thêm nữa, Ngài đã nói rằng: 'Này các tỳ khưu, như vậy Ālāra Kālāma, trong khi đang là thầy của Ta, đã đặt Ta, đang là người đệ tử, ngang hàng với mình, và đã tôn vinh Ta với sự tôn vinh tột bậc.'

Thưa ngài Nāgasena, nếu điều đã được nói bởi đức Nhu Lai là: '**Không có ai là thầy của ta, người tương đương với ta không tìm thấy,**' như thế thì lời nói rằng: 'Này các tỳ khưu, như vậy Ālāra Kālāma, trong khi đang là thầy của Ta, đã đặt Ta, đang là người đệ tử, ngang hàng với mình' là sai trái. Nếu điều đã được nói bởi đức Nhu Lai là: 'Này các tỳ khưu, như vậy Ālāra Kālāma, trong khi đang là thầy của Ta, đã đặt Ta, đang là người đệ tử, ngang hàng với mình,' như thế thì lời nói rằng: '**Không có ai là thầy của ta, người tương đương với ta không tìm thấy**' cũng là sai trái. Câu hỏi này cũng có cả hai khía cạnh, được dành cho ngài. Nó nên được giải quyết bởi ngài."

2. "Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: '**Không có ai là thầy của ta, người tương đương với ta không tìm thấy. Ở thế gian luôn cả cõi trời, không có ai là đối thủ của ta.**'

Bhañitañca: ‘**Iti kho bhikkhave ālāro kālāmo ācariyo me samāno antevāsim mañ samānañ attanā samasamāñ ṭhapesi, uṭārāya ca mañ pūjāya pūjesi** ’ti. Tañca pana vacanam pubbeva sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato ācariyabhāvam sandhāya bhāsitam.

Pañcime mahārāja pubbeva sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattassa sato ācariyā, yehi anusit̄ho bodhisatto tattha tattha vītināmesi.¹ Katame pañca?

Ye te mahārāja at̄ha brāhmaṇā jātamatte bodhisatte lakkhañāni parigañhiñsu, seyyathidañ: rāmo, dhajo, lakkhaṇo, mantī, yañño, suyāmo, subhojo, sudatto. Te tassa sotthim pavedayitvā rakkhākammañ akāñsu, te ca pañhamā² ācariyā.

Puna ca param mahārāja bodhisattassa pitā suddhodano rājā yam tena samayena abhijātam udiccam jātimantam padakam veyyākarañam chalañgavantam sabbamittam nāma brāhmaṇam upanetvā sovaññena bhiñkārena³ udakam onojetvā ‘imam kumāram sikkhāpehī ’ti adāsi, ayam dutiyo ācariyo.

Puna ca param mahārāja yā sā devatā bodhisattam sañvejesi, yassā vacanam sutvā bodhisatto samviggo ubbiggo tasmiñ yeva khañe nekkhammañ nikhamitvā pabbaji, ayam tatiyo ācariyo.

Puna ca param mahārāja yo⁴ ālāro kālāmo,⁵ ayam catuttho ācariyo.

Puna ca param mahārāja yo uddako rāmaputto,⁶ ayam pañcamo ācariyo.

Ime kho mahārāja pubbeva sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattassa sato pañca ācariyā. Te ca pana ācariyā lokiye dhamme. Imasmīnca pana mahārāja lokuttare dhamme sabbaññutaññapaṭivedhāya natthi tathāgatassa anuttaro anusāsako. Sayambhū mahārāja tathāgato anācariyako.

Tasmā kārañā tathāgatena bhanitam:

‘*Na me ācariyo atthi sadiso me na vijjati,
sadevakasmīm lokasmīm natthi me paṭipuggalo*’’ti.
“Sādu bhante nāgasena! Evametañ tathā sampaṭicchāmī”ti.

Buddhassa ācariyānācariyakatāpañho ekādasamo.

Santhavavaggo pañcamo.
(Imasmīm vagge pañhā ekādasa)

MENḌAKAPAÑHĀ SAMATTĀ.

--ooOoo--

¹ tattha tattha vītināmesi - Ma, PTS.

² pañhamāñ - Ma, PTS.

³ bhiñgārena - Ma.

⁴ yo - iti saddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

⁵ ākiñcaññāyatanañsa parikammam ācikkhi - itipātho Machasam adhikam.

⁶ nevasaññānāsaññāyatanañsa parikammam ācikkhi - itipātho Machasam adhikam.

Và Ngài đã nói rằng: ‘**Này các tỳ khưu, như vậy Ālāra Kālāma, trong khi đang là thầy của Ta, đã đặt Ta, đang là người đệ tử, ngang hàng với mình, và đã tôn vinh Ta với sự tôn vinh tột bực.**’ Tuy nhiên, lời nói ấy đã được nói liên quan đến bản thân vị thầy của chính đức Bồ Tát lúc chưa là bậc Chánh Đẳng Giác, trước khi giác ngộ.

Tâu đại vương, năm vị này là những người thầy của đức Bồ Tát lúc chưa là bậc Chánh Đẳng Giác, trước khi giác ngộ. Được chỉ dạy bởi những vị này, đức Bồ Tát đã trải qua ở nơi kia ở nơi nọ. Năm vị nào?

Tâu đại vương, khi đức Bồ Tát ở giai đoạn đã được sanh ra, các vị ấy là tám vị Bà-la-môn đã xét đoán các tướng tốt, tức là các vị Rāma, Dhaja, Lakkhaṇa, Mantī, Yañña, Suyāma, Subhoja, Sudatta. Các vị ấy đã tuyên bố về điem lành của đức Bồ Tát và đã thực hiện công việc bảo hộ; các vị ấy là những vị thầy đầu tiên.

Tâu đại vương, còn có vị khác nữa là vị Bà-la-môn tên Sabbamitta, được sanh ra ở nơi quý phái, cao thượng, có dòng dõi, biết về cú pháp, về văn phạm, có sáu chi phân (của kinh Vệ Đà). Vào lúc bấy giờ, người cha của đức Bồ Tát, đức vua Suddhodana, sau khi rước về đã rưới nước với chiếc bình vàng, rồi đã trao cho (nói rằng): ‘Hãy cho đứa bé trai này học tập;’ đây là vị thầy thứ nhì.

Tâu đại vương, còn có vị khác nữa là vị Thiên nhân đã khiến cho đức Bồ Tát chấn động tâm. Sau khi lắng nghe lời nói của vị ấy, đức Bồ Tát đã bị chấn động, kinh hoàng, rồi vào chính thời khắc ấy đã ra đi xuất ly và đã xuất gia; đây là vị thầy thứ ba.

Tâu đại vương, còn có vị khác nữa là Ālāra Kālāma; đây là vị thầy thứ tư.

Tâu đại vương, còn có vị khác nữa là Uddaka Rāmaputta; đây là vị thầy thứ năm.

Tâu đại vương, đây là năm vị thầy của đức Bồ Tát lúc chưa là bậc Chánh Đẳng Giác, trước khi giác ngộ. Tuy nhiên, các vị này là những người thầy về pháp thế gian. Tâu đại vương, trái lại trong việc thấu triệt trí Toàn Tri về các pháp xuất thế gian này, thì không có vị hướng dẫn nào trội hơn đức Như Lai. Tâu đại vương, đức Như Lai là đấng Tự Chủ, bậc không có thầy.

Bởi lý do ấy, đức Như Lai đã nói rằng:

‘Không có ai là thầy của ta, người tương đương với ta không tìm thấy. Ở thế gian luôn cả cõi trời, không có ai là đối thủ của ta.’

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về trạng thái không có thầy của vị thầy là thứ mươi một.

Phẩm Thân Thiết là thứ năm.

(Trong phẩm này có mươi một câu hỏi)

CÁC CÂU HỎI ĐỐI CHỌI ĐƯỢC ĐẦY ĐỦ.

--ooOoo--

ANUMĀNAPAÑHĀ

I. BUDDHAVAGGO

1. DVĪBUDDHUPPĀDAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetaṁ bhagavatā: ‘**Aṭṭhānametam
bhikkhave anavakāso yam ekissā lokadhātuya dve arahanto
sammāsambuddhā apubbaṁ acarimam uppajjeyyam, netam
ṭhānam vijjati**’ti. Desentā ’pi¹ bhante nāgasena sabbe ’pi tathāgatā sattatimsabodhipakkhiye dhamme desenti, kathayamānā ca cattāri ariyasaccāni kathenti, sikkhāpentā ca tīsu sikkhāsu sikkhāpenti, anusāsamānā ca appamādapatiptiyā² anusāsentī. Yadi bhante nāgasena sabbesampi tathāgatānaṁ ekā desanā ekā kathā ekā sikkhā ekānusatthi, kena kāraṇena dve tathāgatā ekakkhaṇe na uppajjanti? Ekenapi tāva buddhuppādena ayam loko obhāsajāto, yadi dutiyo buddho bhaveyya, dvinnam pabhāya ayam loko bhiyyosomattāya obhāsajāto bhaveyya. Ovadamānā ca dve tathāgatā sukham ovadeyyum.³ Tattha me kāraṇam brūhi, yathāhaṁ nissamsayo bhaveyyan”ti.

2. “Ayaṁ mahārāja dasasahassī lokadhātu ekabuddhadhāraṇī, ekasseva tathāgatassa guṇam dhāreti. Yadi dutiyo buddho uppajjeyya nāyam dasasahassī lokadhātu dhāreyya, caleyya kampeyya nameyya onameyya vinameyya vikireyya vidhameyya viddhamseyya na ṭhānamupagaccheyya.⁴

Yathā mahārāja nāvā ekapurisasandhāraṇī⁵ bhaveyya, ekasmiṁ purise abhirūhe samupādikā⁶ bhaveyya, atha dutiyo puriso āgaccheyya tādiso āyunā vanṇena vayena pamāṇena kisathūlena sabbaṅgapaccāngena, so tam nāvam abhirūheyya, api nu sā mahārāja nāvā dvinnampi dhāreyyā ”ti?

“Na hi bhante, caleyya kampeyya nameyya onameyya vinameyya vikireyya vidhameyya viddhamseyya na ṭhānamupagaccheyya osīdeyya udake”ti.

3. “Evameva kho mahārāja ayaṁ dasasahassī lokadhātu ekabuddhadhāraṇī, ekasseva tathāgatassa guṇam dhāreti. Yadi dutiyo buddho uppajjeyya, nāyam dasasahassī lokadhātu dhāreyya, caleyya kampeyya nameyya onameyya vinameyya vikireyya vidhameyya viddhamseyya na ṭhānamupagaccheyya.

¹ desentā ca - Ma.

⁴ na ṭhānamupagaccheyya - PTS, evam sabbattha.

² appamādapatiptiyam - Ma.

⁵ ekapurisasantāraṇī - PTS.

³ anusāsamānā ca sukham anusāseyyum - Ma, PTS adhikam.

⁶ sā nāvā samupādikā - Ma.

CÁC CÂU HỎI SUY LUẬN:

I. PHẨM ĐỨC PHẬT:

1. CÂU HỎI VỀ VIỆC SANH LÊN CỦA HAI VỊ PHẬT:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, điều này là không hợp lý và không có cơ sở, là việc hai bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác có thể sanh lên trong một thế giới không trước không sau, sự kiện này không được biết đến!**’ Thưa ngài Nāgasena, tất cả các đức Như Lai, trong khi thuyết giảng đều thuyết giảng ba mươi bảy pháp góp phần trong việc giác ngộ, trong khi giảng giải đều giảng giải bốn Chân Lý cao thượng, trong khi huấn luyện đều huấn luyện về ba sự học tập, trong khi chỉ dạy đều chỉ dạy sự thực hành về không xao lảng. Thưa ngài Nāgasena, nếu tất cả các đức Như Lai đều có sự thuyết giảng thống nhất, sự giảng giải thống nhất, sự huấn luyện thống nhất, sự chỉ dạy thống nhất, vì lý do gì hai đức Như Lai không sanh lên trong cùng một thời điểm? Thế gian này được phát sáng với việc sanh lên của vị Phật cho dầu chỉ một vị, nếu có thêm vị Phật thứ nhì, với hai luồng ánh sáng thế gian này có thể được phát sáng nhiều hơn thế nữa. Và hai đức Như Lai, trong khi giáo giới có thể giáo giới một cách thoải mái, [trong khi chỉ dạy, có thể chỉ dạy một cách thoải mái].¹ Về việc này, xin ngài hãy nói cho trâm lý do, theo đó trâm có thể dứt khỏi sự nghi ngờ.”

2. “Tâu đại vương, mười ngàn thế giới này, có sự nâng đỡ chỉ một vị Phật, nâng đỡ đức hạnh của chỉ một đức Như Lai. Nếu vị Phật thứ nhì sanh lên, mươi ngàn thế giới này không thể nâng đỡ, có thể lay động, rúng động, nghiêng qua, hạ thấp xuống, uốn cong, phân tán, tiêu tan, tiêu hoại, tiến đến việc bị hoại diệt.

Tâu đại vương, giống như chiếc thuyền là có sự nâng đỡ một người, khi có một người bước lên thì có thể đạt được sự yên ổn. Khi người thứ nhì đi đến có cùng tuối tác, vóc dáng, thọ mạng, kích thước, ốm mập, toàn bộ cơ thể từ chi tương đương người kia, rồi người ấy bước lên chiếc thuyền ấy. Tâu đại vương, phải chăng chiếc thuyền ấy cũng có thể nâng đỡ cả hai người?”

“Thưa ngài, không đúng. Nó có thể lay động, rúng động, nghiêng qua, hạ thấp xuống, uốn cong, phân tán, tiêu tan, tiêu hoại, tiến đến việc bị hoại diệt, có thể chìm xuống nước.”

3. “Tâu đại vương, tương tự y như thế mươi ngàn thế giới này, có sự nâng đỡ chỉ một vị Phật, nâng đỡ đức hạnh của chỉ một đức Như Lai. Nếu vị Phật thứ nhì sanh lên, mươi ngàn thế giới này không thể nâng đỡ, có thể lay động, rúng động, nghiêng qua, hạ thấp xuống, uốn cong, phân tán, tiêu tan, tiêu hoại, tiến đến việc bị hoại diệt.

¹ Được thêm vào từ văn bản Pāli của Miến Điện và Anh quốc (ND).

Yathā vā pana mahārāja puriso yāvadattham bhojanam bhuñjeyya chādentam yāvakanṭhamabhipūrayitvā, so dhāto piñito paripunno nirantaro tandikato anonamī dañḍajāto¹ punadeva tattakam bhojanam bhuñjeyya, api nu kho so mahārāja puriso sukhito bhaveyyā ”ti?

“Na hi bhante, sakiṇ bhutto ’va mareyyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja ayam dasasahassī lokadhātu ekabuddhadhāraṇī, ekasseva tathāgatassa guṇam dhāreti. Yadi dutiyo buddho uppajjeyya, nāyam dasasahassī lokadhātu dhāreyya, caleyya kampeyya nameyya onameyya vinameyya vikireyya vidhameyya viddhamseyya, naṭṭhānam upagaccheyyā ”ti?

“Kinnu kho bhante nāgasena atidhammadbhārena paṭhavī calatī ”ti?

“Idha mahārāja dve sakatā ratanaparipūritā bhaveyyum yāvamukhasamā, ekasmā sakatato ratanam gahetvā ekasmim sakatē ākireyyum, api nu tam mahārāja sakatam dvinnampi sakatānam ratanam dhāreyyā ”ti?

“Na hi bhante, nābhi ’pi tassa phaleyya, arā ’pi tassa bhijjeyyum nemī ’pi tassa opateyya, akkho ’pi tassa bhijjeyyā ”ti.

“Kinnu kho mahārāja atiratanabhārena sakatam bhijjatī ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja atidhammadbhārena paṭhavī calati. Api ca mahārāja imam kāraṇam buddhabalaparidipanāya osāritam. Aññampi tattha abhirūpaṁ kāraṇam sunohi, yena kāraṇena dve sammāsambuddhā ekakkhaṇe na uppajjeyyum.² Tesam parisāya vivādo uppajjeyya:³ ‘Tumhākam buddho amhākam buddho ’ti ubhatopakkhajātā bhaveyyum. Yathā mahārāja dvinnam balavāmaccānam parisāya vivādo uppajjeyya: ‘Tumhākam amacco, amhākam amacco ’ti ubhatopakkhajātā honti. Evameva kho mahārāja yadi dve sammāsambuddhā ekakkhaṇe uppajjeyyum, tesam parisāya vivādo uppajjeyya: ‘Tumhākam buddho, amhākam buddho ’ti ubhatopakkhajātā bhaveyyum. Idam tāva mahārāja ekan kāraṇam yena kāranena dve sammāsambuddhā ekakkhaṇe na uppajjanti.

5. Aparampi mahārāja uttarim kāraṇam sunohi, yena kāraṇena dve sammāsambuddhā ekakkhanē na uppajjanti.

¹ anonamitadañḍajāto - Ma; anonamidañḍajāto - PTS.

² nuppajjanti - Ma, PTS.

³ yadi mahārāja dve sammāsambuddhā ekakkhaṇe uppajjeyyum, tesam parisāya vivādo uppajjeyya - Ma, PTS.

Tâu đại vương, hoặc là giống như người nam ăn thức ăn theo như ý thích. Người ấy, sau khi chừa đầy món ăn được ưa thích đến tận cổ họng, được thỏa mãn, căng phồng, đầy ứ, không còn chỗ chừa, bị làm mệt, bị như cây gậy không khom xuống được, rồi lại ăn thức ăn chừng ấy thêm lần nữa. Tâu đại vương, phải chăng người nam ấy có thể được thoái mái?”

“Thưa ngài, không được. Đã được ăn một lần thôi cũng có thể chết.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế mười ngàn thế giới này, có sự nâng đỡ chỉ một vị Phật, nâng đỡ đức hạnh của chỉ một đức Như Lai. Nếu vị Phật thứ nhì sanh lên, mười ngàn thế giới này không thể nâng đỡ, có thể lay động, rung động, nghiêng qua, hạ thấp xuống, uốn cong, phân tán, tiêu tan, tiêu hoại, tiến đến việc bị hoại diệt.”

“Thưa ngài Nāgasena, phải chăng quả đất lay động với gánh nặng Giáo Pháp quá tải?”

“Tâu đại vương, ở đây hai chiếc xe hàng có thể được chừa đầy châu báu đến ngang miệng, sau khi lấy châu báu từ một chiếc xe hàng rồi đổ vào chiếc xe hàng kia. Tâu đại vương, phải chăng chiếc xe kéo ấy có thể chứa đựng châu báu của hai chiếc xe kéo?”

“Thưa ngài, không thể. Thậm chí ổ trực bánh xe của nó có thể nứt, các cây căm của nó có thể bị gãy, vành bánh xe của nó có thể sụm xuống, trực xe của nó có thể bị gãy.”

“Tâu đại vương, phải chăng chiếc xe hàng bị gãy đổ với gánh nặng châu báu quá tải?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế quả đất lay động với gánh nặng Giáo Pháp quá tải. Tâu đại vương, hơn nữa lý do này được đưa ra để làm rõ năng lực của vị Phật. Xin đại vương hãy lắng nghe lý do xác đáng khác nữa cho trường hợp ấy, mà vì lý do ấy hai vị Chánh Đẳng Giác không thể sanh lên trong cùng một thời điểm: [Tâu đại vương, nếu hai vị Chánh Đẳng Giác sanh lên trong cùng một thời điểm,]¹ Sự tranh cãi giữa hội chúng của hai vị ấy có thể sanh khởi: ‘Phật của các vị, Phật của chúng tôi,’ rồi có thể bị sanh ra hai nhóm. Tâu đại vương, giống như sự tranh cãi giữa hội chúng của hai vị quan đại thần có quyền lực có thể sanh khởi: ‘Quan đại thần của các vị, quan đại thần của chúng tôi,’ rồi bị sanh ra hai nhóm. Tâu đại vương, tương tự y như thế nếu hai vị Chánh Đẳng Giác sanh lên trong cùng một thời điểm, sự tranh cãi giữa hội chúng của hai vị ấy có thể sanh khởi: ‘Phật của các vị, Phật của chúng tôi,’ rồi có thể bị sanh ra hai nhóm. Tâu đại vương, đây còn là một lý do, mà vì lý do ấy hai vị Chánh Đẳng Giác không thể sanh lên trong cùng một thời điểm.

5. Tâu đại vương, xin đại vương hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa, mà vì lý do ấy hai vị Chánh Đẳng Giác không sanh lên trong cùng một thời điểm.

¹ Được thêm vào từ văn bản Pāli của Miến Điện và Anh quốc (ND).

Yadi mahārāja dve sammāsambuddhā ekakkhaṇe uppajjeyyum, ‘Aggo buddho ’ti yan̄ vacanam, tam̄ micchā bhaveyya, ‘Jeṭṭho buddho ’ti yan̄ vacanam, tam̄ micchā bhaveyya, ‘Seṭṭho buddho ’ti yan̄ vacanam, tam̄ micchā bhaveyya, ‘Visiṭṭho buddho ’ti —pe— ‘Uttamo buddho ’ti —pe— ‘Pavaro buddho ’ti —pe— ‘Asamo buddho ’ti —pe— ‘Asamasamo buddho ’ti —pe— ‘Appatīmo buddho ’ti —pe— ‘Appatībhāgo buddho ’ti —pe— ‘Appatīpuggalo buddho ’ti yan̄ vacanam, tam̄ micchā bhaveyya. Idampi kho tvam̄ mahārāja kāranam̄ attatho sampaṭiccha, yena kāraṇena dve sammāsambuddhā ekakkhaṇe na uppajjanti.

Api ca kho mahārāja buddhānam̄ bhagavantānam̄ sabhāvapakati esā yan̄¹ ekoyeva buddho loke uppajjati. Kasmā kāraṇā? Mahantatāya sabbaññubuddhaguṇānam̄.

Aññampi mahārāja yan̄ loke mahantam̄, tam̄ ekam̄ yeva hoti. Paṭhavī mahārāja mahantī, sā ekāyeva. Sāgaro mahanto, so ekoyeva. Sineru girirājā mahanto, so ekoyeva. Ākāso mahanto, so ekoyeva. Sakko mahanto, so ekoyeva. Māro mahanto, so ekoyeva. Mahābrahimā mahanto, so ekoyeva lokasmim̄.² Yattha te uppajjanti, tattha aññassa okāso na hoti. Tasmā mahārāja tathāgato araham̄ sammāsambuddho ekoyeva lokasmiñ uppajjati ”ti.

“Sukathito bhante nāgasena pañho opammehi kāraṇehi. Anipuṇo ‘petam̄ sutvā attamano bhaveyya, kim̄ pana mādiso mahāpañño. Sādhu bhante nāgasena! Evametañ tathā sampaṭichchāmī ”ti.

Dvībuddhuppādapañho paṭhamo.

2. GOTAMIYĀ VATTHADĀNAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetam̄ bhagavatā mātuccchāya mahāpajāpatiyā gotamiyā vassikasātikāya diyamānāya: ‘**Saṅge gotami dehi. Saṅge te dinne ahañce va pūjito bhavissāmi saṅgho cā** ’ti. Kinnu kho bhante nāgasena tathāgato saṅgharatanato na bhāriko, na garuko, na dakkhiṇeyyo, yan̄ tathāgato sakāya mātuccchāya sayampiñjitam̄ sayam̄luñcitañ sayampoṭhitam̄ sayamkantitam̄ sayamvāyitam̄ vassikasātikam̄ attano diyamānānam̄ saṅghassa dāpesi? Yadi bhante nāgasena tathāgato saṅgharatanato uttaro bhaveyya adhiko vā visiṭṭho vā, ‘mayi dinne mahapphalam̄ bhavissatī ’ti na tathāgato mātuccchāya sayampiñjitam̄ sayamluñcitañ sayampoṭhitam̄ tam̄ vassikasātikam̄ saṅge dāpeyya, yasmā ca kho bhante nāgasena tathāgato attānam̄ na pattiyati³ na upanissayati, tasmā tathāgato mātuccchāya tam̄ vassikasātikam̄ saṅghassa dāpesi ”ti.

¹ esāyan̄ - Ma.

³ na patthayati - Ma.

² tathāgato araham̄ sammāsambuddho mahanto, so eko yeva lokasmiñ - Ma, PTS adhikam̄.

Tâu đại vương, nếu hai vị Chánh Đẳng Giác có thể sanh lên trong cùng một thời điểm, thì lời nói rằng: ‘Đức Phật là cao cả’ có thể là sai trái, thì lời nói rằng: ‘Đức Phật là lớn nhất’ có thể là sai trái, thì lời nói rằng: ‘Đức Phật là hang nhất’ có thể là sai trái, thì lời nói rằng: ‘Đức Phật là nổi bật’ –(như trên)– ‘Đức Phật là tối thượng’ –nt– ‘Đức Phật là quý cao’ –nt– ‘Đức Phật là không người sánh bằng’ –nt– ‘Đức Phật là không kẻ tương đương’ –nt– ‘Đức Phật là không người đối xứng’ –nt– ‘Đức Phật là không kẻ tương tự’ –nt– ‘Đức Phật là không người đối thủ’ có thể là sai trái. Tâu đại vương, xin đại vương hãy chấp nhận theo ý nghĩa đây cũng là lý do, mà vì lý do ấy hai vị Chánh Đẳng Giác không thể sanh lên trong cùng một thời điểm.

Tâu đại vương, thêm nữa tính chất tự nhiên về bản thể của chư Phật Thê Tôn là chỉ một vị Phật sanh lên ở thế gian. Bởi vì lý do gì? Bởi vì tính chất vĩ đại về các đức hạnh của đức Phật Toàn Tri.

Tâu đại vương, vật khác cũng là vĩ đại ở thế gian, vật ấy là chỉ có một. Tâu đại vương, quả đất là vĩ đại, nó chỉ có một. Biển cả là vĩ đại, nó chỉ có một. Núi Chúa Sineru là vĩ đại, nó chỉ có một. Không gian là vĩ đại, nó chỉ có một. (Chúa Trời) Sakka là vĩ đại, vị ấy chỉ có một. Ma Vương là vĩ đại, vị ấy chỉ có một. Đại Phạm Thiên là vĩ đại, vị ấy chỉ có một ở thế gian. Nơi nào chúng sanh lên, thì nơi ấy không còn chỗ cho cái khác. Tâu đại vương, vì thế đức Như Lai, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác sanh lên ở thế gian chỉ có một vị.”

“Thưa ngài Nāgasena, câu hỏi đã khéo được giảng giải bằng các ví dụ, với các lý kẽ. Ngay cả người không khôn ngoan sau khi lắng nghe điều này cũng có thể trở nên hoan hỷ, người có đại trí tuệ như là trẫm thì đâu có điều gì. Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc sanh lên của hai vị Phật là thứ nhất.

2. CÂU HỎI VỀ VIỆC DÂNG CÚNG TẤM VÀI CỦA BÀ GOTAMĪ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thê Tôn nói đến khi dì mẫu Mahāpajāpati Gotamī đang dâng cúng tấm vài choàng tắm mưa: ‘Này Gotamī, hãy dâng cúng Hội Chúng. Khi Hội Chúng được bà dâng cúng, chính Ta sẽ được tôn vinh, và luôn cả Hội Chúng nữa.’ Thưa ngài Nāgasena, việc đức Như Lai trong khi bản thân được người dì mẫu của mình dâng cúng tấm vài choàng tắm mưa đã được bà đích thân nhuộm, đích thân chải, đích thân đập giũ, đích thân cắt, đích thân dệt, lại bảo dâng đến Hội Chúng, phải chẳng đức Như Lai không là người quan trọng, không là bậc được kính trọng, không là bậc đáng được cúng dường so với Hội Chúng quý báu? Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Như Lai là vượt hẳn Hội Chúng quý báu, hoặc là trội hơn, hay nổi bật, (nghĩ rằng): ‘Khi Ta được dâng cúng thì sẽ có quà báu lớn,’ đức Như Lai không bảo dâng cúng đến Hội Chúng tấm vài choàng tắm mưa đã được người dì mẫu đích thân nhuộm, đích thân chải, đích thân đập giũ. Thưa ngài Nāgasena, (hay) bởi vì đức Như Lai không thu lợi, không gom vào cho bản thân, vì thế đức Như Lai đã bảo người dì mẫu dâng cúng tấm vài choàng tắm mưa đến Hội Chúng.”

2. “Bhāsitampetañ mahārāja bhagavatā mātucchāya mahāpajāpatiyā gotamiyā vassikasātikāya dīyamānāya: ‘Saṅge gotami dehi. Saṅge te dinne ahañceva pūjito bhavissāmi saṅgo cā ’ti. Tañ pana na attano patimānanassa avipākatāya na adakkhiṇeyyatāya, api ca kho hitatthāya anukampāya ‘anāgatamaddhānam saṅgo mamaccayena cittikato bhavissati ’ti, vijjamāneyeva guṇe parikittayanto evamāha: ‘Saṅge gotami dehi saṅge te dinne ahañceva pūjito bhavissāmi saṅgo cā ’ti.

Yathā mahārāja pitā dharamānoyeva amaccabhaṭabalatthadovārika-anikaṭṭhapārisajjanamajjhе rañño santike puttassa vijjamānam yeva guṇam pakitti: ‘Idha ṭhapito anāgatamaddhānam janamajjhе pūjito bhavissati ’ti, evameva kho mahārāja tathāgato hitatthāya anukampāya ‘anāgatamaddhānam saṅgo mamaccayena cittikato bhavissati ’ti vijjamāne yeva guṇe pakittiyanto evamāha: ‘Saṅge gotami dehi. Saṅge te dinne ahañceva pūjito bhavissāmi saṅgo cā ’ti.

Na kho mahārāja tāvatakena vassikasātikānuppadānamattakena saṅgo tathāgatato adhiko nāma hoti visiṭṭho vā. Yathā mahārāja mātāpitaro puttānam ucchādenti parimaddanti nahāpentī sambāhenti, api nu kho mahārāja tāvatakena ucchādana-parimaddana-nahāpana-sambāhana-mattakena putto mātāpitūhi adhiko nāma hoti visiṭṭho vā ”ti?

3. “Na hi bhante. Akāmakaraṇīyā bhante puttā mātāpitunnam, tasmā mātāpitaro puttānam ucchādana-parimaddana-nahāpana-sambāhanam karontī ”ti.

“Evameva kho mahārāja na tāvatakena vassikasātikānuppadānamattakena saṅgo tathāgatato adhiko nāma hoti visiṭṭho vā. Api ca tathāgato akāmakaraṇīyam karonto mātucchāya tañ vassikāsātikam saṅghassa dāpesi.

Yathā vā pana mahārāja kocideva puriso rañño upāyanam āhareyya, tam rājā upāyanam aññatarassa bhaṭassa vā balatthassa vā¹ senāpatissa vā purohitassa vā dadeyya, api nu kho so mahārāja puriso tāvatakena upāyanapatiṭībhāmattakena raññā adhiko nāma hoti visiṭṭho vā ”ti?

“Na hi bhante. Rājabhattiko bhante so puriso rājūpajīvī. Tañ ṭhāne ṭhapento rājā upāyanam detī ”ti.

¹ balassa vā - Ma.

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến khi dì mẫu Mahāpajāpati Gotamī đang dâng cúng tấm vải choàng tắm mưa: ‘Này Gotamī, hãy dâng cúng Hội Chúng. Khi Hội Chúng được bà dâng cúng, chính Ta sẽ được tôn vinh, và luôn cả Hội Chúng nữa.’ Tuy nhiên, điều ấy không vì trạng thái không có quả thành tựu cho người có sự tôn kính, không phải vì tính chất không đáng được cúng dường của bản thân (Ngài), nhưng vì sự lợi ích, vì lòng thương tưởng (nghĩ rằng): ‘Vào thời vị lai xa xôi, sau khi Ta tịch diệt, Hội Chúng sẽ được quan tâm.’ Trong khi tán dương các đức tính quả đang được nhận biết, Ngài đã nói như vậy: ‘Này Gotamī, hãy dâng cúng Hội Chúng. Khi Hội Chúng được bà dâng cúng, chính Ta sẽ được tôn vinh, và luôn cả Hội Chúng nữa.’”

Tâu đại vương, giống như người cha, ngay trong khi đang còn sống, tuyên dương tánh tốt quả đang được nhận biết ở người con trai trong sự hiện diện của đức vua, ở giữa quan đại thần, nhân công, binh lính, người giữ cổng, lính gác, quần thần, dân chúng (nghĩ rằng): ‘Được xác lập ở đây, thì vào thời vị lai xa xôi sẽ được tôn vinh ở giữa dân chúng.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai vì sự lợi ích, vì lòng thương tưởng (nghĩ rằng): ‘Vào thời vị lai xa xôi, sau khi Ta tịch diệt, Hội Chúng sẽ được quan tâm,’ trong khi tuyên dương các đức tính quả đang được nhận biết, đã nói như vậy: ‘Này Gotamī, hãy dâng cúng Hội Chúng. Khi Hội Chúng được bà dâng cúng, chính Ta sẽ được tôn vinh, và luôn cả Hội Chúng nữa.’”

Tâu đại vương, nhưng không phải chỉ với chừng ấy việc ban cho tấm vải choàng tắm mưa mà Hội Chúng so với đức Như Lai được gọi là trội hơn, hay nổi bật. Tâu đại vương, giống như người mẹ và cha xức dầu, xoa bóp, tắm rửa, kỳ cọ cho những đứa con trai. Tâu đại vương, phải chăng chỉ với chừng ấy việc xức dầu, xoa bóp, tắm rửa, kỳ cọ mà đứa con trai so với mẹ cha được gọi là trội hơn, hay nổi bật?”

3. “Thưa ngài, không đúng. Thưa ngài, người mẹ và cha có những đứa con trai thì có những việc cần phải làm không theo ý muốn, vì thế người mẹ và cha thực hiện việc xức dầu, xoa bóp, tắm rửa, kỳ cọ cho những đứa con trai.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế không phải chỉ với chừng ấy việc ban cho tấm vải choàng tắm mưa mà Hội Chúng so với đức Như Lai được gọi là trội hơn, hay nổi bật. Thêm nữa, đức Như Lai, trong khi thực hiện công việc cần phải làm không theo ý muốn, đã bảo người dì mẫu dâng cúng tấm vải choàng tắm mưa đến Hội Chúng.

Tâu đại vương, hoặc là giống như người nam nào đó mang đến tặng phẩm cho đức vua, đức vua có thể cho tặng phẩm ấy đến người nào đó, hoặc là nhân công hoặc binh lính, hoặc tướng lãnh, hoặc vị quân sư. Tâu đại vương, phải chăng chỉ với chừng ấy việc nhận lãnh tặng phẩm mà người đàn ông ấy so với đức vua được gọi là trội hơn, hay nổi bật?”

“Thưa ngài, không đúng. Thưa ngài, người đàn ông ấy là người lãnh lương của đức vua, có cuộc sống phụ thuộc vào đức vua. Trong khi đặt để vào vị trí ấy, mà đức vua ban cho tặng phẩm.”

4. “Evameva kho mahārāja na tāvatakena vassikasātikānuppadānamattakena saṅgho tathāgatato adhiko nāma hoti visiṭṭho vā, atha kho tathāgatabhattiko tathāgatupajīvī. Tam ṭhāne ṭhapento tathāgato saṅghassa vassikasātikam dāpesi. Api ca mahārāja tathāgatassa evam ahosi: ‘Sabhāvapatipūjaniyo saṅgho, mama santakena saṅgham patipūjessāmī ’ti. Iti¹ saṅghassa vassikasātikam dāpesi. Na mahārāja tathāgato attanoyeva patipūjanam vaṇneti, atha kho ye loke patipūjanārahā tesampi tathāgato patipūjanam vaṇneti.

Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena majjhimanikāyavara-lañchake dhammadāyādadhammapariyāye appicchapatipatti pakittaya-mānena. ‘Asu yeva me purimo bhikkhu pujjataro ca pāsamsataro cā ’ti. Natthi mahārāja bhavesu koci satto tathāgatato dakkhiṇeyyo vā² adhiko vā visiṭṭho vā. Tathāgato ’va uttarō adhiko visiṭṭho.

5. Bhāsitampetam mahārāja samyuttanikāyavare māṇavagāmikena devaputtena bhagavato purato thatvā devamanussānaṁ majhe:

‘Vipulo rājagahiyānaṁ³ giri seṭṭho pavuccati
seto himavatam seṭṭho ādicco aghagāminam.
Samuddo dadhinaṁ seṭṭho nakkhattānañcea candimā
sadevakassa lokassa buddho aggo pavuccatī ’ti.

Tā kho panetā mahārāja māṇavagāmikena devaputtena gāthā sugitā na duggitā, subhāsitā na dubbhāsitā, anumatā ca bhagavatā. Nanu mahārāja therenapi sāriputtena dhammasenāpatinā bhaṇitam:

‘Eko manopasādo
saraṇagamanamañjalippaṇāmo vā
ussahate tārayitum
mārabalanisūdane buddhe ’ti.

Bhagavatā ca bhaṇitam devātidevena: ‘Ekapuggalo bhikkhave loke uppajjamāno uppajjati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānaṁ. Katamo ekapuggalo? Tathāgato araham sammāsambuddho uppajjamāno uppajjati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānan ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametaṁ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Gotamīvatthadānapañho dutiyo.

¹ iti - itisaddo Ma, PTS potthakesu natthi.

² uttarō vā - Machasam̄ adhikam̄.

³ rājagahīyānaṁ - Ma;
rājagahikānaṁ - PTS.

4. “Tâu đại vương, tương tự y như thế không phải chỉ với chừng ấy việc ban cho tấm vải choàng tắm mưa mà Hội Chúng so với đức Như Lai được gọi là trội hơn, hay nổi bật, khi ấy (Hội Chúng) là người lãnh lương của đức Như Lai, có cuộc sống phụ thuộc vào đức Như Lai. Trong khi đặt để vào vị trí ấy, mà đức Như Lai đã bảo dâng tấm vải choàng tắm mưa đến Hội Chúng. Tâu đại vương, thêm nữa đức Như Lai đã khởi ý như vậy: ‘Hội chúng là xứng đáng được cúng dường từ trong bản thể, ta sẽ cúng dường đến Hội Chúng với khả năng của mình,’ nên đã bảo dâng tấm vải choàng tắm mưa đến Hội Chúng. Tâu đại vương, đức Như Lai không ca ngợi sự cúng dường đến chính bản thân, khi ấy những vị nào xứng đáng được cúng dường ở thế gian, đức Như Lai cũng ca ngợi sự cúng dường đến các vị ấy.

Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến trong khi tuyên dương sự thực hành về ít ham muốn ở bài giảng Pháp về sự thừa tự Giáo Pháp ở đoạn *Varalañchaka* (Dấu Ẩn Cao Quý) thuộc *Majjhimanikāya* (Trung Bộ) rằng: ‘*Chính vị tỳ khưu đầu tiên ấy, đối với Ta, là xứng đáng được cúng dường hơn và ca tụng hơn.*’ Tâu đại vương, ở các cõi không có chúng sanh nào so với đức Như Lai là xứng đáng được cúng dường, hoặc là trội hơn, hay nổi bật. Chính đức Như Lai là vượt hơn, trội hơn, nổi bật.

5. Tâu đại vương, điều này cũng đã được nói đến ở Tương Ưng Bộ quý báu bởi vị Thiên tử *Māṇavagāmika* khi đứng ở phía trước đức Thế Tôn, giữa chư Thiên và nhân loại rằng:

Trong số các núi ở Rājagaha, núi Vipula được gọi là tối thảng. Ở đây Hi-mã-lạp, núi Seta là tối thảng. Mặt trời (là tối thảng) trong số các thiên thể. Đại dương là tối thảng trong số các biển cả. Mặt trăng (là tối thảng) trong số các vì tinh tú. Đức Phật được gọi là tối cao ở thế gian luôn cả chư Thiên.’

Tâu đại vương, hơn nữa những lời kệ này đây đã được khéo ca, không phải vụng ca, đã được khéo thuyết, không phải vụng thuyết bởi vị Thiên tử *Māṇavagāmika*, và đã được đức Thế Tôn chấp thuận. Tâu đại vương, quả vậy trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, cũng đã nói rằng:

‘Chỉ một việc có niềm tin ở tâm, hoặc việc nghiêng mình, chắp tay, đi đến nương nhờ nơi đức Phật, bậc có sự tiêu diệt binh đội của Ma Vương, có khả năng giúp cho vượt qua (khổ đau).’

Và đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, đã nói rằng: ‘Này các tỳ khưu, có một nhân vật, trong khi được sanh ra ở thế gian, được sanh ra vì sự lợi ích của nhiều người, vì sự an lạc của nhiều người, vì lòng thương tướng thế gian, vì sự tốt đẹp, vì sự lợi ích, vì sự an lạc của chư Thiên và nhân loại. Là một nhân vật nào? Đức Như Lai, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác, trong khi được sanh ra ở thế gian, được sanh ra vì sự lợi ích của nhiều người, vì sự an lạc của nhiều người, vì lòng thương tướng thế gian, vì sự tốt đẹp, vì sự lợi ích, vì sự an lạc của chư Thiên và nhân loại.’”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc dâng tấm vải của bà Gotamī là thứ nhì.

3. GIHĪPABBAJITA- SAMMĀPAṬIPATTIPIAÑHO

1. “Bhante nāgasena bhāsitampetaṁ bhagavatā: ‘**Gihino vāhaṁ bhikkhave pabbajitassa vā sammāpaṭipattim vaṇṇemi. Gihī vā bhikkhave pabbajito vā sammā paṭipanno sammāpaṭipattādhikaraṇam̄**’ ārādhako hoti nāyam dhammaṁ kusalan ’ti. Yadi bhante nāgasena gihī odātavasano kāmabhogī puttadārasambādhasayanam ajjhāvasanto kāsikacandanam paccaubhonto mālāgandhavilepanam dhārento jātarūparajataṁ sādiyanto maṇikanakavicittamoḷibaddho² sammā paṭipanno ārādhako hoti nāyam dhammaṁ kusalam, pabbajito ’pi bhaṇḍū kāsāvavatthavasano parapindamajjhūpagato catusu sīlakkhandhesu sammā paripūrakāri diyadḍhesu sikkhāpadasatesu samādāya vattanto, terasu dhutaguṇesu anavasesam vattanto, sammā paṭipanno ārādhako hoti nāyam dhammaṁ kusalam, tattha bhante ko viseso gihino vā pabbajitassa vā? Aphalaṁ hoti tapokammaṁ, niratthikā pabbajjā, vañjhā sikkhāpadagopanā, moghaṁ dhutaguṇasamādānam? Kim tattha dukkhamanuciṇṇena? Nanu nāma sukheneva sukhā adhigantabban ”ti?

2. “Bhāsitampetaṁ mahārāja bhagavatā: ‘**Gihino vā ’haṁ bhikkhave pabbajitassa vā sammāpaṭipattim vaṇṇemi. Gihī vā bhikkhave pabbajito vā sammā paṭipanno sammāpaṭipattādhikaraṇam̄**’ ārādhako hoti nāyam dhammaṁ kusalan ’ti.

Evametam mahārāja sammā paṭipanno ’va settho. Pabbajito ’pi mahārāja ’pabbajitomhī ’ti na sammā paṭipajjeyya, atha kho so ārakā ’va sāmaññā, ārakā ’va brahmaññā. Pageva gihī odātavasano. Gihī ’pi mahārāja sammā paṭipanno ārādhako hoti nāyam dhammaṁ kusalam. Pabbajito ’pi mahārāja sammā paṭipanno ārādhako hoti nāyam dhammaṁ kusalam.

Api ca mahārāja pabbajito ’va sāmaññassa issaro adhipati. Pabbajjā mahārāja bahuguṇā anekaguṇā appamāṇaguṇā, na sakkā pabbajjāya guṇam parimāṇam kātum.

Yathā mahārāja kāmadadassa maṇiratanassa na sakkā dhanena aggho parimāṇam kātum ‘ettakam maṇiratanassa mūlan ’ti, evameva kho mahārāja pabbajjā bahuguṇā anekaguṇā appamāṇaguṇā, na sakkā pabbajjāya guṇam parimāṇam kātum.

¹ sammāpaṭipattādhikarahetu - Ma, evam sabbattha.

² maṇikuṇḍalavicittamoḷibaddho.

3. CÂU HỎI VỀ VIỆC THỰC HÀNH ĐÚNG ĐẮN CỦA HÀNG TẠI GIÁ VÀ XUẤT GIA:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, ta khen ngợi sự thực hành đúng đắn của người tại gia hoặc của vị xuất gia. Ngày các tỳ khưu, người tại gia hoặc vị xuất gia đã thực hành đúng đắn, do kết quả của việc thực hành đúng đắn mà trở nên người thành tựu thiện pháp đúng theo Thánh đạo.**’ Thưa ngài Nāgasena, nếu người tại gia, mặc y phục màu trắng, trong khi sinh sống có sự thọ hưởng các dục, có việc nằm chen chúc với vợ và con, trong khi hưởng thụ vải Kāsi và trầm hương, trong khi đeo tràng hoa, vật thơm, và vật thoả, trong khi ưng thuận vàng và bạc, buộc búi tóc có trang điểm ngọc ma-ni và vàng, đã thực hành đúng đắn, và trở nên người thành tựu thiện pháp đúng theo Thánh đạo; còn vị xuất gia, đâu được cạo, mặc y ca-sa, đi đến khất thực ở những người khác, có sự thực hành trọn vẹn đúng đắn bốn giới uẩn, thọ lanh và hành trì một trăm năm mươi điều học, hành trì không thiếu sót mười ba hạnh từ khước, đã thực hành đúng đắn, thì cũng trở nên người thành tựu thiện pháp đúng theo Thánh đạo. Thưa ngài, ở đây người tại gia hoặc vị xuất gia có cái gì là khác biệt? Có phải việc hành khổ hạnh là không có kết quả, việc xuất gia là không có lợi ích, việc gìn giữ các điều học là vô ích, sự thọ trì các hạnh từ khước là rõ đại? Ở đây, có gì với việc theo đuổi sự khó khăn? Chẳng phải là sự an lạc có thể được chứng đạt bằng chính sự an lạc?”

2. “Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘**Này các tỳ khưu, ta khen ngợi sự thực hành đúng đắn của người tại gia hoặc của vị xuất gia. Ngày các tỳ khưu, người tại gia hoặc vị xuất gia đã thực hành đúng đắn, do kết quả của việc thực hành đúng đắn mà trở nên người thành tựu thiện pháp đúng theo Thánh đạo.**’

Tâu đại vương, tương tự y như thế chỉ có người đã thực hành đúng đắn là hạng nhất. Tâu đại vương, thậm chí vị xuất gia (nghĩ rằng): ‘Ta là vị xuất gia’ rồi không thực hành đúng đắn, thì vị ấy bị xa rời bản thể Sa-môn, bị xa rời phẩm vị Bà-la-môn; không cần đề cập đến người tại gia mặc y phục màu trắng. Tâu đại vương, ngay cả người tại gia đã thực hành đúng đắn cũng trở nên người thành tựu thiện pháp đúng theo Thánh đạo. Tâu đại vương, luôn cả vị xuất gia đã thực hành đúng đắn cũng trở nên người thành tựu thiện pháp đúng theo Thánh đạo.

Tâu đại vương, thêm nữa chính vị xuất gia là chúa tể, là người chủ của bản thể Sa-môn. Tâu đại vương, việc xuất gia là có nhiều đức tính, có vô số đức tính, có vô lượng đức tính, không thể thực hiện việc đo lường đức tính của việc xuất gia.

Tâu đại vương, giống như không thể thực hiện việc đo lường giá trị bằng tài sản đối với bảo ngọc ma-ni, vật ban cho điều ước, là: ‘Giá tiền của viên bảo ngọc ma-ni là chừng này.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế việc xuất gia là có nhiều đức tính, có vô số đức tính, có vô lượng đức tính, không thể thực hiện việc đo lường đức tính của việc xuất gia.

Yathā vā pana mahārāja mahāsamudde ūmiyo na sakkā parimānam kātum ‘ettakā mahāsamudde ūmiyo ’ti, evameva kho mahārāja pabbajjā bahuguṇā anekaguṇā appamāṇaguṇā, na sakkā pabbajjāya guṇam parimāṇam kātum.

Pabbajitassa mahārāja yam kiñci karaṇiyam, sabbantam khippameva samijjhati no cirarattāya. Kīmkkāraṇā? Pabbajito mahārāja appiccho hoti santuṭṭho pavivitto asaṃsaṭṭho āraddhaviriyo nirālayo aniketo paripuṇṇasilo sallekhitācāro dhubatipattikusalo hoti. Tam kāraṇā pabbajitassa yam kiñci karaṇiyam sabbantam khippameva samijjhati no cirarattāya. Yathā mahārāja nigganṭhi samasudhota-ujuvimalanārāco susajjito sammā vahati, evameva kho mahārāja pabbajitassa yam kiñci karaṇiyam sabbantam khippameva samijjhati no cirarattāyā ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Gihīpabbajita- sammāpaṭipattipañho tatiyo.

4. PAṬIPADĀDOSAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena yadā bodhisatto dukkarakārikam akāsi, netādiso aññatra ārambho ahosi nikkamo¹ kilesayuddham maccusenāvidhamanam āhārapariggaho dukkarakārikā. Evarūpe parakkame kiñci assādam alabhitvā tameva cittam parihāpetvā evamavoca: ‘Na kho panāham imāya katukāya dukkarakārikāya adhigacchāmi uttarimanussadhammā alamariyāñāṇa-dassanavisesam, siyā nu kho añño maggo bodhāyā ’ti. Tato nibbinditvā aññena maggena sabbaññutaṁ patto, puna tāya paṭipadāya sāvake anusāsatī samādapeti:

**‘Ārabhatha² nikhamatha³ yujjatha buddhasāsane,
dhunātha maccuno senam nalāgāram ’va kuñjaro ’ti.**

Kena nu kho bhante nāgasena kāraṇena tathāgato yāya paṭipadāya attanā nibbiṇo virattarūpo tattha sāvake anusāsatī samādapeti ”ti?

¹ nikkhamo - Sīmu.

² ārambhatha - Ma.

³ nikhamatha - PTS.

Tâu đại vương, hoặc là giống như không thể thực hiện việc đo lường các làn sóng ở đại dương rằng: ‘Các làn sóng ở đại dương là chừng này.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế việc xuất gia là có nhiều đức tính, có vô số đức tính, có vô lượng đức tính, không thể thực hiện việc đo lường đức tính của việc xuất gia.

Tâu đại vương, đối với vị xuất gia điều gì cần phải làm, tất cả mọi việc ấy được thành tựu thật nhanh chóng, không lâu lắc. Vì lý do gì? Tâu đại vương, vị xuất gia ít ham muốn, tự biết đủ, sống tách ly, không giao du, có sự nỗ lực tinh tấn, không mong cầu, không nhà ở, có giới tròn đủ, có hạnh giảm thiểu, thiện xảo việc thực hành các pháp từ khước. Vì lý do ấy, đối với vị xuất gia điều gì cần phải làm, tất cả mọi việc ấy được thành tựu thật nhanh chóng, không lâu lắc. Tâu đại vương, giống như mũi tên, không săn sùi, bằng phẳng, khéo được làm sạch, ngay thẳng, không vết nhơ, được bắn ra khéo léo thì di chuyển chính xác. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với vị xuất gia điều gì cần phải làm, tất cả mọi việc ấy được thành tựu thật nhanh chóng, không lâu lắc.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc thực hành đúng đắn của hàng tại gia và xuất gia là thứ ba.

4. CÂU HỎI VỀ SỰ SAI TRÁI TRONG ĐƯỜNG LỐI THỰC HÀNH:

1. “Thưa ngài Nāgasena, khi đức Bồ Tát thực hiện hành động khó thực hành (khổ hạnh), không nơi nào khác đã có sự nỗ lực, sự cố gắng, sự chiến đấu với phiền não, sự làm tiêu tan đạo binh của Thần Chết, sự kiêng vật thực, các hành động khó thực hành như thế này. Ở sự gắng sức có hình thức như thế, đức Bồ Tát đã không đạt được bất cứ sự khoái lạc nào, đã bỏ rơi chính tâm ý ấy, và đã nói như vậy: ‘Tuy nhiên, với việc khổ hạnh dữ dội này Ta không chứng đắc các pháp thương nhân, là pháp đặc biệt thuộc về trí tuệ và sự thấy biết xứng đáng bậc Thánh. Có thể có chặng đạo lộ nào khác đưa đến giác ngộ?’ Sau khi nhảm chán với việc ấy, bằng một đạo lộ khác Ngài đã đạt đến bản thể Toàn Tri, rồi cũng vẫn chỉ dạy, khuyến khích các đệ tử về đường lối thực hành ấy rằng:

‘Các ngươi hãy nỗ lực, hãy cố gắng, hãy gắn bó vào lời dạy của đức Phật. Các ngươi hãy dẹp bỏ đạo binh của Thần Chết, tự như con voi phá cǎn chòi bằng lau sậy.’¹

Thưa ngài Nāgasena, bởi vì lý do gì đức Thrukka lại chỉ dạy, khuyến khích các đệ tử về đường lối thực hành mà bản thân Ngài đã nhảm chán, có vẻ không còn quyền luyến về việc ấy?”

¹ Câu kệ này được thấy ở Theragāthāpāli - Trưởng Lão Kệ, do trưởng lão Abhibhūta nói lên (TPV 31, trang 91, câu kệ 256).

2. “Tadāpi mahārāja etarahi ’pi sā yeva paṭipadā. Tam yeva paṭipadam paṭipajjivtā bodhisatto sabbaññutam patto. Api ca mahārāja bodhisatto ativiriyam karonto niravasesato āhāram uparundhi, tassa āhārūparodhena cittadubbalyam uppajji. So tena dubbalyena nāsakkhi sabbaññutam pāpuṇitum. So mattamattam kabalikārāhāram sevanto tāyeva paṭipadāya na cirasseva sabbaññutam pāpuṇi. Sā yeva mahārāja paṭipadā sabbesam tathāgatānam sabbaññutaññapatilābhāya.

Yathā mahārāja sabbasattānam āhāro upatthambho, āhārūpanissitā sabbe sattā sukham anubhavanti, evameva kho mahārāja sā yeva paṭipadā sabbesam tathāgatānam sabbaññutaññapatilābhāya. Neso mahārāja doso ārambhassa, na nikkamassa, na kilesayuddhassa, yena tathāgato tasmiṁ samaye na pāpuṇi sabbaññutaññam, atha kho āhārūparodhasseveso doso. Sadā paṭiyattāyeva sā paṭipadā.

Yathā mahārāja puriso addhānam ativegena gaccheyya, tena so pakkhahato vā bhavyeyya pīṭhasappi vā asañcaro pathavitale, api nu kho mahārāja mahāpaṭhaviyā doso atthi, yena so puriso pakkhahato ahosi ”ti?

“Na hi bhante. Sadā paṭiyattā bhante mahāpaṭhavī. Kuto tassā doso? Vāyāmasseveso doso, yena so puriso pakkhahato ahosi ”ti.

“Evameva kho mahārāja neso doso ārambhassa, na nikkamassa, na kilesayuddhassa, yena tathāgato tasmiṁ samaye na pāpuṇi sabbaññutaññam, atha kho āhārūparodhasseveso doso. Sadā paṭiyattā yeva sā paṭipadā.

Yathā vā pana mahārāja puriso kiliṭham sāṭakam nivāseyya, na so tam dhovāpeyya, neso doso udakassa. Sadā paṭiyattam udakam. Purisasseveso doso. Evameva kho mahārāja neso doso ārambhassa, na nikkamassa, na kilesayuddhassa, yena tathāgato tasmiṁ samaye na pāpuṇi sabbaññutaññam, atha kho āhārūparodhasseveso doso. Sadā paṭiyattāyeva sā paṭipadā. Tasmā tathāgato tāyeva paṭipadāya sāvake anusāsatī samādapeti. Evaṁ kho mahārāja sadā paṭiyattā anavajjā sā paṭipadā ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaticchāmī ”ti.

Paṭipadādosapañho catuttho.

2. “Tâu đại vương, lúc ấy cũng như hiện nay việc ấy vẫn là đường lối thực hành. Sau khi thực hành chính đường lối thực hành ấy, đức Bồ Tát đã đạt đến bản thể Toàn Tri. Tâu đại vương, thêm nữa đức Bồ Tát trong khi thực hành tinh tấn tột độ đã ngưng lại vật thực không còn chút gì, do việc buộc ngưng lại vật thực của vị ấy mà sự yếu đuối của tâm đã sanh khởi. Do sự yếu đuối ấy, vị ấy đã không thể đạt được bản thể Toàn Tri. Trong khi sử dụng lại từng chút từng chút vật thực đã được vắt thành nám, rồi với chính đường lối thực hành ấy không bao lâu sau, vị ấy đã đạt được bản thể Toàn Tri. Tâu đại vương, chính đường lối thực hành ấy đưa đến sự đạt được Trí Toàn Tri của tất cả các đức Như Lai.

Tâu đại vương, giống như vật thực là sự nâng đỡ cho tất cả chúng sanh, được nương tựa vào vật thực mà tất cả chúng sanh nhận được sự an lạc. Tâu đại vương, tương tự y như thế chính đường lối thực hành ấy đưa đến sự đạt được Trí Toàn Tri của tất cả các đức Như Lai. Tâu đại vương, sự sai trái khiến đức Như Lai, vào thời điểm ấy, đã không đạt được Trí Toàn Tri không phải ở sự nỗ lực, không phải ở sự cố gắng, không phải ở sự chiến đấu với phiền não; nhưng sự sai trái ấy chính là ở việc buộc ngưng lại vật thực. Chính đường lối thực hành ấy luôn luôn được săn sàng.

Tâu đại vương, giống như người nam có thể đi rất nhanh đoạn đường dài, vì thế người ấy có thể bị tổn thương một bên (hông), hoặc có sự đi khập khiểng không tự đi lại được ở trên bề mặt trái đất. Tâu đại vương, chẳng lẽ đại địa cầu cũng có sự sai trái khiến cho người nam ấy đã bị tổn thương một bên (hông)?”

“Thưa ngài, không đúng. Thưa ngài, đại địa cầu luôn luôn được săn sàng. Do đâu mà nó có sự sai trái? Sự sai trái ấy chính là ở sự ra sức, vì nó mà người nam ấy đã tổn thương một bên (hông).”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế sự sai trái khiến đức Như Lai, vào thời điểm ấy, đã không đạt được Trí Toàn Tri không phải ở sự nỗ lực, không phải ở sự cố gắng, không phải ở sự chiến đấu với phiền não; nhưng sự sai trái ấy chính là ở việc buộc ngưng lại vật thực. Chính đường lối thực hành ấy luôn luôn được săn sàng.

Tâu đại vương, hoặc là giống như người nam quấn vào tấm vải choàng bị lấm lem, người ấy không cho giặt sạch nó; sự sai trái ấy không phải là của nước; nước luôn luôn được săn sàng. Sự sai trái ấy là của chính người ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế sự sai trái khiến đức Như Lai, vào thời điểm ấy, đã không đạt được Trí Toàn Tri không phải ở sự nỗ lực, không phải ở sự cố gắng, không phải ở sự chiến đấu với phiền não; nhưng sự sai trái ấy chính là ở việc buộc ngưng lại vật thực. Chính đường lối thực hành ấy luôn luôn được săn sàng. Vì thế, đức Như Lai chỉ dạy, khuyến khích các đệ tử về chính đường lối thực hành ấy. Tâu đại vương, như vậy đường lối thực hành ấy luôn luôn được săn sàng, không có tội lỗi.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trām chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về sự sai trái trong đường lối thực hành là thứ tư.

5. HĪNĀYĀVATTANAPAÑHO

1. “**Bhante nāgasena mahantaṁ idam tathāgatasāsanaṁ sāram varam sethaṁ pavaram anupamaṁ parisuddham vimalam pañdaram anavajjaṁ, na yuttaṁ gihim tāvatakaṁ pabbājetum.** **Gihiyeva¹ ekasmiṁ phale vinetvā yadā apunarāvattī hoti tadā so pabbājetabbo.** Kimkāraṇā? Ime dujanā tāva tattha sāsane visuddhe pabbajitvā paṭinivattitvā hīnāyāvattanti. Tesam paccāgamanena ayam mahājano evam̄ vicinteti: ‘Tucchakam̄ vata bho etam̄ samaṇassa gotamassa sāsanaṁ bhavissati yaṁ ime paṭinivattantī ’ti idamettha kāraṇan ”ti.

2. “**Yathā mahārāja taṭākam̄ bhaveyya sampaṇṇa-suci-vimala-sītalasalilam, atha yo koci kiliṭṭho mala-kaddama-gato tam taṭākam̄ gantvā anahāyitvā kiliṭṭho ’va paṭinivatteyya, tattha mahārāja katamam̄ jano garaheyya kiliṭṭham̄ vā taṭākam̄ vā ”ti?**

“Kiliṭṭham̄ bhante jano garaheyya: ‘Ayaṁ taṭākam̄ gantvā anahāyitvā kiliṭṭho ’va paṭinivatto, kim̄ imam̄ anahāyitukāmam̄ taṭāko sayam nahāpessati, ko doso taṭākassā ”ti?

“Evameva kho mahārāja tathāgato vimuttivarasaralilasampaṇṇam saddhammavaratalākam̄ māpesi: ‘Ye keci kilesamalakiliṭṭhā sacetanā budhā, te idha nahāyitvā sabbakilese pavāhayissantī ’ti. Yadi koci tam saddhammavaratalākam̄ gantvā anahāyitvā sakileso ’va paṭinivattitvā hīnāyāvattati, tamyeva jano garahissati: ‘Ayaṁ jinasāsane pabbajitvā tattha patiṭṭham̄ alabhitvā hīnāyāvatto. Kim̄ imam̄ appatipajjantam̄ jinasāsanaṁ sayam sodhessati?² Ko doso jinasāsanassā ’ti?

3. Yathā vā pana mahārāja puriso paramabyādhito roguppattikusalam̄ amoghadhuvasiddhakammaṁ bhisakkam̄ sallakattam̄ disvā atikicchāpetvā savyādhiko ’va paṭinivatteyya, tattha katamam̄ jano garaheyya, āturam̄ vā bhisakkam̄ vā ”ti?

“Āturam̄ bhante jano garaheyya: ‘Ayaṁ roguppattikusalam̄ amoghadhuvasiddhakammaṁ bhisakkam̄ sallakattam̄ disvā atikicchāpetvā savyādhiko ’va paṭinivatto. Kim̄ imam̄ atikicchāpentam̄ bhisakko sayam tikicchissati, ko doso bhisakkassā ”ti?

¹ gihim̄ yeva - PTS.

² bodhessati - Ma, evam̄ sabbattha.

5. CÂU HỎI VỀ VIỆC TRỞ LẠI ĐỜI SỐNG TẠI GIA TÂM THƯỜNG:

1. “Thưa ngài Nāgasena, Giáo Pháp này của đức Như Lai là vĩ đại, có lỗi, cao quý, tối thượng, ưu tú, không thể sánh bằng, thanh thịnh, vô nhiễm, trong trắng, không chê trách được, không thích hợp để cho người vẫn còn tại gia xuất gia. Người tại gia sau khi đã hướng dẫn đến một quả vị, khi nào có sự không quay trở lại nữa, khi ấy mới nên cho người ấy xuất gia. Vì lý do gì? Những người này vẫn còn là người xấu, sau khi xuất gia ở đây, trong Giáo Pháp trong sạch, sẽ quay lui, trở lại đời sống tại gia tâm thường. Với việc đi ngược trở lại của những người này, đám đông dân chúng này suy nghĩ như vậy: ‘Giáo Pháp này của Sa-môn Gotama quả là rỗng không, khiến những người này quay lui.’ Ở đây, điều này là lý do.”

2. “Tâu đại vương, giống như hồ nước được tràn đầy nước sạch, không dơ, mát mẻ, rồi người nào đó bị lấm lem, bị vấy bụi bặm và bùn đất sau khi đi đến hồ nước ấy không tắm rửa, rồi quay lui, vẫn còn bị lấm lem. Tâu đại vương, trong trường hợp ấy dân chúng nên chê trách ai, kẻ bị lấm lem hay là hồ nước?”

“Thưa ngài, dân chúng nên chê trách kẻ bị lấm lem rằng: ‘Người này sau khi đi đến hồ nước ấy không tắm rửa, rồi quay lui, vẫn còn bị lấm lem. Làm sao hồ nước tự nó sẽ tắm rửa cho kẻ không có ý định tắm rửa này? Vậy có điều sai trái gì đối với hồ nước?’”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai đã tạo ra hồ nước cao quý là Chánh Pháp, được tràn đầy nước cao quý là sự giải thoát (nghĩ rằng): ‘Những người nào đó bị lấm lem bụi bặm phiền não, có suy tư, có trí tuệ, những người ấy sau khi tắm rửa ở đây sẽ tẩy sạch tất cả các phiền não.’ Nếu người nào đó sau khi đi đến hồ nước Chánh Pháp cao quý ấy không tắm rửa, rồi quay lui, trở lại đời sống tại gia tâm thường, vẫn còn phiền não. Dân chúng sẽ chê trách chính kẻ ấy rằng: ‘Người này sau khi xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, không đạt được chỗ đứng ở nơi ấy nên đã trở lại đời sống tại gia tâm thường. Làm sao Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng sẽ tự mình làm trong sạch kẻ không thực hành này được? Vậy có điều sai trái gì đối với Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng?’”

3. Tâu đại vương, hoặc là giống như người nam bị bệnh trầm trọng, sau khi gặp người thầy thuốc giải phẫu, rành rẽ về nguyên nhân gây bệnh, có sự chữa trị hiệu quả và lâu dài, lại không cho chữa trị, rồi quay lui, vẫn còn bị bệnh. Trong trường hợp ấy dân chúng nên chê trách ai, kẻ bị bệnh hay là người thầy thuốc?”

“Thưa ngài, dân chúng nên chê trách kẻ bị bệnh rằng: ‘Người này sau khi gặp người thầy thuốc giải phẫu, rành rẽ về nguyên nhân gây bệnh, có sự chữa trị hiệu quả và lâu dài, lại không cho chữa trị, rồi quay lui, vẫn còn bị bệnh. Làm sao người thầy thuốc tự mình sẽ chữa trị cho kẻ không chịu để cho chữa trị này? Vậy có điều sai trái gì đối với người thầy thuốc?’”

“Evameva kho mahārāja tathāgato antosāsanasamugge kevalam sakala-kilesa-byādhivūpasamanasamattham amatosadham pakkhipi: ‘Ye keci kilesabyādhipilītā sacetanā budhā, te imam amatosadham pivitvā sabbakilesa-byādhiṃ vūpasamessantī ’ti. Yadi koci tam amatosadham apivitvā sakileso ’va paṭinivattitvā hīnāyāvattati, tam yeva janā garahissati: ‘Ayam jinasāsane pabbajitvā tattha patiṭṭham alabhitvā hīnāyāvatto. Kim imam appatipajjantam jinasāsanam sayam sodhessati? Ko doso jinasāsanassā ’ti?

4. Yathā vā pana mahārāja chāto puriso mahā¹puññabhutta-parivesanam gantvā tam bhattam abhuñjitvā chāto ’va paṭinivatteyya. Tattha katamañ janā garaheyya, chātam vā puññabhuttam vā ”ti?

“Chātam bhante janā garaheyya: ‘Ayam khudāpilito puññabhuttam paṭilabhitvā abhuñjitvā chāto ’va paṭinivatto. Kim imassa abhuñjantassa bhojanam sayam mukham pavisissati? Ko doso bhojanassā ”ti?

“Evameva kho mahārāja tathāgato antosāsanasamugge paramapavaram santam sivam pañitam amatam paramamadhuram kāyagatāsatibhojanam thapesi: ‘Ye keci kilesacchātajjhattā² taṇhāparetamānasā sacetanā budhā, te imam bhojanam bhuñjitvā kāmarūpārūpabhavesu sabbam taṇhamapanes-santī ’ti. Yadi koci tam bhojanam abhuñjitvā taṇhāsito ’va paṭinivattitvā hīnāyāvattati, tam yeva janā garahissati: ‘Ayam jinasāsane pabbajitvā tattha patiṭṭham alabhitvā hīnāyāvatto kim imam appatipajjantam jinasāsanam sayam sodhessati? Ko doso jinasāsanassā ’ti?

5. Yadi mahārāja tathāgato gihim yeva ekasmim phale vinītam pabbajeyya, nanu³ nāmāyam pabbajā kilesappahānāya visuddhiyā vā? Natthi pabbajjāya karaṇiyam? Yathā mahārāja puriso anekasatena kammena talākam khaṇāpetvā parisāya evamanusāveyya: ‘Mā me bhonto keci samkiliṭṭhā imam talākam otaratha, pavāhitarajojallā parisuddhā vimalamaṭṭhā imam talākam otarathā ’ti. Api nu kho mahārāja tesam pavāhitarajojallānam parisuddhānam vimalaṭṭhānam tena talākena karaṇiyam bhaveyyā ”ti?

¹ mahatimahā - Ma, PTS.

² kilesakilantajjhattā - PTS, Sīmu.

³ na - Ma, PTS.

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai đã bỏ vào bên trong cái hộp Giáo Pháp phương thuốc Bất Tử có khả năng làm yên lặng toàn bộ tất cả căn bệnh phiền não (nghĩ rằng): ‘Những người nào đó bị hành hạ bởi căn bệnh phiền não, có suy tư, có trí tuệ, những người ấy sau khi uống vào phương thuốc Bất Tử này sẽ làm yên lặng mọi căn bệnh phiền não.’ Nếu người nào đó sau khi không uống vào phương thuốc Bất Tử ấy, rồi quay lui, trở lại đời sống tại gia tầm thường, vẫn còn phiền não. Dân chúng sẽ chê trách chính kẻ ấy rằng: ‘Người này sau khi xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, không đạt được chỗ đứng ở nơi ấy nên đã trở lại đời sống tại gia tầm thường. Làm sao Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng sẽ làm trong sạch kẻ không thực hành này được? Vậy có điều sai trái gì đối với Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng?’

4. Tâu đại vương, hoặc là giống như người nam bị đói, sau khi đi đến nơi phân phát vật thực phước thiện lớn lao, lại không ăn vật thực ấy, rồi quay lui, vẫn còn bị đói. Trong trường hợp ấy dân chúng nên chê trách ai, kẻ bị đói hay là vật thực phước thiện?”

“Thưa ngài, dân chúng nên chê trách kẻ bị đói: ‘Người này, bị hành hạ bởi cơn đói, sau khi nhận lãnh vật thực phước thiện không ăn, rồi quay lui, vẫn còn bị đói. Làm sao vật thực tự nó sẽ đi vào miệng của kẻ không ăn này được? Vậy có điều sai trái gì đối với vật thực?’

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Như Lai đã để vào bên trong cái hộp Giáo Pháp món vật thực Niệm Đặt Ở Thân cao quý tột bậc, yên tĩnh, an toàn, hảo hạng, bất tử, ngọt ngào tột bậc (nghĩ rằng): ‘Những người nào đó bị đói ở nội phần do phiền não, có tâm bị chê ngự bởi tham ái, có suy tư, có trí tuệ, những người ấy sau khi họ dụng vật thực này sẽ xa lìa tất cả tham ái ở dục giới, sắc giới, và vô sắc giới.’ Nếu người nào đó sau khi không ăn vật thực ấy, rồi quay lui, trở lại đời sống tại gia tầm thường, vẫn còn bị ràng buộc bởi tham ái. Dân chúng sẽ chê trách chính kẻ ấy rằng: ‘Người này sau khi xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, không đạt được chỗ đứng ở nơi ấy nên đã trở lại đời sống tại gia tầm thường. Làm sao Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng sẽ làm trong sạch kẻ không thực hành này được? Vậy có điều sai trái gì đối với Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng?’

5. Tâu đại vương, nếu đức Như Lai cho xuất gia chỉ riêng người tại gia (nào) đã được hướng dẫn đến một quả vị, thế chăng phải việc xuất gia này nhằm đưa đến việc dứt bỏ phiền não hay đưa đến sự thanh tịnh? Và không có việc gì cần phải làm với việc xuất gia? Tâu đại vương, giống như người nam sau khi cho đào cái hồ nước bằng hàng trăm lao động rồi thông báo đến tập thể như vậy: ‘Này quý ông, chờ để bất cứ những ai bị lấm lem bước xuống hồ nước này của tôi. Hãy để cho những người có bụi bặm dơ dáy đã được tẩy uế, trong sạch, đã kỳ cọ vết nhơ bước xuống hồ nước này.’ Tâu đại vương, phải chăng những người có bụi bặm dơ dáy đã được tẩy uế, trong sạch, đã kỳ cọ vết nhơ ấy là có việc cần làm với cái hồ nước ấy?”

6. “Na hi bhante. Yassatthāya te tam taṭakam upagaccheyyum, tam aññatreva tesam karam karaṇiyam. Kim tesam tena taṭakenā ”ti.

“Evameva kho mahārāja yadi tathāgato gihim yeva ekasmiṃ phale vinītam pabbajeyya, tattheva tesam karam karaṇiyam. Kim tesam pabbajjāya? Yathā vā pana mahārāja sabhāva-isibhattiko sutamantapada-dharo atakkiko roguppattikusalo amoghadhuvasiddhakammo bhisakko sallakatto sabbarogūpasamabhesajjam sannipātētvā parisāya evam-anusāveyya: ‘Mā kho bhonto keci sabyādhikā mama santike upagacchatha, abyādhikā arogā mama santike upagacchathā ’ti. Api nu kho mahārāja tesam abyādhikānam arogānam paripuṇṇānam udaggānam tena bhisakkena karaṇiyam bhaveyyā ”ti?

7. “Na hi bhante. Yassatthāya te tam bhisakkam sallakattam upagaccheyyum, tam aññatreva tesam karam karaṇiyam. Kim tesam tena bhisakkenā ”ti?

“Evameva kho mahārāja yadi tathāgato gihim yeva ekasmiṃ phale vinītam pabbajeyya, tattheva tesam karam karaṇiyam. Kim tesam pabbajjāya?

Yathā vā pana mahārāja koci puriso anekathālipākasataṇam bhojanam paṭiyādāpetvā parisāya evamanussāveyya: ‘Mā me bhonto keci chātā imam parivesanam upagacchatha, subhuttā tittā suhitā dhātā piṇitā paripuṇṇā imam parivesanam upagacchathā ’ti. Api nu kho mahārāja tesam bhuttā-vinam tittānam suhitānam dhātānam piṇitānam paripuṇṇānam tena bhojanena karaṇiyam bhaveyyā ”ti?

8. “Na hi bhante. Yassatthāya te tam parivesanam upagaccheyyum, tam aññatreva tesam karam karaṇiyam. Kim tesam tāya parivesanāyā ”ti?

“Evameva kho mahārāja yadi tathāgato gihim yeva ekasmiṃ phale vinītam pabbajeyya, tattheva tesam karam karaṇiyam. Kim tesam pabbajjāya? Api ca mahārāja ye hīnāyāvattanti te jinasāsanassa pañca atuliye guṇe dassenti. Katame pañca? Bhūmimahantabhāvam dassenti, parisuddhavimalabhāvam dassenti, pāpehi asaṃvāsiyabhāvam dassenti, dūppativedhabhāvam dassenti, bahusamvararakkhiyabhāvam dassenti.

6. “Thưa ngài, không đúng. Với mục đích nào mà những người ấy đi đến hồ nước ấy, việc cần làm ấy của những người ấy đã được làm ở tại nơi khác rồi. Họ còn có việc gì với hồ nước ấy?”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế nếu đức Như Lai cho xuất gia chỉ riêng người tại gia (nào) đã được hướng dẫn đến một quả vị, chính ở trường hợp ấy việc cần phải làm của những người ấy đã được làm xong. Họ còn có việc gì với việc xuất gia? Tâu đại vương, hoặc là giống như người thầy thuốc giải phẫu, người phục vụ tín cẩn của các vị ân sỹ, có sự ghi nhớ các chú thuật và các đoạn kệ ngôn đã được nghe, không là kẻ ngớ ngẩn, rành rẽ về nguyên nhân gây bệnh, có sự chữa trị hiệu quả và lâu dài, sau khi gom lại các loại thuốc men làm yên lặng tất cả các căn bệnh rồi thông báo đến tập thể như vậy: ‘Này quý ông, chớ để bất cứ những ai có bệnh đi đến gặp tôi. Hãy để cho những người không có bệnh không ốm đau đi đến gặp tôi.’ Tâu đại vương, phải chăng những người không có bệnh, không ốm đau, được toàn vẹn, được hưng phấn ấy là có việc cần làm với người thầy thuốc ấy?”

7. “Thưa ngài, không đúng. Với mục đích nào mà những người ấy đi đến người thầy thuốc ấy, việc cần làm ấy của những người ấy đã được làm ở tại nơi khác rồi. Họ còn có việc gì với người thầy thuốc ấy?”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế nếu đức Như Lai cho xuất gia chỉ riêng người tại gia (nào) đã được hướng dẫn đến một quả vị, chính ở trường hợp ấy việc cần phải làm của những người ấy đã được làm xong. Họ còn có việc gì với việc xuất gia?

Tâu đại vương, hoặc là giống như người nam nào đó, sau khi cho chuẩn bị bữa ăn hàng trăm đĩa cơm sữa, rồi thông báo đến tập thể như vậy: ‘Này quý ông, chớ để bất cứ những ai bị đói đi đến nơi phát chẩn này. Hãy để cho những người đã được ăn no, được thỏa mãn, được thừa thãi, no nê, cường tráng, đầy đủ đi đến nơi phát chẩn này.’ Tâu đại vương, phải chăng những người đã ăn xong, được thỏa mãn, được thừa thãi, no nê, cường tráng, đầy đủ ấy là có việc cần làm với bữa ăn ấy?’

8. “Thưa ngài, không đúng. Với mục đích nào mà những người ấy đi đến nơi phát chẩn ấy, việc cần làm ấy của những người ấy đã được làm ở tại nơi khác rồi. Họ còn có việc gì với nơi phát chẩn ấy?”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế nếu đức Như Lai cho xuất gia chỉ riêng người tại gia (nào) đã được hướng dẫn đến một quả vị, chính ở trường hợp ấy việc cần phải làm của những người ấy đã được làm xong. Họ còn có việc gì với việc xuất gia? Tâu đại vương, phải chăng những người nào trở lại đời sống tại gia tâm thường, những người ấy phô bày năm đức tính không thể so sánh ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng. Năm đức tính nào? Họ phô bày tính chất vĩ đại của lãnh địa, phô bày tính chất thanh tịnh không ô nhiễm, phô bày tính chất không sống chung với những kẻ ác, phô bày tính chất khó thấu triệt, phô bày tính chất cần được bảo vệ với nhiều sự thu thúc.

9. Katham bhūmimahantabhāvam dassenti? Yathā mahārāja puriso adhano hīnajacco nibbiseso buddhiparihīno mahārajjaṁ¹ paṭilabhitvā na cirasева paripaṭati paridhamṣati pariḥāyati yasato, na sakkoti issariyam sandhāretum. Kimkāraṇā? Mahantattā issariyassa. Evameva kho mahārāja ye keci nibbisesā akatapuññā buddhiparihinā jinasāsane pabbajanti, te tam pabbajjam pavaruttamam sandhāretum avisahantā na cirasева jinasāsanā paripaṭitvā paridhamṣitvā pariḥāyitvā hīnāyāvattanti, na sakkoti jinasāsanam sandhāretum. Kimkāraṇā? Mahantattā jinasāsanabhūmiyā. Evam bhūmimahantabhāvam dassenti.

10. Katham parisuddhavimalabhbāvam dassenti? Yathā mahārāja vāri pokkharapatte vikirati vidhamati viddhamṣati² naṭhānamupagacchatī nūpalippati. Kimkāraṇā? Parisuddhavimalattā padumassa. Evameva kho mahārāja ye keci saṭhā kūṭā vaṭkā kuṭilā visamadiṭṭhino jinasāsane pabbajanti, te parisuddha-vimala-nikkantaka-paṇḍara-varapavara-sāsanato na cirasева vikiritvā vidhamitvā viddhamṣitvā³ asaṇṭhahitvā anupalippitvā hīnāyāvattanti. Kimkāraṇā? Parisuddhavimalattā jinasāsanassa. Evam parisuddhavimalabhbāvam dassenti.

11. Katham pāpehi asaṇvāsiyabhāvam dassenti? Yathā mahārāja mahāsamuddo na matena kuṇapena saṇvatasati, yaṇ hoti mahāsamudde mataṁ kuṇapam, tam khippameva tīraṁ upaneti thalam vā ussādeti.⁴ Kimkāraṇā? Mahābhūtānaṁ bhavanattā mahāsamuddassa. Evameva kho mahārāja ye keci pākaṭā⁵ asaṇvutā ahirikā akiriyyā osannaviriyā kusitā kiliṭṭhā⁶ dujjanā manussā jinasāsane pabbajanti, te na cirasева jinasāsanato arahantavimalakhīnāsavamahābhūtabhavanato nikkhmitvā asaṇvatasitvā hīnāyāvattanti. Kimkāraṇā? Pāpehi asaṇvāsiyattā jinasāsanassa. Evam pāpehi asaṇvāsiyabhāvam dassenti.

12. Katham duppaṭivedhabhbāvam dassenti? Yathā mahārāja ye keci acchekā asikkhitā asippino mativippahīnā issatthā⁷ vālaggavedham avisahantā vigalanti pakkamanti. Kimkāraṇā? aṇhasukhumaduppaṭivedhattā vālaggassa. Evameva kho mahārāja ye keci duppaññā jaṭā elamūgā mūlhā dandhagatikā janā jinasāsane pabbajanti, te tam parama-saṇha-sukhuma-catusaccapaṭivedham paṭivijjhitudi avisahantā jinasāsanā vigalitvā pakkamitvā na cirasева hīnāyāvattanti. Kimkāraṇā? Parama-saṇha-sukhuma-duppaṭivedhatāya saccānaṁ. Evam duppaṭivedhabhbāvam dassenti.

¹ mahatimahārajjaṁ - PTS.

⁴ ussāreti - Ma.

⁵ pāpakā - Ma; pāpā - PTS.

² viddhamṣeti - Ma.

⁶ ye keci pāpā akiriyyā osannaviriyā kuthitā kiliṭṭhā - PTS.

³ viddhamṣetvā - Ma.

⁷ issāsā - Ma.

9. Họ phô bày tính chất vĩ đại của lãnh địa là như thế nào? Tâu đại vương, giống như người nam không có tài sản, dòng dõi thấp kém, tầm thường, thấp thỏi về trí tuệ, sau khi đạt được vương quốc rộng lớn, không bao lâu sau sẽ sụp đổ, tiêu hoại, suy giảm về danh vọng, không thể duy trì vương quyền. Vì lý do gì? Vì tính chất vĩ đại của vương quyền. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào đó là tầm thường, không có phước báu đã tạo, thấp thỏi về trí tuệ, xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, những người ấy trong khi không thể duy trì việc xuất gia cao quý và tối thượng ấy, không bao lâu sau từ Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng họ sụp đổ, tiêu hoại, suy giảm, trở lại đời sống tại gia tầm thường, không thể duy trì Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng. Vì lý do gì? Vì tính chất vĩ đại của lãnh địa Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng. Họ phô bày tính chất vĩ đại của lãnh địa là như thế ấy.

10. Họ phô bày tính chất thanh tịnh không ô nhiễm là như thế nào? Tâu đại vương, giống như nước ở lá sen sẽ phân tán, tiêu tan, tiêu hoại, rồi mất dạng, không bám níu. Vì lý do gì? Vì tính chất thanh tịnh không ô nhiễm của loài sen. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào đó là gian trá, giả dối, cong quẹo, quanh co, có quan điểm không ổn định, xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, những người ấy không bao lâu sau từ Giáo Pháp thanh tịnh không ô nhiễm, không gai góc, trong trắng, cao quý, và ưu tú, sẽ phân tán, tiêu tan, tiêu hoại, không trụ vững, không bám níu, trở lại đời sống tại gia tầm thường. Vì lý do gì? Vì tính chất thanh tịnh không ô nhiễm ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng. Họ phô bày tính chất thanh tịnh không ô nhiễm là như thế ấy.

11. Họ phô bày tính chất không sống chung với những kẻ ác là như thế nào? Tâu đại vương, giống như biển cả không sống chung với xác chết, nghĩa là khi ở trong biển cả có xác chết, nó tức thời đưa xác chết ấy vào bờ hoặc hất lên đất liền. Vì lý do gì? Vì việc cư trú của các chúng sanh to lớn ở nơi biển cả. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào đó có bản tính không thu thúc, vô liêm sỉ, không nghiêm chỉnh, có sự tinh tấn yếu ớt, biếng nhác, ô uế, đê tiện, xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, những người ấy không bao lâu sau sẽ lìa khỏi Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, khỏi nơi cư trú của các chúng sanh to lớn, các bậc A-la-hán, vô nhiễm, lậu tận, không cộng trú, và trở lại đời sống tại gia tầm thường. Vì lý do gì? Vì tính chất không sống chung với những kẻ ác ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng. Họ phô bày tính chất không sống chung với những kẻ ác là như thế ấy.

12. Họ phô bày tính chất khó thấu triệt là như thế nào? Tâu đại vương, giống như những người nào đó là cung thủ, không thành thạo, không được học tập, không rành nghề, không tập trung tâm, trong khi không thể xuyên thủng đầu của cọng tóc, buông rơi (cung), bỏ đi. Vì lý do gì? Vì tính chất tinh vi, tế nhị, khó xuyên thủng của đầu cọng tóc. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào đó có tuệ tồi, ngu xuẩn, ngớ ngẩn, si mê, điệu bộ chậm chạp, xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, những người ấy trong khi không thể xuyên thủng việc thấu triệt ấy đối với bốn Chân Lý vô cùng tinh vi, tế nhị, buông rơi Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, bỏ đi, không bao lâu sau trở lại đời sống tại gia tầm thường. Vì lý do gì? Vì tính chất vô cùng tinh vi, tế nhị, khó thấu triệt của bốn Chân Lý. Họ phô bày tính chất khó thấu triệt là như thế ấy.

13. Katham bahusamvararakkhiyabhāvam dassenti? Yathā mahārāja kocideva puriso mahatimahāyuddhabhūmimupagato parasenāya disāvidisāhi samantā parivārito sattihatthaṁ janamupentam disvā bhito osakkati paṭinivattati palāyati. Kimkāraṇā? Bahuvividhayuddhamukharakkhanabhayā. Evameva kho mahārāja ye keci pākaṭā¹ asaṁvutā ahirikā akkhanṭī capalā calitā ittarā bālajanā jinasāsane pabbajanti, te bahuvividhaṁ sikkhāpadam parirakkhitum avisahantā osakkitvā² paṭinivattitvā palāyitvā na cirasseva hīnāyāvattanti. Kimkāraṇā? Bahuvidhasaṁvararakkhiyabhāvattā jinasāsanassa. Evaṁ bahuvividhasaṁvara-rakkhiya-bhāvam dassenti.

14. Thalajuttame 'pi mahārāja vassikāgumbe kimividhāni pupphāni honti, tāni aṅkurāni saṅkuṭitāni antarāyeva paripaṭanti, na ca tesu paripaṭitesu vassikāgumbo hīlito nāma hoti. Yāni tattha ṭhitāni pupphāni tāni sammā gandhena disāvidisaṁ abhibyāpenti. Evameva kho mahārāja ye te jinasāsane pabbajitvā hīnāyāvattanti, te jinasāsane kimividhāni vassikā-pupphāni viya vaṇṇagandharahitāni nibbaṇṇākārasilā abhabbā vepullāya, na ca tesam hīnāyāvattanena jinasāsanam hīlitaṁ nāma hoti. Ye tattha ṭhitā bhikkhū, te sadevakam lokam sīlavaragandhena abhibyāpenti.

Sālinampi mahārāja nirātaṅkānam lohitakānam antare karumbhakam nāma sālijāti uppajjivtā antarā yeva vinassati, na ca tassā vinatthattā lohitakasālī hīlitā nāma honti. Ye tattha ṭhitā sālī, te rājūpabhogā honti. Evameva kho mahārāja ye te jinasāsane pabbajitvā hīnāyāvattanti, te lohitakasālinamantare karumbhakā viya jinasāsane vadḍhitvā³ vepullataṁ pāpuṇitvā⁴ antarā yeva hīnāyāvattanti. Na ca tesam hīnāyāvattanena jinasāsanam hīlitaṁ nāma hoti. Ye tattha ṭhitā bhikkhū te arahattassa anucchavikā honti.

¹ pāpakā - Ma.

² okkamitvā - PTS.

³ na vadḍhitvā - Ma, PTS.

⁴ na pāpuṇitvā - Ma.

13. Họ phô bày tính chất cần được bảo vệ với nhiều sự thu thúc là như thế nào? Tâu đại vương, giống như người nam nào đó đi đến gần bãi chiến trường lớn lao vĩ đại rồi bị bao vây chung quanh khắp các hướng chính hướng phụ bởi đội quân địch, sau khi nhìn thấy người tay cầm gươm đang tiến đến gần thì hoảng sợ, thối lui, quay trở lại, đào tẩu. Vì lý do gì? Vì nỗi sợ hãi trong việc bảo vệ các tiên tuyến của cuộc chiến đấu đa dạng. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào đó, có bản tính không thu thúc, vô liêm sỉ, không nghiêm chỉnh, không nhẫn耐, thất thường, bị dao động, hay thay đổi, là những người ngu dốt, xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, những người ấy trong khi không thể bảo vệ trọn vẹn điều học có nhiều loại, thì thối lui, quay trở lại, đào tẩu, không bao lâu sau thì trở lại đời sống tại gia tầm thường. Vì lý do gì? Vì tính chất cần được bảo vệ sự thu thúc có nhiều loại thuộc Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng. Họ phô bày tính chất cần được bảo vệ với nhiều sự thu thúc là như thế ấy.

14. Tâu đại vương, ở bụi hoa nhài trâu, dầu là hạng nhất trong số các loài hoa mọc ở đất bằng, cũng có những bông hoa bị sâu ăn, những chồi non ấy, bị quắn lại, rồi rơi rụng chính vì sự hư hoại. Nhưng không vì chúng bị rơi rụng mà bụi hoa nhài bị xem thường. Những bông hoa nào còn tồn tại ở nơi ấy, chúng tỏa khắp các hướng chính phụ với hương thơm chân chánh. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào sau khi xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng rồi trở lại đời sống tại gia tầm thường, những người ấy trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng có giới không còn phẩm chất và hình tướng, ví như những bông hoa nhài bị sâu ăn, mất đi màu sắc và hương thơm, không thể đưa đến sự phát triển trọn vẹn. Nhưng không vì việc trở lại đời sống tại gia tầm thường của những người ấy mà Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng bị xem thường. Các vị tỳ khưu nào còn tồn tại ở nơi ấy, các vị ấy tỏa khắp thế gian luôn cả cõi Trời với hương thơm cao quý của giới.

Tâu đại vương, có loại lúa *sāli* tên là *karumbhaka*, sau khi mọc lên ở khoảng giữa của các giống lúa *sāli* gạo đỏ không bị èo oặt, rồi bị tiêu hoại lúc còn ở giai đoạn giữa chừng. Nhưng không vì việc bị tiêu hoại của loại lúa ấy mà giống lúa *sāli* gạo đỏ bị xem thường. Những lúa *sāli* nào còn tồn tại ở nơi ấy, chúng là vật thực của đức vua. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào sau khi xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng rồi trở lại đời sống tại gia tầm thường, những người ấy, ví như *karumbhaka* ở khoảng giữa của các loại lúa *sāli* gạo đỏ, sau khi tăng trưởng không đạt đến sự phát triển trọn vẹn ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, rồi trở lại đời sống tại gia tầm thường từ ở chính khoảng giữa. Nhưng không vì việc trở lại đời sống tại gia tầm thường của những người ấy mà Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng bị xem thường. Các vị tỳ khưu nào còn tồn tại ở nơi ấy, các vị ấy là thích đáng đối với phẩm vị A-la-hán.

15. Kāmadadassāpi mahārāja maṇiratanassa ekadesam kakkasam uppajjati, na ca tattha kakkasuppannattā maṇiratanaṁ hīlitam nāma hoti. Yaṁ tattha parisuddhaṁ maṇiratanassa, tam janassa hāsakaram hoti. Evameva kho mahārāja ye te jinasāsane pabbajitvā hīnāyāvattanti kakkasā te jinasāsane papaṭikā. Na ca tesam hīnāyāvattanena jinasāsanam hīlitam nāma hoti. Ye tattha ṭhitā bhikkhū te devamanussānam hāsajanakā honti.

Jātisampannassā 'pi mahārāja lohitacandassa ekadesam pūtikam hoti [appagandhaṁ. Na tena lohitacandanam hīlitam nāma hoti.]¹ Yaṁ tattha apūtikam sugandhaṁ, tam samantā viḍhūpeti abhibyāpeti. Evameva kho mahārāja ye te jinasāsane pabbajitvā hīnāyāvattanti, te lohita-candanā-sārantare pūtikadesamiva chaddaniyā jinasāsane. Na ca tesam hīnāyāvattanena jinasāsanam hīlitam nāma hoti. Ye tattha ṭhitā bhikkhū, te sadevakam lokam sīlavaracandanagandhena anulimpentī "ti.

16. "Sādu bhante nāgasena! Tena tena anucchavikena tena tena sadisena kāraṇena niravajjamanupāpitam jinasāsanam setṭhabhāvena paridipitam. Hīnāyāvattamānāpi te jinasāsanassa setṭhabhāvamyeva paridipentī "ti.

Hīnāyāvattanapañho pañcamo.

6. ARAHATO VEDANĀVEDIYANAPAÑHO

1. "Bhante nāgasena tumhe bhanatha: 'Arahā ekaṁ vedanam vedyati kāyikam na cetasikan 'ti. ' Kinnu kho bhante nāgasena arahato cittam yaṁ kāyam nissāya pavattati, tattha arahā anissaro assāmī avasavattī "ti?

"Āma mahārājā "ti.

"Na kho bhante nāgasena yuttametam yaṁ so sakacittassa pavattamāne kāye anissaro hoti assāmī avasavattī. Sakuṇo 'pi tāva bhante yasmīm kulāvake paṭivatasati, tattha so issaro hoti sāmī vasavattī "ti.

¹ Itipāṭho Ma, PTS potthakesu dissate.

15. Tâu đại vương, viên bảo ngọc ma-ni, vật ban cho điều ước, có một phần sần sùi sanh khởi. Nhưng không vì việc bị sanh khởi phần sần sùi ở chỗ ấy mà viên bảo ngọc ma-ni bị xem thường. Phần nào ở chỗ ấy của viên bảo ngọc ma-ni là trong suốt, phần ấy có sự tạo ra niềm vui thích cho dân chúng. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào sau khi xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng rồi trở lại đời sống tại gia tầm thường, những người ấy là lớp vỏ ngoài sần sùi ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng. Nhưng không vì việc trở lại đời sống tại gia tầm thường của những người ấy mà Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng bị xem thường. Các vị tỳ khưu nào còn tồn tại ở nơi ấy, các vị ấy có sự tạo ra niềm vui thích cho chư Thiên và nhân loại.

Tâu đại vương, trầm hương màu đỏ chánh tông có một phần bị hư hỏng, [không có mùi thơm. Nhưng không vì việc ấy mà trầm hương màu đỏ bị xem thường.]¹ Phần nào ở chỗ ấy là không hư hỏng, có mùi thơm, phần ấy xông khói, tỏa khắp xung quanh. Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào sau khi xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng rồi trở lại đời sống tại gia tầm thường, những người ấy ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, ví như phần bị hư hỏng ở giữa lõi trầm hương màu đỏ, đáng được quăng bỏ. Nhưng không vì việc trở lại đời sống tại gia tầm thường của những người ấy mà Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng bị xem thường. Các vị tỳ khưu nào còn tồn tại ở nơi ấy, các vị ấy bôi xức thế gian luôn cả cõi Trời với mùi thơm của trầm hương quý giá là giới.”

16. “Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Bằng lý lẽ thích đáng với mỗi một trường hợp, tương xứng với mỗi một trường hợp, sự không có lỗi lầm đã được ghi nhận, Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng với bản thể tối thượng đã được làm sáng tỏ. Thật chí trong khi trở lại đời sống tại gia tầm thường, những người ấy cũng làm sáng tỏ chính bản thể tối thượng thuộc về Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng.”

Câu hỏi về việc trở lại đời sống tại gia tầm thường là thứ năm.

6. CÂU HỎI VỀ SỰ NHẬN BIẾT CÁM THỌ CỦA VỊ A-LA-HÁN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Vị A-la-hán nhận biết một cảm thọ, thuộc thân không thuộc tâm.’ Thưa ngài Nāgasena, việc mà tâm của vị A-la-hán vận hành nương vào thân, vậy có phải vị A-la-hán không phải là chúa tể, không phải là người chủ, không có quyền hành ở nơi ấy?’”
“Tâu đại vương, đúng vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, việc vị ấy không phải là chúa tể, không phải là người chủ, không có quyền hành đối với tâm của mình trong khi thân đang được vận hành là không đúng. Thật chí con chim cho đến khi nào còn trú ở nơi tổ chim, thì nó là chúa tể, là người chủ, là có quyền hành ở nơi ấy.”

¹ Đoạn này được thêm vào từ văn bản của Miến Điện và PTS của Anh quốc (ND).

2. “Dasime mahārāja kāyānugatā dhammā bhave bhave kāyam anudhāvanti anuparivattanti. Katame dasa? Sītanū uṇhañ jighacchā pipāsā uccāro passāvo thīnamiddhañ¹ jarā byādhi maraṇam. Ime kho mahārāja dasa kāyānugatā dhammā bhave bhave kāyam anudhāvanti anuparivattanti. Tattha arahā anissaro assāmī avasavatti ”ti.

“Bhante nāgasena kena kāraṇena arahato kāye āñā nappavattati issariyam vā. Tattha me kāraṇam brūhī ”ti.

“Yathā mahārāja ye keci paṭhavinissitā sattā sabbe te paṭhavim nissāya caranti viharanti vuttim kappenti, api nu kho mahārāja tesam paṭhaviyā āñā pavattati issariyam vā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja arahato cittam kāyam nissāya pavattati. Na ca pana arahato kāye āñā pavattati issariyam vā ”ti.

3. “Bhante nāgasena kena kāraṇena puthujjano kāyikampi cetasikampi vedanam vediyatī ”ti?

“Abhāvitattā mahārāja cittassa puthujjano kāyikampi cetasikampi vedanam vediyati. Yathā mahārāja goṇo chāto paritasito abala-dubbala-parittaka-tīnesu vā latāya vā upanibaddho assa, yadā so goṇo parikupito hoti, tadā saha-upanibandhanena pakkamati, evameva kho mahārāja abhāvitacittassa vedanā uppajitvā cittam parikopeti, cittam parikupitam kāyam ābhujati nibbhujati, samparivattakam karoti. Atha so abhāvitacitto tasati ravati, bheravarāvamabhiravati. Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena puthujjano kāyikampi cetasikampi vedanam vediyatī ”ti.

“Kim pana tam bhante kāraṇam yena kāraṇena arahā ekaṁ vedanam vediyati kāyikam na cetasikan ”ti?

“Arahato mahārāja cittam bhāvitam hoti subhāvitam dantam sudantam assavañ vacanakaram. So dukkhāya vedanāya phuṭho samāno aniccan ti dalham gaṇhāti, samādhitthambhe cittam upanibandhati, tassa tam cittam samādhitthambhe upanibaddhañ na vedhati na calati, ṭhitam hoti avikkhittam. Tassa vedanāvikāravipphārena kāyo pana ābhujati nibbhujati samparivattati. Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena arahā ekaṁ vedanam vediyati kāyikam, na cetasikan ”ti.

4. “Bhante nāgasena tam nāma loke acchariyam yan kāye calamāne cittam na calati. Tattha me kāraṇam brūhī ”ti.

“Yathā mahārāja mahatimahārukkuhe khandha-sākhā-palāsa-sampanne anilabalasamāhate sākhā calati, api nu kho tassa khandho ‘pi calatī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

¹ middhañ - Ma.

2. “Tâu đại vương, mười pháp này đi theo thân, chạy theo, vận hành theo thân ở mỗi một kiếp sống. Mười pháp nào? Lạnh, nóng, đói, khát, đại tiện, tiểu tiện, dã dượi buồn ngủ, già, bệnh, chết. Tâu đại vương, đây là mười pháp đi theo thân, chạy theo, vận hành theo thân ở mỗi một kiếp sống. Vị A-la-hán không phải là chúa tể, không phải là người chủ, không có quyền hành ở nơi ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, vì lý do gì mà đối với vị A-la-hán, mệnh lệnh hay là uy quyền không vận hành ở thân? Về việc này, xin ngài hãy nói cho trẫm lý do.”

“Tâu đại vương, giống như những chúng sanh nào đó là được nương tựa vào trái đất, tất cả bọn họ nương vào trái đất mà di chuyển, sinh sống, quyết định lối cư xử. Tâu đại vương, phải chăng mệnh lệnh hay là uy quyền của những người ấy vận hành ở trái đất?”

“Thưa ngài, tất nhiên không.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế tâm của vị A-la-hán vận hành nương vào thân. Tuy nhiên, đối với vị A-la-hán mệnh lệnh hay là uy quyền không vận hành ở thân.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, vì lý do gì mà phàm nhân nhận biết cảm thọ thuộc thân luôn cả thuộc tâm?”

“Tâu đại vương, vì tính chất không được tu tập của tâm khiến phàm nhân nhận biết cảm thọ thuộc thân luôn cả thuộc tâm. Tâu đại vương, giống như con bò đực bị đói, bị run rẩy, có thể được buộc lại bằng những cọng cỏ không chắc, yếu ớt, nhỏ nhặt, hoặc bằng sợi dây leo. Khi nào con bò đực ấy bị kích động, khi ấy nó ra đi cùng với sợi dây buộc. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với tâm chưa được tu tập, cảm thọ sau khi sanh khởi thì làm cho tâm bị kích động. Tâm bị kích động, thì uốn cong thân, vặn vẹo, làm thân xoay chuyển. Và người ấy, với tâm chưa được tu tập, run rẩy, kêu lên, thét lên tiếng kêu ghê rợn. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy phàm nhân nhận biết cảm thọ thuộc thân luôn cả thuộc tâm.”

“Thưa ngài, vì lý do gì mà vị A-la-hán nhận biết một cảm thọ, thuộc thân không thuộc tâm?”

“Tâu đại vương, tâm của vị A-la-hán là đã được tu tập, đã khéo được tu tập, đã được rèn luyện, đã khéo được rèn luyện, biết nghe, có sự phục tùng. Vị ấy, trong khi bị tiếp xúc với cảm thọ khổ, nắm chắc ý nghĩ rằng: ‘là vô thường,’ rồi buộc tâm vào cột trụ của định. Được buộc chặt vào cột trụ của định, tâm ấy của vị ấy không rung chuyển, không dao động, được vững chãi, không bị tán loạn. Tuy nhiên, do sự lan rộng sức khuấy rối của cảm thọ, thân của vị ấy uốn cong, vặn vẹo, xoay chuyển. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy vị A-la-hán nhận biết một cảm thọ, thuộc thân không thuộc tâm.”

4. “Thưa ngài Nāgasena, về việc trong khi thân dao động mà tâm không dao động được gọi là điều kỳ diệu ở thế gian. Về việc này, xin ngài hãy nói cho trẫm lý do.”

“Tâu đại vương, giống như ở cội cây to lớn khổng lồ có đầy đủ thân, cành cây, và lá cây, khi bị vùi dập bởi sức mạnh của gió thì cành cây dao động, phải chăng thân của cây cũng dao động?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Evameva kho mahārāja arahā dukkhāya vedanāya phuṭṭho samāno aniccan ti daļham gaṇhāti, samādhitthamhe cittam upanibandhati. Tassa tam cittam samādhitthamhe upanibaddham na vedhati na calati, ṭhitam hoti avikkhittam. Tassa vedanāvīkāravippahrena kāyo ābhujati nibbhujati samparivattati. Cittam pana tassa na vedhati na calati, khandho viya mahārukhhassā ”ti.

“Acchariyam bhante nāgasena! Abbhutam bhante nāgasena! Na me evarūpo sabbakāliko dhammappadīpo ditṭhapubbo ”ti.

Arahato vedanāvediyanapañho chaṭṭho.

7. ABHISAMAYANTARĀYAPĀÑHO

1. “**Bhante nāgasena, idha yo koci gihī pārājikam ajjhāpanno bhaveyya, so aparena samayena pabbajeyya, attanā ’pi so na jāneyya: ‘Gihī pārājikam’ ajjhāpanno ’smī ’ti na pi tassa añño koci ācikkheyya: ‘Gihī pārājikam ajjhāpannosī ’ti, so ca tathattāya paṭipajjeyya, api nu tassa dhammābhismayo bhaveyyā ”ti?**

“Na hi mahārāja ”ti.

“Kena bhante kāraṇenā ”ti?

“Yo tassa hetu dhammābhismayāya so tassa samucchinno tasmā dhammābhismayo na bhavatī ”ti.

“Bhante nāgasena tumhe bhaṇatha: ‘Jānantassa kukkuccam hoti, kukkuce sati āvaraṇam hoti, āvate citte dhammābhismayo na hotī ’ti. Imassa pana ajānantassa akukkuccajātassa santacittassa viharato kena kāraṇena dhammābhismayo na hoti? Visamena visameneso pañho gacchati. Cintetvā vissajjhethā ”ti?

“Rūhati mahārāja sukaṭthe sukalale maṇḍakhette sāradam sukhasayitam bijan ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Api nu mahārāja tam yeva bijam ghanaselasilātale rūheyā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kissa pana mahārāja tam yeva bijam kalale rūhati, kissa ghanasele na rūhatī ”ti?

2. “**Natthi bhante tassa bijassa rūhanāya ghanasele hetu. Ahetunā bijam na rūhatī ”ti.**

“Evameva kho mahārāja yena hetunā tassa dhammābhismayo bhaveyya, so tassa hetu samucchinno. Ahetunā dhammābhismayo na hoti. Yathā vā pana mahārāja daṇḍa-ledḍu-laguḷa²-muggarā paṭhavyam ṭhānam-upagacchanti, api nu mahārāja teyeva daṇḍaledḍulaguḷamuggarā gagane ṭhānamupagacchanti ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

¹ gihipārājikam - Ma.

² lakuṭa - PTS, Sīmu.

“Tâu đại vương, tương tự y như thế vị A-la-hán trong khi bị tiếp xúc với cảm thọ khổ, nắm chắc ý nghĩ rằng: ‘là vô thường,’ rồi buộc tâm vào cột trụ của định. Được buộc chặt vào cột trụ của định, tâm ấy của vị ấy không rung chuyển, không dao động, được vững chãi, không bị tán loạn. Do sự lan rộng sức khuấy rối của cảm thọ, thân của vị ấy uốn cong, vặn vẹo, xoay chuyển. Tuy nhiên, tâm của vị ấy không rung chuyển, không dao động, tự như thân của cội cây to lớn vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, thật là kỳ diệu! Thưa ngài Nāgasena, thật là phi thường! Ngọn đèn Giáo Pháp có hình thức như vậy vào mọi lúc là chưa từng được thấy trước đây bởi trẫm.”

Câu hỏi về sự nhận biết cảm thọ của vị A-la-hán là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ CHƯƠNG NGẠI CỦA SỰ CHỨNG NGỘ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, ở đây có người tại gia nào đó phạm tội cực nặng,[*] người ấy vào lúc khác xuất gia, người ấy tự mình cũng không biết rằng: ‘Khi là người tại gia, ta đã phạm tội cực nặng;’ cũng không có ai nói cho người ấy rằng: ‘Khi là người tại gia, người đã phạm tội cực nặng.’ Và người ấy thực hành để chứng đạt Niết Bàn, phải chăng đối với người ấy có thể có sự chứng ngộ Giáo Pháp?”

“Tâu đại vương, không có.”

“Thưa ngài, vì lý do gì?”

“Điều kiện đưa đến sự chứng ngộ Giáo Pháp của người ấy đã bị đứt đoạn đối với người ấy, do đó không có sự chứng ngộ Giáo Pháp.”

“Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Đối với người biết thì có sự hối hận. Khi có sự hối hận thì có sự che lấp, khi tâm bị che lấp thì không có sự chứng ngộ Giáo Pháp.’ Tuy nhiên, người này trong khi không biết, thì đã không sanh lòng hối hận, sống có tâm an tịnh, vì lý do gì mà đối với người này thì không có sự chứng ngộ Giáo Pháp? Câu hỏi này quanh co khúc mắc. Xin ngài suy nghĩ rồi hãy trả lời.”

“Tâu đại vương, có phải hạt giống có phẩm chất, được ủ tốt đẹp sẽ nẩy mầm ở thửa ruộng mầu mỡ, được cày kỹ lưỡng, có bùn non?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, phải chăng chính hạt giống ấy có thể nẩy mầm ở bề mặt tảng đá cứng?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao cũng hạt giống ấy lại nẩy mầm ở bãi bùn, tại sao lại không nẩy mầm ở tảng đá cứng?”

2. “Thưa ngài, điều kiện cho việc nẩy mầm của hạt giống ấy không có ở tảng đá cứng. Do không có điều kiện, hạt giống không nẩy mầm.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế với điều kiện nào mà người ấy có sự chứng ngộ Giáo Pháp, điều kiện ấy đối với người ấy đã bị trừ tuyệt. Do không có điều kiện, thì không có sự chứng ngộ Giáo Pháp. Tâu đại vương, hoặc là giống như cây gậy, cục đất, cây côn, cái vồ đi đến việc trụ lại ở trái đất, phải chăng chính các cây gậy, cục đất, cây côn, cái vồ ấy đi đến việc trụ lại ở không trung?” “Thưa ngài, không có.”

“Kim panettha mahārāja kāraṇam, yena kāraṇena te yeva daṇḍa-ledḍu-laguṇa-muggarā paṭhavyam ṭhānamupagacchanti? Kena kāraṇena gagane na tiṭṭhantī ”ti?

“Natthi bhante tesam daṇḍaledḍulaguṇamuggarānam patiṭṭhānāya ākāse hetu. Ahetunā na tiṭṭhantī ”ti.

“Evameva kho mahārāja, tassa tena dosena abhisamayahetu samucchinno. Hetusamugghāte ahetunā abhisamayo na hoti. Yathā vā pana mahārāja thale aggi jalati, api nu kho mahārāja so yeva aggi udake jalatī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kim panettha mahārāja kāraṇam, yena kāraṇena so yeva aggi thale jalati? Kena kāraṇena udake na jalatī ”ti?

“Natthi bhante aggissa jalanāya udake hetu. Ahetunā na jalatī ”ti.

“Evameva kho mahārāja tassa tena dosena abhisamayahetu samucchinno. Hetusamugghāte ahetunā dhammābhismayo na hotī ”ti.

3. “Bhante nāgasena, punapetam attham cintehi. Na me tattha cittasaññatti bhavati ‘ajānantassa asati kukkuce āvaraṇam hotī ’ti. Kāraṇena maṇi saññāpehī ”ti.

“Api nu kho¹ mahārāja visam halāhalam ajānantenapi khāyitam jīvitam haratī ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja ajānantenapi kataṇ pāpam abhisamayantarāyakaram hoti. Api nu mahārāja aggi ajānitvā akkamantam ḍahatī ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja ajānantenapi kataṇ pāpam abhisamayantarāyakaram hoti. Api nu mahārāja ajānantam āsiviso ḍasitvā² jīvitam haratī ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja ajānantenapi kataṇ pāpam abhisamayantarāyakaram hoti. Nanu mahārāja kāliṅgarājā samaṇakolañño sattaratanaparikinno hatthiratanamabhiruyha kuladassanāya gacchanto ajānanto ’pi nāsakkhi bodhimandassa uparito gantum. Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena ajānantenapi kataṇ pāpam abhisamayantarāyakaram hoti ”ti.

“Jinabhāsitam bhante nāgasena kāraṇam na sakkā paṭikkositum. Eso ‘vetassa attho, tathā sampaticchāmī” ti.

Abhisamayantarāyapañho sattamo.

¹ kho - itisaddo Ma, PTS potthaksesu na dissate.

² ḍaṁsitvā - Ma.

“Tâu đại vương, vậy thì ở đây điều gì là lý do mà với lý do ấy chính các cây gậy, cục đất, cây côn, cái vồ ấy đi đến việc trụ lại ở trái đất? Vì lý do gì chúng không trụ lại ở không trung?”

“Thưa ngài, điều kiện cho việc trụ lại của các cây gậy, cục đất, cây côn, cái vồ ấy không có ở không trung. Do không có điều kiện, chúng không trụ lại.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế do tội lỗi ấy điều kiện của sự chứng ngộ đã bị đứt đoạn đối với người ấy. Khi điều kiện đã bị tiêu diệt, do không có điều kiện, thì không có sự chứng ngộ. Tâu đại vương, hoặc là giống như ngọn lửa phát cháy ở đất bằng, tâu đại vương, phải chăng chính ngọn lửa ấy phát cháy ở trong nước?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì ở đây điều gì là lý do mà với lý do ấy chính ngọn lửa ấy phát cháy ở đất bằng? Vì lý do gì nó không phát cháy ở trong nước?”

“Thưa ngài, điều kiện cho việc phát cháy của ngọn lửa không có ở trong nước. Do không có điều kiện, nó không phát cháy.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế do tội lỗi ấy điều kiện của sự chứng ngộ đã bị đứt đoạn đối với người ấy. Khi điều kiện đã bị tiêu diệt, do không có điều kiện, thì không có sự chứng ngộ.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, xin ngài hãy suy nghĩ lại về ý nghĩa này. Trẫm không có sự tin chắc ở tâm về trường hợp ấy là: ‘Đối với người không biết, khi không có sự hối hận, lại có sự che lấp.’ Hãy giúp cho trẫm hiểu bằng lý lẽ.”

“Tâu đại vương, phải chăng chất độc dữ dội đã được ăn vào mặc dầu không biết, cũng lấy đi mạng sống?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế việc ác đã được làm mặc dầu không biết, cũng là việc tạo ra chuồng ngai cho sự chứng ngộ. Tâu đại vương, phải chăng ngọn lửa cũng thiêu đốt người bước lên mà không biết?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế việc ác đã được làm mặc dầu không biết, cũng là việc tạo ra chuồng ngai cho sự chứng ngộ. Tâu đại vương, phải chăng rắn độc sau khi cắn người không biết (bản thân đã bị rắn cắn) cũng lấy đi mạng sống?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế việc ác đã được làm mặc dầu không biết, cũng là việc tạo ra chuồng ngai cho sự chứng ngộ. Tâu đại vương, quả là Samaṇakolañña, vua xứ Kāliṅga, được tùy tùng với bảy báu vật, sau khi cõi lên con voi báu, trong khi đi đến thăm gia đình, mặc dầu không biết cũng đã không thể di chuyển phía bên trên khu vực cội cây Bồ Đề. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy việc ác đã được làm, mặc dầu không biết, cũng là việc tạo ra chuồng ngai cho sự chứng ngộ.”

“Thưa ngài Nāgasena, không thể bác bỏ lý do đã được дăng Chiến Thắng giảng giải. Điều này đúng là ý nghĩa của việc ấy. Trẫm chấp nhận như thế.”

Câu hỏi về chuồng ngai của sự chứng ngộ là thứ bảy.

8. DUSSĀLAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, gihidussilassa ca samañadussilassa ca ko viseso? Kim nānākaraṇam? Ubhopete samasamagatikā? Ubhinnampi samasamo vipāko hoti? Udāhu kiñci nānākaraṇam atthī ”ti?

“Dasa ime mahārāja guṇā samañadussilassa gihidussilato visesena atirekā. Dasahi ca kāraṇehi uttarīm dakkhiṇam visodheti. Katame dasa guṇā samañadussilassa gihidussilato visesena atirekā?

Idha mahārāja samañadussilo buddhe sagāravo hoti, dhamme sagāravo hoti, saṅghe sagāravo hoti, sabrahmacāriṣu sagāravo hoti, uddesa-paripucchaya vāyamati, savanabahulo hoti, bhinnasiło ’pi mahārāja dussilo parisagato ākappam upaṭṭhapeti, garahabhaya kāyikam vācasikam rakkhati, padhānābhimukhamassa¹ hoti cittam, bhikkhusāmaññam upagato hoti. Karonto ’pi mahārāja samañadussilo pāpam paṭicchannam āvarati.² Yathā mahārāja itthi sapatikā niliyitvā rahasseneva pāpamāvarati, evameva kho mahārāja karonto ’pi samañadussilo pāpam paṭicchannam āvarati. Ime kho mahārāja dasa guṇā samañadussilassa gihidussilato visesena atirekā.

2. Katamehi dasahi kāraṇehi uttarīm dakkhiṇam visodheti? Avajja³-kavacadhāraṇatāyapi dakkhiṇam visodheti, isi-sāmañña-bhaṇḍulīṅga-dhāraṇato ’pi dakkhiṇam visodheti, saṅghasamayamanupavitthatāyapi dakkhiṇam visodheti, buddhadhammasaṅhasaraṇagatatayapi dakkhiṇam visodheti, padhānāsayaniketavāsītāyapi dakkhiṇam visodheti, jinasāsanadhana⁴pariyesanato ’pi dakkhiṇam visodheti, pavaradhammadesanato ’pi dakkhiṇam visodheti, dhammadīpagatiparāyaṇatāyapi dakkhiṇam visodheti. ‘Aggo buddho ’ti ekanta-ujudīhitāyapi dakkhiṇam visodheti, uposatha-samādānato ’pi dakkhiṇam visodheti. Imehi kho mahārāja dasahi kāraṇehi uttarīm dakkhiṇam visodheti.

Suvipanno ’pi mahārāja samañadussilo dāyakānam dakkhinam visodheti. Yathā mahārāja udakam subahalampi kalalakaddamarajojallam apaneti, evameva kho mahārāja suvipanno ’pi samañadussilo dāyakānam dakkhiṇam visodheti.

¹ padhānābhimukhañcassa - Ma.
² ācarati - Ma, PTS.

³ anavajja - Ma; avajjha - PTS.
⁴ jinasāsanadhara^o - Ma.

8. CÂU HỎI VỀ GIỚI HẠNH TỐI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, cái gì là sự phân biệt giữa người tại gia phá giới¹ và của Sa-môn phá giới? Cái gì là sự khác biệt? Có phải cả hai hạng này đều có cảnh giới tái sanh giống nhau? Có phải cả hai đều có quả thành tựu giống nhau? Hay là có cái gì đó khác nhau?”

“Tâu đại vương, mười đức tính này của vị Sa-môn phá giới là dư thừa cho sự phân biệt với người tại gia phá giới. Và sự cúng dường được trong sạch hơn bởi mười lý do. Mười đức tính nào của vị Sa-môn phá giới là dư thừa cho sự phân biệt với người tại gia phá giới?

Tâu đại vương, ở đây vị Sa-môn phá giới có sự tôn kính đức Phật; có sự tôn kính Giáo Pháp; có sự tôn kính Hội Chúng; có sự tôn kính những vị hành Phạm hạnh; ra sức trong việc đọc tụng và học hỏi; có nhiều sự lắng nghe (đa văn); tâu đại vương, vị có giới bị hỏng, có giới tồi, đi đến tập thể cung thể hiện tư cách; gìn giữ thân khẩu vì sợ sự chê trách; tâm của vị này có sự hướng đến việc nỗ lực; đã đến gần bản thể Sa-môn của vị tỳ khưu; tâu đại vương, trong khi làm điều ác vị Sa-môn phá giới thực hiện một cách giấu diếm. Tâu đại vương, giống như người nữ có chồng lén lút rồi thực hiện việc sái quấy một cách vô cùng bí mật. Tâu đại vương, tương tự y như thế trong khi làm điều ác vị Sa-môn phá giới thực hiện một cách giấu diếm. Tâu đại vương, mười đức tính này của vị Sa-môn phá giới là dư thừa cho sự phân biệt với người tại gia phá giới.

2. Sự cúng dường được trong sạch hơn bởi mười lý do nào? Sự cúng dường được trong sạch do việc mang lớp vỏ bọc không tội lỗi; sự cúng dường được trong sạch do việc mang đặc điểm đầu cạo tóc, là biểu hiện Sa-môn của ẩn sĩ; sự cúng dường được trong sạch do việc đã tham gia vào cuộc hội họp của Hội Chúng; sự cúng dường được trong sạch do việc đi đến nương nhờ đức Phật, Giáo Pháp, và Hội Chúng; sự cúng dường được trong sạch do việc đã cư ngụ ở tập thể có khuynh hướng nỗ lực; sự cúng dường được trong sạch do việc tẩm cầu tài sản Giáo Pháp của dâng Chiến Thắng; sự cúng dường được trong sạch do việc thuyết giảng Giáo Pháp cao quý; sự cúng dường được trong sạch vì mục đích tối hậu là việc đi đến hòn đảo Giáo Pháp; sự cúng dường được trong sạch do có quan điểm hoàn toàn chánh trực về: ‘Đức Phật là cao cả;’ sự cúng dường được trong sạch do việc thọ trì ngày *Uposatha*. Tâu đại vương, sự cúng dường được trong sạch hơn bởi mười lý do này.

Tâu đại vương, vị Sa-môn phá giới, mặc dầu bị phạm tội rõ ràng, cũng làm trong sạch sự cúng dường của các thí chủ. Tâu đại vương, giống như nước, mặc dầu sền sệt, cũng tẩy sạch bùn, lầy, bụi bặm, vết do. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị Sa-môn phá giới, mặc dầu bị phạm tội rõ ràng, cũng làm trong sạch sự cúng dường của các thí chủ.

¹ Lẽ ra nên dịch là ‘người tại gia có giới hạnh tồi’ và ‘Sa-môn có giới hạnh tồi’ (ND).

Yathā vā pana mahārāja uṇhodakam sukaṭhitampi¹ pajalantam mahantam aggikkhandham nibbāpeti, evameva kho mahārāja suvipanno 'pi samaṇadussilo dāyakānam dakkhiṇam visodheti.

Yathā vā pana mahārāja bhojanaṁ virasampi khudādubbalyam apaneti, evameva kho mahārāja suvipanno 'pi samaṇadussilo dāyakānam dakkhiṇam visodheti.

Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena² majjhimanikāya-varalañchake dakkhiṇāvibhaṅge veyyākaraṇe:

*'Yo sīlavā dussilesu dadāti dānam
dhammena laddham supasannacitto,
abhisaddham kammaphalam ulāram
sā dakkhiṇā dāyakato visujjhati'"*ti.

3. “Acchariyam bhante nāgasena! Abbhutam bhante nāgasena! Yāvatakanam³ mayam pañham apucchimha, tam tvam opammehi kāraṇehi vibhāvento amatamadhuram savanūpagam akāsi. Yathā nāma bhante sūdo vā sūdantevāsi vā tāvatakanam māṃsam labhitvā nānāvidhehi sambhārehi sampādetvā rājūpbhogam karoti, evameva kho bhante nāgasena yāvatakanam⁴ mayam pañham apucchimha, tam tvam opammehi kāraṇehi vibhāvetvā amatamadhuram savanūpagam akāsi”ti.

Dussīlapañho aṭhamo.

9. UDAKASATTAJĀVATĀPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, imam udakaṁ aggimhi tappamānam cicciṭāyati ciṭiciṭāyati saddāyati bahuvidhaṁ. Kinnu kho bhante nāgasena udakaṁ jīvati? Kim kīlamānam saddāyati? Udāhu aññena patipīlitam saddāyati”ti?

“Na hi mahārāja udakaṁ jīvati. Natthi udate jīvo vā satto vā. Api ca mahārāja aggisantāpavegassa mahantatāya udakaṁ cicciṭāyati ciṭiciṭāyati saddāyati bahuvidhan”ti.

“Bhante nāgasena idhekacce titthiyā ‘udakaṁ jīvati ’ti sitūdakam⁴ paṭikkhipitvā udakaṁ tāpetvā vekatikavekatikam⁵ paribhuñjanti, te tumhe garahanti paribhavanti: ‘Ekindriyam samaṇā sakyaputtiyā jīvam vihethentī ’ti. Tam tesam garahaṇam paribhavam vinodehi apanehi nicchārehī”ti.

¹ sukudhitampi - Ma.

² tathāgatena devātidevena - Ma; devātidevena - PTS.

³ tāvatakanam - Ma, PTS.

⁴ sitodakam - Ma.

⁵ vekatikavekatikam - Ma.

Tâu đại vương, hoặc là giống như nước nóng, mặc dầu đã được đun sôi dữ dội, cũng dập tắt được đám lửa lớn đang bốc cháy. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị Sa-môn phá giới, mặc dầu bị phạm tội rõ ràng, cũng làm trong sạch sự cúng dường của các thí chủ.

Tâu đại vương, hoặc là giống như thức ăn, mặc dầu vô vị, cũng xua đi sự suy nhược vì cơn đói. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị Sa-môn phá giới, mặc dầu bị phạm tội rõ ràng, cũng làm trong sạch sự cúng dường của các thí chủ.

Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở lời giải thích về sự phân loại cúng dường ở đoạn *Varalañchaka* (Dấu Ấn Cao Quý) thuộc *Majjhimanikāya* (Trung Bộ) rằng:

‘Người nào có giới hạnh dâng cúng vật thí (do của cải) đã đạt được hợp pháp đến những kẻ có giới hạnh tôi với tâm khéo tịnh tín, trong khi có đức tin thì quả của nghiệp là tốt bức; sự cúng dường ấy được trong sạch về phía người thí chủ.’

3. “Thưa ngài Nāgasena, thật là kỳ diệu! Thưa ngài Nāgasena, thật là phi thường! Chúng tôi đã hỏi câu hỏi có chừng ấy, thì ngài, trong khi giải thích nó bằng những ví dụ, bằng những lý lẽ, đã khiến cho vị ngọt của Bất Tử được lắng nghe. Thưa ngài, giống như người đầu bếp hoặc học trò của người đầu bếp, sau khi nhận được chừng ấy thịt thì đã sửa soạn với nhiều vật liệu các loại khác nhau, rồi làm ra món ăn cho đức vua. Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế chúng tôi đã hỏi câu hỏi có chừng ấy, thì ngài đã khi giải thích nó bằng những ví dụ, bằng những lý lẽ, và đã khiến cho vị ngọt của Bất Tử được lắng nghe.”

Câu hỏi về giới hạnh tôi là thứ tám.

9. CÂU HỎI VỀ VIỆC CÓ SINH MẠNG VÀ SỰ SỐNG CỦA NUỐC:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, nước này trong khi được đun nóng ở ngọn lửa thì kêu tí ta tí tách và phát ra âm thanh nhiều loại. Thưa ngài Nāgasena, vậy có phải nước sinh tồn? Có phải nước trong khi đùa giỡn thì phát ra âm thanh? Hay là trong khi bị vật khác quấy nhiễu thì phát ra âm thanh?**”

“Tâu đại vương, nước dĩ nhiên không sinh tồn. Không có sự sống hoặc sinh mạng ở nước. Tâu đại vương, thêm nữa do tính chất mạnh bạo của lực đốt nóng ở ngọn lửa khiến nước kêu tí ta tí tách và phát ra âm thanh nhiều loại.”

“Thưa ngài Nāgasena, ở đây một số ngoại đạo khuất từ nước lạnh (cho là): ‘Nước sinh tồn,’ nên đun nóng nước, và thọ dụng vật dơ bẩn. Những người ấy chê trách, xem thường các ngài rằng: ‘Các Sa-môn Thích tử hâm hại sự sống có một giác quan.’ Xin ngài hãy xua đi, đuổi đi, loại trừ đi sự chê trách, sự xem thường ấy của họ.”

“Na hi mahārāja udakam jīvati. Natthi mahārāja udate jīvo vā satto vā. Api ca mahārāja aggisantāpavegassa mahantatāya udakam cicciṭāyati ciṭīcīṭāyati saddāyati bahuvidhaṁ. Yathā mahārāja udakam sobbha-sara-sarita-daha-taṭāka-kandara-padara-udapāna-ninna-pokkharaṇīgataṁ vātātapavegassa mahantatāya pariyyādiyati parikkhayaṁ gacchati, api nu tattha udakam cicciṭāyati ciṭīcīṭāyati saddāyati bahuvidhan ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

2. “Yadi mahārāja udakam jīveyya, tatthāpi udakam saddāyeyya. Imināpi mahārāja kāraṇena jānāhi: ‘Natthi udate jīvo vā satto vā, aggisantāpavegassa mahantatāya udakam cicciṭāyati ciṭīcīṭāyati saddāyati bahuvidhan ’ti.

Aparampi mahārāja uttariṁ kāraṇam suṇohi: ‘Natthi udate jīvo vā satto vā, aggisantāpavegassa mahantatāya udakam saddāyatī ’ti. Yadā pana mahārāja udakam taṇḍulehi sammisitam bhājanagatam hoti pihitam uddhane atṭhapitam, api nu tattha udakam saddāyatī ”ti?

“Na hi bhante, acalam hoti santasantan ”ti.

“Tam yeva pana mahārāja udakam bhājanagatam aggim ujjāletvā uddhane ṭhapitam hoti, api nu tattha udakam acalam hoti santasantan ”ti?

“Na hi bhante, calati khubbhati luṭati āvilati, ūmijātam hoti, uddhamadho disāvidisam gacchati, uttarati patarati, pheṇamālī hotī ”ti.

“Kissa pana tam mahārāja pākatikam udakam na calati santasantam hoti? Kissa pana aggigatam calati khubbhati luṭati āvilati, ūmijātam hoti, uddhamadho disāvidisam gacchati, pheṇamālī hotī ”ti!¹

“Pākatikam bhante udakam na calati. Aggigatam pana udakam aggisantāpavegassa mahantatāya cicciṭāyati ciṭīcīṭāyati saddāyati bahuvidhan ”ti.

“Imināpi mahārāja kāraṇena jānāhi: ‘Natthi udate jīvo vā satto vā. Aggisantāpavegassa mahantatāya udakam saddāyatī ’ti.

3. Aparampi mahārāja uttariṁ kāraṇam suṇohi: ‘Natthi udate jīvo vā satto vā, aggisantāpavegassa mahantatāya udakam saddāyatī ’ti. Hoti tam mahārāja udakam ghare ghare udakavārakagatam pihitam ”ti.

“Āma bhante ”ti.

“Api nu tam mahārāja udakam calati khubbhati luṭati āvilati, ūmijātam hoti, uddhamadho disāvidisam gacchati, uttarati patarati, pheṇamālī hotī ”ti?

“Na hi bhante. Acalam tam hoti pākatikam udakavārakagatam udakan ”ti.

¹ uttarati patarati pheṇamālī hotī ti - Ma.

“Tâu đại vương, nước dĩ nhiên không sinh tồn. Tâu đại vương, không có sự sống hoặc sinh mạng ở nước. Tâu đại vương, thêm nữa do tính chất mạnh bạo về năng lực đốt nóng của ngọn lửa khiến nước kêu tí ta tí tách và phát ra âm thanh nhiều loại. Tâu đại vương, giống như nước tụ ở hố, ao, suối, hồ, vũng, hốc, khe, giếng, trũng, đầm sen bị cạn đi và biến mất vì tính chất mạnh bạo về năng lực của gió và sức nóng, trong trường hợp ấy có phải nước cũng kêu tí ta tí tách và phát ra âm thanh nhiều loại?”

“Thưa ngài, không có.”

2. “Tâu đại vương, nếu nước sinh tồn, trong trường hợp ấy nước cũng có thể phát ra âm thanh. Tâu đại vương, cũng vì lý do này xin ngài hãy nhận biết rằng: ‘Không có sự sống hoặc sinh mạng ở nước. Do tính chất mạnh bạo về năng lực đốt nóng của ngọn lửa khiến nước kêu tí ta tí tách và phát ra âm thanh nhiều loại.’

Tâu đại vương, xin ngài hãy lắng nghe thêm lý lẽ khác nữa (nói rằng): ‘Không có sự sống hoặc sinh mạng ở nước. Do tính chất mạnh bạo về năng lực đốt nóng của ngọn lửa khiến nước phát ra âm thanh.’ Tâu đại vương, khi nước được trộn với các hột gạo rồi được bỏ vào nồi, đây lại, chưa đặt lên bếp, trong trường hợp ấy có phải cũng nước phát ra âm thanh?’

“Thưa ngài, không có. Là không dao động, hoàn toàn yên tĩnh.”

“Tâu đại vương, trái lại cũng chính nước ấy được bỏ vào nồi, rồi châm lửa, đặt ở bếp, trong trường hợp ấy có phải nước là không dao động, hoàn toàn yên tĩnh?”

“Thưa ngài, không đúng. Nó dao động, bị khuấy động, chuyển động, dấy động, bị nổi sóng, di chuyển trên dưới khắp các hướng, trôi lên, trào ra, có màng bọt.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao nước ấy ở trạng thái bình thường lại không dao động, hoàn toàn yên tĩnh? Tại sao khi được đặt ở ngọn lửa thì lại dao động, bị khuấy động, chuyển động, dấy động, bị nổi sóng, di chuyển trên dưới khắp các hướng, có màng bọt?”

“Thưa ngài, nước ở trạng thái bình thường không dao động. Tuy nhiên, khi đặt ở ngọn lửa, do tính chất mạnh bạo về năng lực đốt nóng của ngọn lửa khiến nước kêu tí ta tí tách và phát ra âm thanh nhiều loại.”

“Tâu đại vương, cũng vì lý do này, xin ngài nhận biết rằng: ‘Không có sự sống hoặc sinh mạng ở nước. Do tính chất mạnh bạo về năng lực đốt nóng của ngọn lửa khiến nước phát ra âm thanh.’

3. Tâu đại vương, xin ngài hãy lắng nghe thêm lý lẽ khác nữa (nói rằng): ‘Không có sự sống hoặc sinh mạng ở nước. Do tính chất mạnh bạo về năng lực đốt nóng của ngọn lửa khiến nước phát ra âm thanh.’ Tâu đại vương, có phải nước ấy được để vào lu nước ở mỗi nhà rồi đây lại?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, phải chăng nước ấy cũng dao động, bị khuấy động, chuyển động, dấy động, bị nổi sóng, di chuyển trên dưới khắp các hướng, trôi lên, trào ra, có màng bọt?”

“Thưa ngài, không có. Nó không dao động, ở trạng thái bình thường, là nước đã được để vào lu nước.”

“Sutapubbam pana tayā mahārāja mahāsamudde udakam calati khubbhati luļati āvilati, ūmijātam hoti, uddhamadho disāvidisam gacchatī, uttarati patarati, pheṇamālī hoti, ussakkitvā¹ velāya paharati, saddāyati bahuvidhan ”ti?

“Āma bhante. Sutapubbam etam mayā diṭṭhapubbañca, mahāsamudde udakam hatthasatampi dve ’pi hatthasatāni gagane ussakkatī ”ti.

“Kissa mahārāja udakavārakagataṁ udakam na calati na saddāyati? Kissā pana mahāsamudde udakam calati saddāyati ”ti?

“Vātavegassa mahantatāya bhante mahāsamudde udakam calati saddāyati. Udakavārakagataṁ udakam aghaṭṭitam kehici ’pi na calati na saddāyati ”ti.

“Yathā mahārāja vātavegassa mahantatāya mahāsamudde udakam calati saddāyati, evameva² aggisantāpavegassa mahantatāya udakam saddāyati. Nanu mahārāja bheripokkharam sukkhaṁ sukkhena gocammena onaddhaṁ saddāyati ”ti?³

“Āma bhante ”ti.

“Api nu mahārāja bheriyā jīvo vā satto vā atthī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kissa pana mahārāja bheri saddāyati ”ti?

“Itthiyā vā bhante purisassa vā tajjena vāyāmenā ”ti.

“Yathā mahārāja itthiyā vā purisassa vā tajjena vāyāmena bheri saddāyati, evameva aggisantāpavegassa mahantatāya udakam saddāyati. Iminā ’pi mahārāja kāraṇena jānāhi: ‘Natthi udate jīvo vā satto vā, aggisantāpavegassa mahantatāya udakam saddāyati ’ti.

4. Mayhampi tāva mahārāja tava pucchitabbam atthi, evameso pañho suvinicchito hoti. Kinnu kho mahārāja sabbesu ’pi bhājaneshu⁴ udakam tappamānam saddāyati? Udāhu ekaccesu ‘yeva bhājaneshu⁵ tappamānam saddāyati ”ti?

“Na hi bhante sabbesu ’pi bhājaneshu udakam tappamānam saddāyati. Ekaccesuyeva bhājaneshu udakam tappamānam saddāyati ”ti.

“Tena hi mahārāja jahito ’si sakasamayaṁ. Paccāgato ’si mama visayaṁ, natthi udate jīvo vā satto vā ”ti.

¹ ussakkitvā ossakkitvā - Ma.

² evamevañ - PTS, evañ sabbattha.

³ gocammena onandhanti ti - Ma, PTS.

⁴ sabbehipi bhājanehi - Ma, PTS, evañ sabbattha.

⁵ ekaccehi yeva bhājanehi - Ma, PTS, evañ sabbattha.

“Tâu đại vương, vậy ngài có được nghe trước đây là nước ở đại dương dao động, bị khuấy động, chuyển động, dấy động, bị nổi sóng, di chuyển trên dưới khắp các hướng, trồi lên, trào ra, có màng bọt, vươn lên rồi vỗ vào bờ, phát ra âm thanh nhiều loại?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Điều này đã được trẫm nghe trước đây và đã được thấy trước đây là nước ở đại dương vươn lên không trung một trăm cánh tay thậm chí đến hai trăm cánh tay.”¹

“Tâu đại vương, tại sao nước được để vào lu nước không dao động, không phát ra âm thanh? Và tại sao nước ở đại dương lại dao động và phát ra âm thanh?”

“Thưa ngài, nước ở đại dương dao động, phát ra âm thanh vì tính chất mạnh bạo về năng lực của gió. Còn nước được để vào lu nước không bị kích động bởi bất cứ cái gì nên không dao động, không phát ra âm thanh.”

“Tâu đại vương, giống như nước ở đại dương dao động, phát ra âm thanh vì tính chất mạnh bạo về năng lực của gió, tương tự y như thế nước phát ra âm thanh vì tính chất mạnh bạo về năng lực đốt nóng của ngọn lửa. Tâu đại vương, thế không phải cái trống khô ráo, được phủ căng tấm da trâu khô ráo, thì phát ra âm thanh?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, phải chăng cũng có sự sống hoặc sinh mạng ở cái trống?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao cái trống lại phát ra âm thanh?”

“Thưa ngài, do sự ra sức phù hợp của người nữ hoặc người nam.”

“Tâu đại vương, giống như cái trống phát ra âm thanh do sự ra sức phù hợp của người nữ hoặc người nam, tương tự y như thế do tính chất mạnh bạo về năng lực đốt nóng của ngọn lửa khiến nước phát ra âm thanh. Tâu đại vương, cũng vì lý do này, xin ngài nhận biết rằng: ‘Không có sự sống hoặc sinh mạng ở nước. Do tính chất mạnh bạo về năng lực đốt nóng của ngọn lửa khiến nước phát ra âm thanh.’

4. Tâu đại vương, giờ đối với chúng tôi cũng có điều cần hỏi dành cho đại vương, như vậy thì câu hỏi này là khéo được giải quyết. Tâu đại vương, có phải nước ở tất cả các loại nồi phát ra âm thanh trong khi được đốt nóng, hay là phát ra âm thanh trong khi được đốt nóng chỉ ở một số loại nồi?”

“Thưa ngài, không phải nước ở tất cả các loại nồi phát ra âm thanh trong khi được đốt nóng, mà nước phát ra âm thanh trong khi được đốt nóng chỉ ở một số loại nồi.”

“Tâu đại vương, như thế thì ngài đã bỏ rơi cơ hội của mình. Ngài đã quay về lại vấn đề của tôi là: ‘Không có sự sống hoặc sinh mạng ở nước.’

¹ Hattha (cánh tay) là đơn vị đo chiều dài, bằng 0,5 mét. Như vậy, là 50 mét và 100 mét.

5. Yadi mahārāja sabbesu 'pi bhājanesu udakam tappamānam saddāyeyya, yuttamidam 'udakam jīvati 'ti vattum. Na hi mahārāja udakam dvayaṁ hoti: 'Yam saddāyati tam jīvati, Yam na saddāyati tam na jīvati 'ti. Yadi mahārāja udakam jīveyya, mahantānam hatthināgānam ussannakāyānam pabhinnānam sonḍāya ussiñcivā mukhe pakkhipitvā kucchiṁ pavesayantānam tampi udakam tesam dantantare khipiyamānam¹ saddāyeyya.

Hatthasatikā 'pi mahānāvā garukā bhārikā anekasatasahassabhāraparipūrā mahāsamudde vicaranti, tāhi 'pi khipiyamānam udakam saddāyeyya.

Mahatimanhata 'pi macchā anekasatayojanikakāyā timī timiṅgalā timirapiṅgalā abbhantare nimuggā mahāsamudde nivāsaṭṭhānatāya paṭivasantā mahā-udakadhārā ācamanti dhamanti ca. Tesampi tam dantantare 'pi udarantare 'pi khipiyamānam udakam saddāyeyya.

Yasmā ca kho mahārāja evarūpehi evarūpehi mahantehi patipīlanehi patipīlitam udakam na saddāyeyya,² tasmā 'pi natthi udake jivo vā satto vā 'ti, evametam mahārāja dhārehī "ti.

6. "Sādhu bhante nāgasena! Desāgato³ pañho anucchavikāya vibhattiyā vibhatto. Yathā nāma bhante nāgasena mahatimahaggham⁴ maṇiratanam chekam ācariyam kusalam sikkhitam maṇikāram pāpuṇitvā kittim labheyya thomanam pasamsam, muttaratanam vā muttikam, dussaratanam vā dussikam, lohitacandanaṁ vā gandhikam pāpuṇitvā kittim labheyya thomanam pasamsam. Evameva kho bhante nāgasena desāgato pañho anucchavikāya vibhattiyā vibhatto. Evametam tathā sampaṭicchāmī "ti.

Udakassa sattajīvatāpañho navamo.

Buddhavaggo paṭhamo samatto.

(Imasmīm vagge nava pañhā)

--ooOoo--

¹ cippiyamānam - Ma, PTS, evam sabbattha.

² saddāyati - Ma, PTS.

³ dosāgato - Ma, Sīhalavyākhyānusārena 'desatāgato 'ti khāyati.

⁴ mahaggham - Ma.

5. Tâu đại vương, nếu nước ở tất cả các loại nồi có thể phát ra âm thanh trong khi được đốt nóng, thì hợp lý để nói điều này: ‘Nước sinh tồn.’ Tâu đại vương, bởi vì nước không thuộc về hai trường hợp: ‘Cái nào phát ra âm thanh, cái ấy sinh tồn. Cái nào không phát ra âm thanh, cái ấy không sinh tồn.’ Tâu đại vương, nếu nước có thể sinh tồn, thì khi các con long tượng khổng lồ, có thân hình kềnh càng, bị lén cơn, sau khi hút nước lên bằng vòi, bỏ vào miệng, nuốt vào bụng, nước ấy, trong khi được lùa qua kẽ răng của chúng, cũng có thể phát ra âm thanh.

Và chiếc thuyền lớn (dài) một trăm cánh tay, nặng nề, loại chở hàng, được chất đầy với hàng trăm ngàn kiện hàng, du hành ở đại dương, nước trong khi bị tung tóe bởi những chiếc thuyền cũng có thể phát ra âm thanh.

Ngay cả những con cá to lớn khổng lồ có thân hình hàng trăm do-tuần, là cá ông, cá voi, cá ông voi, trong khi cư ngụ với chỗ ngụ cố định, chìm vào ở bên trong lòng đại dương, hút vào và phun ra những ngụm nước lớn. Nước ấy, trong khi được lùa qua kẽ răng vào bên trong bao tử của chúng, cũng có thể phát ra âm thanh.

Tâu đại vương, bởi vì nước có thể phát ra âm thanh khi bị chèn ép bởi những sự chèn ép dữ dội có những hình thức thế khác, vì thế ‘không có sự sống hoặc sinh mạng ở nước.’ Tâu đại vương, đại vương hãy ghi nhớ điều này như thế.”

6. “Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Được hỏi đúng nơi, câu hỏi đã được phân giải với sự phân giải một cách thích đáng. Thưa ngài Nāgasena, giống như viên ngọc quý ma-ni có giá trị vô cùng lớn lao, sau khi đến với người thợ ngọc ma-ni thành thạo, bậc thầy, khéo léo, được học tập, thì có thể nhận được sự nổi tiếng, sự tán dương, sự ca tụng; hay là viên bảo ngọc trân châu với người thợ ngọc trai, hay là xấp vải quý với người buôn vải, hay là trầm hương đỏ sau khi đến với nhà buôn hương liệu thì có thể nhận được sự nổi tiếng, sự tán dương, sự ca tụng. Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế được hỏi đúng nơi, câu hỏi đã được phân giải với sự phân giải một cách thích đáng. Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc có sinh mạng và sự sống của nước là thứ chín.

Phẩm Đức Phật được đây đủ là phẩm thứ nhất.

(Ở phẩm này có chín câu hỏi)

--ooOoo--

II. NIPPAPAÑCAVAGGO

1. NIPPAPAÑCAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, bhāsitampetam bhagavatā: ‘Nippapañcārāmā bhikkhave viharatha nippapañcaratino ’ti. Katamantam nippapañcan ”ti?

“Sotāpattiphalaṁ mahārāja nippapañcaṁ, sakadāgāmiphalaṁ nippapañcaṁ, anāgāmiphalaṁ nippapañcaṁ, arahattaphalaṁ nippapañcaṁ ”ti.

“Yadi bhante nāgasena sotāpattiphalaṁ nippapañcaṁ, sakadāgāmiphalaṁ, anāgāmiphalaṁ, arahattaphalaṁ¹ nippapañcaṁ, kissa pana ime bhikkhū uddisanti paripucchanti suttam geyyam veyyākaraṇam gātham udānam itivuttakam jātakam abbhutadhammaṁ vedallam, navakammaṇa paṭibujjhanti dānena ca pūjāya ca? Nanu te jinapatikkhittam kammaṁ karontī ”ti?

2. “Ye te mahārāja bhikkhū uddisanti paripucchanti suttam geyyam veyyākaraṇam gātham udānam itivuttakam jātakam abbhutadhammaṁ vedallam, navakammaṇa paṭibujjhanti dānena ca pūjāya ca, sabbe te nippapañcassa pattiyaṁ karonti.

Ye te mahārāja sabhāvaparisuddhā pubbe vāsitavāsanā te ekacittakkhaṇena nippapañcā honti. Ye pana te bhikkhū mahārajakkhā te imehi payogehi nippapañcā honti.

Yathā mahārāja eko puriso khette bījam ropetvā attano yathābalaviriyena vinā pākāravatiyā dhaññam uddhareyya, eko puriso khette bījam ropetvā vanam pavisitvā kaṭṭhañca sākhañca chinditvā vatipākāram katvā dhaññam uddhareyya, yā tattha tassa vatipākārapariyesanā, sā dhaññatthāya. Evameva kho mahārāja ye te sabhāvaparisuddhā pubbe vāsitavāsanā te ekacittakkhaṇena nippapañcā honti, vinā vatipākāram puriso viya dhaññuddhāro. Ye pana te bhikkhū mahārajakkhā te imehi payogehi nippapañcā honti, vatipākāram katvā puriso viya dhaññuddhāro.

Yathā vā pana mahārāja mahatimahante ambarukkhamatthake phala-piṇḍi bhaveyya, atha tattha yo koci iddhimā āgantvā tassa phalaṁ hareyya, yo pana tattha aniddhimā so kaṭṭhañca valliñca chinditvā nisseṇīm bandhitvā tāya tam rukkham abhirūhitvā phalaṁ hareyya, yā tattha tassa nisseṇipariyesanā sā phalatthāya.

¹ sakadāgāmi-anāgāmi-arahattaphalaṁ - Ma, PTS.

II. PHẨM KHÔNG CHƯỚNG NGẠI:

1. CÂU HỎI VỀ PHÁP KHÔNG CHƯỚNG NGẠI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến: ‘Này các tỳ khưu, các ngươi hãy sống có sự vui thích ở pháp không chướng ngại, có sự thích thú ở pháp không chướng ngại.’ Pháp không chướng ngại ấy là pháp nào?”

“Tâu đại vương, quả vị Nhập Lưu là pháp không chướng ngại, quả vị Nhất Lai là pháp không chướng ngại, quả vị Bất Lai là pháp không chướng ngại, quả vị A-la-hán là pháp không chướng ngại.”

“Thưa ngài Nāgasena, nếu quả vị Nhập Lưu là pháp không chướng ngại, quả vị Nhất Lai, quả vị Bất Lai, quả vị A-la-hán là pháp không chướng ngại, vậy thì tại sao các vị tỳ khưu này lại đọc tụng, lại học hỏi về (chín thể loại:) *suttam, geyyam, veyyākaraṇam, gāthā, udānam, itivuttakam, jātakam, abbhutadhammaṁ, vedallam*,[*] lại bị chướng ngại vì công trình mới, vì việc bố thí, và vì việc cúng dường? Không lẽ các vị lại tiến hành công việc đã bị đắng Chiến Thắng từ khước?”

2. “Tâu đại vương, những vị tỳ khưu nào đọc tụng, học hỏi về (chín thể loại:) *suttam, geyyam, veyyākaraṇam, gāthā, udānam, itivuttakam, jātakam, abbhutadhammaṁ, vedallam*, bị chướng ngại vì công trình mới, vì việc bố thí, và vì việc cúng dường, tất cả những vị ấy làm nhằm đạt được pháp không chướng ngại.

Tâu đại vương, những vị nào được trong sạch tự bản chất, có sự huân tập đã được trải qua ở thời quá khứ, những vị ấy trong một chập tâm thì có được pháp không chướng ngại. Trái lại, những vị tỳ khưu nào với tâm nhìn có nhiều bụi, những vị ấy có được pháp không chướng ngại với các sự gắng sức này.

Tâu đại vương, giống như một người nam sau khi gieo hạt giống ở thửa ruộng, rồi trồng trọt cây lúa bằng sức mạnh và nỗ lực của bản thân, không cần tường thành và hàng rào. Một người nam (khác) sau khi gieo hạt giống ở thửa ruộng, thì đi vào rừng chặt cành cây và nhánh cây làm hàng rào và tường, rồi trồng trọt cây lúa; trong trường hợp ấy việc tâm cầu hàng rào và tường thành của người ấy là vì mong muốn đạt được cây lúa. Tâu đại vương, tương tự y như thế những vị nào được trong sạch tự bản chất, có sự huân tập đã được trải qua ở thời quá khứ, những vị ấy trong một chập tâm thì có được pháp không chướng ngại, tự như người nam có sự trồng trọt cây lúa không cần hàng rào và tường thành. Trái lại, những vị tỳ khưu nào với tâm nhìn có nhiều bụi, những vị ấy có được pháp không chướng ngại với các sự gắng sức này, ví như người nam có sự trồng trọt cây lúa sau khi đã làm hàng rào và tường thành.

Tâu đại vương, hoặc là giống như có chùm trái ở ngọn cây xoài cao to vĩ đại, rồi một người nào đó, có thần thông, sau khi đi đến nơi ấy có thể hái trái của cây ấy. Trái lại, tại nơi ấy người nào không có thần thông, người ấy chặt cành cây và dây leo rồi buộc thành cái thang, nhờ nó leo lên cây ấy, rồi hái trái; trong trường hợp ấy, việc tâm cầu cái thang của người ấy là vì mong muốn đạt được trái cây.

Evameva kho mahārāja ye te sabhāvaparisuddhā pubbe vāsitavāsanā te ekacittakkhanena nippapañcā honti, iddhimā viya rukkhaphalam haranto. Ye pana te bhikkhū mahārajakkhā te iminā payogena saccāni abhisamenti, nisseṇiyā viya puriso rukkhaphalam haranto.

3. Yathā vā pana mahārāja eko puriso atthakaraṇiko ekako yeva sāmikam upagantvā attham sādheti, eko dhanavā dhanavasena parisam vaḍḍhetvā parisāya attham sādheti, yā tattha tassa parisapariyesanā sā atthatthāya. Evameva kho mahārāja ye te sabhāvaparisuddhā pubbe vāsitavāsanā, te ekacittakkhanena chasu abhiññāyu vasibhāvam pāpuṇanti puriso viya ekako atthasiddhiṃ karonto. Ye pana te bhikkhū mahārajakkhā te imehi payogehi sāmaññatthamabhisādhenti, parisāya viya puriso atthasiddhiṃ karonto.

4. Uddeso 'pi mahārāja bahukāro, paripucchā 'pi bahukārā, navakammampi bahukāram, dānampi bahukāram, pūjā 'pi bahukārā tesu tesu karaṇyesu.

Yathā mahārāja puriso rājūpasevī katāvī amacca-bhaṭa-balatthadovārika-anīkaṭha-pārisajjajanehi, te tassa karaṇīye anuppatte sabbe 'pi upakārā honti. Evameva kho mahārāja uddeso 'pi bahukāro, paripucchā 'pi bahukārā, navakammampi bahukāram, dānampi bahukāram, pūjāpi bahukārā tesu tesu karaṇyesu.

Yadi mahārāja sabbe 'pi abhijātiparisuddhā bhaveyyum, anusāsanena¹ karaṇīyam na bhaveyya. Yasmā ca kho mahārāja savāṇena karaṇīyam hoti, therō mahārāja sāriputto aparimitamasaṅkheyayakappam upādāya upacitakusalamūlo paññāya koṭīm gato, so 'pi vinā savāṇena nāsakkhi āsavakkhayam pāpuṇitum. Tasmā mahārāja bahukāram savanam, tathā uddeso 'pi paripucchā 'pi. Tasmā uddesaparipucchā 'pi nippapañcā asaṅkhatā "ti.²

"Sunijjhāpito bhante nāgasena pañho. Evametam tathā sampaṭicchāmī "ti.

Nippapañcapañho paṭhamo.

¹ anusāsanena - Sīmu.

² saṅkhatā ti - Ma.

Tâu đại vương, tương tự y như thế những vị nào được trong sạch tự bản chất, có sự huân tập đã được trải qua ở thời quá khứ, những vị ấy trong mộtchap tâm thì có được pháp không chướng ngại, tự như người có thần thông hái được trái cây. Trái lại, những vị tỳ khưu nào với tầm nhìn có nhiều bụi, những vị ấy chứng ngộ các Chân Lý với các sự gắng sức này, tự như người nam hái được trái cây nhờ vào cái thang.

3. Tâu đại vương, hoặc là giống như một người nam là người làm theo chỉ tiêu, chỉ một mình đi đến gặp người chủ rồi hoàn thành chỉ tiêu. Một người (khác) có tài sản, phát triển đồ chúng nhờ vào năng lực của tài sản, rồi hoàn thành chỉ tiêu cùng với đồ chúng; trong trường hợp ấy việc tầm cầu đồ chúng của người ấy là vì mong muốn đạt được chỉ tiêu. Tâu đại vương, tương tự y như thế những vị nào được trong sạch tự bản chất, có sự huân tập đã được trải qua ở thời quá khứ, những vị ấy trong một chap tâm thì đạt được bản thể năng lực ở sáu Thắng Trí ví như người nam một mình thực hiện việc thành tựu chỉ tiêu. Trái lại, những vị tỳ khưu nào với tầm nhìn có nhiều bụi, những vị ấy hoàn thành mục tiêu của bản thể Sa-môn với các sự gắng sức này, tự như người nam thực hiện việc thành tựu chỉ tiêu cùng với đồ chúng.

4. Tâu đại vương, việc đọc tụng cũng có nhiều lợi ích, việc học hỏi cũng có nhiều lợi ích, việc xây dựng công trình mới cũng có nhiều lợi ích, việc bố thí cũng có nhiều lợi ích, việc cúng dường cũng có nhiều lợi ích cho những người này, những người nọ có công việc cần phải làm.

Tâu đại vương, giống như người nam hầu cận đức vua, có công việc đã được hoàn thành nhờ vào các quan đại thần, nhân công, binh lính, người giữ cổng, lính gác, quần thần, dân chúng, đối với người ấy khi công việc cần làm chưa đạt được thì tất cả những người ấy đều là những sự trợ giúp. Tâu đại vương, tương tự y như thế việc đọc tụng cũng có nhiều lợi ích, việc học hỏi cũng có nhiều lợi ích, việc xây dựng công trình mới cũng có nhiều lợi ích, việc bố thí cũng có nhiều lợi ích, việc cúng dường cũng có nhiều lợi ích cho những người này, những người nọ có công việc cần phải làm.

Tâu đại vương, nếu tất cả đều được thanh tịnh ở dòng dõi, có thể không có việc cần phải làm với việc chi dạy. Tâu đại vương, và bởi vì có việc cần phải làm với việc lắng nghe. Tâu đại vương, trưởng lão Sāriputta, có thiện căn đã được tích lũy liên quan đến vô lượng kiếp, không thể đếm được, đã đạt đến tột đỉnh của trí tuệ, ngay cả vị ấy không có sự lắng nghe cũng không thể đạt được sự diệt tận các lậu hoặc. Tâu đại vương, vì thế việc lắng nghe cũng có nhiều lợi ích, việc đọc tụng, việc học hỏi cũng như thế. Vì thế, việc đọc tụng và học hỏi là pháp không chướng ngại, là pháp không tạo tác.”

“Thưa ngài Nāgasena, câu hỏi đã được giải quyết khéo léo. Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về pháp không chướng ngại là thứ nhất.

2. GIHĪ-ARAHANTAPAÑHO

1. “**Bhante nāgasena tumhe bhaṇatha: ‘Yo gihī arahattam patto, dvevā ’ssa gatiyo bhavanti anaññā, tasmiṇ yeva divase pabbajati vā parinibbāyati vā, na so divaso sakkā atikkametun** ”ti. Sace so bhante nāgasena tasmiṇ divase ācariyam vā upajjhāyam vā pattacīvaraṁ vā na labhetha, api nu so arahā sayam vā pabbajeyya, divasam vā atikkāmeyya? Añño vā koci arahā iddhimā āgantvā tam pabbajeyya? Parinibbāyeyya vā ”ti?

“Na so mahārāja arahā sayam pabbajeyya, sayam pabbajanto theyyam āpajjati. Na ca divasam atikkameyya. Aññassa arahantassa āgamanam bhaveyya vā na vā bhaveyya, tasmiṇ yeva divase parinibbāyeyyā ”ti.

2. “Tena hi bhante nāgasena arahattassa santabhāvo vijahito hoti, yena adhigatassa jīvitahāro bhavatī ”ti?

“Visamam mahārāja gihilingam. Visame liṅge liṅgadubbalatāya arahattam patto gihī tasmiṇ yeva divase pabbajati vā parinibbāyati vā. Neso mahārāja doso arahattassa, gihilingasseso doso, yadidam liṅgadubbalatā.

Yathā mahārāja bhojanam sabbasattānam āyupālakam jīvitarakkhakam visamakotthassa mandadubbalagahaṇikassa avipākena jīvitam harati. Neso mahārāja doso bhojanassa, kotthasseso doso, yadidam aggidubbalatā. Evameva kho mahārāja visame liṅge liṅgadubbalatāya arahattam patto gihī tasmiṇ yeva divase pabbajati vā parinibbāyati vā. Neso mahārāja doso arahattassa, gihilingasseso doso, yadidam liṅgadubbalatā.

3. Yathā vā pana mahārāja parittam tiṇasalākam upari garuke pāsāne ṛhapite dubbalatāya bhijjivtā patati. Evameva kho mahārāja arahattam patto gihī tena liṅgena arahattam dhāretum asakkonto tasmiṇ yeva divase pabbajati vā parinibbāyati vā.

Yathā vā pana mahārāja puriso abalo dubbalo nihinajacco parittapuñño mahatimahārajjam labhitvā khaṇena paripaṭati paridhamṣati osakkati, na sakkoti issariyam dhāretum. Evameva kho mahārāja arahattam patto gihī tena liṅgena arahattam dhāretum na sakkoti. Tena kāraṇena tasmiṇ yeva divase pabbajati vā parinibbāyati vā ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Evametaṁ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Gihī-arahantapañho dutiyo.

2. CÂU HỎI VỀ NGƯỜI TẠI GIA CHỨNG A-LA-HÁN:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Người tại gia nào đạt đến phẩm vị A-la-hán, đối với vị này chỉ có hai lối đi không có lối khác: xuất gia nội trong ngày ấy, hoặc viên tịch Niết Bàn; ngày ấy là không thể vượt qua.’**” Thưa ngài Nāgasena, nếu vị ấy, trong ngày hôm ấy, không có được thầy tuyên ngôn, hoặc thầy tế độ, hoặc y và bình bát, có phải vị A-la-hán ấy có thể tự mình xuất gia, hoặc có thể để cho ngày ấy trôi qua? Hoặc có vị nào khác, là A-la-hán, có thần thông, đi đến rồi cho vị ấy xuất gia? Hoặc có thể viên tịch Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, vị A-la-hán ấy không thể tự mình xuất gia, trong khi tự mình xuất gia thì phạm vào việc trộm cắp (hình tướng). Và không thể để cho ngày ấy trôi qua. Nếu có thể hoặc không thể có việc đi đến của vị A-la-hán khác, thì sẽ viên tịch Niết Bàn nội trong ngày ấy.”

2. “Thưa ngài Nāgasena, như thế thì bản thể an tịnh của vị A-la-hán là bị bỏ đi, bởi vì có sự lấy đi mạng sống của vị đã chứng đắc.”

“Tâu đại vương, hình tướng tại gia là không tương xứng. Khi hình tướng là không tương xứng, do tính chất yếu ớt của hình tướng, người tại gia đạt được phẩm vị A-la-hán (phải) xuất gia, hoặc viên tịch Niết Bàn nội trong ngày ấy. Tâu đại vương, điều ấy không phải là sự sai trái của phẩm vị A-la-hán, điều ấy là sự sai trái của hình tướng tại gia, tức là tính chất yếu ớt của hình tướng.

Tâu đại vương, giống như vật thực là vật hộ trì tuổi thọ, là vật duy trì mạng sống của tất cả chúng sanh, nhưng lại lấy đi mạng sống của người có bao tử không điều hòa, có sự hấp thụ trì trệ yếu đuối, vì không tiêu hóa được. Tâu đại vương, điều ấy không phải là sự sai trái của vật thực, điều ấy là sự sai trái của bao tử, tức là tính chất yếu ớt của lửa. Tâu đại vương, tương tự y như thế khi hình tướng là không tương xứng, do tính chất yếu ớt của hình tướng, người tại gia đạt được phẩm vị A-la-hán (phải) xuất gia, hoặc viên tịch Niết Bàn nội trong ngày ấy. Tâu đại vương, điều ấy không phải là sự sai trái của phẩm vị A-la-hán, điều ấy là sự sai trái của hình tướng tại gia, tức là tính chất yếu ớt của hình tướng.

3. Tâu đại vương, hoặc là giống như cọng cỏ nhỏ nhoi khi bị tảng đá nặng đặt lên trên, thì bị dập nát, đổ xuống vì tính chất yếu ớt. Tâu đại vương, tương tự y như thế người tại gia đạt được phẩm vị A-la-hán, vì hình tướng ấy không thể nâng đỡ phẩm vị A-la-hán, nên (phải) xuất gia nội trong ngày ấy, hoặc viên tịch Niết Bàn.

Tâu đại vương, hoặc là giống như người nam không có sức mạnh, yếu đuối, có dòng dõi thấp kém, phuộc báu nhỏ nhoi, sau khi đạt được vương quốc to lớn khổng lồ, trong khoảnh khắc sập đổ, tiêu hoại, thối lui, không thể duy trì vương quyền. Tâu đại vương, tương tự y như thế người tại gia đạt được phẩm vị A-la-hán, vì hình tướng ấy không thể nâng đỡ phẩm vị A-la-hán, nên (phải) xuất gia nội trong ngày ấy, hoặc viên tịch Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về người tại gia chứng A-la-hán là thứ nhì.

3. ARAHATO SATISAMMOSAPAÑHO

1. “**Bhante nāgasena atthi arahato satisammoso** ”ti?

“Vigatasatisammosā kho mahārāja arahanto, natthi arahantānam satisammoso ”ti.

“Āpajjeyya pana bhante arahā āpattin ”ti?

“Āma mahārājā ”ti.

“Kismiṃ vatthusmin ”ti?

“Kuṭikāre mahārāja sañcaritte vikāle kālasaññāya pavārite appavārita-saññāya anatiritte atirittasaññāyā ”ti.

“Bhante nāgasena tumhe bhaṇatha: ‘Ye āpattiṃ āpajjanti, te dvīhi kāraṇehi āpajjanti, anādariyena vā ajānantena¹ vā ’ti. Api nu kho bhante arahato anādariyam hoti, yaṃ arahā āpattiṃ āpajjati ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

“Yadi bhante nāgasena arahā āpattiṃ āpajjati, natthi ca arahato anādariyam, tena hi atthi arahato satisammoso ”ti?

“Natthi mahārāja arahato satisammoso, āpattiṃ ca arahā āpajjati ”ti.

“Tena hi bhante kāraṇena maṃ saññāpehi. Kiṃ tattha kāraṇan ”ti?

2. “Dve ‘me mahārāja kilesā: lokavajjam paññattivajjañcā ’ti. Katamaṃ mahārāja lokavajjam? Dasa akusalakammapathā. Idam vuccati lokavajjam. Katamaṃ paññattivajjam? Yaṃ loke atthi samaṇānam ananucchavikam ananulomikam, gihinam anavajjam, tattha bhagavā sāvakānam sikkhāpadam paññāpeti yāvajīvam anatikkamanīyam. Vikālabhojanam mahārāja lokassa anavajjam, tam jinasāsane vajjam. Bhūtagāmavikopanam mahārāja lokassa anavajjam, tam jinasāsane vajjam. Udake hassadhammam mahārāja lokassa anavajjam, tam jinasāsane vajjam. Iti evarūpāni evarūpāni mahārāja jinasāsane vajjāni. Idam vuccati paññattivajjam.

Yaṃ kilesam² lokavajjam, abhabbo khīnāsavo tam ajjhācaritum. Yaṃ kilesam paññattivajjam, tam ajānanto āpajjeyya. Avisayo mahārāja ekaccassa arahato sabbam jānitum, na hi tassa balam atthi sabbam jānitum.

¹ ajānanena - Ma, PTS.

² yaṃ kilesam - itisaddo Ma. potthake natthi.

3. CÂU HỎI VỀ SỰ THẤT NIỆM CỦA VỊ A-LA-HÁN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, có sự thất niệm đối với vị A-la-hán?”

“Tâu đại vương, các vị A-la-hán có các sự thất niệm đã được xa lìa. Đối với các vị A-la-hán không có sự thất niệm.”

“Thưa ngài, phải chăng vị A-la-hán có thể vi phạm tội?”

“Tâu đại vương, đúng vậy.”

“Về sự việc gì?”

“Tâu đại vương, về việc làm cốc liêu, về việc mai mối, vào lúc sáu thời (lâm) tưởng là lúc đúng thời, về vị đã ngăn (lâm) tưởng là chưa ngăn (vật thực dâng thêm), không phải thức ăn thừa (lâm) tưởng là thức ăn thừa.”¹

“Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Những vị nào phạm tội, những vị ấy phạm bởi hai lý do: Vì không tôn trọng hoặc là do không biết.’ Thưa ngài, có phải việc vị A-la-hán phạm tội là vì vị A-la-hán có sự không tôn trọng?”

“Tâu đại vương, không đúng.”

“Thưa ngài Nāgasena, nếu vị A-la-hán phạm tội, và không có sự không tôn trọng ở vị A-la-hán, như thế thì có sự thất niệm ở vị A-la-hán?”

“Tâu đại vương, không có sự thất niệm ở vị A-la-hán, và có việc vị A-la-hán phạm tội.”

“Thưa ngài, như thế thì xin ngài hãy giúp cho trẫm hiểu bằng lý lẽ. Ở đây, cái gì là lý do?”

2. “Tâu đại vương, đây là hai loại ô nhiễm: ‘Tội lỗi đối với thế gian và tội lỗi do sự quy định.’ Tâu đại vương, tội lỗi đối với thế gian là việc nào? Mười loại nghiệp bất thiện. Việc này được gọi là tội lỗi đối với thế gian. Tội lỗi do sự quy định là việc nào? Việc nào ở thế gian là không đúng đắn, không hợp lẽ đối với hàng Sa-môn, nhưng không phải là tội lỗi đối với hàng tại gia, trong trường hợp ấy đức Thế Tôn quy định điều học cho các đệ tử, cho đến trọn đời không được vượt qua. Tâu đại vương, vật thực sáu giờ không là tội lỗi đối với thế gian, điều ấy là tội lỗi ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng. Việc làm tổn thương thảo mộc không là tội lỗi đối với thế gian, điều ấy là tội lỗi ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng. Việc chơi giỡn ở trong nước không là tội lỗi đối với thế gian, điều ấy là tội lỗi ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng. Tâu đại vương, các hình thức như thế và tương tự là các tội lỗi ở Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng. Việc này được gọi là tội lỗi do sự quy định.

Loại ô nhiễm nào là tội lỗi đối với thế gian, bậc Lậu Tận không thể vi phạm việc ấy; còn loại ô nhiễm nào là tội lỗi do sự quy định, trong khi không biết, có thể vi phạm việc ấy. Tâu đại vương, đối với một vị A-la-hán thì không có trình độ để biết tất cả, bởi vì đối với vị ấy không có năng lực để biết tất cả.

¹ Các tội theo thứ tự là: *sanghādisesa 6, sanghādisesa 5, pācittiya 37* (thọ thực lúc sáu thời) và *85* (đi vào làng lúc sáu thời), *pācittiya 36, pācittiya 35* (ND).

Anaññatām mahārāja arahato itthipurisānam nāmampi gottampi, maggo 'pi tassa mahiyā anaññato. Vimuttiṁ yeva mahārāja ekacco arahā jāneyya. Chaṭṭabhiñño arahā sakavisayam jāneyya. Sabbaññū mahārāja tathāgato 'va sabbam jānatī "ti.

"Sādu bhante nāgasena! Evametañ tathā sampaṭicchāmī "ti.

Arahato satisammosapañho tatiyo.

4. LOKE NATTHIBHĀVAPAÑHO

1. "Bhante nāgasena, dissanti loke buddhā, dissanti pacceka-buddhā, dissanti tathāgatasāvakā, dissanti cakkavattirājāno, dissanti padesarājāno, dissanti devamanussā, dissanti sadhanā, dissanti adhanā dissanti sugatā, dissanti duggatā, dissati purisassa itthiliṅgam pātubhūtam, dissati itthiyā purisaliṅgam pātubhūtam, dissati sukatañ dukkatañ kammañ, dissanti kalyāṇapāpakānam kammānam viñpākūpabhogino sattā. Atthi loke sattā aṇḍajā jalābuñā saṃsedajā opapātikā, atthi sattā apadā dipadā catuppadā bahuppadā. Atthi loke yakkhā rakkhasā kumbhaṇḍā asurā dānavā gandhabbā petā pisācā, atthi kinnarā mahoragā nāgā supaṇñā siddhā vijjādharā, atthi hatthī assā gāvo mahisā¹ otṭhā gadrabhā ajā elakā migā sūkarā sīhā byagghā dīpī acchā kokā taracchā soñā sigālā,² atthi bahuvidhā sakuñā, atthi suvaṇṇam rajatañ muttā mañi sañkho silā pavālañ lohitānko masāragallam veluriyo vajiram phalikam kālaloham tambaloham vaṭṭaloham kamaloham, atthi khomam koseyyam kappasikam sānam bhaṅgam kambalam, atthi sālī vihi yavo kañgu kudrūso varako godhūmo muggo māso tilam kulattham, atthi mūlagandho sāragandho pheggugandho tacagandho pattagandho pupphagandho phalagandho sabbagandho, atthi tiṇa-latā-gaccha-rukkha-osadhi-vanaspati³-nadi-pabbata-samudda-maccha-kacchapā. Sabbam loke atthi. Yam bhante loke natthi tam me kathehī "ti.

2. "Tīṇimāni mahārāja loke natthi. Katamāni tīṇi? Sacetanā vā acetanā vā ajarāmarā loke natthi, sañkhārānam niccatā natthi, paramatthena sattūpaladdhi natthi. Imāni kho mahārāja tīṇi loke natthī "ti.

"Sādu bhante nāgasena! Evametañ tathā sampaṭicchāmī "ti.

Loke natthibhāvapañho catuttho.

¹ mahimśā - Ma.

² siṅgālā - Ma.
444

³ vanappati - Ma.

Tâu đại vương, đối với vị A-la-hán tên họ của những người nữ người nam là không được biết; đối với vị ấy đường xá ở trái đất là không được biết. Tâu đại vương, một vị A-la-hán có thể chỉ biết về sự giải thoát. Vị A-la-hán có sáu Thắng Trí có thể biết về lãnh vực của mình. Tâu đại vương, chỉ có đức Như Lai, đặng Toàn Trí, là biết tất cả.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trām chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về sự thật niêm của vị A-la-hán là thứ ba.

4. CÂU HỎI VỀ VẬT THẾ KHÔNG CÓ Ở THẾ GIAN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, chư Phật được thấy ở thế gian, chư Phật Độc Giác được thấy, các đệ tử của đức Như Lai được thấy, các vị vua Chuyển Luân được thấy, các vị vua của các xứ sở được thấy, chư Thiên và loài người được thấy, những người có tài sản được thấy, những người không có tài sản được thấy, những người may mắn được thấy, những người bất hạnh được thấy, tướng trạng người nữ xuất hiện ở người nam được thấy, tướng trạng người nam xuất hiện ở người nữ được thấy, hành động khéo làm và vụng làm được thấy, các chúng sanh thọ hưởng quả thành tựu của các nghiệp thiện và ác được thấy. Có ở thế gian các chúng sanh hạng noãn sanh, hạng thai sanh, hạng thấp sanh, hạng hóa sanh; có các chúng sanh không chân, hai chân, bốn chân, nhiều chân. Có ở thế gian các hàng Dạ-xoa, quý sứ, người dạng quý, A-tu-la, người khổng lồ, Càn-thát-bà, ngạ quỷ, yêu tinh; có các hạng chim đầu người, rắn chúa, long vương, điểu vương, thầy phù thủy, thầy pháp; có các loài voi, ngựa, bò, trâu, lạc đà, lừa, dê, cừu, nai, heo rừng, sư tử, cọp, beo, gấu, chó sói, linh cẩu, chó hoang, chó rừng; có nhiều loại chim; có vàng, bạc, ngọc trai, ngọc ma-ni, vỏ sò, đá, san-hô, hồng ngọc, ngọc mắt mèo, ngọc bích, kim cương, pha-lê, đồng đen, đồng đỏ, đồng hồn hợp, đồng thau; có sợi lanh, tơ lụa, bông vải, gai thô, chi bố, sợi len; có lúa gạo *sāli*, lúa gạo, lúa mạch, kê, bắp, đậu *varaka*, lúa mì, đậu tây, đậu *māsa*, mè, đậu tằm; có hương của rễ cây, hương của lõi cây, hương của giác cây, hương của vỏ cây, hương của lá cây, hương của bông hoa, hương của trái cây, hương thơm của tất cả các loại; có cỏ dại, dây leo, bụi rậm, cây cối, dược thảo, cỏ thụ, sông, núi, biển, cá, rùa. Tất cả có ở thế gian. Thưa ngài, vật gì không có ở thế gian, xin ngài hãy nói về vật ấy cho trām.”

2. “Tâu đại vương, ba vật này không có ở thế gian. Ba vật nào? Vật có tâm thức hoặc không có tâm thức mà không già hoặc không chết là không có, tính chất thường còn của các hành là không có, cái được thừa nhận là chúng sanh theo ý nghĩa rõ ráo là không có. Tâu đại vương, đây là ba vật không có ở thế gian.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trām chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về vật thế không có ở thế gian là thứ tư.

5. AKAMMAJĀDIPAÑHO

1. “Bhante nāgasena dissanti loke kammanibbattā, dissanti hetunibbattā, dissanti utunibbattā. Yam loke akammajā ahetujā, anutujā tam me kathehi ”ti.

“Dve ’me mahārāja lokasmīm akammajā ahetujā anutujā. Katame dve? Ākāso mahārāja akammajo ahetujo anutujo. Nibbāṇam mahārāja akammajā ahetujā anutujā. Ime kho mahārāja dve akammajā ahetujā anutujā ”ti.

“Mā bhante nāgasena jinavacanām makkhehi, mā ajānitvā pañham byākarohī ”ti.

“Kim kho mahārāja aham vadāmi, yam mañ tvam evam vadesi: ‘Mā bhante nāgasena jinavacanām makkhehi, mā ajānitvā pañham byākarohī ”ti.

“Bhante nāgasena yuttamidañ tāva vattum: ‘Ākāso akammajo ahetujo anutujo ’ti? Anekasatehi pana bhante nāgasena kāraṇehi bhagavatā sāvakānam nibbānassa sacchikiriyāya maggo akkhāto. Atha ca pana tvam evam vadesi: ‘Ahetujām nibbānan ”ti.

“Saccam mahārāja. Bhagavatā anekasatehi kāraṇehi sāvakānam nibbānassa sacchikiriyāya maggo akkhāto. Na ca pana nibbānassa uppādāya hetu akkhāto ”ti.

2. “Ettha mayam bhante nāgasena andhakārato andhakārataram pavisāma, vanato vanataram pavisāma, gahanato gahanataram pavisāma, yatra hi nāma nibbānassa sacchikiriyāya hetu atthi, tassa pana dhammassa uppādāya hetu natthi. Yadi bhante nāgasena nibbānassa sacchikiriyāya hetu atthi, tena hi nibbānassa uppādāyapi hetu icchitabbo.

Yathā pana bhante nāgasena puttassa pitā atthi, tena kāraṇena pituno ’pi pitā icchitabbo. Yathā antevāsikassa ācariyo atthi, tena kāraṇena ācariyassapi ācariyo icchitabbo. Yathā aṅkurassa bijam atthi, tena kāraṇena bijassapi bijam icchitabbañ. Evameva kho bhante nāgasena yadi nibbānassa sacchikiriyāya hetu atthi, tena kāraṇena nibbānassa uppādāyapi hetu icchitabbo.

Yathā rukkhassa vā latāya vā agge sati tena kāraṇena majjhampi atthi mūlampi atthi. Evameva kho bhante nāgasena yadi nibbānassa sacchikiriyāya hetu atthi, tena kāraṇena nibbānassa uppādāya pi hetu icchitabbo ”ti.

5. CÂU HỎI VỀ VẬT KHÔNG SANH RA DO NGHIỆP:

1. “Thưa ngài Nāgasena, các vật sanh ra do nghiệp được thấy ở thế gian, sanh ra do nhân được thấy, sanh ra do mùa tiết được thấy. Ở thế gian vật gì không sanh ra do nghiệp, không sanh ra do nhân, không sanh ra do mùa tiết, xin ngài hãy nói về vật ấy cho trẫm.”

“Tâu đại vương, ở thế gian hai vật này không sanh ra do nghiệp, không sanh ra do nhân, không sanh ra do mùa tiết. Hai vật nào? Tâu đại vương, hử không không sanh ra do nghiệp, không sanh ra do nhân, không sanh ra do mùa tiết. Tâu đại vương, Niết Bàn không sanh ra do nghiệp, không sanh ra do nhân, không sanh ra do mùa tiết. Tâu đại vương, đây là hai vật không sanh ra do nghiệp, không sanh ra do nhân, không sanh ra do mùa tiết.”

“Thưa ngài Nāgasena, xin ngài chớ bôi nhọ lời dạy của đấng Chiến Thắng. Không biết thì xin ngài chớ trả lời câu hỏi.”

“Tâu đại vương, tôi nói điều gì mà đại vương lại nói với tôi như vậy: ‘Thưa ngài Nāgasena, xin đại vương chớ bôi nhọ lời dạy của đấng Chiến Thắng. Không biết thì xin đại vương chớ trả lời câu hỏi?’”

“Thưa ngài Nāgasena, cho đến điều này thì vẫn còn hợp lý để nói rằng: ‘Hư không không sanh ra do nghiệp, không sanh ra do nhân, không sanh ra do mùa tiết.’ Thưa ngài Nāgasena, trái lại đạo lộ đưa đến việc chứng ngộ Niết Bàn đã được đức Thế Tôn nói ra cho các đệ tử bằng hàng trăm cách thức. Vậy mà ngài lại nói như vậy: ‘Niết Bàn không sanh ra do nhân.’”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Đạo lộ đưa đến việc chứng ngộ Niết Bàn đã được đức Thế Tôn nói ra cho các đệ tử bằng hàng trăm cách thức. Tuy nhiên, nhân làm sanh khởi Niết Bàn là không được nói đến.”

2. “Thưa ngài Nāgasena, ở đây chúng ta từ chỗ tối đi vào chỗ tối hơn, từ rừng đi vào rừng sâu hơn, từ bụi rậm đi vào bụi rậm hơn, chính là vì cái điều gọi là có nhân đưa đến việc chứng ngộ Niết Bàn, nhưng nhân làm sanh khởi pháp ấy lại không có. Thưa ngài Nāgasena, nếu có nhân đưa đến việc chứng ngộ Niết Bàn, như thế thì cũng nên mong mỏi về nhân làm sanh khởi Niết Bàn.

Thưa ngài Nāgasena, hoặc là giống như có người cha của đứa con trai, vì lý do ấy cũng nên mong mỏi về người cha của người cha. Giống như có người thầy của người học trò, vì lý do ấy cũng nên mong mỏi về người thầy của người thầy. Giống như có hạt giống của cái mầm non, vì lý do ấy cũng nên mong mỏi về hạt giống của hạt giống. Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế nếu có nhân đưa đến việc chứng ngộ Niết Bàn, như thế thì cũng nên mong mỏi về nhân làm sanh khởi Niết Bàn.

Giống như khi có ngọn của thân cây hoặc của dây leo, vì lý do ấy cũng có phần thân, cũng có phần rễ. Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế nếu có nhân đưa đến việc chứng ngộ Niết Bàn, như thế thì cũng nên mong mỏi về nhân làm sanh khởi Niết Bàn.”

“Anuppādaniyaṁ mahārāja nibbānaṁ. Tasmā na nibbānassa uppādāya hetu akkhāto ”ti.

“Ingha bhante nāgasena kāraṇam dassetvā kāraṇena mam saññāpehi, yathāhaṁ jāneyyaṁ: ‘Nibbānassa sacchikiriyāya hetu atthi, nibbānassa uppādāya hetu natthī ’”ti.

3. “Tena hi mahārāja sakkaccaṁ sotam odaha. Sādhukaṁ suṇohi. Vakkhāmi tattha kāraṇam. Sakkueyya mahārāja puriso pākatikena balena ito himavantam pabbatarājam upagantun ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Sakkueyya pana so mahārāja puriso pākatikena balena himavantam pabbatarājam idhāharitun ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja sakkā nibbānassa sacchikiriyāya maggo akkhātum. Na sakkā nibbānassa uppādāya hetu dassetum. Sakkueyya mahārāja puriso pākatikena balena mahāsamuddam nāvāya taritvā¹ pārimatīram gantun ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Sakkueyya pana so mahārāja puriso pākatikena balena mahāsamuddassa pārimatīram idhāharitun ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja sakkā nibbānassa sacchikiriyāya maggo akkhātum, na sakkā nibbānassa uppādāya hetu dassetum. Kiñkāraṇā? Asaṅkhatattā dhammassā ”ti.

“Asaṅkhataṁ bhante nāgasena nibbānan ”ti?

“Āma mahārāja. Asaṅkhataṁ nibbānam, na kehici kataṁ. Nibbānam mahārāja na vattabbaṁ uppannanti vā anuppannanti vā uppādanīyanti vā atitanti vā anāgatanti vā paccuppannanti vā cakkhuviññeyyanti vā sotaviññeyyanti vā ghānaviññeyyanti vā jivhāviññeyyanti vā kāyaviññeyyanti vā ”ti.

4. “Yadi bhante nāgasena nibbānam na uppannam, na anuppannam, na uppādanīyam, na atitam, na anāgatam, na paccuppannam, na cakkhuviññeyam, na sotaviññeyam, na ghānaviññeyam, na jivhāviññeyam, na kāyaviññeyam, tena hi bhante nāgasena tumhe natthidhammaṁ nibbānam apadisatha, natthi nibbānan ”ti?

“Atthi mahārāja nibbānam. Manoviññeyyaṁ nibbānam. Visuddhena mānasena paññena ujukena anāvaraṇena nirāmisena sammā pañipanno ariyasāvako nibbānam passati ”ti.

“Kīdisam pana tam bhante nibbānam yaṁ tam opammehi ādīpanīyam kāraṇehi mam saññāpehi yathā² atthidhammam opammehi ādīpanīyan ”ti.

¹ uttaritvā - Ma, PTS, Simu; otaritvā - kesuci.

² yathā yathā - PTS.

“Tâu đại vương, Niết Bàn là không thể làm cho sanh được. Do đó, nhân làm sanh khởi Niết Bàn không được nói đến.”

“Thưa ngài Nāgasena, vậy thì sau khi đã chỉ cho thấy lý do, ngài hãy giúp cho trâm hiểu bằng lý lẽ theo đó trâm có thể biết được rằng: ‘Có nhân đưa đến việc chứng ngộ Niết Bàn, còn nhân làm sanh khởi Niết Bàn là không có.’”

3. “Tâu đại vương, như thế thì đại vương hãy nghiêm chỉnh lắng tai, và hãy lắng nghe một cách cẩn thận, tôi sẽ nói lý do trong trường hợp này. Tâu đại vương, có phải người nam, với sức mạnh bình thường, từ nơi đây có thể đi đến núi chúa Hi-mã-lạp?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, vậy có phải người nam ấy, với sức mạnh bình thường, có thể mang núi chúa Hi-mã-lạp đến đây?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế có thể nói về đạo lộ đưa đến việc chứng ngộ Niết Bàn, nhưng không thể chỉ cho thấy nhân làm sanh khởi Niết Bàn. Tâu đại vương, có phải người nam, với sức mạnh bình thường, có thể vượt qua đại dương bằng thuyền để đi đến bờ xa xa?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, vậy có phải người nam ấy, với sức mạnh bình thường, có thể mang bờ xa xa của đại dương đến đây?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế có thể nói về đạo lộ đưa đến việc chứng ngộ Niết Bàn, nhưng không thể chỉ cho thấy nhân làm sanh khởi Niết Bàn. Vì lý do gì? Vì tính chất không bị tạo tác của pháp.”

“Thưa ngài Nāgasena, có phải Niết Bàn là không bị tạo tác?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Niết Bàn là không bị tạo tác, không bị tạo ra bởi bất cứ cái gì. Tâu đại vương, không nên nói Niết Bàn là ‘được sanh lên,’ hoặc là ‘không được sanh lên,’ hoặc là ‘sẽ được làm cho sanh lên,’ hoặc là ‘quá khứ,’ hoặc là ‘hiện tại,’ hoặc là ‘vị lai,’ hoặc là ‘được nhận thức bởi mắt,’ hoặc là ‘được nhận thức bởi tai,’ hoặc là ‘được nhận thức bởi mũi,’ hoặc là ‘được nhận thức bởi lưỡi,’ hoặc là ‘được nhận thức bởi thân.’”

4. “Thưa ngài Nāgasena, nếu Niết Bàn không phải là được sanh lên, không phải là không được sanh lên, không phải là sẽ được làm cho sanh lên, không là quá khứ, không là hiện tại, không là vị lai, không được nhận thức bởi mắt, không được nhận thức bởi tai, không được nhận thức bởi mũi, không được nhận thức bởi lưỡi, không được nhận thức bởi thân. Thưa ngài Nāgasena, như thế thì ngài đã chỉ ra Niết Bàn là pháp không có, có phải là không có Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, có Niết Bàn. Niết Bàn được nhận thức bởi ý. Vị đệ tử của bậc Thánh thực hành đúng đắn với tâm ý trong sạch, hướng thượng, ngay thẳng, không bị ngăn che, không liên hệ vật chất thì nhìn thấy Niết Bàn.”

“Thưa ngài, vậy Niết Bàn ấy giống cái gì? Cái ấy nên được làm sáng tỏ bằng các ví dụ. Xin ngài hãy giúp cho trâm hiểu bằng các lý lẽ theo đó pháp có thật là nên được làm sáng tỏ bằng các ví dụ.”

5. “Atthi mahārāja vāto nāmā ”ti?

“Āma bhante ”ti.

“Íngha mahārāja vātam̄ dassehi vaṇṇato vā saṇṭhānato vā anum̄ vā thūlam̄ vā dīgham̄ vā rassam̄ vā ”ti.

“Na sakkā bhante nāgasena vāto upadassayitum. Na so vāto hattha-gahaṇam̄ vā nimmaddanam̄ vā upeti. Api ca atthi so vāto ”ti.

“Yadi mahārāja na sakkā vāto upadassayitum, tena hi natthi vāto ”ti?

“Jānāmyaham̄ bhante nāgasena, ‘vāto atthī ’ti. Me hadaye anupavittham̄. Na cāhaṇam̄ sakkomi vātam̄ upadassayitun ”ti.

“Evameva kho mahārāja atthi nibbānam̄. Na ca sakkā nibbānam̄ upadassayitum vaṇṇena vā saṇṭhānena vā ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Sūpadassitam̄ opammam̄. Suniddiṭṭham̄ kāraṇam̄. Evametam̄ tathā sampaticchāmi ‘atthi nibbānan ”ti.

Akammajādipañho pañcamo.

6. KAMMAJĀKAMMAJAPĀÑHO

1. **“Bhante nāgasena, katame ettha kammajā, katame hetujā, katame utujā, katame na kammajā na hetujā na utujā ”ti?**

2. “Ye keci mahārāja sattā sacetanā, sabbe te kammajā. Aggi ca sabbāni ca bijajātāni hetujāni. Paṭhavī ca pabbatā ca udakañca vāto ca sabbe te utujā. Ākāso ca nibbānañca, ime dve akammajā ahetujā anutujā. Nibbānam̄ pana mahārāja na vattabbam̄ kammajanti vā hetujanti vā utujanti vā uppannanti vā anuppannanti vā uppādaniyanti vā atītanti vā anāgatanti vā pacuppannanti vā cakkhuvīññeyyanti vā sotaviññeyyanti vā ghānaviññeyyanti vā jivhāviññeyyanti vā kāyaviññeyyanti vā. Api ca mahārāja manoviññeyyaṇi nibbānam̄, yaṇi so sammā paṭipanno ariyasāvako visuddhena ñāṇena passatī ”ti.

3. “Ramaṇīyo bhante nāgasena pañho suvinicchito, nissam̄sayo ekantagato, vimati upacchinna, tvaṇi gaṇīvarapavaramāsajjā ”ti.

Kammajākammajapāñhā chaṭṭho.

5. “Tâu đại vương, có phải có cái gọi là gió?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, vậy xin ngài hãy chỉ cho thấy gió qua màu sắc, hoặc qua vị trí, hoặc là vi tế, hay thô thiển, hoặc là dài, hay ngắn.”

“Thưa ngài Nāgasena, không thể chỉ cho thấy gió được. Gió ấy không đáp ứng việc nắm bắt bằng bàn tay hoặc sự đè nén. Tuy nhiên, gió ấy là có.”

“Tâu đại vương, nếu không thể chỉ cho thấy gió, như thế thì gió là không có.”

“Thưa ngài Nāgasena, trẫm biết rằng: ‘Gió là có.’ Nó đã đi vào trong tim của trẫm. Nhưng trẫm không có thể chỉ cho thấy gió được.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn là có. Nhưng không thể chỉ cho thấy Niết Bàn qua màu sắc, hoặc qua vị trí.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Ví dụ đã khéo được phô bày. Lý lẽ đã khéo được giải thích. ‘Có Niết Bàn,’ trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về vật không sanh ra do nghiệp là thứ năm.

6. CÂU HỎI VỀ VẬT SANH RA DO NGHIỆP VÀ KHÔNG SANH RA DO NGHIỆP:

1. “Thưa ngài Nāgasena, ở đây những cái nào là sanh ra do nghiệp, những cái nào là sanh ra do nhân, những cái nào sanh ra do mùa tiết, những cái nào không sanh ra do nghiệp, không sanh ra do nhân, không sanh ra do mùa tiết?”

2. “Tâu đại vương, những chúng sanh nào có suy tư, tất cả các hạng ấy là sanh ra do nghiệp. Lửa và tất cả các thứ được sanh ra từ hạt giống là sanh ra do nhân. Trái đất, núi, nước, và gió, tất cả các thứ ấy là sanh ra do mùa tiết. Hư không và Niết Bàn, đây là hai thứ không sanh ra do nghiệp, không sanh ra do nhân, không sanh ra do mùa tiết. Tâu đại vương, hơn nữa Niết Bàn không nên được nói là ‘sanh ra do nghiệp,’ ‘sanh ra do nhân,’ ‘sanh ra do mùa tiết,’ ‘được sanh lên,’ hoặc là ‘không được sanh lên,’ hoặc là ‘sẽ được làm cho sanh lên,’ hoặc là ‘quá khứ,’ hoặc là ‘hiện tại,’ hoặc là ‘vị lai,’ hoặc là ‘được nhận thức bởi mắt,’ hoặc là ‘được nhận thức bởi tai,’ hoặc là ‘được nhận thức bởi mũi,’ hoặc là ‘được nhận thức bởi lưỡi,’ hoặc là ‘được nhận thức bởi thân.’ Tâu đại vương, Niết Bàn là được nhận thức bởi ý, vị đệ tử của bậc Thánh thực hành đúng đắn nhìn thấy Niết Bàn với tâm ý trong sạch.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, câu hỏi thú vị đã khéo được giải quyết, sự không còn nghi ngờ đã được xác định, sự phân vân đã được chặt đứt, ngài đã tiến đến vị thế cao quý và ưu tú trong số các vị có đồ chúng.”

Câu hỏi về vật sanh ra do nghiệp và không sanh ra do nghiệp là thứ sáu.

7. YAKKHAMATASARĪRAPAÑHO

- 1. “Bhante nāgasena atthi loke yakkhā nāmā ”ti?**
“Āma mahārāja, atthi loke yakkhā nāmā ”ti.

“Cavanti pana te bhante, yakkhā tamhā yoniyā ”ti?
“Āma mahārāja cavanti te yakkhā tamhā yoniyā ”ti.

- 2. “Kissa pana bhante nāgasena tesam matānam yakkhānam sarīram na dissati, kuṇapagandho ’pi na vāyati ”ti?**

“Dissati mahārāja matānam yakkhānam sarīram. Kuṇapagandho ’pi tesam vāyati. Matānam mahārāja yakkhānam sarīram kīṭavaṇṇena vā dissati, kimivāṇṇena vā dissati, kipillikavaṇṇena vā dissati, paṭaṅgavaṇṇena vā dissati, ahivaṇṇena vā dissati, vicchikavaṇṇena vā dissati, satapadi-vaṇṇena vā dissati, dijavaṇṇena vā dissati migavaṇṇena vā dissatī ”ti.

- 3. “Ko hi bhante nāgasena añño imam pañham puṭṭho vissajjeyya aññatra tvādisena buddhimatā ”ti.**

Yakkhamatasarīrapañho sattamo.

8. SIKKHĀPADAPAÑÑĀPANAPAÑHO

- 1. “Bhante nāgasena, ye te ahesuṁ tikicchakānam pubbakā ācariyā seyyathidaṁ: nārado, dhammadantari, aṅgraso, kapilo, kaṇḍaraggi, sāmo, atulo, pubbakaccāyano. Sabbe p’ ete ācariyā sakim yeva roguppattiñca nidānañca sabhāvañca samuṭṭhānañca tikicchañca kiriyañca siddhāsiddhañca sabbantañ niravasesam jānitvā: ‘Imasmim kāye ettakā rogā uppajjissanti ’ti ekappahārena kalāpaggāhañ karitvā suttañ bandhiñsu. Asabbaññuno ete sabbe. Kissā pana tathāgato sabbaññū samāno anāgatañ kiriyañ buddhaññena jānitvā: ‘Ettake nāma vatthusmiñ ettakam nāma sikkhāpadam paññāpetabbañ bhavissatī ’ti paricchinditvā anavasesato sikkhāpadam na paññāpesi? Uppannuppanne vatthusmiñ, ayase pākate, dose vitthārike puthugate, ujjhāyantesu manussesu, tasmiñ tasmiñ kāle sāvakānam sikkhāpadam paññāpesi ”ti?**

7. CÂU HỎI VỀ THÂY CHẾT CỦA DẠ-XOA:

1. “Thưa ngài Nāgasena, có phải ở thế gian có hạng gọi là Dạ-xoa?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Ở thế gian có hạng gọi là Dạ-xoa.”

“Thưa ngài, phải chăng các Dạ-xoa ấy lìa đời từ sanh chung ấy?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Các Dạ-xoa ấy lìa đời từ sanh chung ấy.”

2. “Thưa ngài Nāgasena, vậy thì tại sao thân xác của các Dạ-xoa đã chết ấy không được nhìn thấy, mùi của xác chết cũng không tỏa ra?”

“Tâu đại vương, thân xác của các Dạ-xoa đã chết ấy được nhìn thấy. Mùi xác chết của chúng cũng tỏa ra. Tâu đại vương, thân xác của các Dạ-xoa đã chết với hình dáng của côn trùng được nhìn thấy, với hình dáng của con kiến được nhìn thấy, với hình dáng của con mối được nhìn thấy, với hình dáng của con rắn được nhìn thấy, với hình dáng của con bọ cạp được nhìn thấy, với hình dáng của con rết được nhìn thấy, với hình dáng của con chim được nhìn thấy, với hình dáng của con thú được nhìn thấy.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, còn có người nào khác có thể trả lời khi được hỏi câu hỏi này, ngoại trừ bậc có sự giác ngộ như là ngài vậy?”

Câu hỏi về thây chết của Dạ-xoa là thứ bảy.

8. CÂU HỎI VỀ SỰ QUY ĐỊNH ĐIỀU HỌC:

1. “Thưa ngài Nāgasena, những người đã là những vị thầy ở thời quá khứ của các người thầy thuốc, tức là: Nārada, Dhammadantarī, Āṅgirasa, Kapila, Kaṇḍaraggi, Sāma, Atula, Pubbakkaccāyana. Tất cả các vị thầy này cùng một lúc biết một cách trọn vẹn về tất cả các điều ấy là về sự phát sanh của bệnh, sự khởi đầu, bản chất, nguồn sanh khởi, cách chữa trị, việc cần làm, thành công hay không thành công (nghĩ rằng): ‘Ở cơ thể này chừng này thứ bệnh sẽ phát sanh,’ sau đó gom chung lại một mối rồi buộc lại sợi chỉ (đầu mối). Tất cả những vị này không phải là các bậc Toàn Tri. Trái lại, đức Thế Tôn, trong khi là đấng Toàn Tri, với trí tuệ của vị Phật biết được sự việc ở vị lai rằng: ‘Trong chừng này sự việc, sẽ phải quy định chừng này điều học,’ sau khi xác định tại sao Ngài đã không quy định điều học một cách toàn diện? Đến khi mỗi một sự việc đã được sanh khởi, tiếng xấu đã rõ rệt, sự sai trái đã lan rộng, đã đi xa, trong khi dân chúng phàn nàn, rồi vào từng thời điểm một Ngài đã quy định điều học cho các đệ tử?”

2. “Ñātametam mahārāja tathāgatassa: ‘Imasmīm samaye imesu manussesu ujjhāyantesu¹ sādhikam̄ diyadḍhasikkhāpadasataṁ paññāpetabbaṁ bhavissati ’ti. Api ca tathāgatassa evam̄ ahosi: ‘Sace kho aham̄ sādhikam̄ diyadḍhasikkhāpadasataṁ ekappahāraṁ paññāpessāmi, mahājano santāsamāpajjissati: ‘Bahukam̄ idha rakkhitabbaṁ, dukkaram̄ vata bho samanassa gotamassa sāsane pabbajitun ’ti. Pabbajitukāmā ’pi na pabbajissanti. Vacanañca me na saddahissanti. Asaddahantā te manussā apāyagāmino bhavissanti. Uppannuppanne vatthusmī dhammadesanāya viññāpetvā pākate dose sikkhāpadam̄ paññāpessāmī ”ti.

3. “Acchariyam̄ bhante nāgasena buddhānam! Abbhutam̄ bhante nāgasena buddhānam! Yāva mahantam̄ tathāgatassa sabbaññutaññam! E�ametam̄ bhante nāgasena suniddiṭṭho eso attho tathāgatena. ‘Bahukam̄ idha rakkhitabban ’ti² sutvā sattānam̄ santāso upajjeyya, eko ’pi jinasāsane na pabbajeyya, evametam̄ tathā sampaticchāmī ”ti.

Sikkhāpadapaññāpanapañho aṭṭhamo.

9. SURIYATĀPAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ayaṁ suriyo sabbakālam̄ kaṭhinam̄ tapati, udāhu kañcikālam̄ mandam̄ tapatī ”ti?

“Sabbakālam̄ mahārāja suriyo kaṭhinam̄ tapati, na kañcikālam̄ mandam̄ tapatī ”ti.

“Yadi bhante nāgasena suriyo sabbakālam̄ kaṭhinam̄ tapati, kissa pana apekadā suriyo kaṭhinam̄ tapati apekadā mandam̄ tapatī ”ti?

2. “Cattāro ’me mahārāja suriyassa rogā yesam̄ aññatarena rogena patipīlito suriyo mandam̄ tapati. Katame cattāro? Abbhām̄ mahārāja suriyassa rogo, tena rogena patipīlito suriyo mandam̄ tapati. Mahikā mahārāja suriyassa rogo, tena rogena patipīlito suriyo mandam̄ tapati. Megho mahārāja suriyassa rogo, tena rogena patipīlito suriyo mandam̄ tapati. Rāhu mahārāja suriyassa rogo, tena rogena patipīlito suriyo mandam̄ tapati. Ime kho mahārāja cattāro suriyassa rogā, tesam̄ aññatarena patipīlito suriyo mandam̄ tapatī ”ti.

¹ ujjhāyantesu - itisaddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

² sikkhitabban ti - Ma.

2. “Tâu đại vương, đối với đức Như Lai, điều này đã được biết đến: ‘Vào lúc này, trong lúc những người này đang phàn nàn, một trăm năm mươi điều học có tính cách phụ trội sẽ phải được quy định.’ Tuy nhiên, đức Như Lai đã khởi ý như vậy: - Nếu Ta sẽ quy định một trăm năm mươi điều học có tính cách phụ trội vào một lúc, số đông người sẽ có sự hoảng sợ: ‘Ở đây, có nhiều việc cần phải gìn giữ. Quả là việc khó khăn để xuất gia ở Giáo Pháp của Sa-môn Gotama.’ Thậm chí những người có ý định xuất gia cũng sẽ không xuất gia. Và họ sẽ không tin vào lời nói của Ta. Trong khi không tin tưởng, những người ấy sẽ đi đến chốn đọa đày. Đến khi mỗi một sự việc đã được sanh khởi, sau khi làm cho họ nhận thức nhờ vào sự thuyết giảng Giáo Pháp, khi sự sai trái đã rõ rệt, thì ta sẽ quy định điều học.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, thật là kỳ diệu đối với chư Phật! Thưa ngài Nāgasena, thật là phi thường đối với chư Phật! Trí Toàn Tri của đức Như Lai lớn lao đến thế! Thưa ngài Nāgasena, điều này là như vậy, ý nghĩa này đã khéo được giải thích bởi đức Như Lai. Sau khi nghe rằng: ‘Ở đây, có nhiều việc cần phải gìn giữ,’ sự hoảng sợ có thể sanh khởi ở chúng sanh, thậm chí không có đến một người có thể xuất gia ở Giáo Pháp của дâng Chiến Thắng. Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về sự quy định điều học là thứ tám.

9. CÂU HỎI VỀ SỰ CHIẾU SÁNG CỦA MẶT TRỜI:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, mặt trời này luôn luôn chiếu sáng thô tháo, hay là vào lúc nào đó thì chiếu sáng yếu ớt?**”

“Tâu đại vương, mặt trời luôn luôn chiếu sáng thô tháo, và không lúc nào chiếu sáng yếu ớt.”

“Thưa ngài Nāgasena, nếu mặt trời luôn luôn chiếu sáng thô tháo, vậy thì tại sao mặt trời một đôi khi chiếu sáng thô tháo, một đôi khi chiếu sáng yếu ớt?”

2. “Tâu đại vương, bốn điều này là bệnh của mặt trời, bị quấy nhiễu bởi một bệnh nào đó trong bốn bệnh ấy, mặt trời chiếu sáng yếu ớt. Bốn bệnh nào? Tâu đại vương, mây là bệnh của mặt trời, bị quấy nhiễu bởi bệnh ấy, mặt trời chiếu sáng yếu ớt. Tâu đại vương, sương mù là bệnh của mặt trời, bị quấy nhiễu bởi bệnh ấy, mặt trời chiếu sáng yếu ớt. Tâu đại vương, mưa là bệnh của mặt trời, bị quấy nhiễu bởi bệnh ấy, mặt trời chiếu sáng yếu ớt. Tâu đại vương, nhật thực là bệnh của mặt trời, bị quấy nhiễu bởi bệnh ấy, mặt trời chiếu sáng yếu ớt. Tâu đại vương, bốn điều này là bệnh của mặt trời, bị quấy nhiễu bởi một bệnh nào đó trong bốn bệnh ấy, mặt trời chiếu sáng yếu ớt.”

“Acchariyam bhante nāgasena! Abbhutam bhante nāgasena! Suriyassapi tāva tejosampannassa rogo uppajjissati. Kimanga pana aññesam sattānam. Natthi bhante esā vibhatti aññassa aññatra tvādisena buddhimatā ”ti.

Suriyatāpapañho navamo.

10. SURIYATAPANAPAÑHO DUTIYO

1. “Bhante nāgasena kissa hemante suriyo kaṭhinam tapati, no tathā gimhe ”ti?

2. “Gimhe mahārāja anupahataṁ hoti rajojallam. Vātakkhubhitā reṇū gaganānugatā honti, ākāse ’pi abbhā subhalā honti, mahāvāto ca adhimattam vāyati. Te sabbe nānākulā samāyutā suriyaramsiyo pidahanti. Tena gimhe suriyo mandam tapati.

Hemante pana mahārāja heṭṭhā paṭhavī nibbutā hoti. Upari mahāmegho upaṭṭhito hoti, upasantam hoti rajojallam. Reṇu ca santasantam gagane carati, vigatavalāhako ca hoti ākāso, vāto ca mandamandam vāyati. Etesam uparatiyā visadā¹ honti suriyaramsiyo, upaghātavimuttassa suriyassa tāpo ativiya tapati. Idameththa mahārāja kāraṇam yena kāraṇena suriyo hemante kaṭhinam tapati, no tathā gimhe ”ti.

3. “Sabbītimutto bhante suriyo kaṭhinam tapati, meghādisahagato kaṭhinam na tapati ”ti.

Suriyatapanapañho dasamo.

Nippapañcavaggo dutiyo.
(Imasmīm vagge dasapañhā)

--ooOoo--

¹ visuddhā - Ma.

“Thưa ngài Nāgasena, thật là kỳ diệu! Thưa ngài Nāgasena, thật là phi thường! Đôi với vật có năng lượng thậm chí cho đến mặt trời mà bệnh còn sanh khởi, vậy thì có điều gì đối với những chúng sanh khác? Thưa ngài, cách phân loại này không có ở người khác, ngoại trừ bậc có sự giác ngộ như là ngài vậy.”

Câu hỏi về sự chiếu sáng của mặt trời là thứ chín.

10. CÂU HỎI THỨ NHÌ VỀ SỰ CHIẾU SÁNG CỦA MẶT TRỜI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, tại sao mặt trời chiếu sáng thô tháo vào mùa lạnh, nhưng không như thế vào mùa nắng?”

2. “Tâu đại vương, vào mùa nắng bụi bặm không bị tiêu hoại. Các bụi phấn, bị khuấy động bởi gió, đi vào không trung, thậm chí ở không trung mây là vô cùng dày đặc, và gió lớn thổi mạnh hơn. Tất cả các điều ấy với nhiều nguồn khác nhau, được tổng hợp lại, che chắn các tia sáng của mặt trời. Vì thế, vào mùa nắng mặt trời chiếu sáng yếu ớt.

Tâu đại vương, trái lại vào mùa lạnh, ở phía bên dưới, trái đất thì lạnh. Ở phía bên trên, đám mây lớn được lắng đọng lại, bụi bặm thì yên tĩnh. Và bụi phấn di chuyển vô cùng êm ái ở không trung, bầu trời không có mây đen, và gió thổi vô cùng yếu ớt. Do sự lắng đọng của những việc này, các tia sáng của mặt trời là trong trẻo, khi mặt trời được thoát khỏi việc bị tổn hại, ánh sáng của nó chiếu sáng cực kỳ. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy mặt trời chiếu sáng thô tháo vào mùa lạnh, không như thế vào mùa nắng.”

3. “Thưa ngài, mặt trời, khi được thoát khỏi tất cả các tai ương thì chiếu sáng thô tháo, khi đồng hành cùng các đám mây, v.v... thì không chiếu sáng thô tháo.”

Câu hỏi về sự chiếu sáng của mặt trời là thứ mười.

Phẩm không chướng ngại là phẩm thứ nhì.

(Ở phẩm này có mươi câu hỏi)

--ooOoo--

III. VESSANTARAVAGGO

1. VESSANTARAPUTTADĀNAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena sabbeva bodhisattā puttadāram denti, udāhu vessantareneva raññā puttadāram dinnan ”ti?

“Sabbe ’pi mahārāja bodhisattā puttadāram denti, na vessantareneva raññā puttadāram dinnan ”ti.

“Api nu kho bhante te tesam¹ anumatena dentī ”ti?

“Bhariyā mahārāja anumatā. Dārakā pana bālatāya lālappiṁsu.² Yadi te athatho jāneyyumi, te ’pi anumodeyyumi, na te vilapeyyun ”ti.

2. “Dukkaraṁ bhante nāgasena bodhisattena kataṁ, yam so attano orase piye putte brāhmaṇassa dāsatthāya adāsi.

Idampi dutiyam dukkarato dukkarataram, yam so attano orase piye putte bālakē taruṇake latāya bandhitvā tena brāhmaṇena latāya anumajjiyante disvā ajjhukekkhi.

Idampi tatiyam dukkarato dukkarataram, yam so sakena balena bandhanā mucctivā āgate dārake sārajjamupagate punadeva latāya bandhitvā adāsi.

Idampi catuttham dukkarato dukkarataram, yam so dārake ‘ayam kho tāta yakkho khāditum neti amhe ’ti vilapante, ‘mā bhāyithā ’ti na assāsesi.

Idampi pañcamam dukkarato dukkarataram, yam so jālissa kumārassa rudamānassa pādesu nipativā ‘alam tāta, kaṇhājinam nivattehi, ahameva gacchāmi yakkhenā saha. Khādatu mañ yakkho ’ti yācamānassa evam na sampaṭicchi.

Idampi chaṭṭham dukkarato dukkarataram, yam so jālikumārassa ‘pāsāṇasamaṁ nūna te tāta hadayaṁ, yam tvam amhe dukkhite³ pekkhmāno nimmanussake brahāraññe yakkhenā niyamāne na nivāresi ’ti vilapamānassa kāruññam nākāsi.

Idam pana⁴ sattamaṁ dukkarato dukkarataram, yam tassa rūlarūlassa⁵ bhīmabhīmassa nite dārake adassanam gamite na phali hadayaṁ satadhā vā sahassadhā vā; puññakāmena manujena kiṁ paradukkhāpanena? Nanu nāma sakadānam dātabbam hoti ”ti?

¹ bhante nāgasena tesam - Ma.

² vilapiṁsu - Ma.

³ amhākaṁ dukkhitānam - Ma, PTS.

⁴ pi - Ma.

⁵ rūlarūlassa - Ma.

III. PHẨM VESSANTARA:

1. CÂU HỎI VỀ VIỆC BỐ THÍ CON CỦA VESSANTARA:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, có phải hết thảy tất cả các đức Bồ Tát đều bố thí con và vợ, hay là chỉ riêng đức vua Vessantara đã bố thí con và vợ?**”

“Tâu đại vương, tất cả các đức Bồ Tát cũng đều bố thí con và vợ, không phải chỉ riêng đức vua Vessantara đã bố thí con và vợ.”¹

“Thưa ngài, phải chăng các vị ấy bố thí với sự đồng ý của những người ấy?”

“Tâu đại vương, người vợ thì đồng ý. Trái lại, hai đứa bé đã than vãn do bản chất trẻ thơ. Nếu chúng có thể biết được mục đích, chúng cũng có thể tùy hỷ, chúng có thể không than vãn.”

2. “Thưa ngài Nāgasena, hành động khó làm đã được làm bởi đức Bồ Tát là việc vị ấy đã bố thí những đứa con ruột thịt yêu quý của chính mình để làm nô lệ cho người Bà-la-môn.

Việc thứ nhì này còn là hành động khó làm hơn hành động khó làm, là việc vị ấy đã dũng dung sau khi nhìn thấy người Bà-la-môn ấy trói lại những đứa con ruột thịt yêu quý dại khờ thơ ấu của chính mình bằng dây rùng và đang đánh đập bằng dây rùng.

Việc thứ ba này còn là hành động khó làm hơn hành động khó làm, là việc đứa bé trai, sau khi đã được thoát khỏi sự trói buộc nhờ vào sức mạnh bản thân, đã đi đến, bị lâm vào sự hoảng sợ, thì vị ấy đã trói bằng dây rùng rồi lại bố thí lần nữa.

Việc thứ tư này còn là hành động khó làm hơn hành động khó làm, là khi đứa bé trai đang than vãn rằng: ‘Cha ơi, gã Dạ-xoa này dẫn chúng con đi để ăn đó,’ vị ấy đã không anủi rằng: ‘Các con chờ hãi sợ.’

Việc thứ năm này còn là hành động khó làm hơn hành động khó làm, là trong khi đứa bé trai Jāli đang khóc lóc, nầm mlop xuống ở hai bàn chân, cầu xin rằng: ‘Cha ơi, thôi đi! Hãy đưa Kanhājinā quay về. Chính con sẽ đi với gã Dạ-xoa. Hãy để gã Dạ-xoa ăn con đi,’ vị ấy đã không chấp nhận như thế.

Việc thứ sáu này còn là hành động khó làm hơn hành động khó làm, là trong khi đứa bé trai Jāli đang than vãn rằng: ‘Cha ơi, không lẽ trái tim của cha giống như hòn đá mất rồi, bởi vì trong khi quan sát chúng con bị đau khổ, đang bị gã Dạ-xoa dẫn đi vào trong khu rừng rộng lớn không có bóng người, mà cha không ngăn cản,’ vị ấy đã không thể hiện lòng thương xót.

Hơn nữa, việc thứ bảy này còn là hành động khó làm hơn hành động khó làm, là khi đứa trẻ bị dẫn đi đã đi ra khỏi tâm nhìn, mà trái tim của vị ấy, đâu là vô cùng hoảng hốt, vô cùng kinh hãi, đã không vỡ ra thành trăm mảnh hay ngàn mảnh. Con người mong mỏi phước thiện được cái gì với việc gây khổ đau cho kẻ khác? Không lẽ có thể đem cho thân quyến như là vật thí?”

¹ *Vessantarajātakam* - Bồn sanh 547.

“Dukkarassa mahārāja katattā bodhisattassa kittisaddo dasasahassiyā lokadhātuyā sadevamanussesu abbhuggato. Devā devabhavane pakittenti, asurā asurabhavane pakittenti, garulā garulabhvavane pakittenti, nāgā nāgabhavane pakittenti, yakkhā yakkhabhvavane pakittenti, anupubbena tassa kittisaddo paramparāya ajjetarahi idha amhākam samayaṁ anuppatto. Tam mayam dānam pakittente¹ vikopentā nisinnā ‘sudinnam, udāhu duddinnan’ti. So kho panāyam mahārāja kittisaddo nipuṇānam viññūnam vidūnam vibhāvinam bodhisattānam dasaguṇe anudasseti.² Katame dasa? Agedhatā, nirālayatā, cāgo, pahānam, apunarāvattitā, sukhumatā, mahantatā, duranubodhatā, dullabhatā, asadisatā buddhadhammadassa. So kho panāyam mahārāja kittisaddo nipuṇānam viññūnam vidūnam vibhāvinam bodhisattānam ime dasaguṇe anudasseti ”ti.²

3. “Bhante nāgasena yo param dukkhāpetvā dānam deti, api nu tam dānam sukhavipākam hoti saggasamvattanikan ”ti?

“Āma mahārāja. Kim vattabban ”ti?

“Ingha bhante nāgasena kāraṇam upadassehī ”ti.

“Idha mahārāja koci samaṇo vā brāhmaṇo vā sīlavā hoti kalyāṇadhammo, so bhavyeyya pakkhahato vā piṭhasappī vā aññataram vā byādhīṇi āpanno. Tamenam yo koci puññakāmo yānam āropetvā patthitam desamanupāpeyya. Api nu kho mahārāja tassa purisassa tatonidānam kiñci sukham nibbatteyya, saggasamvattanikam tam kamman ”ti?

“Āma bhante. Kim vattabbaṁ? Hatthiyānam vā so bhante puriso labheyya, assayānam vā, rathayānam vā, thale thalayānam, jale jalayānam, devesu devayānam, manussesu manussayānam, tadanucchavikam tadanulomikam bhave bhave nibbatteyya, tadanucchavikāni³ cassa sukhāni nibbatteyyum, sugatito sugatiṁ gaccheyya, teneva kammābhisañdena iddhiyānamabhiruyha patthitam nibbānanagaram pāpuṇeyyā ”ti.

“Tena hi mahārāja paradukkhāpanena dinnadānam sukhavipākam hoti saggasamvattanikam, yan so puriso balivadde dukkhāpetvā evarūpam sukhām anubhavati. Apārampi mahārāja uttarim kāraṇam sunohi, yathā paradukkhāpanena dinnadānam sukhavipākam hoti saggasamvattanikam. Idha mahārāja yo koci rājā janapadato dhammikam balim uddharāpetvā āñāpavattanena dānam dadeyya, api nu kho so mahārāja rājā tatonidānam kiñci sukhām anubhavyeyya, saggasamvattanikam tam dānan ”ti?

¹ pakittentā - Ma; vikittentā - PTS.

² anudassati - Ma, PTS.

³ tadanucchavikāni tadanulomikāni - Ma.

“Tâu đại vương, do trạng thái đã làm hành động khó làm, tiếng tăm tốt đẹp của đức Bồ Tát đã được lan rộng ở mười ngàn thế giới có cả chư Thiên và nhân loại. Chư Thiên ở cõi Trời tán thán, các A-tu-la ở cõi A-tu-la tán thán, các nhân điểu ở cõi nhân điểu tán thán, các con rồng ở Long cung tán thán, các Dạ-xoa ở cõi Dạ-xoa tán thán, theo tuần tự tiếng tăm tốt đẹp của vị ấy lần lượt đã đến được cuộc hội họp của chúng ta tại đây vào lúc này hôm nay. Trong khi họ tán thán, thì chúng ta lại ngồi bôi bác việc bố thí ấy (suy nghĩ rằng): ‘Đã được bố thí tốt đẹp, hay là đã được bố thí tồi?’ Tâu đại vương, hơn nữa tiếng tăm tốt đẹp này đây phô bày mười đức tính của các vị Bồ Tát khôn khéo, tri thức, hiểu biết, rành rẽ. Mười đức tính nào? Bản chất không tham muốn, không mong cầu, buông xả, dứt bỏ, không quay trở lại, có sự tịnh tect, vĩ đại, khó hiểu thấu, khó đạt được, không sánh bằng, thuộc về pháp của vị Phật. Tâu đại vương, hơn nữa tiếng tăm tốt đẹp này đây phô bày mười đức tính này của các vị Bồ Tát khôn khéo, hiểu biết, tri thức, rành rẽ.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, người nào làm cho kẻ khác khổ đau rồi đem bố thí (như là) vật thí, phải chăng sự bố thí ấy có quả thành tựu là sự an lạc, có thể đưa đến cõi trời?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Có điều gì cần phải nói?”

“Thưa ngài Nāgasena, vậy xin ngài chỉ cho thấy lý do.”

“Tâu đại vương, ở đây có vị Sa-môn hoặc Bà-la-môn nào đó là người có giới, có thiện pháp, vị ấy có thể bị liệt một bên, hoặc què quặt, hoặc mắc phải căn bệnh nào đó. Rồi một người nào đó, mong mỏi phước báu, mới đặt người kia vào chiếc xe rồi đưa đi đến xứ sở đã được ao ước. Tâu đại vương, phải chăng do nhân ấy có thể có sự an lạc nào đó sanh khởi cho người nam ấy? Có phải việc làm ấy có thể đưa đến cõi trời?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có điều gì cần phải nói? Thưa ngài, người nam ấy có thể đạt được phuơng tiện di chuyển là voi, hoặc phuơng tiện di chuyển là ngựa, hoặc phuơng tiện di chuyển là xe, phuơng tiện di chuyển ở đất liền khi ở đất liền, phuơng tiện di chuyển ở biển khi ở biển, phuơng tiện di chuyển của chư Thiên khi ở giữa chư Thiên, phuơng tiện di chuyển của loài người khi ở giữa loài người, có thể sanh ra ở cõi này cõi khác thích hợp với điều ấy, phù hợp với điều ấy, và các sự an lạc thích hợp với điều ấy được sanh lên cho vị này, có thể đi đến từ chốn an vui (này) đến chốn an vui (khác), do kết quả của việc làm ấy thôi, vị ấy có thể cõi lên phuơng tiện di chuyển là thần thông và đạt đến thành phố Niết Bàn đã được ao ước.”

“Tâu đại vương, như thế thì vật thí đã được bố thí cùng với việc làm kẻ khác khổ đau lại có quả thành tựu là sự an lạc, có thể đưa đến cõi trời, là việc người đàn ông ấy, sau khi gây khổ đau cho những con bò kéo, lại thọ hưởng sự an lạc có hình thức như thế. Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa nói về vật thí đã được bố thí cùng với việc làm kẻ khác khổ đau lại có quả thành tựu là sự an lạc, có thể đưa đến cõi trời. Tâu đại vương, ở đây một vị vua nào đó sau khi tăng thuế má một cách hợp pháp từ nơi xứ sở, rồi do việc ban hành mệnh lệnh mà có thể ban phát tặng phẩm. Tâu đại vương, phải chăng do nhân ấy vị vua ấy có thể thọ hưởng sự an lạc nào đó? Có phải việc bố thí ấy có thể đưa đến cõi trời?”

“Āma bhante. Kim vattabbam? Tatonidānam so bhante rājā uttariṁ anekasatasahassam guṇam labheyya: rājūnam atirājā bhaveyya, devānam atidevo bhaveyya, brahmānam atibrahmā bhaveyya, samaṇānam atisamaṇo bhaveyya, brāhmaṇānam atibrāhmaṇo bhaveyya, arahantānam ati-arahā bhaveyyā”ti.

“Tena hi mahārāja paradukkhāpanena dinnadānam sukhavipākam hoti saggasamvattanikam, yam so rājā balinā janam pīletvā dinnadānenā evarūpam uttariṁ yasasukham anubhavatī”ti?

4. “Atidānam bhante nāgasena vessantarena raññā dinnam, yam so sakam bhariyam parassa bhariyatthāya adāsi, sake orase putte brāhmaṇassa dāsatthāya adāsi. Atidānam nāma bhante nāgasena loke vidūhi ninditam garahitam.

Yathā nāma bhante nāgasena atibhārena sakatassa akkho bhijjati, atibhārena nāvā osidati, atibhuttena bhojanam visamam pariṇamatī, ativassena dhaññam vinassati, atidānenā bhogakkhayam upeti, atitāpena upaḍayhati,¹ atirāgena ummattako hoti, atidosena vajjho hoti, atimohena anayam āpajjati, atilobhena coragahaṇamupagacchati, atibhayena² nirujjhati, atipūrena nadī uttarati, ativātena asani patati, ati-agginā odanam uttarati, atisañcaraṇena na ciraṇ jīvati. Evameva kho bhante nāgasena atidānam nāma loke vidūhi ninditam garahitam. Atidānam bhante nāgasena vessantarena raññā dinnam, na tattha kiñci phalam icchitabban”ti.

5. “Atidānam mahārāja loke vidūhi vaṇṇitam thutam pasattham. Ye keci yādisam kīdisam dānam denti, atidānadāyī loke kittim pāpuṇāti. Yathā mahārāja atipavaratāya dibbam vanamūlam gahitam api hatthapāse ṭhitānam parajanānam na dassayati, agado atijaccatāya³ pīlāya samugghātako rogānam antakaro, aggi atijotitāya ḍahati, udakam atisitatāya nibbāpeti, padumam atiparisuddhatāya⁴ na upalippati vārikaddamena, mani atiguṇatāya kāmadado, vajiranam atitikhinatāya vijjhati maṇimuttāphalikam, paṭhavī atimahantatāya naroragamigapakkhijalaselapabbatadume dhāreti, samuddo atimahantatāya aparipūraṇo, sineru atibhāratāya⁵ acalo, ākāso ativitthāratāya ananto, suriyo atippabhatāya timiram ghāteti, siho atijātitāya vigatabhayo, mallo atibalavatāya paṭimallam khippam ukkhipati, rājā atipuññatāya adhipati, bhikkhu atisilavantatāya nāgayakkhanaramarūhi namassaniyo, buddho ati-aggatāya anupamo.

¹ atitāpena pathavī upaḍayhati - Ma.

² atibhāsenā - kesuci.

³ atijaññatāya - kesuci.

⁴ parisuddhatāya - Ma.

⁵ atibhārikatāya - PTS, Sīmu.

“Thưa ngài, đúng vậy. Có điều gì cần phải nói? Thưa ngài, do nhân ấy vị vua ấy có thể đạt được công đức nhiều trăm ngàn lần thêm hơn nữa là có thể trở thành vị vua vượt trội các vị vua, có thể trở thành vị Trời vượt trội các vị Trời, có thể trở thành vị Phạm Thiên vượt trội các vị Phạm Thiên, có thể trở thành vị Sa-môn vượt trội các vị Sa-môn, có thể trở thành vị Bà-la-môn vượt trội các vị Bà-la-môn, có thể trở thành vị A-la-hán vượt trội các vị A-la-hán.”

“Tâu đại vương, như thế thì vật thí đã được bố thí cùng với việc làm kẻ khác khổ đau lại có quả thành tựu là sự an lạc, có thể đưa đến cõi trời, là việc vị vua ấy sau khi áp bức dân chúng bằng thuế má rồi với tặng phẩm đã được ban phát thì thọ hưởng sự an lạc về danh vọng có hình thức như thế thêm hơn nữa.”

4. “Thưa ngài Nāgasena, vật thí vượt trội đã được đức vua Vessantara bố thí, là việc vị ấy đã bố thí vợ của mình để làm vợ của kẻ khác, đã bố thí những đứa con ruột thịt của mình để làm nô lệ cho người Bà-la-môn. Thưa ngài Nāgasena, vật thí vượt trội đã bị lén án, đã bị chê trách bởi các bậc hiếu biết ở thế gian.

Thưa ngài Nāgasena, giống như bởi vật nặng quá tải mà cái trực của chiếc xe kéo bị gãy, vì vật nặng quá tải mà thuyền chìm, vì đã được ăn quá nhiều mà vật thực trở thành không tiêu, do mưa quá nhiều là thóc lúa bị hư hại, do sự bố thí quá nhiều mà đưa đến việc khánh tận tài sản, do quá nóng mà phát cháy, do ái luyến quá mức mà trở thành kẻ điên, do quá sân mà trở thành đáng chết, do quá si mê mà lâm cảnh bất hạnh, do quá tham mà đi đến việc bị cướp bắt giữ, do quá sợ hãi mà bị tiêu hoại, do quá đầy mà sông tràn bờ, do gió quá mức mà sét đánh, do quá lửa mà cơm trào, do việc đi lang thang quá mức mà không sống lâu. Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế vật thí vượt trội đã bị lén án, đã bị chê trách bởi các bậc hiếu biết ở thế gian. Thưa ngài Nāgasena, vật thí vượt trội đã được đức vua Vessantara bố thí, trong trường hợp ấy không có bất cứ quả báu nào là được mong mỏi.”

5. “Tâu đại vương, vật thí vượt trội đã được ngợi khen, tán dương, ca tụng bởi các bậc hiếu biết ở thế gian. Bất cứ những ai bố thí vật thí như thế này hay như thế nào, thì người bố thí vật thí vượt trội đạt được tiếng tăm ở thế gian. Tâu đại vương, giống như rễ cây rừng thuộc về cõi trời, với tính chất cao quý vượt trội, đã được nắm vào thì không bị những người khác thậm chí đứng trong tầm tay nhìn thấy; thuốc chữa bệnh với phẩm chất vượt trội là vật tiêu diệt sự đau đớn, làm chấm dứt các căn bệnh; ngọn lửa với ánh sáng vượt trội thì đốt cháy; nước với tính chất mát lạnh vượt trội thì đậm tắt; hoa sen với tính chất trong sạch vượt trội thì không bị bùn nước làm lấm lem; ngọc ma-ni với đức tính vượt trội là vật ban cho điều ước; kim cương với tính chất vô cùng sắc bén thì xuyên thủng ngọc ma-ni, ngọc trai, ngọc pha-lê; trái đất với tính chất vô cùng to lớn thì nâng đỡ con người, rắn, thú rừng, chim, nước, đá, núi, cây cối; biển cả bởi tính chất vô cùng rộng lớn mà không bị đầy tràn; núi Sineru do sức nặng vượt trội mà không bị dao động; bầu trời do tính chất cực kỳ rộng lớn là vô biên; mặt trời với ánh sáng vượt trội tiêu diệt sự tăm tối; sư tử do dòng dõi vượt trội không còn sợ hãi; võ sĩ đấu vật do có sức mạnh cực kỳ quật ngã đối thủ một cách nhanh chóng; đức vua với phước báu vượt trội là vị chúa tể; vị tỳ khưu với giới hạnh vượt trội đáng được cúng chào bởi các hạng rồng, Dạ-xoa, loài người, và chư Thiên; đức Phật do tính chất cực kỳ cao cả là không kẻ tương đương.

Evameva kho mahārāja atidānam nāma loke vidūhi vanṇitam thutam pasattham, ye keci yādisam kīdisam dānam denti, atidānadāyī loke kittim pāpuṇāti. Atidānena vessantaro rājā dasasahassimhi lokadhatuyā vanṇito thuto pasatho mahito kittito. Teneva atidānena vessantaro rājā ajetarahi buddho jāto aggo sadevake loke. Atthi pana mahārāja loke ṭhapaniyam dānam yaṁ dakkhiṇeyye anuppatte na dātabban ”ti?

6. “Dasa kho panimāni bhante nāgasena dānāni loke¹ adānasammataṁ. Yo tāni dānāni deti so apāyagāmī hoti. Katamāni dasa? Majjadānam bhante nāgasena loke adānasammataṁ. Yo tam dānam deti so apāyagāmī hoti. Samajjadānam —pe— Ithidānam —pe— Usabhadānam —pe— Cittakamma-dānam —pe— Satthadānam —pe— Visadānam —pe— Saṅkhalikadānam —pe— Kukkuṭasūkaradānam —pe— Tulākūṭamānakūṭadānam bhante nāgasena loke adānasammataṁ. Yo tam dānam deti so apāyagāmī hoti. Imāni kho bhante nāgasena dasa dānāni loke adānasammataṁ. Yo tāni dānāni deti so apāyagāmī hoti ”ti.

7. “Nāhantam mahārāja adānasammataṁ pucchāmi. Imam kho ’ham mahārāja tam pucchāmi. Atthi pana mahārāja loke ṭhapaniyam dānam yaṁ dakkhiṇeyye anuppatte na dātabban ”ti?

“Natthi bhante nāgasena loke ṭhapaniyam dānam, yaṁ dakkhiṇeyye anuppatte na dātabbam. Cittappasāde uppanne keci dakkhiṇeyyānam bhojanam denti, keci acchādanam, keci sayanam, keci āvasatham, keci attharaṇapāvraṇam,² keci dāsidāsam, keci khettavatthum, keci dipada-catuppadam, keci sataṁ sahassam satasahassam, keci mahārajjam, keci jīvitampi denti ”ti.

“Yadi pana mahārāja keci jīvitampi denti, kiṁkāraṇā vessantaram dānapatiṁ atibāḥam paripātesi sudinne puttadāre ca.³ Api nu kho mahārāja atthi lokapakati lokāciṇṇā,⁴ labhati pitā puttam iṇaṭṭo vā ājīvikāpakato⁵ vā āvapitum vā vikkiniṭitum vā ”ti?

“Āma bhante, labhati pitā puttam iṇaṭṭo vā ājīvikāpakato vā āvapitum vā vikkiniṭitum vā ”ti.

¹ dānāni, yāni loke - Ma.

² attharaṇapāvraṇam - Ma.

³ putte ca dāre ca - Ma, PTS.

⁴ lokāciṇṇam - Ma, PTS.

⁵ ājīvikāpakato - Ma, PTS, evam sabbattha.

Tâu đại vương, tương tự y như thế vật thí vượt trội đã được ngợi khen, tán dương, ca tụng bởi các bậc hiếu biết ở thế gian. Bất cứ những ai bối thí vật thí như thế này hay như thế nào, thì người bối thí vật thí vượt trội đạt được tiếng tăm ở thế gian. Với sự bối thí vượt trội, đức vua Vessantara đã được ngợi khen, tán dương, ca tụng, trọng vọng, tiếng tăm ở trong mười ngàn thế giới. Chính nhờ vào sự bối thí vượt trội ấy, đức vua Vessantara giờ đây hôm nay đã được trở thành đức Phật, là bậc cao cả ở thế gian có cả chư Thiên. Tâu đại vương, phải chăng ở trên thế gian có loại vật thí là cần được đình chỉ, là không nên được bối thí cho người xứng đáng sự cúng đường, cho người đã đi đến?”

6. “Thưa ngài Nāgasena, mười sự bối thí này ở thế gian không được xem là bối thí. Người nào bối thí những vật thí này, người ấy có sự đi đến địa ngục. Mười sự bối thí nào? Thưa ngài Nāgasena, sự bối thí chất say ở thế gian không được xem là bối thí. Người nào bối thí vật thí ấy, người ấy có sự đi đến địa ngục. Sự bối thí hội hè —(như trên)— Sự bối thí người nữ —(như trên)— Sự bối thí bò đực —(như trên)— Sự bối thí tranh ánh —(như trên)— Sự bối thí vũ khí —(như trên)— Sự bối thí thuốc độc —(như trên)— Sự bối thí xích xiềng —(như trên)— Sự bối thí gà heo —(như trên)— Thưa ngài Nāgasena, sự bối thí cách gian lận về cân và cách gian lận về đo lường ở thế gian không được xem là bối thí. Người nào bối thí vật thí ấy, người ấy có sự đi đến địa ngục. Thưa ngài Nāgasena, mười sự bối thí này ở thế gian không được xem là bối thí. Người nào bối thí những vật thí ấy, người ấy có sự đi đến địa ngục.”

7. “Tâu đại vương, tôi không hỏi ngài về việc không được xem là bối thí. Tâu đại vương, tôi hỏi ngài về điều này. Tâu đại vương, phải chăng ở trên thế gian có loại vật thí là cần được đình chỉ, là không nên được bối thí cho người xứng đáng sự cúng đường đã đi đến?”

“Thưa ngài Nāgasena, ở trên thế gian không có loại vật thí là cần được đình chỉ, là không nên được bối thí cho người xứng đáng sự cúng đường đã đi đến. Khi sự tịnh tín của tâm được sanh khởi, một số người dâng vật thực đến các bậc đáng cúng dường, một số người dâng y áo, một số người dâng giường nằm, một số người dâng chõ ngũ, một số người dâng tấm trải và tấm đắp, một số người dâng tôi trai tớ gái, một số người dâng ruộng vườn, một số người dâng thú hai chân hoặc bốn chân, một số người dâng trăm, ngàn, trăm ngàn đồng, một số người dâng vương quốc rộng lớn, một số người bối thí luôn cả mạng sống.”

“Tâu đại vương, nếu một số người bối thí luôn cả mạng sống, thì vì lý do gì ngài lại công kích thí chủ Vessantara quá dữ dội về việc đã khéo bối thí các con và vợ. Tâu đại vương, phải chăng có thói thường ở thế gian, tập quán ở thế gian là người cha bị mắc nợ hoặc không có kế sinh nhai thì được cầm cố hoặc bán đi người con trai?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Người cha bị mắc nợ hoặc không có kế sinh nhai thì được phép để cầm cố hoặc bán đi người con trai.”

“Yadi maharāja labhati pitā puttam inaṭṭo vā ājīvikāpakato vā āvapitum vā vikkinitum vā, vessantaro ’pi mahārāja rājā alabhamāno sabbaññuta-ñānam upadduto dukkhito tassa dhammadhanassa paṭilābhāya puttadāram āvapesi ca vikkini ca. Iti mahārāja vessantarena raññā aññesañ dinnam yeva dinnam, katañ yeva katañ. Kissā pana tvam̄ mahārāja tena dānena vessantaram dānapatiñ atibālham̄ apasādesī ”ti?

8. “Nāham̄ bhante nāgasena vessantarassa dānapatino dānam garahāmi. Api ca puttadāram yācante¹ niminitvā attānam̄ dātabban ”ti.

“Etam̄ kho mahārāja asabbhikāraṇam̄, yam̄ puttadāram yācante attānam̄ dadeyya. Yam̄ yañ hi yācante tam̄ tadeva dātabbañ. Etam̄ sappurisānam̄ kammapañ. Yathā mahārāja koci puriso pāniyam̄ āharāpeyya, tassa yo bhojanam̄ dadeyya, api nu so mahārāja puriso tassa kiccakārī assā ”ti?

“Na hi bhante. Yam̄ so āharāpeti, tameva tassa dento kiccakārī assā ”ti.

“Evameva kho mahārāja vessantaro rājā brāhmaṇe puttadāram yācante puttadāramyeva adāsi. Sace mahārāja brāhmaṇo vessantarassa sarīram̄ yāceyya, na so mahārāja attānam̄ rakkheyya, na kampeyya, na rajjeyya, tassa dinnam̄ paricattam̄ yeva sarīram̄ bhaveyya. Sace mahārāja koci vessantaram dānapatiñ upagantvā yāceyya: ‘Dāsattam̄ me upehī ’ti, dinnam̄ paricattam̄ yevassa sarīram̄ bhaveyya. Na so datvā tappeyya.² Rañño mahārāja vessantarassa kāyo bahusādhāraṇo.

Yathā mahārāja pakkā mañsapesi bahusādhāraṇā. Evameva kho mahārāja rañño vessantarassa kāyo bahusādhāraṇo. Yathā vā pana mahārāja phalito rukkho nānādijagaṇasādhāraṇo. Evameva kho mahārāja rañño vessantarassa kāyo bahusādhāraṇo. Kimpāraṇā? ‘Evāham̄ paṭipajjanto sammāsambodhiñ pāpuṇissāmī ’ti.

Yathā mahārāja puriso adhano dhanathiko dhanapariyesanam̄ caramāno ajapatham̄ saṅkupatham̄ vettapatham̄ gacchati, jalathalavanijjam̄ karoti, kāyena vācāya manasā dhanam̄ ārādheti, dhanapaṭilābhāya vāyamati. Evameva kho mahārāja vessantaro dānapati adhano buddhadhanena sabbaññutaññaratanaṭilābhāya yācakānam̄ dhanadhaññam̄ dāsidāsam̄ yānavāhanam̄ sakalam̄ sāpateyyam̄ sakam̄ puttadāram attānañca cajitvā sammāsambodhiñ yeva pariyesati.

¹ yācanena - PTS, Sīmu.

² tapeyya - Ma; ṭhapeyya - Sīmu.

“Tâu đại vương, nếu người cha bị mắc nợ hoặc không có kế sinh nhai thì được phép để cầm cố hoặc bán đi người con trai. Tâu đại vương, đức vua Vessantara, trong khi không đạt được Trí Toàn Tri, bị buồn rầu, bị khổ sở, nên đã cầm cố và đã bán đi các con và vợ nhằm đạt được tài sản Giáo Pháp ấy. Tâu đại vương, như thế việc đã bố thí bởi đức vua Vessantara cũng chỉ là việc đã bố thí của những người khác, việc đã làm cũng chỉ là việc đã được làm. Tâu đại vương, vậy thì tại sao ngài lại công kích thí chủ Vessantara quá dữ dội về việc bố thí ấy?”

8. “Thưa ngài Nāgasena, trãm không chê trách việc bố thí của thí chủ Vessantara. Tuy nhiên, trong khi người ta cầu xin con và vợ, thì nên mặc cả và nên bố thí bản thân mình.”

“Tâu đại vương, việc ấy không phải là việc làm của người có đức hạnh, là trong khi người ta cầu xin con và vợ thì lại bố thí bản thân mình. Bởi vì trong khi người ta cầu xin cái nào, thì chính cái ấy nên được bố thí. Đây là hành động của các bậc thiện nhân. Tâu đại vương, giống như người nam nào đó bảo đem nước đến, người nào đem đến thức ăn cho ông ta, tâu đại vương, phải chăng người nam ấy là người làm được việc cho ông ta?”

“Thưa ngài, không đúng. Ông ta bảo đem lại cái gì, thì trong khi trao cho ông ta chính cái ấy mới là người làm được việc.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế đức vua Vessantara trong khi người Bà-la-môn cầu xin các con và vợ thì đã bố thí chính các con và vợ. Tâu đại vương, nếu người Bà-la-môn cầu xin thân xác của Vessantara, tâu đại vương, vị ấy sẽ không bảo vệ bản thân mình, không dao động, không bị quyến luyến, đối với vị ấy chính cái vật được bố thí, được xả bỏ, sẽ là thân xác. Tâu đại vương, nếu ai đó đi đến thí chủ Vessantara và cầu xin: ‘Hãy trở thành nô lệ của ta,’ thì chính cái vật được bố thí, được xả bỏ, sẽ là thân xác của vị ấy. Sau khi đã bố thí, vị ấy không bút rút. Tâu đại vương, thân thể của đức vua Vessantara là chung cho cả số đông.

Tâu đại vương, giống như miếng thịt đã nấu chín là chung cho cả số đông. Tâu đại vương, tương tự y như thế thân thể của đức vua Vessantara là chung cho cả số đông. Tâu đại vương, hoặc là giống như cây đã được kết trái là chung cho các bầy chim khác nhau. Tâu đại vương, tương tự y như thế thân thể của đức vua Vessantara là chung cho cả số đông. Vì lý do gì? (Nghĩ rằng): ‘Trong khi thực hành như vậy, ta sẽ đạt được phẩm vị Chánh Đẳng Giác.’

Tâu đại vương, giống như người nam không có tài sản, tầm cầu về tài sản, trong khi đi lang thang tìm kiếm tài sản, thì đi theo lối đi của loài dê, theo lối đi đây gai góc, theo lối đi nơi hoang dã, tiến hành việc buôn bán ở sông nước hoặc ở đất liền, tom góp tài sản bằng thân bằng khẩu bằng ý, nô lực nhằm đạt được tài sản. Tâu đại vương, tương tự y như thế nhằm sự thành tựu báu vật là Trí Toàn Tri, sau khi buông bỏ tài sản và lúa gạo, tôi trai và tớ gái, thuyền và xe, toàn bộ của cải, các con và vợ của mình luôn cả bản thân cho những người xin xỏ, thí chủ Vessantara không có tài sản về tài sản của vị Phật, tầm cầu chỉ riêng phẩm vị Chánh Đẳng Giác.

Yathā vā pana mahārāja amacco muddākāmo muddādhikaraṇam yam kiñci gehe dhanadhaññam hiraññasuvaṇṇam tam sabbam datvāpi, muddāpaṭīlābhāya vāyamati. Evameva kho mahārāja vessantaro dānapati sabbantaṁ bāhirabbhantaram dhanaṁ datvā jīvitampi paresam datvā sammāsambodhiṁ yeva pariyesati.

9. Api ca mahārāja vessantarassa dānapatino evam ahosi: ‘Yaṁ so brāhmaṇo yācati, tamevāhaṁ tassa dento kiccakārī nāma homī ’ti. Evaṁ so tassa puttadāramadāsi. Na kho mahārāja vessantaro dānapati dessatāya brāhmaṇassa puttadāramadāsi,¹ na ‘atibahukā me puttadārā, na sakkomi te posetun ’ti puttadāramadāsi, na ukkanṭhitō ‘appiyā me ’ti niharitukāmatāya puttadāramadāsi. Atha kho sabbaññutaññaratanasseva piyattā sabbaññutaññassa kāraṇā vessantaro rājā evarūpaṁ atulam vipulamanuttaram piyam manāpaṁ dayitaṁ pāṇasamaṁ puttadāradānavaram brāhmaṇassa adāsi.

Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena cariyāpiṭake:

*‘Na me dessā ubho puttā, maddī devī na dessiyā,
sabbaññutaṁ piyam mayham tasmā piye adāsahan’ti.*

Tatra mahārāja vessantaro rājā puttadānaṁ datvā paṇṇasālam pavisitvā nipajji. Tassa atipemena dukkhitassa balavasoko uppajji, hadayavatthu unṭhamahosi, nāsikāya appahontiyā mukhena unhe assāsapassāse vissajjesi, assūni parivattitvā lohitabindūni hutvā nettehi nikkhamiṁsu. Evaṁ kho mahārāja dukkhenā vessantaro rājā brāhmaṇassa puttadānamadāsi² ‘mā me dānapatho parihāyī ’ti.

Api ca mahārāja vessantaro rājā dve athavase paṭicca brāhmaṇassa dārake adāsi. Katame dve? ‘Dānapatho ca me aparihīno bhavissati, dukkhite ca me puttakē vanamūlapahalehi itonidānaṁ ayyako mocessatī ’ti. Jānāti hi mahārāja vessantaro rājā: ‘Na me dārakā sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum. Ime ca dārake ayyako nikkiṇissati. Evaṁ amhākampi gamanaṁ bhavissatī ’ti. Ime kho mahārāja dve athavase paṭicca brāhmaṇassa dārake adāsi.

Api ca mahārāja vessantaro rājā jānāti: ‘Ayaṁ kho brāhmaṇo jiṇṇo vuddho mahallako dubbalo bhaggo daṇḍaparāyaṇo khīṇāyuko parittapuṇṇo, neso samatho ime dārake dāsabhogena bhuñjitun ’ti. Sakkueyya pana mahārāja puriso pākatikena balena ime candimasuriye evam̄mahiddhike evam̄ mahānubhāve gahetvā peṭāya vā samugge vā pakkhipitvā nippabhe katvā thālakaparibhogena paribhuñjitun ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

¹ na adassanakāmatāya puttadāramadāsi - Ma, PTS potthakesu adhikam atthi.

² puttadāramadāsi - Ma.

Tâu đại vương, hoặc là giống như vị quan đại thần, mong muốn cái dấu ấn, có sự tranh chấp về dấu ấn, bất cứ vật gì ở trong nhà như tài sản, lúa gạo, vàng khối, vàng ròng, thậm chí cho đi tất cả các thứ ấy, và nỗ lực nhằm đạt được cái dấu ấn. Tâu đại vương, tương tự y như thế thí chủ Vessantara, sau khi cho đi tất cả tài sản ở bên ngoài và bên trong ấy, còn cho luôn mạng sống của những người khác, và tầm cầu chỉ riêng phẩm vị Chánh Đẳng Giác.

9. Tâu đại vương, thêm nữa thí chủ Vessantara đã khởi ý như vậy: 'Vật mà người Bà-la-môn cầu xin, trong khi cho chính vật ấy đến gã, ta được gọi là người làm được việc.' Như thế vị ấy đã bố thí các con và vợ đến gã ấy. Tâu đại vương, thí chủ Vessantara không phải vì ghét bỏ mà đã bố thí các con và vợ đến người Bà-la-môn, không phải vì nghĩ rằng: 'Các con và vợ của ta là quá nhiều, ta không thể nuôi dưỡng họ' mà đã bố thí các con và vợ, đã không bắt mẫn (nghĩ rằng): 'Họ không được ta yêu quý' mà đã bố thí các con và vợ vì muốn đuổi đi. Khi ấy, vì lòng yêu quý đối với chỉ riêng báu vật là Trí Toàn Tri, vì lý do của Trí Toàn Tri, đức vua Vessantara đã bố thí đến người Bà-la-môn vật thí quý giá gồm các con và vợ, là vật yêu quý, được ưa thích, được yêu mến, sánh bằng mạng sống, không thể đo lường, bao la, vô thượng có hình thức như thế.

Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở *Cariyāpiṭaka* (Hạnh Tạng):

'Cả hai người con không có bị ta ghét bỏ, Hoàng Hậu Maddī không có bị ta ghét bỏ, đối với ta quả vị Toàn Giác là yêu quý; vì thế ta đã bố thí những người thân yêu.'

Tâu đại vương, ở nơi ấy, đức vua Vessantara, sau khi bố thí các con, đã đi vào gian nhà lá rồi nằm xuống. Vì ấy, bị đau khổ do lòng thương mến quá độ, đã khởi lên cơn sầu muộn mãnh liệt, vùng trái tim đã trở nên nóng, khì mũi không được thông, đã đưa hơi thở ra vào nóng hổi qua đường miệng, các giọt nước mắt, sau khi lăn tròn trở thành những hạt máu đỏ, đã đi ra từ những con mắt. Tâu đại vương, với nỗi khổ đau như thế đức vua Vessantara đã bố thí các con (nghĩ rằng): 'Chớ làm suy giảm đạo lộ bố thí của ta.'

Tâu đại vương, thêm nữa đức vua Vessantara đã bố thí hai đứa nhỏ cho người Bà-la-môn vì hai điều lợi ích. Hai điều nào? (Nghĩ rằng): 'Đạo lộ bố thí của ta sẽ không bị hư hỏng. Và khi những đứa con nhỏ của ta bị khổ sở vì rễ và trái cây rùng, do nhân này ông nội sẽ giải thoát chúng.' Tâu đại vương, bởi vì đức vua Vessantara biết rằng: 'Hai đứa nhỏ của ta không thể bị bất cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ. Và ông nội sẽ chuộc lại hai đứa nhỏ này. Cuộc hành trình của chúng ta sẽ là như vậy.' Tâu đại vương, vì hai điều lợi ích này mà đức Bồ Tát đã bố thí hai đứa nhỏ cho người Bà-la-môn.

Tâu đại vương, hơn nữa đức vua Vessantara biết rằng: 'Người Bà-la-môn quá đã già, lão, lớn tuổi, yếu đuối, tàn tạ, chống gậy, tuổi thọ đã hết, phuỚc báu ít ỏi, gã này không có khả năng để sử dụng hai đứa nhỏ này theo lối sử dụng nô lệ.' Tâu đại vương, phải chăng người nam với sức mạnh tự nhiên có thể cầm lấy mặt trăng và mặt trời có đại thần lực có đại oai lực này bỏ vào cái hộp hay cái giò, làm cho hết ánh sáng, rồi sử dụng theo lối sử dụng cái đĩa?"

"Thưa ngài, không được."

10. “Evameva kho mahārāja imasmim loke candimasuriyapañibhāgassa vessantarassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum.

Aparampi mahārāja uttarim kāraṇam suñohi, yena kāraṇena vessantarassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum. Yathā mahārāja rañño cakkavattissa mañiratanam subham jātimantam aṭṭhasam suparikkammakataṁ catuhatthāyāmaṁ sakaṭanābhīpariñāhaṁ na sakkā kenaci pilotikāya vethetvā pejāya pakkhipitvā sathhaka-nisāna-paribhogena paribhuñjitum. Evameva kho mahārāja loke cakkavattirañño mañiratanapañibhāgassa vessantarassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum.

Aparampi mahārāja uttarim kāraṇam suñohi, yena kāraṇena vessantarassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum. Yathā mahārāja tidhāppabhinno sabbaseto sattappatiṭṭhitō aṭṭharatanubbedho navaratanāyāmapariñāho pāsādiko dassanīyo uposatho nāgarājā na sakkā kenaci suppēna vā sarāvena vā pidahitum, govacchako viya vacchakasālāya pakkhipitvā pariharitum vā. Evameva kho mahārāja loke uposatha-nāgarajapañibhāgassa vessantarassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum.

Aparampi mahārāja uttarim kāraṇam suñohi, yena kāraṇena vessantarassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum. Yathā mahārāja mahāsamuddo dīghaputhulavitthiṇo gambhīro appameyyo duruttaro apariyogalho anāvāto na sakkā kenaci sabbattha pidahitvā ekatiththena paribhogam kātum. Evameva kho mahārāja loke mahāsamuddapañibhāgassa vessantarassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum.

Aparampi mahārāja uttarim kāraṇam suñohi, yena kāraṇena vessantarassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum. Yathā mahārāja himavanto pabbatarājā pañcayojanasataṁ accuggato nabhe tissahassayojanāyamaviththāro caturāśitikūṭasahassapatimāṇḍito pañcannamā mahānādisatānam pabhavo mahābhūtagaṇālayo nānāvidhagandhadharo dibbosadhasatasamalaṅkato nabhe valāhako viya accuggato dissati. Evameva kho mahārāja loke himavantapabbatarājapañibhāgassa vessantarassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum.

Aparampi mahārāja uttarim kāraṇam suñohi, yena kāraṇena vessantarassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum. Yathā mahārāja rattandhakāratimisāyaṁ uparipabbatagge jalāmāno mahāaggikkhandho suvidūre ’pi paññāyati. Evameva kho mahārāja vessantaro rājā pabbatagge jalāmāno mahāaggikkhandho viya suvidūre ’pi pākaṭo paññāyati. Tassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum.

10. “Tâu đại vương, tương tự y như thế Vessantara được xem như mặt trăng và mặt trời ở thế gian này, hai đứa nhỏ của vị ấy không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ.

Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy hai đứa nhỏ của Vessantara không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ. Tâu đại vương, giống như viên ngọc quý ma-ni của đức Chuyển Luân Vương là rực rỡ, có phẩm chất, đã khéo được gọt dũa thành tám mảnh, bề dài bốn cánh tay, có chu vi giống như trực bánh của chiếc xe kéo, không thể bị bắt cứ ai bao bọc lại bằng mảnh vải rồi bỏ trong cái hộp, và sử dụng theo lối sử dụng đá mài dao. Tâu đại vương, tương tự y như thế Vessantara được xem như viên ngọc quý ma-ni của đức Chuyển Luân Vương ở thế gian, hai đứa nhỏ của vị ấy không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ.

Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy hai đứa nhỏ của Vessantara không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ. Tâu đại vương, giống như Long Vương Uposatha, bị tiết dục ở ba nơi, hoàn toàn màu trắng, được vững chãi gấp bảy lần, có chiều cao tám *ratana*,¹ chiều dài và chu vi chín *ratana*, duyên dáng, dáng nhìn, không thể bị bắt cứ ai che đậy lại bằng cái nia hoặc cái vung, hoặc quăng vào trại bò để chăm nom như là con bò con. Tâu đại vương, tương tự y như thế Vessantara được xem như Long Vương Uposatha ở thế gian, hai đứa nhỏ của vị ấy không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ.

Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy hai đứa nhỏ của Vessantara không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ. Tâu đại vương, giống như đại dương được trải rộng bao la về chiều dài, sâu thăm, không thể đo lường, khó thể vượt qua, chưa bị thăm dò, không bị che lại, không thể bị bắt cứ ai đóng lại tất cả các nơi để tiến hành việc sử dụng bằng một bến tàu. Tâu đại vương, tương tự y như thế Vessantara được xem như đại dương ở thế gian, hai đứa nhỏ của vị ấy không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ.

Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy hai đứa nhỏ của Vessantara không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ. Tâu đại vương, giống như núi chúa Hi-mã-lạp vươn cao lên không trung năm trăm do-tuần, chiều dài và chiều rộng ba ngàn do-tuần, được điểm tô với tám mươi bốn nghìn đỉnh núi, là khởi nguyên của năm trăm con sông lớn, là chỗ ngủ của những đoàn sinh vật khổng lồ, nơi chất chứa các hương thơm nhiều loại, được điểm trang với hàng trăm dược thảo ở cõi trời, được nhìn thấy vươn lên cao như là đám mây ở không trung. Tâu đại vương, tương tự y như thế Vessantara được xem như núi chúa Hi-mã-lạp ở thế gian, hai đứa nhỏ của vị ấy không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ.

Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy hai đứa nhỏ của Vessantara không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ. Tâu đại vương, giống như khói lửa lớn đang cháy sáng ở bên trên đỉnh núi trong đêm tối đen mờ mịt được nhận biết đầu ở rất xa. Tâu đại vương, tương tự y như thế đức vua Vessantara, tự như khói lửa lớn đang cháy sáng ở đỉnh núi, được nổi tiếng, được nhận biết đầu ở rất xa. Hai đứa nhỏ của vị ấy không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ.

¹ *ratana* = 0.25 mét, đơn vị đo chiều dài (ND).

Aparampi mahārāja uttarim kāraṇam suṇohi, yena kāraṇena vessantarassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum. Yathā mahārāja himavante pabbate nāgapupphasamaye ujuvāte vāyante dasadvādasayojanāni pupphagandho vāyati. Evameva kho mahārāja vessantarassa rañño api yojanasahassehi 'pi yāva akanīṭṭhabhavanaṁ etthantare surāsura-garula-gandhabba-yakkha-rakkhasa-mahoraga-kinnara-indabhavanesu kittisaddo abbhuggato sīlavaragandho c' assa sampavāyati, tena tassa dārakā na sakkā kenaci dāsabhogena bhuñjitum.

Anusīṭṭho mahārāja jālī kumāro pitarā vessantarena raññā: 'Ayyako te tāta tumhe brāhmaṇassa dhanam datvā nikkiṇianto tam nikkhassahassam datvā nikkiṇātu. Kanhājinam nikkiṇianto dāsasataṁ dāsisataṁ hatthisataṁ assasataṁ dhenusataṁ usabhasataṁ nikkhassatanti sabbasataṁ datvā nikkiṇātu. Yadi te tāta ayyako tumhe brāhmaṇassa hatthato āṇāya balasā mudhā gaṇhāti, mā tumhe ayyakassa vacanam karittha, brāhmaṇasева anuyāyino hothā 'ti evamanusāsitvā pesesi. Tato jālī kumāro gantvā ayyakena putṭho kathesi:

‘*Sahassaggham hi mam tāta brāhmaṇassa pitā adā,*
‘*atho kanhājinam kaññam hatthīnañca sakena¹ cā ”ti.*

"Sunibbeṭhito bhante nāgasena pañho. Subhinnam diṭṭhijālam. Sumadditā parappavādā. Sakasamayo sudipito. Byañjanam suparisodhitam. Suvibhatto attho. Evametam tathā sampaticchāmī "ti.

Vessantaraputtadānapañho paṭhamo.

2. DUKKARAKĀRIKĀPAÑHO

1. “**Bhante nāgasena sabbeva bodhisattā dukkarakārikam karonti? Udāhu gotameneva bodhisattena dukkarakārikā katā ”ti?**

"Natthi mahārāja sabbesam bodhisattānam dukkarakārikā. Gotameneva bodhisattena dukkarakārikā katā "ti.

"Bhante nāgasena yadi evam ayuttam yam bodhisattānam bodhisattehi vemattatā hoti "ti.

"Catūhi mahārāja thānehi bodhisattānam bodhisattehi vemattatā hoti. Katamehi catūhi? Kulavemattatā, addhānavemattatā,² āyuvemattatā, pamāṇavemattatā. Imehi kho mahārāja catūhi thānehi bodhisattānam bodhisattehi vemattatā hoti.

¹ satena - Ma, PTS.

² padhānavemattatā - Ma.

Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa mà với lý do ấy hai đứa nhỏ của Vessantara không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ. Tâu đại vương, giống như ở núi Hi-mã-lạp, vào mùa hoa của cây thiết mộc, khi có ngọn gió trực chi đang thổi thì hương của các bông hoa tỏa ra mười, mươi hai do-tuần. Tâu đại vương, tương tự y như thế tiếng tăm tốt đẹp của đức vua Vessantara cũng được loan truyền và hương thơm cao quý về giới hạnh của vị này tỏa ra một ngàn do-tuần ở các cung điện của chư Thiên, A-tu-la, nhân điểu, Càn-thát-bà, Dạ-xoa, quỷ sứ, rắn chúa, chim đầu người, và vị Thần Inda, ở khoảng giữa của các nơi ấy cho đến cõi Sắc Cứu Cảnh, vì thế hai đứa nhỏ của vị ấy không thể bị bắt cứ ai sử dụng theo lối sử dụng nô lệ.

Tâu đại vương, hoàng tử Jālī đã được vua cha Vessantara chỉ dạy là: 'Này con yêu, trong khi ông nội của con trao tài sản cho người Bà-la-môn và chuộc lại con, thì ông nội hãy trao cho ông ta một ngàn đồng tiền vàng rồi chuộc lại. Trong khi chuộc lại Kaṇhājinā, thì ông nội hãy trao ra mỗi thứ một trăm là trăm tôi trai, trăm tớ gái, trăm voi, trăm ngựa, trăm bò sữa, trăm bò mộng, trăm đồng tiền vàng, rồi chuộc lại. Nay con yêu, nếu ông nội của con giành lấy các con từ tay của người Bà-la-môn bằng mệnh lệnh, bằng sức lực, hoặc miễn phí, thì các con chớ làm theo lời nói của ông nội, mà hãy đi theo chính người Bà-la-môn.' Sau khi chỉ dạy như thế rồi đã gởi đi. Sau đó, hoàng tử Jālī đã ra đi, đến khi được ông nội hỏi, đã nói rằng:

'Thưa ông, bởi vì cha đã cho con đến người Bà-la-môn với giá một ngàn, còn cô con gái Kaṇhājinā là bằng tài sản cá nhân và giá của những con voi.'

"Thưa ngài Nāgasena, câu hỏi đã khéo được tháo gỡ, mạng lưới tà kiến đã khéo được phá vỡ, các học thuyết khác đã khéo được nghiên nát, kiến thức của bản thân đã khéo được giải thích, vấn đề phụ thuộc đã khéo được làm rõ, ý nghĩa đã khéo được phân tích. Trảm chấp nhận điều này đúng theo như vậy."

Câu hỏi về việc bố thí con của Vessanta là thứ nhất.

2. CÂU HỎI VỀ VIỆC HÀNH KHỔ HẠNH:

1. "Thưa ngài Nāgasena, toàn bộ tất cả các đức Bồ Tát đều thực hiện việc hành khổ hạnh, hay là việc hành khổ hạnh đã được chỉ riêng Bồ Tát Gotama thực hiện?"

"Tâu đại vương, không có việc hành khổ hạnh đối với tất cả các đức Bồ Tát. Việc hành khổ hạnh đã được chỉ riêng Bồ Tát Gotama thực hiện."

"Thưa ngài Nāgasena, nếu như vậy thì việc có sự khác biệt giữa các vị Bồ Tát với các vị Bồ Tát là không hợp lý."

"Tâu đại vương, sự khác biệt giữa các vị Bồ Tát với các vị Bồ Tát là bởi bốn sự kiện. Bởi bốn sự kiện nào? Sự khác biệt về dòng dõi, sự khác biệt về khoảng thời gian, sự khác biệt về tuổi thọ, sự khác biệt về kích thước. Tâu đại vương, sự khác biệt giữa các vị Bồ Tát với các vị Bồ Tát là bởi bốn sự kiện này."

Sabbesampi mahārāja buddhānam rūpe sīle samādhimhi paññāya vimuttiyā vimuttiñāṇadassane catuvesārajje dasatathāgatabale cha-ļ-asādhāraṇāñe cuddasabuddhañāñe atthārasa-buddhadhamme kevale ca buddhaguṇe¹ natthi vemattatā. Sabbe 'pi buddhā buddhadhammehi samasamā "ti.

2. "Yadi bhante nāgasena, sabbe 'pi buddhā buddhadhammehi sama-samā, kena kāraṇena gotameneva bodhisattena dukkarakārikā katā "ti?

"Aparipakke mahārāja nāñe aparipakkāya bodhiyā gotamo bodhisatto nekkhammadabhinikkhanto. Aparipakkam nānam paripācayamānena dukkarakārikā katā "ti.

"Bhante nāgasena, kena kāraṇena bodhisatto aparipakke nāñe apari-pakkāya bodhiyā mahābhiniikkhamanam nikkhanto? Nanu nāma nānam paripācetvā paripakke nāne nikhamitabban "ti?

"Bodhisatto mahārāja vīparītam ithāgāram disvā vippaṭisārī ahosi, tassa vippaṭisārissa arati uppajji. Araticittam uppannaṁ disvā aññataro māra-kāyiko devaputto: 'Ayam kho kālo araticittassa vinodanāyā 'ti vehāse² ṭhatvā idam vacanamabrūvi: 'Mārisa, mārisa, mā kho tvam ukkaṇṭhito ahosi. Ito te sattame divase dibbam cakkaratanaṁ pātubhavissati sahassāram sanemikam sanābhikam sabbākāraparipūram. Pāṭhavigatāni ca te ratanāni ākāsaṭṭhāni ca sayameva upagacchissantī, dvisahassaparittadipaparivāresu catusu mahādīpesu ekamukhena āṇā pavattissati,³ parosahassañca te puttā bhavissanti sūrā vīraṅgarūpā parasenappamaddanā. Tehi puttehi parikiṇḍo sattaratanasamannāgato catudīpamanusāsissasi "ti.

Yathā nāma divasasantattam ayosūlam sabbattha upaṭahantam kaṇṭa-sotam paviseyya. Evameva kho mahārāja bodhisattassa tam vacanam kaṇṭasotam pavisittha. Iti so pakatiyā 'va ukkaṇṭhito tassā devatāya vacanena bhiyyosomattāya ubbijjī samvijjī samvegamāpajji.

Yathā vā pana mahārāja mahatimahā-aggikkhandho jalamāno aññena kattthena upadahito bhiyyosomattāya jaleyya. Evameva kho mahārāja bodhisatto pakatiyā 'va ukkaṇṭhito tassā devatāya vacanena bhiyyosomattāya ubbijjī samvijjī samvegamāpajji.

¹ buddhadhamme - PTS, Sīmu.

² vehāsam - PTS.

³ āṇāpanam vattissati - PTS;
āṇāpanam cintissati - Sīmu.

Tâu đại vương, tất cả các vị Bồ Tát không có sự khác biệt về vóc dáng, về giới, về định, về tuệ, về giải thoát, về trí tuệ và nhận thức về sự giải thoát, về bốn pháp tự tín, về mười Như Lai lực, về sáu trí không phổ thông (đến các vị Thinh Văn), về mười bốn trí của vị Phật, về mười tám pháp của vị Phật, và toàn bộ các đức hạnh của vị Phật. Tất cả chư Phật đều là đồng đẳng về các pháp của vị Phật.”

2. “Thưa ngài Nāgasena, nếu tất cả chư Phật đều là đồng đẳng về các pháp của vị Phật, thì vì lý do gì mà việc hành khổ hạnh đã được chỉ riêng Bồ Tát Gotama thực hiện?”

“Tâu đại vương, khi trí chưa được chín muồi, khi sự giác ngộ chưa được chín muồi thì đức Bồ Tát Gotama đã ra đi theo hạnh xuất ly. Trong khi đang làm chín muồi trí chưa được chín muồi thì đức Bồ Tát đã thực hiện các việc hành khổ hạnh.”

“Thưa ngài Nāgasena, vì lý do gì mà đức Bồ Tát, khi trí chưa được chín muồi, khi sự giác ngộ chưa được chín muồi, lại ra đi theo hạnh xuất ly? Chẳng phải là nên làm chín muồi trí trước, khi trí đã được chín muồi thì sẽ ra đi?”

“Tâu đại vương, đức Bồ Tát sau khi nhìn thấy hậu cung bị lộn xộn, đã có sự ân hận, khi vị ấy có sự ân hận, sự không còn hứng thú đã khởi lên. Sau khi nhận ra tâm không còn hứng thú đã được sanh khởi, một vị Thiên tử nào đó thuộc nhóm của Ma Vương (nghĩ rằng): ‘Đây quả là lúc để xua đi tâm không còn hứng thú,’ rồi đã đứng ở không trung và nói lời nói này: ‘Thưa ngài, thưa ngài, xin ngài chờ bất mãn. Vào ngày thứ bảy kể từ hôm nay, bánh xe báu thuộc cõi trời có ngàn cẩm, có bánh xe, có trực, được đầy đủ mọi bộ phận, sẽ hiện ra cho ngài. Và các báu vật di chuyển ở trên đất và ngự ở trên trời cũng sẽ tự động di chuyển đến với ngài, mệnh lệnh từ miệng của một mình ngài sẽ vận hành ở bốn châu lục và hai ngàn đảo nhỏ phụ thuộc, ngài sẽ có hơn một ngàn con trai, là những dung sĩ có dáng vóc và chi thể của người anh hùng, có sự nghiền nát đạo quân đối phương. Được tháp tùng bởi những người con trai ấy, được thành tựu bảy báu vật, ngài sẽ lãnh đạo bốn châu lục.’

Tâu đại vương, giống như cái cọc bị đốt lửa nguyên ngày, đang được nung nóng toàn bộ, rồi xuyên vào lỗ tai, tâu đại vương, lời nói ấy đã đi vào lỗ tai của đức Bồ Tát tương tự y như thế. Tóm lại, vị ấy lúc bình thường vốn đã bị bất mãn, vì lời nói của vị Thiên nhân ấy, đã bị dao động, đã bị chấn động, đã đạt đến trạng thái chấn động với mức độ nhiều hơn nữa.

Tâu đại vương, hoặc là giống như khói lửa to lớn khồng lồ đang cháy sáng, được bỏ thêm cùi khác vào thì có thể cháy sáng thêm hơn nữa. Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Bồ Tát lúc bình thường vốn đã bị bất mãn, vì lời nói của vị Thiên nhân ấy, đã bị dao động, đã bị chấn động, đã đạt đến trạng thái chấn động với mức độ nhiều hơn nữa.

Yathā vā pana mahārāja mahāpañhavī pakatitintā nibbattaharitasaddalā āsittodakā cikkhallajātā punadeva mahāmeghe abhivatthe¹ bhiyyosomattāya cikkhallatarā assa. Evameva kho mahārāja bodhisatto pakatiyā 'va ukkaṇṭhito tassā devatāya vacanena bhiyyosomattāya ubbijji saṃvegam-āpajjī "ti.

3. "Api nu kho bhante nāgasena bodhisattassa yadi sattame divase dibbañ cakkaratanañ nibbatteyya, paṭinivatteyya bodhisatto, dibbe cakkaratane nibbatte "ti?

"Na hi mahārāja sattame divase bodhisattassa dibbañ cakkaratanañ nibbatteyya, api ca palobhanathāya tāya devatāya musā bhanitam. Yadi 'pi mahārāja sattame divase dibbañ cakkaratanañ nibbatteyya, bodhisatto na nivatteyya. Kimkāraṇā? 'Aniccan 'ti mahārāja bodhisatto daļham aggahesi. 'Dukkhañ anattā ti daļham aggahesi. Upādānakkhayañ patto.

Yathā mahārāja anotattadahato udakam gaṅgam nadīm pavisi, gaṅgāya nadiyā mahāsamuddam pavisi, mahāsamuddato pāṭalamukham pavisi, api nu tam udakam pāṭalamukhato² paṭinivattitvā mahāsamuddam paviseyya, mahāsamuddato gaṅgā nadīm paviseyya, gaṅgāya nadiyā puna anotattam paviseyyā "ti?

"Na hi bhante "ti.

"Evameva kho mahārāja bodhisattena kappānam satasahassam cattro ca asaṅkheyye kusalam paripācitam imassa bhavassa kāraṇā. So 'yam antimabhavo anuppatto, paripakkam bodhiññam, chahi vassehi buddho bhavissati sabbaññū loke aggapuggalo. Api nu kho mahārāja bodhisatto cakkaratanaassa kāraṇā paṭinivatteyyā "ti?

"Na hi bhante "ti.

"Api ca mahārāja mahāpañhavī parivatteyya sakānanasapabbatā,³ natveva bodhisatto paṭinivatteyya appatvā⁴ sammāsambodhim. Āroheyyapi ce mahārāja gaṅgāya udakam paṭisotam, natveva bodhisatto paṭinivatteyya appatvā sammāsambodhim. Visusseyyapi ce mahārāja mahāsamuddo aparimitajaladharo gopade udakam viya, natveva bodhisatto paṭinivatteyya appatvā sammāsambodhim. Phaleyyapi ce mahārāja sinerupabbatarājā satadhā vā,⁵ natveva bodhisatto paṭinivatteyya appatvā sammāsambodhim. Pateyyumpi ce mahārāja candimasuriyā satārakā ledḍu viya chamāyam, natveva bodhisatto paṭinivatteyya appatvā sammāsambodhim. Samvatteyyapi ce mahārāja ākāso kilañjamiva, natveva bodhisatto paṭinivatteyya appatvā sammāsambodhim. Kimkāraṇā? Padālitattā sabbabandhanānan "ti.

¹ abhivutthe - Ma; abhivatthe - PTS.

² pāṭalamukhagatañ - Ma, PTS.

³ sakānanā sapabbatā - Ma.

⁴ apatvā - Ma, PTS, evam sabbattha.

⁵ satadhā vā sahassadhā vā - Ma, PTS.

Tâu đại vương, hoặc là giống như đại địa cầu, bình thường đã bị ẩm ướt, có những vùng cỏ xanh mới mọc, có nước tưới lên, trở thành lầy lội, có thể trở nên lầy lội hơn với mức độ nhiều hơn khi có cơn mưa lớn lại đổ xuống lần nữa. Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Bồ Tát lúc bình thường vốn đã bị bất mãn, vì lời nói của vị Thiên nhân ấy, đã bị dao động, đã bị chấn động, đã đạt đến trạng thái chấn động với mức độ nhiều hơn nữa.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, nếu vào ngày thứ bảy bánh xe báu thuộc cõi trời sanh lén cho đức Bồ Tát, có phải khi bánh xe báu thuộc cõi trời được sanh lén thì đức Bồ Tát sẽ quay trở lui lại?”

“Tâu đại vương, bởi vì vào ngày thứ bảy bánh xe báu thuộc cõi trời không sanh lén cho đức Bồ Tát, thì vị Thiên nhân ấy đã nói lời nói dối nhằm khêu gợi lòng tham. Tâu đại vương, nếu vào ngày thứ bảy bánh xe báu thuộc cõi trời sanh lén, thì đức Bồ Tát sẽ không quay trở lui. Vì lý do gì? Tâu đại vương, đức Bồ Tát đã nắm giữ chắc chắn rằng: ‘Là vô thường,’ đã nắm giữ chắc chắn rằng: ‘Là khổ não, là vô ngã,’ đã đạt đến sự cạn kiệt về chấp thủ.

Tâu đại vương, giống như nước từ hồ nước Anotatta chảy vào sông Gaṅgā, từ sông Gaṅgā chảy vào đại dương, từ đại dương đi vào miệng của lòng trái đất, phải chăng nước ấy từ miệng của lòng trái đất có thể quay trở lui lại rồi chảy vào đại dương, từ đại dương chảy vào sông Gaṅgā, từ sông Gaṅgā chảy vào lại hồ Anotatta?”

“Thưa ngài, không thể.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế pháp thiện đã được đức Bồ Tát làm cho chín muồi trong bốn a-tăng-kỳ và một trăm ngàn kiếp vì lý do của lần hiện hữu này. Vị ấy đấy, có lần hiện hữu sau cùng đã được đạt đến, có trí giác ngộ đã được chín muồi, sau sáu năm sẽ trở thành đức Phật, đấng Toàn Tri, nhân vật cao cả ở thế gian. Tâu đại vương, có phải đức Bồ Tát có thể quay trở lại vì lý do bánh xe báu?”

“Thưa ngài, không thể.”

“Tâu đại vương, thêm nữa đại địa cầu với rừng với núi có thể lật ngược lại, nhưng đức Bồ Tát không bao giờ quay trở lại khi chưa đạt được phẩm vị Chánh Đẳng Giác. Tâu đại vương, nếu nước của sông Gaṅgā cũng có thể chảy ngược dòng, nhưng đức Bồ Tát không bao giờ quay trở lại khi chưa đạt được phẩm vị Chánh Đẳng Giác. Tâu đại vương, nếu đại dương, với sự chứa đựng lượng nước vô hạn, cũng có thể khô cạn như là nước ở dấu chân bò, nhưng đức Bồ Tát không bao giờ quay trở lại khi chưa đạt được phẩm vị Chánh Đẳng Giác. Tâu đại vương, nếu núi chúa Sineru cũng có thể đổ vỡ thành trăm mảnh, nhưng đức Bồ Tát không bao giờ quay trở lại khi chưa đạt được phẩm vị Chánh Đẳng Giác. Tâu đại vương, nếu mặt trăng và mặt trời luôn cả các vì sao cũng có thể rơi xuống như là cục đất rơi xuống mặt đất, nhưng đức Bồ Tát không bao giờ quay trở lại khi chưa đạt được phẩm vị Chánh Đẳng Giác. Tâu đại vương, nếu bầu trời cũng có thể cuộn tròn như là chiếc chiếu, nhưng đức Bồ Tát không bao giờ quay trở lại khi chưa đạt được phẩm vị Chánh Đẳng Giác. Vì lý do gì? Vì trạng thái đã được phá vỡ đối với tất cả các sự trói buộc.”

4. “Bhante nāgasena kati loke bandhanānī ”ti?

“Dasa kho panimāni mahārāja loke bandhanāni, yehi bandhanehi baddhā sattā na nikhamanti, nikhamitvāpi paṭinivattanti.

Katamāni dasa?

Mātā mahārāja loke bandhanam,
Pitā mahārāja loke bandhanam,
Bhariyā mahārāja loke bandhanam,
Puttā mahārāja loke bandhanam,
Ñāti mahārāja loke bandhanam,
Mittā mahārāja loke bandhanam,
Dhanam mahārāja loke bandhanam,
Lābhassakkāro mahārāja loke bandhanam,
Issariyam mahārāja loke bandhanam,
Pañcakāmaguṇā mahārāja loke bandhanam,

Imāni kho mahārāja dasa loke bandhanāni, yehi bandhanehi baddhā sattā na nikhamanti, nikhamitvā ’pi paṭinivattanti. Tāni dasapi bandhanāni bodhisattassa chinnāni dālitāni¹ padālitāni. Tasmā mahārāja bodhisatto na paṭinivattatī ”ti.

5. “Bhante nāgasena yadi bodhisatto uppanne aracite devatāya vacanena aparipakke ñāne aparikkāya bodhiyā nekkhammabhinikkhanto, kim tassa dukkarakārikāya katāya? Nanu nāma sabbabhakkhena bhavitabbam ñāṇaparipākam āgamayamānenā ”ti?

“Dasa kho panime mahārāja puggalā lokasmiṃ oñātā avaññātā hīlitā khīlitā garahitā paribhūtā acittikatā.

Katame dasa? Itthī mahārāja vidhavā lokasmiṃ oñātā avaññātā hīlitā khīlitā garahitā paribhūtā acittikatā.

Dubbalo mahārāja puggalo,
Amittañāti mahārāja puggalo,
Mahagghaso mahārāja puggalo,
Agarukulavāsiko mahārāja puggalo,
Pāpamitto mahārāja puggalo,
Dhanahīno mahārāja puggalo,
Ācārahīno mahārāja puggalo,
Kammahīno mahārāja puggalo.

Payogahīno mahārāja puggalo lokasmiṃ oñāto avaññāto hīlito khīlito garahito paribhūto acittikato.

Ime kho mahārāja dasa puggalā lokasmiṃ oñātā avaññātā hīlitā khīlitā garahitā paribhūtā acittikatā.

¹ dālitāni - itisaddo Machasam natthi.

4. “Thưa ngài Nāgasena, có bao nhiêu sự trói buộc ở thế gian?”

“Tâu đại vương, đây là mười sự trói buộc ở thế gian, bị trói buộc bởi những sự trói buộc này chúng sanh không thể ra đi, sau khi ra đi rồi cũng quay trở lui.

Mười sự trói buộc nào?

Tâu đại vương, mẹ là sự trói buộc ở thế gian.

Tâu đại vương, cha là sự trói buộc ở thế gian.

Tâu đại vương, vợ là sự trói buộc ở thế gian.

Tâu đại vương, các con là sự trói buộc ở thế gian.

Tâu đại vương, thân quyến là sự trói buộc ở thế gian.

Tâu đại vương, bạn bè là sự trói buộc ở thế gian.

Tâu đại vương, tài sản là sự trói buộc ở thế gian.

Tâu đại vương, lợi lộc và sự tôn vinh là sự trói buộc ở thế gian.

Tâu đại vương, quyền uy là sự trói buộc ở thế gian.

Tâu đại vương, nám loại dục là sự trói buộc ở thế gian.

Tâu đại vương, đây là mười sự trói buộc ở thế gian, bị trói buộc bởi những sự trói buộc này chúng sanh không thể ra đi, sau khi ra đi rồi cũng quay trở lui. Mười sự trói buộc ấy của đức Bồ Tát đã bị chặt đứt, đã bị tách ra, đã bị phá vỡ. Tâu đại vương, vì thế đức Bồ Tát không quay trở lui.”

5. “Thưa ngài Nāgasena, nếu đức Bồ Tát, khi tâm không còn hứng thú đã được sanh khởi, do lời nói của vị Thiên nhân mà ra đi theo hạnh xuất ly vào lúc trí chưa được chín muồi, vào lúc sự giác ngộ chưa được chín muồi, và do việc hành khổ hạnh đã được thực hiện thì vị ấy có được điều gì? Chẳng lẽ sự chín muồi của trí sẽ được tu tập bởi người đang mong đợi nhờ vào tất cả các loại vật thực?”

“Tâu đại vương, mười hạng người này ở thế gian bị chê bai, bị khinh thường, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách, bị xem thường, không được đếm xá đến.

Mười hạng nào? Tâu đại vương, người nữ là góa phụ ở thế gian bị chê bai, bị khinh thường, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách, bị xem thường, không được đếm xá đến.

Tâu đại vương, người yếu đuối,

Tâu đại vương, người không bạn bè và thân quyến,

Tâu đại vương, người ham ăn,

Tâu đại vương, người chưa sống ở nhà của thày giáo,

Tâu đại vương, người có bạn ác,

Tâu đại vương, người thấp kém về tài sản,

Tâu đại vương, người thấp kém về tánh hạnh,

Tâu đại vương, người thấp kém về nghiệp,

Tâu đại vương, người thấp kém về sự gắng sức ở thế gian bị chê bai, bị khinh thường, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách, bị xem thường, không được đếm xá đến.

Tâu đại vương, đây là mười hạng người ở thế gian bị chê bai, bị khinh thường, bị khi dễ, bị khinh miệt, bị chê trách, bị xem thường, không được đếm xá đến.

Imāni kho mahārāja dasa ṭhānāni anussaramānassa bodhisattassa evam saññā uppajji: ‘Māham kammahīno assaṁ payogahīno garahito deva-manussānaṁ. Yannūnāham kammasāmī assaṁ kammagaru kammādhipateyyo kammasilo kammadhorayho¹ kammaniketavā appamatto vihareyyan ’ti. Evam̄ kho mahārāja bodhisatto nāṇam̄ paripācento dukkarakārikam̄ akāśī ”ti.

6. “Bhante nāgasena bodhisatto dukkarakārikam̄ karonto evamāha: ‘Na kho panāham̄ imāya katukāya dukkarakārikāya adhigacchāmi uttarimanussadhammā’ alamariyaññādassanavisesam. Siyā nu kho añño maggo bodhāyā ’ti? Api nu tasmin̄ samaye bodhisattassa maggam̄ ārabba satisammoso ahosī” ti?

“Pañcavīsatī kho panime mahārāja cittassa dubbalikaraṇā dhammā yehi dubbalikatam na sammā samādhiyati āsavānam khayāya.

Katame pañcavīsatī? Kodho mahārāja cittassa dubbalikaraṇo dhammo yena dubbalikataṁ cittam na sammā samādhiyati āsavānam khayāya, upanāho, makkho, palāso, issā, macchariyam, māyā, sāttheyam, thambho, sārambho, māno, atimāno, mado, pamādo, thinamiddham, tandi, ālasyam, pāpamittatā, rūpā, saddā, gandhā, rasā, phoṭṭhabbā, khudā, pipāsā, arati mahārāja cittassa dubbalikaraṇo dhammo yena dubbalikataṁ cittam na sammā samādhiyati āsavānam khayāya. Ime kho maharāja pañcavīsatī cittassa dubbalikaraṇā dharmmā yehi dubbalikataṁ cittam na sammā samādhiyati āsavānam khayāya.

Bodhisattassa kho mahārāja khuppi pipāsā³ kāyam pariyādiyimṣu, kāye pariyādinne cittaṁ na sammā samādhiyati āsavānam khayāya. Satasahassamahārāja kappānam caturo ca asaṅkheyye kappe bodhisatto catunnām yeva ariyasaccānam abhisamayaṁ anvesi tāsu tāsu jātisu. Kim panassa pacchime bhave abhisamaya jātiyam maggam ārabba satisammoso hessati? Api ca mahārāja bodhisattassa saññāmattam uppajji: ‘Siyā nu kho añño maggo bodhāyā ’ti? Pubbe kho mahārāja bodhisatto ekamāsiko samāno pitusakkassa kammante sitāya jambucchāyāya sirisayane pallaṅkan ābhujitvā nisinno vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṇ savicāram vivekajam pītisukham paṭhamajjhānam upasampajja vihāsi ”ti.⁴

“Sādhu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaṭicchāmi. Nāṇam paripācento bodhisatto dukkarakārikam akāsī”ti.

Dukkarakārikapañho dutiyo.

* * * * *

¹ kammadhoreyyo - PTS; kammadhoreyyā - Sīmu.

² uttarimanussadhammam - Ma.

³ khudāpipāsā - Ma, PTS. ⁴ —pe— catutthajjhānam upasampajja vihāsi ti - Ma, PTS, Sīmu.

Tâu đại vương, trong khi nhớ lại mươi trường hợp này, đức Bồ Tát có ý tưởng như vậy đã sanh khởi: ‘Ta chớ có trở thành người thấp kém về nghiệp, thấp kém về sự gắng sức, bị chư Thiên và loài người chê trách. Tốt hơn ta nên là chủ nhân của nghiệp, nên sống không xao lâng, có sự tôn trọng nghiệp, có sự làm chủ đối với nghiệp, có thói quen ở nghiệp, có hành trang là nghiệp, có chỗ ngụ ở trong nghiệp’ Tâu đại vương, đức Bồ Tát trong khi làm chín muồi trí đã thực hiện việc hành khổ hạnh như thế.”

6. “Thưa ngài Nāgasena, đức Bồ Tát, trong khi thực hiện việc hành khổ hạnh, đã nói như vậy: ‘Do việc hành khổ hạnh nhức nhối này, ta không chứng đắc các pháp thượng nhân, pháp đặc biệt thuộc về trí tuệ và sự thấy biết xứng đáng bậc Thánh; có thể có đạo lộ khác đưa đến sự giác ngộ?’ Có phải vào lúc ấy đức Bồ Tát đã có sự mất mát về trí nhớ liên quan đến đạo lộ?”

“Tâu đại vương, đây là hai mươi lăm pháp làm tâm yếu đuối, tâm bị chúng làm yếu đuối không được tập trung đúng đắn để diệt trừ các lậu hoặc.

Hai mươi lăm pháp nào? Tâu đại vương, sự giận dữ làm tâm yếu đuối, tâm bị nó làm yếu đuối không được tập trung đúng đắn để diệt trừ các lậu hoặc. Tâu đại vương, sự thù hận, gièm pha, ác ý, ganh ty, bón xén, xảo trá, bội bạc, buồng bình, hung hăng, ngã mạn, kiêu căng, đam mê, xao lâng, dã dượi buồn ngủ, uể oải, lười biếng, bạn xấu, các sắc, các thính, các hương, các vị, các xúc, sự đói, sự khát, sự không hứng thú làm tâm yếu đuối, tâm bị nó làm yếu đuối không được tập trung đúng đắn để diệt trừ các lậu hoặc. Tâu đại vương, đây là hai mươi lăm pháp làm tâm yếu đuối, tâm bị chúng làm yếu đuối không được tập trung đúng đắn để diệt trừ các lậu hoặc.

Tâu đại vương, hơn nữa thân thể của đức Bồ Tát đã bị kiệt quệ vì sự đói khát, khi thân thể bị kiệt quệ tâm không được tập trung đúng đắn để diệt trừ các lậu hoặc. Tâu đại vương, trong bốn a-tăng-kỳ và một trăm ngàn kiếp, đức Bồ Tát đã theo đuổi sự chứng ngộ về bốn Chân Lý Cao Thượng ở những kiếp sống ấy. Vậy thì tại sao ở lần hiện hưu cuối cùng của vị ấy, kiếp sống của sự chứng ngộ, lại có sự mất mát về trí nhớ liên quan đến đạo lộ? Tâu đại vương, thêm nữa đức Bồ Tát đã có ý tưởng sanh khởi rằng: ‘Có thể có đạo lộ khác đưa đến giác ngộ?’ Tâu đại vương, quả là trước đây, đức Bồ Tát, vào lúc một tháng tuổi, ở nơi công trường của người cha và dòng Sakya, tại bóng mát của cây mận đỏ, tại chiếc giường lông lẫy, đã ngồi, xếp chân vào thế kiết già, sau khi tách ly hẳn các dục, tách ly các bất thiện pháp, đạt đến và an trú sơ thiền, có tâm, có tú, có hỷ lạc sanh lên do sự tách ly.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy. Trong khi làm chín muồi trí tuệ, đức Bồ Tát đã thực hiện việc hành khổ hạnh.”

Câu hỏi về việc hành khổ hạnh là thứ hai.

3. KUSALĀKUSALABALAVATARAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena katamam adhimattam balavataram kusalam vā akusalam vā ”ti?

“Kusalam mahārāja adhimattam balavataram, no tathā akusalan ”ti.

“Nāham bhante nāgasena tam vacanam sampaṭicchāmi: ‘Kusalam adhimattam balavataram, no tathā akusalan ’ti. Dissanti bhante nāgasena idha pāṇātipātino adinnādāyino kāmesumicchācārino musāvādino gāmaghātakā¹ panthadūsakā nekatikā vañcanikā sabbe te tāvatakena pāpena labhanti hatthacchedam pādacchedam hatthapādacchedam kaṇṇacchedam nāsacchedam kaṇṇānāsacchedam bilaṅgathālikam sañkhamundikam rāhumukham jotiṁlīkam hatthapajjotikam erakavattikam cīrakavāsikam eneyyakam balisamam̄sikam kahāpaṇakam khārāpataccchikam paligha-parivattikanam palālapīṭhakam, tattenapi telena osiñcanam, sunakhehi ’pi khādāpanam, sūlāropanam, asināpi sisacchedam, keci rattim pāpam katvā rattim yeva vipākam anubhavanti, keci rattim katvā divā yeva anubhavanti,² keci divā katvā rattim yeva anubhavanti, keci dve tayo divase dvītivattā³ anubhavanti, sabbe ’pi te diṭṭheva dhamme vipākam anubhavanti. Atthi pana bhante nāgasena koci ekassa vā dvinnam vā tiṇṇam vā catunnam vā pañcannam vā dasannam vā satassa vā sahassassa vā satasahassassa vā saparivāram dānam datvā diṭṭhadhammikam bhogam vā yasam vā sukham vā anubhavitā, silena vā uposathakammena vā ”ti?

“Atthi mahārāja cattāro purisā dānam datvā sīlam samādiyitvā uposatha-kammaṁ katvā diṭṭheva dhamme teneva sarīradehena tidasapure yasamanuppattā ”ti.⁴

2. “Ko ca ko ca bhante ”ti?

“Mandhātā mahārāja rājā, nimi rājā, sādhīno rājā, guttilo ca gandhabbo ”ti.

“Bhante nāgasena anekehi tam bhavasahasseehi antaritaṁ dīpitam.⁵ Dvinnampetam amhākam parokkham. Yadi samattho ’si vattamānake bhave bhagavato dharamānakāle kathehī ”ti.

“Vattamānake ’pi mahārāja bhave puṇṇako dāso therassa sāriputtassa bhojanam datvā tadaheva setthiṭṭhānam ajjhupagato, so etarahi puṇṇako setthīti paññāyi. Gopālamātā devi attano kese viKKiṇitvā laddhehi aṭṭhahi kahāpaṇehi therassa mahākaccāyanassa attaṭṭhamakassa piṇḍapātanam datvā tadaheva rañño udenassa aggamahesittam⁶ pattā. Suppiyā upāsikā aññatarassa gilānabhikkhuno attano ūrumaṁsena paṭicchādaniyam datvā dutiyadivase yeva rūlhavanā sacchavi⁷ arogā jātā.

¹ gāmaghātikā - Ma.

² keci divā katvā divā yeva anubhavanti - itipātho Ma, PTS potthakesu dissate.

³ vītivat - Ma, PTS, Sīmu.

⁴ samanuppattā ti - Ma.

⁵ dīpitam - itisaddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

⁶ candapajjotassa aggamahesittānām - Ma.

⁷ sañchavī - Ma.

3. CÂU HỎI VỀ THIỆN HAY BẤT THIỆN MẠNH HƠN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, cái nào trội hơn, mạnh hơn, thiện hay là bất thiện?”

“Tâu đại vương, thiện là trội hơn, mạnh hơn, bất thiện thì không như vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, trẫm không chấp nhận lời nói ấy: ‘Thiện là trội hơn, mạnh hơn, bất thiện thì không như vậy.’ Thưa ngài Nāgasena, ở đây được thấy những kẻ giết hại mạng sống, lấy vật chưa được cho, có hành vi sai trái trong các dục, nói lời dối trá, tàn phá làng mạc, quân cướp đường, gian lận, lường gạt, tất cả những kẻ ấy nhận chịu việc bị chặt bàn tay, chặt bàn chân, chặt bàn tay và bàn chân, cắt tai, xẻ mũi, cắt tai và xẻ mũi, (nhúng vào) hũ giấm chua, cạo đầu bôi vôi, đốt lửa ở miệng, thiêu sống, đốt cháy ở bàn tay, lột da thành sợi, mặc y phục vỏ cây, kéo căng thân người ở trên đất, xiên da thịt bằng lưỡi câu, khoét thịt thành đồng tiền, chà xát với chất kiềm, quay tròn ở trên thập tự giá, ngồi ở ghế rơm, rưới bằng dầu sôi, cho những con chó gặm, đặt trên giáo nhọn, chặt đầu bằng gươm tương xứng với tội ác, những ai làm điều ác ban đêm thì gánh chịu hậu quả ngay trong đêm, những ai làm ban đêm thì gánh chịu trong ngày (kế), những ai làm ban ngày thì gánh chịu ngay trong đêm, những ai đã trải qua hai ba ngày thì gánh chịu hai ba ngày, tất cả những người ấy đều gánh chịu hậu quả ngay trong hiện tại. Thưa ngài Nāgasena, trái lại có phải có người nào đó sau khi bố thí vật thí có cả vật phụ tùng đến một vị, hoặc hai vị, hoặc ba vị, hoặc bốn vị, hoặc năm vị, hoặc mười vị, hoặc một trăm vị, hoặc một ngàn vị, hoặc một trăm ngàn vị, thì trở thành người hưởng thụ của cải, hoặc danh tiếng, hoặc an lạc, nhờ vào giới hoặc việc hành trai giới trong thời hiện tại?”

“Tâu đại vương, có bốn người sau khi bố thí vật thí, sau khi thọ trì giới, sau khi thực hiện việc hành trai giới thì đạt đến danh vọng ở thành phố của chư Thiên bằng chính cơ thể thân xác ấy ngay trong thời hiện tại.”

2. “Thưa ngài, ai và ai vậy?”

“Tâu đại vương, đức vua Mandhātā, đức vua Nimi, đức vua Sādhīna, và Càn-thát-bà Guttīla.”

“Thưa ngài Nāgasena, điều ấy rõ ràng là đã trải qua nhiều ngàn đời. Điều ấy cũng là vượt ngoài tầm nhìn của hai chúng ta. Nếu ngài có khả năng, xin ngài hãy nói về cuộc đời đang còn tiếp diễn, vào thời điểm đang còn đức Thế Tôn.”

“Tâu đại vương, thậm chí ở cuộc đời đang còn tiếp diễn, kẻ nô lệ Puṇṇaka sau khi dâng vật thực đến trưởng lão Sāriputta thì đã đạt đến địa vị nhà triệu phú ngay trong ngày ấy, vị ấy hiện nay đã được biết là: ‘Triệu phú Puṇṇaka.’ Hoàng hậu Gopālamātā sau khi bán mái tóc của chính mình, với tám đồng tiền nhận được đã dâng đồ ăn khất thực đến trưởng lão Mahākaccāyana, (cùng với bảy vị khác) và bán thân ngài là vị thứ tám, thì đã đạt được ngôi vị hoàng hậu chánh cung của đức vua Udena ngay trong ngày ấy. Nữ cư sĩ Suppiyā sau khi đã dâng nước xúp nấu với thịt dùi của chính mình đến một vị tỳ khưu bệnh nọ, thì ngay trong ngày thứ nhì vết thương đã được liền lại, có làn da đẹp, đã được hết bệnh.

Mallikā devī bhagavato ābhidosikam kummāsapindam datvā tadaheva rañño kosalassa aggamahesi jatā. Sumanō mālākāro atṭhahi sumanapupphamuṭṭhihi bhagavantañ pūjetvā tam divasamyeva mahāsampattim patto. Ekasāṭako brāhmaṇo uttarasāṭakena bhagavantañ pūjetvā tam divasam yeva sabbaṭṭhakam labhi. Sabbe p' ete mahārāja diṭṭhadhammikam bhogañca yasañca anubhavimśū "ti.

3. "Bhante nāgasena vicinityā pariyesitvā cha jane yeva addasāsī "ti?
"Āma mahārājā "ti.

"Tena hi bhante nāgasena akusalam yeva adhimattam balavataram, no tathā kusalam. Ahañ hi bhante nāgasena ekadivasam yeva dasapi purise passāmi pāpassa kammassa vipākena sūlesu āropiyamāne¹ visatimpi tiṁsampi cattārisampi paññāsampi purise,² purisatasampi purisarahassampi passāmi pāpassa kammassa vipākena sūlesu āropiyamānam.¹ Nandakulassa³ bhante nāgasena bhaddasālo nāma senāpatiputto ahosi. Tena ca raññā candaguttēna saṅgāmo samupabbūlho⁴ ahosi. Tasmiñ kho pana bhante nāgasena saṅgāme ubhato balakāye asitikavandharūpāni ahesum. Ekasmiñ kira sasakalañke paripuṇṇe⁵ ekañ kavandharūpam uṭṭhahati. Sabbe p' ete pāpasseva kammassa vipākena anayavyasanam āpannā. Iminā 'pi bhante nāgasena kārañena bhañāmi: 'Akusalamyeva adhimattam balavataram, no tathā kusalan "ti. Suyyati⁶ bhante nāgasena imasmiñ buddhasāsane kosalena raññā asadisadānam dinnan "ti?

"Āma mahārāja suyyati "ti.

"Api nu kho bhante nāgasena kosalarājā tam asadisadānam datvā tatonidānam kiñci diṭṭhadhammikam bhogam vā yasam vā sukham vā paṭilabhi "ti?

"Na hi mahārājā "ti.

"Yadi bhante nāgasena kosalarājā evarūpam anuttaram dānam datvā 'pi na labhi tatonidānam⁷ diṭṭhadhammikam bhogam vā yasam vā sukham vā, tena hi bhante nāgasena akusalamyeva adhimattam balavataram, no tathā kusalan "ti.

4. "Parittattā mahārāja akusalam khippam pariṇamati. Vipulattā kusalam dīghena kālena pariṇamati. Upamāyapi mahārāja etam upaparikkhitabbam. Yathā mahārāja aparante janapade kumudabhaṇḍikā nāma dhaññajāti māsenā lūnā⁸ antogehagatā hoti. Sāliyo chappañcamāsehi pariṇamanti. Kim panetha mahārāja antaram? Ko viseso kumudabhaṇḍikāya ca sālināñcā "ti?

"Parittatā bhante kumudabhaṇḍikāya, vipulatā ca sālinam. Sāliyo bhante nāgasena rājārahām⁹ rājabhojanam, kumudabhaṇḍikā dāsakkammakarānam bhojanam "ti.

¹ āropente - Ma, PTS, Sīmu.

⁶ sūyati - PTS.

² purise - itisaddo Ma potthake na dissate.

⁷ kañci - Machasam adhikam.

³ nandaguttassa - kesuci.

⁸ māsalūnā - Ma, PTS;

⁴ samupabyūlho - Ma.

māsapūrā - katthaci;

⁵ sīsakabandhe paripāte - Ma, Sīmu;

māseneva - Sīmu.

sīsakalande paripuṇṇe - PTS.

⁹ rājārahā - Ma, PTS.

Mallikādevī, sau khi dâng phần cháo chua của đêm hôm qua đến đức Thế Tôn, đã trở thành hoàng hậu chánh cung của đức vua Kosala ngay trong ngày ấy. Người thợ làm tràng hoa Sumana, sau khi cúng dường đức Thế Tôn với tám nấm hoa nhài, đã đạt được sự thành tựu lớn lao ngay trong ngày ấy. Vì Bà-la-môn Ekasāṭaka (có độc một tấm vải che thân), sau khi cúng dường đức Thế Tôn với tấm vải khoác ngoài, đã đạt được tất cả mọi thứ tám món ngay trong ngày ấy. Tâu đại vương, tất cả những người này cũng đã hưởng thụ của cải và danh vọng ở thời hiện tại.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, sau khi chọn lựa và tìm kiếm, có phải ngài đã thấy chi có sáu người?”

“Tâu đại vương, đúng vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, như thế thì chính bất thiện là trội hơn, mạnh hơn, thiện thì không như vậy. Thưa ngài Nāgasena, bởi vì chỉ trong một ngày trăm nhìn thấy mươi người nam, hai mươi, ba mươi, bốn mươi, năm mươi người nam đang bị đặt trên các giáo nhọn do hậu quả của nghiệp ác. Trăm nhìn thấy trăm người nam, ngàn người nam đang bị đặt trên các giáo nhọn do hậu quả của nghiệp ác. Thưa ngài Nāgasena, người con trai của vị tướng quân thuộc dòng họ Nanda có tên là Bhaddasāla. Cuộc chiến đấu giữa vị ấy và đức vua Candagutta đã diễn ra ác liệt. Thưa ngài Nāgasena, hơm nữa trong cuộc chiến đấu ấy, đã có tám mươi thây người cựu đầu ở cả hai đoàn quân. Nghe nói khi một cái giò đựng đầu được tràn đầy thì có một thây người cựu đầu đứng dậy. Tất cả những người này lâm vào tai họa và bất hạnh do hậu quả của chính nghiệp ác. Thưa ngài Nāgasena, cũng vì lý do này mà trẫm nói rằng: ‘Chính bất thiện là trội hơn, mạnh hơn, thiện thì không như vậy.’ Thưa ngài Nāgasena, có phải được nghe là trong thời Giáo Pháp của đức Phật này, vật thí không thể sánh bằng đã được bố thí bởi đức vua Kosala?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Có được nghe.”

“Thưa ngài Nāgasena, phải chăng đức vua Kosala, sau khi bố thí vật thí không thể sánh bằng ấy, do nhân ấy đã nhận được của cải hay danh vọng hay sự an lạc nào đó trong thời hiện tại?”

“Tâu đại vương, không có.”

“Thưa ngài Nāgasena, nếu đức vua Kosala, thậm chí sau khi bố thí vật thí không thể sánh bằng có hình thức như thế, do nhân ấy đã không nhận được của cải hay danh vọng hay sự an lạc trong thời hiện tại. Thưa ngài Nāgasena, như thế thì chính bất thiện là trội hơn, mạnh hơn, thiện thì không như vậy.”

4. “Tâu đại vương, vì tính chất nhò nhoi nên bất thiện chuyển biến mau chóng. Do tính chất rộng lớn nên thiện chuyển biến cần thời gian dài. Tâu đại vương, điều này nên được quan sát bằng ví dụ. Tâu đại vương, giống như ở xứ sở Aparanta, có giống lúa tên là *kumudabhaṇḍikā* sau một tháng thì được gặt rồi đem vào trong nhà. Các lúa *sāli* chín sau năm sáu tháng. Tâu đại vương, vậy thì ở đây có điều gì khác nhau? Giữa lúa *kumudabhaṇḍikā* và các loại lúa *sāli* có điều gì là khác biệt?”

“Thưa ngài, vì tính chất nhò nhoi của lúa *kumudabhaṇḍikā*, và tính chất rộng lớn của các lúa *sāli*. Thưa ngài Nāgasena, các lúa *sāli* là xứng đáng với đức vua, là thực phẩm của đức vua, còn lúa *kumudabhaṇḍikā* là thực phẩm của các nô bộc và những người làm công việc.”

“Evameva kho mahārāja parittattā akusalam khippam pariṇamatī. Vipulattā kusalam dighena kālena pariṇamatī ”ti.

“Yam tattha bhante nāgasena khippam pariṇamatī, tam nāma loke adhimattam balavataram. Tasmā akusalam adhimattam¹ balavataram, no tathā kusalam. Yathā nāma bhante nāgasena yo koci yodho mahatimahā-yuddham pavisitvā paṭisattum upakacchake gahetvā ākaḍḍhitvā khippataram sāmino upaneyya, so yodho loke samattho sūro nāma. Yo ca bhisakko khippam sallam uddharati, rogapaneti, so bhisakko cheko nāma. Yo gaṇako sīghasigham gaṇetvā² khippam dassayati, so gaṇako cheko nāma. Yo mallo khippam paṭimallam ukkhipitvā uttānakam pāteti, so mallo samattho sūro nāma. Evameva kho bhante nāgasena yam khippam pariṇamatī kusalam vā akusalam vā, tam loke adhimattam balavataran ”ti.

5. “Ubhayampi tam mahārāja kammaṁ samparāyavedaniyamyeva. Api ca³ akusalam sāvajjatāya khaṇena diṭṭhadhammadavedaniyam hoti. Pubbakehi mahārāja khattiyehi ṭhapito eso niyamo: ‘Yo pāṇam hanti⁴ so daṇḍāraho, yo adinnaṁ ādiyati, yo paradāram gacchatī, yo musā bhaṇati, yo gāmaṁ ghāteti, yo pantham dūseti, yo nikativañcanam karoti,⁵ so daṇḍāraho vadhitabbo chettabbo bhettabbo hantabbo ’ti. Tam te upādāya vicinitvā vicinitvā daṇḍenti vadheti chindanti bhindanti hananti ca. Api nu mahārāja atthi kehici ṭhapito niyamo: ‘Yo dānam vā deti, sīlam vā rakkhati, uposatha-kammaṁ vā karoti, tassa dhanam vā yasam vā dātabban ’ti! Api nu tam vicinitvā vicinitvā dhanam vā yasam vā denti corassa katakammassa vadhabandhanam viyā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Yadi mahārāja dāyakānam vicinitvā vicinitvā dhanam vā yasam dadeyyuṁ, kusalampi diṭṭhadhammadavedaniyam bhaveyya. Yasmā ca kho mahārāja dāyake na vicinanti: ‘Dhanam vā yasam vā dassamā ’ti, tasmā kusalam na diṭṭhadhammadavedaniyam. Iminā mahārāja kāraṇena akusalam diṭṭhadhammadavedaniyam, samparāyeva so adhimattam balavataram vedanaṁ vediyatī ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Tvādisena buddhimantena viñā neso pañho sunibbedhiyo. Lokiyam⁶ bhante nāgasena lokuttarena viññāpitan ”ti.

Kusalākusalabalavatarapañho tatiyo.

¹ adhimattam - itisaddo Machasam natthi.

² gantvā - Simu.

³ api ca kho - Ma.

⁴ hanati - Ma, PTS.

⁵ yo nikatiñ karoti, yo vañcanam karoti - Ma.

⁶ lokikam - Ma, PTS, Sīmu.

“Tâu đại vương, tương tự y như thế vì tính chất nhỏ nhoi nên bất thiện chuyển biến mau chóng. Do tính chất rộng lớn nên thiện chuyển biến cần thời gian dài.”

“Thưa ngài Nāgasena, trong trường hợp ấy cái nào chuyển biến mau chóng, cái ấy ở thế gian gọi là trội hơn, mạnh hơn. Do đó, bất thiện là trội hơn, mạnh hơn, thiện thì không như vậy. Thưa ngài Nāgasena, giống như người lính chiến nào đó, sau khi tiến vào cuộc chiến đấu lớn lao vĩ đại, thì nắm lấy kẻ thù ở nách, lôi đi, rồi mau chóng hơn nữa đưa đến các chủ soái, người lính chiến ấy ở thế gian gọi là dũng sĩ tài năng. Và người thầy thuốc nào nhanh chóng lấy ra mũi tên, xua đi cơn bệnh, người thầy thuốc ấy gọi là thông thạo. Người kế toán nào tính toán vô cùng mau lẹ và nhanh chóng phô bày (kết quả), người kế toán ấy gọi là thông thạo. Người võ sĩ nào nhanh chóng nhắc bổng và vật ngã ngừa đối thủ, người võ sĩ ấy gọi là dũng sĩ tài năng. Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế cái nào chuyển biến mau chóng, đầu là thiện hay là bất thiện, cái ấy ở thế gian là trội hơn, mạnh hơn.”

5. “Tâu đại vương, luôn cả hai nghiệp ấy đều được cảm thọ trong tương lai. Tuy nhiên, bất thiện do có tội lỗi nên lập tức chịu cảm thọ trong thời hiện tại. Tâu đại vương, các vị Sát-đế-ly trước đây đã thành lập quy định này: ‘Kẻ nào giết hại mạng sống, kẻ ấy xứng đáng hình phạt; kẻ nào lấy vật chưa cho, kẻ nào đi đến vợ người khác, kẻ nào nói lời dối trá, kẻ nào tàn phá xóm làng, kẻ nào cướp giật đường xá, kẻ nào thực hiện việc gian lận và lường gạt, kẻ ấy xứng đáng hình phạt, nên bị giết chết, nên bị chém, nên bị phanh (thây), nên bị trừng phạt.’ Căn cứ vào việc ấy, sau khi cân nhắc xét đoán họ già hình, giết chết, chém, phanh (thây), và trừng phạt. Tâu đại vương, phải chăng có điều quy định đã được thành lập bởi những ai đó rằng: ‘Người nào bỗ thí vật thí, hoặc gìn giữ giới, hoặc thực hiện việc hành trai giới, thì người ấy sẽ được ban thưởng tài sản hoặc danh vọng?’ Phải chăng sau khi cân nhắc xét đoán về việc ấy, họ ban thưởng tài sản hoặc danh vọng, tương tự như việc giết chết hoặc giam cầm đối với hành động đã làm của kẻ trộm cướp?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, nếu họ sau khi cân nhắc xét đoán có thể ban thưởng tài sản hoặc danh vọng đến các thí chủ, thì thiện cũng có thể được cảm thọ trong hiện tại. Tâu đại vương, bởi vì họ không cân nhắc về các thí chủ rằng: ‘Chúng ta sẽ ban thưởng tài sản hoặc danh vọng,’ vì thế thiện không được cảm thọ trong hiện tại. Tâu đại vương, vì lý do này bất thiện chịu cảm thọ trong hiện tại, và kẻ ấy cảm nhận cảm thọ trội hơn, mạnh hơn ngay trong tương lai.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Thiếu vắng bậc có sự giác ngộ như là ngài, câu hỏi này đã không khéo được tháo gỡ. Thưa ngài Nāgasena, việc thuộc về thế gian đã được giảng giải bằng cách vượt trên thế gian.”

Câu hỏi về thiện hay bất thiện mạnh hơn là thứ ba.

4. PUBBAPETĀDISAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena ime dāyakā dānaṁ datvā pubbapetānaṁ ādisanti: ‘Imaṁ tesam pāpuṇātū ’ti. Api nu te kiñci tatonidānaṁ vipākaṁ paṭilabhami ”ti?

“Keci mahārāja paṭilabhami, keci na paṭilabhami ”ti.

“Ke bhante paṭilabhami? Ke na paṭilabhami ”ti?

“Nirayūpapannā mahārāja na paṭilabhami, saggagatā na paṭilabhami, tiracchānayonigatā na paṭilabhami, catunnaṁ petānam tayo petā na paṭilabhami vantāsikā khuppi pāsino nijjhāmatañhikā. Labhami petā paradattūpajīvino, te ’pi saramānā yeva labhami ”ti.

“Tena hi bhante nāgasena dāyakānaṁ dānaṁ vissotam¹ hoti aphalam, yesam uddissa kataṁ yadi te na paṭilabhami ”ti?

“Na hi tam mahārāja dānaṁ aphalam hoti avipākaṁ. Dāyakāyeva tassa phalam anubhavanti ”ti.

“Tena hi bhante kāraṇena mam saññāpehī ”ti.

“Idha mahārāja keci manussā macchamaṁsa surābhattachajakāni patiyādetvā nātikulan gacchanti, yadi te nātakā tam upāyanam na sampaṭic-cheyyam, api nu tam upāyanam vissotam¹ gaccheyya vinasseyya vā ”ti?

“Na hi bhante. Sāmikānamyeva tam hotī ”ti.

“Evameva kho mahārāja dāyakā yeva tassa phalam anubhavanti. Yathā vā pana mahārāja puriso gabbham paviṭṭho asati purato nikkhamanamukhe kena nikkhameyyā ”ti?

“Paviṭṭheneva bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja dāyakā yeva tassa phalam anubhavanti ”ti.

“Hotu bhante nāgasena. Evametam tathā sampaṭicchāma. Dāyakā yeva tassa phalam anubhavanti. Na mayam tam kāraṇam vijomemā ’ti.

2. Bhante nāgasena yadi imesam dāyakānam dinnam dānaṁ pubbapetānaṁ pāpuṇāti, te ca tassa vipākaṁ anubhavanti, tena hi yo pāṇātipāti luddo lohitapānī padutthamanasañkappo manusse ghātettvā dāruṇam kam-mam i katvā pubbapetānaṁ ādiseyya: ‘Imassa me kammassa vipāko pubbapetānaṁ pāpuṇātū ’ti, api nu tassa vipāko pubbapetānaṁ pāpuṇātī ”ti?

“Na hi mahārājā ”ti.

¹ visositam - Ma.

4. CÂU HỎI VỀ VIỆC HỒI HƯỚNG ĐẾN QUYẾN THUỘC ĐÃ QUÁ VĂNG:

1. “Thưa ngài Nāgasena, các thí chủ này sau khi bối thí vật thí, hồi hướng đến các quyến thuộc đã quá vãng rằng: ‘Việc này hãy thành tựu cho những người ấy.’ Phải chăng những người ấy do nhân ấy nhận được quả thành tựu nào đó?”

“Tâu đại vương, một số nhận được, một số không nhận được.”

“Thưa ngài, những ai nhận được, những ai không nhận được?”

“Tâu đại vương, những người đã sanh vào địa ngục không nhận được, những người đã đi đến cõi trời không nhận được, những người đã đi đến bản thể loài thú không nhận được, trong số bốn hạng người đã quá vãng, ba hạng người đã quá vãng không nhận được—là hạng chỉ ăn đồ được mửa ra, hạng bị hành hạ bởi sự đói khát, hạng luôn bị dằn vặt bởi sự khao khát. Hạng người đã quá vãng nhận được là hạng sống nhờ vào sự bối thí của người khác, thậm chí những người ấy ngay trong khi nhớ đến cũng nhận được.”

“Thưa ngài Nāgasena, như thế thì sự bối thí của các thí chủ đã được làm để hồi hướng đến những người nào, nếu những người ấy không nhận được, thì bị uổng phí, thì không có kết quả?”

“Tâu đại vương, việc bối thí ấy không hẳn là không có kết quả, là không có quả thành tựu. Chính các thí chủ thọ hưởng kết quả của việc ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, như thế thì xin ngài giúp cho trâm hiểu bằng lý lẽ?”

“Tâu đại vương, ở đây một số người nào đó chuẩn bị cá, thịt, rượu, thức ăn, vật nhai, rồi đi đến nhà của thân quyến. Nếu những thân quyến ấy không thọ nhận quà biếu ấy, phải chăng quà biếu ấy trở nên uổng phí, hoặc bị mất mát?”

“Thưa ngài, không đúng. Vật ấy là thuộc về chính các người chủ.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế chính các thí chủ thọ hưởng kết quả của việc ấy. Tâu đại vương, hoặc là giống như người nam đã đi vào nội phòng, trong khi lối đi ra không có ở phía trước thì có thể đi ra bằng cách nào?”

“Thưa ngài, bằng chính lối đã đi vào.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế chính các thí chủ thọ hưởng kết quả của việc ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, hãy là vậy. Chúng tôi chấp nhận điều này đúng theo như vậy: ‘Chính các thí chủ thọ hưởng kết quả của việc ấy. Chúng tôi không bàn cãi về lý lẽ ấy.’

2. Thưa ngài Nāgasena, nếu vật thí đã được bối thí của các thí chủ này thành tựu đến các quyến thuộc đã quá vãng, và họ thọ hưởng quả thành tựu của việc ấy, như thế thì kè nào có sự giết hại mạng sống, là thợ săn, có bàn tay vấy máu, có tâm tư tồi tệ, sau khi giết chết nhiều người, sau khi gây ra hành động tàn bạo, rồi hồi hướng đến các quyến thuộc đã quá vãng rằng: ‘Quả thành tựu của việc làm này của tôi hãy thành tựu đến các quyến thuộc đã quá vãng,’ phải chăng quả thành tựu của việc ấy thành tựu đến các quyển thuộc đã quá vãng?”

“Tâu đại vương, không đúng.”

“Bhante nāgasena, ko tattha hetu, kiñ kāraṇam, yena kusalam pāpuṇāti akusalam na pāpuṇāti ”ti?

“Neso mahārāja pañho pucchitabbo. Mā ca tvam mahārāja ‘vissajjako atthī ’ti apucchitabbam puchi: ‘Kissa ākāso nirālambo? Kissa gaṅgā uddhamukhā na sandahati?’¹ Kissa ime manussā ca dijā ca dipadā, migā catuppādā ’ti? Tampi mañ tvam pucchissasī ”ti?

“Nāhantam bhante nāgasena vihesāpekkho pucchāmi. Api ca nibbāhanatthāya sandehassa pucchāmi. Bahū manussā loke vāmagāhino² vicakkhukā. ‘Kinti te otāram na labheyyun ’ti evāhañ tam pucchāmī ”ti.

“Na sakkā mahārāja saha akatena ananumatena saha pāpam kammam samvibhajitum. Yathā mahārāja manussā udakanibbāhanena udakam suvidūrampi haranti, api nu mahārāja sakkā ghanamahāselapabbato nibbāhanena yathicchitam haritun ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja sakkā kusalam samvibhajitum, na sakkā akusalam samvibhajitum. Yathā vā pana mahārāja sakkā telena padipo jáletum, api nu mahārāja sakkā udakena padipo jáletun ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja sakkā kusalam samvibhajitum, na sakkā akusalam samvibhajitum. Yathā vā pana mahārāja kassakā taṭākato udakam nīharitvā dhaññam paripācenti, api nu kho mahārāja sakkā mahasamuddato udakam nīharitvā dhaññam paripācetun ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja sakkā kusalam samvibhajitum. Na sakkā akusalam samvibhajitum ”ti.

3. “Bhante nāgasena, kena kāraṇena sakkā kusalam samvibhajitum, na sakkā akusalam samvibhajitum? Kāraṇena mañ saññapehi. Nāhañ andho anāloko, sutvā vedissāmī ”ti.

“Akusalam mahārāja thokam, kusalam bahukam. Thokattā akusalam kattāram yeva pariyādiyati. Bahukattā kusalam sadevakam lokam aijhottharati ”ti.

“Opammañ karohī ”ti.

“Yathā mahārāja parittam ekam udabindu paṭhaviyam nipateyya, api nu kho tam mahārāja udabindu dasapi dvādasapi yojanāni aijhotthareyyā ”ti?

“Na hi bhante. Yattha tam udabindu nipatitañ, tattheva pariyādiyatī ”ti.

“Kena kāraṇena mahārājā ”ti?

“Parittattā bhante udabindussā ”ti.

“Evameva kho mahārāja parittam akusalam. Parittattā kattāram yeva pariyādiyati, na sakkā samvibhajitum. Yathā vā pana mahārāja mahati-mahāmegho abhivasseyya tappayanto dharaṇitalam, api nu kho so mahārāja mahāmegho samantato otthareyyā ”ti?

¹ sandati - Ma, PTS.

² vāmagāmino - Ma.

“Thưa ngài Nāgasena, trong trường hợp ấy, cái gì là nhân, cái gì là lý do khiến cho thiện thành tựu, còn bất thiện không thành tựu?”

“Tâu đại vương, câu hỏi ấy là không nên hỏi. Tâu đại vương, xin đại vương chớ (nghĩ rằng): ‘Có người trả lời’ rồi hỏi câu hỏi không thể trả lời được: ‘Tại sao bầu trời không có vật máng lên? Tại sao sông Gaṅgā không chảy về phía thượng nguồn? Tại sao những người này là lưỡng sanh và có hai chân, còn loài thú có bốn chân? Có phải đại vương cũng sẽ hỏi tôi câu hỏi ấy?’”

“Thưa ngài Nāgasena, trẫm hỏi ngài không phải vì có ý muốn gây khó khăn. Tuy nhiên, trẫm hỏi nhằm mục đích làm tiêu tan sự nghi ngờ. Nhiều người ở thế gian có sự cảm nếm bằng tay trái, có mắt bị lòa, trẫm hỏi ngài điều ấy là như vậy: ‘Vì điều gì mà những người ấy không thể đạt được cơ hội?’”

“Tâu đại vương, không thể san sẻ nghiệp ác với người đã không làm, với người không tùy hỷ theo. Tâu đại vương, giống như những người chuyển nước đến nơi rất xa bằng ống dẫn nước. Tâu đại vương, phải chăng núi đá rắn chắc to lớn có thể chuyển dịch theo như ý muốn cũng bằng ống dẫn?”

“Thưa ngài, không được.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế có thể san sẻ thiện, không thể san sẻ bất thiện. Tâu đại vương, hoặc là giống như có thể đốt sáng ngọn đèn với dầu. Tâu đại vương, phải chăng có thể đốt sáng ngọn đèn với nước?”

“Thưa ngài, không được.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế có thể san sẻ thiện, không thể san sẻ bất thiện. Tâu đại vương, hoặc là giống như những nông dân lấy nước từ hồ nước rồi nấu chín gạo. Tâu đại vương, phải chăng có thể lấy nước từ biển cả rồi nấu chín gạo?”

“Thưa ngài, không được.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế có thể san sẻ thiện, không thể san sẻ bất thiện.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, vì lý do gì mà có thể san sẻ thiện, không thể san sẻ bất thiện? Xin ngài giúp cho trẫm hiểu bằng lý lẽ. Trẫm không phải là mù lòa và không có ánh sáng, sau khi lắng nghe trẫm sẽ hiểu.”

“Tâu đại vương, bất thiện là ít ỏi, thiện thì dồi dào. Do tính chất ít ỏi, bất thiện tác động chỉ riêng người tạo tác. Bởi tính chất dồi dào, thiện bao phủ thế gian luôn cả cõi Trời.”

“Xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như một giọt nước nhỏ rơi xuống trái đất. Tâu đại vương, phải chăng giọt nước ấy có thể phủ lên luôn cả mười, mươi hai do-tuần?”

“Thưa ngài, không đúng. Giọt nước ấy đã rơi xuống ở nơi nào, thì nó tác động chỉ ở nơi ấy thôi.”

“Tâu đại vương, vì lý do gì?”

“Thưa ngài, vì tính chất nhỏ nhoi của giọt nước.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế bất thiện là nhỏ nhoi. Do tính chất nhỏ nhoi, nó tác động chỉ riêng người tạo tác, không thể san sẻ. Tâu đại vương, hoặc là giống như đám mây to lớn khổng lồ, trong khi làm hài lòng mặt đất, có thể đổ mưa. Tâu đại vương, phải chăng đám mây to lớn ấy có thể phủ lên khắp nơi?”

“Āma bhante. Pūrayitvā so mahāmegho sobbha-sara-sarita-sākhā-kandara-padara-daha-talāka-udapāna-pokkharāṇīyo, dasapi dvādasapi yojanāni ajjhottareyyā ”ti.

“Kena kāraṇena mahārājā ”ti?

“Mahantattā bhante meghassā ”ti.

“Evameva kho mahārāja kusalam̄ bahukam̄. Bahukattā sakkā devamanussehi ’pi sañvibhajitun ”ti.

4. “Bhante nāgasena kena kāraṇena akusalam̄ thokam̄ kusalam̄ bahutaran ”ti?

“Idha mahārāja yo koci dānam̄ deti, sīlam̄ samādiyati, uposathakammam̄ karoti, so hatṭho pahaṭṭho haṃsito pahāṃsito¹ pamuditō pasannamānasō vedajāto hoti, tassa aparāparam̄ pīti uppajjati, pītimanassa bhiyyo bhiyyo kusalam̄ pavaddhati.

Yathā mahārāja udapāne bahusalilasampuṇye ekena desena udakam̄ paviseyya, ekena nikkhameyya, nikkhamate ’pi aparāparam̄ uppajjati, na sakkā hoti khayam̄ pāpetum̄. Evameva kho mahārāja kusalam̄ bhiyyo bhiyyo pavaddhati. Vassasate ’pi ce mahārāja puriso kataṇam̄ kusalam̄ āvajjeyya, āvajjite āvajjite bhiyyo bhiyyo kusalam̄ pavaddhati. Tassa tam̄ kusalam̄ sakkā hoti yathicchakehi saddhiṃ sañvibhajitum̄. Idamettha mahārāja kāraṇam̄ yena kāraṇena kusalam̄ bahutaram̄.

Akusalam̄ pana mahārāja karonto pacchā vippatīsārī hoti, vippatīsārino cittam̄ patiliyati, patikuṭati, pativatṭati, na sampasārīyati, socati tappati hāyati khīyati, na parivaddhati, tattheva pariyādiyati. Yathā mahārāja sukkāya nadiyā mahāpuṇināya unnatāvanatāya kuṭilasamkuṭilāya uparito parittam̄ udakam̄ āgacchantam̄ hāyati khīyati na parivaddhati, tattheva pariyādiyati. Evameva kho mahārāja akusalam̄ karontassa cittam̄ patiliyati patikuṭati pativatṭati na sampasārīyati, socati tappati hāyati khīyati na parivaddhati, tattheva pariyādiyati. Idamettha mahārāja kāraṇam̄ yena kāraṇena akusalam̄ thokan ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametaṇam tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Pubbapetādisapañho catuttho.

5. SUPINAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, imasmim̄ loke naranāriyo supinam̄ passanti kalyāṇampi pāpakampi diṭṭhapubbampi adiṭṭha-pubbampi katapubbampi akatapubbampi khemampi sabhayampi dūre ’pi santike ’pi. Bahuvidhāni ’pi anekavaṇṇasahassāni passanti.² Kiñcetaṇam̄ supinam̄ nāma? Ko cetam̄ passatī ”ti?

¹ hasito - Ma; hasito pahasito - PTS.

² dissanti - Ma, PTS.

“Thưa ngài, đúng vậy. Đám mây to lớn ấy sau khi làm tràn đầy hố, ao, suối, cành cây, hốc, khe, hồ, vũng, giếng, đầm sen, cũng có thể phủ lên luôn cả mười, mươi hai do-tuần.”

“Tâu đại vương, vì lý do gì?”

“Thưa ngài, vì tính chất to lớn của đám mây.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế thiện thì dồi dào. Do tính chất dồi dào, có thể san sẻ với chư Thiên và loài người.”

4. “Thưa ngài Nāgasena, vì lý do gì mà bất thiện là ít ỏi, còn thiện là dồi dào hơn?”

“Tâu đại vương, ở đây có ai đó dâng cúng vật thí, thọ trì giới, thực hành việc trai giới, người ấy vui mừng, mừng rỡ, vừa lòng, hài lòng, hoan hỷ, có tâm tịnh tín, hân hoan sanh khởi, đối với vị ấy hỷ sanh lên liên tục, đối với người có tâm hỷ thiện phát triển nhiều thêm hơn nữa.

Tâu đại vương, giống như ở giếng nước được tràn đầy với nhiều nước, nước có thể đi vào bằng một lối, thoát ra bằng một lối, mặc dầu đang được thoát ra nước cũng vẫn liên tục sanh khởi, không thể nào bị lâm vào sự cạn kiệt. Tâu đại vương, tương tự y như thế thiện phát triển nhiều thêm hơn nữa. Tâu đại vương, nếu một người có thể hướng tâm đến việc thiện đã làm thậm chí cả một trăm năm, khi được liên tục hướng tâm thì thiện phát triển nhiều thêm hơn nữa. Đối với người ấy, thiện ấy có thể san sẻ cho những người mong mỏi như thế ấy. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy thiện là dồi dào hơn.

Tâu đại vương, trái lại người đang làm việc bất thiện thì về sau có sự ân hận; đối với người có sự ân hận, thì tâm thâu hẹp lại, co rút lại, quay trở lại, không trải rộng, buồn rầu, bút rút, tiêu tán, cạn kiệt, không phát triển, tác động chỉ ở nơi ấy thôi. Tâu đại vương, giống như chút ít nước đang rơi xuống phía bên trên của dòng sông khô cạn có bãi cát lớn lõm uốn cong khúc khuỷu, thì tiêu tán, cạn kiệt, không phát triển, tác động chỉ ở nơi ấy thôi. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với người đang làm việc bất thiện, tâm thâu hẹp lại, co rút lại, quay trở lại, không trải rộng, buồn rầu, bút rút, tiêu tán, cạn kiệt, không phát triển, tác động chỉ ở nơi ấy thôi. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy bất thiện là ít ỏi.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về việc hồi hướng đến quyến thuộc đã quá vãng là thứ tư.

5. CÂU HỎI VỀ GIẤC MƠ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, những người nam và nữ ở thế gian này nhìn thấy giấc mơ, tốt đẹp, xấu xa, đã thấy trước đây, chưa thấy trước đây, đã làm trước đây, chưa làm trước đây, bình yên, có sự sợ hãi, ở xa, ở gần. Họ nhìn thấy nhiều loại, hàng ngàn hình dáng. Và cái gọi là giấc mơ ấy là cái gì? Và ai nhìn thấy điều này?”

“Nimittametam mahārāja supinam nāma yam cittassa āpātam¹ upagacchati. Chayime mahārāja supinam passanti: vātiko supinam passati, pittiko supinam passati, semhiko supinam passati, devatūpasam̄hārato supinam passati, samudāciṇṇato supinam passati, pubbanimittato supinam passati. Tatra mahārāja yam pubbanimittato supinam passati tam yeva saccam̄ avasesam̄ micchā ”ti.

2. “Bhante nāgasena yo pubbanimittato supinam passati, kiṁ tassa cittam̄ sayam̄ gantvā tam̄ nimittam̄ vicināti, tam̄ vā nimittam̄ cittassa āpātamupagacchati, añño vā āgantvā tassa āroceti ”ti?

“Na mahārāja tassa cittam̄ sayam̄ gantvā tam̄ nimittam̄ vicināti, nāpi añño koci āgantvā tassa āroceti. Atha kho tam̄ yeva nimittam̄ cittassa āpātamupagacchati. Yathā mahārāja ādāso na sayam̄ kuhiñci gantvā chāyam̄ vicināti. Nāpi añño koci chāyam̄ ānetvā ādāsam̄ āropeti. Atha kho yato kutoci chāyam̄² āgantvā ādāsassa āpātamupagacchati. Evameva kho mahārāja na tassa cittam̄ sayam̄ gantvā tam̄ nimittam̄ vicināti, nāpi añño koci āgantvā āroceti. Atha kho yato kutoci nimittam̄ āgantvā cittassa āpātamupagacchati ”ti.

3. “Bhante nāgasena, yantam̄ cittam̄ supinam̄ passati, api nu tam̄ cittam̄ jānāti: ‘Evam̄ nāma vipāko bhavissati khemam̄ vā bhayaṁ vā ’ti?

“Na hi mahārāja tam̄ cittam̄ jānāti: ‘Evam̄ vipāko bhavissati khemam̄ vā bhayaṁ vā ’ti. Nimitte pana uppanne aññesam̄ katheti. Tato te attham̄ kathentī ”ti.

“Ingha bhante nāgasena kāraṇam̄ dassesī ”ti.³

“Yathā mahārāja sarīre tilakā pilakā daddūni utṭhahanti lābhāya vā alābhāya vā yasāya vā ayasāya vā nindāya vā pasam̄sāya vā sukhāya vā dukkhāya vā, api nu tā mahārāja tilakā piłakā jānitvā uppajjanti: ‘Imam̄ nāma mayam̄ attham̄ nipphādessāmā ’”ti?

“Na hi bhante. Yādise tā okāse piłakā sambhavanti, tattha tā piłakā disvā nemittakā byākaronti: ‘Evam̄ nāma vipāko bhavissatī ’”ti.

“Evameva kho mahārāja yantaṁ cittam̄ supinam̄ passati, na tam̄ cittam̄ jānāti: ‘Evam̄ nāma vipāko bhavissati khemam̄ vā bhayaṁ vā ’ti. Nimitte pana uppanne aññesam̄ katheti, tato te attham̄ kathentī ”ti.

¹ āpātham - PTS, evam̄ sabbattha.

² chāyā - Ma, PTS.

494

³ me dassesī ti - Ma.

“Tâu đại vương, cái gọi là giấc mơ ấy là điêm báo hiệu, là cái tiến đến gần lãnh vực của tâm. Tâu đại vương, sáu hạng này nhìn thấy giấc mơ: hạng nhìn thấy giấc mơ liên quan đến gió, hạng nhìn thấy giấc mơ liên quan đến mặt, hạng nhìn thấy giấc mơ liên quan đến đờm, hạng nhìn thấy giấc mơ do chư Thiên đem lại, hạng nhìn thấy giấc mơ do đã được làm thường xuyên, hạng nhìn thấy giấc mơ do điêm báo hiệu. Tâu đại vương, ở đây nhìn thấy giấc mơ nào do điêm báo hiệu, thì chính cái ấy là thật, phần còn lại là giả.”

2. “Thưa ngài Nāgasena, người nào nhìn thấy giấc mơ do điêm báo hiệu, có phải tâm của người ấy tự đi đến và tìm kiếm điêm báo hiệu ấy, hay là điêm báo hiệu ấy tiến đến gần lãnh vực của tâm, hay là cái nào khác đi đến và thông báo cho người ấy?”

“Tâu đại vương, không phải tâm của người ấy tự đi đến và xem xét điêm báo hiệu ấy, cũng không phải cái nào khác đi đến và thông báo cho người ấy. Khi ấy, chính điêm báo hiệu ấy tiến đến gần lãnh vực của tâm. Tâu đại vương, giống như tấm gương soi không tự đi đến nơi nào đó và xem xét cái bóng phản chiếu, cũng không phải cái nào khác đem cái bóng phản chiếu lại và áp vào tấm gương soi. Khi ấy, từ nơi nào đó cái bóng phản chiếu đi đến và lại gần lãnh vực của tấm gương soi. Tâu đại vương, tương tự y như thế không phải tâm của người ấy tự đi đến và xem xét điêm báo hiệu ấy, cũng không phải cái nào khác đi đến và thông báo. Khi ấy, từ nơi nào đó điêm báo hiệu ấy tiến đến gần lãnh vực của tâm.”

3. “Thưa ngài Nāgasena, tâm nào đó nhìn thấy giấc mơ, phải chăng tâm ấy biết được rằng: ‘Kết quả sẽ là như vậy, hoặc là bình yên hoặc là sợ hãi?’”

“Tâu đại vương, không phải là tâm ấy biết được rằng: ‘Kết quả sẽ là như vậy, hoặc là bình yên hoặc là sợ hãi.’ Trái lại, khi điêm báo hiệu được sanh lên, thì nó nói cho những cái khác. Sau đó, những cái ấy nói ra ý nghĩa.”

“Thưa ngài Nāgasena, vậy xin ngài chỉ cho thấy lý do.”

“Tâu đại vương, giống như các nốt ruồi, mụn nhọt, ghẻ lở xuất hiện ở cơ thể là đưa đến việc có lợi lộc hay không có lợi lộc, có danh tiếng hay không có danh tiếng, chê trách hay khen ngợi, an lạc hay khổ đau. Tâu đại vương, phải chăng các nốt ruồi, mụn nhọt, ghẻ lở sanh lên sau khi biết được rằng: ‘Chúng tôi sẽ tạo ra sự việc này?’”

“Thưa ngài, không đúng. Ở bất kỳ vị trí nào mà các mụn nhọt sanh lên, sau khi nhìn thấy các mụn nhọt ấy ở chỗ ấy, các nhà tướng số giải thích: ‘Kết quả sẽ là như vậy.’”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế tâm nào đó nhìn thấy giấc mơ, không phải là tâm ấy biết được rằng: ‘Kết quả sẽ là như vậy, hoặc là bình yên hoặc là sợ hãi.’ Trái lại, khi điêm báo hiệu được sanh lên, thì nó nói cho những cái khác; sau đó, những cái ấy nói về ý nghĩa.”

4. “Bhante nāgasena, yo supinañ passati, so niddāyanto passati udāhu jagganto¹ passatī ”ti?

“Yo so mahārāja supinam passati, na so niddāyanto passati, nāpi jagganto passati, api ca okkante middhe asampatte bhavañge etthantare supinam passati. Middhasamārūlhassa mahārāja cittam bhavañgagatañ hoti, bhavañgagatañ cittam nappavattati. Appavattam cittam sukhadukkham nappajānāti. Appaṭivijñānantassa supino na hoti. Pavattamāne citte supinam passati.

Yathā mahārāja timire andhakāre appabhāse suparisuddhe ’pi ādāse chāyā na dissati. Evameva kho mahārāja middhasamārūlhe citte bhavañgagate tiṭṭhamāne ’pi sarīre cittam appavattam hoti. Appavatte citte supinam na passati. Yathā mahārāja ādāso evam sariram datṭhabbam. Yathā andhakāro evam middham datṭhabbam. Yathā āloko evam cittam datṭhabbam.

Yathā vā pana mahārāja mahikotthaṭassa sūriyassa pabhā na dissati, santī² yeva suriyarasmī appavattā hoti. Appavattāya suriyarasmī āloko na hoti. Evameva kho mahārāja middhasamārūlhassa cittam bhavañgagatañ hoti. Bhavañgagatañ cittam nappavattati. Appavatte citte supinam na passati. Yathā mahārāja suriyo evam sariram datṭhabbam. Yathā mahikottharaṇam evam middham datṭhabbam. Yathā suriyarasmī evam cittam datṭhabbam.

5. Dvinnam mahārāja sante ’pi sarīre cittam appavattam hoti: middhasamārūlhassa bhavañgagatassa sante ’pi sarīre cittam appavattam hoti; nirodhasamāpannassa sante ’pi sarīre cittam appavattam hoti. Jāgarantassa mahārāja cittam lolam hoti vivaṭam pākaṭam anibaddham. Evarūpassa citte nimittam āpātam na upeti. Yathā mahārāja purisam vivaṭam pākaṭam akiriyam³ arahassam rahassakāmā parivajjenti. Evameva kho mahārāja jāgarantassa dibbo attho āpātam na upeti. Tasmā jāgaranto supinam na passati.

Yathā vā pana mahārāja bhikkhum bhinnājīvam anācāram pāpamittam dussilam kusitam hīnaviriyam kusalā bodhipakkhiyā dhammā āpātam na upenti. Evameva kho mahārāja jāgarantassa dibbo attho āpātam na upeti, tasmā jāgaranto supinam na passatī ”ti.

¹ jāgaranto - Ma.

² santā - Ma, PTS.

³ ākiṇṇam - kesuci.

4. “Thưa ngài Nāgasena, người nào nhìn thấy giấc mơ, thì người ấy nhìn thấy trong lúc đang ngủ hay là nhìn thấy trong khi còn thức?”

Tâu đại vương, người nào nhìn thấy giấc mơ, thì không phải người ấy nhìn thấy trong lúc đang ngủ, cũng không phải nhìn thấy trong khi còn thức, tuy nhiên nhìn thấy giấc mơ ở vào khoảng giữa của giai đoạn đang rơi vào trạng thái ngủ mơ màng nhưng chưa đạt đến luồng tâm hộ kiếp. Tâu đại vương, đối với người đã đạt đến trạng thái ngủ mơ màng, thì tâm tiến đến luồng tâm hộ kiếp; tâm đã đi vào luồng tâm hộ kiếp thì không vận hành; tâm không vận hành thì không nhận biết an lạc hay khổ đau; trong khi không nhận thức thì không có giấc mơ, khi tâm đang được vận hành thì nhìn thấy giấc mơ.

Tâu đại vương, giống như ở nơi mờ mịt, tối tăm, không có ánh sáng, thì bóng phản chiếu không được nhìn thấy ở gương soi, dầu là vô cùng trong sạch. Tâu đại vương, tương tự y như thế khi tâm đã đạt đến trạng thái ngủ mơ màng, đã đi vào luồng tâm hộ kiếp, và đang được duy trì, thì tâm là không vận hành ở cơ thể; tâm không vận hành thì không nhìn thấy giấc mơ. Tâu đại vương, tấm gương soi là như thế nào thì cơ thể nên được xem xét như vậy. Sự tối tăm là như thế nào thì trạng thái ngủ mơ màng nên được xem xét như vậy. Ánh sáng là như thế nào thì tâm nên được xem xét như vậy.

Tâu đại vương, hoặc là giống như khi mặt trời bị che lại bởi băng giá thì ánh sáng không được nhìn thấy; tia sáng mặt trời tuy có hiện hữu nhưng không vận hành; khi tia sáng mặt trời không vận hành thì không có ánh sáng. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với người đã đạt đến trạng thái ngủ mơ màng, thì tâm đi vào luồng tâm hộ kiếp; tâm đã đi vào luồng tâm hộ kiếp thì không vận hành; tâm không vận hành thì không nhìn thấy giấc mơ. Tâu đại vương, mặt trời là như thế nào thì cơ thể nên được xem xét như vậy. Sự che lại bởi băng giá là như thế nào thì trạng thái ngủ mơ màng nên được xem xét như vậy. Tia sáng mặt trời là như thế nào thì tâm nên được xem xét như vậy.

5. Tâu đại vương, mặc dầu cơ thể đang hiện hữu nhưng tâm không vận hành trong hai trường hợp: Đối với người đã đạt đến trạng thái ngủ mơ màng, đã đi vào luồng tâm hộ kiếp, mặc dầu cơ thể đang hiện hữu nhưng tâm không vận hành; đối với người đã thể nhập thiền diệt, mặc dầu cơ thể đang hiện hữu nhưng tâm không vận hành. Tâu đại vương, đối với người đang tinh táo, tâm lao xao, mở ra, năng động, không cố định, diêm báo hiệu không tiến đến gần lánh vực ở tâm của người có trạng thái như vậy. Tâu đại vương, giống như những ước muốn thăm kín xa lánh người nam cởi mở, năng động, không nghiêm chỉnh, không kín đáo. Tâu đại vương, tương tự y như thế nghĩa lý siêu tự nhiên không tiến đến gần lánh vực của người đang tinh táo. Do đó, người đang tinh táo không nhìn thấy giấc mơ.

Tâu đại vương, hoặc là giống như các thiện pháp dự phần vào giác ngộ không tiến đến gần lánh vực là vị tỳ khưu có sự nuôi mang bị sút mè, không nết hạnh, có bạn ác, có giới tội, biếng nhác, có sự tinh tảo thấp kém. Tâu đại vương, tương tự y như thế nghĩa lý siêu tự nhiên không tiến đến gần lánh vực của người đang tinh táo.”

6. “Bhante nāgasena, atthi middhassa ādimajjhapariyosānan ”ti?

“Āma mahārāja. Atthi middhassa ādi, atthi majjhām, atthi pariyośānan ”ti.¹

“Katamām ādi, katamām majjhām, katamām pariyośānan ”ti?

“Yo mahārāja kāyassa onāho pariyoñāho dubbalyam, mandatā akammaññatā kāyassa, ayañ middhassa ādi. Yo mahārāja kapiniddāpareto vokiññakañ jaggati, idam middhassa majjhām bhavañgagati pariyośānam. Majjhupagato mahārāja kapiniddāpareto supinām passati. Yathā mahārāja koci yatacāri samāhitacitto ṭhitadhammo acalabuddhi pahīna-kotūhalasaddam vanamajjhogāhitvā sukhumām attham cintayati, na ca so tattha middham okkamati. So tattha samāhito ekaggacitto sukhumām attham pativijjhati. Evameva kho mahārāja jāgaro na middhasamāpanno ajjhupagato² kapiniddam kapiniddāpareto supinām passati. Yathā mahārāja kotūhalasaddo evam jāgaranām daṭṭhabbam. Yathā vivittam vanam evam kapiniddāpareto daṭṭhabbo. Yathā so kotūhalasaddam ohāya middham vivajjetvā majjhattabhūto³ sukhumām attham pativijjhati, evam jāgaro na middhasamāpanno kapiniddāpareto supinām passati ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Evametam tathā sampañcchāmī ”ti.

Supinapañho pañcamo.

6. AKĀLAMARAÑAPAÑHO

1. “**Bhante nāgasena, ye te sattā maranti, sabbe te kāle yeva maranti, udāhu akāle ’pi marantī** ”ti.

“Atthi mahārāja kāle ’pi maraṇam, atthi akāle ’pi maraṇam ”ti.

“Ke te bhante nāgasena kāle maranti?⁴ Ke akāle marantī ”ti?

“Diṭṭhapubbā pana mahārāja tayā ambarukkhā vā jamburukkhā vā aññasmā vā pana phalarukkhā phalāni patantāni āmāni ca pakkāni cā ”ti?

“Āma bhante ”ti.

¹ atthi middhassa ādimajjhapariyosānan ti - Ma.
² majjhūpagato - Ma.

³ majjhattabhūto - Ma, PTS.

⁴ bhante nāgasena, ke kāle maranti - Ma.

6. “Thưa ngài Nāgasena, có phải trạng thái ngủ mơ màng là có chặng đầu, chặng giữa, và chặng cuối?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Trạng thái ngủ mơ màng có chặng đầu, có chặng giữa, và có chặng cuối.”

“Chặng đầu là cái nào, chặng giữa là cái nào, và chặng cuối là cái nào?”

“Tâu đại vương, trạng thái nào là sự che đây, sự bao bọc lại, sự yếu đuối của danh uẩn và sắc uẩn, là trạng thái trì trệ, không sẵn sàng cho hành động của thân; đây là chặng đầu của trạng thái ngủ mơ màng. Tâu đại vương, người nào có được giấc ngủ của con khỉ, ngủ mơ màng một cách lộn xộn (nửa ngủ nửa thức); đây là chặng giữa của trạng thái ngủ mơ màng. Chặng cuối là việc đi vào luồng tâm hộ kiếp. Tâu đại vương, người đã tiến đến gần chặng giữa, có được giấc ngủ của con khỉ, thì nhìn thấy giấc mơ. Tâu đại vương, giống như người nào đó có sự thực hành về tiết chế, có tâm được định tĩnh, có pháp được bền vững, có sự sáng suốt không dao động, sau khi đi sâu vào khu rừng, nơi đã được dứt hẳn sự loạn động và tiếng động, rồi suy nghĩ về ý nghĩa vi tế, và ở nơi ấy, người ấy không rời vào trạng thái ngủ mơ màng. Ở nơi ấy, được định tĩnh, có tâm chuyên nhất, người ấy thấu hiểu được ý nghĩa vi tế. Tâu đại vương, tương tự y như thế người tinh tú敏锐, không đạt đến trạng thái ngủ mơ màng, tiến đến gần giấc ngủ của con khỉ, có được giấc ngủ của con khỉ, thì nhìn thấy giấc mơ. Tâu đại vương, sự loạn động và tiếng động là như thế nào thì sự tinh tú敏锐 nên được xem xét như vậy. Khu rừng tách biệt là như thế nào thì việc có được giấc ngủ của con khỉ nên được xem xét như vậy. ‘Người ấy sau khi từ bỏ sự loạn động và tiếng động, sau khi tránh né trạng thái ngủ mơ màng, có được trạng thái trầm tĩnh, thì thấu hiểu được ý nghĩa vi tế’ là như thế nào thì ‘người tinh tú敏锐, không đạt đến trạng thái ngủ mơ màng, có được giấc ngủ của con khỉ, thì nhìn thấy giấc mơ’ là như vậy.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về giấc mơ là thứ năm.

6. CÂU HỎI VỀ VIỆC CHẾT KHÔNG ĐÚNG THỜI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, các chúng sanh chết đi, tất cả bọn họ đều chết đúng thời, hay là cũng có chết không đúng thời?”

“Tâu đại vương, có cái chết đúng thời, cũng có cái chết không đúng thời.”

“Thưa ngài Nāgasena, những người chết đúng thời ấy là những người nào? Chết không đúng thời là những người nào?”

“Tâu đại vương, phải chăng đại vương đã nhìn thấy trước đây những trái cây, cả trái non lẫn trái chín, đang rụng xuống từ cây xoài, hoặc từ cây mận, hoặc từ cây có trái khác nữa?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Yāni tāni mahārāja phalāni rukkhato patanti, sabbāni tāni kāle yeva patanti, udāhu akālepī ”ti?

“Yāni tāni bhante nāgasena phalāni paripakkāni vilināni patanti sabbāni tāni kāle patanti. Yāni pana tāni avasesāni phalāni tesu kānici kimividdhāni patanti, kānici lakuṭahatāni¹ patanti, kānici vātappahatāni² patanti, kānici antopūtikāni hutvā patanti, sabbāni tāni akāle patantī ”ti.

“Evameva kho mahārāja, ye te jarāvegahatā maranti, teyeva kāle maranti. Avasesā keci kammapatibālhā maranti, keci gatipatibālhā, keci kiriyapatibālhā marantī ”ti.

“Bhante nāgasena, ye te kammapatibālhā maranti, ye ’pi te gatipatibālhā maranti, ye ’pi te kiriyapatibālhā maranti, ye ’pi te jarāvegapatibālhā maranti, sabbe te kāleyeva maranti. Yo ’pi mātukucchigato marati, so tassa kālo kāle yeva so marati. Yo ’pi vijātaghare marati, so tassa kālo, so ’pi kāle yeva marati. Yo ’pi māsiko marati —pe— Yo ’pi vassatiko marati, so tassa kālo, kāle yeva so marati. Tena hi bhante nāgasena akāle maraṇam nāma na hoti, ye keci maranti, sabbe te kāle yeva marantī ”ti.

2. “Sattime mahārāja vijjamāne ’pi uttarīm āyusmiṃ akāle maranti. Katame satta?

Jighacchito mahārāja bhojanaṃ alabhamāno upahatabbhantaro vijjamāne ’pi uttarīm āyusmiṃ akāle marati.

Pipāsito mahārāja pānīyaṃ alabhamāno parisukkhahadayo vijjamāne ’pi uttarīm āyusmiṃ akāle marati.

Ahinā daṭṭho mahārāja visavegābhīhato tīkicchakam alabhamāno vijjamāne ’pi uttarīm āyusmiṃ akāle marati.

Visamāsito mahārāja ḍayhantesu aṅgapaccaṅgesu agadaṇ alabhamāno vijjamāne ’pi uttarīm āyusmiṃ akāle marati.

Aggigato mahārāja jhāyamāno nibbāpanaṃ alabhamāno vijjamāne ’pi uttarīm āyusmiṃ akāle marati.

Udakagato mahārāja patitṭham alabhamāno vijjamāne ’pi uttarīm āyusmiṃ akāle marati.

Sattihato mahārāja ābādhiko bhisakkaṇ alabhamāno vijjamāne ’pi uttarīm āyusmiṃ akāle marati.

¹ laguṭahatāni - Ma.

² vātappahatāni - Ma.

“Tâu đại vương, những trái cây nào rụng từ cây xuống, tất cả những trái ấy rụng xuống đều đúng thời, hay là cũng có không đúng thời?”

“Thưa ngài Nāgasena, những trái cây nào là chín muồi, được phát triển đầy đủ, rồi rụng xuống, tất cả những trái ấy rụng xuống đúng thời. Trái lại, những trái cây nào còn lại, trong số đó những trái nào bị sâu đục rồi rụng xuống, những trái nào bị thọc bởi gai gộc rồi rụng xuống, những trái nào bị cuốn đi bởi gió rồi rụng xuống, những trái nào bị thối ở bên trong rồi rụng xuống, tất cả những trái ấy rụng xuống không đúng thời.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế những người bị tàn tật bởi tác động của tuổi già rồi chết, chính những người ấy chết đúng thời. Số còn lại, những ai đó bị thúc bách bởi nghiệp rồi chết, những ai đó bị thúc bách bởi cảnh giới tái sanh rồi chết, những ai đó bị thúc bách bởi hành động rồi chết, (những người này chết không đúng thời).”

“Thưa ngài Nāgasena, những người bị thúc bách bởi nghiệp rồi chết, những người bị thúc bách bởi cảnh giới tái sanh rồi chết, những người bị thúc bách bởi hành động rồi chết, những người bị thúc bách bởi tác động của tuổi già rồi chết, tất cả những người ấy chết đều đúng thời. Người nhập thai ở bụng mẹ rồi chết, (vì) thời điểm ấy là thuộc về người ấy (nên) người ấy chết cũng đúng thời. Người (được sanh ra) ở nhà bảo sanh rồi chết, (vì) thời điểm ấy là thuộc về người ấy (nên) người ấy chết cũng đúng thời. Người một tháng tuổi rồi chết, —(như trên)— Người một năm tuổi rồi chết, (vì) thời điểm ấy là thuộc về người ấy (nên) người ấy chết cũng đúng thời. Thưa ngài Nāgasena, như thế thì không có cái gọi là chết không đúng thời. Những ai đó chết đi, tất cả những người ấy chết đều đúng thời.”

2. “Tâu đại vương, bảy hạng người này chết không đúng thời, ngay trong khi tuổi thọ vẫn đang còn. Bảy hạng nào?

Tâu đại vương, người bị thèm ăn, trong khi không nhận được vật thực, có nội tạng bị tổn thương, chết không đúng thời, ngay trong khi tuổi thọ vẫn đang còn.

Tâu đại vương, người bị thèm uống, trong khi không đạt được nước uống, trái tim bị khô kiệt, chết không đúng thời, ngay trong khi tuổi thọ vẫn đang còn.

Tâu đại vương, người bị rắn cắn, bị hành hạ bởi tác động của nọc độc, trong khi không đạt được người chữa trị, chết không đúng thời, ngay trong khi tuổi thọ vẫn đang còn.

Tâu đại vương, người đã ăn vào chất độc, trong khi các bộ phận cơ thể chính và phụ đang bị nung nóng, trong khi không đạt được thuốc giải, chết không đúng thời, ngay trong khi tuổi thọ vẫn đang còn.

Tâu đại vương, người bị rơi vào ngọn lửa, trong khi bị thiêu đốt, trong khi không đạt được sự dập tắt, chết không đúng thời, ngay trong khi tuổi thọ vẫn đang còn.

Tâu đại vương, người bị té vào nước, trong khi không đạt được sự nâng đỡ, chết không đúng thời, ngay trong khi tuổi thọ vẫn đang còn.

Tâu đại vương, người bị thương tích bởi gươm đao, bị lâm bệnh, trong khi không đạt được thầy thuốc, chết không đúng thời, ngay trong khi tuổi thọ vẫn đang còn.

Ime kho mahārāja satta vijjamāne 'pi uttariṁ āyusmiṁ akāle maranti.

Tatrāpāham̄ mahārāja ekam̄senā vadāmī. Aṭṭhavidhena mahārāja sattānam̄ kālakiriyā¹ hoti: Vātasamuṭṭhānena pittasamuṭṭhānena semha-samuṭṭhānena sannipātikena utupariṇāmena visamaparihārena opakkamikena kammavipākena mahārāja sattānam̄ kālakiriyā hoti. Tatra mahārāja yadidaṁ kammavipākena kālakiriyā, sāyeva tattha sāmayikā² kālakiriyā, avasesā asāmayikā kālakiriyā. Bhavati ca:

*'Jighacchāya pipāsāya ahinā daṭṭho³ visena ca,
aggi-udaka-sattīhi akāle tattha mīyatī.
Vātapittena semhena santipātenutūhi ca,
visamopakkamakammehi akāle tattha mīyatī' ti.*

3. Keci mahārāja sattā pubbe katena tena akusalakammavipākena maranti. Idha mahārāja yo pubbe pare jighacchāya māreti, so bahūni vassasatasahassāni jighacchāya paripīrito chāto parikilanto sukkhamilāta-hadayo⁴ bubhukkhito susukkhitō⁵ jhāyanto abbhantaram̄ paridayhanto jighacchāyeva⁶ marati, daharo 'pi majjhimo 'pi mahallako 'pi. Idampi tassa sāmayikam̄ maraṇam̄.

Yo pubbe pare pipāsāya māreti, so bahūni vassasatasahassāni peto hutvā nijjhāmatañhiko samāno lūkho kiso parisussitahadayo pipāsāyeva⁷ marati daharo 'pi majjhimo 'pi mahallako 'pi. Idampi tassa sāmayikam̄ maraṇam̄.

Yo pubbe pare ahinā dasāpetvā⁸ māreti, so bahūni vassasatasahassāni ajagaramukheneva ajagaramukham̄ kañhasappamukheneva kañhasappa-mukham̄ parivattitvā tehi khāyitakhāyito ahīhi daṭṭho yeva marati, daharo 'pi majjhimo 'pi mahallako 'pi. Idampi tassa sāmayikam̄ maraṇam̄.

Yo pubbe pare visam datvā māreti, so bahūni vassasatasahassāni ḍayhantehi aṅgapaccāṅgehi bhijjamānena sarīrena kuṇapagandham̄ vāyanto viseneva marati daharo 'pi majjhimo 'pi mahallako 'pi. Idampi tassa sāmayikam̄ maraṇam̄.

Yo pubbe pare agginā māreti, so bahūni vassasatasahassāni aṅgāra-pabbateneva aṅgārapabbatam̄ yamavisayeneva yamavisayaṁ parivattitvā daḍḍhavidadḍhagatto agginā yeva marati daharo 'pi majjhimo 'pi mahallako 'pi. Idampi tassa sāmayikam̄ maraṇam̄.

Yo pubbe pare udakena māreti, so bahūni vassasatasahassāni hata-vilutta-bhagga-dubbalagatto khubbhitacitto udake yeva⁹ marati daharo 'pi majjhimo 'pi mahallako 'pi. Idampi tassa sāmayikam̄ maraṇam̄.

¹ kālam̄kiryā - Ma, evam̄ sabbattha.

² sāmayikā - PTS, evam̄ sabbattha.

³ ahidaṭṭhā - Ma.

⁴ sukkha-pamilāta-hadayo - PTS, Sīmu.

⁵ bubhukkhito visukkhitō - Ma; sukkhino visukkhitō - PTS, Sīmu.

⁶ jighacchāya yeva - Ma, PTS.

⁷ parisukkhitahadayo pipāsāya yeva - Ma, PTS.

⁸ daṁsāpetvā - Ma.

⁹ khubbhitacitto udakena - Ma.

Tâu đại vương, bảy hạng người này chết không đúng thời, ngay trong khi tuổi thọ vẫn đang còn.

Tâu đại vương, ở đây tôi cũng vẫn nói một cách khẳng định. Tâu đại vương, việc tử vong của các chúng sanh là theo tám cách thức: Với nguồn sanh khởi là gió, với nguồn sanh khởi là mật, với nguồn sanh khởi là đàm, do sự hội tụ (của các dịch chất trong cơ thể), do sự chuyển biến của mùa tiết, do sự bảo dưỡng không đều đặn, do sự đột ngột, do quả thành tựu của nghiệp, tâu đại vương là việc tử vong của các chúng sanh. Tâu đại vương, ở đây tức là sự tử vong do quả thành tựu của nghiệp, ở đây chính việc ấy là sự tử vong phù hợp thời gian, các việc còn lại là sự tử vong không phù hợp thời gian. Vậy là:

'Do bị thèm ăn, do bị thèm uống, bị rắn cắn, và do chất độc, do lửa, nước, và gươm đao, ở đây là bị chết không đúng thời.'

'Do gió, và mật, do đàm, do sự hội tụ, và do các mùa tiết, do không đều đặn, do sự đột ngột, và do nghiệp, ở đây là bị chết không đúng thời.'

3. Tâu đại vương, các chúng sanh nào đó chết do quả thành tựu của nghiệp bất thiện vì đã làm việc này việc nọ trong thời quá khứ. Tâu đại vương, ở đây kẻ nào trước đây làm những người khác bị chết vì thèm ăn, kẻ ấy trong nhiều trăm ngàn năm, (sẽ) bị hành hạ bởi sự thèm ăn, bị đói, bị kiệt sức, trái tim bị khô héo tàn tạ, muốn được ăn, bị co quắp, đang bị thiêu đốt, đang bị đốt cháy ở nội tạng, chết chính vì sự thèm ăn ngay cả lúc còn nhỏ, trung niên, già cả. Đây cũng là sự tử vong phù hợp thời gian đối với kẻ ấy.

Kẻ nào trước đây làm những người khác bị chết vì thèm uống, kẻ ấy trong nhiều trăm ngàn năm, trong khi trở thành ngạ quỷ hạng bị thiêu đốt và bị khao khát, trở nên cằn cỗi, ốm o, trái tim bị khô kiệt, chết chính vì sự thèm uống ngay cả lúc còn nhỏ, trung niên, già cả. Đây cũng là sự tử vong phù hợp thời gian đối với kẻ ấy.

Kẻ nào trước đây làm những người khác bị rắn cắn làm cho bị chết, kẻ ấy trong nhiều trăm ngàn năm, sau khi bị luân chuyển từ miệng trăn đến miệng trăn, từ miệng hắc xà đến miệng hắc xà, bị nhai đi nhai lại bởi chúng, chết chính vì bị những con rắn cắn ngay cả lúc còn nhỏ, trung niên, già cả. Đây cũng là sự tử vong phù hợp thời gian đối với kẻ ấy.

Kẻ nào trước đây cho những người khác chất độc làm cho bị chết, kẻ ấy trong nhiều trăm ngàn năm, với các bộ phận cơ thể chính và phụ đang bị nung nóng, với cơ thể đang bị rửa ra, trong khi tỏa ra mùi thối của tử thi, chết chính vì chất độc ngay cả lúc còn nhỏ, trung niên, già cả. Đây cũng là sự tử vong phù hợp thời gian đối với kẻ ấy.

Kẻ nào trước đây làm những người khác bị chết vì lửa, kẻ ấy trong nhiều trăm ngàn năm, sau khi bị luân chuyển từ núi than hùng đến núi than hùng, từ lãnh địa của Dạ-ma đến lãnh địa của Dạ-ma, có từ chi bị đốt cháy, bị thiêu cháy, chết chính vì lửa ngay cả lúc còn nhỏ, trung niên, già cả. Đây cũng là sự tử vong phù hợp thời gian đối với kẻ ấy.

Kẻ nào trước đây làm những người khác bị chết vì nước, kẻ ấy trong nhiều trăm ngàn năm, có thân thể bị hành hạ, bị bóc lột, bị gãy đổ, yêu đuối, có tâm bị xáo trộn, chết ở trong nước ngay cả lúc còn nhỏ, trung niên, già cả. Đây cũng là sự tử vong phù hợp thời gian đối với kẻ ấy.

Yo pubbe pare sattiyā māreti, so bahūni vassasatasahassāni chinna-bhinna-kotṭita-vikoṭṭito satti-mukha-samāhato sattiyā yeva marati daharo 'pi majjhimo 'pi mahallako 'pi. Idampi tassa samāyikam maraṇam "ti.

4. "Bhante nāgasena, 'akāle maraṇam atthī 'ti yam vadesi, iṅgha me tvam tattha kāraṇam atidisā "ti.

"Yathā mahārāja mahatimahā-aggikkhandho ādinna¹-tiṇa-kaṭṭha-sākhā-palāso pariyādinnabhakkho upādānasankhayā nibbāyati, so aggi vuccati 'anītiko anupaddavo samaye nibbuto nāmā "ti. Evameva kho mahārāja yo koci bahūni divasasahassāni jīvitvā jarājīṇo āyukkhayā anītiko anupaddavo marati, so vuccati 'samaye maraṇamupagato 'ti. Yathā vā pana mahārāja mahatimahā-aggikkhandho ādinna-tiṇa-kaṭṭha-sākhā-palāso assa, tam apariyādinne yeva tiṇa-kaṭṭha-sākhā-palāse mahatimahāmegho abhippavassitvā nibbāpeyya, api nu kho so mahārāja mahā-aggikkhandho samaye nibbuto nāma hotī "ti?

"Na hi bhante "ti.

"Kissa pana so mahārāja pacchimo aggikkhandho purimakena aggikkhandhena samasamagatiko nāhosī "ti?

"Āgantukena bhante meghena patipīlito so aggikkhandho asamaya-nibbuto "ti.²

"Evameva kho mahārāja yo koci akāle marati, so āgantukena rogena patipīlito vātasamuṭṭhānena vā pittasamuṭṭhānena vā semhasamuṭṭhānena vā sannipātikena vā utupariṇāmajena vā visamaparihārajena vā opakkamikena vā jighacchāya vā pipāsāya vā sappadaṭṭhena vā visamāsitena vā agginā vā udakena vā sattiyā vā patipīlito³ akāle marati. Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena akāle maraṇam atthi.

5. Yathā vā pana mahārāja gagane mahatimahāvalāhako utṭhahitvā ninnañca thalañca paripūrayanto abhivassati, so vuccati 'megho anītiko anupaddavo vassatī "ti. Evameva kho mahārāja yo koci ciraṇ jīvitvā jarājīṇo āyukkhayā anītiko anupaddavo marati, so vuccati 'samaye maraṇamupagato 'ti.

Yathā vā pana mahārāja gagane mahatimahāvalāhako utṭhahitvā antarāyeva mahatā vātena abbhāttham gaccheyya, api nu kho so mahārāja valāhako samaye vigato nāma hotī "ti?

"Na hi bhante "ti.

"Kissa pana so mahārāja pacchimo valāhako purimakena valāhakena samasamagatiko nāhosī "ti?

"Āgantukena bhante vātena patipīlito so valāhako asamayappattoyeva vigato "ti.

¹ ādiṇṇa - PTS.

² asamaye nibbuto - Ma.

³ sattivegappaṭipīlito - Ma.

Kẻ nào trước đây làm những người khác bị chết vì gươm đao, kẻ ấy trong nhiều trăm ngàn năm, bị cắt bị xé bị băm bị lóc, bị đánh đập bằng mũi dao, chết chính vì gươm đao ngay cả lúc còn nhỏ, trung niên, già cả. Đây cũng là sự tử vong phù hợp thời gian đối với kẻ ấy.”

4. “Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Có cái chết không đúng thời,’ vậy xin ngài hãy chỉ cho trãm lý do của trường hợp ấy.”

“Tâu đại vương, giống như khói lửa to lớn khổng lồ có cỏ, cùi, cành, lá đã được đem lại, có đồ tiếp liệu đã được tiêu thụ hết, bị tắt ngấm do cạn nguồn nhiên liệu. Ngọn lửa ấy được gọi là ‘đã được tắt ngấm hợp lúc, không có rủi ro, không có bất hạnh.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó sau khi sống nhiều ngàn ngày, trở nên già lão, rồi chết do hết tuổi thọ, không có rủi ro, không có bất hạnh, người ấy được gọi là ‘đã tiến đến cái chết hợp lúc.’ Tâu đại vương, hoặc là giống như khói lửa to lớn khổng lồ có cỏ, cùi, cành, lá đã được đem lại, rồi có đám mưa to lớn khổng lồ đổ xuống làm tắt ngấm khói lửa ấy mặc dầu cỏ, cùi, cành, lá còn chưa được tiêu thụ hết. Tâu đại vương, phải chăng khói lửa to lớn khổng lồ ấy gọi là đã được tắt ngấm hợp lúc?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao khói lửa thứ hai ấy đã không có hành trình giống hệt với khói lửa thứ nhất?”

“Thưa ngài, bị quấy nhiễu bởi cơn mưa đột ngột, khói lửa ấy đã được tắt ngấm không hợp lúc.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó chết không đúng thời, người ấy bị quấy nhiễu bởi căn bệnh đột ngột, hoặc bởi nguồn sanh khởi là gió, bởi nguồn sanh khởi là mạt, bởi nguồn sanh khởi là đàm, do sự hội tụ (của các dịch chất trong cơ thể), do sự chuyển biến của mùa tiết, do sự bảo dưỡng không đều đặn, do sự đột ngột, hoặc bị quấy nhiễu bởi sự thèm ăn, bởi sự thèm uống, do việc bị rắn cắn, do việc bị ăn vào chất độc, do lửa, do nước, hoặc bởi gươm đao, rồi chết không đúng thời. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy có sự chết không đúng thời.

5. Tâu đại vương, hoặc là giống như đám mây mưa to lớn khổng lồ sau khi hiện ra ở bầu trời rồi đổ mưa làm tràn đầy vùng trũng và đất liền, nó được gọi là ‘đám mây đổ mưa không có rủi ro, không có bất hạnh.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó sống lâu, trở nên già lão, rồi chết do hết tuổi thọ, không có rủi ro, không có bất hạnh, người ấy được gọi là ‘đã tiến đến cái chết hợp lúc.’

Tâu đại vương, hoặc là giống như đám mây mưa to lớn khổng lồ sau khi hiện ra ở bầu trời rồi đi đến sự triệt tiêu vì cơn gió lớn ở ngay bên trong. Tâu đại vương, phải chăng đám mây đó gọi là đã tiêu tan hợp lúc?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao đám mây thứ hai ấy đã không có hành trình giống hệt với đám mây thứ nhất?”

“Thưa ngài, bị quấy nhiễu bởi cơn gió đột ngột, đám mây ấy chính vì đã được thành lập không hợp lúc, nên đã tiêu tan.”

6. “Evameva kho mahārāja yo koci akāle marati, so āgantukena rogena patipīlito vātasamuṭṭhānena vā —pe— sattivegapatiḍilīto vā akāle marati. Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena akāle maraṇam atthi.

Yathā vā pana mahārāja balavā āsīviso kupito kañcideva purisam daseyya, tassa tamī visam anītikam-anupaddavam maraṇam pāpeyya, tamī visam vuccati ‘anītikamanupaddavam kotigatan’ti. Evameva kho mahārāja yo koci ciram jīvitvā jarājīṇo āyukkhayā anītiko anupaddavo marati, so vuccati ‘anītiko anupaddavo jīvitakoṭigato sāmayikam maraṇamupagato’ti.

Yathā vā pana mahārāja balavatā āsīvisena daṭṭhassa antarāyeva ahiguṇṭhiko¹ agadam datvā avisam kareyya, api nu kho tamī mahārāja visam samaye vigataṁ nāma hoti”ti?

“Na hi bhante”ti.

“Kissa pana tamī mahārāja pacchimam visam purimakena visena samasamagatikam nāhosī”ti?

“Āgantukena bhante agadena patipīlitaṁ visam akotigataṁ yeva vigatan”ti.

“Evameva kho mahārāja yo koci akāle marati, so āgantukena rogena patipīlito vātasamuṭṭhānena vā —pe— sattivegapatiḍilīto vā akāle marati. Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena akāle maraṇam atthi.

7. Yathā vā pana mahārāja issatto saram pāteyya, sace so saro yathāgati gamanapatha-matthakam gacchatī, so saro vuccati ‘anītiko anupaddavo yathāgati gamanapathamatthakam gato nāmā’ti. Evameva kho mahārāja yo koci ciram jīvitvā jarājīṇo āyukkhayā anītiko anupaddavo marati, so vuccati ‘anītiko anupaddavo samaye maraṇamupagato’ti.

Yathā vā pana mahārāja issatto² saram pāteyya, tassa tamī saram tasmiṁ yeva khaṇe koci gaṇheyya, api nu kho so mahārāja saro yathāgati gamanapathamatthakam gato nāma hoti”ti?

“Na hi bhante”ti.

“Kissa pana so mahārāja pacchimo saro purimakena sarena samasamagatiko nāhosī”ti?

“Āgantukena bhante gahaṇena tassa sarassa gamanam upacchinnan”ti.

“Evameva kho mahārāja yo koci akāle marati, so āgantukena rogena patipīlito vātasamuṭṭhānena vā —pe— sattiyavegapatiḍilīto vā akāle marati. Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena akāle maraṇam atthi.

¹ āhituṇḍiko - Ma.

² issāso - Ma, evam sabbattha.

6. “Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó chết không đúng thời, người ấy bị quấy nhiễu bởi căn bệnh đột ngột, hoặc bởi nguồn sanh khởi là gió, —(như trên)— hoặc bị quấy nhiễu bởi gươm đao, rồi chết không đúng thời. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy có sự chết không đúng thời.

Tâu đại vương, hoặc là giống như con rắn độc có sức mạnh, bị nỗi giận rồi căm người nam nào đó, chất độc ấy có thể gây ra cái chết cho người ấy, không có rủi ro, không có bất hạnh. Chất độc ấy được gọi là ‘đã đạt đến điểm tận cùng, không có rủi ro, không có bất hạnh.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó sống lâu, trở nên già lão, rồi chết do hết tuổi thọ, không có rủi ro, không có bất hạnh, người ấy được gọi là ‘đã đạt đến điểm tận cùng, đã tiến đến cái chết hợp lúc, không có rủi ro, không có bất hạnh.’

Tâu đại vương, hoặc là giống như người thầy bắt rắn, đối với người bị con rắn độc có sức mạnh cắn, sau khi cho thuốc giải vào tận bên trong thì có thể làm cho hết độc. Tâu đại vương, phải chăng chất độc ấy gọi là được tiêu tan hợp lúc?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao chất độc thứ hai ấy đã không có hành trình giống hệt với chất độc thứ nhất?”

“Thưa ngài, bị quấy nhiễu bởi thuốc giải đột ngột, chất độc, còn chưa đạt đến điểm tận cùng, đã bị tiêu tan.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó chết không đúng thời, người ấy bị quấy nhiễu bởi căn bệnh đột ngột, hoặc bởi nguồn sanh khởi là gió, —(như trên)— hoặc bị quấy nhiễu bởi gươm đao, rồi chết không đúng thời. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy có sự chết không đúng thời.

7. Tâu đại vương, hoặc là giống như người cung thủ bắn ra mũi tên, nếu mũi tên ấy đi đến điểm cuối của cuộc hành trình theo đúng lộ trình, mũi tên ấy được gọi là ‘đã đi đến điểm cuối của cuộc hành trình theo đúng lộ trình, không có rủi ro, không có bất hạnh.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó sống lâu, trở nên già lão, rồi chết do hết tuổi thọ, không có rủi ro, không có bất hạnh, người ấy được gọi là ‘đã đạt đến điểm tận cùng, đã tiến đến cái chết hợp lúc, không có rủi ro, không có bất hạnh.’

Tâu đại vương, hoặc là giống như người cung thủ bắn ra mũi tên, ngay vào giây phút ấy người nào đó chộp lấy mũi tên ấy của người ấy. Tâu đại vương, phải chăng mũi tên ấy gọi là đã đi đến điểm cuối của cuộc hành trình theo đúng lộ trình?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao mũi tên thứ hai ấy đã không có hành trình giống hệt với mũi tên thứ nhất?”

“Thưa ngài, việc di chuyển của mũi tên ấy đã bị gián đoạn vì sự chộp lấy đột ngột.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó chết không đúng thời, người ấy bị quấy nhiễu bởi căn bệnh đột ngột, hoặc bởi nguồn sanh khởi là gió, —(như trên)— hoặc bị quấy nhiễu bởi gươm đao, rồi chết không đúng thời. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy có sự chết không đúng thời.

8. Yathā vā pana mahārāja yo koci lohamayaṁ bhājanam ākoṭeyya, tassa ākotanena saddo nibbattitvā yathāgati gamanapathamatthakam gacchati, so saddo vuccati ‘anītiko anupaddavo yathāgati gamanapathamatthakam gato nāmā ’ti. Evameva kho mahārāja yo koci bahūni divasasahassāni jīvitā jarājīṇo āyukkhayā anītiko anupaddavo marati, so vuccati ‘anītiko anupaddavo samaye maraṇamupagato ’ti.

Yathā vā pana mahārāja yo koci lohamayaṁ bhājanaṁ ākoṭeyya, tassa ākoṭanena saddo nibbatteyya, nibbatte sadde dūragate koci āmaseyya, sah’ āmasanena saddo nirujjhеyya, api nu kho so mahārāja saddo yathāgati gamanapathamatthakam gato nāma hotī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kissa pana mahārāja pacchimo saddo purimakena saddena samasamagatiko nāhosī ”ti?

“Āgantukena bhante āmasanena so saddo uparato ”ti.

“Evameva kho mahārāja yo koci akāle marati, so āgantukena rogena patipīlito vātasamuṭṭhānena vā —pe— sattivegapatiḍilīto vā akāle marati. Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena akāle maraṇam atthi.

9. Yathā vā pana mahārāja khette suvirūlhaṁ dhaññabījam sammā pavattamānena vassena otata-vitata-ākiṇṇa-bahuphalam hutvā sassuṭṭhānasamayaṁ pāpuṇāti, tam dhaññam vuccati ‘anītikamanupaddavam samayasampattam nāma hotī ’ti. Evameva kho mahārāja yo koci bahūni divasasahassāni jīvitā jarājīṇo āyukkhayā anītiko anupaddavo marati, so vuccati ‘anītiko anupaddavo samaye maraṇamupagato ’ti.

Yathā vā pana mahārāja khette suvirūlhaṁ dhaññabījam udakena vikalām mareyya, api nu kho tam mahārāja dhaññam samayasampattam nāma hotī ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kissa pana tam mahārāja pacchimam dhaññam purimakena dhaññena samasamagatikam nāhosī ”ti?

“Āgantukena bhante uṇhena patipīlitam tam dhaññam matan ”ti.

10. “Evameva kho mahārāja yo koci akāle marati, so āgantukena rogena patipīlito vātasamuṭṭhānena vā —pe— sattivegapatiḍilīto vā akāle marati. Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena akāle maraṇam atthi.

Sutapubbaṁ pana tayā mahārāja sampannam taruṇasassam kimayo utṭhahitvā samūlam nāsentī ”ti?

8. Tâu đại vương, hoặc là giống như người nào đó gõ vào cái chậu bằng đồng, do việc gõ của người ấy âm thanh phát ra và truyền đi đến điểm cuối của cuộc hành trình theo đúng lộ trình. Âm thanh ấy được gọi là ‘đã đi đến điểm cuối của cuộc hành trình theo đúng lộ trình, không có rủi ro, không có bất hạnh.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó sau khi sống nhiều ngàn ngày, trở nên già lão, rồi chết do hết tuổi thọ, không có rủi ro, không có bất hạnh, người ấy được gọi là ‘đã đạt đến điểm tận cùng, đã tiến đến cái chết hợp lý, không có rủi ro, không có bất hạnh.’

Tâu đại vương, hoặc là giống như người nào đó gõ vào cái chậu bằng đồng, do việc gõ của người ấy âm thanh phát ra. Khi âm thanh đã được phát ra và truyền đi xa, người nào đó chạm vào, với việc chạm vào âm thanh bị ngưng lại. Tâu đại vương, phải chăng âm thanh ấy gọi là đã đi đến điểm cuối của cuộc hành trình theo đúng lộ trình?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao âm thanh thứ hai ấy đã không có hành trình giống hệt với âm thanh thứ nhất?”

“Thưa ngài, việc di chuyển của âm thanh ấy đã bị ngưng lại vì sự chạm vào đột ngột.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó chết không đúng thời, người ấy bị quấy nhiễu bởi căn bệnh đột ngột, hoặc bởi nguồn sanh khởi là gió, —(như trên)— hoặc bị quấy nhiễu bởi gươm dao, rồi chết không đúng thời. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy có sự chết không đúng thời.

9. Tâu đại vương, hoặc là giống như hạt lúa giống đã được mọc lên tốt đẹp ở thửa ruộng, nhờ vào cơn mưa đang được vận hành đúng đắn mà được cắm sâu, tỏa rộng, chen chúc, có nhiều kết quả, và đạt đến lúc phát triển mùa màng. Hạt lúa ấy được gọi là ‘đã thành tựu mùa vụ, không có rủi ro, không có bất hạnh.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó sau khi sống nhiều ngàn ngày, trở nên già lão, rồi chết do hết tuổi thọ, không có rủi ro, không có bất hạnh, người ấy được gọi là ‘đã tiến đến cái chết hợp lý, không có rủi ro, không có bất hạnh.’

Tâu đại vương, hoặc là giống như hạt giống lúa đã được mọc lên tốt đẹp ở thửa ruộng, bị thiếu nước, có thể chết. Tâu đại vương, phải chăng hạt lúa ấy gọi là đã thành tựu mùa vụ?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao hạt lúa thứ hai ấy đã không có hành trình giống hệt với hạt lúa thứ nhất?”

“Thưa ngài, bị quấy nhiễu bởi sức nóng đột ngột nên hạt lúa ấy đã bị chết.”

10. “Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó chết không đúng thời, người ấy bị quấy nhiễu bởi căn bệnh đột ngột, hoặc bởi nguồn sanh khởi là gió, —(như trên)— hoặc bị quấy nhiễu bởi gươm dao, rồi chết không đúng thời. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy có sự chết không đúng thời.

Tâu đại vương, có phải ngài đã được nghe trước đây là khi mùa màng còn non được đạt đến, thì các con sâu xuất hiện và tàn phá bộ rễ?”

“Sutapubbañceva tam bhante amhehi diṭṭhapubbañcā ”ti.

“Kinnu kho tam mahārāja sassam kāle naṭṭham, udāhu akāle naṭṭhan ”ti?
“Akāle bhante. Yadi kho tam bhante sassam kimayo na khādeyyum,
sassuddharanāsamayaṁ pāpuṇeyyā ”ti.

“Kimpana mahārāja āgantukena upaghātena sassam vinassati,
nirupaghātam sassam sassuddharanāsamayaṁ pāpuṇātī ”ti?
“Āma bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja yo koci akāle marati, so āgantukena rogena
patipīlito vātasamuṭṭhānenā vā —pe— sattivegapatipīlito vā marati.¹
Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena akāle maraṇam atthi.

11. Sutapabbam pana tayā mahārāja sampanne sasse phalabhāranamite
mañjaritapatte karakavassam nāma vassajāti nipativā vināseti, aphalam
karotī ”ti?

“Sutapubbañceva tam bhante amhehi diṭṭhapubbañcā ”ti.

“Api nu kho tam mahārāja sassam kāle naṭṭham, udāhu akāle naṭṭhan ”ti?
“Akāle bhante. Yadi kho tam bhante sassam karakavassam na vasseyya,
sassuddharanāsamayaṁ pāpuṇeyyā ”ti.

“Kimpana mahārāja āgantukena upaghātena sassam vinassati,
nirupaghātam sassam sassuddharanāsamayaṁ pāpuṇātī ”ti?
“Āma bhante ”ti.

“Evameva kho mahārāja yo koci akāle marati, so āgantukena rogena
patipīlito vātasamuṭṭhānenā vā pittasamuṭṭhānenā vā semhasamuṭṭhānenā
vā sannipātikena vā utupariṇāmajena vā visamaparihārajena vā
opakkamikena vā jighacchāya vā pipāsāya vā sappadaṭṭhena vā visamāsitena
vā agginā vā udakena vā sattivegapatipīlito vā akāle marati. Yadi pana
āgantukena rogena patipīlito na bhavyeyya, samayeva maraṇam pāpuṇeyya.
Idamettha mahārāja kāraṇam yena kāraṇena akāle maraṇam atthi.

12. “Acchariyam bhante nāgasena! Abbhutam bhante nāgasena!
Sudassitam kāraṇam, sudassitam opammaṁ akāle maraṇassa paridīpanāya.
‘Atthi akāle maraṇan ’ti uttānikataṁ pākaṭam kataṁ vibhūtam kataṁ.

¹ vā akāle marati - PTS.

² acitta° - Ma, PTS.

“Thưa ngài, điều ấy không những trẫm đã được nghe trước đây mà còn được nhìn thấy trước đây nữa.”

“Tâu đại vương, vậy thì mùa màng ấy bị hư hại đúng thời, hay là bị hư hại không đúng thời?”

“Thưa ngài, không đúng thời. Thưa ngài, nếu các con sâu không gặm nhấm mùa màng ấy, thì có thể đạt đến lúc thâu hoạch mùa màng.”

“Tâu đại vương, vậy thì có phải do bị phá hoại đột ngột mà mùa màng bị hư hại, còn mùa màng không bị hư hại thì đạt đến lúc thâu hoạch mùa màng?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó chết không đúng thời, người ấy bị quấy nhiễu bởi căn bệnh đột ngột, hoặc bởi nguồn sanh khởi là gió, —(như trên)— hoặc bị quấy nhiễu bởi gươm đao, rồi chết không đúng thời. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy có sự chết không đúng thời.

11. Tâu đại vương, có phải ngài đã được nghe trước đây là khi mùa màng được đạt đến, được trùi cong bởi gánh nặng của những hạt, đạt được sự phát triển trọn vẹn, thì có trận mưa sanh lên gọi là mưa đá rơi xuống và phá hoại, làm cho không có kết quả?”

“Thưa ngài, điều ấy không những trẫm đã được nghe trước đây mà còn được nhìn thấy trước đây nữa.”

“Tâu đại vương, vậy thì mùa màng ấy bị hư hại đúng thời, hay là bị hư hại không đúng thời?”

“Thưa ngài, không đúng thời. Thưa ngài, nếu trận mưa đá không đổ mưa xuống mùa màng ấy, thì có thể đạt đến lúc thâu hoạch mùa màng.”

“Tâu đại vương, vậy thì có phải do bị phá hoại đột ngột mà mùa màng bị hư hại, còn mùa màng không bị hư hại thì đạt đến lúc thâu hoạch mùa màng?”

“Thưa ngài, đúng vậy.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào đó chết không đúng thời, người ấy bị quấy nhiễu bởi căn bệnh đột ngột, hoặc bởi nguồn sanh khởi là gió, bởi nguồn sanh khởi là mật, bởi nguồn sanh khởi là đàm, do sự hội tụ (của các dịch chất trong cơ thể), do sự chuyển biến của mùa tiết, do sự bảo dưỡng không đều đặn, do sự đột ngột, hoặc bị quấy nhiễu bởi sự thèm ăn, bởi sự thèm uống, do việc bị rắn cắn, do việc bị ăn vào chất độc, do lửa, do nước, hoặc bởi gươm đao, rồi chết không đúng thời. Tuy nhiên, nếu không bị quấy nhiễu bởi căn bệnh đột ngột, thì có thể đạt đến cái chết đúng thời. Tâu đại vương, ở đây điều này là lý do mà với lý do ấy có sự chết không đúng thời.”

12. “Thưa ngài Nāgasena, thật là kỳ diệu! Thưa ngài Nāgasena, thật là phi thường! Lý do đã được chỉ rõ, ví dụ đã được chỉ rõ nhằm làm sáng tỏ về việc chết không đúng thời. Vấn đề ‘có sự chết không đúng thời’ đã được làm rõ, đã được làm rõ ràng, đã được làm hiển hiện.

Citta'vikkhittako 'pi bhante nāgasena manujo ekamekenapi tāva opammena niṭṭham gaccheyya 'atthi akāle maraṇan 'ti. Kimpana manujo sacetano? Paṭhamopammenevāham bhante saññatto 'atthi akāle maraṇan 'ti. Api ca aparāparam nibbāhanaṇ sotukāmo na sampaṭicchin "ti.

Akālamaraṇapañho chaṭṭho.

7. CETIYAPĀṬIHĀRIYAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, sabbesam̄ parinibbutānam̄ cetiye pāṭihīram̄ hoti, udāhu ekaccānam̄ yeva hotī ”ti?

“Ekaccānam̄ mahārāja hoti, ekaccānam̄ na hotī ”ti.

“Katamesam̄ bhante hoti? Katamesam̄ na hotī ”ti?

“Tīṇam̄² mahārāja aññatarassa adhiṭṭhānā parinibbutassa cetiye pāṭihīram̄ hoti. Katamesam̄ tīṇam̄?¹

Idha mahārāja arahā devamanussānam̄ anukampāya tiṭṭhanto 'va adhiṭṭhāti: 'Evam̄ nāma cetiye pāṭihīram̄ hotū 'ti. Tassa adhiṭṭhānavasena cetiye pāṭihīram̄ hoti. Evam̄ arahato adhiṭṭhānavasena parinibbutassa cetiye pāṭihīram̄ hoti.

Punacaparam̄ mahārāja devatā manussānam̄ anukampāya parinibbutassa cetiye pāṭihīram̄ dassenti: 'Iminā pāṭihīrena saddhammo niccasampaggahito bhavissati, manussā ca pasannā kusalena abhivadḍhissanti 'ti. Evam̄ devatānam̄ adhiṭṭhānenā parinibbutassa cetiye pāṭihīram̄ hoti.

Punacaparam̄ mahārāja itthī vā puriso vā saddho pasanno paṇḍito byatto medhāvī buddhisampanno yoniso cintayitvā gandham̄ vā mālam̄ vā dussam̄ vā aññataram̄ vā kiñci adhiṭṭhahitvā cetiye ukkhipati: 'Evam̄ nāma hotū 'ti, evam̄ manussānam̄ adhiṭṭhānavasena parinibbutassa cetiye pāṭihīram̄ hoti.³ Imesam̄ kho mahārāja tīṇam̄² aññatarassa adhiṭṭhānavasena parinibbutassa cetiye pāṭihīram̄ hoti.

Yadi mahārāja tesam̄ adhiṭṭhānam̄ na hoti, khīṇāsavassapi chalabhiññassa cetovasippattassa cetiye pāṭihīram̄ na hoti. Asati 'pi mahārāja pāṭihīre caritaṁ disvā suparisuddham̄ okappetabbam̄ niṭṭham̄ gantabbam̄ saddahitabbam̄ 'Suparinibbuto ayaṁ buddhaputto "ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametaṁ tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Cetiyapāṭihāriyapañho sattamo.

¹ acitta° - Ma, PTS.

² tīṇannam̄ - Ma, PTS.

³ 'evam̄ nāma hotū 'ti, tassapi adhiṭṭhānavasena parinibbutassa cetiye pāṭihīram̄ hoti, evam̄ manussānam̄ adhiṭṭhānavasena parinibbutassa cetiye pāṭihīram̄ hoti - Ma, PTS.

Thưa ngài Nāgasena, cho dù chỉ cần với một ví dụ thôi, thậm chí người có tâm lơ đãnh cũng có thể đi đến kết luận là ‘có sự chết không đúng thời,’ vậy thì còn có điều gì nữa với người có tâm tư? Thưa ngài, chỉ với ví dụ đầu tiên thì trẫm đã hiểu được là: ‘Có sự chết không đúng thời.’ Tuy nhiên, là người có ước muốn được nghe sự giải quyết theo tuần tự nên trẫm đã không chấp nhận.”

Câu hỏi về việc chết không đúng thời là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ ĐIỀU KỲ DIỆU Ở BẢO THÁP:

1. “Thưa ngài Nāgasena, có điều kỳ diệu ở bảo tháp của tất cả các vị đã viên tịch Niết Bàn, hay là của chỉ một số vị?”

“Tâu đại vương, có (điều kỳ diệu ở bảo tháp) của một số vị, không có của một số vị.”

“Thưa ngài, có (điều kỳ diệu ở bảo tháp) của những vị nào? Không có của những vị nào?”

“Tâu đại vương, do sự chú nguyện của một hạng nào đó trong ba hạng mà có điều kỳ diệu ở bảo tháp của vị đã viên tịch Niết Bàn. Của ba hạng nào?

Tâu đại vương, ở đây vị A-la-hán, vì lòng thương tưởng đến chư Thiên và loài người, ngay trong khi đang còn tồn tại chú nguyện rằng: ‘Hãy có thần thông ở bảo tháp tên như vậy.’ Do năng lực chú nguyện của vị ấy nên có điều kỳ diệu ở bảo tháp. Như vậy, do năng lực chú nguyện của vị A-la-hán nên có điều kỳ diệu ở bảo tháp của vị đã viên tịch Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, vị Thiên nhân vì lòng thương tưởng đến loài người nên phô bày điều kỳ diệu ở bảo tháp của vị đã viên tịch Niết Bàn (nghĩ rằng): ‘Do điều kỳ diệu này, Chánh Pháp sẽ được duy trì lâu dài, và loài người, được tịnh tín, sẽ tăng trưởng về thiện pháp.’ Như vậy, do sự chú nguyện của chư Thiên nên có điều kỳ diệu ở bảo tháp của vị đã viên tịch Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, người nữ hoặc là người nam, có đức tin, được tịnh tín, sáng trí, kinh nghiệm, thông minh, đạt được tánh giác, sau khi suy nghĩ đúng đắn lối, sau khi quyết định rồi đem vật thơm, hoặc tràng hoa, hoặc vải vóc, hoặc bất cứ vật gì để ở ngôi bảo tháp (nguyện rằng): ‘Hãy là có tên như vậy.’ Như vậy, do năng lực quyết định của loài người nên có điều kỳ diệu ở bảo tháp của vị đã viên tịch Niết Bàn. Tâu đại vương, do năng lực chú nguyện của một hạng nào đó trong ba hạng mà có điều kỳ diệu ở bảo tháp của vị đã viên tịch Niết Bàn.

Tâu đại vương, nếu không có sự chú nguyện của ba hạng ấy, thì không có điều kỳ diệu ở bảo tháp đâu là của bậc Lậu Tận, có sáu thăng trí, đã đạt đến năng lực của tâm. Tâu đại vương, thậm chí khi không có điều kỳ diệu, thì nên nhìn xem nết hạnh vô cùng trong sạch, nên tin cậy, nên đi đến kết luận, nên tin tưởng rằng: ‘Người con trai này của đức Phật đã khéo viên tịch Niết Bàn.’”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về điều kỳ diệu ở bảo tháp là thứ bảy.

8. DHAMMĀBHISAMAYAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ye te sammā paṭipajjanti, tesam sabbe-samyeva dhammābhismayo hoti, udāhu kassaci hotī ”ti?

“Kassaci mahārāja hoti, kassaci na hotī ”ti.

“Kassa bhante hoti? Kassa na hotī ”ti?

“Tiracchānagatassa mahārāja suppaṭipannassāpi dhammābhismayo na hoti, pettivisayūpapannassa micchādiṭṭhikassa kuhaṭkassa mātughāṭakassa pitughāṭakassa arahantaghāṭakassa saṅghabhedakassa lohituppādakassa theyyasaṃvāsakassa titthiyapakkantakassa¹ bhikkhunīdūsakassa terasannam garukāpattinam aññataram āpajjitvā avuṭṭhitassa pañḍakassa ubhatobyāñjanakassa suppaṭipannassāpi dhammābhismayo na hoti. Yo ’pi manussadaharako ūnakasattavassiko, tassa suppaṭinnassāpi dhammābhismayo na hoti. Imesam kho mahārāja soḷasannam puggalānam suppaṭipannānampi dhammābhismayo na hotī ”ti.

2. “Bhante nāgasena, ye te pañṇarasa puggalā viruddhāyeva, tesam dhammābhismayo hotu vā mā vā hotu, atha kena kāraṇena manussadaharakassa ūnakasattavassikassa suppaṭipannassāpi dhammābhismayo na hoti? Ettha tāva pañho bhavati. Nanu nāma daharakassa na rāgo hoti, na doso hoti, na moho hoti, na māno hoti, na micchādiṭṭhi hoti, na arati hoti, na kāmavitakko hoti, amissito kilesehi, so nāma daharako yutto ca patto ca arahati ca cattāri saccāni ekapaṭivedhena paṭivijjhutu ”ti?

“Taññeveththa mahārāja kāraṇam, yenāham kāraṇena bhaṇāmi: ‘Ūnakasattavassikassa suppaṭipannassāpi dhammābhismayo na hotī ’ti. Yadi mahārāja ūnakasattavassiko rajaniye rajeyya, dussaniye dusseyya, mohanīye muyheyya, madanīye majjeyya, diṭṭhim vijāneyya, ratiñca aratiñca vijāneyya, kusalākusalam vitakkeyya, bhaveyya tassa dhammābhismayo.

Api ca mahārāja ūnakasattavassikassa cittam abalam dubbalam parittam appam thokam mandam avibhūtam. Asaṅkhata nibbānadhatu garukā bhārikā vipulā mahati. Ūnakasattavassiko mahārāja tena dubbalena cittena parittakena mandena avibhūtena na sakkoti garukam bhārikam vipulam mahatiṁ asaṅkhataṁ nibbānadhatum paṭivijjhutum.

Yathā mahārāja sinerupabbatarājā garuko bhāriko vipulo mahanto, api nu kho tam mahārāja puriso attano pākatikena thāmabalaviriyena sakkuneyya sinerupabbatarājānam uddharitum ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

¹ titthiyapakkantassa - Ma.

8. CÂU HỎI VỀ SỰ LÃNH HỘI GIÁO PHÁP:

1. “Thưa ngài Nāgasena, đối với những vị thực hành đúng đắn, thì có sự lãnh hội Giáo Pháp cho toàn bộ tất cả, hay là chỉ có đối với vị nào đó?”

“Tâu đại vương, có đối với vị nào đó, không có đối với vị nào đó.”

“Thưa ngài, có đối với vị nào? Không có đối với vị nào?”

“Tâu đại vương, đối với thú vật cho dầu đã thực hành tốt đẹp cũng không có sự lãnh hội Giáo Pháp, đối với kẻ đã tái sanh vào cảnh giới ngạ quỷ, đối với kẻ có tà kiến, đối với kẻ xảo trá, đối với kẻ giết mẹ, đối với kẻ giết cha, đối với kẻ giết A-la-hán, đối với kẻ chia rẽ hội chúng, đối với kẻ làm chảy máu (đức Phật), đối với kẻ trộm tướng mạo (tỳ khưu), đối với kẻ đã đi theo ngoại đạo, đối với kẻ làm nhơ tỳ khưu ni, đối với kẻ chưa được thoát tội sau khi đã vi phạm tội nào đó trong mười ba tội nặng, đối với kẻ vô căn, đối với kẻ lưỡng căn, cho dầu đã thực hành tốt đẹp cũng không có sự lãnh hội Giáo Pháp. Ngay cả con người là đứa bé trai chưa đủ bảy tuổi, đối với vị ấy cho dầu đã thực hành tốt đẹp cũng không có sự lãnh hội Giáo Pháp. Tâu đại vương, đối với mười sáu cá nhân này cho dầu đã thực hành tốt đẹp cũng không có sự lãnh hội Giáo Pháp.”

2. “Thưa ngài Nāgasena, sự lãnh hội Giáo Pháp có thể là có hay là không có đối với mười lăm hạng người đã bị ngăn cản thật sự, còn vì lý do gì đối với con người là đứa bé trai chưa đủ bảy tuổi, cho dầu đã thực hành tốt đẹp, cũng không có được sự lãnh hội Giáo Pháp? Cần có câu hỏi cho trường hợp này. Đương nhiên đứa bé trai không có luyến ái, không có sân, không có si, không có ngã mạn, không có tà kiến, không có bất bình, không có dục tầm; không bị trộn lẫn với những ô nhiễm, thì đứa bé trai ấy đã gắn bó, đã đạt đến, và xứng đáng để thấu triệt với sự thấu triệt trọn vẹn về Bốn Chân Lý?”

“Tâu đại vương, ở đây chính điều ấy là lý do, mà với lý do ấy tôi nói rằng: ‘Đối với người chưa đủ bảy tuổi, cho dầu đã thực hành tốt đẹp cũng không có sự lãnh hội Giáo Pháp.’ Tâu đại vương, nếu người chưa đủ bảy tuổi có thể bị luyến ái ở vật gây luyến ái, sân ở vật gây sân, si ở vật gây si, đam mê ở vật làm đam mê, nhận thức được tà kiến, nhận thức sự thích thú và không thích thú, suy tâm về thiện và bất thiện, thì có thể có sự lãnh hội Giáo Pháp đối với người ấy.

Tâu đại vương, thêm nữa tâm của người chưa đủ bảy tuổi là không mạnh mẽ, yếu đuối, nhỏ nhoi, ít ói, chút xíu, lờ đờ, chưa được phát triển; còn cảnh giới vô vi Niết Bàn là quan trọng, nghiêm trọng, rộng lớn, vĩ đại. Tâu đại vương, người chưa đủ bảy tuổi với tâm yếu đuối, nhỏ nhoi, lờ đờ, chưa được phát triển ấy không thể thấu triệt cảnh giới vô vi Niết Bàn quan trọng, nghiêm trọng, rộng lớn, vĩ đại được.

Tâu đại vương, giống như núi chúa Sineru là quan trọng, nghiêm trọng, rộng lớn, vĩ đại, tâu đại vương, phải chăng người nam với sức mạnh, sức lực, và sự tinh tấn bình thường của bản thân có thể nhắc lên núi chúa Sineru ấy?”

“Thưa ngài, không được.”

3. “Kena kāraṇena mahārājā ”ti?

“Dubbatalā bhante purisassa, mahantattā sinerupabbatarajassā ”ti.

“Evameva kho mahārāja ūnakasattavassikassa cittam abalam dubbalam parittam appam thokam mandam avibhūtam, asaṅkhatā nibbānadhadhātu garukā bhārikā vipulā mahatī.¹ Ūnakasattavassiko tena dubbalena cittena parittakena mandena avibhūtena na sakkoti garukam bhārikam vipulam mahatiṁ asaṅkhatam nibbānadhadhātum paṭivijjhitum. Tena kāraṇena ūnakasattavassikassa suppaṭipannassāpi dhammābhīsamayo na hoti.

Yathā vā pana mahārāja ayaṁ mahāpaṭhavī dīghā āyatā puthulā vitthata visālā vitthiṇṇā vipulā mahantī.² Api nu kho tam mahārāja mahāpaṭhavī sakkā parittakena udakabindukena temetvā udakacikkhallaṁ kātun ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

4. “Kena kāraṇena mahārājā ”ti?

“Parittattā bhante udakabindussa, mahantattā ca mahāpaṭhavyā ”ti.

“Evameva kho mahārāja ūnakasattavassikassa cittam abalam dubbalam parittam appam thokam mandam avibhūtam. Asaṅkhatā nibbānadhadhātu dīghā āyatā puthulā vitthata visālā vitthiṇṇā vipulā mahantī. Ūnakasattavassiko tena dubbalena cittena parittakena mandena avibhūtena na sakkoti mahatiṁ asaṅkhatam nibbānadhadhātum paṭivijjhitum. Tena kāraṇena ūnakasattavassikassa suppaṭipannassā ’pi dhammābhīsamayo na hoti.

Yathā vā pana mahārāja abala-dubbala-paritta-appa-thoka-mandaggi bhaveyya, api nu kho mahārāja tāvatakena mandena agginā sakkā sadevake loke andhakāram vidhametvā ālokam dassetun ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kena kāraṇena mahārājā ”ti?

“Mandattā bhante aggissa, lokassa ca mahantattā ”ti.

5. “Evameva kho mahārāja ūnakasattavassikassa cittam abalam dubbalam parittam appam thokam mandam avibhūtam, mahatā ca avijjandhakārena pihitam. Tasmi dukkaram nāṇālokaṁ dassayitum. Tena kāraṇena ūnakasattavassikassa suppaṭipannassāpi dhammābhīsamayo na hoti.

Yathā vā pana mahārāja āturo kiso aṇu parimitakāyo sālakakimi³ hatthināgaṁ tidhāppabhinnam navāyātaṁ tivitthataṁ dasapariṇāhaṁ attharatanikam thānam⁴ upagataṁ disvā gilitum parikadḍheyya, api nu kho so mahārāja sālakakimi sakkuṇeyya tam hatthināgaṁ gilitun ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Kena kāraṇena mahārājā ”ti?

“Parittattā bhante sālakasarīrassa, mahantattā ca hatthināgassā ”ti.

¹ mahantā - PTS.

² mahantā - Ma, PTS, evam sabbatha.

³ sālakakimi - katthaci.

⁴ sakaṭṭhānaṁ - Ma.

3. “Tâu đại vương, vì lý do gì?”

“Thưa ngài, vì sức lực yếu kém của người nam, vì tính chất vĩ đại của núi chúa Sineru.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế tâm của người chưa đủ bảy tuổi là không mạnh mẽ, yếu đuối, nhỏ nhoi, ít ỏi, chút xíu, lờ đờ, chưa được phát triển; còn cảnh giới vô vi Niết Bàn là quan trọng, nghiêm trọng, rộng lớn, vĩ đại. Người chưa đủ bảy tuổi với tâm yếu đuối, nhỏ nhoi, lờ đờ, chưa được phát triển ấy không thể thấu triệt cảnh giới vô vi Niết Bàn quan trọng, nghiêm trọng, rộng lớn, vĩ đại được. Vì lý do ấy, đối với người chưa đủ bảy tuổi, cho dù đã thực hành tốt đẹp cũng không có sự lãnh hội Giáo Pháp.

Tâu đại vương, hoặc là giống như đại địa cầu này là dài, được trải dài, rộng, được trải rộng, thênh thang, được mở ra, bao la, vĩ đại. Tâu đại vương, phải chăng có thể tắm ướt và làm đại địa cầu ấy trở thành đầm nước lầy bắng giọt nước nhỏ nhoi?”

“Thưa ngài, không được.”

4. “Tâu đại vương, vì lý do gì?”

“Thưa ngài, vì tính chất nhỏ nhoi của giọt nước, vì tính chất vĩ đại của đại địa cầu.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế tâm của người chưa đủ bảy tuổi là không mạnh mẽ, yếu đuối, nhỏ nhoi, ít ỏi, chút xíu, lờ đờ, chưa được phát triển; còn cảnh giới vô vi Niết Bàn là dài, được trải dài, rộng, được trải rộng, thênh thang, được mở ra, bao la, vĩ đại. Người chưa đủ bảy tuổi với tâm yếu đuối, nhỏ nhoi, lờ đờ, chưa được phát triển ấy không thể thấu triệt cảnh giới vô vi Niết Bàn vĩ đại được. Vì lý do ấy, đối với người chưa đủ bảy tuổi, cho dù đã thực hành tốt đẹp cũng không có sự lãnh hội Giáo Pháp.

Tâu đại vương, hoặc là giống như ngọn lửa không mạnh mẽ, yếu đuối, nhỏ nhoi, ít ỏi, chút xíu, lờ đờ. Tâu đại vương, phải chăng có thể xua tan bóng tối và phô bày ánh sáng ở thế gian có cả chư Thiên bằng ngọn lửa lờ đờ?”

“Thưa ngài, không được.”

“Tâu đại vương, vì lý do gì?”

“Thưa ngài, vì tính chất lờ đờ của ngọn lửa, và tính chất vĩ đại của thế gian.”

5. “Tâu đại vương, tương tự y như thế tâm của người chưa đủ bảy tuổi là không mạnh mẽ, yếu đuối, nhỏ nhoi, ít ỏi, chút xíu, lờ đờ, chưa được phát triển, và bị che lại bởi bóng tối vô minh vĩ đại. Do đó, là điều khó làm để phô bày ánh sáng trí tuệ. Vì lý do ấy, đối với người chưa đủ bảy tuổi, cho dù đã thực hành tốt đẹp cũng không có sự lãnh hội Giáo Pháp.

Tâu đại vương, hoặc là giống như con sâu gạo bệnh hoạn, ốm o, nhỏ tí xíu, có cơ thể bị giới hạn, sau khi nhìn thấy con long tượng bị tiết dục ở ba nơi, có bề dài chín, bề rộng ba, chu vi mười, cao tám *ratana* đi đến gần chỗ đứng thì kéo lại để nuốt vào. Tâu đại vương, phải chăng con sâu gạo ấy có thể nuốt vào con long tượng ấy?”

“Thưa ngài, không được.”

“Tâu đại vương, vì lý do gì?”

“Thưa ngài, vì tính chất nhỏ nhoi của cơ thể con sâu gạo, vì tính chất vĩ đại của con long tượng.”

“Evameva kho mahārāja ūnakasattavassikassa cittam abalam dubbalam parittam appam thokam mandam avibhūtam. Mahatī ca asaikhata nibbānadhatu. So tena dubbalena cittena parittakena mandena avibhūtena na sakkoti mahatiṇ asaikhata nibbānadhatum paṭivijjhituṁ. Tena kāraṇena ūnakasattavassikassa suppaṭipannassā ’pi dhammābhisaṁayo na hoti ”ti.

“Sādu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Dhammābhisaṁayapañho atṭhamo.

9. NIBBĀNASSA ADUKKHAMISSABHĀVAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena kiṁ ekantasukhaṁ nibbānam, udāhu dukkhena missan ”ti?

“Ekantasukhaṁ mahārāja nibbānam, dukkhena amissan ”ti.

“Na mayam tam bhante vacanam saddahāma: ‘Ekantasukhaṁ nibbānan ’ti. Evamettha mayam bhante nāgasena paccema: ‘Nibbānam dukkhena missan ’ti. Kāraṇam cettha upalabhāma: ‘Nibbānam dukkhena missan ’ti. Katamam etha kāraṇam?

Ye te bhante nāgasena nibbānam pariyesanti tesam dissati kāyassa ca cittassa ca ātāpo paritāpo, ṭhāna-caṅkama-nisajjā-sayanāhāra-pariggaho, middhassa ca uparodho, āyatanañāca patipilānam, dhanadhaññapiyañātimitta-pajahanam. Ye keci loke sukhitā sukha-samappitā, te sabbe ’pi pañcahi kāmaguṇehi āyatane ramenti brūhenti, manāpika-manāpika-bahuvidha-subhanimittena rūpena cakkhum ramenti brūhenti, manāpika-manāpikagītavādita-bahuvidha-subhanimittena saddena sotam ramenti brūhenti, manāpika-manāpika-puppha-phala-patta-taca-mūla-sāra-bahuvidha-subhanimittena gandhena ghānam ramenti brūhenti, manāpika-manāpika-khajja-bhojja-leyya-peyya-sāyanīya-bahuvidha-subha-nimittena rasena jivham ramenti brūhenti, manāpika-manāpika-saṇha-sukhuma-mudu-maddava-bahuvidha-subha-nimittena phassena kāyam ramenti brūhenti, manāpika-manāpika-kalyāṇa-pāpaka-subhāsubha-bahuvidha-vitakka-manasikārena manaṁ ramenti brūhenti.

Tumhe tam cakkhu-sota-ghāna-jivhā-kāya-mano-brūhanaṁ hanatha upahanatha chindatha upacchindatha rundhatha uparundhatha. Tena kāyo ’pi paritappati, cittampi paritappati, kāye paritatte kāyikam dukkham vedanam vediyati, citte paritatte cetasikam dukkham vedanam vediyati. Nanu māgandiyo ’pi paribbājako bhagavantaṁ garahamāno evamāha: ‘Bhūnahano¹ samaṇo gotamo ’ti. Idamettha kāraṇam yenāham kāraṇena brūmi: ‘Nibbānam dukkhena missan ”ti.

¹ brūnahu - Ma; bhūtahacco - PTS; bhūnahacco - Sīmu.

“Tâu đại vương, tương tự y như thế tâm của người chưa đủ bảy tuổi là không mạnh mẽ, yếu đuối, nhỏ nhoi, ít ỏi, chút xíu, lờ đờ, chưa được phát triển, và cảnh giới vô vi Niết Bàn là vĩ đại. Người ấy với tâm yếu đuối, nhỏ nhoi, lờ đờ, chưa được phát triển ấy không thể thấu triệt cảnh giới vô vi Niết Bàn vĩ đại được. Vì lý do ấy, đối với người chưa đủ bảy tuổi, cho dầu đã thực hành tốt đẹp cũng không có sự lãnh hội Giáo Pháp.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về sự lãnh hội Giáo Pháp là thứ tám.

9. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT KHÔNG BỊ XEN LẦN KHÔ CỦA NIẾT BÀN:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, có phải Niết Bàn là thuần lạc, hay bị xen lấn khô?**”

“Tâu đại vương, Niết Bàn là thuần lạc, không bị xen lấn khô.”

“Thưa ngài, chúng tôi không tin lời nói ấy: ‘Niết Bàn là thuần lạc.’ Thưa ngài Nāgasena, trong trường hợp này chúng tôi đối lập lại như vầy: ‘Niết Bàn bị xen lấn khô.’ Và chúng tôi chấp nhận lý do ở đây rằng: ‘Niết Bàn bị xen lấn khô.’ Lý do ở đây là điều nào?”

Thưa ngài Nāgasena, đối với những người tầm cầu Niết Bàn thì sự khổ hạnh, sự hành xác của thân và của tâm được nhìn thấy, sự thận trọng trong việc đứng đi ngồi nằm và thức ăn, sự chống chọi lại cơn buồn ngủ, sự chế ngự đối với các đối tượng của giác quan, sự dứt bỏ tài sản, lúa gạo, thân quyến, và bạn bè yêu quý. Những người nào ở thế gian được lạc thú, được cung phụng lạc thú, những người ấy, thậm chí tất cả, làm cho các giác quan được thích thú, được quen thuộc với năm loại dục; làm cho mắt được thích thú, được quen thuộc với sắc có biểu hiện tốt đẹp, nhiều loại, làm hài lòng, làm thích ý; làm cho tai được thích thú, được quen thuộc với thính có biểu hiện tốt đẹp, nhiều loại, của tiếng ca tiếng đàn, làm hài lòng, làm thích ý; làm cho mũi được thích thú, được quen thuộc với hương có biểu hiện tốt đẹp, nhiều loại, của bông hoa, trái cây, lá cây, vỏ cây, rễ cây, lõi cây, làm hài lòng, làm thích ý; làm cho lưỡi được thích thú, được quen thuộc với vị có biểu hiện tốt đẹp, nhiều loại, của vật nhai, vật ăn, vật nhấm nháp, vật uống, vật nếm, làm hài lòng, làm thích ý; làm cho thân được thích thú, được quen thuộc với xúc có biểu hiện tốt đẹp, nhiều loại, trơn tru, mịn màng, mềm mại, êm dịu, làm hài lòng, làm thích ý; làm cho ý được thích thú, được quen thuộc với các suy nghĩ và chú tâm, nhiều loại, thiện và ác, đẹp và xấu, làm hài lòng, làm thích ý.

Còn ngài thi tiêu diệt, phá hoại, chặt đứt, bẻ gãy, ngăn chặn, ngưng lại việc làm cho quen thuộc ấy của mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, ý. Vì thế, thân cũng bị bức bối, tâm cũng bị bức bối, khi thân bị bức bối thì cảm nhận thọ khổ thuộc thân, khi tâm bị bức bối thì cảm nhận thọ khổ thuộc tâm. Chẳng phải du sĩ ngoại đạo Māgandiya trong lúc chê trách đức Thê Tôn cũng đã nói như vầy: ‘Sa-môn Gotama có sự hành hạ chúng sinh.’ Ở đây, điều này là lý do mà với lý do ấy trẫm nói rằng: ‘Niết Bàn bị xen lấn khô.’”

2. “Na hi mahārāja nibbānam dukkhena missam. Ekantasukham nibbānam. Yampana tvañ mahārāja brūsi: ‘Nibbānam dukkhan’ti, netam dukkham nibbānam nāma. Nibbānassa pana sacchikiriyāya pubbabhāgo eso nibbānapariyesanam etam. Ekantasukham yeva mahārāja nibbānam, na dukkhena missam. Tattha kāraṇam vadāmi. Atthi mahārāja rājūnam rajjasukham nāmā”ti?

“Āma bhante. Atthi rājūnam rajjasukhan”ti.

“Api nu kho tañ mahārāja rajjasukham dukkhena missan”ti?

“Na hi bhante”ti.

“Kissa pana te mahārāja rājāno paccante kupite tesam paccanta-nissitānam paṭiseshdhāya amaccehi pariñayakehi bhaṭhehi balatthehi parivutā pavāsam gantvā ḍamṣamakasa-vātātapa-patipīlītā samavisame paridhāvanti mahāyuddhañca karonti jīvitasaṃsayañca pāpuṇantī”ti?

“Netam bhante nāgasena rajjasukham nāma. Rajjasukhassa pariyesanāya pubbabhāgo eso. Dukkhena bhante nāgasena rājāno rajjam pariyesitvā rajjasukham anubhavanti. Evam bhante nāgasena rajjasukham dukkhena amissam. Aññam tañ rajjasukham aññam dukkhan”ti.

“Evameva kho mahārāja ekantasukham nibbānam na dukkhena missam. Ye pana tañ nibbānam pariyesanti, te kāyañca cittañca ātāpetvā thāna-caṅkama-nisajjā-sayanahāram pariggahetvā middham uparundhitvā āyatānāni patipīletvā kāyañca jīvitañca pariccajītvā dukkhena nibbānam pariyesitvā ekantasukham nibbānam anubhavanti. Nihatapaccāmittā ’va¹ rājāno rajjasukham anubhavanti. Evam mahārāja ekantasukham nibbānam na dukkhena missam. Aññam nibbānam aññam dukkham.

3. Aparampi mahārāja uttarim kāraṇam suñohi: ‘Ekantasukham nibbānam na dukkhena missam, aññam dukkham aññam nibbānan’ti. Atthi mahārāja ācariyānam sippavantānam sippasukham nāmā”ti?

“Āma bhante. Atthi ācariyānam sippavantānam sippasukhan”ti.

“Api nu kho tañ mahārāja sippasukham dukkhena missan”ti?

“Na hi bhante”ti.

“Kissa pana te mahārāja ācariyānam² abhivādana-paccuṭṭhānena udakāharanā-ghara-sammajjana-dantakaṭṭhamukhodakānuppadānena ucchiṭṭhapatīggaṇa-ucchādana-nahāpana-pādāparikammena sakacittam nikhipitvā paracittānuvattanena dukkhaseyyāya visamabhojanena kāyam ātāpentī”ti?

“Netam bhante nāgasena sippasukham nāma. Sippapariyesanāya pubbabhāgo eso. Dukkhena bhante nāgasena ācariyā sippam pariyesitvā sippasukham anubhavanti. Evam bhante nāgasena, aññam sippasukham, aññam dukkhan”ti.³

¹ nihatapaccāmittā viya - Ma.

² ācariyā ācariyānam - Ma.

³ evam bhante nāgasena sippasukham dukkhena amissam, aññam tañ sippasukham, aññam dukkhan ti - Ma, PTS.

2. “Tâu đại vương, Niết Bàn hẳn nhiên không bị xen lấn khổ. Niết Bàn là thuần lạc. Tâu đại vương, còn điều mà ngài đã nói rằng: ‘Niết Bàn là khổ,’ khổ ấy không gọi là Niết Bàn. Tuy nhiên, điều đó là phần xảy ra trước của việc chứng ngộ Niết Bàn, điều ấy là sự tìm kiếm Niết Bàn. Tâu đại vương, Niết Bàn quả là thuần lạc, không bị xen lấn khổ. Tôi sẽ nói về lý do của trường hợp ấy. Tâu đại vương, đối với các vị vua, có phải có lạc của vương quyền?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có lạc của vương quyền.”

“Tâu đại vương, phải chăng lạc của vương quyền ấy bị xen lấn khổ?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao khi biên thùy dậy loạn, nhằm việc ngăn chặn những kẻ sống ở vùng biên thùy ấy, các vị vua ấy, được tùy tùng bởi các quan đại thần, tướng lãnh, nhân công, binh lính, ra di viễn chinh, bị quấy nhiễu bởi ruồi muỗi gió nắng, chạy khắp ở mặt đất bằng phẳng và gồ ghề, rồi tiến hành trận chiến lớn, và có sự hoài nghi về mạng sống?”

“Thưa ngài Nāgasena, điều ấy không gọi là lạc của vương quyền. Điều đó là phần xảy ra trước của việc tâm cầu lạc của vương quyền. Thưa ngài Nāgasena, các vị vua, sau khi tâm cầu vương quyền một cách cực khổ, thì hưởng thụ lạc của vương quyền. Thưa ngài Nāgasena, lạc của vương quyền không bị xen lấn khổ là như vậy; lạc của vương quyền ấy là cái khác, khổ là cái khác.”

“Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn là thuần lạc, không bị xen lấn khổ. Tuy nhiên, những người nào tâm cầu Niết Bàn thì họ khiến cho thân và tâm khốn khổ, thận trọng về việc đứng đi ngồi nằm và thức ăn, chống chọi lại cơn buồn ngủ, chế ngự đối với các đối tượng của giác quan, buông bỏ thân xác và mạng sống; sau khi tâm cầu Niết Bàn một cách cực khổ, thì hưởng thụ Niết Bàn, thuần lạc. Nay khi các kẻ đối nghịch bị tiêu diệt, các vị vua hưởng thụ lạc của vương quyền. Tâu đại vương, Niết Bàn là thuần lạc, không bị xen lấn khổ, là như vậy; Niết Bàn là cái khác, khổ là cái khác.”

3. Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa: ‘Niết Bàn là thuần lạc, không bị xen lấn khổ; Niết Bàn là cái khác, khổ là cái khác.’ Tâu đại vương, có cái gọi là lạc của nghề nghiệp đối với các vị thầy về nghề nghiệp?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có cái gọi là lạc của nghề nghiệp đối với các vị thầy về nghề nghiệp.”

“Tâu đại vương, phải chăng lạc của nghệ thuật ấy bị xen lấn khổ?”

“Thưa ngài, không đúng.”

“Tâu đại vương, vậy thì tại sao đối với các vị thầy thì những người (học trò) ấy khiến cho thân khốn khổ với việc đánh lě, đứng dậy, mang nước lại, quét nhà, cung cấp gõ chà rǎng, nước rửa mặt, với việc dọn dẹp rác rưởi, thoa bóp, tắm rửa, chăm sóc bàn chân, với việc hành xử thuận theo tâm của người khác sau khi buông tâm của mình, với việc ngủ một cách khổ cực, với thức ăn không đều đặn?”

“Thưa ngài Nāgasena, điều ấy không gọi là lạc của nghề nghiệp. Điều đó là phần xảy ra trước của việc tâm cầu nghề nghiệp. Thưa ngài Nāgasena, các vị thầy, sau khi tâm cầu nghề nghiệp một cách cực khổ, thì hưởng thụ lạc của nghề nghiệp. Thưa ngài Nāgasena, như vậy lạc của nghề nghiệp là cái khác, khổ là cái khác.”

“Evameva kho mahārāja ekantasukham nibbānam na dukkhena missam. Ye pana nibbānam¹ pariyesanti te kāyañca jīvitañca² ātāpetvā thāna-cañkama-nisajjā-sayanāhāraṇ pariggahetvā middham uparundhitvā āyatanāni patipiletvā kāyañca jīvitañca pariccajivtā dukkhena nibbānam pariyesitvā ekantasukham nibbānam anubhavanti, ācariyā viya sippa-sukham. Evam mahārāja ekantasukham nibbānam na dukkhena missam. Aññam dukkhaṇi aññam nibbānan ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaticchāmī ”ti.

Nibbānassa adukkhamissabhāvapañho navamo.

10. NIBBĀNARŪPASAÑTHĀNAPAÑHO

1. “**Bhante nāgasena nibbānam nibbānanti yañ vadesi, sakkā pana tassa nibbānassa rūpañ vā sañthānam vā vayam vā pamānam vā opammañna vā kārañena vā hetunā vā nayena vā upadassetun ”ti.³**

“Appatibhāgam mahārāja nibbānam. Na sakkā nibbānassa rūpañ vā sañthānam vā vayam vā pamānam vā opammañna vā kārañena vā hetunā vā nayena vā upadassetun ”ti.⁵

“Etampahañ bhante nāgasena na sampaticchāmī yañ atthidhammassa nibbānassa rūpañ vā sañthānam vā vayam vā pamānam vā opammañna vā kārañena vā hetunā vā nayena vā appaññāpanam. Kārañena mañ saññāpehī ”ti.

“Hotu mahārāja. Kārañena tam saññapessāmi, atthi mahārāja mahāsamuddo nāmā ”ti?

“Āma bhante. Attheso mahāsamuddo ”ti.

“Sace tam mahārāja koci evam puccheyya: ‘Kittakam mahārāja mahāsamudde udakam? Katī pana te sattā ye mahāsamudde pañivasantī ’ti? Evam puñño tvam mahārāja kinti tassa byākareyyāsi ”ti?

“Sace mañ bhante koci evam puccheyya: ‘Kittakam mahārāja mahāsamudde udakam? Katī pana te sattā ye mahāsamudde pañivasantī ’ti? Tamahañ bhante evam vadeyyañ: ‘Apuccham⁴ mañ tvam ambho purisa pucchasi, nesā pucchā kenaci pucchitabbā, thapanīyo eso pañho, avibhatto lokakkhayikehi mahāsamuddo, na sakkā mahāsamudde udakam parimipiññi sattā vā ye tattha vāsamupagatā ’ti. Evāham bhante tassa pañivasanam dadeyyan ”ti.

2. “Kissa pana tvam mahārāja atthidhamme mahāsamudde evam pañivasanam dadeyyāsi, nanu vigañetvā tassa ācikkhitabbam: ‘Ettakam mahāsamudde udakam, ettakā ca sattā mahāsamudde pañivasantī ”ti?

“Na sakkā bhante avisayo eso pañho ”ti.

¹ tam nibbānam - Ma, PTS.

² cittañca - Ma, PTS.

³ upadassayitun ti - Ma, PTS.

⁴ apucchitabbam - Ma.

“Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn là thuần lạc, không bị xen lẫn khổ. Tuy nhiên, những người nào tầm cầu Niết Bàn thì họ khiến cho thân và mạng sống khốn khổ, thận trọng về việc đúng đì ngồi năm và thức ăn, chống chọi lại cơn buồn ngủ, chế ngự đối với các đối tượng của giác quan, buông bỏ thân xác và mạng sống; sau khi tầm cầu Niết Bàn một cách cực khổ, thì hưởng thụ Niết Bàn, thuần lạc, tự như các vị thầy hưởng thụ lạc của nghề nghiệp. Tâu đại vương, Niết Bàn là thuần lạc, không bị xen lẫn khổ, là như vậy; Niết Bàn là cái khác, khổ là cái khác.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về tính chất không bị xen lấn khổ của Niết Bàn là thứ chín.

10. CÂU HỎI VỀ HÌNH THỂ VÀ VỊ TRÍ NIẾT BÀN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Niết Bàn, Niết Bàn,’ vậy thì có thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của Niết Bàn ấy không?”

“Tâu đại vương, Niết Bàn là không có vật đối chiếu. Không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, trẫm không chấp nhận điều ấy, là việc không có được sự xác định bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận về hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của Niết Bàn là pháp có thật. Vậy ngài hãy giúp cho trẫm hiểu bằng lý lẽ.”

“Tâu đại vương, hãy là vậy. Tôi sẽ giúp cho ngài hiểu bằng lý lẽ. Tâu đại vương, có cái gọi là đại dương không?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Có cái đại dương ấy.”

“Tâu đại vương, nếu có ai đó hỏi đại dương như vậy: ‘Tâu đại vương, có bao nhiêu nước ở đại dương? Và các chúng sanh cư ngụ ở đại dương là bao nhiêu?’ Tâu đại vương, được hỏi như vậy, đại vương giải thích cho người ấy như thế nào?”

“Thưa ngài, nếu có ai đó hỏi trẫm như vậy: ‘Tâu đại vương, có bao nhiêu nước ở đại dương? Và các chúng sanh cư ngụ ở đại dương là bao nhiêu?’ Thưa ngài, trẫm sẽ nói với người ấy như vậy: ‘Này ông, ông hỏi trẫm điều không nên hỏi, câu hỏi ấy là không nên hỏi bởi bất cứ người nào, câu hỏi ấy nên được bỏ qua, đại dương chưa được phân tích bởi các nhà tự nhiên học, không thể ước lượng nước ở đại dương, hoặc các chúng sanh đã đi đến cư ngụ ở nơi ấy.’ Thưa ngài, trẫm sẽ cho người ấy câu trả lời như vậy.”

2. “Tâu đại vương, tại sao ngài lại cho câu trả lời như vậy về đại dương là pháp có thật, sao không tính toán rồi thuật lại cho người ấy rằng: ‘Nước ở đại dương là chừng này, và chúng sanh cư ngụ ở đại dương là chừng này?’”

“Thưa ngài, không thể được. Câu hỏi này là không có thực tế.”

“Tâu đại vương, giống như đại dương đúng là pháp có thật còn không thể tính toán lượng nước hoặc các chúng sanh đã đi đến cư ngụ ở nơi ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với Niết Bàn đúng là pháp có thật, cũng không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước. Tâu đại vương, người có thần thông, đã đạt đến năng lực của ý, có thể tính toán nước ở đại dương, và chúng sanh có chỗ ở tại nơi ấy. Nhưng vị ấy, có thần thông, đã đạt đến năng lực của ý, vẫn không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của Niết Bàn.

3. Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa: ‘Không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của Niết Bàn, đúng là pháp có thật.’ Tâu đại vương, trong số chư Thiên có hạng gọi là chư Thiên thuộc tập thể vô sắc không?’

“Thưa ngài, đúng vậy. Được nghe là: ‘Trong số chư Thiên có hạng gọi là chư Thiên thuộc tập thể vô sắc.’”

“Tâu đại vương, phải chăng đối với chư Thiên thuộc tập thể vô sắc ấy, có thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước?”

“Thưa ngài, không được.”

“Tâu đại vương, như thế thì không có chư Thiên thuộc tập thể vô sắc.”

“Thưa ngài, có chư Thiên thuộc tập thể vô sắc. Và đối với các vị ấy, không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước.”

“Tâu đại vương, giống như không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của chư Thiên thuộc tập thể vô sắc, đúng là các chúng sanh có thật. Tâu đại vương, tương tự y như thế không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của Niết Bàn, đúng là pháp có thật.”

4. “Thưa ngài Nāgasena, Niết Bàn là thuần lạc. Và không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của Niết Bàn. Thưa ngài, vậy thì có đức tính nào đó của Niết Bàn được liên quan với các thứ khác có thể làm ví dụ so sánh?”

“Tâu đại vương, về phương diện hình thể thì không có. Tuy nhiên, có thể có cái gì đó về phương diện đức tính để chỉ ra làm ví dụ so sánh.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm tiếp nhận việc giải thích từng phần một về đức tính của Niết Bàn như thế nào thì bằng cách mau chóng như thế ấy ngài hãy nói lên, hãy dập tắt sự nóng nảy ở trái tim của trâm, hãy đưa nó đi bằng làn gió mát lạnh, ngọt ngào của lời nói.”

“Tâu đại vương, giống như đại dương đúng là pháp có thật còn không thể tính toán lượng nước hoặc các chúng sanh đã đi đến cư ngụ ở nơi ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với Niết Bàn đúng là pháp có thật, cũng không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước. Tâu đại vương, người có thần thông, đã đạt đến năng lực của ý, có thể tính toán nước ở đại dương, và chúng sanh có chỗ ở tại nơi ấy. Nhưng vị ấy, có thần thông, đã đạt đến năng lực của ý, vẫn không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của Niết Bàn.

3. Tâu đại vương, hãy lắng nghe thêm lý do khác nữa: ‘Không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của Niết Bàn, đúng là pháp có thật.’ Tâu đại vương, trong số chư Thiên có hạng gọi là chư Thiên thuộc tập thể vô sắc không?”

“Thưa ngài, đúng vậy. Được nghe là: ‘Trong số chư Thiên có hạng gọi là chư Thiên thuộc tập thể vô sắc.’”

“Tâu đại vương, phải chăng đối với chư Thiên thuộc tập thể vô sắc ấy, có thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước?”

“Thưa ngài, không được.”

“Tâu đại vương, như thế thì không có chư Thiên thuộc tập thể vô sắc.”

“Thưa ngài, có chư Thiên thuộc tập thể vô sắc. Và đối với các vị ấy, không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước.”

“Tâu đại vương, giống như không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của chư Thiên thuộc tập thể vô sắc, đúng là các chúng sanh có thật. Tâu đại vương, tương tự y như thế không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của Niết Bàn, đúng là pháp có thật.”

4. “Thưa ngài Nāgasena, Niết Bàn là thuần lạc. Và không thể bằng ví dụ, hoặc bằng lý lẽ, hoặc bằng nguyên nhân, hoặc bằng suy luận để chỉ ra hình thể, hay vị trí, hay tuổi thọ, hay kích thước của Niết Bàn. Thưa ngài, vậy thì có đức tính nào đó của Niết Bàn được liên quan với các thứ khác có thể làm ví dụ so sánh?”

“Tâu đại vương, về phuơng diện hình thể thì không có. Tuy nhiên, có thể có cái gì đó về phuơng diện đức tính để chỉ ra làm ví dụ so sánh.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm tiếp nhận việc giải thích từng phần một về đức tính của Niết Bàn như thế nào thì bằng cách mau chóng như thế ấy ngài hãy nói lên, hãy dập tắt sự nóng nảy ở trái tim của trâm, hãy đưa nó đi bằng làn gió mát lạnh, ngọt ngào của lời nói.”

5. “Padumassa mahārāja eko guṇo nibbānam anuppavīttho, udakassa dve guṇā, agadassa tayo guṇā, mahāsamuddassa cattāro guṇā, bhojanassa pañca guṇā, ākāsassa dasa guṇā, maṇiratanassa tayo guṇā, lohitacandanassa tayo guṇā, sappimandassa tayo guṇā, girisikharañca pañca guṇā nibbānam anuppavītthā ”ti.

6. “Bhante nāgasena, ‘padumassa eko guṇo nibbānam anuppavīttho ’ti yam vadesi, katamo padumassa eko guṇo nibbānam anuppavīttho ”ti?

“Yathā mahārāja padumam anupalittam udakena. Evameva kho mahārāja nibbānam sabbakilesehi anupalittam. Ayaṁ mahārāja padumassa eko guṇo nibbānam anuppavīttho ”ti.

“Bhante nāgasena ‘udakassa dve guṇā nibbānam anuppavītthā ’ti yam vadesi, katame udakassa dve guṇā nibbānam anuppavītthā ”ti?

“Yathā mahārāja udakam sītalam parilāhanibbāpanam. Evameva kho mahārāja nibbānam sītalam sabbakilesa-parilāha-nibbāpanam. Ayaṁ mahārāja udakassa paṭhamo guṇo nibbānam anuppavīttho.

Punacaparam mahārāja udakam kilanta-tasita-pipāsita-ghammābhittattānam jana-pasu-pajānam pipāsāvinayanaṁ. Evameva kho mahārāja nibbānam kāmataṇhā-bhavataṇhā-vibhavataṇhā-pipāsāvinayanaṁ. Ayaṁ mahārāja udakassa dutiyo guṇo nibbānam anuppavīttho. Ime kho mahārāja udakassa dve guṇā nibbānam anuppavītthā ”ti.

7. “Bhante nāgasena, ‘agadassa tayo guṇā nibbānam anuppavītthā ’ti yam vadesi, katame agadassa tayo guṇā nibbānam anuppavītthā ”ti?

“Yathā mahārāja agado visapīlitānam sattānam paṭisaraṇam. Evameva kho mahārāja nibbānam kilesavisapīlitānam sattānam paṭisaraṇam. Ayaṁ mahārāja agadassa paṭhamo guṇo nibbānam anuppavīttho.

Punacaparam mahārāja agado rogānam antakaro. Evameva kho mahārāja nibbānam sabbadukkhānam antakaram. Ayaṁ mahārāja agadassa dutiyo guṇo nibbānam anuppavīttho.

Punacaparam mahārāja agado amataṁ. Evameva kho mahārāja nibbānam amataṁ. Ayaṁ mahārāja agadassa tatiyo guṇo nibbānam anuppavīttho. Ime kho mahārāja agadassa tayo guṇā nibbānam anuppavītthā ”ti.

5. “Tâu đại vương, cây sen có một đức tính được liên quan đến Niết Bàn, nước có hai đức tính, thuốc giải độc có ba đức tính, đại dương có bốn đức tính, vật thực có năm đức tính, bầu trời có mười đức tính, ngọc báu ma-ni có ba đức tính, trầm hương đỏ có ba đức tính, nước trong cửa bơ lỏng có ba đức tính, đỉnh núi có năm đức tính được liên quan đến Niết Bàn.”

6. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Loài sen có một đức tính được liên quan đến Niết Bàn,’ loài sen có một đức tính nào được liên quan đến Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, giống như loài sen không bị lấm lem bởi nước. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn không bị lấm lem bởi tất cả các phiền não. Tâu đại vương, loài sen có một đức tính này được liên quan đến Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Nước có hai đức tính được liên quan đến Niết Bàn,’ nước có hai đức tính nào được liên quan đến Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, giống như nước mát lạnh có sự làm tắt ngấm sự nóng nực. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn mát lạnh có sự làm tắt ngấm sự nóng nực của tất cả các phiền não. Tâu đại vương, nước có đức tính thứ nhất này được liên quan đến Niết Bàn.”

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, nước xua đi cơn khát của các loài người và thú bị nhọc mệt, bị run rẩy, bị khát, bị thiêu đốt bởi sự nóng bức. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn xua đi cơn khát về dục ái, hữu ái, phi hữu ái. Tâu đại vương, nước có đức tính thứ nhì này được liên quan đến Niết Bàn. Tâu đại vương, nước có hai đức tính này được liên quan đến Niết Bàn.”

7. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Thuốc giải độc có ba đức tính được liên quan đến Niết Bàn,’ thuốc giải độc có ba đức tính nào được liên quan đến Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, giống như thuốc giải độc là nơi nương tựa của các chúng sanh bị hành hạ bởi thuốc độc. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn là nơi nương tựa của các chúng sanh bị hành hạ bởi thuốc độc phiền não. Tâu đại vương, thuốc giải độc có đức tính thứ nhất này được liên quan đến Niết Bàn.”

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, thuốc giải độc làm chấm dứt các căn bệnh. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn làm chấm dứt tất cả các khổ đau. Tâu đại vương, thuốc giải độc có đức tính thứ nhì này được liên quan đến Niết Bàn.”

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, thuốc giải độc (đem lại) sự bất tử. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn (đem lại) sự bất tử. Tâu đại vương, thuốc giải độc có đức tính thứ ba này được liên quan đến Niết Bàn. Tâu đại vương, thuốc giải độc có ba đức tính này được liên quan đến Niết Bàn.”

8. “Bhante nāgasena, ‘mahāsamuddassa cattāro guṇā nibbānam anuppavītthā ’ti yam vadesi, katame mahāsamuddassa cattāro guṇā nibbānam anuppavītthā ”ti?

“Yathā mahārāja mahāsamuddo suñño sabbakuṇapehi. Evameva kho mahārāja nibbānam suñnam sabbakilesakuṇapehi. Ayaṁ mahārāja mahāsamuddassa paṭhamo guṇo nibbānam anuppavīttho.

Punacaparamahārāja mahāsamuddo mahanto anorapāro na pūrati sabbasavantīhi. Evameva kho mahārāja nibbānam mahantam anorapāram na pūrati sabbasattehi. Ayaṁ mahārāja mahāsamuddassa dutiyo guṇo nibbānam anuppavīttho.

Punacaparamahārāja mahāsamuddo mahantānam bhūtānam āvāso. Evameva kho mahārāja nibbānam mahantānam arahantānam vimala-khīnāsava-balappatta-vasībhūta-mahābhūtānam āvāso. Ayaṁ mahārāja mahāsamuddassa tatiyo guṇo nibbānam anuppavīttho.

Punacaparamahārāja mahāsamuddo aparimita-vividha-vipula-vīcipuppha-saṅkusumito. Evameva kho mahārāja nibbānam aparimita-vividha-vipula-parisuddha-vijjā-vimutti-puppha-saṅkusumitam. Ayaṁ mahārāja mahāsamuddassa catuttho guṇo nibbānam anuppavīttho. Ime kho mahārāja mahāsamuddassa cattāro guṇā nibbānam anuppavītthā ”ti.

“Bhante nāgasena, ‘bhojanassa pañca guṇā nibbānam anuppavītthā ’ti yam vadesi, katame bhojanassa pañca guṇā nibbānam anuppavītthā ”ti?

“Yathā mahārāja bhojanam sabbasattānam āyudhāraṇam. Evameva kho mahārāja nibbānam sacchikataṁ jarā-maraṇa-nāsanato āyudhāraṇam. Ayaṁ mahārāja bhojanassa paṭhamo guṇo nibbānam anuppavīttho.

Punacaparamahārāja bhojanam sabbasattānam balavaḍḍhanaṁ. Evameva kho mahārāja nibbānam sacchikataṁ sabbasattānam iddhibalavaḍḍhanaṁ. Ayaṁ mahārāja bhojanassa dutiyo guṇo nibbānam anuppavīttho.

Punacaparamahārāja bhojanam sabbasattānam vaṇṇajananam. Evameva kho mahārāja nibbānam sacchikataṁ sabbasattānam guṇavaṇṇajananam. Ayaṁ mahārāja bhojanassa tatiyo guṇo nibbānam anuppavīttho.

Punacaparamahārāja bhojanam sabbasattānam darathavūpasamanam. Evameva kho mahārāja nibbānam sacchikataṁ sabbasattānam sabbakilesa-darathavūpasamanam. Ayaṁ mahārāja bhojanassa catuttho guṇo nibbānam anuppavīttho.

Punacaparamahārāja bhojanam sabbasattānam jighacchādubbalya-paṭivinodanam. Evameva kho mahārāja nibbānam sacchikataṁ sabbasattānam sabba-dukkha-jighacchā-dubbalya-paṭivinodanam. Ayaṁ mahārāja bhojanassa pañcamo guṇo nibbānam anuppavīttho. Ime kho mahārāja bhojanassa pañca guṇā nibbānam anuppavītthā ”ti.

8. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Đại dương có bốn đức tính được liên quan đến Niết Bàn,’ đại dương có bốn đức tính nào được liên quan đến Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, giống như đại dương là trống không đối với tất cả các xác chết. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn là trống không đối với tất cả các xác chết phiền não. Tâu đại vương, đại dương có đức tính thứ nhất này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, đại dương là rộng lớn, không có bờ này bờ kia, không bị tràn đầy bởi tất cả các dòng sông. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn là rộng lớn, không có bờ này bờ kia, không bị tràn đầy bởi tất cả các chúng sanh. Tâu đại vương, đại dương có đức tính thứ nhì này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, đại dương là nơi cư trú của các sinh vật vĩ đại. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn là nơi cư trú của các bậc A-la-hán vĩ đại, là các sinh vật vĩ đại không bị ô nhiễm, có các lậu đã cạn kiệt, đã đạt được năng lực, có trạng thái làm chủ. Tâu đại vương, đại dương có đức tính thứ ba này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, đại dương được trổ hoa với các bông hoa là những làn sóng vô số kể, đa dạng, trải rộng. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn được trổ hoa với các bông hoa là sự thanh tịnh, minh, và giải thoát vô số kể, đa dạng, trải rộng. Tâu đại vương, đại dương có đức tính thứ tư này được liên quan đến Niết Bàn. Tâu đại vương, đại dương có bốn đức tính này được liên quan đến Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Vật thực có năm đức tính được liên quan đến Niết Bàn,’ vật thực có năm đức tính nào được liên quan đến Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, giống như vật thực duy trì sự sống của tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn đã được chứng ngộ thì duy trì sự sống nhờ vào việc tiêu diệt sự già và sự chết. Tâu đại vương, vật thực có đức tính thứ nhất này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, vật thực làm tăng trưởng sức mạnh của tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn đã được chứng ngộ làm tăng trưởng sức mạnh về thân thông của tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, vật thực có đức tính thứ nhì này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, vật thực làm sanh ra sắc đẹp của tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn đã được chứng ngộ làm sanh ra sắc đẹp về đức hạnh của tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, vật thực có đức tính thứ ba này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, vật thực làm lảng dịu sự buồn bực của tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn đã được chứng ngộ làm lảng dịu sự buồn bực về mọi phiền não của tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, vật thực có đức tính thứ tư này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, vật thực xua đi cơn đói và sự yếu đuối của tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn đã được chứng ngộ xua đi cơn đói và sự yếu đuối về mọi sự khổ đau của tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, vật thực có đức tính thứ năm này được liên quan đến Niết Bàn. Tâu đại vương, vật thực có năm đức tính này được liên quan đến Niết Bàn.”

“Bhante nāgasena, ākāsassa dasa guṇā nibbānaṁ anuppaviṭṭhā ’ti yaṁ vadesi, katame ākāsassa dasa guṇā nibbānaṁ anuppaviṭṭhā ”ti?

“Yathā mahārāja ākāso na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na uppajjati, duppasaho acoraharāṇo¹ anissito vihagagamano nirāvaraṇo ananto. Evameva kho mahārāja nibbānaṁ na jāyati na mīyati na cavati na uppajjati, duppasahaṇam acoraharāṇam² anissitam ariyagamanam nirāvaraṇam anantaṁ. Ime kho mahārāja ākāsassa dasa guṇā nibbānaṁ anuppaviṭṭhā ”ti.

“Bhante nāgasena, ‘maṇiratanassa tayo guṇā nibbānaṁ anuppaviṭṭhā ’ti yaṁ vadesi, katame maṇiratanassa tayo guṇā nibbānaṁ anuppaviṭṭhā ”ti.

“Yathā mahārāja maṇiratanam kāmadadām. Evameva kho mahārāja nibbānaṁ kāmadadām. Ayaṁ mahārāja maṇiratanassa paṭhamo guṇo nibbānaṁ anuppaviṭṭho.

Punacaparam mahārāja maṇiratanam hāsakaram. Evameva kho mahārāja nibbānaṁ hāsakaram. Ayaṁ mahārāja maṇiratanassa dutiyo guṇo nibbānaṁ anuppaviṭṭho.

Punacaparam mahārāja maṇiratanam ujjotatthakaram.³ Evameva kho mahārāja nibbānaṁ ujjotatthakaram.³ Ayaṁ mahārāja maṇiratanassa tatiyo guṇo nibbānaṁ anuppaviṭṭho. Ime kho mahārāja maṇiratanassa tayo guṇā nibbānaṁ anuppaviṭṭhā ”ti.

“Bhante nāgasena, ‘lohitacandanassa tayo guṇā nibbānaṁ anuppaviṭṭhā ’ti yaṁ vadesi, katame lohitacandanassa tayo guṇā nibbānaṁ anuppaviṭṭhā ”ti?

“Yathā mahārāja lohitacandanaṁ dullabham. Evameva kho mahārāja nibbānaṁ dullabham. Ayaṁ mahārāja lohitacandanassa paṭhamo guṇo nibbānaṁ anuppaviṭṭho.

Punacaparam mahārāja lohitacandanaṁ asamasugandham. Evameva kho mahārāja nibbānaṁ asamasugandham. Ayaṁ mahārāja lohitacandanassa dutiyo guṇo nibbānaṁ anuppaviṭṭho.

Punacaparam mahārāja lohitacandanaṁ sajjanapasattham. Evameva kho mahārāja nibbānaṁ ariyajanapasattham. Ayaṁ mahārāja lohicandanassa tatiyo guṇo nibbānaṁ anuppaviṭṭho. Ime kho mahārāja lohitacandanassa tayo guṇā nibbānaṁ anuppaviṭṭhā ”ti.

“Bhante nāgasena, ‘sappimaṇḍassa tayo guṇā nibbānaṁ anuppaviṭṭhā ’ti yaṁ vadesi, katame sappimaṇḍassa tayo guṇā nibbānaṁ anuppaviṭṭhā ”ti?

¹ acorāharāṇo - Ma, PTS.

² acorāharāṇam - Ma, PTS.

³ ujjotattakaram - Ma.

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hư không có mươi đức tính được liên quan đến Niết Bàn,’ hư không có mươi đức tính nào được liên quan đến Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, giống như hư không là không bị sanh, không bị già, không bị chết, không lìa đời, không sanh lên, khó chế ngự, không bị trộm lấy đi, không bị lệ thuộc, là chốn di chuyển của loài chim, không bị chướng ngại, không có nơi tận cùng. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn là không bị sanh, không bị già, không bị chết, không lìa đời, không sanh lên, khó chế ngự, không bị trộm lấy đi, không bị lệ thuộc, là chốn di chuyển của các bậc Thánh, không bị chướng ngại, không có nơi tận cùng. Tâu đại vương, hư không có mươi đức tính này được liên quan đến Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Ngọc báu ma-ni có ba đức tính được liên quan đến Niết Bàn,’ ngọc báu ma-ni có ba đức tính nào được liên quan đến Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, giống như ngọc báu ma-ni ban cho điều ước muôn. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn ban cho điều ước muôn. Tâu đại vương, ngọc báu ma-ni có đức tính thứ nhất này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, ngọc báu ma-ni làm cho tươi cười. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn làm cho tươi cười. Tâu đại vương, ngọc báu ma-ni có đức tính thứ nhì này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, ngọc báu ma-ni có lợi ích về ánh sáng. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn có lợi ích về ánh sáng. Tâu đại vương, ngọc báu ma-ni có đức tính thứ ba này được liên quan đến Niết Bàn. Tâu đại vương, ngọc báu ma-ni có ba đức tính này được liên quan đến Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Trầm hương đỏ có ba đức tính được liên quan đến Niết Bàn,’ trầm hương đỏ có ba đức tính nào được liên quan đến Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, giống như trầm hương đỏ là khó đạt được. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn là khó đạt được. Tâu đại vương, trầm hương đỏ có đức tính thứ nhất này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, trầm hương đỏ có mùi hương tuyệt vời không thể sánh bằng. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn có mùi hương tuyệt vời không thể sánh bằng. Tâu đại vương, trầm hương đỏ có đức tính thứ nhì này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, trầm hương đỏ được những người tốt ca tụng. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn được các bậc Thánh nhân ca tụng. Tâu đại vương, trầm hương đỏ có đức tính thứ ba này được liên quan đến Niết Bàn. Tâu đại vương, trầm hương đỏ có ba đức tính này được liên quan đến Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Nước trong của bơ lòng có ba đức tính được liên quan đến Niết Bàn,’ nước trong của bơ lòng có ba đức tính nào được liên quan đến Niết Bàn?”

“Yathā mahārāja sappimañdo vaṇṇasampanno. Evameva kho mahārāja nibbānam guṇavaṇṇasampannaṁ. Ayaṁ mahārāja sappimañḍassa paṭhamo guṇo nibbānam anuppavīṭṭho.

Punacaparam mahārāja sappimañdo gandhasampanno. Evameva kho mahārāja nibbānam sīlagandhasampannaṁ. Ayaṁ mahārāja sappimañḍassa dutiyo guṇo nibbānam anuppavīṭṭho.

Punacaparam mahārāja sappimañdo rasasampanno. Evameva kho mahārāja nibbānam rasasampannaṁ. Ayaṁ mahārāja sappimañḍassa tatiyo guṇo nibbānam anuppavīṭṭho. Ime kho mahārāja sappimañḍassa tayo guṇā nibbānam anuppavīṭṭhā ”ti.

“Bhante nāgasena, ‘girisikharaṭṭa pañca guṇā nibbānam anuppavīṭṭhā ’ti yanvadesi, katame girisikharaṭṭa pañca guṇā nibbānam anuppavīṭṭhā ”ti?

“Yathā mahārāja girisikharam accuggatam. Evameva kho mahārāja nibbānam acalam. Ayaṁ mahārāja girisikharaṭṭa paṭhamo guṇo nibbānam anuppavīṭṭho.

Punacaparam mahārāja girisikharam acalam. Evameva kho mahārāja nibbānam acalam. Ayaṁ mahārāja girisikharaṭṭa dutiyo guṇo nibbānam anuppavīṭṭho.

Punacaparam mahārāja girisikharam duradhirohaṁ. Evameva kho mahārāja nibbānam duradhirohaṁ sabbakilesānam. Ayaṁ mahārāja girisikharaṭṭa tatiyo guṇo nibbānam anuppavīṭṭho.

Punacaparam mahārāja girisikharam sabbabījānam avirūhaṇam. Evameva kho mahārāja nibbānam sabbakilesānam avirūhanaṁ. Ayaṁ mahārāja girisikharaṭṭa catuttho guṇo nibbānam anuppavīṭṭho.

Punacaparam mahārāja girisikharam anunayapaṭīghavippamuttaṁ. Evameva kho mahārāja nibbānam anunayapaṭīghavippamuttaṁ. Ayaṁ mahārāja girisikharaṭṭa pañcamo guṇo nibbānam anuppavīṭṭho. Ime kho mahārāja girisikharaṭṭa pañca guṇā nibbānam anuppavīṭṭhā ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametam tathā sampaṭicchāmī ”ti.

Nibbānarūpasañṭhānapañho dasamo.

“Tâu đại vương, giống như nước trong của bơ lỏng được thành tựu màu sắc. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn được thành tựu màu sắc của đức hạnh. Tâu đại vương, nước trong của bơ lỏng có đức tính thứ nhất này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, nước trong của bơ lỏng được thành tựu hương thơm. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn được thành tựu hương thơm của giới. Tâu đại vương, nước trong của bơ lỏng có đức tính thứ nhì này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, nước trong của bơ lỏng được thành tựu phẩm vị. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn được thành tựu phẩm vị (giải thoát). Tâu đại vương, nước trong của bơ lỏng có đức tính thứ ba này được liên quan đến Niết Bàn. Tâu đại vương, nước trong của bơ lỏng có ba đức tính này được liên quan đến Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Đỉnh núi có năm đức tính được liên quan đến Niết Bàn,’ đỉnh núi có năm đức tính nào được liên quan đến Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, giống như đỉnh núi là cao ngất. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn là cao ngất. Tâu đại vương, đỉnh núi có đức tính thứ nhất này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, đỉnh núi là không dao động. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn không dao động. Tâu đại vương, đỉnh núi có đức tính thứ nhì này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, đỉnh núi đối với tất cả các phiền não. Tâu đại vương, đỉnh núi có đức tính thứ ba này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, đỉnh núi đối với tất cả các hạt giống là không nẩy mầm được. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn đối với tất cả các phiền não là không nẩy mầm được. Tâu đại vương, đỉnh núi có đức tính thứ tư này được liên quan đến Niết Bàn.

Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, đỉnh núi được thoát ra khỏi sự nuông chiều hay ghét bỏ. Tâu đại vương, tương tự y như thế Niết Bàn được thoát ra khỏi sự nuông chiều hay ghét bỏ. Tâu đại vương, đỉnh núi có đức tính thứ năm này được liên quan đến Niết Bàn. Tâu đại vương, đỉnh núi có năm đức tính thứ này được liên quan đến Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trâm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về hình thể và vị trí của Niết Bàn là thứ mươi.

11. NIBBĀNASACCHIKARAÑAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, tumhe bhaṇṭatha: ‘Nibbānaṁ na atītaṁ, na anāgataṁ, na paccuppannaṁ, na uppannaṁ, na anuppannaṁ, na uppādanīyan’ti. Idha bhante nāgasena yo koci sammā paṭipanno nibbānaṁ sacchikaroti, so uppannaṁ sacchikaroti, udāhu uppādetvā sacchikarotī”ti?

“Yo koci mahārāja sammā paṭipanno nibbānaṁ sacchikaroti, so na uppannaṁ sacchikaroti, na uppādetvā sacchikaroti. Api ca mahārāja atthesā nibbānadhadhātu, yaṁ so sammā paṭipanno sacchikarotī”ti.

“Mā bhante nāgasena, imam pañham paṭicchannam katvā dīpehi. Vivaṭam pākaṭam katvā dīpehi. Chandajāto ussāhajāto yaṁ te sikkhitam, tam sabbam etthevākirāhi. Etthāyam jano sammūlho vimatijāto saṃsaya-pakkhanno.¹ Bhindetam antodosasallan”ti.

2. “Atthesā mahārāja nibbānadhadhātu santā sukhā pañtā. Tam sammā paṭipanno jinānusatthiyā² saṅkhāre sammasanto paññāya sacchikaroti. Yathā mahārāja antevāsiko ācariyānusatthiyā² vijjam paññāya sacchikaroti. Evameva kho mahārāja sammā paṭipanno jinānusatthiyā² paññāya nibbānaṁ sacchikarotī”ti.

“Kathampana nibbānaṁ daṭṭhabban”ti?

“Anītito nirupaddavato abhayato khemato santato sukhato sātato pañtitato sucito sītalato daṭṭhabbam. Yathā mahārāja puriso bahukatṭha-puñjena jalitakathitenā agginā ḍayhamāno vāyāmena tato muccitvā³ niraggikokāsam pavisitvā tattha paramasukham labheyya. Evameva kho mahārāja yo sammā paṭipanno, so yoniso manasikārena vyapagata-tividhaggi-santāpam paramasukham nibbānaṁ sacchikaroti. Yathā mahārāja aggi evam tividhaggi daṭṭhabbo. Yathā aggigato puriso evam sammā paṭipanno daṭṭhabbo. Yathā niraggikokāso evam nibbānaṁ daṭṭhabbam.

¹ saṃsayapakkhando - Ma.

² jinānusitthiyā - Ma.

³ muñcitvā - Ma, PTS, evam sabbattha.

11. CÂU HỎI VỀ SỰ CHỨNG NGỘ NIẾT BÀN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, ngài nói rằng: ‘Niết Bàn không là quá khứ, không là hiện tại, không là vị lai, không phải là được sanh lên, không phải là không được sanh lên, không phải là sẽ được làm cho sanh lên.’ Thưa ngài Nāgasena, ở đây người nào đó thực hành đúng đắn và chứng ngộ Niết Bàn, thì người ấy chứng ngộ cái (Niết Bàn) đã được sanh lên, hay là làm cho (Niết Bàn) sanh lên rồi chứng ngộ?”

“Tâu đại vương, người nào đó thực hành đúng đắn thì chứng ngộ Niết Bàn, người ấy chứng ngộ không phải cái (Niết Bàn) đã được sanh lên, không phải là làm cho (Niết Bàn) sanh lên rồi chứng ngộ. Tâu đại vương, tuy nhiên có cảnh giới Niết Bàn ấy, người ấy thực hành đúng đắn và chứng ngộ cái ấy.”

“Thưa ngài Nāgasena, xin ngài chớ làm cho câu hỏi này bị che đậy lại rồi mới giải thích. Xin ngài hãy làm cho nó được mở ra, được rõ ràng, rồi giải thích. Với ước muốn đã được sanh khởi, với sự nỗ lực đã được sanh khởi, điều nào ngài đã học, xin ngài hãy tuôn ra tất cả các điều ấy cho chính trường hợp này. Ở đây, đám người này là mê muội, bị sanh khởi nỗi phân vân, bị khởi lên sự nghi ngờ. Xin ngài hãy phá vỡ mũi tên có sự độc hại ở bên trong ấy.”

2. “Tâu đại vương, có cảnh giới Niết Bàn ấy, tịch tịnh, an lạc, hảo hạng. Người thực hành đúng đắn, trong khi quán sát về các hành theo lời dạy của đấng Chiến Thắng, nhờ vào tuệ mà chứng ngộ Niết Bàn. Tâu đại vương, giống như người đệ tử, theo lời dạy của vị thầy, nhờ vào tuệ mà chứng ngộ được kiến thức. Tâu đại vương, tương tự y như thế người thực hành đúng đắn theo lời dạy của đấng Chiến Thắng, nhờ vào tuệ mà chứng ngộ Niết Bàn.”

“Vậy thì Niết Bàn sẽ được nhìn thấy như thế nào?”

“Sẽ được nhìn thấy là không có rủi ro, không có bất hạnh, không có sợ hãi, là an toàn, tịch tịnh, an lạc, thoái mái, hảo hạng, trong sạch, mát lạnh. Tâu đại vương, giống như người đàn ông, trong khi bị đốt nóng bởi ngọn lửa với nhiều đống củi đã được phát cháy sôi sục, sau khi thoát khỏi nơi ấy nhờ vào sự nỗ lực, và đi vào nơi không có ngọn lửa, rồi đạt được hạnh phúc tột độ ở nơi ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào thực hành đúng đắn, người ấy nhờ vào sự tác ý đúng đưỡng lối chứng ngộ Niết Bàn an lạc tối thượng, nơi xa lìa sức nóng của ngọn lửa gồm ba loại. Tâu đại vương, ngọn lửa là như thế nào thì ngọn lửa gồm ba loại nên được xem xét như vậy. Người đàn ông ở trong ngọn lửa là như thế nào thì người thực hành đúng đắn nên được xem xét như vậy. Nơi không có ngọn lửa là như thế nào thì Niết Bàn nên được xem xét như vậy.

3. Yathā vā pana mahārāja puriso ahi-kukkura-manussa-kuṇapa-sarīra-valañja-kotṭhāsa-rāsigato kuṇapa-jatājatitātaramanuppavīttho vāyāmena tato muccitvā nikkuṇapokāsam pavisitvā tattha paramasukham labheyya. Evameva kho mahārāja yo sammā paṭipanno, so yoniso manasikārena vyapagatakilesakūṇapam paramasukham nibbānam sacchikaroti. Yathā mahārāja kuṇapam evam pañcakāmaguṇā daṭṭhabbā. Yathā kuṇapagato puriso evam sammā paṭipanno daṭṭhabbo. Yathā nikkuṇapokāso evam nibbānam daṭṭhabbam.

Yathā vā pana mahārāja puriso bhīto tasito kampito viparīta-vibbhanta-citto vāyāmena tato muccitvā daṭṭham thiramacalamabhayaṭṭhānam pavisitvā tattha paramasukham labheyya. Evameva kho mahārāja yo sammā paṭipanno so yoniso manasikārena vyapagata-bhaya-santāsam paramasukham nibbānam sacchikaroti. Yathā mahārāja bhayaṁ evam jātijarā-vyāḍhimaraṇam paṭicca aparāparam pavattabhyam daṭṭhabbam. Yathā bhīto puriso evam sammā paṭipanno daṭṭhabbo. Yathā abhayatṭhānam evam nibbānam daṭṭhabbam.

Yathā vā pana mahārāja puriso kiliṭṭha-malina-kalala-kaddamadese patito vāyāmena tam kalalakkaddamam apavāhetvā parisuddha-vimaladesamupagantvā tattha paramasukham labheyya. Evameva kho mahārāja yo sammā paṭipanno so yoniso manasikārena vyapagatakilesamalakaddamam paramasukham nibbānam sacchikaroti. Yathā mahārāja kalalam evam lābhassakkārasiloko daṭṭhabbo. Yathā kalalagato puriso evam sammā paṭipanno daṭṭhabbo. Yathā parisuddhavimaladeso evam nibbānam daṭṭhabban ”ti.

4. “Tañca pana bhante nibbānam sammā paṭipanno kinti sacchikarotī ”ti?

“Yo so mahārāja sammā paṭipanno so saṅkhārānam pavattam sammasati. Pavattam sammasamāno tattha jātiṁ passati jaram passati, vyāḍhim passati, maranam passati, na tattha kiñci sukham sātam passati, ādito ’pi majjhato ’pi pariyosānato ’pi. So tattha na kiñci gayhūpagam passati.

3. Tâu đại vương, hoặc là giống như người đàn ông đi đến nơi chất đống các xác chết của rắn, chó, người và các phần thải bỏ của cơ thể, bị kẹt vào ở giữa các búi tóc bị rối lại của các xác chết, sau khi thoát khỏi nơi ấy nhờ vào sự nỗ lực, và đi vào nơi không có xác chết, rồi đạt được hạnh phúc tột độ ở nơi ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào thực hành đúng đắn, người ấy nhờ vào sự tác ý đúng đường lối chứng ngộ Niết Bàn an lạc tối thượng, nơi xa lìa xác chết phiền não. Tâu đại vương, xác chết là như thế nào thì năm loại dục nên được xem xét như vậy. Người đàn ông đi đến nơi các xác chết là như thế nào thì người thực hành đúng đắn nên được xem xét như vậy. Nơi không có xác chết là như thế nào thì Niết Bàn nên được xem xét như vậy.

Tâu đại vương, hoặc là giống như người đàn ông bị khiếp sợ, bị run sợ, bị rúng động, có tâm bị xáo trộn và bị tán loạn, sau khi thoát khỏi nơi ấy nhờ vào sự nỗ lực, và đi vào nơi chắc chắn, vững chãi, không dao động, không có sự sợ hãi, rồi đạt được hạnh phúc tột độ ở nơi ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào thực hành đúng đắn, người ấy nhờ vào sự tác ý đúng đường lối chứng ngộ Niết Bàn an lạc tối thượng, nơi xa lìa sự sợ hãi và sự run sợ. Tâu đại vương, sự sợ hãi là như thế nào thì sự sợ hãi được vận hành một cách liên tục tùy thuận theo sanh-già-bệnh-chết nên được xem xét như vậy. Người đàn ông bị khiếp sợ là như thế nào thì người thực hành đúng đắn nên được xem xét như vậy. Nơi không có sự sợ hãi là như thế nào thì Niết Bàn nên được xem xét như vậy.

Tâu đại vương, hoặc là giống như người đàn ông bị té ngã vào khu vực là vũng bùn, đầm lầy, bị ô nhiễm, dơ bẩn, sau khi ra khỏi vũng bùn, đầm lầy ấy nhờ vào sự nỗ lực, và đi đến khu vực hoàn toàn trong sạch, không nhơ bẩn, rồi đạt được hạnh phúc tột độ ở nơi ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào thực hành đúng đắn, người ấy nhờ vào sự tác ý đúng đường lối chứng ngộ Niết Bàn an lạc tối thượng, nơi xa lìa vũng lầy phiền não ô nhiễm. Tâu đại vương, vũng bùn là như thế nào thì lợi lộc, tôn vinh, danh tiếng nên được xem xét như vậy. Người đàn ông ở trong vũng bùn là như thế nào thì người thực hành đúng đắn nên được xem xét như vậy. Khu vực hoàn toàn trong sạch, không nhơ bẩn là như thế nào thì Niết Bàn nên được xem xét như vậy.”

4. “Thưa ngài, vậy thì người thực hành đúng đắn làm cách nào chứng ngộ Niết Bàn ấy?”

“Tâu đại vương, người nào thực hành đúng đắn, người ấy quán sát về sự vận hành của các hành; trong khi quán sát về sự vận hành, nhìn thấy sự sanh, nhìn thấy sự già, nhìn thấy sự bệnh, nhìn thấy sự chết ở nơi ấy, không nhìn thấy bất cứ điều gì an lạc, thoái mái ở nơi ấy, từ phần đầu, từ phần giữa, từ phần cuối. Người ấy không nhìn thấy bất cứ điều gì đáng được nắm bắt.”

Yathā mahārāja puriso divasasantatte ayogule jalite tatte kaṭhite ādito 'pi majjhato 'pi pariyośānato 'pi na kiñci gayhūpagam padesam passati. Evameva kho mahārāja yo saṅkhārānaṁ pavattam sammasati, so pavattam sammasamāno tattha jātim passati, jaram passati, vyādhim passati, maraṇam passati, na tattha kiñci sukham sātam passati, ādito 'pi majjhato 'pi pariyośānato 'pi na kiñci¹ gayhūpagam passati. Tassa gayhūpagam apassantassa citte arati sañthāti, kāyasmīm dāho okkamati. So attāno asaraṇo asaraṇibhūto bhavesu nibbindati.

Yathā mahārāja puriso jalitajālam mahantam aggikkhandham paviseyya. So tattha attāno asaraṇo asaraṇibhūto aggimhi nibbindeyya. Evameva kho mahārāja tassa gayhūpagam apassantassa citte arati sañthāti, kāyasmīm dāho okkamati, so attāno asaraṇo asaraṇibhūto bhavesu nibbindati. Tassa pavatte bhayadassāvissa evam cittaṁ uppajjati: ‘Santattam kho panetam pavattam ādittam sampajjalitam bahudukkham bahūpāyāsam. Yadi koci labhetha appavattam, etam santam etam pañitam, yadidam sabba-saṅkhārasamatho sabbūpadhipatiñissaggo tañhakkhayo virāgo nirodho nibbānan ’ti. Iti hidam² tassa appavatte cittaṁ pakkhandati pasidati pahāmsati³ tussati⁴ ‘paṭiladdham kho me nissaraṇan ’ti.

Yathā mahārāja puriso vippaṇattho videsapakkhanno⁵ nibbāhanamaggam disvā tattha pakkhandati pasidati pahāmsati tussati ‘paṭiladdho me nibbāhanamaggo ’ti. Evameva kho mahārāja pavatte bhayadassāvissa appavatte cittaṁ pakkhandati pasidati pahāmsati tussati ‘paṭiladdham kho me nissaraṇan ’ti. So appavattāya⁶ maggām āyūhati gavesati bhāveti bahulikaroti. Tassa tadaṭṭham sati santiṭṭhati, tadaṭṭham viriyam santiṭṭhati, tadaṭṭham pīti santiṭṭhati. Tassa tam cittaṁ aparāparam manasikaroto pavattam samatikkamitvā appavattam okkamati. Appavattamanuppatto mahārāja sammā paṭipanno ‘nibbānam sacchikaroti ’ti vuccatī ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Evametaṁ tathā sampaṭiechāmī ”ti.

Nibbānasacchikaraṇapañho ekādasamo.

¹ so tattha na kiñci - Ma.

⁴ tusayati - Ma; kuhiyati - PTS, Sīmu.

² iti hetam - Ma.

⁵ videsapakkhando - Ma.

³ pahāmsayati - Ma; pahāmsiyati - PTS, Sīmu.

⁶ appavattatthāya - Ma.

Tâu đại vương, giống như người đàn ông không nhìn thấy bất cứ chỗ nào đáng được nắm bắt ở cục sắt được đốt nóng trọn ngày, bị bốc cháy, sôi sục, nóng bỏng, từ phần đầu, từ phần giữa, từ phần cuối. Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào quán sát về sự vận hành của các hành, người ấy trong khi quán sát về sự vận hành, nhìn thấy sự sanh, nhìn thấy sự già, nhìn thấy sự bệnh, nhìn thấy sự chết ở nơi ấy, không nhìn thấy bất cứ điều gì an lạc, thoái mái ở nơi ấy, từ phần đầu, từ phần giữa, từ phần cuối. Người ấy không nhìn thấy bất cứ điều gì đáng được nắm bắt. Đối với người ấy, trong khi không nhìn thấy điều gì đáng được nắm bắt, sự không thích thú được thành lập ở tâm của người ấy, sự nóng bức xuất hiện ở thân của người ấy. Người ấy, không có sự bảo vệ, không có sự nương nhờ, có trạng thái không có chỗ nương nhờ.

Tâu đại vương, giống như người đi vào đống lửa lớn, có ngọn lửa cháy rực. Ở đó, người ấy không có sự bảo vệ, không có sự nương nhờ, có trạng thái không có chỗ nương nhờ, nên nhảm chán ở ngọn lửa. Tâu đại vương, tương tự y như thế, đối với người ấy, trong khi không nhìn thấy điều gì đáng được nắm bắt, sự không thích thú được thành lập ở tâm của người ấy, sự nóng bức xuất hiện ở thân của người ấy. Người ấy, không có sự bảo vệ, không có sự nương nhờ, có trạng thái không có chỗ nương nhờ, nên nhảm chán ở các hữu. Đối với người ấy, đã nhìn thấy nỗi sợ hãi ở sự vận hành, có tâm như vậy sanh khởi: ‘Sự vận hành này quả đã bị đốt nóng, bị cháy đỏ, bị cháy rực, có nhiều khổ đau, có nhiều ưu phiền. Nếu ai đó có thể đạt được sự không vận hành, điều ấy là tịch tịnh, điều ấy là hảo hạng, tức là sự yên lặng của tất cả các hành, sự từ bỏ tất cả các mầm tái sanh, sự diệt tận ái dục, sự lìa khai luyến ái, sự tịnh diệt, Niết Bàn.’ Nhờ vậy, tâm của người ấy lao vào ở sự không vận hành, được tin tưởng, được hài lòng, được vui mừng rằng: ‘Sự thoát ra đã đạt được bởi ta.’

Tâu đại vương, giống như người đàn ông bị lạc lối, bị rơi vào nơi lạ, sau khi nhìn thấy lối ra, thì lao vào nơi ấy, được tin tưởng, được hài lòng, được vui mừng rằng: ‘Lối ra đã đạt được bởi ta.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với người đã nhìn thấy nỗi sợ hãi ở sự vận hành, thì tâm của người ấy lao vào ở sự không vận hành, được tin tưởng, được hài lòng, được vui mừng rằng: ‘Sự thoát ra đã đạt được bởi ta.’ Người ấy tích lũy, theo đuổi, tu tập, thực hành thường xuyên đạo lộ đưa đến sự không vận hành. Đối với người ấy, niêm được thành lập ở mục đích ấy, tinh tấn được thành lập ở mục đích ấy, hỷ được thành lập ở mục đích ấy. Trong khi người ấy chú tâm liên tục ở tâm ấy, thì vượt qua sự vận hành, đi đến sự không vận hành. Tâu đại vương, người đã đạt đến sự không vận hành, đã thực hành đúng đắn, được gọi là ‘chứng ngộ Niết Bàn.’”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về sự chứng ngộ Niết Bàn là thứ mươi một.

12. NIBBĀNASANNIHITAPAÑHO

1. “**Bhante nāgasena, atthi so padeso puratthimāya vā disāya dakkhiṇāya vā disāya pacchimāya vā disāya uttarāya vā disāya uddham vā adho vā tiriyaṁ vā yattha nibbānam sannihitan** ”ti?

“Natthi mahārāja so padeso puratthimāya vā disāya dakkhiṇāya vā disāya pacchimāya vā disāya uttarāya vā disāya uddham vā adho vā tiriyaṁ vā yattha nibbānam sannihitan ”ti.

“Yadi bhante nāgasena natthi nibbānassa sannihitokāso, tena hi natthi nibbānam, yesañca tam nibbānam sacchikataṁ tesampi sacchikiriyā micchā, kāraṇam tattha vakkhāmi. Yathā bhante nāgasena mahiyā dhaññuṭṭhānam khettam atthi, gandhuṭṭhānam puppham atthi, pupphuṭṭhānam gumbo atthi, phalutṭhānam rukkho atthi, ratanuṭṭhānam ākaro atthi, tattha yo koci yaṁ yaṁ icchatī, so tattha gantvā tam tam harati. Evameva kho bhante nāgasena yadi nibbānam atthi, tassa nibbānassa utṭhānokāso ’pi icchitabbo, yasmā ca kho bhante nāgasena nibbānassa utṭhānokāso natthi, tasmā natthi nibbānan ’ti brūmi. Yesañca nibbānam sacchikataṁ tesampi sacchikiriyā micchā ”ti.

2. “Natthi mahārāja nibbānassa sannihitokāso. Atthi cetam nibbānam. Sammā paṭipanno yoniso manasikārena nibbānam sacchikaroti. Yathā pana mahārāja atthi aggi nāma, natthi tassa sannihitokāso, dve kaṭṭhāni saṅghaṭento aggim adhigacchati. Evameva kho mahārāja atthi nibbānam, natthi tassa sannihitokāso. Sammā paṭipanno yoniso manasikārena nibbānam sacchikaroti.

3. Yathā vā pana mahārāja atthi sattaratānāni nāma, seyyathīdaṁ: cakkaratanam hatthiratanam assaratanam maṇiratanam itthiratanam gahapatiratanam pariṇāyakaratanam, na ca tesam ratanānam sannihitokāso atthi, khattiyyassa pana sammā paṭipannassa paṭipattibalena tāni ratanāni upagacchanti. Evameva kho mahārāja atthi nibbānam, natthi tassa sannihitokāso, sammā paṭipanno yoniso manasikārena nibbānam sacchikarotī ”ti.

4. “**Bhante nāgasena, nibbānassa sannihitokāso mā hotu. Atthi pana tam ṭhānam, yattha ṭhito sammā paṭipanno nibbānam sacchikarotī** ”ti?

“Āma mahārāja, atthi tam ṭhānam yattha ṭhito sammā paṭipanno nibbānam sacchikarotī ”ti.

12. CÂU HỎI VỀ NƠI CHÚA ĐỰNG NIẾT BÀN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, có phải có vị trí ấy ở hướng đông, hay ở hướng nam, hay ở hướng tây, hay ở hướng bắc, hay ở hướng trên, hay ở hướng dưới, hay ở hướng ngang, là nơi Niết Bàn được chứa đựng?”

“Tâu đại vương, không có vị trí ấy ở hướng đông, hay ở hướng nam, hay ở hướng tây, hay ở hướng bắc, hay ở hướng trên, hay ở hướng dưới, hay ở hướng ngang, là nơi Niết Bàn được chứa đựng.”

“Thưa ngài Nāgasena, nếu không có chỗ chứa đựng của Niết Bàn, như thế thì không có Niết Bàn, và đối với những vị nào mà Niết Bàn ấy đã được chứng ngộ, thì sự chứng ngộ của những vị ấy cũng là sai trái, trâm sẽ nói lý do của trường hợp này. Thưa ngài Nāgasena, giống như ở trái đất có ruộng sản xuất lúa gạo, có hoa sản xuất ra hương thơm, có lùm cây sản xuất ra hoa, có cây cối sản xuất ra trái, có hầm mỏ sản xuất ra chậu báu, bất cứ ai ước muốn vật gì tại nơi đó, thì người ấy đi đến nơi đó rồi mang đi vật ấy. Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế nếu có Niết Bàn, thì chỗ sản xuất của Niết Bàn ấy cũng là điều được mong mỏi. Và thưa ngài Nāgasena, chính bởi vì không có chỗ sản xuất của Niết Bàn, vì thế trâm nói là; ‘Không có Niết Bàn.’ Và đối với những vị nào mà Niết Bàn ấy đã được chứng ngộ, thì sự chứng ngộ của những vị ấy cũng là sai trái.”

2. “Tâu đại vương, không có chỗ chứa đựng của Niết Bàn. Và có Niết Bàn ấy. Người thực hành đúng đắn chứng ngộ Niết Bàn nhờ vào sự tác ý đúng đưỡng lối. Tâu đại vương, giống như có cái gọi là ngọn lửa, (nhưng) không có chỗ chứa đựng của nó. Trong khi cọ xát hai thanh cùi với nhau thì đạt được ngọn lửa. Tâu đại vương, tương tự y như thế có Niết Bàn, (nhưng) không có chỗ chứa đựng của Niết Bàn. Người thực hành đúng đắn chứng ngộ Niết Bàn nhờ vào sự tác ý đúng đưỡng lối.”

3. Tâu đại vương, hoặc là giống như có cái gọi là bảy báu vật, như là: bánh xe báu, voi báu, ngựa báu, ngọc ma-ni báu, nữ nhân báu, gia chủ báu, tướng quân báu, và không có chỗ chứa đựng của các báu vật ấy. Tuy nhiên, đối với vị Sát-đế-ly đã thực hành đúng đắn, do nhờ năng lực của sự thực hành mà các báu vật ấy đi đến (với vị ấy). Tâu đại vương, tương tự y như thế có Niết Bàn, (nhưng) không có chỗ chứa đựng của Niết Bàn. Người thực hành đúng đắn chứng ngộ Niết Bàn nhờ vào sự tác ý đúng đưỡng lối.”

4. “Thưa ngài Nāgasena, vậy thì chớ có chỗ chứa đựng của Niết Bàn. Tuy nhiên, có phải có chỗ đúng ấy, mà người đứng tại chỗ ấy thực hành đúng đắn thì chứng ngộ Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, đúng vậy. Có chỗ đứng ấy, mà người đứng tại chỗ ấy thực hành đúng đắn thì chứng ngộ Niết Bàn.”

“Katamam pana bhante tam ṭhānam yattha ṭhito sammā paṭipanno nibbānam sacchikaroti ”ti?

“Sīlam mahārāja ṭhānam. Sīle patiṭṭhito yoniso manasikaronto sakayavane ’pi cīnavilāte ’pi alasande ’pi nikumbe ’pi¹ kāsikosale ’pi kasmīre ’pi gandhāre ’pi nagamuddhanipi brahmaloke ’pi yattha katthaci ’pi ṭhito sammā paṭipanno nibbānam sacchikaroti.

Yathā mahārāja yo koci cakkhumā puriso sakayavane ’pi cīnavilāte ’pi alasande ’pi nikumbe ’pi kāsikosalesu ’pi kasmīre ’pi gandhāre ’pi nagamuddhani ’pi brahmaloke ’pi yattha katthaci ’pi ṭhito ākāsam passati. Evameva kho mahārāja sīle patiṭṭhito yoniso manasikaronto sakayavane ’pi —pe— yattha katthaci ’pi ṭhito sammā paṭipanno nibbānam sacchikaroti.

Yathā vā pana mahārāja sakayavane ’pi —pe— yattha katthaci ’pi ṭhitassa pubbadisā atthi. Evameva kho mahārāja sīle patiṭṭhitassa yoniso manasikarontassa sakayavane ’pi —pe— yattha katthaci ’pi ṭhitassa sammā paṭipannassa atthi nibbānasacchikiriyā ”ti.

“Sādhu bhante nāgasena! Desitam tayā nibbānam, desitā nibbāna-sacchikiriyā, parikkhatā silagunā, dassitā sammāpaṭipatti, ussāpito dhammadhajo, saṇṭhapitā dhammanetti, avañjho suppayuttānam sammappayogo, evametam gaṇivarapavara, tathā sampaṭicchāmi ”ti.

Nibbānasannihitapañho bārasamo.

Vessantaravaggo tatiyo.
(Imasmim vagge bārasa pañhā)

--ooOoo--

¹ nigumbepi - Ma.

“Thưa ngài, vậy thì chỗ đúng ấy là chỗ nào mà người đứng tại chỗ ấy thực hành đúng đắn thì chứng ngộ Niết Bàn?”

“Tâu đại vương, giới là chỗ đúng. Người đã thiết lập ở giới, trong khi tác ý đúng đường lối, đâu là ở Saka hay ở Yavana, ở Cīna hay ở Vilāta, ở Alasanda, ở Nikumba, ở Kāsi hay ở Kosala, ở Kasmīra, ở Gandhāra, ở đỉnh núi, ở thế giới Phạm Thiên, đâu đứng ở bất cứ nơi đâu mà thực hành đúng đắn đều chứng ngộ Niết Bàn.

Tâu đại vương, giống như người đàm ông nào đó, sáng mắt, đâu là ở Saka hay ở Yavana, ở Cīna hay ở Vilāta, ở Alasanda, ở Nikumba, ở Kāsi hay ở Kosala ở Kasmīra, ở Gandhāra, ở đỉnh núi, ở thế giới Phạm Thiên, đâu đứng ở bất cứ nơi đâu đều nhìn thấy bầu không gian. Tâu đại vương, tương tự y như thế người đã thiết lập ở giới, trong khi tác ý đúng đường lối, đâu là ở Saka hay ở Yavana, —(như trên)— đâu đứng ở bất cứ nơi đâu mà thực hành đúng đắn đều chứng ngộ Niết Bàn.

Tâu đại vương, hoặc là giống như đâu là ở Saka hay ở Yavana, —(như trên)— đối với người đứng đâu ở bất cứ nơi đâu đều có phương bắc. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với người đã thiết lập ở giới, trong khi tác ý đúng đường lối, đâu là ở Saka hay ở Yavana, —(như trên)— đối với người đứng đâu ở bất cứ nơi đâu mà thực hành đúng đắn đều chứng ngộ Niết Bàn.”

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Niết Bàn đã được ngài giảng giải, sự chứng ngộ Niết Bàn đã được giảng giải, đức hạnh của giới đã được trang bị, sự thực hành đúng đắn đã được chỉ ra, biểu hiện của Chánh Pháp đã được giương cao, lối dẫn vào Chánh Pháp đã được thiết lập, sự ra sức đúng đắn của những vị đã ra sức tốt đẹp là không vô ích. Hỡi vị cao quý và ưu tú trong số các vị có đồ chúng, trẫm chấp nhận điều này đúng theo như vậy.”

Câu hỏi về nơi chứa đựng Niết Bàn là thứ mười hai.

Phẩm Vessantara là phẩm thứ ba.
(Ở phẩm này có mươi hai câu hỏi)

--ooOoo--

IV. ANUMĀNAVAGGO

1. ANUMĀNAPAÑHO

1. Atha kho milindo rājā yenāyasmā nāgaseno tenupasañkami, upasañkamitvā āyasmantam nāgasenam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho milindo rājā nātukāmo, sotukāmo, dhāretukāmo, nānālokaṁ daṭṭhukāmo, aññāṇaṁ bhinditukāmo, nānālokaṁ uppādetukāmo [avijjandhakāram nāsetukāmo]¹ adhimattam dhiñca ussāhañca satiñca sampajaññañca upaṭṭhapetvā āyasmantam nāgasenam etadavoca:

2. “Bhante nāgasena, kimpana buddho tayā diṭṭho ”ti?
“Na hi mahārājā ”ti.

“Kimpana te ācariyehi buddho diṭṭho ”ti?
“Na hi mahārājā ”ti.

“Bhante nāgasena, na kira tayā buddho diṭṭho, nāpi kira te ācariyehi buddho diṭṭho. Tena hi bhante nāgasena natthi buddho. Na hettha buddho paññāyatī ”ti.

“Atthi pana te mahārāja pubbakā khattiyaṁ ye te tava khattiyavamsassa pubbaṅgamā ”ti?

“Āma bhante. Ko saṃsayo? Atthi pubbakā khattiyaṁ, ye mama khattiyavamsassa pubbaṅgamā ”ti.

“Diṭṭhapubbā tayā maharāja, pubbakā khattiya ”ti?
“Na hi bhante ”ti.

“Ye pana tam mahārāja anusāsanti purohitā senāpatayo² akkhadassā mahāmattā, tehi pubbakā khattiya diṭṭhapubbā ”ti?

“Na hi bhante ”ti.

“Yadi pana te mahārāja pubbakā khattiya na diṭṭhā, nāpi kira te anusāsakehi pubbakā khattiya diṭṭhā, kattha³ pubbakā khattiya? Na hettha pubbakā khattiya paññāyanti ”ti?

“Dissanti bhante nāgasena pubbakānaṁ khattiyanāṁ anubhūtāni paribhogabhaṇḍāni, seyyathidam: setacchattam uṇhisam pādukā vālavijani khaggaratanam mahārahāni ca sayanāni, yehi mayaṁ jāneyyāma, saddaheyyāma ‘atthi pubbakā khattiya ”ti.

¹ avijjandhakāram nāsetukāmo - itipāṭho Ma, PTS potthakesu dissate.

² senāpatino - Ma, PTS.

³ tena hi natthi - Ma.

IV. PHẨM SUY LUẬN:

1. CÂU HỎI (GIẢNG BẰNG SỰ) SUY LUẬN:

1. Khi ấy, đức vua Milinda đã đi đến gặp đại đức Nāgasena, sau khi đến đã đánh lén đại đức Nāgasena rồi ngồi xuống một bên. Khi đã ngồi xuống một bên, đức vua Milinda có sự mong muốn được biết, mong muốn được nghe, mong muốn ghi nhớ, mong muốn nhìn thấy ánh sáng của trí tuệ, mong muốn phá vỡ sự không biết, mong muốn làm sanh khởi ánh sáng của trí tuệ, mong muốn tiêu diệt bóng tối của vô minh, sau khi thiết lập sự can đảm vượt bậc, sự cố gắng, sự ghi nhớ, và sự nhận biết rõ rệt, rồi đã nói với đại đức Nāgasena điều này:

2. “Thưa ngài Nāgasena, có phải đức Phật đã được ngài nhìn thấy?”

“Tâu đại vương, không có.”

“Có phải đức Phật đã được các vị thầy của ngài nhìn thấy?”

“Tâu đại vương, không có.”

“Thưa ngài Nāgasena, nghe nói đức Phật đã không được ngài nhìn thấy, cũng nghe nói đức Phật đã không được các vị thầy của ngài nhìn thấy. Thưa ngài Nāgasena, như thế thì không có đức Phật. Bởi vì ở đây đức Phật không được biết đến.”

“Tâu đại vương, vậy thì những vị tổ tiên của dòng dõi Sát-dế-ly của đại vương, có các vị Sát-dế-ly tiền bối ấy không?”

“Thưa ngài, có. Có sự nghi ngờ gì? Có các vị Sát-dế-ly tiền bối, họ là tổ tiên của dòng dõi Sát-dế-ly của trẫm.”

“Tâu đại vương, có phải các vị Sát-dế-ly tiền bối đã được đại vương nhìn thấy?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, vậy thì các vị quân sư, tướng lãnh, quan tòa, quan đại thần đang cố vấn cho đại vương, có phải các vị Sát-dế-ly tiền bối đã được những người ấy nhìn thấy?”

“Thưa ngài, không có.”

“Tâu đại vương, nếu các vị Sát-dế-ly tiền bối đã không được đại vương nhìn thấy, nghe nói các vị Sát-dế-ly tiền bối cũng đã không được những vị cố vấn của đại vương nhìn thấy, vậy thì các vị Sát-dế-ly tiền bối ở đâu? Bởi vì ở đây các vị Sát-dế-ly tiền bối không được nhận biết.”

“Thưa ngài Nāgasena, những đồ dùng đã được các vị Sát-dế-ly tiền bối sử dụng được nhìn thấy như là: chiếc lọng màu trắng, khăn bịt đầu, đôi giày, quạt phất trần, viên ngọc ở thanh gươm, và các giường nằm vô cùng giá trị, nhờ chúng mà chúng tôi có thể biết được, có thể tin tưởng là: ‘Có các vị Sát-dế-ly tiền bối.’”

“Evameva kho mahārāja, mayampetam bhagavantam jāneyyāma, saddaheyyāma. Atthi tam kāraṇam yena mayaṇi kāraṇena jāneyyāma saddaheyyāma ‘atthi so bhagavā ’ti. Katamaṇi tam kāraṇam? Atthi kho mahārāja tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena anubhūtāni paribhogabhaṇḍāni, seyyathīdaṇi: cattāro satipaṭṭhānā, cattāro sammappadhānā, cattāro iddhipādā, pañcindriyāni, pañca balāni, satta bojjhangā, ariyo atṭhangiko maggo, yehi sadevako loko jānāti saddahati ‘atthi so bhagavā ’ti. Iminā mahārāja kāraṇena iminā hetunā iminā nayena iminā anumānenā nātabbaṇi ‘atthi so bhagavā ’ti.

*‘Bahū Jane tārayitvā nibbuto upadhikkhaye,
anumānenā nātabbaṇi atthi so dipaduttamo’’ti.*

3. “Bhante nāgasena, opammaṇi karohī ”ti.

“Yathā mahārāja nagaravaḍḍhakī nagaram māpetukāmo paṭhamam tāva samam anunnatamanonataṇi asakkharapāsāṇam nirupaddavamanavajjāṇi ramaṇiyāṇi bhūmibhāgāṇi anuviloketvā, yaṇi tathā visamam, tam samam kārāpetvā khāṇukaṇṭakam visodhāpetvā tattha nagaram māpeyya sobhanam vibhattam bhāgaso mitam ukkiṇṇa-parikhā-pākāram daṭṭha-gopurattāla-kotṭhakam¹ puthu-caccara-catukka-sandhi-singhāṭakam suci-samatala-rājamaggam suvibhāttantarāpaṇam ārāmuyyāna-talāka-pokkharaṇī udapāna-sampannam bahuvidha-devaṭṭhāna-patimāṇḍitam sabbadosa-virahitam, so tasmiṇi nagare sabbathā vepullappatte aññadesam upagaccheyya, atha tam nagaram aparena samayena iddham bhaveyya phītam subhikkhami khemam samiddham sivam anītikam nirupaddavam nānājanasamākulam, puthukhattiyā brāhmaṇā vessā suddā hatthārohā assārohā rathikā pattikā dhanuggahā tharuggahā celakā calakā piṇḍadāyakā² ugā rājaputtā pakkhandino mahānāgā sūrā vammino yodhino dāsaputtā³ bhaṭṭiputtā⁴ mallagaṇhā⁵ ālārikā sūdā kappakā nahāpakā cundā mālākārā suvaṇṇakārā sajhukārā sīsakārā tipukārā lohakārā vaṭṭakārā ayakkārā maṇikārā pesakārā kumbhakārā loṇakārā cammakārā rathakārā dantakārā rajukārā kocchakārā puttakārā vilivakārā dhanukārā jiyākārā usukārā cittakārā raṅgakārā rajakā tantavāyā tunnavāyā heraññikā dussikā gandhikā tiṇahārakā kaṭṭhahārakā bhatakā paṇṇikā phalikā mūlikā odanikā pūvikā macchikā maṇsikā majjikā naṭakā naccakā laṅghakā indajālikā vetālikā mallā chavaḍāhakā --

¹ koṭṭakam - Ma, PTS.
² piṇḍadāvika - PTS.

³ dāśikaputtā - Ma.
⁴ bhaṭṭiputtā - Ma.

⁵ mallakā gaṇakā - Ma.

“Tâu đại vương, tương tự y như thế chúng tôi cũng có thể biết được, có thể tin tưởng về đức Thế Tôn ấy. Có lý do mà với lý do ấy chúng tôi có thể biết được, có thể tin tưởng là: ‘Có đức Thế Tôn ấy.’ Lý do ấy là điều nào? Tâu đại vương, quả là có những đồ dùng đã được đức Thế Tôn ấy, vị biết, vị thấy, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác sử dụng, như là: Bốn sự thiết lập niệm, bốn chánh tinh tấn, bốn nền tảng của thần thông, năm quyền, năm lực, bảy chi phần đưa đến giác ngộ, Thánh Đạo tám chi phần, nhờ chúng mà thế gian luôn cả chư Thiên biết được, tin tưởng là: ‘Có đức Thế Tôn ấy.’ Tâu đại vương, với lý do này, với nguyên nhân này, với phương pháp này, với sự suy luận này mà có thể biết được rằng: ‘Có đức Thế Tôn ấy.’”

‘Sau khi đã giúp cho nhiều người vượt qua, Ngài đã tịch diệt ở sự đoạn tận mầm mống tái sanh. Nhờ vào sự suy luận, có thể biết được rằng: ‘Có bậc Tối Thượng Nhân ấy.’”

3. “Thưa ngài Nāgasena, xin ngài cho ví dụ.”

“Tâu đại vương, giống như nhà kiến trúc đô thị có ý định xây dựng thành phố thì trước tiên hết xem qua khoảnh đất bằng phẳng, không bị nhô lên không bị lõm xuống, không sạn sỏi và đá tảng, không nguy hiểm, không bị chê trách, đáng được yêu thích, rồi chỗ nào không bằng phẳng thì cho san bằng chỗ ấy, cho dọn sạch gốc cây và gai góc, rồi tại chỗ ấy xây dựng thành phố lộng lẫy, được phân chia thành từng phần, đã được đo đạc, có đường hào đã được đào lên và thành lũy, có tháp canh và cổng thành vững chắc, có đường băng ngang, ngã tư, giao lộ, bồn binh rộng lớn, có đường lộ chính sách sẽ và có bề mặt bằng phẳng, có cửa tiệm khéo được bố trí bên trong, được đầy đủ với các khu vườn, công viên, hồ ao, đầm sen, giếng nước, được tô điểm với nhiều loại điện thờ chư Thiên, toàn bộ đều không có khuyết điểm. Khi thành phố ấy đã đạt đến sự phát triển về mọi mặt, người ấy có thể đi đến khu vực khác. Rồi thời gian sau đó, thành phố ấy trở nên thịnh vượng, giàu có, vật thực dễ dàng, an toàn, được phát đạt, thắng lợi, không có rủi ro, không có bất hạnh, đồng đảo với nhiều hạng người, các Sát-đế-ly có tầm cỡ, các Bà-la-môn, các thương buôn, các nô lệ, các quản tượng, các kỵ sĩ, các người đánh xe, các khách bộ hành, các cung thủ, các kiếm sĩ, các hiệp sĩ, các quân nhân, các nhà cung cấp vật thực, các hoàng tử dũng mãnh, các cầm tử quân, các yếu nhân, các vị anh hùng, các chiến sĩ mặc áo giáp, các người con của kẻ nô bộc, các người con của kẻ làm thuê, các toán đấu vật, các người nấu ăn, các đầu bếp, các thợ cao, các người hầu tắm, các thợ rèn, các người làm tràng hoa, các thợ vàng, các thợ bạc, các thợ chì, các thợ thiếc, các thợ đồng, các thợ hợp kim, các thợ sắt, các thợ ngọc ma-ni, các thợ dệt, các thợ gốm, các người làm muối, các thợ thuộc da, các thợ làm xe, các thợ làm ngà, các thợ làm dây, các thợ làm lược, các thợ quay tơ, các thợ đan giò, các thợ làm cung, các thợ làm dây cung, các thợ làm tên, các thợ vẽ tranh, các thợ làm màu, các thợ nhuộm, các thợ dệt vải, các thợ may, các thợ phân kim, các người buôn vải, các người buôn hương liệu, các người cắt cỏ, các người nhặt cùi, các người làm thuê, các người bán rau, các người bán trái cây, các người bán rễ cây, các người bán cơm, các người bán bánh, các người bán cá, các người bán thịt, các người bán rượu, các kỵ sĩ, các vũ công, các người múa rối, các ảo thuật gia, các nhạc công, các người đấu vật, các người thiêu xác, --

--pupphachaddakā veñā nesādā gaṇikā lāsikā kumbhadāsiyo sakayavana-cinavilāta-ujjenakā bhārukacchakā kāsikosalā parantakā māgadhakā sāketakā soraṭṭhakā pāṭheyakā¹ koṭumbaramādhurakā alasandakasmīra-gandhārā tam nagaraṇam vāsāya upagatā nānāvisayino janā navam suvibhattam adosamanavajjam ramaṇiyam tam nagaraṇam passitvā anumānenā jānanti: ‘Cheko vata bho so nagaravaḍḍhakī, yo imassa nagarassa māpetā ’ti.

Evameva kho mahārāja so bhagavā asamo asamasamo appatisamo asadiso atulo asaṅkheyyo appameyyo aparimeyyo amitaguṇo guṇapāramippatto anantadhitī anantatejo anantaviriyo anantabalo buddhabalapāramim gato sasenam māraṇam parājetvā diṭṭhijālam padāletvā avijjam khepetvā vijjam uppādetvā dhammukkam dhārayitvā sabbaññutaṇam pāpuṇitvā nijjita²-vijita-saṅgāmo dhammanagaram māpesi.

Bhagavato kho mahārāja dhammanagaram sīla-pākāraṇam hiri-parikhamñāṇa-dvārakoṭṭhakam viriya-attālakam saddhā-esikam sati-dovārikam paññā-pāsādaṇam puttanta-caccaram abhidhamma-siṅghātakam vinaya-vinicchayam satipatṭhāna-vīthikam. Tassa kho pana mahārāja satipatṭhāna-vīthiyam evarūpā āpaṇā pasāritā honti, seyyathidam: pupphāpaṇam gandhāpaṇam phalāpaṇam agadāpaṇam osadhāpaṇam amatāpaṇam ratanāpaṇam sabbāpaṇan ”ti.

4. “Bhante nāgasena katamam buddhassa bhagavato pupphāpaṇan ”ti?

“Atthi kho pana mahārāja tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammā-sambuddhena ārammaṇavibhattiyo akkhātā, seyyathidam: aniccasāññā dukkhasaññā anattasaññā asubhasaññā ādīnavasaññā pahānasaññā virāga-saññā nirodhasaññā sabbaloke anabhiratasāññā³ sabbasaṅkhāresu anicca-saññā ānāpānasati uddhumātakasaññā vinilakasaññā vipubbakasaññā vicchiddakasaññā vikkhāyitakasaññā vikkhittakasaññā hatavikkhittakasaññā lohitakasaññā puļavakasaññā attīkhasaññā mettāsaññā karuṇāsaññā muditāsaññā upekkhāsaññā marañānussati kāyagatāsatī, imā kho mahārāja buddhena bhagavatā ārammaṇavibhattiyo akkhātā.

¹ soreyyakā pāveyyakā - Ma.

² nijjita - itisaddo Machasam natthi.

³ anabhiratisāññā - Ma.

-- các người đỗ rác hoa, các thợ làm tre, các thợ săn, các kỹ nữ, các vũ nữ, các tớ gái dội nước, các người ở Saka, ở Yavana, ở Cīna, ở Vilāta, ở Ujjenī, ở Bhārukaccha, ở Kāsi, ở Kosala, ở Paranta, ở Magadha, ở Sāketa, ở Soraṭṭha, ở Pāvā, ở Koṭumbara, ở Madhura, ở Alasanda, ở Kasmīra, ở Gandhāra đã đi đến cư ngụ ở thành phố ấy, những người ở các địa phương khác nhau sau khi nhìn thấy thành phố ấy mới mẻ, khéo được bố trí, không khuyết điểm, không bị chê trách, đáng được yêu thích, bằng cách suy luận nhận biết rằng: ‘Này ông bạn, nhà kiến trúc đô thị xây dựng thành phố này quả là thành thạo.’

Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Thế Tôn ấy, là vị không ai sánh bằng, tương đương với bậc không thể sánh bằng, không người đối xứng, không kẻ tương đương, không người so sánh, không thể ước lượng, không thể đo lường, không thể định lượng, có đức hạnh vô lượng, đã đạt đến sự toàn hảo của đức hạnh, có sự can đảm vô biên, có sự vinh quang vô biên, có sự tinh tấn vô biên, có năng lực vô biên, đã đạt đến sự toàn hảo về Phật lực, sau khi đánh bại Ma Vương cùng với đạo binh, sau khi đã phá tung mạng lưới tà kiến, sau khi dẹp bỏ vô minh, sau khi làm cho minh sanh khởi, sau khi nắm giữ ngọn đuốc Chánh Pháp, sau khi đạt được bản thể Toàn Tri, với trận chiến không bị khuất phục, đã được chiến thắng, Ngài đã xây dựng thành phố Giáo Pháp.

Tâu đại vương, thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn có thành lũy là giới, có đường hào là sự hổ thẹn tội lỗi, có cổng thành là trí, có tháp canh là sự tinh tấn, có trụ chống là đức tin, có người gác cổng là niêm, có tòa lâu đài là tuệ, có đường băng ngang là Kinh, có bồn binh là Vi Diệu Pháp, có tòa án là Luật, có đường phố là sự thiết lập niêm. Tâu đại vương, hơn nữa ở đường phố về sự thiết lập niêm của thành phố ấy, có các cửa tiệm với hình thức như vậy khéo là được chứng bày, như là: cửa tiệm bông hoa, cửa tiệm hương liệu, cửa tiệm trái cây, cửa tiệm thuốc giải độc, cửa tiệm thuốc chữa bệnh, cửa tiệm thuốc bất tử, cửa tiệm châm báu, cửa tiệm tổng hợp.”

4. “Thưa ngài Nāgasena, cửa tiệm bông hoa của đức Phật Thế Tôn là cái nào?”

“Tâu đại vương, có các sự phân loại về đối tượng (tham thiền) đã được đức Thế Tôn ấy, vị biết, vị thấy, bậc A-la-hán, Chánh Đẳng Giác, nói đến như là: tưởng về vô thường, tưởng về khổ não, tưởng về vô ngã, tưởng về bất mỹ, tưởng về điều bất lợi, tưởng về sự dứt bỏ, tưởng về ly luyến ái, tưởng về sự tịch diệt, tưởng về sự không hứng thú với mọi thứ ở thế gian, tưởng về vô thường trong tất cả các sự tạo tác, niêm hơi thở vào ra, tưởng về tử thi bị tr匡 sinh, tưởng về tử thi có màu xanh xám, tưởng về tử thi bắt đầu thối rữa, tưởng về tử thi bị thủng nhiều lỗ, tưởng về tử thi bị thú ăn, tưởng về tử thi bị vung vãi, tưởng về tử thi bị hủy hoại và vung vãi, tưởng về tử thi bị đầm máu, tưởng về tử thi bị giòi bọ rút ria, tưởng về bộ xương, tưởng về tâm tử, tưởng về tâm bi, tưởng về tâm hỷ, tưởng về tâm xả, niêm về sự chết, niêm được đặt ở thân. Tâu đại vương, các sự phân loại về đối tượng (tham thiền) này đã được đức Phật Thế Tôn nói đến.

Tattha yo koci jarāmaraṇā muccitukāmo so tesu aññataram ārammanam gaṇhāti, tena ārammanena rāgā vimuccati, dosā vimuccati, mohā vimuccati, mānato vimuccati, diṭṭhitō vimuccati, saṃsāraṇ tarati, taṇhāsotaṇ nivāreti, tividham malam visodheti, sabbakilese upahantvā amalam vīrajaṇ suddham pāṇḍaram ajātiṇ ajaram amaram sukhaṇ sitibhūtaṇ abhayaṇ nagaruttamam nibbānanagaram pavisitvā arahatte cittam vimoceti. Idam vuccati mahārāja ‘bhagavato pupphāpaṇan ’ti.

*‘Kammamūlam gahetvāna āpaṇam upagacchatha,
ārammaṇam kiñcittvāna tato muccatha muttiyā’”ti.*

5. “Bhante nāgasena, katamaṇ buddhassa bhagavato gandhāpaṇan ”ti?

“Atthi kho mahārāja tena bhagavatā sīlavibhattiyo akkhātā, yena sīlagandhena anulittā bhagavato puttā sadevakam lokam sīlagandhena dhūpentī sampadhūpentī, disampī anudisampī anuvātampī paṭivātampī vāyanti ativāyanti, pharitvā tiṭṭhanti. Katamā tā sīlavibhattiyo? Saranāsilam pañcasilam atṭhaṅgasilam dasaṅgasilam pañcuddesapariyāpannam pātimokkhasaṇivarasiṇam. Idam vuccati mahārāja ‘bhagavato gandhāpaṇan ’ti. Bhāsitampetaṇ mahārāja bhagavatā devātidevena:

*‘Na pupphagandho paṭivātameti
na candanam tagaramallikā vā,
satañca gandho paṭivātameti
sabbā disā sappuriso pavāti.¹*

*Candanam tagaram vāpi uppalaṇ atha vassiki,
etesam gandhajātānam sīlagandho anuttaro.*

*Appamatto ayaṇ gandho yāyam tagaracandani²,
yo ca sīlavatanam gandho vāti devesu uttamo””ti.*

6. “Bhante nāgasena, katamaṇ buddhassa bhagavato phalāpaṇan ”ti?

¹ pavāyati - Ma.

² tagaracandam - Ma.

Ở nơi ấy, người nào có ước muôn được thoát khỏi sự già và sự chết, người ấy nắm giữ một đối tượng nào đó trong số đó, rồi nhờ vào đối tượng ấy được thoát khỏi luyến ái, được thoát khỏi sân, được thoát khỏi si, được thoát khỏi ngã mạn, được thoát khỏi (tà) kiến, vượt qua luân hồi, ngăn chặn dòng chảy tham ái, làm trong sạch ba loại vết bẩn, sau khi hủy diệt tất cả phiền não, sau khi đi vào thành phố tối thượng là thành phố Niết Bàn, không vết nhơ, hết bụi bặm, trong sạch, tinh khiết, không sanh, không già, không chết, an lạc, có trạng thái mát lạnh, không có nỗi sợ hãi, rồi làm cho tâm được giải thoát ở phẩm vị A-la-hán. Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘cửa tiệm bông hoa của đức Thế Tôn.’

‘Sau khi nắm lấy tiên vốn là nghiệp (thiện),¹ hãy đi đến cửa tiệm, hãy mua lấy đối tượng, từ đó hãy được tự do ở sự giải thoát.’

5. “Thưa ngài Nāgasena, cửa tiệm hương liệu của đức Phật Thế Tôn là cái nào?”

“Tâu đại vương, có các sự phân loại về giới đã được đức Thế Tôn ấy nói đến. Được thoa bởi hương thơm của giới ấy, các người con trai của đức Thế Tôn tỏa hơi, tràn ngập thế gian luôn cả chư Thiên bằng hương thơm của giới, rồi thổi đến, bao trùm hương chính, hương phụ, gió thuận chiêu, gió nghịch chiêu, sau khi tỏa khắp thì lắng đọng lại. Các sự phân loại về giới ấy là các cái nào? Là giới của sự nương nhờ (tam quy), năm giới, tám điều giới, mười điều giới, giới của sự thu thúc theo giới bốn Pātimokha được bao gồm ở năm phần đọc tụng. Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘cửa tiệm hương liệu của đức Thế Tôn.’ Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:²

*‘Hương thơm của bông hoa không bay ngược chiêu gió,
(hương thơm của) gỗ trầm, gỗ tagara, hoặc hoa nhài cũng không.
Còn hương thơm của những người tốt bay ngược chiêu gió,
bậc thiện nhân tỏa hương (thơm giới hạnh) khắp mọi phương.*

Gỗ trầm, gỗ tagara, hoặc ngay cả hoa sen và hoa nhài, trong số các loại có hương thơm này, hương thơm của giới là vô thượng.

Hương thơm này của gỗ tagara hay gỗ trầm là nhỏ nhoi, còn hương thơm của những người có giới hạnh thổi giữa chư Thiên là tối thượng.’

6. “Thưa ngài Nāgasena, cửa tiệm trái cây của đức Phật Thế Tôn là cái nào?”

¹ Theo Sớ Giải, nghiệp (thiện) ở đây là các thiện pháp đã làm trong sự chứng minh của chư Phật quá khứ (*Milindatīkā*, văn bản mẫu tự Sinhala, trang 413).

² *Dhammapadapāli* - Pháp Cú, các câu 54, 55, 56.

“Phalāni kho mahārāja bhagavatā akkhātāni, seyyathīdaṁ: sotāpatti-phalam sakadāgāmiphalam anāgāmiphalam arahattaphalam suññataphala-samāpatti animittaphalasamāpatti appaṇihitaphalasamāpatti. Tattha yo koci yaṁ phalam icchatī, so kammamūlam datvā patthitaṁ phalam kiñcāti, yadi sotāpattiphalam, yadi sakadāgāmiphalam, yadi anāgāmiphalam, yadi arahattaphalam, yadi suññataphalasamāpattim, yadi animittaphala-samāpattim, yadi appaṇihitaphalasamāpattim.

Yathā mahārāja cassaci purisassa dhuvaphalo ambo bhaveyya, so na tāva tato phalāni pāteti, yāva kayiko¹ na ḡacchati, anuppatte pana kayike mūlam gahetvā evam ācikkhati: ‘Ambho purisa eso kho dhuvaphalo ambo, tato yaṁ icchasi ettakam phalam gaṇhāhi, salāṭukam vā dovilam vā kesikam vā āmam vā pakkaṁ vā ’ti, so tena attanā dinnamūlena yadi salāṭukam icchati salāṭukam gaṇhāti, yadi dovilam icchati dovilam gaṇhāti, yadi kesikam icchati kesikam gaṇhāti, yadi āmakam icchati āmakam gaṇhāti, yadi pakkaṁ icchati pakkaṁ gaṇhāti. Evameva kho mahārāja yo yaṁ phalam icchati so kammamūlam datvā patthitaṁ phalam gaṇhāti, yadi sotāpattiphalam —pe— yadi appaṇihitaphalasamāpattim. Idam vuccati mahārāja ‘bhagavato phalāpaṇan ’ti.

*‘Kammamūlam janā datvā gaṇhanti amatamphalam,
tena te sukhitā honti ye kītā amatamphalan ”ti.*

7. “Bhante nāgasena, katamaṁ buddhassa bhagavato agadāpaṇan ”ti?

“Agadāni kho mahārāja bhagavatā akkhātāni, yehi agadehi so bhagavā sadevakam lokam kilesavisato parimoceti. Katamāni pana tāni agadāni? Yānimāni mahārāja bhagavatā cattāri ariyasaccāni akkhātāni, seyyathīdaṁ: dukkham ariyasaccam, dukkhasamudayo ariyasaccam, dukkhanirodho ariyasaccam, dukkhanirodhagāminīpaṭipadā ariyasaccam. Tattha ye keci aññāpekkhā catusaccaṁ dhammaṁ suṇanti, te jātiyā parimuccanti, jarāya parimuccanti, marañā parimuccanti, soka-parideva-dukkha-domanassupāyāsehi parimuccanti. Idam vuccati mahārāja ‘bhagavato agadāpaṇan ’ti.

*‘Ye keci loke agadā² visānam paṭibāhakā,
dhammāgadasamam natthi etam pivatha bhikkhavo ”ti.*

8. “Bhante nāgasena, katamaṁ buddhassa bhagavato osadhāpaṇan ”ti?

¹ kayikā - Ma, PTS.

² agadā loke - Ma.

“Tâu đại vương, các loại quả đã được đức Thế Tôn ấy nói đến như là: Quả vị Nhập Lưu, quả vị Nhất Lai, quả vị Bất Lai, quả vị A-la-hán, sự thể nhập quả vị không tánh, sự thể nhập quả vị vô tướng, sự thể nhập quả vị vô nguyễn. Ở nơi ấy, người nào ước muốn quả vị nào, người ấy sau khi trao ra tiền vốn là nghiệp (thiện) rồi mua lấy quả vị đã được mong mỏi, nếu là quả vị Nhập Lưu, hay quả vị Nhất Lai, hay quả vị Bất Lai, hay quả vị A-la-hán, hay sự thể nhập quả vị không tánh, hay sự thể nhập quả vị vô tướng, hay sự thể nhập quả vị vô nguyễn.

Tâu đại vương, giống như cây xoài của người đàn ông nào đó là có trái thường xuyên. Cho đến khi nào người mua chưa đi đến, thì người ấy còn chưa làm cho các trái từ trên cây rơi xuống. Trái lại, khi người mua đã đến thì người ấy nhận tiền vốn ở người mua rồi bảo như vậy: ‘Này ông, cây xoài này quả là có trái thường xuyên, ông muốn chừng nào ở cây ấy thì hãy lấy chừng ấy, hoặc còn sống, hoặc còn non, hoặc còn lông tơ, hoặc chưa chín, hoặc đã chín.’ Người ấy, với số tiền vốn đã được trao ra ấy của mình, nếu muốn trái còn sống thì lấy trái còn sống, nếu muốn trái còn non thì lấy trái còn non, nếu muốn trái còn lông tơ thì lấy trái còn lông tơ, nếu muốn trái chưa chín thì lấy trái chưa chín, nếu muốn trái chín thì lấy trái chín. Tâu đại vương, tương tự y như thế người nào ước muốn quả vị nào, thì sau khi trao ra tiền vốn là nghiệp (thiện), người ấy nhận lấy quả vị đã được mong mỏi, nếu là quả vị Nhập Lưu, —(như trên)— hay sự thể nhập quả vị vô nguyễn. Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘cửa tiệm trái cây của đức Thế Tôn.’

“Sau khi trao ra tiền vốn là nghiệp (thiện), rồi cầm lấy trái cây bất tử, những người nào mua trái cây bất tử, do việc ấy những người ấy được an lạc.”

7. “Thưa ngài Nāgasena, cửa tiệm thuốc giải độc của đức Phật Thế Tôn là cái nào?”

“Tâu đại vương, các thuốc giải độc đã được đức Thế Tôn nói đến, với các thuốc giải độc này đức Thế Tôn ấy giúp cho thế gian luôn cả chư Thiên thoát khỏi thuốc độc phiền não. Vậy thì các thuốc giải độc ấy là các loại nào? Tâu đại vương, bốn Chân Lý Cao Thượng này đã được đức Thế Tôn nói đến, như là: Chân Lý Cao Thượng về sự Khổ, Chân Lý Cao Thượng về nguyễn nhân của Khổ, Chân Lý Cao Thượng về sự diệt Khổ, Chân Lý Cao Thượng về sự thực hành theo con đường đưa đến sự diệt Khổ. Tại nơi ấy, những người nào mong muốn trí tuệ lắng nghe Giáo Pháp về bốn Chân Lý, những người ấy được giải thoát khỏi sự sanh, được giải thoát khỏi sự già, được giải thoát khỏi sự chết, được giải thoát khỏi các sầu, bi, khổ, ưu, não. Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘cửa tiệm thuốc giải độc của đức Thế Tôn.’

‘Bất cứ các thuốc giải độc nào ở thế gian đều là những vật đã lùi các chất độc, không có loại nào sánh bằng thuốc giải độc là Giáo Pháp, này các tỳ khưu, các ngươi hãy uống loại này.’

8. “Thưa ngài Nāgasena, cửa tiệm thuốc chữa bệnh của đức Phật Thế Tôn là cái nào?”

“Osadhāni kho mahārāja bhagavatā akkhātāni, yehi osadhehi so bhagavā devamanusse tikičchati, seyyathidam: cattāro satipaṭṭhānā, cattāro sammappadhānā, cattāro iddhipādā, pañcindriyāni, pañca balāni, satta bojjhaṅgā, ariyo atthaṅgiko maggo. Etehi osadhehi bhagavā micchādiṭṭhim vireceti, micchāsankappam vireceti, micchāvācam vireceti, micchākammantam vireceti, micchā-ājīvam vireceti, micchāvāyāmam vireceti, micchāsatīm vireceti, micchāsamādhīm vireceti, lobhavamanam kāreti, dosavamanam kāreti, mohavamanam kāreti, mānavamanam kāreti, diṭṭhivamanam kāreti, vicikicchāvamanam kāreti, uddhaccavamanam kāreti, thinamiddhavamanam kāreti, ahirikānottappavamanam kāreti, sabbakilesavamanam kāreti. Idam vuccati mahārāja ‘bhagavato osadhāpaṇan’ti.

*‘Ye keci osadhā loke vijjanti vividhā bahū,
dhammosadhasamaṇ natthi etam pivatha bhikkhavo.*

*Dhammosadham pivitvāna ajarāmaraṇā siyam,
bhāvayitvā ca passitvā nibbutā upadhikkhaye”ti.*

9. “Bhante nāgasena, katamaṇ buddhassa bhagavato amatāpaṇan ”ti?

“Amataṇi kho mahārāja bhagavatā akkhātam, yena amatena so bhagavā sadevakam lokam abhisiñci, yena amatena abhisittā devamanussā jāti-jarā-vyādhi-marana-soka-parideva-dukkha-domanassupāyāsehi parimuccimsu. Katamam tam amatam? Yadidam kāyagatāsati. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena: ‘Amataṇ te bhikkhave paribhuñjanti ye kāyagatāsatim paribhuñjanti’ti. Idam vuccati mahārāja ‘bhagavato amatāpaṇan’ti.

*‘Byādhitaṇ janataṇ disvā amatāpaṇam pasārayi,
kammaṇa tam kiṇitvāna amatam ādetha bhikkhavo”ti.*

10. “Bhante nāgasena, katamaṇ buddhassa bhagavato ratanāpaṇan ”ti?

“Ratanāni kho mahārāja bhagavatā akkhātāni, yehi ratanehi bhūsitā¹ bhagavato puttā sadevakam lokam viroceni² obhāsentī pabhāsentī, jalanti pajjalanti, uddham adho tiriyam ālokam dassenti. Katamāni tāni ratanāni? Silaratanam samādhiratanaṇ paññāratanaṇ vimuttiratanaṇ vimuttiñāṇa-dassanaratanaṇ paṭisambhidāratanaṇ bojjhaṅgaratanaṇ.

Katamam mahārāja bhagavato silaratanaṇ? Pātimokkhasamvaraśilam indriyasamvaraśilam ājīvapārisuddhisilam paccayasannissitasilam culla-silam majjhimasilam mahāsilam maggasilam phalasilam. Silaratanena kho mahārāja vibhūsitassa puggalassa sadevako loko samārako sabrahmako sassamaṇabrahmaṇī pajā pihayati pattheti.

¹ vibhūsitā - Ma.

² virocanti - Ma.

“Tâu đại vương, các thuốc chữa bệnh đã được đức Thế Tôn nói đến, với các thuốc chữa bệnh này đức Thế Tôn ấy chữa bệnh cho chư Thiên và nhân loại, như là: Bốn sự thiết lập niêm, bốn chánh tinh tấn, bốn nền tảng của thần thông, năm quyền, năm lực, bảy chi phần đưa đến giác ngộ, Thánh Đạo tám chi phân. Với những thuốc chữa bệnh này đức Thế Tôn tẩy sạch tà kiến, tẩy sạch tà tư duy, tẩy sạch tà ngũ, tẩy sạch tà nghiệp, tẩy sạch tà mạng, tẩy sạch tà tinh tấn, tẩy sạch tà niệm, tẩy sạch tà định, làm cho ói ra tham, làm cho ói ra sân, làm cho ói ra si, làm cho ói ra ngã mạn, làm cho ói ra tà kiến, làm cho ói ra hoài nghi, làm cho ói ra phóng dật, làm cho ói ra sự dã dượi buồn ngủ, làm cho ói ra sự không hổ thiện và không ghê sợ (tội lỗi), làm cho ói ra tất cả phiền não. Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘cửa tiệm thuốc chữa bệnh của đức Thế Tôn.’

‘Bất cứ các thuốc chữa bệnh nào được tìm thấy ở thế gian là đa dạng và có nhiều, không có loại nào sánh bằng thuốc chữa bệnh là Giáo Pháp, này các tỳ khưu, các người hãy uống loại này.

Sau khi uống vào thuốc chữa bệnh là Giáo Pháp, thì có thể trở thành không già không chết. Sau khi tu tập và sau khi nhìn thấy, thì được tịch diệt ở sự đoạn tận mầm mống tái sanh.’

9. “Thưa ngài Nāgasena, cửa tiệm thuốc bất tử của đức Phật Thế Tôn là cái nào?”

“Tâu đại vương, thuốc bất tử đã được đức Thế Tôn nói đến, với thuốc bất tử này đức Thế Tôn ấy rưới rắc cho thế gian luôn cả chư Thiên, do đã được rưới rắc với thuốc bất tử này, chư Thiên và nhân loại đã được giải thoát khỏi sanh, già, bệnh, chết, sầu, bi, khổ, ưu, não. Thuốc bất tử ấy là cái nào? Tức là niêm đặt ở thân. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến: ‘Này các tỳ khưu, những người nào thọ hưởng niêm đặt ở thân, những người ấy thọ hưởng sự bất tử.’ Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘cửa tiệm bất tử của đức Thế Tôn.’

‘Sau khi nhìn thấy loài người bị bệnh, Ngài đã bày ra cửa hàng thuốc bất tử. Nay các tỳ khưu, các người hãy mua vật ấy bằng nghiệp (thiện) và hãy nhận lấy thuốc bất tử.’

10. “Thưa ngài Nāgasena, cửa tiệm châu báu của đức Phật Thế Tôn là cái nào?”

“Tâu đại vương, các châu báu đã được đức Thế Tôn nói đến. Được trang điểm với các châu báu này, những người con trai của đức Thế Tôn chiếu sáng, soi sáng, tỏa sáng, rực sáng, phát sáng ở thế gian luôn cả chư Thiên, phô bày ánh sáng ở hướng trên, ở hướng dưới, ở hướng ngang. Các châu báu ấy là các loại nào? Giới báu, định báu, tuệ báu, giải thoát báu, trí tuệ và nhận thức về sự giải thoát báu, các tuệ phân tích báu, các giác chi báu.

Tâu đại vương, giới báu của đức Thế Tôn là cái nào? Giới của sự thu thúc theo giới bốn Pātimokha, giới của sự thu thúc ở các quyền, giới của sự trong sạch về nuôi mạng, giới liên quan đến các vật dụng, giới nhỏ, giới trung, giới lớn, giới của Đạo, giới của Quả. Tâu đại vương, thế gian luôn cả chư Thiên, cùng với Ma Vương, Phạm Thiên, và các dòng dõi Sa-môn, Bà-la-môn đều ước muốn, mong cầu người đã được trang sức với châu báu của giới.

Sīlaratanapiladdho¹ kho mahārāja bhikkhu disampi anudisampi uddhampi adhopi tiriyampi virocati atirocati,² hetṭhato avīciṁ uparito bhavaggam upādāya ethtantare sabbaratanāni atikkamitvā atisayitvā³ aijhottharitvā tiṭṭhati. Evarūpāni kho mahārāja sīlaratanāni bhagavato ratanāpaṇe pasāritāni. Idam vuccati mahārāja ‘bhagavato sīlaratanan’ti.

‘Evarūpāni sīlāni santi buddhassa āpane,
kammaṇa tam kiṇitvāna ratanam vo pilandhathā ’ti.

11. Katamam̄ mahārāja bhagavato samādhiratanam? Savitakkasavicāro samādhi, avitakkavicāramatto samādhi, avitakka-avicāro samādhi, suññato samādhi, animitto samādhi, appaṇihito samādhi. Samādhiratanam̄ kho mahārāja piladdhassa⁴ bhikkhuno ye te kāmavitakkā byāpādavitakkā vihiṁsavitakkā mānuddhacca-dīṭṭhi-vicikicchā kilesavatthūni vividhāni ca kuvitakkāni te sabbe samādhiṁ āsajja vikiranti vidhamanti viddhaṁsanti na sañṭhahanti⁵ na upalippanti.⁶ Yathā mahārāja vāri pokkharapatte vikirati vidhamati viddhaṁsati na sañṭhāti na upalippati. Tam̄ kissa hetu? Parisuddhattā padumassa. Evameva kho mahārāja samādhiratanam̄ piladdhassa bhikkhuno ye te kāmavitakkavyāpādavitakkavihiṁsa-vitakka-mānuddhaccadiṭṭhivicikicchā kilesavatthūni vividhāni ca kuvitakkāni te sabbe samādhiṁ āsajja vikiranti vidhamanti viddhaṁsanti na sañṭhahanti na upalippanti. Tam̄ kissa hetu? Parisuddhattā samādhissa. Idam vuccati mahārāja ‘bhagavato samādhiratanan’ti. Evarūpāni kho mahārāja samādhiratanāni bhagavato ratanāpaṇe pasāritāni.

‘Samādhiratanamālassa kuvitakkā na jāyare,
na ca vikkhipate cittam̄ etaṁ tumhe pilandhathā ’ti.

12. Katamam̄ mahārāja bhagavato paññāratanaṁ? Yāya mahārāja paññāya ariyasāvako ‘idam kusalan’ti yathābhūtam̄ pajānāti, ‘idam akusalan’ti yathābhūtam̄ pajānāti, ‘idam sāvajjam̄ idam anavajjam̄ idam sevitabbam̄ idam na sevitabbam̄ idam hīnam̄ idam pañītam̄ idam kaṇham̄ idam sukkam̄ idam kaṇhasukkasappatībhāgan’ti yathābhūtam̄ pajānāti, ‘idam dukkhan’ti yathābhūtam̄ pajānāti, ‘ayam dukkhasamudayo’ti yathābhūtam̄ pajānāti, ‘ayam dukkhanirodho’ti yathābhūtam̄ pajānāti, ‘ayam dukkhanirodhaṅgāminī patipadā’ti yathābhūtam̄ pajānāti. Idam vuccati mahārāja ‘bhagavato paññāratanan’ti.

‘Paññāratanamālassa na ciraṁ vattate bhavo,
khippam̄ phasseti amataṁ na ca so rocate bhave ’ti.

13. Katamam̄ mahārāja bhagavato vimuttiratanam? Vimutti-ratananti⁷ kho mahārāja arahattam̄ vuccati, arahattam̄ patto kho mahārāja bhikkhu vimuttiratanam̄ piladdho ’ti vuccati.

¹ pilandho - Ma, PTS, Sīmu.

² ativrocati - Ma.

³ abhibhavitvā - Ma.

⁴ pilandhassa - Ma, PTS, Sīmu.

⁵ sañṭhanti - Ma, PTS.

⁶ upalimpati - Ma.

⁷ vimuttiratanam̄ - Ma.

Tâu đại vương, được chung diện với châu báu của giới, vị tỳ khưu chiếu sáng, chiếu chói lọi ở hướng chính, hướng phụ, hướng trên, hướng dưới, hướng ngang. Vị ấy vượt qua, ngự trên, nhấn chìm tất cả các châu ngọc ở trong khoảng giữa, tính từ phía dưới là địa ngục Vô Gián từ phía trên là cõi cao nhất, rồi đứng lại. Tâu đại vương, các giới báu có hình thức như thế được chung bày ở cửa tiệm châu báu của đức Thế Tôn. Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘giới báu của đức Thế Tôn.’

‘Các giới có hình thức như thế hiện diện ở cửa tiệm của đức Phật. Các ngươi hãy mua châu báu ấy bằng nghiệp (thiện), và hãy chung diện.’

11. Tâu đại vương, định báu của đức Thế Tôn là cái nào? Tâu đại vương, định có tầm có tú, định không tầm chỉ có tú, định không tầm không tú, định không tánh, định vô tướng, định vô nguyên. Tâu đại vương, đối với vị tỳ khưu chung diện định báu, các suy nghĩ về (ngũ) dục, các suy nghĩ về oán hận, các suy nghĩ về hãi hại, ngã mạn, phóng dật, tà kiến, hoài nghi, các nền tảng của phiền não, và nhiều loại suy nghĩ xấu xa, tất cả chúng sau khi tiếp cận với định thì phân tán, tiêu tan, tiêu hoại, không trụ lại, không đeo bám. Tâu đại vương, giống như nước ở lá sen thì phân tán, tiêu tan, tiêu hoại, không trụ lại, không đeo bám. Điều ấy có nguyên nhân là gì? Vì tính chất trong sạch của cây sen. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với vị tỳ khưu chung diện định báu, các suy nghĩ về (ngũ) dục, các suy nghĩ về oán hận, các suy nghĩ về hãi hại, ngã mạn, phóng dật, tà kiến, hoài nghi, các nền tảng của phiền não, và nhiều loại suy nghĩ xấu xa, tất cả chúng sau khi tiếp cận với định thì phân tán, tiêu tan, tiêu hoại, không trụ lại, không đeo bám. Điều ấy có nguyên nhân là gì? Vì tính chất trong sạch của định. Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘định báu của đức Thế Tôn.’ Tâu đại vương, các định báu có hình thức như thế được chung bày ở cửa tiệm châu báu của đức Thế Tôn.

‘Đối với vị có tràng hoa là định báu, các suy nghĩ xấu xa không sanh lên, và tâm không bị tán loạn, các ngươi hãy chung diện vật ấy.’

12. Tâu đại vương, tuệ báu của đức Thế Tôn là cái nào? Tâu đại vương, với tuệ nào vị Thánh đệ tử nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘Cái này là thiện,’ nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘Cái này là bất thiện,’ nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘Cái này là có tội, cái này là không có tội, cái này là nên thực hành, cái này là không nên thực hành, cái này là thấp kém, cái này là hảo hạng, cái này là đen, cái này là trắng, cái này có sự lẩn lộn giữa đen và trắng,’ nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘Đây là Khổ,’ nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘Đây là nhân sanh Khổ,’ nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘Đây là sự diệt tận Khổ,’ nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘Đây là sự thực hành đưa đến sự diệt tận Khổ.’ Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘tuệ báu của đức Thế Tôn.’

‘Đối với vị có tràng hoa là tuệ báu, sự hiện hữu không xoay chuyển lâu dài. Vị ấy mau chóng chạm đến Bất Tử, và không thích thú ở sự hiện hữu.’

13. Tâu đại vương, giải thoát báu của đức Thế Tôn là cái nào? Tâu đại vương, ‘giải thoát báu’ được gọi là phẩm vị A-la-hán. Tâu đại vương, vị tỳ khưu đã đạt đến phẩm vị A-la-hán được gọi là ‘chung diện giải thoát báu.’

Yathā mahārāja puriso muttākalāpa-maṇi-kanaka-pavālābharaṇa-patimaṇḍito akalu¹tagara-tālisaka-lohitacandanānulitta-gatto nāga-punnāga²-salāla-campaka-yūthikātimuttaka-pāṭaluppala-vassika-mallikā-vicitto sesajane atikkamitvā virocati atirocati obhāsatī pabhāsatī sampabhāsatī jalati pajjalati abhibhavati ajjhōthtarati mālāgandharatanābharaṇehi. Evameva kho mahārāja arahattamī patto khīṇāsavo vimuttiratanapiladdho upādāyupādāya vimuttānam bhikkhūnam atikkamitvā samatikkamitvā virocati atirocati obhāsatī³ sampabhāsatī jalati pajjalati abhibhavati ajjhōthtarati vimuttiyā. Tañkissa hetu? Aggam mahārāja etañ pilandhanānam sabbapilandhanānam yadidam vimutti-pilandhanānam. Idam vuccati mahārāja bhagavato vimuttiratanan 'ti.

*'Maṇimālādharam gehajano sāmiñ udikkhati,
vimuttiratanamālantu udikkhanti sadevakā 'ti.*

14. Katamam mahārāja bhagavato vimuttiñāṇadassananaratanañ? Paccavekkhanañāṇam mahārāja bhagavato vimuttiñāṇadassananaratanañ 'ti vuccati, yena nāñena ariyasāvako maggaphalanibbānāni pahinakilesāvasiṭhakilese ca paccavekkhati.

*'Yena nāñena bujjhanti ariyā katakiccatam,
tam nāñaratanañ laddhum vāyametha jinorasā 'ti.*

15. Katamam mahārāja bhagavato paṭisambhidāratanañ? Catasso kho mahārāja paṭisambhidāyo atthapaṭisambhidā dhammapaṭisambhidā niruttipaṭisambhidā paṭibhānapaṭisambhidā 'ti. Imehi kho mahārāja catūhi paṭisambhidāratanehi samalañkato bhikkhu yañ yañ parisam upasañkamati, yadi khattiyaparisam yadi brāhmaṇaparisam yadi gahapati-parisam yadi samañaparisam, visārado upasañkamati amāñkubhūto abhīru accchambhi anutrāsī vigatalomahañso parisam upasañkamati. Yathā mahārāja yodho saṅgāmasūro sannaddhapañcāvudho asambhīto⁴ saṅgāmañ otarati 'sace amittā dūre bhavissanti usunā pātayissāmi, tato orato bhavissanti sattiyā paharissāmi, tato orato bhavissanti kanayena paharissāmi, upagatañ santam maṇḍalaggena dvīdhā chindissāmi, kāyūpagatañ churikāya vijjhissāmi 'ti.⁵ Evameva kho mahārāja catupaṭisambhidāratanañāṇito bhikkhu asambhīto parisam upasañkamati 'yo koci mam atthapaṭisambhīde paññham pucchissati, tassa atthena attham kathayissāmi, kārañena kārañam kathayissāmi, hetunā hetum kathayissāmi, nayena nayam kathayissāmi, nissamṣayam karissāmi, vimatīm vivecessāmi, tosayissāmi paññhaveyyākarañena.

¹ agalu - Ma.

² punnāgasāla - Ma, PTS.

³ obhāsatī pabhāsatī - Ma, PTS.

⁴ accchambhīto - Ma, evamī sabbattha.

⁵ vinivijjhissāmi ti - Ma, PTS.

Tâu đại vương, giống như người đàn ông, được trang điểm với đồ trang sức là xâu chuỗi ngọc trai, ngọc ma-ni, vàng, san hô, thân thể được thoa với dầu thơm của các cây *tagara*, *tālīsa*, và trầm hương đỏ, được điểm tô với các loại hoa lim, hoa nguyệt quế, hoa *salāla*, hoa cầy, hoa nhài vàng, hoa *atimuttaka*, hoa voi, hoa sen, hoa nhài trâu, hoa nhài Á-rập, thì vượt trội, chiếu sáng, chói sáng, soi sáng, tỏa sáng, lóe sáng, rực sáng, phát sáng, ngự trị, nhấn chìm những người còn lại bằng các đồ trang sức là vòng hoa, hương thơm, và châu báu. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị đã đạt đến phẩm vị A-la-hán, có lậu hoặc đã cạn kiệt, được chứng diện giải thoát báu, so với các tỳ khưu đã được giải thoát có liên quan điều này điều khác, thì vượt trội, vượt lên, chiếu sáng, chói sáng, soi sáng, lóe sáng, rực sáng, phát sáng, ngự trị, nhấn chìm với sự giải thoát (của bản thân). Điều ấy có nguyên nhân là gì? Tâu đại vương, vật chứng diện này là tối thắng trong số tất cả các vật chứng diện, tức là giải thoát báu. Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘giải thoát báu của đức Thế Tôn.’

‘Người (làm công) trong nhà ngước nhìn người chủ đang mang tràng hoa có ngọc ma-ni, còn thế gian có cả chư Thiên ngước nhìn tràng hoa có giải thoát báu.’

14. Tâu đại vương, trí tuệ và nhận thức về sự giải thoát báu của đức Thế Tôn là cái nào? Tâu đại vương, trí về việc quán xét lại được gọi là ‘trí tuệ và nhận thức về sự giải thoát báu’ của đức Thế Tôn, nhờ vào trí ấy vị Thánh đệ tử quán xét lại Đạo, Quả, Niết Bàn, các phiền não đã dứt bỏ và các phiền não còn sót lại.

‘Nhờ vào trí nào, các bậc Thánh biết rõ trạng thái đã hoàn thành phận sự, hối những người con của đảng Chiến Thắng, hãy tinh tấn để đạt được châu báu trí tuệ ấy.’

15. Tâu đại vương, tuệ phân tích báu của đức Thế Tôn là cái nào? Tâu đại vương, là bốn tuệ phân tích là ‘tuệ phân tích về ý nghĩa, tuệ phân tích về pháp, tuệ phân tích về ngôn từ, tuệ phân tích về phép biện giải.’ Tâu đại vương, được trang điểm với bốn tuệ phân tích báu này, vị tỳ khưu đi đến mỗi một tập thể nào, đâu là tập thể Sát-dế-ly, hay tập thể Bà-la-môn, hay tập thể gia chủ, hay tập thể Sa-môn, đều đi đến với sự tự tin, không có trạng thái hổ thẹn, không nhút nhát, không hãi sợ, không hốt hoảng, đi đến tập thể không bị nỗi da gà. Tâu đại vương, giống như người chiến sĩ, anh hùng của chiến trận, đã vũ trang năm loại vũ khí, không kinh sợ, lao vào chiến trận (nghĩ rằng): ‘Nếu các quân địch ở xa, ta sẽ hạ gục bằng mũi tên, kế đó gần hơn nữa thì ta sẽ đánh bằng cây lao, kế đó gần hơn nữa thì ta sẽ đánh bằng cây thương, với kè đang tiến đến gần thì ta sẽ chém làm hai bằng cây kiếm lưỡi cong, còn kè đã đến sát bên thân thì ta sẽ đâm thủng bằng cây dao.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế vị tỳ khưu được trang sức với bốn tuệ phân tích đi vào tập thể không kinh sợ (nghĩ rằng): ‘Bất cứ người nào hỏi ta câu hỏi về phân tích ý nghĩa, đối với người ấy ta sẽ thuyết giảng về ý nghĩa bằng ý nghĩa, ta sẽ thuyết giảng về lý do bằng lý do, ta sẽ thuyết giảng về nguyên nhân bằng nguyên nhân, ta sẽ thuyết giảng về phương pháp bằng phương pháp, ta sẽ làm cho không còn nghi ngờ, ta sẽ cô lập sự phân vân, ta sẽ làm cho hoan hỷ bằng sự giải thích câu hỏi.’

Yo koci mañ dhammapañisambhide pañham pucchissati, tassa dhammena dhammadam kathayissāmi, amatena amatañ kathayissāmi, asaṅkhatena asaṅkhatam kathayissāmi, nibbānena nibbānam kathayissāmi, suññatāya suññatañ kathayissāmi, animittena animittam kathayissāmi, appanihitena appanihitam kathayissāmi, anejena anejam kathayissāmi, nissamsayañ karissāmi, vimatiñ vivecessāmi, tosayissāmi pañhavyeyyākarañena.

Yo koci mañ niruttipañisambhide pañham pucchissati, tassa niruttiyā niruttiñ kathayissāmi, padena padam kathayissāmi, anupadena anupadam kathayissāmi, akkharena akkharam kathayissāmi, sandhiyā sandhim kathayissāmi, byañjanena byañjanam kathayissāmi, anubyañjanena anubyañjanam kathayissāmi, vaññena vaññam kathayissāmi, sarena saram kathayissāmi, paññattiñ paññattim kathayissāmi, vohārena vohāram kathayissāmi, nissamsayañ karissāmi, vimatiñ vivecessāmi, tosayissāmi pañhaveyyākarañena.

Yo koci mañ pañibhānapañisambhide pañham pucchissati, tassa pañibhānena pañibhānam kathayissāmi, opammena opammam kathayissāmi, lakkhañena lakkhañam kathayissāmi, rasena rasam kathayissāmi, nissamsayañ karissāmi, vimatiñ vivecessāmi, tosayissāmi pañhaveyyākarañenā ’ti. Idam vuccati mahārāja ‘bhagavato pañisambhidāratanan’ ti.

*‘Pañisambhidā kiñitvāna ñāñena phassayeyya yo,
asambhīto anubbiggo atirocati sadevake’ ti.*

16. Katamam mahārāja bhagavato bojjhañgaratanam? Sattime mahārāja bojjhañgā satisambojjhañgo dhammavicasambojjhañgo viriyasambojjhañgo pītisambojjhañgo passaddhisambojjhañgo samādhisambojjhañgo upekhāsambojjhañgo ’ti. Imehi kho mahārāja sattahi sambojjhañgaratanehi patimandito bhikkhu sabbam tamam abhibhuya sadevakañ lokam obhāseti pabhāseti ālokam janeti. Idam vuccati mahārāja ‘bhagavato bojjhañgaratanan’ ti.

*‘Bojjhagaratanamālassa utṭhahanti¹ sadevakā,
kammañ tam kiñitvāna ratanañ vo pilandhathā’”ti.*

17. “Bhante nāgasena katamam buddhassa bhagavato sabbāpañan ”ti?

“Sabbāpañam kho mahārāja bhagavato navañgam buddhavacanam, sārīrikāni pāribhogikāni cetiyāni, saṅgharatanañca. Sabbāpañe mahārāja bhagavatā jātisampatti pasāritā, bhogasampatti pasāritā, āyusampatti pasāritā, ārogyasampatti pasāritā, vaññasampatti pasāritā, paññāsampatti pasāritā, mānusikasampatti pasāritā, dibbasampatti pasāritā, nibbānasampatti pasāritā.

¹ udikkhanti, upaṭṭhanti - katthaci.

Bất cứ người nào hỏi ta câu hỏi về phân tích pháp, đối với người ấy ta sẽ thuyết giảng về pháp bằng pháp, ta sẽ thuyết giảng về Bất Tử bằng Bất Tử, ta sẽ thuyết giảng về không tạo tác bằng không tạo tác, ta sẽ thuyết giảng về Niết Bàn bằng Niết Bàn, ta sẽ thuyết giảng về không tánh bằng không tánh, ta sẽ thuyết giảng về vô tướng bằng vô tướng, ta sẽ thuyết giảng về vô nguyện bằng vô nguyện, ta sẽ thuyết giảng về bất động bằng bất động, ta sẽ làm cho không còn nghi ngờ, ta sẽ cô lập sự phân vân, ta sẽ làm cho hoan hỷ bằng sự giải thích câu hỏi.

Bất cứ người nào hỏi ta câu hỏi về phân tích ngôn từ, đối với người ấy ta sẽ thuyết giảng về ngôn từ bằng ngôn từ, ta sẽ thuyết giảng về đoạn kệ đầu bằng đoạn kệ đầu, ta sẽ thuyết giảng về đoạn kệ kế tiếp bằng đoạn kệ kế tiếp, ta sẽ thuyết giảng về âm từ bằng âm từ, ta sẽ thuyết giảng về nối âm bằng nối âm, ta sẽ thuyết giảng về phụ âm bằng phụ âm, ta sẽ thuyết giảng về âm phụ thuộc bằng âm phụ thuộc, ta sẽ thuyết giảng về hình thức bằng hình thức, ta sẽ thuyết giảng về nguyên âm bằng nguyên âm, ta sẽ thuyết giảng về khái niệm bằng khái niệm, ta sẽ thuyết giảng về tên gọi bằng tên gọi, ta sẽ làm cho không còn nghi ngờ, ta sẽ cô lập sự phân vân, ta sẽ làm cho hoan hỷ bằng sự giải thích câu hỏi.

Bất cứ người nào hỏi ta câu hỏi về phân tích phép biện giải, đối với người ấy ta sẽ thuyết giảng về phép biện giải bằng phép biện giải, ta sẽ thuyết giảng về ví dụ bằng ví dụ, ta sẽ thuyết giảng về tướng trạng bằng tướng trạng, ta sẽ thuyết giảng về phẩm vị bằng phẩm vị, ta sẽ làm cho không còn nghi ngờ, ta sẽ cô lập sự phân vân, ta sẽ làm cho hoan hỷ bằng việc giải thích câu hỏi. Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘các tuệ phân tích báu của đức Thế Tôn.’

‘Sau khi mua các tuệ phân tích, nhờ vào trí vị nào có thể chạm đến, thì (vị ấy) không kinh sợ, không xao động, chói sáng thế gian luôn cả chư Thiên.’

16. Tâu đại vương, giác chi báu của đức Thế Tôn là cái nào? Tâu đại vương, có bảy giác chi này là: ‘Niệm giác chi, trạch pháp giác chi, cẩn giác chi, hỷ giác chi, tịnh giác chi, định giác chi, xả giác chi.’ Tâu đại vương, được trang điểm với bảy giác chi báu này, vị tỳ khưu chế ngự mọi sự tối tăm, soi sáng, tỏa sáng, thế gian luôn cả chư Thiên, và làm sanh lên ánh sáng. Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘giác chi báu của đức Thế Tôn.’

‘Thế gian luôn cả chư Thiên đều đứng dậy (chào) đối với người có tràng hoa là giác chi báu. các người hãy mua châu báu ấy bằng nghiệp (thiện), và hãy chưng diện.”

17. “Thưa ngài Nāgasena, cửa tiệm tổng hợp của đức Phật Thế Tôn là cái nào?”

“Tâu đại vương, cửa tiệm tổng hợp của đức Thế Tôn có lời dạy của đức Phật gồm chín thể loại, các xá-lợi, các vật dụng, các bảo tháp, và Hội Chúng báu. Tâu đại vương, do đức Thế Tôn ở cửa tiệm tổng hợp sự thành tựu về sanh chủng được chưng bày, sự thành tựu về cài đeo chưng bày, sự thành tựu về tuổi thọ được chưng bày, sự thành tựu về sắc đẹp được chưng bày, sự thành tựu về không bệnh được chưng bày, sự thành tựu về sắc đẹp được chưng bày, sự thành tựu về tuệ được chưng bày, sự thành tựu về cõi người được chưng bày, sự thành tựu về cõi trời được chưng bày, sự thành tựu về Niết Bàn được chưng bày.

Tattha ye tam tam sampattiṁ icchanti, te kammamūlam datvā patthita-patthitam sampattiṁ kiñanti. Keci sīlasamādānenā kiñanti, keci uposatha-kammaṇa kiñanti, appamattakenapi kammamūlena upādāyupādāya sampattiyo paṭilabhamti. Yathā mahārāja āpañikassa āpañe tilamuggamāse parittakenapi tañḍulamuggamāsenā appakenapi mūlena upādāyupādāya gañhanti. Evameva kho mahārāja bhagavato sabbāpañe appamattakenapi kammamūlena upādāyupādāya sampattiyo paṭilabhamti. Idam vuccati mahārāja ‘bhagavato sabbāpañan’ ti.

‘Āyu arogatā vaññam saggañ uccākulīnatā,
asañkhatañca amatañ atthi sabbāpañe jine.

Appena bahukenāpi kammamūlena gayhati,
kiñitvā saddhāmūlena samiddhā hotha bhikkhavo’ ti.

18. Bhagavato kho mahārāja dhammanagare evarūpā janā paṭivasantī suttantikā venayikā ābhidhammikā dhammakathikā jātakabhāñakā dīghabhāñakā majjhimabhāñakā samyuttabhāñakā aṅguttarabhāñakā khuddakabhāñakā sīlasampannā samādhisampannā paññāsampannā bojjhaṅgabhāvanāratā vipassakā sadatthamanuyuttā āraññikā rukkhamūlikā abbhokasikā palālapuñjakā sosānikā nesajjikā paṭipannakā phalaṭṭhā sekhā phalasamañgino sotāpannā sakadāgāmino anāgāmino arahanto tevijjā chaṭṭabhiññā iddhimanto paññāya pāramiñ gatā satipaṭṭhā-sammappadhāna-iddhipāda-indriyabala-bojjhaṅga-maggavara-jhāna-vimokkha-rūpārūpa-santasukhasamāpattikusalā, tehi arahantehi ākulam samākulam ākiññam samākiññam nañavana-saravanamiva dhammanagaram ahosi. Bhavatīha:

‘Vitarāgā vītadosā vītamohā anāsavā,
vītatañhā anādānā dhammanagare vasanti te.

Āraññakā dhutadharā jhāyino lūkhacīvarā,
vivekābhīratā dhīrā dhammanagare vasanti te.

Nesajjikā santhatikā atho ’pi ṭhānacarīkamā,
pañskūladharā sabbe dhammanagare vasanti te.

Ticīvaradharā santā cammakhañdacatutthikā,¹
ratā ekāsane viññū dhammanagare vasanti te.

Appicchā nipakā dhīrā appāhārā alolupā,
lābhālābhena santuṭṭhā dhammanagare vasanti te.

¹ catutthakā - Ma, PTS.

Tại nơi ấy, những người nào ước muốn sự thành tựu này hay sự thành tựu nọ, những người ấy sau khi trao ra tiền vốn là nghiệp (thiện) rồi mua lấy sự thành tựu đã được mong mỏi thế này thế nọ. Nhiều người mua bằng sự thọ trì giới, nhiều người mua bằng việc hành trì trai giới, rồi nhận được các sự thành tựu tùy theo từng phần tiền vốn là nghiệp (thiện) ít ỏi. Tâu đại vương, giống như ở cửa tiệm của người chủ tiệm có các loại mè, đậu *mugga*, đậu *māsa*, những người ấy mua gạo, đậu *mugga*, đậu *māsa*, với số lượng chút ít tùy theo từng phần tiền vốn ít ỏi. Tâu đại vương, tương tự y như thế ở cửa tiệm tổng hợp của đức Thế Tôn, những người ấy nhận được các sự thành tựu tùy theo từng phần tiền vốn là nghiệp (thiện) ít ỏi. Tâu đại vương, cái này được gọi là ‘cửa tiệm tổng hợp của đức Thế Tôn.’

Tuổi thọ, sự không bệnh, sắc đẹp, cõi trời, việc có được gia tộc cao sang, và sự không tạo tác, sự Bất Tử là có ở cửa hàng tổng hợp, ở đǎng Chiến Thắng.

Được nhận lấy ít hay nhiều tùy theo phần tiền vốn là nghiệp (thiện). Nay các tỳ khưu, sau khi mua bằng tiền vốn là đức tin, các người hãy được thành tựu.’

18. Tâu đại vương, ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn có những người như thế này sinh sống: Các vị chuyên về Kinh, các vị chuyên về Luật, các vị chuyên về Vi Diệu Pháp, các vị thuyết giảng về Pháp, các vị trì tụng Bốn Sanh, các vị trì tụng Trường Bộ, các vị trì tụng Trung Bộ, các vị trì tụng Tương Ưng, các vị trì tụng Tăng Chi, các vị trì tụng Tiểu Bộ, các vị đầy đủ giới, các vị đầy đủ định, các vị đầy đủ tuệ, các vị thích thú việc tu tập các giác chi, các vị hành minh sát, các vị gắn liền với mục đích của mình, các vị ngụ ở rừng, các vị ngụ ở gốc cây, các vị ngụ ở ngoài trời, các vị ngụ ở đồng rơm, các vị ngụ ở mộ địa, các vị (hành pháp) về oai nghi ngồi (không nằm), các vị đã tiến đến (Đạo), các vị đã trú ở Quả, các vị Hữu Học đã đạt được quả vị, các vị Nhập Lưu, các vị Nhất Lai, các vị Bất Lai, các vị A-la-hán có ba Minh, có sáu Thắng Trí, có thần thông, đã đạt đến sự toàn hảo về tuệ, thiện xảo về sự thiết lập niệm, chánh tinh tấn, nền tảng của thần thông, quyền, lực, giác chi, Đạo, thiện, giải thoát, sắc và vô sắc, về việc thể nhập vào sự tịch tĩnh và an lạc. Thành phố Giáo Pháp đã là đông đúc, đầy đặc, chen chúc, tràn ngập với các vị A-la-hán ấy, tự như rừng sậy hay rừng mía đường. Ở đây có:

‘Các vị có luyến ái đã lìa, có sân đã lìa, có si đã lìa, không còn lậu hoặc, có tham ái đã lìa, không còn chấp thủ, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

Các vị ngụ ở rừng, duy trì pháp từ khước, chứng thiên, có y thô xấu, thỏa thích sự cô độc, sáng suốt, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

Các vị giữ oai nghi ngồi, ngụ chỗ được chỉ định, đứng và đi kinh hành, tất cả đều mang y may bằng vải quăng bỏ, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

Các vị sử dụng ba y, thanh tịnh, có mảnh da thú là vật thứ tư, thích thú việc (thọ thực) một chỗ ngồi, hiểu biết, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

Các vị ít ham muốn, chín chắn, sáng suốt, (thọ) chút ít vật thực, không tham lam, tự biết đủ với việc có hay không có, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

*Jhāyī jhānaratā dhīrā santacittā samāhitā,
ākiñcaññam patthayānā dhammanagare vasanti te.*

*Paṭipannā phalaṭṭhā ca sekhā phalasamañgino,
āsiṁsakā¹ uttamathām dhammanagare vasanti te.*

*Sotāpannā ca vimalā sakadāgāmino ca ye,
anāgāmī ca arahanto dhammanagare vasanti te.*

*Satipaṭṭhānakusalā bojjhaṅgabhāvanāratā,
vippassakā dhammadharā dhammanagare vasanti te.*

*Iddhipādesu kusalā samādhībhāvanāratā,
sammappadhānamanuyuttā dhammanagare vasanti te.*

*Abhiññāpāramippattā pettike gocare ratā,
antalikkhamhi caraṇā dhammanagare vasanti te.*

*Okkhittacakkhū mitabhāṇī guttadvārā susaṇvutā,
sudantā uttame dhamme² dhammanagare vasanti te.*

*Tevijjā chaṭṭabhiññā ca iddhiyā pāramiṁ gatā,
paññāya pāramippattā dhammanagare vasanti te ’ti.*

19. Ye kho mahārāja bhikkhū aparimitaññavavaradharā asaṅgā atuliyaguṇā³ atulayasā atulabalā atulatejā dhammacakkānuppavattakā paññāpāramiṁ gatā, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘dhammasenāpatino ’ti vuccanti.

Ye pana te mahārāja bhikkhū iddhimanto adhigatapaṭisambhidā pattavesārajjā gagancarā durāsadā duppasahā anālambacarā sasāgarā mahidharapāṭhavi-kampakā candasuriya-parimajjakā vikubbañādhiṭ-ṭhānābhinīhārakusalā iddhiyā pāramiṁ gatā, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘purohitā ’ti vuccanti.

Ye pana te mahārāja bhikkhū dhutaṅgamanugatā appicchā santuṭṭhā viññattimanesanajigucchakā piṇḍāya sapadānacārino bhamarā ’va gandhamanughāyitvā pavisanti vivittakānanam kāye ca jivite ca nirapekkhā arahattamanuppattā dhutaṅgaguṇe agganikkhittā, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘akkhadassā ’ti vuccanti.

Ye pana te mahārāja bhikkhū parisuddhā vimalā nikkilesā cutūpapāta-kusalā dibbacakkhumhi pāramiṁ gatā, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘nagarajotakā ’ti vuccanti.

¹ āśisakā - Ma.

² damme - Ma.

³ atulaguṇā - Ma.

Các vị chứng thiên, thích thú với thiên, sáng suốt, có tâm thanh tịnh, được định tĩnh, có sự mong mỏi về cõi thiên Vô Sở Hữu, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

Các vị đã tiến đến (Đạo), đã trú ở Quả, là các bậc Hữu Học, đã đạt được quả vị, là những vị mong mỏi mục đích tối thượng, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

Các vị Nhập Lưu, không vết nhơ, và các vị Nhất Lai, các vị Bất Lai, và các vị A-la-hán, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

Các vị thiện xảo về sự thiết lập niệm, thích thú việc tu tập các Giác chi, các vị hành Minh Sát, có sự ghi nhớ về Giáo Pháp, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

Các vị thiện xảo về các nền tảng của thần thông, thích thú việc tu tập định, gắn bó với chánh tinh tấn, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

Các vị đã đạt đến sự toàn hảo về các Thắng Trí, thích thú với hành xử có tính chất truyền thống, có sự di chuyển ở không trung, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

Các vị có mắt nhìn xuống, nói năng chứng mực, có các giác quan được canh phòng, khéo thu thúc, đã được huấn luyện tốt đẹp ở Giáo Pháp tối thượng, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

Các vị có ba Minh, và sáu Thắng Trí, đã đi đến sự toàn hảo của thần thông, đã đạt được sự toàn hảo về tuệ, các vị ấy sống ở thành phố Giáo Pháp.

19. Tâu đại vương, những vị tỳ khưu nào có sự gìn giữ trí cao quý không đo lường được, không bị ràng buộc, có đức hạnh không thể so sánh, có danh vọng không so sánh được, có năng lực không so sánh được, có vinh quanh không so sánh được, là các vị tiếp tục chuyển vận bánh xe Giáo Pháp, đã đi đến sự toàn hảo về tuệ, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘các tướng quân Chánh Pháp’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào có thần thông, có các tuệ phân tích đã được chứng đạt, có các sự tự tín đã được đạt đến, có sự di chuyển ở không trung, khó sánh bằng, khó khuất phục, di chuyển không cần vật để bám víu, làm rúng động trái đất có biển và núi, có thể vuốt ve mặt trăng và mặt trời, thiện xảo về biến hóa, về sự chú nguyện và phát nguyện, đã đi đến sự toàn hảo về thần thông, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những vị quân sư’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào đã theo đuổi các pháp từ khước, ít ham muốn, tự biết đủ, chán ghét sự yêu cầu và sự tầm cầu sai trái, đi khất thực theo từng nhà, tự như các con ong hút lấy hương hoa rồi đi vào khu rừng cô quạnh, không quan tâm đến thân thể và mạng sống, đã đạt được phẩm vị A-la-hán, đã được xem là tối thắng về đức hạnh của các pháp từ khước, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những vị quan tòa’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào thanh tịnh, không vết nhơ, không còn phiền não, thiện xảo về tử sanh, đã đi đến sự toàn hảo về Thiên nhãn, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những vị thắp sáng thành phố’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Ye pana te mahārāja bhikkhū bahussutā āgatāgamā dhammadharā vinayadharā mātikādharā sithila-dhanita-dīgha-rassa-garuka-lahukakkharaparicchedakusalā navaṅgasāsanadharā, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘dhammarakkhā’ti vuccanti.

Ye pana te mahārāja bhikkhū vinayaññū vinayakovidā nidānapaṭhana-kusalā¹ āpatti-anāpatti-garuka²-satekiccha-atekiccha-vuṭṭhāna-desanā-niggaha-paṭikamma-osāraṇa-nissāraṇa-paṭisāraṇa-kusalā vinaye pāramiṁ gatā, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘rūpadakkhā’ti³ vuccanti.

Ye pana te mahārāja bhikkhū vimuttivara-kusumamālā-baddhā varapvara-mahaggha-setṭha-bhāvamanuppattā bahujana-kantamabhipatthitā, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘pupphāpaṇikā’ti vuccanti.

Ye pana te mahārāja bhikkhū catusaccābhisaṁayapaṭividdhā diṭṭhasaccā viññātasāsanā catusu sāmaññaphalesu tiṇḍavicikicchā paṭiladdha-phalasukhā aññesampi paṭipannānam te phale sañvibhajanti, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘phalāpaṇikā’ti vuccanti.

Ye pana te mahārāja bhikkhū sīlavarasugandhamanulittā⁴ anekavidhabahuguṇadharā kilesamaladuggandhavidhamakā, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘gandhāpaṇikā’ti vuccanti.

Ye pana te mahārāja bhikkhū dhammakāmā piyasamudāhārā abhidhamme abhivinaye ulārapāmojjā araññagatāpi rukkhamūlagatāpi suññāgāragatāpi dhammavararasam pivanti, kāyena vācāya manasā dhammavararasamogālhā adhimattapaṭibhānā dhammesu dhammesanapatipannā ito vā tato vā yattha appicchakathā santuṭhikathā pavivekakathā asaṃsaggakathā viriyārambhakathā sīlakathā samādhikathā paññākathā vimuttikathā vimuttiñāṇadassanakathā vattate,⁵ tattha tattha gantvā tam tam kathārasam pivanti, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘sonḍā pipāsā’ti vuccanti.

Ye pana te mahārāja bhikkhū pubbarattāpararattam jāgariyānuyogam-anuyuttā nisajjatthānacāṇkamehi rattindivam vītināmenti⁶ bhāvanānyogamanuyuttā kilesapaṭibāhanāya sadathapasutā, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘nagaraguttikā’ti vuccanti.

¹ thānāṭṭhānakusalā - Ma.

² garuka-lahuka - Ma, PTS.

³ rūparakkhā - Ma.

⁴ sīlasaṇṇavaragandhamanulittā - Ma.

⁵ vattate - itisaddo Ma, PTS potthakesu natthi.

⁶ atināmenti - PTS.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào nghe nhiều, có Kinh điển được truyền thừa, có sự ghi nhớ về Giáo Pháp, có sự ghi nhớ về Luật, có sự ghi nhớ về các tiêu đề, thiện xảo về việc chia sẻ các âm là không gió hay có gió, dài hay ngắn, nặng hay nhẹ, có sự ghi nhớ về các lời giáo huấn gồm chín thể loại, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những vị bảo vệ Giáo Pháp’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào hiểu biết về Luật, thông thái về Luật, thiện xảo về phần mở đầu và phần đọc tụng, thiện xảo về sự phạm tội, sự không phạm tội, tội nặng có thể chữa trị hay không thể chữa trị, sự thoát tội, sự trình báo tội, sự khiển trách, sự sửa chữa, sự mời vào, sự đuổi ra, sự hòa giải, đã đi đến sự toàn hảo về Luật, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những vị thành thạo về nghi thức’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào được quàng vào tràng hoa gồm các bông hoa cao quý của sự giải thoát, đã đạt được bản thể cao quý, ưu tú, giá trị cao, đứng đầu, được yêu quý và mong mỏi của số đông người, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những người chủ tiệm hoa’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào đã được thấu triệt sự lãnh hội về bốn Sự Thật, đã nhìn thấy Sự Thật, đã nhận thức được Giáo Pháp, đã vượt qua các sự hoài nghi về bốn quả vị Sa-môn, đã đạt được an lạc của quả vị, và chia phần những quả vị ấy cùng với những vị khác cũng đang thực hành, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những người chủ tiệm trái cây’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào được thoa hương thơm tốt đẹp cao quý của giới, mang nhiều đức hạnh đủ các loại, làm tiêu tan mùi thối của phiền não và ô nhiễm, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những người chủ tiệm hương liệu’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào yêu mến Giáo Pháp, có lời nói đáng yêu quý, có sự vui thích tột bậc ở Thắng Pháp, ở Thắng Luật, những vị đi vào rừng, đi đến cội cây, đi đến ngôi nhà trống vắng, uống vào vị nếm cao quý của Giáo Pháp, được thâm nhuần hương vị cao quý của Giáo Pháp bằng thân, bằng khẩu, và bằng ý, có tài biện giải tuyệt vời, đã thực hành sự tâm cầu về Pháp trong số các Pháp, từ nơi này hoặc từ nơi kia, ở nơi nào có sự thuyết giảng về ít ham muốn, thuyết giảng về sự tự hoan hỷ, thuyết giảng về sự tách ly, thuyết giảng về sự không kết giao, thuyết giảng về việc khởi sự tịnh tấn, thuyết giảng về giới, thuyết giảng về định, thuyết giảng về tuệ, thuyết giảng về giải thoát, thuyết giảng về trí tuệ và nhận thức về sự giải thoát, sau khi đi đến nơi này nơi khác và uống vào từng hương vị của cuộc thuyết giảng, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những vị nghiện uống, có sự khao khát’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào đâu đêm và cuối đêm gắn bó với sự rèn luyện về tinh thức, trải qua đêm ngày với việc ngồi, đứng, và đi kinh hành, gắn bó với sự rèn luyện về việc phát triển (thiền), đang đeo đuổi mục đích của mình nhằm xua đuổi các phiền não, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những người canh giữ thành phố’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Ye pana te mahārāja bhikkhū navaṅgam buddhavacanam atthato ca byañjanato ca nayato ca kāranato ca hetuto ca udāharanato ca vācenti anuvācenti bhāsanti anubhāsanti, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘dhammāpañikā’ ti vuccanti.

Ye pana te mahārāja bhikkhū dhammaratanabhogena āgamapariyatti-sutabhogena bhogino dhanino nidditthasarabyañjanalakkhaṇapatiṭvedhā viññū pharaṇā, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘dhammasetṭhino’ ti vuccanti.

Ye pana te mahārāja bhikkhū uṭāradesanāpaṭiṭvedhā paricīṇārammaṇavibhatti-niddesā sikkhāguṇapāramippattā, evarūpā kho mahārāja bhikkhū bhagavato dhammanagare ‘vissutadhammikā’ ti vuccanti.

Evaṁ suvibhattam kho mahārāja bhagavato dhammanagaram, evam sumāpitam, evam suvihitam, evam suparipūritam, evam suvavatthāpitam, evam surakkhitam, evam sugopitam, evam duppasayham paccatthikehi paccāmittehi. Iminā mahārāja kāraṇena iminā hetunā iminā nayena iminā anumānenā ñātabbaṁ ‘atthi so bhagavā’ ti.

*‘Yathāpi nagaram disvā suvibhattam manoramam,
anumānenā jānanti vadḍhakissa mahattanam.*

*Tatheva lokanāthassa disvā dhammapuram varam,
anumānenā jānanti atthi so bhagavā iti.*

*Anumānenā jānanti ummī¹ disvāna sāgare,
yathāyam dissate ummī² mahanto so bhavissati.*

*Tathā buddham sokanudam sabbatthamaparājītam,
taṇhakkhayamanuppattam bhavasamśāramocanam.*

*Anumānenā ñātabbam ummī disvā sadevake,
yathā dhammummivipphāro aggo buddho bhavissati.*

*Anumānenā jānanti disvā accuggataṁ girīṁ,
yathā accuggato eso himavā so bhavissati.*

*Tathā disvā dhammagirīṁ sītībhūtam nirūpadhim,
accuggataṁ bhagavato acalaṁ suppatiṭṭhitam.*

*Anumānenā ñātabbam disvāna dhammapabbatam,
tathā hi so mahāvīro aggo buddho bhavissati.*

*Yathā ’pi gajarājassa padam disvāna mānusā,
anumānenā jānanti mahā eso gajo iti.*

*Tatheva buddhanāgassa padam disvā vibhāvino,
anumānenā jānanti uṭāro so bhavissati.*

*Anumānenā jānanti bhīte disvāna kummige,
migarājassa saddena bhītā ’me kummigā iti.*

¹ ūmīm - Ma.

² ūmi - Ma.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào bảo đọc, bảo đọc theo, giảng giải, lập lại lời dạy của đức Phật gồm chín thể loại về ý nghĩa, về văn tự, về phương pháp, về lý do, về nguyên nhân, và về ví dụ, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những người chủ tiệm Giáo Pháp’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào là những người có của cải, có tài sản, với của cải là châu báu về Giáo Pháp, với của cải là sự học tập và lắng nghe về Kinh điển, có sự thấu triệt về nguyên âm, phụ âm, và đặc điểm đã được diễn đạt, có sự hiểu biết rộng rãi, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những người triệu phú về Giáo Pháp’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, hơn nữa những vị tỳ khưu nào có sự thấu triệt sự thuyết giảng tốt bức, đã quen thuộc với sự phân loại và mô tả đối tượng (của tâm), đã đạt đến sự toàn hảo về đức hạnh của việc học tập, tâu đại vương, những vị tỳ khưu như thế được gọi là ‘những nhà đạo đức nổi tiếng’ ở thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn.

Tâu đại vương, thành phố Giáo Pháp của đức Thế Tôn đã khéo được bố trí như vậy, khéo được xây dựng như vậy, khéo được sắp xếp như vậy, khéo được bồi đắp như vậy, khéo được xác định như vậy, khéo được bảo vệ như vậy, khéo được gìn giữ như vậy, khó bị chế ngự như vậy bởi những kẻ nghịch, những kẻ thù. Tâu đại vương, với lý do này, với nguyên nhân này, với phương pháp này, với sự suy luận này, nên nhận biết rằng: ‘Có đức Thế Tôn ấy.’

‘Cũng giống như sau khi nhìn thấy thành phố khéo được bố trí, làm thích ý, bằng suy luận họ nhận biết sự vĩ đại của nhà kiến trúc.

Y như thế ấy, sau khi nhìn thấy thành phố Giáo Pháp cao quý của đảng Bảo Hộ Thế Gian, bằng suy luận họ biết rằng: ‘Có đức Thế Tôn ấy.’

Sau khi nhìn thấy làn sóng ở biển cả, bằng suy luận họ biết rằng theo như làn sóng này được nhìn thấy thì biển cả sẽ là lớn lao.

Tương tự, đức Phật là bậc xua đi nỗi sầu muộn, không bị đánh bại ở mọi nơi, đã đạt đến sự cạn kiệt của tham ái, có sự thoát khỏi sự luân chuyển trong các cõi.

Sau khi nhìn thấy làn sóng ở thế gian luôn cả chư Thiên, theo như sự lan rộng của làn sóng Giáo Pháp, bằng suy luận có thể biết được đức Phật sẽ là hạng nhất.

Sau khi nhìn thấy ngọn núi vươn cao, theo như cách nó được vươn cao, bằng suy luận họ biết rằng nó sẽ là núi Hi-mã-lạp.

Tương tự, sau khi nhìn thấy ngọn núi Giáo Pháp của đức Thế Tôn có trạng thái mát lạnh, không có mầm mống tái sanh, vươn cao, không dao động, khéo được thiết lập.

Sau khi nhìn thấy ngọn núi Giáo Pháp, bằng suy luận có thể biết được bậc Đại Hùng ấy chính là như thế, đức Phật sẽ là hạng nhất.

Cũng giống như sau khi nhìn thấy bàn chân của con voi chúa, bằng suy luận mọi người biết được rằng: ‘Con voi ấy là to lớn.’

Y như thế ấy, sau khi nhìn thấy dấu chân của đức Phật vĩ đại, bậc có sự thông suốt, bằng suy luận họ biết rằng vị ấy sẽ là tột bức.

Sau khi nhìn thấy những con thú nhỏ bị sợ hãi, bằng suy luận họ biết rằng: ‘Những con thú nhỏ này bị sợ hãi bởi âm thanh của con thú chúa.’

*Tatheva titthiyē disvā vitthate bhītamānase,
anumānenā nātabbaṁ dhammarājena gajītaṁ.*

*Nibbutaṁ pathavīṁ disvā haritapattāṁ mahodikāṁ,
anumānenā jānanti mahāmeghena nibbutaṁ.*

*Tathevimaṁ janam disvā āmoditapamoditaṁ,
anumānenā nātabbaṁ dhammameghena tappitaṁ.*

*Laggam disvā bhusaṁ pañkaṁ kalaladdagataṁ mahiṁ,
anumānenā jānanti vārikkhandho mahā gato.*

*Tathevimaṁ janam disvā rajapañkasamohitaṁ,
vahitaṁ dhammanadiyā vissaṭṭhaṁ dhammasāgare.*

*Dhammāmatagataṁ disvā sadevakamimāṁ mahaṁ,
anumānenā nātabbaṁ dhammakkhandho mahā gato.*

*Anumānenā jānanti ghāyitvā gandhamuttamaṁ,
yathāyaṁ vāyati gandho hessanti pupphitā dumā.*

*Tathevāyaṁ sīlagandho pavāyati sadevake,
anumānenā nātabbaṁ atthi buddho anuttaro 'ti.*

20. Evarūpena kho mahārāja kāraṇasatena kāraṇasahassena hetusatena hetusahassena nayasatena nayasaḥassena opammasatena opammasahassena sakkā buddhabalaṁ upadassayitum. Yathā mahārāja dakkho mālākāro nānāpuppharāsimhā ācariyānusatthiyā paccattapurisakārena vicittamālāguṇarāśiṁ kareyya.

Evameva kho mahārāja so bhagavā vicittapuppharāsi viya anantaguṇo appameyyaguṇo. Ahametarahi jinasāsane mālākāro viya pupphaganthako pubbakānam ācariyānam maggenapi mayhaṁ buddhibalenapi asaṅkheyenapi kāraṇena anumānenā buddhabalaṁ dīpayissāmi. Tvampanettha chandaṁ janehi savaṇayā "ti.

21. “Dukkaram bhante nāgasena aññesam evarūpena kāraṇena anumānenā buddhabalaṁ upadassayitum. Nibbuto 'smi bhante nāgasena tumhākaṁ paramavicittenā pañhaveyyākaraṇenā ”ti.

Anumānapañho paṭhamo.

Y như thế ấy, sau khi nhìn thấy các ngoại đạo bị bôi rối, có tâm sợ hãi, bằng suy luận có thể biết được tiếng rống của đấng Pháp Vương.

Sau khi nhìn thấy trái đất đã được nguội lạnh, đạt được màu xanh, có nhiều nước, bằng suy luận họ biết rằng (trái đất) đã được nguội lạnh nhờ đám mưa lớn.

Y như thế ấy, sau khi nhìn thấy người này được vui mừng, hớn hở, bằng suy luận có thể biết được (người ấy) đã được toại ý bởi cơn mưa Giáo Pháp.

Sau khi nhìn thấy bụi bặm bị kêt dính, bùn lầy, mặt đất trở thành lây lội ẩm thấp, bằng suy luận họ biết rằng có khói nước lớn đã đi đến.

Y như thế ấy, sau khi nhìn thấy người này bị lấm lem bởi bụi bặm và bùn lầy, đã được đưa đến ở dòng sông Giáo Pháp, đã được chuyển đến ở biển cả Giáo Pháp.

Sau khi nhìn thấy quả đất này luôn cả chư Thiên đi đến sự Bất Tử của Giáo Pháp, bằng suy luận có thể biết được có Pháp uẩn vĩ đại đã đi đến.

Sau khi người mùi hương tối thượng, bằng suy luận họ biết rằng là theo như mùi hương này thối đến thì sẽ có những cây đã được trổ hoa.

Y như thế ấy, mùi hương giới đức này thối ở thế gian luôn cả chư Thiên, bằng suy luận có thể biết được là có đức Phật vô thượng.'

20. Tâu đại vương, có thể chỉ cho thấy năng lực của đức Phật bằng một trăm lý do, bằng một ngàn lý do, bằng một trăm nguyên nhân, bằng một ngàn nguyên nhân, bằng một trăm phương pháp, bằng một ngàn phương pháp, bằng một trăm ví dụ, bằng một ngàn ví dụ. Tâu đại vương, giống như người làm tràng hoa khôn khéo, từ đống bông hoa nhiều loại, theo sự chỉ dạy của người thầy, bằng việc làm của cá nhân một người, có thể tạo thành một đống các kiếu tràng hoa nhiều màu sắc.

Tâu đại vương, tương tự y như thế đức Thế Tôn ấy, có đức hạnh vô biên, có đức hạnh vô lượng, ví như đống bông hoa nhiều màu sắc. Giờ đây, ví như người làm tràng hoa, người kết bông hoa trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, cũng bằng đường lối của các vị thầy tiền bối, cũng bằng năng lực ở sự sáng suốt của tôi, tôi sẽ giải thích năng lực của đức Phật bằng cách suy luận bằng nhiều lý lẽ không thể đếm được. Vậy thì trong trường hợp này, đại vương hãy khởi lên ước muốn về việc lắng nghe."

21. "Thưa ngài Nāgasena, thật là việc khó khăn để chỉ cho thấy năng lực của đức Phật bằng sự suy luận bằng lý lẽ có hình thức như vậy đối với những người khác. Thưa ngài Nāgasena, trăm đã được thỏa mãn với việc giải thích câu hỏi một cách vô cùng đa dạng của ngài."

Câu hỏi (giảng bằng sự) suy luận là thứ nhất.

2. DHUTAÑGAPAÑHO

*“Passathāraññake¹ bhikkhū ajjhogālhe dhute guṇe,
puna passati gihī rājā anāgāmiphale ṭhite.*

*Ubho ’pi te viloketvā uppajjī saṃsayo mahā,
bujjheyya ce gihī dhamme dhutaṅgam nipphalam siyā.*

*Paravādivādamathanaṃ nipuṇaṃ piṭakattaye,
handa pucche kathiseṭṭhaṃ so me kañkham viñessatī ”ti.*

1. Atha kho milindo rājā yenāyasmā nāgaseno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṇ nāgasenam abhivādetvā ekamantaṇ nisidi. Ekamantaṇ nisinno kho milindo rājā āyasmantaṇ nāgasenam etadavoca: “Bhante nāgasena atthi koci gihī agāriko kāmabhogī puttadārasambādhasyanam ajjhāvasanto kāsikacandanam paccanubhonto mālāgandhvilepanam dhārayanto jātarūparajataṇ sādiyanto mañimuttākañcanavittamolibaddho, yena santanā paramatthaṇ nibbānaṇ sacchikatan ”ti?

“Na mahārāja ekaññeva satam na dve satāni na tīṇi catupañca satāni na sahassam² na koṭisataṇ na koṭisahassam na koṭisatasahassam, tiṭṭhatu mahārāja dasannaṇ visatiyā satassa sahassassa abhisamayo, katamena te pariyyayena anuyogam dammī ”ti.

“Tvamevetam brūhī ”ti.

“Tena hi te mahārāja kathayissāmi satena vā sahassena vā satasahassena vā kotiyā vā koṭisatena vā koṭisahassena vā koṭisatasahassena vā. Yā kāci navānge buddhavacane sallekhitācārapaṭipatti-dhutaguṇavaraṅga³-nissitā kathā, tā sabbā idha samosarissanti.

Yathā mahārāja ninnunnata-samavisama-thalāthala-desabhāge abhivaṭṭham⁴ udakanā sabbantaṇ tato vinigalitvā mahodadhim sāgaram samosarati. Evameva kho mahārāja sampādake sati yā kāci navānge buddhavacane sallekhitācārapaṭipatti-dhutaguṇavaraṅga⁵-nissitā kathā, tā sabbā idha samosarissanti.

Mayhampettha mahārāja paribyattatāya buddhiyā kāraṇaparidīpanam samosarissati, teneso attho suvibhutto vicitto paripuṇṇo samānito bhavissati.

¹ passatāraññake - Ma, PTS.

² na sahassam na satasahassam - Ma, PTS.

³ dhutavaṇagaguṇa - Ma.

⁴ abhivuṭṭham - Ma;

abhivaṭṭam - PTS.

⁵ dhutaṅgaguṇadhara - Ma.

2. CÂU HỎI VỀ PHÁP TỪ KHƯỚC:

“Đức vua nhìn các vị tỳ khưu sống ở rừng đã được gắn bó với các hạnh từ khước, rồi nhìn lại những người tại gia đã trú ở quả vị Bất Lai.

Sau khi quan sát cả hai hạng ấy, có nỗi nghi hoặc lớn đã khởi lên: ‘Nếu người tại gia có thể giác ngộ Giáo Pháp, thì pháp từ khước là không có kết quả.

Vậy ta nên hỏi vị thuyết giảng hạng nhất, được thông thạo về Tam Tạng, có sự nghiên nát học thuyết của các diễn giả khác, vị ấy sẽ tiêu diệt nỗi nghi ngờ của ta.’

1. Khi ấy, đức vua Milinda đã đi đến gặp đại đức Nāgasena, sau khi đến đã đánh lê đại đức Nāgasena rồi ngồi xuống một bên. Khi đã ngồi xuống một bên, đức vua Milinda đã nói với đại đức Nāgasena điều này: “Thưa ngài Nāgasena, có người tại gia nào, sống ở nhà, trong khi sinh sống có sự thọ hưởng các dục, có việc năm chen chúc với vợ và con, trong khi hưởng thụ vài Kāsi và trầm hương, trong khi đeo tràng hoa, vật thơm, và vật thoa, trong khi ưng thuận vàng và bạc, buộc búi tóc có trang điểm ngọc ma-ni, ngọc trai, và vàng, mà người ấy đã chứng ngộ sự an tịnh, mục đích tối hậu, Niết Bàn, không?”

“Tâu đại vương, không phải chi một trăm, không phải hai trăm, không phải ba bốn năm trăm, không phải một ngàn, không phải một trăm koti,¹ không phải một ngàn koti, không phải một trăm ngàn koti. Tâu đại vương, hãy bỏ qua sự lãnh hội của mười, của hai mươi, của một trăm, của một ngàn (người tại gia), tôi có thể cho đại vương câu trả lời bằng phương thức nào?”

“Chính ngài hãy nói về điều ấy.”

“Tâu đại vương, như thế thì tôi sẽ nói với đại vương về một trăm, hay một ngàn, hay một trăm ngàn, hay một koti, hay một trăm koti, hay một ngàn koti, hay một trăm ngàn koti. Bất cứ lời giảng nào về Phật Pháp gồm chín thể loại được liên quan đến sự thực hành hạnh giảm thiểu và các yếu tố cao quý về hạnh từ khước, tất cả các lời giảng ấy sẽ tập trung lại ở đây.

Tâu đại vương, giống như nước đã được đổ mưa ở các phần đất lõm xuống hoặc nhô lên, bằng phẳng hoặc gồ ghề, đất liền hay không phải đất liền, sau khi rơi xuống từng giọt ở khắp nơi rồi từ đó tập trung lại ở đại dương biển cả. Tâu đại vương, tương tự y như thế khi có người tiếp nhận thì bất cứ lời giảng nào về Phật Pháp gồm chín thể loại được liên quan đến sự thực hành hạnh giảm thiểu và các yếu tố cao quý về hạnh từ khước, tất cả các lời giảng ấy sẽ tập trung lại ở đây.

Tâu đại vương, việc giải nghĩa theo lý lẽ bằng kinh nghiệm và sự sáng suốt của tôi sẽ tập trung lại ở đây, nhờ vậy ý nghĩa ấy sẽ khéo được phân tích, được thêm thắt, được đầy đủ, được gom chung lại.

¹ một koti là mười triệu (ND).

Yathā mahārāja kusalo lekhācariyo anusittho lekhañ osārente attano byattatāya buddhiyā kāraṇaparidīpanena lekhañ paripūreti, evam sā lekhā samattā paripuṇṇā anūnikā bhavissati, evameva mayhampettha paribyattatāya buddhiyā kāraṇaparidīpanam samosarissati, teneso attho suvibhatto vicitto paripuṇṇo parisuddho samānito bhavissati.

2. Nagare mahārāja sāvatthiyā pañcakotimattā ariyasāvakā bhagavato upāsaka-upāsikāyo sattapaññāsasahassāni tīṇisatasahassāni anāgāmiphale patitīhitā, te sabbe 'pi gihiyeva na pabbajitā.

Puna tattheva gaṇḍambamūle yamakapāṭīhāriye vīsatipāṇakotīyo abhisamīṣu. Puna mahārāhulovāde,¹ mahāmaṅgalasuttante, samacittapariyāye, parābhavasuttante, purābhedasuttante, kalahavivādasuttante, cūlabyūhasuttante, mahābyūhasuttante, tuvatākasuttante, sāriputtasuttante gaṇanapathamatitānam devatānam dhammābhīsamayo ahosi.

Nagare rājagahe paññāsasahassāni tīṇisatasahassāni ariyasāvakā bhagavato upāsaka-upāsikāyo. Puna tattheva dhanapālāhatthināgadamanne navutipāṇakotīyo, pārāyaṇasamāgame pāsāṇake cetiye cuddasapāṇakotīyo, puna indasālaguhāyām asitidevatākotīyo, puna bārāṇasiyām isipatane migadāye paṭhame dhammadedesane aṭṭhārasabrahmakoṭīyo aparimāṇā ca devatāyo, puna tāvatiṁsabhavane pañḍukambalasilāyām abhidhammadesanāya asitidevatākotīyo, devorohaṇe saṅkassanagaradvāre lokavivaraṇapāṭīhāriye pasannānam naramarūnam tiṁsakotīyo abhisamīṣu.

Puna sakkesu kapilavathusmiṁ nigrodhārāme buddhavaṁsadesanāya mahāsamayasuttantadesanāya ca gaṇanapathamatitānam devatānam dhammābhīsamayo ahosi. Puna sumanamālākārasamāgame garahadinna-samāgame ānandasetṭhisamāgame jambukājivakasamāgame maṇḍuka-devaputtasamāgame maṭṭakuṇḍalidevaputtasamāgame sulasānagara-sobhinīsamāgame sirimānagarasobhinīsamāgame pesakāradhītusamāgame cūlasubhaddāsamāgame sāketabrāhmaṇassa ālāhanadassanasamāgame sunāparantakasamāgame sakkapaññhasamāgame tirokuḍḍasamāgame ratanasuttasamāgame paccekam caturāśītiyā pāṇasahassānam dhammābhīsamayo ahosi.

¹ cūlārāhulovāde - Ma.

Tâu đại vương, giống như vị thầy ghi chép thiện xảo, đã được chỉ dẫn, trong khi ghi lại bài viết thì hoàn thiện bài viết với việc giải nghĩa theo lý lẽ bằng kinh nghiệm và sự sáng suốt của bản thân, như vậy bài viết ấy sẽ được hoàn thành, được đầy đủ, không thiếu sót. Tương tự y như thế, việc giải nghĩa theo lý lẽ bằng kinh nghiệm và sự sáng suốt của tôi sẽ tập trung lại ở đây, nhờ vậy ý nghĩa ấy sẽ khéo được phân tích, được thêm thắt, được đầy đủ, được gom chung lại.

2. Tâu đại vương, ở thành Sāvatthi, có khoảng năm *koti* (năm mươi triệu) Thánh đệ tử là các cận sự nam và cận sự nữ của đức Thế Tôn, (trong số đó) ba trăm năm mươi bảy ngàn người đã được thiết lập vào quả vị Bất Lai, tất cả những vị ấy đều là người tại gia, họ không phải bậc xuất gia.

Thêm nữa, ở ngay tại nơi ấy, vào lúc (thị hiện) song thông ở gốc cội cây *gaṇḍamba*, có hai mươi *koti* (200.000.000) sinh mạng đã lãnh hội. Thêm nữa, vào lúc (thuyết giảng) *Mahārāhulovāda*, Kinh *Mahāmaṅgala*, bài giảng về tâm bình lặng, Kinh *Parābhava*, Kinh *Purābheda*, Kinh *Kalahavivāda*, Kinh *Cūlabyūha*, Kinh *Mahābyūha*, Kinh *Tuvaṭaka*, Kinh *Sāriputta*, đã có sự lãnh hội Giáo Pháp của chư Thiên với số lượng vượt trội phuơng thức tính đếm.

Ở thành Rājagaha, ba trăm năm mươi ngàn Thánh đệ tử của đức Thế Tôn là các cận sự nam và cận sự nữ. Thêm nữa, ở ngay tại nơi ấy, vào lúc chế ngự con long tượng Dhanapāla có chín mươi *koti* (900.000.000) sinh mạng đã lãnh hội; ở cuộc hội họp về mục đích tối hậu ở điện thờ Pāsāṇaka có mươi bốn *koti* (140.000.000) sinh mạng đã lãnh hội; thêm nữa ở hang động Indasāla có tám mươi *koti* (800.000.000) chư Thiên đã lãnh hội; thêm nữa ở thành Bārāṇasī, Isipatana, nơi vườn nai, vào lúc thuyết giảng Giáo Pháp lần đầu tiên, có mười tám *koti* (180.000.000) Đại Phạm Thiên và vô số chư Thiên đã lãnh hội; thêm nữa ở cõi trời Đạo Lợi, tại tảng đá Pañḍukambala (ngai vàng của đức Trời Đế Thích) vào lúc thuyết giảng về Vi Diệu Pháp, có tám mươi *koti* (800.000.000) chư Thiên đã lãnh hội; vào lúc từ cõi trời trở lại trần gian tại cổng thành Saṅkassa, vào lúc (thị hiện) thần thông mở ra cho thấy thế gian, có ba mươi *koti* (300.000.000) nhân loại và chư Thiên được tịnh tín đã lãnh hội.

Thêm nữa, ở thành Kapilavatthu của dòng họ Sakya, tại tu viện Nigrodha, lúc thuyết giảng về dòng dõi chư Phật và lúc thuyết giảng về Kinh Mahāsamaya, đã có sự lãnh hội Giáo Pháp của chư Thiên với số lượng vượt trội phuơng thức tính đếm. Thêm nữa, ở cuộc gặp gỡ với người làm tràng hoa Sumana, ở cuộc gặp gỡ với Garahadonna, ở cuộc gặp gỡ với nhà triệu phú Ānanda, ở cuộc gặp gỡ với đạo sĩ lão thê Jambuka, ở cuộc gặp gỡ với Thiên tử Maṇḍuka, ở cuộc gặp gỡ với Thiên tử Maṭṭakunḍali, ở cuộc gặp gỡ với Sulasā hoa khôi thành phố, ở cuộc gặp gỡ với Sirimā hoa khôi thành phố, ở cuộc gặp gỡ với người con gái thợ dệt, ở cuộc gặp gỡ với Cūlasubhaddā, ở cuộc gặp gỡ về việc xem xét chõ hỏa táng của người Bà-la-môn xứ Sāketa, ở cuộc gặp gỡ tại Sunāparanta, ở cuộc gặp gỡ về câu hỏi của Thiên Chủ Sakka, ở cuộc gặp gỡ về (bài Kinh) *Tirokuḍḍa*, ở cuộc gặp gỡ về *Ratanasutta* (Kinh Châu Báu), mỗi một lần đã có sự lãnh hội Giáo Pháp của tám mươi bốn ngàn sinh mạng.

3. Yāvatā mahārāja bhagavā loke aṭṭhāsi tāva tīsu maṇḍalesu solasasu mahājanapadesu yattha yattha bhagavā vihāsi, tattha tattha yebhuyyena dve tayo catupañcasataṁ sahassanā satasahassanā devā ca manussā ca santam paramattham nibbānam sacchikariṁsu. Ye te mahārāja devā gihiyeva te, na te pabbajitā. Etāni ceva mahārāja aññāni ca anekāni devatākotisatasahassāni gihī agārikā kāmabhogino santam paramattham nibbānam sacchikariṁsu ”ti.

4. “Yadi bhante nāgasena gihī agārikā kāmabhogino santam paramattham nibbānam sacchikaronti, atha imāni dhutaṅgāni kamattham sādhenti? Tena kāraṇena dhutaṅgāni akiccakarāni honti. Yadi bhante nāgasena vinā mantosadhehi byādhayo vūpasammanti,¹ kiṁ vamana-virecanādinā sarīra-dubbala-karaṇena. Yadi muṭṭhīhi paṭisattuniggaho bhavati, kiṁ asi-satti-sara-dhanu-kodanda-lagula-muggarehi. Yadi gaṇṭhi-kutiṭa-susira-kaṇṭa-latā-sākhā ālambitvā rukkhamabhirūhanam bhavati, kiṁ dīgha-dalha-nisseṇi-pariyesanena? Yadi thanḍilaseyyāya dhātusamatā bhavati, kiṁ sukhasamphassassa mahatimahāsirisayanassa pariyesanena? Yadi ekako sāsaṅka-sabhaya-visama-kantāra-taraṇasamattho bhavati, kiṁ sannaddha-sajja-mahatimahā-sattha-pariyesanena? Yadi nadisaram bāhunā taritum samattho bhavati, kiṁ dhuvasetu-nāvā-pariyesanena? Yadi sakasantakena ghāsacchādanaṁ kātum pahoti, kiṁ parūpasevanā-piyasamullāpa-paccchāpure-dhāvanena? Yadi akhātatalāke udakam labbhati,² kiṁ udapāna-talāka-pokkharaṇī-khaṇanena? Evameva kho bhante nāgasena yadi gihī agārikā kāmabhogino santam paramattham nibbānam sacchikaronti, kiṁ dhutaguṇavarasamādiyanenā ”ti?

5. “Aṭṭhavīsatī kho panime mahārāja dhutaṅgaguṇā yathābhuccaguṇā yehi guṇehi dhutaṅgāni sabbabuddhānam pihayitāni patthitāni. Katame aṭṭhavīsatī? Idha mahārāja dhutaṅgam suddhājivam sukhaphalam anavajjam na paradukkhāpanam abhayam asampilanaṁ ekantavaḍḍhikam aparihāṇiyam amāyam ārakkhā patthitadadam sabbasattadamanam sañvarahitam patirūpam anissitam vippamuttam rāgakkhayam dosakkhayam mohakkhayam mānappahānam kuvitakkacchedanam kañkhāvitaraṇam kosajjaviddhaṁsanam aratippahānam khamanam atulam appamāṇam sabbadukkhakkhayagamanam. Ime kho mahārāja aṭṭhavīsatī dhutaṅgaguṇā yathābhuccaguṇā yehi guṇehi dhutaṅgāni sabbabuddhānam pihayitāni patthitāni.

¹ vūpasamanti - Ma, PTS.

² labhati - Ma, PTS.

3. Tâu đại vương, trong thời gian mà đức Thế Tôn đã ngự ở thế gian, thì trong thời gian ấy, tại mỗi một nơi nào ở trong ba phạm vi thuộc mươi sáu xứ sở lớn mà đức Thế Tôn đã trú ngụ, thì ở tại mỗi một nơi ấy hầu hết đều có hai, ba, bốn, năm trăm, một ngàn, một trăm ngàn chư Thiên và nhân loại đã chứng ngộ sự an tịnh, mục đích tối hậu, Niết Bàn. Tâu đại vương, những vị nào là chư Thiên, những vị ấy cũng chính là người tại gia, họ không phải bậc xuất gia. Tâu đại vương, những người này, và luôn cả nhiều trăm ngàn *koti* (nhiều tỳ) chư Thiên khác nữa đều là người tại gia, sống ở nhà, có sự thọ hưởng các dục, đã chứng ngộ sự an tịnh, mục đích tối hậu, Niết Bàn.”

4. “Thưa ngài Nāgasena, nếu những người tại gia, sống ở nhà, có sự thọ hưởng các dục, chứng ngộ sự an tịnh, mục đích tối hậu, Niết Bàn, thế thì các pháp từ khước phục vụ mục đích gì? Vì lý do ấy, các pháp từ khước là việc làm không thuộc về bốn phận. Thưa ngài Nāgasena, nếu các căn bệnh được lảng dịu không cần chú thuật và được tháo, thì cần gì với việc làm yếu đuối cơ thể bởi sự nôn mửa và xổ ruột, v.v...? Nếu sự trán áp kè thù nghịch là bằng các nắm tay, thì cần gì với gươm, giáo, tên, cung, nỏ, dùi cui, chày vồ? Nếu có được việc leo lên cây sau khi bám vàoẠng cây, khúc cong, lỗ hổng, mầm gai, dây leo, cành cây, thì cần gì với việc tìm kiếm cái thang dài và chắc chắn? Nếu có sự điều hòa tú đại với việc nắm ở nền đất, thì cần gì với việc tẩm cầu giường nằm to lớn khổng lồ rực rỡ, có sự xúc chạm thoải mái? Nếu mỗi một mình có khả năng vượt qua bãi sa mạc có sự nguy hiểm, có sự sợ hãi, không bằng phẳng, thì cần gì với đoàn xe to lớn khổng lồ đã được chuẩn bị, đã được vũ trang? Nếu có khả năng vượt qua sông hồ bằng cánh tay, thì cần gì với việc tìm kiếm cây cầu và thuyền bè vững chắc? Nếu có thể làm ra thức ăn thức mặc bằng vật sở hữu của bản thân, thì cần gì với việc hầu hạ, việc nói lời thương mến, và việc lảng xăng chạy phía trước phía sau những kẻ khác? Nếu nước được lấy ở hồ thiên nhiên, thì cần gì với việc đào giếng nước, ao, hồ? Thưa ngài Nāgasena, tương tự y như thế nếu những người tại gia, sống ở nhà, có sự thọ hưởng các dục, chứng ngộ sự an tịnh, mục đích tối hậu, Niết Bàn, thì cần gì với việc thọ trì cao quý về hạnh từ khước?”

5. “Tâu đại vương, hai mươi tám đức tính này của các pháp từ khước là các đức tính đúng theo bản thể; do những đức tính này, các pháp từ khước được chư Phật ước ao, mong mỏi. Hai mươi tám đức tính nào? Tâu đại vương, ở đây pháp từ khước là sự nuôi mạng trong sạch, có quả an lạc, không có tội lỗi, không gây đau khổ cho người khác, không sợ hãi, không tự hành hạ mình, thuận túy liên quan đến sự tiến triển, không đưa đến hư hoại, không già dỗi, là sự bảo vệ, sự ban cho điều đã được mong mỏi, sự huấn luyện cho tất cả chúng sanh, có sự thu thúc là lợi ích, là sự đúng đắn, không bị lệ thuộc, được thoát ra khỏi, là sự diệt tận luyến ái, diệt tận sân, diệt tận si, dứt bỏ ngã mạn, cắt đứt suy nghĩ xấu xa, vượt khỏi sự nghi hoặc, tiêu diệt sự lười biếng, dứt bỏ sự không ưa thích, sự chịu đựng, không so sánh được, không đo lường được, đưa đến sự diệt tận tất cả khổ đau. Tâu đại vương, hai mươi tám đức tính này của các pháp từ khước là các đức tính đúng theo bản thể; do những đức tính này, các pháp từ khước được chư Phật ước ao, mong mỏi.

Ye kho te mahārāja dhutaguṇe sammā upasevanti te aṭṭhārasahi gunehi samupetā bhavanti. Katamehi aṭṭhārasahi? Cāro¹ tesam suvisuddho hoti, paṭipadā supūritā hoti, kāyikām vācasikām surakkhitām hoti, manosamācāro suvisuddho hoti, viriyam supaggahitām hoti, bhayaṁ vūpasammati, attānuditiṭṭhi byapagatā hoti, āghāto uparato hoti, mettā upatthitā hoti, āhāro pariññāto hoti, sabbasattānam garukato hoti, bhojane mattaññū hoti, jāgariyam anuyutto hoti, aniketo hoti, yattha phāsu tattha vihārī hoti, pāpajegucchī hoti, vivekārāmo hoti, satataṁ appamatto hoti. Ye te mahārāja dhutaguṇe sammā upasevanti, te imehi aṭṭhārasahi gunehi samupetā bhavanti.

6. Dasa ime mahārāja puggalā dhutaguṇārahā. Katame dasa? Saddho hoti hirimā dhitimā akuho atthavasī alolo sikkhākāmo dalhasamādāno anujjhānabahu mettāvihārī. Ime kho mahārāja dasapuggalā dhutaguṇārahā.

7. Ye te mahārāja gihī agārikā kāmabhogino santam paramattham nibbānam sacchikaronti, sabbe te purimāsu jātisu terasatu dhutaguṇesu katūpāsanā katabhūmikammā. Te tattha cārañca paṭipattiñca sodhayitvā ajetarahi gihī 'va santā santam paramattham nibbānam sacchikaronti.

Yathā mahārāja kusalo issattho² antevāsike paṭhamam tāva upāsanā-sālāyam cāpabheda-cāpāropanagahaṇa-muṭṭhipatipīṭhana-aṅgulivināmanapādaṭhapanā-saragahaṇa-sandahana³-ākaḍḍhana-sandhāraṇa-lakkhaniyamana-khipane tiṇapurisaka-chaṇaka⁴-tiṇa-palāla-mattikā-puñjaphalaka-lakkha-vedhe anusikkhāpetvā rañño santike upāsanam ārādhayitvā ājañña-ratha-gaja-turaga⁵-dhanadhañña-hiraññasuvaṇṇa-dāsidāsa-bhariyā-gāmavaram labhati.

Evameva kho mahārāja ye te gihī agārikā kāmabhogino santam paramattham nibbānam sacchikaronti, te sabbe purimāsu jātisu terasatu dhutaguṇesu katūpāsanā katabhūmikammā. Te tattheva cārañca paṭipattiñca sodhayitvā ajetarahi gihiyeva santā santam paramattham nibbānam sacchikaronti. Na mahārāja dhutaguṇesu pubbāsevanam vinā ekissā yeva jātiyā arahattasacchikiriyā hoti, uttamena pana viriyena uttamāya paṭipattiyā tathārūpena ācariyena kalyāṇamittena arahattasacchikiriyā hoti.

¹ ācāro - Ma.
² issāso - Ma.

³ sannahana - Ma.
⁴ chakaṇa - Ma.

⁵ turaṅga - Ma, PTS.

Tâu đại vương, những người nào thực hiện đúng đắn các hạnh từ khước, những người ấy là những người đi đến hội hợp với mười tám đức tính. Với mười tám đức tính nào? Cách cư xử của những vị ấy khéo được thanh tịnh, sự thực hành khéo được đầy đủ, thân khẩu khéo được hộ trì, sự hành xử của ý khéo được thanh tịnh, sự tinh tấn khéo được nắm giữ, sự hãi được lảng xuống, tùy ngã kiến được xa lìa, sự căm hận được đình chỉ, tâm từ được thiết lập, vật thực được nhận biết rõ rệt, được kính trọng đối với tất cả chúng sanh, biết vừa đủ về vật thực, gắn liền với sự tinh thức, không cần chồ ngũ, nơi nào có sự thoái mái thì trú ngụ ở nơi ấy, có sự nhờm góim về điều ác, có sự thích thú nơi thanh vắng, thường xuyên không xao lâng. Tâu đại vương, những người nào thực hiện đúng đắn các hạnh từ khước, những người ấy là những người đi đến hội hợp với mười tám đức tính.

6. Tâu đại vương, mười hạng người này là xứng đáng với hạnh từ khước. Mười hạng nào? Là người có đức tin, có sự hổ thiện (tội lỗi), có sự sáng suốt, không lường gạt, có khả năng đổi với mục đích, không tham, ưa thích sự học tập, có sự thọ trì kiên cố, không có nhiều sự than phiền, có sự an trú tâm từ. Tâu đại vương, mười hạng người này là xứng đáng với hạnh từ khước.

7. Tâu đại vương, những người nào là người tại gia, sống ở nhà, có sự thọ hưởng các dục, chứng ngộ sự an tịnh, mục đích tối hậu, Niết Bàn, tất cả những người ấy trong những kiếp sống trước đây đã thực hành sự huấn luyện, đã thực hành các công việc căn bản trong mười ba hạnh từ khước. Những người ấy, sau khi đã hoàn chỉnh cách cư xử và sự thực hành ở tại nơi ấy, giờ đây hôm nay trong khi còn là người tại gia vẫn chứng ngộ sự an tịnh, mục đích tối hậu, Niết Bàn.

Tâu đại vương, giống như người cung thủ thiện xảo, trước tiên hết bắt những người học trò noi gương tập luyện ở phòng huấn luyện về việc phân loại cây cung, việc nâng lên và nắm giữ cây cung, việc kìm chặt nắm tay, việc cong lại ngón tay, việc đặt để bàn chân, việc nắm lấy mũi tên, việc đặt vào, việc kéo căng ra, việc giữ chặt, việc nhắm vào mục tiêu, việc buông ra, về việc xuyên thủng mục tiêu là hình nhân bằng cỏ, bãi phân thú vật, đống cỏ, đống rơm, đống đất sét, tấm ván, sau khi hoàn thành về thuật bắn cung trong sự hiện diện của đức vua thì được nhận lãnh ân huệ về ngựa thuần chủng, xe kéo, voi, ngựa chiến, tài sản, thóc lúa, vàng khối, vàng ròng, tôi trai, tớ gái, vợ, làng mạc.

Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào là người tại gia, sống ở nhà, có sự thọ hưởng các dục, chứng ngộ sự an tịnh, mục đích tối hậu, Niết Bàn, tất cả những người ấy trong những kiếp sống trước đây đã thực hành sự huấn luyện, đã thực hành các công việc căn bản trong mười ba hạnh từ khước. Những người ấy, sau khi đã hoàn chỉnh cách cư xử và sự thực hành ngay ở tại nơi ấy, giờ đây hôm nay trong khi còn là người tại gia vẫn chứng ngộ an tịnh, mục đích tối hậu, Niết Bàn. Tâu đại vương, không có sự luyện tập trước đây về các hạnh từ khước thì không có được sự chứng ngộ phẩm vị A-la-hán chi trong một kiếp sống, hơn nữa với sự tinh tấn tột bậc, với sự thực hành tột bậc, với người thầy có hình thức như thế, với người bạn tốt lành thì có được sự chứng ngộ phẩm vị A-la-hán.

8. Yathā vā pana mahārāja bhisakko sallakatto ācariyam dhanena vā vattapatiptiyā vā ārādhetvā satthagahaṇa-chedana-lekhana-vedhana-salluddharaṇa-vaṇadhovana-sosana-bhesajjānulimpana-vamana-virecanānuvāsana-kiriyamanusikkhitvā vijjāsu katasikkho katūpāsano katahattho āture upasaṅkamati tikičchāya.

Evameva kho mahārāja ye te gihī agārikā kāmabhogino santam paramattham nibbānam sacchikaronti, te sabbe purimāsu jātisu terasatu dhutaguṇesu katūpāsanā katabhūmikammā. Te tattheva cārañca patipattiñca sodhayitvā ajetarahi gihīyeva santā santam paramattham nibbānam sacchikaronti. Na mahārāja dhutaguṇehi avisuddhānam dhammābhisaṁayo hoti.

Yathā mahārāja udakassa asecanena bijānam avirūhanaṁ hoti. Evameva kho mahārāja dhutaguṇehi avisuddhānam dhammābhisaṁayo na hoti.

Yathā vā pana mahārāja akatakusalānam akatakalyāṇānam sugatigamanam na hoti. Evameva kho mahārāja dhutaguṇehi avisuddhānam dhammābhisaṁayo na hoti.

9. Pañhavisamam mahārāja dhutaguṇam visuddhikāmānam patiṭṭhātthena.

Āposamam mahārāja dhutaguṇam visuddhikāmānam sabbakilesamala-dhovanaṭṭhena.

Tejosamam mahārāja dhutaguṇam visuddhikāmānam sabbakilesavananjjhāpanaṭṭhena.

Vāyosamam mahārāja dhutaguṇam visuddhikāmānam sabbakilesamalarajo-pavāhanaṭṭhena.

Agadasamam mahārāja dhutaguṇam visuddhikāmānam sabbakilesabyādhi-vūpasamaṇaṭṭhena.

Amatasamam mahārāja dhutaguṇam visuddhikāmānam sabbakilesavinasanaṭṭhena.

Khettasamam mahārāja dhutaguṇam visuddhikāmānam sabbasāmañña-guṇasassavirūhaṇaṭṭhena.

Manoharasamam mahārāja dhutaguṇam visuddhikāmānam samsāra-mahaṇava-pāragamaṇaṭṭhena.

Nāvāsamam mahārāja dhutaguṇam visuddhikāmānam samsāra-mahaṇava-pāragamaṇaṭṭhena.

Bhīruttānasamam mahārāja dhutaguṇam visuddhikāmānam jarāmaraṇa-bhītānam assāsakaraṇaṭṭhena.

8. Tâu đại vương, hoặc là giống như người thầy thuốc phẫu thuật sau khi đã làm hài lòng người thầy với tài sản hoặc bằng việc thực hành phận sự, sau khi đã noi theo học tập công việc cầm cây dao, việc cắt, việc rạch, việc xuyên thủng, việc rút ra cây tên, việc rửa vết thương, việc làm khô, việc bôi thuốc, việc áp dụng dầu thơm cho việc nôn mửa và việc xổ ruột, khi đã thực hành việc học tập về các kiến thức, đã thực hành sự huấn luyện, đã thực hành tay nghề, thì đi thăm những người bệnh nhằm việc chữa trị.

Tâu đại vương, tương tự y như thế những người nào là người tại gia, sống ở nhà, có sự thọ hưởng các dục, chứng ngộ sự an tịnh, mục đích tối hậu, Niết Bàn, tất cả những người ấy trong những kiếp sống trước đây đã thực hành sự huấn luyện, đã thực hành các công việc căn bản trong mười ba hạnh từ khước. Những người ấy, sau khi đã hoàn chỉnh cách cư xử và sự thực hành ngay ở tại nơi ấy, giờ đây hôm nay trong khi còn là người tại gia vẫn chứng ngộ an tịnh, mục đích tối hậu, Niết Bàn. Tâu đại vương, không có sự lãnh hội Giáo Pháp đối với những người chưa được hoàn thiện về các hạnh từ khước.

Tâu đại vương, giống như không có sự rưới nước thì không có sự mọc lên của hạt giống. Tâu đại vương, tương tự y như thế không có sự lãnh hội Giáo Pháp đối với những người chưa được hoàn thiện về các hạnh từ khước.

Tâu đại vương, hoặc là giống như không có việc đi đến cảnh giới tốt đẹ đối với những người đã không làm các việc thiện, đã không làm các việc tốt. Tâu đại vương, tương tự y như thế không có sự lãnh hội Giáo Pháp đối với những người chưa được hoàn thiện về các hạnh từ khước.

9. Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, thì hạnh từ khước ví như trái đất theo ý nghĩa nơi nâng đỡ.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như nước theo ý nghĩa rửa sạch tất cả bợn nhơ phiền não.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như ngọn lửa theo ý nghĩa thiêu đốt tất cả cánh rừng phiền não.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như gió theo ý nghĩa thổi đi tất cả bợn nhơ bụi bặm về phiền não.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như thuốc giải độc theo ý nghĩa làm lỏng dịu tất cả tật bệnh về phiền não.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như thuốc bắt từ theo ý nghĩa tiêu diệt tất cả chất độc phiền não.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như thửa ruộng theo ý nghĩa làm mọc lên tất cả mùa màng về Samôn hạnh.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như ngọc như ý theo ý nghĩa ban cho ân huệ về mọi sự thành tựu đã được mong mỏi, ước ao.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như chiếc thuyền theo ý nghĩa đi đến bờ bên kia của đại dương luân hồi.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như chốn nương nhờ cho người bị sợ hãi theo ý nghĩa việc làm an ủi cho những người sợ hãi sự già và sự chết.

Mātusamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ kilesadukkha-patiplitānam̄ anuggāhakaṭṭhena.

Pitusamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ kusalavaddhi-kāmānam̄ sabbasāmaññaguṇajanakaṭṭhena.

Mittasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ sabbasāmaññaguṇa-pariyesana-avisamīvādakaṭṭhena.

Padumasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ sabbakilesa-malehi anupalittaṭṭhena.

Catujātiyavaragandhasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ kilesaduggandha-paṭivinodanaṭṭhena.

Girirājavarasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ atthaloka-dhammavātehi akampiyatṭhena.

Ākāsasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ sabbattha-gahañāpagata-uru-visaṭa-vitthata-mahantaṭṭhena.

Nadīsamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ kilesamala-pavāhanaṭṭhena.

Sudesikasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ jātikantāra-kilesavanagahananittharaṇaṭṭhena.

Mahāsatthavāhasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ sabbabhayasuññakhemaabhayavarapavaraniibbānanagarasampāpanaṭṭhena.

Sumajjitavimalādāsasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ saṅkhārānam̄ sabhāvadassanaṭṭhena.

Phalakasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ sabba¹-kilesa-laguṭa-sara-satti-paṭibāhanaṭṭhena.

Chattasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ kilesavassa-tividhaggi-santāpa²-paṭibāhanaṭṭhena.

Candasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ pihayita-patthitaṭṭhena.

Suriyasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ moha-tama-timira-nāsanatṭhena.

Sāgarasamam̄ mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ anekavidha-sāmaññaguṇa-vararatanuṭṭhānaṭṭhena, aparimitamasāṅkheyayam-appameyyaṭṭhena ca.

¹ sabba - itisaddo Ma, PTS potthakesu natthi.

² santāpātapa - Ma, PTS.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như người mẹ theo ý nghĩa người hỗ trợ cho những người bị áp bức bởi phiền não khổ đau.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như người cha theo ý nghĩa người sanh ra tất cả Sa-môn hạnh cho những người có ước muốn tăng trưởng thiện pháp.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như người bạn theo ý nghĩa không lường gạt trong việc tầm cữu tất cả Sa-môn hạnh.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như loài sen theo ý nghĩa không bị lâm lem bởi mọi phiền não ô nhiễm.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như bốn loại hương thơm cao quý theo ý nghĩa xua đuổi mùi thối của phiền não.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như núi chúa cao quý theo ý nghĩa không bị lay động bởi các ngọn gió của tám pháp thế gian.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như không trung theo ý nghĩa bao la, tỏa ra, rộng, lớn đối với việc bám víu ở mọi nơi đã được tách rời.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như dòng sông theo ý nghĩa chuyển tải các bợn nhớ phiền não.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như người dẫn đường giỏi theo ý nghĩa thoát ra khỏi sa mạc của sự sanh và vùng rậm rạp của khu rừng phiền não.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như người hướng dẫn đoàn xe vĩ đại theo ý nghĩa đạt đến thành phố Niết Bàn cao quý và ưu tú, không sợ hãi, an toàn, và không còn tất cả các sự sợ hãi.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như tấm gương được chùi kỹ lưỡng không vết nhơ theo ý nghĩa nhìn thấy bản thể thật của các hành.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như tấm mộc che theo ý nghĩa ngăn chặn tất cả các cây gậy, mũi tên, gươm đao phiền não.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như chiếc lọng che theo ý nghĩa ngăn chặn cơn mưa phiền não và sức đốt nóng của ngọn lửa gồm ba loại.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như mặt trăng theo ý nghĩa được ước muốn, được mong cầu.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như mặt trời theo ý nghĩa tiêu diệt sự tăm tối của bóng tối si mê.

Tâu đại vương, đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh, hạnh từ khước ví như biển cả theo ý nghĩa nâng cao các viên ngọc quý giá về đức hạnh Sa-môn và theo ý nghĩa không đo lường được, không thể tính toán, không thể ước lượng.

10. Evam̄ kho mahārāja dhutaguṇam̄ visuddhikāmānam̄ bahūpakāram̄ sabbadarathaparijāhanudam̄ aratinudam̄ bhayanudam̄ bhavanudam̄ khilanudam̄ malanudam̄ sokanudam̄ dukkhanudam̄ rāganudam̄ dosanudam̄ mohanudam̄ mānanudam̄ diṭṭhinudam̄ sabbākusalaḍhammanudam̄, yasāvaham̄ hitāvaham̄ sukhāvaham̄, phāsukaram̄ pitikaram̄ yogakkhemakaram̄ anavajjam̄ itṭhasukhavipākam̄ guṇarāśim̄ guṇapuñjam̄ aparimita-appameyyaguṇam̄, varam̄ pavaram̄ aggam̄.

Yathā mahārāja manussā upatthambhavasena bhojanam̄ upasevanti, hitavasanena bhesajjam̄ upasevanti, upakāravasena mittam̄ upasevanti, tāraṇavasena nāvam̄ upasevanti, sugandhavasena mālāgandham̄ upasevanti, abhayavasena bhīruttāṇam̄ upasevanti, patiṭṭhāvasena pathavim̄ upasevanti, sippavasena ācariyam̄ upasevanti, yasavasena rājānaṁ upasevanti, kāmadadavasena maṇiratanam̄ upasevanti. Evameva kho mahārāja sabbasāmaññaguṇadadavasena ariyā dhutaguṇam̄ upasevanti.

11. Yathā vā pana mahārāja udakam̄ bijavirūhanāya, aggi jhāpanāya, āhāro balāharaṇāya, latā bandhanāya, satthaṁ chedanāya, pāniyam̄ pipāsāvinayanāya, nidhi assāsakaraṇāya, nāvā tīrasampāpanāya, bhesajjam̄ byādhivūpasamanāya, yānaṁ sukhagamanāya, bhīruttāṇam̄ bhaya-vinodanāya, rājā ārakkhatthāya, phalakaṁ daṇḍa-leḍḍu-laguṭa-sara-satti-patiṭibāhanāya, ācariyo anusāsanāya, mātā posanāya, ādāso olukanāya, alaṅkāro sobhāya, vattham̄ paṭicchādanāya, nissemi ārohaṇāya, tulā nikkhepanāya,¹ mantam̄ parijapanāya,² āvudham̄ tajjaniyapaṭibāhanāya, padipo andhakāra-vidhamanāya, vāto parilāhanibbāpanāya, sippam̄ vuttinipphādanāya, agadam̄ jīvitarakkhanāya, ākaro ratanuppādāya, ratanam̄ alaṅkārāya, āṇā anatikkamanāya, issariyam̄ vasavattanāya.

¹ tulā visamavikkhepanāya - Ma.

² mantam̄ parijappanāya - Ma.

10. Tâu đại vương, như vậy hạnh từ khước đối với những người có ước muốn về sự thanh tịnh là có nhiều sự giúp đỡ, xua đi mọi sự khó chịu và bức bối, xua đi sự không thích thú, xua đi nỗi sợ hãi, xua đi sự hiện hữu, xua đi sự cứng nhắc (của tâm), xua đi ô nhiễm, xua đi sâu muộn, xua đi khổ đau, xua đi ái luyến, xua đi sân hận, xua đi si mê, xua đi ngã mạn, xua đi tà kiến, xua đi tất cả các pháp bất thiện, đem lại danh tiếng, đem lại lợi ích, đem lại an lạc, tạo sự thoái mái, tạo sự vui vẻ, tạo sự an toàn đối với các trói buộc, không có tội lỗi, có quả thành tựu dễ chịu và an lạc, là khởi đức hạnh, là đống đức hạnh, có đức hạnh vô lường, vô lượng, cao quý, ưu tú, tối thắng.

Tâu đại vương, giống như loài người nhờ cây vật thực vì muốn sự nâng đỡ, nhờ cây thuốc men vì muốn sự lợi ích, nhờ cây bạn bè vì muốn sự giúp đỡ, nhờ cây chiếc thuyền vì muốn sự vượt qua, nhờ cây mùi thơm của tràng hoa vì muốn mùi thơm tốt, nhờ cây chõ ẩn náu đối với sự sợ hãi vì muốn sự không còn sợ hãi, nhờ cây trái đất vì muốn chõ nâng đỡ, nhờ cây người thầy vì muốn nghề nghiệp, nhờ cây đức vua vì muốn danh vọng, nhờ cây ngọc báu ma-ni vì muốn sự ban cho điều ước muốn. Tâu đại vương, tương tự y như thế các bậc Thánh nhờ cây hạnh từ khước vì muốn sự ban phát tất cả đức hạnh của vị Sa-môn.

11. Tâu đại vương, hoặc là giống như nước nhầm việc tăng trưởng của hạt giống, lửa nhầm việc thiêu đốt, thực phẩm nhầm mang lại sức mạnh, dây leo vì sự trói buộc, dao vì việc cắt đứt, nước uống nhầm việc xua đuổi cơn khát, của chôn giấu nhầm sự an tâm, chiếc thuyền nhầm việc đạt đến bờ, thuốc men nhầm làm lắng dịu cơn bệnh, xe cộ nhầm việc đi lại được an lạc, chõ ẩn náu đối với sự sợ hãi nhầm xua đi nỗi sợ hãi, đức vua nhầm mục đích bảo vệ, tấm mộc che nhầm ngăn chặn roi vọt, đất cục, gậy gộc, mũi tên, gươm dao, thầy giáo nhầm việc chỉ dạy, người mẹ nhầm việc nuôi dưỡng, tấm gương nhầm việc nhìn xem, đồ trang sức vì sắc đẹp, vải vóc nhầm việc che đậy, cái thang nhầm việc leo lên, cái cân nhầm loại bỏ, chủ thuật để đọc lầm nhầm, vũ khí nhầm ngăn chặn sự hăm dọa, ngọn đèn nhầm tiêu diệt bóng tối, gió nhầm dập tắt sự nóng nực, nghề nghiệp nhầm thành tựu sự sinh sống, thuốc giải độc nhầm bảo vệ mạng sống, hầm mỏ nhầm sản xuất châu ngọc, châu ngọc nhầm để trang điểm, mệnh lệnh nhầm việc không vượt qua, uy quyền nhầm vận hành mệnh lệnh.

Evameva kho mahārāja dhutaguṇam sāmaññabīja-virūhaṇāya kilesamalajhāpanāya iddhibalāharaṇāya satisaṃvara-nibandhanāya vimativicikicchā-samucchedaṇāya taṇhāpiṇasā-vinayanāya abhisamayassāsakaraṇāya caturogha-nitharaṇāya kilesabyādhi-vūpasamāya nibbānasukha-paṭilābhāya jāti-jarā-byādhi-marāṇa-soka-parideva-dukkha-domanassupāyāsabhaya-vinodanāya sāmaññaguṇa-parirakkhanāya aratikuvitakka-paṭibāhanāya sakalasāmaññathānusāsanāya sabba-sāmaññaguna-posanāya samathavipassanāmaggaphalanibbāna-dassanāya sakalalokathutathomitatmahāsobhākaraṇāya sabbāpāyapidahanāya sāmaññattha-selasikhara-muddhani abhirūhaṇāya vaṇkakuṭilavisamacitta-nikkhepanāya¹ sevitabbāsevitabbadhamme sādhu sajjhāyakaraṇāya sallakilesa²patisattu-tajjanāya avijjandhakāra-vidhamanāya tividhaggi-santāpaparilāha-nibbāpanāya sañhasukhumasanta-samāpatti-nippahādanāya sakalasāmaññaguṇa-parirakkhanāya bojjhangavararatanuppādāya yogijanālāṅkaraṇāya anavajjanipuṇasukhumasantisukhānatikkamanāya sakalasāmañña-ariyadhammasavattanāya. Iti mahārāja imesam guṇānam adhigamāya yadidam ekamekaṇ dхutaguṇam. Evam mahārāja atuliyam dhutaguṇam appameyyam asamam appaṭisamam appaṭibhāgam appaṭisetṭham uttaram setṭham visiṭṭham adhikam āyatam puthulam visaṭam vitthataṁ garukam bhāriyam mahantan ’ti.

12. Yo kho mahārāja puggalo pāpiccho icchāpakato kuhako luddho odariko lābhakāmo yasakāmo kittikāmo ayutto appatto ananuchchaviko anāraho³ appatirūpo dhutaṅgam samādiyati, so dviguṇam daṇḍamāpajjati sabbaguṇaghātamāpajjati diṭṭhadhammikam hīlanaṇam khīlanaṇam garahanam uppāṇḍanaṇam khipanaṇam asambhogam nissāraṇam nicchubhanaṇam pavāhanaṇam pabbājanam paṭilabhati, samparāye ’pi satayojanike avīcimahāniraye unha-kathita-tatta-santatta-accijālāmālake anekavassakoṭisatasahassāni uddhamadho tiriyan pheṇuddehakaṇam samparivattakaṇam paccati, tato muccitvā kisa-pharusa-kālaṅgapaccango sūnuddhumāta-sūcimukhappamāṇa-susiruttamaṇgo⁴ chāto pipāsito visama-bhīma-rūpavaṇṇo bhagga-kaṇṇasoto ummilita-nimilita-nettanayano arugatta-pakkagatto puṭavākiṇṇa-sabbakāyo, vātāmukhe jalāmāno viya aggikkhandho anto jalāmāno pajjalāmāno attāno asaraṇo ārunnarunna-kāruṇīaravaṇam paridevamāno nijjhāmatāṇhiko samaṇamahāpeto hutvā āhiṇḍamāno mahiyā aṭṭassaraṇam karoti.

¹ cittavikkhepanāya - Ma.
² sabbakilesa - Ma, PTS.

³ anaraho - Ma, PTS, evam sabbattha.

⁴ sūnuddhumātasusiruttamaṇgo - Ma, PTS.

Tâu đại vương, tương tự y như thế hạnh từ khước nhằm việc tăng trưởng hạt giống Sa-môn, nhằm việc thiêu đốt bợn nhơ phiền não, nhằm mang lại năng lực của thần thông, nhằm buộc chặt sự thu thúc ở niệm, nhằm cắt đứt sự phân vân và nghi ngờ, nhằm xua đuổi sự khát khao về tham ái, nhằm tạo ra sự an tâm trong việc lãnh hội, nhằm thoát ra khỏi bốn dòng nước lũ, nhằm lắng dịu cơn bệnh phiền não, nhằm đạt được an lạc Niết Bàn, nhằm xua đi nỗi sợ hãi về sanh già bệnh chết sầu bi khổ ưu não, nhằm bảo vệ các đức hạnh của Sa-môn, nhằm ngăn chặn sự không ưa thích và các suy nghĩ xấu xa, nhằm chỉ dạy toàn thể mục đích của đời sống Sa-môn, nhằm nuôi dưỡng tất cả các đức hạnh của đời sống Sa-môn, nhằm việc xem xét về chi tịnh, minh sát, Đạo, Quả, và Niết Bàn, nhằm tạo ra vẻ đẹp lớn lao vĩ đại đã được tán dương, khen ngợi bởi toàn thể thế gian, nhằm đóng lại tất cả đọa xứ, nhằm leo lên đỉnh chóp núi đá của mục đích đời sống Sa-môn, nhằm loại bỏ tâm cong, quẹo, sai trái, nhằm làm cho việc học tập tốt đẹp về các pháp nên thân cận và không nên thân cận, nhằm hăm dọa kẻ thù là mũi tên phiền não, nhằm tiêu diệt bóng tối vô minh, nhằm dập tắt sự đốt nóng và sự nóng nực của ngọn lửa gồm ba loại, nhằm thành tựu sự chứng đạt sự an tịnh tinh vi và tế nhị, nhằm bảo vệ đức hạnh của toàn bộ đời sống Sa-môn, nhằm sản xuất châu ngọc quý giá là các chi phần đưa đến giác ngộ, nhằm để trang điểm người hành giả, nhằm việc không vượt qua sự an lạc của trạng thái an tịnh không tội lỗi, khôn khéo, tế nhị, nhằm vận hành uy lực của Thánh pháp ở toàn bộ đời sống Sa-môn. Tâu đại vương, như vậy mỗi một hạnh từ khước là nhằm đưa đến sự chứng đạt các đức hạnh này. Tâu đại vương, như vậy ‘hạnh từ khước là không thể so sánh, không thể đo lường, không sánh bằng được, không vật tương đương, không vật đối chiếu, không vật trội hơn, là vô thượng, hàng đầu, đặc biệt, vượt trội, trải dài, bao la, tỏa ra, vươn rộng, quan trọng, nghiêm trọng, vĩ đại.’

12. Tâu đại vương, cá nhân nào có ước muỗn xấu xa, bị thúc đẩy bởi ước muỗn, gian xảo, tham lam, quan tâm đến bao tử, mong muỗn lợi lộc, mong muỗn danh vọng, mong muỗn tiếng tăm, không thích hợp, không đạt yêu cầu, không thích đáng, không xứng đáng, không phù hợp mà thọ trì hạnh từ khước, kẻ ấy gánh chịu hai lần hình phạt, gánh chịu sự phá hại tất cả các đức hạnh, trong thời hiện tại nhận lấy sự khinh bỉ, khinh miệt, chê trách, chê nhạo, giễu cợt, sự không thọ hưởng chung, sự xua đuổi, sự tống khứ, sự đưa đẩy, sự trực xuất, thậm chí ở thời vị lai kẻ ấy, trong nhiều trăm ngàn *koti* (nhiều tỷ) năm, bị nung nấu quay tròn lẩn lộn với bọt nước ở bề mặt, ở hướng trên, ở hướng dưới, ở hướng ngang, trong quầng lưỡi lửa nóng bỏng, sôi sục, cháy nóng, cháy rực ở đại địa ngục vô gián rộng một trăm do-tuần, sau khi được thoát ra khỏi nơi ấy, thì có cơ thể và tứ chi gầy ốm, thô kệch, đen đúa, cái đầu bị sưng, phồng lên, có lỗ thủng với vô số muỗi bám, bị đói, bị khát, có hình thể dáng vóc không đồng đều, khủng khiếp, có lỗ tai bị tơi tả, có tròng con mắt mở ra nhắm lại, có cơ thể bị thương tích, cơ thể bị thối rữa, toàn bộ thân thể lúc nhúc giờ bọ, có ngọn lửa đang đốt cháy đang phát cháy ở bên trong, tự như đang đốt cháy ở đầu ngọn gió, không sự bảo vệ, không sự nương nhờ, đang than vãn tiếng khóc tiê, nức nở, bi thương, sau khi trở thành hạng ngạ quỷ to lớn có hình dáng Sa-môn luôn bị dǎn vặt bởi sự khao khát, đi lang thang ở trái đất, có giọng kêu gào thảm thiết.

Yathā mahārāja koci ayutto appatto ananucchaviko anāraho appatirūpo hīno kujātiko khattiyābhisekena abhisīñcati, so labhati hatthacchedam pādacchedam hatthapādachedam kaññacchedam nāsacchedam kaññanāsacchedam bilaṅgathālikam saṅkhamuṇḍikam rāhumukham jotiṁālikam hatthapajjotikam erakavattikam cirakavāsikam eṇeyyakam balisamaṇsikam kahāpaṇakam khārāpatacchikam palighaparivattikam palālapīthakam, tattena telena osiñcanam, sunakhehi khādāpanam, jīvasūlāropanam, asinā sīsacchedam, anekavihitampi kammakaranam anubhavati. Kīm̄kāraṇā? Ayutto appatto ananucchaviko anāraho appatirūpo hīno kujātiko mahante issariye ṭhāne attānam ṭhapesi, velam ghātesi. Evameva kho mahārāja yo koci puggalo pāpiccho —pe— mahiyā attassaram karoti.

13. Yo pana mahārāja puggalo yutto patto anucchaviko araho patirūpo appiccho santuṭṭho pavivitto asaṃsaṭṭho āraddhviriyo pahitatto asaṭṭho amāyo na odariko na lābhakāmo na yasakāmo na kittikāmo saddho saddhāpabbajito jarāmaraṇā muccitukāmo ‘sāsanam paggañhissāmī ’ti dhutaguṇam samādiyati, so diguṇam pūjām arahati, devānañca manussānañca¹ piyo hoti manāpo pihayito patthito, jātisumana-mallikādīnam viya puppham nahātānulittassa, jighacchitassa viya pañītabhojanam, pipāsitassa viya sītalā-vimala-surabhi-pānīyam, visagatassa viya osadhavaram, sīghagamanakāmassa viya ājaññaratha-varuttamam, atthakāmassa viya manoharamaṇiratanam, abhisīñcitu-kāmassa viya pañḍara-vimala-setacchattam, dhammadkāmassa viya arahattaphalādhigamamanuttaram. Tassa cattāro satipāṭṭhānā bhāvanā pāripūram² gacchanti, cattāro sammappadhānā cattāro idhipādā pañcindriyāni pañcabalāni sattabojjhāṅgā ariyo atṭhaṅgiko maggo bhāvanā pāripūram gacchanti, samathavipassanā adhigacchati, adhigamapāṭipatti pariṇamatī, cattāri sāmaññaphalāni catasso paṭisambhidā tisso vijjā chalabhiññā kevalo ca samaṇadhammo sabbe tassādheyyā honti. Vimuttipañḍaravimalasetacchattena abhisīñcati.

¹ manussānañca - itisaddo Machasam na dissate.

² bhāvanāpāripūriṃ - Ma, PTS.

Tâu đại vương, giống như người nào đó không thích hợp, không đạt yêu cầu, không thích đáng, không xứng đáng, không phù hợp, kém cỏi, có dòng dõi xấu xa mà phong vương với lễ đăng quang của dòng Sát-đế-ly, kẻ ấy nhận chịu việc bị chặt bàn tay, chặt bàn chân, chặt bàn tay và bàn chân, cắt tai, xéo mũi, cắt tai và xéo mũi, (nhúng vào) hũ giấm chua, cạo đầu bôi vôi, đốt lửa ở miệng, thiêu sống, đốt cháy ở bàn tay, lột da thành sợi, mặc y phục vỏ cây, kéo căng thân người ở trên đất, xiên da thịt bằng lưỡi câu, khoét thịt thành đồng tiền, chà xát với chất kiêm, quay tròn ở trên thập tự giá, ngồi ở ghế rơm, ruồi bắn đầu sôi, cho những con chó gặm, đặt trên giáo nhọn, chặt đầu bằng gươm, gánh chịu việc làm của nghiệp theo nhiều cách. Vì lý do gì? Kẻ không thích hợp, không đạt yêu cầu, không thích đáng, không xứng đáng, không phù hợp, kém cỏi, có dòng dõi xấu xa, đã đặt bản thân vào địa vị vương quyền to lớn, đã thủ tiêu ranh giới. Tâu đại vương, tương tự y như thế cá nhân nào có ước muốn xấu xa, —(như trên)— ở trái đất, có giọng kêu gào thảm thiết.

13. Tâu đại vương, tuy nhiên cá nhân nào thích hợp, đạt yêu cầu, thích đáng, xứng đáng, phù hợp, ít ham muỗn, tự biết đủ, sống tách ly, không giao du, có sự nỗ lực tinh tấn, có bản tính cương quyết, không gian trá, không xảo quyệt, không quan tâm đến bao tử, không mong muốn lợi lộc, không mong muốn danh vọng, không mong muốn tiếng tăm, có đức tin, xuất gia vì đức tin, mong muốn thoát khỏi già chết, (nghĩ rằng): 'Ta sẽ hiểu được Giáo Pháp' rồi thọ trì hạnh từ khước, vì ấy xứng đáng sự cúng dường gấp hai lần, đối với chư Thiên và loài người là vị được yêu mến, được ưa thích, được ước muỗn, được mong cầu, như là bông hoa của các loài hoa nhài trâu, nhài Á-rập, v.v... đối với người đã được tắm đã được thoa dầu, như là thức ăn hảo hạng đối với người bị thèm ăn, như là nước uống mát sạch thơm tho đối với người bị khát, như là được thảo cao quý đối với người bị nhiễm độc, như là cỗ xe ngựa thuần chủng cao quý tối thượng đối với người mong muốn đi nhanh, như là ngọc quý ma-ni như ý đối với người có ước muốn về mục đích, như là chiếc lọng trắng trong sạch không bợn nhơ đối với người có ước muốn được phong vương, như là sự chứng đắc vô thượng của quả vị A-la-hán đối với người có ước muỗn về Giáo Pháp. Đối với vị ấy, bốn sự thiết lập niệm nhờ vào sự tu tập đi đến tròn đú; bốn chánh cần, bốn nền tảng của thần thông, năm quyền, năm lực, bảy chi phần đưa đến giác ngộ, Thánh đạo tám chi phần nhờ vào sự tu tập đi đến tròn đú, chứng đắc chi tịnh và minh sát, hoàn thiện sự thực hành của sự chứng đắc; bốn quả báu của đời sống Sa-môn, bốn tuệ phân tích, ba Minh, sáu Thắng Trí, và toàn bộ pháp Sa-môn, tất cả là thuộc về vị ấy. Vì ấy được phong vương với chiếc lọng trắng trong sạch không bợn nhơ của sự giải thoát.

Yathā mahārāja rañño khattiyassa abhijātakulakulīnassa khattiyābhisekena abhisittassa paricaranti sarañtha-negama-jānapada-bhaṭa-balatthā,¹ atṭhatiṁsā ca rājaparisā naṭa-naccakā mukha-maṅgalikā sothivācakā samaṇabrahmaṇasabbapāsañḍagaṇā abhigacchanti, yaṁ kiñci pathaviyā paṭṭana-ratanākara-nagara-suṅkaṭhāna-verajjaka-chejja-janānusāsanam sabbattha sāmiko bhavati. Evameva kho mahārāja yo koci puggalo yutto patto —pe— vimuttipañḍaravimalasetacchattena abhisinčati.

14. Terasime mahārāja dhutaṅgāni yehi suddhikato nibbānamahā-samuddam pavisitvā buhuvidhadhammakilāmabhikilati, rūpārūpa-atthasamāpattiyo valañjeti, iddhividham dibbasotadhātum paracitta-vijānanam pubbenivāsānussatim dibbacakkhum sabbāsavakkhayañca pāpuñāti. Katame terasa? Pañsukūlikāṅgam tecīvarikaṅgam pindapātikāṅgam sapadānacārikaṅgam ekāsanikaṅgam pattapiñḍikaṅgam khalupacchābhattikaṅgam āraññakaṅgam rukkhamūlikāṅgam abbhokāsikaṅgam sosānikaṅgam yathāsanthatikaṅgam nesajjikaṅgam. Imehi kho mahārāja terasahi dhutaguṇehi pubbe āsevitehi nisevitehi ciṇñehi pariciṇñehi caritehi upacaritehi paripūritehi kevalam sāmaññam paṭilabhati, tassādheyyā honti kevalā santā sukhā samāpattiyo.

Yathā mahārāja sadhano nāviko paṭṭane suṭṭhukatasuñko mahāsamuddam pavisitvā vāṅgam takkolam cīnam sovīram suraṭṭham alasandam kolapaṭṭam suvaṇṇabhūmiṁ gacchatī aññampi yaṁ kiñci nāvāsañcaraṇam. Evameva kho mahārāja imehi terasahi dhutaguṇehi pubbe āsevitehi nisevitehi ciṇñehi pariciṇñehi caritehi upacaritehi paripūritehi kevalam sāmaññam paṭilabhati, tassādheyyā honti kevalā santā sukhā samāpattiyo.

Yathā mahārāja kassako paṭhamam khettadosam tiṇa-kaṭṭha-pāsāṇam apanetvā kasitvā vapitvā sammā udakam pavesetvā rakkhitvā gopetvā lavaṇa-maddanena bahudhaññako hoti, tassādheyyā bhavanti ye keci adhanā kapañā daļiddā duggatajanā. Evameva kho mahārāja imehi terasahi dhutaguṇehi pubbe āsevitehi nisevitehi —pe— kevalā santā sukhā samāpattiyo.

¹ bhaṭabalā - Ma.

Tâu đại vương, giống như đối với vị vua dòng Sát-đế-ly, sanh ra ở nơi quý phái, có dòng dõi gia tộc, đã được phong vương với lề đăng quang của dòng Sát-đế-ly, thì có các thị dân, dân chúng, nhân công, binh lính thuộc vương quốc phục tùng, và ba mươi tám toán tùy tùng của đức vua, các kỵ sĩ và vũ công, những người tiên đoán điềm lành, những người nói lời chúc tụng, các Sa-môn, Bà-la-môn, tất cả các nhóm người ngoại đạo tìm đến; bất cứ việc gì ở trái đất như là bến tàu, hầm mỏ châu báu, thành phố, trạm thuế, các người khác xứ, việc xử chật, việc xử chém, việc chỉ thị dân chúng, vị vua ấy trở thành người chủ ở tất cả các nơi. Tâu đại vương, tương tự y như thế cá nhân nào thích hợp, đạt yêu cầu, —(như trên)— được phong vương với chiếc lọng trắng trong sạch không bợn nhơ của sự giải thoát.

14. Tâu đại vương, đây là mươi ba pháp từ khước, được làm trong sạch với các pháp này, (vị tỳ khưu) tiến vào đại dương Niết Bàn, tiêu khiển trò tiêu khiển của Giáo Pháp có nhiều loại, rồi tiến đến tám sự chứng đạt của sắc giới và vô sắc giới, đạt được nhiều loại thân thông, Thiên nhĩ giới, nhận biết tâm của người khác, nhớ lại các kiếp sống quá khứ, Thiên nhãn, và sự diệt tận tất cả các lậu hoặc. Mười ba pháp nào? Pháp của vị chỉ mặc y may bằng vải bị quăng bỏ, pháp của vị chỉ sử dụng ba y, pháp của vị chuyên đi khất thực, pháp của vị đi khất thực tuần tự theo từng nhà, pháp của vị chỉ một chỗ ngồi (khi thọ thực), pháp của vị thọ thực trong bình bát, pháp của vị không ăn vật thực dâng sau, pháp của vị ngũ ở rừng, pháp của vị ngũ ở gốc cây, pháp của vị ở ngoài trời, pháp của vị ngũ ở mộ địa, pháp của vị ngũ chỗ ở theo chỉ định, pháp của vị chuyên về oai nghi ngồi (không nằm). Tâu đại vương, với mươi ba hạnh từ khước này đã được thân cận, đã được thành thạo, đã được thực hành, đã được hoàn thiện, đã được hành xử, đã được tiếp cận, đã được tròn đủ trước đây mà (bây giờ) đạt được toàn bộ đời sống Sa-môn; toàn bộ các sự chứng đạt tịch tịnh, an lạc là thuộc về vị ấy.

Tâu đại vương, giống như người thuyền trưởng, có tài sản, đã thực hiện tốt đẹp phần thuế ở bến tàu, thì tiến vào đại dương rồi đi đến các xứ Vaṅga, Takkola, Cīna, Sovīra, Suraṭṭha, Alasanda, Kolapaṭṭa, Suvaṇṇabhūmi, luôn cả bất cứ chỗ nào khác là nơi lai vãng của tàu bè. Tâu đại vương, tương tự y như thế với mươi ba hạnh từ khước này đã được thân cận, đã được thành thạo, đã được thực hành, đã được hoàn thiện, đã được hành xử, đã được tiếp cận, đã được tròn đủ trước đây mà (bây giờ) đạt được toàn bộ đời sống Sa-môn; toàn bộ các sự chứng đạt tịch tịnh, an lạc là thuộc về vị ấy.

Tâu đại vương, giống như người nông dân trước tiên dời đi các khuyết điểm của thửa ruộng như là cỏ, cành khô, đá sỏi, rồi cày xới, gieo hạt, đưa nước vào đúng đắn, bảo vệ, giữ gìn, rồi với việc giặt hái đập giũ mà trở thành người có nhiều thóc lúa, những người nào không có tài sản, khốn khổ, nghèo khó, người lâm cảnh bất hạnh là thuộc về người ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế với mươi ba hạnh từ khước này đã được thân cận, đã được thành thạo, —(như trên)— toàn bộ các sự chứng đạt tịch tịnh, an lạc là thuộc về vị ấy.

Yathā vā pana mahārāja khattiyo muddhāvasitto abhijātakulakulīno chejjabhejjajanānusāsane issaro hoti vasavattī sāmiko icchākaraṇo, kevalā ca mahāpaṭhavī tassādheyyā hoti. Evameva kho mahārāja imehi terasahi dhutaguṇehi pubbe āsevitehi nisevitehi ciṇṇehi pariciṇṇehi caritehi upacaritehi paripūritehi jinasāsanavare issaro hoti vasavattī sāmiko icchākaraṇo, kevalā ca samaṇaguṇā tassādheyyā honti.

15. Nanu mahārāja thero upaseno vaṅgantaputto sallekhadhutaguṇe paripūrakāritāya anādiyitvā sāvatthiyā saṅghassa katikam̄ sapariso naradammasārathiṁ paṭisallānagataṁ upasaṅkamitvā bhagavato pāde sirasā vanditvā ekamantaṁ niśidi. Bhagavā ca tam̄ suvinītaṁ parisam̄ oloketvā haṭṭhatuṭṭho pamudito udaggo parisāya saddhiṁ sallāpaṁ sallapitvā asambhinnena brahmaśarena etadavoca:

'Pāsādikā kho pana tyāyam upasena parisā. Katham tvaṁ upasena parisam̄ vinesī 'ti? So 'pi sabbaññunā dasabalena devātidevena putṭho yathābhūtasabhāvaguṇavasena bhagavantaṁ etadavoca: 'Yo koci maṁ bhante upasaṅkamitvā pabbajjam vā nissayam vā yācati, tamaham evaṁ vadāmi: Aham kho āwuso āraññako piṇḍapātiko pañṣukūliko tecīvariko. Sace tvampi āraññako bhavissasi, piṇḍapātiko pañṣukūliko tecīvariko, evāhantam pabbājessāmi, nissayam dassāmī ti. Sace so me bhante paṭissuṇitvā nandati oramati, evāhantam pabbājemi, nissayam demi,¹ evāhaṁ bhante parisam̄ vinemī 'ti. Evampi² mahārāja dhutaguṇavarasamādinno jinasāsanavare issaro hoti vasavattī sāmiko icchākaraṇo. Tassādheyyā honti kevalā santā sukhā samāpattiyo.

Yathā mahārāja padumam̄ abhivuddha-parisuddha-udiccajātippabhavam̄ siniddham̄ mudu lobhaniyam̄ sugandham̄ piyam̄ pathhitam̄ pasattham̄ jalakkaddamānupalittam̄ anupatta-kesara-kaṇṇikābhimaṇḍitam̄ bhamara-gaṇa-sevitam̄ sitalasalila-saṃvaddham̄. Evameva kho mahārāja imehi terasahi dhutaguṇehi pubbe āsevitehi nisevitehi ciṇṇehi pariciṇṇehi caritehi upacaritehi paripūritehi ariyasāvako tiṁsaguṇavarehi samupeto hoti. Katamehi tiṁsaguṇavarehi?

¹ sace na nandati na oramati, na tam̄ pabbājemi, na nissayam̄ demi - itipāṭho Ma, PTS potthakesu dissate.

² evam̄ kho - Ma.

Tâu đại vương, hoặc là giống như vị Sát-đế-ly đã được làm lê phong vương ở đâu, đã được sanh ra ở nơi quý phái, có dòng dõi gia tộc, là người chúa tể trong việc xử chặt, xử chém, chỉ thị dân chúng, có sự thể hiện các quyền lực, là người chủ có hành động theo như ước muôn, và toàn bộ đại địa cầu là thuộc về vị ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế với mươi ba hạnh từ khước này đã được thân cận, đã được thành thạo, đã được thực hành, đã được hoàn thiện, đã được hành xử, đã được tiếp cận, đã được tròn đủ trước đây mà (bây giờ) trở thành vị chúa tể ở Giáo Pháp cao quý của đấng Chiến Thắng, có sự thể hiện các quyền lực, là người chủ có hành động theo như ước muôn; và toàn bộ các đức hạnh của đời sống Sa-môn là thuộc về vị ấy.

15. Tâu đại vương, chẳng phải trưởng lão Upasena, con trai của Vaṅganta, với sự thực hành đầy đủ các hạnh giảm thiểu và từ khước, sau khi không chấp hành quy định của hội chúng ở Sāvatthi, đã cùng tập thể của mình đi đến gặp đấng Điều Ngự Trượng Phu đang thiền tịnh, đã đê đầu đảnh lễ hai bàn chân của đức Thế Tôn, rồi đã ngồi xuống một bên. Và đức Thế Tôn sau khi nhìn thấy tập thể đã khéo được huấn luyện ấy, thì mừng rỡ, phấn chấn, vui mừng, phấn khởi, sau khi trao đổi chuyện trò với tập thể, rồi với giọng nói của Phạm Thiên không bị lẫn lộn, đã nói điều này:

*'Này Upasena, tập thể này quả là có niềm tin đối với ngươi. Ngày Upasena, ngươi hướng dẫn tập thể thế nào?' Được đấng Toàn Tri, bậc Mười Lực, vị Trời vượt trội các vị Trời hỏi, vị ấy bằng năng lực về đức hạnh của tự thân đúng theo sự thật, cũng đã nói với đức Thế Tôn điều này: - *Bạch ngài, người nào đi đến và cầu xin con sự xuất gia, hoặc pháp nương nhờ, thì con nói với người ấy như vậy: 'Này đạo hữu, ta là vị hành pháp ngụ ở rừng, hành pháp chuyên đi khất thực, hành pháp chỉ mặc y may bằng vải bị quăng bỏ, hành pháp chỉ sử dụng ba y. Nếu ngươi cũng sẽ là vị hành pháp ngụ ở rừng, hành pháp chuyên đi khất thực, hành pháp chỉ mặc y may bằng vải bị quăng bỏ, hành pháp chỉ sử dụng ba y, như thế thì ta sẽ cho ngươi xuất gia, sẽ ban cho pháp nương nhờ.'* Thưa ngài, nếu người ấy sau khi đã đồng ý với con, vui vẻ, hứng thú, như vậy thì con cho người ấy xuất gia, con ban cho pháp nương nhờ. Bạch ngài, con hướng dẫn tập thể như thế.' Tâu đại vương, cũng như thế, người thọ trì đức hạnh cao quý của các pháp từ khước là vị chúa tể ở Giáo Pháp cao quý của đấng Chiến Thắng, có sự thể hiện các quyền lực, là người chủ có hành động theo như ước muôn; toàn bộ các sự chứng đạt tịch tịnh, an lạc là thuộc về vị ấy.*

Tâu đại vương, giống như hoa sen, có nguồn gốc, sanh trưởng, mọc lên trong sạch cho đến lúc trưởng thành, là trơn láng, mềm mại, đáng ham thích, có mùi thơm tốt, được yêu mến, được mong cầu, được ca tụng, không bị lấm lem bởi nước và bùn, được tô điểm bởi những cánh hoa nhỏ, tua nhí, quả sen, được lai vãng bởi bầy ong, được phát triển ở nước mát lạnh. Tâu đại vương, tương tự y như thế với mươi ba hạnh từ khước này đã được thân cận, đã được thành thạo, đã được thực hành, đã được hoàn thiện, đã được hành xử, đã được tiếp cận, đã được tròn đủ trước đây mà (bây giờ) các vị đệ tử của bậc Thánh được đầy đủ với ba mươi đức tính cao quý. Với ba mươi đức tính cao quý nào?

Siniddha-mudu-maddava-mettacitto hoti, ghātitahatavihata-kileso hoti, hatanihata-mānadappo hoti, acala-dalha-nivittha-nibbematika-saddho hoti, paripuṇṇa-piṇita-pahaṭṭha-lobhaniya-santa-sukha-samāpattilābhī hoti, silavarapavara-asamasucigandha-paribhāvito hoti, devamanussānam piyo hoti manāpo, khīṇasava-arivavarapuggala-paththito, devamanussānam vanditapūjito, budha-vibudha-paṇḍitajanānam thuta-thavita-thomita-pasattho, idha vā huram vā lokena anupalitto, appalokavajje 'pi¹ bhaya-dassāvī, vipulavara-sampattikāmānam maggaphalavaratthasādhano, āyacita-vipula-paṇīta-paccaya-bhāgī, aniketasayano, jhānajjhositatappavara-vihārī,² vijātīta-kilesa-jālavatthu, bhinna-bhagga-saṅkuṭita-saṃchinna-gatinīvaraṇo, akuppadhammo, abhinitavāso, anavajjabhogī, gativimutto, uttiṇṇa-sabbaviciciccho, vimuttijjhositatto,³ ditthadhammo, acala-dalha-bhīruttānamupagato, samucchinnānusayo, sabbāsavakkhayām patto, santa-sukha-samāpatti-vihāra-bahulo, sabbasamaṇaguṇa-samupeto. Imehi tiṇsaguṇavarehi samupeto hoti.

Nanu mahārāja thero sāriputto dasasahassiyā lokadhātuyā⁴ aggapuriso ḥapetvā dasabalam lokācariyām. So 'pi aparimitāsaṅkheyakappe samācita-kusalamūlo brāhmaṇakulakulino manāpikam kāmaratiṁ anekasata-saṅkhyam dhanavarañca ohāya jinasāsane pabbajitvā imehi terasahi dhutaguṇehi kāyavacīcittam damayitvā ajjetarahi anantaguṇa-samannāgato gotamassa bhagavato sāsanavare dhammacakkamanuppavattako jāto. Bhāsītampetam mahārāja bhagavatā devātidevena ekaṅguttaranikāya-varalañchake:

'Nāham bhikkhave aññam ekapuggalampi samanupassāmi yo tathāgatena anuttaram dhammacakkam pavattitam sammadeva anuppavatteti yathayidañ sāriputto, sāriputto bhikkhave tathāgatena anuttaram dhammacakkam pavattitam sammadeva anuppavatteti'"ti.

"Sādu bhante nāgasena. Yañ kiñci navaṅgam buddhavacanām, yā ca lokuttarā kiriya, yā ca loke adhigamavipulavarasampattiyo, sabbantam terasasu dhutaguṇesu samodhānopagatan "ti.

**Dhutaṅgapañho dutiyo.
Anumānapañhā samattā.**

--ooOoo--

¹ appathokavajepi - Ma, PTS.

² jhānajjhositatapavaravihārī - PTS, Simu.

³ vimuttijjhositatto - Ma; vimuttijjhāsitatto - PTS, Sīmu.

⁴ dasasahassilokadhātuyā - Ma; dasasahassimhi lokadhātuyā - PTS.

Là có tâm từ triu mến, mềm mỏng, dịu dàng; là có phiền não được tiêu diệt, được phá hủy, được tiêu hoại; là có sự ngã mạn và sự kiêu ngạo được phá hủy, được diệt trừ; là có đức tin không dao động, vững chãi, được củng cố, không có phân vân; là nhận được sự chứng đạt trọn vẹn, được thỏa mãn, được mừng rõ, đáng ham thích, tịch tịnh, an lạc; là được thấm nhuần bởi hương thơm cao quý, ưu tú, vô song, tinh khiết của giới; là đối tượng yêu quý, ưa thích của chư Thiên và nhân loại; được các bậc Lậu Tận, các Thánh nhân, và các nhân vật cao quý mong mỏi; được đành lễ, cúng dường đối với chư Thiên và nhân loại; được tán dương, ca ngợi, khen ngợi, ca tụng của những con người khôn ngoan, thông minh, sáng suốt; không bị lầm lem bởi thế gian ở đời này hay ở đời khác; có sự nhìn thấy nỗi sợ hãi về chút ít tội lỗi ở thế gian; có sự hoàn thành mục đích cao quý về Đạo và Quả của những người có sự mong muốn các thành tựu lớn lao và cao quý; có phần về vật dụng lớn lao, hảo hạng đã được (thí chủ) thỉnh cầu; có sự nằm nghỉ ở nơi không nhà; có sự an trú quý cao ở trạng thái gắn bó với thiền; có nền móng của mạng lưới phiền não đã được tháo gỡ; sự che lấp về cảnh giới tái sanh đã được phá vỡ, đập bể, co rút lại, chặt đứt; có pháp bền vững; chỗ ngủ được phù hợp; có sự thọ hưởng không bị chê trách; được thoát khỏi cảnh giới tái sanh; đã vượt lên trên tất cả hoài nghi; đã gắn bó vào sự giải thoát; đã nhìn thấy Giáo Pháp; đã đi đến chốn nương nhờ vững chắc, không dao động, đối với sự kinh sợ; có khuynh hướng ngủ ngầm đã được trừ tuyệt; đã đạt đến sự cạn kiệt tất cả lậu hoặc; có nhiều sự chứng đạt và an trú về sự tịch tịnh và sự an lạc; có đầy đủ tất cả đức tính của vị Sa-môn. Vì ấy được đầy đủ với ba mươi đức tính cao quý này.

Tâu đại vương, chẳng phải vị trưởng lão Sāriputta là con người cao cả ở mười ngàn thế giới, trừ ra đấng Thập Lực, bậc thầy của thế gian? Ngay cả vị ấy, trong vô lượng vô số kiếp sống, có thiện căn đã được tích lũy, có dòng dõi gia tộc Bà-la-môn, sau khi từ bỏ sự hứng thú về dục lạc làm thích ý và tài sản quý giá nhiều trăm con số đếm, sau khi xuất gia trong Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, sau khi đã rèn luyện thân, khẩu, ý với mười ba hạnh từ khước này, giờ đây hôm nay được hội đủ các đức hạnh vô biên, đã được sanh làm người tiếp tục chuyển vận Bánh Xe Pháp của đức Thế Tôn Gotama. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở đoạn Dấu Ấn Cao Quý, pháp Một Chi thuộc Tăng Chi Bộ rằng:

'Này các tỳ khưu, ta không nhìn thấy một cá nhân nào khác là người tiếp tục chuyển vận một cách đúng đắn Bánh xe Pháp vô thượng đã được chuyển vận bởi đức Như Lai như là Sāriputta. Nay các tỳ khưu, Sāriputta tiếp tục chuyển vận một cách đúng đắn Bánh xe Pháp vô thượng đã được chuyển vận bởi đức Như Lai.'

“Thưa ngài Nāgasena, tốt lắm! Bất cứ lời dạy nào của đức Phật gồm chín thể loại, các hành động nào vượt trên thế gian, và các sự chứng đạt vĩ đại cao quý nào của các sự chứng đắc ở thế gian, mọi điều ấy đều đi đến sự hội tụ ở mười ba hạnh từ khước.”

**Câu hỏi về pháp từ khước là thứ nhì.
Phẩm Suy Luận được đầy đủ.**

OPAMMAKATHĀPAÑHO

MĀTIKĀ

“Bhante nāgasena, katīhi aṅgehi samannāgato bhikkhu arahattam̄ sacchikarotī ”ti?

“Idha mahārāja arahattam̄ sacchikātukāmena bhikkhunā

Ghorassarassa ekam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄.
Kukkuṭasssa pañca aṅgāni gahetabbāni.
Kalandakassa ekam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄.
Dīpiniyā ekam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄.
Dipikassa dve aṅgāni gahetabbāni.

Kummassa pañca aṅgāni gahetabbāni.
Vaṇṣassa ekam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄.
Cāpassa ekam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄.
Vāyasassa dve aṅgāni gahetabbāni.
Makkaṭassa dve aṅgāni gahetabbāni.

Lāpulatāya ekam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄.
Padumassa tīṇi aṅgāni gahetabbāni.
Bījassa dve aṅgāni gahetabbāni.
Sālakalyāṇikāya ekam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄
Nāvāya tīṇi aṅgāni gahetabbāni.

Nāvālakanakassa¹ dve aṅgāni gahetabbāni.
Kūpassa ekam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄.
Niyāmakassa tīni aṅgāni gahetabbāni.
Kammakarassa² ekam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄.
Samuddassa pañca aṅgāni gahetabbāni.

Paṭhaviyā pañca aṅgāni gahetabbāni.
Āpassa pañca aṅgāni gahetabbāni.
Tejassa pañca aṅgāni gahetabbāni.
Vayassa pañca aṅgāni gahetabbāni.
Pabbatassa pañca aṅgāni gahetabbāni.

Ākāsassa pañca aṅgāni gahetabbāni.
Candasssa pañca aṅgāni gahetabbāni.
Suriyassa satta aṅgāni gahetabbāni.
Sakkassa tīṇi aṅgāni gahetabbāni.
Cakkavattissa cattāri aṅgāni gahetabbāni.

¹ nāvālagganakassa - Ma.

² kammakārassa. - Ma.

CÂU HỎI GIẢNG VỀ CÁC VÍ DỤ:

CÁC TIÊU ĐỀ:

“Thưa ngài Nāgasena, hội đủ bao nhiêu tính chất thì vị tỳ khưu chứng ngộ phẩm vị A-la-hán?”

“Tâu đại vương, ở đây với vị tỳ khưu có ước muốn chứng ngộ phẩm vị A-la-hán thì:

Một tính chất của con vật có tiếng kêu ghê rợn nên được hành trì.

Năm tính chất của con gà trống nên được hành trì.

Một tính chất của con sóc nên được hành trì.

Một tính chất của con beo cái nên được hành trì.

Hai tính chất của con beo đực nên được hành trì.

Năm tính chất của con rùa nên được hành trì.

Một tính chất của cây tre nên được hành trì.

Một tính chất của cây cung nên được hành trì.

Hai tính chất của con quạ nên được hành trì.

Hai tính chất của con khỉ nên được hành trì.

Một tính chất của dây bầu nên được hành trì.

Ba tính chất của cây sen nên được hành trì.

Hai tính chất của hạt giống nên được hành trì.

Một tính chất của cây *sālā* xinh đẹp nên được hành trì.

Ba tính chất của chiếc thuyền nên được hành trì.

Hai tính chất của cái neo thuyền nên được hành trì.

Một tính chất của cột buồm nên được hành trì.

Ba tính chất của người thuyền trưởng nên được hành trì.

Một tính chất của người làm công nên được hành trì.

Năm tính chất của biển cả nên được hành trì.

Năm tính chất của đất nên được hành trì.

Năm tính chất của nước nên được hành trì.

Năm tính chất của lửa nên được hành trì.

Năm tính chất của gió nên được hành trì.

Năm tính chất của núi nên được hành trì.

Năm tính chất của hư không nên được hành trì.

Năm tính chất của mặt trăng nên được hành trì.

Bảy tính chất của mặt trời nên được hành trì.

Ba tính chất của vị Sakka nên được hành trì.

Bốn tính chất của vị Chuyển Luân nên được hành trì.

Upacikāya ekam aṅgam gahetabbam.
 Bīlārassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Undūrassa ekam aṅgam gahetabbam.
 Vicchikassa ekam aṅgam gahetabbam.
 Nakulassa ekam aṅgam gahetabbam.

Jarasigālassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Migassa tīni aṅgāni gahetabbāni.
 Gorūpassa cattāri aṅgāni gahetabbāni.
 Varāhassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Hatthissa pañca aṅgāni gahetabbāni.

Sihassa satta aṅgāni gahetabbāni.
 Cakkavākassa tīni aṅgāni gahetabbāni.
 Peñāhikāya dve aṅgāni gahetabbāni.
 Gharakapotassa ekam aṅgam gahetabbam.
 Ulūkassa dve aṅgāni gahetabbāni.

Satapattassa ekam aṅgam gahetabbam.
 Vaggulissa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Jalūkāya ekam aṅgam gahetabbam.
 Sappassa tīni aṅgāni gahetabbāni.
 Ajagarassa ekam aṅgam gahetabbam.

Panthamakkaṭakassa ekam aṅgam gahetabbam.
 Thanasitadārakassa ekam aṅgam gahetabbam.
 Cittakadharakummassa ekam aṅgam gahetabbam.
 Pavanassa pañca aṅgāni gahetabbāni.
 Rukkhassa tīni aṅgāni gahetabbāni.

Meghassa pañca aṅgāni gahetabbāni.
 Mañiratanassa tīni aṅgāni gahetabbāni.
 Māgavikassa cattāri aṅgāni gahetabbāni.
 Bālisikassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Tacchakassa dve aṅgāni gahetabbāni.

Kumbhassa ekam aṅgam gahetabbam.
 Kālāyasassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Chattassa tīni aṅgāni gahetabbāni.
 Khettaṭassa tīni aṅgāni gahetabbāni.
 Agadassa dve aṅgāni gahetabbāni.

Bhojanassa tīni aṅgāni gahetabbāni.
 Issatthassa cattāri aṅgāni gahetabbāni.
 Rañño cattāri aṅgāni gahetabbāni.
 Dovārikassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Nisadāya ekam aṅgam gahetabbam.

Một tính chất của loài mồi nên được hành trì.

Hai tính chất của loài mèo nên được hành trì.

Một tính chất của loài chuột nên được hành trì.

Một tính chất của loài bò cạp nên được hành trì.

Một tính chất của loài chồn nên được hành trì.

Hai tính chất của loài chó rừng già nên được hành trì.

Ba tính chất của loài nai nên được hành trì.

Bốn tính chất của loài bò nên được hành trì.

Hai tính chất của loài heo nên được hành trì.

Năm tính chất của loài voi nên được hành trì.

Bảy tính chất của loài sư tử nên được hành trì.

Ba tính chất của loài ngỗng đỏ nên được hành trì.

Hai tính chất của loài sếu cái nên được hành trì.

Một tính chất của loài bồ câu nhà nên được hành trì.

Hai tính chất của loài chim cú nên được hành trì.

Một tính chất của loài chim gõ kiến nên được hành trì.

Hai tính chất của loài dơi nên được hành trì.

Một tính chất của loài đĩa nên được hành trì.

Ba tính chất của loài rắn nên được hành trì.

Một tính chất của loài trăn nên được hành trì.

Một tính chất của loài nhện đường nên được hành trì.

Một tính chất của đứa bé đeo bầu vú nên được hành trì.

Một tính chất của loài rùa có đốm nên được hành trì.

Năm tính chất của khu rừng nên được hành trì.

Ba tính chất của cây cối nên được hành trì.

Năm tính chất của con mưa nên được hành trì.

Ba tính chất của ngọc ma-ni nên được hành trì.

Bốn tính chất của người thợ săn nên được hành trì.

Hai tính chất của người câu cá nên được hành trì.

Hai tính chất của người thợ mộc nên được hành trì.

Một tính chất của chum nước nên được hành trì.

Hai tính chất của sắt đen nên được hành trì.

Ba tính chất của cái lọng che nên được hành trì.

Ba tính chất của thừa ruộng nên được hành trì.

Hai tính chất của thuốc giải độc nên được hành trì.

Ba tính chất của vật thực nên được hành trì.

Bốn tính chất của người cung thủ nên được hành trì.

Bốn tính chất của vị vua nên được hành trì.

Hai tính chất của người gác cổng nên được hành trì.

Một tính chất của cối đá xay được hành trì.

Padīpassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Mayūrassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Turagassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Soṇḍikassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Indakhilassa dve aṅgāni gahetabbāni.

Tulāya ekaṁ aṅgam gahetabbam̄.
 Khaggassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Macchassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Iṇagāhakassa ekaṁ aṅgam gahetabbam̄.
 Byādhitassa dve aṅgāni gahetabbāni.

Matassa¹ dve aṅgāni gahetabbāni.
 Nadiyā dve aṅgāni gahetabbāni.
 Usabhassa ekaṁ aṅgam gahetabbam̄.
 Maggassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Suṇkasāyikassa² ekaṁ aṅgam gahetabbam̄.

Corassa tīṇi aṅgāni gahetabbāni.
 Sakuṇagghiyā ekaṁ aṅgam gahetabbam̄.
 Sunakhassa ekaṁ aṅgam gahetabbam̄.
 Tikitcchakassa tīṇi aṅgāni gahetabbāni.
 Gabbhiniyā dve aṅgāni gahetabbāni.

Camariyā ekaṁ aṅgam gahetabbam̄.
 Kikiyā dve aṅgāni gahetabbāni.
 Kapotikāya tīṇi aṅgāni gahetabbāni.
 Ekanayanassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Kassassa tīṇi aṅgāni gahetabbāni.

Jambukasigāliyā ekaṁ aṅgam gahetabbam̄.
 Cangavārakassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Dabbiyā ekaṁ aṅgam gahetabbam̄.
 Iṇasādhakassa tīṇi aṅgāni gahetabbāni.
 Anuvicinakassa ekaṁ aṅgam gahetabbam̄.

Sārathissa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Bhojakassa dve aṅgāni gahetabbāni.
 Tunnavāyayassa ekaṁ aṅgam gahetabbam̄.
 Nāvāyikassa ekaṁ aṅgam gahetabbam̄.
 Bhamarassa dve aṅgāni gahetabbānī ”ti.

Mātikā samattā.

--ooOoo--

¹ mattassa - kesuci.

² suṇkaghāyakassa - kesuci.

Hai tính chất của cây đèn nên được hành trì.
 Hai tính chất của loài chim công nên được hành trì.
 Hai tính chất của loài ngựa nên được hành trì.
 Hai tính chất của kè say rượu nên được hành trì.
 Hai tính chất của cái ngưỡng cửa nên được hành trì.

Một tính chất của cái cân nên được hành trì.
 Hai tính chất của thanh gươm nên được hành trì.
 Hai tính chất của loài cá nên được hành trì.
 Một tính chất của kẻ vay nợ nên được hành trì.
 Hai tính chất của người bị bệnh nên được hành trì.

Hai tính chất của người bị chết nên được hành trì.
 Hai tính chất của con sông nên được hành trì.
 Một tính chất của loài bò mộng nên được hành trì.
 Hai tính chất của con đường nên được hành trì.
 Một tính chất của người thu thuế nên được hành trì.

Ba tính chất của kẻ trộm cướp nên được hành trì.
 Một tính chất của loài chim điêu hâu nên được hành trì.
 Một tính chất của loài chó nên được hành trì.
 Ba tính chất của người thầy thuốc nên được hành trì.
 Hai tính chất của người nữ mang thai nên được hành trì.

Một tính chất của loài sơn dương nên được hành trì.
 Hai tính chất của loài chim giẻ nên được hành trì.
 Ba tính chất của loài bồ câu nên được hành trì.
 Hai tính chất của người một mắt nên được hành trì.
 Ba tính chất của người cày ruộng nên được hành trì.

Một tính chất của loài chó rừng giống Jambuka nên được hành trì.
 Hai tính chất của cái sàng loại nhỏ nên được hành trì.
 Một tính chất của cái muỗng nên được hành trì.
 Ba tính chất của người thâu nợ nên được hành trì.
 Một tính chất của người nghiên cứu nên được hành trì.

Hai tính chất của người đánh xe nên được hành trì.
 Hai tính chất của người cung cấp thức ăn nên được hành trì.
 Một tính chất của người thợ may nên được hành trì.
 Một tính chất của người lái thuyền nên được hành trì.
 Hai tính chất của loài ong nên được hành trì.”

Các Tiêu Đề được đầy đủ.

--ooOoo--

I. GADRABHAVAGGO

1. GADRABHAÑGAPAÑHO

**“Bhante nāgasena ‘ghorassarassa¹ ekaṁ aṅgam gahetabban ’ti
yaṁ vadesi, katamantam ekaṁ aṅgam gahetabban ”ti?**

“Yathā mahārāja gadrabho nāma saṅkārakūṭe ’pi catukke ’pi siṅghāṭake ’pi gāmadvāre ’pi thusarāsimhi ’pi yattha katthaci sayati, na sayanabahulo hoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena tiṇasanthare ’pi pañṇasanthare ’pi² katṭhamāñcakēpi chamāya ’pi yattha katthaci cammakhaṇḍam pattharītvā sayitabbam,³ na sayanabahulena bhavitabbam. Idam mahārāja ghorassarassa⁴ ekaṁ aṅgam gahetabbaṁ. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

‘Kaliṅgarūpadhānā bhikkhave etarahi mama sāvakā viharanti appamattā ātāpino padhānasmin ’ti.

Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputtena dhammasenāpatinā pi:

‘Pallañkena nisinnassa jaṇukenābhivassati,
alam phāsuvihārāya pahitattassa bhikkhuno ”ti.

Gadrabhañgapañho paṭhamo.

2. KUKKUṬAÑGAPAÑHO

**1. “Bhante nāgasena, ‘kukkuṭassa pañca aṅgāni gahetabbānī ’ti
yaṁ vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja kukkuṭo kālena samayena patisalliyati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kālena samayeneva cetiyaṅganam sammajīvitvā pāṇīyam paribhojanīyam upaṭṭhapetvā sarīram paṭijaggitvā nahāyitvā cetiyam vanditvā buḍḍhānam bhikkhūnam dassanāya gantvā kālena samayena suññāgāram pavisitabbam. Idam mahārāja kukkuṭassa paṭhamam aṅgam gahetabbaṁ.

2. Punacaparam mahārāja kukkuṭo kālena samayeneva vutṭhāti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kālena samayeneva vutṭhahitvā cetiyaṅgam sammajīvitvā pāṇīyam paribhojanīyam upaṭṭhapetvā sarīram paṭijaggitvā cetiyam vanditvā punadeva suññāgāram pavisitabbam. Idam mahārāja kukkuṭassa dutiyam aṅgam gahetabbaṁ.

¹ gadrabhassa - Ma.

² tiṇasanthare pi pañṇasanthare pi - Ma, PTS.

³ yattha katthaci sayitabbam - Ma, PTS.

⁴ gadrabhassa - Ma.

I. PHẨM LỪA:

1. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI LỪA:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của con vật có tiếng kêu ghê rợn (loài lừa) nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

Tâu đại vương, giống như loài lừa nằm ở bất cứ nơi đâu: ở đinh đồng rác, ở ngã tư đường, ở giao lộ, ở công làng, ở đồng trấu, và không nằm nhiều. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập có thể nằm sau khi đã trải xuống mảnh da ở bất cứ nơi đâu: ở tấm trải bằng cỏ, ở tấm trải bằng lá, ở chiếc giường nhỏ bằng cây gỗ, ở nền đất, không nên nằm nhiều. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của con vật có tiếng kêu ghê rợn (loài lừa) nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:

‘Này các tỳ khưu, giờ đây các đệ tử của Ta, với gối kê đâu là khúc gỗ mục, sống không xao lãng, có nhiệt tâm trong việc nỗ lực.’

Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, nói đến:¹

‘Đối với vị đang ngồi với thế kiết già, trời mưa còn chưa làm ướt đâu gối, vậy là quá đủ cho sự an trú thoải mái của vị tỳ khưu có bản tánh cương quyết.’

Câu hỏi về tính chất của loài lừa là thứ nhất.

2. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI GÀ TRỐNG:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Nǎm tính chất của loài gà trống nên được hành trì,’ nǎm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

Tâu đại vương, giống như loài gà trống đi nghỉ ngơi đúng lúc đúng thời. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên quét dọn sân của bảo tháp đúng lúc đúng thời, rồi nên cung cấp nước uống nước rửa, nên chăm sóc cơ thể, nên tắm rửa, nên đánh lê bảo tháp, nên đi đến thăm viếng các tỳ khưu trưởng thượng, rồi nên đi vào nơi trống vắng đúng lúc đúng thời. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài gà trống nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài gà trống thức dậy đúng lúc đúng thời. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên thức dậy đúng lúc đúng thời, nên quét dọn sân của bảo tháp, rồi cung cấp nước uống nước rửa, nên chăm sóc cơ thể, nên đánh lê bảo tháp, rồi nên đi vào nơi trống vắng thêm lần nữa. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài gà trống nên được hành trì.

¹ Theragāthāpāli - Trưởng Lão Kệ, TPPV 31, trang 229, câu kệ 985.

3. Punacaramahārāja kukkuṭo paṭhavim khaṇitvā¹ ajjhohāram ajjhoharati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena paccavekkhitvā paccavekkhitvā ajjhohāram ajjhoharitabbam: ‘Neva davāya na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya vihiṁsūparatiyā brahmacariyānuggahāya, iti purāṇañca vedanām paṭīhaṅkhāmi navañca vedanām na uppādēssāmi, yātrā ca me bhavissati anavajjatā ca phāsu vihāro cā ’ti. Idam mahārāja kukkuṭassatatiyam aṅgam gaḥetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

*‘Kantāre puttamaṁsaṁ ’va akkhassabbhañjanam yathā,
evaṁ āhari āhāraṁ yāpanatthāya mucchito ’ti.²*

4. Punacaramahārāja kukkuṭo sacakkhuko ’pi ratti andho hoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena anandheneva andhena viya bhavitabbam, araññe ’pi gocaragāme ’pi piṇḍāya carantenapi rajaṇyesu rūpa-sadda-gandha-rasa-phoṭṭhabba-dhammesu andhena badhirena mūgena viya bhavitabbam, na nimittam gaḥetabbam, nānubyañjanam gaḥetabbam. Idam mahārāja kukkuṭassatutthaṁ aṅgam gaḥetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena mahākaccāyanena:

*‘Cakkhumāssa yathā andho sotavā badhiro yathā
jīvhavāssa³ yathā mūgo balavā dubbaloriva,
atha atthe⁴ samuppanne sayetha matasāyikan ’ti.*

5. Punacaramahārāja kukkuṭo leddu-danḍa-laguṭa-muggarehi paripātiyanto ’pi sakam geḥam na vijahati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena cīvarakammam karontenapi navakammam karontenapi vattapaṭivattam karontenapi uddisantenapi uddisāpentenapi yoniso manasikāro na vijahitabbo. Sakam kho panetam mahārāja yogino geḥam yadidam yoniso manasikāro. Idam mahārāja kukkuṭassapāñcamam aṅgam gaḥetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

‘Ko ca bhikkhave bhikkhuno gocaro sako pettiko visayo, yadidam cattāro satipaṭṭhānā ’ti.

Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputtena dhammasenāpatināpi:

*‘Yathā supanto⁵ mātaṅgo sakam sonḍam na maddati,
bhakkhābhakkham vijānāti attano vuttikappanam.*

¹ khaṇitvā khaṇitvā - Ma, PTS.

² yāpanatthamucchito ti - Ma;
yāpanatthāy’ amucchito ti - PTS.

³ paññavāssa - Ma.

⁴ atta-atthe - Ma.

⁵ sudanto - Ma; sumanto - PTS.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài gà trống sau khi bới đi bới lại mặt đất rồi nuốt miếng ăn vào. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi quán xét đi quán xét lại rồi mới nên nuốt vật thực vào: ‘Không phải để chơi giỡn, không phải vì đam mê, không phải để tô điểm, không phải để trang sức, mà chỉ nhầm để duy trì, để nuôi dưỡng thân thể này, để ngăn ngừa sự tổn hại, để hỗ trợ sự thực hành Phạm hạnh (nghĩ rằng): Như vậy ta tiêu diệt cảm thọ cũ và sẽ không làm sanh lên cảm thọ mới, và sự sống còn, sự không bị chê trách, và sự cư trú thoái mái sẽ có đến ta.’ Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của loài gà trống nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:

‘Vì như thịt của người con trai ở nơi sa mạc, giống như dầu bôi trơn cho trực xe, tương tự như thế người đã ăn vào vật thực nhầm mục đích sống còn, không bị đắm say.’

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài gà trống dầu sáng mắt cũng bị mù mờ vào ban đêm. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, dầu không bị mù, cũng nên là như mù, dầu ở trong rừng hay đang khi đi khất thực ở khu vực làng mạc nên là như mù, điếc, câm đối với các sắc, thính, hương, vị, xúc, và pháp quyến rũ, không nên nắm giữ hình tướng, không nên nắm giữ chi tiết. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của loài gà trống nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Mahākaccāyana nói đến:¹

‘Người có mắt nên là như kẻ mù, người có tai nên là như kẻ điếc, người có lưỡi nên là như kẻ câm, người có sức mạnh tự như kẻ yếu đuối, và khi có sự việc đã được sanh khởi, hãy nắm xuống ngủ như kẻ chết.’

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài gà trống dầu đang bị tấn công bởi các cục đất, cây gậy, cây côn, cái vồ, cũng không lia bô cái chuồng của mình. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập dầu đang làm công việc may y, đang làm công việc xây dựng công trình mới, đang thực hành phận sự và công việc, đang đọc tụng, đang bảo người khác đọc tụng, cũng không nên lia bô việc tác ý đúng đường lối. Tâu đại vương, bản thân điều này chính là ngôi nhà của hành giả, tức là sự tác ý đúng đường lối. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của loài gà trống nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:

‘Này các tỳ khưu, cái gì là hành xú của vị tỳ khưu? Là lãnh vực tu tập có tính chất truyền thống của bản thân, tức là bốn sự thiết lập niệm.’

Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, nói đến:

‘Giống như con voi đang ngủ, không dám đạp lên cái vòi của nó. Nó nhận thức được vật ăn được và vật không ăn được, (nhận thức được) hành vi và suy nghĩ của bản thân.’

¹ Theragāthāpāli - Trưởng Lão Kệ, TTPV 31, trang 143, câu kệ 501.

*Tatheva buddhaputtena appamattena vā pana,
jinavacanam na madditabbaṁ manasikāravaruttaman ”ti.*

Kukkuṭaṅgapañho dutiyo.

3. KALANDAKAṄGAPAṄHO

**“Bhante nāgasena ‘kalandakassa ekam aṅgam gahetabban ’ti
yam vadesi, katamantaṁ ekam aṅgam gahetabban ”ti?**

“Yathā mahārāja kalandako paṭisattumhi opatante naṅguṭṭham papphoṭetvā mahantam katvā teneva naṅguṭṭhalaguṇena paṭisattum paṭibāhati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kilesasattumhi opatante satipaṭṭhānalagulam papphoṭetvā mahantam katvā teneva satipaṭṭhānaguṇena sabbe kilesā paṭibāhitabbā. Idam mahārāja kalandakassa ekam aṅgam gahetabbaṁ. Bhāsitampetaṁ mahārāja therena cullapanthakena:

*‘Yadā kilesā opatanti sāmaññaguṇadhaṁsanā,
satipaṭṭhānalagulena hantabbā te punappunan ”ti.*

Kalandakaṅgapañho tatiyo.

4. DĪPINIYAṄGAPAṄHO

**“Bhante nāgasena ‘dīpiniyā ekam aṅgam gahetabban ’ti yam
vadesi, katamantaṁ ekam aṅgam gahetabban ”ti?**

“Yathā mahārāja dīpiṇī sakimyeva gabbhaṁ gaṇhāti, na punappunaṁ purisaṁ upeti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena āyatipaṭisandhim¹ uppattiṁ gabbhaseyyam cutiṁ bhedaṁ khayaṁ vināsaṁ saṁsārabhayam duggatiṁ visamaṁ sampūlitam disvā ‘punabbhave na paṭisandahissāmī ’ti yoniso manasikāro karaṇyo. Idam mahārāja dīpiniyā ekam aṅgam gahetabbaṁ. Bhāsitampetaṁ mahārāja bhagavatā devātidevena suttanipāte dhaniyagopālakasutte:

*‘Usabhoriva chetva bandhanāni
nāgo pūtilataṁ ‘va dālayitvā,
nāham puna upessaṁ gabbhaseyyam
atha ce patthayasi pavassa devā ”ti.*

Dīpiniyāṅgapañho catuttho.

¹ āyatim paṭisandhim - Ma; āyati paṭisandhim - PTS.

Y như thế ấy, người con trai của đức Phật, dấu là không bị xao lăng, không nên xem thường lời dạy của đấng Chiến Thắng về sự tác ý cao quý tối thượng."

Câu hỏi về tính chất của loài gà trống là thứ nhì.

3. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI SÓC:

"Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: 'Một tính chất của loài sóc nên được hành trì,' một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?"

"Tâu đại vương, giống như loài sóc, khi kẻ thù địch lao đến thì ve vẩy cái đuôi và làm cho lớn lên, rồi xua đuổi kẻ thù địch bằng cây côn chính là cái đuôi ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, khi kẻ thù phiền não lao đến, thì nên ve vẩy cây côn là sự thiết lập niệm và làm cho nó lớn lên, rồi xua đuổi tất cả phiền não bằng chính cây côn là sự thiết lập niệm ấy. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của loài sóc nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Cullapanthaka nói đến:

'Khi nào các phiền não phá hoại đức hạnh của đời sống Sa-môn lao đến, chúng nên bị tiêu diệt một cách liên tục bằng cây côn là sự thiết lập niệm.'

Câu hỏi về tính chất của loài sóc là thứ ba.

4. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI BEO CÁI:

"Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: 'Một tính chất của loài béo cái nên được hành trì,' một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?"

"Tâu đại vương, giống như loài béo cái đậu thai chỉ có một lần, không tiếp tục đi đến với con đực nữa. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi nhìn thấy sự tiếp nối trong tương lai, sự tái sanh, việc nằm ở bào thai, sự chết, sự tan rã, sự hoại diệt, sự tiêu tan, nỗi sợ về luân hồi, khổ cảnh, sự không tương xứng, sự dằn vặt, nên thực hiện tác ý đúng đường lối rằng: 'Ta sẽ không tiếp tục về việc sanh ra lần nữa.' Tâu đại vương, điều này là một tính chất của loài béo cái nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Kinh Tập, bài Kinh Người Chăn Bò Dhaniya: (*Suttanipāta - Kinh Tập*, câu kệ 29).

'Tợ như con bò mộng đã cắt đứt các sự trói buộc, tỗ như con voi đã bứt lìa sợi dây rừng thõi tha, Ta sẽ không đi đến việc nằm ở bào thai lần nữa. Nay vị Trời, vậy nếu ngài mong muốn, thì ngài hãy đổ mưa.'

Câu hỏi về tính chất của loài béo cái là thứ tư.

5. DĪPIKAÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena dīpikassa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja dīpiko araññe tiñagahanam vā vanagahanam vā pabbatagahanam vā nissāya nīliyitvā mige ganhāti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena vivekañ sevitabbañ araññam rukkhamūlam pabbatam kandaram giriguham suśānam vanapattham abbhokāsam palālapuñjam appasaddam appanigghosam vijanavātam manussarāhaseyyakam pañsallānasāruppam vivekañ sevamāno hi mahārāja yogi yogāvacaro nacirasseva chalabhiññāsu vasibhāvam pāpuñāti. Idam mahārāja dīpikassa pañthamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therehi dhammasaṅgāhakehi:

*‘Yathā ’pi dīpiko nāma nīliyitvā gañhatī¹ mige,
tathevāyam buddhaputto yuttayogo vipassako
araññam pavisitvāna gañhatī phalamuttaman ’ti.*

2. Punacaramahārāja dīpiko yam kiñci pasum vadhitvā vāmena passena patitam na bhakkhati.² Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena veludānena vā pattadānena vā pupphadānena vā phaladānena vā sinādānena vā mattikādānena vā cuṇḍadānena vā dantakaṭhadānena vā mukhodakadānena vā cāṭukammatāya³ vā muggasuppatāya vā pāribhaṭṭakatāya vā⁴ jaṅghapesaniyena vā vejjakammena vā dāsakammena vā⁵ pahiñagamanena vā piñḍapatipaññena vā dānānuppadānena vā vatthuvijjaya vā nakkhattavijjāya vā aṅgavijjāya vā aññatarāññatarena vā buddha-patiķṭhena micchājivena nipphāditam bhojanam na paribhuñjitabbam,⁶ vāmena passena patitam pasum viya dīpiko. Idam mahārāja dīpikassa dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputta dhammasenāpatinā:

*‘Vacīviññattivipphārā uppannam madhupāyasam
sace bhutto bhaveyyāhañ sajīve⁷ gaharito mama.*

*Yadi ’pi me antaguñam nikhamitvā bahī care
neva bhindeyya’ ājīvam cajamāno ’pi jīvitan ”ti.*

Dīpikañgapañho pañcamo.

¹ gañhate - Ma.

² bhakkheti - Ma, PTS.

³ cāṭukammatāya - PTS.

⁴ muggasuppatāya vā pāribhaṭyatāya vā - Ma.

⁵ dūtakammema vā - Ma, PTS.

⁶ bhuñjitabbam - Ma.

⁷ sajīvo - Ma, PTS.

5. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI BEO ĐỨC:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của loài beo đực nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài beo đực ăn núp nương vào lùm cỏ um tùm hoặc khu rừng um tùm hoặc đồi núi um tùm rồi chộp lấy các con thú rừng. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên tới lui nơi vắng vẻ là cánh rừng rậm, gốc cây, sườn núi, thung lũng, hang núi, bãi tha ma, khu rừng thưa, đồng trống, đồng rơm, nơi ít âm thanh, ít tiếng ồn, có bầu không gian vắng vẻ, tách biệt với dân chúng, thích hợp cho việc thiền tĩnh. Tâu đại vương, bởi vì trong khi tới lui nơi vắng vẻ, vị hành giả thiết tha tu tập chẳng bao lâu sau đạt được bản thể năng lực về sáu Thắng Trí. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài beo đực nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được các vị trưởng lão kết tập Giáo Pháp nói đến:

‘Cũng giống như con beo đực ăn núp rồi chộp lấy các con thú rừng. Y như thế ấy người con trai này của đức Phật, vị có sự tu tập đã được gắn bó, vị hành minh sát, đi vào khu rừng rồi nắm lấy quả vị tối thượng.’

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài beo đực sau khi giết chết bất cứ con thú nào, nếu con thú rơi bị rơi xuống ở sườn bên trái thì nó không ăn. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên thọ dụng vật thực đã được tạo ra do việc cho tre, hoặc do việc cho lá, hoặc do việc cho bông hoa, hoặc do việc cho trái cây, hoặc do việc nhường chỗ tắm, hoặc do việc cho đất sét, hoặc do việc cho bột tắm, hoặc do việc cho tắm xà rắng, hoặc do việc cho nước súc miệng, hoặc do việc ninh hót, hoặc do việc tảng bốc, hoặc do việc chiều chuộng, hoặc do việc chuyển tin bằng đôi chân, hoặc do công việc thầy thuốc, hoặc do công việc đầy tớ, hoặc do việc đi theo sự sai bảo, hoặc do thức ăn đổi thức ăn, hoặc do phát sanh bởi quà cáp, hoặc nhờ vào khoa địa lý, hoặc nhờ vào khoa chiêm tinh, hoặc nhờ vào khoa bói tướng, hoặc bởi bất cứ sự nuôi mạng sai trái nào đã bị đức Phật quở trách, tự như con beo đực không ăn con thú rơi bị rơi xuống ở sườn bên trái. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài beo đực nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, nói đến:

‘Mật ong và cháo được phát sanh do việc lan truyền của sự biếu hiện bằng lời nói, nếu ăn vào thì tôi có thể bị chê trách về sự nuôi mạng của tôi.’

‘Thật chí, nếu nội tạng của tôi rơi ra lồng thông ở bên ngoài, đâu cho đang từ bỏ mạng sống, tôi vẫn không làm đỡ vỡ sự nuôi mạng (chân chánh).’

Câu hỏi về tính chất của loài beo đực là thứ năm.

6. KUMMAṄGAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, ‘kummassa pañca aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṁ vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja kummo udakacaro udatekeyeva vāsam kappeti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbapāṇabhūtapuggalānam hitānukampinā mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena abyāpajjhena sabbāvantam lokam pharitvā viharitabbam. Idam mahārāja kummassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaramahārāja kummo udake uppilavanto sīsaṁ ukkhipitvā yadi koci passati, tattheva nimujjati gālhamogāhati ‘mā maṁ te puna passeyyun ’ti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kilesesu opatantesu ārammaṇasare nimujjitatthabam gālhamogāhitabbaṁ ‘mā maṁ kilesā puna passeyyun ’ti. Idam mahārāja kummassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaramahārāja kummo udakato nikkhimitvā kāyam otāpeti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena nisajjāthānasayanacañkamato mānasam nīharitvā sammappadhāne mānasam otāpetabbaṁ. Idam mahārāja kummassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

4. Punacaramahārāja kummo paṭhavinī khaṇitvā vivitte vāsam kappeti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena lābha-sakkāra-silokam pajahitvā suññam vivittaṁ kānanam vanapattham pabbataṁ kandaram giriguham appasaddaṁ appanigghosam pavivittamogāhitvā vivitteyeva vāsamupagantabbam. Idam mahārāja kummassa catutthaṁ aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetaṁ mahārāja therena upasenena vaṅgantaputtena:

*‘Vivittam appanigghosam vālamiganisevitam,
seve senāsanam bhikkhu paṭisallānakāraṇā ’ti.*

5. Punacaramahārāja kummo cārikam caramāno yadi kañci passati vā saddam suññati vā, soñdipañcamāni aṅgāni sake kapāle nidahitvā appossukko tuṇhībhūto tiṭṭhati kāyamanurakkhanto.

6. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI RÙA:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Năm tính chất của loài rùa nên được hành trì,’ năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?**”

“Tâu đại vương, giống như loài rùa là loài sống ở nước, sắp xếp chỗ trú ngụ ở ngay trong nước. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên lan tỏa toàn thể thế gian với tâm ý bao la, vĩ đại, không đo lường được, không thù oán, không hâm hại, đồng hành với từ ái, có lòng thương tưởng đến sự lợi ích của tất cả các cá nhân có mạng sống và đang hiện hữu, rồi an trú. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài rùa nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài rùa trong khi nổi lên ở trong nước thì ngược đầu lén nhìn xem, nếu nhìn thấy ai đó thì ngay tại nơi ấy lặn xuống, và chìm sâu (nghĩ rằng): ‘Chớ để những kẻ ấy nhìn thấy ta lặn nữa.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, khi các phiền não xâm nhập thì nên lặn xuống hồ nước là cảnh giới (của đê mục thiền), và nên chìm sâu (nghĩ rằng): ‘Chớ để các phiền não nhìn thấy ta lặn nữa.’ Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài rùa nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài rùa sau khi đi ra khỏi nước thì sưởi ấm thân thể. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi đưa tâm ý ra khỏi việc ngồi, đứng, nằm, đi kinh hành thì nên sưởi ấm tâm ý ở sự nỗ lực đúng đắn. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của loài rùa nên được hành trì.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài rùa sau khi đào đất thì sắp đặt chỗ trú ngụ ở nơi cô quạnh. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên dứt bỏ lợi lộc, tôn kính, tiếng tăm, nên đi sâu vào nơi trống vắng, cô quạnh, khu rừng lớn, khu rừng thưa, sườn núi, thung lũng, hang núi, nơi ít âm thanh, ít tiếng ồn, được tách biệt, nên đi đến chỗ trú ngụ ở ngay tại nơi cô quạnh. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của loài rùa nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Upasena, con trai của Vaṅganta, nói đến:¹

‘Vị tỳ khưu, vì nguyên nhân thiên tự nhiên, nên tới lui chỗ trú ngụ cô quạnh, ít tiếng ồn, được lai vãng bởi các thú dữ.’

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài rùa trong lúc đi lang thang, nếu nhìn thấy cái gì hoặc nghe được cái gì, thì thu giấu các chân và cái đầu là thứ năm ở trong cái vỏ của mình, không cử động, có trạng thái im lặng, giữ yên, trong khi hộ trì thân thể.

¹ Theragāthāpāli - Trưởng Lão Kệ, TTPV 31, trang 161, câu kệ 577.

Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbattha rūpasadda-gandharasaphotthabbadhammesu āpatantesu chasu dvāresu saṃvara-kavāṭam anugghāṭetvā mānasam samodahitvā saṃvaram katvā satena sampajānena vihātabbam samaṇadhammadam anurakkhamānena. Idam mahārāja kummassa pañcamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena saṃyuttanikāyavare kummūpamasutte:

*'Kummo 'va aṅgāni sake kapāle
samodahaṁ bhikkhu manovitakke,
anissito aññamaheṭhayāno
parinibbuto na upavadeyya kañci "ti.*

Kummaṅgapañho chatṭho.

7. VĀMSAṄGAPAÑHO

“Bhante nāgasena, ‘vāmsassa ekam aṅgam gahetabban ’ti yam vadesi, katamantam ekam aṅgam gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja vāmso yattha vāto tathā anulometi nāññatthānudhāvati.¹ Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena yam buddhena bhagavatā bhāsitam navāṅgam satthusāsanam, tam anulomayitvā kappiye anavajje ṭhatvā samaṇadhammadam yeva pariyesitabbam. Idam mahārāja vāmsassa ekam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena rāhulena:

*'Navaṅgam buddhavacanam anulometvāna sabbadā,
kappiye anavajjasmīm ṭhatvā 'pāyaṁ samuttarin "ti.²*

Vāmsaṅgapañho sattamo.

8. CĀPAṄGAPAÑHO

“Bhante nāgasena, ‘cāpassa ekam aṅgam gahetabban ’ti yam vadesi, katamantam ekam aṅgam gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja cāpo sutacchito mito³ yāvaggamūlam sakeyeva anumati⁴ na paṭitthambhati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena theranavaka-majjhima-samakesu anunamitabbam na paṭippharitabbam. Idam mahārāja cāpassa ekam aṅgam gahetabbam.

¹ nāññatthamanudhāvati - Ma, PTS.

² samuttaran ti - PTS.

³ namito - Ma.

⁴ samakameva anunamati - Ma, PTS.

Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, ở tất cả các nơi, trong khi các sắc, thính, hương, vị, xúc, pháp xâm nhập, thì không nên mở ra cánh cửa phòng hộ ở sáu căn, nên tập trung tâm trí, nên thực hành sự thu thúc, nên sống có niệm và có sự nhận biết rõ trong khi hộ trì Sa-môn pháp. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của loài rùa nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Tương Ưng Bộ quý báu, bài Kinh Ví Dụ Con Rùa:

'Tự như con rùa đang thu lại các phần thân thể ở trong cái vỏ của mình, vị tỳ khuỷu trong khi tập trung lại các sự suy nghĩ của tâm, không bị lệ thuộc, không quấy rối kẻ khác, được hoàn toàn tịch tĩnh, không chửi mắng bất cứ ai.'

Câu hỏi về tính chất của loài rùa là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA CÂY TRE:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của cây tre nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

Tâu đại vương, giống như cây tre nghiêng theo làn gió, không chạy theo hướng khác. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên tuân theo Giáo Pháp của bậc Đạo Sư gồm chín thể loại đã được đức Phật Thế Tôn giảng dạy, nên duy trì các điều cho phép và không bị chê bai, nên tâm cầu chỉ mỗi Sa-môn pháp. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của cây tre nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Rāhula nói đến:

‘Sau khi luôn luôn tuân theo Giáo Pháp của đức Phật gồm chín thể loại, sau khi duy trì các điều cho phép và không bị chê bai, tôi đã vượt lên trên chốn đọa đày.’

Câu hỏi về tính chất của cây tre là thứ bảy.

8. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA CÂY CUNG:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của cây cung nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

Tâu đại vương, giống như cây cung, được khéo chuốt, được đo đạc, uốn cong thật đồng đều cho đến đầu trên và đầu dưới, không cứng ngắc. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên tùy thuận đến các vị trưởng lão, mới tu, hoặc trung niên tương tự như nhau, không tỏ ra đối nghịch. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của cây cung nên được hành trì.

Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena vidhurapuṇṇaka-jātake:

*'Cāpe vānuname¹ dhīro vaṃso 'va anulomayam,²
paṭilomaṃ na vatteyya sa rājavasatiṃ vase'"ti.*

Cāpaṅgapañho atṭhamo.

9. VĀYASAṄGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘vāyasassa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṃ vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja vāyaso āsaṅkitaparisaṅkito yattapayatto carati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena āsaṅkitaparisaṅkitena yattapayattena upatṭhitāya satiyā saṃvutehi indriyehi caritabbam. Idam mahārāja vāyasassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaram mahārāja vāyaso yaṃ kiñci bhojanam disvā nītīhi saṃvibhajitvā bhuñjati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ye te lābhā dhammadikā dhammadaddhā antamaso pattapariyāpannamattampi tathārūpehi lābhehi appaṭivibhattabhoginā³ bhavitabbam sīlavantehi sabrahmacārīhi. Idam mahārāja vāyasassa dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputta dhammasenāpatinā:

*'Sace me upanāmenti yathā laddham tapassino,
sabbesam vibhajitvāna⁴ tato bhuñjāmi bhojanan'"ti.*

Vāyasaṅgapañho navamo.

10. MAKKAṄGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘makkaṭassa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṃ vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja makkaṭo vāsamupagacchanto tathārūpe okāse mahati-mahārukkhe pavivitte sabbattha pasākhe⁵ bhīruttāne vāsamupagacchatī.

¹ cāpovūnudaro - Ma; cāpo vānuname - PTS.

² vaṃso vāpi pakampaye - Ma.

³ paṭivibhattabhoginā - Ma.

⁴ sabbe saṃvibhajitvāna - Ma.

⁵ sabbaṭṭhakasākhe - Ma, PTS.

Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Bồn Sanh Vidhurapuṇḍaka:¹

‘Vị sáng trí nên uốn cong tơ như cây cung, tơ như cây tre đang nghiêng theo, không nên hành xử điều nghịch lại, vì ấy có thể trú ở chỗ ngủ của đức vua.’

Câu hỏi về tính chất của cây cung là thứ tám.

9. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI QUẠ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của loài quạ nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài quạ đi lang thang, dè dặt và e ngại, cẩn thận và đề phòng. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên đi lại, dè dặt và e ngại, cẩn thận và đề phòng, với niệm được thiết lập, với các giác quan được thu thúc. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài quạ nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài quạ sau khi nhìn thấy bất cứ thức ăn nào thì chia xé với đồng loại rồi mới ăn. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, đối với các lợi lộc hợp pháp, được thọ nhận hợp pháp, thậm chí phần đã được đặt vào bình bát, đối với các lợi lộc có hình thức như thế không nên là vị thọ dụng mà không san sẻ với các vị đồng Phạm hạnh có giới đức. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài quạ nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, nói đến:

‘Vào lúc ta có sự thực hành khổ hạnh, nếu họ đem lại cho ta phần đã đạt được theo khả năng, thì ta phân chia cho tất cả, sau đó mới thọ dụng phần ăn.’

Câu hỏi về tính chất của loài quạ là thứ chín.

10. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI KHỈ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của loài khỉ nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài khỉ, trong khi đi đến chỗ trú, thì đi đến chỗ trú ở khoảng trống có hình thức như thế: là ở thân cây to lớn vĩ đại, được tách biệt, có cành lá ở mọi nơi, là chốn nương nhờ cho kẻ bị sợ hãi.

¹ *Vidhurapuṇḍitajātakam* - Bồn Sanh 545.

Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena lajjim pesalam sīlavantam kalyāṇadhammaṁ bahussutam dhammadharam¹ piyam garum bhāvanīyam vattāram vacanakkhamam ovādakam viññāpakam sandassakam samāda-pakam samuttejakam sampahamṣakam evarūpam kalyāṇamittam ācariyam upanissāya viharitabbam. Idam mahārāja makkaṭassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaram mahārāja makkaṭo rukkhelyeva carati tiṭṭhati nisidati. Yadi middhaṁ² okkamati tattheva rattim vāsamanubhavati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena pavanābhimukhena bhavitabbam, pavaneyeva thānacaṅkamanisajjāsayanam niddam okkamitabbam, tattheva satipatṭhānamananubhavitabbam. Idam mahārāja makkaṭassa dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetaṁ mahārāja therena sāriputtena dhammasenāpatinā:

*‘Caṅkamanto ’pi tiṭṭhanto nisajjāsayanena vā,
pavane sobhate bhikkhu pavanantam ’va vaṇṇitan ”ti.*

Makkaṭaṅgapañho dasamo.

Gadrabhavaggo paṭhamo.

UDDĀNAM:

“Ghorassaro ca³ kukkuṭo kalando dīpinī dīpiko,
kummo vaṇso ca cāpo ca vāyaso atha makkaṭo ”ti.

--ooOoo--

¹ dhammadharam vinayadharma - Ma.

² niddam - Ma.

³ gadrabho ceva - Ma.

Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên sống nương tựa vào vị thầy, người bạn tốt lành, có hình thức như vậy: là vị có liêm sỉ, khéo cư xử, có giới hạnh, có thiện pháp, nghe nhiều, vị duy trì Giáo Pháp, đáng mến, đáng kính, đáng trọng, vị tuyên thuyết, có sự nhẫn耐 với lời nói, vị giáo giới, vị giải thích, vị chỉ dạy, vị thức tinh, vị khuyễn khích, vị tạo niềm phấn khởi. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài khỉ nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài khỉ đi đứng ngồi chỉ ở trên cây. Nếu nó rơi vào giấc ngủ thì nó trải qua việc trú đêm ở ngay tại chỗ ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có khuynh hướng ở rừng, nên đứng, đi, ngồi, nằm, và rơi vào giấc ngủ chỉ ở trong rừng, nên kinh nghiệm về sự thiết lập niệm ở ngay tại chỗ ấy. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài khỉ nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, nói đến:

‘Ngay cả trong khi đi kinh hành, trong khi đứng, hoặc với việc ngồi và việc nằm, vị tỳ khưu chiếu sáng ở khu rừng, chính khu rừng ấy được ca ngợi.’

Câu hỏi về tính chất của loài khỉ là thứ mươi.

Phẩm Lừa là phẩm thứ nhất.

PHẦN TÓM LUỢC:

“(Loài lừa) có tiếng kêu khủng khiếp, và loài gà trống, loài sóc, loài beo cái, loài beo đực, loài rùa, cây tre, cây cung, và loài quạ, rồi loài khỉ.”

--ooOoo--

II. SAMUDDAVAGGO

1. LĀPULATAÑGAPAÑHO

“Bhante nāgasena, ‘lāpulatāya¹ ekam aṅgam gahetabban ’ti yam vadesi, katamantam ekam aṅgam gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja lāpulatā tiṇe vā kaṭhe vā latāya vā soṇḍikāhi ālambitvā tassupari vadḍhati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena arahatte abhivadḍhitukāmena manasā ārammaṇam ālambitvā arahatte abhivadḍhitabbam. Idam mahārāja lāpulatāya ekaṁ aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputtena dhammasenāpatinā:

‘Yathā lāpulatā nāma tiṇe kaṭhe latāya vā, ālambitvā soṇḍikāhi tato upari vadḍhati.²

Tatheva buddhaputtenārahattaphalakāminā, ārammaṇam ālambitvā vadḍhitabbam asekhapphale ”ti.

Lāpulataṅgapañho paṭhamo.

2. PADUMAÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘padumassa tīṇi aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni tīṇi aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja padumam udake jātam udake saṃvaddham anupalittam udakena. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kule gaṇe lābhe yase sakkāre sammānanāya paribhogapaccayesu ca sabbatha anupalittena bhavitabbam. Idam mahārāja padumassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaram mahārāja padumam udakā accuggamma titthati.³ Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbalokam abhibhavitvā accuggamma lokuttaradhamme thātabbam. Idam mahārāja padumassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaram mahārāja padumam appamattakenapi anilena īritam⁴ calati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena appamattakesu pi kilesesu saññamo karaṇīyo, bhayadassāvinā viharitabbam.

Idam mahārāja padumassa tatiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

¹ lābulatāya - Ma.

² tato vadḍhati uppari - Ma, PTS, Sīmu.

³ thāti - Ma, PTS.

⁴ eritam - Ma, PTS.

II. PHẨM BIỂN CẢ:

1. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA DÂY BẦU:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của dây bầu nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như dây bầu dùng những sợi tua đeo bám ở cọng cỏ, hoặc ở khúc cây, hoặc ở dây leo, rồi phát triển lên trên vật đó. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, có ước muốn tiến triển ở phẩm vị A-la-hán, thì nên dùng ý đeo bám ở đối tượng (đề mục thiền), rồi tiến triển ở phẩm vị A-la-hán. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của dây bầu nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, nói đến:

‘Giống như cái gọi là dây bầu đeo bám ở cọng cỏ, ở khúc cây, hoặc ở dây leo bằng những sợi tua, rồi từ đó phát triển lên trên.’

Y như thế ấy, người con trai của đức Phật, có ước muốn về quả vị A-la-hán, thì nên đeo bám ở đối tượng (đề mục thiền), rồi tiến triển ở quả vị Vô Học.”

Câu hỏi về tính chất của dây bầu là thứ nhất.

2. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA CÂY SEN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Ba tính chất của cây sen nên được hành trì,’ ba tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như cây sen được sanh ra ở nước, được phát triển ở nước, không bị lấm lem bởi nước. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên bị lấm lem trong mọi trường hợp, ở gia đình, ở nhóm, về lợi lộc, về danh vọng, về sự tôn vinh, về sự nể vì, về các nhu cầu vật dụng. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của cây sen nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, cây sen vững vàng sau khi vươn lên khỏi nước. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên chế ngự tất cả (các pháp) thế gian, nên vươn lên, và nên vững vàng ở các pháp xuất thế gian. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của cây sen nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, cây sen bị run rẩy, lay động vì gió đầu chi chút ít. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên thực hành sự tự chế ngự, nên sống có sự nhẫn thấy nỗi sợ hãi ở các phiền não đầu chi chút ít. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của cây sen nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:

‘Anumattesu vajjesu bhayadassāvī samādāya sikkhati sikkhāpadesū ’’ti.

Padumaṅgapañho dutiyo.

3. BĪJAṄGAPAÑHO

**1. “Bhante nāgasena, ‘bījassa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yan
vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja bijam appakampi samānam bhaddake khette vuttam deve sammādhāram pavechante subahūni phalāni anudassati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena yathāpatipāditam sīlam kevalam sāmañña-phalamanudassati, evam sammā paṭipajjitabbaṁ. Idam mahārāja bījassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja bijam suparisodhite khette ropitam khippameva saṃvirūhati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena mānasam supariggahitam suññāgāre parisodhitam satipaṭṭhāna-khettavare khittam khippameva virūhati. Idam mahārāja bījassa dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena anuruddhena:

*‘Yathā khette¹ parisuddhe bijam cassa patiṭṭhitam,
vipulam tassa phalam hoti api toseti kassakam.*

*Tatheva yogino cittam suññāgāre visodhitam,
satipaṭṭhānakhattamhi khippameva virūhati ”ti?*

Bījaṅgapañho tatiyo.

4. SĀLAKALYĀṄNIKAṄGAPAÑHO

**“Bhante nāgasena, ‘sālakalyāṇikāya ekaṁ aṅgam gahetabban
’ti yan vadesi, katamantaṁ ekaṁ aṅgam gahetabban ”ti?**

“Yathā mahārāja sālakalyāṇikā² anto paṭhavyamyeva abhivadḍhati hatthasatampi bhiyyopi. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena cattārisāmaññaphalāni catasso paṭisambhidā chaṭṭabhiññāyo kevalañca samaṇadhammam suññāgāreyeva paripūrayitabbaṁ. Idam mahārāja sālakalyāṇikāya ekaṁ aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena rāhulena:

*‘Sālakalyāṇikā nāma pādapo dharaṇīruho,
anto paṭhavyamyeva satahattho pi vadḍhati.*

¹ yathāpi khette - Ma, PTS.

² sālakalyāṇikā nāma - Ma.

‘Người có sự nhìn thấy nỗi sợ hãi ở các tội lỗi nhỏ nhoi thô thi và học tập ở các điều học.’”

Câu hỏi về tính chất của cây sen là thứ nhì.

3. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA HẠT GIỐNG:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của hạt giống nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như hạt giống đâu là ít ỏi, đã được gieo ở thửa ruộng tốt, trong khi trời ban cho cơn mưa đúng đắn, thì sẽ tạo ra được rất nhiều kết quả. Tâu đại vương, tương tự y như thế, giới đã được thực hành theo cách nào mà sẽ tạo ra được toàn bộ quả vị của Sa-môn, thì vị hành giả thiết tha tu tập nên thực hành đúng đắn theo cách như vậy. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của hạt giống nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, hạt giống đã được trồng ở thửa ruộng khéo được làm sạch sẽ thì phát triển vô cùng nhanh chóng. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập khéo nắm giữ được ý, làm cho ý được thanh tịnh ở căn nhà trống vắng, rồi đặt ý vào thửa ruộng cao quý là sự thiết lập niệm, thì ý phát triển vô cùng nhanh chóng. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của hạt giống nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Anuruddha nói đến:

‘Giống như hạt giống được thiết lập ở thửa ruộng sạch sẽ, kết quả của nó là đôi dào, và còn làm cho người nông dân mừng rỡ.

Y như thế ấy, tâm của vị hành giả đã được làm cho thanh tịnh ở căn nhà trống vắng thì phát triển vô cùng nhanh chóng ở thửa ruộng là sự thiết lập niệm.’”

Câu hỏi về tính chất của hạt giống là thứ ba.

4. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA CÂY SĀLĀ XINH ĐẸP:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của cây sālā xinh đẹp nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như cây sālā xinh đẹp tăng trưởng luôn cả ở bên trong trái đất đến hơn một trăm cánh tay. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên làm cho tròn đủ bốn quả vị Sa-môn, bốn Tuệ Phân Tích, sáu Thắng Trí, và toàn bộ pháp Sa-môn ở ngay tại ngôi nhà trống vắng. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của cây sālā xinh đẹp nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Rāhula nói đến:

‘Loài cây có tên sālā xinh đẹp, mọc ở trái đất, tăng trưởng luôn cả ở bên trong trái đất đến một trăm cánh tay.

*Yathā kālamhi sampatte paripākena so dumo,
uggañchitvāna ekāham satahattho pi vadḍhati.*

*Evamevāhaṁ mahāvīra sālakalyāṇikā viya,
abbhantare suññāgāre dhammato abhivadḍhisan ”ti.¹*

Sālakalyāṇikaṅgapañhā catuttho.

5. NĀVAṄGAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, ‘nāvāya tīṇi aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni tīṇi aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja nāvā bahuvidha-dāru-saṅghāṭa-samavāyena bahumpi janaṁ tārayati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ācārasīla-guṇavattapāṭivatta-bahuvidhadhamma-saṅghāṭa-samavāyena sadevako loko tārayitabbo. Idam mahārāja nāvāya paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja nāvā bahuvidh’ ūmi-t-thanita-vega-visaṭa-m-āvatta-vegam sahati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena bahuvidha-kiles’ ūmi-vegam lābha-sakkāra-yasa-siloka-pūjana-vandanam parakulesu nindāpasamṣā sukha-dukkha-sammānana[vimānana²]-bahuvidhados’ ūmivegañca sahitabbam. Idam mahārāja nāvāya dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaparam mahārāja nāvā aparimita-m-ananta-m-apāra-m-akkhobhita-gambhīre mahatimahāghose timi-timingala-makara-maccha-gaṇākule mahatimahāsamudde carati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena tiparivaṭṭa-dvādasākāra-catusaccābhisaṁmaya-paṭivedhe mānasam sañcārayitabbam. Idam mahārāja nāvāya tatiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena san্যuttanikāyavare saccasam̄yutte:

‘Vitakkentā ca kho tumhe bhikkhave idam dukkhan ti vitakkeyyātha, ayaṁ dukkhasamudayo ’ti vitakkeyyātha, ayaṁ dukkhanirodho ti vitakkeyyātha, ayaṁ dukkha-nirodha-gāminī-paṭipadā ti vitakkeyyātha ”ti.

Nāvaṅgapañho pañcamo.

¹ abhivadḍhayin ti - Ma, PTS.

² vimānana - itisaddo Ma, PTS potthakesu adhikam.

Giống như vào lúc thời điểm đã đến, với sự trưởng thành cây ấy vươn lên, tăng trưởng thậm chí một trăm cánh tay trong một ngày.

Bạch đằng Đại Hùng, tương tự y như thế, con tiến triển một cách tự nhiên ở ngôi nhà trông vắng, tự như cây sālā xinh đẹp tăng trưởng ở khoảng không.”

Câu hỏi về tính chất của cây sālā xinh đẹp là thứ tư.

5. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA CHIẾC THUYỀN:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Ba tính chất của chiếc thuyền nên được hành trì,’ ba tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?**”

“Tâu đại vương, giống như chiếc thuyền giúp cho nhiều người vượt qua nhờ vào sự tập hợp đã được kết nối lại bằng nhiều loại cây gỗ. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sẽ vượt qua thế gian luôn cả chư Thiên nhờ vào sự tập hợp đã được kết nối lại bằng nhiều hình thức Giáo Pháp như là cách cư xử, giới, đức hạnh, phận sự, và công việc. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của chiếc thuyền nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, chiếc thuyền chịu đựng lực đẩy gào thét của nhiều loại sóng, lực đẩy của dòng nước xoáy được lan rộng. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên chịu đựng lực đẩy của nhiều loại sóng phiền não, lợi lộc, tôn vinh, danh vọng, danh tiếng, cúng dường, đảnh lễ, sự chê khen ở các gia tộc khác, và lực đẩy của nhiều loại sóng: sướng, khổ, kính nể, khinh khi, và sự sân hận. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của chiếc thuyền nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, chiếc thuyền di chuyển ở biển cả to lớn, khổng lồ, vô lượng, vô biên, không bờ bên kia, không bị xáo trộn, sâu thẳm, có tiếng ồn lớn lao vĩ đại, có sự chen chúc của các bầy cá là cá ông, cá voi, cá đao. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên làm cho tâm ý di chuyển ở sự lãnh hội và thấu triệt bốn Chân Lý về ba luân, mười hai thể. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của chiếc thuyền nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Tương Ưng Bộ quý báu, Tương Ưng Sư Thật:

‘Này các tỳ khưu, trong lúc suy tư, các người nên suy tư về: ‘Đây là khổ,’ nên suy tư về: ‘Đây là Nguyên Nhân của Khổ,’ nên suy tư về: ‘Đây là sự Diệt Khổ,’ nên suy tư về: ‘Đây là sự Thực Hành theo Con Đường đưa đến sự Diệt Khổ.’”

Câu hỏi về tính chất của chiếc thuyền là thứ năm.

6. NĀVĀLAKANAKAÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘nāvālakanakassa¹ dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṁ vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja nāvālakanakam̄ bahūmijālākulavikkhobhitasalilatale mahatimahāsamudde nāvaṁ laketi² ṭhāpeti, na deti disāvidisam̄ haritum. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena rāgadosamoh’ ūmijāle mahati-mahā-vitakka-sampahāre cittam̄ laketabbam̄, na dātabbam̄ disāvidisam̄ haritum. Idam̄ mahārāja nāvālakanakassa paṭhamam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄.

2. Punacaparam̄ mahārāja nāvālakanakam̄ na pilavati,³ visīdati, hatthasate ’pi udake nāvaṁ laketi ṭhānamupaneti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena lābha-yasa-sakkāra-mānana-vandana-pūjana-apacitusu lābhagga-yasagge pi na pilavitabbam̄, sarīrayāpanamattakeyeva cittam̄ ṭhāpetabbam̄. Idam̄ mahārāja nāvālakanakassa dutiyam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄. Bhāsitampetam̄ mahārāja therena sāriputtena dhammasenā patinā:

*‘Yathā samudde lakanam̄ na plavati visīdati,
tatheva lābhasakkāre mā plavatha visīdathā ’’ti.*

NĀVĀLAKANAKAÑGAPAÑHO chaṭṭho.

7. KŪPAÑGAPAÑHO

“Bhante nāgasena, ‘kūpassa ekam̄ aṅgam̄ gahetabban ’ti yaṁ vadesi, katamantam̄ ekam̄ aṅgam̄ gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja kūpo rajjuñca varattañca lakārañca⁴ dhāreti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sati-sampajāññā-samannāgatena bhavitabbam̄ abhikkante paṭikkante ālokite vilokite samiñjite⁵ pasārite saṅghātipattacīvaradhāraṇe asite pīte khāyite sāyite uccārapassāvakamme gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajāna-kārinā bhavitabbam̄. Idam̄ mahārāja kūpassa ekam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄. Bhāsitampetam̄ mahārāja bhagavatā devātidevena:

‘Sato bhikkhave bhikkhu vihareyya sampajāno ayaṁ vo amhākam̄ anusāsanī ’’ti.

Kūpañgapañho sattamo.

¹ nāvālagganakassa - Ma.

² laggeti - Ma.

³ plavati - Ma.

⁴ laṅkārañca - Ma.

⁵ sammiñjite - PTS.

6. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA CÁI NEO THUYỀN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của cái neo thuyền nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

Tâu đại vương, giống như cái neo thuyền giữ chặt, duy trì con thuyền ở nơi biển cả to lớn khồng lồ, trên mặt nước bị hỗn độn, bị khuấy động bởi những đợt dồn dập của nhiều làn sóng, không cho lôi đi theo hướng chính hướng phụ. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên giữ chặt tâm ở sự xung đột lớn lao vĩ đại của các suy tư, ở sự dồn dập của những làn sóng luyến ái, sân hận, si mê, không cho lôi đi theo hướng chính hướng phụ. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của cái neo thuyền nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa cái neo thuyền không nổi lên, nó chìm xuống thậm chí cả trăm cánh tay ở trong nước, nó giữ chặt con thuyền, duy trì ở vị trí. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên nổi lên ở trên đỉnh của lợi lộc, ở trên đỉnh của danh vọng, ở các sự lợi lộc, danh vọng, tôn vinh, kính nể, đành lẽ, cúng dường, trọng vọng, nên duy trì tâm chỉ ở mỗi việc làm cho cơ thể được sống còn. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của cái neo thuyền nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, nói đến:

‘Giống như cái neo không nổi lên ở biển, mà chìm xuống, y như thế ấy các ngươi chớ nổi lên ở lợi lộc và tôn vinh, mà hãy chìm xuống.’

Câu hỏi về tính chất của cái neo thuyền là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA CỘT BUỒM:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của cột buồm nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

Tâu đại vương, giống như cột buồm chịu đựng dây thừng, dây đai, và cánh buồm. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có đầy đủ niềm và sự nhận biết rõ, nên có sự thực hành việc nhận biết rõ trong khi đi tới trong khi đi lui, khi nhìn qua khi nhìn lại, khi co tay khi duỗi tay, trong việc mang y hai lớp, bình bát, và y phục, khi ăn, khi uống, khi nhai, khi nếm, ở hành động đại tiện tiểu tiện, khi đi, khi đứng, khi ngồi, khi ngủ, khi thức, khi nói, khi im lặng. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của cột buồm nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:

‘Này các tỳ khưu, vị tỳ khưu nên sống, có niềm, có sự nhận biết rõ; dây là lời dạy của chúng ta cho các ngươi.’

Câu hỏi về tính chất của cột buồm là thứ bảy.

8. NIYĀMAKAÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘niyāmakassa tīpi aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṁ vadesi, katamāni tāni tīpi aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja niyāmako rattindivam satataṁ samitam appamatto yattapayatto nāvam sāreti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena cittam niyāmayamānenā rattindivam satataṁ samitam appamattena¹ yoniso manasikārena cittam niyāmetabbam. Idam mahārāja niyāmakassa pathamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena dhammapade:

*‘Appamādaratā hotha sacittamanurakkhetha,
duggā uddharathattānam pañke sanno ’va kuñjaro ’ti.*

2. Punacaram mahārāja niyāmakassa yaṁ kiñci mahāsamudde kalyānam vā pāpakaṁ vā sabbantaṁ veditam hoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kusalākusalam sāvajjānavajjam hīnappañitam kañhasukkasappaṭbhāgam vijānitabbam. Idam mahārāja niyāmakassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaram mahārāja niyāmako yante muddikam deti ‘mā koci yantam āmasitthā ’ti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena citte sañvaramuddikā dātabbā ‘mā kañci pāpakaṁ akusalavitakkam vitakkesi ’ti. Idam mahārāja niyāmakassa tatiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena sañyuttanikāyavare:

‘Mā bhikkhave pāpake akusale vitakke vitakkeyyātha,² seyyathidam kāmavitakkam byāpādavitakkam vihiñsāvitakkan ”ti.

Niyāmaṅgapañho aṭṭhamo.

9. KAMMAKARAÑGAPAÑHO

“Bhante nāgasena, ‘kammakarassā³ ekaṁ aṅgam gahetabban ’ti yaṁ vadesi, katamantaṁ ekaṁ aṅgam gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja kammakaro evam cintayati: ‘Bhatako aham imāya nāvāya kammaṁ karomi, imāyāhaṁ nāvāya vāhasā bhattavetanaṁ labhāmi, na me pamādo karaṇīyo, appamādena me ayaṁ nāvā vāhetabbā ’ti.

¹ appamattena yattappayattena - Ma.

² vitakkayittha - PTS.

³ kammakārō - Ma, evam sabbattha.

8. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA NGƯỜI THUYỀN TRƯỞNG:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Ba tính chất của người thuyền trưởng nên được hành trì,’ ba tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như người thuyền trưởng, ngày đêm, thường xuyên, liên tục, không xao lâng, gắng sức, ra sức, điều khiển con tàu di chuyển. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, trong khi kiểm soát tâm, nên kiểm soát tâm bằng sự tác ý đúng đường lối, ngày đêm, thường xuyên, liên tục, không xao lâng. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của người thuyền trưởng nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Pháp Cú:¹

‘Các ngươi hãy thích thú trong sự không phóng dật, hãy phòng hộ tâm của mình, hãy đưa bản thân ra khỏi chốn khổ đau, tự như con voi bị vướng trong vũng bùn (cố gắng lê thân ra khỏi bãi lầy).’

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa đối với người thuyền trưởng bất cứ việc gì ở biển cả là tốt hay là xấu, tất cả các điều ấy đều được biết đến. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên nhận biết thiện hay bất thiện, có tội lỗi hay không tội lỗi, hạ liệt hay cao quý, tối hay sáng hay có sự xen lẩn. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của người thuyền trưởng nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa người thuyền trưởng đánh dấu ở bộ phận điều khiển (nói rằng): ‘Chớ có người nào chạm đến bộ phận điều khiển.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên làm dấu ấn về sự thu thúc ở tâm rằng: ‘Chớ suy tư về bất cứ suy tư nào ác và bất thiện.’ Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của người thuyền trưởng nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Tương Ưng Bộ cao quý:

‘Này các tỳ khưu, các ngươi chớ suy tư về các điều suy tư ác và bất thiện, như là sự suy tư về ái dục, sự suy tư về oán hận, sự suy tư về hãm hại.’

Câu hỏi về tính chất của người thuyền trưởng là thứ tám.

9. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA NGƯỜI LÀM CÔNG:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của người làm công nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như người làm công suy nghĩ như vậy: ‘Là người làm thuê, ta làm công việc ở chiếc thuyền này, nhờ vào chiếc thuyền này mà ta đạt được thức ăn và tiền công, ta không nên tạo ra sự xao lâng, chiếc thuyền này sẽ được chuyên vận nhờ vào ta có sự không xao lâng.’

¹ Dhammapadapāli - Pháp Cú, câu 327.

Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena evam cintayitabbam: ‘Imam kho aham cātummahābhūtikam kāyam sammasanto satataṁ samitam appamatto upaṭhitasati sato sampajāno samāhito ekaggacitto jāti-jarā-byādhi-maraṇa-soka-parideva-dukkha-domanassupāyāsehi parimuccissāmī ti appamādo me karaṇyo ’ti. Idam mahārāja kammakarassa ekam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetaṁ mahārāja therena sāriputtaṇa dhamma-senāpatinā:

*‘Kāyam imam sammasatha parijānātha punappunam,
kāye sabhāvam disvāna dukkhassantaṁ karissathā’* ”ti.

Kammakaraṅgapañho navamo.

10. SAMUDDAṄGAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, ‘samuddassa pañca aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṁ vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja mahāsamuddo matena kuṇapena saddhim na saṃvasati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena rāga-dosa-mohamāna-diṭṭhi-makkha-paṭṭasa-issā-macchariya-māyā-sāṭheyya-kotilla¹-visama-duccarita-kilesamalehi saddhim na saṃvasitabbam. Idam mahārāja samuddassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaram mahārāja samuddo muttā-maṇi-veluriya-saṅkha-silā-pavāla-phalikamanī-vividharatana-nicayaṁ dhārentā pidahati, na bahi vikirati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena magga-phala-jhānavimokkha-samādhi-samāpatti-vipassanābhiññā-vividha-gūparatanāni adhigantvā pidahitabbāni, na bahi nīharitabbāni. Idam mahārāja samuddassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaram mahārāja samuddo mahatimahābhūtehi saddhim saṃvasati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena appiccham santuṭṭham dhutavādaṁ sallekhavuttim ācārasampannam lajjim pesalam garum bhāvanīyam vattaram vacanakkhamam codakam pāpagarahim ovādakam anusāsakam viññāpakam sandassakam samādapakam samuttejakam sampahaṇīsakam kalyāṇamittam sabrahmacāriṇi upanissāya vasitabbam. Idam mahārāja samuddassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

¹ sāṭheyyakuṭila - Ma; saṭhakuṭila - PTS.

Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên suy nghĩ như vậy: ‘Trong khi quán sát về thân từ đại này, ta thường xuyên, liên tục không xao lãng, có niệm được thiết lập, có niệm, có sự nhận biết rõ, được định tĩnh, có tâm chuyên nhất, ta nên thực hiện sự không xao lãng (nghĩ rằng): ‘Ta sẽ được hoàn toàn tự do đối với các sự sanh-già-bệnh-chết-sầu-bi-khổ-ưu-não.’ Tâu đại vương, điều này là một tính chất của người làm công nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, nói đến:

‘Ngươi hãy quán sát về thân này, hãy biết toàn diện (về nó) lần này lần khác. Sau khi nhìn thấy bản thể thật ở thân, ngươi sẽ thực hiện việc chấm dứt khổ đau.’

Câu hỏi về tính chất của người làm công là thứ chín.

10. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA BIỂN CẢ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Năm tính chất của biển cả nên được hành trì,’ năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

Tâu đại vương, giống như biển cả không sống chung với xác chết. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không sống chung với luyến ái, sân hận, si mê, ngã mạn, tà kiến, gièm pha, thù oán, ganh ty, bón xén, gian trá, xảo quyết, lừa đảo, không hài hòa, hạnh kiểm xấu, và các bợn nhơ phiền não. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của biển cả nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, biển cả, trong khi cất giữ sự tích lũy nhiều loại châu báu là ngọc trai, ngọc ma-ni, ngọc bích, xà cù, đá quý, san hô, pha-lê, bạc, vàng, ngọc ru-by, ngọc mắt mèo, thì che đây lại, không vung vãi ở bên ngoài. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, sau khi chứng đắc nhiều loại châu báu đức hạnh là Đạo, Quả, thiền, sự Giải Thoát, định và sự chứng đạt, Minh Sát và sáu Thắng Trí thì nên che giấu, không nên đưa ra bên ngoài. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của biển cả nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa biển cả sống chung với các chúng sanh to lớn vĩ đại. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên sống nương tựa vào vị đồng Phạm hạnh, là người bạn tốt lành, ít ham muộn, tự biết dù, nói về pháp từ khước, có lối sống giản thiều, hội đủ tánh hạnh, có liêm sỉ, khéo cư xử, đáng kính, đáng trọng, vị tuyên thuyết, có sự nhẫn nại với lời nói, vị la rầy, có sự chê trách điều xấu, vị giáo giới, vị giáo hóa, vị giải thích, vị chỉ dạy, vị thức tỉnh, vị khuyến khích, vị tạo niềm phấn khởi. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của biển cả nên được hành trì.

4. Punacaparam mahārāja samuddo navasalila-sampuṇṇa-gaṅgā-yamunā-aciravatī-sarabhū-mahī-ādihi nadīsatasaḥassehi antalikkhe saliladhārāhi ca pūrito pi sakam velaṁ nātivattati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena lābha-sakkāra-siloka-vandana-mānana-pūjanakāraṇā jīvitahetu pi sañcicca sikkhāpadavītikkamo na karaṇyo. Idam mahārāja samuddassa catuttham aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

'Seyyathāpi pahārāda¹ mahāsamuddo ṭhitadhammo velaṁ nātikkamati, evameva kho pahārāda¹ yaṁ mayā sāvakānaṁ sikkhāpadam paññattam, taṁ mama sāvakā jīvitahetu pi nātikkamantī 'ti.

5. Punacaparam mahārāja samuddo sabbasavantīhi gaṅgā-yamunā-aciravatī-sarabhū-mahīhi antalikkhe udakadhārāhi pi na paripūrati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena uddesa-paripucchā-savaṇa-dhāraṇavinicchayaabhidhammadvinayogālha-suttantaviggaha-padanikkhepa-padasandhi-padavibhatti-navaṅga-jīnasāsana-varaṁ suṇantenāpi na tappitabbam. Idam mahārāja samuddassa pañcamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena sutasomajātake:

*'Aggi yathā tiṇakaṭṭham dahanṭo
na tappati sāgaro vā nadīhi,
evam h'ime² paṇḍitā rājaseṭṭha
sutvā na tappanti subhāsitena "ti.*

Samuddaṅgapāñho dasamo.

Samuddavaggo dutiyo.

TASSUDDĀNAM:

*"Lāpūlatā ca padumam bijam sālakalyāṇikā,
nāvā ca nāvālakanaṁ kūpo niyāmako tathā,
kammakaro samuddo ca vaggo tena pavuccatī "ti.*

--ooOoo--

¹ mahārāja - Ma, PTS.

² evampi ce - Ma.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa biển cả mặc dầu được làm đầy bởi trăm ngàn con sông như là Gaṅgā, Yamunā, Aciravatī, Sarabhū, Mahī, v.v... chứa đựng nước nguồn, và bởi các cơn mưa ở không trung, cũng không tràn qua khỏi bờ của nó. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên thực hiện việc vi phạm các điều học một cách cố ý vì lý do lợi lộc, tôn vinh, danh tiếng, đảnh lễ, kính nể, cúng dường, thậm chí có nguyên nhân là mạng sống. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của biển cả nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:

'Này Pahārāda, cũng giống như đại dương có pháp bền vững không tràn qua khỏi bờ, này Pahārāda, tương tự y như thế điều học nào đã được Ta quy định cho các đệ tử, các đệ tử của Ta, đâu có nguyên nhân là mạng sống, cũng không vi phạm điều ấy.'

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa biển cả không bị tràn đầy bởi tất cả các dòng sông Gaṅgā, Yamunā, Aciravatī, Sarabhū, Mahī, và bởi các cơn mưa ở không trung. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên được thỏa mãn với việc đọc tụng, việc vấn hỏi, việc nghe, việc xác định, việc nhận thức, việc đã được chuyên sâu về Luật và Vi Diệu Pháp, việc tranh luận về Kinh, sự quy định từ, sự liên kết từ, sự phân tích từ, và Giáo Pháp cao quý của đấng Chiến Thắng gồm chín thể loại. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của biển cả nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Bổn Sanh Sutasoma:¹

'Giống như ngọn lửa đang thiêu đốt cỏ và cùi, hoặc là biển cả không được thỏa mãn với những dòng sông, này vị vua hạng nhất, y theo như vậy những bậc sáng trí này, sau khi lắng nghe, không được thỏa mãn với điều đã được khéo nói.'

Câu hỏi về tính chất của biển cả là thứ mươi.

Phẩm Biển Cả là phẩm thứ nhì.

TÓM LƯỢC PHẨM NÀY:

“Dây bầu, và cây sen, hạt giống, cây sālā xinh đẹp, chiếc thuyền, và cái neo thuyền, cột buồm, người thuyền trưởng là tương tự, người làm công, và biển cả, phẩm (này) được gọi với tên ấy.”

--ooOoo--

¹ *Mahāsutasomajātakam* - Bổn Sanh 537.

III. PAṬHAVIVAGGO

1. PAṬHAVYAÑGAPAÑHO

**1. “Bhante nāgasena, ‘paṭhaviyā pañca aṅgāni gaḥetabbānī ’ti
yaṁ vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gaḥetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja paṭhavī itṭhāniṭṭhāni kappūrāgaru-tagara-candana-kuṇkumādīni ākirante pi pitta-semha-pubba-ruhira-seda-medha-khela-singhānikā-lasikā-mutta-karīsādīni ākirante pi tādisāyeva. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena itṭhāniṭṭhe lābhālābhe yasāyase nindā-pasāmsāya sukhe dukkhe sabbattha tādināyeva bhavitabbam. Idam mahārāja paṭhaviyā paṭhamam aṅgam gaḥetabbam.

2. Punacaram mahārāja paṭhavī maṇḍana-vibhūsanāpagatā sakagandha-paribhāvitā. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena vibhūsanāpagatena sakasīlagandha-paribhāvitena bhavitabbam. Idam mahārāja paṭhaviyā dutiyam aṅgam gaḥetabbam.

3. Punacaram mahārāja paṭhavī nirantarā acchiddā¹ asusirā bahalā ghanā vitthiṇṇā. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena nirantaram-akhaṇḍācchiddāsusira-bahala-ghana-vitthiṇṇa-silena bhavitabbam. Idam mahārāja paṭhaviyā tatiyam aṅgam gaḥetabbam.

4. Punacaram mahārāja paṭhavī gāma-nigama-nagara-janapada-rukkha-pabbata-nadī-talāka-pokkharaṇī-miga-pakkhi-manuja-nara-nārī-ghanam-dhārentī pi akilāsu hoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ovadantena pi anusāsantena pi viññāpentena pi sandassentena pi samādapentena pi samuttejentena pi sampaham̄sentena pi dhamma-desanāsu akilāsunā bhavitabbam. Idam mahārāja paṭhaviyā catuttham aṅgam gaḥetabbam.

5. Punacaram mahārāja paṭhavī anunaya-paṭigha-vippamuttā. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena anunaya-paṭigha-vippamuttena paṭhavisamena cetasā viharitabbam. Idam mahārāja paṭhaviyā pañcamam aṅgam gaḥetabbam. Bhāśitampetam mahārāja upāsikāya cullasubhaddāya sakasamaṇe parikittayamānāya:

*‘Ekañce bāham² vāsiyā taccheyya³ kūpitamānasā,
ekañce bāham² gandhena ālimpeyya⁴ pamoditā.*

¹ nirantarā akhaṇḍācchiddā - Ma.
² ekañ - c' evāham - PTS.

³ tacche - Ma, taccheyya' - PTS.
⁴ ālimpeyya' - PTS.

III. PHẨM ĐẤT:

1. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA ĐẤT:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Năm tính chất của đất nên được hành trì,’ năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như đất là khi có kẻ đang vung vãi các vật được ưa thích hay không được ưa thích như là long não, gỗ tagara, gỗ trầm hương, nghệ, v.v... cũng như đang vung vãi mật, đàm, mủ, máu, mồ hôi, mồ, nước miếng, nước mũi, nước ở khớp xương, nước tiểu, phân, v.v... thì cũng y như thế ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập trong mọi trường hợp về các việc được ưa thích hay không được ưa thích như là về có lợi lộc và không có lợi lộc, về có danh tiếng và không có danh tiếng, về chê trách và khen ngợi, về an lạc và khổ đau thì cũng nên là y như thế ấy. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của đất nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, đất lánh xa việc trang điểm, trang sức, và được bao phủ bằng mùi hương của chính nó. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên lánh xa việc trang sức, nên bao phủ bằng mùi hương giới hạnh của chính mình. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của đất nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, đất không có khoảng trống, không có chỗ nứt, không có lỗ hổng, dày, đặc, được trải rộng. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có giới không có khoảng trống, không có mảnh bể, không có chỗ nứt, không có lỗ hổng, dày, đặc, được trải rộng. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của đất nên được hành trì.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, đất là không mệt nhọc trong khi nâng đỡ làng mạc, thị trấn, thành phố, xứ sở, cây cối, núi, sông, ao, hồ, thú rừng, chim, con người, đàn ông, đàn bà, tập thể. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập là không mệt nhọc trong những việc thuyết giảng Giáo Pháp, trong khi giáo giới, trong khi giáo hóa, trong khi giải thích, trong khi chỉ dạy, trong khi thức tỉnh, trong khi khuyến khích, trong khi tạo niềm phấn khởi. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của đất nên được hành trì.

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, đất được thoát ra khỏi sự nuông chiều hay ghét bỏ. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên sống với tâm ý tương tự như trái đất, là được thoát ra khỏi sự nuông chiều hay ghét bỏ. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của đất nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được nữ cư sĩ Cullasubhaddā nói đến trong lúc công bố về pháp Sa-môn của mình:

‘Với tâm ý bị nỗi giận, nếu một tay có lưỡi búa thì có thể chém; khi được vui thích, nếu một tay có vật thơm thì có thể bôi thoa.

*Amusmim pañigho natthi rāgo asmiñ na vijjati,
pañhavīsamacittā te tādisā samañā mamañ”ti.*

Pañhavyaṅgapañho pañhamo.

2. ĀPAÑGAPAÑHO

**1. “Bhante nāgasena, ‘āpassa pañca aṅgāni gahetabbānī ’ti yam
vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja āpo susaṇṭhitākampitālulita-sabhāvaparisuddho. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kuhana-lapana-nemittika-nippesakatañ¹ apanetvā susaṇṭhitākampitālulita-sabhāvaparisuddhācārena bhavitabbañ. Idam mahārāja āpassa pañhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja āpo sītalasabhāvasaṇṭhito. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbasattesu khantimettānuddayāsam-pannena hitesinā anukampakena bhavitabbañ. Idam mahārāja āpassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaparam mahārāja āpo asuciñ sucī karoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena gāme vā araññe vā upajjhāye² ācariye ācariyamattesu sabbattha anadhikarañena bhavitabbañ anavakāsakārinā.³ Idam mahārāja āpassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

4. Punacaparam mahārāja āpo bahujanapatthito. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena appiccha-santuṭṭha-pavivitta-pañsallānena satatañ sabbalokābhīpatthitena bhavitabbañ. Idam mahārāja āpassa catuttham aṅgam gahetabbam.

5. Punacaparam mahārāja āpo na kassaci ahitamupadahati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena para-bhañdana-kalaha-viggaha-vivāda-rittajjhāna-arati-jananañ kāyavacīcittehi pāpakam na karañiyam. Idam mahārāja āpassa pañcamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetañ mahārāja bhagavatā devātidevena kañhātāke:

¹ nemittakanippesikatañ - Ma, PTS.

² upajjhāye upajjhāyamattesu - Ma.

³ anavasesakārinā - Ma.

Không có sự ghét bỏ ở người ấy, thì sự luyến ái ở người này không được biết đến, những tâm ý tương tự như đất, các pháp Sa-môn của tôi là tương tự như thế.”

Câu hỏi về tính chất của đất là thứ nhất.

2. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA NƯỚC:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Năm tính chất của nước nên được hành trì,’ năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?**”

“Tâu đại vương, giống như nước khéo được ổn định, không bị lay chuyển, không bị khuấy động, được hoàn toàn trong sạch từ bản thể. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên loại trừ sự gạt gãm, tán phết, gợi ý, lừa bịa, nên khéo được ổn định, không bị lay chuyển, không bị khuấy động, được hoàn toàn trong sạch từ bản thể. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của nước nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, nước là được ổn định với bản thể mát lạnh. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên đầy đủ lòng nhân nature, từ ái, và thương xót, có sự tâm cầu việc lợi ích, nên là người có lòng bi mẫn đối với tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của nước nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, nước làm vật không trong sạch trở thành trong sạch. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập đâu là ở làng hay ở rừng, không nên có sự tranh tụng, không tạo cơ hội, trong mọi trường hợp, đối với thầy tế độ, đối với thầy dạy học, đối với các vị tương đương thầy dạy học. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của nước nên được hành trì.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, nước được nhiều người mong mỏi. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên là vị ít ham muỗn, tự biết đủ, sống tách ly, có sự thiền tĩnh, thường xuyên được tất cả thế gian mong mỏi. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của nước nên được hành trì.

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, nước không đem lại sự bất lợi cho bất cứ người nào. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên làm điều ác bằng thân, khẩu, ý, là nhân gây ra sự xung đột, sự cãi cọ, sự tranh luận, sự tranh cãi, sự tham thiền bị bỏ bê, sự không thích thú đối với các người khác. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của nước nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Bổn Sanh Kanhha:¹

¹ *Kaṇhajātakam* - Bổn Sanh 440.

*'Varañca me ado sakka sabbabhūtānamissara
na mano vā sarīraṁ vā marikato¹ sakka kassaci
kadāci² upahaññetha etam sakka varam vare "ti.*

Āpañgapañho dutiyo.

3. TEJAÑGAPAÑHO

**"Bhante nāgasena, 'tejassa pañca aṅgāni gahetabbānī 'ti yam
vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gahetabbānī "ti?**

"Yathā mahārāja tejo tiṇa-kaṭṭha-sākhā-palāsam ḍahati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ye te abbhantarā vā bāhirā vā kilesā itṭhāniṭṭhārammaṇānubhavanā, sabbe te nāṇagginā ḍahitabbā. Idam mahārāja tejassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaram mahārāja tejo niddayo akāruṇiko. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbakilesesu kāruññamanuddayā na kātabbā. Idam mahārāja tejassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaram mahārāja tejo sītaṁ paṭihanti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena viriya-santāpa-tejam abhijanetvā kilesā paṭihantabbā. Idam mahārāja tejassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

4. Punacaram mahārāja tejo anunaya-paṭighavippamutto uṇham-abhijaneti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena anunaya-paṭighavippamuttena tejosamena cetasā viharitabbam. Idam mahārāja tejassa catutthaṁ aṅgam gahetabbam.

5. Punacaram mahārāja tejo andhakāraṁ vidhamati,³ ālokam dasseti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena avijjandhakāraṁ vidhamitvā nāṇāloko dassayitabbo.⁴ Idam mahārāja tejassa pañcamaṁ aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetaṁ mahārāja bhagavatā devatidevena sakaputtam rāhulam ovadantena:

'Tejosamaṇ rāhula bhāvanaṇ bhāvehi, tejosamaṇ hi te rāhula bhāvanaṇ bhāvayato anuppannā ceva akusalā dhammā na uppajjanti, uppannā ca akusalā dhammā cittam na pariyādāya ṭhassanti "ti.

Tejañgapañho tatiyo.

¹ māṇi-kate - Ma.

² kudāci - PTS.

³ vidhamitvā - Ma.

⁴ nāṇālokaṁ dassayitabbam - Ma, PTS.

'Này Sakka, vị chúa tể của tất cả chúng sinh, ngài đã ban cho ta đặc ân. Ngày Sakka, mong rằng việc đã làm bởi ta bằng tâm hoặc thân không gây hại đến bất cứ người nào, vào bất cứ lúc nào. Ngày Sakka cao quý, điều này là đặc ân.'

Câu hỏi về tính chất của lửa là thứ nhì.

3. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LỬA:

1. **"Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: 'Năm tính chất của lửa nên được hành trì,' năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?"**

"Tâm đại vương, giống như lửa thiêu đốt cỏ, cùi, cành, lá. Tâm đại vương, tương tự y như thế với vị hành giả thiết tha tu tập, những phiền não nào, ở bên trong hoặc bên ngoài, do sự tiếp nhận (của giác quan) ở đối tượng được ưa thích hay không được ưa thích, tất cả các phiền não ấy nên được thiêu đốt bằng ngọn lửa trí tuệ. Tâm đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của lửa nên được hành trì.

2. Tâm đại vương, còn có điều khác nữa, lửa không có lòng trắc ẩn, không có lòng thương xót. Tâm đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên thể hiện lòng thương xót hay trắc ẩn đối với tất cả các phiền não. Tâm đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của lửa nên được hành trì.

3. Tâm đại vương, còn có điều khác nữa, lửa hủy diệt sự mát lạnh. Tâm đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên làm sanh lên ngọn lửa có sức nóng của sự tinh tấn rồi nên hủy diệt các phiền não. Tâm đại vương, điều này là tính chất thứ ba của lửa nên được hành trì.

4. Tâm đại vương, còn có điều khác nữa, lửa tạo ra sự nóng nực, và được thoát ra khỏi sự nuông chiều hay ghét bỏ. Tâm đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên an trú với tâm ý tự như lửa, được thoát ra khỏi sự nuông chiều hay ghét bỏ. Tâm đại vương, điều này là tính chất thứ tư của lửa nên được hành trì.

5. Tâm đại vương, còn có điều khác nữa, lửa tiêu diệt bóng tối, phô bày ánh sáng. Tâm đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi tiêu diệt bóng tối vô minh rồi nên phô bày ánh sáng của trí tuệ. Tâm đại vương, điều này là tính chất thứ năm của lửa nên được hành trì. Tâm đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến trong khi giáo giới cho Rāhula, người con trai của mình:

'Này Rāhula, con hãy phát triển sự tu tập tương tự lửa. Ngày Rāhula, bởi vì đối với người đang phát triển sự tu tập tương tự lửa thì các pháp bất thiện chưa sanh khởi (sē) không sanh khởi, và các bất thiện pháp đã sanh khởi sē không chiếm cứ tâm và tồn tại.'

Câu hỏi về tính chất của lửa là thứ ba.

4. VĀYUÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘vāyussa pañca aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja vāyu supupphitavanasandantaramabhvivāyati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena vimutti-varakusuma-pupphitārammaṇavantanare ramitabbam. Idam mahārāja vāyussa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaramahārāja vāyu dharañiruha-pādapa-gaṇe mathayati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena vanantaragatena saṅkhāre vicinantena kilesā mathayitabbā. Idam mahārāja vāyussa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaramahārāja vāyu ākāse carati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena lokuttaradhammesu mānasam sañcārayitabbam. Idam mahārāja vāyussa tatiyam aṅgam gahetabbam.

4. Punacaramahārāja vāyu gandhamanubhavati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena attano sīlasurabhigandho¹ anubhavitabbo. Idam mahārāja vāyussa catuttham aṅgam gahetabbam.

5. Punacaramahārāja vāyu nirālayo aniketavāsī. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena nirālayamaniketamasanthavena sabbattha vimuttena bhavitabbam. Idam mahārāja vāyussa pañcamam aṅgam gahetabbam. Idam mahārāja bhagavatā devātidevena suttanipāte:

*‘Santhavāto bhayam jātam, niketā jāyatī² rajo,
aniketamasanthavam, etam ve munidassanan ”ti.*

Vāyungapañho catuttho.

¹ sīlavarasurabhigandho - Ma.

² jāyate - Ma.

4. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA GIÓ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Năm tính chất của gió nên được hành trì,’ năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như gió thổi vào bên trong cụm rừng đã khéo được trổ hoa. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên thích thú ở bên trong khu rừng các đối tượng (của đê mục thiền) đã được trổ bông hoa cao quý của sự giải thoát. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của gió nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, gió làm lay động các lùm cây cối mọc ở trái đất. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập đã đi vào bên trong khu rừng và trong khi đang suy xét về các pháp tạo tác thì nên làm lay động các phiền não. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của gió nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, gió đi lại ở không trung. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên khiến cho tâm ý hoạt động ở các pháp vượt trên thế gian. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của gió nên được hành trì.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, gió thưởng thức mùi hương. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên thưởng thức hương thơm về giới của bản thân. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của gió nên được hành trì.

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, gió là không chồ ngụ, không nhà ở. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên được giải thoát ở mọi nơi, không chồ ngụ, không nhà ở, không thân thiết. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của gió nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Kinh Tập:

‘Sợ hãi sanh ra từ sự thân thiết, bụi bặm sanh ra từ nhà ở, không nhà ở không thân thiết, quả thật điều ấy là quan điểm của bậc hiền triết.’

Câu hỏi về tính chất của gió là thứ tư.

5. PABBATAÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘pabbatassa pañca aṅgāni gahetabbānī ’ti yañ vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja pabbato acalo akampiyo asampavedhī. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sammānane vimānane sakkāre asakkāre garukāre agarukāre yase ayase nindāya pasāmsāya sukhe dukkhe iṭṭhāniṭṭhesu sabbattha rūpa-sadda-gandha-rasa-phoṭṭhabba-dhammesu rajañīyesu na rajjitatbam, dussaṇīyesu na dussitabbam, muyhaṇīyesu na muyhitabbam, na kampitabbam na calitabbam, pabbatena viya acalena bhavitabbam. Idam mahārāja pabbatassa paṭhamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

*‘Selo yathā ekaghano vātena na samīrati,
evam nindāpasāmsāsu na samīranti paṇḍitā ’ti.*

2. Punacaramahārāja pabbato thaddho na kenaci saṃsaṭṭho. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena thaddhena asaṃsaṭṭhena bhavitabbam, na kenaci saṃsaggo karaṇīyo. Idam mahārāja pabbatassa dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

*‘Asaṃsaṭṭham gahaṭṭhehi anāgārehi cūbhayaṁ,
anokasāriṁ appicchaṁ tamahaṁ brūmi brāhmaṇan ’ti.*

3. Punacaramahārāja pabbate bijam na virūhati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sakamānase kilesā na virūhāpetabbā. Idam mahārāja pabbatassa tatiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena subhūtinā:

*‘Rāgūpasaṃhitam cittam yadā uppajjate mama,
sayameva paccavekkhitvā ekako¹ tam damemahaṁ.*

*Rajjasi rajañīyesu dussaṇīyesu dussasi,²
muyhasi³ mohāṇīyesu nikhamassu vanā tuvaṁ.*

*Visuddhānaṁ ayaṁ vāso nimmalānaṁ tapassinaṁ,
mā kho visuddham dūsesi nikhamassu vanā tuvan ’ti.*

¹ paccavekkhāmi ekaggo - Ma.

² rajjase rajañye ca, dussaṇīye ca dussase - Ma.

³ muyhase - Ma, PTS.

5. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA NÚI:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Năm tính chất của núi nên được hành trì,’ năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?**”

“Tâu đại vương, giống như núi không bị dao động, không thể bị lay động, không có sự rúng động. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập về việc kính nể (hay) không kính nể, tôn vinh (hay) không tôn vinh, cung kính (hay) không cung kính, có danh tiếng (hay) không có danh tiếng, sự chê trách hay khen ngợi, an lạc hay khổ đau, được ưa thích hay không được ưa thích, trong mọi trường hợp, không nên luyến ái ở các vật gây luyến ái là các sắc-thinh-hương-vị-xúc-pháp, không nên sân ở các vật gây sân, không nên si mê ở các vật gây si mê, không bị lay động, không bị dao động, tự như núi là không dao động. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của núi nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:¹

‘Giống như tảng đá cứng rắn không lay chuyển bởi gió, tương tự như thế các bậc trí không chao động giữa những sự chê khen.’

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, núi là cứng rắn, không giao du với bất cứ cái gì. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên cứng coi, không nên giao du, không nên thực hiện việc giao tiếp với bất cứ ai. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của núi nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:²

‘Không gần gũi với cả hai hạng người tại gia và hạng người xuất gia, không lai vãng các gia đình, ít ham muốn, ta gọi vị ấy là Bà-la-môn.’

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, hạt giống không phát triển ở núi. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên để cho các phiền não phát triển ở tâm của mình. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của núi nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Subhūti nói đến:

‘Khi nào tâm liên hệ đến ái luyến khởi lên ở tôi, sau khi tự bản thân quán xét, chỉ một mình tôi thuần hóa nó.

Người bị luyến ái ở các vật gây luyến ái, bị sân ở các vật gây sân, bị si mê ở các vật gây si mê, người hãy lia khỏi khu rừng.

Chỗ trú ngụ này dành cho các vị đạo sĩ khô hanh thanh tịnh, không bị ô nhiễm, người chớ làm ô uế sự thanh tịnh, người hãy lia khỏi khu rừng.

¹ Dhammapadapāli - Pháp Cú, câu 81.

² Dhammapadapāli - Pháp Cú, câu 404.

4. Punacaparam mahārāja pabbato accuggato. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena nāñaccuggatena bhavitabbam. Idam mahārāja pabbatassa catuttham aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

*'Pamādam appamādena yadā nudati pañdito,
paññāpāsādamāruyha asoko sokinim pajam,
pabbataṭṭho 'va bhummaṭṭhe¹ dhīro bāle avekkhatī 'ti.*

5. Punacaparam mahārāja pabbato anunnato anonato. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena unnatāvanati na karaṇiyā. Idam mahārāja pabbatassa pañcamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja upāsikāya cullasubhaddāya sakasamaṇe parikittayamānāya:

*'Lābhena unnato loko alābhena ca onato,
lābhālābhena ekaṭṭhā² tādisā samaṇā mama' "ti.*

Pabbataṅgapañho pañcamo.

6. ĀKĀSAṄGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ākāsassa pañca aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṁ vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja ākāso sabbaso agayho. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbaso kilesehi agayhena bhavitabbam. Idam mahārāja ākāsassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja ākāso isi-tāpasa-bhūta-dijagaṇānusañcarito. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ‘aniccaṁ dukkhamanattā ’ti saṅkhāresu mānasam sañcārayitabbam. Idam mahārāja ākāsassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaparam mahārāja ākāso santāsanīyo. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbabhavapatīsandhisu mānasam ubbejayitabbam, assādo na kātabbo. Idam mahārāja ākāsassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

¹ bhūmaṭṭhe - Ma.

² ekatthā - Ma.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, núi thì vươn lên cao. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên vươn lên cao nhờ vào trí tuệ. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của núi nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thích Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:¹

'Vào lúc bậc sáng trí xua đi sự xao lảng bằng sự không xao lảng, sau khi leo lên tòa lâu đài trí tuệ, không còn sầu muộn, nhìn xuống đám người bị sầu muộn, tự như người sáng suốt đứng ở ngọn núi nhìn xuống những người ngu si đứng ở trên mặt đất.'

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, núi không bị nhô lên không bị lõm xuống. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nêu thể hiện sự hưng chí hay nản lòng. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của núi nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được nữ cư sĩ Cullasubhaddā nói đến trong lúc công bố về pháp Sa-môn của mình:

'Thế gian hưng chí vì lợi lộc, nản lòng vì không lợi lộc. Những vị đứng yên một chỗ đâu có lợi lộc hay không có lợi lộc, những vị như thế ấy là những vị Sa-môn của tôi."

Câu hỏi về tính chất của núi là thứ năm.

6. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA HƯ KHÔNG:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Năm tính chất của hư không nên được hành trì,’ năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?**”

“Tâu đại vương, giống như hư không là hoàn toàn không thể nắm được. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên là hoàn toàn không bị nắm được bởi các phiền não. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của hư không nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, hư không được các vị ẩn sĩ, đạo sĩ khổ hạnh, chúng sanh, và các bầy chim thường lui tới. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên để tâm thường lui tới ở các pháp tạo tác (nhận biết rằng): ‘Là vô thường, khổ não, vô ngã.’ Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của hư không nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, hư không sẽ gây ra sự run sợ. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên làm cho tâm bị kinh động về sự tiếp nối tái sanh ở tất cả các cõi, không nên tạo ra sự khoái lạc. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của hư không nên được hành trì.

¹ *Dhammapadapāli - Pháp Cú*, câu 28.

4. Punacaparam mahārāja ākāso ananto appamāṇo aparimeyyo. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena anantasilena aparimitaññena bhavitabbam. Idam mahārāja ākāsassa catuttham aṅgam gahetabbam.

5. Punacaparam mahārāja ākāso alaggo asatto appatiṭṭhito apalibuddho. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kule gaṇe lābhe āvāse palibodhe paccaye sabbakilesusu ca sabbattha alaggena bhavitabbam, anāsattena appatiṭṭhitena apalibuddhena bhavitabbam. Idam mahārāja ākāsassa pañcamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devatidevena sakaputtam rāhulam ovadantena:

'Seyyathāpi rāhula ākāso na katthaci patiṭṭhito, evameva kho tvam rāhula ākāsasamam bhāvanaŋ bhāvehi. Ākāsasamam hi te rāhula bhāvanaŋ bhāvayato uppannuppannā manāpā manāpā phassā cittam na pariyādāya thassanti "ti.

Ākāsaṅgapañho chaṭṭho.

7. CANDAṄGAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, ‘candassa pañca aṅgāni gahetabbānī ’ti yañ vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja cando sukkapakkhe udayanto uttaruttariṃ vadḍhati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ācāra-silaguna-vatta-paṭipatti�ā āgamādhigame paṭisallāne satipaṭṭhāne indriyesu guttadvāratāya bhojane mattaññutāya jāgariyānuyoge uttaruttariṃ vadḍhitabbam. Idam mahārāja candassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja cando ulārādhipati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ulāracchandādhipatinā bhavitabbam. Idam mahārāja candassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaparam mahārāja cando nisāya carati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena pavivittena bhavitabbam. Idam mahārāja candassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, hư không là vô biên, vô lượng, không thể ước lượng. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có giới hạn vô biên, có trí tuệ vô lượng. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của hư không nên được hành trì.

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, hư không là không dính mắc, không bị bám víu, không bị dựa dẫm, không bị vướng bận. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên là không dính mắc trong mọi trường hợp: về gia đình, đồ chúng, lợi lộc, chổ ngự, sự vướng bận, và tất cả các phiền não, nên là không bị bám víu, không bị dựa dẫm, không bị vướng bận. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của hư không nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến trong khi giáo giới cho Rāhula, người con trai của mình:

'Này Rāhula, cũng giống như hư không không trụ lại ở bất cứ chỗ nào. Ngày Rahula, tương tự y như thế con hãy phát triển sự tu tập tương tự hư không. Ngày Rahula, bởi vì đối với người đang phát triển sự tu tập tương tự hư không, các xúc làm hài lòng, làm thích ý đã được sanh đì sanh lại sẽ không chiếm cứ tâm và tồn tại.'

Câu hỏi về tính chất của hư không là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA MẶT TRĂNG:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Năm tính chất của mặt trăng nên được hành trì,’ năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như mặt trăng, trong khi mọc lên ở thượng huyền, phát triển thêm dần dần. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên phát triển thêm dần dần về tánh hạnh, giới đức, phật sự, và pháp hành, về Kinh điển và sự chứng đắc, về thiền tịnh, về việc thiết lập niệm, về các quyền, về trạng thái các giác quan được canh phòng, về tính chất biệt vừa đủ trong vật thực, về việc gắn liền với sự tỉnh thức. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của mặt trăng nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, mặt trăng có sự nổi bật vĩ đại. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có sự nổi bật vĩ đại về ước muối. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của mặt trăng nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, mặt trăng di chuyển vào ban đêm. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên ẩn dật. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của mặt trăng nên được hành trì.

4. Punacaramahārāja cando vimānaketu. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sīlaketunā bhavitabbam. Idam mahārāja candassa catutthaṁ aṅgam gahetabbam.

5. Punacaramahārāja cando āyācita-patthito udeti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena āyācita-patthitena kulāni upasānkamitabbāni. Idam mahārāja candassa pañcamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena saṃyuttanikāyavare:

'Candūpamā bhikkhave kulāni upasānkamatha apakasseva kāyaṁ apakassa cittam niccaṁ naviyā¹ kulesu appagabbhā'"ti.

Candaṅgapañho sattamo.

8. SURIYAÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘suriyassa satta aṅgāni gahetabbānī ’ti yanvadesi, katamāni tāni satta aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja suriyo sabbam udakam parisoeti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbakilesā anavasesam parisosetabbā. Idam mahārāja suriyassa pathamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaramahārāja suriyo tamandhakāram vidhamati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbam rāgatamam dosatamam mohatamam mānatamam ditthitamam kilesatamam sabbam duccaritatamam vidhamitabbam.² Idam mahārāja suriyassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaramahārāja suriyo abhikkhaṇam carati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena abhikkhaṇam yoniso manasikāro kātabbo. Idam mahārāja suriyassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

¹ niccanavakā - Ma.

² vidhamayitabbam - Ma, PTS.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, mặt trăng có cung điện là biểu hiện. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có giới là biểu hiện. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của mặt trăng nên được hành trì.

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, mặt trăng mọc lên, (là vật) được yêu cầu, được mong mỏi. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, đã được yêu cầu, đã được mong mỏi, nên đi đến các gia đình. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của mặt trăng nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Tương Ứng Bộ quý báu:

'Này các tỳ khưu, giống như mặt trăng các người hãy đi đến các gia đình, hãy vô cùng dè dặt về thân, hãy dè dặt về tâm, luôn luôn là người mới ở các gia đình, không được thô tháo.'

Câu hỏi về tính chất của mặt trăng là thứ bảy.

8. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA MẶT TRỜI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Bảy tính chất của mặt trời nên được hành trì,’ bảy tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như mặt trời khiến cho tất cả nước khô kiệt. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên làm cho tất cả phiền não khô kiệt, không còn dư sót. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của mặt trời nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, mặt trời tiêu diệt bóng đêm. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên tiêu diệt tất cả sự tối tăm của ái luyến, sự tối tăm của sân hận, sự tối tăm của si mê, sự tối tăm của ngã mạn, sự tối tăm của tà kiến, sự tối tăm của phiền não, tất cả sự tối tăm của các ác hạnh. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của mặt trời nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, mặt trời di chuyển một cách liên tục. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên thực hiện sự tác ý đúng đường lối một cách liên tục. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của mặt trời nên được hành trì.

4. Punacaramahārāja suriyo rāmsimālī. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ārammaṇamālinā bhavitabbam. Idam mahārāja suriyassa catutthaṁ aṅgam gahetabbam.

5. Punacaramahārāja suriyo mahājanakāyam santāpento carati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ācāra-sīlaguṇa-vattapatiptiyā jhāna-vimokkha-samādhi-samāpatti-indriya-bala-bojjhang-a-satipatṭhāna-sammappadhāna-iddhipādehi sadevako loko santāpayitabbo. Idam mahārāja suriyassa pañcamam aṅgam gahetabbam.

6. Punacaramahārāja suriyo rāhubhayā bhīto carati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena duccarita-duggati-visama-kantāra-vipāka-vinipāta-kilesajāla-jatite diṭṭhi-saṅghāṭa-paṭīmukke kupatha-pakkhanne¹ kummaggapatipanne satte disvā mahatā sañvegabhayena mānasam sañvejetabbam. Idam mahārāja suriyassa chaṭṭhami aṅgam gahetabbam.

7. Punacaramahārāja suriyo kalyāṇapāpake dasseti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena indriya-bala-bojjhang-a-satipatṭhāna-sammappadhāna-iddhipāda-lokiya-lokuttara-dhammā dassetabbā. Idam mahārāja suriyassa sattamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena vaṅgasena:²

*'Yathāpi suriyo udayanto rūpam dasseti pāṇinam,
suciñca asuciñcāpi kalyāṇañcāpi pāpakaṁ.'*

*Tathā bhikkhu dhammadharo avijjāpihitam janam,
patham dasseti vividham ādicco 'vudayaṁ yathā'"ti.*

Suriyaṅgapañho aṭṭhamo.

¹ kupathapakkhande - Ma.

² vaṅgisena - Ma, PTS.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, mặt trời có vòng hoa ánh sáng. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có vòng hoa là các đối tượng (của đê mục thiền). Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của mặt trời nên được hành trì.

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, mặt trời di chuyển, trong khi sưởi ấm đám đông dân chúng. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên sưởi ấm thế gian luôn cả chư Thiên bằng tánh hạnh, giới đức, phận sự, và pháp hành, bằng các thiền, các sự giải thoát, các tầng định, các sự chứng đạt, các quyền, các lực, các chi phần đưa đến giác ngộ, các sự thiết lập niệm, các chánh tinh tấn, và các nền tảng của thần thông. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của mặt trời nên được hành trì.

6. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, mặt trời di chuyển, bị lo sợ vì nỗi sợ hãi thần Rāhu (hiện tượng nhật thực). Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên nhìn thấy các chúng sanh bị vướng víu vào các nết hạnh xấu xa, khổ cảnh, sự thành tựu của nghiệp không giống nhau và khó tránh né, đọa xứ, và mạng lưới phiền não, bị trói buộc vào sự chằng chịt của tà kiến, bị rơi vào đường lối sai trái, đang thực hành đạo lộ xấu xa, và nên làm cho tâm ý bị kinh động với nỗi kinh động và sợ hãi lớn lao. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ sáu của mặt trời nên được hành trì.

7. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, mặt trời giúp cho nhìn thấy các sự việc tốt đẹp và xấu xa. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên giúp cho nhìn thấy các quyền, các lực, các chi phần đưa đến giác ngộ, các sự thiết lập niệm, các chánh tinh tấn, các nền tảng của thần thông, các pháp thuộc thế gian và xuất thế gian. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ bảy của mặt trời nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Vaṅgasa nói đến:

'Cũng giống như mặt trời, trong khi mọc lên, giúp cho nhìn thấy dáng vóc của các loài sinh vật, sự trong sạch và luôn cả sự không trong sạch, sự tốt đẹp và luôn cả sự xấu xa.'

Tương tự như thế, vị tỳ khưu có sự ghi nhớ về Giáo Pháp, giống như mặt trời đang mọc lên, giúp cho người bị vô minh che lấp nhìn thấy con đường có nhiều lối."

Câu hỏi về tính chất của mặt trời là thứ tám.

9. SAKKAÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘sakkassa tīṇi aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṁ vadesi, katamāni tāni tīṇi aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja sakko ekantasukhasamappito. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ekantapavivekasukhābhiratena bhavitabbam. Idam mahārāja sakkassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja sakko deve disvā paggañhāti hāsamabhijaneti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kusalesu dhammesu alinam-atanditam̄ santam̄ mānasam̄ paggañhetabbam, hāsamabhijanetabbam, utṭhahitabbam̄ ghaṭitabbam̄ vāyamitabbam. Idam̄ mahārāja sakkassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaparam mahārāja sakkassa anabhirati na uppajjati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena suññāgāre anabhirati na uppādetabbā. Idam mahārāja sakkassa tatiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena subhūtinā:

*‘Sāsane te mahāvīra yato pabbajito aham,
nābhijānāmi uppannam̄ mānasam̄ kāmasamphitan ”ti.*

Sakkāṅgapañho navamo.

10. CAKKAVATYAÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘cakkavattissa cattāri aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṁ vadesi, katamāni tāni cattāri aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja cakkavattī catūhi saṅgahavatthūhi janam̄ saṅgañhāti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena catassannam̄ parisānam̄ mānasam̄ saṅgahetabbam̄ anuggahetabbam̄ sampahañsetabbam. Idam mahārāja cakkavattissa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

9. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA VỊ SAKKA:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Ba tính chất của vị Sakka¹ nên được hành trì,’ ba tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như vị Sakka đạt được sự an lạc toàn diện. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên thích thú với sự an lạc toàn diện của cuộc sống tách biệt. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của vị Sakka nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, vị Sakka sau khi nhìn thấy chư Thiên thì tiếp đón và tạo ra niềm vui (cho họ). Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên tiếp đón cái tâm ý không trì trệ, không thụ động, được an tịnh ở các thiện pháp, nên tạo ra niềm vui, nên khởi dậy, nên gắng sức, nên nỗ lực. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của vị Sakka nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, sự bất mãn không sanh khởi ở vị Sakka. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, ở căn nhà trống vắng, không nên làm sanh khởi sự bất mãn. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của vị Sakka nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Subhūti nói đến:

‘Bạch dâng Đại Hùng, kể từ khi con đã được xuất gia trong Giáo Pháp của Ngài, con biết chắc chắn là không có ý nghĩ nào có liên hệ đến dục lạc đã được sanh khởi.’

Câu hỏi về tính chất của vị Sakka là thứ chín.

10. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA VỊ CHUYỄN LUÂN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Bốn tính chất của vị Chuyển Luân nên được hành trì,’ bốn tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như vị Chuyển Luân thu phục người bằng bốn việc thu phục. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên thu phục, nên hỗ trợ, nên làm hài lòng tâm của bốn tập thể.² Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của vị Chuyển Luân nên được hành trì.

¹ Sakka là tên của vị Thiên Chủ, vị Chúa của chư Thiên, vị cai quản cõi Trời Tāvatimsa (ND).

² Bốn tập thể: là tập thể tỳ khưu, tỳ khưu ni, cận sự nam, cận sự nữ (ND).

2. Punacaram mahārāja cakkavattissa vijite corā na utthahanti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kāmarāga-byapāda-vihimsāvitakkā na uppādetabbā. Idam mahārāja cakkavattissa dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

*'Vitakkūpasame ca yo rato asubham bhāvayati¹ sadā sato,
esa kho byantikāhiti esa cheechati mārabandhanan 'ti.*

3. Punacaram mahārāja cakkavatti divase divase samuddapariyantam mahāpathavim anuyāyati kalyāṇapāpakāni vicinamāno. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kāyakammaṇi vacīkammaṇi manokammaṇi divase divase paccavekkhitabbam: ‘Kinnu kho me imehi tīhi ṭhānehi anupavajjassa divaso vītivattati ’ti. Idam mahārāja cakkavattissa tatiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena ekuttarikanikāyavare:²

*‘Kathambhūtassa me rantindivā vītipatantī³ pabbajitena abhīñham
paccavekkhitabban ’ti.*

4. Punacaram mahārāja cakkavattissa abbhantarabāhirārakkhā susamvihitā hoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena abbhantarānam bāhirānam kilesānam ārakkhaya satidovāriko ṭhapetabbo. Idam mahārāja cakkavattissa catutthaṇi aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

*‘Satidovāriko bhikkhave ariyasāvako akusalam pajahati kusalam
bhāveti, sāvajjam pajahati anavajjam bhāveti suddhamattānam pariharatī
’’ti.*

Cakkavattayaṅgapāñho dasamo. Paṭhavivaggo tatiyo.

TASSUDDĀNAM:

“Paṭhavī āpo ca tejo ca vāyo ca pabbatena ca,
ākāso candasuriyo ca sakko ca cakkavattinā ”ti.

--ooOoo--

¹ bhāvayate - Ma.

² aṅguttarikanikāyavare - Ma.

³ vītivattantī - Ma.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, bạn trộm cướp không nỗi dậy ở trong lãnh địa của vị Chuyển Luân. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên để cho các ý nghĩ suy tầm về ái dục, oán hận, và hâm hại sanh khởi. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của vị Chuyển Luân nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:

'Và người nào thích thú trong sự yên tĩnh của tư duy, tu tập về để mục tử thi, luôn luôn có niềm, quả vây người ấy sẽ thủ tiêu, người ấy sẽ cắt đứt sự trói buộc của Ma Vương.'

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, vị Chuyển Luân ngày ngày di chuyển dọc theo đại địa cầu được bao bọc bởi biển cả, trong khi xem xét các việc thiện ác. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập ngày ngày nên quán xét hành động của thân, hành động của khẩu, và hành động của ý rằng: 'Có phải ngày trôi qua mà ta sẽ không có lối lầm do ba chỗ (thân, khẩu, ý)?' Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của vị Chuyển Luân nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Tăng Chi Bộ quý giá:

'Bậc xuất gia nên thường xuyên quán xét rằng: Ta đã như thế nào khi ngày và đêm trôi qua?'

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, vị Chuyển Luân có sự bảo vệ bên trong và bên ngoài khéo được bố trí. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên thiết lập người gác cổng là niêm nhằm sự bảo vệ đối với các phiền não bên trong và bên ngoài. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của vị Chuyển Luân nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:

'Này các tỳ khưu, có người gác cổng là niêm, vị Thánh đệ tử dứt bỏ bất thiện, phát triển thiện, dứt bỏ điều lâm lỗi, phát triển điều không lâm lỗi, gìn giữ bản thân trong sạch."

**Câu hỏi về tính chất của vị Chuyển Luân là thứ mươi.
Phẩm đất là phẩm thứ ba.**

TÓM LUỢC PHẨM NÀY:

"Đất, nước, và lửa, gió, và với núi, hư không, mặt trăng, và mặt trời, vị Sakka, và với vị Chuyển Luân."

--ooOoo--

IV. UPACIKĀVAGGO

1. UPACIKAṄGAPAṄHO

“Bhante nāgasena, ‘upacikāya ekam aṅgam gahetabban ’ti yam vadesi, katamantam ekam aṅgam gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja upacikā uparicchadanaṁ katvā attānam pidahitvā gocarāya carati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sīlasaṁvara-chadanaṁ katvā mānasam̄ pidahitvā piṇḍāya caritabbam̄. Sīlasaṁvara-chadanena kho mahārāja yogī yogāvacaro sabbabhayasamatikkanto hoti. Idam̄ mahārāja upacikāya ekam aṅgam gahetabbam̄. Bhāsitampetam̄ mahārāja therena upasenena vaṅgantaputtena:

*‘Sīlasaṁvaracchadanaṁ yogī katvāna mānasam̄,
anupalitto lokena bhayā ca parimuccatī ’ti.*

UpacikaṄgapaṄho paṭhamo.

2. BIṄĀRAṄGAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, ‘biṄārassa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja biṄāro guhāgato ’pi susiragato ’pi hammiyantaragato ’pi undūraṇyeva pariyesati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena gāmagatenāpi araṇītagatenāpi rukkhamūlagatenāpi suññāgāragatenāpi satataṁ samitam̄ appamattena kāyagatāsatisabhojanāmyeva pariyesitabbam̄. Idam̄ mahārāja biṄārassa paṭhamam̄ aṅgam gahetabbam̄.

2. Punacaparam̄ mahārāja biṄāro āsanneyeva gocaram̄ pariyesati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena imesuyeva paṄcasūpādānakkhandhesu udayabbayānupassassinā viharitabbam̄: ‘Iti rūpam̄, iti rūpassa samudayo, iti rūpassa atthagamo;¹ iti vedanā, iti vedanāya samudayo, iti saññāya atthagamo; iti saññā, iti saññāya samudayo, iti saññāya atthagamo; iti saṅkhārā, iti saṅkhārānam̄ samudayo, iti saṅkhārānam̄ atthagamo; iti viññāṇam̄, iti viññāṇassa samudayo, iti viññāṇassa atthagamo ’ti. Idam̄ mahārāja biṄārassa dutiyam̄ aṅgam gahetabbam̄.

¹ atthaṅgamo - Ma, evam̄ sabbattha.

IV. PHẨM MỐI:

1. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI MỐI:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của loài mối nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài mối sau khi thực hiện mái che ở phía trên và canh giữ bản thân, rồi di chuyển ở khu vực kiếm ăn. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi thực hiện mái che là sự thu thúc về giới và canh giữ tâm ý, rồi nên đi khất thực. Tâu đại vương, với mái che là sự thu thúc về giới, vị hành giả thiết tha tu tập vượt qua tất cả sợ hãi. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của loài mối nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Upasena Vaṅgantaputta nói đến:

‘Vị hành giả, sau khi làm cho tâm có mái che là sự thu thúc về giới, không bị lầm lem bởi thế gian, và hoàn toàn thoát khỏi sự sợ hãi.’

Câu hỏi về tính chất của loài mối là thứ nhất.

2. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI MÈO:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của loài mèo nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài mèo đi đến hang, đi đến hốc, đi đến ở bên trong tòa nhà dài, và tìm kiếm chỉ mỗi loài chuột. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập đi đến làng, đi đến khu rừng, đi đến gốc cây, đi đến ngôi nhà trống, nên thường xuyên, liên tục, không xao lâng, tìm kiếm chỉ mỗi loại vật thực là niêm đặt ở thân. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài mèo nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài mèo tìm kiếm thức ăn chỉ ở khu vực lân cận. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên sống có sự quan sát trạng thái sanh và diệt ở chính nấm thู uẩn này: ‘Thế này là sắc, thế này là sự sanh lên của sắc, thế này là sự biến mất của sắc. Thế này là thọ, thế này là sự sanh lên của thọ, thế này là sự biến mất của thọ. Thế này là tưởng, thế này là sự sanh lên của tưởng, thế này là sự biến mất của tưởng. Thế này là các hành, thế này là sự sanh lên của các hành, thế này là sự biến mất của các hành. Thế này là thức, thế này là sự sanh lên của thức, thế này là sự biến mất của thức.’ Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài mèo nên được hành trì.

Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

*'Na ito dūre bhavitabbañ bhavaggam kiñ karissati,
paccuppannamhi vohāre sake kāyamhi vindathā'"ti.*

Bilāraṅgapañho dutiyo.

3. UNDŪRAṄGAPAÑHO

**"Bhante nāgasena, 'undūrassa¹ ekañ aṅgam gahetabban 'ti
yañ vadesi, katamantañ ekañ aṅgam gahetabban "ti?**

"Yathā mahārāja undūro itocito ca vicaranto āhārūpasimṣako² yeva carati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena itocito ca vicarantena yoniso manasikārūpasimṣakena bhavitabbañ. Idam mahārāja undūrassa ekañ aṅgam gahetabbañ. Bhāsitampetam mahārāja therena upasenena vaṅgantaputtena:

*'Dhammasīsañ³ karitvāna viharanto vipassako,
anolīno viharati upasanto sadā sato'"ti.*

Undūraṅgapañho tatiyo.

4. VICCHIKĀṄGAPAÑHO

**"Bhante nāgasena, 'vicchikassa ekañ aṅgam gahetabban 'ti
yañ vadesi, katamantañ ekañ aṅgam gahetabban "ti?**

"Yathā mahārāja vicchiko naṅguṭṭhāvudho naṅguṭṭham⁴ ussāpetvā carati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena nānāvudhena bhavitabbañ, nānām ussāpetvā viharitabbañ. Idam mahārāja vicchikassa ekañ aṅgam gahetabbañ. Bhāsitampetam mahārāja therena upasenena vaṅgantaputtena:

*'Nānākhaṅgam gahetvāna viharanto vipassako,
parimuccati sabbahayā duppasaho ca so bhave'"ti.*

Vicchikāṅgapañho catuttho.

¹ undurassa - PTS.

² āhārūpāsīsako - Ma.

³ dhammāśīsañ - Ma.

⁴ naṅgulāvudho naṅgulañ - Ma, PTS.

Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:

'Sự giải thoát) là không xa nơi đây, vậy sẽ làm gì với cảnh giới tốt cùng của hiện hữu? Theo cách diễn tả ở thời hiện tại, thì người nên tìm hiểu thân thể của mình."

Câu hỏi về tính chất của loài mèo là thứ nhì.

3. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI CHUỘT:

"Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: 'Một tính chất của loài chuột nên được hành trì,' một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?"

Tâu đại vương, giống như loài chuột, trong khi đi lại đó đây, di chuyển chi với mỗi ước muốn là vật thực. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, trong khi đi lại đó đây, là chi với mỗi ước muốn là sự tác ý đúng đường lối. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của loài chuột nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Upasena Vaṅgantaputta nói đến:

'Sau khi lấy Giáo Pháp làm chủ đạo, trong khi sống, vị hành minh sát sống không biếng nhác, an tĩnh, luôn luôn có niêm."

Câu hỏi về tính chất của loài chuột là thứ ba.

4. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI BÒ CẠP:

"Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: 'Một tính chất của loài bò cạp nên được hành trì,' một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?"

Tâu đại vương, giống như loài bò cạp có cái đuôi là vũ khí, di chuyển sau khi đã nâng cái đuôi lên cao. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có trí tuệ là vũ khí, nên sống sau khi đã nâng trí tuệ lên cao. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của loài bò cạp nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Upasena Vaṅgantaputta nói đến:

'Sau khi cầm lấy thanh gươm trí tuệ, trong khi sống, vị hành minh sát hoàn toàn giải thoát mọi sự sợ hãi, và vị ấy là khó khuất phục."

Câu hỏi về tính chất của loài bò cạp là thứ tư.

5. NAKULAÑGAPAÑHO

“Bhante nāgasena, ‘nakulassa ekaṁ aṅgam gahetabban ’ti yam vadesi, katamantam ekaṁ aṅgam gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja nakulo uragamupagacchanto bhesajjena kāyam paribhāvetvā uragamupagacchatī gahetuṁ. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kodhāghātabahulam kalahaviggaha-vivāda-virodhābhībhūtam lokamupagacchantena mettābhesajjena mānasaṁ anulimpitabbam. Idam mahārāja nakulassa ekaṁ aṅgam gahetabbaṁ. Bhāsitampetaṁ mahārāja therena sāriputtena dhammasenāpatinā:

*‘Tasmā sakam paresampi kātabbā mettabhāvanā,
mettacittena pharitabbaṁ etam buddhānasāsanan ”ti.*

Nakulaṅgapañho pañcamo.

6. JARASIGĀLAÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘jarasigālassa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja jarasigālo bhojanam patīlabhitvā ajigucchamāno yāvadatthanam āhārayati.¹ Evameva kho mahārāja yoginā gogāvacarena bhojanam patīlabhitvā ajigucchamānenā sarīrayāpanamattameva paribhuñjitabbam. Idam mahārāja jarasigālassa paṭhamam aṅgam gahetabbaṁ. Bhāsitampetaṁ mahārāja therena mahākassapena:

*‘Senāsanamhā oruyha gāmaṁ piṇḍāya pāvisim,
bhuñjantam purisaṁ kuṭṭhim sakkacca nam upaṭṭhahim.*

*So me pakkena hatthena ālopam upanāmayi,
ālopam pakkhipantassa aṅgulimpeththa chijjatha.*

*Kuḍdamūlañca nissāya ālopam paribhuñjisam,²
bhuñjamāne va³ bhutte vā jegucchaṁ me na vijjatī ’ti.*

¹ āharayati - Ma, PTS.

² ālopam tam abhuñjisam - Ma.

³ vā - Ma.

5. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI CHỒN:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của loài chồn nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

Tâu đại vương, giống như loài chồn, trong khi tiến đến gần con rắn, thì nó phủ lén thân thể bằng một loại thuốc men rồi tiến đến gần để bắt con rắn. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên bôi thoa tâm ý bằng loại thuốc từ ái trong khi tiến đến gần thế gian có nhiều sự giận dữ và va chạm, đã bị ngự trị bởi các cuộc cãi cọ, tranh luận, tranh cãi, chống đối. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của của loài chồn nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp nói đến:

‘Do đó, sự tu tập từ ái nên được thực hiện cho mình và cho luôn cả những người khác, nên tỏa khắp bằng tâm từ ái; điều này là lời dạy của chư Phật.’

Câu hỏi về tính chất của loài chồn là thứ năm.

6. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI CHÓ RỪNG GIÀ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của loài chó rừng già nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

Tâu đại vương, giống như loài chó rừng già sau khi đạt được vật thực thì ăn vào cho đủ theo nhu cầu, không ghê tởm. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi đạt được vật thực thì thọ dụng chỉ vừa đủ cho việc duy trì cơ thể, không ghê tởm. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài chó rừng già nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Mahākassapa nói đến:¹

‘Sau khi từ chỗ trú ngụ đi xuống, ta đã đi vào làng để khất thực. Có người đàn ông bị cùi đang ăn, một cách nghiêm chỉnh ta đã đứng gần gã ấy.

Người ấy với bàn tay bị lở loét đã dâng vắt cơm cho ta. Trong khi người ấy để vắt cơm vào, ngón tay của gã đã bị rụng xuống ở nơi ấy.

Và ta đã dựa vào chân của vách tường, rồi thọ dụng vắt cơm ấy. Ngay trong khi đang ăn, hoặc đã ăn xong, sự ghê tởm không có ở nơi ta.’

¹ Theragāthāpāli - Trưởng Lão Kệ, TTPV 31, trang 243, các câu kệ 1059 -1061.

2. Punacaparamahārāja jarasigālo bhojanam paṭilabhitvā na vicināti: ‘Lūkham vā pañitam vā ’ti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena bhojanam paṭilabhitvā na vicinitabbam: ‘Lūkham vā pañitam vā sampannaṁ vā asampannaṁ vā ’ti, yathāladdhena santusitabbam.¹ Idam mahārāja jarasingālassa dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena upasenena vañgantaputtena:

*‘Lūkhena pi ca santusse nāññam patthe rasaṁ bahum,
rasesu anugiddhassa jhāne na ramati² mano,
itarītarena santutthe³ sāmaññam paripūratī’’ti.*

Jarasigālangapañho chattho.

7. MIGAÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘migassa tīṇi aṅgāni, gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni tīṇi aṅgāni gahetabbānī ’ti?

“Yathā mahārāja migo divā araññe vasati,⁴ rattim abbhokāse. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena divā araññe viharitabbam rattim abbhokāse. Idam mahārāja migassa paṭhamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena lomahamsanapariyāye:

‘So kho aham sāriputta yā tā rattiyō sītā hemantikā antaraṭṭhake himapātasamaye⁵ tathārūpāsu rattisu rattim abbhokāse viharāmi divā vanasañde, gimhānam pacchime māse divā abbhokāse viharāmi rattim vanasañde ’ti.

2. Punacaparamahārāja migo sattikamhi⁶ vā sare vā opatante vañceti palāyati na kāyamupaneti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kilesesu opatantesu vañcayitabbam.⁷ Idam mahārāja migassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaparamahārāja migo manusse disvā yena vā tena vā palāyati: ‘Mā mam te addasamsu ’ti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena bhaṇḍana-kalaha-viggaha-vivādasile dussile kusite saṅgaṇikārāme disvā yena vā tena vā palāyitabbam: ‘Mā mam te addasamsu, ahañca te mā addasan ’ti.

¹ santusitabbam - Ma, PTS, Sīmu.

² ramate - Ma.

³ santuttho - Ma.

⁴ carati - Ma, PTS.

⁵ antaratthakā himapātasamayā - Ma.

⁶ sattimhi - Ma, PTS.

⁷ palāyitabbam, na cittamupanetabbam - Ma, PTS.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài chó rừng già sau khi đạt được vật thực thì không xem xét: ‘Là tôi tàn hay hảo hạng.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi đạt được vật thực thì không xem xét: ‘Là tôi tàn, hay hảo hạng, là đây đủ, hay không đầy đủ,’ nên hoan hỷ với vật đã nhận được. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài chó rừng già nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Upasena Vaṅgantaputta nói đến:

‘Nên hoan hỷ với vật đâu tôi tàn, không nên mong mỏi nhiều vị ném khác. Đối với vị bị thèm khát ở các vị ném, thì tâm không thích thú trong việc tham thiền. Vị tự biết đủ với bất cứ vật này hay vật khác làm đầy đủ đời sống Sa-môn.’

Câu hỏi về tính chất của loài chó rừng già là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI NAI:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Ba tính chất của loài nai nên được hành trì,’ ba tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?**”

“Tâu đại vương, giống như loài nai ban ngày sống ở rừng, ban đêm ở khoảng không. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập ban ngày nên trú ở rừng, ban đêm ở khoảng không. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài nai nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở bài giảng về việc nổi da gà:

‘Này Sāriputta, Ta đây trong khoảng thời gian tám đêm của mùa đông lạnh lẽo vào thời điểm tuyết rơi, trong những đêm có trạng thái như thế, ban đêm Ta trú ở khoảng không, ban ngày ở rừng rậm; vào tháng cuối của mùa nóng, ban ngày Ta trú ở khoảng không, ban đêm ở rừng rậm.’

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài nai, khi cây thương hay mũi tên đang lao xuống thì tránh né, tẩu thoát, không đem thân lại gần. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập khi các phiến nǎo đang giáng xuống thì nên tránh né. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài nai nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài nai sau khi nhìn thấy những con người thì tẩu thoát hướng này hoặc hướng khác (nghĩ rằng): ‘Mong sao những người ấy chớ nhìn thấy ta.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi nhìn thấy những kẻ thích thú với sự tụ hội, có thói quen xung đột, cãi cọ, tranh luận, tranh cãi, có giới tồi, biếng nhác, thì nên tẩu thoát hướng này hoặc hướng khác (nghĩ rằng): ‘Mong sao những người ấy chớ nhìn thấy ta. Và mong sao ta chớ nhìn thấy họ.’ Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của loài nai nên được hành trì.

Idam mahārāja migassa tatiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputta dhammasenāpatinā:

*'Mā me kadāci pāpiccho kusīto hīnavīriyo,
appassuto anācāro sameto katthacī ahū'"ti.¹*

Migaṅgapañho sattamo.

8. GORŪPAṄGAPAṄHO

1. “**Bhante nāgasena, ‘gorūpassa cattāri aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṇ vadesi, katamāni tāni cattāri aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja gorūpo sakam geham na vijahati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sako kāyo na vijahitabbo: ‘Aniccucchādana-parimaddana-bhedana-vikiraṇa-viddhaṁsana-dhammo ayam kāyo ’ti. Idam mahārāja gorūpassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja gorūpo ādinnadhuro sukhadukkha dhuram vahati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ādinnabrahmacariyena sukhadukkha yāva jīvita-pariyādānā āpāṇakoṭikam brahmacariyam caritabbam. Idam mahārāja gorūpassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaparam mahārāja gorūpo chandena ghāyamāno pānīyam pivati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ācariyupajjhāyānam anusatthi chandena pemena pasādena ghāyamānenā patīggahetabbā. Idam mahārāja gorūpassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

4. Punacaparam mahārāja gorūpo yena kenaci vāhiyamāno vahati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena thera-navaka-majjhima-bhikkhūnampi gihi-upāsakassāpi ovādānusāsanī sirasā sampaṭicchitabbā. Idam mahārāja gorūpassa catuttham aṅgam gahetabbam.

Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputta dhammasenāpatinā:

*'Tadahu pabbajito santo jātiyā sattavassiko,
so 'pi maṁ anusāseyya sampaṭicchāmi muddhanā.²*

*Tibbam chandañca pemañca tasmiṁ disvā upaṭṭhape,
ṭhapeyyācariye ṭhāne sakkacca nam punappunan "ti.*

Gorūpaṅgapañho aṭṭhamo.

¹ sammato ahu katthacī ti - Ma.

² matthake - Ma, PTS.

Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp nói đến:

*'Vào bất cứ lúc nào và ở bất cứ nơi đâu, mong rằng kẻ có ước muốn xấu xa, biếng nhác, có sự tinh tấn kém cỏi, ít học hỏi, có hành vi sai trái, chớ đến gần tôi.'*¹

Câu hỏi về tính chất của loài nai là thứ bảy.

8. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI BÒ:

1. **"Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: 'Bốn tính chất của loài bò nên được hành trì,' bốn tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?"**

"Tâu đại vương, giống như loài bò không buông bỏ chuồng của mình. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên buông bỏ thân của mình (nghĩ rằng): 'Thân này có pháp tự nhiên là vô thường, có sự kỳ cọ, xoa bóp, tan rã, phân tán, tiêu hoại.' Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài bò nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài bò, đã nhận lãnh cái ách, vận chuyển cái ách một cách thoái mái hoặc khổ sở. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập đã nhận lãnh việc thực hành Phạm hạnh, nên thực hành Phạm hạnh một cách thoái mái hoặc khổ sở cho đến lúc chấm dứt mạng sống, đến điểm cuối cùng của hơi thở. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài bò nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài bò, trong khi khao khát, uống nước với sự ham muốn. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, trong khi khao khát, nên tiếp nhận lời chỉ dạy của các vị thầy dạy học và thầy tế độ với sự ham muốn, với sự yêu quý, với sự tịnh tín. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của loài bò nên được hành trì.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài bò, trong khi bị người nào đó bắt vận chuyển vật gì, thì nó vận chuyển. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên cúi đầu tiếp thu lời giáo huấn chỉ dạy của các vị tỳ khưu trưởng lão, mới tu, hoặc trung niêm, thậm chí là của các người tại gia và các người cận sự. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của loài bò nên được hành trì.

Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp nói đến:

'Vị báy tuổi tính từ lúc sanh, đang được xuất gia vào ngày ấy, nếu vị ấy chỉ dạy tôi, tôi (sẽ) tiếp nhận bằng đầu óc.'

'Sau khi nhìn thấy, tôi có thể thiết lập sự mong muốn sắc bén và lòng yêu mến ở vị ấy. Tôi có thể đặt vị ấy ở vị thế thầy dạy học một cách nghiêm chỉnh lần này lần khác.'

Câu hỏi về tính chất của loài bò là thứ tám.

¹ *Apadānapāli - Thánh Nhẫn Ký Sự* tập 1, TTPV 39, trang 55, câu kệ 364.

9. VARĀHAÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘varāhassa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja varāho santattakaṭhite gimhasamaye sampatte udakaṁ upagacchati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena dosena citte āluṭita-khalita-vibbhanta-santatte sītalāmata-pañīta-mettā-bhāvanā upagan-tabbā. Idam mahārāja varāhassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja varāho cikkhalla mudakam upagantvā nāsikāya pathavim khaṇitvā doṇip katvā doṇikāya sayati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena mānase kāyam nikhipitvā ārammaṇantara ragatena sayitabbam. Idam mahārāja varāhassa dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsītampetam mahārāja therena piṇḍolabhbhāradvājena:

*‘Kāye sabhāvaṁ disvāna vicinitvā vipassako,
ekākiyo adutyo seti ārammaṇantaro ”ti.¹*

Varāhañgapañho navamo.

10. HATTHIÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘hatthissa pañca aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja hatthī nāma caranto yeva paṭhavim dāleti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kāyam sammasamāneneva sabbe kilesā dāletabbā. Idam mahārāja hatthissa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja hatthī sabbakāyeneva apaloketi, ujukamyeva pekkhati, na disāvidisam² viloketi. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbakāyena apalokinā bhavitabbam, na disāvidisā viloketabbā, na uddham ulloketabbam, na adho oloketabbam, yugamatta-pekkhinā bhavitabbam. Idam mahārāja hatthissa dutiyam aṅgam gahetabbam.

¹ ārammaṇantare ti - Ma, PTS.

² disāvidisā - Ma, PTS.

9. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI HEO:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của loài heo nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài heo, khi mùa nóng đã đến, khi bị đốt nóng bị nóng bỏng, thì đi đến gần chỗ có nước. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập khi tâm bị kích động, bị chao đảo, bị tán loạn, bị đốt nóng bởi sân hận thì nên tiến đến sự tu tập về từ ái mát lạnh, bất tử, hảo hạng. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài heo nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài heo sau khi đi đến đầm nước lầy thì đào đất bằng cái mũi làm thành hố trũng rồi nằm ở hố trũng. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên đặt thân vào ở tâm, (có tâm) đã đi vào bên trong đối tượng thì nên nằm xuống. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài heo nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Piṇḍolabhāradvāja nói đến:

‘Sau khi nhìn và xem xét bản thể ở thân, vị hành minh sát, (có tâm) ở bên trong đối tượng, nằm xuống mỗi một mình, không người thứ hai.’

Câu hỏi về tính chất của loài heo là thứ chín.

10. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI VOI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Năm tính chất của loài voi nên được hành trì,’ năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài voi nghiền nát đất ngay trong khi đang di chuyển. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên nghiền nát tất cả phiền não ngay trong khi đang quán sát về thân. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài voi nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài voi nhìn quay đi với cả toàn bộ thân hình, chỉ ngược nhìn thẳng, không nhìn soi mói hướng này hướng khác. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có sự nhìn quay đi với toàn bộ thân hình, không nên nhìn soi mói hướng này hướng khác, không nên ngược nhìn lên, không nên cúi nhìn xuống, nên có tâm nhìn khoảng cách bằng cái cày.¹ Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài voi nên được hành trì.

¹ Nghĩa là nhìn phía trước ở mặt đất khoảng 2 mét (ND).

3. Punacaramahārāja hatthī anibaddhasayano gocarāya gantvā¹ na tameva desam vāsatthamupagacchatī na dhuvappatiṭṭhālāyo. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena anibaddhasayanena bhavitabbam, nirālayena piṇḍāya gantabbam. Yadi passati vipassako manuññam patirūpam ruciradese bhavam maṇḍapam vā rukkhamūlam vā guham vā pabbhāram vā, tattheva tena² vāsamupagantabbam, dhuvappatiṭṭhālāyo na kātabbo. Idam mahārāja hatthissa tatiyam aṅgam gahetabbam.

4. Punacaramahārāja hatthī udakam ogāhitvā suci-vimala-sītalasalila-paripunṇam kumuduppala-paduma-puṇḍarika-sañchannam mahati-mahantaṃ padumasaram ogāhitvā kīlati gajavarakīlam. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena suci-vimala-vippasannam-anāvila-dhamma-varavāri-puṇṇam vimutti-kusuma-sañchannam mahāsatipaṭṭhāna-pokkharaṇim ogāhitvā nāgena saṅkhārā odhunitabbā, vidhunitabbā, yogāvacarakīlā kīlitabbā. Idam mahārāja hatthissa catuttham aṅgam gahetabbam.

5. Punacaramahārāja hatthī sato pādam uddharati, sato pādam nikhipati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena satena sampajānena pādam uddharitabbam, satena sampajānena pādam nikhipitabbam, abhikkama-patikkame sammiñjana-pasāraṇe³ sabbattha satena sampajānena bhavitabbam. Idam mahārāja hatthissa pañcamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena saṃyuttanikāyavare:

*'Kāyena sañvaro sādhu sādhu vācāya sañvaro,
manasā sañvaro sādhu sādhu sabbattha sañvaro,
sabbattha sañvuto lajī rakkhitoti pavuccati'"ti.*

Hatthīgapañho dasamo.

Upacikāvaggo catuttho.

TASSUDDĀNAM

"Upacikā bijāro ca undūro vicchikena ca,
nakulo sigālo migo gorūpo varāho hatthinā dasā "ti.

--ooOoo--

¹ gocarāyamanugantvā - Ma, PTS.

² tena - itisaddo Ma, PTS potthakesu na dissate.

³ samiñjanapasāraṇe - Ma.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài voi có chỗ ngủ không cố định, sau khi đi đến chỗ kiếm ăn thì không đi đến tại khu vực ấy vì mục đích chỗ ngủ, nó không có chỗ trú ngụ được thiết lập dài hạn. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có chỗ ngủ không cố định, nên đi khất thực với sự không lưu luyến. Nếu vị hành minh sát nhìn thấy chỗ ngủ vừa lòng, phù hợp ở khu vực thích ý, là mái che, hoặc gốc cây, hoặc hang động, hoặc sườn núi, thì vị ấy nên đi đến chỗ trú ngụ ở ngay tại nơi ấy, không nên làm chỗ trú ngụ được thiết lập dài hạn. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của loài voi nên được hành trì.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài voi sau khi lặn xuống nước, sau khi lặn xuống hồ sen to lớn khổng lồ, được tràn đầy nước tinh khiết, không bợn nhơ, mát lạnh, được che phủ bởi các loài súng trắng, sen xanh, sen hồng, sen trắng, rồi đùa giỡn trò chơi cao quý của loài voi. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, sau khi lặn xuống hồ sen to lớn là các sự thiết lập niệm, được đầy đủ nước cao quý là Giáo Pháp tinh khiết, không bợn nhơ, trong sạch, không bị vẩn đục, được che phủ bởi bông hoa giải thoát, thì nên rũ xuống, nên rũ sạch các pháp tạo tác nhờ vào trí tuệ, nên đùa giỡn trò chơi cao quý của người hành giả thiết tha tu tập. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của loài voi nên được hành trì.

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài voi dở bàn chân lên có niệm, đặt bàn chân xuống có niệm. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên dở bàn chân lên có niệm có sự nhận biết rõ, đặt bàn chân xuống có niệm có sự nhận biết rõ, trong việc đi tới đi lui, trong việc co tay duỗi tay, nên có niệm có sự nhận biết rõ ở mọi nơi. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của loài voi nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thê Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Tương Ưng Bộ cao quý:¹

Lành thay sự thu thúc thân! Lành thay sự thu thúc lời nói!

Lành thay sự thu thúc ý! Lành thay sự thu thúc tất cả.

Người có liêm sỉ, đã phòng hộ tất cả, được gọi là: Vị đã được bảo vệ.”

Câu hỏi về tính chất của loài voi là thứ mười.

Phẩm mõi là phẩm thứ ba.

TÓM LUỢC PHẨM NÀY:

“Loài mõi, và loài mèo, loài chuột, và với loài bò cạp, loài chồn, loài chó rừng, loài nai, loài bò, loài heo, với loài voi là mười.”

--ooOoo--

¹ Câu kệ này cũng được thấy ở *Dhammapadapāṭī - Pháp cú*, câu 316.

V. SĪHAVAGGO

1. SĪHAÑGAPAÑHO

**1. “Bhante nāgasena, ‘sīhassa satta aṅgāni gahetabbānī ’ti yam
vadesi, katamāni tāni satta aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja sīho nāma seta-vimala-parisuddha-paṇḍaro. Evameva
kho mahārāja yoginā yogāvacarena seta-vimala-parisuddha-paṇḍaracittena
byapagata-kukkuccena bhavitabbam. Idam mahārāja sīhassa paṭhamam
aṅgam gahetabbam.

2. Punacaramahārāja sīho catuccaraṇo vikkantacārī. Evameva kho
mahārāja yoginā yogāvacarena caturiddhipādacaraṇena bhavitabbam. Idam
mahārāja sīhassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaramahārāja sīho abhirūpa-rucira-kesari. Evameva kho
mahārāja yoginā yogāvacarena abhirūpa-rucira-sīla-kesarinā bhavitabbam.
Idam mahārāja sīhassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

4. Punacaramahārāja sīho jīvitapariyādāne ’pi na kassaci onamati.
Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena cīvara-piṇḍapāta-senāsanā-
gilānapaccayabhesajja-parikkhāra-pariyādāne ’pi na kassaci onamitabbam.
Idam mahārāja sīhassa catuttham aṅgam gahetabbam.

5. Punacaramahārāja sīho sapadānabhakkho yasmim okāse nipatati
tattheva yāvadatthaṇ bhakkhayati, na varamaṇsaṇ vicināti. Evameva kho
mahārāja yoginā yogāvacarena sapadānabhakkhenā bhavitabbam, na kulāni
vicinitabbāni, na pubbagehaṇ hitvā kulāni upasaṅkamitabbāni, na
bhojanam vicinitabbam, yasmim okāse kabalaṇ ādiyati, tasmiṃyeva okāse
bhuñjitabbam sarīrayāpanamattam,¹ na varabhojanam vicinitabbam. Idam
mahārāja sīhassa pañcamam aṅgam gahetabbam.

6. Punacaramahārāja sīho asannidhibhakkho sakim gocaram
bhakkhayitvā na puna tam upagacchati. Evameva kho mahārāja yoginā
yogāvacarena asannidhikāraparibhoginā bhavitabbam. Idam mahārāja
sīhassa chaṭṭham aṅgam gahetabbam.

¹ sarīrayāpanamatthaṇ - Ma.

V. PHẨM SƯ TỬ:

1. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI SƯ TỬ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Bảy tính chất của loài sư tử nên được hành trì,’ bảy tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài sư tử là (con thú) màu vàng nhạt, trắng trèo, không vết nhơ, trong sạch. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có tâm màu vàng nhạt, trắng trèo, không vết nhơ, trong sạch, nên xa lìa nỗi nghi hoặc. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài sư tử nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài sư tử có bốn chân, có sự đi lại hùng dũng. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có sự thực hành về bốn nền tảng của thần thông. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài sư tử nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài sư tử có bờm lông xinh đẹp, ưng ý. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có bờm lông là giới, xinh đẹp, ưng ý. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của loài sư tử nên được hành trì.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài sư tử, đâu ở vào trường hợp chấm dứt mạng sống, cũng không hạ mình đối với bất cứ ai. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, đâu ở vào trường hợp chấm dứt các vật dụng về y phục vật thực chỗ trú ngụ và thuốc men chữa bệnh, cũng không nên hạ mình đối với bất cứ người nào. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của loài sư tử nên được hành trì.

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài sư tử có sự ăn vật thực theo tuần tự, (con mồi) rơi xuống ở chỗ nào, thì nó ăn cho đủ theo nhu cầu ngay tại chỗ ấy, không chọn lựa phần thịt ngon nhất. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có vật thực theo tuần tự, không nên chọn lựa các gia đình, không nên đi đến các gia đình sau khi đã bỏ qua căn nhà trước đó, không nên chọn lựa thức ăn, vắt cơm được để xuống ở chỗ nào thì nên thọ thực chỉ vừa đủ cho việc duy trì cơ thể ở ngay tại chỗ ấy, không nên chọn lựa thức ăn cao sang. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của loài sư tử nên được hành trì.

6. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài sư tử có thói không ăn đồ ăn tích trữ, sau khi ăn ở khu vực kiêm ăn một lần thì không đi đến nơi ấy lần nữa. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có sự không thọ dụng vật tích trữ. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ sáu của loài sư tử nên được hành trì.

7. Punacaparami mahārāja sīho bhojanam aladdhā na paritassati, laddhā pi bhojanam agathito¹ amucchito anajjhāpanno² paribhuñjati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena bhojanam aladdhā na paritassitabbam, laddhā pi bhojanam agathitena amucchitena anajjhāpannena ādīnavadassāvinā nissaraṇapaññena paribhuñjitabbam. Idam mahārāja sīhassa sattamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena samyuttanikāyavare theram mahākassapam parikittaya-mānenā:

'Santuṭṭho 'yam bhikkhave kassapo itarītarena piṇḍapātena itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vanṇavādī, na ca piṇḍapātahetu anesanaṁ appatirūpam āpajjati, aladdhā ca piṇḍapātam na paritassati, laddhā ca piṇḍapātam agathito amucchito anajjhāpanno ādīnavadassāvī nissaraṇapañño paribhuñjati "ti.

Sīhaṅgapañho paṭhamo.

2. CAKKAVĀKAṄGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘cakkavākassa tīṇi aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṃ vadesi katamāni tāni tīṇi aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja cakkavāko yāva jīvitapariyādānā dutiyikam na vijahati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena yāvajīvitapariyādānā yoniso manasikāro na vijahitabbo. Idam mahārāja cakkavākassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparami mahārāja cakkavāko sevāla-paṇaka-bhakkho tena ca santuṭṭhim āpajjati. Tāya ca santuṭṭhiyā balena ca vanṇena ca na pariḥāyati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena yathālābhasantoso karaṇīyo. Yathālābhasantuṭṭho kho pana mahārāja yogī yogāvacaro na pariḥāyati sīlena, na pariḥāyati samādhinā, na pariḥāyati paññāya, na pariḥāyati vimuttiyā, na pariḥāyati vimuttiñāṇadassanena, na pariḥāyati sabbehi kusalehi dhammehi. Idam mahārāja cakkavākassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaparami mahārāja cakkavāko pāne na viheṭhayati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena nihitadañdena nihitasatthena lajjinā dayāpannena sabbapāṇabhūtahitānukampinā bhavitabbam. Idam mahārāja cakkavākassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

¹ agadhito - Ma, PTS.

² anajjhopanno - Ma.

7. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài sư tử không lo âu do đã không đạt được thức ăn, còn khi đã đạt được thức ăn thì thọ dụng không bị vướng mắc, không bị mê mẩn, không bị phạm tội. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên lo âu do đã không nhận được thức ăn, còn khi đã nhận được thức ăn thì nên thọ dụng không bị vướng mắc, không bị mê mẩn, không bị phạm tội, có sự nhìn thấy điều bất lợi, có tuệ về sự thoát ly. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ bảy của loài sư tử nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Tương Ưng Bộ cao quý trong khi tán dương trưởng lão Mahākassapa:

Này các tỳ khưu, vị Kassapa này tự biết dù với đồ ăn khất thực loại này loại khác, là vị nói lời ca ngợi về sự tự biết dù với đồ ăn khất thực loại này loại khác, không vì nguyên nhân đồ ăn khất thực mà phạm vào việc tâm cầu sai trái, không thích hợp, không lo âu do đã không nhận được thức ăn, và khi đã nhận được thức ăn thì thọ dụng không bị vướng mắc, không bị mê mẩn, không bị phạm tội, có sự nhìn thấy điều bất lợi, có tuệ về sự thoát ly.”

Câu hỏi về tính chất của loài sư tử là thứ nhất.

2. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI NGÔNG ĐỎ:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Ba tính chất của loài ngỗng đỏ nên được hành trì,’ ba tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?**”

“Tâu đại vương, giống như loài ngỗng đỏ cho đến lúc chấm dứt mạng sống không lia bở bạn tình. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập cho đến lúc chấm dứt mạng sống không nên lia bở sự tác ý đúng đường lối. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài ngỗng đỏ nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài ngỗng đỏ có vật thực là rong rêu ở nước, và đạt được sự vừa lòng với điều ấy. Và nhờ vào sự vừa lòng ấy nó không suy giảm về sức lực và sắc đẹp. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên thể hiện sự hài lòng với lợi lộc có được. Tâu đại vương, được hài lòng với lợi lộc có được, vị hành giả thiết tha tu tập không suy giảm về giới, không suy giảm về định, không suy giảm về tuệ, không suy giảm về giải thoát, không suy giảm sự nhận thức về giải thoát, không suy giảm tất cả các thiện pháp. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài ngỗng đỏ nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài ngỗng đỏ không hâm hại các sinh mạng. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập có gậy đã được bò xuống, có dao đã được bò xuống, có liêm sỉ, đã đạt được lòng trắc ẩn, có lòng thương tướng đến sự lợi ích của tất cả các chủng loại có sinh mạng. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của loài ngỗng đỏ nên được hành trì.

Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena cakkavākajātake:

*'Yo na hanti na ghātehi na jināti na jāpaye,
ahiṁsā¹ sabbabhūtesu veram tassa na kenacī "ti.*

Cakkavākaṅgapañho dutiyo.

3. PEÑĀHIKAṄGAPAṄHO

1. “**Bhante nāgasena, ‘peñāhikāya dve aṅgāni gahetabbānī ’ti
yam vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja peñāhikā sakapatimhi usūyāya chāpake na posayati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sakamane kilese uppanne usūyāyitabbam, satipatṭhānena sammāsaṁvarasusire pakkhipitvā mano-dvāre kāyagatāsatī bhāvetabbā. Idam mahārāja peñāhikāya paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaram mahārāja peñāhikā pavane divasam gocaram caritvā sāyam pakkhigaṇam upeti attano guttiyā. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ekākinā² pavivekam sevitabbam saṁyojanaparimuttiyā, tatra ratīm alabhamānenā upavādabhaya parirakkhanāya saṅgham osaritvā saṅgharakkhitenā vasitabbam. Idam mahārāja peñāhikāya dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja brahmunā sahampatinā bhagavato santike:

*'Sevetha pantāni senāsanāni
careyya saṁyojanavippamokkhām,³
sace ratīm nādhigaccheyya tattha
saṅghe vase rakkhitatto satīmā "ti.*

Peñāhikaṅgapañho tatiyo.

4. GHARAKAPOTAṄGAPAṄHO

“**Bhante nāgasena, ‘gharakapotassa ekaṁ aṅgam gahetabban ’ti
yam vadesi, katamantam ekaṁ aṅgam gahetabban ”ti?**

¹ mettaṁso - Ma.

² ekakena - Ma; ekānikena - PTS; ekākikena - Sīmu.

³ °vippamokkhā - Ma, PTS.

Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Bồn Sanh Cakkavāka:¹

'Người nào không giết hại, không bảo giết hại, không thống trị, không bảo thống trị, do sự không hám hại đối với tất cả chúng sanh, người ấy không có oán thù với bất cứ ai.'

Câu hỏi về tính chất của loài ngỗng đó là thứ nhì.

3. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI SẼU CÁI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của loài sếu cái nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

Tâu đại vương, giống như loài sếu cái không nuôi dưỡng các chim con vì sự ghen ghét với chồng của mình (sếu đực). Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên ghen ghét các phiền não đã sanh lên ở tâm của mình, nên bỏ chúng vào cái hốc của sự thu thúc đúng đắn bằng sự thiết lập niệm, nên tu tập niệm đặt ở thân tại cánh cửa của ý (ý môn). Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài sếu cái nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài sếu cái sau khi đi lại vào ban ngày ở khu vực kiếm ăn trong rừng, buỗi chiều đi đến với bầy chim nhằm sự bảo vệ cho bản thân. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên lui tới nơi thanh vắng mỗi một mình nhằm sự giải thoát hoàn toàn khỏi các sự trói buộc, khi không còn thích thú nơi ấy thì nên trở về hội chúng nhằm hộ trì nơi sợ hãi vì sự chê trách, và nên sống với sự bảo vệ của hội chúng. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài sếu cái nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được Phạm Thiên Sahampati nói đến trong sự hiện diện của đức Thế Tôn:²

‘Nên lui tới các chỗ trú ngụ xa vắng.

Nên thực hành việc thoát khỏi các sự trói buộc.

*Nếu không đạt được sự thích thú tại nơi ấy,
thì nên sống ở hội chúng, bản thân được bảo vệ, có niệm.’”*

Câu hỏi về tính chất của loài sếu cái là thứ ba.

4. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI BỒ CÂU NHÀ:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của loài bồ câu nhà nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

¹ Cakkavākajātakam - Bồn Sanh 434.

² Theragāthāpāli - Trưởng Lão Kê, TTPV 31, trang 59, câu kệ 142, nhưng ghi là lời của trưởng lão Mahācunda.

“Yathā mahārāja gharakapoto paragehe vasamāno na tesam kiñci bhañḍassa nimittam gañhāti, majjhaththo¹ vasati saññābahulo. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena parakulaṁ upagatena tasmiṁ kule itthīnam vā purisānam vā mañce vā piṭhe vā vatthe vā alaṅkāre vā upabhoge vā paribhoge vā bhojanavikatisu vā na nimittam gahetabbam, majjhaththena bhavitabbam, samaṇasaññā paccupatthapetabbā. Idam mahārāja gharakapotassa ekan aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena cullanāradajātake:

*‘Pavisitvā parakulaṁ pānesu bhojanesu vā,²
mitam khāde mitam bhuñje na ca rūpe manam kare’’ti.*

Gharakapotañgapāñho catuttho.

5. ULŪKAÑGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘ulūkassa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja ulūko kākehi paṭiviruddho rattiṁ kākasāngham gantvā bahū pi kāke hanati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena aññāñena paṭiviruddho kātabbo, ekena raho nisiditvā aññānam sampamadditabbam, mūlato chinditabbam. Idam mahārāja ulūkassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaramahārāja ulūko supaṭisallino hoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena paṭisallānārāmena bhavitabbam paṭisallāna-ratena. Idam mahārāja ulūkassa dutiyaṁ aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena samyuttanikāyavare:

‘Idha bhikkhave bhikkhu paṭisallānārāmo paṭisallānarato, idam dukkhan ti yathābhūtaṁ pajānāti, ayaṁ dukkhasamudayoti yathābhūtaṁ pajānāti, ayaṁ dukkhanirodho ’ti yathābhūtaṁ pajānāti, ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā ’ti yathābhūtaṁ pajānāti’’ti.

Ulūkañgapāñho pañcamo.

¹ majjhutto - Ma, PTS.

² pānattham bhojanāya vā - Ma.

“Tâu đại vương, giống như loài bồ câu nhà, trong khi cư ngụ tại nhà của những người khác, không nắm giữ đặc điểm của bất cứ đồ đặc nào của họ, đứng đứng, sống có nhiều suy tưởng. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập đi đến gia đình của người khác, không nên nắm giữ đặc điểm của những người nữ, hoặc của những người nam, hoặc (đặc điểm) ở giường, hoặc ở ghế, hoặc về vóc, hoặc về đồ trang sức, hoặc về vật tiêu khiển, hoặc về vật sử dụng, hoặc về nhiều loại thức ăn ở gia đình ấy, nên đứng đứng, nên thiết lập sự suy tưởng của vị Sa-môn. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của loài bồ câu nhà nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Bồn Sanh Cullanārada:¹

‘Sau khi đi vào gia đình của người khác, nên ăn chừng mực, nên thọ dụng chừng mực về các thức uống hoặc các thức ăn, không nên để tâm đến cảnh sắc.’”

Câu hỏi về tính chất của loài bồ câu nhà là thứ tư.

5. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI CHIM CÚ:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của loài chim cú nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?**”

“Tâu đại vương, giống như loài chim cú chống đối lại các con quạ, ban đêm đi đến bầy quạ, rồi còn giết chết nhiều con quạ. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên thể hiện sự chống đối lại sự thiêng trí, nên ngồi xuống một mình ở nơi vắng vẻ rồi nên nghiên nát hoàn toàn sự thiêng trí, nên cắt đứt tận gốc rễ. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài chim cú nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài chim cú là vô cùng cô tịch. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có sự ưa thích thiêng tịnh, được thích thú thiêng tịnh. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài chim cú nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Tương Ưng Bộ cao quý:

‘Này các tỳ khưu, ở đây vị tỳ khưu có sự ưa thích thiêng tịnh, được thích thú thiêng tịnh, nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘Đây là Khổ,’ nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘Đây là nhân sanh Khổ,’ nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘Đây là sự diệt tận Khổ,’ nhận biết đúng theo thực thể rằng: ‘Đây là sự thực hành đưa đến sự diệt tận Khổ.’”

Câu hỏi về tính chất của loài chim cú là thứ năm.

¹ Cūlanāradajātakaṃ - Bồn Sanh 477.

6. SATAPATTAṄGAPAṄHO

“Bhante nāgasena, ‘satapattassa ekam aṅgam gahetabban ’ti yam vadesi, katamantam ekam aṅgam gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja satapatto ravigatā paresam khemam vā bhayam vā ācikkhati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena paresam dhammam desayamānena vinipātam bhayato dassayitabbam, nibbānam khemato dassayitabbam. Idam mahārāja satapattassa ekam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena piṇḍolabhāradvājena:

*‘Niraye bhayasantāsam nibbāne vipulam sukham,
ubhayānetāni atthāni dassetabbāni yoginā ”ti.*

Satapattaṅgapañho chaṭṭho.

7. VAGGULYAṄGAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, ’vaggulissa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja vaggulī geham pavisitvā vicaritvā nikhamati, na tattha paṭibuddhati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena gāmam piṇḍāya pavisitvā sapadānam vicaritvā paṭiladdhalābhena khippameva nikhamitabbam, na tattha paṭibuddhena bhavitabbam. Idam mahārāja vaggulissa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaram mahārāja vaggulī paragehe vasamāno na tesam parihāni karoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kulāni upasākamitvā atiyācanāya vā viññattibahulatāya vā kāyadosabahulatāya vā atibhānitāya vā samānasukhadukkhatāya vā na tesam koci vippatisāro karapīyo, na pi tesam mūlakkammam parihāpetabbam, sabbathā vadḍhiyeva icchitabbā. Idam mahārāja vaggulissa dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena dighanikāyavare lakkhaṇasuttante:

*‘Saddhāya sīlēna sutena buddhiyā
cāgena dhammena bahūhi sādhuhī,
dhanena dhaññena ca khettavatthunā
puttehi dārehi catuppadehi ca.*

6. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI CHIM GỖ KIẾN:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của loài chim gỗ kiến nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài chim gỗ kiến kêu réo báo hiệu sự an toàn hoặc sợ hãi cho những kẻ khác. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập trong khi thuyết giảng Giáo Pháp cho những người khác nên chỉ cho thấy đọa xứ là sự sợ hãi, nên chỉ cho thấy Niết Bàn là sự an toàn. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của loài chim gỗ kiến nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Piṇḍolabhbāradvāja nói đến:

‘Ở địa ngục có sự sợ hãi và run sợ, ở Niết Bàn có sự an lạc bao la, vị hành giả nên chỉ cho thấy cả hai ý nghĩa này.’”

Câu hỏi về tính chất của loài chim gỗ kiến là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI DOI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của loài doi nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài doi sau khi đi vào nhà, bay quanh, rồi đi ra, không chần chờ ở nơi ấy. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi đi vào làng để khất thực, nên đi theo tuần tự, khi đã nhận được phần thì rời khỏi thật nhanh chóng, không nên chần chờ ở nơi ấy. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài doi nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài doi trong khi sống ở nhà của những người khác thì không làm việc phá hoại đến họ. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi đi đến những gia đình, không nên gây ra cho họ bất cứ điều gì hối tiếc do sự xin xỏ quá mức, hoặc do nhiều sự yêu cầu, hoặc do nhiều sự sai trái của thân, hoặc do trạng thái nói quá nhiều, hoặc do trạng thái của lạc và khổ là tương đồng, cũng không nên khiến họ bỏ bê công việc cẩn bản của họ, nên ước muôn chỉ mỗi sự tiến triển về mọi mặt. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài doi nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Trưởng Bộ quý báu, bài Kinh Lakkhaṇa:¹

Vì niềm tin, vì giới, vì sự nghe, vì sự thông minh,
vì sự xả thí, vì Giáo Pháp, vì các điều tốt đẹp,
vì tài sản, vì lúa gạo, và vì ruộng vườn đất đai,
vì các con, vì những người vợ, và vì các gia súc,

¹ *Dīghanikāya - Trưởng Bộ* tập 3, bài Kinh số 30.

*Ñātīhi mittehi ca bandhavehi
balena vaṇṇena sukhena cūbhayaṁ,
kathaṁ na hāyeyyum pareti icchatī
atthassa middhiñca panābhikañkhatī ”ti.*

Vaggulyaṅgapañho sattamo.

8. JALŪKAṄGAPAÑHO

“Bhante nāgasena, ‘jalūkāya ekaṁ aṅgam gahetabban ’ti yam vadesi, katamantam ekaṁ aṅgam gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja jalūkā yattha alliyati tattheva dalhaṁ alliyitvā ruhiram pivati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena yasmiṁ ārammaṇe cittam alliyati, tam ārammaṇam vaṇṇato ca sañthānato ca disāto ca okāsato ca paricchedato ca liṅgato ca nimittato ca dalhaṁ patiṭṭhāpetvā tenevārammaṇena vimuttirasamasecanakam pātabbam. Idam mahārāja jalūkāya ekaṁ aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena anuruddhena:

*‘Parisuddhena cittena ārammaṇe patiṭṭhiya,¹
tena cittena pātabbam vimuttirasamasecanan ”ti.*

Jalūkaṅgapañho atthamo.

9. SAPPAṄGAPAÑHO

1. “Bhante nāgasena, ‘sappassa tīṇi aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni tīṇi aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja sappo urena gacchati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena paññāya caritabbam. Paññāya caramānassa kho mahārāja yogino cittam nāye carati, vilakkhaṇam vivajjeti, salakkhaṇam bhāveti. Idam mahārāja sappassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja sappo caramāno osadham parivajjento carati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena duccaritaṁ parivajjentena caritabbam. Idam mahārāja sappassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaparam mahārāja sappo manusse disvā tappati socati cintayati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kuvitakke vitakketvā aratiṁ uppādayitvā tappitabbam societabbam cintayitabbam: ‘Pamādena me divaso vitināmito, na so puna sakkā laddhun ’ti.

¹ patiṭṭhāya - Ma, PTS.

vì các thân quyến, vì các bạn bè, và vì các bà con,
vì sức mạnh, vì sắc đẹp, và vì sự an lạc ở cả hai trường hợp,
ước muốn: ‘Làm thế nào để các kẻ khác không thoái hóa?’
và còn mong mỏi về sự thành tựu của mục đích.”

Câu hỏi về tính chất của loài dơi là thứ bảy.

8. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI ĐĨA:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của loài đĩa nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài đĩa bám vào nơi nào thì bám chặt ngay tại nơi ấy rồi hút máu. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên khiến cho đối tượng mà tâm bám vào được thiết lập một cách chắc chắn theo màu sắc, theo vị trí, theo phương hướng, theo khoảng cách, theo ranh giới, theo đặc điểm, theo dấu hiệu, rồi nhờ vào chính đối tượng ấy nên uống trọn vẹn vị chất của sự giải thoát. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của loài đĩa nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Anuruddha nói đến:

‘Nên thiết lập ở đối tượng bằng tâm thanh tịnh, nên uống vị chất trọn vẹn của sự giải thoát bằng tâm ấy.’”

Câu hỏi về tính chất của loài đĩa là thứ tám.

9. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI RẮN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Ba tính chất của loài rắn nên được hành trì,’ ba tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài rắn di chuyển bằng ngực. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên cư xử bằng tuệ. Tâu đại vương, tâm của vị hành giả cư xử bằng tuệ di chuyển ở trong khuôn khổ, tránh xa hiện tướng sai trái, phát triển hiện tướng tốt đẹp. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của loài rắn nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài rắn trong khi di chuyển thì di chuyển tránh xa loại dược thảo. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên hành xử, trong khi tránh xa ác hạnh. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của loài rắn nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, loài rắn sau khi nhìn thấy loài người thì bức bối, sầu muộn, suy nghĩ. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi suy tầm về sự suy tầm xấu xa, sau khi làm sanh khởi sự không thích thú, nên bức bối, nên sầu muộn, nên suy nghĩ rằng: ‘Do ta bị xao lâng, mà ngày đã trôi qua, nó không thể đạt lại được nữa.’ Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của loài rắn nên được hành trì.

Idam mahārāja sappassa tatiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā bhallātiyajātakē dvinnam kinnarānam:

*'Yamekarattim¹ vippavasimha ludda
akāmakā aññamaññam sarantā,
tamekarattim² anutappamānā
socāma sā ratti puna na hessatī "ti.³*

Sappaṅgapañho navamo.

10. AJAGARAṄGAPAṄHO

“Bhante nāgasena, ‘ajagarassa ekam aṅgam gahetabban ‘ti yam vadesi, katamantam ekam aṅgam gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja ajagaro mahatimahākāyo bahūpi divase ūnūdaro dīnataro kucchipūram āhāram na labhati, aparipuṇoyeva yāvadeva sarīrayāpanamattakena yāpeti. Evameva kho mahārāja yogino yogāvacarassa bhikkhācariyapasutassa parapiṇḍamupagatassa paradinnapāṭikaṅkhissa sayamgāha-paṭiviratassa dullabham udaraparipūram āhāram, api ca atthavasikenā kulaputtena cattāro pañca ālope abhuñjitvā avasesam udakena paripūretabbam. Idam mahārāja ajagarassa ekam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputtena dhammasenāpatinā:

*‘Allam sukkhañca⁴ bhuñjanto na bālhaṁ suhito siyā,
ūnūdaro mitāhāro sato bhikkhu paribaje.*

*Cattāro pañca ālope abhutvā udakam pive,
alam phāsuvihārāya pahitattassa bhikkhuno ”ti.*

Ajagaraṅgapañho dasamo. Sīhavaggo pañcamo.

TASSUDDĀNAM

“Kesarī cakkavāko ca peñāhi gharakapotako ulūko satapatto ca vaggulī ca jalūkikā sappo ajagaro ceva vaggo tena pavuccatī ”ti.

--ooOoo--

¹ mayekarattam - Ma.

² tamekarattam - Ma.

³ punan - na hessatī ti - PTS.

⁴ sukkhaṁ vā - Ma.

Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn nói đến ở Bồn Sanh Bhallātiya về hai *kinnara* (loài có chim đầu người):¹

*'Này người thợ săn, vào cái đêm chúng tôi đã sống cách biệt,
không như ý muốn, luôn tưởng nhớ nhau,
cả một đêm ấy, trong khi hối tiếc,
chúng tôi sầu muộn; đêm ấy sẽ không có lần nữa.'*

Câu hỏi về tính chất của loài rắn là thứ chín.

10. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI TRĂN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của loài trăn nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

Tâu đại vương, giống như loài trăn có thân hình to lớn khổng lồ, thậm chí trong nhiều ngày có bao tử thiêu thốn, hơn cả đáng thương, không đạt được vật thực làm đầy bụng, mặc dầu không được đầy đủ, nó tiếp tục sống dần chỉ là duy trì cơ thể được tồn tại. Tâu đại vương, tương tự y như thế đối với vị hành giả thiết tha tu tập bị ràng buộc với hạnh khất thực, bị đi đến với đồ ăn khất thực ở những người khác, là người trông đợi vật bối thí từ những người khác, đã từ bỏ việc tự mình đoạt lấy, có vật thực làm đầy bao tử là việc khó đạt được, thêm nữa người con trai gia đình danh giá có sự đeo đuổi mục đích nên ngưng không ăn bốn năm vắt corm (sau cùng), và nên làm đầy chỗ trống còn lại (của bao tử) bằng nước. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của loài trăn nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp nói đến:²

'Trong khi thợ dụng đồ ăn ướt và đồ ăn khô, không nên thỏa mãn một cách quá độ. Vị tỳ khưu du hành với bao tử thiêu thốn, với vật thực chừng mực, có niềm.'

Nên ngưng không ăn bốn, năm vắt corm (sau cùng) và nên uống nước. Vậy là đủ cho sự sống thoái mái đối với vị tỳ khưu có bản tánh cương quyết.'

Câu hỏi về tính chất của loài trăn là thứ mười.

Phẩm sư tử là phẩm thứ năm.

TÓM LUỢC PHẨM NÀY:

“Loài sư tử, và loài ngỗng đỏ, loài cò, loài bồ câu nhà, loài chim cú, và loài chim gõ kiến, loài dơi, và loài đỉa, loài rắn, và loài trăn nữa, vì thế phẩm được đặt tên.”

--ooOoo--

¹ *Bhallātiyajātakam* - Bồn Sanh 504.

² *Theragāthāpāli* - Trưởng Lão Kệ, TTPV 31, trang 229, các câu kệ 982, 983.

VI. MAKKAṬAKAVAGGO

1. MAKKAṬAKAṄGAPAÑHO

“Bhante nāgasena, ‘panthamakkaṭakassa ekaṁ aṅgam gaheṭabban ’ti yaṁ vadesi, katamantaṁ ekaṁ aṅgam gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja panthamakkaṭako panthe makkaṭajālavitānaṁ katvā yadi tattha jālake laggati kimi vā makkhikā vā paṭaingo vā tam gahetvā bhakkhayati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena chasu dvāresu satipaṭṭhānajālavitānaṁ katvā yadi tattha kilesamakkhikā bajjhanti, tattheva ghātettabbā. Idam mahārāja panthamakkaṭakassa ekaṁ aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena anuruddhena:

*‘Cittam niyame chasu dvāresu satipaṭṭhānavaruttame,
kilesā tattha laggā ce hantabbā te vipassinā ”ti.*

Makkaṭakaṅgapañho paṭhamo.

2. THANASSITADĀRAKAṄGAPAÑHO

“Bhante nāgasena, ‘thanassitadārakassa ekaṁ aṅgam gaheṭabban ’ti yaṁ vadesi, katamantaṁ ekaṁ aṅgam gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja thanassitadārako sadatthe¹ laggati khīrathhiko rodati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sadatthe laggitabbam, sabbattha dhammañānenā bhavitabbam uddese paripucchāya sammappayoge paviveke garusamvāse kalyāṇamittasevane. Idam mahārāja thanassitadārakassa ekaṁ aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devatidevena dīghanikāyavare parinibbānasuttante:

*‘Ingha tumhe ānanda sadatthe² ghaṭatha, sadatthe² anuyujatha,
sadatthe² appamattā ātāpino pahitattā viharathā ”ti.*

Thanassitadārakaṅgapañho dutiyo.

¹ sakatthe - PTS, Sīmu.

² sāratthe - Ma.

VI. PHẨM NHỆN:

1. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI NHỆN:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của loài nhện đường nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như loài nhện đường sau khi thực hiện tấm che bắng màng lưới nhện ở đường lộ, nếu ở tại nơi ấy có con sâu, hoặc con ruồi, hoặc con bọ rầy bị vướng vào mạng lưới, thì nó tóm lấy con vật ấy và ăn ngấu nghiến. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi thực hiện tấm che bắng màng lưới của sự thiết lập niêm ở sáu cánh cửa,¹ nếu ở tại nơi ấy có những con ruồi phiền não bị bắt giữ, thì nên bị tiêu diệt ngay tại chỗ ấy. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của loài nhện đường nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Anuruddha nói đến:

‘Nên kiểm soát tâm ở tại sáu cánh cửa có sự thiết lập niêm cao quý tối thượng, nếu các phiền não bị vướng vào ở nơi ấy, chúng nên bị tiêu diệt bởi vị hành minh sát.’

Câu hỏi về tính chất của loài nhện là thứ nhất.

2. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA ĐÚA BÉ ĐEO BẦU VÚ:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của đứa bé đeo bầu vú nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như đứa bé đeo bầu vú bám vào nơi có sự lợi ích cho nó, khi có nhu cầu về sữa thì khóc lóc. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên bám vào mục đích của mình, nên có trí tuệ của Giáo Pháp ở mọi trường hợp, ở việc đọc tụng, ở việc học hỏi, ở sự ra sức đúng đắn, ở việc tách ly, ở việc sống chung với vị thầy, ở việc thân cận với bạn tốt. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của đứa bé đeo bầu vú nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Trường Bộ cao quý, bài Kinh Parinibbāna:

‘Này Ānanda, các ngươi hãy nỗ lực cho mục đích của mình, hãy gắn bó vào mục đích của mình, hãy sống không xao lãng, có nhiệt tâm, có bản tánh cương quyết về mục đích của mình.’

Câu hỏi về tính chất của đứa bé đeo bầu vú là thứ nhì.

¹ Sáu cánh cửa: nhẫn, nhĩ, tỳ, thiêt, thân, và ý (ND).

3. KUMMAṄGAPAṄHO

“Bhante nāgasena, ‘cittakadharakummassa ekaṁ aṅgam gahe-tabban ’ti yaṁ vadesi, katamantam ekaṁ aṅgam gahetabban ”ti?

“Yathā mahārāja cittakadharakummo udakabhayaṁ udakaṁ parivajjetvā vicarati, tāya ca pana udakaparivajjanāya āyunā na pariḥāyati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena pamāde bhayadassāvinā bhavitabbaṁ, appamāde guṇavisesadassāvinā. Tāya ca pana bhayadassāvitāya na pariḥāyati sāmaññā, nibbānassa santike upeti. Idam mahārāja cittakadharakummassa ekaṁ aṅgam gahetabbaṁ. Bhāsitampetaṁ mahārāja bhagavatā devātidevena dhammapade:

‘Appamādarato bhikkhu pamāde bhayadassī vā,
abhabbo pariḥāṇāya nibbānasseva santike ”ti.

KummaṄgapaṄho tatiyo.

4. PAVANAṄGAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, ‘pavanassa pañca aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṁ vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja pavanam nāma asucijanam paṭicchādeti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena paresam̄ aparādho¹ khalitam̄ paṭicchādettabbam̄, na vivaritabbaṁ. Idam̄ mahārāja pavanassa paṭhamam̄ aṅgam gahetabbaṁ.

2. Punacaparam mahārāja pavanam suññam̄ pacurajanehi. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena rāgadosamohamānadiṭṭhijālehi sabbehi ca kilesehi suññena bhavitabbaṁ. Idam̄ mahārāja pavanassa dutiyam̄ aṅgam gahetabbaṁ.

3. Punacaparam mahārāja pavanam vivittam janasambādharahitam̄. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena pāpakehi akusalehi dhammehi anariyehi pavivittena bhavitabbaṁ. Idam̄ mahārāja pavanassa tatiyam̄ aṅgam gahetabbaṁ.

4. Punacaparam mahārāja pavanam santam parisuddham̄. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena santena parisuddhena bhavitabbaṁ, nibbutena pahinamānenā pahinamakkhena bhavitabbaṁ. Idam̄ mahārāja pavanassa catutthaṁ aṅgam gahetabbaṁ.

¹ aparaddhaṁ - Ma, PTS.

3. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA LOÀI RÙA:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của loài rùa có đốm nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

Tâu đại vương, giống như loài rùa có đốm di chuyển, tránh xa nước vì sợ nước, tuy nhiên do việc tránh xa nước ấy, vẫn không bị giảm thiểu về tuổi tho. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có sự nhìn thấy nỗi sợ hãi ở việc xao lăng, nên có sự nhìn thấy nét đặc biệt của đức hạnh ở việc không xao lăng. Tuy nhiên, do trạng thái nhìn thấy nỗi sợ hãi ở việc xao lăng ấy, vẫn không bị suy giảm về bản thể Sa-môn, vị ấy tiến đến gần chỗ kề cận Niết Bàn. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của loài rùa có đốm nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Pháp Cú:¹

‘Vì tỳ khưu thích thú trong việc không xao lăng, hoặc có sự nhìn thấy nỗi sợ hãi ở việc xao lăng, không thể bị hư hỏng, và ở kề cận chính Niết Bàn.’

Câu hỏi về tính chất của loài rùa là thứ ba.

4. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA KHU RỪNG:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Năm tính chất của khu rừng nên được hành trì,’ năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

Tâu đại vương, giống như khu rừng che giấu người không trong sạch. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên che đầy sự hư hỏng, sự lôi lầm của những người khác, không nên bộc lộ. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của khu rừng nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, khu rừng là trống không về trường hợp nhiều người đồng đúc. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên là trống không về luyến ái, sân hận, si mê, ngã mạn, mang lười tà kiến và tất cả các phiền não. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của khu rừng nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, khu rừng là vắng vẻ, không bị chen chúc người. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên tách biệt với các pháp ác, bất thiện, không cao thượng. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của khu rừng nên được hành trì.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, khu rừng là yên tĩnh, trong sạch. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên là yên tĩnh, trong sạch, nên là tịch tĩnh, có ngã mạn đã được dứt bỏ, có sự đạo đức giả đã được dứt bỏ. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của khu rừng nên được hành trì.

¹ Dhammapadapāli - Pháp Cú, câu 32.

5. Punacaparam mahārāja pavanam̄ ariyajanasam̄sevitam̄. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ariyajanasam̄sevitena bhavitabbam̄. Idam̄ mahārāja pavanassa pañcamam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄. Bhāsitampetam̄ mahārāja bhagavatā devātidevena saṃyuttanikāyavare:

*'Pavivittehi ariyehi pahitattehi jhāyihī,
niccaṃ āraddhviriyehi paṇḍitehi sahā vase'"ti.*

Pavanaṅgapañho catuttho.

5. RUKKHAṄGAPAṄHO

1. “**Bhante nāgasena, ‘rukkhassa tīṇi aṅgāni gahetabbānī ’ti yam̄ vadesi, katamāni tāni tīṇi aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja rukkho nāma pupphaphaladharo. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena vimuttipupphasāmaññaphaladhārinā bhavitabbam̄. Idam̄ mahārāja rukkhassa paṭhamam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄.

2. Punacaparam mahārāja rukkho upagatānamanuppavīṭhānam̄ janānam̄ chāyam̄ deti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena upagatānamanuppavīṭhānam̄ puggalānam̄ āmisapatīsanthārena vā dhammapatīsanthārena vā paṭīsantharitabbam̄. Idam̄ mahārāja rukkhassa dutiyam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄.

3. Punacaparam mahārāja rukkho chāyāvemattam̄ na karoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbasattesu vemattā¹ na kātabbā, coravadhakapaccatthikesu ’pi attani ’pi samasamā mettābhāvanā kātabbā: ‘Kinti ime sattā averā abyāpajjhā² anīghā sukhī attānam̄ parihareyyun ’ti. Idam̄ mahārāja rukkhassa tatiyam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄. Bhāsitampetam̄ mahārāja therena sāriputta dhammasenāpatinā:

*'Vadhake devadattamhi core aṅgulimālake,
dhanapāle rāhule ceva sabbattha samako munī'"ti.*

Rukkhaṅgapañho pañcamo.

¹ vemattatā - Ma, PTS.

² abyāpajjhā - Ma.

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, khu rừng là thân cận với những con người thánh thiện. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên thân cận với những con người thánh thiện. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của khu rừng nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Tương Ưng Bộ cao quý:

'Nên sống với các bậc thánh thiện, đã tách ly, có bản tánh cương quyết, có thiên chứng, với các bậc sáng trí thường xuyên ra sức tinh tấn.'

Câu hỏi về tính chất của khu rừng là thứ tư.

5. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA CÂY CỐI:

1. “**Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Ba tính chất của cây cối nên được hành trì,’ ba tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?**”

“Tâu đại vương, giống như cây cối là có sự đơm hoa kết trái. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập có sự đơm hoa là sự giải thoát và kết trái là bản thể Sa-môn. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của cây cối nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, cây cối cung cấp bóng che cho những người đã đi đến và đã tiến vào. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên tiếp đón với sự tiếp đón về vật chất hoặc là với sự tiếp đón về Giáo Pháp đối với những cá nhân đã đi đến và đã tiến vào. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của cây cối nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, cây cối không làm sự phân biệt về bóng che. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên làm sự phân biệt đối với tất cả chúng sanh, nên thể hiện sự tu tập về từ ái thật sự bình đẳng đối với những kẻ trộm cướp, những kẻ phá hoại, những kẻ đối nghịch, cũng như đối với bàn thân rằng: ‘Làm cách nào để các chúng sanh này có thể gìn giữ bản thân, không có thù oán, không có hãi hại, không có phiền phức, có sự an vui.’ Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của cây cối nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp nói đến:

'Trong trường hợp kẻ phá hoại Devadatta, kẻ cướp có xâu chuỗi bằng ngón tay, con voi Dhanapāla, và luôn cả (người con trai) Rāhula, bậc Hiền Trí là bình đẳng trong mọi trường hợp.'

Câu hỏi về tính chất của cây cối là thứ năm.

6. MEGHAÑGAPAÑHO

1. “**Bhante nāgasena, ‘meghassa pañca aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṁ vadesi, katamāni tāni pañca aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja megho uppannaṁ rajojallām vūpasameti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena uppannaṁ kiselarajojallām vūpasame-tabbam. Idam mahārāja meghassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja megho paṭhavyā uṇham nibbāpeti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena mettabhāvanāya sadevako loko nibbāpetabbo. Idam mahārāja meghassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaparam mahārāja megho sabbabījāni virūhāpeti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbasattānam saddham uppādetvā tam saddhābījanī tīsu sampattīsu ropetabbam dibbamānusikāsu sampattīsu yāva paramatthanibbāṇasukhasampatti. Idam mahārāja meghassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

4. Punacaparam mahārāja megho ututo samuṭṭhahitvā dharanitalaruhe tiṇa-rukkha-latā-gumba-osadhi-vanaspatayo parirakkhati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena yoniso manasikāram nibbattetvā tena yoniso manasikārena samaṇadhammo parirakkhitabbo. *Yoniso manasikāra-mūlakā sabbo kusalā dhammā*. Idam mahārāja meghassa catuttham aṅgam gahetabbam.

5. Punacaparam mahārāja megho vassamāno nadītalākapokkharaṇīyo kandara-padara-sara-sobbha-udapānāni ca paripūreti udakadhārāhi. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena āgamacariyattiyā dhamma-meghamabhivassayitvā adhigamakāmānam mānasam paripūrayitabbam. Idam mahārāja meghassa pañcamam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputtena dhammasenāpatinā:

*‘Bodhaneyyam janam disvā satasahasre ’pi yojane,
khaṇena upagantvāna bodheti tam mahāmuni ’’ti.*

Meghañgapañho chaṭṭho.

6. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA CƠN MƯA:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Năm tính chất của cơn mưa nên được hành trì,’ năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như cơn mưa làm lảng xuống bụi bặm đã sanh khởi. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên làm lảng xuống bụi bặm phiền não đã sanh khởi. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của cơn mưa nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, cơn mưa làm mát lạnh sức nóng của trái đất. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên làm mát lạnh thế gian luôn cả chư Thiên bằng sự tu tập về từ ái. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của cơn mưa nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, cơn mưa làm nãy mầm tất cả các loại hạt giống. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên làm cho sanh khởi niềm tin của tất cả chúng sanh, nên gieo hạt giống niềm tin ấy ở ba sự thành tựu, ở sự thành tựu về cõi trời và loài người cho đến sự thành tựu về sự an lạc của chân lý tối thượng Niết Bàn. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của cơn mưa nên được hành trì.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, cơn mưa phát khởi theo mùa bảo vệ các loài cỏ dại, cây cối, dây leo, bụi rậm, dược thảo, cổ thụ đang mọc ở bề mặt trái đất. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên làm sanh khởi sự tác ý, và với sự tác ý đúng đường lối ấy nên bảo vệ pháp Sa-môn. *Tất cả các thiện pháp có gốc rễ ở sự tác ý đúng đường lối.* Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của cơn mưa nên được hành trì.

5. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, cơn mưa trong khi đổ mưa làm tràn đầy các con sông, hồ nước, đầm sen, và các rãnh, các khe, các suối, các hồ, các giếng nước với những khối lượng nước. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên làm đổ xuống cơn mưa Giáo Pháp về Kinh điển và pháp học, nên làm đầy đủ tâm ý đối với các ước muốn về sự chứng đắc. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ năm của cơn mưa nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp nói đến:

‘Sau khi nhìn thấy chúng sanh có thể giác ngộ đầu ở cách trăm ngàn do-tuần, bậc Đại Hiên Triết đi đến trong khoảnh khắc và giác ngộ người ấy.’

Câu hỏi về tính chất của cơn mưa là thứ sáu.

7. MANIRATANAṄGAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, ‘mañiratanassa tīṇi aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṁ vadesi, katamāni tāni tīṇi aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja mañiratanam ekantaparisuddham. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ekantaparisuddhājivena bhavitabbaṁ. Idam mahārāja mañiratanassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaram mahārāja mañiratanam na kenaci saddhiṁ missiyati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena pāpehi pāpasahāyehi saddhiṁ na missitabbaṁ. Idam mahārāja mañiratanassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaram mahārāja mañiratanam jātiratanehi yojiyati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena uttamavarajātimantehi saddhiṁ sañvasitabbaṁ, paṭipannaka-phalaṭṭha-sekhaphalasamaṅgīhi sotāpannasakadāgāmi-anāgāmi-arahanta-tevijja-chaṭṭabhiñña-samaṇa-mañiratanehi saddhiṁ sañvasitabbaṁ. Idam mahārāja mañiratanassa tatiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena suttanipāte:

*‘Suddhā suddhehi sañvāsam kappayavho patissatā,
tato samaggā nipakā dukkhassantam karissathā ’’ti.*

Mañiratanaṅgapañho sattamo.

8. MĀGAVIKAṄGAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, ‘māgavikassa cattāri aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṁ vadesi, katamāni tāni cattāri aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja māgaviko appamiddho hoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena appamiddhena bhavitabbaṁ. Idam mahārāja māgavikassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaram mahārāja māgaviko migesuyeva cittam upanibandhati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ārammaṇesuyeva cittam upanibandhitabbaṁ. Idam mahārāja māgavikassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

7. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA NGỌC MA-NI:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Năm tính chất của ngọc ma-ni nên được hành trì,’ năm tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như ngọc ma-ni là thuần túy trong sạch. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có sự nuôi mặng thuần túy trong sạch. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của ngọc ma-ni nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, ngọc ma-ni không bị trộn lẫn với bất cứ vật gì. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên bị trộn lẫn với các điều ác xấu, với các bạn bè ác xấu. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của ngọc ma-ni nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, ngọc ma-ni được xếp chung với các loại ngọc nguyên chất. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên sống chung với các bậc tri thức cao quý bậc nhất, nên sống chung với các vị đã đạt Đạo, trú Quả, có được Quả Hữu Học, với các ngọc ma-ni là các bậc Nhập Lưu, Nhất Lai, Bất Lai, A-la-hán, và các vị Sa-môn có ba minh, sáu Thắng Trí. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của ngọc ma-ni nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Kinh Tập:¹

‘Là những người trong sạch, trong khi sống chung với những người trong sạch, hãy tỏ ra có sự kính trọng lẫn nhau. Từ đó, có sự hợp nhất, chín chắn, các người sẽ thực hiện việc chấm dứt khổ đau.’

Câu hỏi về tính chất của ngọc ma-ni là thứ bảy.

8. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA NGƯỜI THỢ SẴN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Bốn tính chất của người thợ săn nên được hành trì,’ bốn tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như người thợ săn thì ít ngủ. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên ít ngủ. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của người thợ săn nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, người thợ săn thì trói buộc tâm chi ở các con thú. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên trói buộc tâm chi ở các đối tượng (của đê mê thiền). Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của người thợ săn nên được hành trì.

¹ *Suttanipātāpāli - Kinh Tập*, TTPV 29, Cullavaggo, trang 88, câu kệ 285.

3. Punacaparam mahārāja māgaviko kālam kammassa jānāti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena paṭisallānassa kālo jānitabbo: ‘Ayam kālo paṭisallānassa, ayañ kālo nikkhamanāyā ’ti. Idam mahārāja māgavikassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

4. Punacaparam mahārāja māgaviko migam disvā hāsamabhijaneti: ‘Imañ lacchāmī ’ti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena ārammaṇe abhiramitabbam, hāso abhijanetabbo:¹ ‘Uttariṁ visesamadhicchissāmī ’ti. Idam mahārāja māgavikassa catutthañ aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena mogharājena:

‘Ārammaṇe labhitvāna pahitattena bhikkhunā,
bhiyyo hāso janetabbo adhicchissāmi uttarin ’’ti.

Māgavikaṅgapañho aṭṭhamo.

9. BĀLISIKAṄGAPAṄHO

1. “**Bhante nāgasena, ‘bālisikassa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja bālisiko bālisena macche uddharati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena nāṇena uttarim sāmaññaphalāni uddhari-tabbāni. Idam mahārāja bālisikassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja bālisiko parittakañ vadhitvā vipulañ lābhāmadhicchat. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena parittalokāmisamattam pariccajitat. Lokāmisamattam mahārāja pariccajivā yogi yogāvacaro vipulañ sāmaññaphalamadhicchat. Idam mahārāja bālisikassa dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena rāhulena:

‘Suññatañcānimittañca vimokkhañcappañihitam,
caturo phale cha labhiññā cajitvā lokāmisam labhe ’’ti.

Bālisikaṅgapañho navamo.

¹ hāsamabhijanetabbam - Ma, PTS.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, người thợ săn biết thời điểm của công việc. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha nên biết thời điểm của việc thiền tịnh: ‘Giờ này là của thiền tịnh, giờ này là của việc xuất ly.’ Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của người thợ săn nên được hành trì.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, người thợ săn sau khi nhìn thấy con thú thì sanh khởi sự vui mừng rằng: ‘Ta sẽ đạt được con này.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha nên thích thú với các đối tượng (của đê mục thiền), nên sanh khởi sự vui mừng rằng: ‘Ta sẽ chứng đắc sự thành đạt hơn nữa.’ Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của người thợ săn nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Mogharāja nói đến:

‘Sau khi đạt được các đối tượng (của đê mục thiền), vì tỳ khưu có bản tánh cương quyết nên sanh khởi sự vui mừng hơn nữa rằng: “Ta sẽ chứng đắc hơn nữa.”’

Câu hỏi về tính chất của người thợ săn là thứ tám.

9. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA NGƯỜI CÂU CÁ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của người câu cá nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như người câu cá giật lên các con cá nhờ vào luối câu. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên giật lên các quả vị Sa-môn cao hơn nữa nhờ vào trí tuệ. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của người câu cá nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, người câu cá gây tổn thương vật nhỏ rồi đạt được lợi lớn. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên buông bỏ số lượng tài vật thế gian nhỏ nhoi. Tâu đại vương, sau khi buông bỏ số lượng tài vật thế gian nhỏ nhoi, vị hành giả thiết tha tu tập chứng đắc quả vị Sa-môn to lớn. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của người câu cá nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Rāhula nói đến:

‘Sau khi từ bỏ vật chất thế gian, người hãy đạt được không tánh, vô tướng, và vô nguyện giải thoát, bốn Quả, và sáu Thắng Trí.’”

Câu hỏi về tính chất của người câu cá là thứ chín.

10. TACCHAKAṄGAPAṄHO

1. “**Bhante nāgasena, ‘tacchakassa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yaṁ vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja tacchako kālasuttam̄ anulometvā rukkham̄ tacchatī. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena jinasāsanamanulomayitvā sīlapaṭhaviyam̄ patiṭṭhahitvā saddhāhatthena paññāvāsiṇi gahetvā kilesā tacchitabbā.¹ Idam̄ mahārāja tacchakassa paṭhamam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄.

2. Punacaparam̄ mahārāja tacchako pheggum̄ apaharitvā sāramādiyati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sassataṁ, ucchedam̄, tañjīvatamsarīram̄, aññajīva-aññasarīram̄,² taduttamam̄ aññaduttamam̄, akaṭamabhabbam̄, apurisakāram̄, abrahmacariyavāsam̄, sattavināsam̄, navasattapātubhāvam̄, saṅkhārasassatabhāvam̄, yo karoti so paṭisaṁvedeti, añño karoti añño paṭisaṁvedeti, kammaphaladassanaṁ ca kiriyaphaladiṭṭhim̄ ca,³ iti evarūpāni ceva aññāni ca vivādapatthāni apanetvā saṅkhāraṇam̄ sabhāvam̄ paramasuññataṁ nirīhanivajjitaṁ⁴ accantaṁ suññataṁ ādiyitabbam̄. Idam̄ mahārāja tacchakassa dutiyam̄ aṅgam̄ gahetabbam̄. Bhāśitampetaṁ mahārāja bhagavatā devātidevena suttanipāte:

*‘Kāraṇḍavam̄ niddhamatha kasambuñcāpakassatha,⁵
tato palāpe vāhetha assamaṇe samāṇamānīne.*

*Niddhamitvāna pāpicche pāpa-ācāragocare,
suddhā suddhehi saṃvāsam̄ kappayavho patissatā ”ti.*

**Tacchakaṅgapaṅho dasamo.
Makkaṭakavaggo chaṭṭho.**

TASSUDDĀNAM̄

“Makkaṭo dārako kummo vanam̄ rukkho ca pañcamo, megho mani māgaviko bālisī tacchakena cā ”ti.

--ooOoo--

¹ tacchetabbā - Ma, PTS, Sīmu.

² tam̄ jīvam̄ tam̄ sarīram̄ aññam̄ jīvam̄ aññam̄ sarīram̄ - Ma, PTS.

³ kammaphaladassanā ca kiriyaphaladiṭṭhi ca - Ma, PTS.

⁴ nirīhanijjivatam̄ - Ma, PTS.

⁵ kasambuñ apakassatha - Ma.

10. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA NGƯỜI THỢ MỘC:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của người thợ mộc nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như người thợ mộc sau khi làm cho đúng đắn sợi chỉ đèn rồi dẽo gọt khúc cây. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên làm cho đúng đắn theo Giáo Pháp của đấng Chiến Thắng, nên đứng vững ở trái đất là giới, nên cầm lấy cái rìu trí tuệ bằng bàn tay đức tin, rồi nên dẽo gọt các phiến não. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của người thợ mộc nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, người thợ mộc loại bỏ giác cây và chọn lấy lõi cây. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên loại bỏ các pháp có hình thức như là: thường (kiến), đoạn (kiến), mạng sống ấy thân thể ấy, mạng sống khác thân thể khác, cái ấy là tối thượng, cái khác là tối thượng, không làm không hình thành, không có sự tạo tác của con người, lối sống phi Phạm hạnh, sự hoại diệt của chúng sanh, sự tạo thành của chúng sanh mới, tính chất thường còn của các hành, người nào làm người ấy thợ hường, người khác làm người khác thợ hường, sự nhìn thấy quả của nghiệp, và tà kiến về quả của hành động; như vậy sau khi loại bỏ các pháp có hình thức như thế ấy và luôn cả các đường lối tranh cãi khác, nên chọn lấy bản thể của các pháp tạo tác, là không tánh tuyệt đối, là không tánh tối cao không lực tác động, không bị chê trách. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của người thợ mộc nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Kinh Tập:¹

‘Các ngươi hãy tổng đi bụi bặm, và hãy lùa bỏ rác rưởi, sau đó hãy đuổi đi những kẻ nói nhiều, những kẻ phi Sa-môn, và những kẻ Sa-môn cao ngạo.

Sau khi tổng đi các ước muối ác xấu, các thói quen và hành xú xấu xa, là những người trong sạch, trong khi sống chung với những người trong sạch, hãy tỏ ra có sự kính trọng lẫn nhau.’”

**Câu hỏi về tính chất của người thợ mộc là thứ mười.
Phẩm nhện là phẩm thứ sáu.**

TÓM LUỢC PHẨM NÀY:

“Loài nhện, đứa bé, loài rùa, khu rừng, và cây cối là thứ năm, cơn mưa, ngọc ma-ni, người thợ săn, người câu cá, và thêm người thợ mộc.”

--ooOoo--

¹ *Suttanipātapāli - Kinh Tập*, TTPV 29, Cullavaggo, trang 89, các câu kệ 283-285.

VII. KUMBHAVAGGO

1. KUMBHAÑGAPAÑHO

**“Bhante nāgasena, ‘kumbhassa sakam aṅgam gahetabban ’ti
yam vadesi, katamantam ekam aṅgam gahetabban ”ti.**

“Yathā mahārāja kumbho sampaṇṇo na saṇati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena āgame adhigame pariyattiyam sāmaññe pāramiṇ patvā na saṇitabbam, na tena māno karaṇīyo, na dappo¹ dassetabbo, nihata-mānena nihatadappena bhavitabbam, ujukena amukharena avikathinā. Idam mahārāja kumbhassa ekam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetaṁ mahārāja bhagavatā devātidevena suttanipāte:

*‘Yadūnakam tam saṇati yam pūraṇ santameva tam,
ritta²kumbhūpamo bālo rahado pūro ’va paṇḍito ”ti.*

Kumbhañgapañho paṭhamo.

2. KĀLĀYASAÑGAPAÑHO

**1. “Bhante nāgasena, ‘kālāyasassa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti
yam vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja kālāyaso supīto³ vahati.⁴ Evameva kho mahārāja yogino yogāvacarassa mānasam yoniso manasikāre appitam vahati.⁵ Idam mahārāja kālāyasassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaram mahārāja kālāyaso sakim pītam udakam na vamati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena yo sakim uppanno pasādo na puna so vamitabbo: ‘Uṭāro so bhagavā sammāsambuddho, svākkhāto dhammo, supatippanno saṅgho ’ti; ‘Rūpam aniccam, vedanā aniccā, saññā aniccā, saṅkhārā aniccā, viññānam aniccanti yam sakim uppannam ñānam, na puna tam vamitabbam. Idam mahārāja kālāyasassa dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetaṁ mahārāja bhagavatā devātidevena:

¹ dabbo - Ma.

² aḍḍha - Ma.

³ suthito va - PTS.

⁵ yoniso manasikārena apītam vamati - Ma.

⁴ vamati - Ma.

VII. PHẨM CHUM NƯỚC:

1. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA CHUM NƯỚC:

“Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Một tính chất của chum nước nên được hành trì,’ một tính chất nên được hành trì ấy là điều nào?”

Tâu đại vương, giống như chum nước đây thì không làm thành tiếng vang. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập sau khi đạt đến sự toàn hảo về Kinh điển, về sự chứng đắc, về pháp học, về bản thể Sa-môn thì không nên làm thành tiếng vang, không nên thể hiện sự ngã mạn vì điều ấy, không nên phô bày sự kiêu ngạo, nên có sự ngã mạn được lăng xuống, nên có sự kiêu ngạo được lăng xuống, nên thẳng thắn, không nói nhiều, không có sự khoe khoang. Tâu đại vương, điều này là một tính chất của chum nước nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến ở Kinh Tập:¹

‘Cái gì thiếu kém cái ấy làm thành tiếng vang, cái gì được đây cái ấy thật yên tĩnh. Kẻ ngu tương tự cái chum rỗng, bậc sáng trí tự như hồ nước đây tràn.’

Câu hỏi về tính chất của chum nước là thứ nhất.

2. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA SẮT ĐEN:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của sắt đen nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

Tâu đại vương, giống như sắt đen hoạt động khi đã được tẩm nước đầy đủ. Tâu đại vương, tương tự y như thế tâm của vị hành giả thiết tha tu tập hoạt động khi được gắn chặt ở sự tác ý đúng đường lối. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của sắt đen nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, sắt đen một khi đã được tẩm nước thì không loại bỏ nước. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, một khi niềm tin đã được sanh khởi rằng: ‘Đức Thế Tôn ấy là bậc Chánh Đẳng Giác cao cả, Giáo Pháp đã khéo được tuyên thuyết, hội chúng đã thực hành tốt đẹp,’ thì không nên để vuột mất lần nữa; một khi trí tuệ đã được sanh khởi rằng: ‘Sắc là vô thường, thọ là vô thường, tưởng là vô thường, các hành là vô thường, thức là vô thường,’ thì không nên để vuột mất lần nữa. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của sắt đen nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:

¹ *Suttanipātapaṭī - Kinh Tập*, TTPV 29, Cullavaggo, trang 227, câu kệ 724.

*Dassanamhi parisodhito naro
ariyadhamme niyato visesagū,
na pavedhati anekabhāgaso
sabbato ca mukhabhāvameva¹ so ”ti.*

Kālāyasaṅgapañho dutiyo.

3. CHATTAṄGAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, ‘chattassa tīṇi aṅgāni gahetabbānī ’ti yamp vadesi, katamāni tāni tīṇi aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja chattam upari muddhani carati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena kilesānam upari muddhani carena bhavitabbaṃ. Idam mahārāja chattassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaparam mahārāja chattam muddhanupatthambhaṃ hoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena yoniso manasikārupatthambhena bhavitabbaṃ. Idam mahārāja chattassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaparam mahārāja chattam vātātapameghavuṭṭhiyo paṭihanti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena nānāvidha-ditthika²-puthusamaṇabrahmaṇānam matavāta-tividhaggi-santāpa-kilesavuṭṭhiyo paṭihantabbaṃ. Idam mahārāja chattassa tatiyam aṅgam gahetabbam. Bhāśitampetam mahārāja therena sāriputtena dhammasenāpatiyā:

‘Yathā ’pi chattam vipulaṃ acciddam thirasamhataṃ, vātāpaṇam nivāreti mahatī devavuṭṭhiyo.³

Tatheva buddhaputto ’pi sīlacchattadharo suci, kilesavuṭṭhim vāreti santāpa-tividhaggayo ”ti.

Chattaṅgapañho tatiyo.

4. KHETTAṄGAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, ‘khettassa tīṇi aṅgāni gahetabbānī ’ti yamp vadesi, katamāni tāni tīṇi aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja khettam mātikāsampaṇnaṃ hoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sucarita-vatta-paṭivatta-mātikā-sampaṇnena bhavitabbaṃ. Idam mahārāja khettassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

¹ mukhabhāvānameva - Sīmu.

² ditthi - Ma, PTS.

³ meghavuṭṭhiyo - Ma.

*'Người đã được thanh tịnh về sự nhận thức,
vững chãi, biết được đặc điểm ở Thành Pháp,
thì không bị lay chuyển về nhiều khía cạnh,
và vị ấy có trạng thái đứng đầu so với tất cả.'*

Câu hỏi về tính chất của sắt đen là thứ nhì.

3. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA CÁI LỌNG CHE:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Ba tính chất của cái lọng che nên được hành trì,’ ba tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như cái lọng che di chuyển ở phía trên đầu. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có sự di chuyển ở phía trên đầu của các phiền não. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của cái lọng che nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, cái lọng che là vật che chở cái đầu. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có trạng thái che chở sự tác ý đúng đường lối. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của cái lọng che nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, cái lọng che ngăn cản gió, sức nóng, và các cơn mưa từ đám mây. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập, đối với các Sa-môn, Bà-la-môn phàm phu có tà kiến gồm nhiều loại, thì nên ngăn cản các làn gió suy nghĩ, sự đốt nóng của ngọn lửa gồm ba loại (tham sân si), và các cơn mưa phiền não của họ. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của cái lọng che nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp nói đến:

‘Cũng giống như cái lọng che rộng lớn, không lỗ thủng, vững chãi, chắc chắn che cản gió, sức nóng, và những cơn mưa lớn từ trên trời.’

Y như thế ấy, người con trai của đức Phật, được trong sạch, cầm chiếc lọng che là giới, cản lại cơn mưa phiền não và ngọn lửa gồm ba loại có sự đốt nóng.’

Câu hỏi về tính chất của cái lọng che là thứ ba.

4. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA THỦA RUỘNG:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Ba tính chất của thủa ruộng nên được hành trì,’ ba tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như thủa ruộng có đầy đủ đường dẫn nước. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có đầy đủ đường lối về phần sự và công việc được hành xử tốt đẹp. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của thủa ruộng nên được hành trì.

2. Punacaram mahārāja khettam mariyādāsampannam hoti, tāya ca mariyādāya udakam rakkhitvā dhaññam paripācenti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sīla-hiri-mariyādāsampannena bhavitabbam, tāya ca sīla-hiri-mariyādāya sāmaññam rakkhitvā cattāri sāmaññaphalāni gahetabbāni. Idam mahārāja khattassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaram mahārāja khettam utthānasampannam hoti kassakassa hāsajanakan, appampi bijam vuttaññam buhu hoti, buhu vuttaññam bahutaram hoti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena utthānasampannena vipulaphaladāyinā bhavitabbam, dāyakānam hāsajanakena bhavitabbam, yathā appam dinnam buhu hoti buhu dinnam bahutaram hoti. Idam mahārāja khattassa tatiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena upālinā vinayadharena:

*'Khattūpamena bhavitabbam utthānavipuladāyinā,
esa khettavaro nāma yo dade¹ vipulam phalan "'ti.*

Khettangapañho catuttho.

5. AGADAṄGAPAṄHO

1. “Bhante nāgasena, ‘agadassa dve aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni dve aṅgāni gahetabbānī ”ti?

“Yathā mahārāja agade kimī na saṇṭhahanti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena mānase kilesā na saṇṭhapetabbā. Idam mahārāja agadassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaram mahārāja agado daṭṭha-phuṭṭha-diṭṭha-asita-pīta-khāyita-sāyitam sabbam visam patihanti.² Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena rāga-dosa-moha-māna-diṭṭhi-visam sabbam patihantabbam.³ Idam mahārāja agadassa dutiyam aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja bhagavatā devātidevena:

*'Saṅkhārānam sabhāvattham daṭṭhukāmena yoginā,
agadeneva hotabbaññam kilesavisanāsane "'ti.*

Agadaṅgapañho pañcamo.

¹ dadāti - Ma, PTS.

² paṭiḥanati - Ma.

³ paṭiḥanitabbam - Ma, PTS.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, thừa ruộng có đầy đủ bờ bao, và với bờ bao ấy bảo vệ nước và làm cho thóc lúa kết hạt. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có đầy đủ bờ bao về giới và sự hổ thiện tội lỗi, với bờ bao về giới và sự hổ thiện tội lỗi ấy nên bảo vệ bản thể Sa-môn rồi nên nắm lấy bốn quâ vỉ Sa-môn. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của thừa ruộng nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, thừa ruộng có đầy đủ khả năng sản xuất, là nguồn sanh lén niềm vui cho người nông dân, hạt giống được gieo dẫu ít mà đạt được nhiều, được gieo nhiều thì đạt được nhiều hơn. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên có đầy đủ khả năng sản xuất, có sự ban cho các quả báu lớn lao, nên là nguồn sanh lén niềm vui cho các thí chủ để rồi vật được bố thí ít trở thành nhiều, vật được bố thí nhiều trở thành nhiều hơn. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của thừa ruộng nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Upāli, vị rành rẽ về Luật nói đến:

'Nên giống như thừa ruộng có sự ban cho lớn lao về khả năng sản xuất, vị nào ban cho quả báu lớn lao, vị ấy gọi là thừa ruộng cao quý.'

Câu hỏi về tính chất của thừa ruộng là thứ tư.

5. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA THUỐC GIẢI ĐỘC:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Hai tính chất của thuốc giải độc nên được hành trì,’ hai tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như các con giòi không tồn tại ở thuốc giải độc. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập không nên để cho các phiền não tồn tại ở tâm. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của thuốc giải độc nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, thuốc giải độc ngăn chặn tất cả chất độc do đã bị cắn, bị chạm vào, bị ngộ độc, bị ăn vào, bị uống, bị nhai, bị nếm. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên ngăn chặn tất cả chất độc luyến ái, sân hận, si mê, ngã mạn, tà kiến. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của thuốc giải độc nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được đức Thế Tôn, vị Trời vượt trội các vị Trời, nói đến:

‘Với ước muốn nhìn thấy bản thể và ý nghĩa của các pháp tạo tác, vị hành giả nên giống như thuốc giải độc trong việc tiêu trừ chất độc phiền não.’

Câu hỏi về tính chất của thuốc giải độc là thứ năm.

6. BHOJANAṄGAPAṄHO

1. “**Bhante nāgasena, ‘bhojanassa tīṇi aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni tīṇi aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja bhojanam sabbasattānam upatthambho. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbasattānam maggupatthambhenā bhavitabbaṁ. Idam mahārāja bhojanassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

2. Punacaram mahārāja bhojanam sattānam¹ balam vadḍheti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena puññavaḍḍhiyā vadḍhitabbam. Idam mahārāja bhojanassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaram mahārāja bhojanam sabbasattānam abhipathhitam. Evavema kho mahārāja yoginā yogāvacarena sabbalokābhipathhitena bhavitabbam. Idam mahārāja bhojanassa tatiyam aṅgam gahetabbam. Bhāśitampetam mahārāja therena mahāmoggallānena:

‘Saṃyamena niyamena sileṇa paṭipattiya, patthitena bhavitabbam sabbalokassa yoginā ’’ti.

Bhojanangapañho chattho.

7. ISSĀSAṄGAPAṄHO

1. “**Bhante nāgasena, ‘issāsassa² cattāri aṅgāni gahetabbānī ’ti yam vadesi, katamāni tāni cattāri aṅgāni gahetabbānī ”ti?**

“Yathā mahārāja issāso³ sare pātayanto ubho pāde paṭhaviyam dalham patiṭṭhāpeti, jaṇūm avekallam⁴ karoti, sarakalāpam kaṭisandhimhi thapeti, kāyam upathaddham karoti, dve hatthe sandhiṭṭhānam āropeti, muṭṭhim pīlayati, aṅguliyo nirantaram karoti, givam paggañhāti, cakkhūni mukhañca pidahati, nimittam ujum karoti, hāsamuppādeti: ‘Vijjhissāmī ’ti. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sīlapaṭhaviyam viriyapādā patiṭṭhāpetabbā,⁵ khantisoraccam avekallam kātabbam, samvare cittam thapetabbam, saṃyamaniyame attā upanetabbo, icchāmucchā pīlayitabbā, yoniso manasikāre cittam nirantaram kātabbam, viriyam paggahetabbam, chadvārā pidahitabbā, sati upatthāpetabbā, hāso uppādetabbo:⁶ ‘Sabbakilese ṇāṇanārācena vijjhissāmī ’ti. Idam mahārāja issāsassa paṭhamam aṅgam gahetabbam.

¹ sabbasattānam - Ma.

⁴ jaṇūmavekallam - Ma; jaṇūm avekallam - PTS.

² issatthassa - PTS.

⁵ viriyapāde patiṭṭhāpetabbam - PTS.

³ issattho - PTS.

⁶ hāsamuppādetabbaṁ - Ma, Sīmu.

6. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA VẬT THỰC:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Ba tính chất của vật thực nên được hành trì,’ ba tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như vật thực là sự nâng đỡ cho tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên là sự nâng đỡ về Đạo Lộ cho tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của vật thực nên được hành trì.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, vật thực làm tăng trưởng sức mạnh của chúng sanh. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên tăng trưởng sự phát triển của phước báu. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của vật thực nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, vật thực là được mong mỏi đối với tất cả chúng sanh. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên được mong mỏi bởi tất cả thế gian. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của vật thực nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Mahāmoggallāna nói đến:

‘Nhờ vào sự thu thúc, nhờ vào sự kèm chế, nhờ vào giới, nhờ vào sự thực hành, vị hành giả sẽ là được mong mỏi đối với tất cả thế gian.’”

Câu hỏi về tính chất của vật thực là thứ sáu.

7. CÂU HỎI VỀ TÍNH CHẤT CỦA NGƯỜI CUNG THỦ:

1. “Thưa ngài Nāgasena, điều mà ngài nói là: ‘Bốn tính chất của người cung thủ nên được hành trì,’ bốn tính chất nên được hành trì ấy là các điều nào?”

“Tâu đại vương, giống như người cung thủ, trong khi bắn những mũi tên, thì thiết lập vững chắc hai bàn chân ở trái đất, giữ đầu gối ngay thẳng, đặt bao tê ở thắt lưng, kèm cứng thân hình, nâng hai bàn tay lên ở chỗ tiếp xúc, kìm chặt nắm tay, làm cho các ngón tay không có lỗ hổng, nâng cổ lên, khép lại mắt và miệng, ngắm thẳng mục tiêu, làm sah khởi niềm vui rằng: ‘Ta sẽ xuyên thủng.’ Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên thiết lập hai bàn chân tinh tấn ở trái đất là giới, nên giữ sự kham nhẫn và khoan dung được ngay thẳng, nên đặt tâm ở sự phòng hộ, nên đưa bản thân vào sự thu thúc và sự kèm chế, nên kìm chặt ước muối và sự say đắm, nên làm cho tâm không có lỗ hổng ở sự tác ý đúng đường lối, nên nâng sự tinh tấn lên, nên khép lại sáu cánh cửa (giác quan), nên thiết lập niệm, nên làm sah khởi niềm vui rằng: ‘Ta sẽ xuyên thủng tất cả phiền não bằng mũi tên trí tuệ.’ Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhất của người cung thủ nên được hành trì.

2. Punacaparam mahārāja issāso ālakam pariharati vaṇka-jimha-kuṭila-nārācassa ujukaraṇāya. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena imasmīm kāye satipaṭṭhāna-ālakam pariharitabbam vaṇkajimhakuṭila-cittassa ujukaraṇāya. Idam mahārāja issāsassa dutiyam aṅgam gahetabbam.

3. Punacaparam mahārāja issāso lakkhe upāsati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena imasmīm kāye upāsitabbam. Kathaṃ mahārāja yoginā yogāvacarena imasmīm kāye upāsitabbam?¹ Aniccato upāsitabbam,² rogato —pe— gaṇḍato, sallato, aghato, ābādhato, parato, palokato, ītito, upaddavato, bhayato, upasaggato, calato, pabhaṇguto, addhuvato, attāṇato, aleñato, asaranato, asaranibhūtato, rittato, suññato, ādīnavato, asārato, aghamūlato, vad hakato, sāsavato, saṅkhatato, jātidhammato,³ jarā-dhammato, byādhidhammato, maraṇadhammato, sokadhammato, paridevadhammato, upāyāsadhammato, saṅkilesadhammato. Evam kho mahārāja yoginā yogāvacarena imasmīm kāye upāsitabbam. Idam mahārāja issāsassa tatiyam aṅgam gahetabbam.

4. Punacaparam mahārāja issāso sāyampātam upāsati. Evameva kho mahārāja yoginā yogāvacarena sāyampātam ārammaṇe upāsitabbam. Idam mahārāja issāsassa catuttham aṅgam gahetabbam. Bhāsitampetam mahārāja therena sāriputta dhammasenāpatinā:

*‘Yathā issāsako nāma sāyampātam upāsati,
upāsanam arīñcanto labhate bhattavetanam.*

*Tatheva buddhaputto ’pi karoti kāyupāsanam,
kāyupāsanam arīñcanto arahattamadhibhigacchatī ”ti.*

Issāsangapañho sattamo. Kumbhavaggo sattamo.

TASSUDDĀNAM

“Kumbho ca kālāyaso ca chattam khettañca agado, bhojanena ca issāso vuttandāni vidūhī ”ti.

Opammakathāpañho niṭṭhito.

--ooOoo--

¹ upāseti - Ma, Sīmu.

² aniccato upāsitabbam, dukkhato upāsitabbam, anattato upāsitabbam - Ma.

³ rittato, tuchchato, suññato, ādīnavato, vipariṇāmadhammato, asārato, aghamūlato, vad hakato, vibhavato, sāsavato, saṅkhatato, mārāmisato, jātidhammato - Ma.

2. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, người cung thủ mang theo vật uốn thẳng để làm ngay thẳng cây tên bị cong, bị vẹo, bị quẹo. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên mang theo vật uốn thẳng là sự thiết lập niệm ở thân này để làm ngay thẳng cái tâm bị cong, bị vẹo, bị quẹo. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ nhì của người cung thủ nên được hành trì.

3. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, người cung thủ chuyên chú ở mục tiêu. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên chuyên chú ở thân này. Tâu đại vương, vị hành giả thiết tha tu tập nên chuyên chú ở thân này như thế nào? Nên chuyên chú là vô thường, là cơn bệnh, —(như trên)— là ghê, là mệt nhợt, là tai ương, là tật nguyên, là cái khác, là tiêu hoại, là tai họa, là bất hạnh, là sợ hãi, là nguy hiểm, là thay đổi, là mảnh mai, là không bền, là không nơi nương tựa, là không nơi trú ẩn, là không nơi nương nhờ, là trạng thái không có nơi nương nhờ, là rỗng không, là trống không, là bất lợi, là không có lỗi, là gốc gác của tai ương, là kẻ giết hại, là có sự rò rỉ, là bị tạo tác, là có bản chất sanh ra, là có bản chất già, là có bản chất bệnh, là có bản chất chết, là có bản chất sầu muộn, là có bản chất than vãn, là có bản chất thất vọng, là có bản chất phiền não. Tâu đại vương, vị hành giả thiết tha tu tập nên chuyên chú ở thân này như thế. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ ba của người cung thủ nên được hành trì.

4. Tâu đại vương, còn có điều khác nữa, người thợ săn chuyên chú sáng chiêu. Tâu đại vương, tương tự y như thế vị hành giả thiết tha tu tập nên chuyên chú ở đối tượng (của đề mục thiền) sáng chiêu. Tâu đại vương, điều này là tính chất thứ tư của người thợ săn nên được hành trì. Tâu đại vương, điều này cũng đã được trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp nói đến:

'Giống như người cung thủ chuyên chú sáng chiêu, trong khi không bê trễ việc chuyên chú, đạt được bữa ăn và tiền lương.'

Tương tự y như thế, người con trai của đức Phật thực hành sự chuyên chú ở thân, trong khi không bê trễ việc chuyên chú ở thân, chứng đắc phẩm vị A-la-hán."

Câu hỏi về tính chất của người cung thủ là thứ bảy. Phẩm chum nước là phẩm thứ bảy.

TÓM LUỢC PHẨM NÀY:

"Chum nước, và sắt đen, cái lọng che, thửa ruộng, và thuốc giải độc, với vật thực, và người cung thủ, đã được các bậc hiểu biết nói đến."

CÂU HỎI GIẢNG VỀ CÁC VÍ DỤ ĐƯỢC CHẤM DỨT.

--ooOoo--

NIGAMANAM

Iti chasu kañdesu bāvīsativaggapatiññitesu dvāsaṭṭhi-adhikā dvesatā imasmim̄ potthake āgatā milindapañhā samattā. Anāgatā ca pana dvācattālisa honti. Āgatā ca anāgatā ca sabbe samodhānetvā catūhi adhikā tisatapañhā honti. Sabbeva ‘Milindapañhā’ ti sañkham̄ gacchanti.

Rañño ca therassa ca pucchāvissajjanāvasāne caturāsīti-satasahassayojana-bahalā udakapariyantam̄ katvā ayam̄ mahāpathavī chaddhā¹ kampittha, vijullatā nicchariñsu, devatā dibbapupphavassam̄ pavassayiñsu,² mahābrahmā sādhukāramadāsi, mahāsamuddakucchiyam̄ meghatthanitanigghoso viya mahāghoso ahosi. Iti so milindo rājā ca orodhagañā ca sirasā añjaliñ paññāmetvā vandim̄su.

Milindo rājā ativiya pamuditahadayo³ buddhasāsane sāramatiko⁴ ratanattaye sunikkankho niggumbo nitthaddho hutvā therassa gunesu pabbajjāsupaṭipadā-iriyāpathesu ca ativiya pasanno vissattho nirālayo nihatamānadappo⁵ uddhaṭadāṭho viya bhujagindo evamāha:

‘Sādhu sādhu bhante nāgasena! Buddhavisayā pañhā tayā vissajjitā.⁶ Imasmim̄ buddhasāsane ṭhapetvā dhammasenāpatim̄ sāriputtatheram̄ añño tayā sadiso pañhavissajjane natthi. Khamatha me bhante nāgasena mama accayam̄. Upāsakam̄ mam̄ bhante nāgasena dhāretha ajatagge pāñupetam̄ sarañam̄ gatan̄ ’ti.

Tadā rājā balakāyehi nāgasenatheram̄ payirupāsitvā milindam̄ nāma vihāram̄ kāretvā therassa niyyādetvā catūhi paccayehi koṭisatehi khīṇāsavehi bhikkhūhi nāgasenatheram̄ paricari.⁷ Punapi therassa paññāya pasīditvā puttassa rajjañ niyyādetvā agārasmā anagāriyam̄ pabbajitvā vipassanam̄ vadḍhetvā arahattam̄ pāpuñi ”ti. Tena vuttam̄:

¹ chadhā - Ma, PTS.

² pavassiñsu - Ma, PTS.

³ pamuditahadayo sumathitamānahadayo - Ma, PTS.

⁴ sāramatino - Ma, PTS.

⁵ nihatamānathambho - Ma.

⁶ buddhavisayo pañhō tayā visajjito - Ma, PTS.

⁷ catūhi paccayehi nāgasenam̄ koṭisatehi bhikkhūhi saddhiñ paricari - Ma.

ĐOẠN KẾT:

“Các câu hỏi của đức vua Milinda được truyền đạt ở trong tập sách này gồm có hai trăm sáu mươi hai câu hỏi, được chia thành hai mươi hai phẩm, thuộc về sáu chương, như vậy là đầy đủ. Tuy nhiên còn có bốn mươi hai câu hỏi chưa được truyền đạt. Tổng cộng tất cả các câu hỏi đã được truyền đạt và chưa được truyền đạt là ba trăm lẻ bốn câu hỏi. Hết thảy tất cả được gọi tên là: ‘Các câu hỏi của đức vua Milinda.’

Vào lúc kết thúc các câu hỏi và các câu trả lời của đức vua và vị trưởng lão, đại địa cầu này, có phần đất rắn là tám mươi bốn trăm ngàn (8.400.000) do-tuần, được bao quanh bởi nước, đã rúng động theo sáu cách, các tia sét đã phóng ra, chư Thiên đã đổ xuống cơn mưa bông hoa thuộc cõi Trời, Đại Phạm Thiên đã thốt lời tán thán, ở giữa lòng đại dương đã có tiếng động lớn tự như tiếng gầm của sấm ở đám mây đen. Như thế, đức vua Milinda ấy và đoàn hậu cung đã chấp tay cúi mình, đê đầu đánh lē.

Đức vua Milinda, có tâm mừng rỡ tột độ, đã trở thành người có sự hiểu biết về Giáo Pháp của đức Phật, không còn hoài nghi ở ba ngôi báu, thoát khỏi bụi rậm, không còn ương bướng, đã được tịnh tín tột độ ở các đức hạnh, ở sự xuất gia, ở sự khéo thực hành, và bốn oai nghi của vị trưởng lão, được tự tin, không còn mong cầu, sự ngã mạn và kiêu ngạo đã được diệt trừ, tự như rắn chúa có răng nanh đã bị nhổ đi, (đức vua) đã nói như vầy:

“Thưa ngài Nāgasena, lành thay, lành thay! Các câu hỏi có liên quan đến đức Phật đã được ngài trả lời. Ở Giáo Pháp này của đức Phật, ngoại trừ trưởng lão Sāriputta, vị Tướng Quân Chánh Pháp, không có ai khác tương đương ngài trong việc trả lời các câu hỏi. Thưa ngài Nāgasena, xin ngài chấp nhận trăm là nam cư sĩ đã đi đến nương nhờ kể từ hôm nay cho đến trọn đời.”

Từ đó, đức vua cùng với các đội binh lính phục vụ cho trưởng lão Nāgasena, cho xây dựng tu viện tên Milinda, sau đó dâng đến vị trưởng lão, rồi hộ độ bốn món vật dụng đến trưởng lão Nāgasena cùng với một trăm *koṭi* (một tỷ) vị tỳ khưu là các bậc Lậu Tân. Thêm nữa, sau khi đã được tịnh tín đổi với trí tuệ của vị trưởng lão, sau khi đã trao lại vương quốc cho người con trai, đức vua đã rời nhà xuất gia sống không nhà, đã làm tăng trưởng pháp minh sát, và đã đạt được phẩm vị A-la-hán.” Vì thế, đã được nói rằng:

“Paññā pasatthā lokasmim kathā saddhammatthitiyā,
paññāya vimatiṃ hantvā santim papponti pañḍitā.

Yasmiṃ khandhe ṭhitā paññā sati yattha anūnakā,
pūjāvisesassa dharo aggo so ’va anuttaro.¹

Tasmā hi pañḍito poso sampassanā atthamattano,²
paññāvante ’bhipūjeyya³ cetiyām viya pūjīyan ”ti.⁴

“Laṅkāyām doṇinagare vasatā doṇināminā,⁵
mahātherena lekhityā sutṭhapitam yathāsutam.

Milindarājapañho ca nāgasenavisajjanam,
milindo hi mahāpañño nāgaseno supañḍito.

Iminā puññakammena ito gacchāmi tusitam,
metteyyām ’nāgate passe suṇeyyām dhammaduttaman ”ti.

MILINDAPAÑHO NIṬṬHITO.

--ooOoo--

¹ pūjā visesassādhāro, aggo setṭho anuttaro - Ma.

² hitamattano - Ma.

³ paññavantaṁbhipūjeyya - Ma; paññāvantābhipūjeyya - PTS.

⁴ cetiyām viya sādaro ti - Ma.

⁵ Imā tisso gāthāyo marammakkharapothakesuyeva dissanti.

“Trí tuệ được ca tụng ở thế gian, việc thuyết giảng nhằm việc duy trì Chánh Pháp, sau khi trừ diệt sự phân vân bằng trí tuệ, các bậc sáng trí đạt được sự an tĩnh.

Trí tuệ đứng vững ở trên vai của người nào, ở người nào niêm không thiểu sót, người ấy chính là bậc tối cao, vô thượng, nhận lãnh phần đặc biệt của sự cúng dường.

Chính vì thế, con người sáng trí, trong khi nhận thức về mục đích của bản thân, nên cúng dường các bậc có trí tuệ, ví như cúng dường ngôi bǎo tháp là nơi đáng được cúng dường.”

“Vị đại trưởng lão tên Doṇi sống ở thành phố Doṇi thuộc xứ Laṅkā đã viết lại (tập sách) đã được xếp đặt khéo léo theo như đã được nghe,

Câu hỏi của đức vua Milinda và câu trả lời của vị Nāgasena, bởi vì Milinda có trí tuệ lớn lao và vị Nāgasena vô cùng sáng trí.

Do việc làm phước thiện này, mong rằng từ chốn này tôi đi đến cõi Trời Đầu Xuất, và ở ngày vị lai tôi có thể gặp (đức Phật) Metteyya, và có thể lắng nghe Giáo Pháp tối thượng.”

‘MILINDA VÂN ĐẠO’ ĐƯỢC CHẤM DỨT.

--ooOoo--

Suttantapiṭake Khuddakanikāye

MILINDAPAÑHAPĀLI – MILINDA VÂN ĐẠO

PHẦN PHỤ CHÚ:

TRANG 31:

Chú thích về các bài Kinh đã được trích dẫn:

- *Mahāsamayasutta*: là bài Kinh số 20 của Trưởng Bộ.
- *Mahāmaṅgalasutta*: được tìm thấy ở hai nơi là Kinh Tập, chương II, bài kinh số 4, và Tiểu Tụng, phần V.
- *Samacittapariyāyasutta*: Ở Tăng Chi Bộ, có chương *Samacittavagga* ở phần pháp 2 chi.
- *Rāhulovādasutta*: Ở Trung Bộ, có ba bài kinh mang tựa *Rāhulovāda* là kinh *Ambalaṭṭhikarāhulovādasuttam* (số 61), *Mahārāhulovādasuttam* (số 62), và *Cūlārāhulovādasuttam* (số 147).
- *Parābhavasutta*: Có hai bài kinh mang cùng tên *parābhasuttam*, ở Tăng Chi Bộ, phần pháp 7 chi, chương III, và ở Kinh Tập, chương I, bài kinh số 6.

TRANG 297:

sūkaramaddava: Các bộ Chú Giải đã không xác định rõ ràng về món thí thực này. Chú Giải của *Dīghanikāya* (*Kinh Trưởng Bộ*) ghi như sau: (1) *sūkaramaddava* là phần thịt ngon nhất đã được làm sẵn của con heo rừng không quá trẻ, không quá già. Món ấy nhừ và béo, đã được cho chuẩn bị và nấu kỹ lưỡng. (2) Một số vị giải thích là: ‘một loại nước xúp bò được nấu với nấm loại hương vị.’ (3) Nhiều vị khác cho rằng: ‘món ấy là chất bổ dưỡng’ (DA. ii, 568, PTS). Chú Giải *Udāna* (*Kinh Phật Tự Thuyết*) cũng giải thích giống như (1) và (3) ở trên, ngoài ra còn có lời giải thích khác rằng: ‘*Sūkaramaddava* không phải là thịt heo rừng mà là một loại măng tre đã bị loài heo rừng dầm đạp, hoặc là loại nấm mọc lên ở vùng đất đã được heo rừng cày ủi.’ Chú Giải này còn ghi thêm rằng: ‘Thợ rèn Cunda đã chuẩn bị chất bổ dưỡng ấy và đã cúng dường đến đức Phật nhằm kéo dài tuổi thọ vì nghe rằng Ngài sẽ Viên Tịch Niết Bàn trong ngày đó (Ud. A. 399, PTS).

TRANG 423:

Tội cực nặng là từ dịch của từ *pārājika* ở văn bản *Pāli*. Tuy nhiên, tội *pārājika* chỉ dành riêng cho tỳ khưu (4 điều) và tỳ khưu ni (8 điều), không thấy được áp dụng cho người tại gia; vì thế không xác định được bao gồm những tội nào. Có 2 bản dịch tiếng Anh ghi là: tội giết mẹ, tội giết cha, tội giết A-la-hán, tội làm nhơ tỳ khưu ni, tội làm chảy máu (đức Phật), nhưng không xác quyết. Vì thế tạm dịch tội *pārājika* ở trường hợp này là tội cực nặng.

TRANG 437:

- Ở tài liệu *Saddhammasaṅgaha* - *Diệu Pháp Yếu Lực* có lời giải thích chi tiết về chín thể loại này như sau: “Thể nào là có chín phần khi nói về Thể (*anīga*)? Bởi vì toàn bộ gồm có chín hình thức khác biệt, đó là *sutta*, *geyya*, *veyyākaraṇa*, *gāthā*, *udāna*, *itivuttaka*, *jātaka*, *abbhūtadhamma*, *vedalla*. Trong trường hợp này, *Ubhatovibhaṅga*, *Niddesa*, *Khandhaka*, *Parivāra*, các bài kinh *Maṅgalasutta*, *Ratanasutta*, *Nalakasutta*, *Tuvaṭakasutta* trong *Suttanipāta* - Kinh Tập, và các lời dạy của đấng Như Lai có tựa đề là Kinh (*suttam*) thì được xếp vào thể *SUTTA*. Các bài Kinh có xen các bài kệ vào được biết là thể *GEYYA*; đặc biệt toàn bộ *Thiên Có Kệ* (*Sagāthāvagga*) trong *Kinh Tương Ưng Bộ* là thể *GEYYA*. Toàn bộ Tạng Vị Diệu Pháp, các bài kinh không có xen các bài kệ, và các lời dạy khác của đức Phật không thuộc tám loại trên được xếp vào thể *VEYYĀKARANA*. *Kinh Pháp Cú*, *Trưởng Lão Tăng Kệ*, *Trưởng Lão Ni Kệ*, các bài có tên là kinh nhưng chỉ là kệ trong *Suttanipāta* - Kinh Tập thì được xếp vào thể *GĀTHĀ*. Tám mươi hai bài kinh liên quan đến các bài kệ do tuệ giác hoan hỷ được xếp vào thể *UDĀNA*. Một trăm mươi hai bài kinh được giới thiệu bằng: “*Vuttañ h' etam Bhagavatā ti*” (Đức Thế Tôn thuyết về điều ấy như vậy) thì được xếp vào thể *ITIVUTTAKA*. Năm trăm năm mươi bài kinh Bổn Sanh bắt đầu bằng Bổn Sanh *Apannaka* được xếp vào thể *JĀTAKA*. Tất cả các bài kinh liên quan đến pháp kỳ diệu phi thường và được giới thiệu như sau: “Này các tỳ khưu, có bốn pháp kỳ diệu phi thường ở Ānanda,” được xếp vào thể *ABBHŪTADHAMMA*. Tất cả các bài kinh được hỏi và được liên tục ghi nhận trong sự hiểu biết và hoan hỷ như các bài kinh *Cullavedalla*, *Mahāvedalla*, *Sammāditthi*, *Sakkapañhā*, *Saṅkhāra-bhājaniya*, *Mahāpuṇḍrama*, v.v...được xếp vào thể *VEDALLA*. Như thế khi đề cập đến Thể thì có chín phần” (*Saddhammasaṅgaha* - *Diệu Pháp Yếu Lực*, Chương I, câu 28).

--ooOoo--

Suttantapiṭake Khuddakanikāye

MILINDAPAÑHAPĀLI – MILINDA VÂN ĐẠO

GĀTHĀDIPĀDASŪCI - THƯ MỤC CÂU KỆ PĀLI:

	Trang		Trang
A			
Aggi yathā tiṇakatṭham̄ dahanto	630	Iti phandanarukkho	290
Acetanaṁ brāhmaṇa		Iddhipādesu kusalā	564
assunantaṁ	290	Iminā puññakammena	708
Anumānena jānanti ummī	568	Imehi atṭhīhi tamaggapuggalam̄	192
Anumānena jānanti ghāyitvā	570		
Anumānena jānanti disvā	568		
Anumānena jānanti bhīte	568	Uttiṭṭhe nappamajjeyya	354
Anumānena nātabbaṇ ummī	568	Upācikā biṭāro ca	666
Anumānena nātabbaṇ disvāna	568	Ubhopi te viloketvā	572
Appamatto ayaṁ gandho	550	Usabhoriva chetva bandhanāni	606
Appamādaratā hotha	626		
Appamādarato bhikkhu	684		
Appicchā nipakā dhīrā	562	Ekañce bāhaṇam̄ vāsiyā	632
Appena bahukenāpi	562	Eko manopasādo	400
Abhiññāpāramippattā	564	Etāni atṭhaṭṭhānāni	162
Abhidhammadvinayogālhā	02	Evam̄ dhammā apakkamma	110
Amusmiṇ patīgho natthi	634	Evamevāhaṇ mahāvīra	622
Ayaṁ patiṭṭhā		Evarūpāni sīlāni	556
dharanī va pāṇinaṁ	54		
Allaṁ sukkhañca bhuñjanto	680		
Allacammappaṭicchanno	124		
Asaṁsaṭṭham̄ gahaṭṭhepi	640		
I			
		Okkhittacakkhū mitabhāṇī	564
O			
		Kathikā mayā bahū diṭṭhā	36
		Kantāre puttamaṇṣaṇ 'va	604
Āyu arogatā vaṇṇaṁ	562	Kammamūlaṁ gahetvāna	550
Āraññakā dhatadharā	562	Kammamūlaṁ janā datvā	552
Ārabhatha nikkhamaṭha	404	Kāyaṇ imam̄ sammasatha	628
Ārammaṇe labhītvāna	692	Kāyena saṇṇvaro sādhū	666
Āsajja rājā citrakathiṁ	02		
K			
Ā			

Āyu arogatā vaṇṇaṁ	562
Āraññakā dhatadharā	562
Ārabhatha nikkhamaṭha	404
Ārammaṇe labhītvāna	692
Āsajja rājā citrakathiṁ	02

K	T		
Kāye sabhāvam disvāna	664	Tathā buddhaṇ sokanudam	568
Kāraṇḍavam niddhamatha	694	Tathā bhikkhu dhammadharo	648
Kuṭṭamūlañca nissāya	658	Tatheva titthiye disvā	570
Kumbho ca kālāyaso ca	704	Tatheva buddhanāgassa	568
Kummova aṅgāni sake kapāle	612	Tatheva buddhaputtena	606, 618
Kesarī cakkavāko ca	680	Tatheva buddhaputtopi	698, 704
		Tatheva yogino cittam	620
		Tatheva lokanāthassa	568
KH		Tathevāyaṇ sīlagandho	570
Khettūpamena bhavitabbam	700	Tathevimam janam disvā	570
		Tadahu pabbajito santo	662
		Tasmā sakam paresampi	658
G		Tasmā hi pañdito poso	708
Gambhīrapañño medhāvī	32	Ticīvaradharā santā	562
Gāthābhigītamme abhojanīyam	378	Tibbaṇ chandañca pemañca	662
Ghorassaro ca kukkuṭo	616	Te ca tepiṭakā bhikkhū	32
		Tevijjā chaṭabhiññā ca	564
C		Tesam attham aviññāya	156
Cakkhumāssa yathā andho	604	Tehi bhikkhūhi parivuto	32
Cañkamantopi titthanto	616		
Catubbhi dhammehi		D	
samaṅgībhūtam	304	Dassanamhi parisodhito naro	698
Cattāro pañca ālope	680		
Candanaṇ tagaram vāpi	550	DH	
Caranena ca sampannam	36	Dhammāmatagataṇ disvā	570
Cāpe vānumame dhīro	614	Dhammāśisaṇ karitvāna	656
Cittam niyame chasu dvāresu	682	Dhammosadham pivitvāna	554
Cundassa bhattam bhuñjītvā	292		
		J	
Jāliṇ kaṇhājinam dhītam	200		
Jighacchāya pipāsāya	502	N	
Jhāyī jhānaratā dhīrā	564	Na antalikkhe	
		na samuddamajjhе	254
Ñ		Na ito dūre bhavitabbam	656
Ñāṇakhaggam gahetvāna	656	Na pupphagandho paṭiyātmeti	550
Ñātihi mittehi ca bandhavehi	678	Na me ācariyo atthi	388
		Na me dessā ubho puttā	468
T		Navāṅgaṇ anumajjanto	156
Tattha ñāṇam pañidhāya	02	Navāṅgaṇ buddhavacanam	612
Tathā disvā dhammagirim	568	Navete puggalā loke	160
		Na ce yācanti sappaññā	380

N		Y	
Nābhinandāmi maraṇam	72	Yathā issāsako nāma	704
Niddhamitvāna pāpicche	694	Yathā kālamhi sampatte	622
Nibbutam pathavīṇ disvā	570	Yathā khette parisuddhe	620
Niraye bhayasantāsaṇ	676	Yathāpi gajarājassa	568
Nissamaṇsayaṇ parājayo	36	Yathāpi chattam vipulaṇ	698
Nesajjikā santhatikā	562	Yathāpi dīpiko nāma	608
		Yathāpi nagaraṇ disvā	568
P		Yathāpi suriyo udayanto	648
Paññā pasatthā lokasmiṇ	708	Yathā lāpulatā nāma	618
Paññāratanaṁmālassa	556	Yathā samudde lakanam	624
Patigacceva tam kayirā	110	Yathā sākaṭiko nāma	110
Patipannā phalaṭṭhā ca	564	Yathā supanto mātaṅgo	604
Patisambhidā kiṇitvāna	560	Yathā hi aṅgasambhārā	42
Pathavī āpo ca tejo ca	652	Yadā kilesā opatanti	606
Pamādaṇ appamādena	642	Yadi 'pi me antaguṇam	608
Paravādivādamathanaṇ	572	Yadūnakam tam saṇati	696
Pariyāyabhāsiṭam atthi	156	Yamekerattim	
Parisuddhena cittena	678	vippavasimha ludda	680
Pallañkena nisinnassa	602	Yasmiṇ khandhe	
Pavivittehi ariyehi	686	ṭhitā paññā	708
Pavisitvā parakulaṇ	674	Ye keci loke agadā	552
Passathāraññake bhikkhū	572	Ye keci osadhā loke	554
Pucchā visajjanā c' eva	02	Yena ñāṇena bujjhanti	558
Pūjiyantā 'samasaṇā	166	Yo na hanti na ghāteti	672
		Yo sīlavā dussileṣu	
B		dadāti dānaṇ	428
Bahussuto citrakathī	32		
Bahū Jane tārayitvā	546	R	
Bojjhaṅgaratanamālassa	560	Rajjase rajanīyesu	640
Bodhaneyyaṇ janam disvāna	688	Ratto duṭṭho ca mūḍho ca	160
Byādhitaṇ janataṇ disvā	554	Rāgūpasamhitaṇ cittam	640
Bhassappavedī vetaṇḍī	156	Rājā 'hamasmi sela	306
M		L	
Makkaṭo dārako kummo	694	Laggaṇ disvā bhusaṇ pañkam	570
Maṇimālādharam geha	558	Laṅkāyaṇ doṇinagare	708
Mā me kadaci pāpiccho	662	Lābulatā ca padumam	630
Milindarājapañho ca	708	Lābhena unnato loko	642
Milindo nāma so rājā	02	Lūkhena pi ca santusse	660

V		S	
Vacīviññattivipp'hārā	608	Saddhāya taratī oghaṇ	56
Vadhake devadattamhi	686	Saddhāya sīlena	
Vadhissametanti parāmasanto	368	sutena buddhiyā	676
Vayena yasapucchāhi	162	Santhavāto bhayaṇ jātam	352, 638
Varañce me ado sakka	636	Samādhiratanamālassa	556
Vasanto tassa chāyāya	156	Samuddo 'dadhinaṇ setṭho	400
Vātapittena semhena	502	Sasamuddapariyāyam	366
Vitakkūpasame ca yo rato	652	Sahassagghaṇ hi maṇ tāta	472
Vipulo rājagahiyānaṇ	400	Sālakalyānikā nāma	620
Vivittam appanigghosam	610	Sāsane te mahāvīra	650
Visamaṇ sabhayaṇ ativāto	158	Sīlasaṇvaracchadanam	654
Visuddhānaṇ ayaṇ vāso	640	Sīle patiṭṭhāya naro sapaññō	54
Vītarāgā vītadosā	562	Suññatañcānimittañca	692
		Suddhā suddhehi saṇvāsam	690
		Senāsanamhā oruyha	658
S			
Samyamena niyamena	702	Selo yathā ekaghano	640
Saṅkhārānaṇ sabhāvaththam	700	Sevetha pantāni senāsanāni	672
Saṅkhyeyyapariveṇasmim	32	Sotāpannā ca vimalā	564
Sace me upanāmenti	614	So me pakkena hatthena	658
Sace labhetha			
khaṇam vā raho vā	342		H
Satipaṭṭhānakusalā	564	Handa kathim pasādetvā	156

--ooOoo--

Suttantapiṭake Khuddakanikāye

MILINDAPAÑHAPĀLI – MILINDA VÂN ĐẠO

SAÑÑĀNĀMĀNUKKAMANIKĀ - THƯ MỤC DANH TỪ RIÊNG:

	Trang		Trang
A		Ā	
Añgīrasa (tikicchakācariya)	452	Ānanda (thera)	134,
Añgulimālaparitta	254		172, 222, 224, 238,
Aciravatī/iyā (nadī)	116,		240, 242, 244, 268, 270, 292,
	150, 196, 630		294, 296, 298, 300, 346, 348, 682
Ajita Kesakambalī	06	Āyupāla (āyasmā)	28, 30
Ātṭhissara (paccekabuddha)	192	Ālakamandā (devapura)	04
Atula (tikicchakācariya)	452	Ālāra (kālamagotta)	388, 390
Athabbaṇaveda	298		
Adhamma (yakkha)	336	I	
Anantakāya	46, 48	Indasāla (guhā)	574
Anuruddha (kumāra)	188	Inda (lokapāla)	34
Anuruddha (thera)	620, 678, 682	Irubbeda	298
Anotatta (daha)	476	Isipatana	28, 574
Anomadassī (buddha)	360	Isisiṅga (tāpasa)	212, 214
Aparanta (janapada)	484		
Amarā (itthī)	342	U	
Alasandā (dīpa)	142, 542, 548, 590	Ujjenī	548
Avīci (niraya)	08,	Uttarakuru	04, 146
	556, 586	Uddaka (Rāmaputta)	390
Asipāsā	318	Udāyi (thera)	212, 354
Asoka rājā	208	Udena (rāyā)	482
Asokārāma	26	Upasena (Vaṅgantaputta)	654, 660
Assagutta (thera)	10, 22	Upāli kappaka	188
		Upāli (thera)	700
Ā		Upasatha (nāgarājā)	470
Ātānātiyaparitta	254		
Ānanda (kumāra)	188	Ū	
Ānanda (setṭhi)	574	Ūhā (nadī)	116

E	KH
Ekasāṭaka (brāhmaṇa)	198, 484
	Khandhaporitta
	254
	Khujuttarā (upāsikā)
	134
K	G
Kakudha Kaccāyana	06
Kajaṅgalāgāma	12, 16
Kaṇḍaraggi (tikicchaka)	452
Kaṇha ātake	634
Kaṇhājinā (kumārī)	200, 458, 472
Kathāvatthu (Abhidhamma)	20
Kapila (tikicchaka)	452
Kapila (brāhmaṇa)	336
Kapilavatthu (nagara)	574
Kalasigāma	142
Kalahavivādasutta	574
Kalābu (rājā)	334
Kasibhāradvāja	382
Kasmīra (raṭṭha)	142, 542, 548
Kassapa (buddha)	04, 198, 368, 370
Kārambhiya (acelaka)	334
Kāliṅgarājā	424
Kāliṅgāraññām	220
Kālidevatā	318
Kāsi (raṭṭha)	04, 334, 402, 543, 548, 572
Kimbila (kumāra)	188
Kumārakassapa (thera)	212, 214, 326
Kumudabhaṇḍikā (dhaññajāti)	484
Kuvera (lokapāla)	34
Kusarājā	220
Ketumatī (vimāna)	10
Koṭumbara (raṭṭha)	04, 548
Kolapaṭṭa (raṭṭha)	590
Kosala (rājā)	484
Kosala (raṭṭha)	542, 548
Kosiya (Sakka)	214, 216
GH	C
	Cakkavākajātaka
	672
	Ghaṭīkāra (kumbhakāra)
	368, 370
	Ghanikā (deva)
	318
CH	C
	Canda (rājakumāra)
	338
	Candagutta (rājā)
	484
	Candabhāgā (nadi)
	196
	Candavatī (rājakaññā)
	366
	Cātumā
	348, 350
	Ciñcā (māṇavikā)
	176
	Cīna (raṭṭha)
	208, 590
	Cīnavilāta
	542, 548
	Cunda
	292, 294
	Cullanāradajātaka
	674
	Cullapanthaka (thera)
	286, 606
	Cūlasubhaddā
	574
	Cūlabyūhasutta
	574
	Cetī (janapada)
	336
	Corapapāta
	338
KH	CH
Khaṇḍahāla (brāhmaṇa)	338
Khantivādī (tāpasa)	334
	Chaddanta (nāgarājā)
	334, 368

J	DH
Jambukājīvaka	574
Jambudīpa	06,
	08, 10, 22,
	28, 30, 42, 140, 336
Jāli (kumāra)	200, 458
Jīvaka (komārabhacca)	228
Jotipāla (māṇava)	368, 370
T	N
Takkola (ratṭha)	590
Tacchaka (mahāsūkara)	336
Tāvatiṁśabhavana	10,
	12, 356, 574
Tidasa (pura)	198, 482
Tirokuḍḍasutta	574
Tissa (thera)	118
Tuvaṭakasutta	574
D	P
Danḍakāraññam	220
Dānava (yakkha)	258
Dīghanikāya	676, 682
Dukūla (tāpasa)	210,
	212, 214, 216
Devadatta (kumāra)	188
Devadatta	176,
	188, 190, 192,
	194, 230, 272, 300, 304,
	334, 336, 338, 340, 356, 686
Devamantiya	34, 36, 46
Doṇi (nagara)	708
Doṇi (thera)	708
DH	
Dhaja (brāhmaṇa)	390
Dhajaggaparitta	254
Dhanapālaka	346, 348
Dhamma (yakkha)	336
Dhammantarī	452
Dhammapada	626, 684
Dhammapāla (kumāra)	338
Dhammarakkhita (āyasmā)	24, 26
Dhammasaṅgaṇī (Abhidhamma)	20
Dhātukathā (Abhidhamma)	20
Nanda (māṇavaka)	176
Nanda (thera)	286
Nandaka (yakkha)	174, 176
Nandakula	484
Nandiya (vānarinda)	334
Nārada (tikicchaka)	452
Nikumba	542
Nigaṇṭha Nātaputta	06
Nigrodha (ārāma)	574
Nigrodha (migarājā)	336
Nigrodha (rājā)	338
Nimī rājā	198
Pajāpati (lokapāla)	34
Pañcasālā (brāhmaṇagāma)	260,
	262, 264, 266
Paṭṭhāna (Abhidhamma)	20
Paṇḍaraka (nāgarājā)	334
Parābhavasutta	30, 574
Pāṭaliputta (nagarāṇi)	24, 26, 208
Pāṭheyyaka	548
Pāṭalamukha	476
Pāyāsi (rājañña)	326
Pārikā (tāpasi)	210,
	214, 216, 220
Pāsāṇaka (cetiya)	574
Piṇḍola Bhāradvāja	664, 676
Piliyakkha (rājā)	328, 332
Puggalapaññatti (Abhidhamma)	20
Puṇṇa (bhātaka)	198
Puṇṇaka (dāsa)	483

P	M		
Puṇṇaka (seṭṭhi)	483	Mahāpaṭhavī (makkaṭa)	334
Puṇṇabhaddā	318	Mahāpajāpatigotamī	396, 398
Puṇṇā (dāsī)	198	Mahāpatāpa (rājā)	338
Pubbakaccāyana (tikicchaka)	452	Mahāpaduma (kumāra)	338
Purābhedaśutta	574	Mahāpanāda (kumāra)	220
Pūraṇa Kassapa	06, 08	Mahābyūhasutta	574
		Mahāmaṅgalasutta	30, 574
B		Mahāmoggallāna	314, 316, 382, 702
Bakkula (thera)	358, 360	Mahārāhulovādasutta	574
Bārāṇasī	28, 258, 334, 574	Mahāsamayasutta	30, 574
Bindumatī (gaṇikā)	208	Mahāsena (devaputta)	10, 12
Bodhimāṇḍa	424	Mahī (nadī)	116, 150, 196, 630
Brahmadatta (rājā)	334, 338	Mahosadha (pañḍita)	342, 344
Brahmā	368, 372, 388	Māgandiya (paribbājaka)	518
Brahmāṇḍa	20, 26	Māṇavagāmika (devaputta)	400
		Mātaṅga (isi)	210
BH		Mātaṅgāraññaṁ	220
Bhagu (kumāra)	188	Māluṇkyaputta (thera)	244, 246
Bhaddasāla (senāpati)	484	Migadāya	28, 574
Bhaddiputta	318	Milinda (vihāra)	706
Bhaddiya (kumāra)	188	Metteyya (buddha)	268, 270, 708
Bhallāṭiyajātaka	680	Mejjhāraññaṁ	220
Bhāradvāja (brāhmaṇa)	290, 292	Moggallāna (thera)	312, 348
Bhārukacchakā	548	Moggalliputtatissa	06
		Mogharāja (brahmaṇa)	286
M		Mogharāja (thera)	692
Makkhalī Gosāla	06	Moraparitta	254
Mañkura	46	Moliyasivaka	232
Maṭṭakunḍali (devaputta)	574		
Mañibhaddā	318		
Maṇḍavya (māṇavaka)	210	Yajubbeda (veda)	298
Maṇḍuka (devaputta)	574	Yañña (brāhmaṇa)	390
Maddī (devī)	200, 468	Yama (lokapāla)	34
Mandhātu (rājā)	198, 482	Yamaka (Abhidhamma)	20
Mantī (brāhmaṇa)	390	Yamunā (nadī)	116, 150, 196, 630
Mallā	318, 546	Yavana	548
Mallikā devī	198, 484	Yugandhara (pabbata)	10
Mahākaccāyana (thera)	482, 604	Yonaka (raṭṭha)	02,
Mahākassapa (thera)	658, 670		06, 28, 30, 34, 38, 42, 152

R	V
Rakkhitatala	08, 12, 18, 20, 28
Ratanasutta	254, 574
Rājagaha (nagaram)	228, 346, 400, 574
Rāma (brāhmaṇa)	390
Rāhu	34, 454, 648
Rāhula (thera)	612, 620, 636, 644, 686, 692
Rāhulovādasutta	30
Ruru (migarājā)	336
Rohaṇa (thera)	12, 16, 18, 20, 22
L	S
Lakkhaṇa (brāhmaṇa)	390
Lakkhaṇasutta	676
Laṅkā (dīpa)	708
Lomasakassapa (isi)	364, 366
V	S
Vaṅga (raṭṭha)	590
Vaṅgasa (thera)	648
Vajirā (bhikkhunī)	42
Vattaniya (senāsana)	16, 18, 22
Varalañchaka	232, 360, 428, 594
Varuṇa (lokapāla)	34
Vājapeyya	364, 366
Vāsudeva	318
Vāsetṭha	274
Vijambhavatthu (senāsana)	18
Vitatthā (nadī)	196
Vidhura	336
Vidhurapuṇḍrajātaka	614
Vipassī (buddha)	360
Vibhaṅga (Abhidhamma)	20
Vīrasena	38
Vejayanta (pāsāda)	10
	Vetravatī (nadī) Verañjā (nagara) Vessantara (rājā)
	196 384 196, 198, 200, 202, 458, 462, 464, 466, 468, 470, 472
	Sakayavana (raṭṭha) Sakka (devānaminda)
	548 10, 214, 216, 220, 356, 372, 396, 574, 636, 650
	Sakya
	176, 188, 198, 338, 348, 350, 480, 574
	Saṅkassa (nagara)
	574
	Saṅkheyya (pariveṇa)
	28, 32, 34
	Sañjaya Bellaṭṭhiputta
	06
	Santusita (lokapāla)
	34
	Sabbadinna
	46
	Sabbamitta (brāhmaṇa)
	390
	Samacittapariyāyasutta
	30, 574
	Samaṇakolañña
	424
	Sayha
	366
	Sarabhū (nadī)
	116, 150, 196, 630
	Sarassatī (nadī)
	196
	Sahampati (brahmā)
	348, 350, 672
	Saṃkicca (kumāra)
	212, 214
	Samyuttanikāya
	56,
	232, 360,
	400, 612, 622,
	626, 646, 666, 670, 674, 686
	Sāketa (brāhmaṇa)
	574
	Sāketa (raṭṭha)
	548
	Sākha (migarājā)
	336
	Sākha (senāpati)
	338
	Sāgalanagaram
	06,
	08, 10, 20, 28, 32, 48
	Sādhīnarājā
	198, 482

S	S
Sāma (kumāra)	210, 212, 214, 220, 328, 330
Sāma (tikicchakācariya)	452
Sāma (manussa)	336
Sāma (veda)	298
Sāriputta (thera)	72, 174, 176, 288, 312, 340, 348, 382, 400, 438, 482, 594, 602, 604, 608, 614, 616, 618, 624, 628, 658, 660, 662, 680, 686, 688, 698, 704, 706
Sāriputtasutta	574
Sāvatthi (nagara)	574, 592
Sineru (pabbata)	174, 202, 218, 372, 396, 462, 476, 514, 516
Sindhu (nadī)	196
Siridevatā	318
Sirimā (nagarasobhinī)	574
Sivirājā	204, 206, 210
Sivaka	232
Sivā	318
Sīhasena	38
Sutasomajātaka	630
Suttanipāta	606, 638, 690, 694, 696
Sudatta (brāhmaṇa)	390
Sudinna kalandaputta	288, 460
Suddhodana (rājā)	390
Suppabuddha (sakka)	176
Suppiyā (upāsikā)	198, 482
Subhadda (paribbājaka)	222, 224, 226
Subhūti (thera)	640, 650
Subhoja (brāhmaṇa)	390
Sumana (mālākāra)	198, 484, 574
Suyāma (brāhmaṇa)	390
Suyāma (lokapāla)	34
Suraṭṭha (raṭṭha)	590
Suraparicara (rājā)	336
Sulasā (nagarasobhinī)	574
Suvaṇṇabhūmi (nagara)	590
Sūrasena	38
Sela (brāhmaṇa)	282, 284, 306, 308, 372
Soṇuttara (nesāda)	334
Soratṭha	548
Sovīra (raṭṭha)	590
H	
Himavantu (pabbata)	08,
	12, 28, 116, 196,
	218, 328, 400, 448, 470, 472, 568

--ooOoo--

Suttantapiṭake Khuddakanikāye

MILINDAPAÑHO – MILINDA VÂN ĐẠO

VISESAPADĀNUKKAMĀNIKĀ - THƯ MỤC TỪ ĐẶC BIỆT:

A	Trang	A	Trang
Akālikam	196, 198	Atikkantikāya	208
Akiccakaro	108	Aticchatha	12
Akiñcano	364	Atithaddho	302
Akkhadasso	198	Atidānam	462, 4664
Akkhayapaṭibhāno	04, 06	Atibhāṇitāya	676
Akkhayavicitrapaṭibhāno	32	Atibhuttena	228, 260, 462
Akkharappabhedam	298	Atiyācanāya	676
Akkho	40, 200, 394, 462	Ativātaṭṭhānam	158
Agadasamo	326	Atisañcarañena	462
Agadassa	526, 700	Atisayitvā	556
Agādhamapāram	182	Atiharāpeyyāsi	108
Agganikkhattā	564	Atuliyaguṇam	564
Aggikkhandhūpamo	278	Atuliyō	320
Añgulivināmanā	578	Atulo	452, 548
Acittikato/ā	380, 382, 478	Attajena	170, 280
Acelako	334	Attanipātanam	324
Accho	34	Attā	88, 90, 702
Ajagaro	680	Attānam	152,
Ajapathaṁ	466		236, 324, 326,
Ajimhassa	184		356, 396, 466, 588, 654, 686
Ajjhosāya tiṭṭhati	114	Attānudiṭṭhi	248,
Ajjhohāram	604		250, 270, 578
Aññadatthu	226	Atthasādhanatāya	302
Aññamaññūpanissitā	80	Atthantaram	268
Atṭalakam	108, 138, 548	Attham dhāreyyāsi	76, 78
Atṭhim	130	Atthiko	130
Añḍam	80, 82	Atthidhammassa nibbānassa	522
Atanditam	650	Adiṭṭhantarāyo	264

A	A
Addhā	80, 84
Addhānassa mūlam	82
Adhippāyo/ena	204,
	250, 264, 272
Adhimutti/in	204, 272, 286
Anagghaniyo	320
Anajjhositā	124, 130
Anañjitāmañđito	276
Anathhiko	130, 240
Anandheneva	604
Anāsādaniyam	340
Aniketavāsi	334, 638
Anibaddhasayano	666
Animittakatadiso/ā/am	302, 304
Anisedhanatāya	302
Anugāmikā	270
Anugharam	68
Anucaritam	374
Anuttaro	116,
	118, 306, 308,
	358, 390, 550, 570, 708
Anunayo	72
Anupapīlitañ	02
Anupariyāyeyyum	60
Anuparivattanti	340, 420
Anupādāno	50, 78
Anuppādaniyam	448
Anubyañjanam	560
Anubhūtato	134, 136
Anumānapañham	392, 544
Anuyogam	16, 572
Anuravati	102
Anulimpati	194, 284
Anulepaniyam	284
Anulometvā/ti	612, 694
Anuvāsitassa	356
Anuvicinakassa	600
Anusathim	290
Anusotagāmiñ	194
Anūpakhette	220
Anonamī	394
Anorapāro	528
Anovassam	370, 372
Antaracakkam	298
Antarāpañam	02, 546
Antarāyam	220, 264, 266
Antaritañ	482
Antimajīvikā	208
Antosallam	124
Andhakarano	196
Andhajanavilopikāya	208
Apaciti	302, 388
Apanudeti	60
Aparajju	78
Aparādhikatā	314
Apavāhetvā	536
Apasādesi	466
Apilāpanalakkhañā	58
Apucchitabbam	490
Apunarāvattitā	460
Appaceakkhāya	74, 76
Appaṭibhāgañ	586
Appamiddho	690
Appavedaniyam	190
Appāhāratā	304
Appeti	102
Abbhatisitāni	118
Abhikirati	302
Abhijātiparisuddhā/assa	356, 438
Abhijātivattitamanucaritam	374
Abhibyāpenti	416
Abhisarñkhipitvā	74
Abhisarññūhitvā	74
Abhisamayantarāyo	424
Abhissanne	228
Abhejjakavacajälikam/āya	330
Ambasāmiko	74
Ayakkārā	546

A	Ā
Ayoguļam/e	144, 538
Araṇi	88
Aratinudam	584
Arahanto	08, 10, 20, 28, 72, 182, 248, 312, 346, 348, 392, 442, 562, 564
Arahā (vigatabhayā)	246, 248, 250, 418, 420, 422, 512
Arahā (āpattim āpajjeyya)	442, 444
Arahā (sayan na pabbajeyya)	440
Ariyasāvako/ā/assa	58, 114, 448, 450, 556, 558, 574, 592, 652
Arūpadhammadavatthānam	134
Alaggo	644
Alinam	650
Avajjakavacadhāraṇatāya	426
Avisesatāya	302
Avyāvaṭā	296, 298
Asaṅgā	564
Asañcaraṇam	362, 364
Asabbhikāraṇam	466
Asamayanibbuto	504
Asampannaṇam	660
Asārambhena	288
Asitvā	282
Asucijanam	684
Asesa-ariyavīthito	236
Ahitaviññāṇato	134
Ahetujā anutujā	446, 450
Ā	
Ākaḍḍhiyatassa	178, 180, 182
Ākappaṇam	426
Ākāsagamanam	334
Ākāsacchadanaṇam	370
Ākāsasamaṇam	582, 664
Ākiñcaññam	304, 564
Ākiritattā	292
Ākoṭitaṇam	102
Ākoṭetvā	170
Ākoṭeyya	508
Āgamō	198, 276
Āgucārī	190
Āghātanaṇam/e	190, 192
Ācamanti	434
Ācariyaguṇā	162, 164
Ācariyamuṭṭhi	244
Ācariyavaṇso	250
Ācariyupāsanam	198
Ājānāhi	74
Ādīpanīyaṇam	448
Ādeyyavacano	192
Āpatissati	348
Ābhogo	06,
	168, 170, 218
Āmaṇam	552
Āmaseyya	508
Āyukappo	238
Āyūhati (maggam)	538
Āyūhito	302
Ārammaṇavibhattiyō	548
Ārammaṇasāraggāho	298, 300
Ārāmiko/ena	10, 44
Ālikhitvā	82
Ālimpanam	68
Āvajjanam	178,
Āvapitum	184, 186
Āvapesi	464, 466
Āvaraṇam	466
	256,
	356, 422, 424
Āviseyya	284
Āvetheṇam	44, 382
Āvesanam	556
Āsajjā	02, 370

Ā		U	
Āsittodakā	476	Uttamattham	32, 564
Āsimṣaniyya	04	Uttamatthagavesakā	214
Āhaccapadaṇ	250	Uttarati	202,
Āhāraduṭṭhatāya	230		430, 432, 462
Āhārūparodhena	406	Uttarāraṇi	88
Āhārūpasimṣako	656	Udakamaṇike	44
Ālakam	704	Udakavārakagatam	430, 434
		Udakasattajīvatā	428
I		Uddesena	16, 26
Inagāhakassa	600	Undūro	34, 656
Iḥasādhakassa	600	Unnamati	300
Itihāsa	16, 298	Upakkhaṭantarāyo	264
Icchāmucchā	702	Upagaṇhanalakkhaṇā	58, 60
Ittarapaññena	196	Upacikā	598, 654
Iddhipādo/ā/ena/esu	52, 58, 240, 546, 554, 562, 564, 588, 648, 668	Upadassitā	340
Indakhīlassa	600	Upadahati	190, 236, 278, 634
Indagajjitaṇ	32	Upanikkhepato	134, 136
Issattho	506, 578	Upanibandhati	420, 422, 690
Issarāparādhiko	252	Upanibandhanena	420
Issāso	384, 702, 704	Uparameyya	168
		Uparundhi/tvā	406, 520, 522
Ī		Uparūparuppattiko	10
Ītiyo	256	Uparodho	518
Īritam	618	Upalāpanahetu	200
Īsā	40, 42	Upaviṇo	88
		Upassayam	270
U		Upassutīm	158
Ukkādhāram	02	Upādāyupādāya	304,
Ukkāpātam	298		306, 558, 562
Uggā	546	Upāyanaṇ	262,
Uggilituṇ	08		398, 488
Ughāṭitesu	92	Upāsakaguṇā	164
Ujjāletvā	430	Upāsatī	704
Ujjotatthakaram	530	Upāsanasālāyam	578
Uṭṭhānasampannaṇ	700	Upekkhā	74, 548
Utujā	450	Uppātaṇ	298
Utupariṇāmajā/āni	228, 230, 232		

U		O	
Uppilavanto	610	Opakkamikam	228, 230
Ubbattiyante	174	Opatantam/e/esu	346,
Ubbillāvito	306		606, 610, 660
Ubhatokoṭiko	166, 188, 196, 204, 212, 222, ..., 372, 378	Opammakathāpañhaṇ Opammayutti Obhāsanalakkhaṇā paññā	04, 596 06 62
Ummāpupphe	202	Omaddati	366
Usunā	558	Orato	348, 350, 558
Ussakkitvā	432	Oligallampi	366
Ussādeti	312, 414	Osakkeyya	384
		Osarati	214
Ū		Osāresi/tha	20, 338
Ūnūdaro	680	Olārikaviññāṇato	134
Ūmijātaṇ	430, 432		
Ūmivegam	04	K	
Ūhanalakkhaṇo	52	Kakkhalāni	110, 112
		Kacavarabyūhaṇ	04
E		Kacchapiniyo	110
Ekatobhāvaṅgatā/ānaṇ	104, 106	Kaṭacchubhikkhaṇ	14
Ekanayanassa	600	Kaṭacchumattam	12
Ekantakaṇho	334	Kaṭumikā/āya	132, 134
Ekabuddhadhāraṇī	392, 394	Kaṭṭhahārakā	546
Ekasāṭako	198, 484	Kaṭhinam	453, 456
Ekaṁsabyākaraṇīyo pañho	244	Kaṇayena	558
Ekākinā	672	Kaṇṭakena	194
Ekuttarikanikāyavare	652	Kaṇḍakiccam	70
		Kaṇḍappahāro/ena	24, 124
O		Kaṇḍāni	70
Okassa	348	Kathābhīññāṇato	134, 136
Okkanti	298	Kadācuppattikam	196, 198
Ogilitum	08	Kapotikāya	600
Oñāto	318, 376, 380, 382, 478	Kapotiyo	110
		Kappaṭṭhiyam	356
Otatavitata-ākiṇṇabahuphalam	508	Kambalaratanam	26
Otāpeti	610	Kammajā	450
Odhunitabbā	666	Kammadhorayho	480
Onatavinato	666	Kammaniketavā	480
Onaddhaṇ	432	Kammabahulena	10
Onamanti	202	Kammabhūmim	380

K	K
Kammavipāko/ā/amp/e/ena	228,
	230, 314, 316, 502
Kammasamuṭṭhānā	216, 228
Kammasambhavā	216, 228
Kammahīno	478, 480
Kammādhikatena	110, 112
Kammādhiggahitena/assa	314, 316
Karakavassam̄	510
Karumbhakaṇam̄	416
Kalāpaggāhaṇam̄	452
Kaṭīracchejjam̄	322
Kaṇṣatālam̄	102
Kaṇsaloham̄	444
Kāṇakacchāpūpamā	340
Kāyaṇābhuji	420
Kāyānugatā dhammā (dasa)	420
Kāyūpagataṇam̄	558
Kāraṇuttariyatā	250
Kālakiriyā (atṭhavidhena)	502
Kāsāvapajjotam̄	28
Kālaśuttam̄	694
Kālāyaso/assa	598, 696
Kiccakārī	192,
	466, 468
Kiriyākaraṇesu	356
Kiriyāni	194, 266
Kilañjamiva	476
Kilesavatthūni	556
Kilesā/ānaṇam̄	56, 70,
	178, 180, 442,
	606, 610, 636, 638,
	640, 652, 664, 694, 698, 700
Kīṭavāṇṇena	452
Kukkuṭī	82
Kukkuṭo	602, 604
Kuṭipurisā/e	250
Kumudabhaṇḍikāya	484
Kumbho/assa	696
Kummo	610
Kusalā dhammā	20,
	52, 56,
	58, 60, 688
Kūṭaṅgamā	60
Kūṭaninnā	60
Kūṭasamosaraṇā	60
Kūṭagāra/assa	60,
	110, 140, 300
Keṭubham̄	298
Kelāyatha	124
Kesikam̄	552
Kocchakārā	546
Koṭṭhaduṭṭhatāya	230
Kotthuko	34
Kolapatṭam̄	590
Kolāpakassa	256
Kosohitavatthuguyham̄	282, 284
KH	
Khaggagāhako	198
Khaggaparivārito	34
Khaggavisāṇakappā	182
Khaggassa	600
Khajjopanako	202
Khalopi	186
Khāralavaṇam̄	194, 252
Khilanudam̄	584
Khīlito	318,
	380, 382, 478
Khuddānukhuddakāni	
sikkhāpadāni	242, 244
G	
Gaggarāyamānam̄	04
Gaggalaka	328
Gajavarakīlam̄	666
Gaṇanā/āya	44, 136
Gaṇitaṇam̄	06
Gaddūhanamattampi	190

G		C	
Gandhabbaṇḍ	06	Candaggāḥam	298
Gandhāpaṇikā	566	Candanikampi	366
Gandhikam	434	Candasamam	582
Gabbhāvakkamanam	214	Cando	34, 338, 644, 646
Gabbhiniyā	600	Camariyā	600
Garuttāsenā	288	Calakā	546
Galam panāmetvā	380	Cātumeyyakā	348, 350
Gavayassa	252	Cārugativilāsam	334
Gahanataram	446	Cikkhallaṇ	516
Giramudīraṇam	246	Cikkhallaṭā	476
Girirājavarasamam	582	Cikkhassanto	256
Girisikharam	346, 348, 532	Çiṅgulakaṇ	378
Gihiliṅgaṇ	440	Cicciṭayati ciṭciṭayati	428, 430
Gihīvyāñjanāni	18	Çiṇṇattā	94, 96, 182
Gumbagumbā	202	Cittakadharakummo	684
Gumbo	540	Cittassa dubbalīkaraṇā (25)	480
Guyhakaraṇena	244	Cittasaññatti	424
Gehanissitā/āni	74	Cīnarājā	208
Gotamiyā vassikasāṭikāya	396, 398	Cīnavisaye	208
Gopuram	108, 138	Cetakabhūto	370
Gopānasiyo	60	Cetanā	94,
Gorūpo/assa	598, 662		98, 100,
			102, 104, 150

GH

Ghaṭikam	378	Cetasikam vedanaṇ	72
Ghanikā	318	Cetiyāni	560
Gharakapoto/assa	598, 672, 674	Cetiye pāṭihīram	512
Ghāyamāno	662	Celakā	546
Ghorassarassa	596, 602	Colapaṭṭena	124
		Coḷakam	88

C

C		CH	
Cakkhuppāṭanam	280	Chattagāhako	198
Caṅgavārakassa	600	Chattasamam	582
Caccaram	02, 546, 548	Chando	06, 216, 224, 272
Cañcalo	158	Chayeva janā amaccā	198
Catukka	02, 54, 546	Chavakacanḍalo	334
Catujātiyavaragandhasamam	582	Chaṭaṅgam	298
Catunekāyikā	32	Chaṭaṅgavantam	390
Catubbedā	06	Chādentaṇ	394

CH		TH	
Chāyāvemattam	686	Thapanīyo	246
Chinnabhinna kotṭita vikotṭito	504	Thānacaṅkamikā	358
Chinnikāya	208	Thānāṭhānagate	02
Churikāya	558	Thānuppattikapaṭibhāno	04
J		T	
Jagganto	496	Takkolam	590
Jaṅghapesanīyena	608	Tacchako	280, 336, 694
Janayittī	362	Tajjena vāyāmena	86, 432
Janikā	362	Tadupiyam	14
Jappehi	48, 74, 92	Tantiyo	88
Jambukasigāliyā	600	Tandikato	394
Jarasigālo	658, 660	Tāyanti	314
Jalūkā/āya	598, 678	Tālavanṭa	168, 170
Jātiratanehi	690	Tālisaka	558
Jāpaye	672	Tāsaniyatṭhānam	252
Jāpenti	288	Tikicchako/am/assa/ānam	290,
Jālavātapānesu	92		452, 500, 600
Jinarahassam	244	Tikicchā/āya	06, 580
Jinasāsanaratanaṁ	32	Tiṇapurisaka	578
Jiyākārā	546	Tiṇhena	194
Jirakam	104	Tittakam	370
Jīvitahāro	440	Tittiro	334
Jivo	48, 90, 92, 148, 150, 428, 430, 432, 434	Tipabbaganṭhiparisuddhassa	178
Jotiraso	202	Tipukārā	546
Jotisam	06, 298	Tivitthatam	516
JH		T	
Jhāpanāya	584	Tiretvā	12
Jhāyamāno	76, 500	Tunnavāyā/assa	546, 600
		Turagassa	600
		Tulāya	106, 600
		Tūlapuñjo	290
		Toraṇam	02, 96
N		TH	
Ñāṇaratanārammaṇena	166, 168	Thanḍilaseyyāya	576
Ñātipavāritesu	382	Thanassitudārako	682
Ñāyavesesikā	06	Tharuggahā	546
Ñāyam dhammam kusalam	402	Thurusmiṁ	108, 138
Ñāye	678	Thusarāsimhi	602

D	D
Daddhavidađdhagatto	502
Danđajāto	394
Danđappatто	74, 76, 120
Dandhagatikā	414
Dandham pavattati	178, 180, 182
Dandhāyanā	98
Dandhāyitattam	184
Davađāhe	316
Davo	162
Dasapariňāham	516
Dalhacāpasamārūlhassa	184
Dānagga	02
Dānāni adānasammatāni	464
Dārusaňghātasamavāyena	622
Diňhajälaviniveňhanāya	166
Diňhadhammasukhavedaniyaň	198
Diňhibyasanaň	326
Diňhivādena	10, 20
Dinno	92
Disādāham	298
Disāmukhasuppasārita	04
Dibbaň antaradhānaň mūlam	332
Dīghamaddhānaň	80,
	224, 226, 326
Dīnataro	680
Dīpiko	608
Dukkarakārikā/am/āya	404,
	472, 474, 478, 480
Dukkhassa pahānāya	138
Dukkhudrayaň	172
Dutiyikaň	670
Dunnijjhāpayo	238, 242
Dunnibbeňhiyo	196, 272
Dunnivārayo	32
Dupparyogāho	116
Duppasaho/ā/am	06,
	10, 32, 530, 564, 656
Duradhiroham	532
Durāvaraňo	32
Durāsado	06, 10, 32
Duruttaro	32, 268, 470
Durupacārena	260, 282
Dussaniye/esu	514, 640
Dussikam	434
Dussilapaňho	426
Devam vassāpentī	206
Devaňhānaň	158, 546
Devadundubhissaram	298
Devadevassa	338
Desāgato	434
Dovāriko/am/assa	386,
	398, 438, 548, 598, 652
Dosinā	08, 28
DH	
Dhanukam	378
Dhamadhamāyanti	202
Dhammadarakena	112
Dhammaketum	32
Dhammagiriň/yā	318, 568
Dhammacakkam	28, 594
Dhammacārī	28
Dhammaňāhenā	682
Dhammanetti	542
Dhammapajjotam	32
Dhammabherim	32
Dhammamaggam	32
Dhammayāgam	32
Dhammayūpam	32
Dhammarakkhā	566
Dhammasantati	66
Dhammasisakassa	202
Dhammaseňhino	568
Dhammādhipateyyo	164
Dhammāpaňikā	568
Dhammābhisisamayo	28,
	30, 226, 308, 422,
	424, 514, 516, 518, 574, 580

DH	N
Dhāturanatam	166, 168, 170
Dhāto	394
Dhutaguṇam/e/ena/ehi/esu	226, 402, 578, 580, 582, 584, 586, 588, 590, 592, 594
Dhutaguṇārahā dasa	578
Dhutaṅgāni	30, 576, 590
Dhvappatiṭṭhālayo	666
Dhuvasalilā	196
Dhuvasetu	576
N	
Nakulo	658
Nagaraguttiko/ā	102, 566
Nagarajotakā	564
Naṅguṭṭhāvudho	656
Naccakā	318, 546, 590
Naṭakā	318, 546
Natthidhammam	448
Nadīsamam	582
Nayakusalo	220
Navāyātam	516
Nānāpuṭṭabhedanam	02
Nānāvisayino	548
Nāmam	14, 22, 38, 80, 374
Nārāco/ena/assa	184, 404, 702, 704
Nāvāyikam/assa	600
Nāvālakanakassa	596, 624
Nāviko	336, 590
Nikkamo	404
Nikkiṇissati	468
Nikkhamanamukhe	488
Niggaho	44, 210, 308
Niggumbo/am	06, 706
Nighaṇḍu	298
Nicchubhati	312
Nijjaṭam	06
Nijjitatammasūrā	320
Nijjhattim	348, 350
Niddhante	70
Niddhamiyanti	70
Niddhameyyum	70
Ninnattā	94, 96
Nipātassa	184
Nippapañca	436, 438
Nippariyāyavacanam	196, 210, 222, 352, 354
Nippesakataṁ	634
Nibbattāpanam/āya	168, 170
Nibbānam	114, 448, 450, 518, 520, 522, 524, 526, 528, 530, 532, 534, 536, 538, 540, 542, 560, 572, 576, 578, 580, 676
Nibbāhanamaggo	538
Nibbhujati	420, 422
Nimittam	298, 494, 498, 604, 674, 702
Niminitvā	466
Niyame/ena	200, 682, 702
Niyāmakassa	324, 596, 626
Nirātaṅkānam	416
Nirīhanivajjitaṁ	694
Nirupaghātaṁ	220, 510
Nirodho	86, 114, 538
Nisadāya	252, 598
Nisammakārī	06
Nisammakiriyā	98
Nissesavacanam	196, 354
Nihatapaccatthikapaccāmittam	02
Nekkhammanissitāni	74
Nemittiko	28
Nemiyo	200
Nerayiko aggi	110
Nosaññāvimokkhā	268

P	P
Pakatintā	476
Pakkhandino	546
Paggharati	124, 158, 302
Pacura	02, 684
Paccattapurisakārena	168, 570
Paccāvamāpeyya	254
Paccekabuddho/ā	182, 354
Paccekabodhim	192
Pacchinnavege	212
Pajjotamāna	04
Pajjhāyanto	08
Pañcanekāyikā	32
Pañcamūlabhesajjāni	70
Pañcāyatanañāni	106
Pañcindriyāni	52, 54, 58, 70, 546, 554, 588
Paññā/āya	06, 50, 52, 56, 62, 68, 70, 130, 148, 358, 438, 474, 534, 548, 562, 564, 670, 678, 706, 708
Paññāratanañām	554, 556
Pañhapañihhānam/āni	06, 42, 44
Pañhabyākarañāni (cattāri)	244
Pañkāni	152
Pañkaroti	78
Patīgo/am	72, 210, 280, 312, 532, 632, 634, 636
Patīcāro	162
Patīthambhati	612
Patidānahetu	200
Patidukkhāpanatāya	302
Patipādesi	194
Patipucchābyākarañīyo	244, 246
Patibāhati	606
Pativacanañām	192, 522
Pativirodho	338
Pativiseso	44
Patissattum/umhi	486,
	576, 586, 606
Patisandahati	50, 66, 72, 74, 76, 80, 118, 120
Patisambhidāratanañām	554, 558, 560
Patīlānaguñā	236
Patīlīyitvā	234, 236
Patīlānappakarañām	20
Patīdhehi	220
Patīdarako	334
Patīdarapākāra	02
Patītavādo	44
Patīttativajjañām	442
Patītasanthare	602
Patīnikā	546
Patanapañihbaddhāni	186
Pataratī	430, 432
Patikuñati	492
Patīliyati	492
Patīvatītati	492
Patisalliyati	602
Patodalatīthi	42
Pattakkhandho	08
Pattapariyāpannamattampi	614
Pattālhakam	378
Patthara	04
Padañām	124,
	298, 560, 568
Padhānena	228
Panthadūsakā	30, 482
Panthamakkatāko/assa	598, 682
Pantho	158
Pannago	34
Papañkā	230,
	300, 302, 304, 418

P	P
Papphoṭetvā	606
Pabbajjā/ā	28, 30,
	50, 108, 188, 194,
	276, 402, 404, 410, 412, 706
Pabbatā/ānam	196,
	254, 318, 450, 476
Pabhinnapaṭisambhido	32
Pabhinnabuddhi/imā	32, 156
Pamukhalakkhaṇo	60
Payogahīno	478, 480
Paradukkhāpanam/ena	458,
	460, 462, 576
Parapiṇḍamajjhūpagato	402
Parikadḍheyā/eyyum	242, 516
Parikiṇṇo	284, 424, 474
Parikopeti	420
Parikkhatā	542
Parikhā	546
Parigatto	314
Pariṇamati	158,
	162, 230, 462, 484, 486, 588
Paritassati	670
Paritto/am/ā	54,
	82, 182, 254,
	256, 260, 264, 440,
	490, 492, 514, 516, 518
Paripakkanigguṇḍiphala	370
Paripakkamānasam/e	280, 322
Paripaccanāya	194
Paripātiyanto	604
Paribyattatāya	572
Paribhāvetvā	658
Paribhogantarāyo/am	264, 266
Parimetum	320
Pariyatti/iyā /iyam	32,
	198, 320, 568, 688, 696
Pariyantakataṁ	188,
	190, 192
Pariyādāpetvā	300
Pariyādinnabhakkho	504
Pariyādiyati	430,
	480, 490, 492
Parimetum	320
Pariyāyadhammam	378
Pariyitṭham	228
Pariyogaṇ	202
Pariyositasaṅkappā	236
Parirañjito/ā	126
Parivitthinnā	172
Parisaṇho	330
Parisussitahadayo	502
Parūḷhakacchalomo	276
Parokkham	482
Palāpo	08, 30
Paluggam	362, 364
Pallavitaritabhāvo	256
Pavanam	198,
Pavivekādhimuttā	286, 356, 472
Paveṇupacchedo	158, 684, 686
Pasākhe	226
Paṭibuddhati	614
Paṭibodhā (solasa)	676
Paṭivethīyati	16
Pahiṇagamanena	124
Pākatikam	608
Pākāravatiyā	362,
Pāṭaliputtako seṭthi	364, 366, 430
Pāṇī	436
Pāṇupetam	24, 26
Pātimokkhuddeso/am	98
Pāyeyya	192, 706
Pāribhaṭṭakatāya	276,
Pimśitvā	316, 318, 320
Piṭhara	70, 100, 102
Piṇḍadāyakā	608
	70
	186
	546

P		B	
Piṇḍiyam	264	Bālisiko/assa	598, 692
Pittikam	228	Bijaduṭṭhatāya	230
Piladdho	556, 558	Bījavirūhanāya	584
Pupphavatī	216	Buddhanettiyā	118
Pupphāpaṇikā	566	Buddhapaññattiyā	118
Pubbapetānaṁ	488	Buddhapūjanā	296
Pubbayogo	04	Buddhassa upasampadā	128
Pubbarattāparatattam	566	Buddhālayam	338
Pubbavāsanāya	16	Bubhukkhā/ānaṁ	140
Purāṇam maggam	360, 362	Bojjhaṅgaratanām	554, 560
Purimaviññāṇo	66	Bojjhaṅgā	58,
Purimā kotī	82, 84		144, 546, 554, 560, 588
Purisattanaṁ	288	Bodhisattadhammatā	322
Purohito	198	Bodhisattānaṁ dasaguṇā	460
Pūtivāṇṭamūlāni	280	Bodhisattānaṁ vemattatā	472
Peñāhikā/āya	598, 672	Byattasaṅkētā	354
Pelantaragato	34	Byādhitassa	600
Potthakanibandhanato	134, 136	Brahāsukhavihārajjhānajhāyī	374
		Brahmagiriya	318
PH		Brahmacārī	128
Pharaṇā	568	Brahmaloko	140
Phalakasamaṇ	582	Brahmaṇo	372, 374
Phalapiṇḍi	436		
Phalāpaṇikā	566	BH	
Phassapamukhā dhammā	98	Bhagavato agadāpaṇam	548
Phasseti	556	Bhagavato amatāpaṇam	548, 554
Phasso	82,	Bhagavato osadhāpaṇam	548
	84, 94, 98, 104, 150	Bhagavato gandhāpaṇam	548
Phuṭitattā	200	Bhagavato pupphāpaṇam	548
		Bhagavato phalāpaṇam	548
B		Bhagavato ratanāpaṇam	548
Bandhanāni (dasa)	478, 606	Bhagavato vedanā	230
Balakaraṇiyā	52	Bhagavato sabbaññutaññāṇam	178,
Balavanipātassa	184		184
Balavicchitakārī	192	Bhañjeyya	58
Balāharaṇāya	584	Bhañḍāgāriko	58, 100, 198
Bahimukhā	92	Bhattavissaggakaraṇatthāya	14
Bahuvissatthabhāvena	190	Bhattāraho	186
Bahuvedanīyaṁ	190	Bhadravāhanam	06

BH		M	
Bhamarā/assa	564, 592, 600	Maṇḍakhette	422
Bhamukāya	380	Maṇḍalaggena	558
Bhayanudam	584	Matassa	256, 600
Bhavanaṁ	198, 286, 356, 472	Mathayati	638
Bhavanudam	584	Madanīye	514
Bhavaparamparāya	194	Madhukappasampannaphalo	272
Bhassappavādako	06	Madhudopiṁ	92
Bhāvanāmayacakkuṁ	210	Manasikāro	50,
Bhāsamaggam	298		52, 94, 168, 170, 298,
Bhinnasimāya	208		300, 310, 604, 606, 646, 670
Bhinnājīvo/am	380, 382, 498	Manopadosena	220
Bhīruttāṇam/e	584, 614	Manobhāvanīyam	220
Bhummantaraṁ	274	Manoviññāṇam	84,
Bhummantaļikkhaṁ	298		94, 96, 98
Bhūtavejja	34	Mantaṇā	06
Bhūto	284	Mantāni	14
Bhūnahano	518	Manthayitvā	168
Bhūmikampam	298	Mandam	454,
Bhūmicālassa	196		456, 514, 516, 518
Bheri	70, 432	Mayūrassa	600
Bheripokkharam	432	Maricam	104
Bhesajjapānānulepā	256	Mariyādāsampannam	700
Bhojakassa	600	Malanudaṁ	584
Bhojanavekallam	186	Masāragallo/am	202, 444
Bhojanassa	264,	Mahatimahāpariyoge	202
	440, 526, 528, 598, 702	Mahatimahāmegho	270, 332, 504
		Mahāpaṭhavim paviṭṭhā	
		(pañca janā)	176
Makariniyo	110	Mahāpuññabhattaparivesanam	410
Makkheti	188	Mahābrahmaṇā	34
Mañkuro	46	Mahāsatthavāhasamam	582
Maccupāsā	254	Mahikotthaṭassa	496
Maccubhāyanam	246	Māgaviko/assa	598, 690, 692
Majjikā	546	Mātiķāsampannam	698
Mañjaritapatte	510	Mānūpasamā	286
Mañayo (vividhā)	202	Māyā	06, 480, 628
Mañiratanam/assa	356,	Mālaṁ	76
	362, 402, 418, 434,	Migacakkam	298
	470, 526, 530, 540, 584, 598, 690	Micchājīvena	608

M		R	
Missakuppādaṇ	298	Rakkhākammaṇ	390
Muggasuppatāya	608	Rāṅgakārā	546
Muṇḍakapaṭisīsakaṇ	156	Rajanīye/esu	514, 604, 640
Muṇḍakavādena	368	Rajojallaṇ	456, 688
Muttikāṇ	254, 434	Rajosamṛcitā	202
Muddā	298	Rajjukārā	546
Muddākāmo	468	Raṇamjhaho	32
Mūlikā	546, 562	Rataniyo	146
Mūlhagabbhā	286	Rativippahānaṇ	304
Megho	196, 454, 688	Rathakām	378
Menḍā	98	Rathadaṇḍako/aṇ	40, 42
Mettānisamṣā	332	Ratharasmīyo	40
Mettābhāvanā	330, 332, 686	Raddhaṇ bhojanāṇ	186
Moghapurisavādena	288	Randheyা bhojanāṇ	186
Morapekkhitāṇ pekkhati	380	Rasaṇ	90, 102,
Moriniyo	110		104, 136, 148, 150, 560, 660
Mohanīye/esu	514, 640	Rasapaṭisamvēdī	130
		Rasarāgapatiṣamvēdī	130
Y		Rājavasabhassa	198
Yakkhānaṇ sarīraṇ	452	Rājavādā	44
Yatṭhisammuñjaniyo	04	Rājūpasevī	438
Yattapayatto	614	Rūpaṇ	38,
Yatra hi nāma	20, 296, 446		80, 90, 92,
Yamakapāṭihīre/aṇ	184		98, 102, 136, 148,
Yamavisayaṇ/ena	502		150, 244, 522, 524, 648, 654
Yame	200	Rūpadakkhā	566
Yavalāvako/ā/e	52	Rūpūpajīvinī	208
Yāthāvalakkhaṇaṇ	288	Rūhaṇatthāya	124
Yugam	40	Rūlārūlassa	458
Yugandharamatthake	10	Rūlhaṇ	362
Yujjhelyuṇ	98	Reṇu	456
Yuddhaṇ	06		
Yūsaṇ	104		
Yogakkhemakaraṇ	584	Lakāraṇ	624
Yogaññutāya	190	Laketi	624
Yogaññū	284, 286	Lakkhaṇaṇ	52,
Yogikathāpañho	04		56, 58, 102, 148,
Yoniso manasikāro	50, 298,		192, 288, 298, 308, 560
	300, 310, 534, 536, 540, 604	Lakkhaṇapañho/aṇ	04

L		V	
Lakkhaṇapariiggāhakā	390	Varāhō/assa	598, 664
Lakkhe	704	Varitaṇ	376
Laguḷam	258, 606	Vassikā	304
Laggattam	184	Vamṣadhamakā	48
Laṅghako	54	Vamṣanālāssa	178, 180, 182
Laṅghāmi	146	Vamṣo	318, 612, 614
Lahukam	178,	Vājapeyyaṇ	364, 366
	180, 182, 184, 190, 320	Vātapānena	90
Lahupākam	294	Vātamaṇḍalikāya	304
Lāpulatā	618	Vātassa uppattiyā paccayā	168
Lālappiṇsu	458	Vātikam	228
Lāsikā	548	Vādī	06, 10, 334, 344, 670
Luggam	362, 364	Vāyaso/assa	596, 614
Luddhatarā	242	Vāyāmo	88, 108
Luļati	430, 432	Vāretvā	76
Lekhā	98, 118, 574	Vāhasatam	138, 178
Lokapaññatti	292	Vāhasā	626
Lokavajjam	442	Vālaggavedham	414
Lokāyata	06, 16	Vālavanam	34
Lokāyatikā	298	Vikantayitvā	194
Lobhavamanam	554	Vikalaṇ	508
Lohitakasālī	416	Vikirati	58, 414, 556, 628
		Vikkantacārī	668
		Vigaṇeyya	524
V			
Vaggulī	676	Vigaṇanti	414
Vaṅkakam	378	Vicitakālakam	24
Vacanapaṭisanthāramattam	14	Vicchiko	452, 598, 656
Vaciviññatti	380, 382	Vijjavā	360
Vaijeyyum	98	Vijjāvanta	02
Vañceti	660	Vijjhāpeyya	68
Vatṭakārā	546	Viññattim/yo	380,
Vatṭaloham	444		382, 564, 608
Vatipākāram	436	Viññattibahulatāya	676
Vattasīlasampannā	04	Viññāṇam	40, 82,
Vanataram	446		104, 148, 244, 248, 654, 696
Vantāsikā	488	Vitakko	98,
Vamanīyam	284		102, 104, 348, 514
Vameti	284	Vitanḍa	06
Vammino	546	Vittattho	56

V	V
Vidaṁśitaṁ	176
Vidhamati	158,
	414, 556, 636, 646
Vidhunitabbā	666
Vidhūpanam/āni/ena	168, 170
Vinamanti	202
Vinipātam	100,
	144, 188, 190, 676
Vinibbhujitvā	104
Vinivethanam/āya	166, 382
Vipariṇatā	34, 80
Vibhajjabyākaraṇīyo	244, 246
Vibhāvīnam	460
Vimaticchedanapañho	04
Vimatipatham	212, 374
Vimilamaṭṭhā	410
Vimuttiñāṇadassananaratanaṁ	558
Vimuttipilandhanam	558
Vimuttiratanam	554, 556, 558
Vimokkhantikam	374
Virattarūpo	404
Virittassa	356
Viriyam	52,
	56, 58, 274, 538, 578, 702
Virūhāpetabbā	640
Vireko	228
Vireceti	284, 378, 554
Vilakkhaṇam	678
Vilayam	110, 112
Vilīvakārā	546
Vilometi	44
Vivarati	160
Vivādapathāni	694
Visaṭapayāto	366
Visapītena	328, 330
Visamagataṁ	194
Visamaparihārajam/āni/ena	228,
	230, 232, 504, 510
Visīvetvā	76
S	
	Sa-upādāno
	50, 78
	Sakadānam
	458
	Sakalikāya
	228, 230, 300
	Sakiccayaṁ
	68, 70
	Sakuṇagghiyā
	600
	Sakuṇarutaṁ
	298
	Sakhisahāyakā
	314
	Saṅkamo
	158
	Saṅkārakūṭe
	602
	Saṅkuṭita
	594
	Saṅkupatham
	466
	Saṅkhadhamakā
	48

S	S
Saṅkhā	38, 42
Saṅkhārā/assa/ānaṁ/e/esu	40,
	42, 48, 80,
	82, 86, 88, 90,
	236, 244, 246, 248,
	256, 294, 296, 298, 300,
	444, 534, 536, 538, 548, 582,
	638, 642, 654, 666, 694, 696, 700
Saṅkhyayogā	06
Saṅgāmāsūro/assa	330, 558
Saṅgāmāvacaro/assa	70
Saṅghaṭitaṁ/ā	02, 272
Saṅghabhedako/assa	188, 514
Sacchikā paññatti	374
Sajjhukārā	546
Saññatto	510, 512
Saññā	40,
	94, 98, 100, 104, 150,
	244, 246, 368, 480, 548, 654, 696
Saññāvimokkhā āpatti	268
Saṇati	696
Satapatto	676
Sati	52, 58, 60,
	86, 132, 134, 136,
	170, 272, 378, 382, 422,
	446, 538, 548, 572, 624, 702, 708
Satipaṭṭhānānupassanā	298, 300
Satisammoso	442, 480
Sattanikāyapariyāpannā	340
Sattikamhi	660
Sattimukhasamāhato	504
Sattiyā	252, 504, 558
Sattūpaladdhi	233
Sadatthamanuyuñjanām/ā	298, 300
Sadatthe	682
Saddūla	34
Saddo	40, 42, 88, 90,
	92, 136, 148, 158, 170,
	202, 256, 258, 460, 472, 498, 508
Saddhammantaradhānaṁ	226
Saddhā/āya	52, 54, 56, 548,
	562, 588, 676, 688, 694
Santativikopanaṁ	308
Santasati	158, 248
Sannipātikam/āni/ena	228,
	230, 232, 502, 504, 510
Sannisīdeyya	54, 56
Sannihitam	540
Sapadānabhakkho/ena	668
Sappo	678
Sabbathikkam	60, 258
Sabbathā sabbam	84
Sabbadado	192
Sabbadarathaparijāhanudam	584
Sabbamittaṁ	390
Sabbākusadaladhammanudam	584
Sabbāpañam	560
Sabbena sabbam	84
Sabhājana	02
Sabhāva-isibhattiko	412
Samacārī	28
Samajaccā	314
Samañakaraṇadhammā	274, 276
Samañakavādene	368
Samañadussilo/assa	426, 428
Samañassa dve liṅgā	274, 276
Samañānucchavam	352
Samaṇo abhivādanāraho	274
Samatittikampi	354, 356
Samatithikkam	208
Samantayogavidhānakiriyānaṁ	06
Samannāhāro	316
Samannesati	60
Samasamagatiko/ā/am	338,
	426, 504, 506, 508
Samādhi/im/inā/issa/imhi	52,
	60, 358, 474, 554, 556
Samādhindriyam	52, 54, 70

S	S
Samādhipabbhāro	60
Samadhiponā	60
Samādhidhippamukhā	60
Samadhiratanaṁ	554, 556
samādhisambojjhaṅgo	560
Samāpattiratiṁ	236
Samudācaritattā	94, 98
Samuddo	116, 148, 312, 400, 462, 522, 628, 630
Samupādikā	392
Sampakkhandanalakkhaṇā	54, 56
Sampajānamusāvādo/e	320, 322
Sampatti/iṁ/yo	166, 168, 170, 200, 338, 484, 560, 562, 580, 594, 688
Sampādeti	42
Sambhavaṁ	212
Sambhavati	158, 230, 258, 288, 348
Sambhavitvā	174
Sammasanaṁ saṅkhārānaṁ	298, 300
Sammasamāno/ena	362, 364, 536, 538, 664
Sammuyheyā	68
Sammo	98
Sayampiñjitam	396
Sayampoṭhitam	396
Sayamkantitam	396
Sayampabbajanto	440
Sayaṁluñcitam	396
Saritā	142, 214
Salākāya	194
Salāṭukam	552
Sallakatto/am	190, 194, 252, 284, 358, 386, 408, 412, 580
Sallekhitācāro	380, 404, 572
Savaṇam	198
Savarapuram	318
Sassanāle	256
Sassuṭṭhānasamayaṁ	508
Sassuddharasamayaṁ	510
Samvaramuddikā	626
Samvissandantī	56
Samṣayaṁ pakkhanno	244, 264, 534
Samṣārasotamanugatā	340
Samṣāro	130
Samṣibbitavisibbitā/assa	178
Sāgarasamāṁ	582
Sācakkam	298
Sādiyatī	166, 168, 170, 172
Sādiyanā	166, 170
Sāmayikamaraṇam	502, 506
Sāmayiko/ā	32, 502
Sāmuddi	06
Sārathissa	600
Sāradam	422
Sālakakimi	516
Sālakalyāṇikā	596, 620
Sāsanantaradhānāni	226
Sikkhāni	14
Sikkhāsamādānam	274
Siṅgadhamakā	48
Siṅgāra	04
Siṅgiveram/assa	104
Siṅhāṭakam/e	02,
	54, 102, 546, 548, 602
Siddhā	206, 444, 452
Sippam/assa	14,
	16, 54, 520, 584
Sippavā	64, 360, 520
Siridevatā	318
Sirīsapuppho	202
Siloko/am	118, 536, 610, 622, 630
Silokācariyassa	118
Sivā	318
Sinapattapādapā	202

S	S
Sīlam	30, 38, 52, 54, 226, 482, 486, 492, 620
Sīlaratanam/ena/āni	554, 556
Sīlavā	64, 220, 326, 344, 370, 428, 460, 550, 614, 616
Sīsakārā	546
Sukaramaddave	294, 398
Sukkarāhucaritam	298
Sukkhayavapulake	384
Sukhumadhārassa	184
Suñkaṇ datvā	76
Suñkasāyikassa	600
Sutavantanimmitam	02
Suti	06, 298
Suttantacaccaram	548
Supino/am	298, 328, 492, 494, 496, 498
Supīto	696
Suppabhāto	216
Suppasārita	04
Sumajjitatimalādāsasamaṇ	582
Sumati	06
Suraparicaro	336
Suriyakanto	202
Suriyaggāham	298
Suriyasamaṇ	582
Suriyassa rogā	454
Suvaṇṇaphaṇakena	350
Suvānā	250
Suvissattho	370
Susukkhitō	502
Sussūsā	198
Sumsumāriniyo	110
Sūriyena/assa	06, 496
H	
	Hadayaṅgatā
	Hanukāya
	Hayavaro
	Halāhalam
	Hāsayitvāna
	Hitaviññāṇato
	Himapiṇḍam
	Hināyāvattati
	410, 412, 414, 416, 418
	Hināyāvattanam
	Hilito
	Hetu/um/unā/uno/ussa
	66, 72, 174, 196,
	200, 206, 232, 246, 270,
	346, 348, 422, 424, 446, 448,
	490, 522, 524, 546, 556, 558, 568
	Hetusamughāte
	204, 424

--ooOoo--

CÔNG TRÌNH ÂN TỐNG TAM TẶNG SONG NGỮ PĀLI - VIỆT

PHƯƠNG DANH THÍ CHỦ

Công Đức Thành Lập

1. Ven. Khánh Hỷ và Phật tử chùa Bát Nhã
2. Quỹ Hùn Phước Visākhā
3. Gia đình Phật tử Visākhā An Trương
4. Gia đình Phật tử Trương Đình Nguyên & Huỳnh Ngọc Hạnh
5. Bà Quả Phụ Phạm Vũ Diêm - Pháp danh Diệu Đài
6. Bà Phật tử Diệu Giới và các con cháu
7. Gia đình Phật tử Lương Xuân Lộc & Lê Thị Thu Hà
8. Gia đình Phật tử Phạm Trọng Độ & Ngô Thị Liên
9. Gia đình Phật tử Lý Hoàng Anh
10. Gia đình Phật tử Nguyễn Văn Hòa & Minh Hạnh
11. Gia đình Phật tử Hồ Hoàng Anh
12. Phật tử Diệu Bình và Gia đình Phạm Thiện Bảo
13. Gia đình Phật tử Phạm Thị Thi & Châu Thiên Hưng
14. Gia đình Phật tử Phạm Xuân Lan & Trần Thành Nhơn
15. Cư sĩ Liên Tâm (Phan đình Quê)
16. Ái nữ Chú Nguyễn Hữu Danh
17. Gia đình Phật tử Khánh Huy
18. Ái nữ Cô Lê thị Tích
19. Cô Võ Trần Châu
20. Cô Hồng (IL)

Công Đức Hộ Trì

1. Ven. Dr. Bodagama Chandima
(Một bộ Tam Tặng Sri Lanka in tại Taiwan)
2. Phật tử Tống Thị Phương Lan
(Một bộ Đại Tặng Kinh Việt Nam)

CÔNG TRÌNH ĂN TỐNG TAM TẶNG SONG NGỮ PĀLI - VIỆT

PHƯƠNG DANH THÍ CHỦ

Ăn Tống Tam Tặng Song Ngữ tập 45

• MILINDAPAÑHAPĀLI – MILINDA VÂN ĐẠO •

Công Đức Bảo Trợ

Phật tử Thích Ca Thiên Viện, California

Nhóm Phật tử Mỹ Quốc

Nhóm Phật tử Philadelphia

Chùa Linh Sơn Pennsauken - New Jersey

Phật tử Hongkong và Công ty TNHH Minh Quang

Gia đình Phật tử Missouri

Phật tử thành phố Sài Gòn

Siddhartha Compassion School, Bodh Gaya

Một thí chủ ẩn danh ở Pháp

Hội nghiên cứu Phật pháp Paris 13ème

Phật tử Lê Quý Hùng

Mme Nguyễn Xuân Tuyết Nga

Phật tử Phạm Thị Thu Hương

Phật tử Bùi Thị Yến - Hongkong

Phật tử Văn Thị Yến Dung (Pd. Diệu Thư)

Công Đức Hỗ Trợ

Ven. Thích Quảng Ba - Australia

Ven. Thích Thông Chiếu - Australia

Sư Cô Hạnh Bửu & Sư Cô Trí Thực

Sư Cô Thích Nữ Thoại Văn

Phật tử Từ Minh - Australia

Ni Sư Minh Thường

Sư Cô Huệ Phúc

Gia đình Phật tử Trương Văn Thịnh

Phật tử Trần Minh - Chùa Phổ Minh, Canada

Phật tử Phạm Thị Bích Thủy - Holland

CÔNG TRÌNH ÂN TỐNG TAM TẶNG SONG NGỮ PĀLI - VIỆT

PHƯƠNG DANH THÍ CHỦ

Ân Tống Tam Tặng Song Ngữ tập 45
● MILINDAPAÑHAPĀLI – MILINDA VÂN ĐẠO ●

Công Đức Bảo Trợ

Ven. Thích Minh Hạnh - Chicago

Ven. Thích Viên Mẫn - France

Ni Sư Kiều Đàm Di

Sư Cô Huệ Tín

Phật tử Kiều Công Minh

Gia đình Phật tử Phạm Trọng Độ & Ngô thị Liên

Gia đình Phật tử Phạm Hùng & Nguyễn Thanh Mai

Gia đình Phật tử Lý Hoàng Anh

Ông Nguyễn Đức Vui Pd. Nhật Thiện

Phật tử Christine Nguyễn

Gia đình Phật tử Trần Minh Trí

Phật tử Hồ Hữu Hòa

Phật tử Võ thị Châu

Phật tử Nguyễn Công Bình

Phật tử Nguyễn Thị Hồng

Công Đức Hỗ Trợ

Gia đình Phật tử Viên Nga - Thành phố Biên Hòa
Gia đình Phật tử Lưu Bình Long & Lê thị Huyền Trần

Gia đình Phật tử Phượng Dinh và Thy Lê

Gia đình Phật tử Phan Cao Pd. Minh Lễ

Gia đình Cô Liêu Thị Lê

Dr. Trần Minh Lợi

Bác sĩ Nguyễn Tối Thiện

Phật tử Đào Thái Thùy Vân

Phật tử Lành Đặng Pd. Nhật Tho

Phật tử Nguyễn Thị Dậu, Pháp danh Diệu Phương

PHẬT TỬ VIỆT NAM TẠI INDIA:

Nhóm Phật tử hành hương từ Anh quốc

Nhóm Phật tử hành hương từ Mỹ quốc

Sư Cô Từ Tâm

Sư Cô Thích Nữ Huệ Nhàn

Sư Cô Thích Nữ Đồng Anh

Sư Cô Thích Nữ Liên Châu

Sư Cô Thích Nữ Thoại Văn

Sư Cô Thích Nữ Hạnh Như

Sư Cô Thích Nữ Tâm Đạo

Một Sư Cô (ở Canada)

Sư Cô Thích Nữ Quảng Nghiêm và song thân:

- Cha: Châu Lộc Pd. Đồng Trí

- Mẹ: Lê Thị Tùy Pd. Nguyễn Hựu

Thầy Thích Đồng Lưu và song thân:

- Cha: Nguyễn Bửu

- Mẹ: Nguyễn Thị Toán

Sư Cô Thích Nữ Huệ Quang và song thân:

- Cha: Trương Thế Phương

- Mẹ: Đinh Thị Liễu

Phật tử Phan Thị Vinh Pd. Ngọc Thanh

- hồi hướng đến Cha: Phan Ngọc Vấn

- hồi hướng đến Mẹ: Nguyễn Thị Chai Pd. Thiện Nhân

Gđ. TS. Trần Văn Cảnh

Gđ. Thái Đắc Đông Tơ & Trần Đào Thị Nga

Gđ. Ngô Mộng Linh & Nhung Chí Hân

Gia đình Phật tử Phan Cao Pd. Minh Lễ

PHẬT TỬ VIỆT NAM Ở TRONG NƯỚC:

Chùa Thiên Long Quận Phú Nhuận

Phật tử chùa Siêu Lý Phú Định

Tu Nữ Tâm An (Lê Thị Tích)

Phật tử Nguyễn Thanh Thúy

Kiến Trúc Sư Lê Mạnh Cường

Gia đình Phật tử Trần Thị Thu Vân

Gia đình Phật tử Nguyễn Thị Lê

Phật tử Tú Anh

Gia đình Phật tử Trần Kim Hoa & Nguyễn Thanh Dũng

Gia đình Phật tử Đỗ Thị Kim Cúc

Gia đình Phật tử Trần Thiệu, Trần Thiện, Phạm Thị Huyền,

Phạm Thị Yến, Phạm Thị Khánh Linh, Trần Minh Tuấn

Nhóm Hành Giả VN

Phật tử Nguyễn thị Kim Thảo

Gia đình Phật tử Trương Văn Thịnh

GIA ĐÌNH PHẬT TỬ MISSOURI:

Phật tử Lý Hà Vinh,
Phật tử Phạm Đức Long,
Phật tử Lê Thị Trang,
Phật tử Andrew Le Pham

NHÓM PHẬT TỬ MỸ QUỐC: (do Phật tử Thành Nghĩa đại diện)

Phật tử Minh Duy
Phật tử Diệu Trọng
Phật tử Nguyên Bảo
Phật tử An Trụ
Phật tử Lưu Quang Trương
Phật tử Nguyễn Thị Tư
Phật tử Lưu Quang Vinh
Phật tử Thành Nghĩa

PHẬT TỬ CHÙA LINH SƠN PENNSAUKEN - NEW JERSEY: (do Phật tử Thanh Đức chuyển)

Đại Đức Thích Hạnh Ký
Phật tử Ngọc Hạnh
Phật tử Quảng Thạnh
Phật tử Diệu hoa
Phật tử Chúc Hạnh
Phật tử Chúc Hoa
Phật tử Chúc Thanh
Phật tử Trần Như Nguyên
Phật tử Lê Thị Hiển
Phật tử Vũ Đình Lương
Phật tử Nguyễn Ngọc Diêm
Phật tử Trần Văn Thơm
Phật tử Bùi Nguyễn Thiện Y
Phật tử Bùi Thiện Lâm
Phật tử Bùi Thiện Thiền Tâm
Phật tử Bùi Văn Phết

**DANH SÁCH PHẬT TỬ Ô MỸ & GIA NÃ ĐẠI
PHẬT TỬ THÍCH CÀ THIỀN VIỆN, CALIFORNIA**
(do Phật tử Lê Thanh Hồng đại diện)

PHẬT TỬ NAM CALIFORNIA:

Gđ. Phan Thị Vui
Gđ. Diệu Lý
Gđ. Nam - Hiền (Washington)
Phật tử Vân La
Phật tử Nguyễn Thanh Xuân
Phật tử Mettā Karunā
Phật tử Trần Bạch Liên
Phật tử Saret Kiên
Phật tử Quách Kim Liên
Phật tử Đặng Bá Đạt - Lê Thanh Hồng
Phật tử Đặng Thanh Hằng
Phật tử Đặng Bá Trí Cường - Từ Bích
Ngọc
Phật tử Đặng Thanh Trúc - Trung Trần
Phật tử Đặng Lê Dũng - Hoàng Mai

PHẬT TỬ TEXAS:

Phật tử Lê Thị Mùi - Hồ Hạnh

PHẬT TỬ INDIANA:

Phật tử Bùi Hằng - Bùi Sơn
Phật tử Bùi Hồng - Chung Nghĩa
Phật tử Viên Ngọc
Phật tử Lê Loan

PHẬT TỬ CANADA:

Sư Cô Giác Nữ Diệu Linh
Gđ. Nguyễn V Hòa - Huỳnh Thị Nguyệt
Phật tử Trần Thị Hương

PHẬT TỬ MINNESOTA:

Gđ. Tâm An
Gđ. Bùi Thị Liêng
Gđ. Loan
Gđ. Tuyết Hồng
Gđ. Chơn Ngọc Diệu
Gđ. Tịnh Nguyên - Diệu Hiền
Gđ. Hình Kim Thuận - Phượng Bửu Kỳ

Gđ. Phương Bửu Nghĩa - Phương Bửu
Long - Phương Ngọc Bích
Gđ. Trương Thị Sang
Gđ. Thảo Thùy
Gđ. Lê Mỹ - Đức
Gđ. Trương Túc Hoa
Gđ. Hoàng Nhi
Gđ. Ông Nga
Gđ. Anh Đào
Phật tử Hai Băng
Phật tử Phạm Ngọ
Phật tử Vũ Xuân
Phật tử Hồng Tòng
Phật tử Kiều Ngân - Kiều Nga
Phật tử Vinh Trác
Phật tử Nguyễn Thị Dung
Phật tử Phạm Thị Thư
Phật tử Phạm Khắc Thiệu
Phật tử Trang Đặng
Phật tử Phạm Thị Nguyên Ngọc và Ba Mẹ
Phật tử Hình Kim Hoa - Lê Rose
Phật tử Hình Benny - Hình Tuly - Hình
Denny
Phật tử Hình Kim Lành - Chiêm Ba

DANH SÁCH BỐ SUNG:

Phật tử Tuệ Hùng - Từ Ý
Phật tử Lê Hồ Tú Anh
Phật tử Lê Hồ Tú Vân
Phật tử Lê văn Trung
Phật tử Đoàn thị Thu
Phật tử Nguyễn Ngọc Mai
Phật tử Lê văn Trinh
Phật tử Lê thị Trang
Phật tử Đạo Ngọc - Hiếu Ngọc - Thảo
Ngọc
Phật tử Nguyễn Minh Hùng
Phật tử Nguyễn Xuân Hoàng
Phật tử Nguyễn Hùng - Bạch Tuyết

Thành tâm hối hướng phần công đức này đến thân bằng quyến thuộc:
Những người đã quá vắng được sanh về nhàn cảnh, những người còn tại tiền
được sống lâu, sức khỏe, an vui, và luôn luôn tinh tấn tu hành.

DANH SÁCH PHẬT TỬ PHILADELPHIA

(do Phật tử Thanh Đức đại diện)

Lần thứ chín - tháng 09 năm 2010

Đạo Tràng Bát Quan Trai Chùa Giác	Phật tử Phạm Xuân Điệp
Lâm (Lansdown, PA)	Phật tử Ngụy Mỹ An Pd. Nguyên Như
Ô. Bà Nguyễn Hữu Phước	Gđ. Ngụy Khai Trí Pd. Nguyên Tuệ
Ô. Bà Trịnh Văn Lân	Gđ. Ngụy Phụng Mỹ Pd. Nguyên Quang
Gđ. Võ Thị Xuân	Gđ. Ngụy Mộng Đức Pd. Nguyên Tường
Gđ. Nguyễn Trọng Nhân	Gđ. Ngụy Mỹ Anh Pd. Nguyên Văn
Gđ. Nguyễn Trọng Luật	Gđ. Cung Ngọc Thanh
Gđ. Nguyễn Thị Xuân Thảo	Ph. tử Đặng Phước Châu Pd. Tâm Nghĩa
Gđ. Nguyễn Thị Xuân Trinh	Phật tử Nguyễn Thị Rất Pd. Tâm Thạnh
Gđ. Nguyễn Kim Loan (NY)	Gđ. Đặng Kim Phụng Pd. Tâm Trí
Gđ. Tôn Nữ Thị Hảo	Gđ. Đặng Văn Minh Pd. Quảng Phước
Gđ. Diêm Thúy (Reading, PA)	Gđ. Đặng Thế Hùng
Gđ. La Jason	Gđ. Đặng Kim Nga Pd. Tâm Mỹ
Gđ. La Quý Đức	Gđ. Đặng Kim Mai Pd. Tâm Đồng
Gđ. La Quý Long	Gđ. Đặng Kim Thi Pd. Tâm Thọ
Phật tử Nguyễn Quý Hưng	Gđ. Đặng Thế Hoà Pd. Tâm Hiền
Phật tử Lê Thị Thanh Hồng	Phật tử Đặng Thế Luân Pd. Tâm Pháp
Phật tử Ngụy Phước	Phật tử Lê Thị Hồng Hạnh (VA)
(Cầu siêu cho Trần V Cá)	Phật tử Lê Văn Thành (VA)
Phật tử Huỳnh Đạo Trần	Phật tử Lê Thị Hồng Nhung (VA)
Phật tử Dương Tố	Phật tử Nguyễn Hồng Phương (VA)
Phật tử Lưu Hội Tân Pd. Ngọc Châu	Phật tử Tâm Phước (VA)
Phật tử La Mỹ Hạnh Pd. Diệu Quí (Cầu siêu cho La Nhuận Niên)	Phật tử Nguyên Ngọc
Phật tử Lê Minh Đức Pd. Đức Phước	Phật tử Nguyên Trung
Phật tử Lê Tân Phát Pd. Đức Tân	Phật tử Huệ Ngọc
Phật tử La Mỹ Anh Pd. Diệu Phú	Phật tử Thắng Phước
Phật tử Huỳnh Bích Chi Pd. Ngọc Phúc (Cầu siêu cho Huỳnh Đức Ký)	Phật tử Hiếu Thuận
Phật tử Trần Ngọc Châu Pd. Diệu Hiếu	Phật tử Diệu Phúc
Gđ. Trương Đông Mỹ Pd. Nguyên Thoại	Phật tử Thị Hoài
Gđ. Châu Ngô Phương	Phật tử Diệu Chân
Gđ. Phạm Ngọc Dũng	Phật tử Diệu Trí
Phật tử Trần Thị Kiều Phương	Phật tử Diệu Hương (Hà)
Phật tử Ngô Đệ	Phật tử Tâm Thành
Phật tử Ngụy Hình Pd. Nguyên Huy	Phật tử Huệ Hoa
Phật tử La Song Hỷ Pd. Nguyên Tịnh (Cầu siêu cho Ngụy Tú Trần)	Phật tử Diệu Nhã
Phật tử Ngụy Trí An Pd. Nguyên Bình	Phật tử Thanh Đức
	Phật tử Chúc Niệm
	Phật tử Diệu Bạch
	Phật tử Diệu Nguyệt

Thành tâm hồi hướng phần công đức này đến thân bằng quyến thuộc:
Những người đã quá vãng được sanh về nhàn cảnh, những người còn tại tiền
được sống lâu, sức khỏe, an vui, và luôn luôn tinh tấn tu hành.

DEDICATION OF MERIT

May the merit and virtue
accrued from this work
adorn Amitabha Buddha's Pure Land,
repay the four great kindnesses above,
and relieve the suffering of
those on the three paths below.
May those who see or hear of these efforts
generate Bodhi-mind,
spend their lives devoted to the Buddha Dharma,
and finally be reborn together in
the Land of Ultimate Bliss.
Homage to Amita Buddha!

NAMO AMITABHA
南無阿彌陀佛

【越南巴利文：小部阿含經 - 彌蘭王問經】

財團法人佛陀教育基金會 印贈
台北市杭州南路一段五十五號十一樓

Printed for free distribution by

The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation
11F., 55, Sec. 1, Hang Chow South Road, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel: 886-2-23951198 , Fax: 886-2-23913415

Email: overseas@budaedu.org

Website: <http://www.budaedu.org>

Mobile Web: m.budaedu.org

This book is strictly for free distribution, it is not to be sold.

KINH ẤN TỔNG KHÔNG ĐƯỢC BÁN

Printed in Taiwan

300 copies; January 2022

VI280-18473

